BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
27 — B
11

M

S. 27. B. 11

A

# Homiliarum cla RISSIMI VIRI D. IOAN NIS ECKII, VNICI PROPE HOC SE-

*culo catholicæ fidei aſſertoris, hæreti-corumq; omnium impugnatoris,*

## TOMVS III.

*qui eſt peculiariter de Sanctis.*

*Additæ ſunt homiliæ aliæ ſex: quarum vna habita eſt in exequiis ſereniſsimi imperatoris Maximiliani, reliquæ ſunt de ſperanda ex Turcis victoria, ad reuerendiſs. Cardinalem Bernardum epiſcopum Tri-dentinum*

PARISIIS.

*Apud* Ioannem Roigny, *via ad D. Iacobum, ſub Baſiliſco, & quatuor elementis.*

1549.

8-24-R-13

# S.D.N. CLEMENTI VII. pont. maximo oſcula pedum beatorum, dei gratiam ac felicitatem.

*Quod ſuperiori anno beatiſsime pater ſum pollicitus, en tertium Tomum homiliarum de Sanctis aduerſus Lutherum & alios eccleſiæ hoſtes, emittemus, potiſsimum ad honorem dei ac cælitum omnium, & vt qui abſque cortice (vt in prouerbio eſt) nature nequeunt, in promptu & ad manus habeant, quod plebeculam doceant & lupis ac canibus ſchiſmaticis reſpondeant opus, vt arbitror, animarum ſaluti non inſalubre. Ideo ſupremo animarum curato, Chriſti in terris vicario, potiſsimum labor iſte erat dedicandus, vt ſub illius nominis auſpiciis centuplum afferret fructum in ſancta eccleſia catholica, Deus optimus maximus ſeruet ſanctitatem tuam diu incolumem. Ingolſtadii. ſeptimo Februariis, Anno gratiæ* 1 5 3 4.
S.T.

ſeruitor

à pedibus

Ioannes Eckius.

REVERENDISSIMO IN CHRISto patri & domino D. Bernardo S. Stephani in mont Cælio Cardinali, & epiſcopo Tridentino, principi digniſſimo ac Mecœnati ſemper obſeruando, Ioannes Eckius. S. D.

Facit ingenij tui cādor, reuerendiſſime pater, celebris clementia, atque animus ille tuus in eruditos omnes ac ſtudioſos propenſiſſimus, vt non dubitem, quin & beneuolenter, ſi qua in re mihi poſſit glorificari, votis meis reſpōdeas. Hinc mihi in mentem venit Tomum tertium homiliarum de Sanctis, aduerſus hoſtes eccleſiæ elaboratum, atque S D. N. dedicatum, R. P. T. tranſmittere quæ labores noſtros ſanctitati ſuæ commendet. Magnus reuera fuit labor in edēdis homilijs Germanicis: at profecto maior iam fuit in deſcribendis ac reſtituendis vbilibet ſanctorum patrum ſententiis, vt niſi feſto mihi ac pluribus negocijs obruto, aliquis ſubſidiarius ſecurriſſet, velut Hercules Atlanti, Ioannes Mentzingerus, qui diligentem operam vertendo nauauit, adhuc in medio mari longe à portu fluctuarem. Fateor opus eſſe minus læuigatum & politum, quod ſi non in plures annos, ſaltem in plures menſes fuerat premendum & Ariſtarchi virgula pleraque enotanda. Verum cum plures improbe inſtarent vt ederetur, indicaui ſatius præmaturo eis morem gerere libro, quam ſuo eos fraudare deſiderio. Perge itaque bonis auibus optime princeps, & liberatiſſimus ipſe, literas ac literatos foueas ac tuearis. Ingolſtadij, ſeptimo Februarij, quæ eſt Richardo Angelorum regi ac Sueuiæ duci ſacra, anno reſtitutæ ſaluti 34. ſupra ſeſquimilleſimum.

# INDEX EVANGELIORVM ET HOMILIARUM Tomi tertii de ſanctis, ſecundum ordinem feſtorum.

IN die ſancti Andreæ apoſtoli Euangelium. Matthæi 4. Ambulans Ieſus iuxta ma.
Homiliæ duæ. 1
De S. Barbara, Euangelium Mat. 25. Simile eſt regnum cælorum &c. Homilia vna. 6
De S. Nicolao, Euang. Lucæ 19. Homo quidam nobilis. Homilia vna. 10
De conceptione Mariæ, Euangelium Matthæi. 1 Liber generationis.
Homiliæ quatuor. 15
De S. Thoma, Euangelium Ioannis 20. Thomas vnus ex duodecim.
Homiliæ duæ. 28
In die natiuitatis Chriſti. Euang. Luc. 2. Exiit edictum. Et euangeliũ Paſtores loquebantur ad inuicem.
Homiliæ quinque. 34
De S. Stephano protomartyre, Euang. Mat 23. Ecce ego mitto.
Homiliæ tres. 48
De S. Ioanne apoſtolo & euangeliſta, Euang. Ioan. 21. Dixit Ieſus Petro.
Homiliæ quatuor. 59
De Innocentibus, Euang. Mat. 2. Angelus domini apparuit.
Homiliæ duæ. 67
In die Circuncifionis, Euan. Lucæ 2. poſtquam cõſummati ſunt. Homiliæ quinque de nomine Ieſu. 73
De Epiphania domini, Euang. Mat. 2. Cum natus eſſet Ieſus.
Homiliæ quinque. 89
De S. Sebaſtiano, Euangel. Lucæ 6. Deſcendens Ieſus de monte. Homiliæ duæ. 100
De S. Agnete, Euan. Mat. 25. Simile eſt regnum cælorum decem virginibus.
Homilia vna. 105
In die purificationis Mariæ, Euang. Luc. 2. Poſtquam impleti ſunt. Homiliæ tres. 109
De Cathedra Petri,
Homilia vna. 117
In die Cinerum,
Homilia vna. 118
De S. Matthia lectio Act. 1. Exurgens Petrus.
Homilia vna. 121
De ſancto Ioſeph,
Homiliæ duæ. 124
In die annunciationis Mariæ, Euangel. Lucæ 1. Miſſus eſt angelus. Homiliæ quinq;. 130
In die Paſchæ, Homiliæ tres. 146
De S. Georgio, Euangelium. Ioan. 17. Ego ſum vitis vera.
Homiliæ duæ. 156
De S Philippo & Iacobo apoſtolis, Euangel Ioan. 4 Non turbetur cor veſtrum.
Homiliæ quatuor 163
In die aſcenſionis domini, Euág. Marc. 16. Recumben-

tibus vndecim, apparuit.
Homiliæ ſex: 173
Contra Parabaptiſta.
In die Pētecoſtes, Euāg. Ioan. 14 Si quis diligit me. homilię duę 193
De ſancta Trinitate.
Homilia vna. 200
In feſto corporis Chriſti, Euangel. Ioan 6. Caro mea vere eſt cibus Homiliæ tres. 204
De S. Ioanne Baptiſta, Euangel. Luc. 1. Elizabeth impleta eſt tempus. Homiliæ ſex. 213
De S. Petro & Paulo apoſtolis, Euang. Mat. 16. Venit Ieſus in parte, Homiliæ quinque. 230
In die viſitationis Mariæ, Euangelium Luc 1. In diebus illis exurgens. Homiliæ duæ. 53
De S. Margareta, Euangel. Mat. 13. Simile eſt regnum cælorum theſauro Homiliæ duæ. 266
De S. Magdalena, Euang. Luc. 7. Rogabat Ieſum quidam. Homiliæ tres. 260
De S Iacobo apoſtolo, Euangel. Mat. 20. Homiliæ duæ. 271
De S Anna. Homiliæ duæ. 278
De S. Laurentio martyre, Euangelium. Ioan. 12 Niſi granum frumenti Homiliæ duæ. 283
In aſſumptionis Mariæ feſto, Euangelium, Luc. 10. Intrauit Ieſus. Homiliæ quinque. 288
De S. Bartholomęo, Euangel. Lucæ 22. Facta eſt contentio. Homiliæ duæ. 306
In natiuitatis Mariæ feſto, Euāgelium. Mat. 1. Liber generationis. Homiliæ duæ. 314
De S. Matthæo euangeliſta & apoſtolo, Euang. Mat. 9. Vidit Ieſus hominem Homiliæ duæ. 321
De S Mauricio & ſociis, Euangelium. Matth. 5. Videns Ieſus turbas. Homiliæ duæ. 328
De S. Michaele principe eccleſiæ, Euang. Mat. 18. Acceſſerunt ad Ieſum. Homiliæ octo. 338
De S. Simone & Iuda, Euangel. Ioan 15. Hæc mando vobis. Homilia vna. 364
De omnibus ſanctis Euangeliū, Mat. 5 Homiliæ duæ. 365
De animarum commemoratione, Euangel. Ioan. 5. Venit hora & nunc eſt Homiliæ ſex. 376
De ſancto Martino epiſcopo, Euāgelium: Luc. 12. Sint lumbi veſtri præcincti Homiliæ tres. 393
De S. Catharina Euang. Mat. 13. Simile eſt regnū cœlorum theſauro. Homilia vna. 402
De ſanctis apoſtolis. Homiliæ tres. 405
De martyribus & confeſſoribus. Homiliæ duæ. 416
De dedicatione eccleſiæ, Euangelium, Lucæ 19. Ingreſſus Ieſus perambulabat.
Homiliæ tres. 423
In proceſſionibus & litaniis. Homiliæ quatuor. 433
De ſperanda victoria ex Turca. Homiliæ quinque. 441
In depoſitione diui Cæſaris Maximiliani, Homilia vnica & vltima. 441
Homiliæ omnes. 147.

INDEX NOTABILIVM ſententiarum Tomi tertij homiliarum Ioan. Eckij.


A Gnes martyr & virgo. 108
Alleluia. 146
Annæ quatuor. 277
Annæ genealogiæ. ibidem
Annæ defenſio quod multinuba fuerit, pluresque habuerit filias. ibidem
Andreas apoſtolus. 1. & ſeq.
Angeli confortant timidos. 39
Angeli ſunt in cœlo & in terra. 40
Angelus monuit Ioſeph. 68
Angeli orant pro nobis. 368
Angeli æſtimati eſſe homines. 133
Angelus aperuit Chriſti ſepulchrum. 153
Angeli lætati in aſcenſu Chriſti. 190
Angeli interrogabant Maria aſcendente. 303
Angelorum natura, numerus, cuſtodia, motus, locatio &c. 344. & deinceps.
Angeli ante oĩa ſunt creati. 344
Angeli ſunt perfectiores hominibus. ibidem
Angelorum tertia pars cecidit. 54
Angeli creati ſunt in multis donis. ibidem
Angelorũ hierarchiæ & ordines, 348
Angelorum vires tres. 349
Angeli cuſtodiũt nos decẽter. 348
Angelorũ cuſtodiæ vtilitas. ibid.
Animarum commemoratio inſtituta. 376. & deinceps
Antichriſtus cito veniet 106
Apoſtoli ſæpe vocati. 2
Apoſtoli varijs linguis locuti. 200
Apoſtolorum contentio. 306
Apoſtolorum Eccleſiæ ciciderũt, dempta Petri. 135
Apoſtoli interfuerunt morti Mariæ. 299
Apoſtolorum non omnium vocatio ſcripta. 325
Apoſtolorũ dignitates multæ. 478
Apoſtoli diſpenſarunt temporalia & ſpiritualia. 51
Apoſtolorũ miracula maiora quam Chriſti. 167. & deinceps
Arrianorum hæreſis. 165
Auguſtinus & Ioſeph, idem ſignificant. 37
Aureolæ tres ſanctorũm. 118
B Aptiptiſmus non æqualiter operatur in pueris. 14
Baptiſmus puerorum ſemper fuit in eccleſia: 176 & deinceps
Barbara virgo & martyr. 6
Pariona. 232
Barthelomæus apoſtolus. 312
Barholomæi dies feſtus quando agitur Romæ 312
Baldaſar Giebmair reſuſcitator hæreſis Parabaptiſtarum. 184
Beati qui non viderunt & crediderunt. 33
Beatitudo eſt inequalis in beatis. 164
Beatitudo paratur tifariam: 164
Beatitudo triplex. 367
Beatitudines octo. 319. 368
Benedictus canitur in matutinis. 218
Bethlehem. 38
Benedicere cereos. 115. 116

C Aro non prodeſt, quomodo intelligit. 208
Calix in ſcriptura. 272
Charitas dei laudatur. 256
Capharnaitæ negant euchariſtiã 204. & deinceps
Cælorum regnum mercari. 5
Cereos & lumina benedicere. 115. 116
Chriſtus non ſolum verbo docuit ſed & opere. 295
Chriſti incar. ſimile. 145
Chriſtus deſcẽdit ad inferos. 147
Chriſt° deſcẽdit in purgatorium. 148
Chriſtus etiã diu fuit in inferno. ibidem
Chriſti anima læta in reſurrectione. 151
Chriſtus leo eſt & agnus. 152
Chriſtus quatuor vicit. 153
Chriſti aduentus. 110
Chriſti apparitiones in Paſc. 154
Chriſtus conſolatus eſt apoſt. 163
Chriſtus venit ad apoſtolos in ipſorum morte. 195
Chriſt. eſt via, veritas & vita. 166
Chriſtus aſcenſionẽ diſtulit. 173
Chriſti aſcenſionis figuræ. 188
Chriſti aſcẽſionis hiſtoria. 189
Chriſtus portas cæli aperuit. 189
Chriſt. ſedet ad dexterã patris. 392
Chriſ. in cælo & in ſacramẽto. 209
Chriſtus interrogat non ex inſcitia. 272
Chriſtus apparuit multis in morte. 300
Chriſtus eſt flos. 317
Chriſtum ſequi. 4. 322.
Chriſtus cur aſcẽdit in mõtẽ, 329.
Chriſtus comedit cum malis. 329
Chriſtus non habuit angelum cuſtodem, ſed angelum confortantem. 353. 354
Chriſtus plus fructus attulit mortuus quam viuens hic. 283
Chriſtus eſt iudex. 376
Chriſtus retinuit cicatrices. 30
Chriſtus natus in ſumma pace. 34
Chriſtus primogenitus. 38.
Chriſtus natus in paupertate. 39
Chriſti natiuitas myſtic. 39. 45
Chriſti natiuitas gaudij plena. 45, & deinceps.
Chriſt. aſſimilauit ſe gallinæ. 49
Chriſtus ſtat & ſedet in cælo. 55
Chriſtus fugit in AEgyptũ. 68
Chriſtus cur circuncisus fuit. 74 & deinceps.
Chriſti præputium. 76
Chriſti virtus. 135
Chriſtus eſt Meſſias. 114
Chriſt. cõceptus eſt inſtanti. 138
Chriſt. cõcep. eſt in Martio. 140
Chriſtiani grauius peccant cæteris. 256
Chriſtiana anima eſt virgo. 8
Cinerum benedictio in capite ieiunij. 118
Circuncisio Iudæorum, 74
Circunciſionis ſignificatus ibidẽ.
Circunciduntur etiã Gentiles. 77
Circuncisio non fiebat ante diem octauum. 78
Circuncisio fiebat cultro petrino 80
Circuncisio eſt euacuata. 80
Ciuitas dei myſtic. 289
Claues primo ſoli Petro promiſſæ. 234

Concordia neceſſaria. 288
Cõceptio & natiuitas infantis 22
Corporis Chriſti feſtũ ſolēne. 204
Credere & videre. 31
Crux multiplex. 273
Culpa dimittitur abſque pœna. 378

D

Anielis hebdomades 87
Dauid præponitur Abhar. 16
Dauidis ciuitas. 37
Dauidis ſepulchrum apertum. 37
Dedicatio eccleſiæ. 423. & deince.
Deſcriptio orbis vniuerſi. 30
Deus trimonius in tribus legibus. 76
Deus ſolus iuſtificat. 159
Deus pater, eſt in filio,& filius in patre, 169
Deus non apparuit patribus in eſſentia. 358
Diaconi ordinati 51
Diabolus cur inuidet homini. 340
Dimittũtur ei peccata multa,quoniam dilexit multum. 267
Diſputare contra hæreticos. 51
Diuites non ſequũtur Chriſtum. 23
Dominica dies,ſabbatũ & feria ſexta, dies priuilegiati. 153
Dominica dies ſancta. 151.154
Dona dei varia. 27
Dona dei duplicia. 195
Duodecim tribus Iſraël ex vndecim fratribus, 110

E

Ccleſiæ inſunt boni & mali. 402
Eccleſia nominatur ciuitas. 13
Eccleſia audienda in exponendis ſcripturis. 378
Eccleſiaſticus ſtatus. 22
Eccleſiaſticus ſtatus habet ſuã virgam. 309
Eleemoſyna. 97
Elizabeth plena ſpũ ſancto. 254
Elizabeth ꝓphetauit ex Ioãne. 219
In electione non aſpicere perſonam. 3
Epiſcopi non promoueant indoctos cognatos. 274
Epiſcopis non adimatur regimen. 308.& deinceps.
Epiſcopi antiqui etiam ſancti fuerunt diuites. 309
Euangelium vbi in inſulis nõ prædicatum. 309
Euangelium tertium ab angelis allatum. 37
Euangelium primum in mundo. 45.
Euæ triplex maledictio. 136
Euchariſtiæ veritas, adoratio &c. 204.& deinceps. 231

F

Amam bonã tenere debemus.
Feſtum luminum. 114
Fides ſola non iuſtificat. 175 266.366.
Filij patiuntur pro parentibus. 22
Filij obediũt parentibus. 129
Filij habent nomina parentũ. 215
Filius dei,eſt verbum dei. 49
Fragilitas humana. 20

G

Abriel annunciauit natiuitatem Chriſti Mariæ & Ioannis. 320
Gabriel. 360
Gabriel ſæpe apparuit. 143
Gabriel cur Mariæ apparuit,& nõ

Elizabeth. 132
Gabriel eſt de ſupremo ordine. 142
Galilæa quid ſignicat. 142
Gallina ſymbolum Chriſti. 50
Gaudium patrum de aduententu Chriſti. 147
Gaudium mundanum. 365
Georgius martyr. 157. & deinceps
Glorificatum corpus poteſt ſe occultare. 31
Granum tritici Chriſtus. 283

H

Æreticus quilibet arrogat ſibi Chriſtum. 109
Hęreſes ſunt portæ inferorum. 71. & deinceps
Herodis malitia. 2·5. & deinc.
Herodes diligens & aſtutus. 94
Herodum genealogia. 177
Herodis mors. 176
Hieronymus mortuus in Bethlehem, Romæ ſepultus. 34
Homo eſt omnis creatura. 176
Humilitas. 40

I

Acobus minor & ad eum ſpectantia. 171
Iacobus maior. 275
Ieiunij quatuor dies vnde. 118
In ieiunio mutare veſtimenta. 120
Ieruſalem in medio terræ. 34
Ieruſalem ciuitas Dauid. 35
Ieruſalem minatus eſt Chriſtus. 49
Ieruſalem ciuitas Iudæ & Beniamin. 251
Ieſus nomē ſanctiſſimum. 79 & deinceps per totum.
Imago dei in homine. 201
Imaginum euerſores Iconoclaſtæ. 17.
Infantes ſanctificātur. 1. & dein.
Infantes inæqualiter ſunt beati- ibidem
Inferni partes quatuor. 148
Innocentes pueri 88. & deinceps.
Inſulæ vbi euangelium non prædicatum. 174
Iob ſcripta deſeruiunt defunctis. 376.
Ioannis Baptiſtæ conceptio, natiuitas, mors, laudes &c. 216. & deinceps
Ioannis euangeliſtæ priuilegia. 59 & deinceps.
Ioſephus dat teſtimonium baptiſtæ 224
Ioſeph fuerunt quatuor. 114
Ioſeph fuit iuuenis & ſanctificat' in vtero. 125
Ioſeph comitatus Mariam per mōtana. 151
Ioſue tres figuræ Chriſti. 80
Iubilei annus. 194
Iudas Thaddæus frater Iacobi, nō filius. 282
Iudas Iſcariothes quando ſe ſuſpēdit. 122
Iudæi cæci. 90
Iudæi cum Herode. 97
Iudæi deſcripſerunt genealogias per familias. 315
Iudæis cum negociari, periculoſum. 325
Iudicium extremum quando fiet 106. & deinceps
Iudices molles inutiles. 337

L

Ampades & oleum virginum. 206
Laurēti' Leuita & martyr. 255. & deinceps
Legati Papæ, olim apocriſarii. 31

Lex Moyſi data cũ timore. 166
Lex Moyſi vſque ad Ioanně. 227
Liber generationis Chriſti. 15
Liber conſcientiæ. 36
Liberum arbitrium aſſeritur. 52.53
Libellus repudij. 94
Lumina & cereos ardere in eccleſia. 115. & deinceps
Lupanaria tolerare. 161
Luther negat tres magos fuiſſe reges. 87. & deinceps
Luther neſcit vbi ſit ſaba. ibidě
Luthær ſæpe confeſſus eſt purgatorium. 385. & deinceps
Alia vide in dictione, Neochriſtiani.

M

Magdalenæ dixit Chriſtus, noli me tangere aliter Thomæ. 31
Magdalenæ vita & reliqua. 261 & deinceps.
Magnificat canitur in veſperis. 254
Magi tres fuerunt reges. 87
Magi primitiæ eccleſiæ gentium. 88
Magis ſtella apparuit, non angelus. 89
Magi cognouerunt ſtellam & reliqua. 99. & deinceps
Magiſtratus periculoſus. 93
Magiſtratus puniat delicta. 94
Magiſtratus à Chriſto non prohibitus. 308. & deinceps
Magiſtratus non ſemper ſeueriet puniat. 40
Mali quærunt excuſationě ex ſcriptuiis 167.168
Mãducare in cælo ſpiritualeter. 311
Mariæ conceptio gaudioſa. 18
Maria facta ſine peccato originali 25
Maria virgo in partu. 37
Maria gaudebat Chriſto nato. 47
Maria deſponſata Ioſeph. 125
Maria diſpar Euæ. 132
Maria interpretatur. 133
Mariæ annunciatio ab angelo facta. 131. & deinceps
Mariæ viſitatio. 151. & dein.
Maria habuit perſonã Marthę & Magdalenæ. 291. & circiter.
Mariæ mors & aſſumptio. 292
Mariæ natiuitas. 318. & deinceps.
Martius primus menſis. 144
Marcus ſcripſit euangelium Romæ. 242
Martialis diſcipulus Petri. 337
Margareta virgo & martyr. 257
Marguaritas quærere. ibidem
Martha ſolicita. 290. & circiter
Martyres retinebunt cicatrices, 30
Martyrum aureolæ, palmæ. 417
Martini epiſcopi laudes. 400
Matthæus genealogiã Chriſti deſcripſir deſcendendo, Lucas aſcẽdendo.
Matthæus vnde habuit nomina patriarcharum. 315
Matthæus non ex leuitate ſequutus eſt dominum. 321. & circiter.
An prius fecerit calculum 324
Matthæi euangelium Hebræum perditum. 328

Mauricius martyr cū ſociis. 312.
Manichæi hæretici. 160
Nendicantiū ordines expoſiti periculis. 294
Meremur etiam in re ineuitabili 24
Meretrices publicæ Iudæis prohibitæ. 252
Michael archangelus. 250 & deinceps.
Miſſæ tres in natali domini. 46
Miſſio ſpiritus ſancti. 194 deinde ibi de miſſione ad longū
Miracula ſanctorum 169.188 & deinceps.
Quis illa operetur. 100 deinceps.
Monaſtica vita placet deo. 289
Monaſteria habentia redditus liberiora ſunt à ſcandalis. 280
Mors martyrum meritoria. 24 & 25.
Mortis nexus. 248
Moriturus prius videat natos. 297.
Mortuis proſunt ſuffragia viuorum 383.& deinde per totum.
Mortui reſuſcitabuntur voce dei. 376.
Mulieres non doceant. 34.35
Mundns eſt magnus liber dei. 157.
N
Natalis ſanctorum dicitur dies mortis eorum. 314
Natales dies celebrare. 310
Nazareth patria Chriſti. 131
Nazaræi dicti ſunt Chriſtiani. ibidem.
Neochriſtiani nõ inclinant ſe coram Chriſto.
Neochriſtianorum puerperæ nõ benedicuntur. 110
Neochriſtiani permiſſa ob pecuniam licentioſe volunt facere. 111
Neochriſtiani cereis non vtūtur in templo. 115
Neochriſtiani blaſphemi ſunt fili Iudæ. 177
Neochriſtianorum mulieres ſtultæ & temerariæ. 123
Neochriſtiani aſpernantur ſalutationem angelicam. 141
Neochriſtiani aiunt omnes dies eſſe æquales. 150
Neochriſtiani negant liberum arbitrium. 160
Neochriſtiani reliquias ſanctorū contemnunt. 169.170.
Neochriſtiani ſolam fidem extollunt. 174.& deinceps
Neochriſtiani inhoneſti ſunt libellis famoſis. 23
Neochriſtiani pœnitētiam nō ſuſcipiunt. 264
Neochriſtiani rebelles ſunt & ſeditioſi. 307.& dein.
Neochriſtiani ſcandalis ſunt pleniſſimi. 342
Neochriſtianorum fides noua ac recens. 363
Neochriſtiani ſancti ſunt iniurioſi 368
Nicolaus epiſcopus. 11.& dein.
Nomen dei ineffabile. 79.80
Nominis mutatio non ſine cauſa. 84.132.
Nomen dei non in vanum inuocandum. 29
Nomē Chriſtianorum cœpit. 85

Nox natiuitatis domini. 46
Nuncij malorũ ciuiũ ſignificát. 13
O Blatio triũ magorum. 97
Oblatio puerperæ. 112
Octauas celebrare feſtorũ laudabile. 29
Oecolampadius corrupit Theophylactum 354
Officiales nunc habent omnia venalia. 3.2
Omnis ſignificat plures. 27
Opera bona & meritoria. 366
Oratio generalis ĩtelligẽda eſt.27
Orare in nomine Ieſu. 83
Orando procidere. 97
Orare pro temporalibus licitum. 10.& deinde.
Orare pro variis formis. 134. 135
Orando non ſemper aliquid petitur. ibidem.
Orare pro defunctis piũ & aliquãdo neceſſarium. 383.& dein.
P Aleæ ſunt omnes peccatores. 281
Panis qui de cælo deſcẽdit 210
Papæ nomen cur mutatur 232
Parabaptiſtarũ hæreſis.174.& deĩ.
Paſtoribus cur nunciatus ſaluator natus. 38
Paſchæ dies ſanctiſſimus 150
Cur habet veſperas inſolitas. 151
Pauli vita peregrinatio & oĩa quæ ad deũ attinẽt à fol.243. vſq; 250
Pauperes fuerunt liberatores Iſrael 40
Pax inter deũ & hominem. 257
In pace mori. 114
Peccatum originale.18.& deinceps
Peccatũ agnoſcere,magnum. 261
Peccator peccatorem nõ cõtemnat. 261
Peccare occulte,minuit peccatũ. 339
Pedatura. 125
Pœnitentiam iniurgere. 264
Pœnitẽtia ſita eſt in dei miſericordia & hominis humilitate. 118
Pentecoſte feſtum Iudæorum & Chriſtianorum. 153.& dein.
Pelagi hæreſis. 159
Perſecutio Chriſtianorum 48
Petere in nomine Ieſu. 84
Petra eſt Chriſtus & Petrus. 234
Petri apoſtoli oĩa. 232.& dein.
Philippus apoſtolus 166
Piſcatores ſpirituales. 213
Plebanus ſit piſcator 5
Plenitudo gratiæ varia. 130
Portæ inferorum hæretici. 232
Prædicatores faciunt.retia & deinceps.
Prædicatores paſtores 45. 44
Prædicator aduertat adiutoriĩ capacitatem. 100
Prædicantes quæſtus cauſa. 290
Prædicator quando poteſt tacere. 341
Prædicatores audiantur humiliter. 289
Prædicatores aliqui religioſi volebant ab initio parcere Luthero. 362
Prædicator non murmuret, ſi ſermo ſuus non acceptetur. 363
Prægnantes non ſe temere moueant 251
Prelati curent ſpiritualia. 54 & deinceps
Prælati mali Iudæ. 122

Prælati non ſint duri ſubditis. 393
Prælati ſint honeſti. ibidem.
Primogenitorum priuilegia & eorum permutatio.110 & dein.
Proceſſio cum euchariſtia laudabilis. 211
Proceſſiones cum letaniis laudabiles,& reliqua quæ huc pertinent 433. & deinceps.
Prophetizat quis opere. 220
Prophetæ poſt Ioannem. 227
Publicani ſunt officiales noſtræ tempeſtatis. 321
Pueros educare. 70
Pueri efficiamur innocentia. 326
Purgatoriū probatur ex ſcripturis, & reliqua quæ huc attinent. 381 & deinceps.
Purificatio puerperarum. 110
Purificationis feſtum quomodo inceperit. 115

R

Achel plorans filios ſuos. 72
Raphael archangelus 360
Rationem reddere de donis acceptis. 12
Regnum cælorum eſt præſens eccleſia 7
Regnum cælorum mercari. 5
Regnum cælorum eſt nouum vocabulum noui teſtamen. 103.104
Regnum Chiſti. 7. & deinceps
Reges olim eligebantur ex magis 88
Regularis perſona habeat regulam pro muro 291
Regula cuiuſque ordinis ſeruanda per vouentem, ibidem.
Regula quod dictū de vna perſona,intelligatur de alia. 70. 71

S

Adai nomen dei ab initio mundi. 79
Sāctorum interceſſio 358 & deinceps.
Sanctos inuocare contra infirmitates licitum. 101. 102.
Sanctorum varia dona.103.& dein.
Sancti iam ſunt beati. 165
Sancti multi cū corpore & anima in cælo. 302
Sanctis multis reuelata eorum mors. 300
Sancti ſunt patroni ciuitatum & prouinciarum. 335
Sanctos dei venerari. 287. 368
Sancti qui ſunt in hac vita. 367
Scandala fieri neceſſe eſt, & quicquid ad ſcandalum attinet. 337 & deinceps.
Scripturas quærere,& eis non credere. 95
Scripturā oportet impleri 122
Scriptura eſt ex ſpū ſancto. ibidem
Scribæ qui fuerunt apud Iudeos. 93
Sebaſtianus martyr inclytus. 104
Sectarum & ſchiſmatum, malum. 174.175.
Seruos conducere hæreticos,malum.
Sequi Chriſtum. 58
Serui fideles bene tractandi. 398
Sigillare pro pecunia illicitum. 338. 337
Symbolum apoſtolorum. 415
Simeonis virtutes. 111. 112.
Siniſtra male interpretatur 270
Simon & Iudas apoſtoli. 364
Somnus decem virginum. 106
Sors electionis Matthiæ. 196

Societas mala fugienda. 196
Spiritus ſanctus datus hora tertia 196
Miſsio eius cum attinentibus. 196 & deinceps.
Stapulenſis error 144. 254
Stella magorum. 88. & deinc.
Stephanus protomartyr. 50
Steriles olim contemptæ. 214
Steriles miraculoſe conceperunt. 277

T

Alenta quæ Chriſtus dedit ſeruis. 11
Theſaurus abſcōditus quid ſignificat. 257
Thomas in Hebræo ſignificat dubium. 28
Et ea quæ ad Thomā pertinēt. ib.
Thomas Cantuarien. martyrio coronatus propter bona eccle. 309
Tetragrammaton nomen dei ineffabile. 80
Tranſſubſtantiatio in euchariſtia. 207.
Trinitas operata eſt incarnationē 145
Trinitatis feſtum. 200
Trinitas difficilis intelligētię. 201
Turcæ circunciduntur. 74
Ex Turca ſperanda victoria. 441 & deinceps.

V

Enia nō datur dimidiata 265
Veſpera plena myſteriis. 254
Via anguſta ad cælum, 337
Vigiliæ quatuor noctis. 396
Viri dominentur mulieribus. 319
Vitis Chriſtus. 157
Vitis proprietates. 157. & dein.
Vita contēplatiua melior actiua. 291. & deinceps.
Virgines fatuæ & prudentes. 7
Virginitas comparatur theſauro. 257
Virgines quę aureolam recipiunt. 417.
Virginum laus. ibidem
Verbum dei eſt filius. 43
Viſitat nos Chriſtus. 219
Vnitas neceſſaria 290

Z

Acharias pater Barachiæ. 49
Zacharias pater Ioannis peccauit dubitando 139

FINIS.

# SVCCINCTA COMPLEXIO EORVM QVAE IN EPISTOLA *Germanica continentur ad reuerendiſſimum principem electorem, D. Ioannem à Metzenhauſen archiepiſcopum Treuirenſem.*

IN hoctempore periculoſiſsimo admodum neceſſaria eſt prelatis Paulina admonitio, Epheſiis ſacta, Attēdite vobis & vniuerſo gregi, in quibus poſuit vos ſpiritus ſanctus epiſcopos &c. Ego ſcio quoniam intrabunt poſt diſceſsionem meam lupi rapaces, non parcentes gregi. Quid enim aliud ſunt Lutherani, Capharnaitæ, Iconoclaſtæ, Parabaptiſtæ, quam truces rapaciſsimiq; lupi, imo lupis veſpertinis, vt Habacuk inquit, velociores? Tam breui tempore, omnes fere Germaniæ angulos infecerunt, & ſacrum officium miſſæ in pluribus locis, pluſquam Turca fecerit in vniuerſa Græcia, funditus cum ſacris aris deleuerunt. Et profecto nimis temeraria & ſtulta eſt eorum præſumptio. nam ſi quid eis præcipitur á Cæſare, poteſtate à deo ordinata, recuſant id facere, conſcientiæ prætextu, cum tamen ipſi ſub poteſtate Cæſaris conſtituti, nihil iuris habeant, niſi quod Cæſaris clementia vt vaſalli obtinent: audent tamen tam imperioſe ſubditis contra bullā apoſtolicam, & Cæſaris edictum nouas & antiquas hæreſes imponere, quantumuis ſubiti ſe grauatos aſſerant: & ſuperiorum mandatis, ac propriæ remorſu conſcientiæ, atque adeo iurii aduerſantur nobis cōgenito, Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Iuſte profecto dei iudicio, poteſtate qua abutuntur, priuarentur. Humilitatem porro fictam iactitant, dum rectius ex ſcripturis edoceri, petunt, quod ſi pio animo fiat, furiis aguntur ſcripturas lacerant, aut omnia iugulant, patribus iniuriantur, & libellos famoſos emittūt, vt ſciamus veriſsimū eſſe, quod Chriſtus dixit, Nolite ſanctū dare canibus. Canes enim ſunt heretici, vt S. Pau. inqt, Videte canes, videte malos operarios videte cōciſionē. prædicatores eorū ſunt filii Herodis puericidæ qui diligēter quærebat de puero, quaſi ipſum eſſet adoraturꝰ: &

tamen nihil aliud parabat,quam Ieſum atrociter iugulare. Ad eum modum iſti veritatem fidei quærũt,non vt amplectantur,ſed vt paratiores eſſe queant ad impugnandũ. Auari enim ſunt & cupidi,vt veriſſime de eis dixit Paulus. nam totus ferme fidei eorum ſcopus eſt,vt cœnobiorũ,collegiorum ac beneficiorum bona diripiant. Superbi ſunt,qui plus eruditionis & iudicij ſibi tribuunt,quam vniuerſis cõciliis, ſanctis patribus,& toti eccleſiæ catholicæ. blaſphemi ſũt in Chriſtum & ſuum ſacramentũ,in ſanctos omnes ac imagines eorum. Inobedientes ſunt,cum põtificios ac Cæſareos iuſſus contẽnant. Quam autem voluptati ſeruiãt. facile eſt videre in eorũ ſacerdotibus,qui horas canonicas negligũt, non ieiunant,non orant,non celebrant,nõ cõfitentur,nec continent nec abſtinent,& in ſumma velut Menelaus,nihil in ſe habent ſacerdotio dignum,vt mirum ſit:quomodo magiſtratus iſtorum leuitatem ferre poſſit. Quam inconſtantes ſint,toties mutatæ ordinationes monſtrant.

Nulla ſpes de hęreſiarchis reducendis eſt reliqua,quia vt Paulus inquit,Mali homines & ſeductores ꝓficiẽt in peius, errãtes & in errorem mittentes. Verum vt plebs Baioariæ in fide catholica cõſeruaretur, illuſtriſſimi principes mei Gulielmus & Ludouicus bono zelo moti,iuſſerũt vt homilias facerem,auertendis hæreſibus cõmodas. Abſoluti ſunt tomi priores duo de tempore,Iam vero tomus tertius prodit,reuerẽdiſſimæ amplitudini tuæ dicatus,quam à deo vocatam arbitror ad hũc dignitatis apicem,vt labenti cauſæ fidei,ſua auctoritate & ſingulari prudentia ſubueniat, cui me commendo. & te deus ſoſpitem ac incolumen ſeruet.

SOLI DEO GLORIA.

## IN FERIIS S. ANDREAE APOSTOLI EVANGELIVM, MATTH. IIII.

*IN illo tempore, Ambulans Ieſus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem* Mar.1.
*qui vocatur Petrus, & Andream fratrem* Lucæ 5.
*eius, mittentes rete in mare. Erant enim piſcatores. Et ait illis: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum. At illi continuò relictis retibus, ſecuti ſunt eum.* Mar 3.

## IN NOMINE TVO DVLCIS IESV.
### Homilia prima.

CVm iam Chriſti baptiſmum, ieiuniũ, & tentationẽ, & quomodo poſt vincula Ioãnis à Nazareth receſſerit ille in Capharnaũ, & ibidẽ cœperit prædicare atq; annunciare regnũ cælorum, ex ordine deſcripſiſſet Matthæus, Euãgeliũ hinc ſequitur hodiernũ, quod ſic habet Ambulans Ieſus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres. Fratres ij duo, iam antea diſcipuli fuerunt Ioannis Baptiſtę, cu- Ioan.1.
ius doctrina iam præparati inſtructioreſq; redditi erant ad ſuſcipiendã Chriſti fidem. Contendit quoq; hic Chryſoſt nõ idẽ eſſe quod hoc loco & Ioãnis primo cõmemoratur, idq; ex tempore, loco, perſonis, ordine etiã & modo vocationis, quibus omnibus maxima arguitur vtriuſq; facti diuerſitas. Atq; vt res hæc magis pateat, docẽt hic doctores apoſtolos illos in ſacris literis ter à Chriſto fuiſſe vocatos. Primũ omnium, quũ baptizatus iam erat dominus die 6. Ianuarij, non
ita multo poſt ſtabat Ioannes & ex diſcipulis eius duo, reſpi- Ioan.1.
cienſq; Ieſum ambulantẽ dixit, Ecce agnus dei. Et audierũt eum duo diſcipuli loquentem, ſequutiq; ſunt Ieſum. Quorũ alter Andreas extitit: is cùm inueniſſet fratrem ſuũ Simonẽ, dixit ei: Inuenimus Meſſiam, quod eſt interpretatum, Chriſtus. Vocatio autem hæc nihil minus quã quod ad apoſtolatum ſit facta, ſed ibi tantùm in cognitionẽ ipſius venerũt, ſi quidem & illum tantùm diem remanſerũt cum eo, deinceps

reuerſi in ædes ſuas. Similiter & ſecunda vocatio contigit, *Luc. 5.* quando ſedēte in Petri nauicula domino, & prædicāte magnam piſcium multitudinē cœperunt, relictiſq; omnibꝰ ſe quuti ſunt illum. Ea quoq; vocatio ante hāc noſtrā facta eſt, & tamen tunc paulo lōgius remanſerunt apud dominū, illū que partim miraculis cōmoti, partim doctrina ſecuti ſunt, quanuis tandē redierint ad ſua iuxta cōmunē doctorum ſen-*Theop.* tentiam. Nanq; Theophylactus ſic ait, quòd vbi iam Ioannem viderūt vinctū, reuerſi ſunt ad piſcatoriā, ſicq; veniēs Chriſtus piſcatus eſt eos, vocans ad apoſtolatū: nō quòd hic *Matt. 4.* apoſtolos cōſtituerit ipſos, ſed quia officium apoſtolatus tātū ꝓmiſit, eis inquiens, Venite poſt me, faciā vos piſcatores hominū. Tātum voluit cōſtituitq; apud ſe facere illos piſcatores, neq; ſtatim id fecit, ſed vocauit ſolùm, vt ſequerētur, nec ita porro relinquerēt vt fecerāt antea. Facti ſunt igitur hodie diſcipuli & ſequaces tantū domini, eouſq; dum cōſtituerentur apoſtoli, idq; tandē Matth. decimo. 2 Ait euan-*Beda.* geliſta ambulaſſe Chriſtū iuxta mare Galilææ, idipſum ſane ſiue mare ſiue ſtagnū, quia delectabiles aquas habebat, & copia piſcium redundābat, ideo multitudinem incolarū circa ſe continebat, quod & dominus idcirco frequenter tranſnauigabat, ſicut in euangelio legimus, vt populis circumiacentibus miracula ſua oſtenderet, atque verbo prædicationis eos ad viam ſalutis inuitaret. Quāuis & alias expoſitiones multas habeat, quibus nunc vltro ſuperſedemus. Exiuit itaque dominꝰ ad ſtagnum ſeu mare, iuxta idioma linguæ Hebraicæ, & exitus huius cauſa fuit, quoniam in iis quæ pa-*Lucæ 2.* tris ſui erāt, oportebat ipſum eſſe. illius autem volūtas erat vt vniuerſum redimeret genus humanum, illuſtraretque luce legis euangelicę. Atque ad id placuit auxiliatores ſibi adiungere, qui in plantanda ædificandaq; eccleſia adiutores ſi-*2. Cor. 3.* bi eſſent: iuxta illud Pauli, Dei ſumus adiutores, dei agricultura eſtis, dei ædificatio eſtis. Quādo igitur operis ſuſcepti adiutores habere voluit, eoſdem vt quæreret cōduceret que ipſum exire oportuit, quod ſanè hic eum feciſſe apertū eſt, non ignarus (ſiquidem omniſcius erat) fratres illos duos *Chryſo.* iam tum in mari eſſe. Ab initio autē, inquit Chryſoſtomus, prædicatiōis ſuæ vocauit apoſtolos dominus, vt ſic nihil verborum & factorum Chriſti eos lateret, & cum gaudio dicere poſſent, ſicut Petrus ante cōcilium Iudæorum dixit, Nō

poſſumus quæ vidimus & audiuimus nō loqui. Egreſſus in-quam eſt ad mare ſiue ſtagnū Galilææ dominus, non temere vtiq, nec fortuito, ſed diuina illa, quā habebat, præſcientia. Ambulās itaq, iuxta mare, vidit duos fratres, ſane nō tā ocu lis corporis quā miſericordiæ dicente Sapiēte, Reſpectus in electos illi⁹: & Dauide canēte, Oculi domini ſuper iuſtos, & aures ei⁹ ī preces eorū. Fratres ij duo Andreas & Simō erāt qui etiā Petrus dictus eſt: nō tamē adhuc iam in hac vocatio ne, ſed aliquāto poſt quū præmiſſum illud nomen indidit ei dominus ad confeſſionē ſuam, qua de re plura dicturi ſumus in feſto S. Petri. Sequitur hic, Mittentes rete in mare, erant eīn piſcatores. Magna hęc & eximia fuit operis illi⁹ ſignifi catio, ad quod miniſterio eorū vti voluit domin⁹. ſicut eīn in ſtagno iā hic eiiciebāt retia ſua, ita voluit quoq; ille eos rete verbi diuini & ſermonis ſancti ex variis ſcripturarū lo cis hinc inde contextū, eiicere in mare mūdi huius, ſicq; ca pere piſces, hoc eſt, homines, vt hoc modo ad vitā piā deoq; beneplacitā peruenirent. ſiquidē hoc illud rete eſt, quó prę dicatores, iſti hominū piſcatores, piſces extrahūt è mari mū di huius, & perducunt in portum æternæ felicitatis. Atq; de iſtiuſmodi piſcatoribus dixit dominus per prophetā, Mittā piſcatores multos, & piſcabuntur eos. Externum itaq; illud piſcatorū officium, alterius adhuc futuri officij ſignū euidēs erat. Homines autē piſciū quoq; appellatiōe intelligi, teſtē habemus prophetā Habacuc, dicentē, Facies homines quaſi piſces maris. 3 Quærunt hic doctores, quur dominus prę dicatores gratiæ noui teſtamenti elegerit, non regum filios, nō doctores aut ſcribas, ſed homines & facultatibus paupe res & opificio piſcatores, cuiuſmodi fuerunt Andreas, Pe-trus, Ioannes, Iacobus, &c. Reſpōdet Hieronymus & ait, Pi ſcatores & illiterati mittuntur ad prædicandū, ne fides cre dentiū nō virtute dei, ſed eloquētia atq; doctrina fieri puta retur. Eodē facit, quod Beda inquit, Ad noui teſtamēti gra tiam in mundo prædicādā nō filij regū, nō ſcribæ, primo eli gūtur: nimirum ideò, quia quę infirma ſunt apud homines, fortia ſunt apud deū: & deus quidem quæ ſtulta ſunt mundi elegit, vt confundat ſapientes: & infirma quoq; mundi ele-git, vt cōfundat fortia: & ignobilia mūdi & cōtēptibilia ele git deus, & ea quæ nō ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret, vt non glorietur omnis caro in cōſpectu eius. Profectò, ſi per potē

*Sapien.4* *Pſa.13.* *Matt.16* *Mat.13.* *Iere.16.* *Haba.1.* *Hieron.* *Beda.* *1.Cor.1.*

tes & optimates fidẽ ſuam in mundũ hunc diſſeminaſſet, poterant inde gloriari iſti & extolli, quaſi per eos idẽ præſtare non potuiſſet. Nũc autẽ humiliẽtur omnes & docti & ſapiẽtes, cogitẽt quoq; ſalutem noſtrã vniuerſam, à ſimpliciſſimis
1.Cor.1. (ſi mundũ reſpicias) & indoctis hominibus toti orbi annũciatam eſſe, quod illi ſane niſi diuina virtute adiuti præſtare neutiquã valuiſſent. Hoc ipſo tamẽ, quod neq; diuites neq; nobiles nec doctos neq; potentes ad id muneris elegit deus verũm fecit illud, quia quod ſtultũ eſt dei, ſapientius eſt hominibus: & quod infirmũ eſt dei, fortius eſt hominib⁹. Videte igitur, inquit Paulus, vocationẽ veſtrã fratres. Nos quoq; hic docemur quanto facilius dominũ in euãgelio ſequantur
Luc.14. pauperes quã diuites, nam ideo quoq, pauperes ad apoſtolatum elegit. & alibi dixit dominus, Si quis venit ad me, & nõ odit patrẽ ſuũ & matrẽ & vxorẽ & filios & fratres & ſorores, adhuc autẽ animã ſuã, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Id quum difficile admodũ ſit diuitibus, fit vt minus expeditè
Mar.10. vacare poſſint officio euãgelico, quãuis remuneratio magna & merces eximia eos maneat iã parata, qui illi obſequũtur: iuxta hoc quod domin⁹ dicit, Amẽ dico vobis, nemo eſt qui reliquerit domũ aut fratres aut ſorores aut patrẽ aut matrẽ aut filios aut agros propter me & propter euangeliũ, qui nõ accipiat centies tantũ nunc in tẽpore hoc, & in ſeculo futuro vitã æternã. Magna quidẽ hæc eſt merces. ſed diuitib⁹ ad merẽdum operoſa admodũ & laboribus plena, cuius rei exẽplum ſatis magnum de ſe adoleſcens ille præbuit, qui quum interrogaſſet dominũ, dicens, Quid faciẽs vitã æternã poſſi
Mat.19. debo? & audiſſet reſpõdere eum ſibi de præceptis legis, ſubiunxit, Omnia hæc cuſtodiui à iuuẽtute mea: quid adhuc mihi deeſt? Et ait illi Ieſus, Si vis perfectus eſſe, vade, vẽde omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurũ in cœlo, & veni ſequere me. Quum audiſſet autem adoleſcẽs verbum, abiit triſtis, erat enim habẽs multas poſſeſſiones. At Ieſus dixit diſcipulis ſuis, Amen dico vobis: quia diues difficilè intrabit in regnum cœlorũ. Et iterum dico vobis, Facilius eſt camelum per foramen acus trãſire, quã diuitẽ intrare in regnum cœlorũ. Neq; verò mirũ cuiquã videri debet, diuitias magnũ eſſe impedimẽtum in euãgelica doctrina, quãdo & Crates ille Thebanus aurũ abiecit in mare, eò quòd in diſciplina philoſophica ipſum impediret Quodque plurimũ

nos in via ſalutis offēdāt diuitiæ, parabola iſta euāgelica ſa-
tis arguit, vbi ſpinis cōparantur, quæ ſuffocant verbū dei, & *Matt.13.*
itē alia quędā, quæ ex multis ad nuptias inuitatis vnū ad ne-
gociationē ſuā abiiſſe cōmemorat. Alibi quoq, legitur, quia *Mar.22.*
quum paterfamilias ad cœnā magnam plurimos inuitaſſet,
excuſantibus ſe omnibus, dixit quidā, Iuga boum emi quin-
que, & eo ꝓbare illa: rogo te, habe me excuſatū. Et quid iis *Luc.14.*
immoror, tota vndiq; plena eſt ſcriptura, quomodo diuitiæ
hominis auocēt à regno dei, ſicuti dominica. 21. à feriis pēte-
coſtes per longum recenſuimus. 4 Diſcant hic penes quos
ſtat electio epiſcoporū, præpoſitorum, parochorū, prædica-
torum, ne ita temerè perſonarum tantùm habito reſpectu,
diuites potentes & nobiles eligant, nihil aut certe parū at-
tendentes doctrinā, ceteraq; ad huiuſmodi functiones perti-
nentia: quod nunc prohdolor in magna Chriſtianiſmi parte
fieri cernimus, vnde vix dici poteſt quantū detrimenti fidei
noſtræ & eccleſiæ ſanctæ acceſſerit. Nā laborāte & ægrotā-
te capite, quomodo nō & mēbra malè habēt? Sunt qui huius
mali cauſam in curiā referant Romanā, & verum id quoq;
eſt. nō raro videas ibi nōnulla vbicunq; ſuccedere, quæ forēt
emendanda. Interim tamē attendant & noſtri principes, no-
biles, & optimates ciuitatū quibus & ipſi ſacerdotia confe-
rant, venatoribus nimirū ſuis, aucupibus, & qui teloneis prę-
fecti ſunt. Videas nō raro in vrbibus ſic agi, vt cōſulis alicu-
ius cognato aut qualicunq. amiculo cōferatur ſacerdotium,
neglecto interim alio presbytero magis idoneo, ſed pauper-
culi ciuis filio. Quid multa? neceſſariū admodū foret huiuſ-
modi abuſus in omnibus omnium hominū ordinibus refor-
mare. Sed quando fit hoc? Quis eſt qui tentare audeat? Chri-
ſtus ad apoſtolatū electurus nōnullos, neq; diuitias, nec no-
bilitatē, neq; potentiā reſpexit, vt poſſit hic verè dici quod *Act.10.*
Petrus ait, In veritate cōperi quia nō eſt perſonarum acce-
ptor deus. Quid quod grauiter prohibitus nobis eſt ille per-
ſonarū reſpectus, teſte Iacobo, Fratres mei, nolite in perſona- *Iaco.2.*
rum acceptione habere fidē dñi noſtri Ieſu Chriſti. & inde,
Si pſonā accipitis, peccatū operamini, redarguti à lege qua- *Colo.3.*
ſi tranſgreſſores. Eodē reſpexit Paulus, quū dixit nō eſſe ac- *Rom.2.*
ceptionem perſonarū apud deū. Quod & prædixit de Chri-
ſto Euangelicus propheta Eſaias, non clamabit neq; perſo- *Eſa.42.*
nam accipiet. Atqui vnū eſt quod hic obſeruādū venit, quo-

niam homines in electionibus ſuis nõ quidẽ debẽt perſonã inſpicere, hoc eſt, externam conditionẽ: ſed interim conſiderare eos oportet eruditionẽ, doctrinas, honeſtatem, diligentiã & id genus alia. Hoc enim Moyſen quoq; feciſſe legim⁹ iuxta conſiliũ Iethro, dicẽtis ſibi, Prouide de omni plebe viros ſapientes & timẽtes deũ, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiã, & conſtitue ex eis tribunos, centuriones, quinquagenarios & decanos. Ecce quomodo & Moyſes cõditionem & diſpoſitionẽ illorũ reſpexit. Verũ hic dominus homines indoctos & rudes, piſcatores nimirũ elegit, exẽplum nobis largitus vt ſequamur, non attendẽtes perſonas hominũ. Rurſus in eo quòd imperitos illos homines ad tam ſublimẽ excelſi muneris functionẽ euexit, eum imitari nõ debem⁹: ipſe enim indoctos illos doctos reddere, & ex malis poterat facere optimos. nec quicquã illã ſuã electionẽ minus bona electorum diſpoſitio impediebat, norat ſiquidẽ pręficere eis magiſtrum, ex quo etiã omniſcij fierent: iuxta illud quod dixit eis, Paracletus ille quẽ mittet pater in nomine meo, docebit vos omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcunq; dixero vobis. Nec abſimile eſt quod in Paulo operatus eſt quẽ ſi purus homo elegiſſet, minus recte feciſſet, vtiq; lupũ ouib⁹ pręficiẽs. At vtcunq; ille malus erat & perſequutor eccleſię, poterat eũ dominus facere agnum, & ex perſequutore vas electionis. Et hoc quidem eſt quod dicunt doctores immenſum quid intereſſe inter electionẽ dei & hominum. Homo enim quum quid eliget, oportet bonitatẽ antea in re eligenda inueniat, aut vt minimũ, credat eſſe in ea bonum, cuius gratia, rẽ iſtã eliget. Diuerſum autẽ accidit in electiõe diuina, vbi nõ eſt opus adeſſe bonitatẽ, ſed ipſa dei electio rem bonã efficit (ſiue vt aliâs dicimus, nos eligim⁹, quia res eſt vere bona vel apparenter, deus autẽ ſua electione facit rem eſſe bonam) Ita Paulus inquit, quos vocauit, illos & iuſtificauit & quos iuſtificauit, eos & magnificauit (iuſtificatio per gratiã magnificatio ꝑ gloriã) O fœlicẽ vereq; beatũ hominẽ, quẽ hoc modo elegerit dñs electiõe finalis gratiæ nõ quomõ elegit Iudã, de quo & dixit, Nõne duodecĩ vos elegi, & vn⁹ ex vobis diabol⁹ ẽ? ſed ſicut Petrũ & Andreã hic elegit ꝑ gratiã, & illic ad gloriã, & ſicut de ſe ſuiq; ſimilibus locut⁹ eſt Paulus, dicẽs, Elegit nos ante mũdi cõſtitutionẽ. de qb⁹ Dauid quoq; ait, Beatus homo quem tu elegeris & aſſumpſeris

*Exod. 18.* *Ioan. 14.* *Act. 9.* *Rom. 8.* *Ioan. 6.* *Ephe. 1.* *Pſal. 64.*

inhabitabit in atriis tuis. Deus ille miſericors & miſerator dominus,dignetur nos quoque eligere hic per gratiam ſuã, & illic ad gloriam æternam:idque per ſuffragia & interceſſionem ſanctorum Apoſtolorum Andreæ,&c.

HOMILIA II.

Tota in vniuerſum eccleſia Christiana,fratres dilectiſſimi,hodierna die laudat veneraturq; deũ in ſuo ſancto apoſtolo Andrea,paucis exceptis neochriſtianis,qui malunt in gratiã vicini alicuius,diẽ facere feſtũ in nuptiis ipſius,quã in honorẽ virginis matris omniũq; ſanctorũ.Quomodo autẽ ad apoſtolatũ peruenerit ſanctus Andreas,hodierna nobis refert lectio euãgelicã.Ambulãs eñ Ieſus iuxta mare Galilææ,quũ vidiſſet Petrũ & Andreã, dixit eis,Venite poſt me , faciã vos piſcatores hominũ.Verbi huius meminerint quotquot vel epiſcopos eligũt , vel parochos,vt & ij piſcatores fiãt hominũ,nõ cenſuũ tantũ & redditũ,nõ piſcatores præbendarũ,quarũ vnã ita ſuper aliam cõgregant,vt aſinus ſaccũ ſacco tãtiſper accumulat, dũ ipſe tandẽ ſub põdere ſuccũbat Nõ ſic Paulus fecit cũ ait ad Corin.ſe nõ bona eorũ,ſed ipſos quærere. Quãobrẽ verus etiã ille piſcator extitit hominũ , ſequutusq; eſt dñm, homines quoq; reti ſermonis inde capientẽ. Quiſquis ergo piſcatiõe ſua multitudinẽ attẽdit præbendarũ, magnitudinẽ honoris & bonorũ,is ſane piſcator hominũ nõ eſt.Atq; idipſum hoc eſt quod tã ꝓprie hic dñs ait,Venite poſt me,nimirum quia poſt Chriſtum venire debent oẽs animarũ curatores ipſum que ſequi,iuxta illud Iob,Veſtigia eius ſequut⁹ eſt pes me⁹. viã eius cuſtodiui,& nõ declinaui ex ea. Sic Paulus & Chriſtũ ſequutus eſt ipſe,& ad ſequendũ illũ alios quoq; cohortatus eſt,dicens, Fratres , imitatores mei eſtote ſicut & ego Chriſti.quũ interim alij concupiſcentiã ſuã , cõplures etiã pecuniã tantũ ſequãtur ,cõtra iſtud Sapiẽtis ,Beatus vir qui poſt aurũ nõ abiit.Venite,inquit dominus,poſt me,ſignificare volẽs præcedere ſe oportere tam vita quã doctrina. quia quicunque aliud fundamentum ponit præter id quod poſitum eſt,nihil ædificabit.In multis aliis locis docet,imo præcipit dominus veniẽdũ eſſe poſt ſe : quoniã quiſquis poſt ipſum nõ ambulat,procul à via aberrat Si quis,ait ille,vult venire poſt me,tollat crucem ſuam & ſequatur me.& alibi,Si qs poſt me vult venire,abneget ſemetipſum & tollat crucẽ

*2.Cor.12.* *Sequi Chriſtum* *Iob 23.* *1.Cor.11* *Eccle.31.* *1 Cor.3.* *Mar.18.* *Luc.9.*

ſuã quotidie ſuper ſe. Vnde præclarè hic dicit dominus, Ve
*Ioan.* 10. nite poſt me. ſiquidẽ quicunque ingrediuntur & veniunt a-
liunde, ſunt fures & latrones. Omnes igitur tum prædicato
res, tum epiſcopi, tum parochi, præ omnibus & ſuper omnia
Chriſtũ ante oculos habere debẽt & animarũ curam, vt ſic
*Mat.* 13. veri ſint hominũ piſcatores & huiuſmodi quidẽ, de quibus
dominus ait, quia ſagena mari immiſſa capiant omnis gene
ris piſces, impletamq; illam attrahant ad litus, bonos colle
ɛ̃turi in vaſa ſua, malos autẽ eieɛ̃turi, quod demũ per ange-
los conſtat eſſe futurum. 2 Ait porro euangeliſta piſcato
res illos duos ſtatim reliɛ̃is retibus ſequutos eſſe dominum.
*Theoph.* vbi Theophy. Vide inquit, obediẽtes homines, ſtatim ſequu
ti ſunt, vnde manifeſtũ, quòd hæc ſecũda vocatio ſit. antea
enim doɛ̃i erant à Chriſto, deinde reliquerũt eum: nunc au
tẽ viſo ipſo, ſtatim ſequuti ſunt eũ. Hic nos feſtinatã & præ
properam illã conſideremus obedientiã horum duorũ diſci
pulorum ſimul & fidẽ, ſine qua obedire non poterant domi
*Chryſo.* no. Quamobrẽ ſuauem admodum & iucundam piſcationẽ
oportet habuiſſe dominũ. ſiquidẽ in medio operis cõſtituti.
cùm illum audiiſſent iubentẽ, nihil diſtulerunt, nihil omni-
no cunɛ̃ati ſunt: non dixerunt, reuertimur domũ, loquemur
*3. Reg.* 19. propinquis: ſed cũɛ̃a illico relinquentes., fecerunt quod E-
liſeus quoq; ſub Elia legitur impleuiſſe, qui quãuis cũ duo-
decim bobus araret, tamen quamprimum pallium ſuũ ſuper
illum iniecisſet Elias, reliɛ̃is bobus cucurrit poſt Eliã, quã-
uis textus illum antea parentes ſuos oſculatum eſſe comme
*Chryſo.* morat. Talem quippe, inquit Chryſoſtomus à nobis obediẽ
tiam Chriſtus efflagitat, vt neq; punɛ̃um temporis differa
mus, etiã ſi nos aliquid neceſſarium vrgere videatur, quan-
do nihil cuiq; chari⁹ eſſe debet animę ſuæ ſalute. Atq; ideo
*Matt.* 8. iuueni iſti petenti à domino, vt abiens prius ſepeliret pa-
trem ſuũ, quanuis ſepultura parentis opus bonum ſit, reſpon
dit tamẽ, tu me ſequere, & ſine vt mortui ſepeliant mortuos
*Gregori.* ſuos. Admiratur hanc diſcipulorum fidem & Grego. dicens
Nulla Petrus & Andreas Chriſtũ miracula facere viderant,
nihil ab eo de præmio æternæ retributionis audierãt, & ta
men ad vnũ domini præceptum hoc quod poſſidere videbã
tur, obliti ſunt. Et quãta nos eius miracula videmus? quot fla
gellis affligimur? quãtis minarũ aſperitatibus deterremur,
& tñ vocãtem ſequi cõtemnimus. In cœlo iam ſedet, qui de

conuerſione nos admonet. Iam iugo fidei colla gētiū ſubdidit, iam mūdi gloriā ſtrauit, iam ruinis eius crebreſcētibus, diſtricti iudicii ſui diē appropinquantē denūciat, & tamen ſuperba mens noſtra, non vult hoc ſponte dimittere, quod quotidie perdit inuita. Diceres, pauperculus fuit Petrus piſcator, nihil habuit diuitiarū, victū manu & arte quærebat, *Chryſoſt.*
quo facilius qui parum habuit, quicquid habuit relinquere potuit ſicut & ſocii ſui Ioannes & Iacobus, quorū inopiam bene ſignauit euāgeliſta dū ait, Inuenitq; eos reficiētes retia ſua. Tāta erat egeſtatis grauitas vt vetera contexerēt, quia emere noua nequibant. Hieron. ad hoc reſpondēs quoque, *Hieron.*
Omnia, inquit, relinquit, qui volūtatē habēdi deſerit (quod etſi nō legatur in Hieronymo Baſileæ impreſſo, tamē in antiquis codicibus ſcriptis hoc legitur.) Eſtq; hæc perfecta & deo beneplacita paupertas, abiicere animū, voluntatemque ſuam coërcere in eo, nequid ſingulare priuatim poſſideat. quod facere debēt religioſi, qui paupertatē vouent domino. (qua de re aliâs) Idē porro ſentit & Greg. hic in homilia di- *Gregorl.*
cens, In hac re fratres chariſſimi, affectum potius debemus pēſare quàm cenſum. Multū reliquit, qui ſibi nihil retinuit. multum reliquit, qui quantumlibet parum, totum tamen deſeruit. Certe nos & habita cum amore poſſidem°, & ea quæ minime habemus ex deſiderio quærimus. Multum ergo Petrus & Andreas dimiſit, quando vterque etiam deſideria habendi dereliquit. Multum dimiſit, qui cum re poſſeſſa etiam concupiſcentiis renunciauit. Tunc enim demū illud acceptabile deo & gratum eſt, qui animū, non bona reſpicit: nec quantum ſibi offeratur, ſed ex quàm magno & feruenti animo, conſiderat. 3 Relictis, inquit euangeliſta, retibus ſecu- *Hieron.*
ti ſunt dominū. Duo hic cōmemorat Matthæus, alterū quia reliquerūt retia, alterum, quod & inſuper dominum ſequuti ſunt. Illud prius multi etiā ex ethnicis viri clariſſimi ſtrenuè præſtiterunt, Socrates, Bias, Thales, Crates Thebanus, qui etiā aurum proiecit in mare, Fabricius Romanus & plerique alii. Sequi autem dominum, Chriſtianæ perfectionis eſt, & ad bonos fideleſque tantùm pertinet, teſte Iob: Viam *Iob.23.*
eius cuſtodiui & non declinaui ex ea. ſic ſequuti ſunt domi- *Dan.3.*
num tres illi pueri in fornace ignis, in captiuitate Babylonica, quum dicerent, Sequimur te in toto corde, & timemus te, & quærimus faciem tuam. Ita videmus quàm exiguo pre

tio regnum cælorũ ſibi iſti cõparauerint apoſtoli, ſcilicet re
*Gregori.* tibus antiquis vixdum bene cõſutis, quæ etiam regni cælorum proprietas eſt, quã deſignauit Grego. quũ ait, Regnum
*Luc.16.* dei tantum valet quantum habes. Valuit nanque Zachæo dimidium ſubſtãtiæ, valuit Petro & Andreæ dimiſſis retibus
*Mat.10.* & naui, valuit & viduæ duobus minutis. valuit alteri calicẽ aquæ frigidæ. Regnum itaque dei (vt diximus) tantum valet quantum habes, vſq; adeo exiguo dat vitã æternã pretio de' 
*Luc.23.* hominibus piis, vt etiã latro iſte in crucẽ ſuffixus, cùm iam nil poſſet, ac ne membrũ quidẽ corporis ſui aliquod mouere præter linguã, emeruerit apud deum vno verbo paradiſum, eo quod apud deum nũquam vacua eſt ſine munere manus, modo pectoris ſcrinium bona repletum ſit voluntate. Quũque omnes in vniuerſum Chriſtiani ſuperfluam iſtam eaq; malã rerum temporaliũ concupiſcentiã abiicere debeãt, tũ vero maxime hoc prædicatores facere addecet, qui proximos ſuos perfecte diligere tenentur, idque vt faciant expeditius, ſtudeant in hoc ſeculo nihil amare, nihil vnquam appetere, nihil etiam vel cum appetitu poſſidere. Atque ideo
*Gregori,* de euangelicis & apoſtolicis prædicatoribus recte dixit pro
*Eſa.62.* pheta, Qui ſunt ij qui vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? Vidit nimirũ ille quomodo ij terrena omnia contempturi eſſent, ſuoq; pectore appropinquaturi ad cæleſtia, vt ſic depluerent verbum dei, & miraculis coruſcarent. Hoc enim eſt quod eos volare perhibet, nubesque appellat, quoniam per verbum ſuũ ſanctum, doctrinãque ſanam & vitam incontaminatam, procul ab omni rerum terrenarũ immunditia abducerentur. Sed & ſicut columbæ tum ſimplices ſunt, tum felle omni carent, ita apoſtoli quoque huiuſmodi virtutibus erant prædíti. Cæterum euãgelium hoc adhuc doctores myſtice exponunt, quod vltro hic prçterimus. Quum enim Simon obedientem ſignificet, & Andreas virilem, Chriſtianos omnes accurare decet, vt duorũ iſtorum nominum ſignificationem in ſe habeant, ſintq; mandatis diuinis obediẽtes, & propria agnoſcant peccata, fortiter quoque & viriliter ſuggeſtionibus reſiſtant diabolicis, vnde fiet vt fœliciter Chriſtum ſequantur.

4 De ampliſſima apoſtolatus dignitate aliàs in communi de apoſtolis dicturi, nũc hiſtoriã & vitã S. Andreæ breuiter explicauimus. Neque hic quicquam me mouet, quod

neochriſtiani nullā huic rei fidē habēt. id em̃ ſine omni fun damēto & aduerſus rationis dictamē faciūt vniuerſum. Nā quū recipiam⁹ hiſtoricos tā recētes quā veteres, Romanos etiā Græcos & Perſas, qui tū prǽterq̃ quod ethnici fuerunt in multis quoque turpiter aberrarunt: qua fronte fidē nega re audēt hiſtoriis de vita ſāctorū à ſancta eccleſia receptis? O homines peruerſos & degeneres filios, qui matris ſuæ ec cleſiæ catholicæ reiiciūt hiſtorias, & ethnicorum ſcripta ob ſeruāt. Nihil itaq. vos inſtabiles iſti & incōſtantiſſimi homi nes à veritate dimoueāt. S. Andreas in Bethſaida Galilææ natus, frater S. Petri extitit, & S Ioānis Baptiſtæ diſcipulus: quumque Ioānes Chriſtū digito mōſtraret, & ipſe ſecut⁹ eſt illum, & ad eūdē Petrū quoq; adduxit. bis ille cū Petro etiā vocatus eſt à domino cū piſcarētur in mari, hic ipſe cū cæte- ris etiā ad apoſtolatū accitus eſt ſecundūq; apud Matthæū & Lucā obtinet locū à Petro in catalogo apoſtolorū, quan- uis Marc⁹ ei quartū tribuat. Andreas ille teſte Ioāne inter- fuit, quādo quinque milia hominū pauit dominus quinque panibus hordeaceis & duobus piſcibus in deſerto, ratus tā- tillum ciborū nihil ſuffectvrū in tāta hominū multitudine. Andreas quoq; in die palmarū inſinuauit domino eſſe quol dam ex gentibus qui ſe videre cuperēt. Poſt diuiſionē autem apoſtolorū iuſſu domini, Andreas, autore Sophronio, venit in Scythiā & Sogdianā predicauitq; ibidē, & Saccis ſimul ac Aethiopibus in magna ciuitate Auguſta, capto hinc à Myr midonibus Matthæo & excæcato, mirabiliter illuc domin⁹ miſit Andream qui Matthæo viſum reſtitueret, quo facto, quū prǽdicaret Andreas in Achaia, multosq; ad Chriſti fidē conuerteret, præfectus regis Ediſſenorū Egeas eū crucis ad iudicauit ſuſpendio, quam ille magna cum lætitia & ſuſce- pit & ſalutauit, in eaq; vſq; ad alterū diem pepēdit, prǽdica uit, & ad fidē conuertit multos. Egeas porro quū illum pro- pter populi clamorem deponere viuum vellet, orauit apo- ſtolus dominū vt in pace ſpiritū ſuum ſuſciperet, ſicque lux ipſum circunfulſit, & in eius ſplendore ſpiritū deo tradidit, atque in ciuitate Patras à nobili matrona Maximilia ſepul tus eſt, vnde reliquiæ illius Conſtantinopolim vſq; deductæ ſunt temporibus Conſtantini, die. 8. Maii. Deinde cùm Græ ciā totam ſuæ tyrānidi ſubiiceret Turcarū imperator, Chri ſtianus quidam & catholic⁹ princeps Thomas dux Moreæ,

*Ioan.* 1. *Luca* 5. *Matt.* 10. *Lucæ.* 6. *Marc.* 3. *Ioan* 6. *Ioan.* 11. *Vide Phi cīaletum epiſtolam clerire- cēſentem de marty rio ſancti Andreæ.*

caput S. Andreæ ablatum inde in Romam tráſtulit, & Pio ſecundo dedit, qui ſacellum pulcherrimum in honorem ſanĉti Andreæ erexit in eccleſia ſanĉti Petri, vbi reliquiæ illæ adhuc quieſcunt. Vos iam dominũ deum deprecemini, &c.

# IN FESTO S. BARBARAE VIRGINIS ET MARTYRIS EVANGELIVM, MATTH. XXV.

*IN illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas, exierunt obuiam ſponſo & ſpõſæ. quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus non ſumpſerunt oleũ ſecum. Prudentes verò acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus. moram autem faciente ſponſo, dormitauerunt omnes & dormierunt. Media autem nocte clamor factus eſt, ecce ſponſus venit, exite obuiam ei. Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades ſuas. Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur. Reſponderunt prudentes, dicentes: Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis. Dum autem*
Luc. 19. *irent emere, venit ſponſus, & quæ paratæ erant, intrauerunt*
Marc. 13 *cum eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua. nouiſſimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, domine, aperi nobis. At ille reſpondens, ait: Amen dico vobis: neſcio vos. vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam*

## HOMILIA VNICA.

PArabolam hanc,inquit Hieronymus,quidá ſimpliciter in virginibus interpretantur, quarum aliæ iuxta Apoſtolū,& corpore & mente ſunt virgines, aliæ virginitatem tantū corpore ſeruātes vel cætera opera bona nō habent propoſito ſuo ſimilia,vel parentū cuſtodia reſeruatæ,nihilominus mente nupſerūt.Sed mihi alius ſenſus videtur,& nō ad virginalia corpora, ſed ad omne hominum genus cōparatio pertinere.Sicut enim dicit dominus, duos fore in agro vno, quorum altero aſſumpto relinquatur alter,& duæ molētes in mola,vna aſſumetur & vna relinquetur &c.ibiq; vniuerſum genus hominū ſignificatur,qui ſunt in eccleſia,& extrinſecus velut arare & molere vidētur,quę tamen omnia ficto ſimulatoq; animo per hypocriſin faciūt: ita hic denario virginū numero omnes intelliguntur Chriſtianorū turbę qui apparēt quidē hominibus credere in deū ipſi quoq; ſcripturarū iactant ſcientiā: & tamē in illis fatuæ interim aliquot ſunt virgines,fidē nimirū rectam non habētes,neq; eam piis operibus exercentes.In eadē porro ſententia eſt & Auguſtinus quum ait,Nō videtur mihi iſta parabola ad eas ſolas pertinere, quæ propriè excellentiori ſanctitate virgines in eccleſia nominantur,quas etiā vſitatiori vocabulo ſanctimoniales appellare cōſueuimus,ſed ad vniuerſam hæc parabola pertinet eccleſiā: ſiquidē ſi ad religioſas tantummodo perſonas referenda eſſet,maior eſt earū numerus,quàm vt cum denario conueniat,quanuis ex decem iſtis quinque adhuc fatuæ exiſtant.Cæterū ſanctæ animæ virgines idcirco appellantur,quia gloriantur in vnius dei notitia,& mens earū idololatriæ turbine nō cōſtupratur.in ſacris enim literis idola venerari, adulterari eſt & fornicari, teſte Dauide qui ait,Perdidiſti oēs qui fornicātur abs te. & de Manaſſe quoq; legitur in hunc modū, Reliquerunt deū patrum ſuorū,& fornicati ſunt poſt deos populorum terræ, quos abſtulit dominus coram eis.Sed & Oſeas propheta ſic ait,Fornicati ſunt & non ceſſauerunt,quoniā dominum dereliquerunt in nō cuſtodiendo.& deinde,Spūs fornicationū decepit eos,& fornicati ſunt à deo ſuo.ſuper capita montium ſacrificabāt,& ſuper colles accēdebant thymiama ſubtus quercū & populū & terebīthum.Quid multa?pleriſque adhuc aliis ſcripturæ locis idololatria fornicatiōis nomine

*Hieron.* *1.Cor.11.* *Mat.24.* *Auguſt.* *Hieron.* *Pſal.72.* *1.Par.5.* *Oſe.4.*

exprimitur:& quũ quis relictis diis multis,in cognitiõe perſeuerat & cultu vni⁹ veri dei,eius hois anima vere virgo dicitur,quod nullũ committat cũ diis alienis adulteriu. Theo-
*Theop.* phylactus paulo diuerſa ſententia,Sub perſona, inquit,virginũ proponit parabolã de eleemoſyna, vt quoniã magnum opus eſt virginitas,ne quis illud vnũ curãs alia negligat, ſed diſcat quod abſq; eleemoſyna etiã virgines cũ ſcortis eiiciã-
*Chryſo.* tur. Et merito quidem,nã quod homo virginitatẽ amittit,fit illud eo ꝙ à natura & innata iſta concupiſcentia mala afficitur:is aũt qui miſericordia nulla mouetur, ab externis diuitiis ſuperatur. Grauius igitur eſt,aliquẽ à leuioribus & vilioribus vinci,vt auarus habendi ſtudio occupatur, quàm à libidine ſuperari. Imo ſtolidus & fatuus admodũ eſt, qui quũ ardentem vicerit naturalis concupiſcentiæ fomitem, inſuper ab exigui lucelli cupidine ſuperatur.

2 Simile ergo eſt regnum cælorum decem virginibus &c. Regnum cælorum,ait Gregorius, pręſentis tẽporis ec-
*Grego.* cleſia eſt in hac vita id ille declarat,ſicut & nos ſuperius in quadã homilia fecim⁹. Decẽ virginibus ſimile eſt regnũ cælorũ,quæ omnes ſunt pię & ſanctæ Chriſtianorũ hominũ animæ. virgines enim illę ſunt in fide,quotquot in eccleſia ca-
*2.Cor.11.* tholica exiſtũt,dicente Paulo, Deſpondi vos vni viro vir-
*Auguſ.* ginem caſtã exhibere Chriſto. Quod verbũ Apoſtolus,teſte Auguſtino,non ſolũ ſanctis monialibus, ſed vniuerſæ eccleſiæ dixit. Virginitatis huius deſtructor & hoſtis diabol⁹ eſt, quem procul fugere & euitare debent omnes Chriſtiani, ſicut ibidẽ ſequitur, Timeo ne ſicut ſerpens Euã ſeduxit aſtutia ſua,ita corrũpantur ſermones veſtri, & excidant à ſimplicitate (vbi Auguſtinus legit caſtitate) quæ eſt in Chriſto Ieſu: quanuis ergo pauci virginitatem ſeruant in corpore,omnes tamen eam cuſtodire debent ſpiritualiter in pectore,ſicut infra latius explicabimus. Quid aũt ſibi vult quòd regnũ cælorũ dominus virginibus decem cõparat, quarum quinq; prudentes & quinq; fatuæ erant? In quinq; ait Gregor. ſenſibus corporis vnuſquiſq; ſubſiſtit: geminatus verò quinarius denariũ perficit. & quia ex vtroque ſexu fideliũ multitudo colligitur,ſancta eccleſia decẽ virginibus ſimilis denunciatur. Neq; diſcedit ab hac ſententia Auguſt. cũ dicit, Omnis aĩa in corpore ideo quinario numero cenſetur,quia ſenſib⁹ vtitur. nihil enim eſt quod ſentimus ex corpore, niſi ianua

quinquepartita, aut videndo, aut audiendo, aut odorando, aut guſtando, aut tangēdo. Qui ergo ſe abſtinet ab illicito vſu iſtorū propter ipſam integritatē, virginis nomē accepit. Iā vero ſuccurrit hic dubiū, quo tandē modo virgines quin que fatuæ dicantur, ſimulq; virgines exiſtant, neq; id tantū ſed & lāpades inſuper ſecum acceperint. Reſpōdeo & dico varias qdē eſſe eius rei expoſitiones, quas hic eo maximē vo bis cōmemorare libet, vt inde præparetis animos veſtros, ſi tisq; in numero virginū prudentū, quæ cū ſpōſo Chriſto in troierūt ad nuptias fœlicitatis æternæ. Chriſtiani, inqt Au guſt. virgines ſunt propter abſtinētiā ab illicitis ſenſibus, lampades habentes propter bona opera, de quibus dominus ipſe dicit, Sic luceat lux veſtra corā hominibus, vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrū qui eſt in cæ lis. Duo ecce hæc ſunt quæ Chriſtianū decent, neq; tamē ſuf ficiunt: ſiquidē et ſi lāpades habeant bonorū operum, virgines tamē adhuc fatuæ eſſe poſſunt. Quòd ſi ergo nō omnes illi ad nuptias cōueniunt, qui & ab illicitis ſibi cauēt, & ope ra bona habent, quid ſpei erit iis qui nec animā ſuam ab illicitis rebus auocant, neq; opera bona faciunt, ſed in atra te nebrarū verſantur caligine? Non enim aliud hic fatuarū & prudentū virginū cernitur diſcrimen, niſi quòd illæ oleum nō habebāt: quod & ideo magnū quiddā ſignificare oporte bit. Quid igitur deſignabit? charitatē nimirū, iuxta illud Pau li, Adhuc excellentiorē viam vobis demōſtro, Si linguis ho minū loquar & angelorū, charitatem autem nō habeā, factꝰ ſum velut æs ſonās aut cymbalū tinniens. Palā ergo hic eſt, Paulū excellentiorem viā dicere charitatē, quam eodem lo co ille ſuper alia dona ſpiritus extollit. Auguſtinus quoque idipſum ex olei natura & ſimilitudine colligit. Supernatat enim in cæteris humoribus, quō & charitas ſuperat reliquas virtutes & donationes dei. Gregorius hāc parabolæ par tem paulo diuerſius exponens, docet nos oleū in cordibus noſtris habere, vt placeamus deo. Sunt pleriq; continentes, qui ab exteriori appetitu ſe cuſtodiūt, & ſpe ad interiora ra piuntur, carnē macerant, & toto deſiderio ad ſupernā patri am anhelant, æterna præmia expectāt, pro laboribus ſuis re cipere humanas laudes nolūt. hi nimirū gloriam ſuā non in ore hominum ponunt, ſed intra conſcientiam contegunt. Hæ virgines prudētes ſunt, quoniā in lampadibus, hoc eſt

*August.* *Matt. 5.* *1. Cor. 13.* *Augu.* *Gregor.*

2.Cor.1. cordibus ſplendorē geſtant gloriæ ſuæ,dicente Paulo,Hæc eſt gloria noſtra,teſtimoniū conſcientiæ noſtræ. Fatuæ aut virgines oleū nullum habent,dū gloriam nō quærunt in ſua ipſorū conſcientia,ſed corā hominibus, ideoq, & mercedē
Matt.6. ſuam omnē,iuxta verbū domini receperunt. Sed virgines illæ quæ ad ſpōſum perueniunt, omnem gloriam ſuā intus ſolūmodo inquirunt,dicente Dauide,Omnis gloria eius filiæ
Pſal.44. regis ab intus.Neque multū diſſimilis ſententiæ ſunt,qui dicūt lampades ſignificare fidē: quia ſicut lampades domū,ita fides illuminat animam. Lampadem porro iſtā recipiūt fideles à deo per ſacerdotē in baptiſmo,& licet iſtiuſmodi lāpadem diu ſecū circūferat aliquis,neq; in ea ſit oleū charitatis
Iacob.2. diuinæ & meritoriorū operū,fides illa tota mortua eſt,vana inutilis & otioſa:cuiuſmodi fides iſta eſt neochriſtianorum qui fidē ſuā omnē cùm habeāt in ore,nihil interim boni fouent ſub pectore,& operibus carent in manibus.Neq; enim oleū habent in lampadibus ſuis,ideoq; virgines tantū fatuæ exiſtūt,nec quiſquā horū Chriſtianorum cum Chriſto ingredi poterit ad nuptias ſalutis æternæ.

4 Ex iſtis iam rationibus ſatis manifeſtè liquet,cur dominus regnū cælorū virginibus cōpararit, quarū quinq; fatuæ & quinque ſint prudētes &c. quod Auguſt. & Grego. de quinque ſenſibus non incōmodè expoſuerunt. eorum enim diligens cuſtodia apprimè neceſſaria eſt iis qui virginalem caſtitatē ſeruare volunt.Et quanuis in ſacris literis denarius numerus vniuerſitatē rerum plerunque ſignificat,tamen peculiari nō caret ratione,quòd ex vtraq; parte virgines quinq; cōiunxit, propter ſenſus quinque quos in ſedula cuſtodia cū.oēs habere debent,tū verò maximè eā quæ mulieres & virgines pudicas decet diſciplinā. Niſi enim oleum adhibuerint ſapiētiæ ſalutaris,perierint. Idipſum in prima
Gene.2. virgine fatua cernimus Eua,quæ non ſatis ,cuſtoditis fuit auribus,dum locum dedit diabolo & ſuggeſtioni ipſius qui no
Eccl. 28. xius extitit abuſus,quoniā audire malum quid faciat boni? vnde & Sapiens dixit,Sepi aures tuas ſpinis, & linguam nequā noli audire,& auri tuo facito oſtia,& ſeras auribus tuis. Vbi primū fœminæ aut virgines cœperint ex præſumptione ad omnia auſcultare,bonā amiſerunt pudicitiæ partē.ita enim Euæ etiā contigit,quæ non prius periit quā ſerpētē au-
1.Cor.15. diſſet.ſic Paulus ait:Corrūpūt bonos mores colloquia praua.

Ad hæc,oculis eſſe parum præmunitis, fatuas quoq; efficit *Gene.3.*
virgines,quomodo & in Eua factũ eſt,quæ cũ vidiſſet,quòd
bonum eſſet ad veſcẽdum & pulchrum oculis aſpectuq; de
lectabi[illegible],tulit de fructu illius,& comedit. Neq; diſſimili ex *Gene.34.*
emplo etiã accidit Dinæ filiæ Iacob.ea enim cũ temeraria
quadam præſumptione exiiſſet viſura mulieres regionis il-
lius,rapta à Sichem & vitiata eſt.plerunq; etiam ſpectatum
(vt ille ait) veniunt,ſpectentur vt ipſæ, quod in ruinã eis ce
*dit* quamobrem Dauid admonẽs,ait, Auerte oculos tuos ne *Pſal.118*
videant vanitatem. Expertus hæc ille dixit.norat enim quo
modo viſus non cuſtoditus fatuas reddat virgines, quando
viderat ipſe Bethſabee lauantem ſe, vnde & adulteriũ cum *1. Reg.11.*
ea & homicidium conſequutum eſt Vriæ.Quo etiam reſpi- *Matt.5.*
ciens,dominus præmonuit nos dicẽs, Quicunq; viderit mu
lierem ad cõcupiſcendum eã, iam mœchatus eſt eam in cor
*de ſuo*.Sic infatuati ſunt in Sara vxorem Abrahã,Pharao & *Gene.12.*
Abimelech:ſic vxor Putipharis,laſciuos & impudicos ocu-
los ſuos petulanter coniecit in Ioſeph,petiitq; ab eo adulte *Gene.20.*
rium,quod cùm abnueret ille,mendacio impudẽtiſſimo ip
ſa eum detulit ad dominum ſuum, quaſi ipſe vim pudicitiæ *Gene.39.*
ſuæ inferre voluiſſet,quo mendacio quid quæſo vt fucatius,
ita & iniquius & turpius? Sic filij Iſraël cũ viderẽt filias Moa *Num.25.*
*bitarum* & Madianitarum,præcepit dominus principes po
puli in cruces ſuffigi aduerſus ſolem, plenaque eſt iſtiuſmo
di exemplis vniuerſa ſcriptura,quæ volens hic prætereo.
Quòd ſi autem quilibet homo ipſum Iob imitaretur,ſane in
album prudentum virginum referretur.ſic enim Iob ait, Pe
pigi fœdus cum oculis meis,vt ne cogitarem quidem de vir *Iob 31.*
gine. Ad hæc tertio quoque ſenſu odoratus infatuantur vir-
*gines*,quoniam & in ipſo voluptatem cõquirere,abuſus ma
gnus ſimul & euidẽs eſt laſciuiæ ſignum:ſicuti grauiter mi
natur dominus filiabus Ieruſalem,eo quod ambularent extẽ
ſo collo.& nutibus oculorum irent, plauderent inſuper,& *Eſa.3.*
compoſito gradu incederent.ideo inquit Propheta, Decal
*uabit* dominus verticem eorum , & crinem earum nudabit.
Deinde ex omni mundo mulieri & inter ornamẽta vniuer-
*ſa* ait ſe eis etiam ablaturum olfactoriola. & huiuſmodi qui
dem virgines fatuæ erant,de quibus Sapiens dixit, Venite, *Sap.2.*
& fruamur bonis quæ ſunt,& vtamur creatura tãquam in
iuuentute celeriter. Vino pretioſo & vnguentis nos implea

mus, & nō prætereat nos flos temporis. Coronemus nos roſis antequam marceſcāt. Iſtiuſmodi fatua & illa fuit mulier laſciua ac petulans, quæ allicere & decipere volens adoleſcētem, dixit, Intextui funibus lectulum meum, ſtraui tapetibus pictis ex AEgypto: aſperſi cubile meū myrrha, aloe & cinamomo. In iis nanque ſuperfluitatem quærere & abuſum ad peccandum, res longe iniquiſſima eſt. Fatuæ inſuper redduntur virgines guſtu & tactu impudico, qui omnem corrumpit munditiem cordis, oleumq; gratię diuinæ effundit, iuxta illud Sapientis, Turpitudinem & ignominiam cōgregat ſibi, & opprobrium illius nō delebitur. & iſtud item Oſeæ, Omnes calefacti ſunt quaſi clibanus. Nimius etiā in cibo & potu exceſſus, peccandi pronitatē inducit, quoniā luxurioſa res vinum eſt, quo Paulus quoq; nos admonet inebriari non debere, ſiquidem in eo luxuria eſt. Eodem pertinet illud Hieronymi, Si experto creditur, hoc primum moneo, hoc obteſtor, vt ſponſa Chriſti vinum fugiat pro veneno. Hæc aduerſus adoleſcentiā prima arma ſunt dæmonum. Vinum & adoleſcentia duplex incēdium voluptatis. vbi primū mulier aut virgo temulētiæ aſſueuerit, pudor omnis periit: diſciplina quoq; & honeſtas vitæ vniuerſa, quoniā ebri⁹ ſcelerum omnium eſt vile mancipiū, nec vitium aliquod eſt quod vincere poſſit, qui hoc crimine eſt detent⁹, tota enim hic emoritur ſapientia, totuſq; homo è ſapiente ſtultus, ex ſtulto inſanus redditur, mores omnes corruunt, & homo in porcum verſus videtur. ſiquidem ille tunc linguæ ſuę magiſter non eſt: & quicunque non celat arcanum, nihil loquitur honeſtum. Lot ſi inebriatus non fuiſſet, proprias filias ſuas duas nec vitiaſſet, nec impregnaſſet. Vereque adeo dictum à propheta, Vinum & ebrietas auferūt cor. Sed de iis aliâs copioſius. Sicut antē pro fatuo habetur, qui ſenſibus abutitur exterioribus: ita non paulo etiam ſtultior eſt qui interioribus male vtitur, puta qui turpia imaginatur, qui obſcœna vanaque cōcupiſcit & in iiſdē exæſtuat, ſiue id fiat ad luxuriam, ſiue gulam, ſiue ſuperbiā, ſiue ad auaritiam, aut iram, inuidiā & odiū. quicquid id genus eſt malorū affectare & imaginari turpiſſimū eſt, ſicut dominus dixit mulieri impudicę, Feciſti tibi imagines maſculinas. Poſſent hæc omnia ad longum per ſingula membra extēdi, ſed hic iam finis & modus eſto. Vos communibus votis orate dominum deum, &c.

*Pro. 7.* *Pro. 6.* *Oſeæ. 7.* *Pro. 20.* *Ephe. 5.* *Vinum.* *Hieron.* *Gene. 19.* *Oſeæ. 4.* *Eze. 16.*

## DE SANCTA BARBARA.

BArbara Dioſcori filia,in ciuitate Nicomedia virgo fuit ſapiētiſſima,oleumque charitatis diuinæ ſecum ſumpſit in lāpade animæ ſuæ.Ei' pater infidelis,in turri munitiſſima ipſā cōcludi curauit,in qua feneſtras tres parari iuſſerat,quoniā tres eſſent qui mundum hunc illumi narent vniuerſum,deus pater,filius & ſpirituſſanctus:In ea dē turri illuminata illa fuit diuinitus, & à S.Ioanne baptizata,ſuoque digito crucem impreſſit in lapidem .pater autem cùm nullo modo à fide Chriſti auertere eam poſſet,pręfecto ipſam obtulit,qui eam verberibus primùm cędi iuſſit, & viſcera,vulnera quoque recentia cilicio confricari, verū illa ſicut in fide ab angelo iam ante informata, ita nunc quoque ab eodem ſanata eſt, vnde in furorem verſus tyrannus, pedibus eam ſuſpendi fecit,mammillaſque ei præſcindi, latera etiam facibus vri,nudamque per vrbem duci,vbi tamen ab angelo contecta eſt.Ad extremum parēti illam reſtituit, qui eductam eam decollauit, ibique ipſa pro omnibus qui memoriam ſui habituri eſſent,orauit ad dominum.pater autem in itinere iam reuertens domum,igne cælitus demiſſo, miſerè periit.Virgo hæc ſanctiſſima cultores ſuos abſq; venerabili ſacramento mortem obire non ſinit,idq; multis exemplis cōprobatum eſt.poſſet per longum probari. Dolorque hic ei fuit longe acerbiſſimus, quòd eundem habuit & parentem & perſequutorem atq; adeo carnificē .Caput ipſius deinceps Conſtantinopolim tranſlatum eſt,& illud imperator quidam Venetis donauit, qui ipſum Venetias deportauerunt in templum ſuū, vnde per eoſdem clam delatū eſt in Pruſiam.Fuerunt quoq, eius nominis plures aliæ ſanctæ virgines,quæ propter fidem Chriſti immaniter trucidatæ ſunt,vt non procul à Roma in regno Neapolitano & alibi,cuius caput Coloniæ apud Minores in magna reuerentia ſeruatur. Eas omnes implorate ſedulo,vt pro vobis intercedant ad dominum.

*Reliquam euangelii huius partem require infra in feſto S.Agnetis.*

## IN SOLENNI DIE S. PONTIFICIS NICOLAI EVANGELIVM, LVCAE XIX.

Mat.25. Mar.31.

*IN illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hãc: Homo quidã nobilis abiit in regionem longinquam, accipere ſibi regnum, & reuerti. Vocatis autem decem ſeruis ſuis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negociamini dum venio. Ciues autem eius oderant eum, & miſerunt legationem poſt illum, dicentes, Nolumus hunc regnare ſuper nos. Et factum eſt vt rediret accepto regno, & iuſsit vocari ſeruos, quibus dedit pecuni-*
Mat. 25. *am, vt ſciret quantum quiſque negociatus eſset. Venit autem primus, dicens: Domine, mna tua decem mnas acquiſiuit. Et ait illi: Euge bone ſerue, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſupra decem ciuitates. Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas. Et huic ait: Et tu eſto ſuper quinque ciuitates. Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repoſitã in ſudario. Timui enim te, quia homo auſterus es, tollis quod non poſuiſti, & metis quod non ſeminaſti. Dixit ei: De ore tuo iudico te ſerue nequam. Sciebas quòd ego homo auſterus ſum, tollens quod non poſui, & metens quod non ſeminaui. Et quare nõ dediſti pecuniam meam ad menſam, & ego veniens, cum vſuris vtique exegiſsem illud? Et aſtantibus dixit: Au-*
Mat.13. *ferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet. Et*
Marc.4. *dixerunt ei: Domine, habet decem mnas. Dico autem vobis,*
Sap.8. *quia omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autem qui non habet, quod habet, auferetur ab eo.*

## HOMILIA VNICA.

FRatres chariſſimi, hæc ſancti euágelii lectio(liceat enim mihi cum Gregorio ſic exordiri)ſolicitè conſiderare nos admonet, ne nos qui plꝰ cęteris in hoc mundo accepiſſe aliquid cernimur, ab autore mũdi grauius inde iudicemur. Cùm enim creſcunt dona, rationes etiã creſcunt donorũ. Huc huc reſpiciãt omnes, quotquot à deo receperũt vel diuitias vel dominia vel ſciétiã & rationis acumen, vel poteſtaté, &c. conſiderent quomodo hæc omnia impendant: ſi quidé reddenda de iis ratio grauis erit mortis tépore, & tãdé in die nouiſſimo. Sunt qui gloriãtur iã de multis elati, & tamé veniet tépus quo nollét ſe ea vel habuiſſe. Subdit itaq; Gregorius, Tanto humilior atq; ad ſeruiendum promptior quiſq; debet eſſe ex munere, quãto ſe obligatiorem cõſpicit in reddéda ratione. Diligéter itaq; fratres mei hoc obſeruate euangeliũ, vt ſciatis quomodo donis dei vtamini. Homo quidã nobilis abiit in regioné lõginquã. Nobilem, inquit Theophylactus, hominé Chriſtus ſeipſum introducit. nã licet homo fuerit, mãſit tamé in faſtigio & nobilitate deitatis. & is quidé abiit in regioné longinquã, quando aſcédit in cælũ. peculiariter auté Chriſtus homo dicitur, ſicut & peculiari modo homo fuiſſe ſuper omnes agnoſcitur, ita etiã Dauide dicéte de Maria, Homo natus eſt in eã, ipſe fundauit eã altiſſimus. Hominé Chriſtũ vocat, q quãuis deꝰ erat in ſimilitudiné tamé hominũ factus, habitu eſt inuétus vt homo. Et is quidé abiit. ſiquidé iã antea de cælo venerat in hunc mundũ per incarnationé: iuxta illud, In propria venit, & ſui eũ non receperunt. Diceres, quomodo conueniãt hæc, quòd Ioannes ait Chriſtum in incarnatione ſua in propria veniſſe & hic Lucas dicit eũ abiiſſe ĩ regioné lõginquã idq; pregere, tépore aſcéſiõis, quo maxima videtur in patriã ſibi propriã, quia ĩ cœlũ, deueniſſe. Reſpõdetur ad hęc, quia bene dicit Ioãnes Chriſtũ in carne veniété, in ꝓpria veniſſe. ſiquidé proprius ac ſuus dei eſt ratione creationis mundus hic vniuerſus. ex eo enim & per eum factus eſt, teſte Dauide, Domini eſt terra & plenitudo eiꝰ. Vel etiã ſpecialiter cùm in Iudæa natus ſit, regio hæc illi propria dicitur, propter electioné ſanctorũ patrũ ſuæq; gentis ſicut & ipſe ait, Filius meus primogenitus Iſraël. Teſtatur idé in cãtico ſuo Moyſes, dicens, Quando diuidebat altiſſimus gentes, cõſti

*Gregor.* — *Theop.* — *Pſal. 86.* — *Philip. 2.* — *Ioan. 1.* — *Cyrillus.* — *Pſal. 23* — *Exod. 4.* — *Deut. 32.*

tuit terminos populorũ iuxta numerũ filiorũ Iſrael. & pars
quidē domini populus eius, Iacob funicul⁹ hæreditatis eius.
Ex more enim perpetuo veteres diuidere ſoliti ſunt hæredi
*Pſal.15.* tates ſuas funiculis: iuxta illud Dauidis, Funes ceciderũt mi
hi in præclaris. Et hoc eſt quod Ioannes ad diuinam naturã
reſpiciens, dixit dominũ in propria veniſſe. Sed quod idem
aſcenſionē ſuam in cælum peregrinationem vocat, ad huma
*Gregor.* nitatem referendũ eſt, idq; ipſum declarans Gregorius ait,
Carnis locus proprius terra eſt, quæ quaſi ad peregrina du-
citur, dũ per redemptorē noſtrũ in cælo collocatur, procul
enim aberat cælũ à natura hominis, opera quoq; hominũ à
*Eſa.55.* cœleſtibus multũ diſtabãt, dicente domino per prophetã, Si
cut exaltatur cæli à terra, ſic exaltatę ſũt viæ meæ à viis ve
ſtris, & cogitationes meæ à cogitationibus veſtris. Sunt ad-
huc qui referãt hęc eo, quod dñs à Iudæis cõmigrauit ad gē
tes, quē ſequuti etiã apoſtoli, à Iudæis tanquã indignis ſeceſ
*Act.13.* ſerunt ad prædicandũ gētibus euãgeliũ Chriſti, ſicut dixit
*Eccl.24.* Paulus, & ante eũ in ſpiritu præuidēs idipſum Sapiēs, excla
mauit, Doctrina quaſi antelucanũ illumino omnib⁹, & enar
rabo illã vſq; in longinquum. Veruntamē ſuperior expoſi-
tio mihi nõ paulo accõmodatior huic cõtextui eſſe videtur
2 Homo, inquit, quidã nobilis abiit in regionē lõginquã
accipere ſibi regnũ, & reuerti. Regnum illud vitæ æternæ ac
*Theoph.* cepit Chriſtus, quod & ſibi electis omnibus meruit. Regnũ
hoc ipſum ſuſcepit, vt ſecundum quod homo, ſederet in dex-
tra throni magnificētiæ cũ carne. ibidē ille ſedebit tãtiſper
dum inimici ſui omnes ponantur pro ſcabello pedũ ſuorũ,
quod demũ fiet in conſummatione ſeculi. omnia enim, et iã
*Pſa.109.* quæ nolent, illius ſubdita erũt imperio. Hunc ipſum autem
oderunt fratres ſui Iudæi, dicentes, Nolumus hunc regnare
*Ioan 19.* ſuper nos, quando Pilato dicenti, Regem veſtrum crucifi-
gam? reſponderunt, Regem non habemus niſi Cæſarem. &
deinceps corripuerunt Pilatum, dicentes, Noli ſcribere,
Rex Iudæorum. Idipſum conſiderans dominus, ait in euan-
*Ioan.15.* gelio, Viderunt opera mea, & oderũt & me & patrem meũ,
vt impleretur ſermo qui in lege eorũ ſcriptus eſt, Odio ha-
*Pſal.34.* buerunt me gratis. Et ea quoq; ratio eſt, quur hominem ſe
nuncupet, & nobilē quidem ſecundum natiuitatem, nõ autē
*Zach.9.* regem. Si quidem in ſuo priore aduentu non venit in regia
maieſtate, ſed humilis & manſuetus, ſedens ſuper aſinam. In

altero autē venturus eſt cū gloria magna, recepta tunc in ſe maieſtate regali, iuxta illud Danielis, Ecce cum nubibus cæ *Dan.7.* li quaſi filius hominis veniebat, & datū ei eſt regnū, omneſque populi, tribus & linguæ ipſi ſeruient. quanuis illud etiā de regno Chriſti in hac eccleſia intelligi poteſt, quod perfectè aſſequutus eſt poſt reſurrectionē ſuam, ſicut & dixit diſcipulis ſuis, Mihi data eſt oīs poteſtas in cælo & in terra. p *Mat.28.* hoc enim rex factus eſt electorum omnium Chriſtianorum vt iam poſſimus dicere cū propheta, Domin⁹ legifer noſter, *Eſa.33.* domin⁹ rex noſter, ipſe ſaluabit nos. Eo ipſo regno ſuo cœpit ille primò regnare ſuper gētes, dicēte Dauide, Dñi eſt *Pſal.21.* regnum, & ipſe dominabitur gentibus. Porro ne longius ab hac euangelica parabola diſcedamus, perſeuerare nūc libet in priore illo ſenſu, dicendo dominum recepiſſe regnum in *Luc.12.* vita æterna, nō pro ſe tātùm, ſed & ſuis electis omnibus, ſicut ipſe ait, Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum. Ita enim cum electis ſuis conregnat Chriſtus, vt ipſi interim reges efficiātur cū ipſo, iuxta illud quod Ioannes inquit, Lauit nos à peccatis ſnoſtris in *Apo.1.* ſanguine ſuo, fecitq; nos Regnū & ſacerdotes deo & patri ſuo. Regnum itaq; Chriſti hic incipit in fidelibus ſuis. quóque plus poteſtati diaboli decedit, eo magis regnum Chriſti accreſcit, id etiam teſtante Ioanne, facta eſt ſalus & virtus & *Apo.12.* regnum dei noſtri, & poteſtas Chriſti ei⁹, quia proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum. Quòd autem commodius intelligatur de regno Chriſti in cælis, quod ille iam poſſidet, *Ioan.14.* ſuiſq; etiam præparauit electis, ſicut dixit ad apoſtolos, vox iſta facit quę ſequitur, reuerti. Nam abiiſſe dominum ad occupandum regnum, tuncque reuerſurum, nuſquam melius intelligi poteſt quàm in ipſa aſcenſione ſua in gloriam maieſtatis. reditus autem fiet in die nouiſſimo ad iudicium viuorum & mortuorum, iuxta illud quod dixerūt angeli ad apoſtolos, Sic veniet quemadmodum vidiſtis eum eūtem in cæ *Act.1.* lum. 3 Abiturus itaque nobilis ille ad ſuſcipiendum regnum decem ex ſeruis ſuis ad ſe vocauit, ſingulisque ſingula tradidit talenta &c. fecit hoc quidem Chriſtus, quādo fidelibus ſpiritualia dona conceſſit. Omnes enim homines re *Gregor.* gis illius decet eſſe ſeruos, quos ille rationales ideo creauit, vt ipſum laudarēt, colerent, prædicarent. Summa ſi quidē libertas eſt, ſeruire deo, imò ſeruire illi, cū eo regnare eſt, vt

caput S Andreæ ablatum inde in Romam trãſtulit, & Pio ſecundo dedit, qui ſacellum pulcherrimum in honorem ſancti Andreæ erexit in eccleſia ſancti Petri, vbi reliquiæ illæ adhuc quieſcunt. Vos iam dominũ deum deprecemini, &c.

# IN FESTO S. BARBARAE VIRGINIS ET MARTYRIS EVANGELIVM, MATTH. XXV.

*N illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades*
I *ſuas, exierunt obuiam ſponſo & ſpõſæ. quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Sed quinque fatuæ acceptis lampadibus non ſumpſerunt oleũ ſecum. Prudentes verò acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus. moram autem faciente ſponſo, dormitauerunt omnes & dormierunt. Media autem nocte clamor factus eſt, ecce ſponſus venit, exite obuiam ei. Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades ſuas. Fatuæ autem ſapientibus dixerunt: Date nobis de oleo veſtro, quia lampades noſtræ extinguuntur. Reſponderunt prudentes, dicentes: Ne forte non ſufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis. Dum autem*
Luc. 19. *irent emere, venit ſponſus, & quæ paratæ erant, intrauerunt*
Marc. 13 *cum eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua. nouiſſimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, domine, aperi nobis. At ille reſpondens, ait: Amen dico vobis: neſcio vos. vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam*

## HOMILIA VNICA.

P Arabolam hanc, inquit Hieronymus, quidã ſimpliciter in virginibus interpretantur, quarum aliæ iuxta Apoſtolũ, & corpore & mente ſunt virgines, aliæ virginitatem tantũ corpore ſeruãtes: vel cætera opera bona nõ habent propoſito ſuo ſimilia, vel parentũ cuſtodia reſeruatæ, nihilominus mente nupſerũt. Sed mihi alius ſenſus videtur, & nõ ad virginalia corpora, ſed ad omne hominum genus cõparatio pertinere. Sicut enim dicit dominus, duos fore in agro vno, quorum altero aſſumpto relinquatur alter, & duæ molẽtes in mola, vna aſſumetur & vna relinquetur &c. ibiq; vniuerſum genus hominũ ſignificatur, qui ſunt in eccleſia, & extrinſecus velut arare & molere videtur, quę tamen omnia ficto ſimulatoq; animo per hypocriſin faciũt: ita hic denario virginũ numero omnes intelliguntur Chriſtianorũ turbę qui apparẽt quidẽ hominibus credere in deũ ipſi quoq; ſcripturarũ iactant ſcientiã: & tamẽ in illis fatuæ interim aliquot ſunt virgines, fidẽ nimirũ rectam non habẽtes, neq; eam piis operibus exercentes. In eadẽ porro ſententia eſt & Auguſtinus quum ait, Nõ videtur mihi iſta parabola ad eas ſolas pertinere, quæ propriè excellentiori ſanctitate virgines in eccleſia nominantur, quas etiã vſitatiori vocabulo ſanctimoniales appellare cõſueuimus, ſed ad vniuerſam hæc parabola pertinet eccleſiã: ſiquidẽ ſi ad religioſas tantummodo perſonas referenda eſſet, maior eſt earũ numerus, quàm vt cum denario conueniat, quanuis ex decem iſtis quinque adhuc fatuæ exiſtant. Cæterũ ſanctæ animæ virgines idcirco appellantur, quia gloriantur in vnius dei notitia, & mens earũ idololatriæ turbine nõ cõſtupratur. in ſacris enim literis idola venerari, adulterari eſt & fornicari, teſte Dauide qui ait, Perdidiſti oẽs qui fornicãtur abs te. & de Manaſſe quoq; legitur in hunc modũ, Reliquerunt deũ patrum ſuorũ, & fornicati ſunt poſt deos populorum terræ, quos abſtulit dominus coram eis. Sed & Oſeas propheta ſic ait, Fornicati ſunt & non ceſſauerunt, quoniã dominum dereliquerunt in nõ cuſtodiendo. & deinde, Spũs fornicationũ decepit eos, & fornicati ſunt à deo ſuo. ſuper capita montium ſacrificabãt, & ſuper colles accẽdebant thymiama ſubtus quercũ & populũ & terebĩthum. Quid multa? pleriſque adhuc aliis ſcripturæ locis idololatria fornicatiõis nomine

*Hieron.* *2.Cor.11* *Mat.14.* *Auguſt.* *Hieron.* *Pſal.72.* *1.Par.5.* *Oſe.4.*

exprimitur:& quũ quis relictis diis multis, in cognitiõe per ſeuerat & cultu vni⁹ veri dei, eius hõis anima vere virgo dicitur, quod nullũ committat cũ diis alienis adulteriũ. Theo
*Theop.* phylactus paulo diuerſa ſententia, Sub perſona, inquit, virginũ proponit parabolã de eleemoſyna, vt quonia magnum opus eſt virginitas, ne quis illud vnũ curãs alia negligat, ſed diſcat quod abſq; eleemoſyna etiã virgines cũ ſcortis eiciã
*Chryſo.* tur. Et merito quidem, nã quod homo virginitatẽ amittit, fit illud eo ꝙ à natura & innata iſta concupiſcentia mala afficitur: is aũt qui miſericordia nulla mouetur, ab externis diuitiis ſuperatur. Grauius igitur eſt, aliquẽ à leuioribus & vilioribus vinci, vt auarus habendi ſtudio occupatur, quàm à libidine ſuperari. Imo ſtolidus & fatuus admodũ eſt, qui quũ ardentem vicerit naturalis concupiſcentiæ fomitem, inſuper ab exigui lucelli cupidine ſuperatur.

2 Simile ergo eſt regnum cælorum decem virginibus &c. Regnum cælorum, ait Gregorius, præſentis tẽporis ec-
*Grego.* cleſia eſt in hac vita id ille declarat, ſicut & nos ſuperius in quadã homilia fecim⁹. Decẽ virginibus ſimile eſt regnũ cælorũ, quæ omnes ſunt piæ & ſanctæ Chriſtianorũ hominũ animæ. virgines enim illæ ſunt in fide, quotquot in eccleſia ca
*2. Cor. 11.* tholica exiſtũt, dicente Paulo, Deſpondi vos vni viro vir-
*Auguſ.* ginem caſtã exhibere Chriſto. Quod verbũ Apoſtolus, teſte Auguſtino, non ſolũ ſanctis monialibus, ſed vniuerſæ eccleſiæ dixit. Virginitatis huius deſtructor & hoſtis diabol⁹ eſt, quem procul fugere & euitare debent omnes Chriſtiani, ſicut ibidẽ ſequitur, Timeo ne ſicut ſerpens Euã ſeduxit aſtutia ſua, ita corrũpantur ſermones veſtri, & excidant à ſimplicitate (vbi Auguſtinus legit caſtitate) quæ eſt in Chriſto Ieſu: quanuis ergo pauci virginitatem ſeruant in corpore, omnes tamen eam cuſtodire debent ſpiritualiter in pectore, ſicut infra latius explicabimus. Quid aũt ſibi vult quòd regnũ cælorũ dominus virginibus decem cõparat, quarum quinq; prudentes & quinq; fatuæ erant: In quinq; ait Gregor. ſenſibus corporis vnuſquiſq; ſubſiſtit: geminatus verò quinarius denariũ perficit. & quia ex vtroque ſexu fideliũ multitudo colligitur, ſancta eccleſia decẽ virginibus ſimilis denunciatur. Neq; diſcedit ab hac ſententia Auguſt. cũ dicit, Omnis aĩa in corpore ideo quinario numero cenſetur, quia ſenſib⁹ vtitur. nihil enim eſt quod ſentimus ex corpore, niſi ianua

quinquepartita, aut videndo, aut audiendo,aut odorando,
aut guſtando,aut tangẽdo. Qui ergo ſe abſtinet ab illicito
vſu iſtorũ propter ipſam integritatẽ,virginis nomẽ accepit
Iã vero ſuccurrit hic dubiũ,quo tandẽ modo virgines quin
que fatuæ dicantur,ſimulq; virgines exiſtant,neq; id tantũ
ſed & lãpades inſuper ſecum acceperint.Reſpõdeo & dico
varias qdẽ eſſe eius rei expoſitiones,quas hic eo maximè vo
bis cõmemorare libet,vt inde præparetis animos veſtros,ſi
tisq; in numero virginũ prudentũ,quæ cũ ſpõſo Chriſto in
troierũt ad nuptias fœlicitatis æternæ. Chriſtiani, inqt Au
guſt. virgines ſunt propter abſtinẽtiã ab illicitis ſenſibus, *Auguſt.*
lampades habentes propter bona opera,de quibus dominus
ipſe dicit,Sic luceat lux veſtra corã hominibus , vt videant *Matt. 5.*
opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrũ qui eſt in cæ
lis.Duo ecce hæc ſunt quæ Chriſtianũ decent,neq; tamẽ ſuf
ficiunt:ſiquidẽ et ſi lãpades habeant bonorũ operum, virgi-
nes tamẽ adhuc fatuæ eſſe poſſunt.Quòd ſi ergo nõ omnes
illi ad nuptias cõueniunt,qui & ab illicitis ſibi cauẽt,& ope
ra bona habent,quid ſpei erit iis qui nec animã ſuam ab il-
licitis rebus auocant,neq; opera bona faciunt,ſed in atra te
nebrarũ verſantur caligine?Non enim aliud hic fatuarũ &
prudentũ virginũ cernitur diſcrimen, niſi quòd illæ oleum
nõ habebãt :quod & ideo magnũ quiddã ſignificare oporte
bit.Quid igitur deſignabit?charitatẽ nimirũ,iuxta illud Pau
li,Adhuc excellentiorẽ viam vobis demõſtro,Si linguis ho *1.Cor.13.*
minũ loquar & angelorũ,charitatem autem nõ habeã, factꝰ
ſum velut æs ſonãs aut cymbalũ tinniens.Palã ergo hic eſt,
Paulũ excellentiorem viã dicere charitatẽ, quam eodem lo
co ille ſuper alia dona ſpiritus extollit. Auguſtinus quoque *Augu.*
idipſum ex olei natura & ſimilitudine colligit. Supernatat
enim in cæteris humoribus,quõ & charitas ſuperat reliquas
virtutes & donationes dei. 3 Gregorius hãc parabolæ par *Gregor.*
tem paulo diuerſius exponens, docet nos oleũ in cordibus
noſtris habere, vt placeamus deo Sunt pleriq; continentes,
qui ab exteriori appetitu ſe cuſtodiũt, & ſpe ad interiora ra
piuntur,carnẽ macerant,& toto deſiderio ad ſupernã patri
am anhelant,æterna præmia expectãt,pro laboribus ſuis re
cipere humanas laudes nolũt.hi nimirũ gloriam ſuã non in
ore hominum ponunt,ſed intra conſcientiam contegunt.
Hæ virgines prudẽtes ſunt, quoniã in lampadibus, hoc eſt

2.Cor.1. cordibus ſplendorẽ gẽſtant gloriæ ſuæ,dicente Paulo, Hæc eſt gloria noſtra,teſtimoniũ conſcientiæ noſtræ. Fatuæ aut virgines oleũ nullum habent,dũ gloriam nõ quærunt in ſua ipſorũ conſcientia,ſed corã hominibus, ideoq; & mercedẽ

*Matt.6.* ſuam omnẽ,iuxta verbũ domini receperunt. Sed virgines illæ quæ ad ſpõſum perueniunt, omnem gloriam ſuã intus ſolũmodo inquirunt,dicente Dauide,Omnis gloria eius filiæ

*Pſal.44.* regis ab intus. Neque multũ diſſimilis ſententiæ ſunt,qui dicũt lampades ſignificare fidẽ: quia ſicut lampades domũ,ita fides illuminat animam. Lampadem porro iſtã recipiũt fideles à deo per ſacerdotẽ in baptiſmo,& licet iſtiuſmodi lãpadem diu ſecũ circũferat aliquis,neq; in ea ſit oleũ charitatis

*Iacob. 2.* diuinæ & meritoriorũ operũ,fides illa tota mortua eſt,vana inutilis & otioſa:cuiuſmodi fides iſta eſt neochriſtianorum qui fidẽ ſuã omnẽ cùm habeãt in ore,nihil interim boni fouent ſub pectore,& operibus carent in manibus. Neq; enim oleũ habent in lampadibus ſuis,ideoq; virgines tantũ fatuæ exiſtũt,nec quiſquã horũ Chriſtianorum cum Chriſto ingredi poterit ad nuptias ſalutis æternæ.

4 Ex iſtis iam rationibus ſatis manifeſtè liquet,cur dominus regnũ cælorũ virginibus cõpararit, quarũ quinq; fatuæ & quinque ſint prudẽtes &c. quod Auguſt. & Grego. de quinque ſenſibus non incõmodè expoſuerunt. eorum enim diligens cuſtodia apprimè neceſſaria eſt iis qui virginalem caſtitatẽ ſeruare volunt. Et quanuis in ſacris literis denarius numerus vniuerſitatẽ rerum plerunque ſignificat,tamen peculiari nõ caret ratione,quòd ex vtraq; parte virgines quinq; cõiunxit, propter ſenſus quinque quos in ſedula cuſtodia cũ oẽs habere debent,tũ verò maximè eã quæ mulieres & virgines pudicas decet diſciplinã. Niſi enim oleum adhibuerint ſapiẽtiæ ſalutaris,perierint. Idipſum in prima

*Gene.2.* virgine fatua cernimus Eua,quæ non ſatis cuſtoditis fuit auribus,dum locum dedit diabolo & ſuggeſtioni ipſius qui no

Eccl. 28. xius extitit abuſus,quoniã audire malum quid faciat boni? vnde & Sapiens dixit,Sepi aures tuas ſpinis, & linguam nequã noli audire,& auri tuo facito oſtia,& ſeras aurib⁹ tuis. Vbi primũ fœminæ aut virgines cœperint ex præſumptione ad omnia auſcultare,bonã amiſerunt pudicitiæ partẽ. ita enĩ Euæ etiã contigit,quæ non prius periit quã ſerpẽtẽ au-

1.Cor.15. diſſet. ſic Paul⁹ ait:Corrũpũt bonos mores colloquia praua.

Ad hæc,oculis eſſe parum præmunitis, fatuas quoq; efficit virgines,quomodo & in Eua factũ eſt,quæ cũ vidiſſet,quòd bonum eſſet ad veſcẽdum & pulchrum oculis aſpectuq; delectabile,tulit de fructu illius,& comedit. Neq; diſſimili exemplo etiã accidit Dinæ filiæ Iacob.ea enim cũ temeraria quadam præſumptione exiiſſet viſura mulieres regionis illius,rapta à Sichem & vitiata eſt.plerunq; etiam ſpectatum (vt ille ait) veniunt,ſpectentur vt ipſe, quod in ruinã eis cedit quamobrem Dauid admonẽs,ait, Auerte oculos tuos ne videant vanitatem. Expertus hæc ille dixit.norat enim quo modo viſus non cuſtoditus fatuas reddat virgines, quando viderat ipſe Bethſabee lauantem ſe, vnde & adulteriũ cum ea & homicidium conſequutum eſt Vriæ.Quo etiam reſpiciens,dominus præmonuit nos dicẽs, Quicunq; viderit mulierem ad cõcupiſcendum eã, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.Sic infatuati ſunt in Sara vxorem Abrahã,Pharao & Abimelech:ſic vxor Putipharis,laſciuos & impudicos oculos ſuos petulanter coniecit in Ioſeph,petiitq; ab eo adulterium,quod cùm abnueret ille,mendacio impudẽtiſſimo ipſa eum detulit ad dominum ſuum, quaſi ipſe vim pudicitiæ ſuæ inferre voluiſſet,quo mendacio quid quæſo vt fucatius, ita & iniquius & turpius? Sic filij Iſraël cũ viderẽt filias Moabitarum & Madianitarum,præcepit dominus principes populi in cruces ſuffigi aduerſus ſolem, plenaque eſt iſtiuſmodi exemplis vniuerſa ſcriptura,quæ volens hic prætereo. Quòd ſi autem quilibet homo ipſum Iob imitaretur,ſane in album prudentum virginum referretur.ſic enim Iob ait,Pepigi fœdus cum oculis meis,vt ne cogitarem quidem de virgine. Ad hæc tertio quoque ſenſu odoratus infatuantur virgines,quoniam & in ipſo voluptatem cõquirere,abuſus magnus ſimul & euidẽs eſt laſciuiæ ſignum:ſicuti grauiter minatur dominus filiabus Ieruſalem,eo quod ambularent extẽſo collo,& nutibus oculorum irent, plauderent inſuper,& compoſito gradu incederent.ideo inquit Propheta, Decaluabit dominus verticem eorum, & crinem earum nudabit. Deinde ex omni mundo mulieri & inter ornamẽta vniuerſa ait ſe eis etiam ablaturum olfactoriola. & huiuſmodi quidem virgines fatuæ erant,de quibus Sapiens dixit, Venite, & fruamur bonis quæ ſunt,& vtamur creatura tãquam in iuuentute celeriter. Vino pretioſo & vnguentis nos implea

*Gene.3. Gene.34. Pſal.118 1. Reg.11. Matt.5. Gene.12. Gene.20. Gene.39. Num.25. Iob 31. Eſa.3. Sap.2.*

mus,& nõ prætereat nos flos temporis. Coronemus nos ro
ſis antequam marceſcãt. Iſtiuſmodi fatua & illa fuit mulier
laſciua ac petulans,quæ allicere & decipere volens adole-
*Pro.7.* ſcẽtem,dixit,Intextui funibus lectulum meum, ſtraui tape
tibus pictis ex AEgypto:aſperſi cubile meũ myrrha, aloe &
cinamomo. In iis nanque ſuperfluitatem quærere & abuſum
ad peccandum,res longe iniquiſſima eſt. Fatuæ inſuper
redduntur virgines guſtu & tactu impudico, qui omnem
corrumpit munditiem cordis,oleumq; gratię diuinæ effun-
*Pro.6.* dit,iuxta illud Sapientis,Turpitudinem & ignominiam cõ-
*Oſea.7.* gregat ſibi,& opprobrium illius nõ delebitur. & iſtud item
*Pro.20.* Oſeæ,Omnes calefacti ſunt quaſi clibanus. Nimius etiã in
*Ephe.5.* cibo & potu exceſſus,peccandi pronitatẽ inducit,quoniã lu
*Vinum.* xurioſa res vinum eſt,quo Paulus quoq; nos admonet ine-
briari non debere,ſiquidem in eo luxuria eſt. Eodem perti-
*Hieron.* net illud Hieronymi,Si experto creditur,hoc primum mo-
neo,hoc obteſtor,vt ſponſa Chriſti vinum fugiat pro vene
no. Hæc aduerſus adoleſcentiã prima arma ſunt dæmonum.
Vinum & adoleſcentia duplex incẽdium voluptatis. vbi pri
mũ mulier aut virgo temulẽtiæ aſſueuerit,pudor omnis pe-
riit:diſciplina quoq; & honeſtas vitæ vniuerſa,quoniã ebri⁹
ſcelerum omnium eſt vile mancipiũ,nec vitium aliquod eſt
quod vincere poſſit,qui hoc crimine eſt detent⁹, tota enim
hic emoritur ſapientia,totuſq; homo è ſapiente ſtultus , ex
ſtulto inſanus redditur,mores omnes corruunt,& homo in
porcum verſus videtur. ſiquidem ille tunc linguæ ſuę magi
*Gene.19.* ſter non eſt:& quicunque non celat arcanum, nihil loquitur
*Oſea.4.* honeſtum. Lot ſi inebriatus non fuiſſet ,proprias filias ſuas
duas nec vitiaſſet,nec impregnaſſet. Vereque adeo dictum à
propheta,Vinum & ebrietas auferũt cor. Sed de iis aliâs co
pioſius. Sicut autẽ pro fatuo habetur, qui ſenſibus abutitur
exterioribus:ita non paulo etiam ſtultior eſt qui interio-
ribus male vtitur,puta qui turpia imaginatur,qui obſcœna
vanaque cõcupiſcit & in iiſdẽ exæſtuat,ſiue id fiat ad luxu
riam,ſiue gulam,ſiue ſuperbiã,ſiue ad auaritiam,aut iram,in
uidiã & odiũ. quicquid id genus eſt malorũ affectare & ima
ginari turpiſſimũ eſt,ſicut dominus dixit mulieri impudicę,
*Eze.16.* Feciſti tibi imagines maſculinas. Poſſent hæc omnia ad lon
gum per ſingula membra extẽdi,ſed hic iam finis & modus
eſto. Vos communibus votis orate dominum deum,&c.

## DE SANCTA BARBARA.

BArbara Dioſcori filia, in ciuitate Nicomedia virgo fuit ſapiẽtiſſima, oleumque charitatis diuinæ ſecum ſumpſit in lãpade animæ ſuæ. Ei⁹ pater infidelis, in turri munitiſſima ipſã cõcludi curauit, in qua feneſtras tres parari iuſſerat, quoniã tres eſſent qui mundum hunc illumi narent vniuerſum, deus pater, filius & ſpiritusſanctus: In ea dẽ turri illuminata illa fuit diuinitus, & à S. Ioanne baptizata, ſuoque digito crucem impreſſit in lapidem. pater autem cùm nullo modo à fide Chriſti auertere eam poſſet, prę fecto ipſam obtulit, qui eam verberibus primùm cędi iuſſit, & viſcera, vulnera quoque recentia cilicio confricari, verũ illa ſicut in fide ab angelo iam ante informata, ita nunc quo que ab eodem ſanata eſt. vnde in furorem verſus tyrannus, pedibus eam ſuſpendi fecit, mammillaſque ei præſcindi, latera etiam facibus vri, nudamque per vrbem duci, vbi tamen ab angelo contecta eſt. Ad extremum parẽti illam reſtituit, qui eductam eam decollauit, ibique ipſa pro omnibus qui memoriam ſui habituri eſſent, orauit ad dominum. pater autem in itinere iam reuertens domum, igne cælitus demiſſo, miſerè periit. Virgo hæc ſanctiſſima cultores ſuos abſq; venerabili ſacramento mortem obire non ſinit, idq; multis exemplis cõprobatum eſt. poſſet per longum probari. Dolorque hic ei fuit longe acerbiſſimus, quòd eundem habuit & parentem & perſequutorem atq; adeo carnificẽ. Caput ipſius deinceps Conſtantinopolim tranſlatum eſt, & illud imperator quidam Venetis donauit, qui ipſum Venetias deportauerunt in templum ſuũ, vnde per eoſdem clam delatũ eſt in Pruſiam. Fuerunt quoq; eius nominis plures aliæ ſanctæ virgines, quæ propter fidem Chriſti immaniter trucidatæ ſunt, vt non procul à Roma in regno Neapolitano & alibi, cuius caput Coloniæ apud Minores in magna reuerentia ſeruatur. Eas omnes implorate ſedulo, vt pro vobis intercedant ad dominum.

*Reliquam euangelii huius partem require infra in feſto S. Agnetis.*

## *IN SOLENNI DIE S. PONTIFICIS NICOLAI EVANGELIVM, LVCAE XIX.*

Mat.25. Mar.31.

*IN illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hãc: Homo quidã nobilis abiit in regionem longinquam, accipere ſibi regnum, & reuerti. Vocatis autem decem ſeruis ſuis, dedit eis decem mnas, & ait ad illos:* Negociamini *dum venio. Ciues autem eius oderant eum, & miſerunt legationem poſt illum, dicentes,* Nolumus *hunc regnare ſuper nos. Et factum eſt vt rediret accepto regno, & iußit vocari ſeruos, quibus dedit pecuni-*

Mat. 25. *am, vt ſciret quantum quiſque negociatus eßet. Venit autem primus, dicens: Domine, mna tua decem mnas acquiſiuit. Et ait illi: Euge bone ſerue, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſupra decem ciuitates. Et alter venit, dicens: Domine, mna tua fecit quinque mnas. Et huic ait: Et tu eſto ſuper quinque ciuitates. Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repoſitã in ſudario. Timui enim te, quia homo auſterus es, tollis quod non poſuiſti, & metis quod non ſeminaſti. Dixit ei: De ore tuo iudico te ſerue nequam. Sciebas quòd ego homo auſterus ſum, tollens quod non poſui, & metens quod non ſeminaui. Et quare nõ dediſti pecuniam meam ad menſam, & ego veniens, cum vſuris vtique exegißem illud? Et aſtantibus dixit: Au-*

Mat.13. *ferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet. Et*

Marc.4. *dixerunt ei: Domine, habet decem mnas. Dico autem vobis,*

Sap.8. *quia omni habenti dabitur, & abundabit: ab eo autem qui non habet, quod habet, auferetur ab eo.*

## HOMILIA VNICA.

FRatres chariſſimi, hæc ſancti euãgelii lectio (liceat enim mihi cum Gregorio ſic exordiri) ſolicitè conſiderare nos admonet, ne nos qui plꝰ cęteris in hoc mundo accepiſſe aliquid cernimur, ab autore mũdi grauius inde iudicemur. Cùm enim creſcunt dona, rationes etiã creſcunt donorũ. Huc huc reſpiciãt omnes, quotquot à deo receperũt vel diuitias vel dominia vel ſciẽtiã & rationis acumen, vel poteſtatẽ, &c. conſiderent quomodo hæc omnia impendant: ſi quidẽ reddenda de iis ratio grauis erit mortis tẽpore, & tãdẽ in die nouiſſimo. Sunt qui gloriãtur iã de multis elati, & tamẽ veniet tẽpus quo nollẽt ſe ea vel habuiſſe. Subdit itaq; Gregorius, Tanto humilior atq; ad ſeruiendum promptior quiſq; debet eſſe ex munere, quãto ſe obligatiorem cõſpicit in reddẽda ratione. Diligẽter itaq; fratres mei hoc obſeruate euangeliũ, vt ſciatis quomodo donis dei vtamini. Homo quidã nobilis abiit in regionẽ lõginquã. Nobilem, inquit Theophylactus, hominẽ Chriſtus ſeipſum intro ducit. nã licet homo fuerit, mãſit tamẽ in faſtigio & nobilitate deitatis. & is quidẽ abiit in regionẽ longinquã, quando aſcẽdit in cœlũ. peculiariter autẽ Chriſtus homo dicitur, ſicut & peculiari modo homo fuiſſe ſuper omnes agnoſcitur, ita etiã Dauide dicẽte de Maria, Homo natus eſt in eã, ipſe fundauit eã altiſſimus. Hominẽ Chriſtũ vocat, ꝗ quãuis deꝰ erat in ſimilitudinẽ tamẽ hominũ factus, habitu eſt inuẽtus vt homo. Et is quidẽ abiit. ſiquidẽ iã antea de cælo venerat in hunc mundũ per incarnationẽ: iuxta illud, In propria venit, & ſui eũ non receperunt. Diceres, quomodo conueniãt hæc, quòd Ioannes ait Chriſtum in incarnatione ſua in propria veniſſe & hic Lucas dicit eũ abiiſſe ĩ regionẽ lõginquã idq; pregere, tẽpore aſcẽſiõis, quo maxima videtur in patriã ſibi propriã, quia ĩ cœlũ, deueniſſe. Reſpõdetur ad hęc, quia bene dicit Ioãnes Chriſtũ in carne veniẽtẽ, in ꝓpria veniſſe. ſiquidẽ proprius ac ſuus dei eſt ratione creationis mundus hic vniuerſus. ex eo enim & per eum factus eſt, teſte Dauide, Domini eſt terra & plenitudo eiꝰ. Vel etiã ſpecialiter cùm in Iudæa natus ſit, regio hæc illi propria dicitur, propter electionẽ ſanctorũ patrũ ſuæq; gentis ſicut & ipſe ait, Filius meus primogenitus Iſraẽl. Teſtatur idẽ in cãtico ſuo Moyſes, dicens, Quando diuidebat altiſſimus gentes, cõſti

*Gregor.* *Theop.* *Pſal. 86.* *Philip. 2.* *Ioan. 1.* *Cyrillus.* *Pſal. 23* *Exod. 4.* *Deut. 32.*

tuit terminos populorũ iuxta numerũ filiorũ Iſrael. & pars
quidẽ domini populus eius, Iacob funicul⁹ hæreditatis eius.
Ex more enim perpetuo veteres diuidere ſoliti ſunt hæredi
*Pſal.15.* tates ſuas funiculis: iuxta illud Dauidis, Funes ceciderũt mi
hi in præclaris. Et hoc eſt quod Ioannes ad diuinam naturã
reſpiciens, dixit dominũ in propria veniſſe. Sed quod idem
aſcenſionẽ ſuam in cælum peregrinationem vocat, ad huma
*Gregor.* nitatem referendũ eſt, idq; ipſum declarans Gregorius ait,
Carnis locus proprius terra eſt, quæ quaſi ad peregrina du-
citur, dũ per redemptorẽ noſtrũ in cælo collocatur, procul
enim aberat cælũ à natura hominis, opera quoq; hominũ à
*Eſa.55.* cęleſtibus multũ diſtabãt, dicente domino per prophetã, Si
cut exaltãtur cæli à terra, ſic exaltatę ſũt viæ meæ à viis ve
ſtris, & cogitationes meæ à cogitationibus veſtris. Sunt ad-
huc qui referãt hęc eo, quod dns à Iudæis cõmigrauit ad gẽ
tes, quẽ ſequuti etiã apoſtoli, à Iudæis tanquã indignis receſ
*Act.13.* ſerunt ad prædicandũ gẽtibus euãgeliũ Chriſti, ſicut dixit
*Eccl.24.* Paulus, & ante eũ in ſpiritu præuidẽs idipſum Sapiẽs, excla
mauit, Doctrina quaſi antelucanũ illumino omnib⁹, & enar
rabo illã vſq; in longinquum. Veruntamẽ ſuperior expoſi-
tio mihi nõ paulo accõmodatior huic cõtextui eſſe videtur

2 Homo, inquit, quidã nobilis abiit in regionẽ lõginquã
accipere ſibi regnũ, & reuerti. Regnum illud vitæ æternæ ac
*Theoph.* cepit Chriſtus, quod & ſibi electis omnibus meruit. Regnũ
hoc ipſum ſuſcepit, vt ſecundum quod homo, ſederet in dex-
tra throni magnificẽtiæ cũ carne. ibidẽ ille ſedebit tãtiſper
dum inimici ſui omnes ponantur pro ſcabello pedũ ſuorũ,
quod demũ fiet in conſummatione ſeculi. omnia enim, et iã
*Pſa.109.* quæ nolent, illius ſubdita erũt imperio. Hunc ipſum autem
oderunt fratres ſui Iudæi, dicentes, Nolumus hunc regnare
*Ioan 19.* ſuper nos, quando Pilato dicenti, Regem veſtrum crucifi-
gam? reſponderunt, Regem non habemus niſi Cæſarem. &
deinceps corripuerunt Pilatum, dicentes, Noli ſcribere,
Rex Iudæorum. Idipſum conſiderans dominus, ait in euan-
*Ioan.15.* gelio, Viderunt opera mea, & oderũt & me & patrem meũ,
vt impleretur ſermo qui in lege eorũ ſcriptus eſt, Odio ha-
*Pſal.34.* buerunt me gratis. Et ea quoq; ratio eſt, qur hominem ſe
nuncupet, & nobilẽ quidem ſecundum natiuitatem, nõ autẽ
*Zach.9.* regem. Si quidem in ſuo priore aduentu non venit in regia
maieſtate, ſed humilis & manſuetus, ſedens ſuper aſinam. In

alltero autē venturus eſt cū gloria magna, recepta tunc in ſe maieſtate regali, iuxta illud Danielis, Ecce cum nubibus cæ li quaſi filius hominis veniebat, & datū ei eſt regnū, omneſ que populi, tribus & linguæ ipſi ſeruient. quanuis illud etiā de regno Chriſti in hac eccleſia intelligi poteſt, quod perfecte aſſequutus eſt poſt reſurrectionē ſuam, ſicut & dixit diſcipulis ſuis, Mihi data eſt oīs poteſtas in cælo & in terra. p hoc enim rex factus eſt electorum omnium Chriſtianorum vt iam poſſimus dicere cū propheta, Domin⁹ legifer noſter, domin⁹ rex noſter, ipſe ſaluabit nos. Eo ipſo regno ſuo cœpit ille primò regnare ſuper gētes, dicēte Dauide, Dñi eſt regnum, & ipſe dominabitur gentibus. Porro ne longius ab hac euangelica parabola diſcedamus, perſeuerare nūc libet in priore illo ſenſu, dicendo dominum recepiſſe regnum in vita æterna, nō pro ſe tātùm, ſed & ſuis electis omnibus, ſicut ipſe ait, Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro date vobis regnum. Ita enim cum electis ſuis conregnat Chriſtus, vt ipſi interim reges efficiātur cū ipſo, iuxta illud quod Ioannes inquit, Lauit nos à peccatis ſnoſtris in ſanguine ſuo, fecitq; nos Regnū & ſacerdotes deo & patri ſuo. Regnum itaq; Chriſti hic incipit in fidelibus ſuis. quóque plus poteſtati diaboli decedit, eo magis regnum Chriſti accreſcit, id etiam teſtante Ioanne, facta eſt ſalus & virtus & regnum dei noſtri, & poteſtas Chriſti ei⁹, quia proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum. Quòd autem commodius intelligatur de regno Chriſti in cælis, quod ille iam poſſidet, ſuiſq; etiam præparauit electis, ſicut dixit ad apoſtolos, vox iſta facit quę ſequitur, reuerti. Nam abiiſſe dominum ad occupandum regnum, tuncque reuerſurum, nuſquam melius intelligi poteſt quàm in ipſa aſcenſione ſua in gloriam maieſtatis. reditus autem fiet in die nouiſſimo ad iudicium viuorum & mortuorum, iuxta illud quod dixerūt angeli ad apoſtolos, Sic veniet quemadmodum vidiſtis eum eūtem in cælum. 3 Abiturus itaque nobilis ille ad ſuſcipiendum regnum decem ex ſeruis ſuis ad ſe vocauit, ſingulisque ſingula tradidit talenta &c. fecit hoc quidem Chriſtus, quādo fidelibus ſpiritualia dona conceſſit. Omnes enim homines regis illius decet eſſe ſeruos, quos ille rationales ideo creauit, vt ipſum laudarēt colerent, prædicarent. Summa ſi quidē libertas eſt, ſeruire deo, imò ſeruite illi, cū eo regnare eſt, vt

*Dan. 7.* *Mat. 28.* *Eſa. 33.* *Pſal. 21.* *Luc. 12.* *Apo. 1.* *Apo. 12.* *Ioan. 14.* *Act. 1.* *Gregor.*

*Bernar.* ait Bernardus. Vnde fit vt equidem arbitrer dñm in numero
*Augu.* ſeruorum denario, intelligere voluiſſe vniuerſam omnium
hominũ multitudinẽ: vel vt Augu. loquitur, totam vniuerſi-
tatem rerũ, quanuis hoc Theophy. referat ad eccleſiæ mini
ſtros, quibus commiſſa ſunt officia eccleſiaſtica, qui & pro-
pter perfectionem denario numero ſignificantur: quoniam
quicunque ad huiuſmodi adminiſtrationẽ ſunt vocati, per-
fectam habent ordinationẽ in triplici ſtatu diaconorũ, preſ
*Diony.* byterorũ, & epiſcoporum. ſicut enim tres ſunt actus hierar-
chiæ inter ipſos ſanctorum angelorum choros, ita iidẽ actus
tres ſunt in illis ordinibus tribus. Diaconi nanque per do-
ctrinę ſuæ eruditionem purgant, presbyteri per baptiſmum,
in quo paruuli lumen accipiunt fidei, illuminãt: epiſcopi au
tem perficiunt, dum presbyteros ordinant. Omnibus itaque
iis, dum à deo vocantur, in vnctione & conſecratione ſua pe
culiaria quedã dona conferuntur, de quibus dura eis aliquã
do reddenda eſt ratio. Idque adeo verum eſt, vt etiã ij qui ad
ſpiritualem vocati & eccleſiaſticã poteſtatẽ, duriorem ſtri
ctioremque ſint redditurí rationẽ in die nouiſſimo: ideoque
non exigua eſt animarum cura, neq; omnino contemnẽda:
ſed nec parum eſt, prædicatorem aut epiſcopum eſſe. Atta-
*Grego.* men nos Gregorium & Bedam ſequentes, malumus hæc de
*Beda.* omnibus intelligere hominibus, quoniam & ipſi omnes am
pliſſima à deo accepere talenta donorum. Hic conſiderandũ
etiam venit, quomodo numeri ſeruorum & ponderis ſiue ta
lentorum meminerit, dum ait decem talenta data eſſe ſeruis
decem, non ſic quaſi ſingulis decem ſint talenta collata, ſed
ſingulis ſingula tantũ, cuique ſeruorum vnum, idque ex ſe-
quentibus facile colligere eſt, vbi monſtratur quantũ quili-
bet ſeruus ſuo talento lucrifecerit. Auguſt. per talenta decẽ,
*De quæſ.* legem quæ decem præceptis concluditur, intelligit. per ſer
*Euangel.* uos, eos qui ſub lege fuerunt, quibusque gratia euangelij eſt
annunciata, vnde verum legis intellectum colligerent, ſicut
*Luc. 24.* poſt reſurrectionem ſuam domin⁹ diſcipulis explicauit ſen
ſum, quo intelligerent ſcripturas. Idipſum etiã facere mini
ſtros addecet, qui vocati ſunt à deo, atq; in hoc vnum elabo
rare, vt plebi Chriſtianæ verũ ſcripturarum aperiant intel-
lectum. Poſſent hic multa dici, quomodo miniſtri vocentur
à deo, quid facere debeant vt norint ſeruos ſe eſſe Chriſti,
neque dominantes (vt ait Petrus) in clero. Neque parũ mul

ta hic afferre poſſem de talẽtis,quæ largiter adeò erogat de us miniſtris ſuis, quibus ea nec vendidit nec oppignorauit, ſed liberè cõtulit,ſicut alibi ait dominus,Gratis accepiſtis, gratis date. Et ad extremũ tandem hic negociationem oſtẽ dit,dum eos cũ illis iubet negociari.Sanctum illud negociũ eſt,& pia vſura,quando quis fœnus exercet cum donis dei, vt augeantur illa in intellectu,volũtateq́; & opere eorũ, quæ placita ſunt deo ad ædificationẽ ꝓximi.Sed proh dolor quã multi ſunt,qui in temporalibus fœnerãtur,pauperibusque ſanguinem & ſudorem exſugũt, imò & quãplurimũ adhuc ſuperſunt,qui in ſpiritualibus quoq; vſuram exercent: quã do inter eccleſiaſticos etiam non paucos reperias, qui cùm debeãt reliquis exẽplum bonũ proponere,ipſi vſurarij ſunt maiores turpioreſque,quàm Iudæus aliquis ſexagenarius. 1.Pet.5. Mat. 20.

4 Sequitur,Ciues eius oderant eum, & miſerunt legationẽ poſt illum.Ciues,inquit Beda,impios Iudæos dicit qui non tantùm hic dominum perſequuti ſunt ad mortẽ cru cis vſque,ſed deinceps quoque poſt mortẽ, in diſcipulis,apo ſtolis & omnibus qui in eum crediderunt,vſque adeo contẽ pſerũt illius prædicationẽ & euangelium regni cæleſtis.Et bene dominus ciues vocat,quãdo etiã Dauid vniuerſam ſynagogã ciuitatẽ appellauit,inquiẽs,Quã glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei?Ciuitas illa cũ ſancta extitit, eius ciues pla cebant deo.neque mirũ,quia Iudæi tunc populus erant electus domino ex vniuerſo terrarum orbe. Siquidẽ notus tũc tantùm in Iudæa erat deus,in Iſraël magnum nomen eius. Beda. Pſal.87. Pſal.76.

Quum primum autem cœperunt ciues iſti odiſſe dominum, ſtatim reiecta eſt ciuitas hæc iſta,factaq; abhominabilis deo iuxta illud Eſaiæ, Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fidelis plena iudicij?iuſtitia habitauit in ea, nũc aũt homicidæ. Et ciuitatẽ itaq; reliquit dominus & ciues ſuos, ſibiq; aliam præparauit eccleſiam ſanctã,quam nomine ciuitatis etiã Ioannes dignatus eſt appellare,dicens, Vidi ciuitatem ſanctã Hieruſalẽ,nouã deſcendentẽ de celo,à deo paratam.In ea ciuitate ciues ſunt oẽs Chriſtiani,qui & cauere ſolicitè debẽt ne de ſe dicatur illud quod de iſtis ciuibus, quoniam oderũt eum.Miſeruntq; inſuper legationem poſt eum, non vt honorarent,ſed perſequerẽtur ipſum.In hac legatione Paulus quoque fuit antequam cõuerteretur ad Chriſtum. receptis enim literis à principibus ſacerdotum ad ſynagogam Da- Eſa.1. Apoc. 21. Act. 9.

maſcenam,perſequebatur omnes Chriſtiani nominis viros & mulieres,vt vinctos perduceret in Hieruſalē. Quomodo autem recuſarint Iudæi regnum Chriſti,iam ante cōmemorauimus.Poteſt & in hunc ſenſum intelligi, quòd dominus ciues voluerit ſignificare huius mūdi,qui nomine ciuitatis accipiatur,ſicut de Galaad ſcriptum eſt, Galaad ciuitas operātiū idolum,ſupplantata ſanguine.In ea ciues mali ſunt,& cuſtodes per ignorantiā cæci,atque adeo claudi,cū viam nō ambulent virtutū,de quibus dicitur in figura Dauidis,quiſquis abſtulerit cæcos & claudos odientes animam Dauid i. Chriſti Et hi nimirum ciues mali mūdi huius,nuncios mittunt poſt Chriſtū,nolētes ipſum regnare ſuper ſe. Qui ſunt autem nuncij iſti?quæres forſitā. Plurimi ſane nimiumque multi iis noſtris temporibus nuncij emittūtur poſt Chriſtū, tyranni,qui fidem Chriſtianam funditus extinguere conati ſunt,è quorū numero iam olim fuerunt Nero , Domitianus,Traianus,Decius,Diocletianus,Maximianus , quos ſequuti ſunt AEgyptiaci Sultani , Agarenorū imperatores & reges,& poſt eos Turcarū Amiri,Tartarorū Cham &c.qui etiā iuxta cōmerita peccatorū noſtrorum,magnā Chriſtianiſmi partem ſuo ſubiugarūt imperio:neque deſiſtunt à cœpto,quin prouincias Chriſtianorū affligant & perſequātur. Inter iuſtos porro nuncios numerandi quoque veniunt hæretici peruerſi,qui catholicā fidem impugnāt,ſuoſque errores vndique immiſcent.ij enim dum veritatem fidei renuūt accipere,Chriſtum quoque nolūt ſuper ſe regnare, in cuius regno veritas eſt & dominatur. Quid ꝙ & ciues mali ſunt & poſt Chriſtum nuncios mittunt,quotquot palam vitā viuunt ſceleratā,in quibus etiam Chriſtus nō regnat,ſed mundus,diabolus & concupiſcentia carnis.Iſti enim tyranni regnum ſibi vendicāt in huiuſmodi hominibus,quoniam iuxta ſentētiam Iob,diabolus rex eſt ſuper omnes filios ſuperbiæ.Ita īfideles,hęretici,indurati & peruerſi Chriſtiani omnes nuncios mittunt ad dominum,neque volunt illū regnare ſuper ſe,clamātes ſicut Iob meminit,Recede à nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus,quia voluerunt intelligere vt bene agerent.Sed tu ô domine Ieſu Chriſte,gratiā nobis tuam benignus impēde,vt te nō odiētes magis ad S. Nicolai exemplum diligamus,gratiaque quam largiris,bene vtamur:& per eam vitam ęternam conſequamur,Amen.

*Oſee 6.* *2.Reg.5.* *Iob 41.* *Iob 21.* *Pſal.35.*

*Reliqua huius euangelii pars, non multum abſimilis eſt euangelio quod in die S. Martini legitur. ibi require: & diuerſitatem vtriuſque cum expoſitione inuenies.*

## DE SANCTO NICOLAO.

SAnctus Nicolaus piis & Chriſtianis natus parẽtibus, adhuc infantulus feria quarta & ſexta ſemel tantũ ſuxit vbera, quod euidẽs argumentũ futurę ſanctitatis extitit, ſicut alia quoq; plura de infantia ſua deſcripta ſunt miracula. vnde occaſione ſumpta. lubet ex ipſis ſacris literis rationes inquirere, cur & quô paruulis ſanctimonia tãta diuinitus cõferatur. Prĩcipio cõſtat eã in nõnullis à deo electis infantulis iã inde ab vtero matris eſſe. idq; tãtũ ex gratia & bonitate diuĩa, ſine omni præuia cauſa. Sic ſanctificat⁹ in ipſo matris vtero eſt Ioãnes Bapt. dicẽte ad Zachariã angelo, Spũſancto replebitur adhuc ex vtero matris. Sic & Hieremias ꝓpheta ſanctificatus legitur, cõfitẽte id dño, quũ ꝑ ipſum ait, priuſquã te formarẽ in vtero, noui te: & anteq̃ exires de vulua, ſanctificaui te (quãuis ſunt qui hoc nõ de ꝓpheta, ſed ipſo Ioãne dictũ arbitrẽtur) Gratia hæc Eſaiæ quoq; collata eſt, quod ex ſuis verbis palã colligitur, Dñs ab vtero vocauit me, de vẽtre matris meæ recordatus eſt noĩs mei. Sic ſecũdũ quoſdã Enoch etiã & Elias ſanctificati ſunt. Sic & Iacob⁹ Iuſtus, qui & frater dñi dict⁹ eſt, Egeſippo & Hieronymo autoribus, ſanctificatus fuiſſe credi tur. Sic præ omnibus credendũ eſt, ſanctificatã fuiſſe virginẽ matrẽ, neq; id cõmuni reliquorũ modo. ſiquidẽ non tantũ in vtero matris, ſed & in conceptionis ſuæ principio ſanctificata eſt, ita vt nulla fuerit peccati, ne originalis quidẽ, cõtagiõe coĩquinata. Illa enim amica dei, tota fuit pulchra & immaculata. Idem multi ſentiunt de S. Ioſepho nutritio Chriſti, de quo infra. 2 Sanctificantur nõnulli paruulorum quũ iam fuerint nati, idq; vel per parentũ fidem, vel per ipſa ſacramẽta. Eo facit inſtitutio circũciſiõis in veteri teſt. & in nouo, baptiſmi, vbi paruulo labes peccati origĩalis deletur veſtiſq; innocẽtiæ & gratia dei cõmunicatur. Debet tũ hic nõnihil obſeruari diuerſitatis, quãdo nõ eandẽ paruuli oẽs gratiã habẽt, quã S. Nicolaus habuit. Ad illius itaq; diſcrimi nis obſeruationẽ conſtans hæc ſanctorũ patrũ ſententia eſt quòd paruuli quãtũ in ipſo ſitũ eſt baptiſmo, æqualẽ omnes

*Paruulorũ ſanctitas.*

*Luce 1.*

*Hiere. 1.*

*Eſa. 49.*

*Can 4.*

gratiam ſuſcipiunt:neque maiorẽ filius regis recipit ,quàm
*Act.9.* cuiuſlibet paſtoris. ſi quidem nõ recipit deus hominis per ſonam in ſacramento. (intellige poſt paſſionem Chriſti.)

3 Et quanuis iam ratione baptiſmi æqualis gratia paruulis confertur,poteſt tamen aduentitia ac extranea adhuc aliqua occurrere cauſa, quę faciat vt alius alio maiorem ſuſcipiat:puta per ſedulam & piam orationem parentum,patrinorum,vel presbyteri baptizantis. Bonum igitur eſt,parẽtes quamplurimũ & maxime pie pro filiis ſuis orare. Patrini quoque,qui & ipſi non ſecundum fauorem , ſed probitatem ſunt eligendi, multum deuote pro paruulo deum orare tenentur. 4 Sequitur inde,paruulos etiam qui ſtatim à baptiſmo decedunt,non æqualiter eſſe beatos:cùm enim inæqualiter ſint à deo donati,inæqualem quoque à deo receptu
*Zacha.4* ri ſunt beatitudinem. Et hoc eſt quod propheta inquit, Exæquabit gratiam gratiæ,hoc eſt, gratiam præſentis vitæ adæquabit gratiæ gloriæ futuræ. 5 Rurſus hinc conſequitur,
*Mat.10.* quòd cùm cõfirmatio verum ſit legis euangelicæ ſacramẽtum:& omne ſacra mentum gratiam conferat quam ſignat, paruuli confirmati maiorem auctioremque gratiam habent iis,qui baptizati ſunt tantũ & non confirmati. Vnde & paruuli iſtiuſmodi quum ita decedũt è viuis, altiorem in cœlo ſedem, gloriamque aſſequuntur maiorem non confirmatis: quia iuxta gratię amplitudinem,erit & mẽſura fœlicitatis. ipſa enim eſt veſtis illa nuptialis. Et retulerit plurimum,ſtatim à baptiſmo cum paruulis feſtinare vt confirmẽtur: neque ad id rationis vſu opus eſt quicquam neq; memoria , vt
*Gerſon,* teſtatur Gerſon,ſed ſatis eſt,parentes aut amicos eorum cõfirmationis huius meminiſſe. Vbi incuſanda venit epiſcoporum incuria & negligentia,qui aliquandiu diœceſes nõ viſitant,quique cùm ipſi omnia epiſcopalia nõ conficiant, ob auaritiam ſuffraganeos nõ ſubſtituunt. Quod ergo in ſua infantia S.Nicolaus miracula multa fecit, id fieri potuit eo, ꝙ vel ſecundum beneplacitum dei gratiam ab ipſo tantam ſuſcepit:vel vt ait Scotus,quòd parẽtes ſui maiorem ei gratiã piis ſuis precibus impetrarunt , quæ ſic initium illi foret tã miraculoſi operis Inde quoque à parentibus ſuis in timore dei educatus,poſt mortem eorum hæreditatem amplam poſſedit,vnde pauperibus largiter ſubuenit:præcipueq; cuidã vicino pauperi & iam afflicto, propter egeſtatem ſuccurrit

tribus auri maſſis, vnde ille filias ſuas tres, de quarũ iã proſti tutione cogitauerat, elocauit. Deinceps reuelatione diuina factus epiſcopus in Myrea, quum primus mane ante ædẽ ſacram conſtitiſſet, multa in vita ſua miracula fecit, cæcã illu minauit mulierẽ, in caritate ãnonæ frumẽta multiplicauit, tres pueros & deinde principes tres à morte liberauit, tandemq; fine fœlici migrauit ad dominum, corpusq́ue illius Chriſtianis vſque in Baru delatum oppidũ Neapolis, poſtea quàm à Turcis Mirea expugnata eſt. Inuocari ſolet ſanctus ille Nicolaus, vt deus per interceſſionẽ ipſius homines protegat & tueatur in mari, omnibusq; fluminib⁹ & aquis. Vos igitur quoque deprecemini dominum deum, &c.

## IN SOLENNI FESTIVITATE CONCEPTIONIS GLORIOSAE VIRGINIS MARIAE EVANGELIVM, MATTHAEI I.

*Iber generationis Ieſu Chriſti filii Dauid, filii Abraham. Abraham genuit Iſaac,*
1 *Iſaac autem genuit Iacob, Iacob autem genuit Iudam & fratres eius, Iudas autẽ genuit Phares & Zaram de Thamar, Phares autem genuit Ezram, Ezram autem genuit Aram, Aram autem genuit Aminadab, Aminadab autem genuit Naaſon, Naaſon autem genuit Salmon, Salmon autem genuit Booz de Rahab, Booz autem genuit Obed ex Ruth, Obed autem genuit Ieſſe, Ieſſe autem genuit Dauid regem, Dauid autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ, Salomõ autem genuit Roboam, Roboam autem genuit Abiã, Abias autem genuit Aſa, Aſa autem genuit Ioſaphat, Ioſaphat autem genuit Ioram, Ioram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Ionathan, Ionathan autem genuit Achaz, Achaz autem genuit Ezechiam, Ezechias autem ge-*

*nuit Manaſſen. Manaſſes autem genuit Amon, Amon autem genuit Ioſiam. Ioſias autem genuit Iechoniam & fratres eius in tranſmigratione Babylonis. Et poſt tranſmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoch. Sadoch autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioſeph virum mariæ: de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus.*

## HOMILIA I.

Conſultum videtur dilectiſſimi in Chriſto fratres aliquot tantum circa hoc euangelium occurrentes explicare quæſtiones: quandoquidem ipſe contextus aliâs vt plurimum ex hiſtoria pendet, ſicut generationum alia ex alia velut radice exurgit. Et principio quidem admirari quis hic poſſet, cur Matthæus dum euãgelium ſcribere orditur, librum vocitet generationis. Ad hoc reſpondemus, librum iſtum quem hic ſcribere Matthæus auſpicatur, ipſiſſimum (liceat ſic loqui) eſſe euangelium. Quãdo autem principio Chriſti exorditur deſcribere genealogiã, per quã renati nos ſumus, merito ille euangelium ſuum, librum vocat generationis Chriſti, ipſum quoque terminat in regeneratiõe noſtra, dum formam explicat baptiſmi in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti. Omnia porro quæ in medio poſita ſunt, de doctrina, miraculis, paſſione, morte & reſurrectione Chriſti, faciunt ad regenerationem noſtram in ſpiri-
*Hieron.* tu & aqua. Altera ratio Hieronymi eſt. Quum quatuor euan-
*Ezech.* 4. geliſtæ per quatuor animalia in Ezechiele ſint repræſenta-
*Apoc.* 4. ti, & in Apocalypſi Ioannis, vt oſtenderet Matthæus verum ſe eſſe euãgeliſtam, declarauit librum generatatiõis Chriſti eſſe euãgelium ſuũ, ſeq; adeo modo hac ſpecie hominis eſſe ſignatum, dum generationem Chriſti humanam deſcripſit.
*Raban⁹.* Cæterùm Rabanus cauſam adducit huiuſmodi, quoniam

Matthæus lingua Hebræa ſuum ſcripſit euãgelium,ſicut & Hieronymus & Euſebius teſtãtur. Iudæorum autẽ hic mos eſt,vt ex principio totum cognominent librum.ſic enim pri mum Moyſi librum,quem nos à creatione mundi geneſim dicimus, illi Breſith vocant,quoniam id eſt libro iſti a pud eos exordium, in principio creauit deus. Ratio quarta aſſignari talis poteſt. Moyſes dum mundi deſcribit creatiõem, inter cætera ſic inquit,Hic eſt liber generationis Adam , à quo omnes homines ſecundum carnem habent originem. Quum autem Chriſtus ſit Adam cæleſtis, per quem omnes renaſcimur ſpiritu,ſicut ex illo Adam carnaliter nati ſum⁹. ideo Matthæus librum ſuum ſimiliter in hunc modũ auſpicatur,Liber generationis Ieſu Chriſti. Cæterùm cur de carnali Chriſti generatione Matthæus ſcribat,rationem affert Chryſoſtomus illam,quòd euangelium ſuum & Iudæis pro pria eorum lingua ſcripſit quibus antea nota erat diuinitas. Ioannes autem,quia gentibus ſcripſit euãgelium ſuum,quæ adeo fuerant per idololatriã ſeductæ,vt veram deitatem nõ agnoſcerent,ab eadem exorſus eſt,& illam eis in euangelio ſuo manifeſtauit. Hieronymus etiam talem hic mouet quæſtionem. Quum Eſaias de Chriſto dicat, Generatiõem eius quis enarrabit?quid eſt quod Matthæus contra euangelici prophetæ oraculum, generationem Chriſti ſumit explicandam? Reſpõſio. Nemo ſane credat euangeliſtam eſſe pro phetæ contrarium,quoniam propheta de generatione Chri ſti loquitur ſecundum diuinitatem:quæ vt ineffabilis eſt,ita multis modis humanum ſuperat intellectũ. Euangeliſta autem temporalem & carnalem tantùm enumerat Chriſti natiuitatem,ſicq; de corporalibus rebus exorditur, vt per hominem diſcamus agnoſcere deum,ideo enim ipſum primum ſtatim vocat Ieſum Chriſtum,vt Iudæi ad quos ſcribit, dominum Ieſum verũ crederẽt eſſe Meſſiam ipſis in lege promiſſum,ex quo ſalutẽ ſuam omnem expectarent,iuxta verã nominis rationẽ:quoniam Ieſus lingua Hebræorũ,ſaluatorem ſignificat,ſicut & angelus dixit ad Ioſeph, Vocabis nomẽ eius Ieſum,ipſe enim ſaluum faciet populum ſuũ à peccatis eorum. Tertio loco occurrit quærendũ, Qur tandẽ ex omnibus maioribus Chriſti,euãgeliſta duos tantum nominat, Dauid & Abraham,atque ex iis primò iuniroem.

*Gene.5.* *1.Co.15.* *Chryſo.* *Hieron.* *Eſa.53.* *Matt.1.*

Quod duo illi tantum præ cæteris exprimuntur, in cauſa

fuiſſe videri poteſt,quod ipſis promiſſio Meſſiæ venturi , &
*Gene.20.* ex eorum ſtirpe naſcituri,expreſſius quàm cæteris facta eſt.
ſiquidẽ ad Abrahã dixit deus,Eo ꝙ obediſti voci meæ, bene
dicentur in ſemine tuo oẽs gentes terræ.Simili iuramento
*Pſal.131.* pollicitus eſt & Dauidi,dicẽs,Iurauit dñs Dauid,& non fru
ſtrabitur eum,de fructu ventris tui ponã ſuper ſedẽ tuam.&
*Pſal.88.* alibi,Semel iuraui in ſctõ meo,ſi Dauid mentiar,ſemẽ eius
in æternũ manebit,& thron⁹ eius ſicut ſol in cõſpectu meo.
Tã magnifica promiſſa nõ legimus alicui patrũ de Meſſia eſ
ſe collata. Altera ratio eſt,quoniã per iſtos duos pręcipue
ſignificatur tria hæc,ſacerdotiũ,regnũ,& prophetia.Chri-
ſtus aũt rex ſimul & ſacerdos & ꝓpheta eſſe agnoſcitur,quo
magis merito præ cæteris illi in ſua genealogia exprimun-
tur.Et eſſe quidẽ Abrahã prophetam, teſtatur dñs cũ ait ad
*Gene.20.* Abimelech,Redde viro vxorẽ,& orabit pro te,quia prophe
ta eſt.Simili modo & Dauid per excellentiã propheta dici
tur,ſed & Abrahã ſacerdotiũ Chriſti deſignat,qui etiã obtu
lit ſemetipſum in ara crucis,iuxta figurã in qua dixit domi
nus Abrahæ,Tolle filium tuũ,& offer mihi in holocauſtum
*Gene.21.* ſuper vnũ montiũ quem mõſtrauero tibi.Ita de eodem Pau
*Hebr.12.* lus inquit,Vnigenitũ offerebat in quo ſuſceperat promiſſio
nes.Sane eiꝰ figura illa extitit eius, quod deus pater immo
laturus eſſet vnigenitũ filium ſuum in ara crucis pro omni
bus totius mundi peccatis. Vtque ideo ſicut Abraham ſacer
*Luc.1.* dotium Chriſti,ita Dauid rex regnũ Chriſti repræſentat,de
*Eſa. 9.* quo angelus dixit, Sedebit in domo Iacob in æternũ. & itẽ
*Hieron.* Eſaias,Multiplicabitur eius imperiũ.Cur autem Dauid an-
te Abraham nominetur,in cauſa eſſe videtur Chryſoſtomo
& Hieronymo, quòd propter regnũ hic magis in memoria
hominum vigebat.Hieronymus quoque, Ordo, inquit,ille
quidem præpoſterus,ſed tamen neceſſario eſt commutatus.
ſi enim primo poſuiſſet Abrahã & poſtea Dauid, rurſus ei
repetendus fuerat Abrahã,vt generationis ſeries texeretur
Ad hæc,ꝓmiſſio facta ſane eſt Abrahæ,ſed electio in Daui
de.maior autẽ eſt electio quàm repromiſſio,vt ait Beda.Quã
*Beda.* uis & hæc cauſa ſubeſſe poteſt,quod Chriſtus antea vſurpa-
uit regalem dignitatem,dum legem nouam nouumq; teſta-
mentũ ferret,quàm immolaretur. Ideo eundem ordinẽ,quẽ
ipſe ſeruauit Chriſtus in regali ſuo & ſacerdotali munere,
etiam euangeliſta recte illo ipſo vſus eſt in conſtituendis ſi

guris, vt Dauidé Abrahæ anteponeret. Idipſum quoq; in eo declarauit euangeliſta, quod ait Ieſu Chriſti. Chriſtus enim vnctū ſonat Græcis, Hebræis verò Meſſias dicitur. Iam verò tam reges quam ſacerdotes veteris teſtaméti vngebátur, vt *Exo.29.* ex Exodo & Regum hiſtoria ſatis liquet. Vngebantur auté *30.* oleo ſancto, idq; ex cornu ſuper capita ipſorū eleuato ſtilla *1.Re.10.* bat. Addit Theophylactus factū hoc eſſe, quòd apud Iudæos *Theop.* celebrior erat Dauid & poſterior quoq; Abrahamo, regnoq; clarior, & idem ſeruabat verum typū Chriſti. Et propriè voluit hoc exprimere euangeliſta, dum Iudæis ſcribebat, nō ignaris vtiq; Chriſtum ex ſemine Abrahę & ſtirpe Dauid naſci debere, quoniā & deinceps illi à domino interrogati, cuiuſnam filius eſſet Meſſias, reſponderūt, Dauidis. Hoc itaq; veluti fundamentū primū ponere voluit euangeliſta, dominum Ieſum filiū eſſe Dauidis & Abrahæ. quid quod ſuper eo frequenter etiā diſputarunt Iudæi, nolentes Meſſiam ex Ga *Mat.22.* lilæa eſſe venturum? Quamobrem Phariſæi ad Nicodemum dixerunt, Nunquid & tu Galilæus es? ſcrutare ſcripturas, & vide quia à Galilæa propheta non ſurgit. Norant illi vtiq; *Ioan.6.* Bethleem eſſe locū natiuitatis Meſſiæ: iuxta quod & reſponderūt Herodi. Verùm interim Nazarenum patria credebát eſſe dominum, ad quod declinandū porro Matthæus Chriſti natiuitaté in Bethleem cōmemorat. Quæſtio quarta mouetur talis, Quid ſit quòd Matthæus genealogiā Chriſti cōtexens, à ſummo deſcendit vſq; ad Chriſtum dominum, Lu- *Mat.2.* cas autem contra, à Chriſto aſcendit vſque ad Adam? Et ibi quidem reſpōdetur, quoniam Matthæus temporalem voluit deſcribere natiuitatem Chriſti, decuit ergo vt ab eo inciperet narrationé ſuam, cui primum promiſſio data eſt, fore vt *Beda.* ex ſtirpe ſua Meſſias ſecundum carnem naſceretur. Quum autem Lucas maluerit ſpiritualem & myſticam Chriſti natiuitatem recéſere, quæ & ipſa vt per Chriſtum facta eſt & in illius cœpit baptiſmate, ad declarādum omnes omnibus retro ſeculis non ab Abraham tātùm, ſed & ab ipſo primo omnium parēte Adam ſpiritualiter eſſe natos per fidem & meritum futuri mediatoris atque Meſſiæ: idcirco nimirum Lucas ſtatim poſt baptiſmum Chriſti etiam deſcripſit genealogiam, & ſic aſcendit vſque ad Adam. ſiquidem ſine merito Chriſti nullus illorum renatus eſt ſpiritu, ſed ſicut ab Adam omnes nati ſunt ſecūdum carnem, ita à cæleſti illo Adamo

omnes eos quoque renaſci oportebat ſpiritu. Quo nomine etiam Lucas narrationẽ ſuã cõcludens,ſic ait, Seth, qui fuit
*Luc.1.* Adam,qui fuit dei,quaſi diceret,nemo fili⁹ dei niſi ꝑ Chriſtum renaſcitur,ideoq; & baptiſmum regenerationis ſacramentũ,inſtituit.Habent alias quoq; differẽtias multas Matthæus & Lucas,ſed eas in alium locum reiicimus. Quinto loco ambigitur,Quare nõ dixit euãgeliſta, Abrahã genuit Iſaac & fratres eius,ſicut dixit,Iacob genuit Iudã & fratres eius.Ad quod reſpõdetur,nec Iſmaelẽ neq; Eſau fratres Ia-
*Gen.21.* cob cõmemorari,quoniã dixit dominus ad Abrahã,In Iſaac vocabitur tibi nomẽ.& hoc eſt quod Iſmael & Eſau prætermittuntur.ſed quòd filij Iacob exprimuntur,eo fit, quòd & patriarchæ illi fuerũt,& capita duodecim tribuũ Iſraël.nã qui hic prioribus quatuordecim locis numerantur,patriarchæ omnes extiterũt.Simili de cauſa & Zarã nominat fratrẽ Phares,ꝓpter illud inſigne miraculũ ꝙ in ipſius natiui-
*Gene.38.* tate contigit,ſicut in hiſtoria Geneſeos patet. Quæres autẽ
*Ioſu.2.* cur euãgeliſta Thamar hic referat, Rahab,ſimiliter & Ruth,
*Ruth 3.* quæ tamen in ſcripturis inſignes habẽtur ex quibuſdã inho
*Hieron.* neſtẽ & turpiter actis.En ad hoc tibi reſpõdet Hieronymus & ait,Notandum,in genealogia ſaluatoris nullã ſanctarum aſſumi mulierum,ſed eas quas ſcriptura reprehendit, vt qui propter peccatores venerat,de peccatoribus naſcẽs, omniũ
*Ambro.* peccata deleret.Vnde nos quoq; docemur, inquit Ambroſius,non pudere debere eccleſiam de peccatoribus congregari,quum dominus de peccatoribus naſci nõ dedignetur. Inſuper,vt diſcamus labem natiuitatis vel parentum malignitatem,nemini obſtaculum ponere virtutum & operum bonorum,ſicut etiam nullus gloriari nimirũ debet de maiorum ſtẽmatibus virtutumq; ornamẽtis,ſed potius omni ſtudio curare,vt ipſis par ſit in virtutibus. Præterea hoc etiam in hac re nobis monſtratur,quòd dominus etiam in maioribus ſuis & parentibus participare cœpit beneficium redem
*Chryſo.* ptiõis.Chryſoſtomus excuſat ipſam Thamar,quoniã cõdormierit Iudæ,eumq; fefellerit in ſpecie & habitu meretriculæ,neque tamen id fecerit in hoc, vt animum ſuum & volũtatem malam expleret,ſed ex radice & ſtirpe ſancta filium haberet.Iudas quoque peccatum hoc amarè defleuit,ſicut in libro de teſtamento patriarcharum legitur. Et quãuis quatuor illæ mulieres hic nominãtur,Thamar,Rahab, Ruth &

Betſabea,omnes iſtæ tamẽ ad extremũ pias & honeſtas ſeſe exhibuerunt.Sic eccleſia quoq;,vt ait Beda, prius aliena, *Beda.*
ignominiis plena & ſterilis habebatur,ſed ad Chriſtũ vt legitima coniuncta eſt matrona. Exponit ille etiam ſingularũ
harum mulierum nomina,& ad eccleſiam refert,ſed id ego breuitatis ſtudio prætermitto. Quòd autem nõnulli conantur mulieres has bonas facere,nobiſq; perſuadere eas ad eximia optimarum virtutũ ornamẽta hic eſſe cõmemoratas, id tantum valere ſino,quantum cuiq; placitũ fuerit.nobis interim ſcriptura ſufficit,quæ peccatum Thamar cõplectitur
cum proprio ſocero.Rahab quoq; appellat meretricem (licet iſti ſcioli & inepti rerum omnium innouatores,eã velit *Ioſu.2.*
facere hoſpitẽ,nõ meretricẽ) Conſtat inſuper Betſabeam cũ *2.Reg.11.*
Dauide cõmiſiſſe adulteriũ. Quo fit vt no perſuadear,quo diſcedam à cõſtãti ſanctorũ patrũ ſententia.malo autẽ miſſos facere recentiores iſtos cum expoſitionibus ſuis,quæ vt plurimũ falſæ,ferè ſemper de errore ſunt ſuſpectæ.Ieſſe pa-
ter Dauidis,alio etiã nomine dicitur Eſai & Naas.verũ euã *1.Re.16.*
geliſta maluit eo nomine vti,quo Eſaias vſus eſt, cuius etiã *2.Re.17.*
prophetia in Chriſto eſt conſummata. Septimũ & vltimũ *Eſa.11.*
dubium ſit illud, Cur ſolus ex omnibus Dauid hic rex dicitur,cùm tamen etiã alij plures reges hic numerati,eiuſdem dignitatis appellatione non cõmendentur.Quare etiam nõ mater Salomonis aperto nomine exprimitur,vt Thamar,& Rahab. Reſpondetur, quia Dauid primus rex fuit in tribu Iuda,quo magis merito rex cognominatur. Ad hæc voluit Matthæus iuſinuare, quomodo patriarcharum ordo regali etiam ſit excellentia ſublimatus,quãdoquidem & Meſſię regnum immutabile nulliq́ue viciſſitudini obnoxium, pro-
miſſum erat. De Betſabea autem ſic reſpondet Beda, quo- *Beda.*
niam hoc ideo putat factum,quia tres aliæ ſupra dictæ,licet criminoſę fuerint,in partubus tamen filiorum,per quos currit genealogia,non ſolùm culpari,ſed etiam laudari meruerunt.Hæc vero,adulterio & homicidio perpetrato, Dauidi regi genuit filium,intantum culpabili matrimonio, vt merito videatur in ſaluatoris genealogia nõ nominata. Poteſt tamen & hęc ſubeſſe cauſa,quoniã ſi quis inde ſuſpicetur propter peccatum Dauidis declinatã eſſe promiſſionẽ diuinã, ad id ipſum præueniendum, Matthæus nontantùm nomen Salomonis filij Dauid exprimit, ſed eundem etiam apertè

ex adultera natũ) dicit,quo nomine ſunt qui oraſſe Dauidem
*Pſal.50.* putāt illud in pſalmo,Miſerere mei domine, vt iuſtificeris
ĩ ſermõibus tuis,& vincas quũ iudicaris.Iuſtus vtiq; fuit do
minus,dum Dauidi promiſſa ſeruauit.Dicit autẽ iudiciũ ho
minũ,arbitrantiũ ipſum propter peccatũ Dauidis ei adem-
pturum benedictionẽ promiſſam:quod tamen factũ nõ eſt,
ob inſignẽ ipſius pœnitentiã & cor ardentiſſime cõtrariũ,
ad exemplum omnium peccatorum,ne deſperent de miſeri
cordia dei.Atq; hæc iam ſuper euangelio dicta ſufficiant.

*Homilias reliquas huius euangelii requi-
re in feſto natiuitatis Mariæ.*

## HOMILIA SECVNDA IN DIE

*conceptionis virginis matris.
Tota pulchra es amica mea:& macula non
eſt in te,Can. IIII.*

D Ilectiſſimi in Chriſto fratres,hac tam ſolẽni feſtiui-
tate per vniuerſam eccleſiam catholicam cum omni
gaudio ſummaque alacritate exordium recolimus
noſtræ ſalutis,quãdo nobiliſſima anima Mariæ creata & ſan
ctiſſimo corpuſculo eſt infuſa,citra omnem originalis pec
cati contagionem,quod nulli aliás hominũ cõtigit,niſi Ma
riæ,& Chriſto dño. Eaq; anima ſanctiſſima ab ipſa ſancta
& indiuidua trinitate electa eſt ex vniuerſo mundo, vt ma-
ter fieret filii dei,ideoq; oĩum precioſiſſimè à deo redimita
atq; donata eſt,prę omnibus omniũ hominũ animab*, quot
quot ab initio mundi ad finẽ vſq; ſunt conditæ. Quum ita-
que hodie Maria cõcepta ſit in vtero Annæ,merito gaudea
mus omnes,illique congratulemur:quoniã ſicut ipſam deus
filius elegit matrem,deque eius conceptione gauiſus eſt:ita
& nos collætemur matrem noſtram omniũq; tum gratiæ tũ
miſericordiæ parentem eſſe conceptam. Imò mundus totus
exultet tantam ſibi iam hodie contigiſſe aduocatam.Quid
enĩ (vt inquit Auguſtinus) ſanctius,quidve in vniuerſa gene
*Augu.* ris humani ꝓgenie poſſet oriri digni* hac ipſa virgine , quã
ſibi deus elegit & prælegit habitaculũ? Gaudete itaque &

exultate angeli, quoniam illa iam nata eſt, cuius fili⁹ ruinas iam reſtituturus eſt angelorũ. lætamini & vos primi parentes noſtri Adam & Eua. veſtrũ enim ſemẽ iam hic caput cõteret ſerpẽtis, & fili⁹ ille educet vos de lacu miſeriæ, in quo non eſt aqua. Gaudete etiam vos, quotquot in terra viuitis homines omnes, ſiquidem redemptoris veſtri mater concepta eſt. Exultate & ô cæli, quia cõcepta iam eſt illa, cuius filius nouos in cælis facturus eſt ciues. Sed quid obſtat quin dicã apertè, Cuiuſcunq; hominis anima non lætatur de tã ſancto virginis matris conceptu, fruſtra ſe Chriſtianum iã profitetur, nec partẽ expectabit hæreditatis æternæ? Gaudete & vos mulieres, omniſq; ſexus exulta muliebris: ſublata nãq; iam eſt maledictio Euæ, & per Mariã in benedictionẽ, immẽſamq; dignitatẽ & laudẽ cõuerſa. Lætamini in domino pij omnes, & cõgratulamini filio dei attenta aure percipientes laudem, qua ipſe matrẽ ſuam dignatur, inquiens, Tota pulchra es amica mea, &c. Aue Maria. Hoc ipſo, quem corã facere inſtituimus, ſermone, dilectiſſimi, breuiter de peccato originali nõnulla dicem⁹, auxiliãte gratia dei, deĩ de quãta gloria, gratia, & dignitate virgo mater in ſua cõceptione ſit ab omni iſtius peccati cõtagione diuinit⁹ præſeruata. Et principio quidem, quãdo ex neochriſtianis ſunt, qui contendũt peccatũ originale nihil eſſe aut certo cõmẽtũ merũ, ex ipſis ante omnino ſcripturis probãdũ nobis occurrit, omnes in vniuerſum homines in originali peccato naſci Neque enim hodie aut heri nata iſta hæreſis eſt, iãdiu eandem tenuit Pelagius & alij quidam, quos Hieronymus atq; Auguſtinus valide impugnarunt. confutarunt etiã illã concilia Mileuitanum & Carthaginenſe. Mirum tamen hoc ſit, ſciolos iſtos ea eſſe temeritate, vt ore impudẽtiſſimo ſancto reluctentur ſpiritui, peccatum originale in ſcripturis manifeſtiſſime exprimenti. ſiquidẽ ita Dauid, Ecce, inquit, in iniquitatibus cõceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea. Quid quod apertiſſime etiam Paulus fuiſſe nos natura filios iræ ꝑhibet nõ ſecus atq; cæteros? & alibi quoque ait, Omnes peccauerũt, & egent gloria dei. & apertius deinde, Sicut per vnum hominẽ peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatũ mors, ita in omnes homines mors pertrãſijt, in quo omnes peccauerunt. An non ſunt hæc manifeſta verba, quib⁹ probatur omnes nos natura eſſe filios iræ? vnde

*Gene. 3.* *Zach. 9.* *Peccatũ originale* *Pſal. 50.* *Ephe. 2.* *Rom. 5.*

colligitur, etiã filios iſtã incidiſſe diuinã : & quandoquidem peccarũt omnes, ipſos etiã filios à peccato nõ eſſe immunes, vt recte dixerit inde Paulus, Sicut per inobedientiam vnius hominis peccatores conſtituti ſunt multi. Ecce quòd multi ſint peccatores propter inobedientiã Adæ. ſed quomodo interim alios homines poteſt Adã facere peccatores, vt illud tamen non pertingat filios? cõſtat igitur omnes homines in originali peccato concipi. 2 Quod quum ita ſit, etiã hactenus ex ſcripturæ teſtimonio ab eccleſia conſtanter obſeruatum, videamus iã & diſpiciamus, quid ſit illud quòd peccatum dicimus originale. Mitto autem hic quod tum philoſophi, tum medici de hominis diſputant cõceptu, dicẽtes ſperma humanum primis diebus ſeptem aſſimilari lacti, deinde nouem ſequentibus fieri maſſam ſanguineam, exilibus hinc inde diductis lineis diſtinctã, poſt hæc duodecim alijs cõfirmari in carnem, reliquis autẽ octodecim mẽbra formari ſimul & diſcerni ita vt primũ ſtatim quæ & principẽ locum obtinent, cõformentur, puta cor, hepar, cerebrũ, &c. ad extremũ manus & pedes, eoq; quod interpoſitum eſt tempore quicquid in homine eſt, vt ſtomachus, veſica, pulmo, ſplen, vmbilicus, oſſa, venæ, cutis, muſculi, cartilagines, &c. poteſt tamẽ idipſum vel tardius vel celerius abſolui, ſecundũ quod calor vel intenſior vel remiſſior eſt, & conſtitutio melior. formatio enim corporis maſculi, perfici poteſt diebus triginta quinque, vel. 40. vel etiam 45. & tũc mouebitur die 70. aut 80. aut 90. na ſcetur que deinde menſe 7. 8. aut 9. Ridiculum itaque eſt, quòd matres ſingulis conceptibus æqualia ſupputant tempora, quod & abſurdum & impoſſibile eſt. nanque illa in Machabæis mulier, menſibus nouem fouerat conceptum, vnde & dixit. Fili mi, miſerere mei quæ te in vtero nouem menſibus portaui. Sed & Sapiens de ſeipſo dicit, Decẽ mẽſium tempore coagulatus ſum, vbi tu 30. dies ſemper pro mẽſe ſupputabis. Eſt & circa fœmellas autore Auguſtino, diuerſitas quædam, quoniam vbi corpuſculum maſculi 40. diebus formatur, fœmella dies requirit 80. quanuis idipſum quoque plus minúſve eſſe poteſt. Quandocunque autem id fiat, nos hic magnopere non laboramus. neque enim prius anima infunditur, quàm corpus formetur, ſingulíſque perfectè organis inſtruatur. Tunc tãdem cùm iam corpus omnia habet hominis mẽbra, in momento (ait Auguſtinus) anima

*Rom. 5.*

*Generatio hominis.*

*Aug. q. 58. folio 83.*

*2. Ma. 7.*

*Sap. 7.*

*De eccl. dogm.*

a deo creatur,ſim ulque creando corpori infunditur, vt ſic paruulus efficiatur homo viuens,moueaturque.eodem verò plane momento etiam ille peccatum acquirit originale. Hæc eo recenſui lubentius,vt dum auditis conceptionẽ celebrari B.Mariç,nõ intelligatis nos eo ipſam venerari,quod ſic concepta ſit,ſed potius quomodo ſanctiſſima ſua anima mundiſſimo ſit infuſa corpuſculo,ſicque intelligitur de conceptione paſſiua,non actiua. Quando itaque iam cõſtat, quomodo paruuli corpus formetur in vtero matris,ſimulq; & anima infundatur,& peccatum accedat originale,quæritur iam vnde illud adueniat.neq; enim idipſum habet paruulus ex deo,qui peccati omnis expers eſt: neque ex anima, nam & ipſam nulli' labis participẽ omnino mũdiſſimã creauit deus.ſed neq; ex carne, neq; enim illi peccatũ ineſſe poteſt,neq;,vt maxime inſit,infundere illud in animã poterit, quum nemo det quod nõ habet. Neq; verò ex parentibus id ipſum accedit,qui per baptiſmũ ab eo ſunt liberati, & poſſent forte ab omni eſſe peccato immunes. Ex Adamo itaque prouenit illud,lõgeq; origine manat:ita ſẽtiẽte Ambroſio, *Ambro.* quoniã corruptio in carne permanet ꝓpter offenſam diuinã.ſiquidẽ ſẽtẽtia aduerſus Adã ꝓlata, manet firma & inconcuſſa,atque ex corporis conſortio anima etiã quadã labe inficitur.Oritur ergo originale peccatũ in anima hominis,dũ corpori vnitur,quod formatur ex ſemine proueniẽte à primo homine trãſgreſſore Adã.Quumq; omnes homines ab Adã deſcendant,non eſt quiſquã eorum qui peccato illo careat,niſi ij qui ſingulari prærogatiua ab eo ſũt liberati. Et eſt hoc quidem quod hactenus diximus, neq; omnino nihil, nec tamẽ omnia.age igitur propius ad rẽ accedamus,eamq; non ita pertranſeamus,ſed apertius explicemus, Quũ creauit hominẽ deus,rectum vtique fecit & creauit eum, idque ſingulari quadã factũ eſt gratia dei,quæ animæ Adæ infuſa eſt,nõ pro ſe tantũ,ſed & poſteritate tota.Ita Sapiẽs, Creauit,inquit,deus homines,& ſecũdũ imaginem ſuam fecit illũ,atq; ſecundum ſe veſtiuit illum virtute.Eius virtutis munus propriũ extitit,vt faceret inferiores animæ vires & cõcupiſcentias plane obedire rationi. Vnde ſequitur, Quòd ſi Adã nõ peccaſſet,neq; in ipſo nec poſteris ſuis aliqua fuiſſet cõcupiſcẽtia praua,nec vlla inordinata cõmotio ſenſualitatis(quam dicimus)aduerſus rationẽ. Sed neque mala fuiſſet

*Eccl.7.* *Eccl.17.* *Iuſtitia originalis* *Anſe'.*

aliqua ex carne cogitatio, vnde alius ex alio fuiſſet offéſus.
Gene. 2. Et hinc quidem illa Adæ & Euæ non etiam inde erubeſcentium nuditas. proueniebat enim illud ex hac originali iuſtitia, quæ faciebat omnia mẽbra obtẽperare rationi. Iſta porro originalis iuſtitia, factura etiam fuerat vt tempore quiſque ſuo edens & bibens, nullam vnquã vel famen vel ſitim vel denique ſentiret ægritudinẽ. Nullum animal ipſi nocuiſſet mordẽdo, impetendo, vorando, non ignis, nõ aqua. Omnia enim animalia homini paruiſſent, fuiſſetque vt in regno ſuo rex, ita Adam in paradiſo. Porro donũ illud originalis iuſtitiæ, vt pro ſe ſuiſque poſteris acceperat Adam, ita viciſſim pro ſe illiſque amiſit, non ſecus quàm rex aut imperator ſi cui arcem confert occupãdam, pro ſe ſuiſque ſucceſſorib᷒, quòd ſi aliquo commiſſo mereatur ille vt feudum auferatur, illud, vtique ſibi ſuiſque poſteris amiſerit omnibus.

4 Eſt ergo originale peccatum, originalis iuſtitiæ defect᷒, quã homines habere debebãt. hincque fit, vt efficiantur filij iræ. omnes enim qui ex Adã & virili ſemine cõmuni naſcuntur lege, eandem habere iuſtitiã deberent quã Adam ſuſcepit à deo: dumque eam quam non habent, habere debẽt, idipſum ſane illud eſt quod peccatũ dicimus originale. Vt tamen plene omnia intelligatis, ſcire vos conuenit, in peccato originali eſſe duo, alterum defectum illũ ſeu priuationẽ originalis iuſtitiæ, illudque quũ ſit formale, in anima eſt & ita peccatũ originale formaliter eſt priuatio. ſine enim iuſtitia illa, odit hominẽ deus, ob amiſſum magnũ illud gratiæ ſuæ precium. Alterum materiale eſt, humanę carni inſitum, incenſio nimirum & libido iſta efferueſcẽs, maligna & virulẽta, quæ dominatur in homine, ipſaque tum inficit, tũ irritat cõcupiſcẽtiã, rationi reſiſtit, dum eam ad omnẽ opus bonum tardam efficit & ignauam, pronã verò & præcipitẽ ad peccata. Inde promanant, prẽſumptio, temeritas, liuor, ſuperbia, auaritia, ambitio, omniũ autem maxime, vniuerſa libidinis & luxuriæ concupiſcentia. Vitium porro hoc putat
Contra Iulianum Auguſtinus profectũ eſſe ex iſto ſerpentis ſibilo in paradiſo, aut ex fructu vetito. Tu quoq; quid Paulus dicat auſculta.
Rom. 7. Ego inquit ille, carnalis ſum, venundatus ſub peccato, nõ enim quod volo bonum, hoc ago: ſed quod odi malum, illud facio. ſi autem quod nolo facio, conſentio legi quoniam bona eſt: nunc autem ego iam non operor illud, ſed quod ha-

bitat in me peccatũ: ſcio quia non habitat in me, hoc eſt, in carne mea, bonum. Nam velle, adiacet mihi, perficere autẽ bonum non inuenio. nõ enim quod volo bonum, hoc facio: ſed quod nolo malum, hoc ago. ſi autem quod nolo, illud facio, iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Inuenio igitur legem volenti mihi facere bonũ, quoniam mihi malum adiacet. condelector enim legi dei ſecũdum interiorẽ hominem: video autem aliam legem in mẽbris meis, repugnantem legi mẽtis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in mẽbris meis &c. En tibi Paulum docentem quo inclinet ratio, quoque concupiſcentia vergat quæ non inhabitat tantũ, ſed & regnain membris, vnde & legem vocat membrorum, quæ aliâs lex carnis, tyrannus, vitium naturæ & languor, fomes & concupiſcẽtia dicitur. Eo facit etiam illud Iacobi, Vnuſquiſque tentatur à cõcupiſcẽtia ſua abſtractus & illectus. deinde concupiſcentia quũ cõceperit, parit peccatum: peccatum verò cùm conſummatũ fuerit, generat mortem. Hæc illa ægritudo & languor hominis longe acerbiſſima eſt, quam hic in mundo habere poteſt. ab ea enim prouocatur ad omne peccati genus. Hic iſte languor eſt, qui facit quòd omnis omnium hominum ſenſus & cogitatio ab adoleſcentia ſua vergit in malum. Hic ipſe languor graue & moleſtum nobis efficit quicquid bonũ eſt. ſiue enim orandum eſt, ſiue inuiſendum templum domini, ſiue ſtudendum, ſiue verbum dei audiendum, ecce languet homo, en torpet, moleſta ſunt ei omnia, ſtatim ipſum capit ſatietas & faſtidium rei, nimis lõga & diuturna ſunt ei omnia. Rurſus, ſi ſaltandum ſit, ſi ſpectandæ choreæ, ſi ludendum, cantãdum, currendum, aut ſimile nugarũ genus exercendũ: ibi accurritur, nec quicquam ibi eſt moleſtum. An nondum ſatis agnoſcitis ægritudinẽ illam, quæ & animi vires & corporis debilitat atque grauat? corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam. Et iſte quidem fomes exæſtuans ſubinde & feruẽs, ex peccato Adæ naſcitur, qui iuſtitiam amiſit originalem, ſtatimque poſtea Adã & Eua ſenſerunt iſtũ languorẽ & pugnam cum ratione ſenſualitatis. nõne enim mox poſt peccatum agnouerũt nuditatem ſuã? Neq; verò refert Moyſes ipſos antea nõ cognouiſſe ſe eſſe nudos, ſed quia nõ erubuerit prius, poſtea autẽ tãdem inclinationem hãc malignam ſenſerunt, & commotionem affectionemque in mẽ-

*Iaco.1.*

*Gene.8.*

*Mala cõcupiſcentiæ.*

*Sapien.9*

*Gene.1.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

bris ſuis. ideo enim tunc primum pudore correpti ſu: t. Et nos quoque in nobis iā ipſis facile experimur, quid inſit nobis, radix nimirum omnis peccati: Quur etiam & quomodo nunc omnis iuuentus velut equus ferox pręcipiti curſu ruat in malum, nō eſt quod paruulos quicquam doceat mali, iam ante innatum habēt magiſtrum, qui eos omnem doceat malitiam. Vſqueadeo miſerrimi ſumus homines, ita ab immenſa decidimus maieſtate ſublimique nobilitate, in qua deus hominem cōdiderat, vt ea iam ſimus calamitate, tamque indurata in malis omnibus acerbitate, tam peruerſa, praua & perditiſſima natura, vt omnis etiam cogitatio noſtra tātùm ad peccata vergat & vitia. Ab eiuſmodi tamen labe & cōtagione peccati, magna dei clemētia immenſaque miſericordia, præſeruata eſt virgo mater Maria, quæ ſine peccato originali, citraque infectæ carnis languorem concepta eſt. Fā nos iam omnes ſuppliciter inuocemus, &c.

## HOMILIA III. IN FESTO
### conceptæ virginis matris.

Quotquot ex Adam nati ſunt homines, in anima ſua defectū habēt gratiæ originalis, quæ tamen illis ineſſe debebat. idipſum autē eſt quod peccatum dicimus originale. In corpore quoque concupiſcentiam habent mouētem & allicientem ipſos ad omne malū, & retrahentem ab eo quod honeſtum, bonum, deoque bene placitum eſt. Peccatum porro originale in baptiſmo remittitur ita vt amplius non imputet ad malum deus paruulo, quod originali careat iuſtitia, ſed gratiam ei ſuā largiatur, ſtola inſuper innocentiæ exornet illum, vnde filius æternæ ſalutis efficitur, dummodo in illa perſeueret innocentia: veſtis tamen illa non vſque adeo munda eſt, vt olim in paradiſo fuerat, quando adhuc peccatum originale labem & maculam ſuā, reliquias iſtas priſtinas non dimittit: quæ licet peccata non ſint, ſunt tamen effectrices peccati, & ad peccādū grauiter alliciunt, numeroque in primis quaternario comprehenduntur. Primum locum obtinet peruerſa illa concu-

*Hugo.* prehenduntur. Primum locum obtinet peruerſa illa concu-
*Anſelm.* piſcentia carnis, de qua ſuperiore homilia diximus. ea enim
*Iacob.1.* in ſe peccatum nō eſt, Iacobo teſte, & tamē ex peccato eſt, ipſaque ad peccandum prouocat, & cùm conceperit, nil niſi peccatum parit, vnde fit vt nō raro peccati nomine ſignificetur, nō ſecus quàm ſi quis characteres ornatos & concin

nos pingat,is manũ dicatur habere agilẽ, manumq́; eam eſ-ſe ſuam,vbi nomine manus ſcriptura venit intelligẽda,quæ per manum exarata eſt tantũ , autore Auguſtino.Atque illa etiã cauſa eſt,quamobrẽ Paulus huiuſmodi languorem carnis peccatũ vocitet,quæ tamen peccatum non eſt,vt peccatum patrat. Eodẽ facit quod Auguſtinus ait concupiſcentiã dimitti,non vt non ſit,ſed vt nõ imputetur. Ex ea autem cõ cupiſcentia praua oritur illa continua in nobis pugna carnis & ſpiritus,hoſtili enim conflictu iſta aduerſus hunc, & hic contra illam concupiſcit,nec deſinit hoc bellum, ſed ad finem vſque perſeuerat & mortem. *Contra Iulianum* *De bo. coniug.*

Remanet etiã nobis ex originali peccato poſt baptiſmũ frequẽs & dura corporis paſſio . hinc enim fames & ſitis,hic frigus & æſtus,inde quoque febres,puſtulæ,& pellere quam neſcit medicina,podagra,peſtis,calculi, & quid deniq; nõ? Oẽs ſane hinc morbi ſcaturiũt,quotquot homini vel a natura vel qualibet externa vi adueniũt,oẽ id vtiq;! vitiũ eſt peccati originalis,& in Adã inſuper actualis. Tertiũ quod ex originali peccato remanet,ignorantia eſt,vbi q̃ multa dicenda forent de ſublimi Adæ nobilitate,qui deũ immotalẽ quãtũ eleuatus fuit à deo in vniuerſa omniũ rerum cognitionẽ? vnde & ex naturali propritate ſingulis rebus propria indidit nomina. Ab iſta autẽ tam ſublimi ſcientia tantũ decidimus,vt nullam iam ſubſtãtiã in propria cognoſcamus eſſentia,ſed per accidentia ſolũ. Inſuper etiã vſqueadeo inopes facti ſumus ĩ intellectu noſtro,vt intellectus noſter ſi quid noſſe cupiat,illud mendicato cogatur ex ſenſibus cognoſcere.id enim ipſum eſt quod philoſophi dicũt. Nihil eſt in lin tellectu,quin prius fuerit in ſenſu. Vt iam immenſa & inſignis ſit ſtoliditas,quenquã ſe de ſua velle ſcientia in tantis ignorantiæ tenebris iactanter efferre. Quarto,ex peccato originali etiã mors nobis ſupereſt omnibus. nam ſic Sapiẽs ait. Non fecit mortẽ deus,nec lætatur in perditione viuorũ. quòd ſi igitur deus mortis autor nõ eſt,peccatũ hominis vti que mortis cauſa erit,quoniã ſic Auguſtinus inquit corpus prop et peccatũ eſſe mortuũ.Idq́; nobis effecit propter peccatũ ſuum actuale,nos autem patimur hoc ob originale peccatum noſtrũ.Et ideo Paulus dicit,per vnum hominem mortem intraſſe in mundum.Quòd ſi non peccaſſet Adam,ipſe cũ omni poſteritate ſua fuiſſet immortalis. habiturus enim *Sap.1.* *Augu.4 de trini.* *Roma.5.*

erat poteſtaté non moriendi,ſi præcepta dei ſeruaſſet. Quatuor hæc quæ obiter paucis iis commemorauimus,Beda teſtatur ex peccato originali nobis remāſiſſe. 2 Diceres iā, Quum Adam iuſtitiam illam originalem amiſerit, quid eſt quod in filiis idipſum grauiter adeo punit deus, qui tamē dicit per prophetam,Filius non portabit iniquitatem patris, ſed anima quæ peccauerit,ipſa morietur? Ad hoc reſpondemus & dicimus,quādoquidē iuſtitiam illam originalem Adam uon pro ſe tantùm,ſed pro tota poſteritate ſua habuit ideóque ſicut aliquis vaſſallus,ita ipſe quoque pro ſe ſuiſque omnibus amiſit,nō aliter atque cùm radix infecta fuerit, & fructus & rami omnes vitiantur.Ita Adam quoque vniuerſi generis humani radix exiſtit,omneſq; ab illo homīes quos ſingularis prærogatiua non tenet, infecti ſunt per peccatū ſuum.Et hoc eſt quod dicitur à patribus,peccatum hominis perſonam corrumpit hominis,ſicut peccatum Adæ corrumpit perſonam & naturam ipſius. Quod autē ad Ezechielem attinet de iniquitate patris non portanda filio, verū vtique eſt de pœna æterna poſitiua,ſed tñ adhuc portare bene poteſt pœna priuatiua, quę.eſt pœna dāni ſicut alio ſermone fuit deductnm.Ita enim Hieremias dicit, Patres noſtri peccauerunt,& non ſunt,& nos iniquitates eorum portauimus, puta,hic in tempore. Vt,ſi nobilis quiſpiam virtutis nobilitatiſque ſuæ oblitus,Cæſaream offendat maieſtatē qua gratia ſtemmata omnia illi & inſignia ſua adimātur,fiatque ex nobili ignobilis, inſuper etiam ſi in poteſtatē & manus veniret imperatoris,capitalē haud euaderet ſentētiā.Is ſi forte liberos acquirat,eos vtique licet capitis ſupplicio nō puniret imperator ob paternum ſcelus,attamen ignobiles haberentur ex patre,cui imperator nobilitatem ſuam omnem pro ſe & poſteris ademiſſet.Ita hic quoque paruuli propter peccatū Adæ hic tēporaliter puniuntur,priuati & deſtituti omni nobilitate Adæ,quoniam neq; filij ſunt dei, neque ad aulam perueniunt regni cœlorū.nō tamen ideo actuali ſupplicio deputātur inferni.pœnā habent damni non ſenſus, coguntur inſuper hæreditate carere cæleſti., quādo hoc pater eorum meruit Adam , vt omni excideret hæreditate cū poſteris ſuis.Et ad huiuſmodi peccatū ſufficit aliena voluntas,quoniam peccatum,autore Auguſtino , eſt adeo voluntarium,vt ſi non eſſet voluntarium, non eſſet peccatum.Si

*Ezec. 8.* *Thre. 5.* *De vera relig.*

cut autem hic aliena voluntas potuit paruulo prodeſſe, ita eadem potuit obeſſe, non ſecus ac ſi quis exheredato patre, omni excidit hæreditate. Atque hæc etiã cauſa eſt, cur iſta illicita cõcupiſcentia magis in genitalib' appareat mẽbris, vbi plus reſidet libidinis, vnde quiſquis maiorẽ concipere verecundiã quàm aliunde deberet. genitali enim iſta virtu te peccatũ originale in poſteros diffunditur, humanaq; natu raque in illa radice latitat, infecta turpiter polluitur, vt ſupra diximus. Hinc intellectus patet verborũ Auguſtini, quũ ait, Dum ſibi inuicẽ vir mulierq; miſcentur, peccatũ in paruulos non tranſmittit propagatio, ſed libido: nec fœcunditas humanæ naturæ facit homines cũ peccato naſci, ſed fœditas libidinis, quam habent homines ex condẽnatione iuſtiſſima illius peccati. Sin autẽ rationẽ ſpectes originalis huius peccati, ex inobedientia Adæ illud proficiſcitur. *De fide ad Petrũ*

3 Sequitur inde, quomodo peccatum originale in animã perueniat. quanuis enim neq; ex Adã, neque ex traduce fiat aut ſit animę, ſed ſua cuiq; paruulorũ anima à deo creatur & infunditur, iuxta illud Pſalmi, Qui finxit ſingulatim corda eorũ. & iſtud domini verbũ per os ꝓphetæ dictũ, Et omnem flatũ ego feci. (ſecundũ ſeptuaginta) Omnes etiam errores quotquot hinc emerſerunt, in multis locis valide cõfutat Auguſtinus, & præcipue in epiſtola ad Hieronymũ de origine animæ, & ad Optatum. ſimiliter etiã Hieronymus libro ſecundo contra Ruffinum. Hæc inquã quanuis ita ſint, attamen anima corpori vnitur ex parentum ſemine confor mato, quod ipſum infectũ & corruptum eſt, ſuaq; caret iuſtitia originali, quam habere debebat. inde ergo anima peccatum acquirit originale. quamobrem & Paulus ait omnes nos in Adam mori, & in Chriſto rurſus viuificari, omneſq; natura eſſe filios irę non ſecundũ animę quidẽ, ſed corporis naturã, quod per generationẽ ab Adam deſcendit. Obiicies, Quid ſi parentes ſint ambo baptizati, coniugalemque ſtatũ honeſtè viuant, ita vt ſine peccato poſſint operibus vacare coniugalibus, quo tũc modo poterit originale peccatũ è parentib' proficiſci, quorum non eſt aliquod in ea re vitium? Aut poteſt ne quiſquã, quo caret ipſe, alteri dare? Sed reſpõdeat ad hęc Auguſtinus tibi. Is enim ſic ait, Et ſi parẽtes pec cato careant originali, poteſt tamen illud habere paruulus ex eis natus, non ſecus quàm circunciſus Iudæus filium ge- *Pſal. 32.* *Eſa. 57.* *August. Hieron.* *Cõtra Iu lia. & de baptiſ. paruulo.*

nerat incircũciſum. Cuiſubſcribit & Gregorius, dicẽs: Quo *Grego.* modo palea quæ opere humano tanta diligentia ſeparatur manet tamẽ in fructu, q de purgato naſcitur tritico: ita peccatũ quod in parentibus per baptiſmũ mundatur, manet in eis quos genuerunt. eius rei cauſa hæc eſt, quòd pater ſubſtãtiã geminã habet, alteram ſecundũ naturam corruptã, quomodo filius eſt Adę: alterã ſecũdũ gratiam dei, quam habet ex baptiſmo, vnde membrum eſt Chriſti, Quod ergo pater gignit & mater filiũ parit, nõ ex ſubſtãtia eſt gratiæ, ſed naturæ corruptæ. Vnde & filius tãquam membrũ & hæres Adæ, in peccato naſcitur originali. Hinc etiã ratio patet cur filius peccatũ illud tantũ, & non reliqua ex parentibus attrahat. ſicut enim perſonalis probitas & honeſtas parentũ nõ deriuatur in filios, ita nec perſonale peccatũ, puta furtũ, homicidiũ & ſimilia. Cõtra autem, ſicut originalis iuſtitia, niſi eam perdidiſſet Adã in omnem trãsfuſa eſſet poſteritatem, ita omnes Adæ filij ea carent, quam tamen debebant habere, vnde in eos peruenit ira dei.

*De concept. vir.* 4 Multa hic inuenio, de quibus quæri poteſt. Primum, An peccatũ originale in omnibus hominibus ſit ęquale, aut an in aliis grauius maiusq; reperiatur quàm in aliis. Vbi reſpondet Anſelmus, & ait, Quum vna inobedientia protoplaſti cauſa ſit peccati originalis omniũ, neceſſe eſt peccatũ originale eſſe æquale in pueris. Ad hæc æqualis cũ ſit iuſtitiæ originalis defectus in omnibus, quis neget & peccatũ originale eſſe æquale? Atq; hoc verũ quidẽ eſt de peccato originali, loquẽdo eſſentialiter & in ſe: ſin autẽ de eo loquamur materialiter, hoc eſt de languore & infectione carnis, nõ iã erit illud æquale. experimur enim magno diſcrimine alios aliis magis ad libidinẽ moueri, alios ĩ furtũ magis eſſe præcipites, alios ad contentiones & rixas. huiuſmodi nanq; inclinationes & affectiones plurimũ ſibi vendicant in mẽbris noſtris, & in aliis tamen magis. Itaque quanuis proprie vnũ tantũ eſt peccatum originale, tamen propter varias & multiplices iſtiuſmodi cõcupiſcẽtias dici poteſt, peccata origĩalia eſſe plura, vel etiã tot, quot ſunt in homine affectiões malæ, (materialiter ſaltẽ, nõ etiã in formali ratione) Aliás quo ad peccatũ originale eſſentiale, vnũ tãtum in homine peccatũ eſt, ſed illud innumeras habet operatiões. vnde & Dauid in iniquitatibus ſe conceptũ queritur, & clamat, non quòd

originalia peccata in ſe plura exiſtant,ſedquia quo ad languoré iſtũ,inclinat & irritat ad multa peccata, ideo ipſum quoq; plurimũ numero exprimitur. Poſſent adhuc quæſtiones multæ non minus cõducibiles induci,vt ſi ſolus peccaſſet Adã,& non etiã Eua, an adhuc filij huius in peccato originali concepti fuiſſent. Aut viciſſiſim, Eua tantũ peccaſſet, & non Adã,quid tunc contigiſſet. Itẽ,an paruuli nati,aliunde etiã contraxiſſent peccatũ originale,quam ex gula & eſu cibi vetiti. Verũ hæc & iſtiuſmodi alia multa ſcholis excutienda relinquamus. Nos autẽ,vt aliquãdo tãdẽ materiã hãc finiamus,ſummatim vniuerſam eã ad capita reuocemus. Sũt ergo in peccato originali duo, defectus iuſtitiæ originalis, & languor iſte ac debilitas carnis. Prius illud à deo dimittitur in baptiſmo,non ſic tantũ quod deinceps deus non exprobret,ſed ita etiã,vt paruulo gratiã ſuam largiatur. Alterũ diximus eſſe ardentẽ iſtã carnis noſtræ concupiſcẽtiam, eaque ĩ baptiſmo nõ adimitur,quãuis minui poſſit. hinc enim fœtent & ſordibus ſcalent,quotquot baptizati nõ ſunt, puta Iudæi, AEthiopes, Tartari, Turcæ: eaq; ratio eſt,quur multi Turcarũ baptizari ſe ſinant,non vt in Chriſtũ credãt, ſed vt ne fœteant. vbicũq; enim Iudæi plures ſunt & ſudãt, quis ſordidiſſimũ eorum fœtorẽ ferre queat? Quæres, Quũ in baptiſmo peccatũ originale dimittat deus,quur non etiã ea quæ ſequuntur illud,dimitiit & aufert? Reſpõdetur,quia iã tunc non eſſet amplius aliquod fidei meritũ. id enĩ ſi ita fieret,omnes ſe baptizari permitterẽt,nõ quidẽ ex dilectione dei,ſed metu pœnæ temporalis & huius felicitatis amore. Et tamen facit hoc ad exercitationẽ virtutũ,ad incremẽtum meriti & remunerationis æternæ,atq; vt eo ſæpius orare deũ cogãtur & impellantur hoĩes. Mala ſiquidẽ quæ nos premũt,ad deũ nos ire cõpellunt,ait Grego. Rurſus quæris, Quandoquidẽ mors peccati originalis pœna extitit, pœna vtiq; eſt cõmerita,& quomodo igitur meritoria eſſe poterit in ſanctis martyribus? Reſpondeo,quoniã mori omnino neceſſariũ eſt,ſic enim omnib⁹ hominibus cõſtitutũ eſt ſemel mori. Verũ hoc ex miſericordia fit & gratia,dũ pmittit de⁹ vt ex neceſſitate virtutẽ faciam⁹,ſicque quod ex neceſſitate debemus,ex charitate gratũ fieri & meritoriũ poteſt,idque per bonam voluntatem & patientiam. Atque hec accuratius vos obſeruare admoneo chariſſimi, fur enim aut latro in

*Non baptizati fœtent.*

*Grego.*

*Heb. 9.*

ſcelere deprehenſus, capitali ſupplicio occiditur iuxta ordi né iuris.quod ſi is volũtaté ſuam omnem deo offerat,& ſup plicium patienter ſuſtineat ad peccati ſui remiſſioné & ſub leuationé,ecce iam illud ei fit meritoriũ,deóque beneplaci tum,licet mors erat ineuitabilis illi.Atque in hãc rem vide
Chryſo. te pręclarũ Chryſoſtomi eloquétiſſimi doctoris verbũ,Si de copia rerum in penuriam cadis,deo permittente,ſi ignis ingruens tuam ſubſtantiã abſumpſit, & totã domũ tuam popu latus eſt,& agis gratias deo qui prohibere potuit & nõ pro hibuit, tãtam accipies mercedé,quantã ſi omnia illa in ma nus pauperum repoſuiſſes. O verbũ cõſolatorium,ô doctri nam ſalutaré,omnibus conducibilé qui in tribulatione verſantur,quibus res parum proſperè ſuccedunt, vnde diſcant ex neceſſitate facere virtuté,cuius rei exemplũ habemus in
Iob 1. Iob,qui liberis boníſque ſuis omnibus amiſſis, dixit,Dominus dedit,dominus abſtulit.ſicut domino placuit,ita factũ eſt,ſit nomen domini benedictũ.Sic tu quoque fac,quiſquis egeſtate & miſeria premeris,faméq; torqueris,patere & ma la omnia propter deum ſuſtine patienter, & erunt ea cũcta tibi meritoria.Etiã ſi in lecto decumbis inter extrema ſuſpiria,animã iamiã exalaturus, volũtaté tuã diuinæ accommoda,mortemq; offer deo,& erit illa tibi corã deo magno merito,cedet inſuper in remiſſionem peccatorum & pœni tentiam ſalutaré.Atq; huiuſmodi quædam morientibus ſedulo ſunt inculcanda. Cætera de quibus hic adhuc ambigi poſſet circa peccatũ origĩale,de pœna,de ſupplicio & reme dio ipſius miſſa libẽter facimus.nũc laudemus ſimul & deprecemur dominum deũ,inuocemus virginem matré,&c.

## HOMILIA IIII. ET VLTIMA.

in die conceptionis Mariæ.

*Pœna originalis peccati.* PEccatum originale hominem in ira diuina conſtituit,membrumque facit eſſe diaboli, concupiſcentiis multis malis adimplet,ad peccata inclinat,portas cælorum occludit,impotentem reddit & inuali dum ad reſiſtẽdum tentationibus diaboli,animam inſuper tenebris & caligine obfuſcat,niſique illud ei dimittatur,æterna etiam fœlicitate priuat. Quum itaque peccatũ origi nale vſqueadeo deo ſit aduerſum,hominemque abiectum & deteriorem reddat,nemo Chriſtianus credat dominum Ieſum dilectiſſimam ſuam genitricem Mariam in tantas fœ-

diſſimi peccati ſortes & in irā dei cadere permiſiſſe,quādo a[illegible]tius magiſq; matrē ſuam dilexit Chriſtus,quā vnquā aliquis filius in vniuerſo mundo. vnde credendus eſt eā honoraſſe in omnibus quantū potuit. Quoniā quū etiā cū deo patre præceptum illud de honorandis parentibus nō in veteri tātùm lege tulerit ſed & in noua renouarit, vtiq; idipſum etiā in ſua matre ſeruauit. tātoq; dignat⁹ illā honore eſt, vt cōfuſa non fuerit corā diabolo ex peccato originali. prius cœpit enī ille facere quā docere. & ſic Auguſtin⁹ ait, Quicquid tibi vera ratione faciēdū occurrit, ſcias deū feciſſe, bonorum omniū cōditorē. Et Sapiēs igitur id ita in ſpiritu cognoſcens, dixit in perſona domini, Tota pulchra es amica mea, & macula nō eſt in te. Quod ſi autē peccatū originale in Maria vſquā fuiſſet, tenebris vtiq; & omni macula nō caruiſſet. Huiuſmodi autē puritatē Mariæ à peccato originali inde colligere poſſimus, quod eā deus pater elegit ante ſecula, vt eſſet mater filij ſui: iuxta illud quod in ipſi⁹ perſona Sapiēs inquit, Ab æterno ordinata ſum, & ex antiquis antequā terra fieret. Inuenit enī illa, vt ait angel⁹, gratiā apud dñm. Sin autem per peccatū originale ancilla diaboli facta fuiſſet Maria, quis locus extitiſſet reliquus ſuæ electiōi ab æterno? aut quantū etiam dehoneſtaſſet hoc Chriſtū, ſi matrē habuiſſet a[illegible]illā diaboli? Aut quis hoc perſuaderi poſſet vt crederet de ea, quæ benedicta fuit in mulierib⁹, vt maledictioni ſubiecta fuiſſet peccati originalis? Itaq; & Hieronym⁹ ait, Nulli dubiū eſt de matre dñi, quoniam talis debuit eſſe, quę poſſet argui de peccato. Id enī ad ignominiā vergeret Chriſti, quod credi nullaten⁹ debet. Et Anſelmus igitur ſubſcribens, inqt, Decuit vt cōceptio illius hoīs de matre fieret puriſſima. nempe decēs erat, vt ea puritate qua maior ſub deo nequit intelligi, virgo illa niteret, cui deus pater vnicū filiū ſuū dabat. Nemo itaq; veſtrū cogitare huiuſmodi quid præſumat de Maria matre dei, regina cælorū, angelorū domina, & ea quæ formidini ſit & horrori oībus dæmonib⁹, quaſi in peccato ſit originali concepta. Quin potius refugiū noſtrū eſt illa, aduocata noſtra, auxiliatrix, corona & dignitas omnium mulierum. Quapropter procul abſit à nobis, vt gloriæ noſtræ vitium aliquod aut peccatū aſcribamus, ſed magis cum ſancta matre eccleſia exclamemus, Sancta & immaculata viginitas, quibus te laudibus efferam neſcio, quia

*Exod. 20.* *Mat. 15.* *Act. 1.* *Augu.* *Can. 4.* *Prou. 8.* *Luca. 1.* *Luca. 1.* *Ad Euſtochiū.* *De concep. vir. cap. 18.*

caput illius contriuiſſet Ita enim Auguſtinus, Subiectũ, inquit, eſſe peccato originali, eſt caput diaboli, eo quod principium illud eſt, quo diabolus hominẽ in ſuã adducit poteſtatem. Quod ſi igitur caput & initiũ cõtriuit, quid reliquũ eſt niſi eã peccato originali caruiſſe? (Nõ curo hic tragœdiã articulũ illic eſſe maſculinũ, & ad ſemen referri, quũ doctis Hebræis cõſtet, Heu etiã articulũ eſſe fœmininũ) Adducũt in hoc nõnulli etiã figuras, quibus in Maria repræſentata eſt, vt arcã Moyſi, q̃ fabricata fuit ex ligno Sethim, quod putredini obnoxiũ nõ eſt ita etiã & caro virginis immunis extitit ab omni peccato, ſiquidẽ roſa illa eſt Iericho quæ etiã ſpinis caret, vt Maria peccato. Maria quoq; eſt palma exaltata in Cades. Palma victoriæ ſymbolũ eſt, qđ & in manibus martyrũ vidiſſe ſe teſtatur Ioãnes. Ita Maria viridis ſemper extitit virtutibus, & diabolũ vndiq; ſuperauit, in natiuitate, ꝑ oẽm vitã, & in mortis articulo. Sic eã ſpõſus liliũ vocat inter ſpinas, & aurorã quę nõ caret lumine, quoniã ita Maria quoq; illuſtrata fuit gratia dei. Dauid eã quoq, ſolẽ vocat, in qua Chriſtus poſuit tabernaculũ ſuum: ſol hic nullas peccati admittit tenebras. Sapiẽs inſuper ipſam ſole vocat lucidiorẽ, & Ioãnes eam vidit amictam ſole. Poſſent iſtiuſmodi multa induci, quibus tamẽ breuitate tẽporis perſuaſus, ſuperſedeo lubens. 3 Cogitaret autem quiſpiã intra ſe, Superiori homilia dictũ eſt originalis peccati pœnam mortẽ eſſe: iuxta verbũ domini, Quacũq; hora comederitis, morte moriemini. & illud itẽ Pauli, Per vnum hominẽ peccatũ intrauit in mũdũ, & per peccatũ mors. Maria ergo quũ nõ habuerit peccatũ originale, quomodo mortua eſt? vbi cũq; enim cauſa & ratio pœna nõ eſt, ibi pœnã quoq; nõ eſſe cõuenit. Reſpõdetur, Quãuis variæ ſint cauſæ cur puniat deus, ſicut in quadã homilia diſſeruimus, ideoq; hic miſſum facimus, tamẽ hominem aliquem nõ mori neq; de natura eſt hominis, nec cõtigit vnquam. ſiquidem quum ex elemẽtis compoſitus ſit contrariis, quæ cõtinuo operantur ad inuicẽ, fit vt natura ſit mortalis. Et ob eam rem dicit Auguſtinus, Chriſtus volẽs aſſumpſit defectus naturæ, & ita etiam nõ occiſus, tãdẽ mortuus eſſet naturaliter præ ſenio. Deinde cõſtat homines in paradiſo & ſtatu naturæ immortales futuros fuiſſe. id autem dico nõ eueniſſe ex ipſa eorũ natura, ſed gratia dei, q̃ illis lignum vitæ dediſſet, vnde ſa-

*Aug. ſuper gen.* *Exod. 25* *Apo. 7.* *Can. 2. & 6.* *Pſal. 18.* *Sap. 7.* *Apo. 7.* *Gene. 3.* *Rom. 5.* *Lib. 2. de bap. paruul. & ad Feli. cap. 18.*

tiati eſſent aduerſus omnē fragilitatem,& quum iam acceſ
ſiſſet tempus priuſquā morerētur,trāſtuliſſet eos de* ex pa
*Augu. l.3.ſuper Ge. & li 12.de ciui,ca.21.* radiſo in vitā æternā.Vnde Auguſtin* dicit,Homo ſi crea
tori ſuo tanquam vero domino ſubditus præceptū eius pia
obedientia cuſtodiret, in conſortiū tranſiret angelicū ſine
morte,immortalitatē ſine vllo termino cōſequutus. porro,
quū homo(generaliter loquēdo)priuatus ſit iſta gratia per
peccatum Adæ & ſubſequēs peccatū originale,fit vt ille iā
mortalis ſit propter peccatū.Vbi etiam quis nō habet priui
legiū illud quod in paradiſo fuit,etiam ſine cōmerito ſuo,
adhuc tamen legibus mortis obnoxius eſt ex natura. & ſic
quidē Maria mortua eſt naturaliter abſq; omni peccato,eo
tantū,quod nō habuit donū illud paradiſiacū aduerſus mor
tem,nō ſecus quā Lazar* pœnā originalis culpæ prima ſua
*Ioan.11.* morte abſoluit:& tamē quando eum dñs reſuſcitauit à mor
te,deinde adhuc denuo naturaliter mortu* eſt,nō ex pecca
to origīali.Hinc itaq; patet,duo illa dona eſſe diſtiēta, pec
cato originali carere,& immortalē eſſe:alterumq; cōferri à
deo poſſe ſine altero. Qur aūtChriſtus pientiſſimæ matri
nō etiā donū cōmunicarit immortalitatis,multæ poſſūt aſ-
ſignari ratiōes,quarū vna hæc eſt,quod ita bene decuit ma
trem æquari filio,qui & ipſe peccatū nō fecerat, neq; dol*
in ore eius inuētus erat.& tū quāuis ſanctiſſimus erat ille,
mori nō recuſauit.& cur itaq; Maria à morte eſſet immūis,
cū Chriſt*caput eccleſię mortu*eſt?cōueniebat ergo etiā ma
*Col.1.* riā membrū illius mori,quando mēbra ſequi debent caput
ſuū.Ad ſuſtollēdas etiā occaſiōes multarū hęreſū,maxime
decuit mori Mariā.quę ſi fuiſſet immortalis, nōne magnā
ſpeciē pleræq; habuiſſēt hæreſes,Chriſtū quoq; verū ex car
ne corpus nō habuiſſe,ſed phātaſticū tantum, vt ſomniarūt
Manichæi:aut cæleſte corpus ipſum attuliſſe ſecum,vt im
pudenter nugatus eſt Valentinus?Ad hæc omnia & ſimilia
euertenda,multum conducibile erat Mariam quoq; corpus
verū & mortale habuiſſe,ex qua quia fili *dei homo fact*,
*Ioan.1.* humanam aſſumpſit naturam, veram quoq; habuiſſe carnē
merito credēdus eſt.Quid quod multū etiā mereri potuit
in ſuo mortali & paſſibili corpore,dum omnes tribulatiōes
& afflictiones cū puero Ieſu quoq; ſuſtinuit patienter?pa-
*Iaco.1.* tiētia enim opus perfectum habet.Et eo amplius paſſio me
ritum auxit Mariæ,quo innocentior ipſa paſſa eſt talia.

4 Fuit igitur Maria in cōceptione ſua immunis ab omni peccati originalis macula idq; ex gratia dei, ita vt cū anima ipſius à deo creata & corpori eſt infuſa, ſimul & iā tūc illi deus ex ſpeciali gratia gratiā ſuā & dona infudit, vnde præſeruata eſt ab omni cōtagiōe originalis culpæ ſimul & actualis peccati. Sequitur inde, nihil aduerſari Mariæ huiuſmodi dicta, Chriſtus omniū hominum eſt redemptor, quādo ille & Mariam redemit, nō quod à peccatis eā purgarit ſed quia ab illis ipſam præſeruauit, quæ etiā redēptio lōge perfectior eſt, quā ſi ipſam permiſiſſet labi in peccatū originale, & deinceps ſanctificaſſet eam in vtero matris, ſicut Ioannē Baptiſtā, ſicut is quoq; magis propitius alicui eſt, qui eū nō ſinit in lutū cadere, quā qui ſinit, & ſubleuat tandem. *Luc. 1.* Neminē etiā hic moueāt cōmunes illi ſcripturarū loci, puta cū Dauid inquit, Omnes declinauerūt, ſimul inutiles facti ſunt, nō eſt qui faciat bonum, nō eſt vſq; ad vnū q Chriſtus eſt. Et propheta cōqueritur omnes nos ſicut oues aberraſſe, & Paulus ait, Omnes in Adā peccauerūt, & egēt gratia dei. ac deinceps, Per vnum hominē peccatū in hūc mundū intrauit, & per peccatū mors. ita in oēs homines mors pertrāſiit, in quo omnes peccauerūt. Et ad Corinthios, Vnus pro omnibus mortuus eſt Chriſtus & reſurrexit. Atque hoc eſt quod Dauid inqt, Nō iuſtificabitur in cōſpectu tuo omnis viuēs. Et ipſe apud Dauidē Chriſtus ait, Erue domine à framea animā meā, & de manu canis vnicam meā. Ecce vnicā, ſiquidē vnica Chriſti anima, vt teſtatur Auguſtinus, immunis fuit ab omni peccato. Paul⁹ quoq;: Omnia, inquit, concluſit deus ſub peccato, vt omniū miſereatur. Hi & huiuſmodi loci nihil minus probant, quam Mariā in peccato originali eſſe cōceptam, ſed Chriſtum ſolū ex natura & eſſentia ſine vllo cōceptū fuiſſe, quando & ipſe ſolus ſine virili natus eſt ſemine. Maria autem beneficium iſtud ex natura nō habuit quum nata ſit ex commixtione duorum ſeminum vſu communi, naturæ & aliorū hominum cōſuetudine quo nomine etiam peccatum originale cōtrahere debebat. Sed filius ipſius Chriſt⁹ immēſa gratia & miſeratione ſua eā ſeruauit, quomodo iam & redēptor eius eſt. Quid quod etiam vniuerſales ſcripturarum loquutiones nō ſemper omnes includunt homines, vt quum ait Eſaias, Videbit omnis caro quod os domini loquutum eſt, & tamen multi-

*Pſal. 13.* *Eſa. 53.* *Rom. 3.* *Rom. 5.* *2. Cor. 5.* *Pſal. 13.* *& 21.* *Augu.* *Rom. 11.*

Chriſtum nõ viderũt? Matthæus quoq; refert exiiſſe ad Io-
*Eſa.4* annem Hieroſolymam, totamq; Iudæam & omnẽ regionẽ
*Mat.3.* Iordani finitimã. Et Paulus ſeſe omnibus omnia factũ prę-
dicat vt omnes lucrifaceret, atq; in alio loco, omnes, inqt,
*1.Cor.9.* quę ſua ſunt quærunt, nõ quæ Ieſu Chriſti, etiam ipſe dicit,
Omnes qui ante me venerunt, fures ſunt & latrones. Loci
*Ioan.10.* iſti quanuis ſint vniuerſales, tñ non de omnibus, ſed pluri-
bus tãtùm aut malis intelliguntur. Ita cũ in ſacris literis le-
gis oẽs peccaſſe, de omnibus, nõ præſeruatis accipiẽdũ eſt.
Sic generalis illa mulierũ lex de partus dolore: Mariã tamẽ
*Gene.3.* nõ includit, ſicuti nec peccatũ originale. perfectiſſimè eñ
*Lucæ6,* eã Chriſt' redemit, & ideo anima ipſius merito magnifica-
uit dominũ, ſpiritus quoq; ipſius exultauit in deo ſalutari
ſuo. ſiquidem ipſa radix illa ſancta fuit, de qua naſciturus
erat ramus ſanctiſſimus Chriſtus dñs. Quod ſi igitur ram'
*Rom.11.* ſanctus, quomodo non & radix beata erit? quo nomine &
*Can.4.* ſpõſus in ſpiritu præuidẽs eam, ait, Tota pulchra es amica
mea, & macula nõ eſt in te. quæ benedicta hic in terris eſt
inter mulieres, & benedictus etiam fructus vẽtris ſui Chri-
ſtus Ieſus in ſecula, Amen.

## *DE SANCTO THOMA APOSTOLO,* EVANGELIVM. IOAN. XX.

*IN illo tempore, Thomas vnus ex duodecim, qui dicitur didymus, non erat cum eis quando venit Ieſus. Dixerunt ergo ei alii diſcipuli, Vidimus dominum. Ille autem dixit eis, Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Et poſt dies octo iterum erant diſcipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in medio eorum & dixit eis, Pax vobis. Deinde dicit Thomæ, Infer digitum tuum huc & vide manus meas, & affer ma-*

*num tuam, & mitte in latus meũ, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Reſpondit Thomas & dixit ei, Dominus meus, & deus meus. Dicit ei Ieſus, Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati qui non viderunt & crediderunt.*

HOMILIA I.

EVangelica hiſtoria hæc, quando per ſe ſatis aperta eſt, prolixiori declaratione opus nõ habet. Paucis itaque & curſim ſingula abſoluemus. Et principio quidem, quod nonnulli grammatici hic deprauarunt textum, Thomam Didymum, quem veteres maioréſque noſtri homines ſane diligentiſſimi dubitatorem verterunt, ex Hebræo trãsferentes gemellum: quoniam ibi thom gemellum ſignificet. Nos tamen nihil mouet tam inconſtãs rerũ omnium innouatio, dum video nouitatem iſtam recẽtiorẽ, dum plus audent quam poſſint, raro erroribus carere. Vnde & fit, vt nolim à ſentẽtia veterũ patrum diſcedere, qui ſedulitate aſſidua diligenter omnia inquiſierũt, maxime quũ iſta iuniorum opinio non careat errore, quo ſimul inſcitiã ſuam produnt linguæ Hebraicæ, in qua thom dubitantẽ ſignificare, ſatis abũde nobis ſacræ teſtãtur literæ, vbi ſagitta in incertum miſſa refertur vulnerans Achaz. Eſt & in eadem ſentẽtia Theophylactus circa vocem Græcam Didymus. Sic em̃ ait: Quid eſt quod Didymus dicitur? interpretatio eſt nominis. Thomas. merito autem meminit interpretationis eius nominis. vt oſtẽdat nobis quod dubitator quidem ſit, & id vitij à principio habuerit, vt & nomẽ indicat, quæ etiam ratio eſt, quur hic nos nomẽ Didymi expoſuerimus pro dubitatore. Nunc tandem ad contextum properemus. Thomas vnus ex duodecim, nõ erat cum eis quãdo venit Ieſus, puta die ipſo paſchæ, qñ Chriſtus diſcipulis ſuis noctu apparuit, nõ fuit cum eis Thomas. Diceres, Lucas refert duos illos diſcipulos reuerſos ex Emaus, inueniſſe alios vndecim congregatos, quid eſt ergo quod Ioãnes ait Thomã abfuiſſe? Reſpõdet Auguſt. vtrunque verum eſſe quod ambo narrant Euangeliſtæ, ſed tamen iſta conſtare, quod inde Thomas exierit, antequam eis dominus hæc loquẽtibus appareret: factumq; id eſt, diſpenſatione diuina, cuius ratio gemina redditur, quarum altera hæc eſt, vt reſurrectio Chriſti, in qua plurimum roboris fidei noſtræ ſitum erat,

*1. Pa. 2 6.* *Theop.* *Luc. 24.* *Lib. 3. de conſec. Euange. cap. 25.*

ex dubitatione Thomæ firmioribus roboraretur argumẽtis, ad eruditionẽ noſtram totiuſq; eccleſiæ. ſic Gregor. ait, Quid fratres chariſſimi inter hæc animaduertitis? nũquid caſu geſtũ creditis, vt electus ille diſcipul⁹ tũc deeſſet, poſt autẽ veniẽs audiret, audiẽs dubitaret, dubitãs palparet, palpans crederet? nõ hoc caſu, ſed diuina diſpenſatione factũ eſt. ita eñ admirabili quodã modo operata eſt diuina benignitas, vt dum Thomas vulnera tãgeret magiſtri, in nobis cicatrices curaret infidelitatis. plus eñ incrudelitas nobis Thomę profuit, quã reliquorũ diſcipulorũ ſubita fides, dũ ipſius dubitatione animus noſter eſt in fide cõfirmat⁹. Atq; hoc eſt quod ait Beda, Thomas qui dubitauit, mihi plus ꝓfuit quã Magdalena quæ cito credidit. Alterã porro cauſã reddit Bernardus, exiſtimãs Thomã quum iã à ſancta receſſerat cõgregatione, indignũ fuiſſe qui Chriſtũ videret. Falleris, inquit ille, ô Thoma, quãdo arbitraris te Chriſtũ inuenire extra cœtũ ſanctorũ, qui ſemper eſt in milibus angelorum. 2 Thomæ autẽ ad alios diſcipulos reuerſo dixerũt illi, vidimus dominũ. Chryſoſtomus arbitratur nondum rediiſſe Thomam à fuga, quando à domino cum aliis aufugerat in horto. Sed ex Luca colligim⁹ ipſum noctu affuiſſe, reuerſis duobus ex Emaus. Reliqui decem qui remãſerant viderũt vtiq; dominũ cum magno gaudio, iuxta illud Ioannis Gauiſi ſunt diſcipuli viſo domino. Ecce quantũ damni recepit Thomas, quod à ſancto cœtu receſſit. primũ eñ omniũ gaudio priuatus eſt, quod aliâs habuiſſet, cõſpicatus dominũ poſt tãta ſupplicia & mortẽ ignominioſam, tanta cũ maieſtate ex mortuis reſurrexiſſe. Deinde acceſſit illi nõnihil mali & ex incredulitate, quãdo dixit, Niſi videro ĩ manib⁹ ſuis fixuras clauorũ, & mittã digitos meos in loca clauorũ, & manum meã in latus ſuum, nõ credam Cyrillus hic multum fortiter pro Thoma contendit, valide elaborans & enitens apoſtolum Chriſti defendere, dicẽnſque ipſum triſtem admodũ fuiſſe & multũ anxium ex morte Chriſti, & ſic cũ cæteris apoſtolis dominũ vidiſſe. Verum ipſa Chriſti verba culpam Thomę manifeſte arguunt, dum dixit ille ad eũ per modum increpationis, Noli eſſe incredulus, ſed fidelis. vnde ſatis liquet, Thomã per octiduum iſtud non crediſſe Chriſti reſurrectionem: ſiquidem tanta ſupplicia in eo viderat paſſionis & mortis acerbiſſimæ, vt nollet ex aliorũ

*Gregor.* *Beda.* *Bernard.* *Chryſo.* *Luc.14.* *Luc.14.* *Ioan.20.* *Cyrillus.*

hominũ ſermone experimẽtum credere vitæ. Eſt hic quidẽ apud ſãctos patres quęſtio, An mortaliter peccauit Thomas in illa tarditate credẽdi, quoniã, vt Chryſoſto. ait, tardior ille fuit ad credẽdũ ea quæ diuinitatis Chriſti erant: ſicut in cœna dixit ad dñm, Domine, neſcimus quo vadis, & quomodo poſſumus viam ſcire? Vnde hic ad credendũ fuit tardior. Sunt qui medium ſentiãt, & dicant Thomã, etſi nõ crediderit, non tñ omnino diffidiſſe, ideoq; nec incredulũ penitus extitiſſe, ſed tantùm, ne leuis haberetur, fidelitatẽ ſuam ad tempus ſuſpendiſſe. Quicquid tamẽ illud eſt, adeo ſane neceſſariũ nõ eſt Thomam magnopere excuſare, quoniam ſi permiſit dominus Petrum cadere, alioſque apoſtolos omnes offendi, quis miretur idem etiam Thomæ cõtigiſſe? Et eſt hoc quoque in Thoma peculiare qddã. quãuis eñ alij etiam diſcipuli ad credendum erant tardiuſculi, ſicut illos duos ſtultos & tardos corde vocat domin⁹, & aliis etiã cõgregatis exprobrauit incredulitatẽ & duritiẽ cordis quod iis qui viderant eum reſurrexiſſe nõ crediderunt, tamẽ peculiariter illud exprobrauit domin⁹ Thomæ, dicẽs, Noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Hoc ex illo etiam ſatis cõſtat, quod non tardus tantũ ad credendũ fuit Thomas, ſed & in petẽdo immodeſtus, dũ duobus ſenſibus viſu & tactu cupiuit reddi certior. Merito itaq; arguitur vt ſupra modũ curioſus. ita eñ Theophyla. Sicut facile credere leuitatis eſt, ita valde obluctari ruſticitatis eſt craſſitudo. Vide nãq; quomodo neque oculis dicebat ſe credere, ſed &, niſi miſero manũ meã, addidit. 3 Et poſt dies octo iterũ erãt diſcipuli eius intus, & Thomas cũ eis. Quæres hic forſitã, Quur tãdiu diſtulerit dñs, neque citius electo ſuo apparuerit diſcipulo. En tibi reſpõdet Chryſo. & ait ĩterea à diſcipulis edoctũ, vt iiſdẽ auditis in maius traheretur deſideriũ, & magis in fide confirmaretur. Neq; tamẽ illud etiã temere aut ſine noſtræ informationis factũ eſt exẽplo. hinc enim iure, vt ait Cyrillus, ſanctæ cõgregatiões die octauo in eccleſiis fiũt & foribus ſublimiore modo clauſis viſibiliter inuiſibiliterque ingreſſus, ſtetit in medio diſcipulorũ, pacem precatus illis. Qua de re plura vide parte. 1. de tempore in homiliis paſchalibus. Quãuis etiã eo exiſtimari poteſt voluiſſe dominum octauo demum die reſurrectionis ſuæ fidẽ in Thoma aſtruere, quod dies octauus ad reſurrectionem per-

*Tho. an peccauit*
*Chryſo.*
*Ioan* 14.
*Luc.* 14.
*Mar.* 10.
*Theop.*
*Chryſo.*
*Cyrillus.*

tinet, vniuerſo hoc mũdo ſeptẽ ætatibus ſeu dicbus reuolu to. ſicut eñi ſeptẽ diebus ſeptimanæ vertũtur, ita ætatibus ſeptem vniuerſus mũdi curſus abſoluitur, & ideo extremus dies iudicij dies erit dñicus, qui etiã dies futurus eſt perpetuus, ſemperq; duraturus: iuxta illud Dauidis, Hæc eſt dies

*Pſal. 112.* quã fecit dñs. ſed hæc aliâs. Poſt dies octo congregatis diſcipulis erat etiã cũ eis Thomas. fecerũt ſane hoc apoſtoli ex mandato Chriſti vſq; ad Pentecoſten, quando aſcẽſurus in

*Luc. 24.* cælũ, dixit ad illos, Sedete in hoc loco & orate donec induamini virtute ex alto. Quãuis quo ad literã ita conueniebant occulte, nocturno maxime tẽpore ꝓpter metũ Iudæorum. Simulque dñs diſcipulos ſuos ſalutaſſet in vniuerſum oẽs, ipſiſque pacẽ cõprecatus eſſet, verus ille Salomon & pacificus exiſtẽs, cõuerſus dixit Thomę, Infer digitum tuũ huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in

*Pſal. 36.* latus meũ. O immẽſam domini miſericordiã, ô ingẽtẽ pietatẽ Chriſti, qui labi quidẽ permiſit diſcipulum in incredulitatẽ: ſed ipſum in ea nõ deſeruit, dicente Dauide, Quum ceciderit iuſtus, nõ collidetur. dominus enim ſupponit manũ ſuã. Ita hic quoq; Chriſtus manu ſua ſuffulſit Thomam, ne ipſum in peccatis dimitteret, ſed illius exẽplo Chriſtiani omnes in fide reſurrectionis ſolide firmarẽtur. Quã porro pie & paterne rẽ omnẽ dominus Thomæ proponit? lat⁹ oſtẽdit, quod magna charitate vrgẽte vulnerari ſibi permiſerat: fixuras quoque clauorũ in manibus, quibus cruci affixus extiterat, vniuerſumq; gen⁹ humanũ redemerat. quaſi diceret, Cõſidera Thoma dilectionẽ meam erga te, & omnes totius mundi peccatores in cruce exhibitam, ne ſis amplius incredulus: ecce hæc omnia pro tuis & vniuerſi mũdi peccatis ſuſtinui, eſto igitur fidelis. Agnoſce me Thoma huiuſmodi ſignis pietatis & miſericordiæ, ſicut ego ꝓ te paſſus ſum: illa autem in corpore meo portabo ad ſuperãdos & euincẽdos omnes ab infidelitate & ingratitudine ſua. Quiſquis ſibi in theatro pectoris ſui proponat Chriſtũ aperto latere, confoſſis manibus, dicẽtem Thomæ, Infer manum tuã in latus meum, vnde quis nõ credat exhorruiſſe Thomam,

*An Thomas tetigerit Chriſt ũ.* peneque exanimatũ eſſe in cõſpectu dei creatoris ſui? Atqui hic quæſtio naſcitur, an corporaliter tetigerit Thomas cicatrices & vulnera Chriſti. ſunt enim qui putent ipſum ea fuiſſe reucrẽtia, vt ſtatim viſo & cognito domino procide

rit in terram, dominum & deum ſuum inclamãs. Et ij aiũt ruſticũ nimis fuiſſe & craſſum, ſi in benedictũ Chriſti corpus latúſq; ſuas manus immiſiſſet, inque eius rei argumẽtũ afferunt illud quod deinceps dixit domin⁹, Quia vidiſti me Thoma, credidiſti, vnde liquet cũ ipſo teſtimonio Chriſti, Thomam ex viſu credidiſſe, quãdo non dixit ad eũ dominus, quia vulnerũ meorũ cõtractaſti cicatrices, ideo credidiſti. Et cõmuniter hic conſentiũt doctores, Thomã ſtatim viſo domino credidiſſe quidem, tamen ad iuſſionem Chriſti latus quoque & cicatrices manuũ tetigiſſe, quod magis propter nos fecit dominus quam Thomæ gratia. Sic Ioãnes ait, Quod audiuim⁹, quod vidim⁹ oculis noſtris, quod perſpeximus & manus noſtrę cõtrectauerũt de verbo vitæ. Ita Thomas ſibi vidit vulnera Chriſti, ad ædificationem autẽ fidei noſtræ etiã tetigit. Vnde & Leo ait, Quis dubitet à mortuis rediiſſe ſaluatorẽ, cuius præſentiã agnouit ocul⁹, attrectauit man⁹, digitus perſcrutatus eſt? Et infra vt omnẽ ſuſpicionem incredulitatis à nobis excluderet, ſuffecit ad fidẽ propriã vidiſſe quod viderat: ſed nobis opus erat, vt tãgeret quem videbat. Sit itaque conſtans ſententia, Thomã etiã tetigiſſe dominũ. Alia hic occurrit quęſtio, Quomodo vulnera habuit Chriſtus, qui iam reſurrexerat immortalis, teſte Paulo. Vulnera autem habere, corp⁹ arguit corruptibile. Reſpõdet Beda, Chriſtum vulnera ſua quatuor de cauſis reſeruaſſe. 1 Ad confirmãdam ſimul & probandam reſurrectionis ſuæ veritatẽ, quoniã hoc vno Thomam ad fidẽ adduxit, & alibi omnibus ſuis diſcipulis manus & pedes oſtẽdit, inquit Lucas. Manus quoque & latus, vt ait Ioannes Vt Chriſtus, quum precaretur apud patrem ſuum cęleſtem, pro nobis oſtendere ei poſſet, quæ & quanta pro nobis in corpore ſuo ſuſtinuiſſet ita enim Ioannes dicit, Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi.

*1. Ioan. 1.* — *Leo.* — *Rom. 8.* — *Cicatrices Chriſti.* — *Luc. vlt.* — *Ioan. 20.* — *1. Ioan. 2.*

3 Vt agnoſcant electi quanta miſericordia & pietate ſint redempti oſtendente eis Chriſto ſigna mortis & eximiæ ſuæ charitatis, ait Bernardus: Ad extremũ, vt in extremo iudicio declaret peccatoribus quam iuſto iudicio condẽnẽtur, proponẽs impiis vulnera, quæ ille ab eis iniquiſſime ſuſcepit, iuxta prophetã, Videbũt in quem trãsfixerũt.

An autem circatrices illas vulnerũ ſemper ſeruatur* ſit do
Zacha. 2 minus,ſuper eo ait Auguſt. contra paganos,Sciat ſane qui
has propoſuit quæſtiões,Chriſtũ poſt reſurrectionẽ cicatri
q.1.par. ces,nõ vulnera demonſtraſſe dubitãtibus,tũc aũt illæ falſæ
6. cicatrices fuiſſent, ſi nulla vulnera præceſſiſſent. Voluit
aũt certæ diſpẽſationis gratia,vt eis quos ædificabat in ſi-
de nõ ſicta,nõ aliud pro alio,ſed hoc quod crucifixũ vide-
rent,reſurrexiſſe mõſtraret.In hunc ſenſum arbitrãtur ſan
cti patres cicatrices in Chriſto ſemper mãſuras,ſimiliter &
Beda. in martyribus.Sic Beda ſuper Lucã ait,Chriſtus cicatrices
ſeruauit,nõ ex impotentia curandi,ſed vt in perpetuũ ſuæ
victoriæ circũnferat triũphũ.Gregorius quoq; in morali-
Gregor. bus inquit,Si q̃d in corpore Chriſti poſt reſurrectionẽ po-
tuit immutari cõtra veridicã Pauli ſententiam,poſt reſur-
rectionẽ domin* rediit in mortẽ,quis dicere vel ſtultus pręſumat,niſi qui veram carnis reſurrectionẽ denegat?Audite
Li.22.ci- & B.Auguſtini verbum præclarũ & egregium,Neſcio quo
uit.c.20. modo,inquit ille,ſic afficimur amore martyrum beatorum
vt velimus in illo regno in eorũ corporib* videre vulnerũ
cicatrices,quæ ꝓ Chriſti nomine pertulerũt,& fortaſſe vi
debimus.Neque enim aliqua illa in eis erit deformitas,ſed
magis decor & dignitas quædã,fulgebitq; hic ĩ corpore,nõ
tamẽ corporis,ſed virtutum honeſtas & pulchritudo.Qua
proprer & dicunt doctores,nõ alia futura in ſanctis marty
ribus vulnera,quam ſunt pulchra quædã lineamenta & gẽ-
mæ,magno fulgore exornãtia corpus in perpetuũ ornamẽ
tum,ſicut aliàs ſerica & precioſa ornamẽta & cœmelia de
corant habitũ corporis.Obiiciet autem aliquis,Quãdo ſo
las vulnerum cicatrices habuit dominus, quomodo intelli-
gitur iuſſiſſe Thomam immittere manũ in latus?Reſpõdeo
quod per immiſſionẽ hanc non eſt accipiendũ latus adhuc
fuiſſe apertũ ſicuti in cruce fuerat.ea enim & temeritas ma
gna apoſtoli,& infirmitas in Chriſto futura erat,ſed quia ĩ
locum cicatricũ & vulnerum iuſſus eſt inferre manũ, ſicu
ti nos interdũ iubemus nobis latera cõtingi.Chryſoſtom*
Chryſo. tamẽ putat latus Chriſti apertum fuiſſe,& Damaſcenus li
Damaſ. bro 4.cap.1.& 19.ait Chriſtum ſeruaſſe cicatrices vulnerũ
nõ quidẽ ſecundũ naturam,ſed ſecundum pręſentẽ diſpen-
ſationem & potuit hoc ille commode facere,vt quadragin-
ta iſtis diebus hic in terra diſcipulis ſuis apertis apparuerit

vulneribus,eaq; poſt aſcẽſionem amplius nõ habuerit aperta.Qũo pie credendũ hoc eſt,etiam num hodie poſſe Chriſtũ religioſo & pio alicui homini apertis apparere vulneribus,aut certe vulnerũ veſtigiis.At nos iam dominũ deũ deprecemur,noſq; ſancto apoſtolo Thomæ commendemus.

## HOMILIA II.

SAnctus Thomas apoſtolus non erat cum reliquis decẽ,quãdo in die ſancto Paſchæ apparuit eis dominus:qui octauo die poſtea reuerſus,dixit Thomæ,Infer digitum tuum huc. Vbi cogitare apud ſe quiſpiã poſſet.corpus Chriſti cum palpabile fuerit,ſeq; tãgi permiſerit,quæritur an inde ſequatur illud etiam mortale fuiſſe iuxta illud quod ait Greg.Corrũpi neceſſe eſt quod palpatur:& palpari nõ poteſt,quod nõ corrumpitur. Reſpõdeo huic,& dico verum ſane eſſe,quod omne corpus palpabile, ꝑ ſe corruptibile eſt,niſi ex alio dono aut diuerſa qualitate fiat immortale.(Alia eſt adhuc ſolutio clarior,ſed populo nimiũ difficilis intellectu.Corp⁹ tãgibile tactu phyſico, id eſt actiue & paſſiue,illud eſt corruptibile.Sed corpus tãgibile tactu mathematico,id eſt, quorũ vltima ſunt ſimul, nõ eſt ꝓpterea corruptibile)Ei⁹ rei hoc tibi ſume exẽplũ. lignum aliquod putre aut vermiculus nocte lucẽs,cõditionem ſiue proprietatem geminã habet:alteram lucidã, qua etiam atra nocte refulget:Alterã veri ſui coloris, quã etiã interdiu refert.Ita corpus quoque glorificatũ duplicẽ habet proprietatem,alterã ſecundum propriam ſuam naturã & ſic tangi palpariq; poteſt.ſic Chriſtus quoque dixit ad apoſtolos,Palpate & videte,quia ſpiritus carnem & oſſa nõ habet,ſicut me videtis habere.Alterum donum quoddã eſt eo quod ſubtile efficitur & ſpiritui ſimilimũ,eo quod palpari ſe non ſinit.Poteſt ergo corpus clarificatũ exhibere ſe ſecũdum ſuam proprietatẽ,& ſic palpabile eſt:vel iuxta ſubtilitatem,& ſic palpari nõ poteſt. Eodemque modo corpus glorificatum abſcondere ſe poteſt & celare,aut videndũ ſe exhibere.Hoc de S.Bartholomæo apoſtolo refertur,ipſum etiam immortali corpore viſibilem aut inuiſibilẽ ſeſe exhibere potuiſſe pro arbitrio ſuo. (Habes par.3.q.22. arti.2.) Quod autem Gregorius ait,Corrumpi neceſſe eſt quicquid palpatur,eo ſenſu dictũ eſt,quod ea quæ craſſa ſunt, ſuæq; materiæ cauſa tãgi poſſunt,ex ſuapte natura corruptibilia

Grego. (margin, beside "iuxta illud quod ait Greg.")
Lu2.4. (margin, beside "& ſic tangi palpariq;")
Grego. (margin, beside "Quod autem Gregorius ait")

ſunt:corpus aũt quia corporalis diſpoſitionis gratia multũ ſolidum eſt,tangi facile poteſt. Vtique igitur etiã domin⁹ in ſuo glorificato corpore videri tãgiq; ſe permiſit, quãdo voluit:quũ vero noluit,neq; videri potuit neq; palpari, nõ quidem ex ipſa corporis natura,ſed virtute gloriæ. Et ideo
*Grego.* Gregorius ait,In eadem hac re duo mira & iuxta humanã rationẽ ſibi valde cõtraria oſtẽdit, dum poſt reſurrectionẽ ſuam corpus ſuũ incorruptibile, & tamẽ palpabile oſtẽdit. Etiã quod clauſis ingreſſus eſt foribus, impaſſibilitatẽ ſuã demonſtrauit:quod tãgi ſe permiſit,naturam oſtẽdit paſſibilem,gloria vero impaſſibilẽ ipſum reddidit. ſiquidẽ quod nos tam admiranda facta credimus,fidem nobis faciũt alia quę maiori ſunt admiratione digna.

2 Confunditur circa hunc contextum valideq; refellitur hæreſis Eutycetis,qui voluit corpora eorũ qui à morte reſurexerint,vẽto eſſe ſubtiliora & aere. Contra eũ miſſus eſt S. Gregorius,quũ adhuc inferioris eſſet dignitatis,puta apocriſarius,qui nũc legatus dicitur, Conſtantinopolim vſque. & ibidem hæreſim hanc ex tinxit,ſicut in vita Gregorij legere eſt,ipſeque eius rei mẽtionem facit ad Leãdrũ epiſcopũ. Corpora etenim in tenuitate & ſubtilitate tãta, quõ retinerẽt formã & effigiem hominis?aut quo pacto verũ ſeruarent ſauguinẽ,carnem,venas,oſſa, neruos & ſimilia? Aduerſus erroneã iſtam ſectam facit, quod dominus de latere & manibus ſuis teſtimoniũ affert,& quãdo apud Lu
*Luc. 24.* cã dixit,Palpate & videte,quia ſpiritus carnẽ & oſſa nõ habet,ſicut me videtis habere. Membra igitur vera adeiũt in reſurrectione hominum,ſed tamẽ impaſſibilia illa,ſubtilia &c. Cõſpicatus itaq; dominũ Thomas, audita ipſi⁹ iuſſiõe exclamat,Dñs meus & deus meus. Hæc illa magnifica Thomæ confeſſio eſt,quam in nullo euãgelij loco de aliquo le
*Augu.* gimus apoſtolo. Vidit enĩ ille (vt ait Auguſtinus) hominẽ, & confeſſus eſt deum. per hoc tamen quod dominicũ cor-
*Ioan. 10.* pus palpauit,ſine dubio credidit,quod nõ vidit. Reliq apoſtoli tantũ dixerãt,Vidimus dominũ, nihil profeſſi de ſua maieſtate,ſicut hic Thomas geminã in vnã perſona naturã
*Theop,* teſtatus eſt. Ita enim Theophylact⁹ ait,Duas naturas & vnã hypoſtaſin vnius Chriſti docuit. dicendo nanque domi
*Ioan. 20.* nũ,humanã indicat naturã, quomodo & de hominibus dicitur ille dominus,ſicut,Domine,ſi tu ſuſtuliſti eũ. Dicen-

do auté deus meus, diuinã ſubſtãtiam oſtẽdit, & ita vnũ & eundẽ eſſe dñm & deũ. Sic quoq; Thomas dum illũ ſuum dñm fatetur, ſe ſeruũ ipſius effecit: ſicut Dauid inquit, Ser- *Pſal. 111.* uus tuus ego ſum, & filius ancillæ tuæ. Nullam iſtarum pro feſſionum reliqui fecerunt apoſtoli, qui teſte Luca etiã ſpi ritum ſe videre putarũt. ideo increpãs eos, dixit, Quid tur- *Luc. 24.* bati eſtis, & cogitationes aſcẽdunt in corda veſtra? Quũq; oſtẽdiſſet eis manus & pedes, adhuc illis nõ credẽtibus &c. ait Lucas. Sed nõ incõmodæ quæſtionis cuiuſdã admonuit me Maria Magdalena, quę hic proponẽda eſt. cogitares for ſan, Quid eſt quod diuerſis adeo modis egit dñs cum Maria *Ioan. 20.* Magdalena & hic cũ Thoma? Mariã ꝓhibet à cõtractu ſui, Thomã vltro palpare iubet. Et adhuc difficilior fit quærẽ di ratio ex verbis dñi. ſic eñ ait, Noli me tãgere, quia non dũ aſcẽdi ad patrem meũ. Quod ſi hæc cauſa eſt quur eũ Magdalena non tãgat, neque Thomæ palpandus erat. neq; enim tũc etiã aſcenderat ad patrẽ. Locus hic & Auguſtino & Cyrillo difficilis iudicatus eſt, & in ſcholis ad lõgũ poſ ſet extẽdi, nos paucis explicabimus. Quod Magdalenã ve- tuit tãgere, referri poteſt quod videbatur illa ex priſtina cõ ſuetudine eũ tãgere voluiſſe, præ lætitia quoq; nihil de eo magnũ cogitaſſe. Et hoc quidẽ in ſe verũ eſt, ſed quæſtioni *Chryſo.* ſatis non facit, cũ dominus ait ſe nõdũ aſcendiſſe ad patrẽ. *Auguſ.* Auguſtinus itaque in ea eſt ſentẽtia, vt putet Chriſtũ hic lo quutum non de corporali ſua aſcẽſione, ſed de aſcenſu ſuo in corde per verã fidẽ, quomodo necdum aſcẽderat ille ad patrem in animo Mariæ, quoniã aſcẽſio Chriſti in cælum, *Hebr. 1.* ſignificat Chriſtũ æqualẽ eſſe deo patri. vnde & in ſymbo *Coloſſ. 3.* lo cõfitemur aſcẽdiſſe eum in cęlũ, iamq; ſedere ad dexterã patris. Magdalena aũt idipſum nõ credidit, eo ꝙ quęſiuit de furto corporis ſui, cuius curã nõ habuiſſet, ſi Chriſtũ pa- tri æqualẽ eſſe crediddiſſet. Cuius rei euidẽs illud habemus argumẽtũ, quod cæteræ mulieres pedes domini tetigerũt. Thomas vero quãdo iam credebat Chriſtũ verum eſſe deũ, *Mat. 82.* adeoque deo patri æqualẽ, ſicq; iam Chriſtus in corde ſuo aſcenderat, meruit ille tangere Chriſtum.

3 Chriſtus ſe exhibuit Thomæ: Thomas in eum cre- didit. Chriſtus iuſſit eum inferre manum in latus ſuum. Et tetigit eum Thomas, ſimulque magnifice confeſſus eſt, Do minus meus & deus meus. Ad hoc ſentẽtiam Chriſti audite:

Quia me vidiſti Thoma,credidiſti,nõ ait,tetigiſti me, ſed
*Auguſ.* quia vidiſti me.vnde fit vt dubitet Auguſtin⁹,an tetigerit
Thomas dominũ aut nõ,ſed de hoc ſatis dictum eſt ſupra.
Nunc Chriſti verba tantum põderemus,quoniam ea plena
ſunt ſapiẽtiæ & ſalutaris doctrinæ.Si enim vẽturi eſſent ali
*Cyrillus.* qui nolentes credere,niſi palparẽt dominũ,excuſaturi ſuã
incredulitatem exẽplo Thomæ,eorum ſententiã hoc verbo
*Chryſo.* dominus refutat,cum ait,Quia me vidiſti Thoma,credidi
ſti.beati qui nõ viderunt & crediderunt.Verbum hoc nobis multam conſolationem affert & gaudium magnum,eo
quod nõ videtes credimus tamẽ. Diceres enim,ſi in illa incidiſſem tẽpora,quibus Chriſtum videre potuiſſem miracula facientẽ,facilius crederẽ. Imo per hoc nihil tibi decedit,
adeo vt accedat magis.Beati enim qui nõ viderũt & crediderunt.quo dicto cõfirmare dominus voluit fidem gentiũ,
qui poſt ſuam aſcẽſionem tãdem per ſigna & doctrinã apoſtolorum erãt crediture.Sed de iis quoque plura deinceps.
Hic iã quęſtio incidit,quõ verba illa Chriſti cõueniant in
*Heb.11.* ter ſe.Thoma,quia me vidiſti,credidiſti:quũ tamẽ ex Pau-
*Auguſ.* lino dogmate,fides argumẽtũ ſit rerum nõ apparẽtiũ.hinc
*2.Co.4.* & Auguſtin⁹ ait,Quid eſt fides,aliud niſi credere quod nõ
vides?Quur ergo hic domin⁹ dicit,quia me vidiſti,credidiſti?quũ inſuper in alio loco dicat Apoſtolus, Quæ videntur
tẽporalia ſunt:quæ autẽ nõ videntur,æterna ſunt?Reſpondeo,quoniã aliud vidit Thomas,& aliud credidit. Chriſtũ
ille vidit hominẽ,& credidit deũ quem nõ vidit . itaque &
illa fides Thomæ de rebus fuit nõ apparentibus. ex eo enĩ
*Gloſſ.* quod vidit Thomas ſigna iſta diuinitatis & operationẽ ſuã
*Gregor.* in humanitate,ſtatim credidit diuinitatẽ. Eiuſdẽ fere ſentẽtiæ fuerũt veteres doctores,quia credere eſt de aliqua re
cogitare cum aſſenſu rei cui ſimpliciter adhæret, eaq; pro
prie perfectio eſt fidei & donum dei,ſicuti & fidem dei do
*1.Cor.12.* num vocat Paulus,quum inquit, Vnicuiq; datur manifeſtatio ſpiritus.ad vtilitatẽ.alij enim datur ſermo ſapiẽtiæ, alij
ſermo ſciẽtiæ,alij fides in eodẽ ſpiritu,fides hæc homini cõ
fertur per infuſionẽ luminis à deo, quo adhæremus primæ
*Diony.* veritati ſuper omnibus ꝓpter ſeipſam,vt ait Dionyſius,ſicque immobile quoddã fundamẽtũ eſt fides fideliũ omnium
& veritatis,neque eſt ex humana ratione & intelligẽtia,vt
vane & curioſe ſomniãt neochriſtiani. Alterũ ĩ fide eſt co-

ram meminiſſe & cogitare credēda:iuxta illud Pauli,Fides ex auditu eſt,auditus autem per verbum dei. Vidit autem Thomas,hoc eſt,pręſentialiter recogitauit,ſicut extrinſecus vidit & audiuit,lumen tamen fidei inuiſibiliter ei infuſum eſt diuinitus.Et quid multa?Quod Maria & apoſtoli & alij multi dominum viderunt,aliique crediderunt,alij nō: quod viderunt,id opus non erat credere:propter tamen miracula quæ videbant,credētes virtutem diuinam & ipſam diuinitatem quam non videbant,in eo ipſo diſcrimen habuerunt ab infidelibus. *Rom.10.*

4 Quum dicit dominus,Beati qui non viderunt & crediderunt,principio intelligi debent verba hæc nō de præterito,ſed futuro.ſed quod de futuris tāquam præteritis loquutus eſt dominus,propter certitudinem factum eſt:quoniam certum adeo erat in prouidentia dei, vt ſi iam factū eſſet. Vnde & Auguſtinus ait, Pręteriti tēporis vſus eſt verbis,tanquam ille qui quod erat futurum, in ſua prædeſtinatione nouerat iam factū.Deinde abſit vt quiſquā hæc verba ita intelligat,quaſi S. Thomas priuatus ſit beatitudine. ſed ſic cōſolari voluit dominus eos qui non viderāt,vt nos quoque beati eſſe poſſemus,qui tamen dominum in ſua viſibili ſpecie nō vidimus. Ad hæc cogitare quis poſſet,quomodo beatos hic prædicet dominus,qui etiam non vidētes crediderūt,quū tū alibi beatos dixit eſſe oculos qui viderent, quę viderāt apoſtoli.Reſpōdetur,quia ſicut Thomas beatus extitit & vidit,ſuaq; viſione fidē noſtrā cōfirmauit,quū ipſi non videamus,teſtāte Petro quum ait, quem quum nō videtis diligitis,in quem nūc quoq; non videntes creditis: ita & apoſtoli eo quod viderūt dominū, miniſtri facti ſūnt verbi dei.Alij autem qui ea non viderūt, beati tamen facti non ſunt,non ſequētes fabulas vt crederent eis. Ideo & Lucas ait,Sicut tradiderunt nobis miniſtri ſermonis.quanuis alibi loquutus ad apoſtolos eſt dominus de viſiōe,qua illi corporaliter aduētum viderunt & præſentiā Meſſiæ, in carne,quod patres antiqui tanto deſiderio & ardore cupierūt, ſicuti dominica.1.&.4.à feriis paſchæ ad longum eſt explicatum.Atqui nos, quibus non licet eſſe tā beatos,vt hic in terra videamus Chriſtum domini in carne, oremus deū vt ille nobis gratiam largiatur & virtutem,ipſum cum ſancto Thoma conſpiciendi in æterna patria,Amen.

*Auguſt.* *Theop.* *Lucæ 10.* *1.Pet.1.* *Tomo 2.*

## DE SANCTO THOMA APOSTOLO.

THomas vnus ex XII. tard' admodũ extitit in credẽdis illis quæ narrauerũt apoſtoli & diſcipuli Chriſti, ſed multã fidẽ adhibuit verbis Chriſti, cuius vulnera ſancta palpauit. Poſt apoſtolorũ diuiſionẽ, cũ & ipſe eſſet in Cæſarea, apparuit ei dñs, ipſumq; adduxit ad Abbanẽ ſummũ Iudici regis præfectũ, quem ille emiſerat ad inquirẽdũ architectum aliquẽ egregium, qui ſibi palatiũ extrueret. In via venerũt ad regis cuiuſdã nuptias, in quibus muliercula Hebræa cantilenas ſuccinebat Hebraicas, & architriclinus Thomã ibidẽ percuſſit in maxillã, eo quod nõ comederet. Vbi Thomas Hebraice dixit ad eũ, Quia canis circũferet huc iſtam manũ tuã in palatio. Neq; multo poſt dilaniato illo à leone, detulit canis manũ ipſius in palatiũ ad cõuiuiũ. Idipſum Hebræa iſta cõſpicata, quũ verba Thomæ intellixiſſet, procidit ad pedes eius, & omnia palã enarrauit. Cui ſcripturæ, inquit Auguſtinus, licet nobi nõ credere, nõ eſt eñi in catholico canone, & tamẽ hiſtoria hæc legitur. Ibidẽ etiã S. Thomas ſpõſum & ſponſam mirabiliter cõuertit ad fidẽ, Deĩde profectus cũ Abbane ad regẽ Indię, pecuniã acceptã ad ſtructurã palatij pauperibus erogauit, ipſumq; regẽ in fide erudiuit. qui iratus primũ, deinde tamẽ quũ fratrem ſuũ vidiſſet mirabiliter reſurgentẽ, cõuerſus eſt ad Chriſtũ. Poſt hæc alio profectus ſecũdũ quoſdam tres magos baptizauit, & in ſuperiori India multos hoĩes cõuertit, reginã quoq; cũ ſorore, qũo nomine ille deinceps à rege & ſocero ſuo Cariſio multis eſt affectus ſuppliciis. primũ eñi ſupra ferrum ignitũ & cãdeſcẽs ire coactus eſt, deinde in fornacem ardẽtem cõiectus. Adductus autem in tẽplũ ſolis oratione ſua efficit vt idolum cõtereretur & periret, vbi in furorem conuerſis ſacerdotibus templi ab vno eorum confoſſus eſt gladio, vt ſecundũ Iſidorum, lãcea. Cæterum Thomã nõ affuiſſe in aſſumptione Mariæ, ſed ipſam deinde apparuiſſe & cingulum ei ſuũ donaſſe, nihil habemus ſolidæ ſcripturæ. Similiter Præſtanum Indiæ regẽ Calixto 2. retuliſſe S. Thomã in ciuitate Hulna annuatim cõmũicare homines, ex nullis monumẽtis fit veriſimile. Corpus tamen ipſius ex India tranſlatum eſt in ciuitatẽ Ediſſam, vbi multa fieri miracula narrantur. quibus iam pro tẽporis breuitate omiſſis, deprecemur dominum deum, &c.

*Ioan. 10.*

*Lib. 112. de ſer. do. in mõte.*

*Chryſo.*

## DE NATALI CHRISTI AD GALLICVM EVANGELIVM. LVCAE II.

*IN diebus illis,Exiit edictũ à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. hæc deſcriptio prima facta eſt á præſide Syriæ Cyrino.Et ibant omnes vt profiterentur,ſinguli in ſuam ciuitatem. Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa de ciuitate Nazareth in Iudæam in ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethleem, eo quod eſſet de domo & familia Dauid, vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi vxore prægnante. Factum eſt autem cum eſſent ibi,impleti ſunt dies vt pareret. & peperit filium ſuum* Ma.2.
*primogenitum,& pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præſepio,quia non erat eis locus in diuerſorio. Et paſtores erant in regione eadem vigilantes,& cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum. Ecce angelus domini ſtetit iuxta illos, & claritas dei circunfulſit illos, & ti-* Act.12.
*muerunt timore magno.Et dixit illis angelus. Nolite time-* Ephe.2.
*re.Ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum, quod* Act.9.
*erit omni populo, quia natus eſt vobis hodie ſaluator, qui eſt Chriſtus dominus in ciuitate Dauid. & hoc vobis ſignum inuenietis infantem pannis inuolutum, & poſitum in præſepio. Et ſubito facta eſt cum angelo multitudo militiæ cæleſtis exercitus, laudantium deum & dicentium, Gloria in altiſſimo deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*

### HOMILIA PRIMA.

DEſcripturus Chriſti natiuitatem Lucas,tanquam veridicus hiſtoriographus, omnes ad rem neceſſarias circunſtantias expreſſit, vbi primum ſic orditur,

Exiit edictum à Cæſare Auguſto. Multo iam tū tēpore mul ta magnaq; bella geſſerāt Romani per vniuerſum orbē, ſicuti multi veteres narrāt hiſtorici, T. Liui⁹, L. Flor⁹ & alij. Appropinquāte aūt tēpore natiuitatis Chriſti, tanta pax facta eſt, vt tot⁹ orbis ſub vnico deſcriberetur imperatore Au-

*Beda.* guſto, quod inſolitæ pacis & cōcordiæ ſignum extitit. Ita Beda inquit, Pacatiſſimo tēpore ſeculi procreatur Chriſt⁹, qui pacem quærere docuit, & pacis ſectatores inuiſere dignatur. Sed quod ille ſignū dare potuiſſet certius, niſi vniuerſum orbē vni ſubiectū fuiſſe dn̄o, quē ipſe per ſuos pre-

*Eſaiæ 2.* fectos curarit deſcribi? Nonne ſic impleta eſt prophetia Eſaiæ de Chriſto: Iudicabit gētes, & arguet populos multos. & cōflabūt gladios ſuos in vomeres, & lāceas ſuas ī falces: nō leuabit gens cōtra gentē gladiū, nec exercebūtur vltra ad

*Mich. 4.* prælium. Idē & Micheas conſimilibus verbis cōmemorat.

*Eſaiæ 11.* Eſaias aūt deinceps ſic ait, Habitabit lupus cū agno, & pardus cū hœdo accubabit. vitul⁹ & leo & ouis ſimul morabūtur, & puer paruul⁹ minabit eos. Hæc omnia de illa vniuerſali pace prædicta ſunt, quā ſcriptura huiuſmodi verbis circunſcribit, quāuis iuxta literam quoq; fieri poteſt, vt multi ex gladiis ſuis vomeres & falces ſibi cōpararīt. Et in hac pace tāta Chriſtus natus eſt anno imperij Auguſti quadrage-

*Ioſephus* ſimo ſecūdo, quē etiā Ioſephus tūc monarchā fuiſſe refert. Ita per lupos intelligi poſſunt furioſi, è quorū numero Paulus fuit, qui deinceps inter oues Chriſtianas habitarūt. Porro de ſacri Romani imperij dignitate, & quāto honore illud dignatus eſt deus, quæ oīa diligēter attēdere omnes tū principes tum ordines imperij, & Chriſtianam obedientiā Cæſareæ catholicæ maieſtati cōſtāter exhibere debent. plura nunc dicere vltro ſuperſedeo, & ob honorem tantæ feſtiuitatis de natali Chriſti Ieſu ſermonē contexere pergo. Imperator Auguſtus vniuerſum iuſſit orbem cōſcribi. Da-

*1. Re. vlt.* uid aliquando populū Hæbræum numerauit, & peccauit, grauiter ſuper hoc correptus à domino. An aūt hic etiā ſimili facto peccarit Auguſt⁹, quorſum attineret vos hominē ethnicum excuſare? quanuis ſi eo animo fecit tātū, vt accepta per ſingulorum hominū capita cōgeſtaq; pecunia, regna ſua per totum orbem in pace tueretur, ſane non pecca-

*Chryſo.* uit. Sicut em̄ Chryſoſtomus ait, cenſus ille omnem mouit Iudæorū indignationē aduerſus Romanos, quare & inter-

rogabant dominũ,dicẽtes,Licet ne cẽſum dare Cæſari?Et
ſi affectum huiuſmodi habuiſſet,neque ſic incuſandus eſſet *Mat.22.*
quãdo & Paulus ait,Reddite omnibus debita.cui tributũ,
tributum:cui vectigal,vectigal: cui honorem , honorem. R*om.*13.
quid multa?nihil aliud reſpexit hic Auguſtus quam tẽpora
lem adminiſtrationẽ.verũ per ipſum implere voluit omni
potens deus,quod ab æterno prędeſtinauerat fieri debere
in filij ſui natiuitate. 2 Gregorius deſcriptionẽ hãc pau- *Grego.*
lo altius inducit,& ait,Quid eſt quod naſcituro dño mun-
dus deſcribitur,niſi hoc quod aperte mõſtratur,quia ille ap
parebit in carne,qui electos ſuos adſcribet in æternitate?
quotquot enim beantur,ad id nõ tantũ ab æterno ſunt præ
deſtinati,ſed & tẽporaliter per gratiã ſpiritusſãcti cõſigna *Eſaiæ 4.*
ti ſunt & conſcripti,de quibus Eſaias ſic ait,Erit omnis qui
relictus fuerit in Siõ & reſiduus in Ieruſalẽ,ſanctus vocabi
tur,omnis qui ſcriptus eſt in vita in Ieruſalẽ.Sed & Daniel D*an.*12.
inquit,In tẽpore illo ſaluabitur populus tuus omnis,qui in
uentus fuerit ſcriptus in libro.Sic deſcripti fuerũt apoſto-
li,de quibus dñs dicit,Gaudete,& exultate,quia nomina ve *Lucæ* 10.
ſtra ſcripta ſunt in cælo.ſic deſcripti fuerunt & Corinthij, 2.Co.3.
quibus Paulꝰ ait,Vos epiſtola eſtis Chriſti miniſtrata à no
bis & ſcripta nõ attramẽto,ſed ſpiritu dei viui. Imo & deꝰ
inſeribit cuiuſcũq; hoĩs cõſciãtiæ verbũ ſuũ & doctrinã ſa- *Dan.7.*
lutarẽ.Hinc eſt quod cõſciẽtiæ.hominũ libri appellãtur,ſi-
cut Daniel libros aptos eſſe vaticinatur.Sed & notitia Chri
ſti quã de ſanctis ſuis haqet, liber eſt, vt ibidẽ cõmemorat
Daniel,aliũ quoq; eſſe librũ apertũ qui ſit liber vitæ.de eo
etiã Malachias ſic ait, Scriptus eſt liber monumẽti corã eo *Malac.3.*
timẽtibus dominũ,& cogitãtibus nomẽ eiꝰ.Hic ille codex
eſt,ad cuius pręſcriptũ iudicãtur viui & mortui iuxta illud P*ſal.vlt.*
Dauidis,Vt faciat in eis iudicium cõſcriptũ,gloria hæc eſt
õibus ſanctis eiꝰ.Cæterũ inter deſcriptionẽ illã dei & Cæ
ſaris quãtũ intereſt?hic enim illud fecit ratione cenſus & *Apo.14*
ſubſidiarij ſtipẽdij,Chriſtus autẽ ſuos cõſcribit in ſignũ vi-
tæ æternæ,ſicut Ioannes ait , Vidi ſuper montẽ Sion agnũ,
& iuxta eum cẽtum quadraginta quatuor milia,& habebãt
nomen ſuum & nomẽ patris ſui ſcriptum in frontibus eo-
rũ.Huiuſmodi aliæ rationes plurimæ aſſignari poſſent eiꝰ *Gene.49*
rei,quod ſub Auguſto deſcriptus eſt orbis,quo nomine ma-
gis etiam decuit tunc naſci Chriſtum.Quod ad literã aũt

voluit hic euangeliſta docere Iudæos, adeſſe iam tẽpus impletæ prophetiæ Iacob de aduẽtu Meſſiæ, quãdo ablato iam de Iuda ſceptro, penes Romanos omne erat imperiũ & dominium, tũ Iudæorũ, tum orbis vniuerſi. Vos itaq; dilectiſſimi dñ auditis Chriſtũ pacatiſſimo tẽpore natũ, anno Augu ſti quadrageſimo ſecũdo, vt & ipſe inter deũ & homines pa cẽ cõfirmaret, & ſuos ad æternã conſcriberet felicitatẽ: inter vos etiã pacẽ conſeruate mutuã, odiũ ex animis veſtris procul abiicite, alter alteri ex charitate fraterna cõdonet, in honorẽ pacifici pueri Ieſu, & in ſuã cuiuſq; animę ſalutẽ.

3 Euãgeliſta deſcriptionẽ hanc primũ factã ait à præſi-
*Lib. 7.* de Syriæ Cyrino. nõ quod antea nulla facta ſit, plures enim vt Ioſephus teſtatur eſſe factas, ſed nõ per vniuerſũ morbẽ. Sed hæc ab Auguſto inſtituta, primũ in Iudæa exerceri cœpta eſt, vnde ad oculũ pateret Iudęis ꝓphetias ſuas eſſe im-
*Deut. 28.* pletas. iam enim locũ amplius nõ habebãt, quod olim dixerat domin⁹, Cõſtituere te dñs deus tuus in caput, nõ in cau-
*Semper.* dã: & eris ſemper ſupra, & nõ ſubter, ſi tamen audieris mãdata domini dei tui. (Semper autẽ non dicit perpetuã durationem, ſed lõgam, ſecundum vſum etiam linguæ ſanctæ)
*Thre. 7.* Conſummatũ id iã erat, finemq; ceperat ſubiectis illis Cæſari: iuxta iſtud Threnorũ, Princeps prouinciarũ facta eſt ſub tributo. Aſſignari ſolẽt & plures aliæ rationes, cur de-
*Hieron.* ſcribere cœperit Auguſtus orbẽ in Iudæa. & Hieronymus quidẽ putat id ideo factũ, quod Iudæa mediũ in terra locũ occuper, quod tamen abſolute intelligendũ non eſt, quia ſic æquinoctiali ſubiecta eſſe deberet, & æque diſtare à polis, cũ interim latitudo eius ſit triginta duorũ graduũ: ſed tantũ quoad terrã habitalẽ, Iudęa media collocari poſſet. eſt enim in quarto climate & in gradu ſexageſimo ſexto lõgitudinis.
*Iudic. 9.* Sic in libro Iudicũ legimus populũ deſcẽdiſſe ab vmbilico terræ. vmbilicum autẽ medium accipimus, quanuis nõ cum
*Pſa. 73.* præciſione. ſic de Chriſto etiã Dauid ait, quia operatus eſt ſalutem in medio terræ. Quando itaque Cyrinus deſcribebat homines ſingulos, eos oportebat dare denarium, vt nomen quiſq; ſuũ profiteretur Cæſari. ſic ſinguli in ſuas ciuitates abibãt, vt ſiſteret ſe in eadem vrbe in qua nat⁹ erat. O domine deus, gratiã nobis tuã benignus impẽde, vt per tuã ſanctam natiuitatẽ perueniamus in eam ciuitatẽ, vnde excidimus, in regnum cælorum: iuxta illud propheticũ, Tol-

lam vos de gentibus,& congregabo vos de vniuerſis terris, *Hie.36.*
& adducam vos in terrã veſtrã. In ea hominũ multitudine
profectus eſt & Ioſeph à Nazareth Galilææ,in Bethlehem
ciuitatem Dauid. Ecce autẽ quam cõmode Cæſar prophe-
tię inſeruit,ideo enim fit deſcriptio,vt quum omnes in ſuas
patrias irent,aſcenderet & virgo in Bethlehẽ,naſcereturq́;
ſic dominus in Bethlehẽ ac impleretur prophetia.vix nãq;
iã in Bethlehem vẽtura erat Maria, niſi Auguſtus orbẽ de- *Theop.*
ſcribi demãdaſſet. Quidã hic expẽdũt etymon nominis Io *Ioſeph.*
ſeph,cui reſpõdet apud Romanos Auguſti appellatio.vtrũ- *Auguſt.*
que enim auctum vel additum ſignificat.Verum hoc maiori
recogitatione dignũ eſt,quod diligẽter adeo euãgeliſta de-
ſcribit,vnde exierit Ioſeph,quia à Galilæa de ciuitate Na-
zareth,abiit in Bethlehẽ Iudææ.ſiquidẽ & aliud Bethlehẽ, *Hieron.*
autore Hieronymo,adhuc erat ĩ Galilæa ſub tribu Zabulõ, *Mich.5.*
quod etiam ex Ioſue liquet apertius.Hinc eſt quod proprie *Ioſue.19.*
adeo Lucas Bethlehem hic deſcripſit,vt melius cũ prophe-
tia Micheæ cõueniret,qua de re plura in feriis Epiphanię.

4 Occurrit hic quæſtio,quandoquidem Ioſeph & Maria
fuerunt de domo & tribu Dauid, quur ille nõ profectus eſt
Hieruſalẽ,vbi deſcribi multo poterat honeſtius, quãdo il- *2.Reg.5.*
la ciuitas Dauid iam olim dicta fuerat,ſicut ſcriptũ eſt,Ce- *3.Reg.1.*
pit Dauid arcẽ Sion,hęc eſt ciuitas Dauid.& alibi,Sepultus
eſt Salomõ in ciuitate Dauid.ſepultus eſt autẽ ille in Hieru
ſalẽ ſupra mõtẽ Sion,vel ſcriptura ita quoq; teſtãte, Hieru-
ſalẽ ciuitas eſt Dauid.Reſpõdetur,oportebat Chriſtũ naſci
de tribu Iuda, ſicut Iacob in ſpiritu prauiderat, & Ioannes
exclamat,Ecce vicit leo de tribu Iuda.Iacob quoq; dicebat, *Apoc.5.*
Catulus leonis Iuda. Quando igitur naſci oportuit illũ de *Gen.49.*
tribu Iuda,voluit in illa etiã regione naſci,quæ tribui Iudę *Ioſue.18.*
adiudicata fuerat.In diuiſiõe autẽ Hieruſalẽ nõ tribui Iudę *Ciuitas*
contigerat,ſed Beniamin,ſicut in Ioſue ciuitates Beniamin *Dauid*
cõmemorantur,in quibus etiã Iebus eſt,puta Hieruſalẽ,quæ *Hieruſa.*
quod ciuitas dicitur Dauid, nõ fit ratiõe diuiſiõis aut tribus *ex victo-*
& generatiõis,ſed quia filii Beniamin nõ præualebãt Iebu *ria, non*
ſeũ expellere ex Hieruſalẽ ſiue Iebus,quod tñ pręſtitit Da- *diuiſione.*
uid,deinceps ciuitas dicta eſt Dauidis ex victoria,nõdiuiſio *1.Re.16.*
ne.Chriſt⁹ autẽ de tribu Iuda natus,naſci inſuper voluit ea *3.Reg.2.*
parte regiõis quæ ad tribũ Iuda pertinebat. Verũ & Dauid *De locis*
in Bethlehẽ nat⁹ eſt, ſicut legitur quãdo miſit dominus Sa- *Heb.*

muel vt vocaret Eſai Bethlehemitã cum filiis ſuis, ex quorum numero Dauid quoq; vnus extitit. Ad hæc, Dauid non Hieroſolymis, ſed in Bethlehē ſepultus eſt. teſtatur em̄ Euſebius & poſt eũ Hierony. ſuis ſeculis in via à Bethlehē in Hebron, ſepulchra Dauidis & Ieſſe viſa, quo noīe Petrus dixit Iudæis, Dauid mortuus eſt & ſepultus, cui⁹ etiã ſepulchrum apud nos eſt vſque in hodiernũ diē. nõ ait, quia hic eſt. Quòd aũt narrant nõnulli de marſupiis octo, quæ ideo cõfici Salomon ipſe curarit, nõ magni facio: ex iis vnũ aiũt aperuiſſe Hyrcanũ, & inde regi Antiocho trecēta numeraſſe talēta, eundē quoq; de reliqua pecunia ædificaſſe xenodochiũ ſeu hoſpitale in Hieruſalē, ad mitigandã murmurationē plebis. Atq; hinc cœpiſſe hoſpitalia pauperũ, hæc omnia miſſa facio. Ioſephus tamē mentionē quoque facit eius rei, teſtaturq́, ſepulchrũ Dauidis fuiſſe in Hieruſalē, & Herodē aperuiſſe loculũ ſeu marſupiũ vnum, immenſamque inde pecuniã exemiſſe, alios loculos inueniri nõ potuiſſe. Verũ id mihi nõ omnino fit veriſimile, tm̄ pecuniæ tã longo tēpore vno in loco relictã fuiſſe in ſummis etiã piculis qñ Hieroſolyma ipſumq́; tēplũ, dirutũ, & deinceps ſumptibus ex plebe collectis eſt rurſus extructũ, vbi non pepercisſent argēto huic, quãta ipſi⁹ eſt apud hoïes cupiditas. Quicquid tñ illud eſt, nobis ſatis eſt, cauſis iã aſſignatis voluiſſe dñm naſci in regione tribus Iudæ quo ad ſortē, ad implēdã ꝓphetiã quæ ſic habebat, Et tu Bethlehē Ephrata, paruul⁹ es in milibus Iuda, ex te mihi egredietur q ſit dominator in Iſraēl, & egreſſus eius ab initio à diebus æternitatis. Eſtq; ille nõ exiguus eius ciuitatis honor, nec parua dignitas, eã ſibi ab æterno elegiſſe Chriſtũ, vt ĩ ea naſceretur: qñ etiã loci nomē non incõgrue ſibi cõueniebat. Bethlehē em̄ domus panis interpretatur, ait Grego. Et licet nomen iſtud merito habuit ꝓpter fertilitatē ſuã, magis tñ merito ꝓpter Chriſtũ ſic dicta eſt, qui (vt ipſe ait) panis viuus eſt qui de cælo deſcēdit. Bene ergo in frugifera multũq́; fertili ciuitate natus eſt, qui animas electorũ ĩ æterna patria ſatiaret. atq; ideo tota etiã circũiacēs regio Ephrata dicebatur, quod & Chriſtus ipſe fructibus abũdet: iuxta illud, Venite ad me oēs q laboratis & onerati eſtis, & ego reficiã vos. Recens itaq; ille nat⁹ paruulus, nobis quoq; ſuã impartiri digneť fertilitatē, vt poſt hãc vitã pane & ſaturitate potia-

*Hiſto. ſchola.* *Act. 2.* Li. 13. ca. 15. *Mic. 5.* Grego. *Ioan. 6.* *Ruth 2.* *Mat. 11.*

mur fœlicitatis æternæ. Amen.

## HOMILIA II.

DOmino dirigēte, inquit Chryſoſt. Auguſt hoc edi *Chryſo.*
ctū cenſuit, vt vnigenito patris famuletur, nā hoc
edictū matrē attrahebat in patriā, quā prophetæ
prædixerāt, ſcilicet Bethlehē Iudæ. & quanuis Hieruſalem
quoq; ciuitas dicta ſit Dauidis, tñ & Bethlehē ſic appellata
eſt, in qua & natus erat. Hoc autē ideo diligētius enarrauit
euāgeliſta, vt in memoriā reuocaret lectori ꝑmiſſum Da-
uidi præſtitū, De fructu vētris tui ponā ſuper ſedē tuā, ſa- *Pſal.* 11.
tis etiā hoc euāgeliſtæ oſtēdiſſe Ioſephū fuiſſe de domo Da
uid, vnde colligi queat, Mariā quoq; de eadē fuiſſe tribu, ex
cōſuetudine Iudæorū, quod qui vnius erāt tribus, matrimo
niū poterāt cōtrahere. qua de re aliâs plura. Profect⁹ eſt Io
ſeph in Bethlehē cū deſponſata ſibi iā grauida virgine Ma
ria. quod vide quā cādide exprimat euāgeliſta, vt innoteſce
ret, Mariā nō ex virili ſemine, ſed admirāda ſpiritus ſācti
virtute cōcepiſſe. Pręmiſſis illis loci, tēporis & ꝑſonarū cir
cūſtantiis, ſequitur vltra natiuitas Chriſti: qm̄ dum erāt in
Bethlehē, impletū eſt tēpus pariēdi. Tēpus illud ſanctū exti
tit, imo plenitudo iſta tēporis, quādo cælū gratiæ ſuæ domi *Gala.* 3.
nus aperuit. & Chriſtū, Meſſiam, mundi redemptorē in ter-
ram miſit. Sine dolore autē Maria peperit illū, quādo in ea *Gene.* 3.
maledictio Euæ locū nō habuit, cui dixit dominus, Multi-
plicabo ærumnas tuas & cōceptus tuos, in dolore paries fi-
lios neque ipſa etiā in peccato eſt cōcepta originali ſiqui-
dē ab iſtis doloribus & oībus aliis naturalibus morbis libe *Cātic.* 4.
rata fuit, eo quod (ceſſante cauſa, ceſſat & effectus) tota pul
chra & immaculata ſine peccati originalis contagio cōce-
pta eſt, deinde quoq; virgo permanſit inuiolata in partu & *Mat.* 20.
poſt partū, quod ad lōgū poſſet extēdi. nūc tñ ſufficiat, quod *Ioan.* 20.
Chriſtus quū clauſo ſurrexerit ſepulchro, ad diſcipulos etiā
occluſis ingreſſus ſit foribus: quāto magis inuiolato matris
clauſtro venit in hūc mundū? quandoquidē ille vtique plus
curauit integrā cōſeruare pudicitiā, quā intacta ſepulchri
oſtia (quod etiā clauſum ſignificat in dictiōe lemarbe apud
Eſaiā) idque & ꝓpheta voluit deſignare Ezechiel, qui quū *Eſa.* 9.
portā vidiſſet clauſam, dixit ei domin⁹, Porta hæc clauſa e- *Eze.* 44.
rit, & non aperietur: & vir nō trāſibit per eā, quia domin⁹
deus Iſraël ingreſſus eſt per eā, & erit clauſa principi. Ecce

propheta dum portam ter clauſam affirmat, virginitatem ipſius ante,in,& poſt partum,inſinuat.

*Hieron.* *Beda.* 2 Quum impletum iam eſſet Mariæ tẽpus pariẽdi,peperit filiũ ſuũ primogenitũ.quod non ſic accipiendũ eſt,quaſi alios deinde poſt Chriſtũ Maria peperiſſet filios,ſicut impi⁹ aſſeruit Heluidius,cui⁹ fundamẽta & rationes erroneas ſanctus Hieronymus valide infringit:ſed ita,quod ante eũ nullus nat⁹ eſt ex Maria.Et quia in veteri teſtamẽto magna ſẽper dignitas extitit primogenituræ,ideo vt eũ honorẽ Chriſto quoq; tribueret euãgeliſta,primogenitum vocauit,quomodo eũ Paulus etiã primogenitũ appellat in multis fratribus.De dignitate porro primogenitorũ,vide homilias in feſto purificationis.Quid multa?primogenitus ille fuit matris ſuæ in humana natura, primogenit⁹ fuit in ſuſceptione humanitatis i gratia.vnigenit⁹ in ſubiecto diuinitatis, vnigenitus in natura, qui nocte hodierna in mundũ hũc natus eſt,in tẽpore, ſicut ab æterno exiuit à patre. Maria porro paruulũ iã natũ pãnis inuoluit,& poſuit in præſepe. Quod euidens magnũq; extitit paupertatis pariter & humilitatis exemplũ, quam propter nos rex gloriæ ſuſcepit hodie, atq; ideo quælibet Chriſtiana anima merito debeat percipere corde.vnde & Hieronymus ait,O quid erat videre filiũ dei inuolutũ pannis,vagientẽ,lachrymantẽ,& frigore tabeſcẽtem?Quod ſi nos iã ad genua procidentes dicimus, O digniſſime rex angelorũ,qui noſtri cauſa eo deueniſti neceſſitatis,vt ex paupercula virgine nat⁹ in tugurio & caſa viliſſima, etiã domo careres, in qua tuto caput reclinares tuũ, quid vis pro tantis tibi beneficiis rependi?aurum,argẽtum, aut gemmas? ſtatim reſpondere nobis queat puer Chriſtus, Diuitias veſtras nõ volo,voluptates auerſor,& potentiã recuſo.Ecce carnẽ naturamq; veſtram ſuſcepi,pro vobis etiam paratus ſum annis trigintatribus cõtinuo laborare in frigore,ſiti,fame,anguſtia,perſequutione,plagis,verberibus,ſanguiniſq; profuſione vſque in mortẽ acerbiſſimam. Placere mihi vultis quos diligo?peccata mihi veſtra donate,ea in humeros meos deponite,pœnitẽtiam ex cordibus veſtris agite pro delictis veſtris,pro quibus ego ſatisfaciam,pœnitẽtiam ego veſtrã portabo. Quid autẽ tu hic ſanctiſſima virgo actitabas?quidve tecum tacita cogitabas videns rerũ omnium cõditorẽ in humana carne natum,in frigore,in lo-

Marginal notes: *Roma.1.* (beside "modo eũ Paulus…"); *To.præſenti.* (beside "tribus.De dignitate…"); *Ad Euſt.* (beside "corde.vnde & Hieronymus…").

cõmiſerabili,'vbi etiam cunis carebas,quibus regẽ illũ gloriæ cõponeres?ſine dubio à lachrymis tibi temperare non potuiſti ex tanto maiore dignitate,quãto certior ipſa fuiſti ſublimitatis myſteriorũ cõſilij diuini. Habes in Beda cõtẽplationem multũ deuotã, quomodo quilibet homo ex intimis animi medullis dicere debeat ad puerũ Ieſum cũ propheta,Quid retribuam domino pro omnibus quæ retribuit mihi?Is enim cui verè canimus,Magnus dominus & laudabilis nimis,& magnitudinis eius nõ eſt finis, iam nobis paruulus natꝰ eſt,vt nos magnos faceret, & ex peccatoribꝰ iuſtos.Ille qui in cælis ſedet ad dexterã patris,iã loco caret in diuerſorio,tantũ vt beatã nobis pararet manſionẽ in domo patris ſui. Qui cælum & terram decorat,qui amictus eſt lumine ſicut veſtimẽto,vilibus pãnis inuoluitur,vt nobis veſtem recuperaret innocẽtiæ & immortalitatis,quã in primo Adam amiſeramus. Ecce quẽ cæli & quidẽ cæli cælorũ nõ comprehendũt,in anguſto præſepi recũbit. Chryſoſtomus ſic ait, quoniam propter mũltitudinem eorũ qui conuenerant cauſa faciẽdæ profeſſionis,nõ inuenerunt ſibi domum hoſpitalem , ſed diuerterũt ſub porticu quadã peruia, Et hinc veteres aiũt natum Chriſtum in via domus. Atque dum euangeliſta præſepe commemorat,prodiderunt nobis maiores noſtri,ſicut in cantico canimus & ex picturis colligimus,Mariam puerum recẽs natum in præſepe repoſuiſſe iuxta bouem & aſinum : quod quãuis non referant euangeliſtæ,pie tamen credendum eſt,ex ore & prædicatione apoſtolorum eſſe profectum ad hæc noſtra tẽpora vſque. ſiquidem & euãgeliſta præſepis meminit,ad quod ſanctus Hieronymus cõmigrauit, & circa illud habitauit. Ad hæc Eſa. ait. Cognouit bos poſſeſſorem ſuũ,& aſinus præſepe domini ſui vnde colligere quidam nitũtur,iſta etiam bruta animalia puerum Ieſum vt deum & cõditorem ſuum coluiſſe, ſicuti & aſinã Balaam legimus eſſe loquutam. & nõ abnuere hinc videtur, quod dicit Habacuc ſecũdum tranſlationẽ ſeptuaginta , In medio duorum animalium cognoſceris. & eccleſia in quodam reſponſorio matutinarum , hodie canit animalia vidiſſe natũ dominũ , vbi locum quoque prophetæ inducit,qui ad bouem & aſinum tantum referri poteſt.

*Beda.* *Pſal.* 115. *Pſal.* 47. *Ioan.* 14. *Pſal.* 103. *Chryſo.* *Hieron.* *Eſa.* 1. *Num* 22 *Haba.* 1. *Reſpon.*

3 Multum hic ſe exercet Beda in myſtico ſenſu , itaque ille etiã nobis,ſed breuiuſcule eſt inducẽdꝰ. Puer Ieſus quũ *Beda.*

primum natus eſt in terra,ſtatim locũ ſibi delegit præſepis, quo brutis alimẽta miniſtrantur , ſignificare per hoc volẽs eũ eſſe ſe,qui fideles omnes in ſancta mẽſa altaris paſcere vellet miniſterio ſuę incarnatiõis:& quod omnes qui ſe humiliter ſequerẽtur,intrinſecus eſſet ſatiaturus. Per bouem ergo Iudæos intelligimus,qui legis iugũ portauerãt,& verba ſatis ruminauerãt atq; decoxerant.Aſinus autẽ Gẽtiles deſignat,idololatriæ ſordibus pollutos,ex quo gemino populo plurimi ad gratiã peruenerũt euãgelij,& Iudæi quidẽ ſub ipſam ſtatim vocati ſunt Chriſti natiuitatẽ in paſtoribus,gẽtes aũt in tribus magis tãquã primitiis.Eodem modo

*Ambro.* pie etiam hæc cõtẽplatus eſt Ambroſius , & ait,ille paruulus,ille infantulus fuit,vt tu vir poſſis eſſe perfectus,ille inuolutus fuit in pãnis,vt tu mortis laqueis ſis abſolutus: ille in præſepibus,vt tu in altarib⁹:ille in terris,vt tu in cælis. qui quũ diues eſſet,propter nos pauper factus eſt , vt illius inopia vos ditaremini.Maluit ſe egere, vt oĩbus abũdaret. me illius infantiæ abluũt flet⁹,mea delicta lachrymæ illæ lauerũt.plus igitur dñe Ieſu iniuriis tuis debeo , quod redẽptus ſum,quã operib⁹ quod creatus ſum. nõ ꝓdeſſet naſci,

*Beda.* niſi redimi profuiſſet.Beda per boues Iudęos intellexit,qui domino proximi fuere, & ad præſepe venerũt primi.ita enim ait euãgeliſta,Paſtores erant in regione eadẽ vigilantes,& cuſtodiẽtes vigilias noctis ſuper gregẽ ſuum , & ecce angelus dñi ſtetit iuxta illos.Nõ iuit,inquit Chryſoſto.an-

*Chryſo.* gelus Hieroſolymam , non requiſiuit ſcribas & phariſæos. erãt enim corrupti,& præ inuidia cruciabãtur,ſed ij erant

*Beda.* ſynceri,antiquã cõuerſationẽ patriarcharũ & Moyſi colẽtes.quãuis etiam pulcherrima ratione domino nato paſtores vigilãt,gregemq; ſuũ ab inſidiis noctis cuſtodiendo defendũt,vigilia ſua teſtimoniũ dantes magno illi ouium paſtori,iam nato,qui fideles enutrit animas,ſicut ipſe de ſe teſtatur.Tu aũt hic conſidera paſtores eos fuiſſe ſecundum literam,vt ſic ex eorum ſimplicitate colligeretur,rem nõ fictã aut ita ſubornatam eſſe.Ad hæc,alieni & ignoti nõ erant,ſed in eadẽ illa regione paſcebant , neque vel ſomniũ hoc vel ſigmẽtum erat,vigilabant enim.Et quum in vnũ,ſuſpicio cadere potuiſſet mali,plures eorũ fuiſſe perhibẽtur. Omnia igitur hęc cõiũcta, certam faciunt teſtimonij hu-

*Hieron.* ius fidem.Sanctus Hieronymus qui aliquãdiu in Bethlehẽ

iuxta præſepe domini habitauit, cuius etiã corpus ſanctũ vnà cum præſepi deinceps Romã trãſlatũ eſt in ſummã eccleſiã Mariæ maioris, is refert mille circiter paſſib⁹ à Beth lehẽ procul turrim fuiſſe Ador nomine, quæ interpretetur turris gregis, quod à vaticinio paſtores dominicæ natiuitatis cõſcios ante ſignificans, iuxta illã turrim paſtores cuſtodiebant gregẽ ſuum, ſicut & ſancti patres intelligũt verba Micheæ, Et tu turris gregis, nebuloſa filia Sion, vſque ad te veniet. (potes totum applicare de paſtoribus ſymbolice, & quod paſtores debẽt eſſe ex eadẽ regione, id eſt illa prouincia, nõ alienigenæ, ſi quando indigenæ poſſunt haberi. Multa itẽ de diuerſis noctib⁹ & vigiliis, ſed trãſeo illa ſymbola, quia nihil eis facilius.) 3 Stãte itaq; iuxta illos angelo dñi claritas dei circũfulſit eos. Ecce angelus apparuit Mariæ, Ioſeph, & iã paſtoribus, quibus ad augmentũ maioris gaudij, etiã viſus eſt in claritate, quod antiquis patribus nõ acciderat: ſi qdẽ priuilegiũ illud recte huic tẽpori eſt ſeruatũ, qñ exortũ eſt in tenebris lumen rectis corde, & ſic nato iam nouo lumine in hunc mundum, decebat vt qui nunciaret illud, homines nouo luminis radio illuſtraret, quod neq; patriarchis neq; prophetis contigerat, Cũ huiuſmodi luce apparuit & angelus Petro in carcere, & alius itẽ de cælo deſcẽdit poſt Chriſti reſurrectionẽ. Paſtores aũt timuerũt timore magno, tũ ob angeli maieſtatem, tũ ex luminis claritate. Horror hic ex humana ꝓuenit fragilitate, quæ peccatũ inſequitur: idq; ſane miſerabile eſt, nos horrere & tremere plerũq; ad ea quæ nobis cõſolationẽ & gaudiũ afferunt. Humana enĩ infirmitas quã incidimus ex peccato, etiã ſuæ beatitudinis quã expectat, non ſuſtinet claritatẽ. Ex hoc eſt quod grauiter debilitantur homines, dũ rapiũtur in ſpiritu ad rerũ diuinarum contemplationem, eaq; in nobis peccati culpa eſt, quod in infirmitatẽ labitur corpus, dum animus ad deũ aſcendit per meditationẽ. Id nobis ſuo exemplo tres confirment apoſtoli, qui viſa domini trãsfiguratione ceciderũt in facies ſuas. Paulus quoq; in apparitione luminis cæcus factus eſt & corruit. Sed & Daniel inſup ait, Vidi viſionẽ grandẽ, & non remanſit in me fortitudo, ſed ſpecies quoq; immutata eſt ĩ me, & emarcui, nec habuĩ quicquã viriũ. Ezechiel etiã in viſione concidit, donec ſpiritus eum rurſus erigeret in pedes ſuos. atque hoc ſignum

*De locis Heb.* — *Mich. 4.* — *Beda.* — *Act. 12.* — *Grego.* — *Mat. 17* — *Act. 9.* — *Dan. 10.* — *Ezech. 2.*

euidẽs eſt,qũo natura noſtra à ſua nobilitate tãta decidit, eoq; cõtẽptus & miſeriæ peruenit. Ex hac igitur cauſa exterriti etiã illi ſunt paſtores ad viſionẽ angeli & claritatẽ luminis nocturno tẽpore,vnde merito gaudiũ cõcipere debãt. Viciſſim aũt angelus cõſolatus eſt eos & timere ꝓhibuit,quæ bonorum angelorũ proprietas eſt, vt non nimiũ exterreãt hoĩes,& vt maxime horrorẽ incutiant,conſolan

Dan. 10. tur tñ,& cum gaudio eleuant mentẽ, iuxta illud Danielis, Ecce manus tetigit me ſuper genua mea & ſuper articulos manum mearum. Deinde etiã angelus dixit ad Danielẽ, Noli metuere vir deſideriorũ,pax tibi,cõfortare & eſto robuſtus. O vtinã dñs deus hanc gratiã noſtris quoq; paſtoribus concederet,quatenus & ipſi diligenter inuigilarent ſuper gregẽ fideliũ,ſicq; dominus eos fulgore & radiis gratiæ ſuę illuſtraret in nocte mũdi huius, vt ipſi quoque cum ouibus ſuis lumen acquirãt hic,& illic puerum Ieſum pariter omnes videant in lumine claritatis æternæ, Amen.

## HOMILIA III.

Luc. 1.
Mat. 1.

Ecce dum vniuerſum deſcribi iuſſit impetator orbẽ, Ioſeph cum Maria profectus eſt in Bethleem, Maria ibi peperit Chriſtũ, & angelus domini apparuit paſtoribus,dixitq; eis,Ecce euangelizo vobis gaudiũ magnũ,quod erit omni populo. Euãgeliũ hoc tertiũ eſt, qnod angelus domini annũciauit in mundo. primũ enim attulerat Mariæ,quãdo prædixit eam filiũ paritura quẽ vocaret Ieſum. Alterũ Ioſeph,cui ille apparuit in ſomnis,nunciauitq; quod in Maria natũ eſſet,de ſpũ ſancto eſſe,ipſam quoq; paritura filiũ quẽ diceret Ieſum,eo ꝙ ſaluaturus ille ſit populũ ſuum à peccatis eorũ. Tertiũ iam hic affert euãgelium paſtoribus,inquiẽs, Ecce euangelizo vobis gaudiũ magnum,& proprie quidẽ nõ ſimpliciter annũcio, ſed euãgelizo,ait euãgeliſta,quod nuncium illud erat euangelicũ quod nõ regibus,neq; principibus,neque doctis,neque diuitibus,ſed pauperibus venit nũciare ſicut & dominꝰ eius Chriſtus per ꝓphetã ait, Ad euãgelizandũ pauperibus miſit me. En hic tibi immẽſam euangelij ſublimitatẽ,quod e-

Eſa. 6. tiam angeli de cælo attulerũt in miniſteriũ & obſequiũ regi ſuo, Meſſię verò,& euãgelico legiſlatori. Euangelizo,inquit ille,vobis gaudiũ magnũ. quomodo magnũ? omni populo. gaudium vtique magnum,quia commune,& ita com-

mune,vt per vniuerſum tĕdat orbĕ. Et in hoc multa ſuperi or eſt dñs præcurſore ſuo Ioanne,de quo dixit angelus Zachariæ.In natiuitate eius multi gaudebũt.Multi,ait ille de Ioãne,de Chriſto aũt omnis populus, quod Beda exponẽs, Nõ omni,inquit,populo Iudæorũ. neq; omni populo gentium,ſed omni populo credĕtium,qui de Iudęis vel Gĕtibus orbis totius ad vnã Chriſti cõfeſſionem aggregatur,ab vna eadĕq; myſteriorũ Chriſti perceptione Chriſtianus vocatur:quãuis & vniuerſo omnium hominũ populo incarnatio Chriſti facta eſt gaudium,tamĕ ſolide gaudĕt illi tantum, qui in eccleſia ſunt fidelium,dicĕte Baruch,Ecce vide collectos filios tuos ab oriĕte ſole vſque ad occidentem, in verbo ſancti gaudĕtes dei memória.Vere gaudium hoc magnũ quia gaudium cæleſte,gaudium æternũ,gaudiũ quod nulla triſtitia interueniĕte turbatur. Huiuſmodi gaudium in Chriſto domino habuerũt omnes ſancti dei, quod vel in ſolis liquet martyribus.illud enim eis neque ignis, neque aqua,neque gladius,neque flagra potuerunt adimere, adeo vt Laurĕti'?prunas ardĕtes roſas eſſe putaret.Benedicte puer Ieſu Chriſte,fac nos quoq; gaudij huius tãti clementer participes.Nõ poterant autĕ adhuc paſtores,qua erãt ſimplicitate,illud intelligere.ideo rationĕ eis reddidit angel', & gaudij tãti originĕ aperuit,inquiĕs,Quia natus eſt vobis hodie ſaluator,q eſt Chriſtus dñs in ciuitate Dauid, vt magis gauderĕt de noua illa oĩbus retro ſeculis inaudita natiuitate,vobis,ait,natus eſt, gaudete itaq;, imo vos omnes Chriſtiani gaudete ex animo.quãdo euãgeliſta vobis angeli loco dicit.Vobis natus eſt ſaluator,vobis inquã, qui eratis pctõres,q̃ perditi eratis,& ſub peccato vĕdidi, ſicq; alias æternũ dãnati,vobis hodie ſaluator natus eſt.Meſſias ille tot hacten' ſeculis expectatus,à patribus tãtopere deſiderat',ille vobis hodie natus eſt Chriſtus dñs 2 Angelus tãq̃ certus teſtis nunciũ ſuum verax eſſe,circunſtantiis declarat,ſignũ proponĕs huiuſmodi,quod puerũ inuĕturi eſſent pãnis inuolutũ & poſitũ in præſepi.Hoc,inquit Beda, nati in carne ſaluatoris ſignũ,ſemper aĩo nos retinere decet,vt ſemp eius beneficiis gratias repĕdere bene viuĕdo diſcam',qa ita voluit habitũ noſtræ fragilitatis aſſumere, vt paupertatis quoq; generalis ſtatũ nõ refugeret. Eſt autem iudiciũ aſſumptæ infirmitatis,quod infans & pannis inuo-

*Luc. 1.* *Beda.* *Bar. 5.* *Beda.* *Beda.*

lutus eſt: & paupertatis, quod non in ſtrato, ſed in præſepio poſitus inuenitur. Miſericordiā itaq; dñi cātemus & celebremus in ſecula. Quidā hāc altius adhuc pōderātes, dicūt antea quoque ſaluatores nōnullos fuiſſe Iudæorū, vt Moyſen, qui pauper quoq; inuentus, qui a in fiſcella ſcirpea, totius tū populi ductor & princeps factus eſt, eóſque eduxit è captiuitate AEgyptiaca. Cyrus rex Perſarū, ex Babylōica captiuitate populū liberauit Iudaicū, qui & ipſe quoq; in quāta inuentus ſit miſeria, ethnicorū nobis produnt hiſtoriæ. teſtātur enim infantulū eum expoſitū in deſertum, vt ibi periret. primū autē à cane, deinde à cuiuſdā paſtoris vxore educatū, poſtea potentiſſimū Perſarū, Medorū & Aſſyriorū regem factum, ita vt ipſe quoque typum & figuram Chriſti geſſerit. Iuxta illud Eſaiæ, Hæc dicit dominus Chriſto meo Cyro. Vtriuſque hui⁹, maximi ſane & corā deo potentis, paupertas, figura extitit futuræ egeſtatis in Chriſto, de quo hic angelus ait, Inuenietis puerū. Ita Optimus maximus paſtor animarū, paſtoribus innoteſcit ouium, quaſi in ſpecu abſconditus eſſet. Nec quiſquam mirari debet, natiuitatem ſimul & infantiā Chriſti toties angelorū teſtimonio & euāgeliſtarū nobis proponi. ideo enim factū eſt, vt penitius firmiuſq; mentibus noſtris infigatur. Siquidē illa ſalutis noſtræ ſigna ſunt, purúm eſſe velut puerum: pauperem vt pānis inuoluendum: & humilem, velut præſepio declinandum. Vis autem horū omnium videre fundamentum & radicē? En tibi quod ait Grego. Sicut arte medica calida frigidis, frigida calidis curātur: ita dominus noſter contraria oppoſuit medicamenta peccatis, vt lubricis continētiam, tenacib⁹ largitatem. Quādo igitur lapſus hominis per ſuperbiam factus eſt, quæ eſt initium (vt ait Sapiēs) omnis peccati, ideo exordium noſtræ ſalutis ab humilitate profectū eſt: & quam ſuperbus fuit primus Adam qui nos ſeduxit, tā humilis viciſſim extitit alter Adā qui nos redemit, vt rectè di xerit angelus, Et hoc vobis ſignum. Ecce ſymbolū certum, quo in ſe ſeruiſq; ſuis vſus & adhuc vtitur dominus, vexilli ſui hoc vnicū ſignū eſt, humilitas. Quotquot enim elati tument, & inflati ſuperbiunt, ij verū Chriſti habitum & veſtitum non circūferunt, ſubiecti potius vexillo diaboli. vnde & contradicūt huic humilitati Chriſti, ſicut Simeon poſitum eū prædixit in ſignum cui contradicetur. nāque in hoc

Marginalia: Exo. 1. — 1. Eſd. 1. — Eſa. 45. — Beda — Grego. — Luc. 2.

perbi & inſolétes ei cõtradicũt. Vixme cõtineo quin dicã,& tamen dicere nõ audeo facile,quanta nunc inſolétia exerceatur etiã cũ infantibus & pueris,ab iis plerũq; quibus nõ datur. Humiles autẽ ſignũ illud Chriſti agnoſcunt, & placide ſuſcipiũt,atq; cũ gaudio dicunt,Fac mecũ ſignũ in bono,vt videãt qui me oderunt,& cõfundantur. Ambroſius hic mirũ eſſe prædicat,huiuſmodi miniſteria habuiſſe dominũ, Ecce enim thronus regis cælorum pręſepe eſt,palatium ſtabulũ,purpura ipſius panni laceri,famulitum aũt Ioſeph & Maria,bos & aſinus Ex vtero,inquit ille,funditur ſed coruſcat in cælo:terreno iacet in diuerſorio,ſed cæleſti lumine viget. 3 Et ſubito facta eſt cũ angelo multitudo militiæ cæleſtis,laudãtiũ deũ.fecerũt hoc illi quidem ex officio,vt hic in terris eũ ſuis cãticis laudarent, quẽ ſolebãt etiã in cælis prædicare,ſimulq; nos docerent tam ſancta natalis Chriſti ſolénitate cũ omni gaudio & lætitia ſpirituali magnificare dñm,gratias ei agere,& beneficiis ſuis omnibus gratitudinẽ exhibere. Atq; non temere Lucas multitudinẽ cæleſtis militiæ dicit cũ angelo factã,ne paruiſieret vnius angeli apparitio , qui quam primum myſterium aperuit nati ſaluatoris, apparuit ſtatim multitudo militiæ cęleſtis. Miraberis aũt quare hic euãgeliſta multitudinem angelorũ militiam cæleſtẽ appellarit.deſines verò mirari, vbi videris magnificentiam paruuli huius nati,qui vere fortis & potens eſt in prælio,dominus exercituũ, rex gloriæ, qui debellaturus erat aëreas tenebrarũ poteſtates,diabolos Merito itaq; miniſtros ſuos militiam vocat,qui antea & in cælo adhuc bellum geſſerãt:iuxta illud, Factum eſt præliũ magnum in cælo, Michael & angeli eius pugnabant cũ dracone,& draco & angeli eius pugnabant,& non poterãt,& locus eorum non eſt inuentus amplius in cælo. Quãdo igitur tam conſtãter pugnarint,quis nomen eis adimat militiæ cæleſtis ? Quare porro teſtimoniũ dederint paruulo iã nato,euãgeliſta docet , cum dicit eos laudaſſe deum & dixiſſe,Gloria in excelſis deo,& in terra pax hominib⁹ bonæ voluntatis. Non ſatis erat multitudinem angelorum apparuiſſe,niſi inſuper & gloriam deo cãtarent,& pacem hominibus precarentur. Et merito quidem angeli deo & hominibus gratulãtur,quoniã & paruulus natus ille deus eſt & homo verus,per cuius natiuitatem gloria in excelſis deo facta

*Pſal. 85.*

*Ambro.*

*Beda.*

*Pſal. 23.*

*Apo. 12.*

eſt,dũ angelorũ chori per homines ſunt impleti,& in ter-
1.Cor.10. ra pax hominibus contigit,qui antea in ira dei cõſtiterant.
Eſa.12. Vnde docemur ante oĩa dare gloriã deo : iuxta illud Pau-
Pſal.33. li,Omnia in gloriam dei facite,& hoc Eſaiæ,Cantate dño
1.Tim.1. quia magnifice fecit,annunciate hoc in vniuerſa terra.Ita
eñ Dauid quoq; ait,Semper laus eius in ore meo.Id ita fa-
ciat quilibet Chriſtianus,quantũuis honoris,diuitiarũ,ſcię
tiæ & ſapientiæ plurimum habeat,honorem & gloriã defe
rat deo,cum Paulo dicens,Soli deo honor & gloria.

4 Quando iam cõſtat gloriã cõpetere & tribuendã eſſe deo,cogitandũ inſuper eſt,quid nobis cõueniat hominibus in terra degẽtibus.neq; eñ noſtri obliti hic ſunt ſancti angeli dei,ſed ita cecinerũt,in terra pax hominibus bonæ volũtatis.Ecce pax hominibus per angelos de cælo tribuitur nõ tñ omnibus,ſed qui bonæ ſunt volũtatis,quoniã non eſt pax impiis,ſed pax multa diligẽtibus legẽ tuã, inquit Dauid.Et ô ſanctã pacẽ,quã angeli de cælo laudarunt.præcla
Eſa.67, ra eſt pax erga proximũ noſtrũ,landabilis pax,& animi trã
Pſal.118. quillitas erga ſeipſum.quantũ enim cuiq, in ſua conſciẽtia poſitũ eſt,quæ mille teſtis dici ſolet?Deſiderabile quiddam eſt,pacẽ ſeruare cũ deo:illamq; poſſumus hic inchoare,ſed perficere tãdẽ licebit in illa patria.& hãc pacem petiit, Simeon,quũ dixit,nũc dimittis ſeruum tuũ in pace,&c. Audite & auribus percipite ô vos iracundi,vindictæ cupidi,& qui iocũ in ſeriũ vertitis,audite,quoniã angeli de cælo pre cãtur pacẽ nõ vobis,ſed iis qui bonę ſũt volũtatis, nõ irati,
Luc.1. concitati & pugnacis animi .Singulariter eñ dominus pa-
Pſal.71. cem cõmẽdauit,quod ſua nobis teſtatur natiuitas,& Dauid
Eph.2. ſubſcribit,In diebus eius orietur iuſtitia & abũdãtia pacis,
Pſal.84. Pacẽ quoq; docuiſſe dominũ,teſtis eſt Paulus, veniſſe eum perhibẽs & annunciaſſe pacẽ.idipſum præuidens in ſpiritu
Pſal. 119. Pſaltes ait,Audiã quid loquatur in me dominus deus,qñ loquetur pacẽ in plebẽ ſuam.Inſuper nõ docuit tantũ pacem dominus,ſed & cõuictu ſuo toto exhibuit.Cum iis,inquiẽs
Mat.6. qui oderunt pacem,eram pacificus.Eandem diſcipulis ſuis impoſuit in arcana admonitione,iubens eos pacem habere inter ſe. Pacem ille apoſtolis ſuis precatus eſt nõ ſemel
Ioan.20. poſt reſurrectionem:dicens,Pax vobis.Pacem etiam abitu
et 14. rus ad patrem,reliquit eis mnemoſynon ſui,quũ diceret, Pacem meam do vobis,pacem relinquo vobis,quod quan-

uis ille poſt cœnam vltimã loquutus eſt, pro tempore tamen dixit ſuæ aſcẽſionis. Vnde patet quã grata ſit deo pax, quámq́, illi diſpliceãt, diſcordia, contẽtiones, iurgia. Quod autem iam vndique omnibus in terris claſſica pulſa ſonãt, quòd regna bellis ſuãt omnia plena, noſtro ſit vitio, noſtrorumque illa culpa eſt peccatorum, ſicut id ita fore olim prædixit dominus. Audituri eſtis prælia & opiniões præliorũ, cõſurget enim gens in gentem, & regnum in regnum. Atq; hoc eſt quod homilia ſuperiori prima dictum eſt, Chriſtum in ſumma pace eſſe natum: viciſſim autem Antichriſtus inter feruentiſſima bella naſcetur, ſicut Chriſtus prædixit fore, tunc, vt refrigeſcat charitas multorum, malitia autem refloreſcat. Poſſunt tamen ſpecialiter hic loquuti eſſe angeli de pace inter deũ & homines, quæ hic per natiuitatẽ Chriſti facta eſt, vbi in ſignum & cõfirmationem veræ pacis, cõiugium factum eſt & copulatio diuinæ humanæq́ue naturæ, vt iã inciperent homines mãdatis obedire diuinis, quod olim inclamauerat deus per Eſaiam, Vtinam attẽdiſſes mãdata mea, facta fuiſſet ſicut flumẽ pax tua: & iuſtitia tua ſicut gurgites maris. Quãdo peccãdo extranei eram⁹ à deo, extraneos nos reputabãt angeli: ſed quando cognonimus regem noſtrum pro nobis natum, recognouerat nos angeli ciues ſuos, & timet angelus adorari ab humana natura, quã in ſuo conſiderat rege. Hinc iam angeli nos cõciues habent ſuos, & pacem firmarunt nobiſcum, nobiſcum inquam qui bonæ ſumus volũtatis: quoniam cum beluinis iſtis hominibus, qui propriam non habent voluntatem, cum Luthero & ſui ſimilibus neochriſtianis, neque deus neq; angeli pacem poſſunt habere, ſed cum iis qui liberum profitẽtur arbitriũ, & adiuuãte gratia Chriſti bonum perficiunt, malũ fugiũt, cũ illis hic in terra pacẽ fecit dominus, & eãdẽ perficit in æterna patria, quã nobis cõcedat in ſecula bñdictus. Amen.

Mat.14.

Eſaiæ 48

Gloſ.

## *EVANGELIVM IN AVRORA* MISSAE, LVCAE II.

*Pastores loquebantur ad inuicem, Trãſeamus vſque ad Bethlehẽ, & videamus hoc verbũ, quod factum eſt, quod fecit dominus & oſtẽdit nobis.*

*Et venerunt feſtinantes, & inuenerunt Mariam & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio. Videntes autem cognouerunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierant, mirati ſunt, & de iis quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos. Maria autem conſeruabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo. Et reuerſi ſunt paſtores, glorificantes & laudãtes deum in omnibus quæ audierant & viderant, ſicut dictum eſt ad illos.*

## HOMILIA VNICA.

Anctiſſima virgo Maria, hyeme duriſſima in regione peregrina ſub caſa viliſſima puerum Ieſum peperit: vſque adeo contempta fuit ab omnibus, vicinis etiam neglecta Nazarenis, inter quos nata fuerat, ſimul & Bethlehemitis, apud quos mater ipſi⁹ Anna nata fuerat. At qui quod non honore merito dignatus eſt mũdus, idipſum glorificauit de cælo dominus ſuper omnes filios regũ in terris. Angelus enim domini apparuit paſtoribus cum magna claritate, & cũ eo magna multitudo angelorum, laudantiũ
Mat. 18. deum & dicẽtiũ, Gloria in excelſis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Et poſtquam euanuerunt angeli (ſiquidem tantiſper illi manent nobiſcum, dum miniſteriũ ſuum perficiant, aliàs ſtant in cælo, vt videant faciẽ patris
Gene. 28 cæleſtis, vnde & Iacob angelos vidit deſcendentes & aſcendẽtes) Paſtores loquebantur ad inuicem: tranſeamus vſque Bethlehem, & videamus hoc verbum quòd factũ eſt. O bonos paſtores, qui grege ſuo impediti non ſunt, quo minus ab
Ioan. 6. eo irent vſq; in Bethleem, quorum exemplo nullus aliquod ſibi obſtaculũ vel mouere, vel permittere debet, vt relinquatur ex lucro & bonis tẽporalibus, vt nõ perueniat in domũ panis, hoc eſt, in Bethlehẽ, aut q̃d aliud nobis eſt Bethlehẽ, niſi eccleſia ſancta, in qua panis vnus eſt, qui de cælo deſcẽdit? Quiſquis igitur es, & haberi vis bonus Chriſtianus, age quotieſcunque templum viſitas, crede te cum illis paſtoribus abire in Bethlehẽ, & cũ eis videre puerum Ieſum. neque hic vlla eſt diuerſitas, niſi quod paſtores illum in propria carne viderũt. quem tu ſub velatis ſpeciebus panis cõſpicis in venerabili ſacramento altaris, ſicut in ſpiritu etiã

fecit Dauid,dicens,Quoniã trãſibo in locũ tabernaculi ad *Pſal.41.*
mirabilis vſq; ad domũ dei.(de trãſitu ſymbolico multa poſ *Hugo.*
ſent dici,quia filij Iſrael trãſierũt ex AEgypto,trãſierũt per
deſertũ,tranſierunt in terrã promiſſionis,ſed facile eſt iter
per ſymbola) Et tu itaq; diues, & tu artifex,quiſquis es qui
manibus & labore tibi victũ quæritas, paſtores illos comi-
tare in Bethlehem,hoc eſt,in eccleſiã & templum domini:
dehinc rurſus reuertere ad gregem tuum,id eſt,negocia ti-
bi peragẽda. Prælatus aliquis aut cœnobij procurator,etſi
gregem ſibi commiſſum & rem familiarẽ habet tractãdam,
tamen interdũ vadat in Bethlehem,cõtempletur, animũq;
ſuum pie meditando exerceat: & tunc denuo ad officium *Beda.*
ſuum redeat. Videamus,inquiunt,verbum.O paſtores do- *Ambro.*
ctos & egregie iã angelica illuſtratione eruditos, feſtinãt
verbum videre,non Chriſtum natũ, ſed hunc verbi nomi-
ne intelligunt. verbum vtique illud erat æternum,verbum
iam inde ab æterno è corde parẽtis genitũ cæleſtis. Verbũ
de quo Ioannes ait, In principio erat verbũ, & verbũ caro *Ioan.1.*
factum eſt. Ita paſtores Chriſtum ſuo proprio & perſonali
nomine honorarunt,verbũ dũ vocant,quod fecit dominus,
non quod verbum illud æternum in ſua ſit eſſentia factum: *Symbo.*
quia ſic ab æterno genitũ eſt, nõ factum,vt ait Ioannes,per
verbum facta ſunt: & ideo quod paſtores dicunt verbum,
quod fecit dominus,ſecundum humanam naturã intelligẽ-
dum eſt, in aqua iam inuiſibile dei verbum viſibile factum
erat,ſicut in ſpiritu perſpexit propheta, quando eũ in terris *Baruc.5.*
viſum,& cum hominibus eſſe cõuerſatum perhibet. Nemo
tamẽ hîc ſuſpicetur,paſtores ex incredulitate abiiſſe ad vi- *Ioan.20.*
dendum ſicut Thomas, qui niſi videret, credere nõ voluit:
ſed ſicut magnũ gaudium ex ſolo iam auditu conceperant,
ita videndo quoq; exercere ſe voluerunt, vt ſic dicere poſ- *Iob.41.*
ſent cũ Iob, Auditu auris audiui te,& iam oculus meus vi-
det te. Ad hæc is angeli animus fuit,eaque voluntas,vt abi-
rent viſum puerum,quoniam in hoc eis ſignum certũ dede-
rat vnde cognoſcerent illũ,dicens,Inuenietis puerũ. Acce-
dit huc & alia cauſa,ſiquidem teſtes illi eſſe debebãt tã ad-
mirandæ natiuitatis,certiores autẽ ſunt teſtes,qui ſimul de *Chryſo.*
viſis & auditis teſtantur. Quid quod illi tanquam primitiæ
totã repræſentare debebant Iudæorũ gentem,quæ ex pro-
pinquo erat? ſiquidem verum deum agnoſcebat,lege & præ-

ceptis ſuis videbatur. decuit igitur vt paſtores coram ante Chriſtum iam natũ apparerent. 2 Et venerunt feſtinantes, & inuenerunt Mariam, & Ioſeph, & infanté poſitum in præſepi, Venerunt, inquã, feſtinantes, neq; morati ſunt diu, ſed præ deſiderio magno, & animi ſui ardore ꝓperarint videre Chriſtũ, quomodo ille frater & redéptor ipſorũ factus iam eſſet, ſimulq; Maria eorum & omniũ credentiũ mater.

*Heb.4.* Ita nos quoq; oés feſtinare oportet ad Chriſtũ & ad felicitatem æternã: iuxta illud Pauli, Feſtinemus ingredi in illã requiẽ, vt ne in idipſum quis incidat incredulitatis exéplũ. Hinc eſt quod paſtores illi, quãdo diligéter adeo & ſedulo dominum quæſierunt, eũdé etiam inuenerãt, ſimulq; cũ ipſo Mariã & Ioſeph. Hæc ſiquidé tria ſunt ſancta nomina & ſolennia, ſacraq; habẽda cuiq; Chriſtiano, eo quod ſint omni gratia plena. Vidẽtes autem cognouerũt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc, id eſt, poſtquam ſigna cognouiſſet ſibi ab angelo prædicta in Chriſto impleta, vnde fides eorum robur accepit: & tamen adhuc in maioré adhuc admirationem venerũt quũ inueniſſent puerũ illum adeo deſtitutum, parẽtes quoq; ipſius coram mũdo cõtemptos & egenos homines, & tamẽ ibi adeſſe cæleſte miniſteriũ angelorum, ideo hoc ipſum illi aliis etiã denũciarunt hominibus, qui pariter admirati ſunt. nam & Mariæ & Ioſepho & aliis hoc idé annũciarũt. Quis aũt tam admirabile factum nõ merito demiretur, incolas cælorũ videri in terris, & terram iam cæleſti pace cõfirmatam ſuperis reconciliari, illũque puerum admirãdum cæleſtia ſimul & terreſtria pacificare? Sicut etiam de Ioanne iam recés nato dixerunt homi-

*Luc.1.* nes, Quiſputas puer iſte erit? ita hic quoq; admirbũdi homines laudarunt dominũ, quũ iã teſtimoniũ audiuiſſent pa-

*Eſaiæ 25.* ſtorũ, ſicut Eſaias dixit, Domine, deus meus es tu, exaltabo te, & cõfitebor nomini tuo, quoniã feciſti mirabilia. Verba ſuperiora euangeliſtæ intelligunt nõnulli ſic, quòd angeli etiam aliis quàm paſtoribus apparuerint quibus quũ poſtea paſtores ea quæ ſibi cum angelis obtigerant narrarunt, admirati ſunt ſe quoque iam ex aliis ſimilé angelorum appa-

*Beda.* ritionem cognoſcere Beda hic. Spirituales, inquit, eccleſiæ paſtores in hoc maxime ſūt ordinati, vt verbi dei myſteria prædicent, & miranda illa quæ in ſcripturis didicerũt, ſuis auditoribus oſtẽdant, idque cum quadam pia ſimplicitate,

nõ elati, & cum faſtu facere debent, propria tũ fiducia tum ſapiẽtia, ſicut & paſtores illi in omni ſimplicitate teſtimonium de Chriſto dederũt, eo quod ſimplicitas eorum teſtimonio multũ deſeruiebat, teſte Sapiente. Sentite de domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illum, quoniam inuenitur ab iis qui nõ tentant illum, apparet autem eis qui fidem habent in illum. *Sapien.1.* 3 Maria autẽ conſeruabat omnia verba hæc, cõferens in corde ſuo, & id quidẽ illa fecit, ne angelorũ paſtorũq; verba vel contẽnerentur vel interirẽt. Ambr. ait, Diſcamus ſanctę virginis in omnibus mirandam caſtitatem, quæ nõ minus ore pudica quam corpore, argumenta fidei cõferebat in corde. quod ſi Maria à paſtorib' diſcit, quur tu declinas diſcere à ſacerdotibus? *Ambro.* Beda hic addit, Maria virginalis pudicitię iura cuſtodiẽs, ſecreta Chriſti quæ nouerat, nemini diuulgare volebat: ſed ipſum quando vellet hæc, & quomodo vellet diuulgari, reuerẽter expectabat. Interim tamen tacita ſecũ ſingula cõferebat in ſcripturis & acta & agẽda. (poſſes in hoc inducere hic omnes ſcripturas de incarnatiõe & natiuitate Chriſti ex prophetis, ſicut paſſim citat Beda.) Et in hoc euidẽs apparet Mariæ ſapientia. audita enim cõſeruare nõ poſſunt ſtulti, iuxta verbũ Sapientis, Cor fatui quaſi vas cõfractum, & omnem ſapientiam non tenebit. Atque illa præcipua laus ſt Mariæ, quòd verba iſta omnia conſeruauit in corde ſuo: quæ aliàs mulierũ cõſuetudo nõ eſt, vt quicquã taceant, niſi quod nõ norunt. Pulchre huc fecit quod Ambroſ. ait de mulieribus docere volentibus. Si Maria ante pręcepta apoſtolica tacet, quur tu poſt apoſtolicũ pręceptũ magis cupis docere quàm diſcere? Diſce perſonæ vitium eſſe, nõ ſexus. deniq; Maria pręceptũ nõ accepit, exẽplũ edidit. Quod ſi pater ille ſãctiſſimus in hæc noſtra turbulẽta reuerſus ſecula, audiret petulãtes & procaculas neochriſtianorũ mulierculas etiã prædicandi ſibi munus ſumere, & euangeliſtarũ officium arrogare, nõnne lũbriculos & vermiculos miſerabiles cõdignis modis tractaſſet, in euangelio nolẽtes etiam Paulo cõcedere? Ille autẽ apoſtolica autoritate ſic præcipit, Mulieres in eccleſiis taceãt. nõ enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe. ſi quid autem volunt diſcere, domi viros ſuos interrogẽt. Turpe enĩ eſt mulieri loqui in eccleſia. Et alibi, Mulier in ſilẽtio diſcat cũ omni ſubiectione. docere enim mulieri

*Beda.* *Eccl.21.* *Ambro.* *1.Tim.2.* *1.Cor.14* *1.Tim.2.*

nõ permitto, neque dominari in virum, ſed eſſe in ſilentio: Eius rei exemplum hic ſibi ſumant pudicæ mulieres õnes in Maria, quæ cum virgo omniũ eſſet prudentiſſima & in ſcripturis omnibus à ſpiritu ſancto funditus edocta, tacuit tamen, conſeruans tantum omnia verba in corde ſuo.

4 Inuenio adhuc illorũ omnium myſticam expoſitionẽ, quomodo Maria ſit quælibet fidelis anima, in qua Chriſtus ſpiritualiter naſcitur: ſicut Chriſtus ait matrẽ ſibi & fra-
*Lucæ* 18. tres eſſe, quotquot audiunt verbum dei & cuſtodiunt illud. Et ſic Iudæa Chriſti laudẽ & cõfeſſionẽ ſignificabit, in qua ſancti Martyres etiã vſque ad mortẽ perſeuerarunt. Panni quibus inuolui illũ oportet, opera bona ſunt in quibus do-
*Ioan.* 14. minus mãſuetiſſime cõquieſcit, ſicut ipſe ait, Si quis ſermones meos ſeruabit, diliget eũ pater me⁹: & ad eũ veniemus, & manſionẽ apud eũ faciemus. Neochriſtiani porro iam neque ieiunant, nec orant, nec confitẽtur: quid itaque mirũ, ſi Chriſtũ pannis nequeãt inuoluere, quãdo pannos illos nõ habent, ſed alios neſcio quos laceros, quib⁹ veluti nebulis magis opprimitur? Puer autẽ in præſepi iacet ſacrarũ literarũ. ſicut enĩ pecudes ex præſepi paſcuntur, ita anima fidelis ex ſcripturis paſcua recipit & cibos, dicente dño, Nõ
*Mat.* 4. in ſolo pane viuit homo, ſed de omni verbo quod procedit de ore dei. de qua re multa parte prima diximus. Iſtiuſmodi expoſitiones ſymbolicas quiſque ſibi cõminiſci facile plures poterit, & ad eas ſcripturarũ adhibere teſtimonia, quia theologia ſymbolica nihil facili⁹: ideo nõ proſequor ſingula. facile faceres hic ſermones viginti ſtãdo in ſolis ſymbo-
*Philip.* 1. lis. Quod aũt reuerſi ſũt paſtores, argumẽto eſt nobis nõ requiri in prælato, vt in cõtẽplatiua vita ſemper maneat, ſed ipſum quoq; officij ſui gratia cũ grege redire oportet. Ita curioſus & ſolicit⁹ fuit Paulus quũ dixit, Permanere in carne neceſſariũ propter vos. Si prælatus aliquis ſatis eſſe pu-
*Act.* 20. tet ſe pro ſua parte probitatẽ ſectari, ſtultũ aget. Nam & pro ſubditis eũ laborare oportet, qui ſuæ demãdati ſunt cuſtodię, iuxtã illud Pauli, Attẽdite vobis & vniuerſo gregi, ĩ quo vos ſpũſſãctus poſuit epiſcopos, regere eccleſiã dei quã acquiuit ſanguine ſuo. Paſtores illi inſup laudarũt & glorificarunt deũ. Ecce ingrati nõ fuerũt dño de ſuſceptis beneficiis ſed quæcũque tũ audierãt ab angelo, tũ viderãt in Bethlehem, ea exclamarunt, vt mirabilia magna dei, non ignari

quomodo & q̄d præcepiſſet Moyſes de domino deo,dicēs, Ipſe eſt laus tua & deus tuus,qui fecit tibi hæc magnalia & terribilia quæ viderunt oculi tui. Admiranda etiam merito erat tanta angelorum multitudo cum tam imméſo fulgore, qualis viſio neque patriarcharum,neque prophetarum vlli contigerat,Ita gaudere & exultare debet quilibet Chriſtianus cum angelis,cum Maria matre Ieſu, & cum paſtoribus iſtis laudare & magnificare deū,illique gratias agere pro ſua incarnatione glorioſa & natiuitate,quoniā ipſe eſt benedictus in ſecula.

DE MAGNIFICENTIA ET SVBLImi gloria atque dignitate huius ſanctiſſimæ diei. Homilia vnica.

*Puer natus eſt nobis,& filius datus eſt nobis,Eſaiæ IX.*

VErbum dei patris,verbum æternū,verbum à quo facta ſunt omnia,verbum quod illuminat omnia, quodque ab æterno natum eſt à deo patre,& adhuc quotidie naſcitur ex corde cuiuſque fidelis,iā hodie natum eſt in tempore ex virgine Maria,& is quidem puer natus eſt nobis,vnde gaudere merito vniuerſus debeat orbis. filium altiſſimi ex ſinu patris in hāc carnem veniſſe vt nos ſui regni cohæredes efficeret,& carnem ſuper cælos eleuaret. Et vos itaq; corda veſtra extollite,animos erigite,Chriſtiani omnes ad paruulum iam natum cū paſtoribus accurrite,cum tribus quoq; magis ad Chriſtum properate Quondam angeli viſibiles in carnali ſpecie apparebant,hodie etiam rex angelorum in carne viſus eſt. Magna fuit in creatione mūdi diuina poteſtas,ſed maior bonitas exhibita nobis in noſtra redemptione,ſicut Paulus benignitaté noſtri redemptoris apparuiſſe teſtat᷑ eſt. Gaudete itaque quia natus eſt puer,filius dei datus eſt nobis in redēptionem,ſaluatorem,legiſlatorem,& peccatorum omnium redemptionē. Gaudete inquam, natus enim iā paruulus ille eſt, quē vniuerſus orbis tot retro ſeculis,annis nimirum quinquies mille cētum nonagintanouem,maximo omnium deſiderio expectauerat omnis turba patriarcharum & prophetarū. Gau

*Ioan.1.*

*Tit.3.*

dete & exultate. puer ſiquidem ille natus eſt, qui habet claues cæli, quod iam amplius quinque milibus annorum clauſum fuerat. (ſequor hic ſupputationẽ cõmunem Euſebij & aliorum, quia Hebræi dinumerant ſolũ ter mille ſeptingentos ſexaginta annos & 4. menſes) Verũ puer hic cælũ aperuit claue ſãctæ crucis. Vnde quis nõ exultet tã ſancto die, quo qui natus eſt puer, deus viuus & verus eſt, cuius mater virgo, partus ſine dolore, cui ſtabulum palatiũ eſt, & præſepe pro cunis, vbi etiã nox ſicut dies illuminata eſt? ita canit eccleſia, Gaude & lætare Hieruſalẽ, ecce rex tuus venit, de quo prophetæ prædixerũt, puer enim natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis. quæ verba fuerũt noſtri exordij, de quibus vt amplius quid & cũ fructu liceat mihi quidem loqui, vobis autẽ audire, pro gratia impetrãda puerperã virginem ſalutatione angelica ſalutemus, dicentes, Aue gratia plena.

*Euſeb.* *Beda.*

Euangelium de glorioſa natalis Chriſti feſtiuitate Lucas deſcripſit capite ſecundo. (dic vt ſupra) Nos hic per capita quædam breuiter oſtendemus, in quibus ſe anima fidelis exercere queat pia contemplatione.

1 Et principio quidem ſolito magis gaudere hodie debet quilibet Chriſtianus, ſicut in præfatione declarauim⁹. vere enim dies eſt omni gaudio plena, qua Chriſtus angelorũ & electorum omniũ gaudium natus eſt in hunc mundum. hoc enim eſt quod expectarũt omnes angeli in cęlo, homines in terris, & patres in limbo: quãdo autẽ per Chriſti natiuitatẽ deſideriũ corũ ſatiatũ eſt, merito gaudere debemus omnes. nihil hic de obſtinatis & cæcis Iudæis ſentio, qui adhuc ſuũ expectant Meſſiam, quẽ nos iam olim ſuſcepimus, ipſis autẽ Antichriſt⁹ pro deo habebitur. Quod ſi autẽ tu, ô pia & fidelis anima, meditari cupis feſti huius ſolẽnitatẽ, hoc age, intuere, quòd rex ille regũ dominus dominantiũ, paruulus nobis natus eſt natusq; adeo eſt in nocte, in aſpera hyeme, ſub caſa, in præſepe repoſitus, & id factum eſt cõmuni ſanctorũ patrũ ſentẽtia die dominico, vt iã merito omnis amplitudo, dignitas atq; maieſtas ſabbati in diem trãſlata ſit dominicũ, quo Chriſtus & natus eſt & reſurrexit, ſicuti cõtra feria ſexta cõceptus eſt & mortuus. (de trãſlatione ſabbati, vide in feſto reſurrectionis) decuit quoq; vt in die dominico, quem aliàs ſolis diẽ dicim⁹, ſol iuſtitiæ naſceretur.

*Haymo.* Haymo mirifice reluctatur, qa ann⁹ natiuitatis Chriſti e-

rat annus nouus cycli ſolaris,& erat iuxta ei⁹ ſupputationē annus biſextilis,in quo erant literæ dominicales c,d. & ita concludit b in quo eſt natiuitas Chriſti, fuiſſe in ſabbato. Ego id calculiſtis tribuo,videant illi.ego exiſtimo quia annus primus natiuitatis non habuerit niſi octo dies,itaque c, d,biſextilis ad annum ſecundum pertinuerint, & b,ad annum primum, tunc certe dominico die fuiſſet natus Chriſtus. Sume experimentum, & accipe annum domini 1518. vbi c fuit litera dominicalis, diuide numerum per 28.tunc anni domini 7.iterum c fuit litera dominicalis,& reſtabūt ſex anni,qui retrograde currentes,veniēt in c d,iuxta Haymonis ſentētiam.at hoc mittimus ad ſcholas.Strabus certe non conſentit Haymoni,ſed conſule Paulum Sempronien. de ratione paſchatis. non vacat iam illa ad vnguem excutere & ſupputare. At quia omnium ſententia annunciatio facta eſt feria ſexta, die vigeſimaquinta Martij neceſſe eſt vigeſimamquintam Decembris fuiſſe in die dominico. *Strabus.* *Sempro.*

2 Vere magnificus eſt hic natalis Chriſti dies, ideo & Chriſtianis omnib⁹ ſancte,alacriter & ſine peccato trāſigēdus.Caute enim proſpicere ſibi debet quilibet Chriſtianus, qui modo Chriſtū hodie natū deum, cōditorem & redemptorem ſuum eſſe credit, ne quid hodie peccet, néve deū offendat, vnde incarnatio Chriſti quæ ſibi in vitā data eſt,imputetur in mortem. Maieſtatē huius diei etiā nox lucida magnifice demōſtrauit,qua natiuitas hęc facta eſt:quoniam in hoc & doctores cōſentiunt,& nō diſſentit euāgelica hiſtoria,Chriſtum in nocte natū eſſe,& quidem media. Qua ratione motus Thelesphorus Papa,inſtituit hac vna ſolēnitate ter miſſarū officia celebrari debere,quod aliâs totu anno non permittitur fieri ab vno presbytero:eaq; ſane ſingularis eſt hui⁹ diei prærogatiua præ omnib⁹ aliis toti⁹ anni diebus. Factam autē eſſe illā natiuitatē in nocte,teſtatur ſcriptura.Ita enim Sapiens ait, Quum quietum ſilētium cōtineret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet, omnipotēs ſermo tuus domine exiliēs de cælo,à regalibus ſedib⁹ venit. Quæ verba quis neget tēpus inſinuare natiuitatis Chriſti? Cuiuſmodi autem hæc nox fuerit, ex ſcripturis licet intelligere.illa enim Chriſti natiuitas æque cito cælū impleuit & occupauit atq; terram. Quid autem tu ſanctiſſime Dauid in animo habebas,quando in ſpiritu di- *C.nocte ſanctade conſ.diſ.1 &c.con ſub. iſti, de celc. miſſ.* *Sap.18.* *Pſal. 138*

tus eſt,quo dies toto anno breuiſſima eſt, in ſolſtitio hyemali(licet iã mutauerit ſedẽ propter nimiã intercalationẽ anni biſextilis.quũ nõ abundẽt in quolibet anno ſex horę integræ) & ſic quando creſcere dies incipiũt,vt oſtenderet velle ſe nobis ſemper creſcere ſalutari virtutũ donorũq́ue profectus.Sãctus Ioãnes autẽ decreſcẽte die natus eſt,vnde etiã de eo dixit,Illũ oportet creſcere, me aũt minui.Chryſoſtomus quoq; ait,Deus factus eſt filius hominis,vt homo fieret filius dei. Gaudete igitur dilectiſſimi cum puero Ieſu. natus em̃ eſt nobis in ſalutẽ noſtram,nobis ille natus eſt & datus,ſimulq́; poteſtatẽ nobis dedit filios dei fieri. Vtinam oẽs gratiã illã à dño Ieſu accepiſſetis,vt cum omni veritate omnib⁹ vobis dicere poſſem, quod Paulus dixit Galatis, Omnes vos filij dei eſtis per fidem in Chriſto Ieſu. Atqui poſſum hoc vere dicere, ſi modo vos pacẽ habueritis cum proximis veſtris ſine omni inuidia & ira, pacati etiam fueritis in cõſcientiis veſtris,tunc enim vobis etiam dicet dominus,Beati pacifici,quia filij dei vocabuntur. *Ioan.3.* *Chryſo.* *Ioan.1.* *Galat.3.* *Mat.5.*

4 Gaudete chariſſimi iam hodie cũ paſtoribus illis. Iætamini cum Ioſeph,exultate cum ſanctiſſima virgine matre Maria. Nã quis ſatis exclamet,quæ lingua ſatis eloquatur immenſum Mariæ gaudiũ.quãdo vidit peperiſſe ſe puerũ Ieſum,ſine viro,ſine dolore,ſine virginitatis amiſſione, quem antea ſibi prænunciauerat angelus, quem virtute ſpiritus ſancti conceperat,deum & hominẽ verum, regem gloriæ? Aut non gauiſa fuerit,iam conſpicata angelorũ ſibi obſtetricis loco,adeſſe miniſteria? Nonne tenerrimũ Chriſti corpuſclũ, ex puriſſimis ſui ſanguinis guttulis coalitũ,maximo gaudio inſpexerit? Præſciuit illa vtiq; etiã momẽtũ partus ſui,& omnis iam animus eius ſenſusq; totus gaudio vtique perfuſus eſt,& ſimul exultauit in domino deo,eũq́; quem genuit,adorauit.puerum ante ſe collocauit,procidit ipſa corã eo,adorauit,matris affectum,oſcula, omnemq́; illi honorẽ exhibuit. Auguſtinus in hac eſt ſentẽtia,vt putet Moyſen hic in terris diuinã eſſentiã vidiſſe aliquandiu, ſicut legimus dñm cum Moyſe loquutũ de facie ad faciẽ, ſicut homo loqui ſolet ad amicum ſuũ.Similiter & de Paulo ſentit,qui rapt⁹ fuit in tertiũ cælũ,id eſt,ad intellectualem viſionem, vt deum nõ per corpus, non per ſimilitudinem corporis,ſed ſicut eſt ipſa veritas cerneret.Et in hoc ambo *Augu.de gen.ad literã l.12. c.4. & q. 63.ad Oroſium.* *Exod.33.* *1.Cor.2.*

illi participes effecti ſunt gaudij beatorũ. Quòd ſi igitur Au guſtinus eis tãtũ gaudiũ tribuit hic in terris, quod tñ exiguo tempore habuerũt per gratiam dei: quis nõ pie credat hodierno die Chriſtũ quoque ſuam ſanctiſſimam matrẽ in tantùm exhilaraſſe, vt etiam primo ſtatim aſpectu illi ſuam exhibuerit eſſentiam diuinam intuendam, vnde tantùm cõ ceperit gaudiũ, quantum nullus vnquam hominum habuit

Luc. 1. in terra? Et tũc potuit illa dicere, Magnificat anima mea do minũ, & exultauit ſpiritus meus in deo ſalutari meo. Atq; hoc vnum eſt ex ſeptem gaudiis virginis matris, ſed tamen cũ hoc gaudio ſtetit adhuc, quod poſſet contriſtari de ege ſtate filij, ſicut Maronis declarat, animas in purgatorio ſum me lætari, & tamẽ pati pœnam. Quis porro pius nõ credat interfuiſſe hic ſanctũ Gabrielẽ archangelum, alioſq; ange los. neque tãtùm adoraſſe virginis filium, ſed ipſam quoq; virginem matrẽ cõdigne eſſe veneratos. Gabrielem quoq;

Lucæ 1. dixiſſe verbum illud ſuum ſolẽne, Aue Maria gratia plena, dominus tecum, benedicta tu in mulieribus? Ecce vides iã in te impletũ, quod dudum tibi prędixeram, te concepturã ſimulq; parituram filium. ecce hic ille qui magnus eſt & fili us altiſſimi, hic eſt qui totum ſaluaturus eſt mũdum. In hoc implebitur quicquid patriarchis & ꝓphetis ꝓmiſſum fue

Gene 27. rat, ſicut dominus dixit ad Abraham: eo quod obedieris vo

Gene. 21. ci meæ, benedicẽtur in ſemine tuo omnes gentes. In hoc fi lio tuo implebitur, quod regio prophetæ promiſſum eſt, Iu rauit dominus Dauid & non fruſtrabitur eum, de fructu vẽ tris tui ponam ſuper ſedem tuam. Conſimili modo reliquas etiam ſcripturas de Chriſto induxerunt, deumq; magnifica uerunt, qui eſt benedictus in æuum, Amen.

Propoſueram explanare euangelium Ioannis quod in ſummo officio legitur. Verum expenſa eius altitudine, & quod ſenſus eius paucis explicari non poſſet, ſubſtiti. nam ad populum quum totum euãgelium Ioannis explanarem, tredecim horas in hoc vno textu abſumpſi. niſi enim diligẽtiſſime declaretur, populus vacuus abibit.

## DE SANCTO STEPHANO PROTHOMARTYRE, EVANGELIVM, MATTHAEI XIIII.

*IN illo tempore, dixit Ieſus ad turbas Iudæorũ & principes ſacerdotũ: Ecce ego mitto ad vos prophetas & ſapientes & ſcribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis ĩ ſynagogis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatem, vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram à ſanguine Abel iuſti, vſque ad ſanguinem Zachariæ filii Barachiæ, quem occidiſtis inter templum & altare. Amen dico vobis, venient hæc omnia ſuper generationem iſtam. Ieruſalem Ieruſalem, quæ occidis prophetas & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt: quoties volui congregare filios, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti? Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta. Dico enim vobis, non me videbitis à modo, donec dicatis, Benedictus qui venit in nomine domini.*

Mat.13. Act.15. 2.Co.11. Hebr.11. Luc.23.

### HOMILIA I.

QVando per vniuerſam hodie eccleſiã ſancti protomartyris Stephani feſta colimus, & nos quoque euangelium hodiernum breuiter percurramus, venturi deinde ad vitam illius, ſicut à Luca deſcripta cernitur in Actis apoſtolicis. CHRISTVS exprobrauit hic Iudæis cædem & occiſionem prophetarum, quos occiderũt patres eorum, & tamen filij illorum monumenta exornauerunt. idque totum in veteri teſtamento factum eſt. in nouo autem quid ſit futurum ſequitur, quum ait, Ecce mitto ad vos prophetas, ſapientes & ſcribas &c. Theophylactus hæc ita inducit. Paulo ante hoc euangelium narrauit Theop.

dominus,quomodo Iudæi excuſarint ſe de occiſione ꝓphe tarum,quod ſi & ipſi fuiſſent in diebus patrũ ſuorũ,noluiſ ſent tunc ipſis participaſſe in ſanguine prophetarum.Verũ quãdo iſti Iudæi antiquis multo erãt ſceleſtiores,voluit iis verbis dominus manifeſte arguere eos mẽdacij dum & ipſi

*Mat.23.* occiſuri eſſent prophetas atque ſcribas, imo dominum pro

*Hila.* phetarũ crucifixuri.Quo dicto probare voluit dñmin' etiã illud,quod ante ad eos dixerat,vt implerẽt menſurã patrũ ſuorũ.Sed tu hic mihi triplicia illa noĩa obſerua,& quid iis ſibi voluerit dominus.Sunt enim qui ibi apoſtolos intelli gãt, eo quod illi de futurorũ quidem reuelatione ſint prophetæ,de Chriſti aũt agnitione ſapiẽtes,& de legis intelli

*Theop.* gẽtia ſcribæ.Ita & Theophylactus,de apoſtolis,inquit,hæc dicit quos ſpiritus ſanctus ſcribas fecit.hoc eſt,doctores po puli,& ſapiẽtia omni atque prophetia ornauit . Adhuc ali ter hæc ad apoſtolos referũt,quorum nõnulli ſunt ſcribæ vt euãgeliſtæ,qui multa ſcripſerũt ad eruditionem populi chriſtiani,iidẽ quoq; ſapiẽtes exiſtũt,& diuinitus illumina ti in cæleſtibus.Ad hæc quidã illorum etiam ſpiritũ habue runt propheticũ,ſicut Ioãnes quãdo ſcripſit Apocalypſim, Et hæc quidem omnia ita habent,vt i diximus.ſed tamẽ an

*Hieron.* te omnia expoſitio mihi placet Hieronymiana, quæ obſer uare nos iubet iuxta Apoſtolũ,ſcribẽtẽ varia eſſe dona di ſcipulorũ Chriſti:alios ꝓphetas,qui vẽtura prædicẽt:alios ſapiẽtes,qui nouerũt quãdo debeãt proferre ſermonem:alios ſcribas in lege doctiſſimos,ex quibus lapidatus eſt Ste

*1.Cor.7.* phanus,Paulus occiſus,crucifixus Petrus,flagellati in Acti bus apoſtolorũ diſcipuli.Manifeſtũ eſt quod Paulus ad Co

*Ephe.4.* rint.aſſerit,ſuum cuiq; eſſe à deo donum , & cõſpirat cũ eo illud,quod ad Epheſios ſcriptum reliquit,Dedit quoſdã apo ſtolos,quoſdam prophetas,alios euãgeliſtas,alios paſtores

*Act.11.* & doctores.Ex illis itaq; diſcipulis Chriſti, prophetæ qdã fuerũt qui vẽtura prædixere,ſicut Agabus è Ieruſalẽ deſcẽ dit in Antiochiã,& per ſpiritũ prædixit imminere famẽ magnam vniuerſo orbi. Sic etiam Philippus vnus ex ſeptẽ diaconis,in vrbe Cæſarea quatuor filias habuit , virgines, prophetiſſas.Eodẽ modo in ciuitate Antiochia fuerũt pro phetæ & doctores.Deinde ſapiẽtes illorũ nõnulli extitere qui quid & quãdo eloquerẽtur,probe cognouerũt,iuxta il

*Cor.2.* lud Pauli,Sapiẽtiã loquimur inter perfectos,ſapienriã ve-

ro nō huius ſeculi,neq; loquimur principiū huius ſeculi, q
deſtruūtur:ſed loquimur dei ſapientiā in myſterio quæ abſ
cōdita eſt. Alij etiā ex eis ſcribæ fuerunt in lege doctiſſimi.
2 Iam porro ſubdit domin⁹.quomodo indignis modis tra
ctaturi eſſent illos ad ſe miſſos:& ait,quoniam ex illis occi
detis & crucifigetis,& ex eis flagellabitis in ſynagogis ve
ſtris,& perſequemini de ciuitate in ciuitatē.Sic occiſus eſt
Ioannes baptiſta , ſic Iacobus frater Ioannis decollatus eſt
& ipſe. Sanctum Iacobum quoque alterum adrepta pertica *Act.12.*
fullonis interfecerunt,Petrum & Andream crucifixerunt, *Act.7.*
Stephanum lapidauerunt,Petrum & Ioannem flagellarunt *Act.4.*
quanuis gaudentes&alacres ibant a conſpectu cōcilij. Pau *2.Cor.11.*
lus inſuper quinquies quadragenas vna minus plagas ſuſce
pit,& alia multa ſicquoque in omnibus ſtuduerunt & co-
nati ſunt diſcipulosChriſti inſectari. Verūtamen recte Pau *1.Cor 4.*
lus inquit,Perſequutionem patimur, & ſuſtinemus. Quid *Act.18.*
multa?vſque adeo Iudæi perſequuti ſunt apoſtolos,vt reli
ctis illis conuerterentur ad gentes. Verum non hæc omnia
cedent ipſis impune,ideo enim addit dominus,vt veniat ſu
per vos omnis ſanguis iuſtus.qui effuſus eſt ſuper terram a *Theoph.*
ſanguine Abel iuſti vſque ad ſanguinē Zachariæ. Ecce quo- *Gene.4.*
modo peccata parentum veniunt etiā ſuper filios, nō quod
puniantur propter peccata illorum,ſed quia poſt tanta exē
pla emendati non fuerunt,ſicut & Lamech poſt Cain plus
punitus fuit,quanuis non interemiſſet fratrem,ſed quod no
fuiſſet ad exemplum Cain emendatus. Qua de re multa ali
bi diſſeruimus. Hieronymus hic inquit, Quis ille Abel
fuerit,nos ex hiſtoria Geneſeos cognitum habere,de Zacha
ria autem in cōtrouerſia poni. Sunt etenim qui putent illū
patrē fuiſſe Ioannis Baptiſtæ,quod eum Iudæi occiderint
ob adnunciatum aduentum Chriſti. Hoc.autem,ait Hie-
ronymus,quia de ſcripturis non habet autoritatem,eadem
facilitate contemnitur qua probatur. Alij vero dicunt illū
Zachariam fuiſſe vnum ex minoribus prophetis,quoniā pa
tri ſuo Berachiæ nomē fuerit. Verum iſte inter templū &
altare occiſus non eſt,eo quod tēporibus illius tēplū deſtru
ctū eſt,atq; nunc rurſus ædificari cœptum. Cōcludit igitur
S. Hieronymus fuiſſe hunc Zachariā filium Ioiadæ ſacerdo
tis,quē occiderūt Iudæi in veſtibulo tēpli,ſicut hiſtoria Re *Zach.1.*
gū teſtatur. Quod ſi obiicias,non conuenire hoc quod Chri *Eſdr.3.*

2.*Pa.*14. ſtus Zachariā hūc fuiſſe filiū Barachiæ cōmemorat,qué ali
4.*Re.*12. bi patrē habuiſſe Ioiadā legimus,Rńdebitur,Barachiā idē ſonare quod eſt,benedictꝰ dñi,quo nomine & Ioiāda appel latur ob ꝓbitatē ſuā,in Paralipo. Et in hoc vt plurimū ſancti patres cōquieſcunt,quoniā in euangelio Nazareorū expreſſum eſt Zachariā filiū fuiſſe Ioiade(meminit etiā Iſaias
*Theoph.* ca.8. Zachariæ filij Barachiæ.)Ceterū Theophylactus nō abſurdum arbitratur Zachariā hunc cenſeri & intelligi patrē Ioannis.ita enim(inquit ille)habet narratio nobis tradita,quod locus quidā in templo fuerit,in quo ſtabāt virgines,igitur quū eſſet pōtifex,poſtq̄ deipara peperiſſet Chriſtū,& ſtatuiſſet illā in eo loco,indignati ſūt cōtra eū Iudæi & occiderūt eū,quod cū,virginibꝰ collocaſſet mulierē quæ pepererat.Et fuit illa quidē ſeculi ſui narratio,nullū aūt in hoc adducit ſcripturæ alicuius teſtimoniū.Diceres, Quur
*Hieron.* Abelē tantū & Zachariā hic dñs cōmemorat,nec quenquā alium?Audi Hieronymū,qui regulā ſcripturarum producit, duas generationes bonorū & malorū noſſe,ſicuti per ꝓphetam dicit dñs,Si Nos,Iob& Daniel inuenirentur in medio iſtorū hominū,&c.vbi iuſti oēs ītelligūtur,qui æquales ſūt tribus illis in virtutibus & operibus bonis.Sic per Cain & Ioiadē regē mali oēs intelligūtur,qui ita apoſtolos ꝓſequuti ſunt,ſicut de Cain & Abel ſcriptura teſtatur.Poteſt tamē peculiariter illa ſubeſſe cauſa,quur Abel hic exprimatˀ, quoniā ex ſola fratris inuidia ſine omni merito ſuo occiſus eſt,
*Chryſo.* & eodē quoq; modo Chriſtus ſine omni peccato ex liuore
*Theoph.* fratrum ſuorum Iudæorum crucifixus eſt.Itaq; vt maximeparentes & maiores eorum ob perſequutionem & occiſionem prophetarum puniti ſint,nihilo magis inde emendati ſunt filii acerbius igitur & grauius puniuntur omnibus maioribus ſuis,quod ſanguinem innocentem effuderunt.

3 Solita pietate miſeratus porro dominus,exclamat con-
*Hieron.* tra Ieruſalem Ieruſalem,Ieruſalem,quæ occidis prophetas
*Luc.*19. & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt.Non ſaxa & ædificia ciuitatis,ſed habitatores vocat,quem paterno plāgit adfectu ſicut alibi fleuiſſe legitur dum aſpiceret ciuitatē,Et bis nominat Ieruſalem,in argumētum quoniā reuocet illā magna
*Chryſo.* cōpaſſione.Idipſum obſeruauit etiāChryſoſtomus, dicens: Quid ſibi hæc vult conduplicatio?miſerantis valdeq; diligentis,huiuſmodi orationis figura eſt,quaſi enim ad conti

nue & valde dilectam,quæ qm̃ diligentem ſemper contem pſerit,pœnas datura,ſic ſupplicia illaturus,quare ita faciat ſatisfactionẽ adducit,Deinceps iam per ſimilitudinem oſtẽ dit dñs,quantũ dilexerit illam,dicẽs,Quoties volui congregare filios tuos ſicut gallina cõgregat pullos ſuos ſub allias ſic de Chriſto prædixerat iã olim Dauid,Diſperſiões Iſrael congregabit.Ideo hic eos dñs arguit,quod diabolũ poti⁹ au dierint,a quo diſperſi & a veritate fuerint abducti,congregantẽ autẽ dñm nõ ſuſceperint,inquit Theophylactus. Et quod hic ſimilitudinem inducit gallinæ,etiam ante eum ſi mili exemplo fecit Moyſes,dicẽs.Sicut aquila prouocãs ad volandum pullos ſuos,& ſuper eos volitans expandit alas ſuas,adſumpſit eum atque portabit in humeris ſuis Sed audio quærere quẽpiam,quur hic ſe dñs magis gallinæ quã volatilium cuiquam cõparet. Age reſpondeat illi Auguſtin⁹ Fortitudo.ait ipſe,Chriſti te creauit,ĩfirmitas Chriſti te re creauit & redemit.nutrit ergo ipſe ĩfirmus infirmos,tãquã gallina pullos ſuos.huic enim ſe ſimilẽ fecit.Videtis autem fratres,quẽadmodũ gallina infirmetur in pullis ſuis. nulla enim alia auis,quod ſit mater,agnoſcitur,Videmus nidificare paſſeres,quoſlibet ante oculos noſtros,hirũdines,cicõias columbas quotidie videmus nidificare.quos,niſi in nidis videamus parentes eſſe non agnoſcimus.Gallina vero ſic infirmatur,vt etiã ſi pulli non ſequantur,filios nõ videas,ma trem tamen eſſe intelligas.ita fit alis demiſſis.plumis hiſpida,voce rauca,omnibus membris abiecta.Ita nimirum nobiſcum etiã infirmatus eſt dñs vſq; in mortem crucis. Verũ ego hic cõpellatos omnes volo,quotquot ex meratemeritate abnegant librum arbitrium,vos quoq; hic mihi reſpondete,qui dicitis nõ eſſe cauſam in homine ſuæ damnationis Ecce enim hic dñs ait,Volui te cõgregare ſicut gallina pullos,& noluiſti.Ecce quum velit Deus,non vult homo,& en tantũ,quia non vult hic,cõdemnatur,ſicut ſequitur,Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.Eſt ergo omnib⁹ modis in homine liberũ arbitrium.& nos ſi conformes nõ efficiemur diuinæ volũtati,nullã expectabim⁹ ĩ cœleſti patria manſionẽ. 4 Poſtquam iam oſtendiſſet dominus.quomõ Hieroſolymitæ grauiter peccaſſent in occiſione prophetarũ,ita enim a Iudæis ſub Manaſſe rege Iſaias ſectu in duas artes occubuit,ſepultus ſub quercu Rogel.Ieremias apud

*Pſal.116.*

*Theoph.*

*Deut.32.*

*Sup.Ioh. tráſ.15.*

*Hieron. ĩ prolo.*

Taphnas in AEgypto a populo lapidibus obrut⁹ occubuit ſimiliter & Zacharias. Iezechielis quoque effracto cranio, cerebrũ diſperſum, &c. ne qua culpa inde in dñm permanaret, exhibuit eis promptam ſuam & benignam voluntatem ſed eam quoque excluſerunt iſti. Comparauit ſe gallinæ, verum illi aſſimilati ſunt vulpi quæ gallinam rapiat & laneat
Mat.13. neque id mirum quia in hoc Herodi, quem dñs vulpem vocat, facti ſunt ſimilimi. Sed interim non longe ab eis pœna manet, imo in ipſis ſtatim foribus eſt, quando ſubdit dns. Ecce relinqueretur vobis domus veſtra deſerta, quod ſecũdum literam impletum eſt in excidio Hieroſolymitano, ſicut ſequenti etiam capite de templo dicit dominus, quod non re
Mat.24. linquetur lapis ſuper lapidem. Quanuis & alio ſenſu, reliquit dñs domum eorum, dum iam amplius neq; templũ habent, neque altare, neque ſacrificium, neq; regẽ. nec Ephod
Oſea.3. vt ait propheta, Deſeruit enim dominus populũ Iudæorum
Iere.12. omniq; gratia & donis deſtituit, dicẽte propheta, Reliqui domum meam, dimiſi hæreditatem meã, facta eſt mihi hæreditas mea quaſi leo in ſylua, dedit cõtra me vocem. In ei⁹ rei argumentum teſtatur Ioſephus & Egeſipp⁹, ingreſſis in
Li.7.c.9. feſtiuitate pentecoſtes templũ domini ſacerdotibus, excitã
Li.4.c.5. toque ſtrepitu & tumultu, auditã ſtatim poſt hæc eſſe vocẽ
Mat.23. huiuſmodi, Migremus hinc. Deſolatiõis quoq; hui⁹ cauſam deinceps aperit dominus, cum ait, Dico vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis, Benedict⁹ qui venit in nomine domini, nõ tamẽ hoc ille de hora qua hæc dicebat, loquut⁹ eſt, ſed intellige, poſtquam crucifixus fuero vſque in diẽ iudicij, quando viſuri ſunt Iudæi filiũ hominis venientem in nubibus cœli, & ſedentẽ a dextris virtutis dei. Ita Ioannes
Apoc.1. ait, Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Fiet hoc ſecundo aduentu domini quando eum Iudæi etiam inuiti adorabunt. Sunt qui putẽt Chriſtum de die nouiſſimo nõ eſſe loquutum, ſed de ſuo aduentu ſub mortem Antchriſti quando enim tunc Iudæi cõtemnebant & blaſphemabant Dñm, Antichriſtũ porro ſũt accepturi: iuxta illud verbum Domini, Veni in nomine pa
Ioan.5. tris mei, & noluiſtis me accipere: veniet ali⁹ in nõie ſuo, hũc accipietis. Quando autẽ Dominus Ieſus Antichriſtum ſpiri
2.Theſ.2 tu oris ſui, interfecturus eſt, ipſeq; collapſurus in terrã, tunc tandẽ videbunt Iudæi ſe ab illo falſos eſſe atq; deceptos, &

cõuertentur ad Chriſtum iuxta prophetiā Iſaiæ,ipſumq; Iſa.10.
edicent & pro deo agnoſcent,Hieron.hoc de cõuerſio- Hieron.
cuiuſq; Iudæi intelligit ad Chriſti fidē,quaſi dicere vo-
ſet ille, Niſi pœnitētiā egeritis,confitētes Meſſiā me eſſe
rophetis,ꝓmiſſum,oīpotentis & æterni patris coæter-
filiū,faciā vtiq; meā non videbitis.Datū itaq; & cõceſ-
n eſt hic Iudæis tēpus pœnitētiæ. Quod ſi iā cõfeſſi fue
: nomē bñdicti,qui venit in noīe dñi,faciē Chriſti cõſpe
ari vtiq; ſunt. Glorioſum em̄ illud & bñdictū Dei verbū
peruenit ſuper animū hominis,qui ex corde ſuo cõuerſus
ierit ad Dñm Deū ſuū qui eſt benedictus in ſecula, Amen.

## DE S. STEPHANO HOMILIA II.

ITa nimirū agnouit Chriſtū ſanct' protomartyr Stephanus,qui per ipſum Chriſtū dñm ad fidei Chriſtianæ profeſſionē peruenit.Cõſtat em̄ eū à ſancto apoſtolorū concilio electū eſſe Diaconū vnū ex ſeptē illis, de quibus ita Lucas refert. Creſcente numero diſcipulorum, factū eſt murmur Græcorū aduerſus Hebræos,eo ꝙ deſpicerentur in miniſterio quotidiano viduæ eorū Conuocantes autem duodecim multitudinem diſcipulorum, dixerūt Non eſt æquum nos derelinquere verbum Dei,& miniſtrare mēſis.Elegerunt igitur ſeptem,quos ſtatuerūt ante conſpectum apoſtolorum. & orantes impoſuerunt eis manus. E quibus & hic Stephanus fuit,vir plenus fide & ſpiritu ſancto,&c. Obſeruãdum hic principio eſt quomodo in primitiua eccleſia penes apoſtolos extiterit poteſtas & iuriſdictio bonorum tam temporalium quā ſpiritualiū,eorum qui baptizati cõuertabātur ad fidē.iuxta illud Lucæ, Quotquot poſſeſſores agrorū aut domorū erant, vēdentes adferebant precia eorū quæ vendebāt & ponebant ante pedes apoſtolorum,vbi etiā diuidebatur ſingulis prout cuiq; opus erat. Ideoq; & Ananias,quando non totam venditi agri pecuniam obtulerat apoſtolis,ſubito mortuus eſt in oculis Petri, ſimiliter & Saphira vxor eius.Vbi ergo iā ſunt qui nūc nolūt aliquā poteſtatē relinquere eccleſiaſticis bonorū temporaliū,cūtn laici olim hoc permiſerint apoſtolis ita perfecte,vt iam neque epiſcopi,nec alij quicunq; habeat ex clero tantam poteſtatem ſuper temporalia? Diſcant etiam hic qui eccleſiæ præſunt.neq; ſimul & ſpiritualibus & temporalibus ſatis vacare poſſunt, vt verbo Dei potius & rebus

Act.6. Act.4. Act.5.

ſpiritualibus inſeruiãt,temporalia Diaconis,miniſtris & a lijs,quibus hæc officia cõtradita ſunt relinquẽtes,ſicut hic apoſtoli fecerũt.Verũ hoc noſtrates prælati plane inueniũt dum quicquid ſpirituale eſt,grauius eis uidetur & eſt,quam

*In plãtos* vt ipſi ſubeant.in pontificalibus functionibus ope vtuntur

*In epiſcopos.* ſuffraganei,& in aliis ſpiritualibus vicarium habent, ſimiliter & in iudicalibus officialem.Sin autem prædicãdum ſit, monachum aliquẽ,neſcio quẽ proferũt.Aut ſi miſellus quiſpiam peccator abſoluẽdus eſt,habent & hic qui ſita pœnitẽtia.Verum ſi cẽſus & redditus in aliquo laborẽt,& illos aliquis moretur,res hæc extra morã ad ipſum dñm noſtrũ epiſcopum eſt referenda,Et tamen verum eſt illud Ambroſij, quod ſpiritualia ſine temporalibus nequeunt diu ſubſiſtere ſed ſpiritualia penitus negligere & temporalia tãtũ curare idipſum iuſtitię fines omnes tranſgreditur His accedit hoc loco obſeruatu dignũ,quod etſi Chriſtus apoſtolos tãtũ & diſcipulos elegerit,apoſtoli tamen inſtinctu vtique ſpirit' ſancti adhuc etiam diaconos inſtituerunt & cõſecrarũt ne que enim illi diſpẽſatores fuere tantum,quod nugãturNeo

*1.Tim.1.* chriſtiani,ſed & in hoc ſanctum officiũ cõſecrati ſunt,quia

*Act.9.* ſimul cum oratiõe impoſuerũt eis apoſtoli manus,quod ſacramentale illud ſignũ extitit in cõfirmatione & ordinatione presbyteri,epiſcopi,& apoſtoli.Quod ex verbis Pauli ſatis liquet.dũ Timotheo ſuo præcepit,ne cui cito manus imponat.Apparet idem in facto Pauli in Epheſo,vbi cum primũ ſuper baptizatos in nomine dñi Ieſu man' impoſuiſſet

*Act.6.* deſcẽdit ſuper eos ſpirituſſanctus,& loquebãtur & prophetabãt.Quod autem illa ſacrorum initiatio multũ valuerit in Stephano,virtutemq; magnam habuerit,teſtantur verba ſequentia,quum ait Lucas,Stephanus autem plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia & ſigna magna in populo

*Ioan.1.* Dicendũ hic eſſet,quã diuerſis modis Chriſt' plen' fuiſſet gratia,& quõ Maria ac Stephanus.Chriſtus enim plen' gratia fuit plenitudine redũdantiæ,dicente Ioanne,Quia de plenitudine eius oẽs accepim'.Maria autẽ plena fuit excellenter,& Stephanus ſufficienter,Verum hæc alias plenius.

2 Sacris ſcripturis deſcriptam legimus diſceptationem Stephani,& auxilium magnum ſibi præſtitum diuinitus. Principio autem,quum ille tanta in populo operaretur miracula,citra dubium vna cum ſalutari doctrina &

Chriſtianæ fidei dilatione, inſurrexerant aduerſus eũqui dã de ſynagoga, atq; cũ eo diſputarũt, neq; tñ reſiſtere po-erant ſapiẽtię & ſpiritu loquẽti ex ipſo. Vbi diſcant veri Chriſtiani, nõ cõmoueri ſi qñ audiant ſuo catholico prædi catori à neochriſtianis ablatrari vel ſcripto vel ſermone. Semper mali reſtiterũt Petro, Paulo, Stephano, imo & ipſi ſanctę doctrinæ Chriſti, idque a deo futurũ nouiſſimis tem poribus teſtatur Paulus, prędicẽs nouiſſimis diebus fore tẽ pora periculoſa, & ſicut Iannes ac Mãbres reſtiterũt Moyſi ita tũc futuros qui palam reſiſtant veritati. 2 Quod di-ſputauit hic cũ Iudæis Stephanus, cõtra eos facit, qui cum hæretico negãt eſſe diſceptãdum, ſicut & legibus ciuilibus cautum eſt, & Paulus ait, Noli contendere verbis, ad nihil enim vtile eſt niſi ad ſuperbioſionem audientium. Et tamẽ in ſolatium piorum libere & aperte aduerſus hæreticos di ſputare, qui alias ex ſuis latibulis turpiter obganiunt, ini-quum non eſt. ſiquidem illud & hic Stephanus. & alibi Pau lus feciſſe legitur. Vide etiam hic adiutorium dei, quan-do non poterãt illi reſiſtere ſapientiæ & ſpiritui in Stepha no loquenti. Vbi diſcat etiam, quicunque diſputando neo chriſti anos euincit, honorem ſibi ipſi non tribuere, ſed deo & ſpiritu ſancto ex ſe loquenti. Quiſquis eñ hoc modo in ſpe atq fiducia diuinę veritatis & auxilij fortiter ſeſe ant micidis opponit doctoribus, illi dñs deus gratiã dabit, ſicut diſcipulis ſuis ꝓmiſit, Dum ſteritis ante reges & præſides, nolite pręmeditari qualiter reſpõdeatis. dabitur eñ vobis in iſta hora quid loquamini, neq; enim vos eſtis qui loqui-mini, ſed ſpiritus patri veſtri qui loquitur in vobis.

1.Tim.3.

1.Tim.3.

Act.1.

7.20.

3 Vides etiam quomodo diſputantes iſti, quum non poſ-ſent præualere in Stephanum ſubornarũt falſos teſtes, qui mentirentur Stephanũ blaſphemias dixiſſe aduerſus Moy-ſen, ſicque commouebant iſti plebem, vt caperent Stepha num ipſum producerẽt in ſenatum & concilium Iudæo-rum, vbi denuo falſos ſubſtituerunt teſtes, qui & dixerunt. Homo iſte non ceſſat loqui verba aduerſus locum ſanctum & legem, Audiuimus enim eum dicentẽ, quoniã Ieſus Na zarenus hic deſtruet locum iſtum, & mutabit traditiones quas tradidit nobis Moyſes. Et intuentes eũ omnes, qui ſe-debat in concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem angeli. Oſerua rurſus hic, quod quando nihil efficere po- Act.6

terāt diſputatores iſti cū ſancto Stephano, ad calūnias cōuerſi, moliebantur ipſum fraudulētis inſidiis capere. Ita ni mirum in hodiernū vſq; diem filij eorum Neochriſtiani faciunt, quō omni ſepe exciderunt diſputando, libellos diſpergunt famoſos, morſibus & ſcommatibus plenos, ſeditiones excitant & tumultus: ſicut Zuinglius & Lutherus fecerūt
1525. quando vterq; mecū diſputādo ſuccubuit, ſic etiam fecerūt animicidæ plurimi alii Neochriſtianorū prædicatores, qui miſellas ex vulgo homines aduerſus magiſtratus excitarūt vnde dici non poteſt, quantū incōmodi in anima, corpore, honoribus & cæteris bonis ꝑuenerit. Ecce autē teſtes iſtos falſos. cōtendentes ſanctum Stephanum dixiſſe verba blaſphemiæ aduerſus Deū & Moyſen, aduerſus templū & legē Omnia hæc vana & falſa erant. vtique enim de omnibus illis aliud nō prædicauerat Stephan⁹, niſi vt à Chriſto & ſpiritu ſancto edoctus erat. Non autē dixerat Chriſtus ſe ciuitatem Ieruſalem deuaſtaturū. ſed ita prædixerat, Circundabunt te hoſtes tui vallo, & coanguſtabunt te vndique. Ad
*Mat.24.* diſcipulos quoq; dixit, Nō relinquent lapidē ſuper lapidem nuſquā autem ſeſe hoc facturum interminatus eſt, ita & de mutatione legis, nō dixerat dn̄s vſpiam ſe aboliturum illā.
*Mat.5,9.* ſed veniſſe ſe ad implemdā eā, non ſoluēdam, ſicut ad ocu
*& 7.* lum liquet in euāgelio Matthæi neminem enim ad perfe-
*Heb.7.* ctū adduxit lex, quod autem corrigitur, non vtique abrogatur, Præterea claritatem hic mihi cōſidera vultus in Ste
*Luc.21.* phano, cui nū tātum ſapientiam dedit dominus ad loquendum, iuxta illud, ego dabo vobis os. & ſapientiam, cui non poterunt reſtitere & contradicere omnes aduerſarii veſtri inſuper claritatē etiā vultus ſui dedit illi, ſicut angelo dei. Donum autem hoc habuit in teſtimoniū à deo ſanctitatis ſuæ & innocētiæ, quod vtique ab impio propoſito auertere
*Sap.2.* debebat animos Iudæorū. Sed nimirum ita fieri oportebat vt Sapiens inquit, Excæcauit illos malitia eorum, neq; mercedem ſperauerunt iuſtitiæ nec iudicarunt honorem ani-
*Iſa.6.* marum ſanctarum. Cui concordat & propheta, dicens, Excæcauit oculos eorum: & indurauit corda eorum, vt non videant oculis, nec percipiant corde.

4 Ad hanc falſorum teſtium relationem, ſummus ſacerdos intertogauit Stephanum, an hæc ita haberent, ad quod ille cœpit ſe defendere, & quo ad primum, ante omnia

la... re & magnificare dñm gloria (inſere hiſtoriā Actorum ſeptimo)vt auferret omnē blaſpgemiæ ſuſpicionem. Deinde Moyſen quoq; cōmendat ex feruētiſſimo zelo ſuo ergo fratres,per quē tāta miracula dominus operari dignatus eſt in AEgypto & deſerto, quique adeo proprie cū deo loquutus multa ſuper Chriſto venturo prodidit arcana. Ad hæc legem etiā extollit,vt à deo conditā. ſimiliter & templum laudibus euehit,eo ꝙ iuſſus à deo tabernaculū extruxerit Moyſes. Ita & ſerio & ex ſcripturæ fundamento Stephanus ſeſe tutatus eſt,grauibusq; verbis ſententiam ſuam cōcluſit propter infidelitatem eorū,quū ait. Dura ceruice & incircuncisi cordibus & auribus,vos ſemper ſpiritu ſancto reſtitiſtis:ſicut patres veſtri,ita vos, Quem prophetarum non ſunt perſequuti patres veſtri?& occiderunt eos,q̄ prænunicabāt de aduentu iuſti, cuius vos nunc proditores & homicidæ fuiſtis,qui accepiſtis legem in diſpoſitiōe angelorū,& non cuſtodiſtis. Audiētes hæc Iudæi,diſſecabantur cordibus,& ſtridebant dentibus ſuis in eū.idque omne ex immēſa eorū malitia & inuidia proueniebat, in quā tan indurati erāt,vt etiam ſpiritui ſancto qui per Stephanum loquebatur.reſiſtere nō dubitarent. Verum inter hæc dñs fidelem ſuum nō deſeruit,ſed omnē conſolationē & auxilium exhibuit. Iam em̄ Lucas. Quū eſſet Stephanus plenus ſpiritu ſancto,intendens in cælum.vidit gloriam dei,& Ieſum ſtantem à dextris virtutis dei. Bene ille reſpexit in cælum vnde ſpem & auxilium petebat dicēte Dauide,Leuaui oculos meos in montes,vnde veniet auxiliū mihi. Auxilium meū à domino,qui fecit cælum & terram,& inde: Ad te leuaui oculos meos,q habitas in celis,Neq; vana illi fuit hæc ſua fiducia,vidit em̄ in cælis gloriam dei, vnde indubitato virium & conſolationis plurimū ſuſcepit, dixitq; ad Iudæos,Ecce video cælos apertos,& filium hominis ſtantē à dextris virtutis dei. Vbi duæ ſtatim oboriūtur quęſtiones altera talis, Quando Chriſtus dei & hominis eſt Mariæ,quur ſanctus primusque ille martyr maluit filium eum hominis vocare quā dei,quū hæc appellatio multo futura erat hōeſtior, Reſpōdet hic Beda,& ait,Vt hoc teſtimonio Iudæorū cōfunderetur infidelitas,qui ſe hominē crucifixiſſe,& hunc deum credere noluiſſe meminerunt. Ad confortandam ergo beati martyris patientiam, cæleſtis regni ia-

*Act. 7.* *Act. 7.* *Act. 7.* *Pſal. 120.* *& 122.* *Beda.*

nua pāditur, & ne inoxius homo lapdiar⁹ titubet in terra, deus homo crucifixus apparet coronat⁹ ī cęlo. Illius etiá diuinitas ſatis eſt declarata verbis ſequētibus, qũ ſtare dict⁹ eſt à dextris dei, eo em̄ ipſo illi⁹ cũ deo patre ꝓbatur ęqualitas, ſicut ī die Aſcenſ. dicturi ſumus. Altera quęſtio hęc eſt Quur Stephan⁹ dixerit hic vidiſſe ſe Chriſtũ ſtare, quũ tñ cōis ſcripturæ conſuetudo hoc habeat, vt dicatur ſedere ad dexterā, iuxta illud Mar. Chriſt⁹ aſcēdit ī cælũ ſedet a dextris dei. Nos quoq; in ſymbolo ſimile quid profitemur, & Paulus ait ipſum ſedere à dextris dei. neq; id mirũ, qm̄ ſedētibus vigintiquatuer ſeniorib⁹ in ſedibus ſuis, & ipſe merito dñs Ieſus ſedere phibetur, ſicut thronum illius vidiſſe ſe Ioānes refert, & ſedes ſeniorum 14. incircuitu ſuo. Hæc oia cum ita ſint, quid eſt ꝙ Stephanus ait, vidiſſe ſe illum ſtatem? Reſpōdetur, vera eſſe quæ adducta ſunt omnia. Chriſtumq; ſedere ſimul & ſtare. Quod aũt, inquit Auguſtinus Stephano vt ſtās apparet, fecit calũnia Iudęorũ. In ſtephano em̄ ſaluatoris cauſa vim patiebatur: ideo ſedente iudice deo, ſtās apparuit, quaſi qui cauſam diceret: & qa bona cauſa eius eſt, ad dexterā iudicis erat omnis em̄ qui cauſam dicit, ſtet neceſſe eſt. Beda etiā ſic ait, Stare pugnantis eſt vel adiuuātis, ideoq; recte à dextris dei ſtatem vidit, quē inter homines perſequentes adiutorē habuit. Quotieſcunq; aũt de regno & imperio Chriſti, ſiue etiam de iudicio ſit mētio ſemper tũc ille ſedere dicitur, eo ꝙ regis ſit in throno ſuo, & iudicis in ſede ſedere, ſicut Dauid, Salomonem ait ſuper thronum ſuum ſeſſurum & regnaturum &c.

*Aug. in. q. vet. & no. test. q. 88.* *Mar. 16.* *Coloſ. 3.* *Apo. 11.* *Augu.* *Beda.*

## HOMILIA III.

STephanus prodigia multa fecit & ſigna magna in populo, Iudæos diſputando ſuperauit, quo nomine victus etiam eſt, cumque ſe defendiſſet ſuper iis quæ falſo ei imponebantur, Iudæos quoque de infidelitate ſua reprehendiſſet, viſoque cælo aperto conſpexit Ieſum ſtantem à dextris dei, exclamantes voce magna continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt vnanimiter in eum. Vide hic malitiam Iudæorum & peruerſitatem. Exclamauit valide, ne ſancta Stephani verba exaudirentur. & quia non poterant reſiſtere ſpiritu ſancto, qui in eo loquutus fuerat, ſicut iſti qui cum eo diſputarant: ideo continuerunt aures ſuas, ne ſalutaria verba eius audirēt, inſtar aſpi-

*Act. 6.* *Pſal. 57.*

dis ſurdæ & obturãtis aures ſuas,ne exaudiat vocem incan
tãtis ſapiẽter:quæ natura eſt malorum omniũ vt faſtidiat
audire quod bonũ eſt.Noluit,inquit Dauid , intelligere vt *Pſal.* 35.
bene ageret.Quiſquis aũt auertit aures ſuas ne audiat legẽ
oratio illius erit execrabilis,vt recte queſtus ſit Sapiẽs, di Pro.27.
dicẽs Quur deteſtatus ſum diſciplinã,& increpationes ac- Prou.5.
quieuit cor meũ,nec audiui vocẽ docentiũ me & magiſtris
nõ inclinaui aurẽ meam?Ita obturati etiã hic fuerũt Iudæi Ioan. 21.
dũ cõtinuerũt aures ſuas.quaſi dicerẽt, Viã ſciẽtiętuę nolui
mus ſaluari nolumus,ſũt qui putẽt eos ita clamaſſe,& aures
ſuas cõtinuiſſe,quaſi in ſpeciẽ probitatis,& quod perpet inon
poſſent neque audire blaſphemiã,ſicq; voluiſſe eos qualem
cũque pietatis ſuæ prætextũ quærere,vnde tñ occaſionem
caperent lapidãdi Stephanum . Inde igitur valido impetu
vim fecerũt in Stephanũ.neq; ſecus in eũ irruerunt,ac ſi fu
rore parciti eſſent,eiicientes eum extra ciuitatem . In hoc
etenim impudẽter iactitabãt ſe ſeruare legẽ eo quod Moy Liu.24.
ſes præcederat blaſphemũ extra caſtra eductũ lapidari de
bere Eratque illud apud Iudæos cõmuni more receptum,vt *Hb.*13.
occiſuri aliquem,ducerẽt eũ ex ciuitate,ſicuti Chriſtus quo
que extra portas ciuitatis paſſus legitur . Irruerũt itaq; iſti
in Stephanũ in nullo adhuc ſcelere cõuictũ,videntes inſu-
per,vultũ eius vt angeli . verum ne eo quidem argumento
deterriti, ſæueri tantũ properarũt canes furioſi lupiq; rapa *Mat.*10.
ces iuxta illud verbũ domini , Ecce ego mitto vos ſicut o-
ues in medio luporum. Non poterant enim tam ſapientia
verba Stephani prudenter refellere,tantum vt inuidiã ſu-
am ſatiarent eũ pro blaſphemio lapidarunt.

2 ſequitur in textu,Teſtes depoſuerunt veſtimenta
ſua ſecus pedes adoleſcentis,qui vocabatur Saulus.qui Pau
lus poſtea vocatus eſt , & hoc ita factum ipſe refert apud *Act.*7.
Lucam. Quur autem abiecerint teſtes veſtimenta ſua li-
quido ſatis apparet ex Deuterono . vbi ſic legitur , In ore *Act.*22.
duorum aut trium teſtium peribit, qui interficietur , Ma- Deut.17.
nus teſtium prima interficiet eum,& manus reliqui popu-
li extrema mittetur , vt auferas malum de medio tui . Ita
hic quando lapidare volebant Stephanum , oportebat te-
ſtes primos in eum lapides iniicere,qui ne veſtibus ab ope-
re impedirentur exuerunt ſe & parauerunt labori . Quod
autem illas Paulo cuſtodiendas dederunt, argumento eſt,

quirebãt medicinã.Obſerua etiam virũ ſanctiſsimũ genua flexiſſe,contra neochriſtianos qui tanta ſunt ſanctimonia, angelis proximi,vt nec genuũ flexione, neq; manuũ eleuatione,nec vlla indigeãt cordis pulſatione:imo ne caput quidem corã deo & ſacramẽto diſcooperiũt dicentes eum non ideo hic eſſe vt colatur.verũ corã conſule ſuo,miris modis genua & capita flectunt.Vide & in hac re charitatẽ immẽſam in hoc,qđ magna voce clamauit,oſtendens preces ſuas aĩo & corde petitas.Nam ora & voce orare,multũ prodeſt: clamare ad dñm bene placet deo,iuxta illud Dauidicũ. Vo- *Pſal.142* ce magna ad dominũ clamabo,voce mea ad deũ deprecatus ſum.Ita etiã exaltauit ille vocẽ Samuelis de terra, vt ait Sa- *Eccl.46.* piens plane enĩ eodẽ modo Stephanus fraternæ charitatis impulſu clamauit ad dominũ pro perſecutoribus ſuis,ne imputaret eis hoc in peccatũ. Sunt qui putẽt hic Stephanũ oratione illa ſua emeruiſſe conuerſionẽ Pauli,ſicut in hoc citari ſolet authoritas Auguſt.in quo tamen legiſſe me illud *Auguſti.* nõ memini Si nõ oraſſet Stephanus,eccleſia immẽſũ illud euãgelii lumẽ nõ haberet.Tãta eſt efficacia orationis iuſti alicuius& deo bene placẽtis.(Vaticanũ neq; in Græco neq; in latino habet.Neſcimus quid faciũt & tunc explica,quomodo plebs tẽpore Chriſti fuit plus excuſabilis, quã Iudæi occidentes Stephanũ,quum iam non forent neſcij) Hoc cum dixiſſet Stephanus, obdormiuit in dño, O mortẽ ſanctam, imo felicisſimã eius qui obdormit in dño. Factũ eſt autem hoc,die.3.Auguſti,primo anno ab aſſenſione Chriſti,quanuis deinceps eccleſia feſtũ Stephani huc tranſtulit poſt feſta natalitia Chriſti , vt dies ille ſanctus reſtauratæ ſalutis aliis etiã feſtiuitatibus illuſtrior redderetur:deinde etiam, quia prothomartyr ille fuit martyrũ omnium anteceſſorũ merito hic ab eccleſia producitur:præterea,quod commoditas ipſa vtriuſq; feſti ſuadebat hoc ita fieri, dicẽte Fulgen- *Fulgen.* tio'Heri rex noſter trabea carnis indutus,de aula virginalis vteri egrediens viſitare dignatus eſt mundum hodie miles de ergaſtulo corporis exiens,triumphator migrauit ad cœlũ Heri Chriſtus natus eſt in terris, vt Sthephanus coronaretur in cœlis . hæc enĩ numinis ſui interpretatio eſt,iuxta eundem Fulgentiũ Stephanus,vt nominis ſui cororam meruiſſet accipere,charitatem pro armis habebat:per charitatem dei ſæuientibus Iudæis non ceſsit,per charitatem pro-

ximi pro lapidantibus intercesſit, præſentibus charitatem
exhibuit, venturis adhuc poſteris bonũ & ſalutare reliquit
exemplum, Ex iis omnib⁹ patet, quomodo Stephanus coro-
nam conſequutus ſit felicitatis æternæ.

4 Tantam quoque fortiſsimi martyris ſanctimoniũ mul
tis miraculis dominus illuſtrauit, ſepulchrum enim & reli-
quias illius cuidam presbytero Luciano reuelauit, cui ſepti-
mo imperatoris Honorii anno Gamaliel qui Paulum erudi
uit in lege apparuit, eique S. Stephani monumẽtum in villa
Caphar Gamala oſtendit: & iuxta ipſum ſepulchrum Nico-
demi nepotis ſui, atq; filij ſui Abibæ. Quumq; cœpiſſent fo-
dere ad corpus S. Stephani factus eſt terræ motus magn⁹, tã
ta cũ ſuauiſsimi odoris perfuſione, quaſi in paradiſo fuiſſet
illi qui laborabãt & adſiſtebant ibi etiam ſeptuaginta tres
infirmi à variis languoribus ſunt ſanati. Auguſti. in opere
de ciuit. Dei, miracula multa refert, quę Deus per ſanctũ Ste
phanũ fecit, in tẽplis memorię ſancti martyris dedicatis, ad
Lib. 21. huc tempore ſuo. Quod etiã mulieri cuidam cæcæ reſtitut⁹
1 ſit viſus: Ad aquas, Epiſcopus quidam Senicenſis à fiſtula li-
2 beratus eſt. Eucharius presbyter, ad reliquias S. Stephani ſa
natus eſt à calculo & quodã alio morbo lætali. Per intecceſ-
3 cionem S. Stephani vir quidã magnæ exiſtimationis Mar-
4 tialis, ad Chriſti fidem conuerſus eſt. A podagra quoque ſa-
nati ſunt duo in ciuitate Chalame apud reliquias S. Stepha
ni. In ciuitate Adurus, paruulus quidã à rota oppreſſus vio-
lentia & impetu bouũ, reuixit. Similiter & virgo Veſtalis in
vrbe Caſpaliana. quũ veſtẽ ſuam miſiſſet ad reliquias S Ste
phani, interĩ defuncta: vbi primũ veſtis rurſus mortuo cor-
pori impoſita eſt, rediuiua ſurrexit. Hipponis etiam in vrbe,
qua Auguſt. ſedit epiſcopus, Baſſus quidã Syrus pro filia ſua
5 orauit apud reliquias Stephani, & quũ veſtem ipſius qui ſe-
cũ ferebat, mortuo corpori ſuper impoſuiſſet reuixit filia,
quæ iam mortua erat. Ibidem filius Hircæi defunctus, cum
oleo S. Stepha. perunctus eſſet, reſurrexit. Vnde dicit Augu.
Si miracula ſanationis tantum (vt taceat cætera) ſcribendo
proſequi vellet, quæ per hũc glorioſum martyrẽ ſunt facta,
multos ſuper ea re libros ſibi fore ſcribendos: quanuis neq;
omnia cõſcribi potuerũt, ſed ea tantũ, de quibus teſtimonia
& ſcripta allata ſunt, vt inde in eccleſia denuciarẽtur. Anni
9 nondũ duo ſunt quando in Hippone cœptũ eſt coli. S. Ste-

phianum,& tamen miracula circiter.70.facta ſunt tantulo tépore,de quibus ſcripta oblata ſunt,exceptis reliquis. Nan que Auguſt.ſcribit ideo ſe miracula exegiſſe ab hominibus ſcripta,vt in plurimorum notitiam venirent.In vrbe Vzali plurima quoq; per illum fiunt miracula,quumq; ibi fuiſſet, Auguſti.mulier quędā Petronia à grauiſsimo logiſsimoque morbo liberata eſt:& illa tunc primū iuſſu Auguſtini tabellam adfixit facti miraculi indicē,quod antea in vſu non fuerat.Mulier illa nobili loco nata,nuptaque nobili,habitauit in vrbe Carthagine.(lege miraculū de anulo)Ad extremū ait ille,quomodo decem fratres & ſorores in Cæſarea capadociæ,matrem ſuam irritarint ad iram,quæ diris deuouens liberos ſuos,fecit vt membris omnibus illi tremerent,& ex iis duos Hipponis ad reliquias S Stephani ſanitati priſtinæ reſtitutos iam ſupra diximus. Vbi ergo iam ſunt neochriſtiani, qui nolunt ſanctos miracula operari per reliquias ſuas?Qua de re alias plura.(Vide inſuper pulchros ſermones de S.Stephano apud Auguſtinū in eius feſto, & quę notauit de protomartyre de quarta feria ca.4. *Parte,1.*

5 In prolixo illo ſermone quē fecit Stephanus,oboriūtur quæſtiones duæ:prior quod hæc verba Stephani nō videntur concordare cū verbis Moyſi. Et hoc relegatum volo ad ſcolas,quoniā plebi non admodum conducit ad ædificationem (Vide Auguſtinum lib.15.de ciuitate dei,cap.15.& in quæſt.ſuper Gene.Atq; ſi placet etiam B.Hieronymum ſuper Gene. & inuenies quod petis.fol.302.Poſterior quæſtio talis eſt,Cuiuſmodi nam oculis Stephanus viderit dominū. ſunt enim qui putent hic Stephanum non tantum humanitatem,ſed etiam diuinitatem Chriſti vidiſſe,ſicut de Paulo ſentit Auguſtinus,quando raptus eſt in tertium cælum. Veruntamen non omnino eſt hoc ſimile ſiquidem Stephanus non ita raptus fuit vt Paulus, quod etiam ſenſuum ſuorum poteſtate & viribus excidiſſet,ſicut de ſe Paulus ait Neſcio in corpore an extra corpus: non poteſt igitur factum Pauli huc referri. & tamen videamus quomodo Stephanus cælos viderit apertos. Auguſtinus in libro de cognitione veræ vitæ, ait corporalem viſum noſtrum penetrare non poſſe amplitudinem aeris quo nomine apoſtoli quoque amplius videre dominum non potuerunt,quum primum à nube ſuſceptus eſt:nō igitur Stephanus oculis corporeis videre po *Auguſt.* *Hieron.* *Ad Pau-de vi. deum.* *2.Cor.12* *Auguſt. cap.41.*

## IN FESTO SANCTO IOANNIS EVANGELISTAE, IOAN. XXI.

*IN illo tempore dixit Ieſus Petro, Sequere me. Conuerſus Petrus vidit illum diſcipulum, quem diligebat Ieſus, ſequentem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit, Domine, quis eſt qui tradet te? Hunc ergo cum vidiſſet Petrus, dicit Ieſus, Domine, hic autem quid? Dicit ei Ieſus, Sic eum volo manere donec veniam. quid ad te? Tu me ſequere. Exiit ergo ſermo iſte inter fratres quia diſcipulus ille non moritur, & non dixit ei Ieſus, Non moritur, ſed, ſic eum volo manere donec veniam: quid ad te? Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimoniũ perhibet de his. & ſcripſit hæc & ſcimus quia verum eſt teſtimoniũ eius.* *Ioan. 13.*

## HOMILIA PRIMA.

EVangelij huius hiſtoria poſt ipſam domini reſurrectionem contigit, quando octauo ab illa die ſeptem diſcipulis in piſcatu apparuit, cumq; illi piſces magnos centum quinquagintatres mirabiliter cepiſſent, deinceps cum pranſi mane eſſent, & dominus Petrũ paſtorẽ cõſtituiſſet ſuper eccleſiam totam eidéq; prædixiſſet, quomodo per martyrũ moriturus eſſet. ſuper hæc omnia hodiernum ſequitur euangelium, quãdo dixit dominus Petro, Sequere me, vbi ſic quærit Augu. Quur dicitur Petro, ſequere me, nec dicitur cæteris qui ſimul aderãt? & profectò eũ ſicut magiſtrũ diſcipuli ſequebãtur. Imo omnibus Chriſtianis dictũ hoc à domino. Qui vult venire ad me, abneget ſe metipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. ſicut ipſum ſequutus eſt Matthæus. Reſpõderur, ſecũdũ quod verba hæc habẽt gemitũ intellectu, quæſtio etiam hæc duplici via diſſolui poteſt. Primũ intelligere vult Auguſtinus hanc ſequutionẽ de paſſione & morte. paulo eñ ante hic Chriſt' Petro prædixerat, eum martyrium ſubiturum, quãdo dixit Alius cinget te, & ducet quo nõ vis. Iam itaq; peculiariter *Augu.* *Luc. 9.* *Mat. 16.* *Mat. 9.* *Ioan. 20.*

dicit illi, Sequere me. ſcilicet morte crucis: quā ego pertuli.
*Act. 12.* Nam etſi Iacobus Zebedęi, qui etiā vna hic aderat, quoq; ſe quutus eſt dominū & paſſus, tamē nō crucifixus, ſed tātùm
*Cyrillus.* gladio morti adiudicat'. Ita Cyrillus hic ait, Verbū hoc etſi cōmuniter intelligi poſſit, vt tāquā diſcipulus doctorem ſe
*1. Pet. 2.* quatur ſub ænigmate tamē oſtendit veſtigia & paſſionem Chriſti Petro ſequendā eſſe, ſicut & ipſe Petrus ſcriptū reli quit, Chriſtus paſſus eſt, vobis relinquēs exemplū, vt ſequa-mini veſtigia eius, Atq; ſenſus ille euangelio pulchre cōue nit, eo quod porro intuentibus nobis cōtextum euangelicū
*Ioan. 13.* apparet dominū dixiſſe Petro, Quod ego vado. nō potes ve nire modo, ſequeris autē poſtea. Quo verbo recuſauit ille Petro mortis ſuæ ſequelā, ſicut Petrus præſumpſerat ſe eum & in carcerem & in mortē ſequuturū. Quemadmodū igi-tur dominus Petro dixērat poſt cœnam, eum iam ſe non ſe-quuturū, ita eum iam poſt reſurrectionē & prādium ſe ſe-
*Chryſo.* qui iubet. Chryſoſtomus ſic ait, His verbis curā & familia rem in eū effectū oſtēdit. Quod ſi quis percontaretur, quo-modo Iacobus ſedem Hieroſolymis acceperit: reſponderē.
*Theop.* hūc totius orbis magiſtrum præpoſuiſſe. Theophilactus in quit, Sequere me, qui eſt, qui educo te ad prædicationem, & totum orbem in manus tuas trado. Voluit ergo Chriſtus di cere, Sequere me, hoc eſt, Ego te rilinquo poſt me, vt geras vices meas, ſis me' vicarius, locum tenēs & ſucceſſor. ſeque-re me in officio, &c. Vterq; etiā ſenſus ille ver' eſt. ſuperior tamē mihi potior videtur, voluiſſe Chriſtū vt ſe Petrus ſe-queretur corporaliter, quo ſignificare voluerit etiam ſup-plicium crucis, non ſecus atque in veteri teſtamēto prophe tæ interdum verbis, aliās etiam operibus prophetarunt, ſi-
*Ire. 18.* cut Ieremias quum deſcenderet in domum figuli, &c.

2 Conſtat etiam hoc, ibi Petrum corporaliter ſequutū eſſe dominum. ſequitur enim, conuerſus Petrus, vidit diſci-pulum. quē diligebat Ieſus. Autore nanque Auguſtino, ab-
*Augu.* eunte domino, & ſequēte iam Petro, in ipſo itinere atq; co mitatu ſequebatur & Ioānes, qui hoc loco ſe circunſtantiis quibuſdam deſcribit pro more ſcriptorum. ne videātur glo rioſam venari & laudem. Conſpicatus itaque Petrus Ioan-nem ſe ſequentem, dixit ad dominum, Domine, hic autem
*Chryſo.* qd? quæ interrogatio variis modis intelligi poteſt. ſicut e-nim ſupra diximus, nonnulli putarunt his verbis Chriſtum

voluiſſe ſibi Petrum vicarium & rectorem ſuccedere eccleſiæ. Petrus autem Ioãnẽ admodũ diligebat, vnde & in euãgelio ſæpe cõiunctim commemorantur. Audiens ergo tãta charitatis argumẽta à Chriſto, cupiebat & Ioannem tã torũ donorũ habere ſocium, atq; præ cæteris omnibus præcipue reſpiciebat ad illum, Et quo ad hũc intellectum, Petrus nihil interrogaſſet de paſſione & morte Ioannis, ſed tãtum de magiſtratu ſuperiore. quando enim iã Chriſtus magna cõmunicauerat Petro, curamq; demandauerat vniuerſi orbis paſſionem quoq; prędixerat ſuam, & ſic maiorẽ charitatem ei exhiberat, cupiens illum ſibi contingere ſocium dixit, Hic autem quid? Quęrat aliquis, quur hic Ioãnes meminerit cœnæ. Ideo nimirum, vt magnam illius fiduciã declararet erga dominum. in cœna enim non audebat ipſe interrogare dominum, ſed hanc prouinciã demandabat Ioãni, nũc vero, contradita ſibi cura fratrum, neminem rogat qui ſuo loco interroget dominum. ipſe iam loquitur magiſtro, tacente Ioãne. rurſuſq; rependere beneficium hic vult Ioẽni, quod illi præſtiterat in cœna, putabat iam cupere & Ioannem illud ſcire, ſed magis eſſe puſillanimem, quam qui interrogare audeat. Quid multa? ij duo apoſtoli præ aliis mutuo ſeſe diligebant. Communior tñ intellectus hic eſt, quum iam dixerat ei dominus vt ſe ſequeretur in ſupplicio crucis, petrus inſuper ſcire volens cõſummationem vitæ dilecti ſui condiſcipuli Ioãnis. interrogauit, Hic autem quid, ſcilicet paſſurus eſt? ſimul atq; enim dominus à cœna ſurrexerat, dixeratq; Petro. Sequere me, iamque Petrus eum ſequeretur ſimul & Ioannes, qui facile cogitabat ſibi nõ licere procul à Chriſto manere, vnde & occaſionem petro dedit interrogandi. Mitto hic, quod nonnulli putãt Petrum il lic quidem in cœna nimis fuiſſe temerarium, quando putabat nunquam fore vt dominum ſuũ abnegaret: hic autem nimium quoq; ſibi ſumpſiſſe, vt ſcire cuperet quid de Ioãne futurum eſſet. 3 Cæterum dominus ſolita ſapientia Petro hic reſpondet, vt ille tamen certi nihil haberet. prę́ſumptionem ei enim dum exprobrat, ſimul quod præcipuũ erat iniungit, vt ſequeretur, & ait, Sic eũ volo manere donec veniam. quid ad te? tu me ſequere. quaſi dicere vellet, Hoc illud meum eſt, neque ad te quicquam pertinet, vt illum diligas. id tamen omne inferius minuſq; reputa volũtate mea:

Chryſo.

Augu. Beda.

nam & ego eum diligo,ſic ergo volo eũ manere.Verbũ hoc
Theop. iam olim etiã inter diſcipulos Chriſti variã ſemper habuit
Auguſt. expoſitionẽ,intelligẽtibus nõnullis ipſum in Galilæa mã-
ſurum,neq; profectum Romam vt Petrũ. cui vniuerſis mũ
dus adminiſtrãdus cõmiſſus eſt,tantiſper dũ & ipſum domi
nus educeret. Alij ſic intellexerũt,Sic volo eũ manere, hoc
eſt,quando tu paſſione & cruce moriturus meq; eſt ſequu-
turus,ille alio mortis genere trãquillo & pacato morietur
Adhuc alij in eũ ſenſum rapiũt,quẽ alij fratres & diſcipuli
habuerunt,Ioannẽ ita ſuperſtitẽ mãſurũ neq; moriturũ do
nec ipſe veniret.Veruntñ nec de ipſo quidẽ Chriſti aduẽ-
tu cõuenit inter oẽs.Quidẽ enim putarũt hic Chriſtũ eſſe
loquutum de ſuo aduentu ad excidiũ Ieruſalẽ per flagellũ
Romanorum,eo quod vixerit ille vſq; ad imperium Veſpa-
ſiani.Sed hoc mirum dictu eſt quam nõ conueniat, cũ Ioan
nes tãdem poſt Veſpaſianũ ſub Domitiano ſit relegatus in
Patmos,& deinde ſub Traiano mortuus.Anno ſiquidẽ ille
natus erat vigintiduos,cũ pateretur Chriſtus ſuppliciũ cru
cis,& deiceps vixit adhuc annos ſexagintanouẽ,ita vt colli
gerentur anni vitæ ſuæ nonaginta,quãdo iam numerabãtur
Hieron. anni à parta ſalute cẽtũ & vnus.Vide etiã Hieronymũ cõ-
tra Iouinianum,Fuerunt itaq; alij qui intelligebant mãſu-
rum eum donec veniret Chriſtus ad interficiẽdũ Antichri-
ſtum ſpiritu oris ſui.Alij adhuc putarunt eũ victurum vſq;
dum Chriſtus veniret in iudiciũ nouiſſimæ diei.Et alij re-
bãtur eum omnino nõ moritum,quod ipſe etiã euangeli-
Chryſo. ſta inſinuauit,dicẽs,Exiit ſermo inter fratres,quia diſcipu-
lus hic nõ moritur.& eundẽ ſenſum cõmuni intellectu idẽ
reiciit,qñ infert,Non dixerat Ieſus,quia nõ morietur: ſed,
ſic volo eum manere.vidẽs enim,inquit Chryſoſtomus,di-
ſcipulorum ſuſpicionẽ,corrigit eam , tanquam qui dixerit
non intelligerẽt.An autem mortuus ſit Ioãnes,& quid hic
vere ſit ſentiendum,alia homilia declarabimus. 4 Quã
do nolebat ſe ex nomine ſuo hic exprimere Ioannes, ex of
ficio tamen inſinuat,ſigillum appendens euangelio ſuo vt
agnoſcatur verum hic eſſe teſtimoniũ diuinæ doctrinæ.&
ait.Hic eſt diſcipulus ille,qui teſtimonium perhibet de iis,
& ſcripſit hæc,& ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius.
Multa hic dicenda eſſent de maieſtate euãgelij Ioãnis,qđ
hic oſtenditur fundatum eſſe ſuper ipſam veritatem dei,vt

nemo de eo dubitare præſumat. plerũq; ita dici ſolet, Eadẽ optima quæ & vltima. ſic vltimus inter euangeliſta Ioãnes eſt, ſed idem quoq; perfectiſſimus. ſiquidem à tẽpore dominicæ aſcẽſionis in cælum vſq; ad vltima Domitiani principis tẽpora per annos circiter ſexagintaquinq;, abſq; illo ſcribendi adminiculo verbũ dei prædicabat. at vbi à Domitiano, qui ſecũdus poſt Neronem Chriſtianorum perſequutor extitit, in exiliũ miſſus eſt, irrumpẽtes in eccleſiã hæretici, quaſi in deſtituta à paſtore ouilia lupi, Marciõ, Cherinthus & Hebion, cæteriq; Antichriſti, qui Chriſtum ante Mariam fuiſſe negabãt, ſimplicitatẽ fidei euãgelicæ peruerſa mãculauere doctrina. Teſtatus eſt eadẽ & ante Bedam Auguſtinus in prologo. Interfecto autem tyranno Domitiano, ſub clemẽtiſſimo imperatore Nerua Ioãnes rurſus rediit Ephe ſum, ipſumq; deinde epiſcopi Aſiæ omnes & catholici rogarunt ſcribere, nõnihil de Chriſti diuinitate, quoniã de eius humanitate ſatis iam ſcriptũ erat à Matthæo, Marco & Luca. Ita triduanum ille ieiunium omnibus demãdauit eccleſiis, vt digne poſſet ſcribere. quo peracto tam ſublime dedit ille ſuo euangelio principium, vt impletus ſpiritu ſancto, in hæc verba prorũperet, In principio erat verbum, & verbũ erat apud deũ, & deus erat verbum. Tam altum ſumpſit ille ſibi exordium, quod ſi ſuſcepiſſet paulo altius, trãſcẽderet, inquit Auguſtinus, omnia cacumina montium terrarum, omnes cãpos aeris, omnes altitudines ſiderũ, omnes choros & legiones angelorum. niſi enim trãſcenderet iſta omnia, quæ creata ſunt, non perueniret ad eũ per quem facta ſunt omnia. Recte ergo per aquilã ab Ezechiele deſignatus eſt, & à ſe ipſo ĩ eadẽ ſpecie viſus, In medio & in circuitu ſedis erant animalia quatuor, plena oculis ante & retro. Animal quartum ſimile erat aquilæ volanti. ſicut enim aquila volucres omnes volatu ſuperat & acumine viſus, ita Ioãnes altius aſcendit in deſcriptione rerũ diuinarum & acutius vidit, quoniam ipſa ſuæ doctrinæ fluenta ex pectore Chriſti hauſit. quando ſuper illo cõquieuit. ex eo fonte, ex quo theſauri ſapientię & ſcientiæ omnes reconditi ſunt, euangeliũ ille ſuum deſumpſit, quid igitur mirum, ſi iuxta Auguſtinũ tranſcendit omnes? Hinc & Hieronymus ait Ioanuẽ dicere auſum quod forte angeli neſcierũt. quodq; vere maximum eſt, reliqui euãgeliſtæ facta Chriſti deſcripſerunt, Ioannes

*Beda.* *Auguſt.* *Auguſt. tract. 1. ſuper Ioan.* *Ezech. 1.* *Apoc. 4* *Ioan. 13.* *Col. 2.* *Super Malac.*

ſtria animalia,hominem,leonẽ & bouem ſunt deſignati, ſo lus autẽ Ioãnes cum aquila ſua in altum conſcendit.ſiquidẽ & apud antiquos aliqua a les Iouis & ſolis credebatur.Reli qua etiã duo digna ſunt admiratione,& in ea plurimæ abor tæ ſunt de S.Ioãne ſentẽtię,quas hic breuiter enarrabim⁹, penit⁹ enim illas diſſoluere noſtræ intelligẽtiæ nõ eſt, ſed omnes vires noſtras ſuperat,ideoque deo cõmittendum,vſquequo dominum Ieſum videam⁹ ſicuti eſt.Primo loco quæritur,An Ioannes ille euangeliſta,& quomodo ſit mortuus, cuius quæſtionis occaſionẽ hodiernũ nobis præbet euange lium,ſiquidẽ quum iam dominus Petrũ iuſsiſſet ſe ſequi,in tulit inde de Ioanne, ꝙ illum ſic manere vellet donec veniat.quæ verba ſic etiã intellexerunt fratres,quaſi Ioannes non moreretur.fuerunt itaque qui crediderunt Ioannẽ om nino non mortuũ,ſed inſtar Enoch ſublatum, ſicut & Elias curru igneo vectus eſt in paradiſum,qui ambo prædicabũt aduerſus Antechriſtum.eodẽ modo putarunt & Ioannẽ raptum eſſe,atque cum eis prædicaturum,& Enoch quidẽ teſtimonium daturum ex lege naturæ,Eliã de lege ſcripta,& ex euãgelica Ioãnem. Et hoc aſtruunt illi verbis Chriſti cũ dixit,Sic eum volo manere donec veniã.quare & corpus & reliquiæ nuſquam apparent.Et ea quidem ſentẽtia per hæc verba Ioannis non deſtruitur,neq; enim dicunt illi,non mo ri Ioannẽ,quod fratres iſti arbitrati ſunt,ſed huc vſque non mortuum,moriturum autem ſupplicio aliquo paſsionis pro Chriſto cum Enoch & Elia ,qui ambo adhuc mortales eſſe perhibentur.(illa dicitur fuiſſe ſentẽtia Abbatis Ioachimi. renarrat Theophylatus vt opinionem ſuo tẽpore famoſam. Gregorius Trapezuntius miro ingenio dicitur ſcripſiſſe librum,Ioannem non eſſe mortuum.ſequitur Franciſc. Maro nis in quarto,diſt.49.)Atqui ſententia illa cõmuniter non recipitur.principio enim Ioannes ipſe duos tantũ teſtes in dicat eſſe reſurrecturos aduerſus Antichriſtum,quũ ait,Dabo duobus teſtibus meis,& prophetabũt diebus mille ducẽ tis ſexaginta,amicti ſaccis.Hi ſunt duæ oliuæ & duo cande labra,in conſpectu domini terræ ſtantia.Quod ſi ipſe Ioan nes tertius eſſet futurus,quur de ſe tacuiſſet? Quid ꝙ dilectiſsimo diſcipulo magna gratiæ fuiſſet iactura,ſi tã diu glo ria careret æterna, tãdẽq; ſuppliciũ vltimũ expectaret ĩ ip ſa vſq; tẽpora Antichriſti.Quõ etiã Chriſtũ in paſsiõe eſſet

Gen.5. 4.Re.2.

Theop.

Apoc.

Apo.10. ſequuturus?quãuis oppoſitũ Ioachimi itidẽ probatu difficile eſt,eo ꝙ angelus dixit Ioãui dum comederet librũ,Oportet te iterum ꝓphetare gẽtibus & populis & linguis & regibus multis,Alia ſententia quorundam eſt,arbitrãtium Ioannem ita manere viuum vſque in diẽ iudicij,quando veniet dominus iudicare viuos & mortuos.eius ſentẽtiæ multi fuere,ſicut teſtatur Auguſt.aiũt enim Ioãnẽ curaſſe ſibi parare foueã Epheſi,& poſtquam diuina celebraſſet myſteria,fideles confirmaſſe,multaque ſalutaria monita potuliſſe,& poſt benedictionẽ & orationẽ in foueam illã ſiue ſepulcbrum deſcendiſſe, atque ibi vt in lectũ ſeſe reclinaſſe, & iã eodẽ loco dormire ac interquieſcere,ita in ſomno ſepultum.In eius rei argumentũ affirmant terrã illic ſenſim ſcãtere & quaſi ebullire,idq; eius anhelitu fieri.addit Auguſtinus,Viderũt qui locum ſciunt,vtrum hoc ibi faciat an patiatur terra quod dicitur.quia & reuera nonã leuibus hominibus hoc audiuimus,Verum neq; ipſi Auguſtino ſentẽtia hæc admodum placet,cum poſſit deus ſtupẽdũ hoc miraculũ terræ ebulliẽtis facere pro beneplacito ſuę omnipotẽtiæ.ait inſuper difficile eſſe creditu,Ioãnẽ ideo ibi vſq; in diem iudicij dormire:parũ etiam cõuenire, dilectũ illũ præ aliis diſcipulis,& qui ſupra pectus domini in cœna recubuit,tam diu ſopitũ velut graui veteriq; ſomno, gaudiis deſtitui cæleſtibus. Petrum autem quam primũ à põdere & mole carnis huius liberauit per magnã martyrij ſui gloriã. Quur igitur S.Ioãnẽ tam diu ſinat expectare? Petiit & Paulus diſſolui,vt eſſet cũ Chriſto. non petierit autẽ idipſum dilectus Chriſti diſcipulus Ioãnes, aut voti compos factus non fuerit?quur obſecro mitiſſimus dominus debitã illi gloriam tã diu diſtulerit?facit huc ad hãc rem & probationẽ, quod opus nõ ſit expectare Ioãnem ex hoc ad diẽ iudicij, ſed Chriſtum hic de alio aduẽtu eſſe loquutũ. quod ipſe Ioannes ait in fine Apocalypſis,Dicit qui teſtimoniũ perhibet iſtorũ,Etiã venio cito,Amen.etiã veni dñe Ieſu. Librũ autem hunc ſcripſit ille vltimis annis Domitiani, quando tranſmiſſus fuit in inſulam Patmos. vnde colligitur, non multũ abfuiſſe aduentum ſuum,qui quarto poſt anno factus creditur.(quãuis communiter illa clauſula intelligatur de aduẽtu domini in morte cuiuſlibet,tamen ſequitur propoſitum,quod etiã Ioannes optabat accelerari illum aduẽtũ,

Margin notes: Augu. (beside "ti fuere"); Beda. (beside "guſtinus"); Augu. (beside "tia hæc"); Philip.1. (beside "Quur igitur"); Apo.vl. (beside "ſed Chriſtum")

& ſic erat proximo moriturus.) Sic legim⁹ etiā Dauidē clamaſſe ad dominū, Heu mihi quia incolatus meus prolōgat⁹ eſt, nimiū incola fuit anima mea. Ecce hic Dauid in perſona iuſtorū omnium cōqueritur diuturnitatem temporū, quibus in hoc mortali corpore permanendū ſit ſibi, quis iā dubitet miſere tāto tēpore vixiſſe hic Ioannē? aut nō deſideraritʼhoc idē ille, vt potuerit dicere cū Dauide, Sitiuit anima ad deū fontem viuū, quādo veniā & apparebo ante faciem dei? Hieron. nihil addubitat Ioannē eſſe mortuū, quādo in ſepulchrū ſuum deſcendit: tam autē alienum fuiſſe eū ab omni mortis dolore, quam à carnis corruptione. Verum quid in corpore ſuo operatus ſit dn̄s, hoc ille deo, cui arcana & occulta omnia notiſſima ſunt, cōmittit. Et in hoc cōmuniter doctores cōquieſcunt, atque Auguſt. ipſe eo reſpexit, quāuis aperte adeo non expreſſerit Ioannem vere mortuū. ſiquidem & ipſe ſub lege fuit, omnibus autē hominibus ſtatutū eſt ſemel mori, quādo & Chriſtus ipſe mortuus eſt qui ſupra legem fuit, quāuis in quibuſdā prærogatiuā nonnullis diſcipulis ſuis reliquerit. Nouit enim primū omniū Ioannes mortis ſuæ tēpus, ideoq; foueā ſibi parari iuſſit, ſicut ex Hieronymo & Beda docuim⁹. Deinde apparuit ei dominus Ieſus iuxta petitionē ſuā & ipſi⁹ domini promiſſionē, quando dixit, Quum abiero, parabo vobis locum. iterū veniam ad vos, & accipiā vos ad meipſum, vt vbi ego ſum, ibi & vos ſitis. Vnde colligunt doctores Chriſtum ad vnūquēque apoſtolorum veniſſe ante mortē ſuam, illamq; ei prædixiſſe. Ad hæc citra omnē dolorē mortuus eſt, ſicut & Maria. argumēto eſt, quod nō in lecto decubuit, ſed vltro in foueā deſcendēs manſuetiſſime emiſit ſpiritū. neq; refragatur ratio, quoniā virgo ipſe virgini Mariæ cuſtos & tutor datus eſt à Chriſto ſub cruce. vbi quidē gladius doloris pertrāſiit viſcera Mariæ, quis neget etiam Ioānem in maximis fuiſſe doloribus? Itaque ab eo dolorem mortis uſtulit, ſicuti & à Maria, iuxta ſententiam Hieronymi aliorumq; patrū. Prçterea hac prærogatiua donatum eſt in morte corpus Ioannis, quod immune fuit ab omni corruptione, nō quidem ex propria natura, quoniam id ſoli Chriſto competit, dicente Pſalmiſta, Non dabis ſanctum tuū videre corruptionē, hoc idem ex gratia datū eſt ſanctiſſimo vaſculo Chriſti Mariæ, quod tenerrimum eius corpuſculū, neq; à vermibus abſum-

*Pſal. 119.* *Pſal. 41.* *Hieron.* *Auguſt.* *Apo. vl.* *Ioan. 19.* *Luc. 2.* *Hieron.*

in Iudæa,vſque dum Veſpaſianus pararet excidiũ Hieroſolymitanũ,vbi præmonitus ille à ſpirituſanćto,fugit in Aſiam,peruenitque Epheſum,vbi tandem reuerſus ex inſula Patmos,vegeta & ſolida ſenećtute mortuꝰ eſt:ſimulque.vti iam meminimus, corpore & anima coronatus eſt æterna gloria,quam & nobis cõcedere dignetur Chriſtus Ieſus in ſecula benedićtus,Amen. *Chryſo.*

## HOMILIA III.

S Vperiori homilia diximus tria quædam præcipua hic de Ioãne nobis proponi, cõſignationẽ & con- firmationẽ euãgeli ſui,mortẽ eius doloris omnis expertẽ,de quibus ſatis multa diximus.ſupereſt priuilegiũ amoris de quo porro dicẽdũ erit,quoniã præ cæteris diſcipulis hũc dilexit dñs, quamuis & alios omnes diligebatˀ ſecũdum quod dixſit eis,Sicut dilexit me pater meus, ita ego diligo vos.& paulo ante,diligite inuicẽ,ſicut & ego dilexi vos.Et quãuis res hæc paruũ habeat dubitationis,quo ad alios apoſtolos,tamẽ ſi ad Petrũ reſpiciamus,videtur nonnihil habere de quo ambigas,Vter charior fuerit dño.& Ioãnẽ quidẽ peculiariter à dño eſſe dilećtũ,argumẽto eſt,quod vbicũque ſui meminit, tãtùm diſcipulum cõmemorat quẽ diligebat Ieſꝰ,quaſi peculiare de ſe argumẽtũ & veluti ſymbolum daturus charitatis,Ad hæc,quod euidẽtius potuiſſet dominus ei cõferre dilećtionis ſignũ.niſi quod ex omnibus vni permiſſum eſt ſupra pećtus cõquieſcere dominicũ,vnde ſequitur,eum aliquãto plus fuiſſe a Chriſto dilećtũ. Sed viciſſim quoq; fundamẽto nõ caret, Petrum dño fuiſſe chariorẽ,eo ꝙ & ipſe magis amauerit dñm præ omnibus,qñ & Chriſtus ſic eũ interrogauit.Simon Ioannis,diligis me plus iis?in quibus & Ioannes & cæteri erant apoſtoli.portiorẽ aũt eſſe quis neget eũ,qui Chriſtũ magis diligit ? quomodo illũ quoq; diliget dñs. ita eñ ait,ego diligẽtes me diligo.(ſicut ſimpliciter ad ſimpliciter &c.per topicã)ideoq; qui Chriſtũ maxime dilexit,eũ viciſſim ille omniũ maxime dilećturus eſt.Iã igitur quæſtionis huius difficultatem cernimus,dũ vtriuq; argumenta poſita ſunt,inde multas quæſierũt patres ſanćti vias,quibus ſe ex hoc labyrintho extricarẽt,quorũ omnium ſentẽtias hic referre & lõgũ nimis fuerit,& moleſtinus quã ad ædificationẽ veſtrã atineat.Quãobrẽ potiſſimã ſententiã inducemus,quæ ſic habet. Magis

*Beda.* *Ioan.15.* *Ioan.13.* *Ioan.13. 20.& 21* *Ioan.21.* *Pro 8.*

quidem dilexit dominus Petrũ Ioãne,nõ in ſeipſo, ſed ſuis tantũmodo membris,hoc eſt,in eccleſia fideliũ,quorum ille perſonam gerebat,vniuerſalis à deo ſuper eccleſiam paſtor cõſtitutus.Eamq; cõmunem ait eſſe Bonauẽtura ſententiã. & ſi ita res haberet,Ioãnes abſolute loquendo,charior fuiſſet domino,deinde beatior iã eſſet in cælo quã Petrus,vnde aiunt illi, non Petro,in eius rei argumentũ, matrẽ à domino eſſe cõmendatam.Nos à publica bene trita via nõ recedamus,dicẽtes ſicut cõmuniter dici ſolet,abſolute Chriſtum magis dilexiſſe Petrum , quam Ioannem . ſed quod ad humanam naturam,teneriori affectu amaſſe Ioãnem. ad id

*Tom.2.* intelligendum,pro repetito habere volumus quod in homilia quadam diximus dominicæ 19.à feriis pentecoſtes,quomodo accipiendum ſit,aliud alio charius eſſe.Chriſtus ergo ſecundum humanitatem ſuam familiarius dilexit Ioãnem

*Bernar.* præ cæteris,vltra hoc quod ſibi ſanguine iunctus erat,ſicut & alij quidã.Ita aperte,inquit Bernardus,Petrus dilexit feruentius,diligebatur fortius:Ioãnes amabat dulcius,& amabatur familiarius, vnde & ipſe à domino tenerius eſt adamatus. 2 Eiúſque rei plurimas inuenimus rationes,quarũ potiſſimæ quatuor ſe hic offerunt. 1, ob tenerã ipſius ætatẽ.natu enim hic omniũ minim⁹ extitit,& tempore paſſiõis Chriſti,annorum erat tantũ vigintiduorum hoc autẽ humana habet cõſuetudo,vt tenerius amẽtur iuniores.ita in cœnobiis fieri ſolet inter viros & mulieres, ita ſiquis liberos multos habet,licet abſolute primogenitũ plus diligat,natu

*Chryſo.* minimũ tamen vltra omnes maiori amore proſequitur familiaritatis. 2, Diligebat,inquit Chryſoſto.Ioannem dominus magis familiariter propter ingenitã mãſuetudinem, quaſimilior ille Chriſto fuit præ omnibus aliis.Petrus aliquãto ſuperior fuit,magiſq; cõcitus mouebatur,Ioãnes mitis planéque manſuetus erat,ita vt conueniant in eum,quod

*Nume.12* de Moyſe ſcriptũ legim⁹,Erat Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines qui morabãtur in terra.Ita mãſuetus fuit &

*Pſal.88.* Dauid,de quo dixit deus,Inueni virũ ſecundũ cor meum.de

*2.Re.23.* eo etiam ſcriptũ eſt. Dauid ſedet in cathedra ſapiẽtiſſimus princeps inter tres,ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus.ille autẽ tenellus adeo eſt,vt etiam tactus nõ admodum ſentiatur. Huiuſmodi manſuetudine ornatus fuit S. Ioannes , quod ex dulciſſimis ſuis epiſtolis ſatis liquet. ſi enim

omnes euoluas vtriuſque teſtaměti libros, nullum inuenies in quo tãtum de dilectione dei & proximi ſcriptũ ſit & vbi *An. ſup* charitas hominbus magis cõmẽderetur. Sic Auguſtinus ait *cano. Io.* Quid valet charitas, omnis ſcriptura cõmendat. ſed neſcio *tract.5.* an alicubi amplius quã in iſta epiſtola cõmendatur. hoc (ſi meminiſtis) cõmẽdauimus, cũ iſtam epiſtola inciperemus, nihil in ea ſic nobis commẽdari vt charitatẽ. Et ſi videtur alia & alia dicere, illo facit reditũ, & ad ipſam charitatem omnia vult referre, quæcũque dixerit. ita placidiſſimus eſt iſte ſuus loquẽdi modus, cum ſubinde dicit, filioli mei. Quã do igitur manſuetus adeo ille fuit, mitis atque benignus, te nerius à domino quoq; dilectus eſt. quando & ipſe ſuauiſſi mus manſuetiſſimusq; extitit inter filios hominum. *Hieron.*

3 Neque etiam exiguæ rationis loco aſſignari ſolet pri *Beda.* uilegium mundiſſimæ ſuæ virginitatis. ita enim de virgi- *Sap.1.* nibus inquit Sapiens, Hæc eſt quæ neſciuit thorum in deli cto. habebit fructũ in reſpectione animarum ſanctarũ, hoc eſt, quãdo reſpiciet eam dominus remuneratiõe æterna. & Salomon quoque ſic ait. Qui diligit cordis munditiam, pro *Pro.22.* pter gratiam labiorum ſuorũ, habebit amicũ regem. Atque hæ rationes duæ ſunt, quur dominus dilectiſſimam matrem ſuam Mariã Ioãnis potius quam cuiquã commiſit apoſtolo rum, quoniã ipſe magis cæteris conuerſatus eſt cum illa. ſi- quidẽ poſt eius tandem obitũ curam ſuſcepit eccleſiæ Aſia næ. Quarta dilectionis huius erga Ioãnem cauſa eſt, ipſa in tellectus ſui ſubtilitas & acumẽ, quo dono donatus ipſe eſt vltra alios, quod vel ſolo ſuo experimur euãgelio, quo om nem Chriſti ſermonẽ de ſua diuinitate præ cæteris acutius deſcripſit, vt iam mirũ non ſit præceptorem, diſcipulum tã tũ tãtopere dilexiſſe, quãdo etiã inter homines experimur chariores eſſe doctoribus diſcipulos, qui ante alios ſunt ſtu dioſiores, quamobrem & Salomon dixit, acceptum eſſe re- *Prou.14.* gi ſeruum intelligentem & ſapientem.

3 Sequitur ex iis iam intellectus & ſentẽtia quæſtio nis, quam aliquis facere poſſet, quur ita Ioannes perſonam ſuam denotet, vt dicat, Diſcipulus quẽ diligebat Ieſus, aut in hoc nec potiorẽ ſe aliis iudicauit, quod qui plus gratiæ di uinæ accepiſſet quam Petrus: ſequitur inquam inde reſpon ſum, quanuis hac circũſtãtia ſemet Ioannes deſcripſit. id ta men eo factum non eſt, quod ideo ſe ex ſuperbio dignior ẽ

omne:qui hic viuunt admonētur Chriſtum ſequi, ipſum ſe quēdo forti animo omnia huius mūdi mala ſuſtinere, ſicut inde docuit Petrus, Chriſtus pro nobis paſſus eſt, nobis relinquens exemplū, vt ſequamur veſtigia eius. Ad Ioanē vero ait ille, velle ſe eum ſic manere: donec veniat retributurus ei bona æterna. Et in hoc quidē vita multis miſeriis oppreſſa, quo magis cū Petro diligimus deum, omniq; patientia ſequimur Chriſtū, eo facilius à malis liberamur. Verum hic interim nos dominus minus diligit, ſed Ioannem beatū illū plus amat. & tamen Petrus, hoc eſt, homo in terra militans, debet deum diligere vt qui maxime, quatenus ab hac mortalitate liberetur. Ioānes aūt diligitur, vt ī hac immortalitate cōſeruetur. Cōmune & receptū hoc aliâs etiā eſt apud doctores, imperfectā eſſe ī hac vita charitatē, in illa æterna deniq; perficiendā. ſublata eñ tum fide, tum ſpe, ſola charitas augebitur. quæ etiā ratio eſt eius, quod de Ioannē Chriſtus dixit, Inter natos mulierū nō ſurrexit maior Ioāne Baptiſta, ſed tamē minimus in regno cælorū maior eſt ipſo. Quādo Ioānes adhuc Petrus erat, militās in hac vita, minor quoq; fuit dilectio ſuo quolibet minīmo in cælo. Verum cū iam mortuus eſt, factus Ioannes in eccleſia triūphāte, aucta eſt illi charitas ſua, ita vt poſt Chriſtū & Mariam thronū in cælo ſummū ſit cōſequutus. Diceres, Si Ioānes vitam ſignificat fœlitatis æternę, magis ille diliget deū q̄ Petrus hic. Sed propterea, inquit Auguſtinus, dictum eſt, volo eum manere, id eſt expectare, donec veniam: quoniā & ipſum amorē qui tūc multo amplior erit, nōdum habemus, ſed futurū expectamus, iuxta illud ꝙ Ioānes ipſe ait, Nondum apparuit quid erimus, ſcimus autē quod quando apparuerit, ſimiles ei erim⁹, & videbim⁹ eū ſicuti eſt. Ita magis amat Petrus, dū quotidie miſericordiā orat. ipſeq; interim minus diligitur, eo ꝙ minus nos diligit Chriſtus afflictos q̄ beatos. Vnde Augu. omnia trahit ad ſenſum myſticū, quum tamē regula ſit in theologia, ita myſticāda eſſe ſcripta, vt litera nō omittatur, ſicut fecit Origenes de paradiſo. & hæc regula facit vt reliquerim⁹ Augu. & ſententiā priorē velut æquabiliorē amplexi ſimuus. alij intelligunt vitam actiuam & cōtemplatiuā, nec ij lōge ſunt ab Auguſtino. Quocūque modo res perpendatur, videbimur magno priuilegio donatū à Chriſto Ioannē, eo quod ipſum præ omnibus diſci-

*1.Pet.2.* *1.Cor.13.* *Mat.11.* *Augu.* *1.Ioan 3.* *Regula.*

pulis dilexit. vnde & legimus apparuiſſe ei Chriſtum in vltimis vitæ ſuæ diebus, dixiſſeq;, Veni dilecte mi, tẽpus eſt vt epuleris cũ fratribus tuis: Ioannem quoq; reſpõdiſſe, Venio lætu, qñ inuitatus ſum ad conuiuiũ tuum, neq; à te inuitatum, eſt quod gaudeã & ſimul tibi gratias agã. Ad illud ineffabile conuiuium ſalutis æternæ, nos quoq; perducere dignetur Chriſtus Ieſus in ſecula benedictus, Amen.

## HOMILIA IIII.

*Valde honorandus eſt beatus Ioannes, qui ſupra pectus domini in cœna recubuit, ait eccleſia præſenti feſto.*

QVæ in præſentiarũ vobis verba prępoſuimus. ſanctæ matris eccleſiæ ſunt, quibus hodie vtitur in ſolennibus ſacris S. Ioannis, de quibus vt aliquid auxiliante dei gratia fructifere loqui poſſimus, Mariam miſericordiæ & gratiæ omnis parentem vna mecum inuocate, cum Gabriele dicentes, Aue gratia plena, &c.

Omnes nos hodie eccleſia admonet S. Ioannem euangeliſtam ardenter magnoq; deſiderio colere, quod & filij eius modo nõ degeneres, omnes faciũt. nihil enim hic nobis ſuminus de neochriſtianus, quorũ vel in hoc vno inſignẽ cernere licet tum cæcitatẽ, tum ſtultitiam, quando in præclara quadam ciuitate, in reliqua ſapiẽtia mũdi & omni adminiſtratiõe politica, ſupra reliquas Germaniæ ciuitates admodũ laudata, ſtatuerunt omnes apoſtolorũ dies feſtos haberi debere, hoc vno excepto, quẽ ex ordine feſtorũ ſuſtulerunt. Quod quis nõ videat opus eſſe Antichriſti, qui iuxta nominis ſui rationẽ per oĩa futurus ſit Chriſto cõtrarius? ideoq; quõ Chriſtus honore magno Ioannẽ dignatus ſit extollere
1.Cor.1. & præ cæteris dilexerit, ita fieri oportet, vt Antichriſtꝰ in ſuis mẽbris diuerſum aggreſſus, Ioãnẽ minꝰ reliquis colat. & huiuſmodi ineptias ſibi aſſumũt ſapiẽtes mundi huius, vt oẽs Chriſtiani iam videãt verũ eſſe illud Pauli, Quod ſtultum eſt dei, ſapiẽtius eſt hominibus. Videte vocationẽ veſtrã, quia nõ multi ſapiẽtes ſecũdum carnem, nõ multi potẽtes, nõ multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mũdi elegit deꝰ,
1.Cor.3. vt cõfundat ſapiẽtes. Et inde, Sapiẽtia huius mũdi ſtultitia
*Iob 5.* eſt apud deũ. Scriptum eſt enim, Cõprehẽdam ſapiẽtes in

aſtutia eorũ. & iterum, Dominus nouit cogitationes ſapiẽtiũ, quoniam vanæ ſunt. Vſq; adeo excæcari ſolẽt, qui pro- *Pſal.92.*
pria freti ſapiẽtia, ſe ſegregant ab eccleſia fideliũ. Sicut & alia ex inſignioribus ciuitatibus, ſtatuit aliquẽ nõ plus quã par calcæorũ dare debere virgini quam vitiarit. Vah ſtoliditatẽ & amentiam hominũ, veſtramq; dæmones in ſuggerẽdis malis impietatẽ, qui tam prudentes & ſapientes homines quo nũ redegeſtis? Sed ex ipſa ſua ſuperbia hoc eis contingit, quod dominus prædicit per Eſaiã prophetã, Peribit *Eſa.29.*
ſapiẽtia à ſapientibus. & intelectus prudentium abſcondetur. Atq; per Abdiã, Perdam ſapientes de Idumæa, & prudẽtiam de monte Eſau. Hæc eo vobis lubentius dico, vt ne offendamini in iſtis magnatibus, qui dilectiſſimi diſcipuli Chriſti Ioãnis feſtum abrogarunt, cæci ipſi & cæcorum duces, quorum cæcitas & ſtultia execauit eos, impletis ita in ipſis Chriſti verbis, Abſcõdiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, reuelaſti autem ea paruulis. Ita pater, quoniã ſic fuit placitum ante te. Vt aũt funditus intelligatis, quibus quantiſq; priuilegiis dilectũ ſuum diſcipulum dominus donarit, ex ordine ſingula vobis recitabimus iuxta ſacrarum lite *Chryſo.*
rarum teſtimonia. Neminẽ enim ex ſententia Chryſoſtomi mouere debet, quod ex contempta regione Galilæa, & ideo viliſſimo Bethſaida natus eſt. pauperculi piſcatoris filius, ab adoleſcẽtia cõuerſatus in ſtagno, retibus ſibi victũ quæritãs, ignarus omnis peregrinæ doctrinæ & ſciẽtiæ. hæc inquam cõſiderare nemo debet, ſed potius quantùm & quomodo immenſis eum dominus dignatus ſit donis.

Et principio quidem Ioãnes ille virgo à domino vocatus eſt ad apoſtolatum ex ipſis nuptiis, quod poſt Hieronymũ *Hierony.*
Beda ſic commemorat. Tradunt hiſtoriæ, quod eum de nu- *Beda.*
ptiis volẽtẽ nubere vocauerit, & propterea quem à carnali voluptate retraxerat, potiore ſui amoris dulcedine donauit. Inſuper hęc quoq; doctorum ſentẽtia eſt, nuptias illas quas dominus verſæ in vinũ aquæ miraculo cohoneſtauit, fuiſſe Ioannis, ſicut indie trium regum dici ſolet. Nec quiſquam *Ioan.2.*
ideo Ioannem culpare debet, quod vxorem ducere voluit: quoniam tũc dilatatio fidei generetione liberorum & proiis multiplicatiõe augebatur: & ideo Ioãnes ignarus adhuc *Thob.8.*
gratiæ incipienti, ad matrimonium cõſenſerãt. Verum interim animus eius nimirum ita diſpoſitus fuit, vt Saræ filiæ

Raguelis.quæ dicebat in corde ſuo,Tu ſcis domine,quia nũ quam concupiui virum,& mundam ſeruaui animã ab omni concupiſcẽtia.Virum autẽ cũ timore tuo,nõ cum libidine mea cõcupiui ſuſcipere. Quamprimũ igitur Ioãnes intellexit nuptos in domino lõge honeſtius naſci per verbum dei quam per carnẽ,dicto citius ſeſe ad Chriſtũ cõuertit in vita deo beneplacita. Et hoc eſt quod Hieronymus ait cũ eſſe à deo vocatũ ex nuptiis. Neq; eñ ab illicito quæſtu voccauit hũc,vt Matthæũ à telonio:vel etiã a licito, & tñ à deo nõ

*Lucæ 5.* inſtituto,ſed honeſtiſſimo cõiugij ſtatu à deo ordinato. Siquidẽ Ioãnes ex ſententia Auguſtini Gregorij & Bedæ,vi-

*Auguſt.* tã ſignificat cõtẽplatiuã,à cuius ſuprema diis proxima functione,coiugiũ admodũ abſtrahit:iuxta illud Pauli, Mulier

*1.Cor.7.* innupta & virgo,cogitat quæ domini ſunt, vt ſit ſancta & corpore & ſpiritu:quæ autẽ nupta eſt, cogitat quæ ſunt mũdi,quomodo placeat viro. Porro hoc ad vtilitatẽ veſtrã dico,nõ vt laqueum vobis iniiciam,ſed ad id quod honeſtum eſt,& quod facultatẽ præbeat ſine impedimẽto dominũ ob ſecrãdi. Vnde colligimus primo,& honeſtã & deo beneplacẽtẽ eſſe virginũ Veſtaliũ caſtitatẽ,qua ſe certis votis aſtringũt,ne ĩ cultu diuinũ impediãtur,deĩde recte decretũ eſſe ab eccleſia,eos q matrimoniũ inter ſe cõtrauerint ante mutuam cõmixionem poſſe alterũ etiam ſine alterius cõſenſu cœnobiũ intrare ad viuendũ ſub regula. 2 Deinde ponderatis iis,facile cõſtat quantũ deo placuerit virginitas Ioannis,quẽ quia Chriſtus ipſe à nuptiis vocauit,nõne eã habuerit gratiſſimã ſummeq; placentẽ?Certe per hoc ille factus eſt diuinæ ſapiẽtiæ & ſpirit⁹ ſancti vas electiſſimũ.vnde & ob mũditiẽ & virginitatẽ ſuã præ cæteris à dño dilectus fuiſſe merito creditur,quamobrẽ Chriſtus ipſe eum in cœna ſuper pectus ſuum reclinare paſſus eſt:vbi ex ipſo dominico pectore tãquam fonte diuinæ ſapientiæ vberrimo, ſanctiſſimæ doctrinæ hauſit fluenta. hinc etiam euangeliſta factus eſt omniũ perfectiſſimus,reliquos procul à ſe relinquẽs,eo quod nullus tã alta & ſublimia de diuinitate Chriſti ſcripſit,atque vnicus ille,quo nomine figura aquilæ deſignatus eſt à pͥpheta. Imo hic ipſe,aquila illa grãdis eſt,magnarũ alarũ lõgo membrorũ ductu, plena plumis & varietate;venit ad libanũ & tulit medullã cedri. Hic ille euãgeliſta fuit,de quo Eſaias dixit,Ecce intelliget ſeru⁹ meus,&

*c. Rurſus. c. conſuluit cap. Inſinuante extra qui cle. vel vocu.*

*Ezech. 8. et 17.*

*Eſaiæ 52.*

exultabitur, & eleuabitur, & erit ſublimis valde. Vnica aqui la extitit quæ per mediũ cæli volauit, vt recte de eo cãtet eccleſia, Volucrẽ hanc ſine termino & meta euolare, quo ne mo ꝓphetarũ vſquã pertigat. Quid multa? null⁹ homo ſatis emeditari & cõſiderare valet ſublimitatẽ ſanctiſſimorũ, pla neq; diuinorũ ſenſuum, quibus euangelium Ioãnis vndique ſcatet. Vſq; adeo ille per cõtinentiã ſuam virginalẽ aptior factus eſt ad ſuſcipienda diuinæ ſapiẽtiæ ſacramẽta: quoniã in maleuolã animã nõ intrabit ſapiẽtia, & ſpiritus ſanctus nõ habitabit in corpore ſubdito peccatis. Ita videmus quo- modo Ioannes virgo à dño vocatus ſit apoſtolus dilectiſsi- mus Chriſto & euangeliſta ſupremus. Ad hæc cõſidera, quo modo anima ſancti Ioãnis vſq; adeo ſuper omnes homines illuſtrata fuit, vt ipſe fuerit & predicator & doctor ſeu ſcri ba & euãgeliſta & propheta ipſum enim multis annis prius prædicaſſe, quã relegaretur in inſulã Patmos, iam ſupra do- cuimus. Inſuper & ſcriba fuit. Ideo enim epiſtolã ſcripſit ca nonicam ad Chriſtianos, tribus epiſtolis diſtinctã: ſicut Pe- trus, Paul⁹, Iacob⁹ & Iudas Thadæus fecerũt. ad hæc & euã gelium ſcripſit, vti iam meminimus. At ſuper hæc omnia do num etiã habuit prophetiæ, quãdo ſcripſit Apocalypſim, in qua ei dominus ſtatum reuelauit eccleſiæ naſcentis immi- nentis Antichriſto. Quo etiã ille omnes noui teſtamẽti ſcri ptores antecellit, quod ſolus librum iuſtum cõdidit prophe tiæ, ſed neque alius præter hunc euangeliſta vltra euãgeliũ ſuum epiſtolam ſcripſit canonicam. Et licet inſuper Lucas Acta deſcripſit apoſtolorum, iſte tamen liber hiſtoricus lon ge inferior eſt, hoc ipſo Ioannis, quo reuelauit ei dominus cuiuſlibet eccleſiæ ſtatũ, præcipue illarum ſeptem. Ita iam li quet, Ioannem fuiſſe prædicatorem, ſcriptorem, prophetam & euangeliſtam. 3 Sequitur etiam ex illis, Quando ſcili- cet Ioãnes ita peculiariter præ cæteris virgo à dño electus eſt, quo nomine ille viciſsim amplius ab eo dilectus eſt, ma- ximũ etiã ipſi impendit honorẽ qui in hominẽ potuit con- ferri ſuper terris, in hoc quod matrẽ ſuam ſub cruce iamiam moriturus ei commendauit: qui ſi non virgo fuiſſet, vtiq; ei matrem non commiſsiſſet, virginem quoq; ſanctiſsimã. Vir go fuit & Ioſeph, virgo Chriſtus & virgo Ioannes, atque ij três curam habuerunt Mariæ. quando igitur Chriſtus Io- anni quod habuit charisſimum, committere veritus non eſt,

Apoc. 8.
Sap. 1.
Ioan. 1
Hiero.

& illi honori maxime fuit,& argumẽtum quoq; extitit ſuæ ſanctitatis,quod virginẽ virgini cõmendauit,quæ cõmiſsio
*Ioan.19.* quam fuerit honorifica,teſtatur euangeliſta ipſe,quia cũ videret Chriſtus Mariam ſtantem,& diſcipulum quem diligebat,dixit matri ſuæ,Ecce filius tuus.deinde dicit diſcipulo, Ecce mater tua. Quibus verbis teſtatus eſt Chriſtus, Ioãnẽ filium futurum Mariæ qua gratia quid ſublimius,quid præ-
*F. Maro nis Brian ſo.* ſtantius,quid ve dignius in eum conferre potuiſſet? (Subtiles diſputãt,an Chriſtus transferre potuit relationem filiationis in Ioannem,ita quod vere & realiter fuerit eius fili⁹, ſed hæc in ſcolis.( Deinde Mariam quoq; ſequentibus verbis conſtituit matrem Ioannis. Quod donũ nõnne vere maximum extitit,Ioannem ſub cruce fratrem Chriſti filiumq; factum eſſe Mariæ? poſtea oſtẽdit euangeliſta Ioãnem hic commiſsioni Chriſti ſatisfẽciſſe. Sequitur enim, Ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſua,hoc eſt,ita ei inſeruiuit ità eam coluit,vt ſi mater ſua propria eſſet. 4. Sicut itaque jam audiuim⁹,magnis Ioãnes ille à Chriſto donatus eſt priuilegiis:quoniã virgo ab eo electus eſt,præ cæteris à domino dilectus:ad hæc ſuper pectus domini recubuit ante & ſuper alios illuſtratus eſt diuina ſapientia, quam ob rem eximius factus eſt euangeliſta,excellens prædicator & doctor, prophetarum ſumus noui teſtamenti, & in reuelationibus accutiſsimus,eum quo etiã angeli locuti ſunt familiari⁹, & in eius curã Maria cõmendata eſt.in morte quoq; quãta ſuceperit priuilegia,alia homilia iam ſupra dictum eſt,& totum vndiq; euangelium pleniſsimũ eſt: quomodo ſemper ſibi Chriſtus Ioannem vti coniunctiſsimũ ſociarit in ſua trãſ
*Mat.17.* figuratione & in monte Oliueti,in reſuſcitatione mortuo-
*Mat.26.* rum in reſurrectione,& in iis quæ cum Petro poſt reſurre-
*Act. 3.* ctionem peregit & ſpiritus ſancti miſsionẽ:ita ille non apoſtolus tantũ,propheta & euangeliſta fuit,ſed etiam martyr: vbi quid ſuſceperit gratiæ & auxilij à deo breuiter ex hiſtoria recẽſebimus. Quum Domitian⁹ alterã perſequutionem moliretur aduerſus Chriſtianos (prima enĩ à Nerone facta erat( Ioannes quoque tantus in Epheſo,ductus eſt Romam: ibique iuſſu imperatoris ante portam Latinam adduct⁹,detonſus,flagellatus,in olei feruentis lebetẽ ſeu doliũ impoſitus,illęſus tamen exiuit:deinde inſulam Patmos ex Cicladibus vnam relegatus eſt. Milites fratres Rhodij ferũt eam

inſulā à Rhodo non admodū diſtare,iamq; Palamum dici. ibi(autore Hieronymo)librū ſcripſit Apocalypſis. Scripſit ad illum & Dionyſius epiſtolā valde elegantem, vbi ſic ait, Saluto te ſacram animā dilectiſſime,euangelij ſolē,clariſſimum radium.denunciat ibidem ei fore,vt liberatus ab exilio,redeat in Aſiā, ſibiq; hoc diuinitus eſſe reuelatuū,quod & factū eſt. Tyrānus enim Domitian⁹ eo anno occiſus eſt, & Nerua ſucceſſor eius omnes ipſius ſentētias & conſtitutiones aboleuit.vnde factum eſt,vt Ioānes quoq; reuerteretur Epheſum,vbi venientem populus cū magno gaudio excepit,clamās,Benedictus qui venit in nomine domini. ibi etiā in ingreſſu ciuitatis Druſianā reſuſcitauit mortuā,aliaque miracula multa in nomine Chriſti operatus eſt. tātāq; hominum multitudinē conuertit ad fidē, vt pōtifices idolorum ſeditionem in plebe concitarent.Quumq; Dianæ templum magnificentiſſimū per preces Ioānis corruiſſet, Ariſtodemus cōtentus erat, ſi Ioannes lætale poculū veneni ſine damno biberet:quod & ille nō abnuit.Vt autem Ariſtodemus horrorē Ioanni ex aliorum exemplo & periculo cōcitaret,impetrauit à iudice duos reos vinctos ſibi dari,quibus ille venenum coram Ioanne & omni populo potādum dedit,qui & in ipſo articulo mortui ſunt Ioānes facto ſuper illud ſigno crucis,bibit ſine omni nocumento.Vnde exclamauit totus populus,Vnus deus eſt deus Ioānis,Ieſus Chriſtus.Ariſtodemus autem inſuper à Ioanne petiit horū duorum mortuorum reſuſcitationem.& Ioānes oblato ei pallio ſuo, iuſſit ipſū illud in nomine Ieſu mortuis imponere, qui ſtatim ſurrexerunt rediuiui. Ibique etiam Ariſtodemus credidit,& baptizati ſunt vltra duodecim milia hominū.Hinc cepit originem laudabilis illa Chriſtianorum cōſuetudo,vt poculum,aut, vt ipſi dicunt, amorem Ioānis inter ſe bibant feliciſſimæ recordationis. Cæſar Maximilian⁹ de hoc dicere ſolebat,cōiuges duos in Carniola fuiſſe,qui mutua cōuētione facta de ſuſpēdio in cellario,ad vltimum deceſſum tamen benedictionem biberunt ſeu poculū Ioannis ſtatimq; eis omnis de ſuſpendio cogitatio receſſit,ipſiq; deinde deū magnificarunt, & ſanctum Ioannem qui peruerſi propoſiti ſui cogitationem eis ademerāt.Sanctus Ioānes multa inſuper adhuc miracula operatus eſt,vixitq; ad Traiani tēpora, annis ſexagīta octo poſt Chriſti paſſionē & anno ætatis ſuę

*Hieron.*
*Dionyſ.*
*Euſebius.*
*Alii quidem nonagenarium aſſerunt.*

octogeſimo octauo felix ex hoc ſeculo ſeceſſit. Vos igitur pia mẽte magnoq; affectu veneremini S. Ioannem apoſtolum & euangeliſtam Chriſti, quatenus &c.

## IN DIE INNOCENTVM MARTYRVM EVANGELIVM. MATTHAEI. II.

I *Nillo tempore, Apparuit angelus domini in ſomnis Ioſeph, dicens, Surge & accipe puerum & matrem eius, & fuge in AEgyptum, & eſto ibi vſque dum dicam tibi. Futurum eſt enim, vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum qui cõſurgens accepit puerũ & matrẽ eius nocte, & ſeceßit in AEgyptum. Et erat ibi vſque ad obitum Herodis, vt impleretur quod dictum eſt*

Oſeæ. 11. *à domino per prophetam, dicentem, Ex AEgypto vocaui filium meum. Tunc Herodes videns quoniam illuſus eßet à Magis, iratus eſt valde, & mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethleem & in omnibus finibus eius, à bimatu*

Ier. 3. & 13. Tre. 1. *& infra, ſecundum tempus quod exquiſierat à Magis. Tũc impletum eſt, quod dictũ eſt per prophetam Ieremiam dicẽtem, vox in Rhama audita eſt, ploratus & vlulatus multus, Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari quia non ſunt.*

## HOMILIA PRIMA.

I Deo puer Ieſus in terris nat⁹ eſt, vt egeſtatẽ, miſeriam, & mortẽ pateretur. Ad eã rem quamprimũ ſe accommodauit, primaq; ſtatim infantia cœpit in peregrinas regiones commigrare. Hoc quoq; mox declarauit quale bellũ geſturus eſſet in mũdo, dum pueros innocẽtes occidi paſſus eſt propter ſe. prius enim illi mortui ſunt quam loqui inciperẽt, ante ſanguinẽ quã lac profuderũt. At nos ipſum principio textũ euãgelij aggrediamur, ac deinde de puerorũ iſtorũ tũ innocẽtia, tũ ſanctimonia differamus

1 Quum iam magi tres ſua munera Chriſto obtuliſſent, ruſusque abiiſſent domum profecti, apparuit angelus domini in ſomnis Ioſeph, & dixit, Surge, tolle puerũ, & matrem eius &c. Apparuit inquã angelus Ioſeph. vbi Theoph. ait, preſpici cauſam deſponſatæ virginis Mariæ, nimirum vt diligentius eo Ioſeph matrẽ curaret, & puerum in hac profectione AEgyptiaca. quanuis quod apparuit ei angelus, magnum etiam argumentũ fuit ſanctitatis ipſius, quodque colloquio dignus eſſet angelico. Et quum in ſomno ligatæ ſint vires ſenſuum exteriorũ. aptior etiã redditur homo diuinis reuelationibus ſuſcipiendis & intelligẽdis. Neque enim ſuſpicandum eſt Ioſephum incertiorem habuiſſe reuelationẽ antiquis patrib⁹, & id cõtra Gloſſam, quæ exiſtimat angelũ apparuiſſe ei in nocte propter eius dubietatẽ. ideo viſo hęc non in ſomnio facta eſt, ſicut illa Pharaonis & nabuchodonoſoris. ſed quando ille mẽtem ſuam penitus auertit ab exteriorum ſenſuum vſu, magis etiam factus eſt idoneus citra omne impedimentũ, ſublimia illa & diuina myſteria cognoſcere. ita enim vſu venit multis, vt quod inuenire non poterant vigilantes, intelligant dormiẽtes: cuiuſmodi etiam reuelationem Balaã habuit, quando ait, Dixit homo cuius obturatus eſt oculus, dixit adiutor ſermonum dei, qui viſionem omnipotentis intuitus eſt, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi eius. Cedere intelligit vbi dormire, quando exterioribus illis oculis clauſis, interni iſti aperiuntur inteligentiæ. Quęras, Quur non Ioſepho vti Zachariæ in vigilia apparuerit. Reſpõdetur, Quia, ſenſibilis viſio eſt ꝓpter intellectualem, ſecũdum Auguſtinum. ideo Zachariæ viſibilis apparuerit, vt cognoſceret quid interius de ſuo ſentiret filio. Ioſephum autem oportuit ex interno ſapere intellectu, & capere illud ꝙ agere deberet foris: ideo reuelatio ſua ab ĩteriori parte cepit initium. 2 Ait autem angelus, Surge, tolle puerũ & matrem eius. Surge, euigila, eſtoque robuſtus. quo verbo fugæ celeritatem ſignificare voluit & tarditatẽ excludere. neque dixit Accipe vxorem tuam, ſed matrem eius, quoniã ſuſpicio ſoluta fuit, & iuſtus per miracula in partu probauit ex ſpiritu eſſe omnia. id ille colligit ex apparitione ſtellæ, ex iis quæ Simeon & Anna prophetauerant. hinc etiam Hilarius dicit, Quum deſponſatam iuſto ſignificabat, eam cõiugem appellauit: ſed poſt partum mater tantum IESV

*Theop.*
*Gen. 41.*
*Da. 2. 4.*
*Num. 2.*
*Luc. 1.*
*Lib. 12. ſup Ge.*
*Luc. 2.*

oſtẽditur,neque amplius Ioſeph vir Mariæ dicitur.Fuge in AEgyptum,& eſto ibi donec dixero tibi. Ecce quomodo etiam ſupremus paſtor fugit,vt ne quis miretur interim & vicarios eius fugere. quod quãdo poſsint licite facere,alia ho
*Tom.* 2. milia diſſeruimus.poterat enim dñs Herodis euadere ſæuitiam etiã ſi cõprehenſus ab eo fuiſſet,ſicut effugit & iſtorũ manus in Nazereth,qui eum de mõte præcipitare parabãt.
*Lucæ.* 4. ſic deinde cõſultum fuiſſet ſaluti & vitæ horum paruulorũ. Voluit autem ille locũ prębere crudelitati Herodis,fieriq́ue permiſit cædẽ tot innocentũ puerorũ,ad æterna ipſius dãnationem,& illorũ gloriam. Chryſoſto.quoque ſic ait,Multo potius fuiſſe videatur in man⁹ eũ Herodis incidere, nec
*Chryſo.* tamen quũ incidiſſet,latere,ſed claro prorſus diuinitatis auxilio vindicari.Verũ hoc modo rebus impletis creditum nõ
*Hebr.* 2. fuiſſet,vere illum ſuſcepiſſe carnẽ,tantiq; hodie myſterij ſacramenta nutarent,& ideo dominus humanitatẽ ſuam multis voluit efficaciter probare,iuxta illud Pauli , Debuit per omnia fratribus ſimilari,vt miſericors fieret.Quãuis & hęc ratio ſubeſt,quod hic ipſo facto docere voluit,ſuos dum ad mortem inquiruntur,fugere poſſe,ſicuti deinceps expreſsis docuit verbis,vt ſi perſequutionẽ ſuſtinerẽt in vna ciuita
*Lucæ.* 4. te,fugerent in aliã. Et adhuc tamẽ ſuſpicari poſſes nõdum tibi ſolutum eſſe dubium,quod deinceps tamẽ manus euaſit Nazarenorũ quur ergo non etiã hic?Reſpondetur Chriſtũ hic infantem adhuc recens fuiſſe natũ,quãdo propter nos humanitatem ſuã humanis debuit probare defectibus: quãdo autẽ maturior ætate factus eſt & predicauit,oportuit eũ doctrinã ſuam miraculis quoque confirmare:quod tunc factum eſt,quando miraculoſe per mediũ eorum trãſiens ibat.
*Matt* .1. Quæres amplius, Quur non dixerit angelus Ioſeph,quãdiu ſibi in AEgypto manendũ eſſet hoc ſane non ideo non aperuit quod neſciuerit ipſe, ſed vt (quum antea denunciaſſet Ioſepho,dei filium ex Maria naſciturũ) in eo pietatem excitaret,& ipſum paratiorẽ faceret ad oĩa ita vt neceſſarium non eſſet tempus ei conſtituere manſionis ſatis enim hoc erat pio viro noſſe voluntatẽ dei,qui ipſum per angelũ ſuũ conſtituebat filij matriſque curatorẽ. Ab hæc voluntatem ille ſuam ita in beneplacitum dei repoſuerũt,vt neque exiliũ neque tempus aliquod ei moleſtius eſſet.imo omnia promptiſsime faciebat , vrgente magnitudine diuinæ charitatis

Quoniã ſi Iacob omne tempus breue extitit ſeruiendo pro vxore Rachel ex vi amoris, quomodo non idem fuiſſet Ioſeph, qui vehemẽtius multo deum conditorẽ redẽptoremq; ſuum dilexit? Quando igitur voluntarie omnia fecit, neque iter aliquod ei longius fuit nec tempus modeſtius, eo quod charitas omnia ſuſtinet, credit omnia, & omnia ſperat &c. *Gen.29.*

3 Inſuper cauſam addit angelus, Quur hanc præproperam fugam ita ſubito denũciet, & ait, futurum eſt vt Herodes quærat puerum ad perdendum eum. Hinc colligunt doctores, feciſſe Herodem aliquamto poſtquam oblatus eſt Chriſtus in tẽplum ſub purificationẽ Mariæ. ſed de iſto, ſequenti dicemus homilia, quãdo totã inducemus hiſtoriã. Nunc verba euangelij obſeruate. futurũ, inquit ille, eſt vt Herodes quærat puerum. id ex malignitate Herodis prodibat, metuentis temporale ſuũ regnum ſibi à Chriſto præripi, qui tamen ſpirituale tantũ in corde hominis voluit inſtituere deo patri ſuo, canẽte Sedulio, Hoſtis Herodes impie, Chriſtũ venire quid times? non aripit mortalia, qui regna dat cæleſtia. Ioſeph multũ ſolicitus, ſedulúſque pueri Ieſu & Mariç cuſtos, acquieuit ſtatim verbis ãgeli ſurrexit enim, accepit puerũ & matrẽ, ipſaque nocte aufugit proficiſcẽs in AEgyptũ. Vbi ſi mores humani conuictus reſpiciamus, exemplum ſumẽdum omnibus eſt maturæ celeritatis in agẽdis rebus, vbi mora ingratiſſima eſt. vnde aſſueſcẽdi ſunt paruuli maturare omnia, iuxta illud Sapiẽtis, Vidiſti virum velocẽ in opere ſuo: coram regibus ſtabit. Surrexit Ioſeph, & profectus eſt in exiliũ cum puero Ieſu & Maria matre eius. Ecce, inquit Chryſ. ſtatim vt Chriſtus natus eſt, contra eum tyrannus ſæuit, vt tu hæc audiens, & vidẽs tribulationes varias & mille ſuſtinere diſcrimina, nihil omnino turberis, neque tecũ ratiocineris ac dicas, Quidnam iſtud eſt quod mihi infertur immerito? ſed iſto munitus exẽplo, viriliter cuncta ſuſtineas, ſciẽs tribulationes maximas inſeparabiles eſt virtutũ comites. Ecce hic quem modo ſtella indicauit & oſtẽdit de cælo, is hominẽ fugit in terra. At inſuper conſiderandũ ibi eſt, quam proprie euãgeliſta periculũ inſinuet, quámque diligens in demandato ſibi officio fuerit Ioſeph quia etſi angelus hoc non ieiunxerat, ipſe tamẽ ea nocte aufugit. Hieronymus ſic ait, Quando tollit puerũ vt in AEgyptum trãſeat, nocte tollit. & in tenebris, *1.Cor.13.* *Sedulius* *Prou.22.* *Chryſo.* *Beda.*

quãdo vero reuertitur in Iudæam, nec nox nec tenebræ ponuntur in euãgelio. Ita iã ille ſuſtulit puerum. Sunt qui putent eum Mariã cum puero impoſuiſſe aſello, ſicut eius maxime loci incolæ homines paupetculi ſolent eiuſmodi animalia fouere, quam ſententiã noſtrates fere fouẽt, tenentque pictores. Alij exiſtimant Ioſeph puerum Ieſum ſuo tergo portaſſe, ſiquidem tunc puer aliquantulũ confirmatis cũ ætate viribus, erat annum excedẽs, ſicut ſtatim aperiemus.
*Ezech.12* in hoc allegant locum Ezechielis, Princeps qui eſt medio
*Hieron.* filiorum Iſrael. in humeris portabitur, in caligine efferetur.
*Gloſſa.* quanuis verba hæc Hierony. & Gloſſa interlinearis referãt ad exitum Chriſti ex limbo in cælum. Quicquid igitur hoc eſt, nobis conſtat, Ioſeph accepiſſe puerum & matrem eius, magnaque cura & prouidentia ſumma ipſis inſeruiſſe, ne qua parte aliqua mali eis accederet, quoniam ad id officium ab æterno præuiſus & ordinatus fuerat.

4 Expendunt etiam hic doctores, Chriſtum in AEgyptum confugiſſe præ aliis regionibus, quanuis famoſa ſit in
*Theoph.* ſcripturis, vt Babylon, caput iniquitatis. Ad hoc reſpondẽs Theoph. in AEgyptũ, inquit, fugit, vt eã ſãctificet. duæ enĩ ſũt regiones omnis nequitiæ officinæ, Babylõ & Aegypt⁹:
*Matth.9* Babylonem per Magos ſuſcepit adorantẽ, AEgyptũ autem
*1.Tim.1.* ſua præſentia ſanctificauit, Sicut ergo veniſſe ſe perhibuit ad vocandos peccatores, ita multum decuit ipſum etiam venire in AEgyptum, vt eam ab idolorum cultura & blaſphemiis liberaret. Referũt hinc ſancti patres, licet extra hiſtoriam euãhelicam, in ipſo Chriſti ingreſſu in AEgyptũ, corruiſſe à ſtatuis idolorũ ſimulachra. factumq; id eſſe, ex cõparatione colligere poſſumus. Siquidẽ quum deus tantum operatus ſit miraculũ in exitu Iudęorũ de AEgypto, vt non
*Exod.12.* relinqueretur in ea domus, in qua nõ primogenit⁹ iacebat
*Num.3.* mortuus, eo tantum, vt omnes ſibi ſanctificaret primogenitos, ſicuti & deinde dixit omne primogenitũ ſuũ eſſe, poſtquam percuſſerit primogenita in terra AEgypti: ita quũ venit Chriſtus in hunc mundum, vt omnem populum ad veri dei cognitionem adduceret relicto idolorum cultu, nõ fuit in AEgypto templum, in quo non concidiſſet idolum. Sed forſitã argumẽtũ hoc tibi videretur nõ ſatis efficax ad probandum. age roboremus & confirmemus ilud ex quodã doctore, qui prophetæ ad hoc citat teſtimonium dicens, Ecce

dominus aſcendit ſuper nubem leuẽ,& ingredietur AEgyptum,& cõmouebuntur ſimulachra AEgypti à facie eius. *Eſaiæ.19*
Nubecula hæc leuis,ait Hieronym⁹,corp⁹ ipſum eſt ſanctæ *Hieron.*
virginis Mariæ,quod nullo humani ſeminis põdere prægrauatum eſt. Vel etiam nubes leuis,eſt humanitas Chriſti,quæ nulla peccatorum mole preſſa eſt.ſiquidem peccatũ nõ fecit. *1.Petr.2.* tantum cæleſti formata eſt calore inſtar nubis, dicente angelo,Spiritũſſanctus ſuperueniet in te,& virtus altiſſimi *Luc.1.* obumbrabit tibi. Doctores ſuper hæc adhuc alia quædã inferunt(vide Hieronymũ in ſenſu literali,antequam veniat *Hieron.* ad tropologiam) tẽpore natiuitatis Chriſti multas in AEgypto plagas, varioſq́, hominum lãguores fuiſſe graſſatos. *Eſaiæ.19* ſed quum primum in eam venit Chriſtus, ſimul & idola corruiſſe,& plagas iſtas ceſſaſſe.hoc illi colligunt ex eodẽ propheta,dicẽte, Percutiet dominus AEygptũ plaga,& ſanabit eã. hinc cõmoti ſũt AEgyptij ædificare altare deo ignoto,qui ſanitatem eis reſtituerit,ſicut idem propheta cõmemorat,In die illa erit altare dñi ĩ medio terræ AEgypti,& titulus domini iuxta terminũ ei⁹. Ad hęc ſunt,qui velint dominum ibi habitaſſe in Heliopoli,quod eius vrbis mẽtio nõ temere vtique ibidẽ fiat propheta. Eadẽ etiã vrbs eſt,in qua S. Dionyſius admirabilẽ vidit eclipſim ſolis in die paraſceues ſub mortẽ Chriſti,qui tunc ei adhuc erat ignotus,ſicut ipſe ad Apollophanem, qui tunc ſocius eius fuerat, ſimulq́; cũ ipſo eclipſim hãc admiratus eſt,ſcribit.vnde & ambo ad Chriſti fidẽ conuerſi ſunt.Nos hic conquieſcamus,quod Ioſeph accepit puerum & matrem eius,fugeritque cum eis in AEgyptum.& exiſtimãt doctores adeo diligentem in officio ſibi demãdato fuiſſe Ioſeph, vt ea ſtatim nocte fugerit, non moratus diutius,quando etiã opus nõ erat eum vicinos ſuos antea ſalutare,quod abitus ſui occult⁹ eſſe debebat. Ad hæc,apparatu nõ magno opus habebãt pauperes ipſi,& veſtitu nimio nõ abundãtes, nec magis ſumptibus indigẽtes, quod ſplẽdide nõ viuebant. deinde laborare ambo potuerunt,vt ſe pariter & pueiũ fouerent,quando & ipſum paruulum non ita declinate nutrierunt, vt nunc pleriq; faciũt pauperes,qui argento & ſerico eos exornant,quum interim domi vix panem atrum ex heſterno iure vorẽt. Ita oportuit puerum Ieſum in teneris annis commigrare in exilium. Tu nos Chriſte Ieſu tuete ab exilio mortis æternæ,Amen.

*Ibidem.*
*Caſſio. in trip. hiſt.*
*Dionyſ.*

## POSTERIOR HOMILIA.

Ioan. 6. Colligere iuſſit dominus diſcipulos ſuos fragmenta quæ ſupererant, ne perirent: id nos ſpiritualiter in ſua implebim' ſignificatione, & fragmẽta, quæ ſuperſunt nobis ex ſuperiori homilia collecta, ne pereãt vobis ad animũ veſtrũ reuocabimus. Multa ibi de AEgypto diximus, & quomodo Chriſtus in eã ſeceſſerit, & euangeliſta

Oſee 11. in hoc adducit veteris teſtamenti teſtimonium, vbi ſcriptũ eſt, Ex AEgypto vocaui filiũ meum. Quod argumentũ nobis, magnum quiddam fuiſſe fugã illam, iuxta regulã Augu ſtini, ſi quid in veteri ſit prædictũ, & in nouo demũ teſtamẽto adimpletũ. Iulianus ex imperatore Chriſtiano factus apoſtata, euãgeliſtã hic ſuggillauit, quod quę ꝑpheta de populo Iſrael prædixerit, ea ille ad Chriſtũ retulerit. Verũ ad hæc pulchre & per longũ reſpondet Hieronymus. quanuis enim vocatio hæc per figurã facta ſit in Iudæis, quj ab idololatria ſunt reuocati, perfecte tñ illa cõſummata eſt in Chriſto: ſicut & Iſaac typice ligna portauit, quando à patre ſuo erat immolandus, id tamen perfecte impletũ eſt in Chriſto, lignum crucis ferente ad mortem propriam. Non abſimile

Theop. eſt quod Theophylactus ait, Dicũt Iudæi, quod propter populũ dictũ ſit hoc, qui ex AEgypto per Moyſen ductus eſt. dicimus itaque, Et quid nouũ, quod per figurã dictum eſt de

Regula. populo, impletũ vere in Chriſto? deinde quis eſt fili' dei po

Chryſo. pulus ne qui adorauit Beelphegor & ſculptilia, an qui reuera eſt filius dei? Sicque in hoc pedẽ fere figunt ſancti doctores. ait etiã Chryſoſtomus hũc eſſe prophetiæ morẽ, vt multa ſæpe in aliis dicantur quidẽ, ſed in aliis impleantur, ſicut de Simeone & Leui, Diuidam eos in Iacob, & diſpergã in Iſrael. quod non in ipſis, ſed tamen progeniei eorũ impletũ

Gen. 49 eſt. Quodq; imprecatus eſt Noe Cham, In poſteris ſuis Ga

Gene. 9. baonitis cõſummatum eſt, qui ſeruierunt Iudæis. Ita in benedictione Iacob dictum eſt, Eris dominus fratrũ tuorum. Nunquam autem Iacob dominus fuit Eſau, ſed in poſterita

Ioſue. 9. te ſua factũ eſt hoc. Ad eundẽ modum quoq; licet hoc typice de toto dictũ ſit populo, proprie tamẽ impletũ eſt in puero Ieſu. Quanuis etiam teſtimonij huius autoritas cõmuni

Hieron. ter ex Oſea recepta putatur, propter proteruos tamẽ (Hieronymus ait) & contentioſos, quorũ cõſuetudinem Paulus ſe habere denegat & eccleſiã Chriſti, poſſem' proferre aliũ

locum ex Numeris,dicēte Balaam,Deus ex AEgipto voca uit eū,gloria eius ſicut vnicornis,Sed iam nos reliquā euā gelij partem aggrediemur. 1 Herodes,inquit Matthęus,vidēs quoniā illuſus eſſet à Magis,iratus eſt valde. Quo modo illuſus ab eis fuerit,antea dixerat,eo quod commiſerit ipſis,Vt inquiſito puero renunciarent ei.illi autem praemoniti in ſomnis,per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam,& nō ad Herodem,qui ideo etiam iratus eſt.Maximū quod hic quaeri ſolet,eſt de tēpore quo illud ſit factū,neque enim ſtatim poſt Epiphaniae feſtū factū eſt,quando Ioſeph & Maria manſuerunt in Bethlehem per 40. dies puerperij,deinde tandem profecti Hieroſolymā ad offerendū puerū in templū.Sed & hinc dubiū remanet,quādo adhuc poſt haec factum ſit:ſiquidē ſeptēnio toto aiūt Chriſtū in AEgypto moratū,& tūc duodennē cum parētibus Hieroſolymā profectum ad feſta paſchalia,& ſic remanebunt anni quinque,Ibi iam ſunt qui dicant Herodem videntē tres magos nō eſſe reuerſos ad ſe,deſiiſſe porro quicquam cogitare de Chriſto vſque ad feſtū purificationis. vbi increbruerit apud omnes,quid ibi de Simeone contigiſſet, & Anna tunc etiam dicūt Herodi denunciatum eſſe, tres magos clam ex ea regiōe eſſe profectos,ibi propoſuiſſe illum ſibi paruulorum Bethlehemitarū caedem fuiſſe quoq; inſuper diſcordē eum cum filiis ſuis duobus Alexādro & Ariſtobulo,quos ipſe corā Caeſare accuſauerat.Romam profectus.autore Ioſepho.quae profectiō pene in bienniō protracta eſt, donec rediret.reuerſus autē. cruentum ſuum propoſitū in paruulis impleuit.aiunt quoq; rationem hanc eſſe, quur ille pueros omnes à bimatu & infra occiderit.in hoc aūt tēpore reuerſiōis Herodis,dicūt angelum Gabrielem apparuiſſe Ioſeph iuſſiſſeq; vt fugeret in AEgyptū,Alij quoque nōnulli non admodum diuerſum ſentiunt.niſi quod tempus abbreuiāt, dicētes occiſos eſſe pueros Herode reuerſo à Roma, anno vno & quatuor diebus à natiuitate Chriſti.Quod aūt occiderit ille bimulos,nō in cauſa eſſet,quod tunc duo anni fuerint à Chriſto nato cōſummati,ſed qa(iuxta Mattheū)Herodes diligēter inquiſiuit tēpus ſtellae qñ apparuiſſet, lōgo aūt tempore illa viſa eſt Magis ante Chriſtū natum,autore Chryſoſtomo.eo ꝙ longum habebant iter emetiendū ad Chriſtū,ſemperq; voluit deus eos vnire ad Ieſum adhuc pue

*Num.23.* *Schol.* *Augu.de con.euā.* *Li.16.c.4* *Mat.2.* *Super Mat. hom.l.7.*

rũm prima ætate & ſub tẽpus puerperij.ideoq; oẽm ſuã tem poris huius vniuerſi rationẽ Herodes ad ſtellã compoſuit. Fieri poteſt etiã,vt tyranus crudeliſſimus curauit bimulos omnes antea exactũ adhuc biẽniũ interfici,ob maiorem ſua opiniõe ſecuritatẽ,ne forte euaderet qui quærebatur. Et ſecundum ſenſus ſuperiores,verba quoq; exponũt ſequẽtia.

2 Sequitur ergo, Mittens occidit omnes pueros qui erãt in Bethlehem & in omnibus finibus eius,à bimatu & infra

*Chryſo.* ſecũdum tẽpus quod exquiſierat à Magis. Ecce quantũ malum moritur temeraria malignitas,quàm horrẽdam cædem excitat peruerſa dominãdi cupido:bene ille ſe æquauit an-

*Exod.1.* teceſſori ſuo tyrãno Pharaoni,qui omnes etiam Iudæorum maſculos iuſſit occidi,& ĩ aquas præcipitari.Atque Pharaonẽ tamẽ ſuperauit Herodes,ille enim ideo fecit vt minueretur populus domini,ſicut iã neochriſtiani conãtur monachos,Veſtales & cœnobia loco ſuo deiicere.Herodes inſuper cæli terræq. dñm cogitauit occidere. Cæterũ quõ acta ſint hic omnia cũ numero infra bimatum,variant doctores alij em̃ intelligunt infra bimatum,quo ad tẽpus,hoc eſt ,de iis qui biẽnium nõdum attigerant,& ſic cõmũiter intelligi ſolet.Alia ſentẽtia ducuntur,qui non ad tempus,ſed ad nu-

*Gloſſa.* merum referunt.ſi enim incipias à capite numeri,poſt vni-

*Schol.* tatem numerabilis duo,tria,hic nãq; poſt duo ſeqũtur tria, quatuor,quinque &c.ſic ergo ſentiunt iſti Herodem occidiſſe pueros omnes à bimatu inferiꝰ numerãdo vſque ad quinquẽnium.adducunt in hoc rationes duas,alteram,quia non occiderit Herodes paruulos octo tantùm dies aut menſem vnum natos,vel etiam annũ vnicum , eo quod longe antea audierat de puero Ieſu à Magis & de ſtella ſibi dici:deinde quod in reliquis iſtorum paruulorũ inuenias oſſa. quæ non potuerint eſſe puerorum bimulorum: cõcludunt ergo eum paruulos à duobus annis vſque ad quinq; occidiſſe . De hac controuerſia nolim multis cõtendere:niſi quod poſteriorẽ ſentẽtiam poſſem ſimili argumẽto infringere. illa em̃ quæ ego Heidelbergæ & Coloniæ duorũ innocẽtũ vidi oſſa,minora ſunt mihi viſa,quam quæ fuerint bimulorum, Verũtamẽ neq; finem aliquem habet iniquitas.neq; iniuſtitia modũ.Crediderim ſane cõmiſſionem hãc fuiſſe Herodis,ſicut euãgeliſta refert,in cuius tantùm executione quidẽ iuniores,grãdeuiores alij ſunt occiſi. Cogitare autẽ quis poſſet,

qũo poſſibile foret homini vel crudeliſſimo,tam inhumanũ comiſſum pariter atq; ſpectaculũ,in tãti innocentis profiſione. Reſpondetur,nihil huic inmaniſſimo tyranno nimium fuiſſe,qui generum quoque ſuum occidit, vxorẽ ſuã Mariamnẽ,& ſocrum Alexandrã, ſimiliter & ſororios duos Ioſippũ & Chriſtobarum iuſſit occidi,filios quoq; duos Alexandrũ & Ariſtobolũ ſuſpendi præcepit. Antipatrum inſuper,quẽ antea conſtituerat regẽ poſt ſe futurũ,trucidari curauit. Neq; hic aliquis modus crudelitatis ſuæ fuit,quũ ineffabili cruciaretur dolore mortis tẽpore ( ſiquidẽ interius ardebat vt ignis,fame inenarrabili augebatur, viſcera eius ex vlceribus putreſcebãt,pedes intumuerãt ſimili & inguina,pudẽda vermibus vndiq; ſcatebant,halitus fœdiſſimus vix multis ſuſpiriis attractus,ex eo prodibat admodum fœtens mẽbris omnibus contractus iacebat inter extrema ſuſpirita) cõpererat Iudęorũ nõnullos gaudere de morte ſua Cõmiſit itãq; ſororio ſuo Alexio, vt nobiliſſimos quoſque ex eis cõuocatos in hippodromum armatis circũdaret militibus,imminẽte mortis ſuæ articulo,ſicq; illi nondum comperta omnibus morte ſua,interficerentur:& vel hoc modo gens Iudæorũ ex ſua morte nõ gauderet,ſed magis in lamẽta luctusq; cõuerteretur,quã ſup aliquo rege. Atque hęc oĩa ſcriptor Iudæus receptiſſimus Ioſephus, hoc modo deſcripſit. Ne miretur itaque aliquis ſuper hoc immaniſſimo tyrãno de hac innocẽtũ puerorũ tam inhumana clade,vt nulla ex parte ei poſſent parentes reſiſtere. Potẽti enim iſte tyrãnide regnauit.miſeroſq; cum potẽtibus ſua vi oppreſſit, & ne amicis quidẽ cõiũctiſſimis pepercit,vt Antipatro, Lyſimacho.Doſitheo,& aliis quamplurimis. 3 Inducit porro hic euãgeliſta teſtimoniũ propheticũ. quo magis moueantur omnes homines expẽdere crudelitatẽ Herodis, doloremq; acerbiſſimum matrũ erga liberos dulciſſimos:qui ab ipſis vberibus abrepti,à ſeruis crudeliſſime trucidabãtur, diſſecabãtur & dilaniabãtur: quãdo enim ex leui caſu magnũ quælibet mater ſuſcipit dolorẽ,quanto acerbior fuerit ille iſtarũ matrũ,quũ viderẽt filiorum ſanguinẽ innocẽtiſſimum miſerrime profundi,ſuaq, viſcera ſic laniari, corpuſcula quoq; tenerrima,ſãguine,anima & vita carẽtia,humi- q; pſtrata,iaceret? Quid ni matres corruerint hic ſup filios eoſq; exãgues oſcultatæ ſint,& vulnera exicauerint? Nõne

*Lib.16. cap.16.*
*Lib.17. cap.19.*
*Lib.17. cap.9,*

taspleraſq; præ vehemẽtia doloris ſibi crines euulſiſſe, ſci
*Iere.18.* diſſe veſtes,vnguibus facies ſibi laceraſſe,omniaq; ea feciſ
ſe quæ dolentes & lugẽtes ſolent? Prædiuit hoc etiá Iere-
mias in ſpiritu,& dixit, Vox in Rhama audita eſt,ploratus
& vlulatus multus , Rachel plorãs filios ſuos, & noluit cõ
ſolari quia nõ ſunt. Multa hic quærẽdo occurrũt, quæ tñ ad
*Euſebius.* ſcholas relegata volo. Vox,inquit in Rhama audita eſt. Eſt
quidẽ locus in tribu Beniamin,nomine Rhama,duodecim
miliaribus à Behlehem diſtans.plerique autem doctorũ in
hac ſunt ſentẽtia,nõ eum vicũ hic intelligi,ſed quia Rha-
ma Hebræis ſonat excelſum,voluiſſe prophetam inſinuare
quõ matres pro filiis ſuis inclamarint in ſublima cælorum
*Hiero.* vt hic teſtatur Hieron. Quoniam vicus iſte Rhama procul
*Ioſue 18.* abfuit à Bethlehem,& adeo quidẽ verſus ſiniſtram à Ieruſa
lem,quãtum ad dexterã ab ea diſtat Bethlehem,nã Rhama
eſt verſus ſeptẽtrionem à Ieruſalẽ Bethlehem vero ad au-
ſtrũ.Hoc tamẽ inquirendum eſt,quur hic propheta memi-
nerit Rachelis,quæ mater fuit Beniamin,non autẽ Behle-
*Mich.5.* hẽ fuit in tribu Beniamin,ſed Iudæ,ſicuti Micheas & Mat
*Mat.2.* thæus clare teſtantur . Inuenio hic quadruplicẽ reſponſio-
nem. 1 Vt maxime Rachel fuerit mater Beniamin,tamen
illæ duæ tribus ita fuerunt cõiunctæ,vt quod ad vnam ſpe-
ctaret,ad alteram quoque ſemper pertinebat. 2 Vel etiã
*Gene.35.* ſi mater fuit Beniamin,non procul tamen à Bethlehem ſe
*3.Re.12.* pulta eſt,vti Iacob ipſe teſtatur. 3 Quando nõ Bethlehẽ
*Gene.24.* mitas tantũ pueros occidit Herodes.ſed & qui circũcirca
erat,fuit autẽ illa finitima tribui Beniamin, in qua & Ieru
ſalem fuit,& potiſſimi ex iis paruuli interẽpti ſunt à Beth
lehẽ verſus Ieruſalẽ , ideo recte Rachel filios ſuos ploreſſe
dicitur. 4 Myſtice dicũt quoque doctores Rachelẽ flere fi
lios ſuos,quãdo eccleſia ſuos deplorat martyre,quẽ ſenſum
nũc breuitatis gratia prætermitto. Quur aũt fleuit Rachel
filios ſuos?qa nõ ſunt,occiſi iã erãt & abrepti paruuli à ma
trũ vberibus. Quõ paruuli hi martyres ſint,ad cõcludendũ
hoc euangeliũ,breuiter quęſtiones duas indicamus,Priorẽ,
quãdo in veteri teſtamẽto neceſſaria fuit circũciſio.an par
uuli illi nõdũ circunciſi ſint ſaluati. Alterã , quũ vſu adhuc
cauerint rationis,quomodo mereri potuerunt,& coronam
palmamq; martyrij adipiſci.Hãcque poſteriorem primo lo
co diſſoluemus,dicentes cum doctoribus noſtris. ad perfe-

ctum martyrem duo requiri: primo. paratã bonãq; voluntatem: deinde, cauſam iuſtam, vt quis propter deũ cauſa iuſtitiæ patiatur & fidei, ſicut Ioannes Baptiſta. Triplices ergo ſunt martyres, quidã in volũtate & opere veraq; & iuſta cauſa, vt Laurẽtius, Sebaſtian⁹, Barbara. Alij ſola volũtate, vt Ioannes euãgeliſta & S. Martinus de quo canit eccleſia, O ſanctiſſima anima, quã etſi gladius perſequutoris nõ abſtulit, tamẽ palmam martirij nõ amiſit. idẽ nonulli perhibẽt de latrone dextero, in quo cauſa bona nulla fuit, ſiqui dẽ hic ſuſpenſe eſt ob ſua maleficia, voluntatem autem bonam habẽs & in Chriſtũ credens ſecõ patientẽ, efficit vt ei cauſe defectum reſtaurarit Chriſtus, ſic præclare ait S. Hieronymus, & trãſcripſit ex eo Gratianus, Chriſtus inuitauit latronem de cruce ad paradiſum, & ne quis aliquãdo ſeram conuerſionẽ putaret, fecit homicidij pœnã martyriũ. Ecce etiã quam pulcherrimo ordine eccleſia inſtituit ha c tria feſta ſequẽtia, Stephani, Ioannis & Innocẽtium. Stephanus enim & voluntãte, & opere martyr fuit, Ioannes ſola volũtate, innocentes illi opere tantũm: quoniam Chriſtũ moriẽdo cõfeſſi, ante pro eo mortui ſunt quam loqui poſſent tacuit enim eorũ lingua, nec quicquã vidit oculus, manus nihil ahuc fecerant, nullam penitus etiã apud Herodem culpam habuerũt, niſi quod cum Chriſto nati fuerant, ideo ille eis viciſſim ante dedit triumphare quam viuere, coronis donauit priuſquam mẽbris, ante cælum poſſidere quã terrã. ſtatim ad martyrium nati ſunt, non mũdo. vere igitur & quã maxime ſalubriter viuũt, qui pro Chriſto mortui ſunt, eoſque cauſa ſuæ mortis vere facit martyres eſſe. Sequitur etiam, martyrem eſſe aut fieri donum dei exiſtere, quando in iis paruulis nec arbitrium, nec aliqua electio libera fuerit, vbi etiã natura ligata fuit. profecto enim ſuperare diabolum, tortorem defatigare, corpuſq; in ſupplicium tradere, non virtutis humanæ, ſed donationis extitit diuinæ. Cõſequitur iam reſpõſio ad quæſtionẽ alterã. Quandoquidem paruuli ij omnes martyres & teſtes Chriſti fuerunt, vere etiã in ſanguine ſuo baptizati ſunt, cõtra Arcanũ, qui credidit pueros incircũciſos fuiſſe nocentes & damnatos. Ita Auguſtinus libro quarto de ſymbolo capite quarto ait Chriſtũ eis hoc tribuiſſe, vt pro Chriſto morerentur. (adde totũ ferme capitulum in honorem innocentum, adde & Chry-

*Bonauen.* *Mat.14.* *Hieron. ad Damaſum de pæ. diſtin 1. cap. Impartuna.* *Seuerinus in homi.* *Augu.*

ſoſtomum par.5.in duabus pulchris homilis,de innocentibus)Tota igitur catholica & indiuiſa eccleſia ſanctos martyres veneratur innocentes,deumque precatur, vt per eorum& omnium ſanctorum interceſſionem gratia conferatur hic in terris,vt ſimul gloriā aſſequamur felicitatis æternæ,Amen.

## *DIE CIRCVNCISIONIS DOMINI ÆE,* VNDE, ET ANNI CVIVSQVE FELIX AVSPICAMVR INITIVM, EVANGELIVM LVCAE II.

Gsue.17, Itre.41. *IN illo tempore, Poſtquam conſummati ſunt dies octo, vt circūcideretur puer, vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod vocatum eſt ab angelo, priuſquā in vtero conciperetur.*

### HOMILIA PRIMA.

SI ſolum externum illū crudumq; huius euāgelij cōtēplamur ſenſum ex litera pēdentē,dicto citius rem omnē abſoluerimus,quando ex omnibus totius anni euāgeliis hoc vnū breuiſſimū eſt.Sin omnia quæ continet plurima nobis cōſideranda ſumamus,videbimus ampliſſimū nobis ingrediēdū eſſe cāpū, eo quod in ſe circūciſionē Chriſti cōplectitur.& impoſitionē ſui ſanctiſſimi nominis

Gene.17. Ieſu,quod illi ab æterno à patre ſuo ſtatū fuerat. Principio cōſummaris octo diebus,vt circūderētur puer,implere etiā in ſe voluit dñs præceptū datū Abrahæ,Infans octo dierum circūcidetur in vobis.Omne maſculinū in generationibus veſtris,cuius præputij caro circunciſa non fuerit,delebitur anima ille de populo ſuo,quia pactum meū irritū facit Circūciſio hæc in veteri teſtamēto præcepta obſeruataq; eſt loco baptiſmi,ſicut egregie dicit Auguſtinus cōtra Iulianum

Aug. & habetur de conſe. diſt.4.c. ex quo. Beda. Ex quo inſtituta eſt circūciſio in populo dei,quę erat tūc ſignaculū iuſtitiæ fidei,ad purgationē valebat magnis & paruulis originalis veteriſq; peccati,ſicut baptiſmus ex illo valere cœpit ad innouationem hominis ex quo inſtitutus eſt. Ita Beda etiā hic ait in homilia,Scire debet fraternitas veſtra,quia idem ſalutiferæ curationis auxilium circūciſio in lege cōtra originalis peccati vulnus agebat,quod nunc ba-

ptiſmus agere reuelatæ gratiæ tempore conſueuit,excepto quod cæleſtis regni ianuam necdum intrare poterãt,donec adueniẽs benedictionẽ daret,qui legem dedit.Quia autẽ & circunciſio ad incrementum fidei facit & cõfirmationẽ eiuſdem,nonnulla de eadẽ quã pauciſsimis proponẽda ſunt. Et primũ omniũ apparet hinc,à nobis etiã externũ aliquid repoſcere,vt errent in hoc neoterici,qui omnia exteriora excludere volentes,deũ ſola mẽte venerari intendunt,quũ tamẽ in peccati originalis remiſsionẽ exteriora etiã ſigna pręceperit nobis deus.Quãdo igitur baptiſmus noui teſtamenti iam ſignũ eſt,ſicut fuit circũciſio in veteri lege quęritur quodnam habuerint remediũ culpæ originalis paruuli in lege naturæ ante datam circunciſionẽ.Reſpõdetur,Quia nullo vnquã tẽpore miſericors deus hominẽ dimiſit ſine interiori medicina,vt fuerit etiã tẽpore legis naturæ pharmacũ aliq̃ peccati originalis.poterant enim qui iam ad rationis ſuæ viſum peruenerãt,per bonas voluntatis ſuæ commotiones extingere culpam originalem:quod quũ nõ poſſent facere infantes;iis quoq; ex gratia deus remedium cõtulit,ſignũ externũ quo parentes eorũ fidei ſuę qualecunq; cõteſtabantur argumentum,puta ſacrificium quod pro illis deo offerebãt.Et hoc eſt quod Gregorius ait,Quod apud nos iam valet aqua baptiſmi,hoc apud veteres potuit pro infantib⁹ fides(actus ſcilicet ille exterior,quo proteſtabantur parentes fidem pro puero)in adultis autem virtus oblationis & ſacrificij. *4. Moralium.*

2 Myſtice quoque hic cõſiderate, quid ſibi voluerit Chriſtus,quod circunciſionem eo membro inſtituit,& quidem fieri debere die octauo, atque id cultro petrino.Principio Abrahæ data eſt circũciſio,vt per obedientiam placeret deo,ſicut per trãgreſsionem Adam diſplicuerat illi:deinde quoque in argumentum maxime fidei Abrahæ,qui etiam credidit habiturum ſe filium in quo benedicerentur omnes tribus terræ:& quid per hoc ſymbolũ populus ille electus cui dominus terrã promiſsionis,quã deinde dedit,iam pollicitus erat cũ ipſo Meſsiæ aduentu, à cæteris gentibus ſecerneretur. *Gene. 15.* Vnde colligitur circũciſionem non ita omnibus præceptam fuiſſe hominibus,vt iam baptiſmus eſt iis enim qui vel non ab Abraham deſcẽdebant , aut ſi ab Abraham ,nõ tamen à duodecim tribus Iſrael,præcepta illa non fuit. *In prolo.* Siquidẽ & Gregorius teſtatur Iob deſcẽdiſſe quidẽ

à ſemine Abrahæ ab Eſau,neque tamē legitur, circunciſum eum fuiſſe,quũ extiterit gentilis.Omnes autem qui nati ab Abrahā, promiſsionē ſuſceperunt fœderis & pacti diuini, eos circũcidit oportebat.Hic aliqui radicē capiunt ſaluādi quoſdam gentiles,vt Ariſtotelē,Catonem, &c.quod tamen nō credo. Quur autē in hoc membro ſit inſtituta circunciſio,doctores huiuſmodi reddunt rationē:quia cōtra culpam originalem inſtituta eſt,eam vero nō aliūde cōtrahunt filij niſi à parentibus,vnde naſcũtur innata quadā peruerſa cōcupiſcentia,que in hoc mēbro omniũ maxime & regnat & ſentitur:in cuius rei ſignum,Adā quoq, hoc loco culpā ſenſit ſuæ inobedientiæ ſicut inquit Moyſes,Quia quũ manducaſſent de ligno vetito,viderũt tandē ſe eſſe nudos,fecerũt que ex foliis ficuũ perizomata. Decuit ergo,vt poſteri Adæ in hoc maxime loco rurſus reciperent obediētiæ ſignũ.Por ro quod illa die acta eſt octauo ad literā,hoc eſt vt cōfirmatis iā paululũ viribus ex dolore min⁹ & moreretur puer: & ne diutius filiorũ amore parētes eam differrēt, ſtricte adeo ipſis deus diem iniunxit octauũ,quē tam diligenter cogebātur obſeruare, vt etiā in ſabbato circunderent, in quo tamē nefas erat quippiam externum operari, ſicut & Chriſt⁹ Iudæis dixit,circuncidere eos ſolere in ſabbato,neq; tamen per hoc ſolui legē Moyſi,&c. Myſtice tamen ſua quoq; non caret figurattione. dies enim octauus vitā deſignat æternā, reſurrectionem nouiſsimā.quare & iam in lege gratiæ ſabbatum verſum eſt in diem dominicum.facta ergo circũciſio eſt die octauo,vt oſtenderetur nunc in lege euangelica,corda animoſq; noſtros circoncidi debere emũdatione ab omni iniquitate, & tũc quoq; corpora ab omni mortalitate tēpore reſurrectionis. Quod autem Iudæi etiam circa hanc carnalem circunciſionem tenebantur illam intelligere myſticam,teſtatur abunde illud Moyſis, Circũcidite præputiũ cordis veſtri,& ceruicem veſtrā ne induretis amplius. Hanc circunciſionem à peccatis ipſe quidem facere debet homo, ſed tamen deus præcipue operatur per gratiā ſuam,ſicut iterum Moyſes ait Circuncidet dominus deus tuus cor tuum, & cor ſeminis tui,vt diligas dominũ deũ tuum ex toto corde tuo,& in tota anima tua,vt poſsis viuere. Circunciſionē hanc ſpiritualē. etiam ꝓpheta Ieremias docuit,dicēs, Hæc dicit dominus viris Iuda,& habitatoribus Ieruſalē circũci-

*Gene. 3.* *Ioan. 7.* *Deut. 10.* *Iere. 4.*

domini dño, & auferte præputia cordiũ veſtrorũ viri Iuda, ne forte egrediatur vt iginis indignatio mea, & ſuccẽdatur & nõ ſit, qui extiguat. Hęc idẽ nobis prædicat Paulus, Circũciſionẽ inquam cordis in ſpiritu, non in litera, cuius laus eſt ex deo, non ex hominibus. atq; illa cauſa eſt diei octauæ, quo ad myſticã figurationẽ. 3 Sequitur, quomodo circuncidi poterãt adulti in iuuẽtute nõ circũciſi, ſicut Iſmael qui iam tredecim erat annorũ, ſicut & gentiles iã grãdęui, ſi qui volebant ad Iudaiſmũ cõuerti: iuxta præceptum dñi, Si quis *Exo. 12.* peregrinorũ in veſtrã voluerit tranſire coloniam, & facere phaſe domini, circũcidetur prius omne maſculinũ ei⁹, & tũc rite celebrabit. Ita de ſeruis quoq; emptitijs imperatũ eſt à domino Et huiuſmodi gentiles circũciſos volũt quidã intelligere apud Ioannẽ, vbi dicitur aliquos ex eis veniſſe Hieroſolymã ad feſtum paſchæ, vt orarẽt, petiiſſe etiã à Philippo, *Ioan. 12.* vt viderent Ieſum. Deinde cõſequitur inde, circuncisionem quæ Iudæis data erat in fœdus, ab aliis etiã gẽtibus eſſe obſeruatã, quæ ad eã tamẽ nõ obligabãtur, quãdiu enĩ Iſmael in domo Abrahæ viuebat, & Eſau apud patrẽ ſuum Iſaac, tenebantur ad circuncisionẽ: deinceps nõ item, ſicut ſupra de *Gregor.* Iob ex Gregorio auditu eſt. Videtes tamẽ ethnici magna bona Iudæis à deo ſibi de collata, interdũ circũciſionẽ amplectebãtur, quemadmodũ & de Cuthæis ſiue Samaritanis cõſtat, qui etiam libros quinq; Moyſi receperunt. Id inde colligimus, quoniã multus populus cũ Iudæis ex AEgypto ꝓfectus eſt, cũ viderẽt miracula quæ de⁹ p Moyſen faciebat, ſicuti clare in Exodo legit: *Exo. 12* teſtatur & Ieremias, quãdo apud *Iere. 9.* eum dominus viſitaturũ ſe promittit, qui preputium habeat circunciſum (litera noſtra cõmunis habet circũciſum, tamẽ ſeptuaginta circunciſos, & Hieronymus legit circũciſum, quia Hebraicè legitur muil מוּל quod ſignificat circunciſum) ſuper AEgyptum & ſuper Iudam & Edom, & ſuper filios Ammon, & ſuper Moab. Ibi Hieronymus ſic ait, multa *Hieron.* rum ex quadam parte gẽtium & maxime quæ Iudææ Paleſtinæque confines ſunt, vſque hodie populi circũciduntur, pręcipue vero AEgyptij & Idumęi, Ammonitę & Moabitę, & omnis regio Sarracenorum, quæ habitat in ſolitudine, & de quibus dicitur, Super omnes qui attonſi ſunt in comam, habitantes in deſerto. Ecce quomodo aliæ etiã gẽtes circũciſionẽ obſeruarũt. Quod forte maledictũ Mahometem per

pulit,vt inſtictu dānati monachi Sergii in ſua ſecta eādem quoq; inſtituerit,ſicuti ſequaces ei⁹ Turcæ,Arabes,AEthiopes,& alii in hūc vſq; diē circunciduntur.Tamen in Alcho-
*Fortali.* rano nō legitur,inquit autor fortalitij fidei,li.4.cōſi.8.art.
*Richar.* 1.Tamen F.Richardus in cōfutatione Alchorani cap.1.teſtatur Mahometē dicare oportere circunciſionē tenere,in quo Hebionitarū hęreſim ſit ſequutus,Quęreas autē,Quid actū fuerit cū maſculis de vita periclitātib⁹,an in iis quoq; properatū ſic cū circūciſione,vt nūc in baptiſmo ſolet res interdum ad obſtetrices venire.Ab hoc ſane reſponſū nō habeo quod dem propriū,niſi quod iā receptū eſt à Iudæis per vniuerſum Chriſtianiſmū,diē octauū nō præuerti, etiā ſi periclitetur puer aut moriatur.Sūt qui putēt eos in periculis feſtinare debere,& ꝙ illud nō faciūt, vitiū eſſe malignitatis eorū,quoniā neoterici Iudæi nō credunt paruulos peccatū habere originale.Quicquid illud ſit, Hugo putat illos ante diē octauū demortuos,ſaluatos tamē eſſe in fide parentū ante Chriſti aduentū.nam quod dies octauus præueniēdus nō fuerit,hinc colligūt,quod etiā reliquorū animaliū nullū co-
*Exo. 22.* gebātur offerte ante diē octauū.Moyſes autē aliquādo nō circunciderat filios ſuos,& dn̄s mortē ei intentabat in ipſo itinere,quando Sephora filiū nō circunciderat ſuū.Quāuis differri poterat etiā circunciſio ex aliqua cauſa,ſicut in deſerto factū eſt,quando nō circuncidebātur annis quadragin-
*Exo. 4.* ta,donec tranſirent Iordanē.Iā antea ingenue cōfeſſus ſum neſcire me, quomodo cū pueris illis agatur: hoc vnum ſcio,
*Ioſu. 5.* eos qui nō circunciſit & nomine adhuc carruiſſe , & pro filiis reputatos nō fuiſſe: vnde perſuadeor, vt credā eos ſaluatos nō eſſe,ſicut tenet & Petrus Lōgobardus.aliàs enim filij Iudæorū feliciores Chriſtianorū liberis fuiſſent.ſiquidē geminum remediū habuiſſent,circūciſionē die octauo: & ſi cubi hanc attingere nō potuiſſent,fidē parentū: quū tamen Chriſtianorū liberi vnicū habeant remediū baptiſmum,qui quibus contingere non poteſt, æterna priuantur gloria & gratia dei.cur non item & Iudeorum liberis contingat? Vt autem cōfidentius hoc ſentiam,ſcriptura ſacra moueor.ita enim ait Salomon,Filius filij patris mei tenellus & vnigeni-
*Pro. 4.* tus matris meæ.Atqui conſtat,matrem ſuam Dauidi adhuc
*2. Re. 12.* vnum filiū peperiſſe ante Salomonē,qui & mortuus eſt ſta-
*Gloſ.* tim.ideo Gloſſa ibidē ſic habet,Quare Salomon vnigenitū

ſe coram matre nominat: quem fratrē vterinum præceſſiſſe ſcriptura reſtatur,niſi quia ille mox nat⁹ ſine nomine quaſi nūquam eſſet,de vita deceſſit incircunciſus? Ad extremū conſtat, circunciſione huiuſmodi ſacramētum fuiſſe veteris teſtamēti,vbi Chriſtus quoq; pati voluit & primo ſanguinē ſuum profundere, quāuis ille circunciſione non egebat, multis tamē de cauſis circuncidi dignatus eſt,quas lōgo ordine ſancti patres enarrāt,nos paucis explicabimus,Primū, vt verā ſuam naturā humanā ſtatim probaret cōtra Mānichæos,qui dixerūt Chriſtū corpus tātum habuiſſe phantaſticum,viſumq; illud ſolum fuiſſe,veritatē nullā. Deinde vt monſtraret ſe corpus ſuum non è cælo ſecum detuliſſe, cōtra Valētinum: & quod non fuerit ex ſubſtantia diuina,cōtra Apollinarem,ſed quod corpus verum ex puriſſimis Mariæ ſanguinibus aſſumpſiſſet. 3 Vt ſe declararet filium eſſe Abrahæ, cui præceptum circūciſionis primo traditum eſt,& promiſſio benedictiōis in ſemine ſuo,quæ in Chriſto iam ſit impleta. 4 Vt inſuper doceret,circunciſionem & quicquid aliud in veteri teſtamēto præceptū fuerat,tunc tēporis bonū fuiſſe & à deo exiuiſſe, cōtra Manichæos, qui legē veterem cum omnibus quæ in ea continebātur,reiiciebant, iuxta illud Pauli, Miſit deus filium ſuum factum ſub lege. hoc ipſum Chriſti,Nō veni ſoluere legē,ſed implere.

*Beda.* *Gen.17.* *Gala.4.* *Matth.5* *Theop.*

5 Circunciſionem & reliqua onera legis pertulit dominus,vt nos ab illis liberaret,ſimulq; legi ſcriptæ finē imponeret.Ita Theophyla.ait, Qui mādata legis præuaricabātur,ſub maledictione erant. dominus igitur circūciditur,vt etiam in hoc adimpleta lege,& nullo prętermiſſo quod illa mandabat,eripiat nos à maledicto. 6 Vt ſe in hoc oſtenderet fratrē eſſe Iudæorū , ipſiq; excuſationē nullā haberēt, quo minus eū pro Meſſia habere recuſarint,quod circunciſus nō eſſet,legi aduerſatus & fœderi diuino,quę tamē fucū & colorē habere poterāt excuſatiōis alicui⁹. Afferūtur & in hoc idē ratiōes plures,vt quod hic formā nobis dederit mādatis diuinis parēdi,quod profundiſſimā ſuā declarauit humilitatē,quod nō tātū factus ſit homo,ſed etiā cauteriū ſuſtinuerit peccati,vt feruētē ſuā erga nos dilectionē cōprobaret,ſimulq; myſticā circūciſionis figurationem ſtabiliret. Qua de re ſupra dictū eſt. Nos iā ſāctiſſimi ſanguinis Chriſti effuſionē pie veneremur, quam ille primum hoc die pro

nobis incepit, deprecemur profuſis viciſſim & nos lachrymis dominum deum, vt nos à contagione peccatorum ereptos, transferat in gloriam filiorum dei, Amen.

## HOMILIA II.

QVando iam hodierno die dies natus octo, pro nobis circuncisus eſt Ieſus Chriſtus dñs noſter, nos quoq; ad fidei noſtræ cõfirmationẽ meditari debemus, cuiuſmodi ſacramẽtum illud fuerit, ſimulq; gratias agere Chriſto domino, quod pro acerbo & duro illo circuncisionis ſacramẽto, manſuetũ nobis & mite inſtituit ſacramentum baptiſmi, quod tenello adhuc puero longe tolerabilius eſt, ideoq; circuncisus eſt Chriſtus, ne amplius paruulus quiſpiam circundatur, ſicuti ſuperiori homilia commemorauimus. Vbi hoc quoq; Chriſtianis animaduertendũ eſt, quonã inſtrumẽto circuncisio fieri ſolita ſit, quia cultro petrino, quanuis Richardus vult communiter eam non factã in cultro petrino, ſed ſolũ quãdo ſpecialiter fuit cõmiſſum ſicut Ioſue, quia in inſtitutiõe circõciſionis nulla ſit cultelli mẽtio. Ioſue autẽ dixit dominus præcipitq; vt paratis in hoc ſibi cultris petrinis iterum circũdederet filios Iſrael. Et
Ioſue 5. ne dicas in Ioſue hoc fuiſſe peculiare, ante ipſum quoq; le-
Exod. 4. gimus Sephoram circũcidiſſe filiũ ſuũ lapideacuto ad hoc parato, vt ſine dubio hæc fuerit communis Iudæorũ cõſuetudo. Et hoc myſterio quoque non caret, quãdo enim lex ea dura & grauis erat, cultrum quoq; requirebat petrinũ, quã-
Rom. 1. uis adhuc ſpiritualiter magis ſignificat nos iã circũcidi de-
Hugo. bere à petra Chriſto, nõ ſecundũ literam, vt ait Paulus, ſed
1. Cor. 10. in ſpiritu, quia culter iſte ex petra parat⁹, ſignabat Chriſtũ, autore Hugone. ſed & de illo dicit Apoſtolus, quoniã petra erat Chriſtus. Quid autem nunc agãt Iudæi, aut cuiuſmodi cultro circuncidant, nihil laboro Bonauentura ait eos cultro petrino ad hoc non vti. ſiquidem conſtat eos multo remiſſiores iam factos eſſe in lege & cæremoniis ſuis, multáſque hæreſes admiſiſſe, ita vt alteri nõ conueniat alter. quod prohdolor inter nos quoque experimur, ſed valeant hæc.

Porro ex circunciſione Chriſti argumentatus eſt Hebiõ, & quidam alij hæretici, nos quoque circuncidi debere, id enim illũ eo feciſſe. ſed nos alias rationes indicauimus ſuperiori homilia. Lapis hic quoq; miris modis in hunc diem vſque offendit Iudæos, arbitratos ſemper legem ſuã Moſai-

cam vna cum euãgelio permanere debere, quod etiã hodie ſentiunt AEthiopes, vnde & baptizãtur & circũciduntur. Idem etiã faciunt Mamma luci,ſed nõ ſimili modo. ſiquidẽ ad circuncisionẽ credunt ſe eſſe obligatos,nõ ſic ad baptiſmum, quem eo tantum ſuſcipiũt, vt peruerſum & olidũ eis pellat fœtorẽ,omnes enim qui nõ baptizãtur, natura male olent,quũ ſudant maxime,vt nõ poſſit non nauſeare ab hoc quilibet Chriſtianus,Pro ſe inducũt Iudæi verba Moyſi,vbi dixit dominus,Erit pactũ meũ in carne mea in fœdus æternum,in hoc maxime figũt pedẽ,Multo autem aliter nos docent ſacræ literæ,quoniam propter circũciſionem prima facta eſt apoſtolorũ tempore diſſenſio ,ita vt multi Iudæorũ ad fidem Chriſtianam conuerſi,putarẽt circuncisionẽ quoque adhuc & reliqua legis præcepta neceſſario requiri. Sic enim ait Lucas,fuiſſe nõnullos qui docebãt fratres,niſi circunciderẽtur ſecundum legem Moyſi,ſaluari eos nõ poſſe. atq; ideo primum conſilium ab apoſtolis Hieroſolymis celebratum eſt, ibiq; concluſum , gentibus ſi quando conuerterẽtur,circunciſionem & alia legalia imponenda non eſſe, dummodo continerẽt ab idolothytis,fornicatione,ſuffocato & ſãguine.Multa hic de ordine.cõſuetudine,& poteſtate conciliorũ dici poſſent,ſed volens prætereo. Vſqueadeo autẽ conſtanter cẽſuerunt apoſtoli circunciſionem neceſſariam non eſſe , vt diceret inde Paulus, Si circuncidimini, Chriſtus vobis nihil prodeſt. Quandiu autẽ illa durarit neceſſaria etiam Chriſtianis , etiam ſi dixero,parum proderit vobis ſcire,ideo ſcholis relinquo,quãdo ſuper eo Hieronymus quoq; cum Auguſtino grauiter contendit. Tantum fugite neochriſtianos,ex quibus nonnulli voluerunt reuocare circunciſionẽ,quorum ſententiam retundite illo Paulino,Si circũcidimini,Chriſtus vobis nihil prodeſt. Quod autem inducit Iudæus circũciſionẽ æternã dici,reſpondeo apud Hebræos עולם nõ ſemper dici æternum,ita vt careat fine, ſed nonnũquam etiam diu duraturum.eodem namque capite promiſit dominus Abrahæ daturum ſe ei terrã Chanaam in poſſeſſionem æternam,ſeminiq; ſuo,& tamen Iudæi illa dudum exciderunt expulſi,ipſaq́, primum in manibus gentium , deinde Chriſtianorum , mox Sulthomi fuit, nunc vero Turcarum eſt. Tempus itaque ibi etiam longum ſaltem,nõ infinitũ intellexit. Multa adhuc dici poſſent,ſed

Gene. 17.

Act. 15.

Galat. 5.

Hieron.
Augu.

Gen. 7 1

reliqua ad ſcholas trāſmitto. Vide copioſiſſime Galatinum lib.11.c.3.cōtrā Iudęos. Lyra ſępe hoc annotat, etiā hic adde Auguſtinū lib.16.de ciui.dei ca.26.& ad Oroſiū cōtra Priſcil.ca.5.&.6. Vt aūt finiā, Omnes homines laudare merito debēt dn̄m Ieſum Chriſtū qui nobis circuncīſionē legis ſuſtulit, & gaudere in primis debēt matres ob filios ſuos, quibus quantū cōdolerēt, ſi tā acerbe primis ſtatim diebus circūcidi deberēt, quādo hic quoq; nouus dolor cæteris accederet miſeriis, quas quotidie cū filiis ſuis perferūt matres ex quibuſcunq; caſibus. Atqui Chriſtus promiſſionē Abrahæ factā, diuina ſua ſuſtulit benedictione: igitur lex circēciſionis propter promiſſionē data, ſublata iam eſt. 3 Sicut autē à circuncīſione carnis liberauit nos dn̄s, ita viciſſim aliā nobis iniunxit circūciſionē ſpiritus de qua præclare Bern. ait,

Bernar. ſermo.1. Nos quoq; fratres circuncidi neceſſe eſt. & ſic nomē ſalutis accipere: circūcidi ſane nō litera, ſed ſpiritu & veritate: circūcidi nō vno mēbro, ſed toto corpore ſimul. licet em̄ magis in ea parte, qua mādata eſt Iudæus circūciſio, regnet additamētū leuiathā, quod à malo eſt & amputari debet, vniuerſam tn̄ occupat carnē, ita vt dicere poſſimus, A planta pedis vſq; ad verticē capitis nō eſt in nobis ſanitas. neq; eſt membrū vllū, quod nō hoc ipſo furiat veneno. Vnde colligitur, quomodo ſpiritualiter nos circūcidere debeam' in omnib' virib' noſtris, int' & exterius, cogitationes, verba & opera noſtra. (per ſymbola poteſt latiſſime deduci, ſed quia ſūt facilima, nō proſequor, dabo ſolū guſtū eius) Videmus in reb' corporalibus ita fieri, vt qua quid parte putreſcere incipiat, ibi refectio fiat vel aduſtio, ne pars etiā ſyncera inficiatur: ita in pomis & vulnerib' fieri ſolitū eſt, quādo igitur peccatū nihil aliud eſt, niſi quędā animę putredo, eaq; nō ſola, ſed aliā ex alia producens, quod in dētibus cōſpicuū eſt, peccatū ſtatim cultro pœnitētię reſcindēdū eſt. Cultrū aūt ardēti contritione oportet eſſe paratū & acutū ex pœnitētia & ſatisfactione: alias peccatū circūquaq; ſerpit, abſumēs

Eſaie.1.

Apo.22 omnia, cæteráſq; vires corrūpēs. & tūc fit quod ait Ioānes, Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc Semper peccatū vnum aliud ex ſe parit, nec vlla eſt calamitas ſola, quod vel ſolus Iudas ſuo nos doceat exēplo. is enim auarus erat, ſacramētū ſuſcepit indignus, vēdidit Chriſtū, deſperauit, laqueo ſeipſum ſuſpēdit. vſqueadeo putredo iſta in eo circūſerpēs ab-

ſumpſit omnia. Quid ita, inquies? quoniã non circuncidit ſe ſpiritualiter. Cœpit vna parte aliquãdo etiã Petr⁹ putreſcere, ſed ſtatim quod putre erat amputauit, quãdo exiẽs atriũ Caiphæ, fleuit amare. Ad hæc dãnoſa admodũ eſt iſta putredo peccatoris, quia int⁹ incipiẽs ab anima, putreſcit ad externa. hinc eſt quod peculiariter in hac ſpirituali circũciſione cor memoratur, quũ dicitur, Circuncidite præputia cordis veſtri. De hac putredine cõqueſtus iã olim eſt dñs ſuper Iudæis, dicẽs, Omnes gẽtes habẽt prępuțium, omnes domus Iſrael incircũciſi ſunt corde. Quid quod exterius putreſcit homo, puta auribus, cũ ſalutaria reſpuit audire, & correctionem peccati ſui contẽnit? ita dñs ait, Cui loquar? & quẽ cõteſtabor vt audiat? ecce incircunciſæ aures eorum, & audire nõ poſſunt. Ita incircunciſus fuit Moyſes in lingua ſua. ita omnes, quotquot maledicũt, obtrectãt aliis, verbis etiã ſuis eos offendunt, os habẽt incircũciſum, & huiuſmodi peccata quilibet à corde ſuo reſcindere debet, quæ demũ vera circunciſio eſt beneplacẽs, longeq; melior quã omniũ Iudæorum, Turcarũ, AEthiopũ &c. De hac Paulus loquẽs, ſic inquit, In Chriſto circũciſi eſtis circunciſione nõ manufacta, in expoliatione corporis carnis: in circõciſione Chriſti, cõſepulti in baptiſmo. En hic vobis veram, Chriſtianis dignã, planeq; diuinã circunciſionẽ, non manufactam, ſed diuina gratia cõmunicatã: Vtina iſto modo Iudæi eſſemus, omnes ſpiritualiter circũciſi. ab omnibus tum peccatis tum offendiculis immunes. quo enim magis inueteratus fuerit tumor peccati, eo acutiorẽ eſſe oportet cultrum ſpiritualis circũciſionis. Ita Bernardus ait, Inueteratæ cõſuetudinis malum cultello acuto cõtritionis amputetur. Et ita quilibet homo ſeipſum circũcidere debet, ſimiliter & qui in magiſtratu ſunt membra debẽt amputare putrida & damnoſa, ne & alia corrumpant. in hoc enim tot antiquitus cõparata ſunt tormẽtorum inſtrumẽta. virgæ, gladij, cultri, patibula, rotæ, in iis adminiſtrationibus operum iuſtitiæ, ſi negligentes ſunt magiſtratus, nihil proſunt, quoniam in hoc vincula, carceres, catenæ compedes, & id genus alia inuẽta ſunt. ita & Paulus ait, Vtinã abſcindãtur qui vos cõturbãt. (nullius eſt finis currẽdi per ſymbola, æq; faceres viginti ſermones ac vnũ) Vos modo curate. vt ſi filices creſcere pſpexeritis ĩ agro aĩę veſtrę, &;putreſcere qd cœperit, ſtatĩ reſcindatis vt

*Mat. 26.*
*Deut. 10. & 30.*
*Hiere. 4.*
*Hiere. 6.*
*Exod. 6.*
*Coloſ. 2.*
*Bernar.*
*Galat. 5.*

*Ph.l.3.* dicere poſſitis cum Paulo, Nos ſumus circunciſio, qui ſpiritu ſeruimus deo. & gloriamur in Chriſto Ieſu,nõ in carne fiduciam hobentes.In fortalitio fidei inuenies pulcherrimam huius ſymboli adaptationẽ lib. 2.cõſec.6.hæreſi.1.

4 Quærunt nõnulli,quoniã peruenerit præputiũ Chriſti, quã tu putes forſitan inutilẽ eſſe dubitationẽ iuxta illud *Theop.* Theophylacti,Inutiliter quęritur vbi ſit abſecta particula. nam quæ ſcriptura tacuit,ea quærere nõ oportet,præſertim vbi nulla vtilitas Dici autẽ poſſet,quod quando obſectum terrã tetigit,illam quoq; ſanctificauit,ſiccut etiã ſanguis & aqua,quæ ex latere eius fluxerunt. Et videtur tamen, quod ſeruarit illam particulã illæſam,& in reſurrectione iterum reſumpſerit,vt hic particula nõ inueniatur deeſſe. Equidẽ ſane crediderim, quãdo primũ iã de hac re dicere cepi,plurimos veſtrũ admiratos,cogitaſſe ſuperfluũ eſſe de hoc cogitare. Sed deſinetis mirari, vbi cauſam cognoueritis, quæ coëgerit hoc proponere.dicetiſq; dubiũ hoc, ſuperfluũ aut temerariũ non eſſe:quaſi quis interrogaret,quo peruenerit aſinus ſuper quẽ equitauit dominus in die Palmarũ. Et ratio quidẽ hæc eſt,quod inepti & ſtolidi Iudæi admodũ gloriãtur in die nouiſſimo ſeſe habituros in reſurrectione vniuerſali ſignũ quoddã,penes quod eos deus cognoſcat, quod quiſquis habiturus nõ ſit,eũ dãnatũ iri. Hic inſulſam iuſtorum temeritatem conſidera. Primũ,quod putant Chriſtũ ſignum illud corporis inſpecturum,& nõ potius ſymbolum *Eph.4.* animæ in Chriſtianis ex baptiſmo,de quo Paul⁹, Nolite, inquit,contriſtare ſpiritũ ſanctum dei, in quo ſignati eſtis in *Ephe.1.* die redẽptionis veſtræ. Et ante hæc quũ loquitur de euãgelio noſtræ ſalutis,ſic ait, In quo, cũ crediditis, ſignati eſtis quod ſignum quis negat plus valiturum quam omnium Iudæorum circunciſionem? Deinde abſurdũ admodũ hoc eſt, quod opinantur in reſurrectione ſignum ſuæ circũciſionis *Edhe.4.* ſe habituros,quũ tamen præputiati reſurgẽt.ſiquidẽ vt viri perfecti reſurgemus,teſtante Paulo nemo autẽ ſine præputio naſcitur, quoniã hic eſſet defect⁹ & error naturæ. Itaq; & Iudæi in die nouiſſimo reſurgent incircunciſi. Et hoc eſt quod ex Theophylacto ſuperius adduximus, id ita voluiſſe & ordinaſſe Chriſtũ, vt præputiũ quoq; ſuũ ſeruaret illæſũ vt illud in reſurrectiõe reſumeret,neq; tũc ei videretur deeſſe quãdo etiã nos in reſurrectione corp⁹ aſſumemus per-

fectum,ſed iam oremus ominus

## HOMILIA III. DE DIGNITATE ET excellentia nominis Ieſu.

Inter cætera huius euãgelij myſteria hoc quoq; nobis proponitur,quõ ſanctiſſimũ nomẽ Ieſu impoſitum ſit puero in ſua circũciſione.ſicut enim iã hodie in baptiſmo,ita olim in cicũciſione infantibus dabãtur nomina.Quũ aũt nos Chriſtiani tantũ ex nomine Ieſu ſuſcipiamus gratiæ & ſalutis,atq, iu onnib⁹ neceſſitatibus noſtris & ſedulo & cũ magna fiducia ad illud,cõfugiamus ipſum inuocãtes,cõſultũ mihi viſum eſt, aliquot eximia noĩs huius priuilegia maximasq; prærogatiuas auxiliãte dei gratia vobis aperire,& in huius materiæ exordium aſſumo locũ illũ Eſaiæ,Vocabitur tibi nomẽ nouũ,quod os domini nominauit Præuidens in ſpiritu Eſaias Meſſiæ aduẽtũ,dixit,Propter Sion non tacebo,& propter Ieruſalẽ non quieſcã,donec erat ſicut ſplẽdor iuſtus ei⁹,& ſaluator eius ſicui lãpas accẽdatur,& videbunt gẽtes iuſtũ ſuum,& cuncti reges inclytũ ſuum.Cõſtat quia hic de Meſſia loquutus eſt ſaluatore mũdi.ſtatim enim ſequuntur verba propoſita, Et vocabitur tibi nomẽ nouũ,quod os dñi nominauit . Iam multa quidẽ dicẽda eſſent de nomine dei , ſed pleraque eorum intellectum ſuperãt vulgi , ac proinde circũluſtranda mihi diligẽter ſunt omnia,ne altius euolẽ,ita vt qui intellectu minus vallẽt,aſſequi nequeant,ſimulq; tamẽ qui fructiferum aliquid de ſanctiſſimo nomine Ieſu ſcire deſiderent, eo non fruſtrentur. Pauca itaq; hic nobis ſunt prælibanda. Sicuti lex triplex eſt,quod ſæpius ex me audiſtis,naturæ ſcripta & euãgelica,ita deũ maiores noſtri tribus diſtinctis nominibus venerati ſunt. & primum quidẽ nomẽ literes tres habuit,ſecũdũ quatuor,tertium vero quinque . In lege naturæ,patres maioresq; noſtri Adam,Seth, Noe, Abrahã,Iacob,& cæ deũ inuocarũt noĩe שדי Sadai,cui voci reſpondet fere Germanicũ illud,Sat.valet enim Sadai idẽ quod ſufficit,vel qui ſufficientia,vt ſit relatiuum ש & די nomen per ſe.Id eo fecerũt illi patriarchæ,quod ſolus ſibi ipſi de⁹ ſufficiẽs eſt,omniſq; noſtra ſufficiẽtia ex illo pẽdet , qui abundẽ ſatis tribuit oĩbus creaturis,volucres in aere paſcit,animalia in pratis & ſyluis.vnde & animalia cũcta ad deũ clamãt,Sath,ſath,ipſi etiã coruorũ pulli ĩplumes ĩ nido,iuxta,

Eſa.62. Eſa.62 2.Cor.3.

Psal.146 illud Pſal. Qui dat iumentis eſcā ipſorum,& pullis coruo-
rū,inuocētib⁹ eum. Atq; ideo quādo Iſaac benedixit Iacob
filium ſuū,mittēs eū in Meſopotamia,dixit ad eum, Deus
Sadai benedicat tibi,& creſcere te faciat atq; multiplicet,
Gen. 28. vt ſis in turbis populorū &c. tūc enim tēporis benedictio-
nes pleræq; oēs de temporalibus tātū erant, ſicut in euāge
lio de ſpiritualib⁹ bonis. Quādo igitur deus,abſolute de eo
loquēdo,ſolus ſufficiens eſt & omnipotens à quo creaturæ
diteſcunt omnes,inuocarūt eum patres noſtri Sadai,in no-
mine triū literarum. 2 Quum aūt iam inciperet lex ſcri
pta ſub Moyſe,inuocarūt eum ſub nomine tetragrāmaton,
quod Iudæi ſcribunt in hōc modū יהוה huhi. hoc illi reli
gioſe adeo obſeruāt,vt etiam nulli papyro,ſed mēbranis tā
tum inſcribāt,auro item atq; argento,inſuper illud in ter-
ram cadere nō ſinunt,quod tamen ſi fiat,iniquiſſimum du-
cūt. præterea extra locos Biblicos eo nō vtuntur,aut ſi co
gātur vti,nū ita ſcribunt vti eſt,ſed huiuſmodi figura(.: Ad
hæc iuramēto rem aliquā firmare volentes, non per deum
id faciunt,ſed per nomē,dicentes ſchē,nomē intelligentes
dei. Quid quod nemo profanus legere illud eſt auſus iuxta
literarū & pūctorum proprietatē,ſed ſummus ſacerdos tā-
tum,idq; cum intraret in ſancta ſanctorū, & ſacerdos in be
nedictiōe plebis? Ideoq; & ineffabile vocāt,nō quod expri
mi nequeat,ſed quia vulgus nō audeat ipſum ob ſanctimo
niam ſui nominare. Vbicūq; ergo nomen illud ſanctū ſe of
fert in ſcriptis Biblicis,nō legūt illud vt ſonat,ſed loco ſuo
ſemper dicūt Adonai,quod eſt idē quod dñs. quia vera eius
elocutio eſt Ieſoua,ūde dęmō ad ignominiā dei & ad minu
endā legem dei,curauit vt poetæ gētilium vanū & ſuperſti
tioſum eorum idolū,Iupitrem appellarēt Iouem,per immi
nutionem à Iehoua,qui modus abſoluēdi alias cōmunis eſt
in ſacris literis,quādo ſcheua præcedit gutturalem,vt Iuda
pro Iehuda,thillim pro thehillim,Ioſua pro Iehoſua &c. Et
ſic omnia nomina dei ſemper reuerēter habuerūt Iudæi,vt
eſt illud nomē וה,quod etiam deū ſonat, cumq; prima a-
pud eos litera vnitatem,ſecūda binarium ſignificet, & ſic
deinceps,illud tamē יה pro numero nunquam vſurpāt in
honorē dei. Reliquiris autem teſtimoniū eius,quod veteres
Exod.6. deum inuocarint nomine quatuor literarum, ſicut ſub illo
triū? Ecce quod ait dominus ad Moyſen, Ego dominus qui

apparui Abrahã, Iſaac & Iacob in deo Sadai, & nomẽ meũ יהוה Adonai nõ iudicaui eis. Verũ quidem hoc eſt, quod illius etiã Moyſes deinceps mẽtionẽ facit in ſcriptis ſuis: ſi tamẽ vera ſunt verba domini, quod nomẽ illud ſuũ patrib⁹ antiquis non indicarit. Multa hic dicẽda eſſent, quomodo hoc ſit eſſentiale nomẽ dei, ex quo velut capite aut radice nomina reliqua cũcta promanant, quo pacto in eodem tres perſonæ cũ perſonali proprietate demõſtrẽtur, & cur literam ה h quæ filium deſignat bis in eo ponamus, in medio & fine: eo nimirũ, quia geminam habet natiuitatẽ, alterã in diuinitate, alterã in tẽpore: & cur Hebræi ex ſeptuaginta duobus nominibus dei, vnũ hoc vocarint, ſchẽhamaphoras nomẽ expoſitũ ſed mitto hæc omnia. Magnũ etiã eſt, quod ſancte adeo quatuor literarum nomine ad imitationẽ Hebræam, pleræq; linguæ exprimant deũ. Græci enim vocãt theos, Turcæ & AEthiopes alla, Aſſyrij adad, Perſæ & Galli catuli zimi, Latini & Itali deũ, Sclaui & Crotai boeg, Germani gott & hoc tamẽ pertrãſeo. Vnũ tamen ſcire vos cõuenit, quod Iudæi antiqui, quia poſt tempora Chriſti tot illius & apoſtolorum ſuorũ miracula in aperto erãt, vt negare ea nõ poſſent, attribuerunt illorum operationẽ nomini ſancto Iehoua ſchem hemaphoras, 3 Dicãt inſuper hic hic Chriſtiani nomẽ dei temerarie nõ aſſumere. quod ſi enin Iudęi illud in tãto habuerunt honore, & adhuc habẽt, iniquum fuerit quoſdam Chriſtianos peruerſa tantùm conſuetudine ad quãcunque rem deũ adnominare, immemores illius, Nomen domini dei tui in vanũ nõ aſſumes. Nihilominus peccãt, qui ſanctum nomen Ieſu cum deriſione & ſcãdalo vſurpant, vt cũ deludunt virgines Veſtales. iniquiſſime ſane, imo vt Dauid ait, Reges terræ & oẽs populi principes & omnes iudices terræ, iuuenes & virgines, ſenes cũ iunioribus laudẽt nomẽ domini, quia exaltatum eſt nomẽ eius ſolius. & alibi, Beatus vir cuius eſt nomẽ domini ſpes ei⁹, & nõ reſpexit ad vanitates & inſanias falſas. Deĩde cõfirmat hoc fidẽ noſtram, quod per nomẽ Ieſu tanta fecerint apoſtoli miracula, fatẽtibus idipſum Iudæis, quorũ Rabini etiã admirãtur tãta mirabilia facta eſſe in nomine dñi ꝙ eis quatuor literis per Moyſen innotuit. Iam aũt nullũ amplius apud eos ſit miraculũ, poſtquã à deo propter infidelitatẽ eorum ſunt abiecti, ſed in alio iã nomine ſiũt miracu

*Exod. 20.*
*Pſal. vlt.*
*Pſal. 39.*

a, quod nomen tertium eſt dei, & ſub lege euãgelica quinq; literis habetur inſigne, quo noſ deum deiq; filium venera mur. Ratio autem, quur populus veteri teſtamẽto nõ audebat nomen dei exprimere, eſt qm̃ tunc deus inuiſibilis & hoĩbus plane erat occultus: poſtquã autẽ ille ex miſericordia venit in hunc mũdũ, viſibilis factus, nomen quoq; eius factum eſt notũ vniuerſo mundo iuxta illud prophetæ qui ibi ex ſentẽtia Iudæorũ & Chriſtianorum de Meſſia loqui-

*Pſal.62.* tur, dicẽs, Ideo populus meus cognoſcet nomen meũ in die illa, quia ego ipſe qui loquor, in illo die ecce adſum. Sicut ergo deus in humanitate factus eſt viſibilis, ita nomẽ eius effabile. quod quomodo ſit factũ ſcholis relinquo. tibi ſatis

*Luc.2.* eſt nomẽ eius eſſe Ieſus, quod vocatum eſt ab angelo, priuſquam in vtero cõciperetur. Nam primo aliqui dicunt nomẽ dei tetagrammaton יהוה factũ effabile per immiſſionẽ quintæ literæ ש S, quod ſignificat duarũ naturarum vnionẽ, per quam nomẽ dei ſit effabile factum. nã proferendo ש S, maxillas ac inferiorũ & ſuperiorum dentium ordi-

*Picus.* nes conſtringimus, ideo apte iſta litera incarnationis eſt ſignificatiua, Vide Picum lib. 7. de prænotionibus. Alij ſecũdo atumãt, ſchin interpretari elocutionẽ, quia futurũ erat,

*Cuſanus.* vt nomẽ dei ineffabile, p iſtã literã fieret enũciabile. Vide

*Eſa.62.* Cuſanũ in excitationibus. Alij tertio dicũt ש ſignificare incarnationẽ, quia Eſaias dixerit, Et ſaluator eius vt lãpas accẽdatur. nã litera ש apud Hebræos habet formã lampadis & lãpas denotat Chriſtũ, nam in medio habet ſimilitudinẽ lychni ſplẽdẽtis. & ש humanitatẽ ſignificat lampadẽ, oleũ

*Can.2.* infuſum nomẽ eius, oleum infuſum diuinitatis in hãc lampadẽ humanitatis, ſicut fecit nomẽ ſuum clareſcere hominibus quod prius erat ineffabile, iſta lãpade nõ incẽſã à diui-

*Pſal.44.* nitate, Sed dũ effuſum eſſet oleũ diuinitatis, vnct⁹ eſt Chriſtus oleo letitiæ præ participib⁹ ſuis. vnde olei & nominis ſymbola ꝓximã ſunt apud Hebr. ſchẽ nomẽ, ſchemẽ oleũ. Quarti dixerũt crucẽ Chriſti feciſſe nomen dei effabile. nã tetragrãmaton diſpoſitũ ſic ihuh. & quia quarta eadẽ eſt cũ ſecũda, abiiciatur illa, & crucis myſteriũ inſeratur, tunc ſit nomẽ Meſſiæ ſic Ihu. Calamo ergo ſanctæ caucis Chriſt⁹ ſibi hoc nomẽ Ieſus ſcripſit. Quinti dixerũt nomẽ ineffabile pronunciatum per ש ea ratione, nam ſeptem ſunt ætates mundi & ſeptima ætate natus eſt Chriſtus, hæ ſeptẽ ætates

per ſeptem cõnexiones literarum alpheti deſignãtur, quas apud beatum Hieronymum reperies in epiſtola ad Paulam Vrbicam. Septima aũt cõnexio eſt ישה quæ valet capitis ſchim deſignatio. ) Hierony. ſemper quatuor cõplectitur) hic ergo cum caput Chriſtus exprimatur, per mediã literã ש eius incarnatio ſignificatur, qui eſt mediator dei & hominũ, deus & homo, qui fecit vtroq; vnum, quem deus cõſtituit caput ſuper omnẽ eccleſiam, quare ש ſchim eſt deſignatio capitis Chriſti, hoc eſt, incarnationis Chriſti, vnde nomẽ dei ineffabile, factũ eſt effabile. Sexti dicũt, deum in ſublimitate & maieſtate exiſtentem, à nobis fuiſſe abſcõditum & ineffabilẽ fuiſſe ſicut inquit Eſaias, Vere deus abſcõditus es tu. Sed per impoſitionem ש tũc ex nomine tetragrammaton fit יהשוה & יה valet deus, & שוה æquatus vel aſſimilatus. poſtquam enim deus nobis ſimilis factus eſt & æquatus per incarnationem. ſicut ait Paulus, Debuit per omnia fratribus ſimiliari, iam nomẽ eius factũ eſt effabile. Quæ omnia vel vnũ aut alterum exercitatus prædicator, quẽadmodum poteſt exprimere, fideli populo pro exitanda deuotione proponat &c. 3 Nemo cogitet nos quũ de nomine Ieſu loquimur, deum exprimere poſſe, aut nomen eius proprie cognoſcere nãque dum cum cognoſcere nobis datur neq; vere nominare licet ideo etiam quærẽti Iacob quo nomine vocaretur deus, reſpõdit ille, Quur quæris nomẽ meum quod eſt mirabile? hinc eſt quod in ſcripturis dicitur habitare de⁹ in caligine, ſicuti & Moyſes ad eũ aſcẽdit in nebula. & Dauid inquit, Dominus deſcẽdit, & caligo ſub pedibus eius. & in pſalmis, nubes, ait, & caligo in circuitu eius. quibus tota pleniſſima eſt ſcriptura, eo tãtum, quod non cognoſcimus dominũ, neque ſufficienter intelligimus. (& hoc eſt fundamẽtum theologiæ negatiuæ, ob id Dionyſius dixit, negatiões de deo ſunt veræ, affirmatiõis vero incompactæ, ſicut & nos agimus in commentariis noſtris ſuper myſtica theologia Dionyſij) ſicut enim diuina eſſentia infinita eſt ita & nomẽ eius proprium infinitum, imo deus ipſe nomẽ ſuum, ſicut habetur in pſalmis ſecundũ Hebraicam veritatẽ, vt cognſcant quia tu es nomen tuum. Qualecũque ergo nomen dederimus deo, vt ſanctiſſimum, longe tamen infra diuinam perfectioné erit. Et recte à ſanctis patribus dicitur, Deum eſſe ſuper omne nomẽ, & ſuper omne

Gene. 32.
Exodi 19.
De di. no.
Pſal. 82.
1. Cor. 2.

quod vel dicitur vel cogitatur,dicēte poſt Eſaiā Paulo,quo
*Eſai. 62.* niā neq; oculus vidit,nec auris audiuit,neq; in cor hominnis aſcēdit,quæ præparauit deus iis qui diligunt illū. Tantum etiā eſt nomē domini,vt beati quoq; illud ſatis nō co
*Ephe.1.* gnoſcere poſſint:iuxta illud Pauli, Vt ſciatis quæ ſit ſupereminēs magnitudo virtutis eius in nos,qui credidimus ſecū dum operationem potētiæ virtutis eius,quā operatus eſt in Chriſto,ſuſcitās illum à mortuis & cōſtituens ad dexteram ſuam in cæleſtibus,ſupra omnē principatū & poteſtatē & virtutē & dominationē & omne,nomē quod nominatur nō ſolum in hoc ſeculo,ſed etiam futuro. Quum igitur deum nominare eſſentialiter nō poſſumus,multa tamen magnaq; nomina ſua per immēſam miſercordiam nobis reuelauit,è quibus omnibus eſt illud nomē Ieſu longe ſanctiſſimū,nomē nouū,quod os domini nominauit, nomen quo vocauit eum angelus nōdum in vtero matris cōceptū. Oremus itaque inuocato illo ſancto nomine dominum deum,&c.

*Eſa.62.*

## HOMILIA IIII. DE NOMINE IESV.

VOcabitur,inquit Eſaias de Chriſto,tibi nomen nouū quod os domini nominauit,vnde ſequitur,nomen illud Ieſu.nouum eſſe & Chriſto ſingulariter cōſeruatum. At hic priuſquā ad ſanctimoniā nominis huius progrediar,eſt quod obiectionem quandam Iudæorum diluam,eā q; huiuſmodi. Clamāt illi Meſſiæ futurū eſſe nomen nouū. ſed neq; ישוע Ieſua,neq; יהושע Iehoſua nomē nouū eſt(vtrūq; enim illud dicitur in Hebræo.)nam quē nos Ioſue dicimus abſorbendo ſyllabam,dicitur Iehoſua: & quem nos Ioſue dicim⁹ filium Ioſedech, Hebræi appellāt Ieſua, quo aūt illorū fuerit appellatus Chriſtus,nobis nō conſtat,
*Eccl 46. 49.50.* quādo euangeliū Matthæi nō habem⁹ Hebraice,licet parū referat quia vtroq; nomen eſt à ישע quod eſt ſaluare,deductum & ſic tamen Ieſus dicitur in lingua Iudæorū,qua & nat⁹ eſt & nominis eius ſuſcepit impoſitionē,pfecto enim multis ante Chriſtū ſeculis ſic dictus eſt dux Hebræi exercitus poſt Moyſen,ſic appellatus eſt Ieſus fili⁹ Ioſedech ſacerdotis,ſic & Ieſus filius Sirach,qui librum ſcripſit Eccleſiaſtici,nepoſq; fuit ſuperioris Ieſu,vt ipſe in præfatione teſtatur. Et adhuc quartum inuenio in libris Regum,ciuem in
*1.Re.1.* Betſchenes , vt iam nō ſit hoc nomē nouum. Et ſi tres illi

nomē Chriſti habuerunt,ſiquidem ibi errauit Galatinus, dicens eos Iehoſua,nō Ieſua appellatos,eiuſq́, error reuincitur 1.Eſdr.3.vbi ille appellatur Ieſua,adhuc tamen nomē illud in Chriſto nouū dicitur ꝓpter opus ipſum.quāuis enim tres illi appellati ſint nomine Ieſus,nullus tamē eorū homines ſaluos fecit.niſi vnicus ille Chriſtus Ieſus,de quo ſic habet teſtimonium angeli, Vocabis eū Ieſum ipſe nāq; ſaluabit populum ſuum à peccaris eorum idq́, nullus horū trium fecit,quare iure optimo dicitur nomen Ieſu nouū. 2 Et quātumuis tres iſti nō fuerint Meſsiæ,magni tamē fuere figuratores Chriſti in operib⁹ ſuis,præcipue ante alios homines. Atq; vt principio de Ieſu Naue dicamus,quem nos communiter Ioſue vocamus,Is quū antea Oſeæ dicebatur,Moyſes autem ſpiritus ſancti inſtinctu mutato nomine eū Ioſue vocauit,ſicut id antea domin⁹ populo promiſerat, Ecce ego mittam angelū meū qui precedat te, & cuſtodiat ſemper in via tua,& introducat in locū quem præparaui tibi, Obſerua eum,& audi vocē eius,nec cōtemnendum putes,quia nō dimittetur quum peccaueris,& eſt nomen meum in illo. Perſcrutetur,inquit Auguſtinus,ſcripturas illas non iam Manichæus,ſed ipſe etiam Iudæus,& videat, vtrū de aliquo angelo deus dixerit,Nomen meum in illo,niſi de hoc quē introductorem in terrā promiſsionis pollicetur. Apertū ergo hic habemus ſcripturæ teſtimoniū,Ioſue nomē Chriſti habuiſſe,quandò dicit dominus, Eſt nomen meum in illo,quanuis tunc non erat,quando adhuc Oſeæ dicebatur,ſed poſt quam Moyſes ei mutauit. Sed quomodo ille typū Chriſti geſſerit, ex hiſtoriæ cōtextu facile colligitur. noluit enim deus Moyſen introducere popolū in terrā promiſsionis lacte & melle manentem,ſed duxit eum ſupra montem Nebo obſtēſaq́ue ei terra illa, dixit eam eſſe pro qua iuraſſet Abraham, Iſaac & Iacob,ipſumq́; illam iam videre tātum,ſed eam cōtigere non poſſe. Vnde factum eſt,vt poſt eum Ioſue introduxerit populum. Ita & lex Moyſi ſaluare homines non potuit,ſed gratia & veritas per Ieſum Chriſtū tandē facta eſt. & ſicut Ioſue duxit populum in illam temporalem terram promiſsionis,ipſamque ei diſtribuit in funiculo diſtributionis ita Chriſtus Iudæos ſpiritu ſe confitentes, & laudantes verbo & opere,introducit in terram viuētium. Idem hoc ſignificatur etiam ſentētia quidem Origenis,eo quod Moy-

*Mat. 1.* *Num. 13.* *Exo. 23.* *lib. 16. c. 19 con. fauſt.* *Num. 13.* *Num. 20 & 27.* *Deut. 34* *Ioan. 1.* *Homi. 1. ſup Ioſ.*

ſes licet populū ex AEgypto eduxerat, auſus tamen non eſt
*Exo.* 17. decertare cū Amalech,ſed tantum dixit ad Ioſue,vt electis ſibi viris aliquot egrederetur mane pugnatur⁹ cū Amalech. Ipſe vero Moyſes tantū manus dimiſit in Iudæis quibus dixit domin⁹,quod ſi Moyſi credidiſſēt,ſibi quoq; credere nō dubitaſſent.creſcēte enim in eis infidelitate ſuperati ſunt
*Num.* 13 ab Amalech. Ad hæc Origenes expendit nō timere Ioſue, in ſcripturis dici Oſeæ,quotieſcūq; patris ſui mentio incidit.profecto enim quū exploratoris officio functurus ablegatur ad perluſtrandā terram,Oſeæ dicitur:dux autē cōſti
*Exo.* 24. tutus,figurā iam Chriſti gerens,Ioſue vocatur.Item manentibus Aarone,Nabat,Abiud & Eleazar in caſtris,Ioſue cum Moyſe aſcendit in mōtem ad ſuſcipiendū tabulas decalogi. Præterea,quū nō poſſent Aarō & Iudæi aſcipere faciē Moy
*Exo.* 34. ſi niſi velatā præ fulgore illius.Ioſue tamen omnis myſterij cōſcius,ſecurus & intrepidus aſpexit,māſitq; cū eo in tabernaculo.Eaque cauſa eſt,quur ante hūc nullus in veteri lege naturæ,Ioſue aut Ieſus ſit appellatus.Vt maxime prob⁹ fuerit deoq; placuerit Seth quam excellentes extiterint Noe, Abraham,Iacob & alii.nemini tamen horū nomē Ioſue cōtigit,niſi huic filio Naue,qui perſonā geſſit Chriſti. Quæras forſitam eius rei rationē,quū tamen ante cū fuerint plu
*Ge.* 4.38 res alii,qui in ſe typum Chriſti habuerint. Verum id quidē
22. eſt,nam & Abel illius typum geſſit,ſed moriētis: & Ioſeph ſed vēditi: & Iſaac.ſed immolati &c.Ioſue autē ille triūphātis in ſe Chriſti figurā expreſsit,perſonā redēptororis , qui etiam populū introduxit in terrā promiſsionis,nō ſecus quā Chriſtus inferos,mortē & diabolū ſuperauit , ſuoſq; fideles introduxit in vitā æternā.Hæc quoq; cauſa eſt , quod Ioſue filios Iſrael denuo circuncidit,ſicut & Chriſt⁹ ſuos noua circuncisione & ſicut Ioſue Iebuſæum,Ethæum & Amorrheū ſuperauit,ita Chriſt⁹ diabolū.Et quemadmodū Ioſue filiis Iſrael terram promiſsionis diſtribuit,nō autē Moyſes,ita pa
*Ioan.* 5. ter quoq; omne iudiciū dedit filio.Deinde ſicut Ioſue nullſam ſibi reſeruauit partē,ſed pro ſua deinceps popul⁹ ei dedit Ephraim,vbi & ciuitatē in qua habitaret extruxit:ita ſi
*Ioſue.*19. Chriſto fideles locum dent inhabitādi,ibi ille ſibi parat do
*Homil.* miciliū.Vnde & Origenes ait, Ego ſi poſſem bonus fieri,lo
24.*ſuper* cum darē filio dei in me,& acceptū locū à me in anima mea
*Ioan.* dominus Ieſus ædificaret eum & adornaret,templum vtiq;

(vt ait Apoſtolus) ſanctum. O felicē vereq; beatū hominē, 1.Co.3.
qui vero Ioſue regionē tradit pectoris ſui, vt manſionem ſibi
paret apud eum. 3 Eodem porro modo reliqui etiam 1.Eſd.5.
duo perſonam Chriſti geſſere. Ieſus enim filius Ioſedec6, ſa Eccl.49.
cerdos ille ſanctus extitit, qui tēplum domini reſtaurauit, Hebr.7.
vt merito typum in ſe Chriſti habuerit, quem deus ſummo donatus eſt ſacerdotio, ꝙ multis probat Paulus. ille ſiquidem templū domino extruxit eccleſiam ſanctā, nō ex lapidibus nec manu factum, ſed proprio ſanguine redemptam. itaque & ille Ieſus cōdigne perſonam Chriſti expreſsit. Similiter & tertius Ieſus filius Sirach, nomē illud ſanctiſsimū
aſſequutus eſt, vir ſui ſeculi prudētiſsimus, ſicut in libro ſuo Eccl.59.
per eum ſcripto fertur à ſuo nepote, Doctrinā ſapiētiæ & diſciplinæ ſcripſit in codice iſto Ieſus filius Sirach Hieroſolymita, qui renouauit ſapientiam de corde ſuo. Quis autē ſapientior vnquam fuit Chriſto Ieſu, qui ſapientia extitit dei patris, qui ſapientia ſua veriſsimaq; doctrina mundum illuminauit vniuerſum, & euangelica veritate illum emūdauit ab idololatria, erore & ignorantia? Ideoq; nō īmerito tres
iſti nomen Ieſu habuerunt, Meſsiæque noſtri perſonam geſ Eſa.62.
ſerunt, dux fortiſsimus, ſummus pontifex & tēpli reſtaurator, & ſapientiſsimus ſcriba, quoniā hæc tria ſummo gradu in ſe habuit Chriſtus. Veniendo igitur ad primam quæſtionem, quum dicis nomē Meſsię nouum eſſe debere ex oraculo prophetæ, cuiuſmodi hoc non ſit quum ante eum tres illud habuerunt: rēſpondeo habuiſſe quidem illud iſtos tres, ſed ſicut veri Meſsię figurā tantum habuerunt, ita perfecta
in eis ſancti huius nominis operatio nō fuit, ſolus enī Chri Mat.1.
ſtus nomen hoc cum effectu ipſoque opere habuit: iuxta illud angeli ad Ioſeph, Vocabis nomen eius Ieſum, quia ipſe ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum quod aliorum nullus fecit. Et forſitan hoc ita ordinauit ſpiritus ſanctus, vt alij quoque nomem hoc ſanctnm haberent, quo mi-
nus verum illum agnoſcere diabolus ex nomine poſſet Meſ 1.Reg.6.
ſiam. De quarto aliud nō inuenio, niſi quia arcana domini ſuper agrū eius requieuit primū, remittētibus eā Philiſtæis in Iudæam. 4 Obſeruandū & hoc eſt diligenter, ꝙ non
temere dicit propheta, Vocabitur tibi nomen nouum quod Eſa.62.
os domini nominauit. quanuis enim alij nomen hoc habue Num.13.
rint, nō tamē illud eis dedit deus, ſed Moyſes dedit idipſum

*Pſal. 71.* Ioſue,aliq; in ſua ciruncifione id adepti ſunt. Chriſto autẽ nomen hoc ab æterno à deo patre datũ eſt teſte Dauide,Sit nomẽ dñi benedictũ in ſecula, ante ſolẽ permanet nomen eius.Imo in eo libro in quẽ cõſcriptus eſt numerus omniũ electorũ,ille tenet primitias.ita enim ait ꝑ os Dauid,In ca-
*Pſal. 39.* pite libri ſcriptũ eſt de me.Quod ſi ergo dñs gaudere iuſsit apoſtolos,quod eorũ nomina ſcripta ſint in cælo,quãto ma
*Lucæ. 19.* gis Chriſt⁹ ipſe letabit?vnde & Eſaias exclamauit, Tu dñe
*Eſa. 63.* pater noſter & redẽptor noſter,ab æterno eſt nomen tuum.
*Lucæ. 1* ideoq; & angelus dixit ad Mariã,Ecce cõcipies & paries fi-
*Habac. 3* liũ,& vocabis nomẽ ei⁹ Ieſũ.Nomẽ illud vidit etiã ꝓpheta Habacut,in ſpiritu cantãs,Lætabor in dño deo & exultabo in deo Ieſu meo. Quid quod tres illæ primæ literæ in bñdi
*Gen. 49.* ctione Iacob ſup Iudã vbi agitur de aduẽtu Meſsiæ : diciťq; vano ſchilo valo,vbi tres literæ initiales cõſtituũt nomẽ Ie ſu?Poſſẽ id gen⁹ myſteria multa inferre,niſi captũ vulgi ſuperarent,tantũ hoc ſanctiſsimũ nomẽ vobis ꝓprie do, dico & addico,tradoq; cordibus veſtris,ne vnq̃ obliuiſcamini,&
*S. Ignat.* ſalutem habetis æternã.Ita Ignatius in omnibus ſuppliciis ſuis ſẽper inuocauit nomẽ Ieſu, interrogatus etiã à tortori bus,quur id faceret,reſpõdit nomẽ hoc inſcriptũ eſſe cordi ſuo,quod nõnulli poſt mortẽ eius experiri volẽtes, diſſecto corde ſuo,inuenerũt in eo nomẽ illud Ieſu aureis literis de ſcriptũ.Per vniuerſam quoq; Angliã nomẽ Ieſu obſeruatur in ſũmo honore,ſiquidẽ in illo muultæ magnęq; ſunt erectæ fraternitates,miſſæ quoq; & altaria fudata,ſacerdotes inſuper peculiares deo preces ſolẽneſq; de nomine Ieſu habẽt. Dominus deus propter nomen ſanctũ ſuum cõcedere nobis dignetur gratiam ſuam,& illic gloriam æternam, Amen.

## HOMILIA V. DE NOMINE IESV.

*c. cũ ſecũ dum de præb.* REfert quidam Ioannes Andreæ vxorem ſuam dicere ſolitam,Quod ſi nomina mogno precio emi deberent,bona nomina emi deberent.quanuis enim non euidenter ſic neceſſariũ iuxta nomẽ iudicare quẽquam, tamen nomen malum ſuſpicionem mali magnã de ſe præbet.vnde & apud Germanos iam olim inoleuit prouerbiũ huiuſmodi,Malum nomen malæ mortis auſpicium eſt.quæ etiam ratio eſt quur dominus deus interdum nomina mutauit,,que res magni ſemper myſterij fuit argumentum.aliquando vero tantum emendauit additamento aliquo,quo-

modo Abram vocauit Abraham, & Oſee Ioſue. Alias detra *Gene.17.*
xit aliquid, ſic Sarai dicta eſt Sara. Eſt & vbi totũ nomẽ mu *& 32.*
tarit, vt Iacob vocauit Iſrael, & Simonẽ Petrũ. Eius rei regulam pulcherrimã dat Beda, inquiẽs, Singularis meriti in- *Beda.*
diciũ eſt, quoties alicui nomẽ ſuũ vel mutatur, vel de nouo imponitur. Idẽ & diabolus aliquãdo procurat. vẽdito enim Ioſeph in AEgypto, effecit vt ei nomen mutaretur. verum id ita ordinauit dominus, vt eius nomẽ haberet cuius figurã gerebat. ſiquidẽ dictus eſt Pſonthon pſanech, hoc eſt, ſaluator mũdi. Similiter in captiuitate Babylonica humani gene
ris inſidiator, qui nihil boni ferre poteſt, ſuſtinere noluit ſã *Dan.1.*
cta illa Hebræorum nomina, aliaq; eis tradidit. Danielẽ vocauit Balthaſar, hoc eſt, capillũ capitis. Et in hunc vſq; diẽ ſi quãdo Turcæ acquirũt hominẽ Chriſtianũ, diabolus pati nõ poteſt nomẽ ſuũ, ſed immutatur illi. Nõ abſimile fuit neochriſtianorũ propoſitũ, qui neglectis noui teſtamẽti nominibus eorum, qui gratiã Chriſti in baptiſmo fuerãt cõſequuti, dare ſolebãt ſuis nomina antiqua Iudærũ. Quo faciebat Zuinglij Kalendarium. vnde extruſis omnibus noui teſtamẽti ſanctis, redegerat in illud non tantũ amicos dei veteris legis, ſed & ſui ſuæq; illegitime cõiugis ſimilimos homines peſſimos, Cain homicidam, Pharaonẽ tyrannum, Ba
laam falſum prophetam, Eli ignauum ſocerdotem, Saulem *Gen.4.*
quẽ reiecerat deus, Ioab quoq; & Berſabeã adulterã, Abſo-
lon ſeditionẽ aduerſus patrẽ molientem, Thamar etiam, & *1. Reg.15.*
iſtiuſmodi alios multos. Verũ tales Chriſtianos id gen⁹ ſãcti decẽt & Kalendaria. Sed vt ad materiam noſtrã redeamus, quando ab æterno à deo patre nomen Ieſu inſtitutũ eſſe creditur, à patribus figuratũ, à prophetis prædictum, ab angelo annunciatum, quis non credat illud ſingularẽ quandam, tum virtutẽ, tum ſanctimoniam habere? & quanuis de eo pene infinita dici poſſent, nos tamen vtiliſſima, ſucciq; pleniſſima arripiemus. 1 Primum itaq; in ſacris literis ſe nobis offert, quod ſi orãdo exaudiri volumus, in nomine Ie-
ſu nobis orãdũ eſt. ita Chriſtus ad ſuos, Si quid petieritis pa *Ioan.16.*
trẽ in nomine meo, dabit vobis. Eaq; noua eſt orandi formula, veteris teſtamenti patribus ignota, & hinc cœpit ille vſus eccleſiæ vt omnes collectas concludat in hunc modũ, Per dñm noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, qui tecum viuit & regnat in vnitate ſpirit⁹ ſancti deus, per omnia ſe-

2.Tim.2 cula ſeculorũ, Amen. Neq; id immerito, mediator enim noſter eſt Chriſtus erga deum, qui inuocãdus eſt nobis, iuxta
1.Ioan.2. illud Ioãnis, Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris. Verũ de hac re plura Tomo ſecũdo. Quilibet etiam Chriſtianus omnem ſuam orationẽ eo dirigere debet, vt tandem per Chriſtum ante thronum gloriæ perueniat. Quanuis igitur quis inuocet Mariam, Ioannem, Petrum, Sebaſtianum aut Barbaram, tamen vbiq; hæc eius debet eſſe intentio, vt eorum interceſſio ſibi proſit tantũ per dominum Ieſum. Diſcat hinc quilibet, omnem ſpem ſuam, fiduciam & ſolatium, omniũ maxime in Chriſto reponere,
Pſal.19. in eoq; figere Ita Dauide dicente, Hi inquit, in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine dei noſtri inuocabimus.

Ioan.1.2 2 Peccata quoque nobis in hoc ſalutari & ſanctiſſimo nomine dimittũtur, dicẽte Ioãne, Scribo vobis filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomẽ eius. Tantum deo placet hoc ſanctum nomẽ Ieſu, vt irã dimittat aduerſus peccatorem conceptã illius gratia. Neque latuit hoc
Pſal.41. Dauidem, vnde & magna cũ fiducia ait, propter nomẽ tuũ propiciaberis peccato meo, multum eſt enim. Omnes itaq; peccatores inuocare ſedulo debẽt hoc ſacrũ nomen. Eſtq; illa non illaudata conſuetudo, moriẽtes aut moriẽtibus aſſiſtẽtes frequẽter inuocare nomen Ieſu. Nequit enim odiſſe dominus diligẽtes nomẽ illud ſanctum, ſicut orauit Pſaltes,
Pſal.118. Reſpice me, & miſerere mei ſecundum iudicium diligentium nomẽ tuum. Cupis igitur cõfiteri? vis tibi remitti peccata? inuoca nomen illud Ieſu. Ita Dauid precabatur, Pro-
Pſal73. pter gloriam nominis tui redime nos, & propicius eſto peccatis noſtris propter nomẽ ſanctum tuũ. Ita & apoſtoli prędicauerũt in primitiuæ eccleſię ædificatione, per nomẽ Ieſu peccata dimitti, ſicut Petrus dixit de Chriſto, Cui omnes prophetæ teſtimonium perhibẽt, remiſſionem peccatorum
Act.22. accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Ita ad Paulum Ananias ait, Exurge & baptizare, & ablue peccata
Pſal.105. tua inuocato nomine ipſius. Et hoc eſt quod dicit Dauid, Sanauit eos propter nomẽ ſuum, vt notam faceret in populis
1.Cor.6. potẽtiam ſuam. Ita & Paulus, Abluti, inquit, eſtis & ſanctificati, & iuſtificati eſtis in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti. Atque hinc cuilibet homini iuſto nomẽ Chriſti in inte-

riori fronte ſpiritus ſcriptum eſt, iuxta id quod vidit Ioannes agnum ſupra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor milia, quæ habebant nomen ſuum, & nomen patris ſui ſcriptum in frontibus ſuis. *Apo.14*

3 In hoc eodem nomine ſancto nos quoque ſaluari oportet, iuxta ipſius etymologiam, ſaluatorem enim ſignificat, dicente angelo, Vocabis nomen eius Ieſum, quia ipſe ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Idem teſtatur Petrus qui ſtans ante concilium Iudæorum, ſic ait de nomine Ieſu, Non eſt aliud nomen ſub cęlo datum hominibus in quo oporteat credentes ſaluos fieri. Hinc in ſacris literis vbicunq; Chriſtus proprio ſuo nomine non exprimitur, ſaluator tamē appellatur. ita dicit apud Oſeam, Non eſt ſaluator abſq; me. ſicut & apud Eſaiam habetur. Et prævidit hoc idem Dauid in pſalmis, quum dixit, Saluos faciet eos propter nomē ſuum. Ita Zacharias eū deſcripſit, Ecce rex tuus venit tibi iuſtus & ſaluator. neque aliter cum recens natum angeli annunciarunt paſtoribus, niſi in hunc modum, Ecce euangelizo vobis gaudiū magnū, natus eſt enim vobis ſaluator. Ita eum Ioannes quoq; appellauit, dicens, Quia pater miſit filium ſuum redemptorem mūdi. Et Paulus, Expectamus, ait, ſaluatorem Ieſum Chriſtū. Et hæc ſane tria pręcipua ſunt in nomine Ieſu, per illud omnes preces ad dominum fundi debere, in eo peccata noſtra dimitti, & in eodē nos quoque ſaluari. Nunc itaque plura adhūc pro temporis opportunitate inueſtigabimus. Quorum nō minimum eſt, quod illud longe digniſſimum eſt nomē ex omnibus ſuper terrā. Ita paulus poſt prædicationē humilitatis Chriſti ſubiungit. Exaltauit eū deus, & dedit ei nomē ſuper omne nomē, vt in nomine eius omne genu flectatur, cæleſtiū, terreſtrium & infernorum. Ecce quod ad nomē Ieſu angeli quoque curuantur in cælis, quod vitque viderat ille, quando in tertium vſque cælum raptus fuit. Vah dementiam iſtorum & inſaniā, qui nolunt genua ſua flectere ad nomē Ieſu, imo neque ad ipſum Chriſtum, dum intuentur eum in ſacramēto Euchariſtiæ, ſed ſtolidi cōſiſtūt Vt Marpeſia cautes. Veniet tēp⁹ quādo optabūt procidere ad pedes domini in die nouiſſimo, ſed fruſtra. audient enim ab eo. Neſcio vos. Accedit iis ſanctis & decretum concilij Lugdunenſis, quod ſic habet, Conuenićtes in eccleſia, nomen illud quod eſt ſuper

*Matth.1* *Act.4.* *Oſeæ 13.* *Eſaiæ 3.* *Pſal.105* *Zach.9.* *Lucæ 2.* *1.Ioan.4* *Philip.2.* *2.Cor..2* *Matt.25* *De immu. eccl.c.d. ect.li.6.*

omne nomen, à quo aliud ſub cælo non eſt datum hominibus, in quo ſaluos fieri credentes oporteat, nomen videlicet Ieſu Chriſti, qui ſaluum faciat populum ſuum à peccatis eorum, exhibitione reuerentiæ ſpecialis attollant. & quod generaliter ſcribitur, vt in nomine Ieſu omne flectatur, ſinguli ſingulariter in ſeipſis implentes, præcipue dum aguntur Miſſarum ſacra miniſteria: quotieſcunque glorioſum illud nomen Ieſu nominatur, flectant genua ſua, & capita inclinent. Aiunt etiam Ioannem Papam viceſimum ſecundum dediſſe viginti dies indulgentiarum omnibus, qui ad ſacrum nomen Ieſu inclinant, vel caput aperiũt, vel pectora tundunt. Et vos igitur nomen Ieſu ſedulo colite, non deerit eius rei præmium in æterna fœlicitate.

4 Tot adhuc ſuperſunt nominis huius virtutes, vt vnde ordiar potiſſimum, quámque primum commemorem ignorem. Quam enim plenũ gaudij & conſolationis eſt illud nobis, tã viciſſim terribile eſt dæmonibus. ſiquidẽ in illo apo-
*Lucæ* 10. ſtoli Chriſti demonia eiiciebant, quod etiam dominus fide-
*Mar.* vl. libus omnib⁹ in vniuerſum promiſit, neque poteſt cum hoc
*Pſal.* 110. ſancto nomine manere diabol⁹, quoniam propter eum dixit Dauid, Sanctum & terribile nomẽ eius. Et alibi, Laudate nomẽ eius, quoniam terribile & ſanctum eſt. Tutius mu-
*Matth.* 8 nimẽtum aduerſus diabolicas inſidias habere nõ poſſumus. neq; enim poteſt diabolus potẽtiam nominis huius ſuſtine-
*Hiere.* 10 re, ſed furit & fugit clamãs, Quid mihi & tibi Ieſu filij dei? quare veniſti nos torquere ante tẽpus? Nominis huius fortitudinẽ cognouit & Hieremias in ſpiritu, dicens, Magnus es domine, magnum nomẽ tuum in fortitudine. Et ſicut iam diximus nomẽ Ieſu nos tueri ab inſidiis diaboli, ita de reliquis ſentiẽdũ eſt periculis in quibus omnibus inuocare de-
2.*Cor.* 11. bet homo nomen illud ſanctum & ſuaue Ieſu, ad exẽplum
*Pſal.* 52. Pauli & Dauidis, qui clamauit, Deus, in nomine tuo ſaluum
& 90. me fac. Quod autem dominus ſuos eripiat inuocãtes nomẽ ipſius, idem ille teſtatur, dicẽs, Quoniam in me ſperauit, li-
*Prou.* 18. berabo eum protegam eum, quoniam cognouit nomẽ meũ. Hinc Salomõ ait, Turris fortiſſima nomẽ domini. Diſcat
*Pſal.* 9. hic quilibet homo ſedulo ſe exercere, & nomẽ Ieſu frequẽter inuocare, dicẽte Dauide, Sperabunt in te qui nouerunt nomen tuum, quia non dereliquiſti quærentes te. In omnibus ergo bonum eſt & ſalutare, dicere in benedictionibus

quod vſus habet, Adiutorium noſtrum in nomine domini, qui fecit cælum & terram. Quando igitur ſanctiſſimum nomen Ieſu tam plenum eſt conſolatione, adeo deſiderabile & amabile eſt. confirmat enim nos, illuminat nos, propellit inimicos, miracula facit, tuetur nos, comitatur in via, peccata dimittit, tentationes ſuperat diaboli & mundi huius, ſuóſque hoſtes profligat, malas cogitationes fugat. vere ideo bonum, iucundum & admirabile eſt. hoc illud nomen eſt, à quo Chriſtiani omnes dicimur, iuxta oraculum propheticum, Seruos ſuos vocabit nomine alio. Iudæi adhuc nomen antiquum obtinent, nos autem quod Chriſtiani dicimur à Ieſu Chriſto, nomen nouum eſt, & quidem ante Chriſtum inauditum. Itaque vos omnes pie per Chriſtum admonitos & oratos volo vt nomen hoc ſanctum obſeruetis, veneremini, eoque vtamini, iuxta illud Dauidis, Reges terræ & omnes populi, principes & omnes iudices terræ, iuuenes & virgines, ſenes cum iunioribus, laudent nomen domini, quia exaltatum eſt nomẽ eius ſolius, laus eius ſuper cælum & terram. Fiet autẽ hoc per vniuerſum orbem, teſte eodem, Secundum nomẽ tuum, ſic & laus tua vſque in fines terræ. Et inde, A ſolis ortu vſque ad occaſum laudabile nomen domini. Vere enim perpetuo laudabitur & in ſecula celebrabitur, ſicut dicitur ibidem. Sit nomen domini benedictum ex hoc nunc & vſque in ſeculum. Habere igitur in domino dilectiſſimi, vobis nomen hoc commendatiſſimum, cubitum euntes, ſurgentes, laborantes aut peregrinãtes, omnia in nomine Ieſu facite, iuxta præceptum Pauli, Omne quodcunque facitis, in verbo aut in opere, omnia in nomine domini Ieſu Chriſti facite: ſicut & ipſe religioſe & ſedulo nomen illud in omnibus ſuis epiſtolis inculcat. quod quoties in eis contineantur, memini me aliquando connumeraſſe, neque iam ſuccurrit. Teſtatur illud de eo & Lucas, quum refert eum omni ſabbato diſputaſſe in ſynagogis, & inſerit ibidem nomen Ieſu. Nomen igitur illud ſanctum nos defendat & tueatur à peccatis & omnibus malis, vitamque nobis donet æternam, Amen.

*Eſaiæ. 65*
*Pſal. 149*
*Pſal. 17. & 12.*
*Coloſ. 3.*

D Ies hic ille magnus eſt,hic dies ſanctus & præclarus,clariſſimus,quo puer Ieſus à tribus Magis viſitatus eſt, tanto tum ſplendore,tum honore & reuerẽtia,vt etiam potentiſſima vrbs Ieruſalem ſuper hoc cõmoueretur.Gaudium tãtæ feſtiuitatis etiam ſtella noua lucidæ & inſolitæ claritatis illuſtrauit.Acceſſerũt & munera præclara,quibus illi puerum Ieſum donarunt, ipſiq; reuerẽter ea obtulerunt. Sed nos iam principio euãgelium iuxta ſanctorum patres ſentẽtias explicimus,deinde nõnihil de huius ſolẽnitatis gloria dicamus.Quum natus,inquit Matthæus,eſſet Ieſus in Bethlehẽ Iudææ,in diebus Herodis regis,ecce magi ab oriẽte venerunt Hieroſolymam. Quomodo Maria rurſus profecta fuerit in Bethlehem à Nazareth. Matthæus nõ meminit. Lucas autẽ deſcripſit vnde contigerit illud,quod antea ab æterno ſic fuerat ordinatũ à deo patre,quoniam tributum pẽdendum erat Auguſto. Matthæus ipſe diuinam hic prædeſtinationẽ oſtendit,idq; ex Iudæorũ confeſſionem cũ teſtimonio prophæte.De Bethlehẽ plura diximus ſupra, & quomodo antea dicebatur Ephrata.Neq; hic temere Matthæus mẽtionẽ facit Herodis, ſiquidẽ ille euãgelium ſuum Iudæis & Hebræa lingua deſcripſit. Iamvero ignorare nõ poterãt Iudæi,ſignum illud à patriarcha Iacob ſit traditum,Non ablãtum iri ſceptrum de Iuda,donec veniat qui ſit mittẽdus,Herodes porro Idumæus erat.& nõ de tribu Iuda:atque adeo hic euãgeliſta non Auguſti Cæſaris.ſed regis Herodis commeminit: vnde diſcerent Iudæi, quãdo iam finem cepiſſet apud eos vnctio regum ,veniſſe quoque Meſſiam, ſicut & Daniel ait . Quũ venerit ſanctus ſanctorum,fore vt deficiat hoſtia & ſacrificium,ſitq; in tẽplo abominatio deſolatiõis,ideoq; in hac ſententia ſunt nõnulli patres,vt dicãt Matthæum ob id mentionẽ feciſſe Herodis,ſiquidem à tempore Danielis vſque ad Herodem,cõgruũt ſeptuaginta hebdomades annorum.Et à rege quidem Artaxerxe peracti ſunt in imperio Perſarum anni centũoctodecim.A morte autem Darij,quem vicit Alexander magnus,vſque ad mortem Cleopatræ,intercẽſſerunt anni trecenti.Atque in Romano imperio vſque ad decimumſeptimum annum Tiberij,quo Chriſtus mortuus eſt, anni quinquagintaſeptẽ. Quos ſi colligas omnes, habebis quadringẽtos ſeptuagintaſex,quo ad lunam computãdo . illis ſi adia-

*Theop.*

*Gene. 49*

*Dan. 9.*

*Beda.*

ceris emboliſmos cẽtum ſeptuagintaquinque, habebis rur ſus vigintinouem annos:quos ſuperioribus adde,& videbis annos quadringẽtos octogintanouẽ,menſes ſeptem,ſeptuaginta hebdomades annorum. Alij hoc tãtum computat ſecũdum annos ſolares,quoniã à viceſimo anno Artaxerxis qui Nehemiã miſit ad reſtaurandũ tẽplum & vrbem,vſque ad Machabæos,anni trecẽti nonagintanouem interſunt,vt ex Ioſepho colligitur.Machabæorũ autẽ gubernatio durauit cẽtum vigintiſeptem.ſtatim Mortuo Antigono,regnauit Herodes Aſcalonita,in cuiꝰ imperij anno viceſimo octauo natus eſt Chriſtus,ab eo vſque ad baptiſmum ſuum elapſi ſunt anni triginta,quod & Lucas cõmemorat. Hi anni omnes cõiuncti,faciunt quingẽtos octogintaquatuor,hebdomadas ſexagintanouẽ annorũ. atque ideo quum quarto poſt anno paſſus ſit Chriſtꝰ,ſequitur eũ hebdomada ſeptuageſima crucifixũ & occiſum,ſicut angelus reuelauit Danieli.Hæc ſi tu ſimplex omnia componere & ſupputare neſcis doctis relinquito,tibiq́; ſatis ſit ſcire hãc Danielis prophetiam eſſe impletam propemodum circa hæc tempora Herodis,quibus & natus eſt Chriſtus.

*Beda.* *Nehe.2.* *Li.14. cap.vlt.* *Luc.8.*

2 Quãdo venerũt magi ab oriẽte Hieroſolymam,inquirẽdum principio eſt,qui fuerint magi ſiue ſapientes illi.hi nãque fuerũt,quos vulgo tres reges dicimus. quorũ corpora adhuc Coloniæ vidẽtur.Verum hic iam antiquus iſte ſerpẽs exſibilãs ſeſe attollit,qui & conatur omne quod ab eccleſia catholica receptũ eſt,vel funditꝰ inuertere,vel ſaltẽ immutare,is cõtẽdit hos nõ reges fuiſſe,ſed homines alioqui doctos & peritos, cuiuſmodi nos magos vocamus,non quidẽ futurorum præſcios,inſtar prophetarũ,ſed vt tartari ſolẽt & Zingeri ſeu Cilices,quorũ ſciẽtia vniuerſa magia, miniſterio exercetur dæmonũ,Ad hæc dicit de numero eorum nõ conſtare,duõne,trẽſve,aut quot fuerint.Alio loco ait ſacerdotes forſitã fuiſſe. O portẽta ô mõſtra & ꝓdigia noui euãgelij huiꝰ peruerſiſſimi monachi,quæ parat aduerſus eccleſiã & gloriã Chriſti,ſanctorũq; trium magnorum. Quãdo enĩ Chriſto nõ paruo hoc eſt honori, reges tres ex tã remotiſſimis regionibꝰ veniſſe ad honorãdũ adorãdũq; illũ,nonne qui iam ex regibus priuatos facit,Chriſto debitũ ſubtrahit honorẽ? Quod autẽ hoc Lutherus mendaciſſime ex ſuis ſõnis cõfinxerit ad ignominiã Chriſti & ſancto

*Lutherus impius.*

rum,illiq; ſapiētes fuerint reges, non tantum ex vſu habemus eccleſiæ,quæ eos pro regibus ſemper venerata eſt,ſed ex ſcriptis prophetarũ.qui eos reges appellarũt, vt interim iniquiſſime Lutherus aduerſus ſpiritum ſanctũ cõtendens, regali eos conetur dignitate priuare. Ecce enim Eſaias ait, Gẽtes ambulabũt in lumine tuo, & reges in ſplẽdore ortus tui. Quib⁹ verbis cũ multis aliis eccleſia vtitur hoc feſto.& nõ fuiſſe eos ſimplices homines,ex ſequẽtibus patet, quando de Ieruſalem dicit,Mirabitur & dilatabitur cor tuũ,quãdo cõuerſa fuerit ad te multitudo maris,fortitudo gẽtiũ venerit tibi,inũdatio camelorum operiet te,dromedarij Madiã & Effa.Iam vero operire camelis & dromedariis terrã nõ duorũ vtique aut triũ tantum hominũ eſt, quod ſomniauit Lutherus. Idẽ vero & ex Dauide patet,quũ ait, Ante eũ procidẽt AEthiopes,reges Tharſis & inſulæ munera offerrẽt,reges Arabum & Saba dona adducent. Ecce vides,quod nõ ſolũ reges fuerint,ſed & vbi regnarint ,quia in Tharſis & Saba,Ne vero aberrare quis poſſet in loco, ſcilicet ĩ quibus Saba vel Tharſis(nõ equidẽ Ciliciæ,vnde fuit S Paulus)ſed Arabia etiã & AEthiopes hic cõmemorantur. Hinc etiam Lutheri mẽdaciũ palã fit omnibus,qui ait ſapiẽtes illos nõ longum inter habuiſſe in Ieruſalem, nec vltra quatuor dierũ ſpatiũ fuiſſe. O coſmophraphũ inſignẽ,& admodũ ſubtilẽ diſtãtiarũ locorum ſupputatorẽ. Saba quum non procul abſit à mari rubro,diſtat nimirum gradibus quindecim à Ieruſalem.ſinguliq; gratus 15.faciũt miliaria Germanica quindecim.& ſic miliaria interſunt ducẽta vigĩtiquinque à Saba vſque Ieruſalẽ. Nouus iſte veredarius,hirco forſitan vectus,quatuor diebus ex AEthiopia & Saba perueniet vſque in Ieruſalem. 3 Quod aũt Matthæus eos Magos (hoc eſt ſapiẽtes) vocat,eõ factum eſt, quod ex ſapientibus tum ſacerdotes,tum rẽges eligebãtur,qui mos fuit AEgyptiorum ipſo etiã Luthero fatẽte in nouiſſimis ſermonib⁹. Imo & reges AEthiopũ atq; AEgyptiorum à ſapiẽtibus & ſacerdotibus regebãtur vſque ad tempora Ptholomæi ſecũdi autore Diodoro. Ex ſcriptis etiam Moſaicis diſcimus,in quantis honoribus rex ſacerdotes,qui ſapientes ſui erant, habuerit.ſiquidem quum alias totam regionem ſibi tributariam habebat,illi tamẽ erãt immunes,& in caritate annonæ victũ eis ſubminiſtrabat neceſſariũ. Pharao etiam quũ

*Eſa. 69.*
*Pſal. 72.*
*De ſeſtis.*
*Dido.*

exaltaret Ioſeph,& cõſtituerat ſuper oẽm AEgyptum filiã
Gene,47 ſacerdotis Heliopoleos ei dedit vxorẽ.Errat igitur Lutherus turpiter,dũ ea ignominia reges illos afficit,vt eos maleficos faciat.Gẽtes illi quidẽ fuerũt & idololatriæ,ſed nõ diabolicæ artis tractores,quod Lutherus ſomniauit.Ita enĩ catholicus quidã ſcribit Magos illos ſiue ſapiẽtes,nõ fuiſſe malefices,diabolo deuinctos, quũ venerunt nõ inimicũ, imo dominũ diabolorũ adorare.Sicut autem ſapiẽtes quos nos dicimus,Græci philoſophos vocarunt,Germani quon-
Io.Picus. dam & Galli druydes,Indigymnoſophiſtas,ita Perſæ ma-
Frã.Pic⁹. gos vnde & Plotin⁹ affirmat magos fore naturę miniſtros.
Porphy. Quãuis nõ cõtẽderim magos illos in eo quod fuerint ido-
Apul. lolatriæ,& inique egiſſe,& per hoc diabolo inſeruiſſe,ſi-
Li.1.con. cut Origenes & Auguſt.affirmãt, atque poſt eũ Rabanus,
Celſum. fuiſſe eos impios,ſicut omnesĩgẽtes, & vniuerſus totus mũ-
Pſal.75. dus,Iudæa excepta:in quo tũc prophetico oraculo notus erat deus,&'in Iſrael magnũ nomẽ eius.Itaque vos in Chriſto dilectiſſimi cõſtãtes eſtote,& credite,tres illos magos, magnos potẽtẽſque fuiſſe reges,& ſuarum ditionũ dominatores præualidos,in Arabia & adiacẽtib⁹ regionibus atque inſulis,iuxta Eſaiã & Dauidẽ.Et hoc eſt quod ſancti patres cõtẽplati ſunt,quidnã tres illi magi ſignificarint,Ait enim Eſaias,Erit in nouiſſimis diebus præparatus mõs domus domini in vertice mõtium,& fluẽt ad eũ omnes gẽtes, & ibũt populi multi.Id quomodo factum ſit,pulchre oſtẽdunt doctores.Iudæi enim ad Chriſtũ vocati ſunt in paſtorib⁹,qui primitiæ fuerũt veniẽtium ad Chriſtum:gentes autem per
Leo. illos tres magos,vnde ait Leo in ſermõe tertio.His dilectiſſimi gratiæ myſterijs eruditi, diem primitiarum noſtrarũ
Coloſſ.1. & vocationis gẽtium incohationem rationabili gaudio celebremus,gratias agẽtes miſericordi deo,qui dignos nos fecit,vt ait Apoſtolus,in partẽ ſortis ſanctorũ in lumine, qui eripuit nos de poteſtate tenebrarũ,& tranſtulit in regnũ filij dilectionis ſuæ.Et in alio ſermone,quod illi tres viri vni-
Sermo.5. uerſarum gentium perſonam gerẽtes adorato domino adepti hoc in populis per fidem quæ iuſtificat impios, totus mũdus aſſequitur, & hereditatem domini ante ſecula præparatã accipiũt adoptioni. Quãtum porro debeamus deo pro illuminatione gẽtium,teſtatur cæcitas Iudæorum
Fulgen. & declarat Fulgẽtius,dicẽs,Ipſe eſt deus qui ſibi primitias

in veteri teſtamẽto offerri mandauit, idem ergo deus homo *ſermo.5.*
natus, gẽtiũ primitias ſuo cultiui dedicauit. Venerunt ergo *Luc.2.*
populi illi duo, ſicut duo parietes ĩ vno lapide angulari cõ
iũcti. Paries alter aduenit, quando angelus natiuitatẽ Chri
ſti paſtoribus annũciauit: alter itidẽ adductus eſt, dum ſtel-
la noua gentibus apparuit. 4 Quærendũ, inquit Grego- *Gregor.*
rius, hic à nobis eſt. Quidnã ſit quod redẽptore nato paſto
ribus in Iudæa angelus apparuit, atq; ad adorãdũ hunc ab
oriẽte magos nõ angelus, ſed ſtella perduxit. Reſpõdet de-
inde: Quia videlicet Iudæis tãquã ratione vtentibus ratio
nale animal, id eſt, angelus prædicare debuit, gẽtiles vero
qui vti ratiõe neſciebãt, ad cognoſcendũ dominum nõ per *1.Cor.14.*
cem, ſed per ſigna perducũtur. Ex eadẽ enim ratione etiã
Iudæis tãquã fidelibus prophetiæ datæ ſunt, gentibus autẽ
vt infidelibus ſigna cõceſſa ſunt miraculorũ, ſicut de ſigno
donorũ ſentit Paul⁹. Ita videtur & apparet ratio, quur apo
ſtoli dominũ Ieſum iam adultũ & perfectæ ætatis iiſdẽ gẽ
tibus annũciarint. quẽ tamen adhuc infantem & per huma
ni corporis vſum loqui nõ valẽtem: res mutuæ prædicabãt:
Oĩs enim rationalib⁹ ordo hoc habet, vt loquẽtes apoſtoli
loquentẽ nobis annũciarẽt Chriſtum. diceres, Quid tãdem
cõmoueris magos ad ſtellæ apparitionẽ emigrare, aut quis
eis prædixerit ſtellã hãc regem Iudæorũ deſignare, ſecũdũ
quod dixerũt ipſi, Vidimus ſtellam eius in oriente. & veni
mus adorare eum. Reſpõdetur, id omne ſine dubio per gra *
tiam dei factũ eſſe. vt natiuitas Meſſiæ, quæ per vniuerſam
Bethlehẽ nõdum innotuerat, iam etiã gentibus in eum cre
diturus nota fieret & manifeſta. Poterat igitur gratia ſpiri
tus ſancti inuiſibiliter pectora magorũ cõmouere, vnde my
ſteriũ cognoſcerẽt admirãdi huius & ſtupẽdi ſideri. Pote- *Leo.*
rant etiã, vt ait Leo, ad huius ſigni intellectũ per illã pro-
phetam Balaã erudiri quæ & pluribus innotuerat, Orietur
ſtella ex Iacob, & conſurget virga de Iſrael, & erit Idumea *Num.4*
poſſeſſio eius. Leo tũ hũc locũ citat, & etiã Septuaginta le
gunt in hunc modum, Exurget homo. Vere enim de Chri-
ſto eſt illa prophetia, ipſiuſq; diuinitatẽ ſimul arguit & hu
manitatẽ. autore Chryſoſtomo. per ſtellam diuinitas, per ho *Homi. 6.*
minẽ humanitas nobis demonſtratur, quoniam ſic de ſeip-
ſo dominus loquitur apud Ioannem, Ego ſum radix Ieſſe, ge
nus Dauid, ſtella ſpendida & matutina. neque id immerito.

mmm

refulſit enim Chriſtus inſtar radiantis ſideris per ſuā nati uitatem in ſalutē mundi vniuerſi. Radius huius luminis no ctem fugauit ignorātiæ, cordaq; magnorum ſpirituali lumi

Chryſo. ne penetrauit, vt natū iam regem Iudæorū cæli terræ cōdi torem, nouæ ſtellæ ſigno agnoſcerēt. Vbi Chryſoſtomus ſic ait, Et qua, inquiēs, ratione per ſtellam duci ad Chriſtum, & quonam modo potius oportuit prophetas mitti? ſed nequa quā magi credidiſſent ꝓphetis. An voce aliqua deſuper in notāte? nec de hac quidē tātopere curaſſent. ſed angelū mit tere? verum hūc quoq; forſitā contēptiſſent propterea hæc inquā & huiuſmodi omnia derelinquēs, per ea illos vocat, quæ familiaria illis cōſuetudo faciebat, mira quadā diſpēſa tione pietatis ad hominū cōdeſcedēs ſalutē. Qui enim pro phetas illuminauit, & hos potuit illuſtrare, eorumq; anima

Nu. 14. bus intellectū ſcientiā iufundere, ſicut prophetis fecerat. Alia quoq; ratio eſt, quia cōſtat ex Noyſe gētiles etiā prophetā habuiſſe, qui Chriſti prædixerit natiuitatē. Et ij ſane magi tres ex progenie Balaam fuerūt. vidētes itaq; inſolitæ ſtellæ radiū, crediderūt ibi prophetiā illius eſſe impletam, quum dixit, Oritur ſtella ex Iacob, & cōſurget homo in Iſ

Theop. rael. Stellā igitur illā quā in ſpiritu tātum vidit Balaā, iſti oculis cōſpicati ſunt, & crediderunt. ita Theophylactus ait magos illos fuiſſe ex Balaā coniectore progenitos. Et fuit vtiq; in ea regione magna huius ſtellæ expectatio, ſicut & Iudæi magno deſiderio ſperabāt Meſſiā vēturū, Mitto hic, quod ſcribūt nōnulli, ſucceſſores Balaam coſtituiſſe viros præclaros duodecim, q̄ ſupra mōtē expectarēt ortū ſtellæ huius & apparitionē verſus Iudæā vſq; ad Chriſti natiuita tem, & ibi viſam eſſe eis ſtellā hāc, atq; in medio eius puerū Ieſum geſtantē ſignū crucis. Hoc tamē, quia in nullius certi probatiq; autoris ſcriptis inuenio dimitto, quāuis deo om nia poſſibilia, multaq; facta eſſe cōſtat quæ nuſquam ſcripta legūtur, Nobis ſatis eſt, magos illos veniſſe ab oriente Hie roſolymam, & dixiſſe, Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorū? vī dimus enim ſtellā eius in oriente id ſine dubio firmiter no bis credendum eſt. Interim deprecemur dominum, &c.

## HOMILIA SECVNDA.

Chryſo. MAgnum & amirabile ſignum contigit hodie, factū nullis ſeculis, intermoriturū, Magi tres relicta patria. tantum tam longi itineris ſpatium emēſi ſunt,

vt paruulum adorarent recẽs natum, quẽ tamen regem ſuũ nunquam futurũ ſperabant,ſed gẽtis alienæ, magnoq; ſpatio ab illorum regione diuiſæ,&c. cuius patrẽ regẽ eſſe non videbant. Veniunt Hieroſolymam,quærũt,Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum? In ciuitatem veniunt,in qua rex erat Herodes,nec tamen de eo querunt,ſed de paruulo, eoq; nõ regis filio. Et mirũ fit,eos Herodis reliquiſſe filium in palatio,& paruulũ in pauperculæ matris gremio collocatũ adoraſſe. Verũ hæc illa magna ſunt miracula dei,nõ humana ſapientia eruenda,ſed ita & à deo ordinata,& ipſo inſpirãte perfecta. Id etiã Auguſtinus declarans,ait, Quum multi nati eſſent reges Iudæorũ,nunquid quenquã eorum adorandum magi quæſierunt,quia nec quanquã eorum de cælo loquentem didicerũt? Atq; ideo peregrini illi noluerũt honorẽ iſtũ cuiquã regi Iudæorũ ex iis qui cõmuniter regnabant,deferre. iam enim didicerãt huiuſmodi quendã natũ,quem ſi adorarent ſalutẽ à deo impetrarent. Et verũ quidẽ hoc eſt,quod nihil præclarũ aut rarũ in hoc puero viderunt in terris, ſed magnũ quiddã ei ineſſe ex cælo edocti erãt. Ita & Theophylactus ait, Quare magi veniunt? ad condẽnationẽ Iudæorũ. nam cum magi homines cultiui idolorũ dediti crediderũt, quam poſtea prætexẽt defenſionẽ Iudæi infidelitatis ſuę? an nõ potius hoc illi facere debuiſſent,quibus ipſe Meſsias,ſaluator & redẽptor fuerat promiſſus? Ad hęc ex remotiſsimis regionibus venerunt illi,& Iudæi in medio eorũ cõmorantem nõ quæſierũt. Aut quãdo vnquã Iudæus aliquis Chriſto huiuſmodi obtulit munera,vt ij magi? Et certi iam erãt illi, natum eum,& quidem regem,ſed de loco nihil eis cõſtabat, ideoq; ad caput Iudææ Ieruſalem peruenerunt. Id autẽ neſcierunt ibi Iudæi,neq; dum ſcire volunt vſq; in hodiernũ diem,arbitrãtes eum adhuc naſciturũ. Rationẽ inſuper certitudinis ſuæ prætexunt magi ſicut boni teſtes, & aiũt. Vidimus enim ſtellã eius in oriente. Ad cõfuſionẽ,inquit Hieronymus,Iudeorũ vt natiuitatẽ Chriſti à gentibus diſcerent, oritur in oriente ſtella. quam futurã Balaam,cuius ſucceſſores erant,vaticinio nouerant. Deferũtur magi ſtellę indicio in Iudæã,vt ſacerdotes à Magis interrogati,vbi Chriſt⁹ naſceretur,inexcuſabiles fierẽt de aduẽtu eius. Vbi eſt q natus eſt? quaſi dicerẽt, Natus ille vtiq; eſt,vnde & vos ſcire cõuenit ꝓphetias veſtras eſſe impletas Iacob & Danielis. noſtra

*Auguſt. in ſer.*

*Theop.*

*Hieron.*

nanq; impleta iam eſt ſtellē ſiquidē illā vidimus, quam veſter vobis Moyſes, noſter nobis Balaam prenunciauit. nihil aliud requirimus, tantū locū aperire nobis, vbi ſit ille nat⁹, omnia reliqua nobis ſunt certiſsima. Ecce venimus adorare eum. Nos, ait Fulgētius, cū Iudæi nō ſimus, regem tamē Iudæorū nos querere profitemur neq; Herodem volumus, neque filiū eius archelaum adorare ſed Chriſtum paruū quidem in prǽſepi, ſed valide regnantem in cęlo, vidimus enim eius ſtellam. 1 Quærunt hic patres, cuiuſmodi hæc fuerit ſtella: & ait Chryſoſtomus nō fuiſſe eā vnā ex pluribus, illis aliis, imo neq; ſtellā omnino, ſed inuiſibilē quādā virtutem in ſpecie figuratam. 1 Quoniā reliquæ ſtellæ ab ortu ſolis ad occaſum mouentur, hęc autē à meridie verſus ſeptentrionem moueri viſa eſt, à terra Moab Arabia Ieruſalem verſus, oblique tamen, quia prope ad ortū ſolis. cōparatiue enim vna ciuitas ad illā dicitur oriētalis, cuius meridianus eſt vicinior ortui ſolis. Chryſoſtom⁹ tamē dicit ſtellam motā ab oriēte in meridiem quia vbiq; ſupponit reges veniſſe ex Perſide. ſed Eſaias & Dauid vidētur clariſsime dicere ipſos fuiſſe Arabes AEthiopes, vt ſupra diximus & latius infra mōſtraćturi ſumus. deinde occidebat hæc ſtella, vt aliæ. 2 Cum cæteræ nō lucent niſi noćtu, ſiquidem & luna lumen ſuum à ſolis radiis ſentit obſcurari, hæc autē & interdiu ſplenduit. 3 Magnum inſuper eius rei argumentum eſt, ꝙ ſtella hæc per interruptionē ſiue interpolationem refulſit, viſa enim eſt eis vſq; in Ieruſalem inſtar dućtoris viæ Hieroſolymis autē euanuit eis, & egredićtibus inde verſus Bethleem iterum apparuit. 4 Quoniā non in firmamēto ſed in imo aere cōſtituit. ſic & Matthæus ait, Ecce ſtella quā viderāt in oriēte antecedebat eos, vſq; dū veniēs ſtaret ſupra vbi erat puer. Quomodo autē, inquit Chryſoſtomus, ſtella tam exigium locum tugurij ſcilicet atq; præſepis, oſtendit, niſi ſublime illud relinquēs ad inferiora veniſſet, ſuperq; ipſum fere caput pueri cōſtitiſſet? Quatuor hęc Chryſoſtomus proponit, vnde conſtet ſtellā hanc nouā fuiſſe, claritate etiā à cæteris diſtinćtam motu pariter & loco. Vnde propter eius nauitatem & raritatē facile intelligere potuerunt magi hāc eſſe ſtellam Balaam. inde Leo ait, Tribus Magis in regione oriētis ſtella nouæ claritatis apparuit, quæ illuſtrior cæteris pulchriorque ſiderib⁹ facile in ſe in-

*Fulgen.* *Chryſo.* *Chryſo.* *Chryſo.* *Leo.*

tuentium animos oculoſq; conuerteret, vt cõfeſtim aduerteretur,nũ eſſe ocioſum quod tã inſolitũ videbatur. Et poſt hæc, Noua claritas apud magos ſtellæ illuſtrioris, apparuit, & intuentium animos ita admiratione ſui ſplẽdoris impleuit, vt nequicquã crederẽt ſibi negligendũ, quod tanto nũciabatur indicio & iterum, Dedit ergo aſpicientibus intellectũ, qui præſtitit & ſignũ: & quod fecit intelligi, fecit inquiri, & ſe inueniẽdum obtulit inquiſitis. Vt iam nõ ſit dubium, ſtellã hanc à deo in aere de nouo eſſe creatã. Quod autem exiſtimant nonnulli magos eos Hieroſolymis quoq; vidiſſe, ita vt principio ſupra Ieruſalem apparuerit, nõ laboro, quãuis magis ad euangelicam accedit hiſtoriam, eam in ipſorum prouincia alicubi verſus Iudæam cõſtitiſſe, ipſoſq; ſic in aere præceſſiſſe, ſicut in exitu Iudæorũ de AEgypto apparuit eis domin⁹, & præceſſit interdiu in colũna nubis, nocte autẽ in columna ignea, vtroſi, tempore ſic viã eis demõſtrans. ita enim anteceſſit eos ſtella à Ieruſalem in vſq; Bethleem. neq; improbabile videtur, ipſam etiam antea eis præceſſiſſe, quãuis ex litera neutrum, poſſit euinci, quum, in oriente, cohærere queat verbo, vidimus, aut nomini ſtellã. Sed quid aliud anxie deſideramus, quũ conſtet ſtellã eos duxiſſe in Ieruſalem? 3 Quũ non viderũt magi ſtellã Hieroſolymis, ſed tamẽ ante & poſt, quærũt doctores, quomodo & quare id ita ſit factum. Reſpõdet Leo factum hoc eſſe ad illuminationẽ gentiũ, & excæcationem Iudæorũ, ideo & reges ſtellę ſplendorẽ amiſerũnt, quia hoc reſponderũt ſcribæ de prophetico eloquio, quod ĩdicabat ſtella de cęlo, quę vtique poterat magos Hieroſolymis prętermiſſis vſque ad cunabulã pueri ſicut poſtea fecit ſua ſignificatione perducere, niſi ad cõfutãdam Iudæorũ duritiã pertinuiſſet, vt non ſolũ ductũ ſideris, ſed etiã ipſorũ profeſſione innotesceret natiuitas ſaluãtoris. Noluerũt autẽ iſti eum quęrere, & oculis agnoſcere, quẽ tamen verbo ex libris libere confitebãtur. & ſine dubio talis eſt ſignificatio, quod propter inſanam Iudæorum cæcitatem ſtella amplius non apparuit.

*Scr.4.* *Exo.13.* *Leo.*

Cæterũ, cum ſtella creatura ſit rationis expers & intellectu carens, quomodo potuit illa radium ſuum ſubtrahere eorũ conſpectibus & occultare? Theophylactus reſpondet, Quũ audis ſtellam, ne talem putes illam qualem vidimus. ſed diuinã virtutem & angelicam, in figura ſideris apparẽ- *Theop.*

tem.id ille ex motu probat, quoniã accinctis itineri Magis, mouebatur illa: quieſcẽtib⁹ eis, ſtabat & ipſa. Quod ſi ergo ſtella hæc fuit angelica quædam virtus, quid mirum, ſi quãdo & quomodo voluit videri, aut nõ videri ſeſe permiſit? In eadẽ porro ſentẽtia eſt & Chryſoſtomus cũ ait, Quod ſtella hæc Magis ſe rurſus vidẽdã exhibuit, nõ ex motu ſideris, ſed virtute plena rationis factũ eſt. & paulo ante, Non hoc vnũ erat ſidus è cæteris, ſed neq; ſidus omnino, ſed virt⁹ inuiſibilis figura ſtellę deſignata. Hæc omnia nõ ita accipite, quaſi angel⁹ fuerit ſtella aut ſid⁹ hoc. diuerſa enim vtriuſq; natura eſt. Et angelus cũ ſit inuiſibilis, illi tamen ſtellã hanc viderunt in oriẽte, ſed ita intelligite, ſicut ex Auguſtino in ſimili caſu diſcere poſſumus, quod hæc vera ſtella nõ fuerit, cuiuſmodi reliquæ ſunt in cælo, ſed ſtella eo tãtũ, quia figura & ſimilitudo ſtellæ. radiũ enĩ & ſplẽdorẽ habuit in aere, virtute angelica mota & abſcõſa, ſicuti cometas caudatos ſiue barbatos, ſtellas dicimus, quum tamẽ incẽſiones ſint tãtũ in aere ſuſpẽſæ. Sic in autumno cũ videmus exhalationẽ incẽſam decidere, dicimus cælo præcipites labi ſtellas, qua loquẽdi forma dominus ipſe vſus eſt, caſuras prædicẽs ſtellas de cælo Neq; igitur hęc ſtella ſeipſam mouit, ſed ab angelo cõmota eſt. Quæres, cur eos dominus ſignũ hoc ſtellæ, non aliud dederit. Reſpondetur, quia ſi miſiſſet eis deus prophetas, forte nõ credidiſſent illis, neq; ſcripturas recepiſſent, ſed neq; vocẽ de cælo miſſam ſicuti fuiſſent, ipſoſq; etiam angelos contempſiſſent, vt ait ſupra Chryſoſtomus, Quando igitur ſuæ quiſq; conſuetudinis coniunctione trahitur, per ea vocauit dominus ſapiẽtes gentiũ, quæ ipſis magis forẽt accepta. ſic Theophyl. ait, Quoniã magi aſtrologi erant, propterea dominus familiari eos ſigno adduxit, ſicut Petrũ piſcatorẽ à multitudine piſciũ ad nomẽ Chriſti venatus eſt. 4 Quum non fuerit itaque ſtella hæc vna ex firmamento, ſequitur, aſtrologos nullum inde fucum quærere poſſe ſuæ artis & profeſſionis, vt dicãt magos illos natiuitatẽ Chriſti ex aſtrologia & ſiderum notitia cognouiſſe ponderare magis deberẽt opus hoc ſupra naturam fuiſſe, & omnia ſidera exceſſiſſe Sed neque vllus vnquam aſtrologorũ ex ſideribus Chriſti prædixit incarnationẽ. & quãuis tunc aſtrologi in terris multi fuerint, tamẽ ij tres tantũ venerũt adorare dominum. Quid quod & Herodes non aſtrologos,

*Chryſo.*
*Lib. 2. de trin. ca. 6. de colum. & igne.*
*1. Meteo.*
*Mat. 24*
*Chryſo.*
*Theop. Lucæ 5.*
*Priſcilli aniſtæ. Greg. vide hic.*

ſed ſcribas cõuocauit,qui legerãt prophetas? Tẽpus quidem ſtellæ inquiſiuit à magis,ſed nõ ideo aſtrologos ſup hoc interrogauit & mathematicos. Sic quoq; principes ſacerdotũ reſponderunt Herodi, In Bethlehẽ Iuda naſciturũ eſſe Meſſiã,ſicut ſcriptũ erat per prophetã non mathematicũ citãt. Inſuper & Herodes magorũ illorũ reditum expectauit,tandumq; vidẽs ſe ab eis eſſe deceptũ,in furorẽ cõuerſus,occidit pueros in Bethlehẽ.quod ſi mathematici potuiſſent hæc cognoſcere,conſilio eorũ vſus vtiq; fuiſſent. Quãto igitur ſatius eſt credere,ꝙ ſicut magi illi per angelũ deducti ſunt domũ non ſine numinis inſtinctu: ita eodẽ etiã adducti ſunt in Iudæam,vti ſupra meminimus? Vide ergo & diligenter cõſidera,quomodo quærãt, Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum? Vbi eſt ille ô Herodes,ô principes ſacerdotũ,ſcribæ & ſeniores populi? vos cõpellamus,vbi eſt natus ille rex Iudęorum? vidimus enim ſtellã eius in oriente. Nos Gẽtiles,legis & prophetarũ ignari,hoc tamẽ à deo didicim⁹. Tu itaq; Herodes & vos Iudæi oẽs,in quorũ regione Meſsias natus eſt, quibùſq; ille ꝓmiſſus eſt,euge vbi eſt ille? Surge & illumina re age Hieraſalẽ.quia venit lumẽ tuũ. Quãdo nos igitur in ſplendore ortus ſui ambulamus,& gentes in lumine ſuo,videte Iudæi & tu Herodes,attollite oculos veſtros & videte,oẽs q cõgregati ſunt nobiſcũ,venerũt ad te,vt olim prædixerat Eſaias (applica prophetiã) & eccleſia in hodiernũ diẽ canit in officio miſſę. Neq; enim veriſimile eſt,tres illos veniſſe ſolos,ſed vt potẽtiſsimi principes ampliſsimũ ſecũ adduxerũt comitatũ.quamobrẽ & turbatur Herodes, quẽ tres aut quatuor homines priuati parũ mouiſſent.quãdo autem tãta eorũ turba & copia affluebat affatim,merito concurſum illũ mirabãtur & obſeruabãt omnes Hieroſolymitę, & Herodes habebat ſuſpectum,dicente Eſaia, Quũ cõuerſa fuerit ad te multitudo maris,fortitudo gentiũ venerit tibi, inundatio cameloũ operiet te,dromedarij Madiã & Effa. Ex illis enim regionibus animalia veniũt velociſsima,dromedarij atque cameli: quumq; ait,operiet te,immenſam vtique copiã innuit & multitudinẽ. Sed iam oremus dñm⁹&c.

Tom.1.

Eſa. 60.

## HOMILIA. III.

R Efert Matthæus, dilectiſsimi in domino, Magos veniſſe Hieroſolymam, & interrogaſſe de nato rege Iudæorum, atque inſolitæ profectionis &

interrogotionis cauſam aſsignaſſe, ꝙ ſtellam eius vidiſſent in oriente vnde magnum quid eſſe hoc oportebat. Et ne cũ ſuſpicione inſidiarum quærere viderẽtur, quaſi qui paruulo inſidias ſtruerent, addiderunt quid apud eum ſint acturi, dicẽtes, Venimus adorare eum. Admiratione dignum hoc erat ipſa rei nouitate. nam ab antiquo veniebant reges gentiũ in Iudæam deuaſtare eam, reges illius capere, ſicut Nabuchodonoſor, Sennacherib, Theglatphalaſar, Antiochus, & alij fecerant. Nouum hoc erat, ꝙ illi veniebãt adorare regem Iudæorũ. Audite cæci & indurati Iudæi, q nõ vultis agnoſcere tẽmpus viſitationis veſtræ, quæ vobis per patriarchas & prophetas eſt propoſita, ſaltẽ ex gentibus agnoſcite, quãdo vnquam venerant adorare reges veſtros: bene quidẽ ad-
3.Re.10. uenit regina Saba audire ſapiẽtiam Salomonis, ſed nulla eã ſtella adduxit. neq; ipſa venit adorare eum, tantũ ſapientiã eius admirata eſt, non autem deũ eſſe credidit, ſicut magi il
*Theop.* li puerum hunc Meſsiam noſtrũ eo quod dixerũt, Venimus
*Chryſo-* adorare eum. Videntur, inquit Theophylactus, ij magi magna virtute præditi, id plani⁹ explicat Chryſoſtomus, dicẽs eos neque tumultum populi atque clamorem neque poteſtatem reformitiſſe tyranni, dum de rege quæſierũt recens nato, ſed non Herodis filio. Quum itaque in peregrina regione Chriſti gloriam tantopere prædicarunt, vbi id facere ſatistutũ nõ erat, quid eos feciſſe putas in ſua ditione? Crediderim ſane factos eos magiſtros & doctores ſuorũ ciuiũ, eo maxime, quod ſuper ſtellæ ſignum etiam propheticũ habebãt teſtimonium & angelicam reuelationem, ſicut ſtatim dicturi ſumus. O vos itaq; chariſsimi. curate & ſtudete, vt vos quoque inuitati, iam hodie cum illis Magis veniatis adorare Crhiſtum dominũ. 2 Audiens hoc Herodes turbatus eſt & omnis Hieroſolyma cum illo. Quid mirũ, turbari Herodem nõ Iudæum, ſed alienigenam? quamobrem & Iudæi ſe primum fortiter oppoſuerunt ei, ſed Romani potẽter eum intruſum tuebantur, vnde & Iudæi multi ab eo ſæpe occidebantur, quod ad longum recenſet Ioſephus. Audiens ille de
*Li. 14. c.* rege Iudæorũ multa dici, ſuſpicabatur Iudæos rurſus inſi-
*14. & ſe.* dias aduerſus eum moliri, vt regno eiiceretur. Turbatus eſt,
*Theop.* inquit Theophylactus, regno ſuo timens. ſciebat enim ꝙ illo indignus erat. ſed vera inſipiens poſſeſsio eſt malitia, & tamẽ male rẽ accipiebat, ratus regem illũ vt in hoc natũ,

vt tēporaliter regnaret, quod nō erat. tantum enim in verbis euāgelij & miraculis regnū eius cōſiſtebat, vnde & Sedulius ait in hymno, quē quidam male tribuunt Ambroſio, *Sedulius.*
Hoſtis Herodes impie, Chriſtum venire quid times? Nō arripit mortalia, Qui regna dat cęleſtia. Turbat' eſt ergo Herodes, quia rex, & ſibi pariter & liberis formidās. ſic Chryſoſtomus, Quur autem vniuerſa cū eo turbata ſit ciuitas, rationē inquirūt doctores: & principio volunt nonnulli, quod *Chryſo.*
Iudæi ita coacti & antehac ſæpe occiſis proximis eorū cōmoti, tanquā alieno exēplo turbabantur, metuentes ne Herodes audiens iam de rege Iudæorū dici, excitato rurſus tumultu, nobiliſſimos & potētiſſimos quoſq; Iudæorum perderet. ob huiuſmodi ergo curam aiunt, ciuitatē totam cum eo turbatam, quod imminēte bello aut factione fieri ſolet. Sunt qui velint per hoc euangeliſta indicare voluiſſe, cæcitatē & malitiam Iudæorū, quos oportebat gaudere potius, *Theop.*
quod rex ſuus à Perſicis regibus adoraretur. Ita Chryſoſtomus quoq; ait, Hieroſolyma quam tandē cauſam habuit timoris, quum certe audierit illum eſſe, quē ſaluatorem eius atque beneficum & liberatorē prophetæ porro ante prædixerāt? ſemper enim grādis poteſtas maiori timori ſubiecta eſt, & ſicut rami arborū in excelſo poſitarum, etiam ſi leuis aura flauerit, mouetur: ſic & ſublimes homines etiam leuis nuncij fama conturbat. Debuerāt illi cū gaudio gratias agere deo, iam prophetias Dauidis & Eſaiæ eſſe impletas, ſtellam quoque Iacob quam prædixerat Balaam, eſſe exortam. ſed veſtigia ſequuti ſunt maiorum ſuorum inobedientes & degeneres filij, quando eos dominus à iugo AEgyptiaco liberauit, & beneficia tot tantaq; in itinere impēdit, ſemper tamē inter hæc murmurarunt aduerſus dominū & Moyſen, dicentes, Vtinam mortui eſſemus in AEgypto. cōſtituamus *Chryſo.*
nobis ducem, & reuertamur in AEgyptū. Ad Moyſen quoq; dixerunt, Quare eduxiſti nos ex AEgypto, vt moriamur in deſerto? Et rurſus alio tēpore, Vtinā mortui eſſemus per manum domini in terra AEgypti, quando ſedebam' ſuper ollas carniū, & comedebamus panē in ſaturitate. Inſuper etiā cū plueret eis dominus manna de cælo, dicebant, Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leuiſſimo. Perinde ingrati hic quoque fuerunt Iudæi dolentes vbi gaudere debebant. *Num. 14* *Num. 21.* *Exod. 16.* *Num. 21.*

3 Sunt qui mali, iam Iudæorum adhuc grauius ex-

aminent, eorum qui turbati ſunt cum Herode, primũ enim cõmouebantur potentiores, qui officia ſua ab Herode mercati fuerant, vel etiã propter malitiam ſuã in dignitatis cuiuſdã faſtigio conſtituti erant. ij nimirũ metuebant ne à re-
2. *Ma*.4. ge nouo, ipſi quoq; vna cum Herode peterentur, ſicut Menelaus ſacerdotiũ à rege Antiocho emerat. & deinde Annas atque Cayphas à Pilato. huiuſmodi homines ſuo capiti
*Chryſo*. timebant ſimul cũ Herode, quoniã omnino ita fit, ſicuti ſupra ex Chryſoſtomo induximus, homimes in ſublimi cõſtitutos etiam leuis nuncij fama cõturbat. id hic quoq; factũ eſſe cõſtat, qualis enim rex erat, tales & illi qui officiis prçerant, iuxta verbum Sapientis, princeps qui libenter audit
*Prou*.29 verba mendacij, omnes miniſtros habet impios. Sed & vulgus hominũ conſtat eſſe turbatũ, quoniam ſemper aſſentari cupit regi beneq; placere, ſicut & poeta dicit, Mobile mu-
*Gloſſa*. tatur ſemper cũ principe vulgus. & ſic Gloſſa quædã habet, Populus plus iuſto eis fauet, quos crudeles ſuſtinet. id quod vulgo dici ſolet, Vngentem pungit, pungẽtem ruſticus vn-
*Hiere*.5. git. factumque hic eſt ſecundum quod Hieremias ait, Prophetæ prophetabant mendacium, & ſacerdotes appelaudebant manibus ſuis, & populus meus dilexit talia. Alij putant ciuitatem Hieroſolymam turbatam eſſe propter Romanos, quos timebãt, ne ſi forte fama perueniſſet ad eos ſe regem habere, quem illi nõ conſtituiſſent, regionẽ ſimul & ciuitatem totam perderent. quãuis & hæc queat eſſe cauſa tantæ turbationis, quod cũ audiſſent de ſtella dici, cogitare poterant eam ipſam eſſe quam prædixerat Balaam, ſicut & erat, ſed hoc eis poterat eſſe moleſtũ, quod ibidẽ ſequitur,
*Num*.14 De Iacob erit qui dominetur & perdet reliquias ciuitatis. Etſi Lutherus turpiter hunc locũ tractans, ad Dauidẽ refert, quem etiã ſtellam iſtam eſſe dicit, cũ tamẽ catholici doctores omnes ad Chriſtum & ſtellã hanc quæ magos duxit, interpretẽtur. quo nomine & Iudæi exhorruerunt de ſtella ob imminẽtem perditionem. Veriſimile eſt etiam, multos pios bonoſq; homines fuiſſe, qui ſimularint hanc turbationem, ne grauiorem aduerſum ſe concitarent iram Herodis, cuius imperio alias infenſi erant, & eius crudelitatem non ſemel imperti. ſiquidem & ipſe ſciebat de ſua morte gauiſuros Iudæos, vnde & præcepit potẽtiſſimos quoſque ſub morte ſua trucidari, vt haberent quod legerent, ſicuti ſupra diximus.

4 Quando igitur ita turbatus erat Herodes & omnis Hieroſolyma cũ illo vocauit ipſe ad ſe ſummos ſacerdotes & ſcribas populi, ſciſcitatus ab eis vbi Chriſtus naſceretur. neq; enim eũ latebat cõmunis tũc fama omnium, eo tẽpore Meſſiã naſci debere, omnibus deſuper impletis prophetiis, credebant tamẽ ſicut adhuc ſomniat Iudæi, Meſſiam ſuum hic tẽporaliter regnaturũ, quod & occaſionẽ dedit Herodi quærẽdi de ſcripturis, vbi Chriſtus naſci deberet. Qui autẽ fuerint ſummi ſacerdotes, puto vos ſatis intelligere. pontifices enim erãt & quidã alij ex ſacerdotibus præcipui. Sed qui nã extiterint ſcribæ, minus notũ eſſe crediderim, quoniam Theophy. ait eos fuiſſe doctores populi, quales nunc grãmaticos dicimus. Neq; diuerſum ſentit Remigius, ſicut citatur à Thoma. Scribæ dicti ſunt, inquit, non tantum ab officio ſcribẽdi, ſed potius ab interpretatione ſcripturarũ. erãt enim legiſdoctores. Taceo quod aiunt quidã, ideo eos dictos fuiſſe ſcribas, quod probati fuerint, & admiſſi, ita vt eorũ etiam verba conſignabantur, ſicut iam deciſiones Rotæ. Auguſtinus porro magnum illud eccleſiæ lumen, quiddã magis abſtruſum de eis aſſerit, dicitque in veteri teſtamento permiſſum nõ fuiſſe cuiq; abſolute dimittere vxorẽ ſuã, niſi daret illi inſuper libellum repudij huius, idq; eo fecit dñs, vt animus mariti ad repudiũ procliuis, huiuſmodi deſcriptione nõnihil infringeretur, & cogitaret mala ex eiuſmodi repudiatione prouenictia, maxime cũ nemo libellos iſtos ſcribere audebat, niſi ij ſcribæ quibus maior ineſſe putabatur prudẽtia, quiq; tanta tum iuſtitia, tum pietate præditi credebantur, vt ea nõ verbis tantũ, ſed & opere & vita declararẽt. Voluit igitur & decreuit lex ad eos mittere, qui ſapiẽtes eſſent diuinæ legis interpretes, iuſtiq; & æqui cõſultores, ac deciſores repudij hui⁹. Neq; enim à quo quã deſcribi poterat iſte libellus, niſi al illis penes quos etiã facultas erat & arbitriũ, vt inter vtrũq; coniugẽ pacẽ ſtatuerẽt, & concordiã ſuaderẽt. Quãdo autẽ mariti animũ ita videbant incẽſum, vt cõcepta maleuolẽtia, neq; deleri poſſit ei, neq; diſſuaderi, libellum ipſi dabãt repudij: quod nulla hic ſpes de eo eſſet amplius, quum viderẽt eum nullis iam porro monitis ad amicitiæ mutuæ vinculum promoueri poſſe. Et ij quidem ſcribæ fuerũt homines profani, ſed docti, & in lege bene verſati. Sicq; nõ ſacerdotes tãtũ & leuitæ ſed etiã

*Tom.c.*
*Theop.*
*Remigius*
*Auguſt.*
*Deut.14*
*Matth.5*

quidã ex vulgo laici ſtudere poterat, quibus illi deinde vte bantur in negotijs matrimoniũ & iudicialia concernentibus. Quoniã hæc ipſa lex eorũ Moſaica, non cultũ dei tantum cõtinebat in ſe: verũ etiam hic eorũ codex, hoc digeſtum erat & municipale. ſecundũ eius ſanctiones in õnibus iudiciis & rebus aliis omnia agebant quàuis quũ appellaba

*Deut.17.* tur, prouocatio ea fiebat ad ſacerdotes, qui erãt in Hieruſa lem, ſicut & dominus præcepit, ſicut & hodie ſũt laici docti multi, & in iure cõſummati. Quodq; magna fuerat quondã

*Mat.19.* eorũ autoritas, hic patet quod eos quoq; vocauit Herodes, & apud Matth. dicit dominus ſuper cathedrã Moyſi ſediſſe ſcribas & phariſæos &c. 5 Conuocatos porro iã Iudæorũ ſapiẽtes, interrogauit Herodes, vbi Chriſtus naſceretur. Diligentiã Herodis ſpecta in conuocando & inquirendo, ſi-

*Theop.* mul & Iudæorũ in reſpõdendo, & tamẽ vtriſque ſua damnoſa fuit diligẽtia. Iudæis quidẽ, quia (vt ait Theophyla.) ſingulari diſpẽſatione dei, interrogantur ipſi, vt confiteantur veritatẽ, & ex hoc condemnentur, quod eum quẽ antea confeſſi fuerãt, poſtea crucifixerũt: Herodi autẽ, iuxta illud Chryſoſtomi, quod eius ſingularis conſideranda vecordia eſt, qui prophetiæ crediderat, clarũ erat eum aduerſus impoſſibilia conari: ſin minime credebat prouẽtura quę tãto ãte prædicta ſunt, nec ſibi timere debuit, nec puero inſidiari, ſed eo nimirũ ipſum permouit diabolus. Et tales ſunt peccatores omnes, qui à ſcriptura, cui cũ credant, vita tamẽ

*Luc.12.* non reſpõdent, iudicantur: quoniã ſeruus ſciens voluntatem domini ſui, nec faciẽs eam, vapulabit plagis multis. & tamen diligentia hęc inanis non fuit, vt videas quã mirabiliter omnia ordinarit dominꝰ. Viciſſim alij ab alijs edocti, etiã didicerũt aliquid Iudęi & magi illi. Iudęi à magis didicerũt, quomodo eis ſtella in Perſia (quia hic ſemper refert Chryſoſt. quod magi fuerint Perſę) viſa regẽ ſignificarit Iudęorũ, ita vt quaſi reprehẽderint illi Iudęos. Quid ita tardi eſtis ad quærendũ regẽ veſtrũ, quẽ adoraturi nos ex tã remotis regionibus aduenimus? Aut vos regẽ veſtrũ, vobiſcũ adeo iã recẽs natũ in regione veſtra nõ quęritis, quũ tamẽ nos ex tã longinqua prouincia approperamus? Aut ſi neſcitis, ex nobis ſaltẽ diſcite, & ſtella illa quę nos huc adduxit, tanti itineris dux & comes, vos inſtruat. Viciſſim magi aliquid didicerũt ex Iudæis, prophetas antea eum ipſum prę-

dixiſſe,ſimulq; locũ natiuitatis eius aperuiſſe, quẽ eis ſtella monſtrauerat.Sicut nos iã ſacræ literæ docẽt. puerũ Ieſum quærãdũ eſſe in vita immaculata,homineq; pio & Chriſtia no digna:quã ſi hic in timore dei trãſegerim⁹,inueniemus eum tandem in Bethlehẽ domo panis cęleſtis in æterna pa tria,quã nobis omnibus donec idem ille, qui per ſtellã hodie Magis innotuit Ieſuş Chrſtus dominus noſter,Amen.

HOMILIA. IIII.

D Ominus noſter Ieſus Chriſtus, tres magos nõ tantum ad ſe adduxit per ſtellam, ſed & eminentiori modo fidem eorum confirmare voluit per ſcripta prophetarum,& tu Bethlehem Iuda,non es minima in principibus Iuda.ex te enim extet dux qui regat populum meũ Iſrael,Propetia hæc Micheę eſt,eã tamen euangeliſta proprie ſuis verbis non expreſsit,ſiue vt Iudæorum oſtenderet negligẽtiam,qui proprias non ſcierint ſcripturas proponere:ſiue quod ille magis ſenſum & intellectũ,quam prophetæ verba reſpexit. Et ipſa quoq; prophetiæ huius verba per ſe clara ſunt & manifeſta,vt non ſit multũ in eis immorandum.ille enim dixit Bethlehem Iuda, ad diſcrimen alterius in Galilæa in tribu Zabulõ,de qua in Ioſue legitur. Hic tamen ponderãt nonnulli triplicẽ defectum Iudęorũ, primũ negligentiam iſtam & ignorantiã ſcripturarũ, quas nõ proprie allegabãt.Deinde quia magnũ illud myſteriũ dei,Herodi publico ſuo legumq; ſuarum hoſti prodere non debebant,ſed eũ tanq̃ indignum celare,iuxta illuc Chriſti, Nolite ſanctũ dare canibus,& margaritas nolite proiicere ante procos.Ad hæc magnum & illud eſt Iudaicæ perfidiæ argumentũ,quod ex propheta ea tantum verba adducũt,quæ Herodis animũ incitare poterãt aduerſus Chriſtũ,de regno ſuo ſuper populum Iſrael,neq; quicquam dicunt de æterna eius generatione,quam ibidem attingit propheta, dum exitum eius cõmemorat à principio à diebus æternitatis.Hæc nanq; ſi adiunxiſſent,cogitare potuiſſet Herodes ea ad ſpiritualia & æterna pertinere,non ad ſuũ regnũ. Vnde & Chryſoſtomus ait, Coguntur prophetiam de Chriſto neſciẽtibus interpretari,licet eam nõ omnino totam voluerit publicare.cũ enim dixerint,quia ex Bethlehẽ proceſſurus eſſet,nequaquam tamen id quod ſequitur,addiderũt in adulationẽ profecto regis,vt ad humanæ gratiæ lucrum veritati damna

*Ioſue.19.*

*Mat.7.*

*Chryſo.*

dæ celeritatis. Quanuis Lutherus more hæretico ſubuertẽs omnia,ſomniat exiguã fuiſſe hãc diſtãtiam, illosq; adeo viros tres vicinos extitiſſe. Aliter Eſaias,qui ait, Ecce iſti de lõge veniẽt,& ecce illi ab aquilone & mari. Magna vtiq; eſt intercapedo à Saba & inſulis vſque in Ieruſalẽ Secundum rationẽ Coſmographicam ſunt miliaria ducẽta viginti quinq;. Placet quod hic Chryſoſt. habet, ſtellam hãc ante multũ tẽpus apparuiſſe. quia eñ magi plurimũ erant itineris lõginquitate remorandi, neque poterant mox nato puero aſſiſtere, quam pannis adhuc infantiæ colligatũ oportebat adorari. Vnde & Herodes vt certior eſſet, bimulos iuſſit taucidari pueros,& infra. Cuius hic mihi verſutiã verſi pellẽ intuere. Magos ablegat in Bethlehẽ, vt inquirãt puerum,& de eo reſpõſum referant, vt & ipſe veniens adoret illum, hoc multi etiam faciunt peruerſi Chriſtiani, qui quũ ſimulẽt ſe Chriſtũ adoraturos, eum tamẽ quærunt occidere Vide in hæc re neochriſtianos, iſti eñ cœnobia, beneficia, omneſq; cẽſus cupiunt abolere, ſub pretextu tamen Chriſti, quũ interim diabolus eos illuc impellat & vrgeat. nãq; nõ ipſos abrogant cenſus & decimas, quæ adhuc pẽdere coguntur ſubditi, ſed quo tandẽ? in quem vſum? Ecce iſtos peſſimi Herodis filios nõ abſimiles, qui aliud animo celant, aliud verbis prodũt. niſi enim calices, cruces eorũ gemmiſq; ornatæ, imagines precioſæ, cẽſus quoq; & redditus eſſent, pauciſſimi nouum iſtud euãgelium ſequerentur. 3 Audito Herode, magi abierũt, rati Herodẽ ſui ſimilẽ eſſe, ipſumq; iuxta eorũ affectum hic omnis eſſe fraudis expertẽ. vnde & cõdixerũt ei ſine dubio ſeſe ad ipſum reuerſuros. Rurſusq; anteceſſit eos ſtella vſque ad locũ illũ. quo dum venerat, ſtetit ſupra vbi erat puer. Quur aliquanto tẽpore magi ſtellam amiſerint, ſupra ex Leone induxim. neque enim id temere factũ eſt, quod quando cum Herode ac Iudæis cõſultabant, ſtellam non viderint: ſicq; dum deum per hominem quærere cogitãt, deum ipſum amiſerint: quum primũ aũt ab impio rege digreſſi ſunt, ſtella rurſus apparuit eis, quia quiſquis malos fugit, huic gratia ſe dei manifeſtat & offert quãdo adhuc cũ Iudæis conuerſabatur petrus, nil niſi negauit dñm ſuum: vbi primũ egreſſus eſt atriũ, fleuit amare,& gratiã dei cõſequut⁹ eſt. Ita diſcat hic quilibet homo, vt maxime quis humana fragilitate abduct⁹ diuinæ gratiæ ſtellã

*Eſa. 49.*

*Chriſo.*

*Matt. 2.*

*Matt. 26*

amittat ex oculis,tãtum ne in peccãdo perſeueret, ſed quę
*Ioan.6.* rat dominũ in Bethlehẽ,quę domus panis eſt eccleſia fide-
liumille enim panis viuus eſt qui de cælo deſcẽdit. Et rur
ſus apparebit ei radius ſtellæ huius præclare.imo dominus
*Eſa.60.* ipſe in illo orietur,& gloria ipſius in eo videbitur. Quod
aũt ſtella antehac occultata,mox ſe rurſus videndam exhi-
buit,ſignum eſt quod eam virtus quædam angelica deduxit
& gubernauit,prius ergo ſtella iſta præceſſit.eosq; duxit,de
inde ſtetit. ſic enim & gratia dei ducere ſolet ſanctos ſuos
in hac vita,donec eo perueniat vbi eſt dñs Ieſus, & ibi in
*Theoph.* ſolida requie permanẽt fœlicitatis æternæ. Theophyla-
ctus ait deſcẽdiſſe eam à ſumitatæ & terræ ꝓpiorẽ factam
oſtẽdiſſe eis locum.neque enim mirandum hoc eſt, autore
*Chryſo.* Chryſoſtomo,vel dubitãdũ an ſtella ſolem ſignificarit iuſti
tiæ,quia ſtetit ſupra domum.quaſi dicere voluiſſet,Hic ille
eſt quem queritis. & quãdoquidẽ loqui ſtella non potuit,
ipſa ſtatione quid innuerat oſtẽdit, quod & nõ paulo cer-
tius extitit argumẽtum,eo quod Herodes & Iudæi aſſigna-
runt locum in vniuerſum.Pulchre hic Leo exponit,quomo
do Herodes diabolum ſignificet,qui magnis tum dolis tum
inſidiis impedire conatur homines,ne perueniãt ad Chri-
ſtum.idq; per Iudæos Gẽtiles & hæreticos,quibus ego hic
om nibus,breuitatis amore volens ſuperſedeo.

4 Teſtetur hinc euãgeliſta,gauiſos eſſe magos gaudio
magno.inde enim cũiiciebãt ſe ab itinere nõdum deuiaſſe
quãdo verũ iam rurſus ducẽ comitemq́ue erant edepti. Ita
quilibet peccator quãuis de exactis peccatis cũ pœnitentia
triſtetur,gaudet tamẽ dũ gratiam dei rurſus acquirit, illud-
q; gaudiũ ſpirit⁹ eſt quõ Paul⁹ Philippẽſes ſuos monet gau
dere in domino, ſiquidem hypocritica triſtitia non placet
deo. Gaudeat omnis pius cũ illis tribus Magis, ſiquãdo ſtel
lam videt gratię dei.Gauiſi ſunt magi redditã ſibi eſſe ſtel
lam,eaq; & præcedere rurſus, & tãdem ſtare ſupra domũ.
Et extẽdi hoc facile poteſt,quantũ gauiſi ſint gaudium,cõ-
ſpicati iam denuo ſtellã.relictis etenim regnis ſuis in perè-
grinas venerãt regiões,easq; multũ à ſuis remotas,plurimũ
iam temporis abſumpſerant,pericula magna ſubierant: &
quum veniſſent Hieroſolymã, ſtellã ecce amittunt ſubito,
rati ſe regem natum in regia ciuitate inuenturũ,quod non
tantum non factum eſt, ſed ij quos ſcire maxime decebat,

nihil poterãt de eo dicere.quo magis merito ꝑturbati ſunt metuẽtes operam ſe ſumptuſq; omnes & impẽſas perdidiſſe,ita hinc illiuc cogitabãt.Et in eo rurſus ipſis viſa eſt ſtella,vndegauiſi ſunt vt qui maxime,quoniã per hoc vacillãs eorum animus ad certitudinem cõuertebatur.Quanto autẽ maiori adhuc gauiſi ſunt gaudio ingrediẽtes domũ,vbi puerum inuenerũt vna cum matre?quãuis etiam Maria in partu ꝓprias ædes non haberet,ſiue diuerſoriũ, veriſſime tamẽ eſt,teſte Theophylacto,eã poſt hac habuiſſe domiciliũ in quo recumberet ipſa cum puero,& vbi magni illũ adorarint:etſi ſunt,qui putẽt caſam, ſub qua hic, Maria cũ Ioſeph diuertit,hic domum appellari,ſed in eo nõ laboramus.ſiue enim domus,ſiue caſa aut porticus fuerit,cõſtat vilem eam fuiſſe,vt Leo docet,quod illi puerũ in tãta humilitate inuenerũnt.Nanq; non inuenerunt eum dæmoniis imperãtem mortuos ſuſcitãtem,cæcos,claudos,ſurdóſque curantẽ, nec aliquam virtutem diuinam exercẽtem,ſed infantem,ſub parẽtis cura poſitum,in quo nullum poteſtatis ſublimioris apparebat argumẽtũ ſed magna humilitatis admiratio. Quod ſi iam & nos puerum cũ matre inuenire cupimus, age in domũ ſuam ingrediamur eccleſiã,templũ enim dominus eius eſt:iuxta illud,Domus mea,domus orationis vocabitur, ibi ingredi nos oportet,diuinaq; laudare,& magnificare,dicẽte Dauide,In medio eccleſiæ laudabo te.Et alibi, Confitebor tibi in toto corde meo,in cõcilio iuſtorũ & congregatione.Quiſquis ergo à ſtella gratiæ diuinæ adductus,peruenit in templum effectu pio, is puerũ Ieſum inuenit hic per gratiam,illic in ſempiterna gloria,Amen.

*Theop.* *Leo.* *Matt.21* *Eſa.56.* *Pſal.9.* *Pſal.110.*

## HOMILIA. V.

E Cce Hieroſolymam veniunt tres magi,ex remotiſſimis prouinciis profecti,duce ſtella inſoliti ſpendoris,ſed vnde,ait Leo,quum proficiſcerẽtur de patria aduerterãt hanc deferendorum numerum ſeruare rationem,niſi quia præter illam ſtellæ ſpeciem,quæ corporeũ incitauit affectum,fulgẽtior veritatis radius eorum corda perdocuit,vt priuſquam labores itineris inchoarẽt,eum ſibi ſignari itelligerãt,cui in auro regi⁹ honor,in thure diuina veneratio,in myrrha mortalitatis cõfeſſio deberetur ? Neque enim ſolum ex euãgeliſtæ teſtimonio procidentes adorauerũt eum, ſed & munera obtulerunt,vt ideo & homini

*Leo ſermone.4.*

Leo. regi. O perfectæ ſcientiæ mirrabilem fidẽ, quam nõ terrena ſapiẽtia erudiuit, ſed ſpiritus ſanctus inſtituit. Diſcamus & nos ab illis Magis vere Chriſtũ adorare, qui prociderũt ante eum: & quãuis oratio magis ex corde quã ore proficiſcitur, cor tamẽ externo geſtu declaratur hominibus, vt internum cognoſcãt affectũ. ſic plurimi in euangelio Chriſtum adoraturi prociderũt, ſicuti per longũ in quadam homilia

Tomo 2. diſſeruimus. Quid quod Chriſtus ipſe caput noſtrũ in mõte Oliueti dominum ſuum patrem cæleſtẽ oraturus, procidit in terram, nõ ſolũ ſuper genua, ſed & in ipſam faciem? quo exemplo nobis etiam orẽdi formulam pręſcripſit. Imo tam perpetua debet eſſe in oratione genuflexio & inclinatio, vt in Hebraica lingua vocabulum oratiõis ſit à genuflexione deductum (השתחוה) ſignificat ſe inclinare, humiliare, genuflectere, incuruare. In cõiugatiõe autem Hiſpal, inquit Rabilkimhi, ſignificat adorare. Vbi iã noſtrates ſunt neochriſtiani, qui nullum ſacramẽto deferunt honorem, neq; inclinant ſe ad Chriſtum, minus certe quam Turca quiſpiam? Taceo quod ſanctiſſimum Chriſti corpus paſſim in marſupijs ſecum circũferunt, & in ligneis vaſculis diſtribuũt, vt

Gregor. Zuinglius, proh blaſphemias & impudentiam hominũ, ſed ſuper iis plura in die corporis Chriſti. Aliter nos hic docue

Exod.3. rũt magi illi, qui pcederũt vt adorarẽt dñm. Voluntetiam doctores geſtum hũc humilitatem demonſtrare deprecan-

Luce 18. tis, ſic profitẽtis ſe ſpẽ fiduciamque ſuam nõ in merito ſuo reponere, ſed in miſericordia & benignitate dei. Sic, ſic ni-

Luc.15. mirũ oportuit Moyſen in dignitatẽ ſuã fateri & diſcalceatũ venire, Sic publicanus auſus nõ eſt oculos attollere, ſtãtũ percutiebat pectus ſuum, dicẽs, Propicius eſto mihi miſerrimo peccatori. Sic humiliauit ſe filius ille pdigus, Pater, inquiẽs, peccaui in cælum & coram te, non ſum dignus vocari filius tuus Diuites vtiq; & potẽtes erant ij magi, ſe tamẽ

Philip.3. humiliauerũt coram paruulo Ieſu, & prociderunt, in ſignũ quod in nomine Ieſu adhuc omne genu celeſtiũ, terreſtium & infernorũ flectatur. Et merito quidẽ quon iã in perſona

Leo. veniebãt omniũ gẽtium, primitiæ earundẽ, ideo & nos procidere debemus dominũ deprecaturi &c. 2 Apertis theſauris ſuis, obtulerũt ei aurũ, thus & myrrham. Ecce, apertis theſauris ſuis, inquit Matthæus, quo voluit oſtẽdere eorum opulẽtiam & ſplẽdida dona, quoniam Paulus ait, Qui

parce ſeminat,parce & metet.Reges ſiue magi illi theſauros ſuos apperuerunt,quaſi dicere vellēt,En oīa hæc tibi,ex iis quod voles accipito.qui quū nihil acciperet,vltro ei obtulerunt quæ habebant obtima.Ita nos quoq; decet abūdanter dare deo in cultu ſuo,in neceſsitatib⁹ pauperū, vtrinq; optima,vtrinq; libere & hilariter,hilarem enim datorē diligit deus.Ita Thobias docuit filiū ſuū, vt ſi multū haberet, largiter expēderet.Quiſquis ergo es opulēt⁹ & diues, diſce hic à magis aperire theſauros tuos,neq; recludere arcā & marſupium puero Ieſu.id fiet,cum pauperibus largam dederis eleemoſynā,ſicut ille dictur⁹ eſt in die nouiſsimo, Quod minimo iſtorum feciſtis mihi feciſtis,de quibus alias. *2.Cor.9.* *2.Cor.9.* *Thob.4.* *Mat. 25*

Obtulerunt ei aurum,thus & myrrham, didicerūt hoc illi à ſpiritu ſancto:vnde & munera hæc magnū quid ſignificarunt.pulcherrime autem,ait Hieronymus,munerū iſtorū ſacramēta Iuuēc⁹ presbyter vno verſiculo cōprehēdit,Aurū, thus,myrrhā,regiq; deoq;,hominiq;,Gregori⁹ enim inquit, Magi quem adorant etiā myſticis muneribus prædicāt.Auro regem,thure deum,myrrha mortalem,quoniā ea ipſa hominum cadauera condiuntur.Atq; hæc communis eſt doctorum ſententia,quam etiā Leo Papa ſequitur.Theophylactus hic ait:Vides magorum fidem,quod à propheta Balaam didicerunt,dominū & deum & regem eſſe,ac pro nobis moriturum?Audi autē prophetam,Accubans dormiuit vt leo. Ecce regiam dignitatē per leonem ſignificat,mortalitatem per accubitū & ſomniū.Qui benedixerit tibi, Ecce & deitatem.profecto enim niſi myſterium tantæ ſignificationis haberet,euangeliſta tam diligenter non indicaſſet. Neque interim reluctor poſſe hæc munera etiam aliter exponi,vt Gregorius facit, Auro inquiens, ſapientia deſignatur,Salomonæ atteſtāte qui ait,Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis. Thure autem quod deo inceditur virtus,orationis exprimitur:iuxta illud Dauidicum,Dirigatur ad te oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo. Per myrrham motificatio accipitur carnis noſtræ, vel etiā opera bona.Ad hunc ſenſum offerre domino debemus aurum ſapiētiæ,dum à claritate eius ſapiētes apparemus: thus autem,quādo cogitationes noſtras ſuper altari pectoris incendimus,vt odorem bonorū ſentiamus ante deum per deſideria cæleſtia:myrrham quoq;,dum vitia carnis & pruritū *Hieron.* *Gregor.* *Theop.* *Num.14* *Gregor.*

libidinis per ieiunium coarctamus. ideo enim Iudæi in ſepultura myrrha vtuntur, vt cadauera præſeruet à putredi-
*Ioan.19.* ne, ſicut ea vſus eſt Nicodemus in funere Chriſti. Ad hunc modum exponi poſſunt munera hæc. ſed in prima ſententia magis concordant doctores.

3 Porro aliam benignitatẽ hic euãgeliſta cõmemorat, quę à deo oblata Magis. in ſomnis enim admoniti ſũt ne redirẽt
*Theop.* ad Herodem. Vide conſequentiã. primum deꝰ illos ad fidem per ſtellam adduxit, deinde quum venirẽt in Hieroſolymã, docuit eos per prophetã, quod in Bethlehẽ naſcatur, & tandem per angelũ. Atq; id reſponſum vocat euangeliſta, quoniam etſi interrogationis eorũ nulla fiat hic mentio, ex animo eos deſideraſſe, vt iã rurſus in pace mõſtraret eis deus,
*Pſalm.31* dux & comes futurus tãti itineris: iuxta illud, In via hac in qua gradieris firmabo ſuper te oculos meos. Et deſiderium eorũ cum fiducia tanta cõceptũ exaudiuit dominus, per angelum ſuũ inſinuans ipſis, ne reuerterentur ad Herodẽ. Sunt qui putent illuminationẽ hanc immediate factam à deo per inſtinctũ ſuum ſine reuelatione angelica. Ita Hieronymus ſentit, dicẽs, Reſpõſum quod Græcè dicitur chrymatiſthen-
*Gloſſa.* tes, non p angelũ fit ſed per ipſum dominũ. Itẽ habet Gloſſa quædam, dicẽs fieri hic reſponſionẽ per ipſum deũ, quia
*Ioan.14.* nullus alius viam reuerſionis inſtituit, niſi ille q dicit, Ego ſum via. Hinc autẽ nos principio immenſam agnoſcimus bonitatẽ dei, quæ de virtute vna creſcit in aliã: quia quibus ante a dñs per corporalẽ ſtellam loquutus eſt, ſimul atq; adorauerunt eum & munera obtulerũt, cum eiſdẽ per angelũ ſuũ vel ſemetipſum eſt loquutus, ſimulq; reuelauit quomodo domum redirent, ne rurſus venirẽt ad Herodẽ. idq; gemina de cauſa: primũ, propter puerũ, ne is tyrãno proditus, diſcrimini vitæ exponeretur, quod tamẽ adhuc vix effugit. nõdũ autẽ tranſacta fuerãt, quæ fieri ordinauerat ſpiritꝰ ſanctus, vt præſentatio & oblatio in tẽplum &c. Deinde ꝙ id Magis quoq; futurũ erat periculoſum, qui ſi paruulum natũ indicaſſent, honorẽq; ei à ſe oblatũ aperuiſſent, poterat eos quoque tyrãnus ſuppliciis afficere. ſin autem puerũ iudicare recuſaſſent, tormẽtis forſitan aut carceribus illud extorſiſſet, idq; iam omne diuino hoc reſpõſo ſublatũ eſt. Nihil hic te moueant grãmatici, cõtendentes quod hoc Magis de reditu per ſomnũ inſpiratũ ſeu reuelatũ eſt, reſpõſum dici nõ poſ-

ſe, quoniã illud nulla preceſſerit interrogatio. neſciũt enim qui hoc dicunt ſcripturæ cõſuetudinẽ, quãdo etiã dominus dicit ad Moyſẽ, Quid clamas ad me? neq; tamẽ ibi quicquã de illius ad dominũ clamore præcedit ita hic quoq; ſẽtiẽdũ eſt. Quæras, Quur nõ ipſe puer Ieſus reſpõſum hoc eis dedit, id enim fidẽ ipſorũ magis cõfirmaſſet. Reſpõdetur, non decuiſſe hoc, ne illud ꝓ ante tẽpus loquutus eſſet infans, phãtaſmatis poti⁹ quã veri hominis fidẽ feciſſet. ſed & ideo ad eos loquutus eſt puer, ait Gloſſa ne diuinitas ante tempus reueletur, ſed vt vera humanitas habeatur: ipſi quoque magi, ſi loquentẽ puerum audiſſent, omnũ fidei ſuæ meritum amiſiſſent. Id etiã Chryſoſtomus indicat, dicẽs, Quũ eſſent cuncta alia vilia, niſi iſtud animos eorũ incitaſſet, nunquam profecto tãtum honoris paruulo illi detuliſſent: idcirco nihil ibi de ſenſibilibus grãde cõſpicitur, ſed anguſtũ tuguriũ ac vile præſepium & inops mater, vt melius nuda magorum philoſophia clareſceret, qui eũ nõ tantũ vt hominẽ, ſed & vt deũ & bonorũ omniũ datorem coluerũt. Cõſidera igitur mirabilem illam fidẽ magorũ, qui nullo offendiculo moti, valide perſiſtunt obedientes in omnibus. nõ auertuntur in maleuolẽtiam, vt cogitarent. Si magnũ quid eſſet puer hic, quid opus eſſet nobis adoratoribus & cultoribus ſuis fugere & clam diſcedere? nihil plane huiuſmodi cogitarũt, quoniã hoc in fide ſummũ & præcipuũ eſt, vt præcipiẽti ſine cõtrouerſia obtemperetur, ſicut ij magi ſiue deo, ſiue angelo reſponſum hoc danti paruerunt. 4 Hic quoque obedientiam magorũ euãgeliſta declarat, quũ ait eos reuerſos eſſe per aliam viam in regiõnẽ ſuam. Hęc illa ſanctę eſt obedientia fidei, de qua iam teſtimoniũ induxim⁹ Chryſoſtomi. ſtatim enim illi paruerunt reſponſo, nec quicquam timuerunt, ne forte ſe inſectaretur Herodes, cui ſic impoſuerunt, cõfiſi virtute nati, vt ait Theophylactus. Sũt ex doctoribus qui dicunt eos aſcẽdiſſe mare, & nauigijs perueniſſe vſq; Tharſis. idipſum quoq; comperiſſe Herodem, & naues Tharſenſium cõbuſsiſſe. vnde & Dauid cecinit, In ſpiritu vehementi cõteres naues Tharſis, ſicut & hiſtorio Scholaſtica cõmemorat, & neminum trium horum magorum meminit, quæ in latina eccleſia ſic habent, Gaſpar, Balthaſar & Melchior. Ex eorũ reditu conſtat etiam ipſos nec bona tẽporalia neque honorem quæſiuiſſe apud puerum Ieſum, quia alias apud eum re-

*Exo. 14.* *Chryſo.* *Theop.* *Pſal. 47.*

mãſiſſent. Quia auté adorato illo reuerſi ſunt, fidem quam ſemel à deo acceperant, vtique diſſeminarunt pro viribus ſuis, tantiſper dum Thomas apoſtolus veniés perfectę fidei ſacramenta eis annunciauit, per quem illi ſedulo adiuti, conati quoque ſunt ſubditos ſuos ad fidem amplectẽdam conuertere. Hi magi viri ſancti feliciter deinde in Chriſti confeſsione defuncti ſunt, eorũque corpora poſt multos annos Conſtantinopolim delata ſunt, deinde tẽporibus ſancti Ambroſij aduecta Mediolanum per ſanctũ Arſatium, vbi multo tempore quieuerunt, vſque ad imperatorem Fredericum

*Barbaroſſa.* primum, qui dictus eſt Barbaroſſa, princeſque fuit & dux Seuiæ, natus ex familia ab Hohem Stauffen. is quum rebelles viciſſet Mediolanos, quater ſe dedẽtes, ſuperata vrbe, reliquies trium magnorũ ſimulque Geruaſij & Prothaſij, epiſcopo Colonienſi Rainaldo cancellario ſuo tradidit, qui & trium magorũ corpora Coloniam, Geruaſij autem & Prothaſij in montem Briſiacum ſiue Breucomagum, tranſtulit, anno Chriſti milleſimo cẽteſimo ſexageſimoquinto. Poſſem ad longum recenſuiſſe hiſtorias, ſed properemus ad finem. Matthæus per aliam viã rediiſſe eos teſtatur, quo nobis etiã inſinuatur quid faciam⁹. Regio quippe noſtra paradiſus eſt,

*Grego.* ad quam Ieſu cognito redire per viam qua venimus, prohibemur. per inobedientiã enim, peccatum & voluptaté carnalem, venimus in regionem noſtram: ſed viciſsim per obedientiam, pœnitentiam, cõtritionem, ieiunium & alia opera bona, redeundum nobis eſt in paradiſum. Quiſquis ergo huc deuenit per ſuperbiam, per Herodem diabolũ huc profectus eſt: per aliam viam humilitatis reuerti debet, neque

*Grego.* rurſus ad Herodem diabolũ venire. Et ita cõcludit hic Gregorius, quiã peccata noſtra præterita in baptiſmatis perceptione laxata ſunt, & tamen poſt baptiſmum multa commiſimus, ſed lauari iterum baptiſmatis aqua nõ poſſumus. quia ergo & poſt baptiſmum coinquinauimus vitam, per baptiſmum adhuc pœnitẽtiæ & lachrymarum peccata delere debemus, vt vel ſic in regionem noſtrã reuertamur, quam per voluptatem amiſeramus: ad eam autem redeũtes per amaritudinem mali, Herodem diabolum cum omnib⁹ inſidiis ſuis enitemus properemuſq; ad patriam felicitatis æternæ, quã nobis condedat omnibus Ieſus Chriſtus dominus noſter, Amen.

## DE SANCNO SEBASINO MARTYRAE EVANGELIVM, LVCAE VI.

*I N illo tempore, Deſcendens Ieſus de monte ſtetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum eius, & multitudo copioſa plebis ab omni Iudæa & Hieruſalem & maritima Tyri & Sydonis, quæ venerant vt audirent eum, & ſanarentur à languoribus ſuis. & qui vexabantur à ſpiritibus immundis, curabantur. Et omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes. Et ipſe eleuatis oculis in diſcipulos ſuos, dicebat, Beati pauperes, quia veſtrum eſt regnum dei. Beati qui nũc eſuritis, quia ſaturabimini. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Beati eritis cum vos oderint homines, & cum ſeparauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen veſtrum tanquam malum, propter filium hominis, gaudete in illa die & exultate. ecce enim merces veſtra multa eſt in cælo, Secundum hoc enim faciebant prophetis patres eorum.*

*Matth. 5* *Iacob 5.* *1. Petr. 4.*

### HOMILIA VNICA.

E Vangelio hoc eccleſia in communi vtitur de martyribus. qua autem id ratione, deinceps audietis. ſtat enim ſentẽtia illud breuiter explicare, deinde in honorẽ S. Sebaſtiani nonnulli diſſerere. Refert autem Lucas dñm deſcẽdiſſe de mõte, ſtetiſſeq́; in loco campeſtri, & paulo ante dixerat aſcẽdiſſe eum in montem orare, & in oratione pernoctaſſe, elegiſſe etiã diſcipulos 12. quos cõſtituit apoſtolos. Et poſt hæc rurſus deſcẽdit de mõte cũ diſcipulis ad turbas, quæ hic cõgregatæ erant ex Iudęis & Gẽtibus. Cyrillus à Thoma citatus, ſic ait ſuper hoc, Celebrata ordinatione apoſtolorum, pluribus congregatis, conſtituit *Cyrillus.*

eos totius orbis doctores Iudæorũ & Gentilium,vtpote qui
euocarent Iudæos à legis ſeruitute, cultores autẽ dæmoniũ
ad errore Gentili ad veritatis cognitionẽ.Ideo ergo ait Lu
cas deſcendiſſe cum eis dominum de monte.Aduerte,inquit
hic Ambroſius,omnia diligẽter, quomodo & cum apoſtolis
aſcẽdat,& deſcẽdat ad turbas. quomodo enim turba niſi in
humili Chriſtum videt?nos ſequitur ad excelſa,non aſcẽdit
ad ſublimia.ſed ipſe de monte dominus deſcẽdens,inuenit
*Eſa.26.* quos ſanet ægrotos.Neque cogitat hoc grex, pene fex dixe
*Ier.33.* ram,neochriſtianorũ, qui quicunq; vt & violentia nituntur
*Abdiæ.1* in montẽ aſſurgere,& ſublimia fidei noſtræ myſteria inda-
*1.Cor.1.* gare. prælatis autẽ eccleſiæ, quos in monte elegit dominus
*Matth.5.* nolunt credere quicquam nec vident vel concipiũt animo,
quod hinc inde minatur ſcriptura indagatores ſublimiũ cõ
*Gregor.* fundi à domino & interimi. Nanq; & apud Matthæum ſu-
pra montem apoſtolis ſeorſum ab aliis prædicauit Chriſtus,
*1.Cor.3.* quo docere voluit,prædicatorem quamlibet ſermonẽ ſuum
pro audientium intellectu accommodare debere & forma-
re ita Paulus fecit quando Corinthiis ſuis loqui voluit non
vt ſpiritalibus, ſed vt carnalibus.ſicque lac dediſſe eis, non
*Pulchre* ſolidum cibũ.Nam ſi qui ſint qui cum apoſtolis audire poſ-
*conueniũt* ſent,Vobis datũ eſt noſſe myſteria regni dei,ij in ſublimio-
*hæc præ-* ribus erudiri poſſent,aliter interim cum infirmioribus agẽ
*dicatori-* dum eſt. Accedit iis exẽplum Chriſti, qui interrogãti quid
*bus.* faceret pro vita æterna poſſidenda,reſpondit primũ in pla-
nitie in valle,an nõ ſciret legẽ, quæ præcipit ne quis occi-
*Gen.30.* dat,quæ vetat adulterium &c.Ea quum ſe ſeruaſſe prædica-
ret,deinceps eum dominus in montem ablegauit,dicens,Si
vis perfectus eſſe,vade & vẽde omnia quæ habes,& da pau-
peribus, & habebis theſaurũ in cælo Adducit in hoc Gre-
gorius exemplum Iacob,qui virgas in potum ouium proie-
ctas partim decorticauit,partim reliquit virides. Ita omni-
no etiam paſtor animarum , dũ paſcit oues & ad aquas du-
cit ſcripturæ ſanctæ, nõ debet loca illius plane decorticare
coram quibuſlibet, ſed pro qualitate audientium,vt hic &
apud Matthæũ factũ eſſe legitur . Ecce enim quãdo Luthe-
rus libellis paſſim editis & impreſſis in vulgus ſparſit altiſ-
ſima quæq; fidei noſtræ myſteria , experti ſumus quid inde
leuitatis prouenerit,quantus etiam contẽptus diuinarum &
Chriſtianarum ordinationum,quantum inobedientiæ & ſe-

ditionum ſuccreuerit,ſicuti ſatis vniuerſa iã ſuo magno periculo experta eſt Germanoru natio. Et vtinã hæc mala nõ recrudeſcant. 2 Enumerat euangeliſta ex quibuſnam gẽtibus turbæ illæ fuerint collectæ,quia ex Iudæa & Hieruſalem, ex vicinis maris Tyro & Sidone Gentiles fuerunt iſti, impares & fide & moribus,è quibus ſuã quiſq; habebat cauſam veniẽdi, ait enim Lucas veniſſe eos vt audirent ipſum, & ſanarẽtur. Venerunt,inquit Theophylactus, ad dominũ, vt eos ſaue & geminis beneficiis proſequatur,in anima ſcilicet & corpore? alij veniebãt,vt in corpore tantum ſanarẽtur à morbis,quoniã hic & obſeſſi à ſpiritibus immũdis curabantur. formam etiam addit euãgeliſta qua ſanarit dominus ægrotos, eo ꝙ omnis populus cupiebat eũ tãgere virt⁹ enim exibat ab eo,& ſanabat omnes Hoc ſi de cõtactu fidei intelligimus,facilis eſt ſenſus, quoniam qui per fidẽ tangebãt Chriſtũ,ſanabantur:ſicut & apud Lucam quum tetigiſſet eum mulier, interrogãs ille, dicebat exiiſſe à ſe virtutẽ. Et in hoc diuinitatẽ ſuam cõfirmauit,nam prophetæ & alij ſancti,autore Theophylacto,nõ habebant virtutẽ à ſe egredientem. ſiquidem non fuerunt fontes virtutum, & quicquid habuerunt virtutum, deſuper habuerunt. Chriſtus autẽ inſtar fontis fuit. ſicut enim fons aquã in ſe ſcaturiẽtem habet,ita & fons ſpiritus Chriſti inexhauſtã in ſe habet ſcaturiginẽ virtutum in curãdo Sancti interim fuerunt ciſternis ſimiles,quæ aquas non habẽt niſi aliunde infuſas, & ſic cuilibet ſancto Chriſt⁹ dicere poteſt, Quid habes quod nõ accepiſti? per hoc tamẽ non negamus etiam corporalẽ Chriſti contactum ſanitatẽ eſſe operatum,ſicut & mulier illa ſanata eſt ex ſolo fimbriæ ſuæ contactu,& alibi ſæpe in euãgelio legimus,dominũ ſolo tactu curaſſe infirmos ſic enim ille tetigit ſæpe leproſos, & mundati ſunt. tetigit pheretrũ in quo defunctus portabatur adoleſcens in Naim,& reuixit. Quoniam quum fuerit in Chriſto diuinitas humanitati vnita in perſonæ vnitate,etiam corpus ſuum peculiarem quãdam virtutem habuit diuinam in curandis ægrotis.

3 Dicẽres, Atqui & ſancti ſolo contactu ſanarunt infirmos,quia cadauer Eliſei quũ tetigiſſet rãtum corpus filij viduę defuncti,reſurrexit,& domin⁹ idipſum apoſtolis ſuis promiſit, fore inquiẽs, vt vbi impoſuerint manus ſuper infirmos,bene habeant. Reſpondetur hic,dubium nõ eſſe, &

*Theop.* *Lucæ 8.* *Theop.* *Lucæ 8.* *Mar. 15.*

Chriſtum & ſanctos tactu ſuo ſanaſſe ægrotos. ſed hic ſcru-
*Aug.22* pulus latet, an in ipſis etiã ſanctis virtus eiuſmodi fuerit ſa-
*de ciuit.* nãdi infirmos. Nam & Auguſt. in cõtrouerſia ponit, & ait,
*dei.c.10.* Siue deus ipſe per ſeipſum miro modo quo res temporales operatur æternus, ſiue per ſuos miniſtros iſta facit ſiue quędam etiam per martyrũ ſpiritus, ſiue per homines adhuc in corpore conſtitutos, ſiue omnia iſta per angelos, atq; martyres fieri dicuntur, eis orantibus tantum & impetrãtibus, non etiam operãtibus fiant hæc omnia, à nobis mortalibus plane intelligi nequeunt. Gregorius tamen plus tribuit ſan-
*Li.2.dia.* ctis, & ait, Qui deuota mente deo adhærent, quum rerũ ne-
*cap.10.* ceſſitas expoſcit, exhibere ſigna vtroq; modo ſolent, vt mira quæq; aliquando ex prece faciant, aliquando ex poteſtate. quia enim vtroq; modo miracula exhibeãt, teſtatur Petrus qui Thabitam mortuã orãdo ſuſcitauit, Ananiam vero
*Act.9.* & Saphiram mentientes morti increpãdo tradidit. & quod
*& 5.* ſancti in animabus ſuis poteſtaté huiuſmodi habeant ſibi à deo traditam faciendi miracula, Paulus docet, quum inter dona homini cõceſſa diuinitus, etiam gratiam ſanitatum & miraculorũ enumerat. Quod ſi porro diſcrimé inquiris vir
*Auguſt.* tutibus huius in Chriſto & ſanctis in curandis infirmis, nequeo hic tibi vna cũ Auguſtino doctrinã certã ponere, & ta
*2.Phyſi.* mẽ reſpectu imperfectę cognitiõis noſtrę in hoc ſtatu, quo in ænigmate tantũ cognoſcimus, hoc tibi exẽplum habeto, Philoſophi perhibẽt eſſe inſtrumentũ duplex, coniunctum & ſeparatũ, vt qui ſcindit ligna, medio gemino vtitur, cõiuncto altero, manu nimirum & ſecuri, quod organum eſt ſeparatũ. ita plane ſeres habet humanitate Chriſti. ea enim inſtar manꝰ eſt, in qua naturalis virtus eſt hominis. ſic & in humanitate Chriſti virtus diuina latet ei vnita. ſancti autẽ ſunt quaſi ſecuris, quæ per ſe nõ ſecat aut virtute inſita, ſed tunc tantũ, quando ad hoc adhibetur ſic & ſancti à deo mouentur ad agẽda miracula, & tamen non plane nihil agit ſe
*Tom.1.* curis, quia alias nihil referret bonáve eſſet in mala. Atq; ex hoc fundamento reſpõſio naſcitur ad alias quæſtiones, quãdo cogitare poſſet quiſpiã, Quo tandẽ modo auſi ſint ſancti operari miracula, an nõ temeritatis & ſuperbię argumentũ hoc fuerit, quod ipſi ſe tãtos corã deo reputarũt, vt ille per eos operaretur quiddã cõtra & ſupra naturã. Reſpõdeo, quoniam humiles ſunt ſancti, & quo quiſq; ſanctior, eo etiã hu-

milior eſt, vt nō ſit aliqua in ſanctis ſuperbię ſuſpicio. Verū quod audēt ſibi miraculorū ſumere operationē nō ex eorū temeritate prouenit, ſed deo ſecrete mouēte & inſpiratiōe ſua pręueniēte. Ipſi enim inſtar ſecuris ſunt in miraculo, neque à ſe ſecāt, ſed tunc, quū operarius eā in manus ſumpſerit. Hinc factū eſt quod ij qui propriis virib⁹ & ſuapte fiducia arrogarūt ſibi virtutē miraculorū, nihil effecerunt, nam quum ſanctus miraculū vult operari, oportęt eum diuinitus eo noueri, illudq; ei à deo eſſe inſpiratū. Atq; hoc eſt quod toties in ſacris literis habetur, filios dei à ſpiritu dei agi. ſic ſanctus Sebaſtianus Zoæ mulieri mutæ vſum reſtituit loquelæ, & præſidē Chromaticū quoq; ſanauit. Vt itaq; finiamus, per hoc iā exēplū intelligere poſſum⁹, quomodo virtus exierit à Chriſto ſanandi infirmos, quæ res tamen non ideo ſtatim cōpetit ſanctis, licetq; per eos deus miracula operetur.

3 Non temere eſt etiam geſtus ille externus, quod Lucas Chriſtū eleuaſſe refert oculos ſuper diſcipulos ſuos, & ſæpius illo vſus eſt domin⁹. affectū enim inſinuat loquētis, & ſublimitatē eorum de quibus ſit ſermo. ita etiam Ioānes ſcribit Chriſtum eleuatis in cælū oculis gratias egiſſe deo patri. Ita ille idem ſacramētum Euchariſtiæ inſtituturus, vt meminit eccleſia in ſacrificio miſſæ, eleuauit in cælū oculos. Neq; hic temere refert euangeliſta poſt deſcriptā hominum multitudinē, leuaſſe dominū oculos ſuos ſuper diſcipulos, ſuper cæteros non itē. Quid enim eſt, inquit Ambroſius, aperire oculos, niſi interius lumen aperire? ſicq; etſi generaliter omnibus loquitur, ſpecialius tamē oculos ſaluator in diſcipulos leuat, vt iis qui verbū intenta cordis aure percipiunt, latius ſaporis intimi lumen aperiat. Quumque ſit ille mos ſcripturæ, vt per oculorum intuitum & eleuationē miſericordiam deſignet, iam verus dominus diſcipulis ampliora miſericordiæ dona exhibuit, ipſoſque pluribus donauit virtutibus, recte hic Lucas expreſſit ſingularem oculorum eleuationem ſuper diſcipulos. Sed quid deinceps ad eos ſit loquutus, porro commemorat, dum quatuor ex ordine narrat beatitudines, quarum expoſitio quia eadem eſt cum iis, quas Matthæus capite quinto habet, quod euangelium in die ſancti Mauricij & omnium ſanctorum feſto legitur, latiorem ſuper iis diſputationem eo relegamus. Neque hic laboramus aut cōcludimus, eundem eſſe hunc Lu-

*Ioan. 11.*

*Ambro.*

bus bonis acquirẽdis & ꝓpulſandis malis inuocare,id adeo ratione generali & ſpeciali cõfirmo Omne enim id decet bonumq́; eſſe cõuincitur,quod nos ſpiritus ſanctus multis modis in ſcriptura docuit,quoq; ĩ eadẽ ſancti homines laudarũt,coluerũt & exercuerũt ipſi,idq́, per vniuerſum vetus teſtamentum perpetuo factitatum inuenimus, quoniam ſic Pharao orauit Moyſen & Aaron,vt dominũ deprecarentur pro tollendis ranis.ſic & Iudæi dixerũt ad Moyſen,Peccauimus,quia loquuti ſumus contra dominũ & te,ora vt tollat à nobis ſerpẽtes Inſuper & orante Abram pro Abimelech,ſanauit eum dominus. Moyſes quoque quoties dñm rogarit pro Iudæis ne perirẽt,ipſe eis innumerat in Deuteronomio.Et itẽ abunde ſatis docet Salomon, dum cõmemorat quare populus deprecari debeat dominũ,puta ſi fugerẽt à facie inimicorum,ſi nõ plueret,ſi caritas eſſet annonæ,ſi bella graſſerẽtur.An non hæc omnia temporalia ſunt, pro quibus oratur dominus?ſic ſane per vniuerſam hiſtoriã Iudicum,Regũ & Iudith habetur.ſic Ioſaphat & omnis Iuda orauit pro victoria,ſic Ioſue oratione ſua impetrauit vt ſol ſtaret.ſic iuſſit & ipſe dñs Iudæos in captiuitate orare pro pace ciuitatis in qua erãt, quoniã pax illius ipſorũ quoque pax futura erat.Sic orauit Machabæus obuiante ſibi in cãpis exercitu magno,ſic nos in nouo teſtamento orare iuſſit dñs,ne fiat fuga noſtra in hyeme, ſic pro liberatione Petri vniuerſa orauit eccleſia,quæ res cum omnibus omnium prophetarum conuenit oraculis. Ad hæc poteſt etiam illa ratio reddi,quia quocunque licite poſſumus appetere,pro eo quoque licet nobis deum orare. Quis aũt adeo vel imprudens eſt vel impudẽs,vt neget orandũ eſſe deo pro pace,ſanitate,fertilitate terrę & id genꝰ aliis?quoniã ſic benedixit Iſaac filiũ ſuũ Iacob,dicẽs, Det tibi deus de rore cæli & de pinguedine terræ abũdantiã frumenti vini,& olei,& ſeruiant tibi populi.Ita Moyſes enumerat Iudæis, quam fertilũ bonisq́; omnibus abũdãtiſſimam regionẽ accepturi eſſent à domino deo,& ait,Dominus tuꝰ erudiuit te,& cuſtodias mãdata domini dei tui,& ambules in viis eiꝰ,& timeas eũ. Dominus enim deus tuus introducet in terram bonã,terrã riuorum aquarũq́; & fontium, in cuius campis & mõtibus erumpũt fluuiorum abyſſi:terram frumenti, hordei ac vinearũ in qua ficus & malogranata & olíueta naſcũtur:terrã

Exo.8. Num.21. Deute.9 3.Re.8. 2.Par.20 Exe.29. 1.Mr.4. Mro.24 Act.12. Gen.27.

olei ac mellis, vbi abſq; vlla penuria comedes panẽ tuum, & rerum omniũ abundãtia perfrueris. Itẽ in omnibus quoque prophetis inuenire licet, q̃uo eis dominus de⁹ tẽporalia bo

*Malac.3.* na promiſit plurima, ſi modo ſeruiãt ei, ſeruentq; mandata ipſius. Ita enim per Malachiam quoq; dicit domin⁹, Infer ͭe omnes decimã in horreũ meũ, vt ſit cibus in domo mea, & probate me ſuper hoc dicit dominus: ſi non aperuero vobis cataractas cæli, & effudero vobis benedictionẽ vſq; ad abundantiam, & increpabo pro vobis deuorantem, & non corrũpet fructũ terræ veſtræ, nec erit ſterilis vinea in agro dicit domin⁹ exercituũ. Ecce, quis iam prohibeat licite nos poſſe orare deũ pro eo, quod ipſe nobis promiſit ſe daturũ, ſi vixerimus ſecundum legem mandatorum ipſius.

2 Diceres, Vera hæc iu veteri fuiſſe teſtamento, quoniã ſic Auguſtinus diſcrimen hoc eſſe dicit vtriuſque teſtamenti, quod vetus promiſit tẽporalia, diuitias, pacem lõgæuitatem &c. ſicut & in decalogo præceptũ eſt iliis honorare parẽtes, vt ſint longæui ſuper terram. atq; ſic longæuitatẽ poterãt etiã hic petere à domino. In nouo aũt ſanctiora quędam & celeſtia promitũtur, vnde & nouo & priſcis antea ſeculis inuſitato vocabulo vſum eſſe in euãgelio dominum

*Grege.* perhibet Gregorius, quod toties regnum cælorum ibi ingeminauit. vnde quis colligat ita decuiſſe, vt in veteri teſtamẽto pro temporalibus oraretur, in nouo autẽ non ſic. Reſpõdetur, verum quidem eſſe quod in hunc modum duo te

*Augu.* ſtamẽta deſtinxit Auguſtin⁹. Verũ quod inde elicitur, ideo in lege euãgelica pro tẽporalibus non eſſe orãdũ: neq; recipipimus, neq; vere cõſequitur: ſed hoc tantũ, quod præcipue pro ſpiritualibus ſit orandũ bonis, deinde etiam pro tẽporalibus tãquam ad illa conducẽtibus. ſpiritualia enim ſi

*Ambro.* ne temporalibus nõ poſſunt diu ſubſiſtere, inquit Ambroſ. Id adeo ex cõmuni ſanctæ eccleſiæ cõſuetudine facile cõfirmabim, quo⁹niã ille in letaniis precatur dominũ, vt nos liberet à bellis, peſte, morte ſubitanea, inſidiis hoſtiũ & hæreticorũ omnibuſq; malis. Inſuper petit á domino, quaten⁹ ille tẽpora noſtra iu pace cõponat, fruct⁹ terræ nobis cuſtodiat. In hoc inſtitutæ ſunt ſupplicatiões aduerſus bella, peſtẽ, oẽſq; aduerſitates. ſunt in eũdẽ vſum paratæ miſſæ aliquot, ꝓ infirmis, pro iter agẽtib⁹, ſuper ſpõſum & ſpõſam, aduerſus peſtẽ, epidimiæ, ꝓ captiuis, pro fertilitate terræ,

cõtra bella & omnia pericula imminẽtiũ malorum. Quæ quũ omnia per vniuerſam vſupẽtur eccleſiã, quis tã erit impudẽs, vt Chriſtianorũ reiiciat orationes pro bonis temporalibus ad deũ? Quid quod idẽ nos facere docuit etiã Paulus? ita enim ait, Obſecro primum omniũ fieri obſecratiões orationes, poſtulationes, gratiarũ actiones pro oĩbus hominibus, pro regibus & omnibus qui in ſublimitate conſtituti ſunt, vt quietã & trãquillã vitã agamus, Ecce quod & Paulus cupit pro magiſtratibus orari, vt trãquilla peragatur vita. & tamen illa vitæ huius pax atque tranquilitas, bonũ vtique temporale eſt, quanuis vbi quis deum oraret finaliter & precipue pro temporalibus bonis, neque ea ordinaret in æterna, is bene nõ faceret. Atqui deum interim rogare poſſumus pro temporalibus, in quibus ſic viuamus, ne per ea amittamus æterna. Quilibet igitur cũ propheta clamet ad dominũ, Non ſecũdũ peccata noſtra facias nobis domine, neque ſecundum iniquitates noſtras retribuas nobis 1. Tim. 2. Pſal. 102.

3 Quando iam conſtat ex ipſis tum ſacris literis, tũ eccleſiæ ſanctæ cõſuetudinibus, poſſe nos colere & orare dominum deũ pro bonis temporalibus, ſequitur, nihilominus poſſe nos etiã ſanctos inuocare, vt ꝓ huiuſmodi nobis ſint interceſſores apud deũ, quãdo certum eſt, quod pro quibuſcunq; nos licite poſſumus dominũ rogare, pro iiſdẽ interuenire nobis poſſunt etiam ſancti apud eundem. Sic eccleſia orat de virgine matre, Concede nos famulos tuos quæſumus domine deus noſter, perpetua mẽtis & corporis ſanitate gaudere, & glorioſa beatæ Mariæ ſemper virginis interceſſione à præſenti liberari triſtitia, & futura perfrui lætitia. Sic Caſſiodorus verba Pſalmiſtę intelligit, qñ canit, Leuaui oculos meos in mõtes, vnde veniet auxilium mihi. Ait enim. Qui quaſi inclinatus clamauit, iam reſpirans ad interceſſores ſanctos oculos leuat: qm̃ per montes, ſancti interceſſores noſtri ſignificãtur, è qbus Dauid auxiliũ ſperauit q tñ ipſe mõs mirabilis extitit. Et quãuis ille opẽ ſanctorũ implorauit, præcipue tñ à deo oẽ ꝓmanat auxiliũ, quod ipſe paulo poſt fatetur, inquiẽs: Auxiliũ meũ à dño. Videmus ergo Dauidis exẽplo, quod vbi primum oculos noſtros leuamus ad ſanctos, dominus opem fert nobis. Quomodo Elias pluuiã impetrauit à dño cum aliquot anni non pluerat Et Iob quotidie offerebat holocauſta, dicens, ne forte pecca- Caſſiod. Pſal. 101. 3. Re. 18. Iob 1.

uerint filij mei. Dñs quoq; deus ſic loquutus eſt ad Ezechiã
4.Re.1. Pro tegam vrbẽ iſtam propter me, & propter Dauid ſeruum
meũ. Et per hoc intellectus patet verborũ ſancti Gregorij,
Grego. qui ſanctos ſtellis, Chriſtũ autẽ ſoli comparat. Quiſquis er-
go ſanctorũ auferre conatur interceſſionem, quid aliud fa-
cit, niſi quod ſolem tãtũ, & ſtellam nullã vult habere. Et ta-
mẽ Petrus dominũ interrogauit per Ioannẽ, Gentiles per
Philippum, Centurio per ſeniores Iudæorũ. Quur nõ & nos
poterimus illum in neceſſitatibus noſtris inuocare per ſan-
ctos & electos ſuos, atque pro tẽporalib⁹ bonis æque atque
pro æternis, ſicut plerique illam à S. Barbara gratiã ſibi da
ri petũt, ne mori eos cõtingat ſine venerabili ſacramento,
quẽ morẽ quis vnquã Chriſtianus audebit dicere malum,
cum tamen conducat ad vitam & fœlicita tem æternam?

4 In cõfeſſo eſt igitur ex prædictis, poſſe nos & deum orare pro temporalibus, & ſanctos implorare in huiuſmodi ceſſitatibus noſtris. reliquũ eſt ſuper eo diſcere. quod alios ſanctos pro aliis bonis inuocãm⁹ impetrãdis & malis euitãdis. Quod etſi ex ſola eccleſiaſtico cõſuetudine cuique ſatis eſſet probatum, tamen ex ſuperfluo teſtimonia inducemus Auguſtinus refert deum per aliquem ſanctum operari, quod nec per alium, nec in quolibet loco faciat. inducit in hoc miracula multa per ſanctos exhibita, præcipue per S. Stephanũ qui ſuæ eccleſiæ Hippõẽſis patronus extitit ſimile cõmemorat de S. Geruaſio & Prothaſio. Priuilegio autẽ certo quoſdã donatos eſſe ſanctos præ aliis Ioãnes Gerſon cõprobat parte tertia, eo ꝙ Paul⁹ dicat, Vnicuiq; datur manifeſto ſpiritus ad vtilitatẽ, & alij quidẽ per ſpiritũ datur ſermo ſciẽtiæ, alij ſermo ſapientiæ, alij fides in eodẽ ſpiritu alij gratia ſanitatũ, alij operatio virtutũ &c. Iã vero cõſtat illa donorum diſtributionẽ non tantum ſanctis cõpetere hic adhuc in terra viuentibus, ſed & illis qui iam cõregnant cum Chriſto. Atque certũ id eſſe, quod etiã ſancti in cœlo eodẽ modo deſtincta receperint à deo dona, ad lõgum poſſet deduci, ſed nos breuiter perſtingemus, primum que fundamẽti loco pono illud verbum Auguſtini. Contẽplare anima mea, quanta à deo bona ſuſceperis communiter cum omnibus hominibus: inſuper ad cogitationem reuoca, quanta dona acceperis cum quibuſdam, quæ etiã quãtaque ſuſceperis ipſe ab aliis ſeorſum. Sequitur hic ex ſen-

*Augu. 22. ciui. cap 9. De oratione.* — *1. Cor. 12.* — *Augu.*

rentia doctorū, quemlibet in terris hominē peculiare donū habere, quo reliqui omnes carēt in mūdo. Prouenit autē illud ex omnipotētia dei, & inexhauſto fonte īfinitæ bonitatis ſuę. Neq; mirum tibi hoc fiat, cū inter tot hominū milia nō duos inuenias vel facie vel voce & ſermone inter ſe ſimiles. Quod ſi ergo vberem & abūdātiſſimam ſuā bonitatē declarauit in corpore, (ſicuti & ex multis ſcriptoribus non duos inuenias, quorū characteres in ſcribēdo conueniant) quāto magis ille tantū ſuæ bonitatis theſaurum cōferet in animā, creaturā ſane nobiliſſimā, & id quidē nō paulo tum pręclarius tum illuſtrius factū cenſeri debet in ſanctis in vita æterna, quos ille exornauit ſuper omnes creaturas, vt luceāt ſicut ſtellæ in firmamento. Atq; ideo de confeſſoribus ſic cānit eccleſia, Nō eſt inuentus ſimilis illi, qui conſeruarēt legem excelſi, quod quāuis primo de Abraham ſit à ſapiēte vſurpatū & ſcriptum, eccleſia tamen eo nunc de confeſſoribus omnibus vtitur, & tamē de quolibet iuxta ſanctitatis perfectionē intelligi non poteſt, quoniā dum cano de ſancto Vdalrico, nō inuentū ei ſimilē qui legē cōſeruet excelſi, vtiq; nō intēdo eum exaltare ſuper ſanctum Martinū aut ſanctū Nicolaū. ſed ita demū locus ille ſaluatur, ſi eū ita intelligas, vt quilibet ſanctus peculiarē quandā gratiā receperit à deo, in qua ſimilem ſibi aliū nō habeat. Deſināt itaque mirari ſcioli iſti, quod illo priuilegio ſanctū Sebaſtianū deus donauit, vt hominū eſſet interceſſor aduerſus horrēdā epidimiæ peſtē, ſicut ille ex gratia dei multa & varia pro Chriſti nomine ſuſtinuit tormēta? Quomodo alij quoque ſancti certis ſunt priuilegiis & donationibus illuſtrati à deo, vt diuerſis medeātur malis inuocati. Cæterū S. Sebaſtianus ciuis Mediolanēſis, Diocletiano & Maximiano Imperatoribus charus admodū extitit. ideo & primæ cohortis Cēturio ab eis cōſtitutus, ſub militari tñ chlamyde animū piū geſtabat. quumq; nobiles duo fratres, Marcus & Marcellianus propter fidē Chriſti in carceres cōiecti, iam imminēte ſupplicio à parētibus & vxoribus pene ad defectionē fidei adducti eſſēt, Sebaſtianus eos in fide cōfirmauit oratiōe fortiſſima: quā & audiuit Zoe, vxor eius q vinctis præerat, quū ſexēnio toto caruiſſet vſu loquelæ, vidit ſimul angelū ante Sebaſtianū ſtantē, librumq; manu tenētem, ex quo illa omnia legit ſanctus Sebaſtianus. illa cōcidit ad pedes ſancti Se- Eccl. 44.

baſtiani,& rurſus loqui cœpit. Tādē poſt multa per exhibita miracula peruenit fama ad imperatorē,qui ingratitudinē ei primū exprobrauit.ſed quū libere cōfiteretur Chriſtum, in aperto cāpo arbori alligat⁹,ſagittis vndiq; cōfoſſus & ꝓ mortuo relictus eſt . Nocte de hinc venit mater Caſtuli ad eū,quē quū īueniſſet viuum,ſecum adduxit domum.curaq; illius habita,ſtatim ſanat⁹ eſt. Quo facto,iterū ſe exhibuit imperatorib⁹,& eorū in trucidādis Chriſtianis increpauit tyrānidē. Verū illi clauis & fuſtibus cædi eū fecerūt vſque ad mortē,corpus deinde abiecerunt.Sed tunc ſanctus Sebaſtianus apparuit cuidā piæ matronæ Lucinæ,eiq; corp⁹ ſuū reuelauit,quæ cū cæteris Chriſtianis ſublatū illud honorifice ſepeliuit,Eius meritū & interceſſio apud dominū deum nobis adſit perpetuo.Paſſ⁹ ille eſt martyr dñi precioſus,anno à nato Chriſto ducēteſimo octogeſimoſeptimo. Nos itaque tāti patroni ſuffragiis cōfiſi,ſedulo ipſius opem imploremus,vt nos à ſæuiſſima peſte epidimię ſuis ſanctiſſimis precibus conſeruare & præmunire dignetur:dicamúſque,

Pectore firma tuo fidei conſtantia ſacræ
Martyr ſancte ſedens,te facit illa pati.
Quæſo,tuis precibus peſtem depelle furentem.
Nam pro quo hæc pateris,nil negat ille tibi.

## *DE S. AGNETE VIRGINE ET MARTYRE* EVANGEL. MATTH. XXV.

*Illud require ſupra in feriis ſanctæ Barbaræ.*

Augu. HOMILIA VNICA.

ETſi in hac parabola,virginum audiuimus appellationem tātum'ibi tamen ex ſententia Auguſtini & Gregorij omnes intelligendi ſunt Chriſtiani,inter quos nōnulli boni,alij mali ſunt. habent enim ex iis quidā in lampadibus(hoc eſt,in cordibus & fide ſua)oleū diuinæ charitatis & cōſcientiæ rectæ. Moram autem faciente ſponſo,cœperūt dormire omnes . Vbi vno omnes doctores ore fatētur & conſentiunt,ſponſum hūc Chriſtum eſſe, de quo Dauid inquit , Sicut ſpōſus procedens de thalamo ſuo. Sed

Pſal.18.

& baptiſta eius Ioannes,ipſum ſpõſum vocauit,dicẽs, Qui *Ioan.3.*
habet ſpõſam,ſpõſus eſt. Eccleſia autẽ ſpõſa Chriſti eſt iux
ta illud Pauli,viri,diligite vxores,ſicut Chriſtus dilexit ec- *Ephe.5.*
cleſiam.quã & Ioannes de cælo vidit deſcẽdentẽ,nouam,ſi *Apo.21*
cut ſponſam ornatã viro ſuo.Huic itaq; ſpõſo Chriſto do-
mino occurrunt Chriſtiani aduentũ illius expectãtes,teſte
Auguſtino:quoniã Chriſtiani omnes ad illius aduẽtũ voca *Augu.*
ti ſunt,ſicut ipſe eos toties in euãgelio vigilare iubet dum
veniat.Moratur autẽ ille,dum nouiſsimũ diem expectat.ſi- *Mat.25*
quidem nõ parũ tẽporis inter priorem & ſecundũ aduen- *Lucæ.12*
tum domini prætergreditur.Veruntamen ſicut pręmonuit *Hieron.*
Habacuc,ſi moram fecerit,expecta illũ. Et qꝺ dormierunt *Haba.2.*
virgines illæ cõſopitæ oẽs,nõ de ſomno peccatorũ intelli-
gi debet.quãuis enim refrigeſcet tũc charitas multorũ,re-
manebunt tamen nõnulli vſq; in finẽ.& ij nomine virginũ *Mat.24*
prudentũ deſignatur, magno charitatis ardore perſeueratu
ri:iuxta illud Auguſtini,Nõ obrepſit eis frigꝰ charitatis,ſed *Augu.*
ferbuit vſq; in finẽ:quia feruet vſq; in finẽ,ideo ſpõſi ianuę
patuerunt.de alio igitur ſopore hic agitur, puta mortis ip-
ſius,quoniã ſic ait Hieronymus,Sanctorũ mors ſomnus ap- *Hieron.*
pellatur,ideo dicitur,dormierũt,quia poſtea ſuſcitãdi ſunt.
Id etiam ex verbis Pauli ſatis liquet,quæ habent, Nolo vos *1.Theſ.4*
ignorare fratres de dormiẽtibꝰ.Ita in hiſtoria Regũ,quicũq;
mortui ſunt,cõdormiſſe dicũtur cũ patribus ſuis. Et Iob in- *3.Re.12.*
quit,Ecce in puluere dormio,hoc eſt,morior.quod in mul- *Iob.7.*
tis aliis quoq; ſcripturæ locis inuenies.Dũ itaq; morat̃ ſpon
ſus,obdormiuit mens,hoc eſt, dum expectamus oẽs diẽ no-
uiſsimũ,alij poſt alios morimur,quãuis multi iamiam immi
nere diẽ putat extremũ.ſicq; tẽpore ſuo Gregorius,& ante *Grego.*
eum cẽſuit Auguſtinus.Sẽper enim dũ ſurgit gẽs cõtra gen *dominica*
tem,aliaque ex aliis bella naſcũtur,dum ærũnis omnia mi- *2. Ad-*
ſerrime implẽtur, & tot vndiq; terræmotus fiunt,interimq́; *uen.*
dies extremus non venit ſemper moratur ſponſus:ſicut nũc
etiam multi clamitant & cõqueruntur de bellorum tumulti
bꝰ,de annonæ caritate,de tot inũdationibꝰ aquarũ,vt Ro-
mæ nuper & in Flãdria atq; in Selãdia contigit de innume *An.1530*
ris morborũ generibus, vt ſudore Anglico, vnde multi cla-
mant inſtare diem nouiſsimum, & tamen moratur ſponſus.
Neq; interim hæc tãta ſunt, quãuis ſint maxima,vt permo-
ueant quòd credam illum appropinquare,ſed hoc me maxi-

me mouet, vt credam nõ procul abeſſe Antichriſti tẽpora, quod Chriſtianiſmus tantum deficit, quodq; nonnulli Chriſtianorũ miſſæ ſacrificium impugnant & abrogãt: iuxta prophetiam Danielis, Nihil tamen hic præſumo eorum tãgere, quæ ad occulta dei iudicia ſpectant, quæq; nõ licere apoſtolis ſuis ſcire, ipſe prædixit dominus aſcenſurus in cælũ: ſed quantũ coniectura loqui permittit ſicut loquuti ſunt ſancti patres, Auguſt. Grego. & Bernardus, leuioribus perſuaſi argumẽtis. 2 Nocte vero media factus eſt clamor, Ecce ſponſus venit. Quod hic ait dominus de nocte media, ſunt q referre conentur ad ipſum tempus quo vẽturus ſit ipſe ad iudiciũ, eo quod Paulus dicat, dies domini ſicut fur in nocte,

*1. Theſ. 3* ita veniet. Et ad hũc ſenſum facit, quod Hieronymus dicit

*Hieron.* conſtantẽ eſſe Iudæorũ ſententiã, Chriſtũ media nocte vẽ-

*Exo. 11.* turum, ſicut tẽpore AEgyptiorũ, quãdo celebrãtibus eis paſcha ſuperuenit exterminator, poſteſq; mentiũ noſtrarũ ſanguine agni ſunt ſãctificati. Addit Hieronym⁹ hinc opinari ſenatã illam conſuetudinẽ, & ab apoſtolils vſq; in ſua tẽpora deriuatã, ne plebs in die ſancto paſchæ ante mediã noctẽ ad

*Pſal. 118.* propria redire permittatur vt aduẽtum expectare videatur dominicũ. Vnde & Dauid cecinit, Media nocte ſurgebã ad cõfitendũ tibi ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ. Sed de iis certi nil conſtat. Verũ Auguſtinus, Theophylactus, aliiq; doctores cõmuniter intelligere hic volũt p mediã noctẽ tẽpus iudicij, quod alias in ſcripturis fere diei, non noctis omine exprimitur Volunt ergo dominũ inſinuaſſe hic incertitudinẽ tẽporis iudicij extremi. ſicut enim quis ex improuiſo p ſomnum obruitur, ita veniet domin⁹ quũ minime ſperabitur. Et ſic quãdo aduẽturũ ſe minatur media nocte, illud tẽpus deſignat quod nemini cõſtat: iuxta illud quod dixit apoſtolis,

*Mat. 1.* Non eſt veſtrũ noſſe tempora quæ pater in ſua poſuit pote-

*Mat. 24* ſtate. Et alibi vigilate, quia neſcitis qua hora domin⁹ veſter venturus ſit. Quod autẽ tunc clamor futurus ſit, intelligũt

*Ioan. 5.* doctores quidam de voce Chriſti, qua ille mortuos ſuſcitabit, de qua dixit, Quia audiẽt mortui vocẽ filij dei, & qui audierint, viuent. Alij exponunt de voce angelorũ, qui clamabunt Surgite mortui, venite ad iudicium Sic enim & Paul⁹ ait deſcenſurum dominum de cælo in iuſſu & voce archangeli, & in tuba dei. (vide homilias de die nouiſsimo) Quis

*Tomo. 1.* etiam futurus ſit ille clamor, addit & ait, Spõſus venit, exite

obuiã ei. Exit⁹ hic referri poteſt ad ipſum ſtatim egreſſum ex ſepulchro,eritq; ea citatio peréptoria ad iudiciũ,quę & fiet per angelos,quanuis exitũ hunc nonnulli intelligũt de raptu illo quo mortui rapiétur obuiã Chriſto in aera, ſicut & Paulus loquitur.Cui tamẽ in ſequẽti textu de iuſtis loquẽti,prior illa ſentẽtia propinquior eſt. 4 Surrexerunt itaq; virgines oẽs illæ quoniã cũ inualuerit clamor angelorũ, & vox Chriſti,ſurgent tunc oẽs mortui dicente Chriſto,Venit hora quã do oẽs qui in monumẽtis ſunt audiẽt vocẽ filij dei, & procedent ſimul atq; autẽ ſurrexerunt,adornarũt lampades ſuas.lãpades,inquit Theophylactus,animę noſtræ ſunt: & vniuſcuiuſq; me⁹,lampas eſt:quæ accenditur, quãdo habet oleũ virtutũ & miſericordiã.Et ſic Dauid cecinit,Paraui lucernã Chriſto meo,lucernam intelligẽs cõſcientiæ.Quęras,Qua re lampades ſuas ornarint fatuæ,quũ vacuæ fuerint illæ virtutib⁹ & gratia deſtitutæ?Reſpõdetur,etſi vacuę fuerint olei & dilectionis diuinæ,ornatæ tamen extiterũt profeſsione fidei,& quibuſdã aliis donis dei,ideo neq; illæ omnibus carebũt operibus bonis,quæ etſi ſequẽtibus cõtaminarunt peccatis producẽt tamen ea quaſi multũ ſibi profutura,ideoq; & ait dominus,Non oĩs qui dicit mihi domine domine,intrabit in regnũ cęlorũ.Intelligere hoc idẽ ex iis poſſumus,quæ de forma iudicij cõmemorat dominus,quãdo dicturus eſt malis,eſuriiſſe ſe,nec tamen eſſe ab eis paſtum,vbi prætextu quæſito dicẽt illi,excuſaturi ſeipſos,Domine,quãdo vidimus te eſurientẽ? Ecce quomodo iſtæ quoq; volũt lãpades ſuas ornatas eſſe, quæ tamen vacuæ ſunt omnis boni. Sunt qui pũtent hic ornare lampades, eſſe ſemet excutere & cogitare quid fecerit boni.perpendere etiã bonorũ circunſtantias. Nã in die nouiſsimo aperientur libri cõſcientiarũ ſingulorũ hominum. Qua de re plura in homiliis de extremo iudicio. 4 Dixerunt fatuę prudentibus, Date nobis de oleo veſtro,quia lampades noſtræ extinguntur.Præclare hic beatus Auguſtinus,Antequam dormirẽt,inquit, illę virgines,non eſt dictum quia extinguebãtur lampades. illarũ ſapientium lampades ardebant de oleo æterno,de cõſcientię ſuæ veritate,de interiori gloria,de intima charitate. Ardebant & illarum fatuarum,quia nõ deerãt laudes hominum. poſtquam autem ſurrexerunt,id eſt in reſurrectione à mortuis,quia tunc nemo eſt qui laudet, omnis homo cauſæ ſuæ

*Ioan. 5.*

*Theop.*

*Parte. 1.*

*Auguſt.*

vacat nemo eſt tunc qui nō de ſe cogitet, nō ergo erāt qui oleum venderent. Et tūc inclamabūt opem ſapientū, vt eis cōmunicét de oleo ſuo. Quod tamen nō eodē ab omnibus modo exponitur. ſunt enim qui putāt petiiſſe eos vt adiuuarētur bonis operibus piorū alienis gauiſi meritis. Quæ nimis incōſulta fuit perſuaſio, & ideo recte eas à principio parabolæ virgines fatuas vocauit dn̄s, quoniā tardū & ſerum nimis erit tūc de eo tandē cogitare, quādo hic in terris tantum bonorū operum cōmunicatio locū ſuum obtinet, quam

1.Co.8. intendēs Paulus, dixit, Ex æqualitate in præſenti tēpore veſtra abundantia illorū inopiam ſuppleat, vt illorū abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplemētū, vt fiat æqualitas. Hic itaq; in terris poterant participes facere ſe alieni meriti, in die

Pſal.75. nouiſsimo nō itē, quia tūc implebit illud Dauidis, Dormitauerunt ſomnū ſuū, & nihil inuenerūt in manibus ſuis oēs viri diuitiarum. Qui ſe bonis operibus diuites putāt, ita vt multa ſibi videātur feciſſe bona, vbi ad iudicē ventū fuerit, extinguētur opera illa omnia, quæ hic tēporalis tantū gloriolæ captandæ gratia fecerant. Et ideo ſtulte petentib' fa

Pro.20. tuis ſimili modo reſpondetur: iuxta dictum Sapiētis, Mendicabit in æſtate, & nihil dabitur ei. dicetur autē iſtis, Ite ad vendentes & emite vobis, ne forte non ſufficiat nobis & vo-

Hieron. bis. Hæc, inquit Hieronymus, nō de auaritia, ſed de timore

Chryſo. reſpondent. Chryſoſtomus quoq; ſic ait, Nec humanitas earum à quib' petebantur, nec petitionis facilitas petentium neceſsitas effecit vt impetrarēt. Hinc docemur, quia nullus nos, qui opera perdidim' defendere ibi poterit, nō quia nollet, ſed quia non poteſt. Vidimus enim prudētes ad impoſſibilitatem confugere, quod & Abraham denotauit, dicēs,

Lucæ.16. Magnus inter nos & vos hiatus exiſtit, adeo vt nec volētes pertranſire, traiicere poſsint. Nec multū abludit quod habet

Auguſt. hic Auguſtinus, dicēs, Quid eſt, nō ſufficiat nobis & vobis? Non deſperatione dictum eſt, ſed ſobria & pia humilitate. quanuis enim bonus bonā cōſcientiā habet, tamen in timore adhuc cōſiſtit ob quotidianos defectus, clamans ad dominū, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittim' de-

1.Pet.4. bitoribus noſtris. Quo reſpexit & Petrus cū ait, Vix iuſt' ſaluabitur, impius autē vbi apparebit? Horrebit itaq; magno timore perculſus in hoc tremēdo iudicio etiam iuſtus ante faciem & cōſpectum irati iudicis, quoniā ſedēte iuſto

iudice in throno ſuo, quis gloriabitur caſtum & pudicũ ſe pectus habere? 5 Quando iam ſupra diximus, illud quod ſurrexerũt virgines, de die nouiſſimo intelligi, quæreret ali quis, quomodo fatuæ abierint emptũ oleum. Et reſpondeat Auguſtinus, quoniam iſtud, Ite potius ad vendẽtes, non cõ- *Auguſt.*
ſulẽtium, ſed irridentium eſt: ac ſi dicerent, Quia non ſolebatis bene viuere, niſi quia vos homines laudabãt, qui vobis oleum vendebant, laudes vendebant: qui autẽ vendunt laudes niſi adulatores? Noluit ergo Dauid oleũ humanę laudis emere, cũ ait, Corripiet me iuſtus in miſericordia, & incre- *Pſal.* 140
pabit me, oleũ autẽ peccatoris nõ impinguet caput meum. Sed quid eſt oleũ peccatoris? nihil aliud quã blandimẽtum aſſentatoris. Theoph. Pœnitudine inquit, ducũtur fatuę, eo *Theop.*
quòd eleemoſynam non fecerint. & nũc primũ ſciunt, quòd à pauperibus oporteat nos oleũ emiſſe. Hoc eſt igitur quod dicit, abiere ad vendẽtes, hoc eſt, mente abierunt ad pauperes, & ſecum cogitarunt, quale bonum ſit eleemoſyna, ſed clauſa eſt eis ianua. (Ipſe enim & Chryſoſto. totam hanc *Chryſo.*
parabolam ad finem eleemoſynæ interpretãtur) Lyra dicit *Lyra.*
per hoc denotari remorſum propriæ conſciẽtię. Quid multa? Labor hic vanus & inutilis extitit, quoniam in eodẽ tẽpore ſponſus aduenerat, & quę paratæ fuerant, intrarunt cũ eo ad nuptias. id fiet, quando ſponſa eccleſia cum Chriſto glorificabitur. Prudẽtes virgines ingrediuntur ad nuptias, dum ad gaudia admittuntur fœlicitatis æternæ: fatuis autẽ ianua cæli eſt perpetuo clauſa, quoniam paratæ non ſunt. Prudentes in lampadibus conſcientiarum ſuarũ oleum fouent operum bonorum & charitatis diuinæ, quum interim fatuæ omni virtute & dilectione deſtitutæ, excludũtur per æternam damnationem. & vt maxime pulſent, ſero tamen nimis adueniũt, quum clauſa iam ianua mereri porro nihil poſſunt. iuxta illud verbũ domini, Operamini dum dies eſt, veniet enim nox, in qua operari nemo poterit. Audite ergo iuſtã ſentẽtiam iudicis, Amen dico vobis, neſcio vos. Quid? *Ioan.* 10.
non illos nouit, qui omnia nouit? Quid ergo eſt, non noui *Auguſt.*
vos? improbo, reprobo vos, in ſciẽtia mea non agnoſco vos, ſcientia mea vitia neſcit. (ſcit eos ſcientia viſionis, ſed non approbationis) ſic iudicat deus peccatum, & tamen illud nõ cognoſcit, quoniam diſplicet ei, ſicut antea dixit de ma- *Matth.* 7
lis, quia confitebor illis quòd nunquam noui eos.

*Gregor.* Gregorius pulchre hic exclamant, O ſi ſapere quis in cordis palatio poſſit, quid admirationis habet, quod dicitur, Venit ſponſus? quid dulcedinis, Intrauerunt cũ eo ad nuptias? quid amaritudinis, Et clauſa eſt ianua? Venit quippe ille, qui in aduentu ſuo elementa concutit, in cuius conſpectu cælũ & terra contremiſcit. (Induc, ſi vis, totũ Gregoriũ, quia hic
*Sopho.1.* bene afficit.) O enĩ quã horribilis eſt dies illa, dies magna & amara valde, quã nullis verbis propheta explicare ſatis potuit. Dies, inquit, iræ dies illa, dies calamitatis & miſerię, dies tenebrarum & caliginis &c. Audite itaq; & attendite dilectiſſimi verba ſaluatoris. Vigilate, quia neſcitis neq; diẽ neq; horam. Nolite differre opera bona vſque in futuram patriam. non inuenietis illic oleũ venale. hic operandũ eſt bonum, & acquirẽda charitas, vt hoc digni efficiamini, qui ingredi poſſitis cum ſponſo Chriſto dño in vitã æternam, quam ille nobis concedat omnibus, Amen. Eius rei exem-
*Ambro.* plar in hac ſanctiſſima virgine Agnete nobis ꝓponitur, cuius ſuppliciũ ipſe ſanctus deſcripſit Ambroſius. Chriſtianis enim prognata eſt parentibus, eumque è ſcholis aliquando domũ rediret, in eius amore exarſit Romani præfecti filius, eiq; multũ auri promiſit, quod illa ſedulo contẽpſit, dixitq; ab alio iam ſe amatore eſſe præuentã, qui illo lõge & nobilior eſſet & pulchrior & ditior & potentior, quiq; eã anulo fidei ſubarrarit. Quod audiens adoleſcẽs, amoris impotẽtia (ita vt fit) victus, lecto decubuit. eius mali cauſam pater per medicos reſciuit, qui poſt multa cognouit quoque Chriſtianam eã eſſe. Hinc ad iudiciũ pertractã, precibus & minis mouere cœpit & perſuadere, vt in filij amorẽ cõſentiret. quæ quum conſtanter perſeueraret, optionem detulit ei vt vel cũ reliquis virginibus deæ Veſtæ ſacrificaret, vel cũ ſcortis palam luxuriaretur. quorum cum neutrum vellet, nudã eã in lupanar pertrahi fecit. ſed miraculoſe adeo prolongati ſunt capilli eius, vt iis non ſecus ac veſtimẽtis contegeretur. Poſtquã ergo in proſtibulum venit, angelũ domini inuenit, qui eã lumine circũdedit, & cãdida veſte exornauit. lumen etiam cum viderent iuuenes, exterriti ſunt. ſed præfecti filius temerarie nimis irruit in lumen, vt prauæ ſuæ ſatisfaceret libidini, ſtatimq; diabolus eum ſuffocauit. & factus eſt concurſus populi magnus, murmurantibus multis. Interea accurrit & præfect⁹ ipſe, mortis cauſam in

quirens.cui reſpondit Agnes.quoniam is cuius voluntatem voluit implere,poteſtatẽ accepit ſuper eum. Promiſit ergo præfectus ſe ei crediturum,ſi filium ſuſcitaret,quod & illa precibus ſuis ad deum fuſis impetrauit.itaq; ipſe cũ reſurrexiſſet,egrediens palam confeſſus eſt Chriſtum.Hinc voluit eam præfectus dimittere,ſed pontifices idolorum ſeditionẽ mouerunt,vbi præfectus metuens ne excluderetur rem totam delegauit Aſpaſio, qui S. Agnetẽ in ignẽ proiici iuſſit. ſed ignis per medium diuiſus, magnam cõbuſſit hominum multitudinẽ, virgine inoffenſa, quin potius per huius orationem extinctus eſt ille. Aſpaſius autem timẽs ſeditionem vlteriorem vulgi, virginem ſanctam per collum transfodi iuſſit,ſicq; illa ſanguinem ſuum perfudit propter dominum & fidem Chriſti, oleum quoq; charitatis habuit ſecum,& cũ virginibus prudentibus introiuit cũ ſponſo ſuo Chriſto ad nuptias fœlicitatis æternæ.Eam cum ſepeliuiſſent parẽtes, & flerent ad ſepulchrum,die octauo ecce vident nocte media turbam virginum pertranſire, & inter eas Agnetem in veſte aurea, quam comitabatur agnus candidus. Illa igitur ſtans,vetuit parentes ſe amplius lugere tanquam mortuam, ſiquidem cum omnibus iis lucidas acceperit manſiones, iamq; cum eo eſſet in cælis,quem in terris poſita toto deſiderio dilexiſſet. Hinc eſt quod eccleſia octauum etiam diẽ S. Agnetis pie concelebrat. Eam vt pro nobis oret dominum Ieſum Chriſtum,profuſis precibus deprecemur &c.

## *DE PVRIFICATIONE VIRGI-* NIS MATRIS MARIAE, EVANGELIVM, LVCAE II.

*IN illo tempore,Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ, ſecundum legem Moyſi, tulerunt Ieſum in Hieruſalem, vt ſiſterent eum domino: ſicut ſcriptum eſt in lege domini, Quia omne maſculinum adaperiens vuluam, ſanctum domino vocabitur. Et vt darent hoſtiam, ſecundum quod dictum eſt in lege domini, par turturum aut duos pullos columbarum. Et ecce homo* Leuit.12. Exo.34. Leuiti.5. & 12.

*Act.10.* *erat in Hieruſalem, cui nomen Simeon, & homo iſte iuſtus & timoratus, expectans conſolationem Iſrael, & ſpiritus ſanctus erat in eo. Et reſponſum acceperat à ſpiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum domini. Et venit in ſpiritu in templum. Et cum inducerent puerum Ieſum parentes eius, vt facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo, & ipſe accepit eum in vlnas ſuas, & benedixit deum, & dixit, Nunc dimittis ſeruum tuum domine, ſecundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, Quod paraſti ante faciem omnium populorum, Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſrael.*

## HOMILIA,

PRæclara vereque ſancta eſt dies hodierna, in qua Chriſtus poſt matris ſuæ puerperium in templum præſentatus eſt Hieroſolymis, iuxta præſcriptum legis Moſaicæ. Quomodo enim non maximum eſſet, quod ipſe ſpiritus ſanct⁹ tã eximie antea per prophetas ſuos prędixerat, nobiſq; vt præclarum quid denunciarat? Siquidē ita
*Mala.3.* deus per prophetã prædixit, Ecce ego mitto angelum meũ, qui præparabit viam ante faciem meam. & ſtatim veniet in
*Mala.47* tēplũ ſuum dominator quē quæritis, & angelus teſtamenti quem vos vultis. Id hodie impletum eſt, quando Maria tam laudabili comitatu puerum Ieſum obtulit in templum. Hoc præuidit & Dauid ipſe in ſpiritu, dicēs, Suſcepimus de⁹ miſericordiam tuam in medio templi tui, ſecundũ nomen tuũ, ſic & laus tua iuſtitia plena eſt dextera tua. Sed nos iã principio quæ euãgelium habet, deinde quæ ad feſtiuitatē hanc pertinent, explicemus. Poſtquam, inquit Lucas, impleti ſunt dies purgationis. Ecce textũ obſerua, & videbis Mariã hodie tria legis præcepta impleuiſſe, primum purgationis, quo ad ſeipſam: ſecundum oblationis, quo ad filium: tertium redēptiōis illius, puta primogeniti. De primo ait Lucas, Poſtquã impleti ſunt dies purgationis eius ſecũdum legē Moyſi.
*Leuit.12.* ita enim habet lex, Mulier ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum, immunda erit ſeptem diebus iuxta dies ſeparatio-

nis mẽſtruæ, & die octaua circũcidetur infantulus, ipſa vero trigintatrib' diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Sin autẽ fœminã pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus, & ſexagintaſex dieb' manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Hoc illud remãſerat in reliquiis Euæ, quoniam ſicut ait Sapiens, A muliere initium factum eſt peccati, & per illam omnes morimur. eaq; cauſa eſt, quur maiorẽ ei inflixerit dominus pœnam quàm viro, quum dixit, Multiplicabo ærumnas tuas & conceptus tuos. In dolore paries filios, & ſub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui. *Eccl.25.* *Gene.3.* *Leuit.12.*

Quæres, qualis fuerit immũditia & velut excõmunicatiõ mulieris per dies ſeptẽ. hoc nimirũ voluit, ne quis cum ea rem vllam haberet, ne manducaret néve biberet. Ipſa quoq; quicquid tunc cõtigiſſet, pro immundo haberetur, & eã veſtemq; eius ſi quis tetigiſſet, itidem erat immũdus, & lauacro indigebat. Impletis ſeptẽ illis diebus, adhuc libera non erat, nec quicquam ſanctum tangere audebat, nec cõſecratum manducare neque exire, donec die quadrageſimo veniret in tẽplum, allatura ſacerdoti ſacrificium ad atrium tabernaculi. is deinde pro eo offerebat, deumq; deprecabatur pro purgatione illius. Ex illa itaq; præcepti formula conſtat, Mariã nulla purificatione indiguiſſe, nec eouſq; in excõmunicatione fuiſſe, quoniã ſic habet textus, Mulier ſi suſcepto ſemine pepererit. quod Maria nõ fecit, ſiuæ Chriſtũ ſine virili ſemine ſola ſpiritus ſancti obũbratione cõcepit. Et tamẽ ex humilitate iuxta conſuetudinẽ legis ob maiorẽ obediendam oſtẽdentiam, & ne ſcandalum faceret, aliis ſe mulieribus aſſimilauit. ideoq; & Bernardus ait, Vere ô beata virgo non habes cauſam, nec tibi opus eſt purificatione, ſed nunquid filio tuo opus erat circũciſione? Eſto inter mulieres tanquam vna illarum, nam & filius tuus, ſic eſt in medio puerorum. Vbi igitur iam ſunt neochriſtiani, qui laudabilem eccleſiæ conſuetudinẽ in benedicendis puerperis cõtemnunt, neq; obſeruare voluntarium & morẽ aliarũ mulierum? Vah malitiã hominum & inſolẽtiam an ſuperiores ſe iudicãt virgine Maria, quæ porta illa fuit in domo domini clauſa, nec aperietur, neq; vir trãſibit per eã, quia dominus deus Iſrael ingreſſus eſt per eã? Quãuis immunditia iã iſthæc in honorem virginis Mariæ rurſus eſt ſublata. nunc enim ſi ſuppeterent vires, poſſet aliqua primo ſtatim die tẽ- *Leuit.12.* *Beda.* *Bernar.* *Ezec.4.*

plum intrare,deoq; gratias agere,vt ait Gregor.ad Auguſt.
*Diſt.* 5. epiſcopũ Angliæ. verum nõ admittit hoc imbecillitas mu-
*c*.2.3.4. liebris,quãobrem mariti eo tẽpore mulieribus parcere de-
berent vſq; dũ viribus confirmarentur. 2 Poſtquã impleti
*Teqop.* ſunt dies purgationis eius ſecundũ legẽ Moyſi, bene dixit, inquit Theoph.ſecundum legẽ Moyſi,nam ſecundũ veritatẽ nulla neceſſitate aſtringebatur expectare dies purificationis,tulerunt illum in Hieruſalẽ vt ſiſterẽt eum domino. Duo hic deſignãtur pro Chriſto domino facta:alterũ,quod cum paruulis omnibus habuit commune,vt pro eo offerret mater puerperiũ egreſſa:alterũ, pro primogenitis peculiare,de quo dicemus vbi primũ hæc abſoluerimus.Lucas enim teſtimonium adducit ſcripturæ, Quia omne maſculinum adaperiens vuluam,ſanctum domino vocabitur.vbi primogeniti intelliguntur,qui primi materna clauſtra violarent.
Theop. (vide hic Theophylactum, quẽ caute legas,& cautius prædices vel potius ſileas.)In ea re quia non parum ſitũ eſt,im-
Gene.25. morandum nobis erit nonnihil,vt fundamentũ rei attinga-
*&*.27. mus.Ab origine igitur mũdi in ipſa adhuc lege naturæ magnum fuit priuilegiũ primogenituræ,quod inde colligas licebit, quoniã Iacob à fratre ſuo Eſau primogenita coemit. quumq; deinceps benedictionem ei à patre anteuertiſſet, iratus dixit,Primogenita mea ante tulit,& nũc ſecũdo ſurripuit benedictionem meam. Multa nanque reuera priuilegia habuit primogenitura. principio enim hoc habebat, quod primogenitus honeſtius aliis fratrib' veſtiebatur,vn-
*Gloſſa.* de & agnoſcebatur in eo,quod cum benedictione offerebat
*Hieron.* victimas Id ex ſequẽtibus magis patet, quando Rebecca filium ſuũ Iacob optimis veſtibus induit Eſau. Hierony. addit Iudeos referre,penes primogenitos ſacerdotale fuiſſe officium ſimul & veſtimẽtum, in quo offerebant ſplendide veſtiti inſolẽnitate feſtiuitatum.Secundo loco benedictionẽ paternam peculiariter habuit primogenitus, quod exẽplo Iſaac patet, qui benedictionẽ volebat ſeniori filio Eſau dare,ſed cõſilio Rebeccę intercepta ea eſt à Iacob iuniore.

3 Ad hæc duplicem primogenitus habebat hæreditatem & cibum, tantumque hæreditauit quantum alij duo. Quoad cibum,teſtimonium habemus in Ioſeph.qui quum veniſſent ad ſe fratres ſui in AEgyptum, maiorem partem
Gen. 43. detulit germano ſuo fratri Beniamin loco ſuo, quoniam vt

referunt Iudæi,ſi quando ſingulis fratribus quinque miſſus ſeu fercula dabantur, Beniamin offerebant decẽ. Quod ad hæreditatẽ pertinet,ſuffragatur ipſa nobis ſcriptura. ſi enĩ quis liberos ex duabus habebat vxoribus,vt poſteriorẽ habuiſſet chariorem,non poterat tamẽ priuilegium primogenito prioris vxoris auferre, & alteri poſterioris vxoris etiã primogenito cõferre,quod nũc plerũq; accidit, ſed prioris vxoris primogenito cogebãtur duplicẽ dare hæreditatẽ,eo ꝙ penes ipſum principiũ erat liberorum,& ad eum ſpectabant iura primogenituræ. Eaq; iuſuper ratio eſt,cur duodecim tribus Iſrael numerentur , ipſaq; terra promiſſionis in duodecim partes diuiſa fuerit,quum tamẽ ex duodecim filiis Iacob, Leui pars nulla obtigerit.Iacob enim volũtate diuina ius primogenituræ à Rubẽ tranſtulit,propter peccata ſua de quibus eum incuſabat Ioſeph, & tradidit illud Ioſeph,qui ſic duas partes & tribus obtinuit in Iſrael ſecundũ duos filios Ephraim & Manaſſen. Quãuis etiam Manaſſes primogenitus fuerit Ioſeph,Iacob autem auus eius priuilegium primogenituræ tranſtulit in iuniorem fratrem ſuum Ephraim,quamobrẽ per modum crucis dexteram ſuper Effraim ſiniſtram autem manum ſuper Manaſſen collocauit. Deu.16. Gene.37 & 49 Gen.48.

4 Præterea primogenitus ſemper ſacerdos erat,reliquóſque benedicebat.ſic Abrahã benedixit filiũ ſuũ Iſaac, Iſaac Iacob & Eſau , Iacob filios ſuos duodecim & duos nepotes.idẽ faciebat primogenit⁹ in magnis feſtiuitatibus & quãdo offerebat,quoniã per omne tẽpus legis naturæ,ſacerdotiũ affixũ fuit primogenitis,ſemperq; natu grandior iunioribus habebatur honeſtior, iunior quoq; benedictionẽ accipiebat à ſeniore,ſicut Abrahã à Melchiſedech , qui ex ſentẽtia multorũ fuit Sem filius Noe.eratq; ſenior,& ideo appellatus ſacerdos altiſſimi.Et hæc iura primogenitorum perdurarunt vſque ad Aaronem. Gen.14.

5 Præmiſſis itaque illis de primogenitis, quomodo ſacerdotes fuerint & miniſtri dei,quibusq; gauiſi ſint priuilegiis,reliquum eſt dicere auxiliante dei gratia , quomodo permutatio facta ſit & ſacrificium pro eis oblatum,iuxta id quod in hoc euãgelio cõmemoratur.Et primũ quidẽ ſe mihi offert quod dixit dominus ad Moyſen,Sãctifica mihi omne primogenitũ quod aperit vuluam in filiis Iſrael, tam de hominib⁹ quã de iumẽtis.Mea ſunt enim omnia, Et in mõ Exo.13. Num.8.

te Sinai ſic ait, Mea ſunt omnia primogenita filiorũ Iſrael tam ex hominibus quam ex iumentis. Quãdo igitur omnia primogenita domini erãt, nec tamen in eius ſeruitute cun ɛta manebant, ſed partim inepta ad ea erãt, præcepit ea redimi. Atque ne nimium immoremur, quadruplices inuenimus primogenitos. Erant enim qui offerebantur domino & permanebant, cuiuſmodi erãt animalia munda, oues, vituli &c. Erant primogeniti qui oblati redimebãtur, vt in-

*Exo. 34.* fantuli hominum. Et adhuc redimebantur quidam nõ obla

*Num. 18* ti, vt primogenitus aſini. Alij nec offerebãtur nec redimebantur, vt primogenitus canis. Miſsis itaq; aliis, tãtũ dicemus de primogenitis hominũ. vbi nihil etiã dicem⁹ de fœmellis, quoniã hę ſolo ſacrificio facto redimebãtur. De pri

*Exo. 34.* mogenitis autẽ maſculis dixit dñs ad Moyſen, Primoge-

*Num. 8.* nitu filiorum tuorũ redimes, nec apparebis in cõſpectu meo

*Exo. 13.* vacuus. Redẽptio hæc alibi expreſſa eſt quãdo dominus ſacerdotium trãſtulit ad tribum Leui. Ego, inquit dominus, accepi Leuitas, pro primogenitis quæ aperiunt omnem vuluam in Iſrael. Mea ſunt enim omnia primogenita filiorũ Iſrael. Ex die quo percuſsi omne primogenitũ in terra AEgypti, ſãctificaui eos mihi, & tuli Leuitas pro cũctis primogenitis filiorũ Iſrael. Iuſsit tunc numerari dñs primogenita filiorũ Iſrael, deinde quoq; Leuitas oẽs, inuẽtiq; ſunt primogenitorũ 273. plures Leuitis. Tũc præcepit dominus eos redimi, ſingulos ſiclis quinque, & eam pecuniã iuſsit numerari Aaron. Videant hic neochriſtiani quam vere obganniant, Omne quod pro pecunia æquum ſit, ſine pecunia quoque iniquũ non eſſe. Si forte ad ædificationẽ aut reſtaurationẽ tẽpli dandũ ſit aliquid pro redimedio eſu butiri in quadrageſima, ſtatim ſine pecunia volũt idem audere, & tamen hic luce clari⁹ cernũt præcepiſſe dominũ primogenitos pecunia redimi. Quod ſi ea permutatio iuſta fuit, quur nõ hic etiã in altero opus bonũ cõmutari queat & debeat? Abſtinere à butyro in quadrageſima opus eſt deo bene placens ſumptibus ſuis iuuare & ꝓmouere ſacrarũ ædium ſtructurã, itidẽ placet deo. Ex rationabili ergo cauſa alterũ altero cõmutare, iniquũ nõ eſt. Ita nimirũ opus aliquod bonũ, vel etiã votum vnũ in aliud permutatur, arbitrio ſuperiorũ accedente & iudicio. Poſſẽ hinc nõ inualidæ probationes indulgẽtiarũ peti, & ĩuenio quidẽ in antiquis pœnitẽtionariis tẽpo-

re quo piſcorũ patrum rigida obſeruabatur ſeueritas, iniunxiſſe confeſſoré pro delicti exigẽtia aliquot dierũ ieiuniũ deficiẽte autẽ paulatim charitate, impoſitũ eſt, quãtula pecunia dies ieiunio trãſigẽdus redimi poſſet, diſcretũq; tũc eſt inter diuitẽ & pauperẽ. Id quoq; tẽpore deſiit eſſe ĩ vſu vt iam neq; ieiunia neq; pecuniarum largitiões in pœnitẽtia demãdẽtur, eouſq; etiã inualuit illud, vt nũc inter neochriſtianos neq; cõfeſſioni locus vllus ſit reliquus, quod heu ſine graui dolore dicere nõ poſſum. Ad extremũ, vt aliquã do textũ hũc finiamus, rurſus eò vñ digreſſi ſumus redeũtes principiũ ei' reſumimus in manus. Duarũ hic legũ meminit Lucas, alterius de primogenitis quos ſæpius præcepit dñs redimi, Omne primogenitũ hominis pecunia redimes. Id renouauit in mõte Sinai, quando dixit ad Aaronẽ, Omne primogenitũ tuum erit tãtum. pecuniam accipe ꝓ primogenito hominis. Hocq́, alterũ eſt de redemptiõe primo geniti. Lex altera cuius hic fit mẽtio, eſt de ſacrificio purgationis. atq; cõmunis erat puerperis omnibus, vt agnũ anniculum offerrẽt in holocauſtum, & pullum columbæ vel turturis in oblationẽ ꝓ peccatis. Sin aũt eius egeſtatis eſſet mulier vt nihil inueniret manus eius, offerebat par turturũ aut aliarũ columbarum, quãdo agnum offerre nõ poterat. Hinc ſequitur paupercula fuiſſe Mariam, quæ pauperum hoſtiam pro filio obtulit, par turturum, non agnũ, quanuis proprie loquendo vere verũ agnum obtulit Maria qui tollit peccata mundi, itaque hic paupertas Chriſti & Mariæ innoteſcit. An autem par turturũ vel aliarum colũbarũ obtulerit Maria in ſcripturis expreſſum nõ eſt, neq; admodũ nobis ſcire profecerit, licet vtrũq; ſuo non caret myſterio. Columba enim bonitatem & ſimplicitatem, turtur autem caſtitatẽ deſignat. & quia caſtus, vt ille ait, turtur gemit, gemitũ hũc myſtice etiã exponũt doctores, Maxime Bernardus, qui & rationẽ reddit, quur dixerit Moyſes duos pullos colũbarum & nõ par columbarũ, ſicuti par turturũ, quibus nos hic breuitatis ſtudio ſuperſedemus. Atque hæc nunc ſufficiant.

*Exod. 13. & 34. Nm. 18.*

*Beda. Ioan. 1.*

*Beda.*

*Bernar.*

## HOMILIA II.

Q Vadraginta à Chriſti natiuitate diebus, Maria puerũ Ieſum à Bethlehem detulit in Ieruſalẽ oblatura eundem in templum ſecundum legẽ

Moyſi,quãuis ea legis præcepta Mariam nihil ligabãt, neque Chriſtũ qui ex virili ſemine cõceptus nõ erat pulchre

*Bernar.* hic Bernardus ait,Putas quod dictur Moyſes,mulieré quę peperiſſet filium immũdã eſſe,nõ timuerit ſuper matre domini blaſphemiã irrogare?& idcirco præmiſit,Si ſuſcepto ſemine.Alioqui ſi nõ præuidiſſet paiturã ſine ſemine virginẽ,quæ neceſſitas erat de ſuſcepto ſemine facere mẽtio-

Exod.13. nem?Et quia legimus ita loquutũ eſſe cũ domino Moyſen,

& 34. nemo Chriſtianus credere debet hoſti virginis matris Luthero,q Mariã quoq; ſub has leges coercere conatur. fuit aũt comitatus ille lõge honeſtiſſimus,quem ſecũ Maria & Ioſeph cum puero Ieſu & vicinis habebãt.neq; tamẽ in eo ſatis erat,quoniã adhuc Hieroſolymis Simeõ ille iuſtus expectabat redẽptionem Iſrael. Quãuis enim pleraque male habebãt in Ieruſalẽ vrbe omni malitia referta,tamen nonnullos ſibi reſeruauit dominus, quoniã ſemen piorum & iuſtorũ nũquã totum perit,ſicut dixit dominus ad Eliam cõquerentẽ filios Iſrael fœdus dñi eſſe trãſgreſſos ſeq; ſolum remãſiſſe,cuius iam animã etiam illi quærerent occidere. tuuc enim reſpõdit dominus reliquiſſe ſe ſeptẽ milia virorũ ĩ Iſrael,qui nõ incuruarint genua ad idolũ Baal.Iuſtum autẽ fuiſſe hũc Simeonẽ euangeliſta teſtatur, dicẽs, Homo iſte iuſtus & timoratus,expectãs conſolationẽ Iſrael,& ſpi

*Theop.* ritus ſanctus erat in eo.Theophylactus dicit eum nõ fuiſſe ſacerdotẽ,ſed tamẽ cõmuniter doctores dicunt eum fuiſſe ſacerdotem & in officio ſacerdotali,quod credo verius,ą inducẽdo puerũ in templum,ipſe accepit eũ in vlnas,& be

Num.6. nedixit Mariæ & Ioſeph,quod nõ feciſſe, niſi fuiſſet ſacer-

Tomo 1. dos,vt ex numeris liquet,quod Aaron & filiis ſuis benedicebãt filios Iſrael.Vide partẽ primã. Primũ quoque laudis ſuæ locum obtinet iuſtitia,quod de vniuerſali iuſtitia dictũ eſt,quæ alias in ſe virtutes cõplectitur,quomodo dicere ſolemus virum aliquem iuſtũ & probũ eſſe, quam laudẽ non ad vnam tãtum virtutem.ſed multarũ cõgregationem referimus,quãuis etiã hic iuſtitia illa intelligi poteſt de ſeruatis mãdatis dei.Verum quando probitas ſola non raro hominem in ſuperbiã adducit & contemptum reliquorũ,ideo merito accedit timor in quo iuſtus conſiſtat: quoniã iuxta

*Eccl.1.* Sapiẽtis dictũ eſt,qui ſine timore eſt,iuſtificari non poteſt. Ad hæc bonus ille Simeõ forti ſuffultus erat ſpe erga deũ,

expectans cõſolationem Iſrael. Tunc enim vltra modũ premebãtur Iudæi in ſpiritualibus & ciuilibus rebus. ſiquidẽ vniuerſum ſeculare imperiũ penes Romanos erat & eum, quẽ illi Iudæis præficiebãt, qualis tũc Herodes erat Idumæus. Omne igitur, & ſummũ Iudæorũ deſideriũ hoc fuit, vt ſub aduẽtũ Meſſiæ ab hui' ſeruitutis iugo liberarẽtur, ſicut eis prędixerat Haggeus ꝓpheta: Veniet deſideratus cũctis gẽtibus, & domus domini implebitur gloria. Atq; illa omnia cõfirmat Lucas, quũ ait ſpiritum ſanctũ fuiſſe in eo: qui ſi malignus extitiſſet, ſpiritũ ſanctum inhabitatorẽ nõ habuiſſet: iuxta illud, In maleuolã animã nõ intrabit ſpiritus Sapiẽtię, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Spirit' diſciplinæ effugiet fictum, &c. Hag.2.

2 Ad hæc, diuinas quoq; reuelationes habuiſſe Simeonẽ Lucas innuit, quãdo ait cũ accepiſſe reſpõſum à ſpiritu ſancto, nõ viſurũ ſe mortẽ, niſi prius videret Chriſtũ domini. Quæ reuelatio ſine dubio data eſt ei ſuper tã perſeuerãti oratione ſua, & ardẽti deſiderio cũ gemitib', qũ tandẽ adueniret ille Meſſias. ſicut & omnes illi antiqui & pij patres iugemuerũt ſuper eius aduẽtu. vnde Eſaias dixit, Vbi eſt zelus tuus & fortitudo tua, multitudo viſcerũ tuorum & miſerationũ tuarũ? Tu dñe pater noſter & redẽptor noſter, à ſeculo nomen tuũ. Vtinam dirũperes cælos & deſcenderes. Quid igitur mirũ, ſi ſuper huiuſmodi ardẽtiſſimo deſiderio reſpõſum accepit Simeon ſe, niſi viſo antea Meſſia, nõ moriturum? fuerunt ſanè iſtiuſmodi hoĩm non pauci in Iſrael, qui cognorint prophetias Iacob & Danielis iã tũ eſſe impletas, aduẽtũq; tũc appropinquare Meſſiæ. qui cogitarint illud quod hic Simeon, Putaſne videbo? putãſne me eouſq; victurũ? putãſne ꝙ Meſſiæ natiuitas viuũ me inueniet? putãſne illis me oculis viſurum quod firmiter credo? & huiuſmodi quędã alia. Hæc oĩa tãta diligẽtia enarrauit Lucas, vt ex multitudine teſtiũ efficatior cõuinceretur certitudo veritatis. nãq; in honorẽ & gloriã Chriſti, teſtes propoſuit Mariam & Ioſeph, angelos qui in ei' natiuitate apparuerũt, paſtores, tres magos, iis nũc Simeonẽ addit & Annã. Vt autem perfecta eis fides haberetur, virtutes principio & laudes explicuit Simeonis, ſicut & poſtea Annæ. verũ nõ abſurdum hoc fuit, quando certiſſimos teſtes etiã ante natiuitatẽ ſuã habuit domin', Gabrielẽ archãgelũ, Elizabethã, Ioãnem Baptiſtam, & ante eos pro-

Sad.1.

Pſal.61. & 64.

phetas & patriarchas omnes.Sed quod ſpiritũ ſanctum habuerit Simeon,hinc etiã ꝓbat euangeliſta,quod nũc quoq; ſpiritu venit in tẽplũ,ita vt ſpiritus ſanctus in eo habitarit,ipſum docuerit & duxerit,hoc eſt,hoſpes, doctor & ductor illius fuerit iuxa illud Eſaiæ, Spiritus dñi ductor eius fuit.Nec quis ibi miretur,quoniã ſi hoſtis malign⁹ ſuos huc illuc ducit & agit,quomodo nõ ſpritus ſanctus bonos ducere & mouere queat quo volet? Atq; hinc colligũt doctores,Simeonem cõuenientẽ fuiſſe teſtem veritatis,eo quod habitatio eius fuerit in præclara & illuſtri ciuitate.Nomẽ quoq; ſuũ felix erat,tãtũ enim ſonat,ac ſi obedientẽ vel auditorem dicas. Virtutibus inſuper & moribus inſigni fuit, ſi quidem iuſtus extitit & timẽs deũ,expectãs redẽptionem Iſrael.Magiſtro etiam vtebatur optimo ſpiritu ſancto.

*Matt.7.* 3 Porro ab operibus bonis & verbi Simeonem cõmendat euãgeliſta,vt videas quomodo arbor bona frnctus bonos ꝓferat.Quũ iã perentes induxiſſent puerũ Ieſum in tẽplum,vt ſecũdum cõſuetudinẽ legis pro eo ſatisfacerẽt,tibi parẽtes Chriſti cõmemorantur Maria & Ioſeph.vere enim Maria mater eius,fuit Ioſeph autem pater tẽtum nuncupa-

*Luc.3.* tiuus ſiue putatiuus,ſicuti deinceps Lucas inſinuat Ieſum filium Ioſeph habitum eſſe.Eadẽ hora venit & in tẽplũ ſpiritu ſancto ducẽte Simeon.ipſe quoq; agnouit puerũ & accepit in vulnas ſuas.Quã diligẽter putas obſeruaſſe Simeonem,quinam in templũ venirẽt, priuſquã Maria cũ puero Ieſu aduentabat?Hic nõ ſufficit vel eloqui vel cogitare aliquis homo,quãtũ admiratus ſit ille ſuper hoc puero], quum etiam nõdum ſatis aſpexit[,]quãtis gaudiis perfuſum fuerit pectus & cor eius,quam amice,Mariã & Ioſeph cõpellarit, quanta reuerentia ſuſceperit paruulũ in vlnas ſuas,quando iam tãgebat quẽ iam diu videre tantũ deſiderarat.Ecce quã abundanter & affatim remunerat dominus,vberius præſtat quem promiſerat.ſiquidem pollicitus erat Simeoni viſurum eum Chriſtum domini,quem ille iam tãgit & proptius geſtat manibus.Quibus quantiſq; putas gratiarum actionib⁹ exercuerit ſe lingua eius,quãdo redemptorem mundi manibus ſuis geſtare contigerat ei,& vide ſalutare ſuum?Statimq; vbi in vlnas ſuas recepit puerũ,teſtimonium dedit ei in hæc verba prorumpẽs,Nunc dimittis ſeruũ tuum domine ſecũdum verbum tuum in pace.En Simeonem voci de

repente nuncium euangelicum,tãtum iam ſalutaria proteſtantem de puero Ieſu,dicentemq;,Nũc dimitis dñe. Quid hoc dimittere niſi mori eſt?quaſi diceret,Age nũc ô domine mori paratus ſum,quũ viderim Chriſtũ domini,quẽ me ante mortem viſurum eſſe promiſiſti.quo verbo ſimul ille diuini verbi veritatẽ certo profitetur.Sed quid eſt in pace dimittere?nimirũ in morte, poſtquam ille pacẽ patribus annũciaturus eſſet in limbo,modo illa ſibi mors cõtingeret in pace. Hoc etiam orare & petere debẽt Chriſtiani oẽs,vt eos ſinat dominus in pace mori,in pace quod ad proximos ſuos vt ſine inuidia & odio decedãt:in pace propriæ cõſcientiæ, ne vermẽ acquirẽt remordẽtem, qui eos ad deſperationẽ deducat miſericordię,diuinę,vel in defectionẽ fidei,ſed vt liceat quiete & in bona conſcientia mori.In pace inſuper,quo ad malignos ſpiritus,qui capitale odiũ ſimul & bellũ incipiũt ſub mortẽ hominis,omnẽ mouentes lapidẽ,vt eum decipiãt & fallant,ſecundum quod dominus prædixit ſerpentẽ inſidiaturũ calcaneis hominis. Quicquid enim diabolus antea leue alicui propoſuit vt perſuaderet peccatũ,id graue facit tempore mortis reſq; hic habet nõ ſecus atq; cum trunco ligneo,qui quũ adhuc in flumine natat,facile ab vnico pertrahitur:ad littus autẽ vbi fuerit vẽtũ ibi decẽ oportet manus vireſq; adhibeant vt extrahãt.ita plane peccatum leue eſt, vſq; dũ perueniat ad littus mortis,vbi tandẽ aggrauatur & graue putatur.Ad quemcunq; ſenſum ex ſuperioribus intelligi poteſt,Simeonem petiiſſe vt dimittatur in pace, in qua corpora ſanctorũ,Sapiente teſte,ſunt ſepulta. Qui exactius pio affectu vellet emeditari omnia,is cogitãdi haberet occaſionem,quidnã Simeõ obtulerit paruulo Chriſto,quẽ pacis datorem cõfeſſus eſt. 4 His accedit ratio rationis huius.Quia,inquit Simeon,viderunt oculi mei ſalutare tuum, quod paraſti ante faciẽ omnium populorũ.quaſi diceret,Ecce cũ gaudio moriar deſcẽſurus ad patres in limbum,ſimul atq; iam vidi oculis corporeis & ſpiritualibus filiũ tuũ ſalutare mũdi.(ſalutare enim quũ ait tuum,alloquitur patrẽ,& Chriſtum cõfitetur filium ſuum,qui ſit ſalutare actiuum,nũ quod ſaluficet patrem, ſed quod pater nos ſaluificet per filium)alteraq; hæc laus eſt quã Simeon Chriſto tribuit,quod ſalutare eũ vocauit.Neque hic eius laudis finis eſt, inſuper non Iudæorũ tantum,ſed omnium gentiũ ſalutare fratetur,

*Gene. 3.*

*Similitudo non abſurda.*

diuina luce illuminat: & quia gloria plebis ſuæ eſt, nóſque hic exules miſere affligimur, inde nos liberet, & gloriam nobis conferat ſalutis æternæ, Amen.

## HOMILIA III.

Solennis hæc dies, qua virgo mater puerum Ieſum Hieroſolymas duxit præſentandum in templum, à priſcis iã inde Germanis à luminarib' appellationẽ habet, quæ & hodie conſecrari ſolẽt ex cõmuni eccleſiæ cõſuetudine. Quã ne cõtẽnatis, ſed potius vt ibi quoq; decẽter vos gerere poſſitis in omni pietate principio iã dicemus, quomodo feſtũ hoc luminariũ cœperit primũ, deinde vſum hunc vtriuſq; teſtamẽti ſcriptis eſſe conformẽ, poſtremo oſtendemus eius rei (modo tẽpus tulerit) myſticam expoſitionẽ. Et primum omnium conſtat, huic feſto occaſionẽ dediſſe abuſum quẽdã Romanorũ, qui ſingulis annis quinque, primo die Februarij, vniuerſam ciuitatẽ facibus circũlatis luſtrabant in honorẽ Februæ Matris. & ea conſuetudo quũ iis qui ex gẽtibus ad Chriſtũ cõuerſi erãt, facile extorqueri nõ poterat, inſtitutum eſt hoc feſtũ luminariũ in honorem virginis matris, vt ſic abuſus facularum in laudẽ & cultum verteretur diuinum. Neq; male illud in hũc diẽ relatũ eſt, vt quocũq; modo nos etiam ſpiritualibus Simeonis gaudiis participaremus. ſicut enim ipſe verum lumen Chriſtum ſuis vlnis geſtauit, Ita nos lumẽ materiale manibus noſtris portamus, quo deſignatur illud, quod Simeon cõfeſſus eſt datũ ad reuelationẽ gentium. nam & nos per lumen hoc externum admonemur, lumẽ illud patris æterni vlnis mentium & fidei firmiter retinere. Sed & quo ad virginẽ Mariã, nõ fuit hoc inconueniẽs. ſiquidẽ quum alias dies hic purificationis dicatur, ne quis offendatur, ratus immũdã antea fuiſſe eam, ſicq; purgatione indiguiſſe, inſtitutum eſt eodẽ die feſtum celebrari debere luminariũ, eo quòd Maria à ſole iuſtitiæ Chriſto domino quẽ peperit, gratia & virtutibus nimis quã exornata refulſit. ita enim reſplẽduit interi' per puritatem conſcientiæ, vt foris etiam clareſceret totius integritate vitæ. Quarto loco ratio etiam illa aſſignari poteſt, propter vſum luminarium illorum, quæ ſic ſacrãtur, de quo ad finem huius homiliæ. Nicolaus de Lyra, ait feſtum hoc inſtitutum temporibus imperatoris Iuſtini, idq; Conſtantinopoli, quum ibi maxima peſtis graſſaretur.

*Lucæ 2.*

2 Quum autem vſum hunc luminarium in tẽplis temere adeo reñciât Lutherani, vt alias cæremonias omnes, nimiũ que de iis ridicule loquãtur, quaſi ſine iis nõ viſurus ſit de⁹, quæ ſane nõ exiguæ ſunt blaſphemiæ, nos itaq; vſum luminariũ teſtimonio ſcripturarũ cõfirmabimus. Quoniã luminaribus vti in templis in cultũ diuinum, ab ipſo deo edocti ſumus, qui parari ſibi cãdelabrũ præceperit ex auro puriſ-
*Exo.25.* ſimo cũ ſex calamis, tribus vtrinq; cũ ſuis ſcyphis, ſphærulis & lilijs. Ibidem præceptũ eſt moyſi à domino, Facies & lucernas ſeptẽ, & pones eas ſuper candelabrũ, vt luceant ex aduerſo. Emunctoria quoq; &c. Ecce quã diligenter demãdauit dominus deus cãdelabrũ hoc ex auro puro parari de-
*Exo.27.* bere, & de lãpadibus aliquãta poſt clarius, Pręcipe, inquit, filijs Iſrael, vt afferãt tibi oleũ de arboribus oliuarũ puriſſimũ, piloq; cõtuſum, vt ardeat lucerna ſemper in tabernaculo teſtimonij extra velum, quod oppãſum eſt teſtimonio: & collocabũt eã Aaron & filij eius, vt vſq; mane luceat corã domino. Perpetuus erit cultus per ſucceſſiones eorũ corã filijs Iſrael. Ioſephus quoq; refert tres ſemper arſiſſe per diẽ, ad noctẽ autẽ incenſas omnes fuiſſe, vt per eam totam arde-
*Lib.3. cap.7.* rẽt. Ad hæc præcepit dominus ſacerdotibus, Ignis in altari ſemper ardebit, quẽ nutriet ſacerdos, ſubijciẽs ligna mane
*Leui.6.* per ſingulos dies. Ignis iſte perpetuus eſt, qui nunq̃ deficiet in altari ſemper enim ardebat in vſum holocauſtorũ. Neq; in alium finẽ Salomon etiã candelabra aurea quinq; parari
*3.Reg.7* iuſſit ad dextrã, à ſiniſtra totidẽ, & ĩ ijs flores ſicut lilia, & lãpades aureas deſup, & forcipes aureos, & hydrias, & fuſcinulas & phialas, & mortariola & thuribula de auro puriſſimo. Quãdo igitur hæc de luminaribus tam ſedulo præcepit dñs quis hominũ ea erit temeritate, vt cõditorẽ ſuum æternũ, & indeficientẽ ſapiẽtiæ fontẽ, audeat ſine blaſphemia reprehẽdere? Quod ſi obiecerit ex neochriſtianis quiſpiã, in veteri hæc præcepta eſſe teſtamẽto, nihil igitur ad nos Chriſti euãgelio ſubiectos pertinere: ei quoq; reſpõſum volumus, verũ id quidẽ eſſe. nam alias nos quoq; habere cogeremur candelabra, quorũ vnum centum haberet talenta cũ lampadibus ſeptẽ. ſed vnũ hoc ex eo viciſſim quęro, An deus ille in veteri teſtamẽto cæc⁹ fuerit, eo quod iuſſerit tot ſibi lucernas accendi, quod is iam impudẽter cauillatur. An nõ idem vtrinq; deus, qui omnia bene vidit, luminis nullus indigus,

& tamē voluit tot ī tēplo luminaria ardere? Aut vnde probabis deū quod olim voluit & præcepit, nunc prohibuiſſe? Aut cū ſacculo bulla è cęlo tibi deſcēdit? Quur igitur ſanctos eccleſiæ cæremonias miſſas facis? 3 Quid quod & in veteri teſtamēto feſtum celebre fuit luminariū, in aliū tamen finē inſtitutū quam hoc noſtrū? Quum enim Antiochus idolis ſuis templū cōtaminaſſet, omniaque eius vaſa dehoneſtaſſet, illud cū gaudio rurſus cōſecrauit Iudas Machabæus, & cōmuni omniū cōſenſu vniuerſo populo inſtituit dedicationis huius feſtū celebrari debere. quod & feſtū luminū appellarunt, ſicut & Ioſephus teſtatur: id ea de cauſa, quod vbique in parietibus tēpli luminaria affigebāt: quod etiā nūc fit, vt vbicunq; crucē fecit (vt ſolent duodecim fieri) in dedicādo tēplo ſuffraganeus, ibi cereus ſuffigatur quāuis aliā adhuc cauſā reddit Ioſephus, quur illi feſtū hoc luminū dixerint, ſēperque obſeruauerint, eo quod eis ſplēdidū lumen reuerendi cultus diuini & fidei inſperato apparuerit. Quando autē rectior nobis Chriſtianis ſententia eſt, quod diē hūc à luminaribus appellemus, quoniā in nobis ſaluator noſter Chriſtus dn̄s apparuit, oblatus in templū, qui nobis datus in lumē ad reuelationem gentiū, & gloriā plebis tuæ Iſrael? Hic itaq; nō illaudatus luminariū vſus in cultu diuino iā olim à pijs Iudæis obſeruat⁹, nūc etiā ab eccleſia catholica receptus eſt, quādo & Chriſtus datus nobis eſt in lumen ad reuelationē gentiū: lumē illud verū, quod venit in mundū, & illuminat omnē hominen: lumen inquā mundi, in cuius lumine inſuper videbimus lumē fœlicitatis æternæ. In eius luminis ort⁹ reges gētium ambulauerūt. Chriſtus quoque ipſe de tenebris vocauit nos in lumē ſuū admirabile, quiſquis enim ſequitur dominum, nō ambulabit in tenebris, ſed habebit lumen vitæ quādo deus ipſe à Iacobo recte pater luminū dicitur. Quū igitur inuiſibilia dei & æterna ei⁹ virt⁹ atque ſapiētia, per ea quæ ab eo ſunt facta, cognoſcūtur & vidētur, quomodo nō ab externo illo viſibili lumine accenderemur ad contēplādā excellētiā lumimis diuini? Aut quid vetat quo min⁹ cereū ſuccēdentes, pro pijs animab⁹ oremus, Requiē æternā dona eis dn̄e, & lux perpetua luceat eis? Aut quid tādē in hoc vniuerſo mūdo, qui ab ornatu appellationē traxit. vel pulchrius, vel humanæ naturæ cōformius, vel denique

*1. Mac. 4.* *Ioan. 10.* *Lib. 12. cap. 14.* *Luc. 2.* *Luc. 2.* *Ioan. 1.* *Ioan. 8.* *Pſal. 35.* *Ioan. 8.* *Luc. 1.* *Iacc. 1.* *Roma. 1.*

neceſſarium magis lumine?Ecquid tādē futurus ſit ipſe m[illegible]dus lumine deſtitutus,niſi horribilis abominatio omnis calamitatis & miſeriæ?Quur itaq; Chriſtianū hominē nō'ici taret aſpectus luminis ad omne bonū? aut quur quóve modō diſpliceat deo,ſi ſibi per hanc creaturam pie ſeruiatur?

4 Quod autem neochriſtiani interim erubeſcunt in manibus ſuis cereos geſtare,quorum vſum inſuper imprudēter ſuggillant,neque tamen intermittūt diabolo lucernam ſuccendere,mera ſit cum ſeductione,tum ſuggeſtione diaboli qui iam olim ante mille annos Vigilātium ſimili errore inuoluit.is enim ad eūdem modū ſimplicitatem eccleſiæ irridebat,dicēs,Prope ritum gentilium videmus ſub prætextu religionis introductam in eccleſiis,ſole adhuc fulgente moles cereorum accēdi.magnū honorē præbēt huiuſmodi homines beatiſſimis martyribus,quos putāt de viliſſimis cereolis illuſtrandos,quos agnus qui eſt in medio throni,cum omni fulgore maieſtatis illuſtrat. O impudentem veſaniā hominis,qui ob inſignem hanc temeritatē ſuam & hæreſim damnatus eſt,ſicuti ſanctus Hierony.eius errores cōdēnauit,vbi cōtra ipſum inducit,in omnibus orientalibus eccleſiis luminaria ſuccēdi ad lectionem euāgelij,nō vt ſic melius videatur,ſed ad declarandum eccleſiæ gaudium ex illo tam fœlici nūcio,quod nobis per euāgelium innotuit. Nemo etiā catholic[9] auerti & deterreri ſe ſinat à laudabili hac cōſuetudine per ſigmēta & deblaterationes neochriſtianorū,clamātium rem hanc inutilem eſſe,neque luminibus indigere deum. Quod quidem verum eſt,quoniam eis opus nō habet,ſicuti nec indiguit vnguento quo eum Magdalena perūxit,quod tamen factum & ipſe comprobauit, & ab exprobratione apoſtolorū defendit. At nōne in veteri quoque teſtamēto deus luminibus non magis quàm nunc indiguit,eorum tamen vſum ibi præcepit? Quando omnes etiā nos Chriſtiani profitemur deum neque luminibus,nec vllo noſtro cultu opus habere,ſed interim nos eo indigemus & clamamus cum Dauide,Cōſerua me domine,quoniam ſperaui in te. Dixi domino,Deus meus es tu,quoniam bonorū meorum nō eges. Conſtat ſanè eum noſtri non indigere,cuius eſt totus etiam orbis terrarum,& quicquid in illo eſt.& tamē laudamus deum in donis ſuis, volētes ſic eſſe grati in eum,vt deinceps plura bona nobis largiter impendat,& di

*Hieroni.* *Mat.26.* *Exod.25.* Pſal.15. & 49.

cimus cum dauide, Tuæ diuitiæ & tua eſt gloria, tu domina ris omnium, in manu tua virtus & potẽtia. Tua ſunt omnia. *1.Par.29* & quicquid de manu tua accepimus, dedimus tibi. Maius periculum intendunt, qui hic curã prætendunt pauperum, vanos clamitantes eſſe ſumptus luminariũ, quos præſtiterat in vſum pauperum couertiſſe. ij non faciunt hoc eo, quòd tam ſint ſoliciti de pauperibus, quos parũ aut nihil adiuuant, ſed blaſphemant dominum, dicẽtes vanas eſſe luminarium impẽſas, quaſi non deus omni honore digniſſimus ſit, quem ei exhibere totus mundus præualeret & poſſet. Quid mirũ autem, ſi mali corui malũ ſit ouum, iſtiq; patrem ſuum imitentur Iudam, qui & ipſe ſuccẽſebat de vnguẽto corpori Chriſti ſuperfuſo, ratus præſtitiſſe, ſi venundati precium eſſet in pauperes collatum? Sed nõ erat hic verus animus ſuus, ſicuti neque neochriſtianorum eſt. verùm hoc ille dixit, non quod multum adeo curaret pauperes, ſed quia fur erat & loculos habẽs, ea quæ mittebãtur, portabat. ¶ Quid quod & myſtica expoſitione nõ caret? ſicut enim hic Simeon Chriſtum confeſſus eſt eſſe lumẽ ſpirituale, ita hoc totum facile ad dominum referri poteſt. Apes nanq; virgineo opere ceram ex melle cõficiunt, & ſic Maria Chriſtũ integritate virginitatis ſalua edidit. ſiquidem luxuria apes non aguntur, neque per commixtionem generãt, dolorẽ in partu non ſentiunt, & ſubito tamẽ magnã apum multitudinem producũt. Quæ omnia pulchre Mariæ cõueniunt, quæ ſine virili cõmixtione citraque partus dolorem, Chriſtum edidit ſaluatorem. & ideo proprie cera humanitatẽ Chriſti deſignat, ſicuti filum cãdidum ſanctam eius animam, & flamma diuinitatẽ, quoniã deus ſæpe in ſcripturis nomine ignis ſignificatur, deuſque ignis conſumens appellatur. An hac ſignificãtia luminum admonemur hac præcipue ſolennitate purificationis Mariæ, quomodo nos purgari oporteat in ſpiritu? nempe luminaria geſtantes, puri & mundi coram deo erimus. Quid autem aliud eſt lumen accẽſum & ardẽs, niſi fides recta bonis operibus redimita? quoniã ſic docuit dominus, Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. nam ſicut lumen ſine flãma nihil eſt, ita fides ſine operibus mortua eſt. Filum porrò rectam animi intẽtionem in opere deſignat, quoniã hoc ſine illa bonũ eſſe nõ poteſt, iuxta illud, Si oculus tuus ſimplex fuerit, totũ corpus lucidũ erit.

*Mat.26.* *Ioan.12.* *Heb.12.* *Luca 12.* *Iac.2.* *Matt.6.*

Quum ergo homo fidem rectam habẽs, bona inſuper opera facit affectu bono, is demum iuſtus erit corã domino, quod alia parabola docuit dominus exemplo virginũ prudẽtium, quæ ſumpſerunt oleum ſecum cum lãpadibus. ita enim nos quoque habere decet diuinæ charitatis oleum,&.rectæ intẽtionis,atq; tunc lumen accenſum hic coram deo geſtabim⁹. & in futura patria illud impetrabimus æternũ. Hinc ergo eſt quod conſecrationem luminarium inſtituit eccleſia, vt non tãtum nobis proſint ad informationem,ſed & vtilia fiãt & ſalutaria in vſu,iuxta illud quod canit eccleſia, Vt in quibuſcunque locis illuminata fuerit,diſcedat & cõtremiſcat diabolus, & fugiat pauidus cum omnibus miniſtris ſuis de habitationibus illis,Domine deus,te humiliter deprecamur, vt has cãdelas ad vſus hominũ & ſanitates corporũ & animarũ benedicere digneris & ſanctificare. In hoc precatur eccleſia obnixe dominum deũ,vt mittat ille archangelũ ſuum ſanctum Michaelem, qui diabolũ à noſtris habitationibus & domiciliis omnibus expellat: ſicuti profligauit eũ à Sarra & Thobia,ita nũc abigãt è tẽplis, domibus & locis omnibus,vbi miniſtri ac ſerui dei inhabitant, vigilãtes aut dormiẽtes,vel quocũq; modo pie cõuerſantes. Omnes itaque Chriſtiani luminaribus illis pio affectu vti debẽt,ſpe bona firmiter confidẽtes fore, vt ſic ab omnibus inſidiis & fraudibus diabolicis virtute verbi & orationis huius liberentur, ipſiq; tandem ad conſortium peruenire mereantur angelorũ & ſanctorũ omniũ in æterna beatitudine ibidem perpetuam diuinæ eſſentiæ lucem contẽplaturi. Quam rẽ nobis omnibus miſericors & propitius cõcedat Ieſus Chriſtus dominus noſter,lumen indeficiens,lucemq; inhabitans inacceſſibilem, cui laus, honor & gloria in ſecula ſeculorũ, Amen.

## IN CATEDRA S. PETRI APOSTOLI EVANGELIVM, MATTH. XVI.

*Illud vide infra in die apoſtolorum Petri & Pauli.*

QVod ad hiſtoriam attinet, breuiter nos expediamus. Quoniam S. Petrus poſt illam apoſtolorum diuiſionem, annis quinque ſe continuit in Ponto, Aſia,Galatia,Bythinia & Cappadocia,quã ille tãquã pecu-

liaris apoſtolus adminiſtrauit,prædicatione ſimul & doctri na ſua inſtituit diligēter,ſicut & epiſtolas ſuas ad eos ſcripſit.Deīde Antiochiā venit,vbi etiā per ſermōes Pauli,Petri & Bernabæ,aliorūq; vſqueadeo multi crediderunt euāgelio homines,vt ibi primū à Chriſto Chriſtiani cœperint appellari.Ah miſerere noſtri domine Ieſu,quod præclara illa ciuitas,in qua primū Chriſtianæ plebis auditū eſt nomē, Mahometo nunc ſeruit & infidelibus.Atqui Antiochiā cū veniſſet.Petrus,ibiq; miracula tā & plurima & maxima fierēt,vt iam decē ſupra milia hominū baptizata eſſent, ipſeq; adeo qui erat cunctis potentibus in ciuitate ſublior Theophilus,hic etiā domus ſuæ ingētē baſilicā eccleſiæ nomine cōſecrauit,in qua Petro apoſtolo cōſtituto eſt ab omni populo cathedra,vt impleretur ſcriptura,quæ habet, Exaltent eum in eccleſia plebis,& in cathedre ſeniorū laudent eum. Ibiq; ſeptē annis rexit Petrus,vnde deinceps ab vniuerſo Chriſtianiſſimo eccleſia illa Antiochena digna iudicata eſt quæ honore & dignitate decoraretur Patriarchat',ſicut & Alexādria & Hieruſalē,longoque poſt tēporeCōſtantinopolis. Quarta vero anno imperatoris Claudij,qui & vltim' ſuę extitit adminiſtratiōis,Petrus Romā venit,vbi quū magna hominū multitudo ad fidē iā eſſet conuerſa, erexerūt ei hic quoque cathedrā magnificā,& ipſum deſuper impoſuerūt,ibique rexit annis. 25. quod & D.Hieronimus teſtatur,& Damaſus Papa. Quur autē feſtum factū hoc ſit, S. Maximus in quodā docet ſermone. Nam quum apud ethnicos moris erat in Februario,feſtum obſeruare cōuiuis dicatū,idque facile adeo abrogari non poterat, feſtū hoc cathedræ Betri à ſanctis patribus in hoc inſtitutū eſt, quāuis ne ſic quidē aliquādiu adhuc poſtea ab iſta ſua crapulatiōe abduci poterār,quin hoc ipſum etiā feſtū epularū Petri dicerēt,tātiſper dum hic quoq; abuſus paulatim aboleretur.

*1.Pet.1.* *Act.11.* *Ex recognit.Clementis. lib.10.* *Pſal.106.* *Hieron.* *Maximus.*

## IN DIE CINERVM.

*In domo pulueris,puluere vos conſpergite.*

MICH. I.

NOn ſine euidēti grauiq; ratione eccleſia Chrſtiana inſtituit in hunc ipſum diem, ſacros cōſecratóſque cineres capitibus ſuis vti ſuſciperēt Chriſtiani,quāuis apud multos id quòq; cōtemnatur,adeo vt iſti

inſano,impio & diabolico ſuo furori hodie magis vacēt,quā toto aliàs anno, tantumq; in ignominiam Chriſti & eccleſiæ,ſuarumq; animarū damnationem. Vt autē pij Chriſtiani omnes vſum illum ſacrorum cinerum penitus intelligant, ſuaq; corda & animos recte in ea re inſtituant,paucis tantum quæ maxime ſunt neceſſaria,explicabimus. Principio feria hæc quarta, caput dicitur ieiunij, nanque ipſe etiam

*Matt. 4.* Chriſtus,vt ſancti patres voluere, anno iā trigeſimo ætatis, cum feria tertia baptizatus, alteroq; poſt die in deſertum adductus eſſet, ſuū inchoare cœpit ieiunium. Et hoc quidē ipſa etiam quadrageſimæ ſupputatio ſecum affert,quæ quū quadraginta dieb⁹ durare debeat,& tamē in ſex ſeptimanis dies ſint 42. ablatiſq; diebus dominicis ſex;dies iā quatuor nobis deficiunt, qui quatuor iiſce huius ſeptimanæ diebus ſupplentur. De illo quadraginta horū dierum ſacratiſſimo tēpore,nihil nunc dicere intēdimus.Tantū quia illud Chriſtus ipſe obſeruauit,& ab ipſis iam inde apoſtolorum tēporibus in hæc noſtra ſecula vſque continuo vſu obſeruatum

*Hieron.* deuenit ſicuti nobis ſanctus Hierony. Auguſt. & Damaſcenus clare teſtātur,nos quoq; decet illud in omni obedientia ſancte & religioſe obſeruare.Verū nos huic interim fundamento noſtrum illum ſuperſtruamus ſermonem. Quandoquidem hodie caput eſt ieiunij,initium temporis pœnitentiæ,decet Chriſtianum quenq; pium,pie quoq; & ſancte ſe illi parare.Summus autē pœnitētiæ gradus humilitas eſt,vt ſic homo ipſe ſe cognoſcēs,demittat & humiliet corā ſummo bono & omnipotētia dei:vnde tandē fiat,vt ille & miſericordiā& remiſſionē percipiat delictorū.Hinc enim toties iam eccleſia iis verbis veluti ſolēniter vtitur,Humiliate ca-

*Eccleſia.* pita veſtra deo.īdies etiā illud decātat,Flectam⁹ genua.Ita te māter illa chariſſima ſubinde docet & monet,vt vniuerſum tuū ieiuniū nil niſi mera quædā ſit humilitas.Aut quid aliud ipſa etiam tota confeſſio eſt,niſi humilitas quędam &

*Eccle. 4.* obediētia?ſicut & Sapiens dicit,Preſbytero humilia animā tuam,& magnato humilia caput tuum. Deinde ex iis iam ſequitur, cur tandem omnia cantica preceſq; omnes hodie in humilitatē tendant & pœnitētiam, vt ſic noſtri aliquando miſereatur deus.Cōſecratura etiā cineres eccleſia,incipit hoc modo,Exaudi nos domine, quoniā benigna eſt miſericordia tua, ſecundū multitudinē miſerationum tuarum

reſpice nos.Ipſumq; miſſę hodiernæ officiũ hoc auſpicatur introitu, Miſereris omniũ, & nil odiſti eorum quæ feciſti, *Sap.11.* diſſimulans peccata hominũ propter pœnitentiam, & parcẽs illis,quia tu es dñs deus noſter.Miſerere mei de⁹,miſerere mei, quoniã in te cõfidit anima mea Proponit etiam prophetiã Ioelis:Cõuertimini ad dñm deũ veſtrũ,quia benign⁹ & miſericors eſt, patiens & multæ miſericordiæ,& pręſtabilis ſuper malitia.Iter veſtibulũ & altare plorabũt ſacerdotes miniſtri domini & dicent,Parce domine,parce populo tuo. Tractũ deinceps incipit, quẽ per omnẽ quadrageſimã ſecũda,quarta & ſexta feriis cõſeruat:Domine, nõ ſecundũ peccata noſtra facias nobis,neq; ſecundũ iniquitates noſtras retribuas nobis. Domine, ne memineris iniqtatũ noſtrarũ antiquarũ,cito anticipẽt nos miſericordię tuę,qa pauperes facti ſumus nimis.Adiuua nos deus ſalutaris noſter,& propter gloriã nominis tui dñe libera nos,& propitius eſto peccatis noſtris propter nomen tuum , Et ne ſim lõgior, duab⁹ maxime reb⁹ velut innixa & ſuffulta vniuerſa inſiſtit pœnitẽtia:miſericordiæ quidẽ quo ad deũ. ſine hac enim non tantũ nemo hominũ ſaluatur,ſed & pœnitẽtiã ſufficiẽtẽ agere nullus poſſet ſicut inquit Dauid , Nõ enim iuſtificabitur in cõſpectu tuo omnis viuẽs. Humilitati vero,quo ad nos,ea enim,vt ante memorauim⁹,vſqueadeo eſt neceſſaria,vt citra hãc nequeat venire homo ad pœnitentiam & miſericordiã dei.ille nanque vt ſuperbis reſiſtit,ita humilibus dat gratiam. Quãtum autẽ filios ſuos ad humilitatẽ hodie exhortetur eccleſia,vel ex ipſis cinerib⁹ & iis quæ circa illos canuntur dicunturq; colligere licet.

*Ioel.2.* *Pſal.102* *Pſal.142* *Iacob.4.*

3 Eccleſia cineres illos ex ſacratis præteriti anni palmis vſtos conſecrat,idq; collectis quatuor.In quarũ priore orat clamatq; ad deũ,vt mittere dignetur angelũ ſuum ſanctũ de cælo qui cineres illos benedicat,& ſactificet,vt ſint remedium ſalutare omnibus nomen ſanctum dei humiliter inuocantibus,ac ſemetipſos pro conſcientia delictorum ſuorum accuſantibus:vt ſic cineribus iſtis ſeſe aſpergãt ad corporis ſanitatẽ & animæ tutelã.In ſecũda collecta etiã precatur deũ eccleſia, quatenus inſpiciat conditionis humanæ fragilitatẽ,& hos cineres pro ſua pietate benedicere dignetur , quos cauſa proferendæ humilitatis atque promerendæ veniæ capitib⁹ noſtris imponi decreuimus,vt qui nos ci

ne rẽ eſſe & ob prauitatis noſtræ meritũ in puluerẽ reuer ſuros cognoſcimus, peccatorũ omniũ veniã & præmia pœ nitẽtibus repromiſſa miſericorditer cõſequi mereamur. In tertia collecta orat eccleſia, Deus qui humiliatione flecteris & ſatisfactione placaris, autem tuæ pietatis inclina precib' noſtris, & capitibus ſeruorũ tuorũ horum cinerum aſperſio ne attactis, effũde propitius gratiã tuę benedictionis, vt eos ſpiritu compunctionis repleas. In quarta quoq; collecta ſic precatur, Omnipotens ſempiterne deus, qui Niniuitis in ci nere & cilicio pœnitẽtibus indulgẽtiæ tuæ remedia pręſti tiſti, cõcede propitius, vt ſic eos imitemur habitu, quatenus veniã proſequamur obtentu &c. Has eccleſiæ precationes cum põderamus diligenter, vidimus cur nẽ & cineres reci- piam', & in recipiẽdis quid recogitare debeam'. Si enim hu militas pœnitẽtiæ eſt fundamentũ, humiliare nos quoq; de bem', & cineres capitibus noſtris inſperſos ſuſcipere, vt no bis elargiri dignetur deus ſpiritum compũctionis & gratiæ perfectæ pœnitentiæ. Quotquot ergo propoſitũ habẽt bo- num. ſe quoque ordinationibus rite accõmodare eccleſiaſti cis inſtituunt, etiã hoc ſancto tẽpore ponitẽtiam agere, con fiteri, & ſacramentũ ſuſcipere, ij quoq; debent hodie conſe- cratos recipere cineres. Porro admonetur hic quilibet ho- mo fragelitatis ſuæ, quoniã & ex terra & puluere cõpactus ſit & in puluerẽ rurſus diſſoluendus. Et hæc quidẽ ſalutaris eſt ſanctę humilitatis cogitatio, firmumq; & ſolidũ ſalutaris pœnitentiæ fundamentũ. Qui poſſet enim homo magis ad moneri apud ſemetipſum peccata fugere, neque id tantũ, ni ſi inſuper eo etiã adducatur, vt ea quoq; diſpliceẽt ſibi, quã- dum ſuam vel tacitus ſecũ reputat obiectiſsimã etiã imbe- cillitatẽ & viltatẽ, dũ terram ſe & nihil aliud niſi eſcã & re- ceptaculum vermium videt doletque. Dum cogitat enim q̃ magno elatus faſtu ſuperbit, En ego cinis ſũ, ſua cõfundi- tur inſolens ſuberbia. Dum auarus, luxurioſus, adulter cra- pulator, inuidus & iracũdus ex animo ſecum cõmemorãt, Ecce puluis & vmbra ſumus, ſumus & ecce miſerrima tell'. Et noſtri fugiunt vt leuis aura dies: Carpimur vt ſtipulæ ra pido carpunt ab igni, Nec niſi viuẽdo ſomnus & vmbra ſu- mus, qua tandẽ eſsẽt obſecro pertinaci & indurata peruica Gene.3. cia, vt talia cogitãtibus non ſua diſplicerent ſcelera? Submo netur præterea hic quilibet iſtius abominationis Adæ, cui

quod dixit deus verbũ,idẽ tibi quoq; ſacerdos dicit, dum ci
neres capiti aſpergit tuo,Memẽto quod cinis es,& ĩ cinerẽ
reuerteris.Adã in paradiſo in maxima gloria futur' & im-
mortalis erat,ſed propter peccatũ & ex paradiſo pulſus eſt
& abominationẽ iſtã meruit,vt in puluerẽ rurſus redigere
tur,hoc eſt,quod mori vt nos,eũ quoq; oportebat.Vt iã tũ *Thre.5.*
potuerit illud dicere cũ propheta pro ſe ſimul & vniuerſa
ſua poſteritate,Cecidit corona capitis noſtri,væ nobis ?qa
peccauimus.Coronã ſuam abiecit Adam per inobediẽtiã,
imo nos quoq; oẽs illã per peccata abiicim',ideo poſt pec-
catum deniq; nudũ eſſe ſe ſentit Adã,cuius exẽplo nos quo
que cognoſcere debemus,peccatis gloria nos noſtra priua-
tos eſſe,ideoq; ad decorẽ animæ noſtræ indigere gratia dei
ex nobis enim nihil niſi puluis & cinis ſumus. Ex iis itaq;
iã cõmemoratis cauſis, hoĩes ſub initio huius ſancti tẽpo-
ris cineribus ſolẽt aſpergi,in ſignũ & ſuæ cuiuſq; pœniten
tiæ,& omnibus in vniuerſum hoĩbus cõmunis fragilitatis,
ſicut apud quoſdã mos eſt,hominibus etiã morituris cũ ex-
hibetur ſacramentũ,ſimul quoq; cineres capitibus inſper-
gere. 4 Firmũ etiã huius rei ex ſacris literis fundamentũ
habet eccleſia,ſicut in quarta collecta cõmemoratur. Quũ
enĩ in Iudæos expeditionẽ mouiſſet Holofernes,illique ſu- *Iudit.4.*
pra modum tribularẽtur,ſacerdotes ſacrificaturi, & cilicio
veſtiebãtur,& cineribus ſuper capita ſua conſpergebãtur.
Quo exẽplo etiã Iob dicebat,Saccum cõſui ſuper cutẽ meã *Iob.16.*
& operui cinere carnem meã.Similiter Dauid quoq; pœni
tentiã ſuam declarans,in Pſal.ait,Cinerem ſicut panẽ man *Pſal.101.*
ducabam,& poculum meum cum fletu miſcebã.Quid quod
Iudæis ſub Aſſuero grauiter afflictis propter Amã,qui mã-
dauerat omnes quotquot in regno ſuo eſſent Iudæos occi-
di,Mardochæus quũ hoc cõperiſſet frater Heſter,ipſe quo- *Heſt.4.*
q; ſciſſis veſtimẽtis ſuis, ſaccũ induit,cineresq; ſuper caput *Iob.vlt.*
aſperſit?Iob vero ad dominũ,Ipſe,inquit,ego me reprehẽ-
do,& ago pœnitẽtiam in fauilla & cinere: Et hæc nimirũ *Ionæ 3.*
illa etiam fuit pœnitentia,qua vſi Niniuitæ:(Poteris hic tu
hiſtoriam extendere,quam voles,gratiam apud dominum
emeruerunt,ſicuti quarta collecta cõmemorat, & idipſum *Luc.10.*
quoque apud Matthæum & Lucam Chriſtus approbat.

Hanc q; pœnitentiæ formam prophetæ quoque docue *Iere.6.*
runt ita enim ad domũ Iuda, Ieremias clamat,Filia populi

mei accingere cilicio & cōſpergere cinere, luctū vnigeni-
*Iere.25.* ti fac tibi, plāctum amarū. Et idē quoq; ad optimates, Vlu-
late paſtores & clamate, conſpergite vos cinere optimates
gregis, quia cōpleti ſunt dies veſtri. ſicut & feciſſe illos cō-
ſtat, atteſtāte idipſum propheta in Threnis, Sederūt in ter-
*Thre.3.* ra, cōticuerunt ſenes filiæ Sion, conſperſerunt cinere capi-
*Dan.9.* ta ſua, accincti ſunt ciliciis. Daniel quoq; ille vir deſiderio
rū, in propria perſona hoc feciſſe legitur, quū in captiuita-
te detineretur Babylonica, dicēs: poſui faciem meā ad do-
minum deum meū, rogare & deprecari in ieiuniis, ſacco &
cinere, & oraui dn̄m deum meū. Ad eundē modum Iudęi
fecerūt in bello Machabaitico, quū exercitus Lyſiæ appro-
*1.Mach.3* pinquaret Iudæ. Tunc enim Iudæi diem illū ieiunarūt, cili-
ciis ſeſe veſtierūt. veſtib⁹ aliis ſciſſis, & cineres ſuper capi
ta ſua aſperſerunt. & deinde legimus. Sciderūt veſtimenta
ſua & plāxerunt planctu magno: & impoſuerunt cinerē ſu-
*2.Mac.4* per caput ſuū, & ceciderūt in faciē ſuper terrā, & exclama
uerūt tubis ſignorū, clamauerunt in cælū. Et hoc quoq; ip-
ſum eſt quod voluit Micheas in iis verbis, quibus ſermonē
hunc noſtrū exorſi ſumus in domo pulueris puluere vos cō
*Mic.1.* ſpergite, (eſt enim eadē dictio hic & Gen.3. His omnib⁹ de
ſeruit plurimū nobile illud cāticū eccleſiaſticū, quod ſolen-
niter canitur, dū homines cineribus aſperguntur, Immute-
mur habitu, in cinere & cilicio, ieiunem⁹ & plorem⁹ ante
dn̄m, qa multū miſericos eſt, dimittere peccata noſtra deus
noſter &c Idque etiā num plurimi faciunt pij & catholici
hoīes, qui nunc habitum quoq; ſuum & veſtitum permutāt.
plures enim & viri & mulieres abiiciūt hodie torques anu
loſq; aureos, & cætera ornamēta ſua. nec ſericis porrò vtun
tur veſtibus, neq; ex argēteis bibunt poculis. verū volupta-
tes huiuſmodi mundanas, omniaq; ſeculi gaudia procul à ſe
amoliūtur, adeo vt pleriq; rubris etiā aut viridibus veſtimē
tis iam hodie nō induātur amplius. Profecto enim quicqd
hoc modo propter deū intermittitur aut contemnitur, ſan
cte & pie fit. Quāuis in multis locis hic iam vſus increbu-
it inter homines, vt precioſis amicti veſtibus ſi quādo com
municādū ſit, ad ſacramentū euchariſtiæ ſuſcipiendū acce
dāt. atq; id tantum faciūt in honorē & reuerentiam ſacra-
mēti domini noſtri Ieſu Chriſti, credentes ſe illum vera-
citer hic accipere, neque id etiā omnīo male, modo veſtes,

nec nimium leues nec ad ſcãdalũ promixi ſunt paratæ. Nã vt inquit S. Gregorius, Cẽturio ille qui dñm ad ſe in ſuam domũ aduenire nolebat, & ſynagogæ princeps Iairus, aduẽ- tum Chriſti ad filiã ſuã grauiter efflagitans, inter ſe mutuo nõ repugnarũt. Verũ furioſi iſti Chriſtiani illud male intelligẽtes, plurimũ aberrant, dum nõ ſatis eſſe putãt eccleſiæ catholicæ ſe aduerſari eſſeq́; inobediẽtes, niſi inſuper iã hodie demũ, veſtitu ſimul & geſtu fatuos, bubalos & aſinos ſeſe ſimulẽt, quaſi pœniteat eos eſſe quod homines ſũt ea certe nõ minima ſanctiſſimę fidei noſtrę contumelia & ignominia. Sed & Lutherani quod hic obiiciãt habẽt, clamitãtes dixiſſe dñm per Eſaiã ꝓphetã, Nũquid iſtud vocabis ieiunium & diẽ acceptabilem domino, ſaccum & cinerem ſternere? ſimiliter & Ioel dicit, Scindere corda veſtra, & nõ veſtimẽta vęſtra. Ad quæ reſpõdem*, Dominũ hic voluiſſe exhibitionẽ iſtam externa nihil eſſe, niſi ſimul ipſum quoq; cor conſpireret. idq́; vt eſt veriſſimum, ita omnia illa ideo intermitti debere externa, nuſquã ex ſacris literis vere colligitur. Vtrũq; enim vno illo capite connecti mutuo quodã veluti nodo Ioel, dicẽs, Conuertemini ad me in toto corde in ieiunio, fletu & planctu &c. Sic enim placatus eſt dominus ſuper Achab, quod coram eo humilitatus eſt, &c.

*Gregor.* *Mat. 8.* *Luc. 8.* *Eſaia. 58* *1. Re. 21.*

## *DIE S. MATTHIAE APOSTOLI,*
### EVANGELIVM. MATTH. XI.

Euãgelium hoc iam ante explicamus Dominica 5. poſt feſtum Epiphaniæ, idque parte prima require. Et tamẽ ad vberiorem ſanctiſſimi apoſtoli Matthiæ laudem & gloriam, qui & ipſe iudex cum Chriſto comparebit in extremo iudicio, libet hic de ſua electione ſcripturam Lucæ in libro Actuum apoſtolorum explanare.

*Lucas capite primo Actuum Apoſtolorum.*

I *N diebus illis, Exurgens Petrus in medio fratrũ dixit (Erat autem turba hominum ſimul fere centum viginti) Viri fratres, oportet impleri*

*ſcripturam, quam prædixit ſpiritus ſanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Ieſum, qui connumeratus erat in nobis, & ſortius eſt ſortem miniſterii huius. Et hic quidem poſſedit agrum de mercede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera eius. Et notum factum eſt omnibus habitantibus Ieruſalem, ita vt appellaretur age ille lingua eorum acheldema, hoc eſt, ager ſanguinis. Scriptum eſt enim in libro pſalmorum, Fiat commemoratio eorum deſerta, & non ſit qui habitet in ea, & epiſcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his viris qui nobiſcum ſunt congregati in omni tempore, in quo intrauit & exiuit inter nos dominus Ieſus, incipiens à baptiſmate Ioannis, vſque in diem qua aſſumptus eſt à nobis, teſtem reſurrectionis eius nobiſcum fieri vnum ex iſtis. Et ſtatuerunt duos, Ioſeph, qui vocabatur Berſabas, qui cognominatus eſt Iuſtus, & Matthiam. Et orantes, dixerunt, Tu domine qui corda noſtri omnium, oſtende quem eligeris ex iis duobus vnum, accipere locum miniſterii huius & apoſtolatus, de quo præuaricatus eſt Iudas, vt abiret in locum ſuum. Et dederũt ſortes eis. Et cecidit ſors ſuper Matthiam, & annumeratus eſt cum vndecim apoſtolis.*

*Pſal. 108.* *Infra. 4.*

## HOMILIA VNICA.

*Act. 2.* HIſtoria illa quam Lucas hic commemorat, poſt ipſam non longe aſcenſionem domini contigit, ante diem pentecoſtes adhuc. verum quonam decem illorum dierũ facta ſit in ſcriptura expreſſum non eſt. Certe enim in diebus illis ſurrexit Petrus in medio fratrũ. Qui autem fratres ij fuerint iam ante oſtenderat Lucas. fuerũt enim præter vndecim illos apoſtolos etiam, Maria mater Ieſu, & cæteri fratres ac mulieres, omnes quidem pene cẽtũ & viginti. Quæ quidem prima fuit Chriſtiana cõgregatio poſt mortẽ domini, primaque illa eccleſia catholica ex ſan

ctiſſimis perſonis,vnde hæc eccleſia, quam nunc per vniuerſum mundum longe lateque diſperſam cernimus,& nata eſt & extructa.& ij quidẽ fratres & ſorores omnes erãt, quapropter dicitur,quoniam ſurrexit Petrus in medio fratrum.id clarius aliquanto expreſſit Lucas deinceps, quum *Act.* 4. ait,Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna, vnde non immerito fratres dicti ſunt,Deum immortalem, quam penitus extincta iã eſt charitas mutua & fraterna dilectio, quam plane non recollimus nos patrẽ vnum habere in cælis,cui quotidie inclamitamus illud, Pater noſter qui es in cælis.non cogitamus Chriſtum cuput eſſe noſtrũ,quo *Mat.* 6. niam ſi ſerio meditaremur nos non tãtum fratres eſſe quo ad carnẽ ex primo Adam terreſtri,ſed etiam in gratia,quo ad Adam cæleſtem,non tot inter nos quotidie orirentur odia,diſſidia,contentiones, bella, iurgia & mille diſcordiarum genera.Diceres,An non ex ſpiritusſãcti inſtinctu ſcripſit Lucas, eo quod non exacte, ſed quaſi dubitanter numerum expreſſerit fidelium?ſic enim ait,erat turba hominum ſimul fere centum viginti &c.Non ſane hoc exdubitatione *Beda.* profectum eſt,ſed ſicut mos eſt ſcripturæ, quod hæc quoq; communem loquendi cũſuetudinẽ imitatur,quæ ſic habet, vt magnam multitudinem aut ſummam expreſſuri,in certo inſiſtamus numero,quamuis ibi in duobus aut tribus vltro citroque non conueniat,dicimus tamen fere ita eſſe. Non ergo dubitẽter hic Lucas loqui voluit,ſed cum diminutione aliqua numeri non plane conſummati,ex communi vſu loquendi. 2 Nunc iam ipſum Petri ſermonem attẽdamus, *Luc.* 24. cum ait,Viri fratres,oportet impleri ſcripturam. hæc quo- *Tom.* 1. que nulla coacta neceſſitas eſt,ſed veritas ineuitabilis,ſicut alibi etiam Chriſtus dixit,Oportuit Chriſtũ pati.(vide ibidem)ita plane oportuit impleri ſcripturam.neque ignorabat hoc Petrus,vel ex ipſa obiurgatione dominica,quando in horto mõtis olіueti audiuit ſibi dici à domino,An putas quia non poſſum rogare patrem meum, & exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones angelorum?Quomodo ergo implebũtur ſcripturæ,quia ſic oportet fieri?Et vos igitur dilectiſsimi aliud non cogitate,niſi quia oportet impleri ſcripturam,quoniam ſignaculũ hãbet efficax & ineffabile ſpiritum ſanctum, veritatem diuinam ſigillum cer- *Mat.* 24 tiſſimum quod violari non poteſt. Quicquid ergo ſcriptu- *Mar.* 15.

2 *Theſ.2* ra habet de periculis nouiſsimi tẽporis,de Antichriſto, de
*2. Ti.2.3* variis ſectis perditionũ,de defectiõe & ſciſsiõe fidei,de ma
*2.Pet. 2.* xima tribulatione cuiuſmodi nõ fuit vnq̃, id omne oportet impleri,atq; proh dolor illis etiã noſtris tẽporibus incipiũt non parua facturæ deueſtationis præludia, quoniã oportet impleri ſcripturam.(vide plura tomi.2.homilia vltima.)

Sed quam tandẽ oportet impleri ſcripturam Patre, quam prædixit ſpirituſſanctus per os Dauid de Iuda? Ecce quanta eſt eminentia ſcripturæ,quoniã ꝙ dixit Dauid, ait Petrus prædixiſſe ſpiritũ ſanctũ.omnis enim ſcriptura ſacta ex ſpiritu ſancto eſt.quotieſcunq; ergo audis citari tibi locum ex Moyſe,Eſaia.Dauide,Ioãne,Matthæo,Paulo,aut aliis,non eſt quod perſonam aſpicias hominũ,quorum nõ proprie eſt ſermo ille qui adducitur,ſed ſpiritus ſancti per eos loquẽtis
*Hieron. ſuper Ezec.40. & Mich.3.* non ſecus atq; per calamum,autore Hieronymo.idipſum & Petrus teſtatur,Non voluntate humana allata eſt aliquãdo ꝓphetia,ſed ſpiritu ſancto inſpirati,loquuti ſunt ſancti dei homines.Ita de ſeipſo etiã Paulus inquit,Nõ audeo aliquid loqui eorum quæ per me nõ efficit Chriſtus in obediẽtiam
*2.Pet.1.* genitũ & alibi,An experimentũ quæritis eius qui in me lo-
*Rom.15.* quitur Chriſt⁹?Hæc itaq; illa eſt prærogatiua & dignitas ſa
*2.Co.13.* crarum literarum,immenſa ſuper omnes diſciplinas & artes quæcunq; ſunt in mundo:quoniam illæ omnes ab homnib⁹ ſunt inuẽtæ,hæc ſola diuinitus eſt profecta.nemo ergo cõtemnere eam debet,nemo in luſum vertere,nemo aliorſum rapere quam ſit intelligenda,nemo deprauare. Vę ergo tibi hęretice,quiſquis ſigillũ diuinum literas ſacras vanis falſiſ que tuis gloſſematibus corrũpis,ecce blaſphemiã cõmittis, & peccas in ſpiritum ſanctum,ex quo ſcriptura ſacra originem habet. 5 Iam itaq; Petrus teſtimonium ſcripturæ hic inducit de Iuda,qui fuit dux eorum qui comprehenderunt
*Luc. 22.* Ieſum.Et in euãgelio ſuo quomodo factum ſit,explicat Lucas & ait,Adhuc loquente Ieſu,ecce turba & qui vocabatur
*Ioan.18.* Iudas,vnus de duodecim,antecebat eos, & appropinquauit Ieſu vt obſcularetur eũ.Idem & Ioannes cõmemorat,dicẽs, Iudas cum accepiſſet cohortem,& à põtificibus & phariſęis miniſtros &c.Pergit de Iuda Petrus & ait,Qui commemoratus erat in nobis,& ſortitus erat ſortem miniſterii huius de
*Mar. 3.* apoſtolatu loquitur hic Petrus in quẽ & Iudas elect⁹ fuerat
*Mat.10.* à domino,vt teſtatur Marcus,fecit vt eſſent duodecim cum

illo,& vt mitteret eos prædicare,ex iis etiã Iudas fuit nume ro ſaltem,nõ merito , quod & eccleſia de omnibus dicere poteſt miniſtris malis. Vbi ſatis apparet iniquitatem nõ au ferre officium,quoniã etſi quis peccator eſt, tñ adhuc prin ceps eſt,epiſcopus,parochus,iudex &c.ſic Iudas quãuis ini quus,apoſtolatum tamẽ habuit vſq; in ſuſpendium ſuum. & ſic domin' dixit ad diſcipulos,Nõne ego vos duodecim ele gi,& vnus ex vobis diabolus eſt?loquẽs vtiq; de Iuda,quem ſciebat ſe traditurum &c. Et hic quidẽ poſſedit agrũ de mercede iniquitatis.agrum intelligit Petrus peregrinorum qui triginta denariis coempt' eſt,quos abiecerat Iudas pre cium ſanguinis.Sunt qui dicãt Iudam poſſediſſe agrum il lum,quoniam in eo ſepultus ſit.verũ ij nullam habent ſcri pturæ autoritatẽ.Verũ Beda ait id more ſacri eloquij dictũ eſſe,poſſedit,pro poſſidere fecit.pecunia enim illa precium iniquitatis erat & perditionis,quam aduerſus Chriſtũ ope ratus fuerat,quoniam omnis pecunia male conquiſita,pre- cium eſt iniquitatis , nec bene commodat vlli. Suſpenſus etiam ille crepuit medius.O præmiũ iuſtũ malignitatis ſuæ indigna ſiquidẽ erat anima eius maledicta quæ per os emi graret,quo oſcultatus fuerat ipſe Chriſtũ prodẽdo.O pec- cator filij Iudę,quiſquis indigne aſſumis ſacratiſſimũ Chri ſti corpus,caue tibi ne hac morte & tu moriaris,cõtingatq; tibi quod hæretico Arrio.Teſtatur Matthæus Iudam ſuſpẽ diſſe ſeipſum.id quando acciderit,ex ſcriptura non cõſtat. ſunt quidem nõnulli qui factum eſſe ſtatim putãt in die pa- raſceues,quum videret dominũ adeo crudeliter magnis ſup pliciis affici.ratus enim ipſe erat effugiturum eũ manus Iu dæorum,vt ſæpe antea fecerat.Alij putãt ipſum ſuſpẽdiſſe ſe tãdẽ in die paſchæ,ſic quod diuulgata reſurrectionis do- minicæ fama,deſperare cœperit & ſemet ſuſpẽderit.Quic quid ſit illud,& quãdocunq; ſe ſuſpenderit ,conſtat vtique eum iam cũ hæc diceret Petrus,ſe ſuſpẽdiſſe ante feſta pen- tecoſtes. 4 Cæterum deinceps iam teſtimoniũ ex Daui- de introducit Petrus,quo cõfirmat,aliũ apoſtolũ in locũ Iu dæ eligi debere.& gemitũ quidẽ locum inducit ex diuerſis pſalmis deſumptũ,alterũ ex pſal.68.Fiat commemoratio eo- rũ deſerta,& nõ ſit qui inhabitet in ea:alterũ ex pſal. 108. Epiſcopatum eius accipiat alter. Prior ille loc' plerũq; de Iudæis intelligitur,quorum ſynagoga à deo contempta ſe-

*Ioan.6.* *Matt.27* *Beda.* *Lib.10. eccl.hiſt. Et l.3.tri partitæ in fine.*

det iam ſine rege, principe, ſacrificio, altari, ephod & ſine Theraphin. Ita autē inducit Petrus, quaſi & de Iuda ītelligatur, cuius domus per ſuſpēdiū facta eſt deſerta. Altera autē auctoritas proprie de Iuda accipienda eſt quoniā in eodem pſalmo triginta ſunt maledictiones in Iudā Schariothem illata, iuxta numerū argenteorū quibus dominū vendere nō timuit. Iuda ergo puer ſuſpēdiū cōſummaro, cū iam duodenari⁹ apoſtolorū numerus imperfect⁹ eſſet (illū enī multis locis ſpiritusſanct⁹ abſolutū eſt cōprobauit, ſicut de apoſtolis dicturi ſumus) ideo oportuit teſtē aſſumi ex iis viris qui fuerāt cōgregati in omni tēpore, quo intrauit & exiuit inter eos dominus Ieſus. Ecce ex viris inquit, nō mulierib⁹, quæ tamē ibi erant aliquot celebres & ſanctæ, imo ipſa quoque ſanctiſſima virgo Maria, ſed ea tamē indulſit permitq; facile. vt Petrus iuſſum & cōmiſſū exequeretur ſpirit⁹ ſancti, neq; præſumpſit vllam in fide ordinationē facere, quod nūc procaculæ conantur Lutheranorū vxorculæ facere, nō cogitātes quod Paulus præcipit Mulieribus ſilentiū in eccleſia. Verū & huc illuc ꝓficiſci oportebat apoſtolos ad officiū prædicandi, cōferendiq; teſtimoniū de Chriſto, in qua re adminiſtrāda minus & aptitudinis & auctoritatis habiturus erat ſexus muliebris quam virilis ſtatuerūt ergo duos, quos fuiſſe putāt nōnulli ex ſeptuaginta duobus diſcipulis. vnanimiter deinde orarūt dominū, vt eis reuelaret quē ex iis duobus elegiſſet ad āpoſtolatū, vnde cōſuetudo profecta eſt eccleſiaſtica ante electiones dominū rogādi pro gratia ſpiritusſancti. Sed multi interim nō expectant illā, ſed præuenientes multis conatibus, aliquando temerariis corrupte lis munerum & largitionibus emunt ſuffragia, nō cōfidentes ſpiritui ſācto, certū ſibi faciūt per fas nefaſq; electionē. iniq; & ſane iniuſte, vnde & multa miſerrime ſurſum ac deorſum iactantur in mundo. Dederūt itaque ſortes eis, & cecidit ſors ſuper Matthiā. De hac ſorte multa ſcribūt doctores, eo quod ſortibus epiſcopū aut quēcunq; prælatū eligere canonibus cautū eſt ca. vlti. extra de ſorti. Quidam prætextū hunc quærunt, dicentes factam eſſe electionem hanc prius, quā perfectio ſpiritus diffuſa fuerit in eccliſiam. dicit ergo Beda. Matthias qui ante pētecoſten ordinatur, ſorte quæritur: ſeptem vero diaconi qui poſtea, nequaquā ſortis agitatione, ſed diſcipulorū tantum electione, apoſtolo-

*Oſea.1.* *Beda.* *In communi.* 1.Cor14. *Beda.* *Hieron.* *Beda* *Act. 6.*

rum vero oratione & manus impoſitione ſunt ordinati. Verum hoc nō ab omnib⁹ recipitur, diaconos ex ſpiritu ſancto electos eſſe, & non etiā Matthiā apoſtolū, quum tamē apoſtolū eſſe, multis modis maius & eminētius ſit quā eſſe diaconum. voluit ergo hic quoque apoſtolos dediſſe fortem ex ſpiritus ſancti inſtinctu. Adhuc alij putāt fortē hanc nō cōmuni modo datā eſſe, ſicuti nūc numero pari aut impari, ſingulis quoq; vtimur breuib⁹ & lōgioribus, aut ſimili re fortuita, ſed ſignū fuiſſe diuinitus datum. id ex ipſa apoſtolorū oratione cōiiciunt, quando orarunt, Tu dñe oſtende quem elegeris ex iis duob⁹. & vtiq; in hoc opere ſancto exaudiuit eos deus orātes, & oſtēdit quē elegerit. Idem affirmat Dionyſius, inquiens, Videtur mihi ſcriptura ſortē appellaſſe diuini quippiā & pręcipue muneris, per quod illi choro ſacratiſſimo inſinuaretur, qui eſſet diuina electione declaratus. Ita putant multi ſanctum Matthiam per illuſtrationem radij aut alterius viſibilis ſigni, à domino deo oſtēſum & declaratum apoſtolum, qui ſic annumeratus eſt cum vndecim apoſtolis, vti in aliis dationibus ſpiritus ſancti factum eſt.

*De eccl. hier. c.5. part.3.*

## DE S. MATHIA.

SAnctus Matthias apoſtolus à deo electus, & per Petrum alioſq; ſanctos cœtui adiunctus, remanſit cum hac ſancta cōgregatione, donec apoſtoli ex cōmiſſione Chriſti diuiderētur, in vniuerſum orbē profecti. ibi tūc primū ille prædicauit in Macedonia, vbi fidē Chriſti aſtruxit multa inſuper paſſus aduerſa ab idololatris, venenum exhibitū bibit ſine dāno, victus quoq;, à Chriſto domino ſibi apparēte cōfortatus & liberatus eſt. Hinc in Iudæam reuerſus, prædicauit, atq; à Iudæis pro blaſphemo captus & lapidatus eſt, incuſſa tandē capiti ſuo ſecuri, ſepultus ita in Iudęa eſt, deinde miſſus Romā à Cōſtātino. Quū autē Helena vrbē Treuirim multū amaret, & gnauiter ædificaret, multiſq; tēplis illuſtraret, curauit per epiſcopū Agritiū, qui antea patriarcha fuerat Antiochenus, nū q; primus factus fuerat archiepiſcop⁹ Treuirēſis, reliquias S. Matthiæ apoſtoli Treuerim transferri, illas quoq; in S. Eucharij primi epiſcopi tēplo, argēteo repoſuit ſarcophago. vnde deinceps templum illud S. Matthiæ dici cœpit. Sic itaque vnicus ille apoſtolus eſt qui in Germania habēt integer & corpore toto, licet in eodē monaſterio magna pars reliquiarū ſancti

Philippi collocata ſit. illum colite, vt pro vobis interceſſor apud dominum deum exiſtat pius ac propitius, Amen.

## DE S. IOSEPH NVTRITIO PVERI *Ieſu, & marito virginis matris Mariæ.*

Qui cuſtos eſt domini ſui, glorificabitur. Prou. 27.

A B æterno ſibi dominus virginẽ elegit Mariã, iuxta id quod & Sapiens agnouit, quum dixit in ſpiritu, Dominus poſſedit me ab initio viarum ſuarum: an-
*Prou.8.* tequam quicquam faceret à principio, ab æterno ordinata ſum, & ex antiquis antiquam terra fieret. Quod ſi igitur ab æterno deus ſibi illa elegit matrẽ, ipſaq; virgo tenella erat, quanuis multos ſubitura labores & pericula, eo quod puerum etiã Ieſum ita volẽte deo, multas ſuſtinere oportebat perſequtiones, cuius curã, interim agere decebat Ioſephum in fuga ad AEgyptũ & reditu, ideo ſicut Maria ab æterno præuiſa fuit in matrem fidij dei, ita & Ioſeph in nutritum atque cuſtodem Chriſti & Mariæ electus, conuenientibus huic officio donis ornatus eſt, vt non male de eo intelliga-
*Pſal.22.* tur illud Dauidicum, Præueniſti eũ in benedictionibus dulcedinis, poſuiſti in capite eius coronam de lapide precioſo. vtiq; enim beatitudinem ille hanc conſequutus eſt, de qua
*Eccle.25* Sapiens dixit, Beatus qui habitat cum muliere ſenſata. &
*&.26.* inde, Mulieris bonæ beatus vir, atque non multo poſt, Pars bona mulier bona in parte bona timentium deum dabitur viro pro factis bonis. Quando igitur vir ſanctus in cuſtodem pueri Ieſu, & virginis matris electus eſt, merito gloria magna exornatus eſt, iuxta id quod principio induximus, Qui cuſtos eſt domini ſui, glorificabitur.

*Euangelium Matthæi. I. Liber generationis. Vel Matthæi. I. Quum eſſet deſponſata mater Ieſu. Vel ibidem, Exurgens Ioſeph á ſomnis. Vel Matthæi. 2. Angelus domini apperuit Ioſeph in ſomnis. Vel Lucæ. 2. Et erant pater eius & mater eius mirantes. Vel Marci. 6. Facto ſalbato, cœpit Ieſus in ſinagoga docere, Varii variant, quiſque pro ſua deuotione & conſuetudine eccleſiæ, in qua moratur. Euangelium generationi. expoſuimus ſupra in feſto conceptionis Mariæ. Euangelium, Erant pater eius*

*& mater eius, declarauimus parte prima. ideo iis omiſſis, dicamus aliqua de dignitate S. Ioſeph, &c.*

E T principio quidē, ſi vniuerſam reuoluamus ſcripturam, inueniemus huius nominis quatuor, eorumq́ue ſingulorum laus vni huic decenter tribui poteſt. primus adeo Ioſeph, patriarcha fuit, filius Iacob, is qui principali virtute Sapientia laudē emeruit maximam, quoniam totam rexit AEgyptum. (Dic hiſtoriam quantum placet, & applica) Ioſeph ille typum Chriſti geſſit, eo quod ipſum fratres ſui tanto perſequebantur odio, vt ne verbum quidem pacificum vllum ei loquerentur. Quomodo & Iudęi fratres Chriſti ipſum in mortem vſque perſequuti ſunt. Inſuper fratres eius vendiderunt ipſum denariis viginti, ex conſilio Iudæ vnius ex fratribus, non ſecus atque apoſtolus Chriſti Iudas magiſtrum ſuum vendidit triginta denariis. Ioſeph à Pharaone pro ſapientiſſimo habitus & reputatus eſt, quamobrem lingua AEgyptiorum ſaluatorem mūdi vocauit. Et dominus à Petro ſapientiſſimus iudicatus eſt. nanque cæteris à domino ſecedentibus, quum quæreret ille, an non & ipſe abiturus eſſet, dixit, Domine, quo ibimus? verba vitæ habes. Alibi etiam quum apoſtolos ſuos interrogaret quemnam ſe eſſe dicerent, ſolus reſpondit ipſe: Tu es Chriſtus filius dei viui. Ita Ioſeph ille & multis modis laudatus eſt, & typus Chriſti extitit. *Gene. 49* *Auguſt. ſuper Geneſim* *Gene. 37* *Gene. 37* *Gen. 41.* *Ioan. 6.* *Mat 16.* *Mar 15.*

Alter autem Ioſeph nobilis iſte fuit ex Arimathia, quem ſua commēdauit fortitudo, ſiquidem & ipſe erat expectans regnum dei. vnde nihil diffidēs, ingreſſus eſt ad Pilatum, & petiit corpus Ieſu, illudq́; ſepeliuit in monumento ſuo nouo. qua re non ſine laude inſeruiuit domino iam tum mortuo, vnde & ipſe laudem & gloriam meruit apud dominum deum. Tertius porro Ioſeph, filius eſt Alphæi & Mariæ Cleophæ, vnus ex ſeptuagintaduob9 diſcipulis frater Simonis & Iudæ & Iacobi minoris. hunc quoque ſingulare commendat exemplum iuſtitiæ. quum enim ſurgeret Petrus inter fideles primitiuæ eccleſiæ, iamq́; ſucceſſor eſſet eligendus in locum Iudæ, conſtitutus eſt hic Ioſeph, qui vocatur Barſabas, qui cognominatus eſt iuſtus. An non hæc ei laus magna eſt, ipſum iam tum à fidelibus habitum eſſe dignum qui fieret apoſtolus, cui etiā dignitas & exiſtimatio eo fuit *Marc. 6.*

amplior,quod veluti proprio cognométo ab omnibus dicebatur iuſtus?non me præterit,quod alij dicunt hoc nomen fuiſſe propitium. Quartus hic Ioſoph,cuius hodie feſtũ colimus laudari poſſet a quarta illa virtute continẽtiæ. ſed de eius laude paulo poſt dicturi ſumus,tantũ iam oſtendamus ipſum trium illorum virtutes in ſe cũctas habuiſſe. primi enim ſapientiam,ſecũdi fortitudinẽ,& iuſtitiam tertij in ſe vnus habuit. nanq; ſi ſapiens nõ fuiſſet, quomodo per AEgyptiacam profectionẽ pericula ex Herode imminẽtia euitare potuiſſet?ſiquidem vel ex maſcula ſua virtute idoneus erat,qui puerũ Ieſum & Mariã cuſtodiret,fugiẽtes in AEgyptum Sed & iuſtitiæ eius teſtimoniũ Matthæus præbet quum ait. Ioſeph vir eius quum eſſet iuſtus,& nollet eã traducere: Ecce commũni ſcripturæ more expreſſit euãgeliſta eum omnibus ornatũ virtutibus, iuſtum coram deo fuiſſe.

*Matth.1.*

2 Eſt itaque illud præcipuum in laudibus Ioſeph,vnde reliqua manãt quæ deinceps explicabimus,quoniam maritus Mariæ exitit,ſi quidẽ hæc illi deſpõſata eſt, Matthæo & Luca atteſtãtibus. Multa hic de matrimonio dici poſſent inter Mariam & Ioſeph,atque quod hoc perfectum cõiugium omnia habitauit bona matrimonij,quãuis corporaliter cõmixti ipſi nõ ſunt.ſed neque propoſuerunt illud vnquã facere,quod ambo perpetuam vouerant caſtitatem, ſicut ex verbis Mariæ ad angelũ ſatis colligitur. Virum enim, dixit illa,non cognoſco Hoc eſt,vt ait Ambroſius,propoſui mihi nullum me cognituram. Si nãque vere dicere potuit Sarra vxor Thobiæ, Tu ſcis domine quia nũquam concupiui virum, & mundam ſeruaui animam meam ab omni concupiſcentia,virum tamen cum timore tuo,nõ cum libidine mea conſenſi ſuſcipere.quãto magis potuit hoc dicere Maria virgo & mater dei?Sic autẽ & Ioſeph virgo permanſit,perpetuámque caſtitatem ſeruauit. Id iis verbis affirmat ſanctus Hieronymus contra Heluidium,Tu,inquit,dicis Mariã virginem nõ permanſiſſe.ego mihi plus vendico,etiam ipſum Ioſeph virginem fuiſſe per Mariam,vt ex virginali coniugio virgo filiũs naſceretur.plus enim fuit cuſtos Mariæ quã maritus. Adduci in hoc idem poteſt validum argumentum, Chriſtus iam morti proximus in cruce pendens. matrẽ Ioanni commẽdauit apoſtolo,vbi quærunt doctores, quur nõ Petro aut alteri ex diſcipulis commiſerit eam, redduntque

*August. contra Fau.l.23.*
*Lucæ 1.*
*Thob. 3.*
*Hieron.*
*Ioan.9.*

rationem huiuſmodi, quoniam virginem virgini virgo cō- *Beda.*
mendare voluit. quod ſi igitur Chriſtus Mariam iam grandæuam an nos habentē quadragintaocto, nō niſi virgini cō mendauit, ſequitur eum teneram illam adhuc in annis iuuenilibus puellam non alteri quam virgini cōmiſiſſe. Inſuper addit Gerſon, conſiderandum hoc eſſe, non virginem tantū fuiſſe Ioſeph, ſed & in eo deum per gratiam ſuam omnē car nalem concupiſcentię ardorem extinxiſſe, vt ſic potuerit cū ſanctiſſima pulcherrimaq; virgine Maria, citra omnē prauæ libidinis tentationem cohabitare. Vnde ſunt qui volūt Ioſephum in ipſo matris vtero ſanctificatum inſtar Ioannis Baptiſtæ. (& ideo improbatur ſententia aliquorum, qui opinantur Ioſeph prius fuiſſe coniugatum, & ex priori coniugio habuiſſe filios, qui propterea dicti ſint fratres domini, ſicut Iacobus, licet illius ſententiæ fuit beatus Ambroſius, tamen per ſuperiora bene refellitur, & per Hieronymum *Ambro.*
contra Heluidium & ſuper Matth. cap. 13. & de viris illuſt.)

3 Rationes autem, quur Maria deſponſata fuerit Ioſeph, *Galat. 1.*
aſſignari multæ ſolent. eo enim ipſo Chriſtus incarnationem ſuam voluit celare diabolum, qui alias paſſionem & mortem eius quocunque modo impediuiſſet. deinde, ne Iudæi aduerſus virginem furore correpti, eam lapidarent. ad *Orige. in*
hæc, vt ille paruuli ſimul & matris in fuga Aegyptiaca, & *Homilia.*
alibi curam gereret. Plures paſſim extant cauſæ, quarum quatuordecim ſolus Albertus ſuppeditabit Magnumq; hoc eſt, quod hic conſideramus ſiquidem tanti fecit matris ſuæ dignitatem dominus, vt magis paſſus ſit, homines partim dubitare, partim etiam errare circa ſuam natiuitatem, ita vt fabri filius diceretur, quam vt mater ſi maritum non habuiſſet, in ſuſpicionem impudicitiæ apud homines incidiſſet. Quanuis poterant etiā Iudæi & Herodes hunc ſibi prętextum aſſumpſiſſe, quod merito perſequerentur eum, qui nec legitime foret natus. Inſuper abhorrere poterant Gentiles, ſi quando audiſſent dominum non legitime fuiſſe natum. vnde & Ambroſius ait, Quid Iudæis, quid Herodi poſ- *Ambro*
ſet aſcribi, ſi natum viderētur ex adulterio perſequuti? Mitto hic hiſtoriam, quomodo viri de ſtirpe Dauid cum virgis venerint ad ſummum ſacerdotem, vbi quum ex omnibus ſo- *Epipha-*
la virga Ioſeph florere cœperit, declaratum fertur, ipſum à *nius.*
deo electū fuiſſe in cōiugē Marię. Verū hic occurrit quęſtio

Quum ſupra dictũ ſit, & meminerit Ambroſ. ideo deſpõſatum fuiſſe Ioſeph Mariæ, vt eius & filij curã gereret in fuga maxime AEgyptiaca, quomodo huic labori & ſolicitudini accõmodus ille fuerit iam vetulum & ſenio confectus, planeq; talis, qui magis aliena cura indiguerit quam qui eam aliis impenderet? Reſpõdet ad hoc Gerſon, & ait non fuiſſe eum admodum ætate grauatum, ſed adhuc robuſtũ iuuenẽ, vt ſic facile expeditam vtriuſq; curam gerere potuerit. Rationem aſſignat ille eãdem, quoniã ſeniculus tam longe expeditioni ac profectioni parũ fuiſſe idoneus. addit inde locum illum propheticũ, Gaudebit ſponſus ſuper ſponſam, & habitabit iuuenis cũ virgine. ait Gloſſa, Ioſeph cum Maria. Ad hæc, Ioſeph ita iuuenis, magis fuit idoneus & famã defendere virginis, & diabolo celare myſteriũ incarnationis quam ſi iam ſenio confeſſus fuiſſet. Quãuis apud me rationes illæ non tãtum valent, & cõcludunt, ſicut eas alij extollunt ſiquidẽ non minus poſſibile fuit deo etiam ſeniculo Ioſeph virtutẽ & vigorem cõferre proficiendi in AEgyptum, quã quod iuueni donum impendiſſet pudiciæ & caſtitatis. Itaq; in hac re non lubet ad alterutram partẽ declinare, vbi nullum nobis conſtat ſcripturæ præ pro quacunq; teſtimonium, eo maxime, quod à recepta & diu perſuaſa opinione temere diſcedendũ nũ eſt. facilius igitur paterer, antiquiori ſentẽtiæ autoritatem ſuam fidemq; manere. 4 Sequitur ex omnibus illis, Ioſeph à deo electũ eſſe cuſtodem Mariæ, ſuæq; intemeratæ pudicitiæ & virginitatis, nominis quoq; & famæ melioris, inſuper vitæ illius & ſalutis tutorẽ defenſoremq; in Iudæa ſimul & AEgypto, vbi conſtat eũ coniugi ſuæ fideliſſime inſeruiſſe. Quo nomine etiã adhuc virgines & matronę honeſtæ nominis ſui & honoris integritatẽ ſancto debent Ioſeph committere: omnes inſuper, quibus periculoſæ inſtituuntur profectiones, locaq; adeunda ſunt parum tuta ſemet S. Ioſeph cõmittere debent, & ex illo comitatum, ſecuritatẽ, tutelam & interceſſionẽ petere Neq; vero virginis tantũ matris, ſed & pueri Ieſu cuſtos ſedulus extitit, atq; ſic nõ Mariæ, ſed Ioſeph arripuit angelus, dicens, Surge & accipe puerum matremq;, & vade in AEgyptum, & eſto ibi donec dixero tibi. Magnum hoc eſt, tutela ſua Ioſephum cuſtodire debere & ſuſtẽtare, qui ſuſtẽtat omnia, omnia cuſtodit, & vniuerſo dominabitur orbi. ſed nec in

*In ſermone de natiuitat. Mariæ.*

*Eſaiæ 62*

*Matth. 2*

in fantilibus annis hoc tantũ fecit, ſed ſemper deinceps pa terna ei obſequia exhibuit vſque dum duodecim annorum eſſet, victũ laboribus ſuis ei ſuggeſſit, ipſi de omnibus vt pa ter prouidit, ita vt pater eius iã ab õnibus haberetur, Chri ſtusque fabri filius diceretur. Merito itaque ab eodem quẽ ſedulo adeo cuſtodiuit, glorificatus eſt in æternę glorię fœ licitate. Oremus dominum deum, &c. *Mat. 13.*

## HOMILIA POSTERIOR.

*Qui timet deum, faciet bona: & qui continens eſt iuſtitiæ, apprehendet illam, & obuiabit illi quaſi mater honorificata.* *Eccleſiaſt.* 15

Irãtur pleriq; , quur parũ adeo in ſacris literis de na tiuitate, vita, dignitate & gloria virginis matris Ma rię ſit deſcriptũ, & aliquãto minus de Ioſeph. ſed mi rari deſinent, ſi paulo altius expenderint totũ mũdũm cõ prehendere non poſſe laudes Mariæ & Ioſeph, ſi ad lõgum omnia de eis eſſent deſcripta. ideoque ſi quis quod ſcriptũ eſt, puſillũ expendit. facilus etiã reliquum quod maius eſt inueniet. quãuis enĩ verũ eſt ꝙ de iuſto ait Dauid ad dominũ, Præueniſti eum in benedictionis dulcedinis, ita vt nemo niſi præueniente dei gratia iuſtificeť, iuxta illud ꝙ & dñs dixit, Nemo veniet ad me, niſi pater meꝰ traxerit eũ: nemo tamẽ ad magnã venit profectionẽ, niſi per media quę præcedãt, dicẽte ſuper hoc Maximo in homilia de martyribus, martyres propter adipiſcendã cæleſtẽ corã omnibus ſe mandatis dominicis ſubdiderunt, & ita cunctis ſe defixerunt legibus ſaluatoris, vt propter anteãctã vitam merentur ad hãc martyrij gloriã peruenire. Nõ enim illo in tẽpore tantũ perfecerunt præceptũ domini, quo cõfeſſionis ſup pliciũ pertulerunt. ſed neceſſe eſt illos prius ſecũdũ euangelium Chriſti vixiſſe, vt Chriſti paſſionibus potirẽtur. Ita hic de S. Ioſeph dicere poſſumus, vt maxime parũ de eo ſit ſcriptum, tamẽ tantũ nobis extat ac cõſtat, eum etiã antea vitam ſanctam vixiſſe, quoniã alias ad tam ſublimẽ gradũ euectus non eſſet. Chriſtus nanq; ei matrẽ ſuam cõmiſitꝫ deꝰ çidem propriũ filium ſuũ cuſtodiendum cõmẽdauit matris dei cõiunx ille fuit, Chriſtiq; cuſtos & nutritius, ex mũdo vniuerſo vnicũ ſibi deus ad hoc miniſteriũ delegerat virũ de ſtirpe Dauid, Ioſeph hunc ſolum: quod vtique factũ non

*Gerſon.* *Ioan. 6.* *Maxim.*

fuiſſet,niſi ille antea qroq; vitam ſan&ctam,& deo bene placenté egiſſet.Quia ergo timuit deũ,fecitq; bona, continẽs inſuper fuit iuſtitiæ.apprehendit illam,ipſaq; ei honorifice obuiauit,ita vt ex omnibus vnus putatiuus haberetur pater pueri Ieſu,q ipſum etiam toties amice patrem appellauit, quoniam qui timet deum &c.

Euangelium vt ſupra.

Quibus quantiſq; immenſæ ſanctitatis donis diuinitus donatus ſanctus Ioſeph fuerit,lõgũ nobis eſt ex ordine recenſere.nos itaq; ex multis paucula tantũ recẽſebimus,ad laudẽ dei & ſancti Ioſeph honorẽ.nihil interim de eius natiuitatis ſanctimonia dicere anim⁹ eſt,quõ & quare ſit ille deſpõſatus Mariæ,quo pacto in accumulatiõe virtutũ ceteros ſui nominis ſãctos excelluerit tacebimus quod ſupra p nos tactũ eſt,decuiſſe vt ille nutriti⁹ tutor paruulo Ieſu daretur à deo.quãuis enim ſint hæc magna,tamẽ habemus in eo priuilegia illis lõga maiora in ſcriptũris expreſſa. Pricipio nã que quis non videat magnũ hunc eſſe Ioſephi honorẽ,quod

*Mat.* 1. genealogiã Chriſti deſcripturus Natthæus,idipſum per Ioſeph facit,non Mariã?ſic enim ait,Liber generationis Ieſu Chriſti,filij Dauid,filij Abrahã tandemq; patriarchis & pro

*Super Luc.*3. phetis enumeratis.ſubdit,Iacob genuit Ioſeph virũ Marię, de qua natus eſt Ieſus,q vocatur Chriſtus. Ambroſ.dubitare,inquit poſſemus,niſi conſuetudo nos inſtrueret ſcripturarũ,quæ ſemper viri originẽ quærit. & inde, Viri perſona quæritur qui etiã in ſenatu & reliquis ciuitatũ curiis generis aſſerit dignitatẽ. ſicq; Chriſtus quũ venit in mundum, etiã ſecundũ mũdũ debuit deſcribi.Quumq; ij qui ſecundũ mundũ maximi vederi cupiũt,generis ſui nobilitatẽ à primis iã inde maiorib⁹ magno tumore & faſtu exaggerẽt,cõſtat ex Matthæo,Ioſeph ex nobliſsimo patriarcharũ genere eſſe prognatũ,ex tot præclariſſimis regib⁹ maximiſq; viris. vnde nõ immerito genealogiã Chriſti ex Ioſeph cõtexere voluit euãgeliſta.(Induc,ſi vis,ex feſto cõceptiõs Marię.) Fuitq; genealogiæ hui⁹ ſtirpis illa multũ benedicta,quę ex Ioſeph ꝑfecta eſt,ſicut promiſſio Abrahæ & Diuidi facta eſt.atq; ibi cognationẽ cernere licet Marię & Ieſu, quo ad Ioſeph,quoniam omnes à ſtirpe Dauidica deſcenderunt.

2 Hoc qroq; in laudibus Ioſeph cõputatur,quoniã non tantũ Mariæ cohabitauit amice,ſed & puero Ieſu,quę ſum-

ma fuit dignitas,Siquidem quum magnificiamus in Ioāne quod digito oſtenderit Chriſtū.qui deinceps corpore Ioannis combuſto illæſeus permanſit:ſi pro magno habemus in Ioāne euāgeliſta,quod ſupra pectus dñi id cœna recubuit. inſuper magno cōmodo fuit mulieri illi ſolus fimbriæ veſti menti dominici cōtactus,& ſimili modo in aliis,quā lōge tū illuſtrior tū eminētior erit dignitas Ioſep,qui(vt pie credēdū eſt)ſine dubio non ſemel Chriſtū in vlnis ſuis geſtauit,manibus tractauit,& ſæpe amplexus eſt,amāter cū inſuper & paterne oſculratus?Quoq; certior ille fuit filiū eum eſſe dei,eo plura ei exhibuit obſequia,maioriſque charitatis argumēta,ſicut cū filio ſuo dilecto pater amantiſſimus agere ſolet.Huiuſmodi nimirū honorē & reuerētiam Chriſto exhibuit Ioſeph,vt hinc perſuaſum omnibus eſſet,Maria tātū excepta.ipſum Ioſephi filium eſſe, eo quod hic illi omnia paternæ dilectionis argumēta & officia præſtaret.Quū autē Ioſeph ante Chriſti paſſionē & mortē mortu' ipſe fuerit(alias enim quid opus fuiſſet eum tātopere matrē Ioanni cōmēdare?)vtique Chriſtus & Maria funus Ioſephi deplorarūt,quoniā creditur eum ante Chriſti baptiſmū fuiſſe demortuū.ita cū Maria annis 30.vixiſſet,Ioſepho itaque letaliter agrotāte.quiſque pro ſuo pio affectu cogitare poteſt,quātū rurſus miniſterij,& ſolatij dñs,vt puta filius eius creditus,ſuo putatirio parēti quo ad mūdum exhibuerit ſi enim ſuper Lazarū fleuit adeo, vt mirarentur tam ferventē ipſius amorē Iudæi,quāto ardentius fleuit nutritij ſui parentis mortē ? Vſqueadeo mutua illa Ioſephi cum domino Ieſu & virgine Maria cōuerſatio,immēſam eius arguit ſanctimoniā & dignitatē.vnde ſperare facile liceat,quod quicquid filiū ſuum Chriſtum rogauerit Ioſeph,vel etiam cōiugem dilectiſſimam Mariā,eius repulſam paſſus ſit nunquam.Vos itaque clariſſimi,nolite tam ſancti viri obliuiſci quin eum ſedulo inuocate pio affectu,neque ille in neceſſitate vos deſeret. 3 Inde quoq; dignitas ipſi' elucefcit, quod ipſe tanquā ſupernis & intimis dei ſecretis myſteriū incarnationis Chriſti ab angelis audiuit.quū enim deſpōſata eſſet Maria Ioſeph,antequam familiarius cohabitarēt, venit ad eam archāgelus Gabriel,ipſaque filiun dei cooperante ſpiritu ſancto concepit, ſtatim deinde ſurrexit,& in mōtana profecta feſtinātei viſitauit Elizabeth.vbi doctores pu-

*Ioan.5.* *Ioan.13.* *Luc.8.* *Matt.13.* *Hiero.* *Ioan.11.* *Luc.1.*

tāt Ioſephum eam fuiſſe comitatum,aut certe eam niſi ipſo permittēte nō abiiſſe. manſitq; hic Maria tribus menſibus
*Matt.1.* cum cognata. Rurſus aūt domum reditura ad maritum,inuē ta eſt habere in vtero de ſpiritu ſancto:& Ioſeph,quia iuſt⁹ erat,metuebat eā ad ſe addudere,vnde cogitabat eā clādi mittere. Neque tamen quod eam dimittere clam voluit,fa ctū id eſſe credēdū eſt vllius ſuſpicione mali: ſed ideo,quo niam virtutē myſterij & ſacramentum quodā magnificū in
*Origen.* eodē cognoſcebat,cui approximare ſe indignū æſtimabat, iuſte ſe humilians in omnibus,timebat ſubimet ipſius tātæ
*Hironi.* ſanctitatis cōiunctionē adhibere. Subſcribit Hieronymus, Ioſeph ſciēs illius caſtitatē & admirans quod euenerat, celat ſilētio,cui⁹ myſteriū neſciebat. Nouerat ille vitæ ipſius ſanctimoniā,& virginalis virtutis honeſtatē Nouerat vtri
*Luc.5.* uſque cōiunctionē,& coniugiū caſtū ex ſpiritu ſancto eſſe. Nouerat inſuper vtriuſque propoſitū,quod virginalē caſtitatē ambo voluiſſent: non ergo de Maria diffidebat,ſed more humiliū ſemet indignū reputabat,qui huic ſanctiſſimæ & à deo electæ virgini cohabitaret,ſicut & Petrus dicebat, Domine,exi à me,quia homo peccator ſum. Amitatur
*Sup.Ma.* hoc idem Chryſoſtomus,& ait, O inextimabilis virtus Mariæ,plus credebat Ioſeph ſanctitati Mariæ,quam eius vtero plus gratiæ dei quam naturæ. Videbat quidē eam grauidā, ſed nihil de ea ſiniſtrum ſuſpicari poterat. magis potiusq; credebat virginē cōcipere poſſe,quam Mariā peccaſſe. inde cogitabat de modo quo tā ſanctā virginē dimitteret,cuius cohabitatione ipſe dignus nō erat. Hinc teſtatur quædam
*Gloſ.* Gloſſa,ex facie virginis egreſſum fuiſſe quēdam ſplēdorem diuinum,& radium decētiſſimum: vnde nihil niſi magnum & præclarū de ea cogitare Ioſep potuit. Neque mirum eſt,
*Augu.* Ioſeph de Maria mali nihil cogitaſſe(licet Auguſtin⁹ videa
*Bonauen.* tur alicubi dicere cōtrariū(quum ſcribat Bonauentura habuiſſe ex fidei relatione Iudæi,etſi formoſiſſima fuerit Maria,neminē tamē eorū vnquam ex eius aſpectu exarſiſſe libidine,aūt in cōcupiſcētias malas incidiſſe. ſiquidē illa eiuſ
*Mat.1.* modi affectiōes prauas ſuo honeſtiſſimo aſpectu extinxerit magis atq; deleuerit. Ioſepho itaq; de dimittēda Maria cogitāti apparuit angel⁹,& dixit, Ioſeph fili Dauid,noli timere accipere Mariā coniugem tuam,quod enim in ea natum eſt,de ſpiritu ſancto eſt: pariet autem filiū,& vocabis no-

men eius Ieſum ipſe,enim ſaluũ faciet populum ſuũ à peccatis eorũ.Hoc iam ante etiã Mariæ annũciauerat angel⁹, verũ illa celauerat,& vt erat humilima,etiã Ioſepho coiugi nõ dixerat.ſed idẽ poſtea angelus iſtud arcanũ myſteriũ que, aperuit ipſi Ioſeph,qui deinceps poſthabito metu cohabitauit Mariæ,fuitq; illi honor Ioſeph vere maxim⁹,quod ei per tantũ angelũ incarnationis myſteriũ diuinitus innotuit,ſimiliter & nominis eius ſanctiſſimi & vniuerſæ redẽptionis humanæ myſteriũ. 4 Accedit ad hũc cumulũ dignitatũ etiã illud,quod in ſua præſentia multa & magna fidei noſtræ ſactiſſimæ cõtigerũt arcana,& angel⁹ ſæpius inſuper ei loquutus eſt.Affuit enim Ioſeph,quãdo Maria Chriſtum peperit ſine dolore,quãdo mirabilia à paſtoribus cõmemorabãtur de angelorũ claritate & laude,vbi admirabũdus ſemper cum ſtupore affuit ille Ad hæc in circũciſione Chriſti interfuit Ioſeph,quãdo primũ innocẽs eius ſanguis effuſus eſt,ſanctũ illi nomen impoſitum,iuxta id,quod ei reuelauerat angel⁹,Coram affuit Ioſeph,quãdo eum tres magi adorauerũt,ſuaq; illi munera obtulerunt.Corã affuit Ioſeph,quãdo in tẽplum præſentatus Chriſtus & colũbis rurſus eſt redemptus.Audiuit ibidem prophetiam Simeonis,& hymnũ,quo ille Ieſu pueri laudes prædicauit,audiuit & Annam,ſuper quibus omnib⁹ admiratus eſt Ioſeph. Præterea quater apparuit ei angelus domini:Primum,quãdo Mariã dimittere volebat:deinde,quũ Herodes occiſur⁹ erat innocẽtes.tũc enim apparuit ei angelus & dixit,Surge,& accipe puerũ & matrem eius,& fuge in AEgyptum, & eſto ibi donec tibi dicam.Herodes nãq; quæret puerum ad perdendum eum.Tertio,quum iam ſeptẽ annis fuiſſet in AEgypto rurſus apparuit ei angelus,dicẽs:Surge,& accipe puerum & matrem eius,& reuertere in terrã Iuda , mortui ſunt enim qui quærebant animam pueri.Ad extremũ reuerſus Ioſeph in Iudæam, quũ audiret Archelaũ loco patris ſui regnare, viſus ei angelus,iuſſit ipſum proficiſci in Galilæã.Vnde facile colligere poterit quilibet pius,quãtum ſanctitatis habuerit Ioſeph,quem deus tãtis donis illuſtrauit.Cæterum quomodo ſe exhibuerit puer Ieſus erga Ioſephum,cui inde plurimum dignitatis redũdat,vel ex illo conſtat quod euãgeliſta dicit,Quoniam quũ inueniſſent eum Hieroſolymis deſcẽdit rurſus cum eis.& venit Nazareth,& erat ſubditus

*Luc.2.*

*Matt.2.*

*Luc.2.*

illis quibus tādē? Ioſeph nimirum & Mariæ.conſidera hic, quiſquis es inobediēs,qui magiſtratui parēre nō vis cōſidera exemplum Chriſti. Attēdāt liberi qui parētibus obedire recuſant. Ecce hic Chriſtus eius deiq; filius,parētib⁹ ſuis dedignatus nō eſt obtēperare: & tu tuos cōtēnes parētes, neque illos coles? nō ſequeris eorū monita,qua tādē frōte id audebis,vt eos nō patiēter audias? Ecce in foribus pœnam.aut enim duriſſimū aliquādo ſuſtinebis ſuppliciū, aut repētinus ſuperueniet interitus,quādo calūniā & cōtumeliā ipſe incides turpiſſimā,omnibus etiā in mundo futurus
*Exo. 20.* abiectiſſim⁹. Audi ſuper hoc præceptū domini, Honora patrem & matrē,vt ſis lōgæuus ſuper terrā. illud exemplo ſuo implere volēs dn̄s,ſuis quoq; patiēter paruit parentibus. O humilitatē ſaluatoris noſtri immēſam. O ordinē admirandum & ſtupēdā mutationē,vt deus hominibus,creator obſequatur & obediat creaturæ. Verum hoc magnā arguit dignitatem Ioſeph,cui ſimul Ieſus & Maria obtemperāt,non quod illud obſequium deſiderarit ipſe, ſed quia ex ſpiritu ſancto intelligebat ita velle deū.ſic ergo diſpēſatiue factū hoc eſt, ad implēdū myſteriū redēptionis. In omnib⁹ adeo
*Philip. 2.* Chriſtus nobis hominibus aſſimilari voluit, accepta enim
*Pſal. 127.* forma ſerui,habitu eſt inuētus vt homo. Expēdūt hic latius doctores,in eo ꝙ Chriſt⁹ pauper naſci voluit,ipſeq; Ioſeph
*Mat. 13.* labore ſuo victū cōquiſiuit,veniſſe ſuper ipſum bn̄dictionē hāc,laborē manuū tuarū quia māducabis beat⁹ es & bene tibi erit: quodq; Chriſto à vicinis dictū eſt fabri filiū cū
*Hieroni.* eſſe,putāt ipſum eo opere victū ſibi quæritaſſe. Inſup Hieronym⁹ putat Mariā texēdi imperitā nō fuiſſe. Docēturin
*Eccl. 33.* de etiā Diuites atq; monētur. ne liberos ſuos ociari ſināt. multā eñ malitiā docuit ocioſitas,ideo neq; Maria ocium
*Pro. vlt.* ſequuta eſt. ſed lana ac tela victū ſibi quæſiuit,atq; vt Sapiens ait quæſiuit lanā & linū,opata eſt cōſilio manuū ſuarū Hinc pie meditātur deuoti qdā patres,Chriſtū adhuc paruulū circūcurſitantē,quæ de opere & labore paterno deciderēt,ligna collegiſſe: deinde cū adoleuerat,etiā manū labori adiūxiſſe. vnde factū ſit vt à vicinis fabri fili⁹ diceretur.
*Mar. ..* Hoc opere veriſimile eſt vſum Chriſtū eſſe,donec in perfectiorē veniret ætatē,iamq; per ſe ſuæ matri proſpicere poſſet. Ibi tū feliciter ex hoc ſeculo migrauit Ioſeph, ſine dubio occurrētibus ſibi angelorū choris animāq; eius ſanctā

excipientibus & in limbum patrum deducentibus, vbi vtiq; Abraham, Dauid, omnéſq; tũ patriarchæ tũ ꝓphetæ eũ exceperunt, qui narrauit eis quomodo filiũ haberet iam Meſſiam, qui mundũ redẽpturus ipſoq; ex carcere limbi illius eſſet liberaturus, & adducturus in patriã felicitatis æternę. Eam nobis quoque omnibus concedat idem mundi cõditor & redemptor Chriſtus Ieſus dominus noſter, Amen.

## DIE ANNVNCIATIONIS

*virginis matris Mariæ quod exordium eſt noſtræ redemptionis. Euangelium. Lucæ. I.*

*IN illo tempore miſſus eſt angelus Gabriel à deo in ciuitatem Gallilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph de domo Dauid, & nomen virginis Maria.* Marc. 1.

*Et ingreſſus angelus ad eam, dixit, Aue gratia plena dominus tecũ, benedicta tu in mulieribus. Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone eius & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Et ait angelus ei, Ne timeas Maria, inueniſti enim gratiam apud deum. Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Ieſum. Hic erit magnus & filius altiſſimi vocabitur. Et dabit illi dominus deus ſedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum, Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Et reſpondens angelus, dixit ei, Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obũbrabit tibi. Ideoq; & quod naſcetur ex te ſanctũ, vocabitur filius dei. Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua, & hic mẽſis ex ſextus illi quæ vocatur ſterilis, quia nõ erit impoſſibile apud deum omne verbum. Dixit autem Maria, Ecce ancilla domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum.* Iudi. 13. Iudi. 6. Eſaiæ. 7. Mat. 1.

## HOMILIA PRIMA.

P Riuſquam ad immenſa feſtiuitatis huius myſteria perueniamus explicanda, breuiter quidem quo ad fieri poterit, ſed tamē de verbo ad verbum, hoc excutiemus euangelium, quod primum omnium peruenit in mundum: Miſſus, inquit euangeliſta, eſt angelus, qui vt cognoſcatur ex nomine, addit, Gabriel. & ūde ſiue à quo, ſubdit, à deo. Ibi primum cœpit ſalus humana & redemptio noſtra, quam non temere ab angelo incipit & exorditur euangeliſta, quoniam myſterium & ſacramētum illud ab æterno fuerat abſconditum in deo, qui tamen omnia creauit, donec ipſum per angelum reuelaret. fuitque negocio huic nuncius non inconueniens angelus, eo quod per Chriſti incarnationem reſtauratus etiam eſt lapſus angelorū: iuxta id qđ
*Ephe.1.* ait Paulus, quoniam propoſuit in eo in diſpenſatione plenitudinis temporum inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cęlis
*Ephe. 1.* & quæ in terra ſunt in ipſo. & aliud etiam Dauidicum, Iudi
*Pſal.109* cabit in nationib⁹, implebit ruinas. Decuit ergo āgelū mitti, vt ipſius lapſus (ex ſingulis enim choris aliquot exciderat angeli) reſtauraretur, ex promiſſione domini facta per prophetā, Suſcitabo tabernaculū Dauid quod cecidit, & ea quę corruerant inſtaurabo. Ad hæc, lapſus hominis à malo an-
*Amos.9* gelo incepit. Multa hic de miſſione angelorū dici poſſent, ſed nunc in præſentiarum animus nō eſt ab hiſtoria recedere. Angelo huic à deo miſſo, nomen erat Gabriel. Raro, inquit Beda, legimus, quod apparentes hominibus angeli, de
*Beda.* ſignantur ex nomine, verum quotieſcunque fit, vtique fit, vt etiam ex nomine ipſo quod miniſtraturi veniūt, inſinu-
*De nominib⁹ heb.* ent Gabriel autem fortitudinē dei ſignificat, auctore Hieronymo: quoniam in hoc venit angelus ille vt fortitudinem ipſumque filium dei annunciaret, qui vere fortis extitit ad expugnandum diabolum in hoc mūdo. Vulgare quidem eſt, quod Gabrielem hunc archangelum dicere ſolent. nemo tamē opinetur eum ex aliquo inferiori choro fuiſſe angelorū,
*Grego.* ſed ex ſupremo illo principatuum, ita inquiente Gregorio, Mittit ad virginem non quemuis angelū, ſed fortitudinem ſuum archāgelum. decuit nanq; ad hoc ſublime myſterium mitti altiſſimum angelum, quia altiſſimum annunciaret, quique ipſo nomine opus ſuum & laborem deſignaret. Gabriel enim fortitudinem dei ſonat, quum venerit ille iam annun

ciatutus regẽ gloriæ,dominum virtutum,potentem in prælio ad debellãdum aeris poteſtates.Probari idem poteſt ratione.Rex etenim negocium in quo multũ ſitum eſt expediturus,facit illud per chariſſimũ & fideliſſimũ ſibi miniſtrum.Iam vero certũ eſt quod ait Auguſtinus, in reb' per tẽp' ortis illa ſumma gratia eſt,quod homo in vnitate perſonæ cõiunctus eſt deo.miniſterium ergo tãtum vni ex altiſſimis angelis cõmittere voluit. Quid quod ad prophetã Eſaiã de ſummis angelis vnum miſit deus,quoniam ſic ſcriptum eſt,Volauit ac me vnus de Seraphin?quod ſi ad eũ de miſit dominus vnũ ex ſupremo choro ipſum tãtum expurgare vt magis idoneus eſſet ad annũciãdam prophetiã futuræ incarnatiõis Chriſti,quãto magis ex ſummo choro angelorũ miſit vnum,qui iamiam imminentem illam denũciaret? & quia inferiores angeli à ſupremis mittũtur, dixit hic Lucas angelum illũ à deo miſſum, puta immediate, & ex ſupremo choro,nõ talem qui ab alio angelo fuerit miſſus,ideoque & ad Zachariẽ dicit,Ego ſum Gabriel qui aſto ante deũ.(& ita eſt de angelis aſſiſtẽtibus)neque hoc parũ illi decuit angelo quo ad proprietatem ſuam , eo quod ipſi reuelatio tribuitur myſteriorum dei:iuxta Gloſſam quæ habet,Gabriel fac vt intelligam viſionem(id eſt,prophetiã.) Iam vero incarnatio filij dei,myſterium longe profundiſſimum eſt.Ex eo quoque decentius fuit illud, quod Euam in paradiſo peſſimus omnium ſeduxit diabolus,quem ait Chriſtus homicidam fuiſſe ab initio,& non ſtetiſſe in veritate. vnde eundem Dauid quoque draconem vocat,quem poſuit dominus ad illudendum homini.Rurſus iam conueniebat ad redemptionem hominis reſtaurandam,altiſſimum mitti angelum ad Mariam.Et cur tãdem non nobiliſſimum angelum deus ad nobiliſſimã virginem mitteret?imò decuit vt deus ad virginem qua in terris nõ habebat electiorem, angelum mitteret,quo dilectior ei non erat in cælo. Vniuerſam enim legationẽ illã vt inſtituit,ita perfecit domin' ex mera charitate generis humani.Ita deus dilexit mundũ,vt filium ſuum vnigenitum daret eſt autẽ Seraphin ſupremus angelorum chorus nomẽq; ſuũ habet à dilectione petitum.

*Pſal.24.* *Lib.12. de trin. cap.19.* *Eſa.6.* *Luc.1.* *Pſal.103.*

2 Iam porrò circunſtantias omnes proprie deſcribit euãgeliſta,quo maior ei tanquam vero ſcriptori fides adhibeatur.tempus iam ante indicauerat ſexti mẽſis,puta ab annũ- *Ioan.35.*

ciatione. Zachariæ facta. nũc poſt nomen angeli & illum à quo miſſus ſit, locum inſinuat, quia ciuitatẽ Gallilęæ cui nomẽ Nazareth. inde virginis meminit, cui nomẽ Maria: & viri, cui deſponſata fuerat, Ioſeph. Quæ oĩa ſolicite adeo, nõ temere vtiq; ſpiritus ſanctus per Lucã deſcribi voluit. nam quod à deo miſſus erat angelus ille, nuncij magnificentiam arguit, profecti à domino dominantium regumq; omniũ re-
*Apo.19* ge. ꝙ autem in Nazareth Gallilææ ciuitatẽ mittitur, à prophetia nõ abhortet, quoniã Nazareth Gallilęæ oppidũ fuit, nõ procul à mõte Thabor, vnde Nazarenus dictus eſt Chriſtus. iamque olim qui Chriſto fuerunt infenſi, nos etiam Nazarenos vocabant. Adhuc quoq; auctore Euſebio, ciuitas eſt quæ dicitur Nazareth, ſed in tribu Zabulon, de qua dixit
*Eſaiæ.9.* propheta, Primo tẽpore alleuiata eſt terra Zabulon & terra Nephthalim, & nouiſſimo aggrauata eſt via maris trans
*Mat. 2.* Iordanem Galilææ gentiũ. Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucẽ magnã. & ſic inducit Mathæus illud de Chriſto, quia Nazareus vocabitur. Neq; parũ cõuenit huic operi expoſitio duorum iſtorum nominum, imo multum conducit ad illud, quod in hoc nuncio parabat dominus ſiquidem Gallilæa rotam ſonat aut trãſmigrationem. ſic ergo in Galilæam miſſus eſt angelus Chriſti natiuitatẽ nunciaturus, vt homo à rota miſeriæ & infelicitatis mũdi huius liberaretur,
*2.Tomo.* atq; ab exilio tranſmigraret in ciuitatẽ futuræ patrię. ideo etiam Chriſtus ibi cõcipi voluit, ibi primum incepit prædi-
*Matt.4.* care, gloriamq; reſurrectionis ſuæ manifeſtauit, ſicut ange-
*Mar.16.* lus mulieribus apud ſepulchrum annunciauit, vt ſic princi-
*Mat.vlt.* piunt. medium & finis pulchre conuenerint ipſi quoq; apo
*Act. 2.* ſtoli Galilæi dicti ſunt, non tãtum à Iudæis & Gẽtibus, ſed
*& 1.* etiã ab angelis poſt Chriſti aſcẽſionẽ. Inſuper illud eo cõueniebat magis, quod quia Chriſtꝰ in ſalutẽ & redemtionẽ venit nõ tantũ Iudæorum, ſed & Gentiũ, in Galilæa autem Iudæi & Gẽtes cohabitant, hinc itaq; in eorũ omnium redemptionem Chriſtus humanã voluit aſſumere naturã: iuxta illud quod ei dixit dominus, Poſui te in lucem gentiũ, vt
*Num.9.* ſis ſalus mea vſq; ad extremũ terræ. Pulchre etiam cõuenit Nazareth appellatio. florẽ enim vel germen ſonat, aut etiã ſanctificationem, ſeu magis vnctionẽ, vnde Nazarei appellati ſunt, qui ſemet ſanctificauerant & addixerant deo. hic autem iam concipi debebat ſanctus omnium ſanctorũ, flos

florũ iuxta illud , Egredi͠e virgo de radice Ieſſe,& flos de germine eius aſcẽdet.flos hic,Chriſtus dominus eſt,in ciui tate floris annũtiatus,cõceptus & educatus. 3 Præterea addit Lucas miſſũ eſſe angelũ ad virginẽ deſpõſatã Ioſeph, cui nomẽ Maria:quæ,quia virgo perhibetur, laus ipſius eſt peculiaris.virgo enim eiuſmodi eſt,quæ ſuperato ẽs: virgo prudentiſſima ,quæ ſumpſit oleũ ſecũ.ſiquidẽ in corde ſuo caſtitatẽ nouit,vitã vixit angelicã per cõtemplationẽ myſteriorũ dei,pudica & caſta tota in virginali geſtuũ moruq; honeſtate.(ex illis quinq; mẽbris potes facere ſermonẽ de virginibus)laudẽ hanc perpetuę virginatis nulla potuit ante Mariã virgo habere,ſed oẽs ante eã nihil pri⁹ habuerũt, quam populũ dei electũ ſuo quælibet tẽpore augere itaq; nulla ꝑpetuã ſibi propoſuit caſtitatẽ,niſi Maria,quę & primã & maximã inde retulit palmã.ſiquidẽ quẽ humano generi lapſum intulit cõiugium Euæ,Mariæ recuperarit virginitas.Cõiugiũ Euæ angelis impediuit impletionẽ ruinę Mariæ caſtitas rurſus impleuit:cõiugium Euæ deſpoliauit cælos,Mariæ virginitas reſtaurauit,Quod autẽ illa,ita diſponẽte ſpiritu ſancto,deſponſata eſt marito,rat ionis aſſignant Ambroſ & Origen.quarũ aliquot in die S.Ioſeph de clarauimus.Ioſeph enim de domo Dauit fuit,quod nõ tãtũ Ioſeph,ſed & Mariæ cõpetit, que etiã fuit de ſtirpe regia Dauid,cuius hic memini eo maxime Luc. vt memorem reddat lectorẽ ꝑmiſſiõis diuinæ,quæ facta eſt Dauidi in illo verbo,Iurauit dñs Dauid veritatẽ,& nõ fruſtrabitur eũ, de fructu vẽtris tui ponã ſuper ſedẽ tuã.& ſecundum illud prophetæ,Sup ſoliũ Dauid & ſuper regnũ ei⁹ ſedebit.Etnomẽ virginis Maria.nomẽ hoc ſanctũ & benedictũ eſt,quod reuelauit angel⁹ Ioachin et Annę.de eo dici ſolet in die natiuitatis Mariæ.ſed idipſũ huic rei valde accomodũ eſt,autore enim Hiero.dicitur illuminatrix mea, vel illuminans eos,vel illuminata,vel ſtella maris,ſermone aũt Syro domina dicitur,quę oĩa præ cæteris mulierib⁹ Mariæ cõpetunt, quoniã ipſa in mundũ protulit ſolẽ iuſtitiæ,lumen vniuerſi orbis,ipſa ſtella illa maris eſt,in quã aſpicere nos oẽs debemus,quotquot in mari mũdi huius nauigamus . Primus legiſlator Moyſes,& ipſe nominis hui⁹ ſororẽ habuit,mulierẽ præſtãtiſtimã oĩm eorũ quæ trãſierũt per mare rubrũ.illa nãq; glorioſo iſto cãtico celebrauit dominũ,dicẽs,Cãte-

*Gloſſa.* *Eſa.11.* *Matt.25.* *Ambroſ.* *Origen.* *Pſal.131.* *Eſa 9.* *De nom. Hebr.* *Beda.* *Exod.*

mus dño,glorioſe enim magnificatus eſt,equũ & aſcẽſorem proiecit in mare. Ita ſecũdi legiſlatoris mater noſtra hæc Maria,cãtico ſuo magnificauit dominũ,ſicut omnes vtriuſq; partes inter ſe cõparari poſſent(at hoc plus eſt,pro meditatione ſeu cõtemplatione doctis,quàm pro cõmuni plebe & turba indocta.) Quodque Mariæ non incõuenienter nomen hoc ſit inditum,ex ſuperiori interpretatione S.Hiero teſtatur S Ioannes cum ait,Signum magnum apparuit ĩ cælo,mulier amicta ſole,& luna ſub pedib⁹ ei⁹,ſuper caput eius corona ſtellarũ duodecim. Ecce cur Maria dicta illa ſit illuminata vel illuminatrix , ſiue ſtella maris aut domina, quomodo de ea ait ſponſus, Viderunt eam filiæ Sion,& beatiſſimam prædicauerunt,&reginæ laudauerũt eã. Imò vniuerſus hic mundus ſatis eam laudare non poteſt. nihil enĩ hic neochriſtianorum curamus blaſphemias,qui ſoli ab ei⁹ gloria & honore veneratioeque abhorrent.

*Vergerius proſequitur.* *Apo.12.* *Can.6.*

4 Ingreſſus eſt ergo ad eam angelus,in thalamum ſcilicet quo habitabat,vbi diligenter attẽdũt doctores,Mariã non hinc inde fuiſſe vagatam,quod petulantes & laſciuæ faciunt puellæ,ad inſtabilem & libidinoſũ animũ ſuũ mũdo declarandũ. Maria orationi incubuit ardẽter &tranquille,quod inde dominus eius& filius docuit ſuos,vt orare volentes cubile intrẽt,ibique clauſo oſtio orent deũ patrẽ,q ſic inuocatus,exauditurus ſit eos. Ita plene in oratione ſua ſemet abdidit domi,ſicut fortiſſima Iudith,quę in penetralibus ædium cõclaue habuiſſe legitur,vbi ſecluſa cum ancillis ſuis habitabat. Sarra quoq; Thobiæ in ſupremas domus ſuæ partes aſcẽdens,cõmorata eſt ibi,tribus diebus& noctibus cõtinue cũ lachrymis orans dominũ,vt eam à calumnia liberaret. Quãto magis ſãctiſſima & caſtiſſima virgoMaria recluſa ab aliis habitãs,perſeuerauit in orationib⁹ſuis:quoniã de ea typice dictũ eſt illud, Hortus cõcluſus ſoror mea. nec quiſq̃ ſuſpicari debet,autore Bernardo,fores hic apertas fuiſſe. Recolunt ibi pii patres,Mariã in conclaui ſedẽtẽ profuſis precibus dominũ oraſſe pro aduentu Meſſiæ,atq; præ oculis habuiſſe illud Eſaiæ Ecce virgo concipiet,& pariet filium,& vocabitur nomen eius Emanuel,hoc eſt,nobiſcum deus taliaque lectitantem,ſummo ſtupore & admiratione attonitam fuiſſe,atq; inclamaſſe,O fœliciſſimam virginem illam,vtinã ea mihi contingeret fœlicitatis pars,vt

*Matth.6* *Iudith.8.* *Thob 3.* *Can.4.* *Bernar.* *Eſaia.7.*

te videre tibiq; ancillari & ſeruire merear. O dñe miſericordiarũ, quando erit tẽpus illud, vt populum tuũ redimas, vt Meſſiam mittas mũdi redemptorẽ? Talia meditantẽ virginẽ inuenit angelus, ingreſſus tunc ad ipſam. Cõclaue illud in quo Mariã reperit angelus, obſcurum eſt, & mirabiliter per ſanctos angelos à Nazareth per mare tranſlatum, iamq; cernitur in Loreta in Marchia Ancõſtana, in magno & augusto tẽplo, vbi & virgo Maria omnibus fidelibus vndecunq; cõfluentib⁹ multa auxilia, ſolatia & præſidia exhibet. AEthiopes quoq; ex mari, quod ab eo loco vix duob⁹ diſtat miliaribus, conati ſunt tẽplum hoc ſpoliare, ſed in ipſo mõte excæcati ſunt, nec potuerunt cum angelo Gabriele intrare. Aiũt inſuper ſæpe cœptũ eſſe etiã pio affectu aliquid muro eius conclauis aſtrui, ſed permanere nihil potuiſſe, vti corã vidimus veſtigia. At iam voſmetipſos & omnia quæ habetis chariſſima, in Mariæ tutelam commendate &c.

## HOMILIA II.

VNus ex principatibus ſupremo illo angelorũ choro Gabriel, à deo miſſus in ciuitatẽ Nazareth, venit ad virginẽ Mariam. idem ille antea annũciaturus Ioannis Baptiſtæ natiuitatẽ, apparuerat viro. verũ hic in annũciãdo Chriſto domini, nõ Ioſeph ſed ſoli apparet Mariæ, quoniã ex ea tantũ ſine vllo virili ſemine Chriſtus cõceptus ſimul & nat⁹ eſt. Quomodo autẽ ingreſſus ſit angelus, aiũt doctores veniſſe eũ aſſumpto corpore ex aere, ſicq; in figura hominis & quidem adoleſcentuli ornatiſſimi (id enim angelũ decebat tãtæ puritatis) apparuiſſe Mariæ, quomodo & Abrahæ tres angeli corporali ſpecie apparuerũt, *Gene.18.* ipſi Loth duo, vnus quoq; cui fortiſſimi Samſonis annũciauit natiuitatem. nãq; is adeo repræſentabat hominẽ, vt neſciret Manue eum angelum eſſe, tantiſper dum in flãma ſacrificij videret eũ aſcendere in cælum. ſic & Raphael angelus Thobię miſſus eſt, neque ſciebat ipſe eum angelum eſſe, donec diceret ille, Ego ſum Raphael angelus, vnus ex ſeptẽ qui aſtamus ante dominum. Quumq; eſſem vobiſcum, per voluntatem dei eram, ipſum benedicite & cantate illi. Videbar quidem vobiſcum manducare & bibere, ſed ego cibo inuiſibili & potu qui ab hominibus videri non poteſt, vtor. Huiuſmodi nimirum facie humana apparuit etiam Gabriel Mariæ, nec eſt quod cogitẽt ſimplices eũ alis ſuis aduolaſſe,

*& 19.* *Iudic.13.* *Thob.* *& 12.*

ſicque ad Mariā ingreſſum fuiſſe.nam quod alatos pingūt vulgo angelos,eo tantū fit,vt ipſa piſtura ab hominib9 ſe cernantur,vel vt eorū declaretur celeritas.neque enim opus eſt angelū pedibus vti ad ambulādū quo volet, ſed illuc velociſſime cōferre ſe poteſt quocunque lubitum fuerit.Sic ergo ingreſſus ad Mariā angelus eſt in corpore & viſibili forma,habitu hōneſtiſſimo,nō ita tamen, vt putes eum auro gemmiſq; redimitū fuiſſe,quod hæc tēporalia nō fuerint magni momēti apud Mariam,quę vt erat pudiciſſima,honeſtatē tantum in veſtitu & aliis rebus maximi fecerit.Quæras vnde ſcierit hic nomē angeli Lucas,quū tamē nō fuerit hoc ſæpius in ſacris literis vſitatum,vt angelorū expreſſa ſint nomina.Raphaele excepto,& vbi ipſe nomē ſuū Gabriel Zachariæ dixit,at hic nō item. Reſpondetur, habuiſſe hoc Lucam ex virgine Maria, ſicuti pie credēdū eſt,Lucam ex ipſius doctrina & reuelatione permulta accepiſſe.quamobrē præ cæteris euāgeliſtis multa de Mariæ virginis vita & actis cōſcripſit.Maria autē illud ex inſtinctu ſpiritus ſancti cognouit,qui & angelum ei manifeſtauit,& nomē eius expreſſit.Quis enim non credat frequens apud Mariam fuiſſe miniſterium angelorū? vnde & quod deinceps ait Lucas, perturbatā eſſe Mariam in ſermone ipſius nō ad perſonam eius referendum eſt, quaſi aliena ſibi fuerit,ſed tantū quo ad ſermonē eius ſiquidē cogitabat qualis hæc eſſet ſalutatio credēdum ergo eſt,principio ſtatim etiā ex nomine cognitum fuiſſe Mariæ angelū per ſpiritus ſancti inſtitutum. 2 Ingreſſus itaque angelus,ſalutare ipſā cœpit & dicere,Aue gratia plena,dominus tecū,benedicta tu in mulieribus.O ſalutationē magnificam & honeſtiſſimam,cuiuſmodi in terra omnibus retro ſeculis audita mulquā fuit.O quantum inde gaudiorum concepit ſibi regina cæli Maria,habitura eſt perpetuo. Quamobrem vniuerſa eccleſia toties eam illi offert quotidie,ſanctiq; patres multas pias ſuper ea meditationes deſcripſerūt,quas his breuitatis ſtudio nō adducimus.ſed vnum tamē reticere nō poſſumus,vt paululū quid ſuper ea cōſuetudine dicamus,quod mane & veſperi pulſum glorioſæ huius ſalutationis recolēdæ obſeruamus,admouemurq; eo ipſo omnes,gaudiorū virginis Mariæ meminiſſe,quæ habuit ex ſalutatōe angeli,ſimulque gratias agere deo optimo maximo de glorioſa filij

ſui incarnatione. Aue dixit angel*, Maria. hinc à tali prin cipio toti remãſit ſalutationi nomẽ & appellatio, quã vtiq; conſtat in cõſilio factam altiſſimæ & indiuiduæ trinitatis. Pulchre enim hic contẽplantur ſancti patres, ſingulas perſonas trinitatis Gabrieli cõmiſſionẽ dediſſe. Et patrẽ quidẽ dixiſſe. Vade & virginẽ illam quam mihi ab æterno ſpõſam elegi, vt mater eſſet filij mei, cuius ego ſum pater. Filiũ quoq; ei ſic cõmiſiſſe, Eia age abi ad eam, quam ex omnibus filiabus hominũ mihi elegi, vt eſſet mater mihi chãriſſima, ſub eius ergo viſceribus & præcordiis conquieſcã, eius vbera fugam, ipſiuſq; filius ero dulciſſimus. Hinc ſpiritum quoque ſanctũ iniunxiſſe Gabrieli, Perge & ennũcia me vẽturum, ipſam omnibus gratiarũ donis impleturum, & ex eius ſanguinibus puriſſimis filio dei corpus formaturũ, vnde fiat ipſa mulier ex omnibus ſanctiſſima, mater & genitrix dei. Huiuſmodi quædã poteſt pro ſuo affectu quilibet homo pi* hodie meditari, quæ tunc in cælo ſint geſta. quãdo honeſtã & glorioſam hanc legationem deus deſtinauit in terras, tali ſalutatione præmiſſa, tanta cõmiſſione adiuncta, quæ quinque iam milibus annorum in cõſilio trinitatis occulte fuerat ſuſpẽſa. dices, cum tanta ſit eius ſalutationis auctoritas, tamq; eminens dignitas, quid eſt quod & eccleſia & fideles omnes ea frequẽter adeo & pene ad vtilitatẽ vtatur? Reſpõdeo hic tibi, quoniã ſine dubio nõ recepiſſet ipſam eccleſia pro quotidiana oratione propria auctoritate, niſi habuiſſet ſuper eo inſtinctum ſpiritus ſancti, cuius numine factũ eſt, vt quotidianę ſint preces inſtitutæ. & primo quidẽ oratio illa, quã dñs ſuo ſanctiſſimo ore & fecit prim*, & inſtituit ad laudẽ & inuocationẽ patris cæleſtis in ſeptẽ petitionibus, quas cõtinet. Huic ꝓxime voluit ſuccedere ſalutationẽ ãgelicã, cui addidit laudẽ & cõmendationẽ Chriſti Ieſu, quæ & ipſa à ſpiritu ſãcto per Elizabethã ad nos deuenit, bñdict* fructus vẽtris tui. Quomodo enĩ prӕſumere auderet peccator, vt immũdo ore aſſumat verba diuina & angelica, niſi illud ita fieri debere ordinaſſet eccleſia ex ſpiritu ſãcto? Salubriter autẽ hoc ita inſtitutũ eſt, vt poſt laudẽ ſũmi patris & petitionẽ eorũ quę nobis ſunt neceſſaria, breuiter etiã deinceps laudem* Chriſtũ, ĩteriecta tñ laude mediatricis noſtræ quaten* ſuper vtriuſq; aduocati Ieſu & Marię ĩnterceſſionẽ, quicquid à deo patre digne petim*, efficaciter cõſequamur.

*Matth. 6*

Haſſia. Et hinc moré illũ in ſepté horis canonicis & alibi habet eccleſia, vt poſt finitam orationé dominicá & angelicá ſalutationem, ruſus repetat illud vltimũ dominicæ orationis, Et ne nos inducas in tentationé &c. quaſi dicere vellet, Omnipotés pater, ſepté nobis neceſſaria dare te rogauimus in oratione quam nos ipſe docuiſti, per interceſſionem filij tui Ieſu Chriſti, quem ex Maria virgine naſci voluiſti. iam itaq; per ipſius interuentũ exaudi nos, ne nos inducas in téntationé, ſed libera nos à malo, Amen. Ita vt in oratione noſtra properantes à principio ad mediũ recurramus ruſus à medio ad principiũ. 3 Sed hic diſſerendũ nõnihil eſt, & inuehédũ aduerſus nefandũ neochriſtianorũ erroré, qui nec orari volunt ſalutationé hanc, neq; ad orandũ eam pulſu homines admoneri, dicentes non hanc eſſe orationé, ſed tantũ Mariæ commendationem, eo quòd non ſit in ea verbum aliquod petitionem in ſe habens. Hi nõ eo tantũ male faciunt, quod ſe à communi eccleſiæ conſuetudine ſegregant, imò in hoc quoq; imprudenter agunt, quod eo ipſo neſcire ſe profitentur & non intelligere, in quónam forma moduſq; orationis conſiſtant. poteſt enim orare qui verbo petitorio nullo vtitur, quod in noſtris médicis clare cernitur, quoniá alij quidé petunt ſibi aliquid propter deũ conferri & dari, alij auté cantu aut inſtrumento quopiá ſiue fidibus egeſtatem ſuam declarant, alij bonitaté tantum & diuitias eius quem rogat, commendant: alij quoq; miſeriam & calamitaté ſuam quam patiuntur, deplorant: alij morbos & incommoda mõſtrant, vlcera aut vulnera oſtentant, quæ pro ipſis loquãtur & petant, ſatis eſſe ducentes mala ſua cognoſci & patêre iis, qui miſericordiá eis velint exhibere. Ita & in ſpirituali médicitate magna admodũ eſt hominũ copia, imò homines omnes quotquot ſunt in mundo, in hoc xenodochio ægroti decũbunt, quorum ſupremus curator Chriſtus eſt, qui nos docuit mendicare, dum iuſſit orare, Pater noſter qui es in cælis &c.

Verum adhuc præter illam orandi formulam, plures aliæ ſunt ſpiritualis médicitatis viæ, & ex iis tres potiſſimæ: Prima eſt, cum rogatur quidem deus, ſed non expreſſis verbis, tantum cum commédatione bonitatis ſuæ ex deuotione & humilitate, puta cum dicitur quá magnus, beneficus, propitius & miſericors ſit &c. Secunda, ſi proponatur ei aduerſariorũ & inimicorum ſuorum furor, & tyránis & crudelitas.

Tertia,ſi qui rogat,inopiã miſeriã & egeſtaté deplorat,dicens,atq; cõmemorãs quàm debilis ſit & impotẽs. Id adeo vel ex eo certũ eſt,quoniã nemo Chriſtianus negare poteſt nos pſalmos orare,quot aũt ſunt pſalmi in quibus nihil peti tur ſed tantũ celebratur deus,diabolus interim atque hoſtes Chriſti incuſantur? Quot ſunt etiã in quibus Dauid ſuam ipſius deplorat miſeriam,vt in Pſal.8.19.31.45.46.& 47.

Quũ itaq; fateri cogantur Chriſtiani,oẽs iſtiuſmodi pſalmos quibus laudatur deus,eſſe vtiq; precationes,quid vetabit ſalutationẽ & laudẽ Mariæ orationẽ haberi?ſi quãdo ſic ſalutat peccator Mariam, Aue gratia plena dominus tecũ, quid aliud dicere videt̃ niſi illud? Admoneo te ô virgo Maria illius gaudij tanti,quod habuiſti in annunciatione archãgeli Gabrielis, quãdo plena fuiſti & adhuc es omni gratia, fac me illius gratiæ participẽ.tecum enim dñs eſt,vt ſic poſſis conſtanti fiducia apud illum pro me interpellare &c.

4 Ipſa quoq; archangeli verba ſingula, vt ſunt efficaciſſima ita myſterio non vacãt.ſic nanq; exorſus eſt, Aue, quod Germani ſalutationis verbo exprimunt, eo ꝙ deceat oẽs homines ſalutationẽ hanc oraturos,in genua ſua procidere Nã cur homo mortalis genua ſua nõ demittat in terrã ad hanc ſalutationẽ,ad quã ex ſummo cælorũ throno filius dei deſcẽdit in terrã?aut quid mirum ſit, ſeruulum humiliare ſe & genua flectere,cũ reginã cæli & terræ eſt ſalutaturus?Sunt ex doctoribus qui aiunt,Gabrielẽ quoque ſe coram virgine inclinaſſe,ſuaq́; genua curuaſſe,quando eam ſalutauit.ſiquidẽ iam olim typice figuratũ fuerat,Chriſtũ reuerenter eam habiturum,quoniã in hiſtoria Regum legimus ſurrexiſſe regẽ,vt obuiaret matri ſuæ,ac deinde inclinaſſe ſe erga eam.quæ ſanè figura extitit ei⁹,quod Chriſtus matri ſuę in aſſũptione obuiauit.Inſuper Ioãnes quoq; in ipſo adhuc matris vtero exultauit,quãdo Maria viſitauit Elizabeth. 3. Reg. 1.

Inuitet ergo nos ad ſalutandã Mariam Gabrielis exemplũ, Ioannis exultatio,& lucrum nobis inde proueniẽs. quoniã ab ea re ſalutamur ſicut doctores hic fructus tres cõmemorant,qui proueniunt iis qui ſalutant Mariam,deſumptos ex verbis Sapiẽtis,Obuiauit illi quaſi mater honorificata,cibauit illum pane vitę & ĩtellectus, firmabitur in illo & nõ flectetur & exaltabit eum apud proximos ſuos.Quiſquis ergo ex Maria auxilium ſperat & ſcientiã impetrare vitæ,ſedu- Luc. 1. Eccl. 15.

lo ſalutet eã. Quiſquis in bono perſeuerare cupit, ne fle&a tur in malũ, ſalutet Mariã. Quiſquis in honore vitã tranſigo re cupit, & is Mariam ſalutet. Fuit Romę ciuis, & matrona quędã honeſta, noĩe Maria, de q̃ua ſic ſcripſit Paulus Roma

*Rom.* 15. nis, Salutare Mariã quæ multũ laborauit in vobis (Pulchrũ hoc eſt thema, ꝗ applicabis ad ſalutationem angelicam.) Quod ſi igitur Paulus diligẽter adeo ſalutari voluit Mariã ciuem, quanto magis nos ſalutare debebimus virginẽ Mariam, omni tum diligẽtia, tũ pietate, cũ angelo dicẽtes, Aue gratia plena &c Deprecemur dñm deũ pro omni neceſſitate eccleſiæ ſanctę & catholicę, pro omnibus in vtraq; poteſtate poſitis, pro iis etiã cunctis pro quibus nos ille velle velit, & debere orare. Oremus & pro parentibus noſtris, fratribus & ſororibus, pro benefactoribus noſtris omnibus & fautoribus, etiam pro iis quibus cauſam & occaſionẽ dedimus peccandi pro fidelibus omnibus defunctis, & iis qui ſingularem interceſſionem non habent &c.

## HOMILIA III.

MIſit deus ad Mariam Grabrielem archangelum, qui ad eam ingreſſus, dixit, Aue gratia plena. Salutationẽ hanc omnium longe glorioſiſſimam, proprie ſibi ſumpſit eccleſia vſurpãdã, & in ea pleriq; ſancti patres multa cum pietate ſe exercuerunt, animi ſui feruentẽ oble-

*Bernar.* ctantes affectũ, ſicut ſanctus Bernardus mellifluus Mariæ ſeruus, multũ & grauiter in ea laborauit, quoniam apud ſe quiſque nõ ſine admiratiõe cogitare poteſt illud cũ Maria, Qualis eſt hæc ſalutatio? Quid ſibi vult Gabrielẽ angelũ de celo miſſum venire ad Mariã in cõclaue, curuare genua, flectere caput, & ſalutare honorifice, quam nórat iamiã futurã angelorum cælorum reginam? Id adeo etiãnum hodie cõtemplamur: q̃uo oporteat Mariam plenam eſſe gratia & virtutibus, coronã glorię, quam deus tanta dignatus eſt per angelum ſuum ſalutatione. Hinc eſt quod toties ei illã proponimus, vt diuinæ miſerationis recognoſcat initiũ, humanęq; redẽptionis exordium, præter id per quod ipſa ſumpſit initiũ in hac ſalutatione, vt eſſet mater dei, cum ita exorſus eſt angelus, Aue. Mitto hic quod verbũ illud, ſi inuertas literas E ua dicitur, quoniã ꝗ admiſit Eua, Maria reſtituit. Mortem nobis intulit Eua, Maria reddidit vitã. Neque cõmemorare hic licet expoſitionem verbi Aue, hoc eſt, ſine ve. ſiquidẽ ſi-

ne omni væ peccati Maria cōcepta eſt,& nata extra maledi ctionē Euæ,ſine qua ipſa etiam deinde cōcepit & peperit, quū triplex væ reliquerat Eua filiabus ſuis:primū, quod in peccato originali cōcipiātur & patiantur: alterum,dū grauiter ferunt liberos:poſtremū in eo, quod non ſine ſummis doloribus pariunt ipſæ.inde cum exēpta & immunis fuerit Maria,recte ei dictū eſt Aue.nos quoq; dū illud ei inclamamus,eo ipſo admouere eam debemus, vt gratiā nobis impetrarū dignetur,quatenus ipſius interuētu liberemur, nō tātum à væ præſenti peccatis,ſed & futuræ dānatiōis,Poſſem hic latius ex ipſa vocabulorū proprietate oſtēdere,qūo vox hæc ſalutatiōis,apud Græcos & Latinos gaudiū proprie deſignet.(quoniā Aue ab auēdo dictū,gaudiū importat ex, re cupita,ſicut chaire in Græco)quicquid autem hoc eſt,ſcholis relinquatur.tibi ſatis hoc ſit,per verbū illud Aue, vniuerſo mundo gaudium & pacem eſſe annunciatam.

2 Addit Angelus,Gratia plena.Vere plena tota,quoniā gratia tāta digna erat,vt mater dei efficeretur, iuxta illud quod ait Sapiēs,Mulierā gratia plenam inuenturā gloriā. *Prou.11.* Ita Maria plena gratia adinuenit gloriā, imo ipſum gloriæ & dn̄m & regem atqui vt plena eſſet gratia, vita & peccata à ſe oīa profligauit,vnde intellectui ſuo lumē acceſſit,vt *Eccl.2.* virtutes amaret,ſicut in perſona ſua dixit ille,In me omnis gratiæ viæ & veritatis,in nobis interim miſeris mortalib⁹ plenitudo eſt prauæ cōcupiſcētię & ardoris in omne malū Propone in hoc tibi principes,reges & optimates, ecce nō implētur niſi faſtu & peruerſa dominandi libidine,vbi modus nullus eſt cogitādi de ampliādis dominiis, diuitiis coaceruādis .ab iis immunis Maria extitit,& pro eo gratia dei *Act.6.* plena inuēta eſt, Plenius intuentur doctores hic & examināt ſcripruras.quæ teſtātur Stephanū quoq; gratia & forti *Ioan.1.* tudine plenū fuiſſe,& de Chriſto ſic habent,Vidimus eum plenum gratia & veritate.Atqui Mariā cōſtat nō eam habuiſſe gratiæ plenitudinē quam Chriſtus,& tamē maiorē Stephano ad hoc diſcernendū dicūt doctores multiplicē eſſe gratiæ plenitudinam.Eſt enim plenitudo gratiæ quo ad ſufficiētiam,quæ alicui ſui tum ſtatus tum meriti reſpectu ſufficiens eſt,qua etiam ille ſatiatur.ea eſt in omnibus ſanctis quam tamē alius alio habet vberiorem, alius minorem,ſua *Pſal.16.* tamen gloria quiſque contentus eſt, dicēs cum Dauide, Sa

tiabor cũ apparuerit gloria tua. Nõ ſec⁹ ac ſi habeat rex filios tres, adultum & maturæ ætatis vnũ, alium adoleſcentulum, tertium inter hos duos mediũ: veſtiat aũt ſingulos habitu deaurato, habebit vtique minor natu veſtem minorẽ adulto, ſibi tamẽ ſufficiẽtẽ, ſiquidẽ maior ei futura erat inutilis. qua de re aliàs plura applica. Alia gratiæ plenitudo eſt per ſingularẽ aliquã prærogatiuã ſeu eminẽtiã, eaq; præ aliis ſanctis fuit in Maria. illa enim glorioſe adeo omni repleta eſt gratia, & ĩſtar ſcrinij referta, atq; à deo electa, omniq; gratia impleta. Tertia porrò plenitudo copiæ & abundãtiæ eſt hãc cõſtat eſſe in eccleſia Chriſti catholica, qui theſaurus eius eſt, cõmune meritum ſanctorũ ex operibus

*Fũdamentum indulgentiarũ.* perfectionis. Quod quiſquis recte intelligit, iã fundamẽtũ & rationẽ habet aſſignare indulgẽtiarũ. Quarta ĩ ſuper gratiæ plenitudo, emanationis eſt & ſuperfluẽtiæ, quam Chri-

*Ioan. 1,* ſtus habet, & de ea Ioannes dixit, quia de eius plenitudine

*2. Co. 11.* omnes accepimus. plenitudo illa gratię Chriſtũ caput effi-

*Ephe. 5.* cit, vt ſæpe Paulus cõmemorat, ſic enim gratia illius diffuſa per omnia mẽbra, totãq; eccleſiã, promanat in ſacramentis & omnibus operibus bonis, influitq; hoc modo motũ & ſenſum. Quicquid ergo in eccleſia bonũ eſt, puta illuminatio fidei, gratia ſacramẽtorũ bonorũq; operũ, id omne ex paſſione & morte, imò ex ſanguine Chriſti redũdat, quod intel-

*Ad Dardanum.* ligẽs Auguſtinus ait, Sicut oẽs ſenſus in capite ſunt, ita omnes gratiæ in Chriſto. Et hoc iam diſcrimẽ intereſt plenitudinis gratię ĩ Chriſto, Maria & Stephano, ſicut in vaſculis: quorum quædã etiã nõ oppleta, plena dicuntur. aliter eñ cõcha plena eſt, aliter canalis, alio modo ſcaturigo fontis. patera per ſe plena dic itur. tãtum ſiquidẽ capit, quantũ infunditur, vltra id canalis etiã in alios locos deuehit aquã quũ interim fons diuiti vena ſcaturiens, ex ſe largiter aquã ſubminiſtrat, nec vnquã deficit. Sic res ſe habet in ꝓpoſito, quoniã ſic ſancti pleni ſunt gratia, vt cõcha aqua: quã ſi in fundas multã multum habet. nãq; cuilibet ſanctorũ dicere

*2. Cor. 4* poſſum⁹, Quid habes quod nõ accepiſti? ſignificatũq; id eſt in cõcha, quã impleuit Gedeon rore ex vellere. Maria autẽ plus habet gratiæ, vnde & ipſa plena gratia dicta eſt, ſed in ſtar canalis, qui licet nõ habeat aquam ex ſe, tamẽ abundat & aquã latius deriuat. ſic Maria nõ ipſe fons eſt aquæ, ſed eam ex illo habet, à deo nimirum, diuitẽ tamẽ & adeo bu-

berem, vt poſſit aliis cõmunicare. vnde eã Sapiẽs ait, inſtar canalis egreſſam de paradiſo. At Chriſtus omni gratia pleniſſimus eſt, ſicut fons aquis abũdat vera ſcaturigine ebulliẽs. is enim hortũ eccleſiæ irrigat gratia ſua, omniſq; aqua gratiæ ab eo diffunditur tãquam mediatore redẽptionis vnico. quod attẽdẽs Sapiens, ait, Fons hortorũ, puteus aquarum viuentium. 3 Deinceps laudat Mariã angelus, & ſalutãdo ſubdit, Dominus tecũ. Iam erat apud eam dominus auctor legationis huius. quãdo eñ plenã erat gratia in corde, ore & opere, vtiq; fuit apud eam dominus. imo hinc plena erat, quod ſecũ habebat dominum omnis gratiæ fontẽ, Dominus tecum. Pater ille tecũ eſt, qui ad te iam venit cũ filio ſuo, mãſionẽ apud te facturus, eriſq; mater filij dei. dominus ergo tecũ deus filius in vtero. (ſtatim id erat futurum) deus ſpiritu ſanctus, & ipſe tecũ eſt in obumbratione. Declinata hic eſt humanę naturę miſeria, quę hic eſſe nulla poterat, vbi domin⁹ & theſaurus erat omnis gratiæ, de quo Paulus ait, Vnus eſt dominus omniũ, diues in omnes qui inuocãt eum, quoniã non in opia timentibus dominũ. O te beatiſſimã virginem Mariã, quæ te cruciare poſſit miſeria, cum tecum ſit dominus? Quãto verius poterat ibi dicere Gabriel, Quicquid in corde tuo eſt, vade age & perfice illud, tecũ eñ dominus eſt, quã dixerit Nathã ad Dauid. Omnes itaq; Chriſtiani inuocẽt Mariã, vt per eius interuẽtum cum ipſis quoq; ſit dominus, quod & ſi nõ ea fiat perfectione, vt in Maria, quod nemo noſtum nec petere audet, nec habere poteſt. ſed quãtum cuiq; ſatis eſt, ſicut cũ multis piis hominibus vtriuſque teſtamenti fuit dominus, quoniam ſic dixit ad Ioſue, Ego tecum ero, nõ dimittam nec derelinquam te. Sic in huiuſmodi ſanctorum hominũ perſona clamauit propheta, Inite conſiliũ. & diſſipabitur. loquimini verbũ, & nõ fiet, quia nobiſcum deus. Simili modo ſalutauit angelus Gedeonem, Dominus tecum, cuius verbi virtute percuſſit ille caſtra Madianitarum. Et eſt ſane hic illud admirandum, quod angelus qui venerat annunciaturus Mariæ aduentum filij dei, dixit eum iam eſſe ſecũ, quẽ annũciabat ad eam vẽturum iam enim in mẽte illius erãt, qui paulo poſt de ipſius carnem humanam volebat aſſumere naturã. ita properauit ad ſalutẽ & redẽptionem noſtram deus. Et ideo de celeritate eius ait ſponſa, Ecce hic venit ſaliẽs in mõtibus, tranſi-

*Eccl.14.* *1.Tim.2.* *Can.4.* *Ioan.4.* *Rom.10.* *Pſal.33.* *2.Re.7.* *Ioſue 1.* *Eſa.8* *Iudic.6.* *Can.2.*

liés colles.atq; ex huiuſmodi gaudio prior ãgelo venit Chri
*Pſal.18.* ſtus ad Mariã,exultauit nãq; vt gigas ad currẽdã viã,à ſummo cælo egreſſio eius.Curſum hũc iã cõſummauit ad Mariã,vt eſſet cũ ea,& per illã cũ vniuerſo hominũ genere pacẽ firmaret,qñ apud Mariã,& ex ipſa carne humana aſſumpta factus eſt frater noſter. Ora itaq; ô Maria filiũ tuũ pro nobis vt ſicut fuit ille ſingulari præſidio tecũ ĩ corpore & aĩo tuo,ita ſit ille iã nobiſcũ per ſuã magnã gratiam hic in terris,& per gloriã ſuã illic in æterna patria,Amẽ. 4 Neq; adhuc ille fuit laudũ Mariæ modus,inſuper adiecit angelus Benedicta tu in mulierib⁹.id adeo manifeſte & aperte ex præcedẽtibus colligitur & ſequẽtibus.Nã quũ antea per ꝓphetas fuerit annũciata,in vtero matris ſanctificata & præſeruata,à filio dei electa,à ſpiritu ſancto in templũ dei cõſecarta,quam vir null⁹ attigerat,ſed virtus obumbrauerat altiſſimi,quis nõ eã benediceret ſupra oẽs mulieres) in nãq; hic,in mulierib⁹,dicit excellẽtia)quę virgo cõcepit, virgo
*Luc.10.* peperit,virgo ante & poſt partũ ꝑmãſit?O virginẽ ſanctã, ô virginitatem admirãdã,Vere benedicta tu in mulieribus mũdiſſima ĩ virginitate,ſanctiſſima in filio.O Maria benedicta tu in mulieribus qm̃ in tua virginitate fertilitas magna eſt,& in fructuoſa fertilitate immẽſa ſanctitas.hinc eſt quod beatã te dicũt omnes generationes,te colunt angeli, metuunt & cõtremiſcũt diaboli,ex te conſolationẽ, ſpẽ & fructũ vberrimũ recipiunt peccatores. O te Mariã benedi-
*Iudic 5.* ctam quia benedictionẽ aſſecuta es diuinã, quæ abhomi-
*Luc.10.* nationẽ legis contempſiſti. O quanto magis te benedictã, quã fuit Iahel vxor Aber,quam tamen & Delbora benedictam dixit in mulieribus,quoniã tu partã elegiſti optimã. De te recte canit eccleſia,Benedicta filia tu à dño,quia per
*Sedulius.* te fructũ vitæ cõmunicauim⁹. Quid in muliere virginitate præſtãti⁹,ſi ſpectes honorẽ?qui quo ad vſum fertilitate vtilius?vtrunq; tñ id ſola cõiunctim habuit Maria:iuxta illud quod ex poeta in canticum eccleſiaſticum eſt abſumptum,

Gaudia matris habens cum virginitatis honore,
Nec primam ſimilem viſa es nec habere ſequentem,
Sola ſine exemplo placuiſti fœmina Chriſto.

Recolat itaq; apud ſe quilibet, quã ſublimiter ſummus ille dei nuncius ſalutet Mariã,commendet & extollat Aue, quoniã gratia plena es,eaq; ab eo qui tecum eſt de⁹,imple

ta:quo maxime iure optimo benedicta es ſuper omnes mulieres,quæ ante in Eua fuerant maledictæ. Ora filium tuũ Chriſtum Ieſum pro nobis,vt & nos filij tui, benedictionis eius participes efficiamur in æterna patria.Amen.

HOMILIA QVARTA.

SInum miſericordiæ ſuæ aperire volés clementiſſimus deus,oblegauit cælitus angelũ Gabrielem ad virginem Mariam,quã ille primo ingreſſu ſalutauit & dixit,Aue gratia plena,domin⁹ tecũ,benedicta tu in mulieribus. Quæ cũ audiſſet,turbata eſt in ſermone,& cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.Tribulationẽ hãc virginis glorioſæ dicunt patres neq, eſt dubitatione,neq; deſperatione profectũ,ſed tum ex verecundia virginea,tum vero ex profũdiſſima humilitate. geminã enim licet in ſcripturis reperire turbationẽ : paſſionem alteram,propaſſionẽ alterã.Alter a,dum voluntatẽ hominis tangit & afficit,ſimul quoq; cõcutit ac exterret,ad infidelitatem adigit & ignorantiæ tenebras,ſicut contigit Zachariæ,qui etiã turbatus eſt,loquẽte ſecum Gabriele,quoniã horror cecidit ſuper eum.Sic Daniel correptus eſt perturbatione,vt non manerent in eo vires,ſed deformata facie,omni deſtitueretur virtute.Alia adhuc turbatio eſt,quæ volumtatem quidem hominis tãgit & aggrauat,ſed neq; in infidelitatẽ adducit, neq; alienationẽ mentis infert & errationẽ.Sic perturbatus eſt Chriſtus quãdo dixit,Nunc anima mea perturbata eſt,& quid dicam?Similiter & ĩ cœna.ſed & Maria hic turbata eſt ſine omni vitio,ex ſola virginea pudicitia & caſtitate ſimul ac humilitate. Ait ergo Ambroſius,Trepidare virginum eſt,& ad omnes viri ingreſſus pauere, omnes viri affatus vereri. Diſcite itaq; virgines verborum euitare laſciuiã,quoniã Maria etiã ex angelica turbata eſt ſalutatione.Ad hæc magna penſanda eſt virginis hui⁹ ſapiẽtia,quia ſtatim audita ſalutatione, ipſa ei⁹ verba expẽdit,neq; reſtitit per infidelitatẽ,neq; ſubito per leuitatẽ conſenſit,eo quod omnis qui cito credit,leuis eſt corde.ſimul tamẽ Maria hic Zachariæ in credẽdo duritiem euitauit & leuitatem Euæ,quæ maluit ſerpẽti credere quã deo. Et proprie dicit hic euangeliſta turbatã eã eſſe in ſermone eius,ex cuius aſpectu & apparitione perturbata non fuerat,quod ea infrequens illi non erat,ſed ex ſermone tãtũ & inſolita ſalutatione perturbari cœpit.vnde & cogi-

*Augu.* *Lucæ 1.* *Dani.10* *Ioan.12. & 13.* *Ambro.* *Eccl.19.*

*Ruth.2.* tauit qualis eſſet hæc ſalutatio, quomodo & Ruth mirabaт quũ veniſſet ad Booz. ſic enim dicebat, Vnde mihi hoc vt in uenirẽ gratiã ante oculos tuos, & noſſe me dignareris peregrinã mulierẽ? Obſeruata autẽ virginis perturbatione, ſubiunxit angelus cõſolaturus eandẽ, Ne timeas Maria, inueni ſti gratiã apud deũ. tãtum affuit vt ex laude ſua efferret ſe, vt etiam perturbaretur Maria, quãuis hoc pleriſq; filiis Euę vitium eſt, vt placeat eis multum, ſi laudentur etiam falſo, quod fit non raro. Quum itaq; angelus ſapientiã obſeruaſſet Mariæ, iam cogitãtis de ſalutatione mirabili, volẽs eius auferre triſtititiã, ſtatuit aperire qualẽ attuliſſet ſalutationẽ. Ne timeas, inquit, Maria, quinimo qualis hęc ſit ſalutatio vide. Inueniſti gratiã apud deũ, quo nomine & merito te ſalutaui plenã gratię, quia placuiſti altiſſimo, apud quẽ & gratiam inueniſti quam Eua in paradiſo perdiderat. Statim vero vbi confortauerat Mariam, nunciũ proponit angelus, & ait, Ecce concipies in vtero, & paries filiũ, & vocabis nomẽ eius Ieſum. De hoc nomine ſanctiſſimo ſatis multa diximus die circũciſionis domini, prædictumq; hoc iam ante fuerat per prophetam dicentẽ, Ecce virgo cõcipiet & pariet filiũ, & vocabitur nomẽ eius Emanuel, quod eſt nobiſcum deus. Proprie autẽ ad Mariam dixit angelus, quia vocabis nomen eius Ieſum, quoniã ei qui vere inter homines patrem nõ habebat, nomen imponere matrem conueniebat. Atq; hoc illud nomen eſt, de quo propheta dixerat, Omnis qui inuocauerit nomẽ domini, ſaluus erit. Sed quia eius nominis plures fuerant, ſecernit illũ à reliquis, & ait Hic magnus erit, & filius altiſſimi vocabitur. Nõ eo modo quo multi hęretici temere aſſeruerũt Chriſtũ puram eſſe creaturam, proinde additũ eſt, quia filius altiſſimi vocabitur. Magnus quidẽ fuit & Ioãnes, vt ait, Theophylactus, ſed non ad hoc altiſſimi filius, Ieſus autem filius altiſſimi. Ille quaſi homo magnus, hic magnus quaſi deus. Magna ſiquidem eſt diuinitas, quæ nec cõprehãdi neq; cõcludi, nec vetuſtate poteſt immutari, atq; vt verbis angeli plus crederet illa, addit ipſe deinceps promiſſionẽ propheticã, dicẽs, Quia dabit ei dominus deus ſedẽ Dauid patris eius. eo quod promiſſum erat Chriſtũ de ſtirpe Dauid naſciturũ: iuxta illud, Iurauit dominus Dauid, & nõ fruſtrabitur eum, de fructu ventris tui ponã ſuper ſedẽ tuã. Sedes hæc & imperium ſiue regnũ, omnia illa ſpiritualiter

Marginalia: *Eſaie. 7.* (beside "ro vbi confortauerat"); *Ioel. 2.* (beside "uerit nomẽ domini"); *Theop.* (beside "& Ioãnes"); *Ambro.* (beside "lius, Ieſus autem"); *Pſal. 131.* (beside "miſſionẽ propheticã")

debāt intelligi, quomodo ille per prædicationē, fidē & gratiam regnaturus ſit in omnib⁹ piis ac timētibus deū. ideoq; & ſubdit, regnaturū eū in domo Iacob ī æternū. Quæ autē eſt domus Iacob alia, niſi qui ex Hebræis crediderūt? Veruntamen ſicut Paulus ait, Quia nō oēs qui ex Iſrael ſunt, Iſraelitæ ſunt, ſed qui ſūt filij promiſſionis, atq; ideo regnū eius nō habebit finē. Semper etiā in eccleſia reget mundū, donec regnū tradat deo patri. Hoc eſt, vt ait Auguſtinus, do nec tradet ei fideles, in quib⁹ hic regnat p fidē & gratiā, vt deinde in eiſdē regnet perpetuo per gloriā & felicitatē æternam. 3 Neq; adhuc ſubito ad hoc nunciū in nomine ſanctæ trinitatis factum reſpondit Maria, ſed vt virgo omnium prudentiſſima, latius inſtitui cupiuit, dicens, Quomodo fiet iſtud, quia virū nō cognoſco? Quæ etiā interrogatio nō animo dubitātis facta eſt, quum nō dixerit ſe vel nō ſatis credere, vel adhuc dubitare de eo quod futurū eſſet, ſed magis patet ex iis verbis argumētum, eam crediſiſſe angelo: iuxta illud Elizabethæ, beata es quæ credidiſti domino. ergo modum quo futurū ſit, tantum inquirit. poſſibile nanq; id eſſe iam legerat, edoctaq; erat in Eſaia dicente, Ecce virgo cōcipiet. & ideo credidit futurū, ſed quomodo fieret, ante nō legerat. nō enim quomodo fieret, vel prophetæ tāto fuerat reuelatum legerat, quia virgo concipiet: nō legerat, quem admodum generaret. Omnia hæc diuerſa fuerūt in Zacharia, quem oportuerat vtique credere ex omnibus circcūſtātiis & argumētis veritatis, angelum illum bonum fuiſſe. ſiquidem & in loco ſancto apparuit ei, in tēplo & officio, cultuq; diuino occupato illi: neque aliud annunciabit, niſi quod ad gloriam dei & ſalutem eſſet humanam. ad hæc ita que proprie & accommodate cūcta explicabat, vt decuerit Zachariam ei credere. Verum neq; ille interrogauit, ſicut hic Maria, Quomodo fiet iſtud? ſed dixit, Vnde hoc ſciam, nolēs enim credere angelo, quaſi alium requirebat fidei teſtem, & angelus ei ſufficiēs teſtis non eſſet. Vide Armacanum de quæſtionibus Armeniorū libro decimotertio, capite quinto de peccato Zachariæ. Et hīc ob dubitationē ſuā punitus eſt ita, vt mut⁹ fieret: ſicut & Sarra deridebat angelos, natiuitatem Iſaac annunciātes. quamobrem & angelus dixit ad Abraham, Quare riſit Sarra vxor tua? Nūquid deo quicquam eſt difficile? Ad hęc Theophylactus ait, Nō pri⁹

*Thæod.* *1. Cor. 15.* *Auguſt. 85. q.* *Luc. 1.* *Eſa. 7.* *Ambro.* *Luc. 1.* *Armac.* *Gene. 18.*

tale quiddam factum eſt,neq; poſthac fieri. ideo ignoſcit ei angelus,& non condẽnat,vt Zachariam:qui merito cõdem natur habuit enim exempla multa, quandoquidẽ & multæ
*Gene.30.* ſteriles fuerunt. virgini autem nullũ exẽplum erat,ſicut il-
*1. Reg.1.* li ſuppetebãt plurima,vt Sarræ,Rachelis,Annæ, Samuelis &c. Nõ caruit etiã hic angelus reſpoſo. habebat enim in ſtructionem abſolutiſſimã,quo amplius adhuc erudiret virginẽ,dixiq;,Spiritus ſanctus ſuperueniet in te & virtus altiſsimi obũbrabit tibi. Immẽſa ſunt hæc verba & ineffabilia,proinde à litera lõgius nõ diſcedemus, vt hac homilia euãgelium finiamus. Spiritus ſanct⁹ ſuperueniet in te,quaſi diceret. Quod vouiſti domino virum te nullũ cogniturũ, id ſanè illa ſanctiſsima generatio nõ prohibebit,quoniã ſpiritus ſanctus ſuperueniet in te,operatur⁹ ibi incarnationẽ filij dei,& ex puriſsimis ſanguinibus tuis corpuſculũ illius afformaturus. In te,inquit,no ab externo ſemine fiet illud, ſed ſine omni virili cõmixione operabitur hoc in te ſupueniens ſpiritus ſanctus Ecce quã graphice ſimul & prudẽter angelus hic nodum oſtendit Mariæ, quo ſit futurum illud, quum ait breuiter Spiritus ſanctus,ecce ſublimitatẽ & maieſtatẽ operãtis:ſuperueniet,an modũ quo fiat:in te,ait,nõ in phãtaſmate aut ſomnio,proprie in te fiet hęc operatio.

Et virtus altiſsimi obũbrabit tibi. Quæ alia eſt dei virtus niſi ipſe filius dei? Aut quis altiſsim⁹ niſi deus pater? ita hic trium perſonarũ operationẽ in incarnatione Chriſti proponit angelus,virtutem altiſſimi,eo quod omnẽ virtutẽ declarauit de⁹ in filij ſui incarnatione,quę lõge amplior fuit quã creatio cœli & terræ. Atque huc accõmodãdũ eſt il-
*Pſal.109.* lud Dauidis,Tecũ principium in die virtutis tuæ.ſed & filium dei, virtutẽ eius dici Paulus teſtatur dum Chriſtum dei virtutem dicit in ſalutẽ omni credenti. Sed quænã hæc
*Rom.1.* obũbratio eſt?eo nimirũ referenda,quod ſicut cõcupiſcentia praua vrit:iuxta illud,Meli⁹ eſt nubere quã vri,ita viciſſim gratia dei refrigerat & extinguit ardorẽ iſtũ, ſicut ait
*Canti.2.* ſpõſa,Sub vmbra illi⁹ quã deſiderauerã ſedi, & fruct⁹ eius dulcis gutturi meo. Maria ergo ſub vmbra filii dei fuit,eo quod ſicut vmbra refrigerat, ita ignit⁹ cõcupiſcẽtiæ ardor in hac Marię obũbratione extinct⁹ eſt. Hinc colligũt doctores, quod Maria in vtero matris cõcepta ſit, & in conceptione immunis ab omni cõtagione peccati originalis

qua de re multa dixim' ſupra in feſto cóceptionis Mariæ. in hac autem obũbratione ille penitus extinctus eſt. vtiq; enim ſanctificata eſt Maria in conceptione Chriſti, nõ fuit autẽ ſanctificatio illa facta in extinctione peccati alicuius vel originalis vel actualis, ſed tãtum fomitis. Atque idẽ ſentit hic Gloſſa, dicẽs quia obumbrare eſt refrigerare incentiuum vitiorũ, quod non eſt aliud niſi fomes. Breuitatis ſtudio intermitto hic expoſitione Ambroſij, qui vult vmbram Mariæ factam ex nube carnis Chriſti. Nunc tãdem glorioſe & magnifice cõcludit angelus per illationem reſpõſum ſuum. Ideoque ait & quod naſceturex te ſanctũ, vocabitur filius dei. quid enim aliud ſperabatur, imo quid aliud ex aduẽtu ſpiritus ſancti, ex virtute altiſsimi, ex caſtiſſima virgine poterat niſi ſanctum naſci, & huiuſmodi quidem ſanctum, filius ipſe dei. Vide hic latius duos obũbrationis modos in Theophilacto. 4 Porro iam reſponſum ſuum. Gabriel ſimili confirmat exemplo, neque remoto eo, ſed ex proximo deſumpto ab Elizabeth cognata. Adeo fuit ille in curãdo negotio diligẽs, pacificus quoq; fuit ingreſſus ſuus, quod in ſalutatione manifeſtum fuit, Mirabilis fuit denunciatio eius, virginem filium dei cõcepturã & pariturã. Nõ ignarus ille fuit myſteriorum dei. ſiquidẽ etiam modũ quo fiat illud, Mariæ reuelauit. Ad extremum iam nũcio ſuo fidem facit, dum exemplo cõprobat, dicens, Ecce Elizabeth cognata tua, & ipſa filium ſuum cõcepi, in ſenectute ſua, Id vt verum eſſe doceret, addit tẽpus, menſem ſextum commemorans illi, quæ iam latebat omuibus grauidata & prægrans. Quod nõ ita intelliges, quaſi Maria de verbis angeli addubitante, voluerit ideo Gabriel huiuſmodi exemplis fidem eius cõfirmare, quando illa ne minimum quidem aliquando diffidit de myſteriis dei: ſed eo factum eſt, vt ille Mariã magis exhilararet ex gaudio cognatæ. & vt illa præcurſoris filij, ſui natiuitatem ab angelo, non ab homine addiſceret primũ. deinde ne virgo à deo electa, quaſi ignara haberetur myſteriorum dei: inſuper vt doceret eã imminere iam tempus naturi Meſſię, cuius præcurſor ante ſex menſe iam fuerat conceptus. Sic ergo ait, Ecce Elizabehr cognata tua. Quomodo cognatæ fuerint, ſcriptura non exprimit. hinc mirantur nõnulli, quõ fieri potuerit vt fuerint cognatę, quũ Maria ex tribu Iuda extiterit, Elizabeth de tri-

*Gloſ.*

*Ambro.*

*Luc.1.*

*Nu.vlt.* bu Leui nata ſit. ſiquidem filia fuit Aaronis, vt Lucas teſtatur. fuit autem hic mos Iudæorum, vt vnius tribus perſonæ cõtraherent matrimonium, ſicut præceptum eſt à domino, Omnes viri ducẽt vxores de tribu & cognatione ſua, & cũctæ fœminæ de eadem tribu maritos accipiẽt, vt hæreditas permaneat in familiis. Reſpõdetur, quia prohibitio hæc eo facta eſt, ne bona cõmutarentur. Illi autẽ de tribu Leui immobilia bona nulla habuerunt, ideo ad eos lex hæc nõ pertinuit, maxime vero poterant contrahere matrimoniũ cum
*Beda.*
*Num..6.* tribu Iuda. id adeo confirmat Beda quũ ait, In Exodo ſcriptum eſt, Accepit Aaron vxorẽ Elizabeth filiã Aminadab,
*2.Par.22* ſororẽ Naazon, quæ peperit ei Nadab & Abiud & Eleazar Ecce & ante edictum legis ſuperna prouiſione ſacerdotalẽ regali iunctam fuiſſe ꝓgeniem. Sic deinceps Ioſabeth filia regis Ioram nupſit pontifici Ioiadę. neq; id ita factũ eſt immerito, imo quia Chriſtus futurus erat rex & ſacerdos verꝰ, quo nomine in vtraq; hac tribus & progenie vnctionis ſeu chriſmatis remanſit vſus. Nõ ſunt quidem hæc quæ in hũc modũ retulit Beda, inepta dicta, ſed tamẽ nõ ſatis declarãt, quãta fuerit inter Mariã & Elizabeth cognatio. Reperio in
*Cyrillus.* antiquioribus, Cyrillum in cõcilio Epheſino dixiſſe patribus, Emerẽtiã habuiſſe duas filias Annam & Eſmeriã, atq; hanc quidẽ matrẽ fuiſſe ipſius Elizabeth, Annam autẽ Mariæ. ſic cõſtaret, Mariã & Elizabetham duarum fuiſſe ſororum filias, atque ita ſentit eccleſia Hieroſolymitana. (vide
*Vigerius.* etiã in Vigerio) Ecce mẽſis hic ſextus, inquit Gabriel, eius
*Gene.19* quæ vocatur ſterilis, quoniã non eſt impoſſibile apud deum omne verbum. (omne quod nõ includit cõtradictionem in
*Hier.23.* fieri) Omne ſiquidẽ poteſt deus, in cuiꝰ potẽtia obediẽtiali
*Pſal.113.* omnis eſt creatura. ſic ait angelus, Aut ẽſtne quicquam deo difficile? & Hieremias, Non erit, inquit, tibi difficile omne verbum, qui facis miſericordiam in milibus. ſic Pſaltes ait, Omnia quæcunq; voluit fecit. ¶ Quum autẽ iam Maria à principio ſalutationis perturbata fuiſſet, rurſuſq; animam recepiſſet, rogaſſetq; quomodo futurũ eſſet illud myſteriũ tantum, iam tandem voluntatẽ ſuam omnẽ contradi & offert, inquiens, Ecce ancilla domini, fiat mihi ſecundũ verbũ
*Bernar.* tuum. quæ verba magno ardore ponderat ſanctus Bernardus in hunc modũ, Quid differs ô Maria vltro cõſentire in hoc opus tantum tamq; admirabile, vbi expectant omnium

hominũ animæ,ipſique in limbo patres per tui ventris fru ctum liberari? Conſenſum tuum præſtolantur & angelorũ chori,vt eorum ruina tuo partu reſtauretur Deus & ipſe pa ter voluntatem tuam deſiderat,vt ſibi deſponſeris. Hoc & fi lius cupit,vt eius mater efficiaris,ipſeque ſub tuo materno pectore conquieſcat. Idem ſpiritus ſanctus petit,quaten' di uina ſua operatione Chriſto corpus ſanctiſſimũ admirabili ter ex tuis puriſſimis ſanguinibus cõformet. Expectamus & nos domina verbũ miſerationis,quos miſerabiliter pre- mit ſententia damnationis. In tuo breui reſpõſo ſumus refi ciẽdi,vt ad vitã reuocemur. Hoc ſupplicat àte pia virgo fle bilis Adam cum miſera ſobole,exul de paradiſo. Hoc Abra hã,hoc Dauid,hoc cæteri flagitãt ſancti patres ſcilicet tui, qui & ipſi habitant in regione vmbræ mortis. Hoc tot' mũ dus tuis genubus prouolutus expectat,da virgo reſponſum feſtinanter,& celeriter propitium. O domina reſponde ver bum,quod terra,quod inferi,quòd expectant & ſuperi. Ipſe quoque rex & dominus tantum deſiderat reſponſionis affe ctum. Tandem ergo conſenſit,& id quidem humiliter,bre- uiter,modeſte planeq; obedienter.(extende hæc vt placet nam ex hoc ſolo dicto facile facies duos ſermones,nos pro peram' ad finẽ) Ecce ancilla domini. Statim poſtquã verba hæc eloquuta eſt Maria,eodem momẽto corpus Chriſti à ſpi ritu ſancto formatũ eſt,ſuiſque membris totũ conſtitit. Be nedicta quoque eius anima eodẽ momẽto à deo creata cor porique eſt infuſa,& ſic verbum dei æternum ſimul vtrũq; illud ſibi vniuit,aſſumpſitque in vnitate diuinæ perſonæ,& ſic verbum dei tunc caro factum eſt. O quanta myſteria operatus eſt deus ad vnicum Mariæ conſenſum,ideoq; pue rum illa non vt aliæ mulieres,tam diu in vtero geſtauit an- tequam vitalis eſſet,ſed à principio puer Ieſus perfecte vi uus membriſque ſingulis fuit perfectiſſime formatus. Quã obrem Hieremias in ſpiritu præuidens myſterium hoc tan tum,in hæc verba prorupit,dicens,Nouum faciet domin' ſuper terrã, mulier circũdabit virũ vtero gremij ſui. Ecce paruulum Ieſum virum vocat,eo quòd à principio omnib' mẽbris integre ſit formatus,quodque notat omnia vſu ſuę rationis non minus quam ſi annos.30.haberet. ſtatim enim impletũ eſt in eo illud Pauli. quod in eo omnes ſint theſau ri ſapientiæ & ſcientiæ dei reconditi. & illud quod Ioannes

*Hiere.31.* *Colo.2.* *Ioan.3.*

ait,datus eſt ei ſpiritus nõ ad menſurã. Et quanuis feſtũ illud cõceptionis actiuæ,Mariæ dicatur,tamen mulo magis nomine incarnationis Chriſti appellandũ eſſet. Tu itaque quũ audis ad ſalutationã angelicã pulſari,non tantum recole gaudiũ Mariæ ex illa ſalutatiõe profectũ,ſed & Chriſto gratias age pro glorioſa ſua incarnatiõe. Iamiam paratus erãt cantare receptui,& ecce ſuccurrit mihi in mẽtẽ blaſphemia impudẽs & impia neochriſtianorũ circa pulſũ ad ſalutationẽ illam,qui & pari malitia abrogarunt cantica beatæ virginis,Salue regina,& Regina cæli,propria tãtum temeritate & citra omnẽ rationẽ. Vbi mirari ſatis nõ poſſum quaſdã vrbes,quæ cum inſignis habeant ſapiẽtiæ viros,nõ tamen vident, quã ineptas nihilque cõcludẽtes rationes præ ſe ferãt eorũ prædicatores huius abrogationis, Verum hoc argumentũ euidens eſt,eos in proprio faſtu & propoſito excæcatos eſſe,aduerſus eccleſiã catholicã. In iſtarũ rationũ numero hæc quoque prætexi ſolet,quod in iſtis cãticis regina dicatur Maria,quæ ſeipſã domini ancillam tãtummodo profitetur. Quis obſecro tam cæcus eſt, vt nõ videat quã nihil concludat hæc ratio? Maria magnæ humilitatis exẽplo ſemet humilẽ profitetur ancillã, non debet ergo à nobis appellari regina. Ioannes ſeipſum,negat & Eliã & prophetam eſſe,imo indignũ aſſerit qui domino ſoluat corrigiã calceamenti. Inique igitur feciſſe dominum cenſendũ eſt,qui affirmat eum Eliam & pluſquã prophetã eſſe,imo nõ ſurrexiſſe inter natos mulierum ſanctiorẽ illo? Similiter Paulus ſe abortiuũ,minimũ apoſtolorum, & indignum vocat qui dicatur apoſtolus. Num itaque nos peccabimus,principem apoſtolorum eum ſubinde dictitãtes? An male in hoc fecerit Chriſtus, quod eũ vas apllauit electionis,eo ꝙ nomẽ ſuũ portet coram gentibus, regibus & filiis Iſrael? Nec abhorret quod ſimili caſu Bethſabea ſe ancillã Dauidis vocauit,inquiens,Nõne tu domine mi rex iuraſti mihi ancillæ tuæ per dominũ deum tuum &c. Aut ideone regina nũ fuerit,quod ſemet appellauit ancillã? nonne ei Salomõ thronum erexit ſuo proximum ad dextram? Cõſimilibus exẽplis tota vndique ſcriptura pleniſſima eſt. Ecce enim quãdo Hieremias dixit ad dominũ, A a a domine neſcio loqui,quia puer ego ſum dixit rurſus ad eum dominus,Noli dicere quia puer ſum, quoniam ad omnia quæ

*Ioan.1.* *Matt.11.* *1.Cor.15.* *Act.9.* *3.Reg.1.* *Hiere.1.*

mittã te,ibis.Pudeat te ô Criſtiane miſerrime,nolle hono rare te virginẽ Mariã Erubeſcat homo infœlix qui nõ vult nominare reginã,quem rex regum non dedignatur,dicere matrẽ.Aut nõne quæ regẽ habet filiũ,regina eſt & dici meretur,atque adeo debet?Nũquid nõ ei dixit angelus de filio ſuo quod regnabit in domo Iacob in æternum,quod regni eius nõ ſit futurus finis?Dic age homo temerarie & reſpõde,plus ne ſit quod eã nos homines peccatores ſalutam⁹ reginã,an quod eã ſalutauit angelus dei gratia plenã,& in mulieribus benedictã?aut etiã hoc plus illo ſit,quod etiam tu cogeris,nolis velis,matrẽ eam cõfiteri dei, atqui negare hoc nõ poteſtis,etiamſi diſrumpamini,niſi impium non ducatur,vos cũ Neſtorio cõſõrte hoſtes Mariæ dici & eſſe. Accedit quod vos (neochriſtianos cõpello, gigantes iſtos, qui parata in cælos irruptiõe,ſãctos omnes,ipſam glorioſiſſimã virginẽ Mariam,& mirũ ſi non ipſum Chriſtum,deturbare inde conati ſunt) inficias ituros nõ puto,quin credatis eam ſuper chrros angelorũ eleuatã. Nos itaque dilectiſſimi in Chriſto,Mariã collaudemus cum angelis, cum Elizabetha, cum vniuerſa eccleſia catholica,vna tum voce tũ pietate ingeminantes ſubinde ei ſalutationem illam angelicam, dicentes,Aue gratia plena,dominus tecum.&c. *Lucæ. 1.*

## HOMILIA V.

*Natus ex Maria virgine & homo factus eſt, ex ſymbolo,Vel,Exordium noſtre redemptionis deuote recolamus & exultemus,dicentes,Gloria tibi domine,ex cantico eccleſiaſtico,&c.*

Dominus noſter Ieſus Chriſtus,per meritũ ſuę ſãctiſſimæ incarnationis,& per immẽſum glorioſæ matris ſuæ Mariæ gaudiũ, quod illa ex angelica ſalutatione & virtute altiſſimi hodierna die cõcepit,ſuper omnia omniũ hominum gaudia in terris,dignetur nobis diuinã ſuam conferre benedictionem & pacem,deinde omne quod cõducibile nobis eſt ad ſalutem mentis & corporis,quatenus tranſacto calamitoſæ vitæ huius curriculo, cõſequi poſſimus æternæ gaudia vitæ Hoc quiſquis ardenter deſiderat,ex animi ſui deſid rio dicat,Amen. *Formula exordien di Eckio familiaris.*

Verba principio ſtatim hui⁹ homilię vobis propoſita,ſãctæ ſunt matris eccleſiæ,quibus illa filios & alũnos ſuos ad

hodiernę feſtiuitatis venerationem exhortatu,& ſic habãt
Exordium noſtræ redẽptionis deuote recolamus &c. Si
mul atque dilectiſſimi in Chriſto, Adam primus ille parens
omniũ noſtrum per peccatum ſuum ſimul cum paradiſo &
*Ephe.2.* cælo gratiam ipſam dei & dona omnia nõ pro ſe tantum a-
miſit,ſed & pro poſteris ſuis,qui iam omnibus dei donis de
*Rom.38.* ſtituti miſerrime viuebant,pro filiis dei nati filij iræ,locũ-
que tunc habebat illud alterũ Pauli, Omnes pecauimus &
egemus gloria dei:quia ſicut per vnũ hominẽ intrauit pec-
catum in mũdum,& per peccatũ mors ita & mors intrauit
in omnes, quoniã peccauerunt omnes:hinc igitur cælũ clau
ſum omnibus erat,quia quantũcunque ſanctus quis erat,ta-
*Gene.6.* men oportebat eum deſcendere in limbũ. ſic Noe deſcẽdit
*11.12.13.* illuc qui tamẽ iuſtus & perfectus exitit in generationibus
ſuis,& conuerſatus eſt cum deo.Abrahã quoque,qui tã gra
tus fuit deo,vt promitteret ei quod in ſemine ſuo benedice
rentur omnes gentes,& quo ſemen ſuũ futurum eſſet ſicut
pluis terræ & ſtellę cæli,Cuiq; dixit dominus deus,Benedi
*Exod.33.* cam benedicẽtibus tibi,& maledicã maledicẽtib⁹ tibi.Moy
ſes vir fuit mitiſſimus,qui & facie ad faciem cũ domino lo
quutus eſt,ſicut ſolet amicus cũ altero.Dauid adeo deo cha
rus fuit & gratus,vt ille ſe inueniſſe eũ diceret hominẽ ſe-
cundum cor ſuum.Nullus tamen horũ in cælum venire po
tuit plus quinque milibus annorũ,donec domino deo com
placuit ſanctiſſima virgo,ex qua filius ſuus humanã aſſumẽ
ret carnẽ Qui & ipſe noluit communi omniũ peccatorũ le
ge naſci,ſed modo quodã inconſueto,inaudito & ſuperemi
nenti,ſicut illum ſanctũ ſanctorum probe decuit, Nãque il
le pro parte operationẽ habuit ſpirit⁹ ſancti,pro matre vir
*Damaſ.* ginẽ pudiciſſimã,pro ſemine immaculatas virginei ſangui-
nis guttulas. Quumq; reliqui homines in peccati concepti
etiam naſcãtur hic vnus ſine omni peccato,plenus gratia,
etiã ex matre gratia & virtutib⁹ plena naſci voluit. Incar
natio hæc,hodierno confecta eſt die gaudeãt igitur Chri-
ſtiani omnes vt qui maxime,quãdo & Maria ineffabile gau
diũ inde retulit,ex ſaluatione quam ei angelus ex ſanctiſſi-
mæ trinitatis cõſilio deuũciauit.in qua & ipſa multis modis
collaudata eſt,adeo vt merito iã abhõinatio Euæ & maledi
ctio abolita credañ.talia quoq; recolitur hodie ſãcta mater
eccleſia,in ſingulis ſeptẽ horis canõicis,repetẽs illud nobi-

le canticũ, Hæc eſt dies quã fecit dñs, hodie dñs afflictionẽ populi ſui reſpexit, & redẽptionem miſit, hodie mortẽ quã fœmina intulit, fœmina fugauit. hodie deus homo fact⁹, id quod erat permãſit, & quod nõ erat aſſumpſit. Ergo exordium noſtræ redẽptionis deuote recolam⁹ & exultemus, dicẽtes, Gloria tibi dñe. Quæ & fuere exordij noſtri verba prima vnde omnia illa noſtra promonat oratio. atqui de ijs vt valeamus nos plura dicere, & vos cũ fructu audire, petamus gratiam à domino: quæ vti facilius cõferatur, interueniente pro nobis beatiſſima virgine dei genitrice Maria, ipſam ſalutatione angelica ſalutare. qua eã hodie ſalutauit archãgelus Gabriel, dicite toto mẽtis affectu, Aue gratia plena &c.

Euangelium Luc. 1. vt ſupra.

## HOMILIA SEQVITVR DE DIGNITATE & eminentia glorioſæ huius feſtiuitatis.

Solenne hoc & illuſtre feſtum, quatuor in ſe præcipua & maxima continet, qua gratia cuique pio Chriſtiano præ cæteris magis & diligẽtius eſt obſeruandũ. Quanuis enim appellationẽ habet à virgine Maria deſumptã, cuius etiã reuera feſtiuitas hæc magna & inclyta eſt, tamẽ peculiariter feſtum Chriſti & totius humanę naturę continet, Primo nanque omnium verbum dei patris æternum, hodie caro factum eſt. Deinde humana natura ſuper omnes exaltata eſt choros angelorum, dum in vnitate perſonæ vnita eſt filio dei.

3 Ad hęc hodie cœpit redẽptio generis humani, vnde feſtum hoc aliorum omnium fundamentum exiſtit, quoniam omnia Mariæ virginis feſta vileſcunt, ſi non ſit hodie mater filij dei effecta. Magna ſũt feſta Chriſti, præſertim dies ſactus dominicæ reſurrectionis, qui dierũ totius anni omnium lõge ſanctiſſim⁹ eſt, ſicuti infra dicturi ſumus. quod ſi tamen non eſſet ille hodie homo factus, nullũ haberemus aliorũ feſtorum, non feſtũ illud ſolenne natiuitatis, non circuncisionis, non reſurrectionis, non aſcenſionis. Deinde, ſi non ipſum haberemus, nouæ huius legis euangelicæ latorẽ, nec apoſtolos haberemus, nec martyres, q mortẽ pro Chriſti fide conſtanter ſubſtinuerũt. reliquum eſt ergo, feſtũ hoc aliorum omnium fundamentum eſſe.

4 Poſtremo non minimum eſt quod illud in ſe feſtũ continet, immẽſa virginis matris dignitas & exaltatio, quo-

niam ea hodie mater dei eſt facta. & quãuis antea ſanctifica ta fuerat & præſeruata in vtero matris, ita vt eam hodie angelus dixerit gratia plenã, nõ paulo tñ magis adhuc hodie eſt ſanctificata, vberioremq́; gratiam recepit quã habuerat antea. Quid quod tantũ hodie gaudium infuſum eſt in animã eius, quãdo ipſam impleuit ſpiritus ſanctus, & virtus obumbrauit altiſſimi, vt ſuperet illud omnia gaudia mũdi? Et ſiquis vnquã homo purus in hac vita diuinam eſſentiã clare aſpexit, ſane credendũ eſt, illud etiã communicatũ eſſe Mariæ iuxta illam elegantẽ theoricam ſiue regulam Bernardi, Quicquid aliis etiã minimis eſt conceſſum, Mariæ vtiq; nõ fuit negatũ. Sunt autem qui putẽt Paulum & Ioſeph in hac vita diuinam eſſentiã vidiſſe quo modo idem hoc negari poterit de beatiſſima virgine Maria, creatura vtique nobiliſſima & ab æterno electa, vt eſſet mater & genitrix filij dei.

*Augu. ad Paulinã de vidẽdo deũ, & ĩ dialo. ad Oroſ. q. 83.*

2 Ex iis quatuor primo loco dicturi ſumus circa hanc ſolennitatẽ, quoad ipſam virginẽ Mariã pertinet, interimq́; nihil dicemus de Mariæ ſanctimonia, quæ multis veteris teſtamẽti figuris non ſemel eſt deſignata, in arca Noe, in rubo quem vidit Moyſes, in virga Aaronis, in vellere Gedeonis, in porta Ezechielis, in fonte ſignato & ſimilibus. Quum itaque definitũ eſſet in ſanctę trinitatis conſilio, vt redimeretur genus humanũ, eiq́; officio deſignata Maria, ex qua filius dei humanã naturã, carnem ſimul ſuſciperet & ſanguinem, nuncium illud Gabrieli demandatũ eſt hoc, vidit ille in diuinæ eſſentiæ ſpeculo, ſibi faciẽdum hoc eſſe. Et ſine dubio quia ex ſupremo angelorũ choro fuit, plurimi cũ comitati ſunt angeli, quod inde colligũt doctores, quoniam ſi in natiuitate filijdei magna apparuit cęleſtis exercit⁹ multudo, quid vetat quur non & illud factũ ſit in ei⁹ incarnatione? Expendentes apparitionẽ angeli huius doctores, dicunt eum ſæpius in terris viſum eſſe, primũ Danieli, cui incarnationẽ Chriſti reuelauit per figurã petrę abſciſſæ à mõte ſine manibus petra ſiquidẽ Chriſtus eſt, qui ſine virili ſemine ex Maria conceptus & natus eſt.

*Luc. 2.*
*Dan. 2.*
*Luc. 1.*
*Mat. 1.*

2 Apparuit etiam Gabriel Zachariæ, dum ei natiuitatem Ioannis annunciauit, prædicens præiturũ eũ Chriſto in ſpiritu & virtute Eliæ.

3 Hodie quoq; viſus eſt Mariæ, eidemq́; Chriſti incarnationem reuelauit.

4 Apparuit & Ioſeph volenti dimittere Mariã,dixitq;, Ioſeph fili Dauid,ne timeas Mariã accipere in coniugem tuam.quod enim in ea natum eſt,de ſpiritu ſancto eſt. *Luc.2.*

5 Paſtoribus apparuit vigilantibus noctu ſuper gregem, natumq; iam Chriſtum eis annunciauit,& proculdubio ipſe etiam natiuitati Chriſti interfuit. *Marc.1.*

6 Tribus Magis quoq; viſus, monuit eos ne reuerterētur ad Herodem. 7 Apparuit in ſomnis Ioſeh,& dixt ei, Surge,& accipe puerum & matrem eius , & fuge in AEgyptum. 8 Rurſus,iubens eum cum puero & matre reuerti, mortuo iam Herode.

9 Eidem denuo apparuit,quando præcepit vt non in Iudæam,ſed in Galilæam proficiſceretur reuerſus.

10 Idem ille Gabriel viſus eſt die ſancto paſchæ virgini Mariæ.ſine dubio ſic ad eam loquutus,Regina cæli lætare,quia quem meruiſti portare,reſurrexit ſicut dixit.

11 Deinde apparuit & mulieribus in ſepulchro plane enim ſunt qui illum Gabrielem fuiſſe autumant. *Mar.16.* *Luc.24.*

12 Apparuit quoq; apoſtolis poſt ipſam domini aſcenſionem . An autem idem ille apparuerit domino in monte Olitueti,ex multis colligi poteſt argumentis & Gabrielem eum fuiſſe,ſicut in paſſione Chriſti dictũ eſt.Inſuper & plures adhuc apparitiones ei tribuunt doctores,vt Abrahæ,Iacob,Ioachim & Annæ,quibus nos hic ſuperſedemus. 3. Sic itaq; Gabriel mãdatũ exequuturus diuinum,ſuſcepto corpore viſibilis ad Mariã venit,& ita vocaliter cũ ea loquutus eſt,(neque enim intellectualis tantũ iſta fuit loquutio) vt vocẽ eius corporaliter audires,factumq; id eſt à cõditio mũdo anno 5169.quanuis Iudæi cõputant 3760.Aductum ſuum cur tãdiu diſtulerit dñs,alibi diximus.Contigit autẽ autẽ hoc 25.die Martii qui mẽſis in hoc placuit deo,quoniam cõmuni doctorũ noſtrorũ & mathematicorũ ſentẽtia eodem mẽſe conditus eſt mundus,ſole exiſtente in Ariete. ideoq; dñs dixit Hebræis,Mẽſis hic principium erit menſium,vobiſq; adeo primus menſis erit in anno Fodẽ menſe populus ex AEgyptiaca captiuitate liberatus eſt,tráſiuitq; per mare rubrũ Decuit ergo & illo mẽſe Chriſtum incarnari,qui totã genus humanũ ex tenebris AEgyptiis liberatum traduceret per mare rubrum ſanguinis ſui & mortis: quoniã in Martio renouantur omnia,tunc germina cuncta *Exod.12.* *Exod.14.*

I. re. 31. virent.eodéq; modo Chirſtus renouaturus omnia, imo & deus nouũ factururs in eo,opus illud cœpit in Marito.(hęc omnia ſecũdũ communẽ ſenſum, quia Hebræi tenent mũdum eſſe creatũ in Setẽbri,& oẽs arbores plenas fructibus. hinc in hunc vſque diẽ celebrant feſtum noui anni concur renter ad noſtrũ quartũ decimum diem Septẽbris.& appel lant feſtũ illud Ros haſcana,id eſt, caput anni. Vide Piciũ, ſi placet) Neq; diuerſum eſt iis, quod ideo dñs agnum eodẽ menſe mãducari pręcepit. Iudæi quoq; feſtiuitates ſuas om nes à menſe Niſan,hoc eſt,Marito cõputarũt. Quo ad di em,cõtrouerſia nulla eſt,factũ hoc eſſe die 25.Martij quod ideo cõtigiſſe creditur,quoniã eodẽ dñs etiã cęlum & terram angelicamq; naturam creauit: ſicq; vno hoc hodierno die & conditus eſt mundus,& deus homo factus.quãuis hic feria ſexta fuerit,cuiuſmodi die Adã conditus,lapſus & paradiſo eſt eiectus. Videat hic pro ſuo quiſq; captu,quõ ſum ma ſapiẽtia probe omnio ordidauit,& ordinate digeſſerit Nota obiter nunc,calculanti occurrit, quod B fuerit litera dominicalis,& cycl⁹ ſolaris decẽ,quia in trigeſimo quarto anno ſequenti iterum fuit dies 15.Martij feria ſexta,in quã Chriſtus paſſus eſt,& tũc fuit cyclus ſoloris 16 in omnibus iſtis magna diuerſitas eſt.Strabi tamẽ & Haymonis ſentẽtiæ præferũtur. Occurrit interim iam admanus Beda libro de natura rerũ,cap.46.vbi ex dionyſio abbate Romano & quodã Victorio concludit indictionẽ 4. fuiſſe aureum numerũ 2.epactas 11.&c. Habito igitur onno(nã de Hebræis nõ ita laboremus, qui etiam inter ſe ſunt diuerſi,quia & Ioſephus,Leui per Gershom,Kimhi & alij mire variãt) credimus Chriſtum incarnatum anno mundi cõditi 5199.ita cõ putat Beda & Oroſius.Iſidorus deficit in tribus annis. ſcimus menſem quia Martium&, cognoſcimus diem.ſ.26.Verum ibi adhuc ſubeſt quæſtio,qua diei hora factum id ſit.Id quia in ſacris literis expreſſum non eſt,quiſque pro ſuo arbitrio & iudicio citra fidei offenſionem poteſt proponere. Quidã nanque moti Sapientis dicto,putant media nocte id

Sap. 8. perfectum eſſe.Ita enim Sapiens ait, Quum quietum ſilẽtium cõtinere omnia,& nox in medio curſu mediũ iter haberet,omnipotẽs ſermo tuus domine exiliens de cælo,à regalibus ſedibus venit.Sũt alij qui factũ redunt hora tertiarum,quæ hora diei tertia eſt.ea Adam ex humo rubra à deo

creat⁹ eſt, eadē lex Moyſi data eſt, eadē ſpiritus ſanctus in linguis igneis veni ad diſcipulos. Adhuc quidā volunt Gabrielem veniſſe ad Mariā cōpletorii tempore, quoniā poſt reliqua luminaria ſol ſero tandē veſperi creatus ſit. quo tēpore & ſol iuſtitiæ ſit incarnatus ex virgine, ſed hæc omnia nullis ſunt ſcripturarū auctoritatibus ſuffulta. Quod ſi autem nos cōſideremus eccleſię cōſuetudinē, qua mane & veſperi pulſari ſolet ad ſalutationē angelicā, colligere poterimus facile, quur illud à primis eccleſiæ autorib⁹ ad nos vſq; peruenerit. ſuper iis quidā doctores ſententiam huiuſmodi firmāt Gabrielem multo plurib⁹ verbis officiū nūcij ſui ſu peregiſſe, quam à Luca ſit deſcriptū, quoniā peculiare fuerit euāgeliſtis omnibus breuiſſime cōplecti ſingula, & ea ſub ſtātialia tantum. Putant ergo angelū ad Nariam veſperi veniſſe, eamque ſalutaſſe quū eſſet veſpertinæ orationi intēta, deinde ſic angelum cū ea noctē abſumpſiſſe totā ſanctis & cæleſtibus colloquiis vſque in mediam noctē, quādo tandem illa cōſenſit in incarnationē Chriſti, & adhuc quod reliquum erat temporis, cōſumpſiſſe mutua myſteriorum dei collatiōe vſq; ad exortū dei, quo tempore demum abſceſſit Gabriel ab ea. hinc aiūt illi pulſari ſalutationem angelicam veſperi, quod tūc venit angelus ad Mariam: mane autem, quia tunc receſſit ab ea. Quod horum trium factum eſt, ſcit ipſaquę Chriſtum genuit mater, & nouit ille quē nil latet, de⁹ optimus maxim⁹. Quomodo autē Maria fuerit vera mater Chriſti. & quid fecerit ad natiuitatē Chriſti, quidq; requiratur ad hoc vt aliqua fiat mater, remitto me ad doctores. nō enim videtur eſſe pro plebe, maxime corā iuuenibus non ædificat. 4 Nihil hic ſumimus nobis dicendum de humanæ naturæ ſublimatiōe, quoniā ea res manifeſto opere patet in āſcēſione Chriſti, & aſſumptiōe Mariæ. ſatis hic ſit interim ſcire, quod per incarnationē Chriſti humana natura capax facta eſt gloriæ in vita æterna per ſingulos angelorū choros, imo Chriſt⁹ & Maria ſuper omnes illorū choros ſunt exaltati, quodque pie credēdum eſt, S. Ioannes ſupremum iam angelorum locū cōſequutus eſt, vnde Lucifer exciderat: eſtq; ille iam nō tātum omnibus natis mulierum ſed & cūctis angelis ſuperior. Hinc putant quidam doctores parem eſſe Ioſeph, de quo nūc nō laboremus, ſed de incarnatione Chriſti dicere pergemus, Filius itaq; dei verbū

*Exo. 19.* *Act. 2.* *Augu.* *Frāciſcus Maroms.* *Thom.* *Bonauen.* *Richardus. Hales.* *Matt. 11.*

æternū humanā naturā,corpus & animam,carnē , ſanguinem,& oſſa ſuſcepit,non ex fœmineo ſemine,ſicut alia proles ex ipſo coagulatur in ipſo matris vtero, ſed ex caſtis & ſā&iſſimis Mariæ ſanguinib⁹ neq; ex quolibet ſanguine,ſed ex ſanguine cordis Mariæ. Vnde etiē prouenit , ꝙ Chriſt⁹
Damaſ. ſubtiliſſimæ fuerit cōple&ionis,naturæ omniū tum tenerrimæ tum nobiliſſimæ cuiuſmodi nullus vnquam homo in terram peruenerat,vt re&e de eo dixerit Dauid,Speciosus forma præ filiis hominū. Omittimus quomodo aliqui do&ores meditantur vnā particulā trāsfuſam eſſe in Euam,& ex Eua ſucceſſiue vſq; in Mariam,& quod eſt illa portiuncula,ſpiritus ſā&i virtute formatū & organizatū fuerit corpus Chriſti. Vbi ergo corpus ita formatū fuit omnibus mēbris, eodē momēto etiā anima creata ſimul & infuſa eſt,ſtatimq; à filio dei aſſumpta,pari cooperatione triū ſā&iſſimarū perſonarum,quāuis ex iis vna tantū,ſcilicet filius,humanā ſuſcepit naturā. Eius rei ſimilitudinē hanc proponūt do&ores,ſiquando virgines tres vnam ex eis induāt,tres quidē illę ſimul in veſtiēda vna laborāt,& tamē vna tantū veſtitur. Ita hic in ꝓpoſito, quāuis tres perſonæ omnes operatæ ſunt in carnationem,ſolus tamē filius homo fa&us,carnē illam ſu-
Philip. 2. perit. Neq; omnino diſſimilis hæc cōparatio eſt etiā ſacriliteris,ſiquidē & Paulus incarnationē habitū vocat, quū ait Hic quū in forma dei eſſet, non rapinā arbitratus eſt eſſe ſe æqualē deo,ſed exinaniuit ſeipſum,formā ſerui accipiēs,habitu inuētus,vt homo. Eſt quidē ſimilitudo illa paulo remotior,verū interim vnio illa diuinæ humanæq; naturæ,in vna perſona vſq; adeo omnē noſtrū ſuperat intelle&ū, vt nō li-
Iacobi. 1. ceat nobis eam cōprehendere,nec aliquam ſufficientē hui⁹ rei ſimilitudinē in terris oſtēdere. Iacobus alia ſimilitudine vſus,cōparauit implantationi vel inſitioni,dicēs, Cū omni manſuetudine ſuſcipite inſitū verbū. Sicut enim trūcus ipſe ꝑ ſe cōſiſtit,cui de nouo virgultū inſeritur,neq; vel à ſeipſo cōſiſtit vel viuit,niſi vitale nutrimentū eſt trūci aut ſtipitis radice attrahat:ita humana in Chriſto natura,per ſe perſona nō eſt,ſed in perſona diuina eſt,cui & inſita eſt vnde & omnis in eā vitalitas permanet. Hæc ſunt qualeſcunq; tandē dire&iones intelligētię noſtrę,quoniā altiſſima illa vnio admiranda magis eſt quam intelligēda,vt & canit eccleſia. O admirabile commercium creator generis humani animatū

corpus ſumẽs,de virgine naſci dignatus eſt,procedens homo ſine ſemine, largitus eſt nobis ſuã deitatẽ. Hieronym⁹ *Hieroni.* in epiſtola ad Paulã & Euſtochiũ,ſic ait, Quod natura non habuit,vſus neſciuit,ignorauit ratio,mẽs nõ capit humana pauet cælũ,ſtupet terra,creatura omnis etiã cæleſtis miratur,hoc totũ eſt quod per Gabrielẽ Mariæ diuinitus nũciatur,& pChriſtum adimpletur. Auguſtinus quoq;,In rebus, *Auguſ.* inquit per tẽpus ortis,illa ſumma gratia eſt.vt deus homo, *lib.13.de* & homo fieret de⁹. Et illa ſancta vnioue prouenit,quod na *tri.ca.19.* turæ proprietates ſuas in verbali ſaltẽ attributione non in rerum permixtione cõmunicant,in hũc modũ,Humanitas Chriſti ex virgine nata eſt.eadẽ ĩ AEgyptũ fugit, capta,illuſa,flagellata,crucifixa,ad extremũ mortua ẽ.ſimiliter dicimus filium dei ex virgine natũ,captũ,crucifixũ, mortuũ, nõ qnidem ſecundũ ſuam naturam diuinam,ſed humanam Viciſſim quum dicimus Chriſtum hominem cõdidiſſe mundum,nos ſaluare, omnia guberuare,omnipotentẽ eſſe,hęc nõ quo ad humanã ſunt accipiẽda naturã.(fit autẽ cõmunicatio idiomatum in concretis,nõ in abſtractis,ſecundum totum,nõ ſecũdum partes,in affirmatiuis,non in negatiuis &c. Vide Aliacẽ.q.vnica tertij.) Eius rei ſimilitudinẽ à remotis in nobiſmetipſis ſumere poſſum⁹.Homo dicere ſolemũ,rationalis eſt & intellectualis,id ex parte animæ tãtũ verum eſt:homo beati poteſt,& hoc tantũ quo ad animam. Rurſus,ſi dixero,Homo materialis eſt mortalis,procer⁹,niger & inſalubris,hæc corpori tantũ cõueniũt. Ecce quælibet hominis pars ꝓprietates ſuas habet,cõmunicãs eas cũ toto homine,quod etiã aliquo modo hic fieri ſolet. Ad extremũ videat & recogitet hic omnis Chriſtian⁹ immẽſam dei gratiam & miſericordiã,in hocquod ipſe dei filius tantum ſe humiliauit,& exinaniuit,vt pro redẽptione noſtra nõ horruerit virginis vterũ.carnẽ aſſumpturus ab illa, hodieq; incęperit mereri,& theſaurũ eccleſiæ colligere. Quotieſcũq; ergo huius myſterii mentio in eccleſia, oẽs procidere debet ad genua ſua,vt cũ canitus illud in ſymbolo, Et homo factus eſt,atque in euãgelio Ioannis,Verbum caro factum eſt. Gaude & lætare fidelis anima, quoniã hodie tua omniumq; homini ũ ſalus incepit,hodie pax inter deum & hominẽ firmata eſt,inter angelos & nos,quæ tãdem dei natiuitatis Chriſti per angelos promulgata eſt,quum can-

taret,Gloria in excelſis deo,& in terra pax hominibus bonæ volũtatis Glorificate itaq; dominum deum, laudate & virginem ſanctiſſimam Mariam , quæ cum mater facta ſit, virgo permanſit,creatura ſuum peperit creatorẽ,filia parẽtẽ, quam ideo vt ſuam reginam omnes perpetuó concelebrãt angeli. Deus optimus maximus nobis in hac vita gratiam cõferre dignetur,quatenus exacta hac trãſitoria vita laudare eam poſſimus nos quoq; cum ſanctis in æterna patria. Ideo tu præſtare dignare Chriſte Ieſu , qui es benedictus in ſecula,Amen.

Luc.2.

## IN DIE RESVRECTIONIS DOMINI.

*Alleluia.vel* הללויה

*In reſurrectione tua Chriſte cælum, & terra lætantur, Alleluia.*

R Eceptiſſima fuit omnib⁹ retro ſeculis apud priſcos conſuetudo,vt ſi quãdo rex aut princeps aliquis ex hoſtibus ſubactis victoriã retuliſſet, domũ reuerteretur eo apparatu & magnificẽtia triũphãs, vt ipſe ſublimi curru inſidẽs albis veheretur equis,omniſq; populus ferias,quas repentinas vocabant,agerẽt,laudẽ exclamãtes victoriæ principis magnificis quoq; titulis eũ excipiebant,victorem triumphatorẽ exclamãtes,hoſtiũ ſubactorẽ,aſſertorem,patremq; patriæ,iuſtũ,pium,clementẽ &c. Sed quis vnquam triumphũ & victoriã meruit ampliorẽ,quã ipſe Chriſtus Ieſus dñs noſter,qui vexillo crucis aduerſus draconem immaniſſimum pugnauit diabolũ,ipſumq; deuicit,mortem æternam eripuit.lumbũ confregit,vectes & vincula diſrupit,victos patres illos iuſtos quos ille annis 5200.collegerat,liberauit,ſecũque tanquã diuitẽ rapinã & opima ſpolia hoſtibus eripuit,victorque potẽtiſſimus triumphauit in curru felicitatis æternæ,qui rotas habuit quatuor , quatuor donorum,quibusglorioſum Chriſti corp⁹ clarificatum eſt? Ideoq; canit eccleſia per vniuerſum mundum,

Salua facta dies,toto venerabilis æuo,
Qua deus infernum fregit & aſtra tenet.

Imo cælum & terra gaudiũ magnũ cõceperunt ex glorioſa

Chriſti reſurrectiõe. Inde eccleſia filios ſuos exhortatur ad laudem dei, vtens porro ſemper in omnibus cãticis nobili illo verbo Alleluia laudate deũ Haleluia eñ, hoc ſonat, qa haleluia laudate ſignificat, Ziuui à verbo הלל & הי eſt vnum de nominibus diuis, deſignatus deum & dominũ, cuius meminit S. Dionyſius in libro de eccle. hierarchia, ca. de ſanctificatione chariſmatis. Vos itaque omnes hic congregati, gaudete & lætamini hoc die ſanctiſsimo, gaudete inquam in reſurrectione Chriſti, Alleluia &c.

## *Euangelium Marci XVI. Illud require parte ſecunda in principio.*

TRia in hoc præſēti ſermone nobis ſunt peragēda, auxiliante dei gratia. Primo omniũ, differendũ de iis quę glorioſa Chriſti reſurrectionē preceſſerũt, puta quomodo ille diſcēderit ad inferos: deinde de gloria ſimul & tēpore reſurrectionis: poſtremo de variis tũ apparitionibus tum geſtis, quæ hodierno die cõtigerunt. Et principio quidē cõſtat, hunc certũ eſſe fidei noſtræ atticulum, Deſcendit ad inferos, hoc eſt, in limbum Articulũ hunc cõmuniter credunt conſtituiſſe Thomam Apoſtolũ, ſimulq; teſtimonium dediſſe reſurrectioni Chriſti, quoniã vnꝰ ille eſt articulus perpetuo filo contextus, qui habet, Deſcendit ad inferos, reſurrexit à mortuis. Glorioſa enim & benedicta anima Chriſti, die paraſceues per mortē à corpore diſſoluta, re vera & eſſētialiter deſcēdit in limbũ, liberare & eripere inde patres. Sicq; impleuit propheticũ illud, Penetrabo omnes partes inferiores terræ. Nã etſi diabolus quoq; mortem Chriſti expectabat, vt habet Gloſſa quędã ſuper Danielē, tamen ille ſpe & expectatione ſua omni fruſtratus eſt, ideoq; ad eius confuſionē & conſolationē patrũ, illis ſingularē gratiam exhibiturus, deſcēdit Chriſtꝰ in anima ſua ad inferos, neq; ſuſpicandũ eſt eam deſcendiſſe ſolã, ſed cũ magno comitatu angelũ etiam præcurrētiũ, & in limbo pulſantiũ cũ hac voce, Attolite portas principes veſtras & eleuamini portæ æternales, qa introibit rex gloriæ. illi autē exterriti, vix per tremorē eloqui valentes, dixerunt, Quis eſt iſte rex gloriæ? Pulchre hic cõtēplantur ſancti patres, angelos plane limbum totũ circumualeſſe, Multũ gauiſos de animarũ quas in

*Eccl. 24.*

*Pſal. 23.*

hac vita cuſtodierāt liberatione. vnde & reſpōderunt illis Comin' fortis & potēs,dn̄s potēs in prœlio,hic eſt ille rex, gloriæ.ſicq́, potenter angeli expugnatūiā limbum ingreſſi, expulerūt in dæmones, tāquam prævalidi ſerui & miniſtri Chriſti. Quantū autem hic exterriti ſunt ſpiritus maligni, tantū viciſſim gauiſi ſunt patres.ſiquidē iam gaudiū angelorū exaudierant iubilantiū & cantantium, radiū quoq; & fulgorē aduentantis Chriſti cōſpexerant.quo reſpiciēs di-
*Eccle.9.* xit propheta. Habitātibus in regione vmbræ mortis lux orta eſt eis. In huius itaq; fulgidi luminis intuitu, admirabūdi omnes dixerunt adinuicē, Ecce redēptor noſter venit. Ecce cum Meſſiā,quē tot annorū milibus expectauimus, profecto is eſt, iā aduenit. Appropinquante deinde illo, omnes prociderūt in genua ſua.)eo modo quo ſpiritus cōpetūtge
*Eſaiæ.9.* ſtus hominū.)Id repræſentās eccleſia, celebrāt proceſſionem ſolennē, cum iubilo decātans,Cū rex gloriæ Chriſt', infernum debelaturus intraret, & chorus āgelicus ante faciē eius por tas principiū tolli præciperet, ſanctorū populus qui tenebatur in morte captiuus,voce lachrymabili,clamauerat,Aduenisti deſiderabilis,quē expectabam' in tenebris,vt educeres hac nocte vīculatos de clauſtris.Te noſtra vocabāt ſuſpiria,te larga requirebant lamenta, tu factus es ſpes deſperatis,magna cōſolatio in tormētis, Alleluia.Hinc ergo magna cū lætitia euxltātes iubilāt, vnde & impletū
*Luce.1.* eſt illud Zachariæ dictū de Chriſto, illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis ſedēt.Quid multa? gaudiū illud ſanctorū patrū ſatis exprimere nemo poteſt,quādo coram viderunt Chriſtū,animā eius ſanctiſſimā, nobiliſſimā, planeq; ſuper benedictam. 2 Quatuor ſunt inferni partes.ſicut in ſacris literis manifeſte exprimūtur.Eſt enim infernus damnatorū in pœnis,& illuc dominus nō peruenit. Eſt alia pars eorū,quæ tātum habent pœnā damni,vbi detinētur paruuli iam nō baptizati,olim in lege nō circūciſi, & gētiles fatui. Superior inferni loc' ipſe eſt limb' patrū, de quo & iā diximus,& plura poſtea dicturi ſumus.His accedit purgatoriū,in quo detente animæ, non tantū viſione carēt & aſpectu dei,ſed aliquid inſuper patiūtur ꝑpter peccata,de qbus hic pœnitētiā quidē, ſed tamē nō ſufficientem ſatisfactionē habuerunt.Hic ergo pie credendum eſt, Chriſtum non tātū ad limbū patrum deſcendiſſe, ſed & in

ipſum pugatoriū,quod tūc totū euacuauit,ita vt qui multis adhuc annis debebāt in purgatorio pati,ſint tibi p Chriſtum liberati.(ideo referūt aliqui in tenebris,ad limbū patrū:& vmbrā mortis,ad purgatoriū.) Atque hoc facile crediderim voluiſſe Gregoriū in hodierna homilia,quādo locū tractat Oſeæ,Ero mors tua ô mors,morſus tuus ero inferne,quū ait,Id quod occidimus,agimus vt penitus non ſit ex eo autē quod mordemus,partē adſtrahim⁹,partēq; relinquimus.quia ergo in electis ſuis funditus occidit mortem, mors mortis extitit:quia vero ex inferno partē abſtulit(ſcilicet in purgatorio & partē reliquit(damnatorū)non occidit funditus,ſed momordit,infernū. Purgatoriū quidē permāſit,ſed qui in eo fuerant liberati ſunt per Chriſtū: Sicq; vult Gregorius,quod dominus eos quos ex fide & operib⁹ ſuos eſſe cognouit,etiam ex inferni clauſtris eripuit,eo ꝙ Chriſt⁹ dixerit,Quū exaltatus fuero,oīa trahā ad meipſū. hoc ergo fecit,quādo nullū electorū ſuorū reliquit in inferno.Atqui illi qui in purgatorio ſunt, ſunt electi omnes & in gratia dei ſequitur ergo,eos quoque exēptos & liberatos eſſe cū Chriſto.Cōfirmari hoc poteſt etiā corporali exēplo.videmus enim apparatum & magnificētiā regū,vbicūque ingrediūtur cum comitatu ſuo,quomodo & profugi,& ij qui expulſi erāt ob facinora ſua.calcaribus & equis inhęrētes accurant præterea ſiquando ad coronationē veniāt, carceres & ergaſtula ſoluūt,res omnes inde liberātes.Quū ergo Chriſtus dominus ſit omniū lōge mitiſſimus, idēque ditiſſimus ſimul & potentiſſimus,quur nō ipſe eo ſit miſericordia in triūpho ſuo,vt amicos & electos ſuos liberet vinctos?Et tamē hoc quidā firmare nitūtur p verba Petri,quū ait in primo ſermone ſuo,quod ſuſcitauerit deus Chriſtū à morte,ſolutis doloribus inferni.nō ſuſpicādū eſt autem de Chriſto,deū in perſona ſua ſoluiſſe dolores,quoniā à morte quā ſemel paſſus eſt,amplius nihil mali ſuſtinuit Chriſtus, quoniā cōſummatum iā erāt.intelligendū itaq; hoc illi volūt eſſe de dolore infernali eorū qui fuerāt in puagatorio. Vide iuniores,q oēs cōmuniter hoc tenēt. Marſili⁹ quæſt. 13.tertii.Thomas de Argētina,Plulifer,Vorrilon, Lōdulpus &c.Hos tibi cito,nū vt eorū nitar autoritate.ſed vt eis viſis,& ſcripturis per eos adductis,melius valeas iudicare.

*Grego.* *Oſe.13.* *Ioan.12.* *Act.2.* *Concertatio.* *Stap.*

3 Videmus etiam ex illo,quomodo quotidianus ille

ſi dei noſtrę articulus ſit intelligẽdus, Deſcẽdit ad inferos. (Ecce numerum pluratiuũ, vt non vnum, ſed plures inferos indicet, ſcilicet limbi & purgatorij, ad quos Chriſtus deſcẽderit) ita nimirũ, quod ille non tantũ in limbum, ſinum ipſum Abrahæ, ſed & in purgatoriũ deſcẽdit, vbi fuęrunt do-

*Epiſt. 99* lores inferni. Et quid vetat quin dicã fuiſſe illã, peculiarem Chriſti gloriam & magnificentiæ ſuæ cõmendationẽ? Atq; hic video ſubſcribere ipſum Auguſtinũ in epiſtola ad Euodiũ, vbi poſt multa ad longũ inducta, eo declinat, quod in ſinu Abrahæ nõ fuerint aliqui dolores inferni, ac proinde ob eum locũ tantũ dici non poſſe Chriſtum deſcendiſſe ad inferos, ſolutis dolorib⁹ inferni, ſed quia quoſdã ex diuina ſua miſericordia liberauit, declinãdo pœnas eorum, cuius rei manifeſta extant teſtimonia, vbi inferni & dolorũ eius ſit mẽtio. Nulla, inquit ille, cauſa occurrit, quur illo credatur veniſſe ſaluator, niſi vt ab eius dolorib⁹ ſaluos faceret, quod nõ fecit iis qui erant in ſinu Abrahæ, expectantes in ſecura requie, quãdo tandẽ educerẽtur in gaudia beatorũ. Vide tu epiſtolã, pulchra eſt enim & grauis. Eo poteſt hæc quoque rotio adduci, quoniã Chriſtus ad latronẽ dixit, Hodie mecũ eris in paradiſo. Quærit ergo Auguſtin⁹ Euodiũ, Si fuiſſet latro cum Chriſto quoad corpus, in ſepulchro ipſius eũ oportere fuiſſe. Sin quo ad animam, nõne fuit apud inferos? Cõmunis autẽ eſt doctorum ſenſus & intellectus, Chriſtũ in cruce paradiſum intellexiſſe illũ ſpiritualẽ, ſcilicet aſpectũ eſſentiæ diuinæ, ſicut ſtati dicturi ſumus. (quã uis ſubtilis & acut⁹ poſſet tueri, proprie etiam de paradiſo terreſtri, ſed prętereo, non ſum⁹ hic vt diſputemus) At hinc tale colligũt argumentũ, latro hic multa mala in vita ſua operatu eſt, vnde facile in eo aliquid fuit quod opus habebat purgatione, de quo hic per eũ ſatisfactum non erat. Et tamen illo nõ attento, promiſit ei Chriſt⁹ paradiſum, ideoq; licet in pardiſo fuerit, & in eum bebuerit venire, Chriſtus eum inde liberauit. Ad hæc ſi obiiceres pœnã & culpam remittere potuiſſe, aut etiã remiſiſſe Chriſtum huic latroni, ſicut illi mulieri adulteræ fecit, rurſus ex me audires ãplius quiddam, Si miſericors fuit dominus in cruce pendens, quanto magis iam à reſurrectione triumphans, quoniã ſic

*Ambro.* argumẽtatur & Ambroſius, Si paſſionis humilitas tãtũ pręſtitit cõfitẽti, reſurrectionis gloria quãtum tribuit depre-

canti? Largior enim ad prǽſtandũ ſolet eſſe,ſicut ipſi ſcitis, lęta victoria quã addicta captiuitas. Aut ſi paradiſum promeruit latro, quanto magis Chriſtianus veniã deprecãs & miſericordiã? poſſumus ergo hec ita ad paradiſum referre, quod eum euacuauerit Chriſtus,id incrementum gaudij & gloriæ tam ſanctæ diei. 4 Audiuimus Chriſtũ ita deſcẽdiſſe ad inferos, quod benedicta eius anima ad patres venerit in limbũ, & animas miſeras in purgatorio detentas. Verum in de nondũ conſtat,quãdiu Chriſtus inferno permãſerit, quoniã ab hora nona diei paraſceues qua mortuꝰ eſt, aliquod neque paucæ ſunt horæ vſque tempus reſurrectionis eius. Sic ergo reſpondent cõmuniter doctores,quoniam anima Chriſti nõ diu in purgatorio premanſerit,ſed ſtatim liberatis animabꝰ,duxerit eas ad reliquas in limbo detentas. Quoniã is tunc ordo quoque erat,quod ſi quis homo decedebat in gratia dei,habens tamẽ adhuc in cõſcientia ſua aliquid pœnale,anima eius primũ veniebat in purgatorium,vbi ſimul atque ſatisfecerat,liberata inde procedebat ad limbũ. Quia autẽ ordinate ſit quicquid à deo ſit, Chriſtus quoque ordinem hunc nõ inuertit quanuis etiã triumphi ſui glorioſam victoriã minus decuiſſet diu in purgatorio remorari,ipſumque ſic paſſum electos ſuos præſente ſe diutius ibi pati dolores. Quamdiu autem anima Chriſti fuerit in limbo( neque enim hic curo quoſdã doctores qui arbitrãtur eã mãſiſſe vſque ad inſtans reſurrectionis,innitentes cuidã dicto Auguſtini in libro de fide ad patrum. quia autem ille locus apparet mihi ambignus & propoſitũ non probare,ideo remitto illa ad ſcholas)quãdo nõ habet quæſtio expreſſam in ſacris literis diſſolutionẽ,neque nos funditus poſſumus aliquod tempus definere: ſatiſque eſt, ſimpliciter credere Chriſtũ decẽdiſſe ad inferos. quamdiu autem ibi remanſerit, relinquamus ei,qui ipſe deſcendit,& ſuæ diuine omniſcientiæ.]Sine tamen temeritate pie contemplantur doctores,Chriſtum ſimul atque tradito in manus patris ſpiritu mortuus ſit,deſcendiſſe in limbũ, eoque occupato,tantũ manſiſſe cum patribus,commemoraſſe eis quæ & quanta paſſus ſit pro vniuerſo genere humano,atque quomodo oportuerit eũ pati,& ſic intrare in gloriã ſuã non multo aliter quam cum duobꝰ diſcipulis in Emaus eũtibus declarauit ſcripturas. Id ita aiunt feciſſe cũ vſque in

*Rom. 13.*

*Richar. Thom.*

*Luc. 24.*

mediam noctẽ diei paraſceues, & tunc mineſterio angelorũ limbum totũ duſtruxiſſe & confregiſſe· patres autem ex eo loco ſecũ adduxiſſe in paradiſũ terreſtrẽ, vbi ſuſtẽtarit eos diebus 41, vſque in diem aſcẽſionis, quo aſcendit in cælum,
Zach. 9. iuxta dictum prophetæ, In ſanguine teſtamenti tui eduxiſti vinctos tuos de lacu in quo nõ eſt aqua. In reliquis hoc quoque ſciendũ eſt, quoniã vbi primũ anima Chriſti in paradiſum & limbũ peruenit, ibi ſtatim fuerunt illi ſaluati, diui
Lucæ 23. nam contemplantes eſſentiã, qui paradiſus ſpiritualis erat, quem intellexiſſe putant Chriſtũ in cruce, quãdo eũ latroni promiſit. Hinc eccleſia in ſabbato reſumit cãtus angelicos, ſcilicet Gloria in excelſis, Alleluia, Sãctus &c. protenta tamẽ ſemper intẽtione ad noctẽ reſurrectionis, vt benedicto Gregoriana cerei Paſchalis explanat. Quod autẽ quãuis beati nõ preuenerint in cælum, qui verus eſt beatorũ locus, in promptu ratio eſt, quoniã nõ decebat quemcunq; hominem priorẽ Chriſto aſcendere in cælũ, quare expecta
Pſal. 67. runt eũ qui illos ſecũ adduxit, ſicut præuidit in ſpiritu Da
Ephe. 4. uid, dicens, Aſcendens Chriſtus in altũ, captiuã duxit captiuitatem, dedit dona hominib⁹. Explicato igitur gaudio patrum in limbo, nunc proxime de magna lætitia hominũ & exultatione dicturi ſumus angelorum &c.

## HOMILIA II.

*Hæc eſt dies quam fecit dominus: exultemus & lætemur in ea.*

*Pſalmo 117.*

DVbium nemini eſt, chariſſimi, deum opti. max. qui vniuerſum mundũ, qui cælum & terram, angelos, homines ipſumq; tẽpus creauit, omnes etiã creaſ-
Col. 1. ſe dies, ſed tamen ipſi inter ſe dies æquales nõ ſunt, nõ quidem ritu & errore gentilium, quem reiicit Paulus, ſed tum diuina inſtitutione, tum eccleſiaſtica ordinatione, ſiquidem maximus nunc error eſt intar neochriſtianos, cõtendentes æquales eſſe oẽs dies, nec alterũ alteri præferendũ. inde haberent illi cõtinua bacchanalia, cum tamẽ iam olim veteri prouerbio receptũ ſit, non ſemper eſſe Panathenaica.
Gene. 2. longe aliter iam inde ab origine mũdi obſeruatum eſt, vbi
Exod. 23. in ipſo ſtatim primordio creationis, cũ 9. diebus opus ſuum conſummaſſet dñs, tandem conquieuit die ſeptimo, illũq;

ſanctificauit.deinceps quoq; à Iudæis feſta quędã præcepit obſeruari,ex q̃bus adhuc aliqua ſibi retinuit eccleſia, quã-uis diuerſa de cauſa,alia demiſit,& pro iis rurſus alia euãge-licę legi conformiora ſubſtituit. Ne vero lõgius euagemur diſcendo à themate propoſito, etſi inquam dies feſta multi fuerint annis 5233.hunc tñ paſchalẽ diẽ præ cæteris omni-bus elegit,tum angelis in cælis,tũ hominibus in terra, pa-tribuſq; ex limbo iam in paradiſum adductis ad ęterna gau dia De hac ſiquidẽ die in ſpiritu prædixit Dauid, inquiẽs, Hæc eſt dies quã fecit domin', exultem' & lætemur in ea. Et ſic iam inde à primo Adã omnes dies peccati fuerãt,imo potius atra quædã & caliginoſa nox mortis & ærumnæ,om nes homines inuoluens caligine ſua, ita vt totũ illud tẽpus ad Adã nox merito queat dici,qua mortalis homo ad tene-bras vrgebatur inferorũ,vel in limbũ,vel in purgatoriũ vel etiã in ipſum detruſus infernũ damnatorũ. Verũ noctis hui' finẽ fecit dies illa glorioſa reſurrectiõnis Chriſti,cũ qua ſi-mul vita cœpit æterna,quãdo hac ſancta nocte Chriſtus re-ſurrexit. Vnde S.Gregorius ſanctitatẽ huius diei tantopere admiratus,ait de hac nocte.(recepit hoc eccleſia in benedi ctione cerei,vſus eſt prius etiã Gelaſius papa) Exultet iam angelica turba cælorũ,exultent diuina myſteria,& pro tãti regis victoria,turba inſonet ſalutaris Gaudeat & tell' tãtis irradiata fulgoribus,& æterni regis ſplendore illuſtrata,to tius orbis intelligat ſe amiſiſſe caliginem.lætetur & mater eccleſia,tãti luminis adornata fulgoribus,& magnis populo rum vocibus hæc aula reſultet. Quapropter aſtantibus vo-bis fratres chariſſimi,ad tã mirã hui' luminis claritatẽ, vna mecum quæſo omnipotentis dei miſericordiã inuocate. Hęc nox eſt,in qua deſtructis vinculis mortis. Chriſt' ab inferis victor aſcendit Quia ergo Chriſtus hoc die reſurrexit, i-deo eum præ cæteris ſanctificauit,quamobrẽ & dies appel latur dominica,quod hæc ſit illa dies multo priuilegio do-nata,in quam antiquum illud ſabbatum legis eſt tranſlatũ, vt iam nos amplius nõ ſabbatum,ſed dominicum diem feſtũ peragamus,quod iam olim temporibus cœpit apoſtolorũ, vtique nõ ſine ſpiritus ſancti inſtinctu.vnde & Ioannes ei' meminit,fuiſſe inquiẽs ſe in ſpiritu in die dominico. Quãdo quitu ',qui integram adhuc ſectaris Chriſti fidem,quæreris, grui driem dominicum,nõ ſabbatũ feſtũ colas & obſerues,

*Pſal. 117*

*Gene 18.*

*Exod. 20*

*Apoc. 1.*

reſpōde habere te hoc ab eccleſia catholica,cui idem à ſpiritu ſancto eſt reuelatū & inſpiratum.neq; id immerito,ob immēſum gaudiū Chriſti reſurgētis,quomodo & Eſaias in ſpiritu præuidit fore vt ſit ſabbatū ex ſabbato,ſiquidem diē hūc reſurrectione ſua ſanctificauit dominus,ideoque dominicum dici voluit. Hinc promotauit illa eccleſiæ conſuetudo,vt per octo hos dies cōtinue in ſacris precibus & diuinis officiis verſus hic dicantetur ex pſalmis,Hæc dies quam fecit dominus,deinde quoque per totū annum,pſalmus ille ſingulis diebus dominicis totus cātari ſiue orari ſolet in eccleſia in eccleſiis bene ordinatis.Vnde recte Gregor.in ho-

*Homi.21* dierna homilia ſic dicit,Hanc recte nobilitatē,ſolenitatem nobilitatis dicamus,qa ſolēnitates cæteras antecedit. ſicut enim in ſacro eloquio ſancta ſanctorum vel cātica cāticorū pro ſui magnitudine dicūtur,ita hæc feſtiuitas recte dici poteſt ſolennitas ſolennitatū. Caue itaque tibi fidelis anima, ne aliquod hoc tam ſancto die peccatū incurras,quoniā ob peccati circunſtantiā grauius ſit etiam peccatum ipſum,ſicque peccatum quod hodie quis perpetrat , grauius eſt quam quocunque totius anni die.Sed neque ex ſola reſurrectione Chriſti quāuis glorioſa,magnificētia colligitur huius, diei verū & eo,quod hæc futura ſit dies domini magna,dies perpetua,quæ noctē nō habebit,dies fœlicitatis æternæ. Sicut ergo dies hæc prima fuit:qua dominus creauit cælum & terram,angelos & luminaria,ita poſt diē illū nouiſſimum ſolſtabit,neq; mouebitur amplius,ſed erit dies perſeuerans,immotus vltra & cōtinus,perpetuo duraturus. Dies ille dominicus erit,octauus dies ſanctorū,ſemper māſurus.In eius rei

*Gene.1.* argumētum nō ſolemus veſperas exordiri morte aliarū horarū per hos octo dies,vt in aliis dieb⁹ hoc verſu ex pſalmis deſūpto,Deus in adiutoriū meū intende,ſed cū Kyrie eleiſon,Chriſte eleiſō,eo modo quo officiū miſſę inchoatur.(Illud enim olim hoc modo incipiebat à Kyrie eleiſon,vſq; ad tēpora Cæleſtini Papæ,à ſancto Petro,qui introitum cōſtituit.)nō debent ergo hodie presbyteri incipere veſperas cū verſu illo,Veſpertina oratio aſcendat ad te dn̄e.quoniā dies illa domini nec veſperā habitura eſt. neq; noctē.vnde & Da-

*Pſal.118.* uid inquit,Ordinatiōe tua perſeuerāt dies. Atq; ſic dies illa dies ſancta eſt,quā fecit dominus,de qua gauiſi ſunt ipſi angelorū chori,eo quod cæleſtis Hieruſalē reædificari cœpta

iem eſſet, uumerusq; ciuium plurimum augeretur. Gaudea mus itaque & lætemur. cum gaudio concinentes illud,

*Salue feſta dies, Surrexit Chriſtus hodie &c.*

Hęc eſt dies quã fecit dñs, exultetis itaq; & lętemini Chri ſtiani oẽs, qm̃ hanc nox atra & caliginoſa præceſſit. Nox enim antea fuit angelis, qui tot milib⁹ annorũ hoſpitẽ nul lum ſuſceperant in cælum, quũ iam rurſus quotidie aliquid numero accedat, vnde ruinæ eorum impleantur. lætus ergo & alacer deſcẽdit angelus de cælo inſtar fulguris, reuoluit lapidẽ ab oſtio monumẽti, & ſedit ſuper eum. Erat quoque aſpectus eius ſicut fulgur, & veſtimentũ eius ſicut nix, præ cuius timore exterriti ſunt cuſtodes. Nox inſuper fuit patri bus, qui tot milibus annorũ vincti, detẽti erant in limbo. iis nimirũ læta fuit hæc dies: quãdo cum benedicta aĩa Chri ſti aſcẽderent ad monumẽtum, viderunt qũo dominus glo riæ gloriosam animã ſuam ſancto corpori rurſus vniuit, fe citq; illud reſurgere ornatũ dotibus fœlicitatis & beatitu dinis æternæ. Multa magnaq; nox fuit virgini matri & apo ſtolis, vere nox mœroris, lachrymarũ & fletus, cõpaſſionis & perturbationis. & Maria quidẽ dulciſſimũ filiũ amiſerat, apoſtoli autẽ optimum maximũ preceptorem & dominum deſeruerant, omnesq; alij Chriſtiani, qui ſpem in dominũ repoſuerãt, ij oẽs ſpe ſimul & conſolatione deſtituti erant, nox iis omnib⁹ atra fuit. Nox & Ioſepho fuit ab Arimathia ſicut euãgeliũ Nazareorum oſtendit, quem ideo Iudæi ca ptiuum tenebant, Chriſtus autem hodierna die rurſus libe rauit nõ ſine magno gaudio. Similiter & de Nicodemo res habet eo quod Ioſephum in ſepeliendo Chriſto adiuuerat. ſed his omnibus Chriſtus diẽ hunc attulit lætitiæ ſimul & ſalutis. Vt iã nõ illi tantũ ſed Chriſtiani oẽs merito debeãt exultare deũ q; rogare, vt nobis diem lætũ & æternum cõ cedat, qui perpetuo duraturus, finem nõ habebit in æterna patria. 2 Nunc tandem ad feſtiuitatis huius hiſtoriã per ueniamus dicturi quænam hodierna die contigerint inſi gniora. Vbi primum meditetur fidelis anima, quantum gau diorũ benedicta anima Chriſti hodie ſit aſſequuta. hæc e nim dies illa eſt, in qua Chriſt⁹ magna lætitia exultauit, ga uiſusque eſt, vnde & nos omnes capiti noſtro Chriſto con gaudere debeam⁹. Id adeo vt fundit⁹ intelligatur, ſcire vos

*Matt. 28*

conuenit, benedictã animã Chriſti ab initio ſuæ creatiõis in ipſo die annũciatiõis Mariæ, beatã fuiſſe, atq; aſpexiſſe iam tum eſſentiã diuinã, eamq; ſumme dilexiſſe. (habuit viſioné & fruitioné eſſentiæ diuinæ) beati porro tria habét in beatitudine ſua, viſioné eſſentiæ dei, fruitioné eiuſdé, & quæ inde ſequitur, immenſam delectationé cũ ſummo gaudio. Tertiũ hoc anima Chriſti annis 33. non habuit, ſed eo vltro ipſe priuauit in hoc tãtũ. vt humanos poſſet pati defectus, ipſamq; ſuſtineret morté ob redéptioné generis humani. (volo dicere, Anima Chriſti fuit beata ĩ inſtãti creationis ſuæ. quumq; tria ſint in beatitudine, viſo, fructio, & delectatio cõſequens, delectatione hac miraculoſe caruit anima Chriſti, vt ſuſtineret miſerias humanas, paſſioné, crucem & morté. Maximas igitur gratias agamus Chriſto, qui vt nos beatos efficeret, tot annis caruit dilectatione & gaudio beatitudinis ſuæ.) Poſt ipſam vero Chriſti morté, vnita iam rurſus anima corpori, viſio eſſentiæ diuinæ ſummaq; delectationis, gaudiũ immenſum cum maxima delectatione infudit, quæ ſane delectatio & ab anima permanauit in corpus inde quoque glorificatũ, quatuorq; dotibus beatitudinis largiſſime donatũ, puta ſubtilitate, celeritate impaſſibilitate & incorruptibilitate. Hinc igitur dominꝰ imméſo cũ gaudio potenter & glorioſe propria ſua virtute & imperio à morte triũphans reſurrexit adeo vt in obſequium eiꝰ angeli etiã concuſſerint terram, quæ tunc tremuit, demiſſo angelo cælitus inſtar fulguris. Communi enim doctorũ ſententia) quia Hieronymus exiſtimat reſurrectioné Chriſti factam media nocte, ac cõmunior ſententia eſt, poſt medium noctis tãdé reſurrexiſſe eum.) Chriſtus media nocte patribus reuelauit ſe reſurrecturum in corpore; quumque plurimas ſecũ animas ab inferis reduxiſſet, multis etiã hãc gratiam nũc contulit, vt reſumpto corpore ſecum reſurgeret,
*Mat. 27.* iuxta illud quod ait Matthæus, monumẽtis apertis multa corpora ſanctoram reſurrexiſſe, & veniſſe in ciuitatem ſanctam, ibique apparuiſſe multis.

3 Vnde ſequitur articuli fidei noſtræ intellectus, quando
*Syncedoche.* profiteremur Chriſtum tertia die reſurrexiſſe à mortuis, nõ quod triduum totũ Chriſtus fuerit mortuus, ſed quia cõmuni ſcripturarum more parté ſæpe totius appelatiõe ſignificamꝰ. Mortuus ergo dñs in die paraſceues, eodé & ſepultus

eſt, totóque ſabbato decubuit ī ſepulchro, deinde poſt mediū noctis verſus aurorā dominicæ diei reſurrexit. Vide Auguſt lib. 4. de ciui. dei, cap. 9. Et quia ante ſabbatū totū aliquot horis diei paraceues ſimiliter & diei dominice dominus iacuit in ſepluchro, dicit ſcriptura eū tertia die reſurrexiſſe. Quot autē fuerint illarum horarū, quando etiā hic doctores varianr, aliis ponētibus 39. aliis 40. id totū diuinę relinquamus omniſcientiæ. Qui ſuper iis trib⁹ ſingula vel let deuotius cōtemplari, haberet plurima quibus pium animum ſuum exerceret. ſi ergo quis volueri, plura videre. videat Stapulen. de triduo mortis Chriſti, & quæ catholici cō tra eum ſcripſerūt, qua non eſt bonum corā plebe, recepta fidei noſtræ myſteria in dubiū vocare, quod ille & imprudenter & īpie fecit in quibuſdā. Hoc etiā antea de ſe futurū prædixerit Chriſtus diſcipulis ſuis, inquiēs, Ecce aſcendimus Hieroſolymā, & cōſummabuntur oīa quæ per prophetas ſcripta ſunt de filio hominis, quoniā occident eum, & die tertia reſurget. Atq; illi dies ſunt perpetua memoria digni eccleſia ſemper habiti, & ex omnibus aliis tres electi, qui præ cæteris haberētur illuſtriores. feria 6. enim de⁹ creauit hominē, eadē & lapſus emeruit mortem. rurſus in illa die Chriſtus morte ſua hominē demortuū, à mortis faucibus eripuir & liberauit. Die autē ſabbati requieuit dn̄s in creatione mūdi, cū iam conditis omnibus opus ſuæ creationis cōſummaſſet. Ita & Chriſt⁹ ſabbato cōquieuir in ſepulchro, abſoluto iā redēptionis myſterio. Deinceps glorioſa hac die dominica, ſicut domin⁹ prima creationis ſuę die cælū cōdidit & terram, ita Chriſtus poſt reſurrectionē ſuam nouus apparuit homo & immortalis, domin⁹ cæli & terræ, triūphator mortis. 4 Neq; vero tria hæc ſine magno myſterio in hunc modū ſunt diuinit⁹ pręuiſa, quoniá feria ſexta diem primū ſigificat innocentiæ, qui non fuit integer, partim tamē fuit in paradiſo tranſactus, ſed Adam diſrupit eum. eo quod non toto die permāſit in illo. Dies alter, dies gratiæ eſt, per ſabbatum repræſentatus, hic nimirum totus extitit, quoniā & præcedentē habuit noctem peccati originalis, & ſubſequentē actualis peccati. Dies tatius gloriæ eſt, quem dies paſcalis ſignificauit. is perpetuus ille dies eſt, quē nulla noctis ſubſequētis caligo obſcurare poterit, quoniā Chriſtus quum in eo reſurrexerit à mortuis, ſemel

*Auguſt.* *Stapulē.* *Luc. 18.* *Dies memorabiles.* *Gene. 3.* *Gene. 2.* *Gen. 1.* *Roma. 8.* *Beda.*

*Lib.1.ſuper Gen. cap.17.* amplius non moritur. Vnde hac nocte, vt ait Beda, tẽporum mutatus eſt ordo, ſiquidẽ ante Chriſti reſurrectionem dies ſupputabãtur ab aurora, licet feſta in priori veſpera incepiſent: nũc aũt dies à media nocte vna in aliã cõnumeram' Auguſtin' inquit, Primus homo cecidit à luce, & dies crea *Gene.1.* tiõis ĩ noctẽ peccati, quẽadmodũ prima dies à luce inchoata in noctẽ deſiit, ſicut Moyſes dicit, factũ eſt veſpere & mane dies vnus. Nũc autẽ ab ipſa Chriſti reſurrectione, incipiẽdum eſt à nocte diẽ verſus, hoc eſt, à pecato Adæ ad re- *Matt.28.* demptionẽ Chriſti. ideoq; & dies iſte magnum illũ diẽ domini quem nulla mox intercipiet, deſignat. Sed hic vnum adhuc occurrit, quod prætereũdũ nõ eſt, quando ex Matthæo ſupra diximus angelũ deſcẽdiſſe de cælo, & reuoluiſſe lapidẽ, intelligẽdum non eſt, quaſi Chriſtus aliter reſurrexiſſe non potuiſſet: quoniã firmiter illud nobis eſt credẽdum, propria virtute eũ etiã clauſo reſurrexiſſe ſepulchro qui deinceps occluſis foribus ingreſſus eſt ad diſcipulos & antea natus fuerat nõ reſeratis virginei vteri clauſtris. Sed vt ad angelum redeamus, ſi quis ſolerter omniũ conſideret euãgeliſtarũ ſcripta. videbit nullũ eorũ commemoraſſe. qũo tãdem reſurrexerit Chriſtus, ſed tantũ multa vbique fit mẽtio angelorum, qui apparuerint mulierib', quando vacuum *Beda.* inuenerant ſepulchrũ. Angelus igitur ille qui legitur lapidem ab oſtio reuoluiſſe, credendus eſt tandẽ poſt Chriſti reſurrectionẽ apparuiſſe. quod ex multis certis colligit argu- *Pſal.20.* mentis: quoniã ſi Chriſtus propria virtute aſcidit in cælũ, iuxta illud Pſal. Exaltare dñe virtute tua: quur non & eadem ſua virtute reſurrexerit? Aut quid magni adeo feciſſet *1.Cor.1.* Paul', quod Ieſum Chriſtũ & virtutẽ reſurrectionis eius co *Philip.3.* gnouerit? Præterea, ſi adeo præponẽt fuit ille, vt confregerit portas inferorũ, vnde & ibidẽ potẽs ideo, fortis, dñs vir- *Pſal.23.* tutum & rex gloriæ appellat' eſt, quis credat indiguiſſe eũ angelo qui lapidẽ amoret ab oſtio, quum tamen nihil reſiſtat poteſtati illius. qui verbo vnico montẽ mõti imponere poteſt? Credẽdum igitur eſt, dominum prius reſurrexiſſe, quam aurora refulſerit, idq; propria ſua virtute deinde illi in obſequium, nobis & mulieribus in exemplum doctrinæ, ſimiliter & cuſtodibus ſepulchri, deſcẽdit angelus de cælo apparuit circa monumẽtum, vſque ad terrorem cuſtodum, reuoluit inde lapidem ab oſtio monumẽti, ſeditque ſuper

illum,vt ſic mulieribus præter ingreſſus in monumentum, ſicut clare euãgelica narrat hiſtoria,poſt hæc miniſterio au gelorum terra totá tremuit.& ſicut illa in paſſione Chriſti quaſi & ipſa cõpatiens cõcuſſa eſt,ita iam rurſus in reſurre ctione cõditoris ſui velut in lætitiæ ſignũ. cõtremuit. Audiui & euigila peccator,Si ſic terra tremuit.quũ dñs ad ve niã ſuorũ reſurget:qũo contremiſcet,quum noxiorum omnium turba reſurget ad pœnã?Gaudete itaq; dilectiſſimi in hac ſacra die & exultate,quoniam diẽ hanc fecit dominus Clamamus omnes in ſpiritu cum Pſalmiſta, quũ diem illã præuideret,dicẽte,O domine ſaluum me fac,ô domine bene proſperare,benedictus qui venit in nomine domini. Id itaq; preſtare digneris triumphator potentiſſime Chriſte Ieſu,qui es benictus deus in æuum,Amen. *Mar. 16* *Berna.* *Seueri.* *Pſal.117.*

## HOMILIA TERTIA.

*Vicit leo de tribu Iuda,radix Dauid &c. Apocaly. V.*

DOminus noſter Ieſus Chriſtus,vt agnus innocẽs occiſus eſt,quoniã ipſe agnus ille erat qui tollit peccata mũdi,vt agnus innocens ad occiſionem duct⁹ eſt,nec aperuit os ſuum,& quũ maledicebatur,non cõminabatur. Verum enimuero etſi vt agnus mortuus ſit,tamẽ vt leo generoſus & valid⁹ præponẽter reſurrexit.leo animal vtiq; eſt animoſum,forte,magnanimum,præclarũ, generoſum & victoriæ appetẽtiſſimũ eſt. Quum itaq; Chriſtus fortitudinem & potẽtiam ſuam omnẽ in reſurectione declararit in limbo inferorum,in cælo & terra.recte eũ leonẽ vocauit Ioannes in ſpiritu de tribu Iuda.quo nomine ſanctus Marcus facie leonina efformatur, quo præ cæteris euãgeliſtis reſurrectionẽ Chriſti grauiter adeo deſcripſerit,cui⁹ etiã euangeliũ hodie vſurpari in miſſa ab eccleſia inſtitutũ eſt. Hic eſt ergo ille leo de tribu Iuda, quẽ ipſe etiã patriarcha Iacob in ſpiritu præuidẽs,dixit, Catulus leonis Iuda. Merito quoque gaudere debẽt hodie Chriſtiani omnes vna cõ Chriſto qui triũphator hodie inſtar leonis deuicta morte reſurrexit,infernũq; ſubegit. ipſum laudemus & glorificemus omnes,læto pectore cantantes, *Ioan.1.* *Eſaia.53* *1.Pet.2.* *Gen.49*

Salue feſta dies. vel,Surrexit Chriſtus hodie.

antiquum,qui eſt diabolus & ſathanas,& legauit eũ per annos mille, & miſit eum in abyſſum,& clauſit & ſignauit ſup illum,vt non ſeducat amplius gẽtes,donec conſummarẽtur mille anni.Circa victoriam mortis,dic de potẽtia & modo reſurrectionis,vt ſupra Circa victoriam autẽ doloris,dic de gaudio huius diei,& quomodo apparuit diſcipulis,& dixit, Data eſt mihi omnis poteſtas in cęlo & in terra. Sic habebis egregiũ ſermonẽ.Vt ſemel finem apponeremus,ſtudioſe illa retecauimus. 1 Adhuc penitius inueſtigant doctores ratiões,quur Chriſtus in ſacris literis leoni cōpararetur. Id quanuis illi multis longiſſime proſequantur,nos tamen paucis abſoluemus,quoniam præcipue cõditionem hãc leo habet,quum primum leæna pepererit,& leunculi pro mortuis humi iaceat,die tertio ſtare ſolet ſuper eos leo,& rugit, ſic quę illi vitam recipiũt.Nonne ad eundem modum & Chriſtus poſtquam tribus diebus conquieuit in ſepulchro, tandem voce dei patris reſuſcitans, à morte ſurrexit ? iuxta illud,Ego dormiui & ſoporatus ſum & exurrexi , quia dominus ſuſcepit me. 2 Ad hæc apertis,leo dormire ſolet oculis. ita & Chriſtus triduum totum dormiuit quidem in ſepulchro,ſed tamẽ vigilauit in limbo & purgatorio, vt facile ſic dicere potuerit illud , Ego dormio,& cor meum vigilat. 3 Inſuper leo dum à venatore fugatur,veſtigia ſua proprio cauda delens,ne conſpiciatur,perturbat & obnubilat.Ita Chriſtus diuinitatẽ ſuam occultauit,ne eam diaboli & Iudæi cognoſcerẽt.Atque eodem modo per longum decurrendo inducere potes de eius fortitudine, & quam ſit intrepidus,neminẽ metuens: iuxta illud,Leo fortiſſim⁹ beſtiarũ,ad nullius pauebit occurſum Præterea ita ille animalium omniũ rex eſt, vt nullum audeat ipſum excitare,dicente balaam,Accubans dormiuit vt leo, & quaſi leæna quam ſuſcitare nullus audebit.Sic nemo vel auſus eſt uel potuit excitare Chriſtũ Niſi pater illius.Sãſon per modum ænigmatis propoſuit,quidnã hoc eſſet,De comedente exiuit cibus,& de forti dulcedo cibus ille,mel:& fortis, leo erat.quid enim vel melle dulci⁹,vel leone forti⁹?Et de noſtro quoq; leone Chriſto exiuit cibus vitę ęternę,mel doctrinæ ſalutaris:iuxta illud Dauidis,Quam dulcia faucibus meis eloquia tua,ſuper mel & fauũ ori meo.Gaudete itaq; & lætari merito poſſumus atq; adeo debemus,quoniã hodie

*Pſalm.3.* *Can.5.* *Prou.* *Num.24* *Iud.14.* *Pſal.119.*

leo noſter vicit de tribu Iuda. Vnum tamen nobis à Chiſto poſtulemus; profuſisq; precibus deprecemur, ne ab eius rugitu horream⁹ tremuli, quoniã alias ea eſt leonis natura, vt ad eius rugitum feræ omnes cõtremiſcant, occultent ſeſe & aufugiãt. Sic quoq; leo noſter rugiet in die nouiſſimo, ita vt cælũ pariter & terra contremiſcãt: iuxta illud ꝓpheticũ,
*Amos.3* Leo rugiet, & quis non timebit? O domine Ieſu Chriſte, ne nos exterreas in die nouiſſimo, per gaudium glorioſæ tuæ reſurrectionis, Amen. 3 Nunc tandem ad huius diei geſta perueniamus, illud quoq; breuiter expedituri. Simul atque glorioſa & benedicta anima Chriſti ſũmo gaudio & lętitia affecta eſt ex ſuſcepto corpore, ornata iam dotib⁹ beatitudinis, primũ omniũ apparuit Chriſtus domin⁹ noſter matri ſuę Mariæ, quoniã nullus vnquã in terra filius matrẽ ſuã amauit ardentius quã Chriſtus Mariã. apparitionis huius modũ pij patres ſic contẽplantur, ꝙ Maria ſepulto iã corpore Chriſti in die paraſceues, reuerſa ſit dolentiſſima ad crucẽ, eamq; adorarit, ſiquidẽ ibi recens adhuc viuus ille Chriſti ſanguis apparebat. Deinde vt erat reſurrectionis Chriſti certiſſima, addidit ſe in cõclaui, meditatura myſteria dei, creationẽ hominis peccatũ & lapſũ ei⁹, qui iã paradiſo exultabat miſer, diluuiũ, promiſſionẽ patriarchis factã & prophetis Cõtemplabatur inſuper hic, quomodo ipſa concepiſſet Chriſtũ, peperiſſet, educaſſet, cum eo in AEgyptũ fugiſſet: deinde quo modo ille captus, paſſus, cruxifixus, mortuus eſſet & ſepult⁹, impletis ita circa hæc ſcripturis omnib⁹. Hęc & huiuſmodi plura alia ſãctiſſima virgo toto animo affect⁹ meditabatur, expectans glorioſam Chriſti reſurrectionẽ, vtiq; non caruit etiã hic conſolatore ſuo Gabriele, qui eã cõfortarit. Poſtquã ergo Chriſtus reſurrexit, ſtatim ſuæ matri apparuit, veneruntq; ante eũ angeli ad illam, ſalutãtes ipſam & dicentes, Regina cæli lætare, quia quẽ meruiſti portare, reſurrexit ſicut dixit. Ibi deinde per immẽſum aera vectus Chriſtus, aduenit inſtar radiãtis ſolis fulgidus, & ſine dubio eã dulciſſime ſalutauit, & cõſolatus eſt, ꝙ iam luctus & dolores eius finẽ haberẽt. Viciſſim Maria in genua ꝓcubuit, ipſumq; adorauit, gratias ei agẽs pro generis humani redemptione. Reuelauit etiã illi dominus ibi, quomodo in ſolatiũ fideliũ aliquãdiu adhuc deberet permanere in terris, & tũc ipſe eã ad ſe ſine mortis doloribus eſſet ſuſcepturus in cæ-

lum, ad æternæ gaudia vitæ. Meditantur hic doctores etiã, quomodo patres vna cũ Chriſto aduenerint, viſuri Mariã, quã filius dei elegerat matrem, ita vt admirati ſint illã ibi Abrahã, Dauid & alij, vt eã obſtupuerit nõ ſine laude Eſaias, quonia ipſa eſſet virgo de qua prædixerat, Ecce virgo cõcipiet & pariet. (curre tu per patriarchas & prophetas, quia longũ eſſet de omnibus recenſere, tamẽ mire ſolet afficere populum.) Atqui in tali apparitione anima Mariæ ſummo gaudio à Chriſto perfuſa eſt, quod nõ ſolum corpus Chriſti glorificatũ viderit, ſed & diuinam eius eſſentiã, vnde lætitiam ſuauiſſimã concepit. Quo autẽ gaudium illud effuſius extitit & admirabili⁹, eo fuerat antea anima ei⁹ doloribus magis aggrauata, quando dulciſſimus eius filius Chriſtus in cruce crudeliter adeo fuerat occiſus. Dices, Atqui nul⁹ euãgeliſtaru quicquam de hac apparione ſcriptum reliquit, quid igitur? num ideo nõ eſt fides adhibẽda, iuxta id quod neochriſtiani putant & perſuaſum habent? imo apparuiſſe Chriſtũ Mariæ & pie credẽdũ & firmiter eſt tenendũ, quando argumẽta hic extant nõ inualida, quoniam ille matrem ſuam vtiq; in honore habuit ex præcepto legis: nõ itaq; paſſus eſt eã diutius in maximo luctu vehemẽtiſſimisq; doloribus permanere. Quod ſi autẽ primũ apparuiſſet Magdalenæ, ſaltẽ ei commiſiſſet, vt illud etiam matri ſuæ denũciaſſet: nõ fecit autem hoc, ſed tantum iuſſit vt fratribus diceret, & aliis mulierib⁹ iniunxit angelus, vt diſcipulis Chriſti renũciarent & Petro: quoniam non decebat vt alius ad Mariam veniret reſurrectionis Chriſti nũcius, niſi filius ipſe, ſicut idipſũ Anſelmus, Landulphus & alii multi, multis rationibus aſtruũt, vide tu etiam Cuſanum. Et aperte dicit Ambroſius libro tertio de virginibus, col. 14. Cõſiderate quia virgines prę apoſtolis reſurrectionẽ domini videre meruerũt. Et infra, Vidit Maria reſurrectionem domini, & prima vidit & credidit. Vidit & Maria Magdalena, quãuis adhuc iſta nutaret. Rationi quoque hoc cõſentaneum eſt, quoniã quum nemo hominũ magis doluit ex paſsione Chriſti quã mater ipſius Maria, decuit vt gaudiũ & conſolationem reciperet prima. Dum queritur autẽ, quur euangeliſtæ nihil de hac apparitione ſcripſerint, reſpondeo eas deſcripſiſſe euangeliſtas apparitiones, quæ ad manifeſtatioes & reſurrectionis teſtimoniũ ſunt factæ; iuxta illud quod ad eos di

*Chriſtus Mariæ primo apparuit*

*Exod. 20.*

*Ioan. 20.*

*Mar. 16.*

*Ambro.*

*Act.1.* xit dñs, Eritis mihi teſtes in Ieruſalẽ & Iudæa & Samaria, & vſq; ad vltimũ terræ. Præterea ideo ille aſcẽſionẽ ſuã ad cælũ diſtulit, vt eo tẽpore reſurrectionẽ ſuã pluribus argumẽtis cõfirmaret. Non decuiſſet autẽ Mariam de filij ſui re-
S. Lucas. ſurrectione teſtari. Quæ etiam cauſa eſt, quur Lucas in Actis, vbi naſcẽtis eccleſiæ primordia narrantur, nuſquã teſtimoniũ cõmemorat, Mariæ, neq; eius mentionẽ aliquã facit, niſi vbi ipſam in aliorũ ſanctorũ numero reponit, quãuis ſine dubio fideles tunc omnes, & apoſtoli plurimũ cõſolationis ex ea receperũt, ſicut multa ex ea audiuit & didicit
*Ignatius.* ipſe Lucas. Patet quoq; idẽ manifeſtiſſime ex epiſtolis Ignatij ad Mariã vltro citroq; conſcriptis. Atq; hinc diſſolui poteſt etiã altera obiectio, quando induci poſſet contra arti-
*Mar.16.* culum hũc illud Marci, Surgens Ieſus mane prima ſabbati, apparuit primo Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat ſeptem dæmonia. nã & hoc nõ ita accipiẽdũ eſt, quaſi non antea apparuerit Mariæ, ſed q̃a inter homines peccatores & eos qui teſtimonium reſurrectionis ſuæ dare debebant, Magdalena prima fuit cui ille apparuerit, ſicut iam porro dicturi ſum⁹.

4 Secũdo ergo poſt reſurrectionẽ ſuã dominus apparuit Mariæ Nagdalenæ, idq; in hũc modũ, Mane priuſquam illuxiſſe, venerũt mulieres ad ſepulchrum vncturæ dominum: neq; inuenerũt ilũ, ſed angelũ ſedentẽ à dextris, hoc eſt, verſus meridianã plagã. Ita enim domin⁹ iacuit in ſepulchro, vt caput verſus ad occaſũ, pedes autẽ ad ortũ ſolis cũuerterit ſicuti inter catholicos ille ſepeliẽdi mos adhuc obſeruatur Et hic angelus reſurrexiſſe dominũ eis denunciauit, vt narrat euãgeliſta. Volunt igitur doctores, quod quãdo mulieres fuerũt apud monumẽtũ, iã antea reſurrexerit Chriſtus, eoq; tẽpore mariæ apparuerit matri ſuæ. Deinde qũ mulieres nõ inueniſſent corpus Chriſti, renunciauerũt illud diſcipulis eius. Venerũt ergo Petrus & Ioãnes, qui in
*Ioan.20.* uenerũt omnia iuxta ſepulchrũ cõſtituta, ſicut narrauerunt mulieres: iterũ metus cauſa nõ ita diu morati ſũt, quoniã iã dies inualuerat Mulieres autẽ p̃manſerũt in horto, & ex illis vna Maria Magdalena rediit ad ſepulchrũ, cui ibidẽ apparuit dñs in ſpecie hortulani. quũq; eã cõpellaret ex nomine, retroſpiciẽs, agnouit, voluitq; eũ tãgere &c. Hinc eſt quod Auguſtinus & Hieronimus dicũt mulieres bis veniſſe ad Monumẽtum. Apparitio tertia ſtatim poſt hanc facta eſt.

Magdalena enim cæteris in horto mulieribus poſtquā nar rauit,dicto citius omnes illæ cum ſummo gaudio properabant apoſtolis nūciare.Et in ipſa via obuiam eis venit dominus,& dixit,Auete.illæ deinde tetigerūt eum & adorauerūt.Quarto apparuit etiam Petro,iuxta illud quod dixerunt diſcipuli,Surrexit dominus & apparuit Simoni. *Mat.28.* *Luc.24.*

5 Apparuit & ſancto Iacobo,quem doctores aiūt ſepulto domino voluiſſe amplius nihil edere velle, donec Chriſt' reſurgeret.Ieiuniū hoc nōnulli adhuc habēt in vſu,quod & ieiunium ſancti Niniani dicitur,qui ſepulto dño a meri die diei paraſceues vſque ad reſurrectionē domini ieiunāt. *1.Cor.15.*

6 Inter reliquos viſus eſt & Ioſepho ab Arimathia,ſecundum euangelium Nazaræorum, quoniam illum tunc Iudæi captiuum tenebant,eo tātum quod dominum in monumēto ſepelierat.ibi ergo apparuit illi dominus,& liberauit eum.hinc & cuſtodes ſepulchri dixerunt ad Iudæos,Date nobis Ioſeph,& nos dabimus vobis corpus Ieſu. Apparitiones illæ tres hodie vtique factæ ſunt,ſed quibus horis ſingulæ,ex ſacris literis non conſtat. *Luc.24.*

7 Interdiu deinde apparuit dominus diſcipulis duobus habitu peregrini in via,quum ambularent in Emaus,ſicuti tomo ſecundo ad longum recenſuimus.

8. Decem quoque diſcipulis apparuit Chriſtus die paſchæ,ſed ad noctem.Vtique apparitiōes illæ omnes, magnifice factæ ſunt,omnique gaudio pleniſſimæ fuerūt.Quibus etiā docere voluit Chriſtus , ſe illum eſſe verū fortemque leonem de tribu Iuda,qui mortem,diabolum & inferos ſubegerat,impleueratque omnia quæ diſcipulis prędixerat ipſe.Quare etiam reſurrectionis fidem comprobauit,ut omnes qui iuxta voluntatem ſuam & legem viuunt,reſurrecturos ſe firmiter credant in gloria.vitamque conſequuturos æternam,quam omnibus nobis ipſe triumphator potētiſſimus concedat Ieſus Chriſtus dominus noſter,Amen. *Ioan.20.*

Hæc omnia ita plane ſunt digeſta, ſecundum literæ cortícem,quia parum prodeſt coram ſimplici populo diſputare an eadem fuerit Magdalena,quæ venit comitata & quæ venit incomitata:an mulieres ſæpius venerint ad ſepulchrū, an minus,vt Hieronym' & Auguſtinus volūt.an etiā Magdalena tenuerit pedes Chriſti cum aliis mulieribus,aut minus.Vide Roffenſenſem contra Stapulenſem.

## DE SANCTO GEORGIO EVANGELIVM, IOANNIS XV.

*N illo tẽpore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Ego ſum vitis vera & pater meus agricola eſt. Omnem palmitem in me non ferẽtem fructum tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat. iam vos mundi eſtis propter ſermonem quem loquutus ſum vobis. Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes nõ poteſt ferre fructum à ſemetipſo niſi manſerit in vite, ſic nec vos, niſi in me manſeritis.*

### HOMILIA I.

Frisingæ. MEmini me aliquando euangeliũ hoc Friſingæ prædicaſſe in die ſancti Georgii, qui ibi parochialis eccleſiæ patronus tutelaris habetur, nunc nõ diſſimili modo tractabimus. Ego, inquit Chriſtus, ſum vitis vera &c. Quod ſi mundũ hunc vniuerſum expenderimus, quid aliud niſi magnus quidã dei liber eſt, in quo creaturę ſingulæ ſingula ſiue capita ſunt, ſiue litteræ, ſiue folia, in iis ſapiẽ- Rom. 1. tiã, potẽtiã & bonitatẽ dei cõſiderare licet, iuxta illud Pauli Inuiſibilia dei à creatura mũdi per ea quæ facta ſunt, intellecta, cõſpiciuntur: ſempiterna quoq; eius virtus & diuinitas. hinc fit vt deus omniũ creturarũ nominibus appelletur quoniam auctore Dionyſio, nõ eſt aliqua natura à ſuprema ad mi- Diony. nimam & abiectiſſimum vſque vermiculum, vnde diuina theologia nõ poſſit ſimilitudinẽ aliquẽ colligere ad deſignãdã primã rerum omnium cauſam, hoc eſt, deum. & ideo to- Mac 4. ties parabolis vſus eſt Chriſtus in euãgelio, vt Marcus ſcribit. Huius rei cauſam quiſquis funditus intelligit, videt vtique quã incõſulte agãt Iconoclaſtæ in eo, quod omnem vſum imaginum è medio tollere conãtur, quum tñ nos mortales in hac vita ob intellectus noſtri imbecillitatẽ imaginibus carere nequeamus. (Vide dominicã ſexageſimæ.) Iniquũ eis videtur imagini Chriſti aliqd honoris exhibere, neque cũſiderãt: quod in nomine eius flecti conueniat omne genu,

cæleſtiū, terreſtrium & infernorum. At quidnā Chriſto ſimilius imago nean nomē? ſed iā miſſā faciamus eorū inſaniam, quam alias pro dignitate tractabimus. Satis hoc nobi interim eſt, quamlibet creaturā verbum dei eſſe, & aliquid loqui, non tantū laudando deum cum benedictione, ſed & eundem manifeſtando, Atque ideo parabolis in euāgelio vſus eſt dominus, vt nos doceret, ſicut hic quando ſeipſum vitē vocat, & patrem agricolam, quibus rebus quid ille voluerit, iam porro inquiramus. *Philip. 2.* *Pſal. 17.*

1 Ego, dicit dominus, ſum vitis vera. Hæc quia locutio ſymbolica eſt, cōſiderare oportet, quare dominus viti ſit cōferendus. Et ne longius euagemur, ſeipſum viti, patrē agricolæ, & diſcipulos palmitib' cōfert. Sicut enim palmites vinum bonū non ferunt, niſi eorū curam gerat agricola quā maxime ſedulā, ita omnia noſtra nihil ſunt ſine gratia dei, quoniā, ſine me, inquit ille, nihil poteſtis facere. ōniſq; ſufficiētia noſtra ex deo eſt. & nemo, vt ipſe ait, poteſt venire ad me, niſi pater meus traxerit eum. Ad hec, palmites oportet ex vite ſuccreſcere, alias areſcēt. ita fideles Chriſto decet inſitos eſſe, vt humectationē gratiæ ab eo percipiāt. Et ſic Auguſtinus ait, Chriſtus vbi ſe vitem, & diſcipulos ſuos palmites dicit, ſecūdū hoc dicit, quod eſt caput eccleſiæ, nos quoque mēbra eius, mediator dei & hominū homo Chriſtus Ieſus. Vni' quippe naturę ſūt vitis & palmites. Quanuis etiā Chriſtus ſi homo non eſſet, vitis quoque non eſſet, tamen adhuc humorē gratiæ fidelibus conferre non poſſet ſi deus non eſſet: vbi intelligere facile poſſumus, quantū ſolicitudine, imo prouidentia dei opus habeam'. Hinc Chryſoſtom' dicit, quia Chriſtus ſibi ſufficit, diſcipuli vero multi indigēt agricolæ officio, propterea de vite nihil dicit, ſed de palmitib' (Quia per ſymbola facile eſt iter, potes extēdere per duos ſermones.) Poteſt ad longū extēdi hoc idē, tranſcurrendo per ſingulas vitiū proprietates, quoniam lignum earum abiectum eſt & vile. ſic quoque Chriſtus contemptus & humilis extitit, quāuis fructu plurimo abundātiſſimus: cuius facies licet deſpecta multū extiterit, plurimum tamē fructus attulit, quia operatus eſt ſalutē & redēptionē generis humani, vt potuerit facile dicere illud, Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatē odoris. Lignum quoque vitis non ita ſolidum eſt, ſed medullam magnā habet, quo. *Ioan. 15* *2. Cor. 3.* *Ioan. 6.* *Auguſt.* *Chryſo.* *Eſaiæ 53* *Eccl. 2.*

modo & Chriſtus mãſuet⁹, atque vt ipſe ait, mitis fuit & hu
*Matt. 11.* milis corde. Magnitudo medullæ, deuotionẽ ſignificat, vn-
de oẽs Chriſtiani docẽtur, iuxta illud Auguſt, Omnis Chri
*Iob 21.* ſti actio noſtra eſt inſtructio Quo facit & hoc verbum Iob,
Medullis oſſa illius irrigãtur. Præterea vites alimenta ſua
contrario plane modo à reliquis arboribus attrahunt, quæ
inter corticem & lignum arripiũt humorẽ, ex quo alimen
tum ſuũ ſibi attrahit lignum. vis illud experiri? Age detra-
he corticẽ arboris circumcirca ad duorum digitorũ magni
tudinem & videbis arborẽ exareſcere totã & emori corti-
ce depoſito, quoniam, nutrimentũ humidũ aſcendere nequit
vlterius, Hoc in vite nõ eſt, cuius alimentũ per medullam
attrahitur in ipſo meditullio, unde humidũ illud ad exter
na diffuſum, etiam lignũ nutrit, vbicũque ergo ſcindas in
palmite, videbis poros quoſdam ad medullã tẽdere. Ita ca-
pita relliqua omnia, oẽs magiſtratus, de fortis ex cortice,
hoc eſt, à ſubditis ſuis ſuſtentationem aquirere debẽt. ſolus
id Chriſtus non facit, ſed gratiã ſuã & dona nobis ex ipſa
medulla diffundit, hoc eſt, ab initio meriti ſui, qm̃ omnia ſa
cramẽta & opera bona virtutẽ ſuam ex merito Chriſti ob
tinẽt, qui gratiam ſuam diffundẽs, totam cibauit eccleſiam,
*Ephe. 4.* iuxta illud, Aſcẽdens in altum, captiuam duxit captiuitatẽ,
dedit dona hominibus. (Multas huiuſmodi ꝓprietates vitis
*Enitien.* pores referre ad Chriſtum, quia per ſymbola affertiſſimum
iter.) Nõnulli naturam vitis Chriſto accommodant quoad
paſſionẽ ſuam, eo ꝙ poſt multa quæ Chriſtus diſcipulis de
paſſione ſua prædixit, tãdem hãc vitis ſimilitudinem indu
xit. Siquidẽ & vitẽ ad hoc ut palmites protrudat, & botros
ferat, multi pati oportet per hyemem in terram reponitur,
amputatur, ligno alligatur &c. Ita Chriſtus quoq; filius dei
ſub humo cõtectus, hoc eſt, vtero virginis incluſus eſt, cir-
cũciſus inſuper ad extremũ clauis ligno crucis affixus eſt,
vt vinũ produceret calicis ſui, vinum ſanctiſſimi ſanguinis
quo gaudiũ afferret deo & hominib⁹. (& ſimiliter apta iux
ta ſymbola & habebis viam qua gradieris.)

2 Non abſolute ſe dominus vitem, ſed veram vitem eſſe
*Augu.* dicit, vbi Auguſtin⁹ ſic ait, Nũquid vt adderet vera hoc ad
eam vitem retulit, vnde iſta ſimilitudo tranſlata eſt? Sic eñ
dicitur vitis per ſimilitudinem, non per proprietatem, quo
niam etiam metaphorice aliqua eſt vitis bona, aliqua mala.

Mala vtique vitis fuit Adam,ex quo quicũque prodierunt palmites,mala cõcupiſcentia infecti fuerunt,ſicut ait Paulus,Omnes in Adam moriũtur.Et iterũ,per vnum hominẽ peccatũ intrauit in mũdũ,& per peccatum mors. hinc omnes palmites ex hac vite vitioſi ſunt,niſi per fidẽ & baptiſmum veræ viti Chriſto inſeratur, vt etiam fatetur Paulus, quia primus homo de terra terreſtris,ſecũdus autẽ de cælo cæleſtis,Quicũque igitur peccando à vera vite Chriſto excidit,alienæ viti & malæ inſeritur,& de huiuſmodi vitib⁹ dicit dñs per prophetã,Plantaui te vineam electam, omne ſemen verum,quomodo ergo conuerſa es mihi in prauũ vinea aliena?Et per alium rurſus,Expectaui vt produceret vuas,& fecit labruſcas.Moyſes quoq; ſignificãtius dicit,Vua eorũ vua fellis,botrus amariſſim⁹,fel draconum vinũ eorũ, venenum aſpidum inſanabile.de vinea Sodomornm vinum eorũ,& de ſuburbanis Gomorrhæ. Et pater meus agricola eſt vineæ illius,vniuerſę nimirũ eccleſiæ,qui optime nouit plantare vineã iſtã, ſicut ait dominus, Omnis plãtatio quã non plãtauerit pater meus,eradicabitur.Hoc ſi ad paſſionẽ Chriſti referatur,intellectum hunc habet,Pater meus agricola eſt, & ideo me vitẽ plantauit in hunc mundũ, parauit me cultro paſſionis & mortis,vt ſic amplius extẽdã palmites meos,fideles:deinde poſt rigidam hyemem.id eſt,tribu tionem mũdi huius & mortis,ſuaues proferam fructus reſurrectionis,quos vbi guſtarit ſponſa eccleſia,dicere poſſit, Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi Dices Si pater agricola eſt,quur nõ & filius?an non opera trinitatis ſunt indiuiſa,vt quod vna perſona facit,faciat & altera? Reſpõdet Cyrillus,& fatetur immenſum illud apud ædificationis fideliũ,opus vtique eſſe totius trinitatis. ideoq; & Chriſtus ſecũdum diuinitatẽ quoque agricola eſt, ſecundũ humanitatem autem vitis,ſecũdum quam fideles omnes unum corpus ſunt in Chriſto Ieſu. Vnde ſi ſingula ꝓprie inueſtigamus,lõge plus facit agricola cæleſtis ad ſpiritualis vitis purgationẽ,quã corporalis hic colonus,qui vitẽ extrinſecus tatũ adiuuat,amputat,impinguat, terrã ſubmini ſtrat fertilẽ,ad hyemẽ recõdit,ad æſtatẽ profert rurſus.frãgit & educat.cæleſtis aũt ille & ſpiritualis agricola,palmi tib⁹ ſuis internũ etiã impẽdit incrementũ gratiæ ſuæ iuxta illud Pauli,Neq; qui plãtat eſt aliquid, neq; qui rigat,

*1.Cor.15.* *Rom.5.* *Hie.2.* *Eſa.5.* *Deut.32.* *Matt.15.* *Cant.1.* *Damaſ.* *Cyrillus.* *Augu.* *1.Cor.3.*

Albertus ſed qui incrementũ,dat deus. Vide hic,ſi placet, Albertũ al legorizantẽ omnia, quæ fiunt circa electã vineam,ſcilicet quod ſit in terra pingui,ad lat⁹ mõtis,verſus meridiẽ quod in medio habeat vallẽ,de nobilioribus vitibus,quod ſit ſepta per maceriẽ, habeat torcular, & turrim pro vigile,labor autẽ in vinea ſit vineã impinguãdo, locum irrogando, vites putando,terram fodiendo, vuas colligendo,merũ exprimẽdo,& vinum in cellaria collocando,quæ omnia facit cœleſtis agricola in fidelibus ſpiritaliter. (Facilimũ eſt ire per ſymbola.) 3 Deinceps dicit dominus, Omnẽ palmitem in me non ferẽtem fructum, tollet eũ. Vitis quaſi mater & altrix eſt palmitũ ex ſe ſuccreſcentiũ. Sed quomodo interim nos palmites ſumus in ſpirituali vite Chriſto?ſic enĩ ait,Omnẽ plamitem in me non ferentẽ fructũ. Reſpondet Cyrillus nos nõ naturales eſſe palmites ex Chriſto prognatos, quũ ſimus ab Adam progeniti,& ideo filii iræ omnes natura conſtituti. ſicut autẽ plãtator ſylueſtre aut aggreſte virgultũ domeſtico trunco inſerit,in quẽ illud innaſcitur:ita nos quoq; aggreſtis plãtatio ſumus iam inde ad Adã,& tamẽ per fidẽ atq; ſacramẽta inſerimur Chriſto. Sic paulus iis qui ex gentibus ad fidẽ perueniunt,ait, Si tu ex naturali exciſus es oleaſtro,& contra naturã inſert[illegible]s es in bonã oliuam,quãto magis ij[illegible]i ſecundũ naturam &c. Sic & Ioannes dicit,In hoc cognoſcimus quod in eo manemus, & ipſe in nobis,quoniã de ſpiritu ſuo dedit nobis. Atque in hũc ſenſum dixit hic dominus,Omnem palmitẽ in me &c. Sed quid eſt hoc quod ſequitur,In me nõ ferentem fructũ? Aut poteſt ne palmes in Chriſto eſſe qui fructum non ferat? Ad hoc reſpondens Auguſti. dicit in corpore nõnunquã mẽbra eſſe arida & demortua,quæ operationem non habẽt: & ſicut in naturali vite excreſcũt palmites interdũ nimis humidi,alij plus æquo tenues & inualidi,alij nimiũ corpulenti & ligno abundantes,ita vt illud nequeat totũ protrudere & vegetare vitis. Quæ omnia prudẽs & peritus agricola diſcernere debet,& cognoſcere quid quantumque expediat viti in hoc,vt botros multos afferat, reliquum præſcindat quod fructum nullum polliceri videbitur. Ita qui per fidem ſolummodo coniunguntur,ſola illi confeſſione inhærentes, nec charitatis vimine ſe colligantes,palmites quidem ſunt, ſed non fructuoſi. nam fides ſine operibus, mortua res eſt.

*Cyrillus.* *Ephe.2.* *Rom. 11.* *1. Ioan.4* *Auguſti.* *Cyr[illegible] 15.*

Vbi interim exulant neochriſtiani noſtrates cũ ſua miſera nudaq́, fide? vere eis non ſufficiens erit. quanuis enim illa etiã facit palmitẽ ineſſe viti, fructum tamẽ operũ bonorũ non profert, ſed tollatur & auferetur e medio. 4 Poſtquã iam narrauit dominus de palmite non fructificãte, cuiuſmo di & Iudas fuit filius dãnationis, quo nomine & in ignẽ pręcipitatus eſt & æternũ, pergit de reliquis dicere, qui iam incipiunt fructum afferre, ſicut apoſtoli: eos purgat agricola, vt plus afferãt fructũ. Multa purgatione palmites opus habẽt, eo quod inſiti ſunt ex aggreſti germine, multumq́; immunditiei cõtraxerunt ex cõcupiſcẽtia praua, quæ hominẽ ſemper irritat ad malũ, & impedit à bono. Illa ergo quia nos in hac vita nõ deſerit, perpetuo etiã bonos purgat deus. hic Auguſtinus ait, Quis eſt in hac vita ſic mundus vt nõ ſit magis magiſq́; purgandus? Purgantur enim palmites per ſacramẽta, per opera bona, ieiunia, orationes, vigilias, eleemoſynas, aſſiſtente & auxiliante cum primis gratia dei: quoniam ſi dixerimus ꝙ peccatum non habemus, ſeducimus noſmet ipſos, & veritas in nobis non eſt. Verus ergo purgator deus ipſe eſt, fide purificãs corda, de qua purgatiõe ſuo ipſius exẽplo propoſito ſic ait Paulus Scio quia nõ habitat in me, hoc eſt, in carne mea bonũ. nã velle adiacet mihi, perficere aũt bonum nõ inuenio, nõ enim quod volo bonũ, hoc facio: ſed quod nolo malũ hoc ago. ſic ego carnalis venũdatus ſũ ſub peccato. Video enim aliã legem in mẽbris meis, repugnãtẽ legi mẽtis meæ, & captiuãtem me in lege peccati, quæ eſt in mẽbris meis Ecce quantũ vir ſanctus eti i purgatione indiguit, quũ ait, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hui⁹? & inde ſibi reſpõdet ipſe, Gratia dei per Ieſum Chriſtum. Ita idẽ in vniuerſum de purificatione eccleſiæ loquitur, vbi dicit, Chriſtus dilexit eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, vt illã ſanctificaret, mundãs eam lauacro aque in verbo vitæ. Sic nimirũ etiam bono purificat deus, vt eo plus fructũ ferant, quo magis purgantur: & deinde ſic purgati, vitam ingrediantur æternam. Amen.

*Augu.* *I. Ioan. 1.* *Rom. 7.* *Ephe. 5.*

## HOMILIA II.

CHriſtus dominus noſter ſeipſum viti, patrem ſuũ comparauit agricolæ, dixit ſe omnem palmitem non ferentem in ſe fructum, tollere: bonos autem purgare, vt fructum plus afferant. deinceps docet quonã pur

get palmites & ait,Iam vos mundi eſtis propter ſermonem quem loquutus ſum vobis. Ecce quõ purgamur per verbum
*Ioan.15.* dei,dum illud operibus adimplemus.ſiquidẽ & egregios illos palmites apoſtolos ſic purgauit,quibus & dixit,vos amici mei eſtis,ſi feceritis ea quæ præcipio vobis.Sẽper ergo ad purgationẽ concurrit verbũ dei.Quod ſi quis per ſacramen
*Auguſt.* ta purgatur,ibi adeſt verbum.ſic enim Auguſt.ait,detrahe verbũ, & quid eſt aqua,niſi aqua? Accedit verbũ ad elemẽtum,& fit ſacramentũ,etiam ipſum tanq̃ viſibile verbum.Et infra,Vnde iſta tanta virtus aquæ,vt corpus tangat & cor abluat,niſi faciẽte verbo,nõ quia dicitur,ſed quia creditũ.Et infra,Hoc verbũ fidei tãtum valet in eccleſia dei,vt per ipſum credentẽ offerentẽ,benedicentem,tingentẽ etiam tantillum mũdet infantẽ,quanuis nondũ valentẽ corde crede
*Ioan.17.* re ad iuſtitiam,& ore confiteri ad ſalutẽ.Sic patrẽ ſuũ orauit dñs,vt apoſtolos ſuos ſanctificaret in veritate,quoniam verbũ ſuum veritas eſſet. Imo & omnis creatura ſanctifica tur p verbũ dei & orationẽ.Fuitq; hoc apoſtolis magno ſo
*1.Ti. 4.* latio,quod à Chriſto probitatis ſuæ teſtimonium haberẽt, quoniã tunc Iudas non aderat,quem ideo opus non erat excipere,ſicuti antea dictum erat,Vos mũdi eſtis,ſed non oẽs.
*Ioan.13.* Hoc quoq; ſolabatur eos,quod ſecũ haberent purificatorem illum verũ,agricolam quoq; cũ deo patre,cui in diuina natura coæqualis eſſe creditur.Poſſẽt etiã verba hæc de Chriſti paſſiõe & morte intelligi,de qua hic agebatur ſimul & de reſurrectiõe.quaſi diceret,Sermo hic,imo res p eũ manifeſtatæ & expreſſę,mundos vos reddunt,ſi tamen crediderítis.Hinc ergo exhortatur eos dñs,& ait,Manete in me,& ego in vobis.Audiſtis vitẽ verã eſſe me,manete in me,& ſic per me accreſcetis,quoniã & ego manebo in vobis per gra
*Ephe.3.* tiam meã,iuxta illud Pauli,Det vobis ſecundũ diuitias gloriæ ſuæ, virtutẽ corroborari per ſpiritũ eius in interiori homine,Chriſtũ habitare per fidẽ in cordibus veſtris,in charitate radicati & fundati.O vere felicẽ & beatũ hominẽ,qui ſic in deo eſt,vt maneat viciſſim quoque deus in ipſo. Proprio tamen ad apoſtolos verba hæc referri poſſent,quos ſic præmonere voluit dñs,vt ſecũ manerent,nec fugerent ab illo. 2 Addit inſuper manſionis huius cauſam eo ꝙ palmes niſi viti inſitus,per ſe fructũ nullũ afferat,ſicuti neque diſcipuli ſine Chriſto facere quicquam poſſũt.Quo di-

ctio Pelagianorũ hęreſim retrudit dominus. illi enim hoſtes inimici gratię dei, aſſerebãt hominẽ gratia dei deſtitutũ, ex naturalibus viribus poſſe opera meritoria facere, & vitã ęternam mereri, quum tamen nemo hominũ non tantũ non bonũ quicquã poſſit facere in hac vita, ſed ne cogitare quidem, ſine præuio diuinæ gratiæ auxilio. Aduerſus hãc hæreſim ſuo tẽpore natam, multa hic grauiter inducit Auguſtinus, qui cõcilio interfuit Mileuitano, quãdo reuocauit Pelagius is pro cõmuni hæreticorum more nõ perſtitit, verum in antiquum, recidit errorem. Auguſtinus inter alia ſic ait, Magna gratię cõmẽdatio fratres mei, corda inſtruit humilium, ora obſtruit ſuperborũ. Huic veritati reſiſtũt homines mente corrupti, reprobi circa fidem, qui loquutur iniquitatẽ, dicẽtes, A deo habemus quod homines ſumus, à nobis autẽ ꝙ iuſti ſumus quid dicitis? quid voſipſos decipitis, non aſſertores, ſed præcipitatores liberi arbitrij, ex alto elationis, per inania præſumptionis in profunda ſubmerſi? Errorẽ hunc impium ſubuertit Paulus, prædicans omnẽ ſufficentiam noſtrã ex deo eſſe: qui etiã inclamat, Quid habes quod non accepiſti? ſi autẽ accepiſti, quid gloriaris quaſi nõ acceperis? Ioannes quoq; Baptiſta ſic ait, Non poteſt homo accipere quicquã, niſi fuerit ei datũ de cęlo. & Iacobus teſtatur omne datum optimũ & omne donũ perfectũ, deſcendẽs à patre luminum Paulus ratiocinando in fert, quod ſi deus alicui beatitudinẽ daret ex operibus, iã gratia nõ eſſet gratia. Hinc Chriſtus hic ait, Sine me nihil poteſtis facere. & alibi, Nemo, inquit, poteſt venire ad me, niſi pater qui miſit me, traxerit eum. ſic nos docet orare eccleſia, Actiones noſtras queſumus dñe aſpirando preueni, & adiuuando proſequere. Iſtiuſmodi locis tota vndiq; plena eſt ſcriptura ſacra, cõfũdẽs hæreſim Pelagionorũ. Sed tu interim quiſquis verã ſectari cupis fidẽ. vide ne dum Carybdim deuitas, impingas in Scyllã, quod iã neochriſtiani faciunt. Nimiũ enim Pelagius tribuit libero arbitrio, cõtẽpta & poſthabita gratia dei. Cõtra, Manichęi ſpreta per omnia libera hoĩs voluntate, cuncta detulerunt gratiæ dei. In eadẽ erroris na uim deſcenderunt iam quoq; neochriſtiani, qui etſi multũ prauam libertatẽ arbitrij ſui exerceant aduerſus magiſtratus, ea tamen ſunt temeritate, vt vniuerſum in nobis negẽt arbitriũ liberũ neque illud aliquid poſſe. Id vt falſum eſt,

*Auguſt.*
2. Co. 3.
1. Co. 4.
*Ioan.* 1.
*Iaco.* 1.
*Rom.* 11.
*Io.* 15. & 6

ita ſacris literis & legibus aduerſum, atque cõtra oẽm tũ
*Augu.* intelligẽtiam tũ experientiam eſſe conſpicitur. Auguſt. eñ
lib. 3. hypohnoſticon ſic ait, Liberum arbitriũ ineſſe hominibus, certa fide credimus & prædicabimus indubitanter. Vlterius ſuper hac re iam dicturi nil ſum⁹, quæ iuſto debe ret ſermone tractari. Satis hoc ſit cuiq; Chriſtiano, confite ri arbitrij libertatẽ, quod accipimus à deo, hinc quilibet à deo petat gratiã, qua arbitriũ ſuum ad bonũ impellatur. Pul
*Bernar.* chre ſuper hoc ait Bernard⁹, Si deus tria hæc, hoc eſt, bonũ cogitare, velle, & perficere operatur in nobis: primũ profe cto ſine nobis, ſecũdũ nobiſcum, tertiũ per nos facit. Et inde, Sic iſta cum libero arbitrio operatur, vt tãtum illud in primo præueniat, in cæteris comitetur: ad hoc vtique præ ueniẽs, vt iã ſibi deinceps cooperetur: ita tamen, vt quod à ſola gratia cœptũ eſt, pariter ab; vtroq perficiatur, vt mix tim, nõ ſigillatim ſimul, non viciſſim per ſingulos profect⁹ operẽtur, non partim gratia, partim liberum arbitriũ, ſed totum ſingula opere indiuiduo peragãt. Gratia itaq; dei ſi mul cum libero arbitrio operatur bonum, iuxta illud Pauli,
*1. Cor. 15* Plus omnibus laboraui, nõ ego, ſed gratia dei mecũ. Satis ſit cuiq, ad probãdam arbitrij libertatẽ illud Paulinũ, Qui
*1. Cor. 7.* ſtatuit in corde ſuo firmus, nõ habens neceſſitatem, poteſta tem autem habẽs volũtatis ſuæ. Ecce quam aperte teſtatur Paulus habere ſe arbitrij ſui facultatẽ, quod tamen temera-
*Mar. 14.* rio nimis negat neochriſtian⁹. qui ſi renuit credere Paulo, ſaltẽ Chriſto fidẽ adhibeat dicẽti, Pauperes ſemper habebi
*Pſal. 118.* tis vobiſcũ. & cum volueritis, poteritis benefacere eis. Credat Dauidi in pſalmis ſic profitẽti, Anima mea in manibus meis ſemper. Quid multa? beluinus plane eſt error, negare voluntatis noſtræ libertatem. 3 Quũ iam plurima de vite dixiſſe dñs & palmitibus, nequedũ declaraſſet, quinã eſſent illi. iam porro explicat & ait, Ego ſum vitis, vos palmi tes. Ego inquã ſum illa vera viuaq; vitis, vnde vos oẽs gra-
*Iudic. 9.* tiæ vitã habetis. Ego ſum vitis, quæ cũctis hominib⁹ largi ter effundo vinũ lætitiæ ſpiritalis. Vere ille vitis eſt q ait, Nũquid poſſum deſerere vinum meum, quod lætificat deũ & homines? quũ itaque ego ſum vitis ſucci plena, quiſquis
*Augu.* in me manet, fructum multum affert. Ne autem quiſquam putaret ſaltem paruum aliquem fructum poſſe à ſemetipſo palmitem ferre, quum dixiſſet, Hic fert fructum multũ, nõ

ait,quia ſine me parum poteſtis facere.Siue ergo parum, ſi ue multũ,ſine illo fieri nõ poteſt,ſine quo nihil fieri poteſt Sic oẽs q ſemet prçciderũt ab vnitate eccleſiaſtica,in Chriſto vite vera nõ permanẽt,ideoq; etiã nihil boni perficere poſſunt,qm̃ palmes niſi viti inſitus,fructũ nullũ ferre poteſt. Hæretici autẽ,ſchimatici & Chriſtianæ vnitatis perturbatores,præciſi ſunt:& penes eos demortuũ eſt, quicquid etiã cogitãt & proponũt:ac ſi quid ſanctũ inſtituũt & operãtur,id quoq; polutum efficitur,teſte Paulo,Speciem pietatis habẽtes,virtutẽ eius abnegant.Hinc & ſacramenta inter hæreticos nõ viuunt,ſanctimonia apud eos nulla.nihil quod pietatẽ deceat·atq; vt maxime vigerẽt illa per ſe,hæreticis tamẽ nihil prodeſſent Sic quãuis ab heretico baptizatus forma eccleſiæ legitima,nõ rebaptizatur,attamẽ eccleſie recõciliatur,quãdo ab ea rurſus aſſumitur, vſq; adeo alia opera hæretici nõ faciũt,niſi plãtationẽ mortis. Qualis porro ſit hic expectãdꝰ finis,deinceps oſtẽdit dñs,& ait, Si quis in me non manſerit,mittetur foras ſicut palmes, & areſcet,& colligẽt eũ & in ignẽ mittent,& ardet.Solẽt ſub inde cõqueri hæretici & quærere,quur tãdẽ cõburãtur. ecce hic eis cauſam ad literã,quia in vite nõ permanẽt. Verẽ enim ad hæreticos hoc refertur,qui ſemet ab eccleſia ſegregãt,ſicuti ſupra dixit dñs de peruerſis Chriſtianis,Omnem palmitem in me nõ ferẽtẽ fructũ &c.Iſti nimirũ mali & p̄uerſi ſunt Chriſtiani,qui fide quidẽ ſunt in vite Chriſto,ſed nihil boni operãtur.Nũc hic dominus de prçciſis Chriſtianis loqtur,qui in vite omnĩo nõ ſunt,eos relegat ad ignẽ: quos etiã oportet antea foras mittere,& per excõmũicationem iudicare,quod amplius eccleſiæ mẽbra nõ ſint. prædixit illud iã olim dominus,dicẽs ad prophetã, Fili hominis, quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorũ quæ ſunt inter ligna ſyluarũ?nũquid tolletur de ea lignũ vt fiat opꝰ, aut fabricabitur de ea paxilius?Ecce igni datũ eſt in eſcã, vtrãq; partem eius conſumpſit ignis,& medietas eius redacta eſt in fauillã. Atq; infra,Quomodo lignũ vitis inter ligna ſyluarum,quod dedi igni ad deuorãdũ,ſic tradam habitatores Ieruſalẽ Hinc iam facile ſimilitudo illa intelligitur,quia vt Auguſtinus ait,Vnũ de duobus palmiti cõgruit, aut vitis aut,ignis. At nos verbum hoc ſimul & propheticũ illud diligẽtius intropiſciamus,Nunquid tolletur , ait pro-

2.Tim.3.

Eze.15.

Augu.

xxx

pheta,vt fiat opus?quaſi diceret,Nobile quidẽ eſt lignũ vitis in ſe,fructũ precioſum proferẽs,vnde magna eius cura geritur,& plurimi fit inter homines:vbi autẽ præciſũ fuerit ad nihil amplius cõducit in hoc mũdo,niſi vt detur igni neq; eñ ædificiis,neq; tectis,neq; ſculpturæ,neq; vaſis,neque curribus,neq; capiſtris,neq; læuigationibus aut dedolatiõibus cõducit.nõ eſt opifex,qui vſum ei⁹ aliquẽ habeat,quũ nulli rei acõmodari poſſit. Vbi immẽſam dei ſapientiã conſidera,quod hic ſimilitudine vtitur rei huic cõueniẽtiſſima nam quã bòni ſumus dum manemus in Chriſto fructificãtes,nã viciſſim inutiles & quãuis creatura abiectores effici mur,quãdo in Chriſto non manemus.& quid aliud fierent tũc homines niſi diabolo ſimilli vel etiã proximi?, quoniã eum in vita ſua ſequũtur?Ponderandũ inter reliqua nobis eſſe,quã grauiter,hic & proprie dominus de eorũ pœna loquitur,quæ in ſe quatuor cõtinet.primũ enim ait, quia mittetur foras:deinde,areſcet:mox,quia colligẽt eũ & in ignẽ mittẽt:poſtremo,& ardet,ſed hæc omnia ſingulatim expẽdere tẽpus nõ patitur.Tu tñ ex quatuor illis mẽbris fac ſermonẽ,addẽdo ea quæ dicũtur de zizaniis & paleis Lucæ 3, Matth.3.

4 Vbi iam mala palmitis in vite nõ remanẽtis percenſuit dñs, porro bona commemorat eorũ qui in ipſo

1.Ioan.1. mãſerint,& ait,Si verba mea in vobis mãſerint,omnia quę volueritis petetis,& fiet vobis. Ecce hic de mãſione loquitur,non tantũ quoad fidẽ,ſed & per gratiam & charitatem:

Iaco,1. b iuxta illud,Qui dicit ſe manere in eo, debet quomodo ille ambulauit,& ipſe ambulare.quoniam ſic intelligẽdum eſt quod ait,ſi verba mea in vobis mãſerint,ita nimirũ,vt ea cuſtodiẽtes etiã opere adimpleatis. ſicuti nõ diſſimili ſẽſu loquitur & iacobus,In mãſuetudine ſuſcipite inſitũ verbum, quod poteſt ſaluare animas veſtras.Huiuſmodi nãq; membra deo dilecta facile exaudiũtur,iuxta illud quod ait Moy

Deut.4. ſes,Deus noſter adeſt cũctis obſecrationib⁹ noſtris.& Eſa-

Eſaiæ.58 ias,Tũc inuocabis,& dñs exaudiet te:clamabis,& dicet,Ecce adſum. An autẽ ſemper & quomodo exaudiantur iuſti in omnibus orationibus ſuis,alias ad longũ declarauimus.

## DE S. GEORGIO MARTYRE.

I Nclytus & precioſus martyr Georgius,vere viuus extitit palmes,& in Chriſto permãſit,vnde fructus nobiliſſimos bonorum operum protulit,per quos

ad gloriã & coronam peruenit ſanctorũ martyrum. Quan uis autẽ quæ de vita ſua referuntur, nõ nihil habeant ambi gui, eo quod auctor ignoratur eorũ quæ de ipſo ſcripta ſũt, eccleſia tamẽ ſuppliciũ & paſſionẽ ei⁹ veneratur glorioſe. Nos interim pontificẽ ſanctũ Gelaſiũ audiamus ſuper hac re differentẽ. C.S. Romana, diſ. 13. Geſta ſanctorũ martyrum qui multiplicibus tormentorũ cruciatibus & mirabilis cõfeſsionum triumphis irradiant, quis ita eſſe catholicorũ du bitat, & maiora eos in agonib⁹ fuiſſe perpeſſos, nec ſuis virib⁹, ſed dei gratia & adiutorio vniuerſa toleraſſe? Sed ideo ſingulari cautela ĩ ſancta Romana eccleſia nõ legũtur, quia eorũ qui ſcripſere, nomina penitus ignorantur &c. vt ab infidelib⁹ idiotis ſuperflua, aut minus apta quã ordo rei fuerit, ſcripta eſſe putẽtur: ſicut cuiuſdã Cirici & Iulitæ matris eius, ſicut Georgij aliorũq; paſsiones. (nota ibi debere legi Georgij, cõmunia exemplaria habẽt Gregorij, ſed mẽda eſt expugnenda, & pro Gregorij, legendũ Georgij, vt ex vetuſtis exemplaribus Paſchaſij, Iſidori & aliorum liquet.) Quæ ab hæreticis perhibẽtur compoſita, propter quod (vt dictũ eſt) ne vel leuis ſubſannandi oriretur occaſio, in ſancta Romana eccleſia non legũtur. Nos tamen cum prędicta eccleſia omnes martyres, & eorũ glorioſos agones, qui eis magis quam hominibus noti ſunt, omni deuotione veneramur. Geláſ.

Quamuis ergo vita ſancti Georgij adeo approbata nõ eſt, Nos tamen de eius ſanctimonia dubitare non debemus. idque primum eo, quod per vniuerſam eccleſiam Grçcam ſanctus Georgius præ cunctis colitur martyribus, vnde & peculiari titulo eum cohoneſtant in libellis precum ſuarum ſuper hodiernum diem, quem illi 23. die Aprilis ſolẽnem ſanctumque obſeruant, ſicuti etiam in Conſtãtienſi, Spirenſi, Strasburgenſi diœceſibus obſeruari conſueuit, & in Gallia ſimiliter atq; Romę, quãuis in Auguſtiẽſi, Eiſtettẽſi, Friſingenſi, & Ratiſponẽſi diœceſibus feſtum hoc tranſpoſitum ſit in diem vigeſimumquartum. Aprilis. Græci autem titulum hunc habent, τοῦ ἁγίου, ἐνδόξου, μεγαλομάρτυρος, τροπαιοφόρου καὶ θαυματουργοῦ γεωργίου. Hoc eſt. Sancti, glorioſi, magniq; martyris, vexilliferi & miraculorum operatoris Georgij, Inſuper Græci cantica multa & pulchra habent de hoc ipſo & fratre ſuo Theodoro etiam martyre.

Ad hęc extat adhuc ciuitas in qua natus eſt. vnde & ab eo nomẽ hactẽn⁹ ſeruat nõ longe diſtans à magna illa gẽtiliũ ciuitate Accõ. Eſt etiã vrbs Baruth, quatuor dierum itinere à Ieruſalẽ poſita. inter eam & aliã quæ vocatur cappadocia, ferunt S. Georgiũ occidiſſe dracomẽ, & filiã regis liberaſſe. ibi adhuc eſt ſacellũ S. Georgii, quod mulieres grauidę etiã ethnicorũ multũ viſitant, neq; Chriſtianos ingredi ſinunt niſi ſoluto pecunię precio, ſicut fratres & mercatores qui ibi fuerint, cõmemorant. Certũ igitur eſt, S. Georgiũ occidiſſe draconẽ. vt habet eius hiſtoria, fuiſſeq; ſupremũ equitũ pręfectum. Tandẽ vero mũdanũ ille habitum depoſuit, palã confeſſus nomẽ Ieſu, vnde & à Daciano eius regionis præfecto tentus eſt qui ſuſpẽdi eũ fecit, membraq; ipſius vngulis radi & vulnera ſale fricari. Vbi apparens illi dominus, cõſolatus eſt eũ, oſtendẽs quomodo multa adhuc opporteret eũ pro ſuo nomine pati & ſanctę fidei profeſſione. Dacianus ratus S. Georgiũ maleficiis magicis vti, magũ adduci iuſſit noĩe Athanaſiũ, qui ipſũ ſuperaret. ſed hic quoq; cũ venenũ bibiſſet Georgius illęſus, etiã magus ad Chriſtũ cõuerſ⁹ eſt, quẽ decollocari iuſſit Dacian⁹ propter fidẽ. Deinde inſtituerat ille nouo ſupplicio S. Georgiũ ſuper rota diſſecare, cultris vtrinque poſitis acutiſſimis ſed ad preces. ſancti martyris rota per miniſteriũ angelorũ cõfracta eſt, vnde rurſus Magnetius alius equitũ pręfectus cõuerſus, credidit in Chriſtum. Præterea S. Georgius cuiuſdã viduæ filiũ ſanauit in carcere, qua re iterũ multi peruenerunt ad fidei ſanctæ profeſſionẽ. Dacianus tandẽ Georgiũ adduci curauit in templũ Solis, vt oraret. verũ orãte eo delapſus ignis de cælo, tẽplum ſimul cum ſacrificulis idololatris exuſſit. Commotus inde Dacian⁹, iuſſit lebetẽ pice ſuccendi, quumq; Georgiũ iam eſſet coniecturus in illum, deſcendit angelus de cælo, extinxit incendiũ & picẽ infrigidauit quæ res fructu ſuo rurſus nõ caruit. nã inde ipſa Daciani vxor credidit, quæ quum maritũ de infidelitate & impietate ſua corrigeret, ille capillis ſuſpenſam eam tãtiſper cædi iuſſit, dũ Chriſto ſpiritũ ſuũ traderet. proxime ſequẽti die Dacian⁹ S. Georgiũ decollari fecit, vbi ignis cæleſtis Dacianũ & ſeruos ſuos perdidit. Hinc itaq; triumphatorẽ magnum & martyrem præclarũ hodie toto mentis affectu colite, interceſſionem eius implorate &c.

## DIE FESTO S. APOSTOLORVM PHILIPPI ET IACOBI EVANGE. IOAN. XIIII.

*N illo tempore Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Non turbetur cor veſtrum, neque formidet. Creditis*
I *in deum? & in me credite. In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Si quo minus, dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locum. Et ſi abiero, & præparauero vobis locum, iterũ venio, & accipiam vos ad meipſum, vt vbi ſum ego, & vos ſitis. Et quo ego vado ſcitis, & viam ſcitis, Dicit ei Thomas, Domine, neſcimus quo vadis, & quomodo poſſumus viam ſcire? Dicit Ieſus, Ego ſum via, veritas & vita. Nemo venit ad patrem niſi per me. Si cognouiſſetis me, & patrẽ meũ vtique cognouiſſetis, Et amodo cognoſcetis eũ, & vidiſtis eũ. Dicit ei Philippus, Domine, oſtẽde nobis patrẽ, & ſufficit nobis. Dicit ei Ieſus, Tanto tẽpore vobiſcũ ſum & non cognouiſtis me? Philippe, qui videt me, videt & patrem. & quomodo tu dicis, oſtende nobis patrem? Non credis quia ego in patre, & pater in me eſt? verba quæ ego loquor vobis, à meipſo non loquor. Pater autem in me manẽs, ipſe facit opera. Non creditis quia ego in patre, & pater in me eſt? alioquin propter opera ipſa credite. Amen amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora horũ faciet, quia ego ad patrem vado. Et quodcunque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam.* Sap. 5.

### HOMILIA I.

E T hoc quoque euãgelium partem habet illius prolixi ſermonis, quẽ Chriſtus habuit à cœna vltima cum diſcipulis ſuis, ſicuti eum Ioànes à decimoter-

tio capite vſque ad decimumoctauum deſcripſit. Nos ipſum iam hic breuiter textum aggrediamur. Non turbetur, inquit Chriſtus, cor veſtrum, neque formidet. creditis in deum? & in me credite. Mœſti vtique & triſtes admodum erāt diſci puli ex iis, quæ dixerat eis dominus de negatione Petri, de proditione Iudæ, de offenſa eorum omnium in ipſo, percuſſo iam paſtore, ouibusque gregis diſperſis. Hæc & huiuſmodi plura alia quę retulerat ac prędixerat eis dominus, triſtitiam ipſis cōmouebant. vnde cōſolaturus eos dominus, ait, Non turbetur cor veſtrum, neque formidet. Incipit ille

*Auguſt.* quidem conſolationem ſuam à fortiſſimo argumento, oſtendens ſe deum eſſe. vnde & Auguſtinus ait, Ne mortem tanquam hominis timerent, & ideo turbarētur, cōſolatur eos,

*Phil. 2.* etiam ſe deū eſſe conteſtans. Creditis, inquit, in deū? & in me credite. quod non eſſet conſequens, ſi Chriſtus non eſſet deus. ſua nanque hæc natura & non rapina eſt, eſſe æqualē deo patri. Vos itaque ſi de hac forma ſerui periculum timetis, age animum recipe, quoniā reſuſcitabit eam forma dei.

*Chryſo.* Chryſoſtomus, primum diuinitatis ſuæ potentiam indicat. Creditis in deum, inquit, & in me credite, hoc eſt, quod omnia mala tranſibunt, iam & in me & in patrem fides, oībus vos perſequentibus potētior eſt, & nihil vos ſuperabit. Voluit etiā dominus hic docere, quod perfecta fides perturba

*Gloſſa.* tionem & triſtitiam omnem ſedat, vt habet hic Gloſſa. Id adeo in ſanctis apoſtolis Philippo & Iacobo, in ſancto Laurētio & aliis ſatis patet, qui cū magno gaudio plurima ſuſtinuerunt ſupplicia, eo quod firmiter crediderunt in Chriſtum, pro quo patiebantur, quanuis etiam vltra fidem inte-

*Cyrillus.* riorem adhuc habuerunt ſpiritus conſolationem. qua de re alias plura. Mirabili inquit Cyrillus, quodam atque diuino in cōfortandis firmandisque apoſtolorum animis vtitur artificio. nihil omittens quod ad erigendos eorum animos facere videbatur. quorum nòn poſtremum hoc eſt, ꝙ

*Pſal. 118.* imminētia mala prænūciat, vt minus feriant pręuiſa, ſiquidem & tela præuiſa minus feriūt: iuxta illud Dauidicum, Paratus ſum, & non ſum turbatus. Ita parare eos voluit dominus, dicens, Creditis in deum? & in me credite, eritisq;

*Cyrillus.* parati. 2 Deinceps conſolatur eos ob futuram beatitudinem, audierant enim quod Petrus eū abnegaturus reliquique ab eo diſcipuli eſſent fugituri, ne triſtarētur quaſi

in iugi rerũ omniũ perturbatione derelinquendi, letanter eis dimiſſionẽ pollicetur timoris,dũ ait in domo patris ſui māſiones multas eſſe,ſeque adeo abire paraturũ eis locum. *Chryſo.* Chryſoſto. Queadmodũ,ait. Petri mœrorẽ cõſolatur,dicẽs. Sequeris autem poſtea:ita & iis ſpem ſuggerit,ne crederent illi ſoli factam promiſſionẽ,vnde & cœlũ domũ vocat patris ſui,multis māſionibus diſtinctã, quod ibi regnat in gloria,ſicut & eccleſia præſens domus patris ſui dicitur quoniã in ea per fidem regnat iugiter. Verbũ hoc diligẽtius examināt doctores,& dicunt, Chriſtum non tantũ hic aſtruere voluiſſe cęleſtium māſionũ multitudinẽ,ſed & earũdem diſcretionem,contra hæreticũ Eunomium,qui dixit beatos omnes ęqualiter eſſe beatos,quem errorem Luther⁹ quoque in euãgelio ſuo ex pulueribus aſſerto reuocaſſe videtur ex Orco.dũ oẽs nos ęquales eſſe affirmat, etiã ſi ante mille annos & vltra hæreſim hanc exploſerit B. Aieronymus atque cõdemnarit. *Hiero.* Sed nos miſſis hæreticis,diſpiciam⁹ quæ ſancti patres ſnedr hũc locum tradiderũt. Auguſtinus ait Chriſtum,quãdo de multitudine manſionũ loquitur, ſignificare voluiſſe multiplicẽ remunerationẽ,& magnã remunerationis dignitatẽ. *Augu.* Sic & Cyrillus inquit, Hæc multitudo māſionũ differentiã quoque gloriæ ſignificat :omnes enim vitæ ſuæ cõgruentem honorem ſuſcipiẽt,& ipſi beatorũ ordines,ita vt ſunt ab æterno præuiſi,māſiones vocãtur,quarum inæqualẽ Apoſtolus intendẽs,dixit, Sicut ſtella à ſtella differt in claritate,ſic erit & reuſurectio mortuorũ. *Cyrillus.* *1.Cor.15.* Obiiceret qſpiã ex parobola illa,in qua dñs vineæ operariis in eã cõſtitutis æqualẽ pollicetur mercedẽ. Ei⁹ rei diſſolutoriã reſpõſionẽ require Tom.1. Et quia non omnes ſint æqualiter beati,manifeſte docet illud Dauidicum, Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu de auraro circũdata varietate. *Tom.1.* *Pſal.44* Et ſi inter tot hoĩum milia in terris tãta ſunt facili diſcrimina,vt vix aliquẽ inuenias qui vultu alterũ repreſentet exacte,quãto magis huiuſmodi diuerſitas erit in æterna beatitudine? Vide ſupra in die S. Sebaſtiãi. Interim hæc mihi præclara verba Auguſtini cõſidera, Manſionẽ vnuſquiſque pro ſuo receptur⁹ eſt merito. *Augu.* denarius quidem æqualis eſt,quem paterfamilias iubet dari operãti in vinea .quo vtique denario ſignificatĩ vita æterna,vbi ampli⁹ alio nemo viuit,quoniam nõ eſt viuendi diuerſa in æternitate men-

ſura.ſed multæ mãſiones,diuerſas meritorium in vna vita
1 Cor. 15. æterna ſignificãt dignitates,alia enim eſt gloria ſolis,alia lu
Grego. næ,& alia ſtellarũ.(quod Auguſtinus refert ad æternitatẽ durationis cũ ſingulo denario,Gregorius refert ad vnitatẽ obiecti 22.Moralium.) Sequitur cum ait dominus, Siquo minus,dixiſſẽ vobis.Tã mihi eſtis chari, vt nolim vos
1.Cor.15. deſertos,re etiã male commutata,niſi ſcirem meliorem vo-
Chryſo. bis vitã inſtare,iuxta illud,Si in hac vita tantum in Chriſto ſperãtes ſumus,miſerabiliores ſumus omnib⁹ &c. Chryſoſtomus videtur totũ in vnum contrahere, quia videlicet audiſſent Petro promiſſum,quod poſtea ſequeretur eũ, ne putẽt ſe excluſos,teſtatur multas mãſiones eſſe in cælo pro eis,quæ ſi nõ eſſent paratæ,ego dicerẽ vobis quia parabo, ſed modo ſunt paratæ. & Grçcõ videtur conſonare, & ex-
Theop. preſſe interpretatur Theophylactus.ſed Latini Latinã ſequamur eccleſiã, velut ipſa legit. Tertio, conſolaturus eos dominus,promittit ſe eis præparaturũ locũ in æterna patria,vbi diceret quis,paratas iã tum fuiſſe manſiones in cælo,quid ergo opus fuerit Chriſtũ adhuc parare ſuis locum? Reſpõdeo triplices eſſe diuinarum manſionũ præpa-
Ephe.1. ratores,quoniã & deus ab æterno præparauit in ſua diuina præſcientia,iuxta illud Pauli,Elegit nos ante mũdi conſtitutionem,vt eſſemus ſancti & immaculati in cõſpectu eius in charitate,& ſic mãſiones paratæ ſunt ab æterno.Chriſt⁹ autẽ illas quoque parat duplici via,altera per meritũ ſuũ, hoc eſt,quia morte ſua meruit nobis,vt mãſiones illas aliquãdo adipiſceremur,quæ nobis ſũt ab æterno paratæ:deinde in hoc quoque parat ille,quia facit vt nos eas habeam⁹, ipſe nos poſſidere facit.& de hoc loquit̃ ibi,quaſi diceret, Multas vobis pater me⁹ ab æterno præordinauit mãſiones: tũc ergo vado ego adiuuare vos in poſſeſſione acquirenda, vbi morte mea prius redemptionẽ me facere oportet, vobiſque ianuã reſerare,quoniã alias intrare nõ poteſtis.præparationẽ illam iam ante præuidit Micheas,dicens, Aſcen-
Mich.2. dit pãdẽs iter ante eos Neque eſt quod mireris facere hoc Chriſtũ ex tẽpore,quod pater ordinauit ab æterno. ſiquidem Paulus,vt paulo ante citauimus,ait illũ nos elegiſſe ante mundi conſtitutionem.Et tamẽ hoc idem fecit Chriſtus in tempore hoc,quando elegit diſcipulos ſuos,ſicut ait Lucas elegiſſe eum duodecim,quos & vocauit apoſtolos.

3 Ipſi quoque nos præparatores ſumit(imo Cyrilus totam hanc præparationē intelligit de preparatione Chriſti, quia cælum fuit inuiū ,ante Chriſtum)ſicuti legitur, Præparate domino corda veſtra.ſic intelligitur illud Dauidicū, Hieruſalē quæ ædificatur vt ciuitas,quoniā ibi multæ erūt manſiones,& aſcēdent illuc tribus Iſrael.Et ideo debet homo per omne hoc vitæ ſuæ tēpus ædificare ſibi manſionem quam illic habeat.Cuius rei figuram habemus,quando filij prophetarum dixerūt ad Eliſeum,Ecce locus in quo habitamus corā te,anguſtus eſt nobis.Eamus vſque ad Iordanē, & tollēt ſinguli de ſylua materias ſingulas,vt ędificem' ibi domum nobis ad habitādū.Et nobis locus noſter per peccatū anguſtus factus eſt.quiſq; igitur ſibi præparet ligna, vt per opera bona manſionē ſibi extruat cæleſtem. Sic Sapiēs ait,Hominis eſt præparare ſibi viā.Et Paulus, Scimus, inquit,quoniā ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur,quod ædificationē ex deo habemus,domum non manufactā,ſed æternā in cælis.Quid multa?ſunt vtique māſiones illæ cæleſtes ab æterno paratæ à deo patre per æternā ſuā electionem & prædeſtinationem: ſimulque tamen parātur temporaliter à Chriſto, per redemptionem ſuam cælique reſerationem:per nos parantur quoque operibus meritoriis & ſacramentorū perceptione. Aliæ expoſitiones ſunt magis ſcholaſticæ,quod māſiones non parētur quo ad beatudinem,ſed quo ad beandos. & ita manſiones dicūtur parari,quando eis parantur manſores, ait Auguſtinus. 4 Adhuc quartam addit conſolationem.dicens, Si abiero & præparauero vobis locū,iterum venio,& accipiam vos ad meipſū,vt vbi ſum ego,& vos ſitis.Magno ſolatio fuit eis verbū hoc.ſiquidem moleſtum & graue illi erat dominū iam abire,ſed quia iam reuerſurum eum audiebāt,merito recipiebant animum. duplici autem commodo eos exhilarat:ſiquidē manſionem ipſis præparaturum ſe dicit in cælo,reuerſumque eos ad ſe accepturum, vt maneant ibi perpetuo.Quomodo manſionē præparet,iam ante diximus.de reditu nunc reliquū eſt differere, & quomodo accipiat illos ad ſe,quoniā intelligi primo poteſt de reditu ad extremū iudiciū,iuxta illud Pauli,Deinde nos qui relinquimur,ſimul cū illis rapiemur in nubibus obuiam Chriſto in aera,& ſic ſemper cum domino erimus. Hoc quan-

1.Reg.7.
Pſal.121.
4.Reg.6
Prou.16.
2.Cor.5.
*De reditu Chriſti*
1.The.4.

uis ſit vniuerſo totius mūdi apparatu precioſius, quibuſdā tamē inferius videtur quam vt ſatisfaciat, eo quod illud in die nouiſſimo ſanctis omnib᷒ erit æquale. hinc putant hoc loco apoſtolis quiddā excellentius eſſe promiſſum. Volunt ergo hunc domini reditū intelligi debere ad mortem apoſtolorū, ſicut fere de ſingulis illis regitur, quomodo Chriſtus apparuerit eis, ipſiſq; ad vitam inuitarit æternā, quomodo & de ſancto Ioāne canit eccleſia, qui ſic orarit ad dominū, Domine, ſuſcipe me, vt cum fratribus meis ſim, cum quibus veniens inuitaſti me. aperi mihi ianuā vitæ, & perduc me ad conuiuiū epularum tuarum. Volunt ergo illud hic dominū promiſiſſe apoſtolis, quod præparaturus ſit eis locū. hoc eſt, vt meritum eorum reſpondeat electioni, ſicut ab æterno fuerunt à deo patre electi, vbi & manſio eis parata eſt. Tuncq́ue recepturus ſit ipſos ad ſe, primū daturus eiis locū fœlicitatis. Hæc ergo ſuprema & eterna eſt apoſtolorum cū Chriſto ſocietas. Nihil enim catolicos mouere debet, vel veterum vel nouorū hęreticorum ſomnia, qui temerarie nimis contendunt ſanctos mundū eſſe in cælis, ſed expectare adhuc nouiſſimum diem iudicii, quoniā hic error eſt ante multos annos in eccleſia cōdēnatus, ſicut illum Græci cū aliis quibuſdam reuocarunt in concilio Flo-
*Concil.* rentino ſub Eugenio quarto. Aliam inſuper cōſolationem propoſuit adhuc eis dominus, dicēs ſcire eos & quo iret, &
*Ioan. 19.* viam ipſam. quaſi diceret, Quid tandem mærore cōficimini, quū viā ſciatis ad beatitudinem, nō ignari quo me via
*Chryſo.* hæc ducat, quoniā ad patrē vado qui miſit me? Chryſoſtomus putat, quod hic eorū indicat cordis deſiderium, & dat ſimul rogādi occaſionē. Petrus quidem amoris gratia, quo iret, interrogauit, Thomas autē metu, id quod omnes ſcire geſtiebant, & vtique omniū hæc erat ſententia, quæ Petri, ſiquidē dubitabant de itinere omnes. quibus ita ambigentibus, intulit dominus, Scitis quo ego vado, & viā ſcitis. Cuius rei certa quidē & breuis erat diſſolutio, ſed eam ignorabant diſcipuli, quod ille ad patrē iret, ſimulq́ue per ſeipſū iret, per paſſionem ſuam, & mortem. Veriſimile hoc eis nō erat, neque videbāt quomodo fieri poſſet, vt filius dei cruci figeretur. Nos iam oremus dominum &c.

HOMILIA II.

D Ominus noſter Ieſus Chriſtus perturbatos diſcipulorum animos erigere volẽs, eo quod ipſe deus eſſet, quod in patris ſui domo plurimæ ſint manſiones,quod abiret paraturus eis locum.inde reuerſurus acceptur uſque illos ad ſeipſum,quoniam quo ipſe abiret,ſcirent,ſimul & viam ipſam.Verum hinc metu, illinc vrgẽte triſtitia intelligere nõ poterãt,quod ille dicebat, cuius rei exemplum apertiſſimum in Thoma apparet,qui dixit,Domine,neſcimus quo vadis,& quomodo poſſumus viam ſcire?Vtrunque,ait Auguſtinus, illos dominus dixerat ſcire vtrũque dixit iſte neſcire,& locum quo itur, & viam qua itur.ſed neſcit ille mentiri,ergo iſti ſciebant,ſed ſe ſcire ne ſciebant.Suo ergo intellectu & ſenſu vero,bene & vere ambo loquuti ſunt.id adeo ex reſponſione Chiſti patet, quæ quanto perfectior eſt quam interrogatio Thomæ?quia ſic dicit dominus,Ego ſum via,veritas & verita.quaſi dicturus eſſet,Tu tãtum de via quæris Thoma,ego inſuper aliquid tibi multo plenius dico,quoniam ego & via ſum & veritas & vita.(liquet interrogationem Thomæ fuiſſe diſpenſatoriam,quia per reſponſionem Chriſti tota eccleſia inſtructa eſt.Chriſtum eſſe viam,veritatem & vitam.) *Chryſo.* *Auguſt.*

Omnium apoſtolorum nomine dixerat Thomas,neſcire ſe viã Chriſtus infert,Ego ſum via.ſi ergo me ſcitis, & viam ſcitis, qua nemo errat: inſuper ego verita ſum, nemo itaque in me fallitur:& vita ſum ego,quia nemo in me moritur,ſed viuit inæternũ.Non temere vtique tria hæc coniũxit CHRISTVS, quod ipſe ſit via quam ingrediantur omnes,& qua itur,vt inquit Auguſtin⁹,vita autẽ & veritas,ad quã itur.Chriſtus via vera & regia eſt,ſine qua via alia vera nou eſt,vt viæ adhuc multæ ſint.ideo viã hic præponit dominus.vt Theophylactus ait,Via eſt ipſe CHRISTVS, per me enim velut mediatorem omnes veniũt ad patrem.Oportet hominem viam ambulare rectam,ſi ad vitam & veritatem peruenire cupit.Quur enim hæretici ad veritatẽ perueniunt?quæres forſitan, ſed quum ſemper diſcant,ad ſcientiam tamen veritatis nunquam aut raro pertingũt, quia viam rectam non ingrediuntur: ſicque nec ad vitam veniũt,neque veritatem attingunt.Volens hic ſuper *Auguſti.* *Theop.*

ſedeo multis expoſitionib⁹,quomodo Chriſt⁹ ſit via ſiquidem vnam hic ipſe indicat dominus,quum ait,Nemo venit
*Ioan. 6.* ad patrem niſi per me.Ecce qualis nam vita ſit Chriſtus,qa
*Rom. 5.* per eum venitur ad patrẽ. Sic Paulus ait,Per eum acceſſum
*1.Ti. 2.* habemus ad patrẽ,ideo & mediator ille eſt dei & hominũ, homo Chriſtus Ieſus. Quæris, Quur dominus horum triũ
*Cyrillus.* meminerit,viæ,veritatis & vitæ.Reſpõdens hic Cyrillus, inquit,Profunda res eſt,vt arbitror.dicimus tamẽ,quod gratia dei noſtro cõmiſerit ingeniolo.Tribus igitur rebus cõſequemur ſuperiores manſiones:per actionem virtutis variam,per fidem rectam,per ſpem vitæ,quorum omnium nemo largitor eſt,nemo fons,nemo cauſa preter dominum noſtrum Ieſum Criſtum.Ita ergo Chriſtus nobis via eſt,quam nobis oſtendit ad deum:ipſe quoque rectitudo fidei eſt, & amuſſis optima:ipſe vita eſt, quoniã à morte nos reſuſcitauit,vt cum eo viuere deinceps poſſemus in æuum.

2 Amplius adhuc docet dominus ſe viam eſſe,& ait, Si cognouiſſetis me ,& patrem meũ vtique cognouiſſetis,
*Sap.7.* quoniã vt ait Sapiens,Candor eſt lucis æternæ, & ſpeculũ
*br. 5.* ſine macula dei maieſtatis & imago bonitatis illius.Et ſicut
*Chryſo.* dicit Paulus,Splendor gloriæ,& figura ſubſtantiæ eius. Neque ſibi ipſe in hoc contrarius eſt dominus,quoniã etſi apoſtoli cognoſcebant patrem deũ verum, non tamẽ ita patrẽ eum eſſe ſciebant,ꝙ filium ab æterno genuiſſet in deitate æqualem,ſicut eum in hunc vſq; diẽ ignorant,& nõ cognoſcunt
*Ioan.1.* Iudæi. Ne tamẽ dñs apoſtolos ſuos plane cenſeret ignaros,verba ſua mitigat aliquãtulũ, & dicit, Amodo co-
*Matt.16.* gnoſcitis eum,& vidiſtis eum.Viſio hæc in fide tantum eſt, quomodo eum Nathanael cognouit,ſimiliter & Petrus dicens,Tu es Chriſtus filius dei viui. Apoſtoli autẽ vbi ſpiritũ ſanctum accepturi eſſent,tũc demũ vere eũ cognoſcere
*Ioan.1.* poſſent.Quomodo autẽ viderunt eũ? Vtique diuinitatẽ ei⁹ eſſẽtialiter nõ viderũt.ſiquidẽ nemo vnquã in terris homo
*Chryſo.* vidit deum,viderũt ergo illũ, iuxta id quod Chryſoſto. ait, Viſam dixit ſubſtantiam dei ſecundum eorũ poſſibilitatẽ, oſtendens quod qui ipſum vidit,vidit & patrẽ.vidit autem ipſum non in nuda ſubſtãtia,ſed carne veſtitum. Sic perpetuo eũ cognoſcere didicerunt ex operibus ipſius,ſicut in ſe
*Pſal.138.* quẽtibus dñs oſtendit Et præuidit hoc idẽ Dauid in ſpiritu,quãdo in perſona Chriſti dixit ad patrem , Mirabilis fa-

cta eſt ſciẽtia tua ex me,ſic enim marabilis facta eſt cognitio dei patris ex virtutib⁹ & miraculis filij ſui. Cõſidera etiã hic,quod cognitio filij dei,euãgelium à lege diſcernit, quoniã antea vulgo hominũ nõ erat perfecte cognitũ, deũ patrem habere filium in diuinis ſibi coæternũ. 5 Atqui nõne mirabilis hic videtur ſermo,quum diſtinctis tẽporib⁹ ait Chriſtus,Vidiſtis eũ,& cognoſcetis eum,hinc ergo Philippus,quãdo non ſatis poterat apud ſe deprehendere, qũo vidiſſet patrem,dixit ad dñm,Domine, oſtende nobis patrẽ,& ſufficit nobis. Putabat enim ſatis ſe iam cognoſcere Chriſtũ,ſed patrẽ nõ ita Cyrillus exiſtimat hæc verba Philippi prodiiſſe ex quadã incredulitate,quod putabat oculis huius corporis ſe diuinã poſſe videre naturam, Chriſoſtomus,ſic ait,Dixerat Chriſtus,ſi cognouiſſetis me,& patrem meũ vtiq; cognouiſſetis,& ita per ſe patrẽ oſtẽdebat, Philippus autẽ in contrariũ ordinem vertit,inquiens, Oſtende nobis patrẽ.Inſuper Cyrillus hic vidit,& declarauit, qũo illa interrogatio Phillippo laudi tribuatur& virtuti,quoniã omne fundamẽtũ Iudæorum Chriſto aduerſantiũ eo tendebat,quod Chriſtus legi Moſaicæ cõtrarius, quam deus tuliſſet,per hoc etiã aduerſaretur ipſi deo patri,ſi ergo patrẽ apoſtolis oſtendiſſet,iam tũ omnis Iudæorũ calumnia corruiſſet.deinde addit ille.Philippũ deſideraſſe videre patrẽ corporalibus oculis,ſicut Chriſtũ hic videbat, hoc attẽdens & Chryſoſt ait,Ipſe carneis oculis videre eũ, volebat,quum tamẽ debebat ille vel ex veteri edoctus eſſe teſtamẽto,quod nunquã in ſua natura apparuerit deus,ſed per multas alias viſiões,vt in Ezechiele,Eſaia,& Ieremia aliis legitur. Quo inſuper addit,ſufficit nobis,ſane ſi putaſſet hoc ſatis nõ eſſe, aberaſſet. (nõ intromitimus hic nos de controuerſia iuniorũ, an poſſit videre vna perſona ſine alia, & an beatus poſſit frui vna perſona ſine alia.) Poterat enim Philippus illud ita ĩtelligere,ꝙ viſio patris ſufficeret illis. diuinę enĩ eſſentiæ viſio, hominẽ ſufficientẽ facit & indeficientẽ, ita vt vlterius nihil deſideret, quũ beatitudo ſit ſtatus omniũ bonorũ aggregatione perfectus. Quicquid autem ſit illud. conſtat Philippũ, niſi inepte quæſiuiſſet, in hac ſchola reſpõtionẽ huiuſmodi nõ audiſſe ab optimo magiſtro. Putabat enim ſe videre filiũ,& vltra illud aliquid melius videre cupiebat, quia patrẽ.ſed dominus oſtendit eũ nec patrem

*Cyrillus*

*Chryſo.*

*Cyrillus*

*Chryſo.*

noſſe, neque filium. ait ergo, Tanto tēporevobiſcum ſum, & non me cognouiſtis; Philippe, qui videt me, videt & patrem meum. quomodo itaq; dicis, Oſtēde nobis patrē, Auguſtinus
*Augu.* ait loqui hic Chriſtū communi hominum more, nos enim ſi forte videamus duos inter ſe ſimiles, dicimus alterutro cōſpectо, viſum etiā eſſe alterū. ſic & Chriſtus iam ante abunde ſatis docuerat, ſe & patrem non eſſe vnā perſonā, quēadmodum hæretici Patripaſsiani turpiter aberrauerūt. Ne autem putarēt alium in natura eſſe à filio patrē, oſtendit quia vnum ſint, adeo vt qui Chriſtū videri, viderit patrem. Errauit igitur Philippus, ſi putauit patrē ſe tanquam filio meliorem viſurum, quoniā æqualis eſt pater, æqualis filius, æqua-
*Athanaſ.* lis & ſpiritus ſanctus, æqualis gloria, eadē & vna diuinitas,
*Arriana* coæterna maieſtas. Cōfunditur hic & refellitur hæreſis Ar-
*hæreſis.* riana, quæ antiquarū omniū fuit turbulētiſsima, maximeq; nociua. (Si placet, dic ex Eccleſiaſtica aut Tripartita hiſtoria aliquas ſeditiones & facinora huius hæreſis, quę etiā imperatores, epiſcopos & totas prouincias inuoluit. Sęuit enī per Alexandriā, AEgyptū & Aſiam minorem Græciā, Italiam, Aphricam, & progreſſa eſt vſq; in Hiſpanias, vide vbi ſupra.) Dixerūt aūt Arriani filium nō eſſe eſſentialiter deū, & ideo neque deo patri æqualē, ſed creaturā, quanuis nobiliſsimā. Magna & inſignis hæc fuit blaſphemia, turpiter deo irrogata, filio diuinitatē adimere. qūo enim magis blaſphemaretur deus, quam ſi negaretur eſſe deus? Multū igitur conati ſunt ſancti patres & concilia ipſa errorem hūc euellere, præcipue uerò conciliū ſanctum Nicenū, ipſeque Athanaſius, Hieronymus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Cyrillus,
*Mat. 16.* Ambroſius, Victorinus, Fulgentius, Victor & alii ſancti patres, quorum induſtria ſimul adiuuante gratia dei, hæreſis
*Luc. 21.* hæc eſt conſopita, qui finis & exitus eſt hęreſim omniū. ſiquidem eccleſia ædificata eſt ſuper petrā. adeo vt portę infe-
*Heb. 5.* rorū pręualerenō poſsint aduerſus eam. ita fides Petri confirmata eſt, vt nequeat diſcindi. Chriſtus pro eo rogauit ne deficeret, & exauditus eſt pro ſua reuerētia, vt inquit Paulus. Diceres, Qur non obtemperauit hic dominus, & acquieuit petitioni Philippi, vt oſtēderet ei patrē, quū tamen in veteri teſtamento pater ſeipſum videri permiſerit in ru-
*Cyrillus.* bo? Reſpondet Cyrillus verum quidē eſſe quod in igne vſus ſit dominus. ſed quid hoc ad cognoſcēdā naturā & ſubſtan-

tiam deiparũ ſane ad hoc contulit ignis, magis ꝓfuit, illa manifeſtatio per ignẽ, non ad vidẽdam eſſentiã dei, ſed ad operationem eius intelligẽdam in nobis. ſi quidẽ hic popu- *Exod.33.* lus erudiebatur in religione legis, & quia ille multũ durus *& 34.* & cõtumax erat, ſicuti nõ ſemel cõqueſtus eſt ſuper eo do- minus, ideo opus erat vt horribili aſpectu appareret eis, qua- *Exod.19.* tenus hinc diſcerẽt, trãſgreſſores magnã manere pœnã, eo ꝙ ardẽtem offenderent ignẽ, iuxta illud quod Moyſes ait, Deus noſter ignis cõſumens eſt. & ideo tãto horrore & ter- rore data lex eſt, quoniã icipiebãt audiri tonitrua, appare- re fulgura, & nubes denſæ circũdederunt montẽ, turbarum ſonitus auditus eſt, inde timor inuaſit ſuper populũ, quãdo etiã totus mõs Sinai fumabat, aſcendente fumo ex eo ſicut ex camino, eratq́, mõs totus formidoſus, & ſemper creſce- bat ſtrepitus & ſonitus turbarũ. Nihil ergo huiuſmodi appa- ritiones profuerũt ad cognoſcendã eſſentiã diuinã, neque nũc Philipo quicquã contuliſſet, etiam ſi dominus ſuæ pe- titioni aquieuiſſet, quia multo æqualior patri fili' erat quã ignis, vnde & dixit Chriſtus ad Philippum, Qui videt me *Hilarius.* videt & patrẽ meum. (Vide Hilarium lib.7. de Trinit.)

4 Corripit inſuper dñs Philippũ, dicens, Quomodo tu dicis, oſtende nobis patrẽ? non credis quod pater in me eſt, & ego in eo? quaſi dicere, Philippe, nõ ſane intelligis, dum ſeparare nos vis abinuicẽ, qui inſeparabiles ſumus. male pu- tas nos abeſſe mutuo aut diuerſos eſſe, quũ deus vnus ſim' quomodo ergo dicis, oſtẽde nobis patrẽ? an ne in hac vita aliquid ſuperius fide requiris? Nõ credis quod ego in parte & pater in me eſt? Hilarius lib.3. de Trin. ſic ait, Humani *Hilarius.* intellectus imbecilitas ratione dicti huius percipere non poteſt, neq; exemplũ aliquod ad ſimilitudinẽ inuenire po- teſt rerum diuinarũ. quõ filius in parte, & pater ſit in filio, quũ eñ aliquid ſit in alio, non viciſſim hoc eſt in illo. ſed quia de ſpiritu ſpiritus, lumẽ de lumine, de deo deus, totúſ- que filius ex toto genitus eſt patre, hinc fit nimirũ quod ſu- perat illud captũ noſtrũ, quod fili' in patre & pater eſt in filio. (Latine hãc mutuã inexiſtentiam perſonarũ ſcholaſti- ci cœperũt appellare modũ eſſendi in per circũinſeſſionẽ per quã intellige intimã præſẽtia realiter diſtinctorũ, ſub- ſiſtẽtium in eadem ſubſtãtia. Et magiſter & alij allegãt Hi- lariũ lib. de Trini. quũ ſit in lib.3.&.7.) quaſi ſimile, dicit,

Auguſtinus dicit propter eſſentialē vnitatē totus pater in filio eſt & ſpiritu ſancto,totusq; hic ſpiritus ſanctus in patre & filio eſt,& nullus illorum extra alium eſt,tātum propter vnitatē ſubſtātiæ diuinæ. Hæc ſi tu qui ſimplex es & rudis tantorū myſteriorū,caue vel dubites, vel etuere coneris cū Philipo,ne cum eodē obiurgeris à domino.tātum ſimpliciter crede,reliquū deo & omnipotentiæ ſuæ ſimul & ſanctæ matri eccleſiæ relinquens,Oremus dominum.

*De fide ad Pet.*

## HOMILIA TERTIA.

PHillippus apoſtolus quum nondū accepiſſet ſpiritum ſanctū,rudis adhuc & imperfectus in fide, petiit à domino oſtēdi ſibi patrē,& audiuit Chriſtū ſibi dicētē,Philippe,quid me videt,videt & patrē meū. ego enī in patre,& pater in me eſt. Eo vt facilius adigeret & permoueret Philippū,verba & opera allegat, quoniā iis duobus,dictis nimirū & factis,ad credēdū perſuademur:ex iis etiam diuinitas cognoſcitur,quaſi ex illis quæ eam proprie declarāt. Verba,inquit Chriſtus,quæ loquor, non loquor á meipſo. duplicia erant verba Chriſti,aliis docebat, aliis miracula operabatur.verba doctrinæ inde firmabat,ꝙ ea nō ex ſeipſo haberet,ſed à patre,in quo quum quis dubitare poſſit,ſtatim & opa aggreditur,& ait,Pater ī me manens,ipſe facit opera,quod ſi ergo mihi credere recuſatis, ſaltē ratione operū credite,quibꝰ doctrina verbaq; mea cō firmātur.Nō à meipſo loquor,inquit,Chriſtus. Verba hæc vt funditus intelligamus,paulo altius nobis ſunt repetēda, & ea nō ſic accipienda ſunt,quaſi nō loquatur ipſe,ſed ſententia hæc eſt,quia filius dei diuinā eſſentiam à ſeipſo nō habet,ſed ab æterno habet eām à deo patre:& operationē ex ſeipſo non habet,ſed à patre ſicut eſſentiā,ſenſus ergo hic eſt à me nō loquor,hoc eſt à meipſo non ſum qui loquor,& ideo pater ipſe ſi vobiſcū verba facere vellet,nō aliter quā ego,loquutus eſſet. vſqueadeo vna in nobis eſſentia eſt, vt opera verbaq; mea etiā patris ſint,noſq; ſimꝰ idiuiſi. Et q̄ uis ante me venerūt nonnulli qui verbis ſibi diuitatē arrogarunt,eis tamen opera teſtimoniū nullum dederūt. Hinc cōſpicimus Chriſtum multo plus operibus quam verbis tribuiſſe,vnde etiam hic magis ſuper ea vrget.

*Augu. Cyrillus*

1 Et quanuis fides naturalibus non debet fulciri ra-

tionibus,ſiquidem meritū(vt ait Gregorius) nō habet vbicunque ratio humana præbet experimentū,tamen conſtat etiā fidē rationes ſuas habere motiuas, ſicut hic dn̄s conatur fidem eorū ex omnibus cōprobare.Hybernicus eſt mirabilis in hac materia, q.1.primi,ſed excutiatur in ſcholis) quoniā quiſquis nude crederet citra omnē rationē,leuis potius quam fidelis futurus eſſet:quia qui cito credit leuis eſt corde. 2 Quum ergo dominus fidē in doctrina ſua fundarit,hanc autem operibus firmarit, obiiceret contra eū quiſpiam,Atqui non multum probabis operibus tuis,quoniam aliena poteſtate ea facis,non itaq; laus illorū ad te pertinet ſed eius eſt in cuius poteſtate miracula facis hoc præuenire volēs dominus,ait non ſe tantum,ſed omnes in ſe crediturosyopera huiuſmodi vtiq; ex ſua poteſtate eſſe facturos. Amen amen,ait dominus,dico vobis, qui credit in me, opera quę ego facio,& ipſe faciet,& maiora horū faciet. His verbis oſtendere vult & ſe eſſentialiter eſſe deū, neq; diuerſam habere naturā à patre:quod quū nondum intelligeret Philippus,puta imperfectus adhuc in fide,nec illuminat⁹,quia ſpiritum ſanctū adhuc nō acceperat,fortiter hic in Philippo hæreſim Arrianā cōfutauit dominus.nos interim ſenſū verborum illorū diſpiciamus, Qui in me credit,opera quæ ego facio,& ipſe faciet. Multū ſubtililis eſt hic Auguſti. in iſtius loci expoſitione,tantū intelligens eum de verbis operum.quoniam & verba opera ſunt,domino atteſtāte, quum ait,Verba quæ loquor &c. Loquutus eſt igitur dominus,audierunt eum diſcipuli,quumque pauci eſſent,crediderunt: vbi fides diſcipulorum,fructus extit verborum Chriſti, ſed in paucis.Apoſtoli inde maiora fecerunt opera verbis ſuis. multo enim plures crediderunt ad prædicationē apoſtolorum quam Chriſti.ad primum Petri ſermonem in die Pentecoſtes,baptizati ſunt ſuper tria milia hominū.deinde quinque milia.Senſum ergo hūc colligit Auguſtinus, Quicquid ego operor,id omne verbum fidei eſt,hoc etiā vos facietis, plane idem prædicaturi,& maiora iis facturi,hoc eſt,maiora pluraq; verba fidei prædicabitis vos, quæ nondum reuelaui.Non poteſtis enim portare modo,ſed docebimini à ſpiritu ſancto,puta de ceſſatione circūciſionis,de fine legis,de cerimonialibus,quoniam de circuncisione ſic ait Paulus,Si circūcidimini,Chriſt⁹ vobis nihil proderit.ſic in omnibus

*Grego.* *Eccle.19* *Fidelis maiora opera faciet.* *Auguſt.* *Act.24* *Auguſti.* *Ioan.16.* *Galat.5.*

*Matt.19.* conciliis facit eccleſia. Simliter Chriſtus conſuluit diuiti, vt venderet omnia quæ haberet, & pauperib⁹ erogaret. nec tamē ille audiuit Chriſtū, quū interim multi diuites ſequuti ſunt apoſtolos idem docētes. Alij doctores tenacius adhęrētes literæ, aliter exponūt, ex quibus Cyrillus ſic ait, Nullus putet quoniā cælum, ſolē & lunā, angelorumq; multitudinē produxit, maiora iis fidelibus per gratiā cōceſſurum, nō enim ad hæc dicētis intentio extenditur, ſed quæ ad vtilitatē hominum & ſanctificationis humanæ menſurā reſpiciebant, ea ſolum obtulit. Neque hoc intēdit, quod Chriſtus vna tātum lingua, apoſtoli autē variis prædicarint: deinde, quia Chriſtus in Iudæa tantum neq; multum in Samaria: apoſtoli vero per vniuerſum mundū diuiſi, prædicarunt vbiq; & miracula fecerūt, vbi Chriſtus nullum fecerat: quoniam ad quencunq; horū ſenſuum apoſtoli maiora feceiūt miracula, quam antea per ſe operat⁹ fuerat Chriſtus. Auguſtin⁹ adhuc alio intellectu dicit apoſtolos mai⁹ feciſſe op⁹ quādo iuſtificarunt peccatorē concurrente diuino auxilio, quam deus quando mundū condidit, & inter cætera ſic ait. Intelligat qui poteſt, iudicet qui poteſt, vtrū magis ſit iuſtos creare, quam impios iuſtificare. Certe enim ſi æqualis eſt vtrunque potētiæ, hoc maioris eſt miſericordiæ. (Et per hoc ſoluit obiectionē, Qui credit, faciet maiora: ergo qui nō facit maiora, nō credit, quotuſquiſque ergo erit Chriſtianus? Reſpondet, Credens facit maius deo faciente in ipſoquādo ex impio fit pius.) 3 Nunc tandem cōmunem audiamus illorum verborū expoſitionē, cum qua cęteras tamē nō excludim⁹. quoad literā etiā fideles maiora fecerūt miracula Chriſto, quia ille dæmonia ex hominibus tātum eiecit, apoſtoli expulerūt inſuper etiā ex ſtatuis & ſimulacris, Chriſt⁹ Lazarum ex quatriduo fœtentem reſuſcitauit cū fletu, fremitu magnoq; clamore. Petr⁹ & Ioānes aliiq; apoſtoli mortuos quāplurimos reſuſcitarunt. Petrus etiā baculum ſuū miſit, qui vbi ſuper corpus ſancti Materni poſitus eſt, reuixit ille. Chriſtus impoſitione manuum ſuarū & cōtactu, ſanauit infirmos, Matthæi 8.9. Marci 7.8. Lucæ 5 6. &c. Sed Petro pobātur infirmi in lectulis ſuis ſuper plateis, vt prætereuntis eius etiam vmbra curarentur ſeſe contingente, ſimiliter ſudaria Pauli & ſemicincta medebantur ægrotis. Et ea iam ſunt impudentia neochriſtiani, vt impudenter contemnāt

Marginal notes: *Cyrillus.* *Auguſt.* *I. an. 11.* *Act. 5.* *Act. 19.*

ſanctorum tum veſtitũ tum reliquias,non attendentes quã aduerſetur illud ſacrarũ literarũ auctoritati.Tantũ valuit vox Chriſti,dicentis,Ego ſum,vt retrocedentes Iudæi,ceciderint retrorſum ſuper terrã.Sanctus Petrus voce ſua effecit,vt Ananias & Sapphira collapſi,ſubito mortui ſint. & ſimiliter in aliis multis ſe res habet. Duo tamẽ hic nobis diligentius ſunt ponderanda:alterũ,quia ſi modum operandi cõſideres,miracula Chriſti omnib⁹ aliis ſunt vtiq; maiora. propria enim poteſtate & iuſſiõe fecit ea tanquã de⁹ ver⁹, apoſtoli autẽ fecerunt illa in nomine Ieſu,vel deprecati in hoc dominũ,vel à ſpiritu ſancto impulſi.Alterum,quòd nõ ideo cogitãdũ eſt apoſtolos maiores & ſuperiores eſſe Chriſto,quod maiora fecerint miracula,quæ tamen etiã Chriſt⁹ fecit:iuxta illud quod ſequitur,Sine me nihil poteſtis facere.Et hoc ipſa teſtatur in ſe litera,quòd in Chriſtũ credẽs, maior non ſit ipſo,ſed hęc,eius fuit ſentẽtia,Magna ego hactenus feci miracula,ſicut vidiſtis ipſi At iam mihi moriẽdum eſt,vti prædixi vobis.verũ inde non minuetur potẽtia mea,quoniã maiora adhuc miracula factur⁹ſum per vos miniſtros meos,quã hucuſq; fecerim ipſe.potentior itaq; ero & fortior validiorq; in declaranda poteſtate mea poſt mortẽ,quando põtenter reſurgã,quã nũc ſim humana fragilitate grauatus Idq; vobis miniſtris meis futurũ eſt honeſtũ, ſi quidẽ inde laudẽ per vniuerſum mundũ cõſequemini:mihi tamẽ erit illud magnificẽtius,qui hæc tanta per vos tãquã inſtrumentum meũ viuum ſum operaturus. 4 Supra dicta & memorata omnia dilucidiora fiũt ex verbis ſequẽtibus,quũ ait,Quia vado ad patrem. Ecce quoniã magnitudo operũ nõ futura ſit ob magnitudinẽ miniſtri, ſed ideo quod Chriſtus tunc in ampliori gloria erit,atq; hęc ſententia Cyrilli eſt & aliorum.neq; ſuſpicandũ eſt Chriſtum preſentẽ minus poſſe quã abſentem: ſed quia ad patrem per reſurrectionem ſuã & aſcenſionem,manifeſtata eſt etiã eius diuinitas,quam opertã antea habuerat veſtimẽto paſſibilis humanitatis,quam ſuſtinuit in hoc,vt veritas carnis probaretur aſſumptæ,cõtra Manichæos.Ita ego ait dominus,Magis adhuc poteſtatem meã declarabo per vos,quoniã regnabo in cælis,quam quũ iam ipſe humana mortalitate preſſus,ipſe operor in terris.Inſuper hoc verbo tacitæ reſpõdit interrogationi Petri & aliorum,quærentium quo abiret. Ecce quia

*Ioan.18.* *Ioan.15.* *Cyrillus.*

vado ad patrē. & ne putarent ſe derelinqui ac inde timerēt addit, quicquid petieritis in nomine meo, hoc faciam vnde ſatis intelligimus, ſeipſū operari velle miracula illa maiora, vt pater glorificetur ī filio. Quomodo autē cōſequamur omnia quæ petimus à deo, alias affatim docuimus, nunc nō
*Ioan.1.* eſt animus repetere. Oremus dominū deum pro &c.

## DE S. PHILIPPO.

PHilippus in ciuitate Bethſaida natus in Galilæa, vnde Petrus etiā & Andreas progeniti ſunt, ille quoq; principio ad apoſtolatū vocatus tertius fuit. hic Na
*Ioan.6.* thanaelem preduxit ad dominū, antequā acciperet ſpiritū ſanctū. rudior aliquanto & imprefectior extitit in fide: quā obrē & à domino interrogat⁹ eſt, vnde panes cōparari poſſent in deſerto poſt cœnā quoq; quū multa dixiſſet dn̄s
*Ioan.14.* de ſua diuinitate & de deo patre, petiit oſtendi ſib patrē. poſt diuiſionē apoſtolorū profectus in Scythiam, ad 20. annos vſq; prædicauit ibidē: quūq, ab infidelibus captus duceretur ad idolū Martis. exiuit inde draco qui multos inficiebat, vnde & plurimi moriebantur. Philipp⁹ autē prædicata ibi penitentia, ſanauit infirmos, mortuos ſuſcitauit, conuerſiq; illi, baptizati ſūt. deinde ille pōtifices & ſacerdotes ꝑ prouinciā vndiq; ordinauit, profectusq; in Aſiā in ciuitatē
*Hieron.* Hieropolim, vel auctorre Hieronymo in Phrygiā, factus annorū 87. rurſus ibi etiā ab idololatris capt⁹ & crucifix⁹
*Lib.3.* eſt. Super hoc refert Euſebius, qūo Polycrates Epheſius ſcripſerit Victori epiſcopo vrbis Romæ, Magna lumina in Aſiæ partib⁹ dormierunt, quæ reſuſcitabit dominus in no-
*cap.31.* uiſſimo die aduent⁹ ſui, cū veniet in gloria, & requiret omnes ſanctos ſuos. dico autē de Philippo qui fuit vnus ex apoſtolis, qui dormiuit apud Hieropoli ſed & duę filię eis ini bi virgines cōſenuere, & alia eius filia ſpiritu ſancto repleta, permanſit apud Epheſū, vbi & Ioānes euangeliſta fuit. Nemo tamē putet hunc illū fuiſſe philippum, quem Lucas refert quatuor habuiſſe filias. is enim nō ex diſcipulis
*Act.21.* duodecim, ſed vnus è diaconis ſeptē fuit, qui & baptizauit in Samaria. Huius autē Philippi corpus deinceps Romani delatū eſt. ſucceſſus temporis ſub Comſtantino magno, vr-
*Act.3.* gente Helena, alterum ei⁹ brachiū & bona pars corporis ſui, per ſanctū epiſcopum Agricium deportata ſunt Treuirim in cœnobium S. Matthiæ extra mœnia vrbis.

## DE S. IACOBO APOSTOLO.

Acobus hic minor dicitur,alias etiam frater domi
1 ni,filius alphæi,frater Simonis,Iudæ Thaddæi,&
Ioſeph,qui cōſtitutus eſt cū Matthia ad electionē
apoſtolatus.Iacobus hic eo habetur ſanctior,quod creditur
eſſe ſanctificat⁹ in vtero matris.Egeſippus enim,vt Euſebi⁹ *Li. 2. ca.*
& Heronymus cōmemorant,ait hunc ſanctū fuiſſe ex ipſo *23. de vi.*
vtero matris. 2 Magna fuit inſuper ſanctimonia vitę ſuę, *illu.*
quia ſequitur,vinum & ſicerā non bibit, de animali nullo *Carth.*
guſtauit(vbi exemplum habent Carthuſiani magnū ſuæ ab
ſtinētiæ à carnibus,neq; patiātur ſe ab hoc inſtituto auelli
per neochriſtianorum impudētiam & gulam)nouacula nō
aſcendit ſuper caput eius.Nazarenus enim fuit oleo ſe non *Num. 6.*
perunxit ſicut tūc moris fuit.balneo vſus nō eſt,laneis quo
que veſtimētis non eſt opertus,ſed lineis tātum. iis accedit
pro tertio,quod Hieronymus teſtatur eū ſanctam ſeruaſſe
virginitatem vſque ad mortem. 4 In oratione tam fuit *cōtra. Io.*
intentus ſedulo,vt frequēter ſolus templum ingreſſus, pro-
cederet ad genua,orans dominum vt populo peccata dimit
teret.hoc ſæpius adeo faciebat, vt genua eius callum con-
traxerint inſtar cameli,ita ab oratione nunquam ceſſabat.
5 Hinc factum eſt vt ab omnibus iuſtus diceretur & O-
blias,hoc eſt,cuſtodia ſiue iuſtitia populi , ſicuti ſuperiores
tres commemorati teſtes affirmant. 6 Tātæ apud omnes
non chriſtianos tātum,ſed & Iudæos creditus eſt fuiſſe ſan-
ctimoniæ auctore etiā Ioſepho de bello Iudaico,vt perſua
ſum fuerit eis,omnia iſta mala accidiſſe Iudæis ꝓ vindicta *Ioſeph⁹.*
Iacobi iuſti,qui erat frater Ieſu,q dicitur Chriſtus,quē iu-
ſtiſſimum & piiſſimum omniū confeſſione virum Iudęi in-
terfecerunt. 7 Præterea ob inſignem illam viri ſanctimo-
niam huic vni permiſſum eſt à Iudæis,ingredi in ſancta ſan
ctorum. 8 Frater quoq; domini dictus eſt , ſicut Paulus *Galat. 5.*
ait,ſe non vidiſſe aliquem apoſtolorum,quum veniſſet Hie
roſolymam,niſi Iacobū fratrem domini.id autē non eo cre
dendū eſt,ꝙ fuerit ille Mariæ filius,quoniam ea virgo ſem
per māſit:neq; ideo quod filius extiterit Ioſeph ex alia con
iuge,quam forte habuiſſet ante Mariam ſicut aliquādo opi
nat⁹ eſt Ambroſius,& ante eū Euſebius lib.2.eccl.hiſt.ca.1.
Verum ille frater domini dicitur non tantum communi Iu *Ambro.*
dæorum conſuetudine,qui nepotes proximos fratres voca *Euſebi⁹.*

cauſam exiſtimat Hierony.ſanctum Iacobum in primo apoſtolorũ cõcilio,quando quærebatur de ceremonialibus obſeruãdis,vltimũ habuiſſe ſuffragium concludendi poſt Petrũ,cui tanquã ſupremo apoſtolorum omniũ,prima vox & ſentẽtia merito cõpetebat,auctore Auguſti no. (Tu ſuper hoc plura vide in primatu noſtro S. Petri.) Neque hic exiguus fuit honor S.Iacobo.primũ habuiſſe locũ in hoc ſancto concilio ante Ioannem, Andream & alios. *Li.2.c.25 & li.3.c.36.*

10 Ad hæc,illa quoque dignitate hic præ cæteris coruſcat Iacobus,quod ei ſigillatim apparuit dominus poſt reſurrectionẽ ſuam.hoc pulchre probat Hieronymus, dicẽs, Euãgelium quod appellatur ſecundũ Hebræos,& à me nuper in Græcum latinũque ſermonem tranſlatum eſt, quos & Origenes ſæpe vtitur,poſt reſurrectionem ſaluatoris refert. Dñs quum dediſſet ſindonem ſeruo ſacedotis, iuit ad Iacobum,& apparuit ei.Iurauerat enim Iacobus ſe non comeſturum panem ab illa hora qua biberat calicẽ domini, donec videret eum reſurgẽtem à mortuis. Rurſuſque poſt paululũ, Afferte,ait dominus,menſam & panem ſtatimque additur,Tulit panẽ,& benedixit ac fregit,& dedit Iacobo iuſto,& dixit ei,Frater mi,comede panem tuum,quia reſur rexit filius hominis à dormientibus. *De viris illuſtribus.*

11 Hunc inſuper honorem reliqui apoſtoli detulerunt S.Iacobo,vt permiſerint primitias(hoc eſt,primã miſſam)il lum ſuas celebrare Hieroſolymis.quod inde fecit Petr' in Antiochia,& Marc' in Alexãdria.In eius rei fidẽ & teſtimoniũ ſuffragatur nobis ſexta ſynod' Cõſtãtinopolitana, quæ ſic habet,Iacobus frater domini ſecundum carnem,cui primũ credita eſt Hieroſolymitana eccleſia,& Baſilius Cæſariẽſis epiſcopus,quorũ claritas per orbem refulſit in ſcri pturis,addiderunt nobis miſſæ celebrationem. *De conſiſt.2. Iacob.*

12 Quoad mortem viri ſancti attinet, qui ſunt velint eum bis ex ſugeſto præcipitatũ,ſemel anno 7.ab aſcẽſione Chriſti,quum prædicaret Chriſtum verum eſſe Meſſiam,multique ei fidem haberẽt,commota ſeditione, accurriſſe quendã cũ tumultu in ſuggeſtum,indeque eum deieciſſe,qui & offenſus in pede, poſtea per omne tempus vitæ claudicaſſe dicitur quãuis Euſebius aliter recenſet hãc hiſtoriam. Sãctus Hieronym' refert ex teſtimonio duorum, Ioſeph ſcilicet & clementis libro ſeptimo hypotipoſeon, *Euſebius. Ioſephus. Lib.20. cap.7.*

ad extremum,rem ſic habuiſſe: Quum iam Feſtus præſens mortu' eſſet,Nero aliũ qui ei ſuccederet,miſit Albinũ. is antequã veniſſet in prouinciã,Ananus pontifex adoleſcẽs, Anani fili',de genere ſacerdotali arrepta occaſione anarchias,ſupremũ ſenatum eius tẽporis coegit,& quoſdã iudicio ſiſti curauit,vbi in eorũ numero fuit & frater domini Iacobus.hũc impulit vt palam Chriſtũ abnegaret verum,quũ ille liberum cõfiteretur dominum,iuſſus eſt lapidari,quũq; eum ex ambitu tẽpli præcipitaſſent,oſſibus cõminutis,fractiſque tibiis,ſemiuimus ille manib' ad cælũ eleuatis,dixit Domine dimitte,eis,quia neſciunt quid faciũt. Accurrens autem vnus,pertica ſiue vecte fullonis percuſſit eũ in capite, ita vt diſperſo cerebro moreretur.Sicque anni triginta rexit eccleſiã Hieroſolymitanã vſque ad ſeptimum annũ Neronis.ſepultus eſt iuxta tẽplũ eo loco,quo deorſum præcipitatus erat.Alij cõmuniter eius morte referũt imitãtes Euſebium, 15 Hinc ſequitur cauſa,quur minor hic Iacobus dicatur neque enim cogitãdum eſt id eo fieri, quod minor fuerit ætate:deinde de' proprie nouit quinã ſanctitate excellãt,aut ab aliis ſuperẽtur.ſed minor hic vocatur ratione vocationis, quoniã Chriſtus antea vocauit Iacobũ Zebedæi cũ fratre ſuo Ioanne,quam hunc Iacobum. factũ eſt igitur ibi,quod etiã nunc hodie fit in cœnobiis,vt qui priores nomĩa ſua dant ordini aut ſectæ alicui,primos etiã locos poſſideãt.Sed hæc de vita ſancti Iacobi in præſentiarum ſufficiant.

## *DIE SACTISSIMO AC SOLENNI FESTIVITATE ASSENSIONIS CHRITI* EVANGELIVM, MAR. XVI.

*N illo tempore,Recumbentibus vndecim diſcipulis apparuit illis Ieſus, & exprobrauit incredulitatem eorum & duritiã cordis,quia his qui viderant eum reſurrexiſſe a mortuis non crediderunt. Et dixit eis,Euntes in mundum vniuerſum, prædicate euangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſal-*

*ius erit, qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequentur, In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis. ſerpentes tollent, etſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit: ſuper ægros manus imponent, & bene habebunt. Et dominus quidem Ieſus poſtquam loquutus eſt eis, aſſumptus eſt in cælum, & ſedet à dextris dei. Illi autem profecti, prædicauerunt vbique, domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* *Mat.10. Luc.10.* *Act.1. Luc.24. & po.11.*

## HOMILIA I.

EVangelium hoc poſtremam commemorat apparitionem Chriſti poſt reſurrectionem illius factam, 40. die à die paſchæ, quum iam eſſet ipſe aſcenſurus in cælum, & quatuor in ſe continet.

1 Quomodo apparuerit ille vndecim diſcipulis diſcumbentibus. 2 Quo pacto rurſus viſus ſit eis in monte oliueti, quãdo prædicandi & baptizãdi ipſis impoſuit officium. 3 Aſcenſionem Chriſti comprehendit Poſtremo, quomodo apoſtoli abierunt ad iniũctum ſibi prædicationis officiũ cum operatione miraculorũ. Vult enim Magiſter in hiſtoria Scholaſtica bis dominũ hodie apparuiſſe. Et quãuis ſæpius per illos 40. dies apparuerit dominus, ſicuti cõmemorauimus de quibuſdam in die ſancto paſchæ, in euãgẽlio tamẽ legimus eum decies apparuiſſe, quinquies in ipſo die reſurrectionis ſuæ, Mariæ Magdalenæ, mulieribus abeũtibus à ſepulchro, Petro, duobus in Emaus eũtibus, & ad noctem decem apoſtolis. 6 Poſt dies octo apparuit vndecim diſcipulis, quãdo etiam Thomas aderat. 7 Septem diſcipulis in piſcatu ad mare Tiberiadis. 8 Super montem Thabor conuenientibus diſcipulis in Galilæa. 9 Apparuit hodierno die rurſus vndecim diſcipulis iam diſcumbẽtibus Hieroſolymis in cœnaculo, vbi antea cœnauerat vltimo cũ ipſis. 10 Et vltimo, quum iuſſiſſet eos exire ad montem Oliueti, ibi quoque apparuit, & vidẽtibus illis, eleuatus eſt: ſicut infra dicemus, Mora hæc quadraginta dierũ ideo fa-

*Appari-tiones. Chriſti.* *Luc.24. Ioan.20 & 21.* *Mat.28.*

ſta eſt, vt huius tẽporis ſpatio reſurrectionis ſuæ veritatẽ probaret dominus, quoniã in hoc fidei articulo plurimũ po
*Act. 1.* ſitum erat. vnde & Lucas ait, Multis argumẽtis per dies 40 apparẽs eis præbuit ſeipſum viuũ nõ quod quotidie apparuerit tunc ipſis, ſed quia à die reſurrectionis quo primum apparuerit, vſque in hũc diẽ aſcẽſionis, quo viſus eſt eis poſtremo, dies interfuerũt 40. in quorũ nonnullis etiam appa
*1. Cor. 15.* ruit eis, ſicut & nos iam docuimus, & plures adhuc apparitiones Paulus numerat, quod apparuerit etiã Iacobo, & deinde quingẽtis fratribus. Argumenta porro illa deſcripſerunt euangeliſtæ, ſiquidẽ mãducauit cum eis, vulnera ſua &
*Luc. 24.* cicatrices oſtendit in manibus, pedibus & latere: carnẽ ſuã & oſſa mõſtrauit, dicens ſpiritum carnem & oſſa non habe
*Ioan. 20.* re, ſicut in ipſo viderẽt. Inſuper Thomas digitos ſuos impoſuit in loca clauorũ & vuluus lateris, piſcem & fauũ mellis mãducauit cum eis, quæ omnia certa ſunt argumẽta veriſſimæ ſuæ reſurrectiõis, Sed nos verba euãgelij aggrediamur

Nouiſſime, inquit Marcus, recumbẽtibus vndecim. non cogitãdum hic eſt, vltimã hanc fuiſſe apparitionẽ, quoniã in ciuitate facta eſt, & deinceps rurſus adhuc apparuit eis extra ciuitatẽ. ita ergo intelligẽdũ eſt, nouiſſime, hoc eſt, no
*Augu.* uiſſimo die apparitionis ſuæ recumbẽtibus vndecim, quando cõueſcẽs & ipſe eis, præcepit ab Hieroſolymis ne recederẽt, ſed expectarẽt promiſſionẽ patris quã audierãt per os ſuũ. Marcus addit, quidnã cum illis loquutus ſit dominus inter edẽdum, quia exprobrauit incredulitatẽ eorum & duritiem cordis, quod nõ ſic accipiẽdum eſt, quaſi tunc quoque nõ crediderint poſt tot argumẽta, & apperta ſuæ reſurrectionis indicio. ſiquidẽ hoc vſqueadeo apoſtolis nõ cõue
*Mat. 28* niſſet, vt animos magis deſperatos & induratos cõprobaſſet. ſed quia antea dubitauerãt, iuxta illud Matthæi, Diſci-
*Mar. 16.* puli abierũt in Galilæam, in montem vbi cõſtituerat eis Ieſus, & vidẽtes eum adorauerunt, quidã autem dubitauerũt. ſic etiam renũciante eis Magdalena, quia viuere dominus,
*Luc. 24.* nõ crediderunt, ſed ne illis qui fidem habuerunt, qui ex Emaus veniebãt. imo quũ mulieres eis dicerent vidiſſe ſe dominum, viſa ſunt verba hæc ante illos ſicut deliramentũ, & nõ crediderunt. Inſuper ipſo apparente eis domino nocte paſcali, conturbati ſunt & conterriti, exiſtimantes ſe ſpiritum videre, deinde quum etiam manus & pedes eis oſten-

eret,quidam non credebant, ſed admirabãtur tantũ Thomas omniũ vehemẽtiſſimus vrgebat,dicens,Niſi videro in manibus eius fixuras clauorũ,& mittã manum meã in latus eius,non credam.Huiuſmodi nimirũ infidelitatem & duritiem cordis exprobrauit eis dominus.Fuerũt tamẽ illæ dubitationes diſpenſatoriæ,eo ꝙ per illas veritas reſurrectionis probata magis eſt & certius manifeſtata,fides quoq; noſtra fortius cõfirmata.Vnde & Gregorius ait in homilia paſchæ,Nunquid caſu geſtum creditis,vt electus ille diſcipulus tunc deeſſet, poſt autem veniens audiret,audiẽs dubitaret,dubitãs palparet,palpãs crederet?non hoc caſu,ſed diuina diſpenſatione geſtũ eſt.Egit nãque miro modo ſuperna clementia,vt diſcipulus ille dubitans dũ in magiſtro palparet vulnera carnis, in nobis ſanaret vulnera infidelitatis,plus enim nobis Thomę infidelitas ad fidẽ,quã fides credentium diſcipulorum profuit.Beda inſuper oſtendit,quare Chriſtus nõ principio eis exprobrarit incredulitatẽ,ſed tunc demum quum iam credebant,quia ſic eadem opera exprobatum eſt etiam iſtud aliis gentibus,quæ nolebant credere prædicationi apoſtolorum.

*Ioan.20.* *Gregor.* *Beda.* *Auguſt.*

3 Quanuis Lucas pluribus hanc rẽ verbis proſequitur in euãgelio ſuo & in Actis,illis tamẽ poſthabitis,nos ab euãgelio noſtro non diſcedemus.Et Gregor.quidẽ putat Chriſtum ideo diſcipulis infidelitatẽ poſtremo exprobraſſe,vt illud tenacius inhæreret.Deinde ſubdit,Ite in orbem vniuerſum,& pędicate euãgeliũ omni creaturæ. Nũquid,ait Gregorius, ſanctũ æuangeliũ,vel inſenſatis rebus,vel brutis animalibus fuerat prædicandũ,vt de eo diſcipulis dicat,Prędicate omni creaturæ? ſed omnis creaturæ noĩe ſignatur homo.omnis enim creaturæ aliquid habet homo.habet nãque eſſe cõmune cũ lapidibus,viuere cũ arboribus, ſentire cũ animantibus,intelligere cũ angelis.Quãuis & ideo omnis creaturæ nomine accipitur homo, ꝙ omnia ſint creata propter hominẽ,ſicut ait Auguſt.Mundus factus eſt propter hominẽ,& homo ꝓpter deũ.quo facit illud Pauli,Omnia veſtra ſunt,vos autẽ Chriſti.Gregorius aliũ pręſcribẽs ſenſum,addit per omnem creaturam poſſe omnem nationẽ gẽtium deſignari,quod equidẽ puto Gregoriũ eo retuliſſe, quia antea ꝓhibuerat Chriſtus apoſtolis,ne quid prædicarẽt Gẽtilibus,quãdo vetuit ne in vias gẽtium aut in ciuitates.

*Gregor.* *Homo omnis creatura.* *De doct. Chriſtia.* *1.Cor.3.* *Gregor.* *Mat.10.*

Samaritanorũ abirent de ipſo quoque ſic ait, Non ſum miſ ſus, niſi ad oues quæ perierũt domus Iſrael. Inhibitionem iſtã hoc verbo abrogauit, dũ præcepit nõ tantũ in Iudæa, ſed vndique ad finẽ orbis terræ vſque prædicare eos debere. quæ etiam cauſa eſt, quur ille tam vniuerſali vſus eſt ſermone, dicẽs, Euntes in mũdũ vniuerſum, prædicate euangelium omni creaturæ. quaſi diceret, Antea ꝓhibui vobis, ne prædicaretis exteris & gẽtibus, iam porro prædicate omni creaturæ ſuper terrã, adeo vt ſi ſermonis veſtri capaces forent lapides, iis quoque prædicetis. qua de re alias plura di ximus. Theophylactus ſua quoque fretus ſententia, ait dominum hoc vniuerſali ſermone voluiſſe docere diſcipulos, ne iis tantũ prædicarent qui verbũ ſuſcepturi eſſent, quiq; ſoli ſunt homines nuncupandi, ſed eis etiam qui ſuſcepturi non eſſent. Iuſſionem hanc Chriſti præuidẽs in ſpiritu Dauid, dixit, In omnem terrã exiuit ſonus eorũ, & in fines orbis terræ verba eorum. quanuis ibi quæſtio occurrit, an euãgelium ab apoſtolis per vniuerſum terrarũ orbem ſit prædicatum. nõnne multæ adhuc quotidiæ inueniũtur inſulæ, & nationes antea incognitæ, quibus apoſtoli nunquã prædicarũt fidẽ? Cuiuſmodi ſũt Blemij, Nigrites & alij populi multi de iis ſic ait Augu. Quo pacto ab apoſtolis eſt predicatio iſta completa, quãdo adhuc vſque ſunt gentes, quod certiſſimum eſt nobis, in quibus modo cœpit, & in quibus nondũ cœpit impleri? Nõ itaq; ſic dictũ eſt apoſtolis, tãquã ipſi ſoli quibus tunc loquebat̃, tãtum munus fuerint impleturi, vt fierẽt teſtes Ieſu vſque ad extremum terræ ſed illa Dauidis prophetia quotidie adhuc habet impleri. Et hæc ſane ſentẽtia Auguſtini, noſtris adhuc illorũ temporũ geſtis cõfirmatur, quãdo inuictiſſim⁹ & catholicum imperator Carolus, illiuſq; auus Ferdinãdus rex Caſtiliæ & Aragoniæ, tot inſulas nouas inuenerũt verſus occaſum ſolis, quarũ aliquæ nõdũ ſunt diſcoopertæ, vt vocãt nautæ, hoc eſt, nauigio emãſæ. ea autem ſunt amplitudine, vt quaſi iuſtũ integrũq; mũdum conficiant. in iis, vt aiunt, inauditũ eſt nomen Ieſu, earum vnã quatuor potẽtiſſimi reges habuerunt, quã nũc ſolus poſſidet Petrus Corteſius, catholicæ & regiæ maieſtatis Hiſpaniarũ capitane⁹ ſuprem⁹. Hinc ergo iã oritur quęſtio multũ dubitabilis, Quomodo ſi res habeat cum illis, qui ſic neq; de baptiſmo neque de Chriſto quicquã audierunt, cũ

*Parte. 1.*

*Pſal. 18.*

*Ad Eſicium quã ſi in fine.*

tamen nulla lex liget niſi promulgata: aut an ad eos quoq; pertineat & contingat euangeliũ,ita vt iſti quia nõ credunt in Chriſtum,ideo dãnentur:Hæc iuſta indigerent homilia, & quia forſitan aliquid infra dicturi ſumus de apoſtolatu, ideo hoc loco ſuperſedebimus. 4 Immenſum porro fructum oſtendit dominus,qui eorum prædicntione ſit prouētur*.qui eñ crediderit & baptizatus fuerit,ſalu* erit Ecce duo ad ſalutẽ neceſſaria proponit dñs, fidem & baptiſmũ, Vbi tumultuãtur magno tumore elati neochriſtiani,& ſæuiunt aduerſus bona opera,clamãtes ſufficere fidẽ,opera omnia deliramẽta eſſe & ad ſalutẽ nihil conducere,ſiquidẽ credens & baptizatus ſaluabitur. Huic errori occurrentes, circunſpiciamus ſingula,& videbimus Lutherũ nihil pręſidij hic haurire, quia docet ſolam fidẽ iuſtificare & ſaluare hominẽ.Atqui dominus illud vſqueadeo nõ docuit,vt contrarium etiã eius dixerit,ſcilicet ſolã fidẽ non ſufficere, niſi accedat baptiſmus,nõ aũt hic tantum,ſed & alibi docuit hoc dominus dicens ad Nicodemũ,Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, nõ poteſt intrare in regnũ cælorum deinde etſi euangeliſta nullã hic facit mẽtionem operum,non tamẽ ideo omnino neglexit dominus.Imo vtendũ eſt hic regula beati Auguſtini,in omnium ſcripturarum cognitione lõge vtiliſſima,demutua earundẽ inter ſe collatione.& tunc videbimus eandẽ cõmiſſionẽ à Matthæo ſic deſcribi in hunc modũ,Euntes docete omnes gẽtes,baptizantes eos in nomine patris & filii & ſpirit* ſancti,docẽtes eos ſeruare omnia quęcunque mandaui vobis.Ecce quod ſupra fidem & baptiſmum neceſſaria ſint etiam opera quę mãdauit in hoc dominus vt ſeruẽtur.Cęcorũ ſunt ductores,quicunque vnum tantummodo locum inducunt, neq; præter eum aliud inquirunt. Vel hoc ſaltẽ ſcire debe ẽt, quod pro regula ponit Auguſtinus,Quoniã quod vnus euãgeliſta tacet,cõmemorat alter: & interdũ quod vno in loco ſcripſit aliquis,deinceps intermiſit. Neque vero ſentẽtia illa domui noſtræ nata,aut per nos eſt excogitata.ſiquidẽ & beat* Gregorius iſtũ errorẽ refutat grauiter,& ait,Fortaſſe vnuſquiſque apud ſemetipſum dicit,Ego iã credidi,ſaluus ero, verum dicit,ſi fidem operibus teneat.vera etenim fides eſt, quæ in hoc quod verbis dicit,moribus non contradicit. de huiſmodi qui male & falſo credunt,inquit Paulus,Cõfiten-

*Ioan.3.* *De doct. Chriſt.* *Mat.28.* *Lib.2.c.5.& 6. de con. euang.* *Gregor.*

Tit.1. tur ſe noſſe deum,factis auté negāt.& Ioānes,Qui dicitſe
1. Ioan.2 noſſe deum,neq; mandata eius ſeruat,mēdax eſt.quæ ſi ita habēt,debemus vtiq, veritatē fidei noſtræ profiteri in cōtēplatione vitæ,quoniā tunc vere fideles erimus,quando operibus implem⁹ quod verbis pollicemur. Et ex illis ſolis Gregorij verbis diſcant neochriſtiani errorē ſuum agnoſcere& emēdare. Atque is iam ſolidus eſt illorū verborum intelle-
Galat.5. ctus ex ſentētia doctorū,Quicūq; fide formata & per charitatē operantē crediderit,atq; baptizatus fuerit,ſaluus erit. quod ſi autē neochriſtianus nudæ voluerit literæ inſiſtere, neq; permittere vt aliquid de ſpiritu accedat,ruri⁹ corruet Eſto enim vt fidelis aliquis baptizetur,neq; tamē in propoſita pietate perſeueret,ſed decidat,ecce is nō ſaluabitur.addēdum ergo inſuper eſt illud Qui crediderit & baptizat⁹ fuerit.& perſeuerauerit &c. Atq; ſic tractādæ & exponēdę ſunt ſacræ literæ,vt vnius intellectū verum ex alterius ſenſu petas. Nihil ergo vos moueat error iſte multis perſuaſus
Eccl. 9. imprudenter,ſolam ſine operibus ſufficere fidem.pōderate
Galat.6. potius & amplectemini illud Sapientis conſiliū,Quodcunq; pōt manus tua,conſtanter operare,conſiderate illud Pauli,Dū tempus habemus,operemur bonū.veniet enim nox
Apoc.14. in qua nemo operari poterit.memores eſtote,quod operave ſtra manebunt vos & cōſequentur,quiq; bona fecerūt, ibūt in reſurrectionem vitæ,patriam fœlicitatis æternæ, Amen.

HOMILIA II. IN DIE ASCENSIONIS dominicæ, continens præmonitionem aduerſus errores parabaptiſtarum.

*Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu,non poteſt introire in regnum dei. Ioan. III.*

Vt vulgare,ita verū eſt illud quod dici ſolet, Nulla calamitas ſola. Quū primū enim nōnulli ſub ſpecie Lutherani euāgeli exciderūt fide& eccleſia catholica,ſtatim plures in fide ſectiones ſubortæ ſūt,im
2.Pet.1. pleto ibi illo Petri dicto. Erūt in vobis magiſtri mēdaces,q introducēt ſectas perditionis. Ita in Lutherana ſecta vel ſētina poti⁹ excreuerūt,qui imagines,ſacramēta & miſſas īpugnēt:enati ſunt parabaptiſtæ,& ſpirit⁹ neſcio qui,vt alias interim taceā ſectas plurimas & pernicioſiſſimas. Et parabaptiſtæ dē cōantur ſimplicib⁹ imponere ex hodierno euā

gelio,dicētes hanc eſſe cōmiſſionē dei vt credam᷑, & credē tes baptizemur,parnuli ergo qūū fidē nō habeant,vanū & ſuperfluum fore,ſi baptizētur.Error hic quia nō tantū ec-cleſiæ & ſacris literis, ſed etiā paruulorū aduerſatur ſalnti, quorū irreuocabile dānum inducit,ſcilicet dānationē ęter nā.cōdolere ſane & miſereri debent oēs pii & veri Chri-ſtiani:quoniā vt pulchre expendit B.Auguſtinus,qui nunc per euangeliū ſuū terribiliter & ſalubriter clamat, Niſi quis renat᷑ fuerit ex aqua & ſpiritu ſācto,nō intrabit in re gnū calorū, ipſe dudum clamat per ſuā legē,Anima cuius præputij caro circunciſa nō fuerit, peribit de populo ſuo, quia pactum meū irritū fecit.Quanuis enim infantuli pro-priam tranſgreſsionē vel actuale peccatum non habēt,non ſunt tamen corā deo innocētes & mundi ſiquidē originale peccatum habēt,quod eos peccatores,noxios,culpabiles & indignos regno cælorū efficit,priuās ipſos gratia dei. Vt er go veſtē innocētiæ rurſus acquirāt,gratiā dei conſequētur & capaces fiant ingreſſus regni cælorū,oportet eos bapti-zari.iuxta verbū domini,Niſi quis renatus fuerit. Atq; hoc principii huius thema ſit exordiū nūc imploremus auxiliū diuinū,dicentes,Aue Maria gratia plena. In hoc præſen-ti:ſermone dilectiſsimi in domino,primum omnium doce-bimus ſemper fuiſſe hūc vſum in eccleſia,vt paruuli bapti-zentur:deinde oſtendendū erit,paruulos admodū indigere baptiſmo:mox,eſſe hoc conſonū ſcriptis vtriuſq; teſtamen-ti poſtremo,rationes aduerſariorū refutādę ſunt,quibus ip ſi tergiuerſantes nitantur paruulos defraudare baptiſmo. *Auguſt.* *Ioan.3.* *Gene.17*

Et principio quidē ab ipſis iam inde tēporibus apoſtolo-rū mos fuit in eccleſia baptizandi paruulos. auctor & teſtis eius rei nobis adeſt Dionyſius.S.Pauli diſcipulus,qui docet qūō infantes qui myſteria dei per ætatē adhuc cognoſcere non poſſunt participes tamē fiant aquæ baptiſmatis,& ait, Iſtud cū piiſsimis ducib᷑ noſtris(ita ſolet appellare apoſto los)in mentē veniſſet,viſum eſt admittere infantes hoc mo do.vt naturales oblati paruuli parētes,puerū vni ex fideli-bus tradāt præclaro diuinarū rerum magiſtro, ſub quo iam puer ſit,quaſi ſub patre diuino ſanctoq; ſalutis alūno.Hunc itaq; p̄ſul ſpōdētē puerū iuxta ſanctā educaturūvitā,requirit vt abrenunciationē profiteatur,fidēq; cōfiteatur.Ecce qūō etiā tēporib᷑ apoſtolorū paruuli baptizati ſūt ſub ꝓmiſsiōe *c.7.eccl. hierar.* *Pueros baptiz.*

patrinorum Porro poſt apoſtolorũ tẽpora annis centũ for
ſan & quinquaginta,presbyter quidã Fidus in Aphrica cœ-
dit contra tunc eccleſiæ ritũ aliquid moliri,volẽs paruulos
*Lib.3.epi* in biduo aut triduo poſt natiuitatẽ non eſſe baptizãdos.hu
*ſto.ad Fi-* ic ſcripſit conciliũ Aphricanũ, in quo etiã fuit ſanctus Cy-
*dum.* prianus doctor & martyr inſignis,Lõge aliud in cõcilio no
ſtro omnib⁹ viſum eſt.in hoc enim quod tu putabas eſſe fa-
ciendũ,nemo cõſenſit:ſed vniuerſi potius iudicauimus,nul
li hominũ nato miſericordiã dei & gratiã denegandã Poſt
*Lib.10.* hæc annis forte ducentis ita ſcripſit Auguſt.ſuper Geneſim.
*cap.23.* Conſuetudo matris eccleſiæ in baptizãdis paruulis nuſquã
ſpernenda eſt,neq; vllo modo ſuperflua deputãda,nec om-
nino credẽda,niſi apoſtolica eſſet traditio, deſcripſit idem
hanc materiã duobus libris ad Marcellinũ,ſub titulo de pec
catorum remiſsione. Vidit illos libros Auguſtini Hierony-
mus,& laudauit,ſicuti ſtatim fundamentũ Auguſtini indu-
cemus.Ipſe quoq; Hieronym⁹ aduerſus Pelagianos confite-
tur paruulos eſſe baptizãdos,vt eis peccata in baptiſmo di-
*Cõ. Aph.* mittantur. Ad extremũ accedit & autoritas ſancti cõcilij
Mileuitani,cui ſanctus etiã Augu.interfuit. ſic autẽ habet,
Placuit vt quicunq; paruulos recẽtes ab vteris matrũ bap-
tizandos negat,aut dicit quidẽ in remiſsionem peccatorum
eos baptizari, ſed nihil ex Adã trahere originalis peccati,
ꝙ regenerationis lauachro expietur,vnde fit cõſequẽs,vt in
eis forma baptiſmatis in remiſsionẽ peccatorum non vera;
ſed falſa intelligatur,anathema ſit.Audin hic cõdẽnari,qui
paruulos negant baptizãdos? eadem quoq; hæreſis quũ re-
pullulaſceret ſub Nicolao papa,rurſus cõſopita & oppreſſa
*Syricu.* eſt. Si pergam euoluere reliqua,& ad ſequentia tempora
deſcẽdere, ecce inuenio tempore Syrici papæ errorem hũc
quoque retrudiſſe,non quidem plane eundem, quia non de
paruulis ẽ baptiſmo arcendis.ſed quia nonnulli in hac fue-
rant ſentẽtia,quod baptizati ab Arrianis aliiſve hæreticis,
reuerſi ad eccleſiam,denuo eſſent baptizandi.ibi tã exoſam
habuere patres rebaptizationẽ,vt noluerint eos rebaptiza
ri debere:quoniam id prohibet apoſtolus,vetant leges eccle
ſiaſticæ,ſtatutaque Liberij,cuius ſanctionem vniuerſa tenet
eccleſia Orientalis & Occidentalis. Ita in primo conci-
*Cõ. Aph.* lio Aphricano, quod in Carthagine habitum eſt , articulus
primus de hac re fuit, & ita decretũ, Illicitas eſſe ſancimus

rebaptizatiões,& ſatis eſſe alienũ à ſyncera fide & catho-
lica diſciplina Cõmemoratur ibidē,quomodo in hoc erro-
re omniũ maxime ſæuierint furor & inſania,quæ ſectas in
ſequi ſolēt. 2 Nũc porro oſtēdere pergamus,quantũ indi-
geat paruuli baptiſmo,baptizati etiam quam multũ & vbe
rem fructum inde percipiãt Atq; hic duæ antiquæ hæreſes
corruunt,quæ baptiſmum paruulorum reiecerunt. fuerunt
enim hæretici quidam Hierarchiæ,ij voluerũt parrulũ nul
lum in cælum peruenire poſſe,ſiquidem nemo in cælum in
tromittatur,niſi qui legitime certarit,&,ibi aliquid merue-
rit auctore Auguſtino de hęreſibus,ad Quod vult deũ.& ii *Augu.*
quidē paruulos nõ baptizarũt,rati baptiſmũ eis nihil pro-
futurum.Fuerũt adhuc alii,Pelagiani,qui etiam non bapti
zarũt paruulos dicentes eos baptiſmo nõ egere,quia pecca
tũ originale non haberent.inde putarunt eos etiam nõ ba-
ptizatos,peruenire in cælum.Cõtra hos multa ſcripſit Au
guſtinus,cõtra Iulianum de baptiſmo paruulorum, ad Mar *Augu.*
cellinũ,de natura & gratia,de correptione & gratia,in lib.
hypognoſticon:& ap Cæleſtinũ,quibus omnibus Auguſti.
hos & huiuſmodi alios plures Pelagianorũ errores valide
confutat argumẽtis & locis ſcripturæ,maxime vero in lib.
de origine animę. At nos ex illa ampliſſima meſſe quoſ *Paruuli*
dã,nobis deſumamus manipulos,eoſque religemus, ex pro *habent*
lixis tractationibus procula colligamus,Paruuli ergo com *peccatum*
muni vſu naturæ nati ex Adã & poſteris eius,niſi peculia *originale*
ri ſint à deo donati priuilegio,naſcũtur omnes in peccato *Lib.1.de*
originali.quod eos excludit à regno cælorũ. Cõcluſio hæc *natura et*
eos pluribus verbis proponitur,vt excludat Chriſtũ & Ma *gratia.*
riam matrem eius de ea enim,vt ait etiam Auguſtin⁹. pro
pter honorem Chriſti nullam prorſus cum de peccatis agi
tur,volumus habere mẽtionem. Vltimã declarationis par
tem propter Zuinglianos poſſumus, qui peccatũ quidē ori
ginale admittunt,ſed peccatum eſſe negãt,ſed affirmãt de
fectum eſſe naturalē. vnde ſequeretur,certo nihil prodeſſe
baptiſmum paruulorũ,ſicuti prędicauit Zuinglius cum ſe
quacibus ſuis Leone Iudæo ,& Sebeſtiano Hoffmayſter à
Schaffhauſen,& reliquis magiſtris perditionis:quãuis in il *Zuingl.*
lo articulo vt hæretici,iſtabiles,à ſupremo omniũ hæretico *contra*
in hac re Baldaſaro defecerũt. Nos autē coucluſionē hanc *Baldaſa.*
noſtram aduerſus nouos & veteres Pelagianos cõfirmem⁹.

Principio Dauid inquit, Ecce iniquitatitatibus cõceptus
*Augu.* ſum, & in peccatis cõcepit me mater mea. Nũquid Dauid, ait Auguſtin^9, de adulterio natus erat, de Ieſſe viro iuſto & cõiuge ipſi^9? quid eſt ergo, ꝙ dicit ſe in iniquitate cõceptũ, niſi quia cõtrahitur iniquitas ex Adam? nemo ſiquidẽ naſcitur niſi trahẽs pœnã, trahens meritũ pœnę, quod eſt peccatum. Deinde Iob dicit neminem eſſe mundum corã domi-
*Iob.15. cum concord.* no, ac ne infantem quidem, cuius vita eſt vna dies ſuper terrã. quod ſi vnius diei infantulus immũdus eſt, vnde obſecro niſi ex originali peccato cũtraxerit immunditiam iſtã? Ad
*Rom.3.* hæc Paul^9 ait, omnes indigẽt gloria dei, quia omnes peccauerũt. id cur nõ ſit etiã de paruulis dictum, quoniam & ipſi indigẽt gloria dei, & ꝑpter eos etiã Christus paſſus & mor
*Rom.5.* tuus eſt. ſic aliquanto clarius dicit idem deinceps, Sicut per vnum hominẽ peccatũ intrauit in mũdum, & per peccatum mors, ita in omnes homines mors pertrãſijt, in quo oẽs peccauerũt. Ecce quoniã omnes peccauim^9, & ideo omnes morimur, vnde immunes vtiq; non ſunt paruuli ad quos etiã pertrãſit per oſtiũ peccati. Sequitur, propter vnius peccatum multi mortui ſunt. & inde cõcludit, ſicut per vnius delictum in oẽs homines in cõdẽnationẽ, ita per vnius iuſtitiã in omnes homines in iuſtificationẽ vitæ. Et ſicut ꝑ inobedientiam vnius hominis peccatores cõſtituti ſunt multi, ita per vnius obedientiã iuſti conſtituentur multi. Quid poterat de peccato originali aperti^9 dici, quod per vnũ hominẽ
*Ephe.1.* irrupit in mũdum, quũ tamen inde omnes iuſtificẽtur per Chriſtũ? Alibi teſtatur Apoſtolus nos omnes natura fuiſſe filios iræ. nemo autem in ira dei eſt, niſi propter peccatum.

Ineptum admodũ eſt, quod impoſtores illi perſuadere conãtur ſimplicibus, ideo paruulos non habere peccatum originale, quod eos dominus inde liberarit. Reſpõſum iis volumus, quia ſicut Chriſtus paruulos liberauit à peccato origi
*1.Ioan.2.* nali, ita & omnes homines à peccatis redemit, qm̃ ꝑ omniũ peccatis ſatisfecit: iuxta illud, Ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris, & non pro noſtris tantũ, ſed & pro peccatis totius mundi. ſicut autẽ non ideo nõ ſumus à peccatis immunes, quod inde nos liberauit dñs, quoniã adhuc peccatũ manet, niſi mereri Chriſti per ſacramẽta & opera bona efficiamur participes: ita peccatũ originale eſt quidẽ ſublatũ per Chriſtũ, nõ quia nõ ſit, ſed quoniã meruit Chriſtus, & eius

meriti virtute ſacramẽtum baptiſmi efficaciã habet delẽdi peccatũ originale, vt ſic nõ male remiſſio peccati baptiſmo tribuatur in ſacris literis:iuxta illud Pauli,Secundũ ſuã miſericordiã ſaluos nos fecit per lauacrũ regenerationis & renouationis ſpirit° ſãcti,& in alio loco,Purgant eccleſiã lauacro aquę verbo vitæ.Ita habet profeſſio eccleſiaſtica in ſymbolo,Confiteor vnũ baptiſma ĩ remiſſionẽ peccatorũ.Hinc articulus ille de paruulus nõ natis in peccato originali,in cõcilio Mileuitano cõdemnatus grauiſſime eſt. *Tit.3.*

3 Simul atq; iam ſatis proſequuti ſumus,quomodo ſemper paruuli baptazati ſint in eccleſia,& quod illi baptiſmo multũ indigeant,eo quod peccatũ habẽt originale,cuius gratia dãnati ſunt & diuino deſtituti aſpectu in perpetuũ:reliquum eſt docere baptiſmũ paruulorũ tũ ſacris literis, tum rationi eſſe cõſentaneũ,dixit enim dñs Abrahã,Hoc eſt pactũ meũ quod obſeruabitis in me & vos,infans octo dierũ circuncidetur in vobis.Maſculus,cuius præputij caro circũciſa nõ fuerit,delebitur anima illius de populo ſuo,quia pactũ meũ irritum fecit.Ex hoc textu facile licet vſum eccleſiæ cõfirmare,idq; ĩ hunc modũ,paruuli veteris legis capaces fuerũt pacti diuini quid opſtabit quo minus & paruuli nouę legis,legis gratię,capaces ſint pacti & fęderis diuini, ſicut & in veteri?Deinde licet infans veteris teſtamẽti neq; credebat,neq; vſum rationis habebat,tamẽ ſi nõ circuncidebatur,delebatur memoria ei° de populo.Quur nõ & anima paruuli iam nõ baptizati, deleretur de populo Chriſtiano? Conſtat inſuper baptiſmũ in eccleſia ſucceſſiſſe circunciſioni in ſynagoga,merito ergo paruulis dari debet iam baptiſmus,vt olim circũciſio.Miſerabile alias eſſet,tot paruulorũ milia excluſa eſſe debere à catholica eccleſia.Aut qua temeritate licebit iſtis tot Chriſtianorũ infãtulos reijcere à gratia Chriſti & promiſſione,cũ tamẽ Chriſt° ipſe paruulus natus fuerit,& propter eũ paruuli innocẽtes crudeliter occiſi ſint ab Herode? Porro dicit & domin° ipſe ad Nicodemũ, Niſi qui renatus fuerit ex aqua & ſpũ ſancto,nõ poteſt intrare in regnũ cælorũ:ergo ſi ingredi volunt paruuli in regnũ dei,oportet eos baptizari,& ſine baptiſmo nõ poſſũt intrare in cęlũ.Ecce quam vniuerſale & cõmune ſit legis huius pręceptum,vnius ſacramenti omnibus communis,in communi elemẽto aquæ.Quod ſi non eſſet, deum immortalem

*Gene.17.* *Paruulos baptizandos.* *Mat.2.* *Ioan.3.*

quam male cũ paruulis ageretur? quãtũ illi negligerentur,
*Mat.19.* ſi aduerſus peccati originalis malum, nullũ haberẽt inſtitu
tum remedium? Ad hæc dixit in euãgelio dominus. Sini
te paruulos venire ad me, & nolite prohibere, taliũ eſt enĩ
regnum cælorũ. Et quur tãdem impedire conãtur Catabaptiſtæ
paruulos, quo minus ad dominũ perueniãt? quur pro
hibẽt? quur arcent à ſacramento baptiſmi, cum tamẽ Chri-
ſtus ipſe amplexꝰ paruulos benedixerit? Magnaq; & multa
teſtãtur miracula, quanto deus amore proſequutus ſit par-
uulos. Præterea promiſſio gratiæ Chriſti non tantũ adul
tis, ſed & paruulis facta eſt, ſicut Petrꝰ ait, Vobis eſt repro
*Act.2.* miſſio & filiis veſtris & omnibus qui lõge ſunt. Quod ſi re
promiſſio etiam paruulorũ eſt, quur Catabaptiſtæ eos nõ ſi
nũt ad repromiſſionẽ peruenire? quur inuidẽt Chriſto glo-
riam & laudẽ ex infantibus, ſimiles phariſeis, qui ſuſtinere
*Mat.21.* nõ poterant Chriſtum à paruulis laudari in templo, quibus
obiecit dominus, An nõ legiſſent illud in pſalmis, Ex ore
*Pſal.8.* infantiũ & lactantiũ perfeciſti laudẽ tuã propter inimicos
tuos? Quur perpeti nolũt Catabaptiſtę, vt & paruuli perue
niãt in cœtũ eccleſiæ catholicæ, quũ tamen propheta in ve
teri lege expreſſe eos cõuocarit in numero ſynagogæ, quo
niã ſic dicit Iohel, Canite tuba in Sion, vlulate in mõte ſan
*Iohel.1.* cto meo, ſanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate
populũ, ſanctificate eccleſiã, coadunate ſenes, congregate
paruulos & ſugẽtes vbera? Quur tu infelix Chriſtiane par-
uulos excludere paras ab eccleſia, & ipſis fœdus Chriſtiani
pacti negare? Et vt aliquãdo finiamus, quanuis nuſquã in
Actis apoſtolorum legantur paruuli baptizati, tamẽ euidẽs
*Act.10.* ibi pręſumptio eſt. nam quãdo in die pentecoſtes ad primũ
Petri ſermonẽ baptizata ſũt tria milia hominũ, quis credat
*Act.4.* viros illos omnes fuiſſe, eo quod nõ fiat mẽtio mulierũ? de
inceps vbi de quinq; milibus narrat hiſtoria, viros tãtũ cõ-
memorat, mulierum & paruulorũ nõ meminit. An ne ideo
neq; mulieres ſint neq; paruuli baptizati? ſine dubio viri ſe
ſimul cũ vxoribus & liberis baptizati permiſerũt, nam ſi di
cas paruulos nõ eſſe baptizatos, eo quod ſcriptũ illud non
ſit, eadẽ ratione dixero & mulieres baptizatas nõ eſſe, quod
earum in iſtis locis mẽtio nulla fiat. Ad hæc ipſi quoq; ſine
dubio murmuraſſent veteli Iudæi, dicẽtes ſi baptizati non
fuiſſent paruuli eorum. Ecce circunciſionem paruulorum i

deo habemus,quod ſi ergo circuncisionē auerſamini,age aliud ſaltem filijs noſtris date ſignum fœderis, ꝙ ſane apoſtoli aliud à baptiſmo nec oſtendere neq; cōferre eis potuiſſent,ꝙ circuncisioni ſucceſſiſſet,ſicut in multis locis Paulus teſtatur. Aut quomodo tandem reſpondere voluiſſent illi parentibus,baptiſmum liberorū ſuorum obnixe petentibus?ſane paſſuri non erāt filios ſuos fœdere pacti diuini carere,aut potius eos circuncidiſſet. ſic Paulus ait,omnes filij dei eſtis per fidem quæ eſt in Chriſto Ieſu. Quicūque enim in Chriſto baptizati eſtis,Chriſtū induiſtis, ſed quid obſtar quur non & paruuli induant Chriſtum?Quod ſi ad figuras etiam reſpiciamus,vbinam paruuli ſint in veteri teſtamēto typice baptizati,videbimus etiā illos typice in veteri teſtamēto eſſe baptizatos.quur itaque non & in nouo baptizari debeāt in veritate?Id ita eſſe ſuffragatur nobis ſententia Pauli,qui dicit, Nolo vos ignorare fratres,quoniam patres noſtri omnes ſub nube fuerunt,& omnes mare tranſierunt,& omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari. Et inde, Hæc omnia in figura cōtingebāt illis. Quod ſi rem geſtam inſpiciamus,ecce adulti,iuuenes & ſenes egreſſi ſunt, ſicut dixit Moyſes ad Pharaonem,Cum paruulis noſtris & ſenioribus pergemus,cum filiis & filiabus,cum ouibus & armentis. Ergo liberi & paruuli ſimul cum parentibus pertranſierūt mare, aut deportati ſunt per illud,ſicq; typice baptizati ſunt in nube & mari. Inſuper Petrus docet diluuiū fuiſſe typum baptiſmi,fuerunt autem in diluuia iuuenes & ſenes, etiam paruuli quur itaq; paruuli excludendi eſſent à baptiſmo? Magna quoq; eſt iniuria & contumelia in ſpiritū ſanctum hominem aliquem rebaptizari, eo quod hoc ſacramētum iterari nō debet,ſicut & cōfirmatio & ordo. Ratio eſt, quod in illis ſacramentis deo character imprimitur in animam fidelium vnde cognoſcantur eſſe cōfœderati pacti diuini,ſicut alibi ex fundamento ſcripturarū probauimus. cōtumelia eſt ergo ſpiritus ſancti in rebaptizato,dum qui denuo baptizatur,iam ante impreſſū ſibi habet ſignaculū ſpiritus. Et de rebaptizatione loquitur Paulus ad Hebræos,dicens, Impoſſibile eſt,eos qui ſemel ſunt illuminati,guſtauerunt etiā donum cæleſte,& participes facti ſunt ſpiritus ſancti,guſtauerunt nihilominus bonum dei verbum,virtuteſq; ſeculi venturi,& prolapſi ſunt,rurſus renouari ad pœniten

*Col.2.* *Galat.3.* *1.Co.10.* *Exod.13.* *Exod.16.* *2.Pet.3.* *Rebaptizari.* *Tomo.1.* *Hebr.6.*

tiam rurſum crucifigentes ſibimetipſis filiũ dei & oſtentui habentes. non ſunt enim verba hæc intelligẽda de pœnitentiæ ſacramento, ſicut in hoc errarũt Nouatiani, ſicut ex iis verbis cõfirmat Ambroſi⁹. Quilibet Chriſtian⁹ ſcit ſibi deũ remittere peccata, quotieſcunq; venit pœnitentiã agẽs. vnde & interrogãti Petro, ſeptiéſne deberet illein die dimittere fratri, reſpondit dominus, Etiam ſeptuagies ſepties. Et ſic Paulus quũ nõ prohibeat repetitionẽ pœnitentiæ, tãtum vetat geminationẽ baptiſmi & eius quæ in baptiſmo eſt renouationis, eo quod impoſſibile ſit huiuſmodi homines renouari, neq; aliud quã velle rurſus crucifigere filium dei & habere ludibrio. Ex iis verbis Pauli clare ſequtur, alterũ baptiſmũ nihil operari in anima baptizati, niſi, quod ille grauiter peccat, eludens Chriſtũ & amariſſimã eius paſſionem ac mortẽ. Huiuſmodi etiã homines, ſicut primo baptiſmo liberati & erepti ſũt ex poteſtate diaboli, factiq; mẽbra Chriſti, ita deinceps quia rebaptizati, cõtemnũt meritum Chriſti & virtutẽ ſpirit⁹ ſãcti in baptiſmo operãtis, nihil faciũt. rurſus veniunt in poteſtatẽ diaboli, duriter obſtinantur, pe neq; inſani redduntur, ita vt temerarij in mortẽ irruant instar animalium brutorum. Quurid? inquies, quoniã virtus baptiſmi, imo & ipſa efficacia paſſiõis Chriſti in eis perdita eſt, iãq; præualet in eis inſidiator gñeris humani, excęcãs eos & furioſos efficiẽs, vt ignorent tãdem quid agant, quidve dicant. quod & ipſi fatentur, ſi quando per gratiã dei redeant ad cognitionem peccati. Atq; hæc cauſa eſt, quur vitã ſuã adeo nihil faciunt, immemores ſui liberumq; ſuorum. hoc enim & eo amplius quiddam poteſt diabolus, qui idololatras in tantum furorem cõuertit, vt proprios ſuos liberos ſantificarẽt dæmoniis & igni abſumerẽt, ſicut teſtatur etiã Iudæos hoc feciſſe Dauid, quum ait, Immolauerũt filios ſuos & filias ſuas demoniis, & effuderũt ſanguinem innocẽtem, ſanguinem filiorum ſuorum & filiarum ſuarũ, quas ſacrificauerũt ſculptilibus Chanaan. Quę inſania nónne ab omni humanitate alieniſſima eſt, vltro proprios comburere liberos, cum interim bruta animalia vitam ſuam ꝓ fœtu prolequé impendant? & cum hoc facile poſſit diabolus, quomodo nequeat & Catabaptiſtas gratia baptiſmi priuatos, eo modo obſidere valide, ita indurare, vt temerarie ignis flammas intrẽt, nihil diuerſi à furioſis? Domin⁹ deus illos omnes illũ i-

*Mat. 18.* *Inſania rebaptizatorũ.* *Deut. 12.* *Pſal. 105.*

net,quatenus gratiam & prærogatiuam baptiſmi rurſus cõ ſequantur,ſicque cum iis,qui ex aqua & ſpiritu renati ſunt intrare poſſint in regnũ cælorum.quod omnibus nobis cõ cedat Chriſtus dominus noſter,Amen.

HOMILIA III. CONTRA HAE-
reſim Parabaptiſtarum.

*Niſi qui renatus fuerit ex aqua & ſpiritu ſancto, &c.*
IOANNIS III.

Niquũ eſt,paruulo ex Chriſtianis parẽtibus nato *De conſ.*
I prohibere baptiſmũ:ſed Chriſtianũ adultum de- *diſtin .4.*
nuo baptizare,immaniſſimũ ſcelus eſt,vt ait Au- *rebapt-*
guſtinus.vſqueadeo rebaptizatio,maximi peccati locohabi *zare Leo*
ta ſemper eſt,ſicut & Leo ante mille annos & vltra ſcripſit *cum ita-*
Scim⁹ inexpiabile eſſe facinus.quoties iuxta hęreticorum *que eadẽ*
dogmata,contra ſanctorũ patrũ inſtituta,cogitur aliquisla *diſtin.*
uacrum quod regenerandis ſemel tributũ eſt,bis ſubire,apo
ſtolica reclamante ſententia,quæ nobis prædicat vnã intri
nitate deitatẽ,vnam in fide cõfeſſionẽ,& vnũ in baptiſma- *C.eos*
te ſacramentũ. Vnde & in hæc tempora vſque,magna&gra *quos ea-*
uis inſtituta eſt pœna rebaptizatoribus in iure canonico: *dem diſ.*
quo ſic cautũ eſt,vt epiſcopi & presbyteri qui ſe denuo ba *c.qui bis.*
ptizari permiſiſſent,per omnẽ vitã à ſuopendere ntur officio:deinde ſacramẽtũ euchariſtiæ vt laici ſub vnica tãtũ ſpecie ſumerẽt. Laici autẽ & reliqui homines ꝓphani,ſi bis ignoranter baptizati ſunt.nõ indigẽt pro eo pœnitere,niſi
quod ſecundum canones ordinari non poſſunt qui autẽ nõ *C.ne.*
ignari iterum baptizati ſunt,quia quaſi iterũ crucifixerũt Chriſtum,per ſeptem annos pœniteant,quarta & ſexta feria & tres quadrageſimas ieiunẽt. Neque vero illud canib⁹ tantũ & ciuilibus legibus eſt ſancitũ,ſicuti peculiaris extat in codice titulus,ne ſacrum baptiſma reiteretur,vbi Impe ratores Valẽtianus,Gratianus & Valens ſic ſtatuerunt. Eorũ cõdemnam⁹ errorem,qui apoſtolorum præcepta calcan tes,Chriſtiani nominis ſacramẽta ſortitas alio rurſ⁹ baptiſ mate non purificant,ſed inceſtant,lauacri nomine polluen tes,Imperator etiam Honorius ſic decreuit,quoniã ſi quis rebaptizare quẽpiã de miniſtris catholicæ ſectæ fuerit detectus,vna cũ eo quod piaculare crimen cõmiſit, & hic cui perſuaſum ſit,vltimo ſupplicio percellatur vltimo ſupplicio Gloſſa habet,quod mortem interpretamur.ff.de pœn.l.vlti

mum. Sunt quidã qui dum inepte defendũt parabaptiſtas, magiſtratus ſeculares incuſant iniquitatis, quod illos morte afficiunt vnde & volunt extremũ ſupplicium non eſſe mortem, quaſi ſit alia pœna vlterior morteq́, inferior. Quodcũque ergo defenſores iſti Catabaptiſtarũ dederit ſuppliciũ inferius morte, extremũ dici non poterit. ſiquidẽ affligi ſẽper adhuc magis poſſet in morte. Hęc nõ eo dico, quaſi tãta mihi ſit humani ſanguinis ſitis, vt voluptatẽ capiã ex miſeranda deploratorũ hominũ cæde, quos quis non mallet cõuerſos ſaluari: ſed ideo tãtũ cõmemorauim^9, vt ſic in ma-
Rom. 13 giſtratu ſeculari poſiti, habeant in quo ſaluent & expurgẽt conſcientiam ſuam, neq; ſeipſos aggrauent ex cuiuſcũque rudis & imperiti hominis ſermonibus ineptis. ſiquidem q princeps eſt, non fruſtra gladiũ portat, ſed in vindictã ma-
*Ii. hi c. de apo.* lorũ. Ita cenſent decernendũ Theodoſius etiam & Valentinianus & Archadius, Sanctũ baptiſma inhonorãtib^9, nullo remedio pœnitẽtiæ quæ ſolet aliis criminib^9 adeſſe, ſuccurritur. Vnde colligere quilibet facile poteſt, nouũ non eſſe, Catabaptiſtas à magiſtratibus dignis ſuppliciis tractari, quãdo illud imperatores ante mille annos in ſuis legib^9 ſtatuerunt, quanuis iſti noſtrorũ temporum Catabaptiſtę antiquos illos malitia & peruerſitate multis modis ſuperẽt, ꝓpter alios multos horribiliores errores & blaſphemias, qui-
*C. oſtendimus. c. Roma. 1. c. 2 quodam de conſ. diſ.* bus irretiti ſunt aduerſus ſacramenta, cõtra miſſam, ipſãq; Mariã matrẽ dei, aduerſus cõfeſſionem & omnia opera bona. E quibus nos nunc parabaptiſmũ tantũ confutabimus, qui ſẽper adeo exorſus fuit eccleſiæ, vt cõſtitutũ ſit aliquẽ denuo baptizari nõ debere, etiãſi ab hæretico, Iudæo aut Gẽtili baptizatus antea fuiſſet, dũmodo ibi legitima obſeruata eſſet forma eccleſiæ. ſicq; in multis cõciliis decretũ, ſanctiſq; patribus eſt placitũ, paruulos baptizari debere ſub amiſſione & priuatione ſalutis æternæ, quoniã ad eos ꝑtingit illa ſententia Chriſti, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu &c. Aue Maria.

Cuilibet Chriſtiano ſatis hoc eſſe debet, vt credat firmiter, baptiſmum illum quem in infantia ſuſcepit, ſufficere ſibi: ac neutiquam perſuadeatur, aliũ de integro ſuſcipere baptiſmum, non tam ipſi quidem baptiſmo quam ſpiritui ſancto in calumniã & contumeliam; quoniã quũ Paulus Liddam cum tota familia baptizauit, quis non credat tũc etiã

paruulos eſſe baptizatos & mulieres? ſimiliter quãdo idẽ to *Act.16.*
tam familiã Stephanæ baptizauit, Et quid tandem miſeri- 1.*Cor.*1
cordem & benigniſſimũ Chriſtũ impedia, quo minus nunc *Deut.7.*
quoque paruulos ſuſcipiat, qui iam olim eos in veteri teſta
mento benedixit? ſic enim ait, Si poſtquã audieris hæc iudi
cia, cuſtodieris ea & feceris, cuſtodiet & domin' de' tuus
pactũ tibi & miſericordiam, quam iurauit patribus tuis, &
diliget te ac multiplicabit, benedicetq; fructui ventris tui.
quod ſi iã deus benedixit filiis Iudæorũ, quur nõ & Chri-
ſtianorũ liberos benedictione dignaretur gratiaq; baptiſ-
mi, ſicut ſuperiori homilia cõfirmauim'? Vnicũ reſtat ad
huc, vt falſas eorũ preſuaſiones & vaniſſima fũdamẽta de
clinem', oſtendem' etiã vbi ſacris literis abutantur, & earũ
verum intellectum eos doceamus. Principio fortiter in
hoc pedẽ figunt, quod baptizandus nemo ſit niſi ſit ſecun-
dum legem & præceptũ dei. Iam vero mãdauit domin', ip
ſeque adeo Chriſtus ſic dixit dicipulis, Data eſt mihi omnis *Mat.vlt.*
poteſtas in cælo & in terra. Euntes ergo docete omnes gen
tes; baptizãtes eos in nomine patris & filij & ſpirit' ſancti.
Hic admodũ cõtendunt parabaptiſtæ & clamitant, neminẽ
eſſe baptizandũ, niſi prius doceatur & credat. Cõfirmant
hoc ex euangelio Marci, quũ dicit dominus, Euntes in mũ *Marc.6*
dum vniuerſũ, prædicate euangelium omni creaturæ, qui
crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit, qui autẽ non cre
diderit, condemnabitur. Adducũt ad illud etiã id quod pe-
trus dixit, pœnitentiã agite, & baptizetur vnuſquiſque ve
ſtrũ in nomine Ieſu, vbi pœnitẽtia premittitur ante baptiſ
mum, quæ tamen in paruulis eſſe non poteſt. Reſponſio,
Verba Chriſti vtique concedimus quoniam vera ſunt, ſicut
ibi leguntur ad literam. ſiquidem ibi commiſit domin' apo
ſtolis euangelium prædicare per vniuerſum mundũ, & fi-
deles baptizare Vera hæc omnia, ſed quod tu infers, nemi-
nẽ baptizari debere niſi ei antea prędicetur, & ipſe credat,
hoc ſane ſomnium & cõmentum tuum eſt, nec aliquod ha-
bet in ſacris literis fundamentũ. nam dum illud coacte ex
hoc textu colligis, erras turpiter & peruertis quod violã-
dũ nõ erat (eſt mera hæc fallacia cõſequentis, quum à nega
tione antecedentis, infertur negatio cõſequentis.) Sane de
bebãt apoſtoli & docere & baptizare credentes. ſed in ne-
gando ſic procedendum nõ eſt, vt dicas, ergo qui nõ doce-

tur,baptizari non debet.fallax hæc conſequētia eſt, ſpeciē tantum habens bonitatis,quum bona non ſit,vt pueri docētur in ſcholis. Vis exemplum ſimile?bona hæc eſt conſequētia,ſi dico,Homo eſt,igitur intellectuale eſt. Cum negatiōe nō bene,ſequetur,Homo non eſt,ergo intellectuale nō eſt. nam & angel⁹ quum homo nō ſit,rationē tamē habet.& ſic conſequens poteſt ſubſiſtere ſine antecedente,& baptiſm⁹ in paruulis eſſe poteſt,in quibus neq; doctrina,nec fides ꝓpria præcedit. 2 Quod ſi parabaptiſtæ,vt ſunt pertinaces, in hoc perſeuerare conētur,ſententiā Chriſti fuiſſe,ſicuti & fuit,doctrinam apoſtolorū debere præcedere baptiſmū, & id nos recipimus iuxta cōmiſſionis modū,& ſicut tūc erāt res fidei,quia tūc oportebat doctrinā præcedere baptiſmū adultorum ſimul & paruulorū,adultorum quidem,quia niſi edocti prius fuiſſent,baptiſmum nūquā ſuſcepiſſent:paruulorum autem,quoniam niſi antea parentes cognouiſſent vtilitatem baptiſmi,neque liberos ſuos baptizari permiſiſſēt.

Hic itaque textus nihil aliud probat,niſi oportere doctrinam præire baptiſmū,quod & verū eſt.ſed quod nobis Catabaptiſtæ illud nominis coarctant,aſtringentes & puulos ad doctrinam hæc ſane ſententia Chriſti nō eſt,ſed ſufficit in adultis præmitti doctrinam,ſicuti doctrina & lex Abrahæ data ſatis erat,qui deinceps circuncidit filiū ſuum Iſaac ignarum quid ageret vel operaretur circuncīſio ſed de hoc paulo poſt dicemus,quomodo fides parentum ſufficiat etiā liberis. Argumentū hoc Catabaptiſtarū neochriſtiani diſſoluere conantur per hoc,quod etiam doctrina ſequatur baptiſmū,frigide nimis & inepte,nam & Catabaptiſtæ,& neochriſtiani & nos catholici omnes fatemur,vltra doctrinam etiam ſequi baptiſmum,atque in eum vſum prędicatores & alij præfecti ſunt inſtituti.hoc docere debeant illi,quomodo doctrina præcedat baptiſmū,ſicut iam explicauim⁹ de adultis. 3 Ad hæc,oportet hic parabaptiſtas collatione ſcripturarum adhibita,videre quænam præcipua cuiuſq; ſit ſētentia.Nos ergo ſi recte aſpiciamus hūc textum,videbim⁹ non hanc capitalem ſupremamq; fuiſſe intentionem,quinam baptizentur,& qui non,ſed illam,quod hic prædicādi officium apoſtolis iniunctum eſt.qui fidem per vniuerſum mundum in omnibus gentibus plantarent,& hinc baptizādi munus velut appēdicis loco iniungitur.qui prædicatio-

*Lutherani male ſoluunt rationē Anabaptiſtarū.*

nem illam & fidem ſuſcipiebat,is etiam bapizabatur. Nihil
hic de baptiſmo peculiare poſitum eſt præter formam,quæ
erat,vt baptizarẽt in nomine patris & filij & ſpiritus ſãcti.
Cui autem neceſſarius ſit baptiſmus, Chriſtus hoc loco non
docuit.quod inde colligimus,quia ſequitur,Qui non credi-
derit,condẽnabitur.nõ enim dicit,Qui nõ baptizatus fue- *Bernar.*
rit,ſicut illud pulchre expendit Bernardus.Cæterum ſi con *Ioan.3.*
ſiderare velimus ſacramẽti huius neceſſitatẽ,& quibus con
ducat,inueniemus illud in Ioanne,quum dicit dominus,Ni
ſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu,non intrabit in re-
gnum cælorum.Generalis eſt hæc loquutio,vt inquit Augu *Auguſti.*
ſtinus,omnes homines tãgit,ſenes & iuuenes,etiam infan
tes.ergo ſi ad regnum cælorũ peruenire volent,oportet eos
baptizari. 4 Auguſtinus etiam ait,quod circunſtantiæ il- *Lib.83.*
luminẽt ſcripturæ ſenſum,& illæ igitur hic põderatæ ſi fue *quæſt.*
rint,vbi demandauit dominus legem euãgelicã prædica-
ri debere,vel hęc ſola circũſtantia docet de adultis hic agi,
& præceptũ hoc ad paruulos nihil pertinere, vt ſic de illis
ex hoc loco neque affirmatiue neque negatiue colligi quic
quã poſſit,quanuis ſequitur quod credentibus adultis & ba
ptizatis,baptizati ſint etiã paruuli , ꝙ tamen ex illo textu
minime,ſed ex Ioannis tertio elicitur.Vnde iam ex iis om-
nibus cõſtat,neochriſtianos eſt hoc cõtextu nihil omnino
poſſe aduerſus eccleſiã catholicam ſuſtinere.quod Luthera *Mala. ſo-*
ni ponderãt verbũ,omnes gẽtes,nihil probant cõtra cataba *latio.Lu-*
ptiſtas,quia nõ comprehendit pueros,dicerent ipſi,quia ex *therano-*
textu euincitur quod loquatur de gẽtibus docendis,ſed par *rum.*
uuli non docentur.Et ſic apparet etiam reſponſio ad locum
Petri,qui quum ſenioribus loquebatur,interrogantibus eũ
quid facere deberent,vbi ſtatim ſubiunxit ille de pœnitẽtia *Act.2.*
agẽda, quod vtique ad paruulos nihil pertinet,quãuis citra
dubium parentes baptizari,ſuos etiã liberos deinde permi-
ſerint baptizari,quomodo Auguſtinꝰ ait baptiſmum paruu *Auguſt.*
lorum nos habere ab ipſis iam inde tẽporibus apoſtolorũ,
& ſuſcribit Dionyſius. 2 Deinde Catabaptiſtæ ſimplici *Diony.*
bus ingerunt & obtrudunt exemplũ Chriſti,quoniã ille nõ
paruulus,ſed trigeſimum iam agens annum,ſit baptizatus. *Lucæ.3.*
Iam vero aiunt,conſtat omnem Chriſti actionem noſtrã eſ- *Grego.*
ſe inſtructionem.ſicut ergo Chriſtus ipſe paruulus baptiza
tus non eſt ita paruulum nullum baptizauit,ſed neque ipſe

nec apoſtoli illud facere vſpiam cōmiſerunt. cōcedimus ſane Chriſtū anno demum trigeſimo eſſe baptizatum, quanuis Auguſtinus & Chryſoſtomus putāt eū illam ętatē iam exceſſiſſe, in quo non laboramus. ſed vt occurramus Catabaptiſtæ, dicimus primo, ꝙ ſi omnes circunſtantię baptiſmatis Chriſti deberēt examinari & obſeruari, non baptizaremur baptiſmo euangelico, ſed tātum baptiſmo Ioānis, quoniam in illo baptizatus eſt Chriſtus, ſecūdum communem doctorum ſententiā, ſicut & hiſtoria ipſa pulchre cōſonat. (niſi quod hic Damaſcenus eſt ſingularis.) 2 Deinde ſequeretur neminem baptizari debere, niſi qui annorū 30. eſſet, quod ipſi etiam Catabaptiſtæ nō obſeruāt, quos vellem ego audire hic, qur tandē illam Chriſti ætatē pręmunirēt.

*Chryſo.*

*Matth. 3*

*Luc. 3.* Ad hæc, ſi omnes vellent baptiſmatis Chriſti ſeruare circūſtātias, oportet eos tantū in Iordane baptizari, aut ad minimū in alio flumine. 4 Vt maxime Chriſt⁹ in pueritia baptizatus nō ſit, tamen tunc quoque aliud ſignū fœderis diui

*Luc. 2.* ni ſuſcepit circuncifionem. ergo ex ipſo facto Chriſti colligitur, non decere vt paruuli ſint ſine ſigno fœderis.

5 Præterea rationes ſubſunt prægnantes & euidentes, ꝙ Chriſtus tādiu expectauit. nanq; & eo ipſo quod nec legem euāgelicā pronūciauit, neq; diſcipulos elegit, niſi pri⁹ baptizaret, docere voluit baptiſmū ianuā & ingreſſū eſſe omnium ſacramentorū. Vt iam non poſſit inde aliqua etiā cauillatio duci aduerſus baptiſmū paruulorum.

6 Super hæc eſt etiam illud parabapſtiſtarum contra omnem rationem. quomodo enim baptizari potuiſſet etiā

*Luc. 1.* Chriſtus in pueritia, quum adhuc neque baptiſma aliquod nec vllus erat baptiſta? Et adhuc oportebat Ioannē ante eū pręire vt in natiuitate, ſic & in baptiſmate & in prædicatione & morte, ipſe autem interea legem impleuit.

7 Ad extremum, non habent iſti aliquod à Chriſto præceptū. ille enim quanuis multa de baptiſmo dixerit, nūquam tamē docuit ea baptizandū ætate, qua fuerat ipſe baptizatus: vel, vt ea forma & modo quo baptizatus erat à Ioanne, vterētur & alij. nullum iſtorum præcepit vnquā. Itaque omne iſtud ꝙ hic moliuntur Catabaptiſtæ, nihil agit, nihil cōcludit, inſuper & inſtabile eſt atque infirmum, quādo conſideranda non eſt ætas ipſa legiſlatoris. Ecce enim Abraham iā cētenarius circūciſus eſt, an ne ideo Iudæi om

nes in circũcidendo illam expectarint ætatẽ? quotuſquiſq; ex eis fuiſſet circũciſus,decreſcente tandẽ & imminuta lõgeuitate? Cæterũ,quum ait Chriſtum nõ præcipuiſſe paruulos baptizari,viciſſim mihi reſpõde,vbi tãdẽ pecculiariter cõmiſerint mulieres baptizari debere,quoniã ĩ vniuerſum de omnib' loquutus eſt,viris,mulieribus,ſenibus, paruulis & iuuenibus.An nõ generalis iſta loquutio eſt,Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu,nõ poteſt intrare in regnum cælorum? Ecce quia meminẽ excludit, ergo præceptũ hoc etiã paruulos includit ſub amiſſione ſalutis æternæ. De apoſtolis iã ſupra dictũ eſt,quod quãdo Petrus tria aut quinque milia baptazauit,pie credẽdũ eſt mulieres etiã& paruulos in tãta multitudĩe fuiſſe baptizatos.vnde & Lucas ait, Appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria milia,nõ meminit virorum aut mulierũ, nec paruulorũ neque ſenum, niſi quod deinceps viros commemorat,dicẽs, Factus eſt numerus virorum quinque milia. Atqui ea eſt ſcripturæ cõſuetudo,vt viri tantum,non etiam mulieres connumerentur, ſicuti tunc quando dominus in deſerto pauit magnam hominum multitudinem,dicit Ioannes, Diſcubuerunt viri numero quaſi quinque milia,qui mos etiam in veteri teſtãmẽto ſemper eſt obſeruatus. *Act.2.* *Act.4.* *Ioan.6.*

3 Plurimũ ſe effecturos hoc argumento putãt aduerſarij,quod pueri nõ credãt:nõ oporteat autẽ baptizari aliquẽ qui nõ credat,iuxta illud verbum dñi,Qui crediderit & baptizatus fuerit,ſaluus erit.Nihil faciũt iſti,quod patrini loco infantis profiteãtur ſe credere. dicunt enim,Si pro ſe loquitur patrinus,forſitã verum eſt quod credat.ſed quid hoc paruulo proderit? ſin ille pro infantulo hoc dicit,verũ nõ dicit,quoniã paruulus nõ credit.Reſpõdetur, paruulos ante baptiſmum nõ credere niſi per patrinos, verũtamen illi per baptiſmum in virtute ſpiritus ſancti ſimul cũ gratia ſuſcipiũt fidem,vt porro ſint fideles.id antea ex Dionyſio cõfirmauimus,& teſtatur idẽ Auguſtinus,dicẽs quia nulla pars repromittitur paruulis ſine baptiſmo:quoniam ſi paruuli per ſacramentũ à deo inſtitutum numero fidelium nõ aſcribũtur,remanẽt vtique in tenebris,ſuffragatur & illud quod habet in li.1.de meritis & remiſſione peccatorũ,c.25. ꝙ per ſacramentũ baptiſmatis in paruulis fieri nõ dubitat mater eccleſia, quæ cor maternũ eis præſtat, vt ſacris my- *Mar.16.* *Vide ad longum Tom.4. de ſacra. De baptiſmo.* *Auguſt.*

ſteriis inbuātur, quia nō poſſunt corde proprio credere ad
Rom.10. iuſtitiā, nec ore proprio confiteri ad ſalutē, nec ideo tamē
eos quiſquā fideliū fideles appellare cunctarur, quod à cre-
Augu. dendo vtiq; nomē eſt, quāuis hoc nō ipſi, ſed alii pro eis in
tēr ſacraméta reſpōderint. cōfirmat idē de baptiſ. lib.4.c.
24. Atq; hoc ita eſſe ex ſacris literis corroborabimus, qm ſi
gnū fœderis circuncifio, in veteri teſtaméto paruulū in ſy-
Gene.17. nagoga addebat numero fidelium. ſic Iſaac circūciſus acceſ
Fueri ſit catalogo credētium. alias quid profuiſſet circūciſio? aut
credunt. quur inſtituta eſſet à deo? ſi ergo paruuli illi fideles fuerūt
per circūciſionē, quur non multo magis fideles nunc fierēt
per ſacramentum baptiſmi? Verū tergiuerſari hic non po
teſt Catabaptiſta, quin paruuli placeāt deo. oportet, igitur
habeant fidem, quia ſine illa impoſſibile eſt placere deo, vt
Heb.11. inquit Paulus. Audio ſane, hoc quæris, quomodo fidē habe-
ant paruuli. Ecce diſces & illud ex nobis, quoniam nō ha-
bēt fidem acquiſitā, ſed à deo infuſam, vnde & donū dei eſt
1.Cor.12. ſic enim Apoſtolus eā cōnumerat in donis ſpiritus, quum
ait, Vnicuique datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatē, alii
Ephe.2. quidē datur fides in eodē ſpiritu. & alibi, Ex gratia ſaluati
eſtis per fidē, & hoc nō ex vobis. quia donū dei eſt. Vides er
go doctores differētes de fide infuſa, habere eius rei funda
mētū in ſacris literis. quoniā ſi Chriſtus Ioānem ſanctifica
Luc.1. uit adhuc in vtero matris, & viſitāte Maria cognatā ſuam
Eliſabeth, exultauit infans cū gaudio in vtero matris, quur
nō etiā Chriſtus in baptiſmo dona cōferret paruulis? pro-
fecto nāq; paruulus baptizatus, Chriſtian⁹ & fidelis eſt, men
brum Chriſti & eccleſiæ. Quod aūt contēdit aduerſarius ſi
dē patrini nihil prodeſſe prauulo, ipſumq; pro eo vere dice
re nō poſſe quia credat. Reſpōdetur, eo ipſo apparere quod
Rom.5. Catabatiſtæ non cōſiderent immenſa dei miſericordiam.
ſiquidem quū certū ſit paruulos peccatū originale ex alie-
na primi parentis voluntate contraxiſſe, quoniā in ipſo oēs
peccauērūt, quur nō debeant gratiam rurſus & veniam me
reri itidē aliena voluntate? an non deus ad miſerendū ꝓpē
Ephe.1. ſior eſt, quā ad iraſcendū, & puniendum? Vere ille diues in
Pſal.144 miſericordia, miſericors inquā & miſerator dominus, ꝓpi
Mar.2. tius erga omnes, quia miſericordia eius ſuper omnia opera
Mat.9. eius. Quod ſi hic quoq; ſcripturæ requiris teſtimonium, ec
ce in euangelio Marci offerētibus 4. viris paralyticum do-

mino curádum,reſpexit ille fidem eorum. Vbi Auguſtinus ait,Intuendũ ſane quantũ valeat propria cuiuſque fides apud deũ,vbi tantum valuit aliena. Super hac re multa diximus Tom.2. Hoc tñ etiã hic admonẽdi mihi ſunt catholici,ꝙ paruuli baptiſmus fundatus nõ eſt ſuper fidẽ patrinorũ,ſiquidẽ ſi vel patrinus nullus adeſſet,aut qui adeſſet,fidẽ recta nõ haberet,imo Turca aut Etnichꝰ eſſet,adhuc tamẽ paruulus gratiã baptiſmi aquireret,eo ꝙ in fide baptizatur catholicæ eccleſiæ,quæ ſemper integra eſt,deoq́; beneplacita,vt ait Augu. De fide aliena potes inducere illud, quod mater orauit pro filia ſua,Cẽturio pro puero, Regulus pro filio,& pater ille pro filio ſuo à demonio obſeſſo. *Augu.* *Marc.2.* *Luc.5.* *Ioan.4.* *Marc.9.*

Iam ne igitur ſatis cõſtat, quam inique Catabaptiſtæ paruulos baptiſmo deſpoliãt,baptizatos fide priuẽt? vnde qd aliud niſi perpetua ſequatur damnatio?quoniã qui nõ credit,iuxta verbum Chriſti,cõdẽnabitur. Proh deum immortalẽ.quãta veſania eſt,tot paruulorũ milia defraudare velle eccleſiaſtica cõmunione,imo & ipſam eccleſiam ſanctã tot centenis annis deſpoliare ſacramẽto baptiſmi,ita vt nemo vnq̃ recte & legitime baptizatus ſit, niſi forte vetulus alquis Iudæꝰ tẽpore baptiſmi Ioãnis? Quid igitur eſt,ſi hęc nõ blaſphemia eſt,Chriſtũ tãtopere dilectiſſimam ſuã ſpõſam eccleſiã dereliquiſſe,neq; interea Chriſtianũ vllũ fuiſſe,niſi quũ iam iſti neſcio qui Terræ filij, rebaptizatiõis auctores,ex Cimmeriis tenebris progreſſi.ſuam perfidẽ diſſeminarẽt? Quis vnquam crederet talia?quis nõ potius perſuaſum haberet,homines iſtos impuriſſimos errare vt q maxime? O ſecula,ô mores,ô miſeriã tẽporis huius, ô deplorata hominũ pectora,ô errores inuolutos & inter ſe deſſidẽtes, vbi pro ſuo quiſque animo,imo & ſomnio,effingit quicquid libet. Erroris huius auctor hoc tẽpore primꝰ fuit Balthaſarus Hyebmayer Fridburgen.qui primo ſtatim limine, vt in porta cãterio,à ſe ipſe diſcordauit,ſecumq́; diſſenſit ipſe ſolus aliquãdo enim dixit paruulos peccatũ mortale non habere cũ Pelagianis,& ideo ſaluari. deĩde opinatꝰ eſt regnũ cælorũ eſſe paruulorum:ad extremum,priuſquam combureretur Viẽnæ anno ſaluatoris 1528. totus in erorre demerſus,noluit etiam cõfitereri de paruulis quicquã, an ſaluarẽtur aut condẽnarentur,ideoq́; & diuinæ tum miſericordię tum omnipotentię credidit eſſe relinquendum. Antea re- *Marc.16* *Balthaſ.*

uocauerat ſemel errorē hūc catabaptiſmi totū,idq; Turcgi,ſed perfidus omniū hereticorū more factus, reſiliit ab inſtituto. Et vt aliquando ad calcem perueniam,quum tam miſericors iā olim fuerit dominus in veteri teſtaméto per uulis,vt nō permiſerit eos vltra octiduum in vinculis peccati originalis,quur tādē nunc in tēpore gratiæ eos in peccato illo parentali derelinquat vſq; ad annum decimū aut vi

Galt.4. heſimum,vel vltra,quum tamē iā venerit plenitudo tempo

Philip.4. ris,quo miſit deus filiū ſuum factū ex mulere:qui & in huc mūdum ideo venit,vt oēs homines ſaluos faceret,quiq; ſuo ſanguine totius mūdi abluit peccata? Quid quod impia iſta rebaptizādi cōſuetudo cōtra deum eſt,cōtra ſcripturas ſacras & cōtra eccleſiam,quæ ideo ante mille annos & ante Pelagiū cōdēnauit,contra quē S. Hierony. & Auguſtinus ſcripſerūt,deinde etiā in quinta ſynodo Conſtantinopolitana,multiſq; aliis locis ſemper ſunt Catabaptiſtæ cōdēnati,puta Senerus quidā Antiochenus cum æquali ſuo Petro, monachus etiā quidā ex Syria,Zoara dict⁹: Anthymus quoque cū omnibus ſequacib⁹ ſuis,ſub pluribus imperatorib⁹, & tandē imperāte Iuſtiniano ſiquidem illa blaſphemia eſt, & inſignis quædā cōtumelia in ſpiritum ſanctū,ſemel baptizatū denuo rebaptizari,ſicut multis iam ſupra cōfirmaui mus:quonia baptiſmus nos dirigit ad mortē domini. vnde

Rom.5. & Paulus cōſepultos ait nos cum dño per baptiſmū.Ideoq;

Damaſ. etiā Damaſcenus inquit,Sicut ſemel mortuus eſt Chriſtus & amplius nō moritur,ita ſemel & nō ſæpius baptizādus

Rom.8. eſt homo.Quicūq; enim ſemel recte baptizati ſunt in conſeſſione Trinitatis,Chriſtū rurſus crucifigunt,dum denuo ſe baptizari permittūt,& quantū in ipſis eſt,cōtumelia afficiūt,virtutē & meritū paſſionis mortiſq; Chriſti.Nos itaq; dominū ſimpliciter deprecemur,vt Catabaptiſtas,omneſque aberrātes à via veritatis, illuminare dignetur lumine gratiæ ſuæ,aliiſq; viā veritatis ingrediētibus vitam concedat æternam,qui ipſe eſt via,veritas & vita,Amen.

## HOMILIA IIII. DE VIRTVTE ET operatione miraculorum.

S Imul atque dominus noſter Ieſus Chriſtus iamiā aſcenſurus in cælum, diſcipulis ſuis commiſiſſet prædicare euangelium omni creaturæ,pro quo

munere neochriſtianorũ prædicatores aliud nil agũt,niſi quod in ſuggeſtis ſuis eccleſiã totã,eius magiſtrat⁹ & cõſue tudines,&quicquid in ea eſt calũniantur. Præterea formã eos iam docuerat baptiſmi in nomine patris & filij & ſpirit⁹ ſancti,ad extremũ ſigna cõmemorat,quæ operaturi erãt fi deles,dicens,Signa eos qui crediderint,hæc ſequentur &c. Miracula illa ideo hic dominus commonſtrauit,vt in iis do ctrina ſua euãgelica & fides cõmẽdarentur:iuxta iſtud Pau li,In nos illa confirmata eſt,conteſtante deo ſignis & portẽ tis & variis virtutib⁹.ſic nõ ſemel Chriſtus Iudæos doctri næ ſuę credere nolentes,relegauit ad opera,vt quũ dixit,Si non facio opera patris mei,nolite credere mihi:ſi autẽ fa- cio,& ſi mihi nõ vultis credere,operibus credite. Et alibi ait ad apoſtolos, Alioquin propter opera ipſa credite. Iudę os quoq; incuſat,dicens,Si opera in eis nõ feciſſem q̃nemo alius fecit,peccatũ non haberent.Hęc omnia eis etiã dice re poteſt dominus,qui apoſtolis nõ crediderunt & poſteris eorum,quicunq; miracula ſequentia aut aliqua eis fecerũt. Quintuplicia autem ſigna enumerat hic Chriſtus,quæ fide- les ſui erant operaturi. Primũ,In nomine meo dęmonia eii cient ſæpius. hoc fecerunt tum apoſtoli,tum & alij quidã ſã cti,ſicut Paulus malignum ſpiritũ eiecit ex puella in ciuita te Philippis,& aliquato magis in Epheſo.Neq; temerè hoc miraculum primo loco propoſuit hic dominus primũ enĩ oportet virtutem & potentiã diaboli expelli in hoc,vt ho mo fidẽ ſuſcipere poſſit,à diabolo nihil impeditus:quoniã hoſtis iſte malignus,præſentiam Chriſti in corde hominis ſuſtinere nõ poteſt,quod & ſignatũ eſt,quãdo clamarũt dæ monia per obſeſſos,Tu es Chriſtus filius dei Mortẽ hũc re ligioſe obſeruat eccleſia,dũ ante baptiſmũ exorciſmis vti tur,quib⁹ expellitur ab homine diabolus, quando presby- ter ſufflans in faciem paruuli,dicit. Exi immũde ſathan ab hac imagine dei,da gloriã deo viuẽti & vero,da gloriã Ie- ſu Chriſto filio ei⁹,& ſpiritui ſancto. Alterum miraculũ quod facturos fideles prædicit domin⁹,eſt hoc,Quia lĩguis loquentur nouis.id ſane ipſum omnes fecerunt apoſtoli prĩ mo ſtatim die Pẽtecoſtes,ſicut refert Lucas,quoniã impleti ſunt omnes ſpiritu ſancto,& cœperũt loqui linguis nouis, prout ſpiritus ſanctus dabat eloqui illis.hoc etiã donũ ſpi ritus ſancti,inter cætera Paul⁹ enumerat.Et ipſe quoq; va-

*Heb.2.* *Ioan.10.* *Ioan.14. & 15* *Miracu- la.* *Act.16. & 19.* *Act.2.* *1.Co.12. & 14.*

*Eſa. 50.* riis linguis loquebatur. Præuidit inſuper hoc ipſum ꝓphe ta, dicens, Dominus dedit mihi linguam eruditam, vt ſciã ſuſtentare eum, qui lapſus eſt, verbo.

2 Triplicia adhuc miracula recẽſet domin⁹ quorũ vnũ *Act. 28.* eſt, quod & ſerpentes tollent. factumq; hoc eſt, quod ad lite ram, in S. Paulo in inſula Mitylene, quando vipera manui eius adhæſerat, quam ille abiecit in ignẽ, quũq; expectarẽt omnes quando ipſe inflat⁹ intumeſceret, nihil mali hinc ac cidit ei, atque inde habitus eſt pro deo. Ita Philipp⁹ draco nem abegit. S. Simon & Iudas ſimiliter. Iacob⁹ etiam dra- cones, quos aduerſus eũ immiſerat Hermogenes magus, de pulit. Sanct⁹ Magnus draconem quoq; ad fauces alpiũ Iu- liarum in montanis profligauit, Inſuper cũ inſula Tiberi, quæ modo Angia maior dicitur, ita ſcateret animalib⁹ vene noſis, vt nemo ibi habitare poſſet. S. Pirmini⁹ quando in eũ locum ſeceſſit, ex vno latere cœnobium fundaturus, ex alia parte vermes & ſerpentes omnes abierunt. Extãtq; ei⁹ rei hiſtoriæ veriſſimæ multæ in vitis ſanctorũ. Quartũ miracu lum, Si mortiferũ quid biberint, nõ eis nocebit. Hoc ſecũ- dũ literam impletum eſt in S. Ioãne, Georgio, & aliis qui- *Theop.* bus ex veneno etiam nil mali euenit. Theophylact⁹ inquit Sæpe hæc facta ſunt, vt in hiſtoriis inuenimus, multi enĩ & venenum bibentes, per ſignaculum crucis illæſi cõſeruati ſunt. S. Benedictus quum ei quidã fratres ſui maligni vene num infudiſſent in vitrum, vbi primum fecit ille crucẽ ſu *Lib. 2. cap. 3.* per id. diſſiliit vitrũ. Refert & Gregorius in dialogo, archi diaconum quendam ſancto ſuo præſuli Sabino præparaſſe venenũ, vt vel ſic ei mortuo ipſe ſuccederet in epiſcopatũ. *Lib. 3 cap. 5.* quod quũ in ſpiritu cognouiſſet Sabinus, dixit, Ego quidẽ venenum bibo, ſed tu non fies eſpiſcop⁹, ſtatimque eo bibẽ te venenũ, mortuus eſt archidiaconus, ſuo exemplo probãs quam verum, ſit illud, Non eſt lex æquior vlla,

Quum necis artifices arte perire ſua.

Signum quintum, Manus ſuas ponent ſuper infirmos, & be de habebunt. fecit hoc ad literã Petrus, qui apprehẽſo clau do manu ſua leuauit eũ & ſanauit. Sic ille & Thabitham ere xit manu ſua, eamq; reſtituit ſanctis viduis. Abundant iſtiuſ modi miraculis Acta apoſtolorum, & omnes omniũ ſancto rum hiſtoriæ, quomodo illi infirmos curarint nõ ſolum im poſitione manuum, ſed & vmbræ & veſtitum contactu.

3 Quærit hic Gregorius, Nunquid nam fratres mei, *Gregor.*
quia iſta ſigna nõ facitis, minime creditis, eo quod ait domi
n' ea fideles conſequutura? Reſpõdet ille, quoniam hæc in
exordio eccleſiæ fuerunt. vt enim fides creſceret, miraculis
fuit nutrienda. & nos quum arbuſta plantamus, tam diu eis
aquam fundimus, quouſq; ea in terra iam conualuiſſe videa *1 Cor. 14*
mus. at ſi ſemel radicem fixerit, irrigatio ceſſabit. Hinc Pau
lus ait, Linguas ſigna eſſe non fidelibus, ſed infidelib'. Hoc
idem ſubtilius adhuc poſtea explicat Gregorius, & poſt eũ
Beda, ĩquiẽs, ' ãctã eccleſia quotidie ſpiritaliter facit, quod *Beda.*
tunc per apoſtolos corporaliter faciebat nam ſacerdotes e
ius qui per gratiam exorciſmi manũ credentibus imponũt
& habitare malignos ſpiritus in eorum mẽte contradicunt
quid aliud faciunt, niſi dæmonia eiiciunt? Et fideles quiq;
qui iam veteris vitæ ſecularia verba derelinquunt, ſãcta au
tem myſteria inſonant, conditoris ſui laudes & potentium
quantũ præualent narrant, quid aliud faciunt niſi linguis
loquuntur nouis? Qui dũ bonis ſuis exhortationibus mali-
tiam de alienis cordibus auferunt, ſerpentes tollunt dicẽte
Iob, Spiritu eius ornauit cœlos, & obſtetricante manu eius *Iob. 26.*
eductus eſt coluber tortuoſus. Sic ſpiritualiter bibunt vene
num qui infecta conſilia ſuſcipiunt, & perfidas exhortatio
nes audiunt, neque tamen eo falſo maloque attrahuntur
ſenſu tunc enim venenum eis non nocet. Quid quod non-
nulli ſancti viri aliorum hominũ in ſe ſuſcipiunt peccata *Ambro.*
per compaſſionem, vt ſanentur illi? Ita de D. Ambroſio re-
fert Paulinus, Quotieſcunq; illi aliquis ob percipiendam
pœnitentiam lapſ' ſuos cõfeſſus eſſet, ita flebat, vt & illum
flere compelleret. Hoc idem in ſpiritu cõmemorauit Eſai
as, Super foramina aſpidis delectabitur infans ab vbere, &
in cauerna reguli qui ablactatus fuerit, manum ſuam mittet
Non nocebunt & non occident in vniuerſo monte ſancto
meo, quia repleta eſt terra ſcientia domini Ecce quod vere *Num. 21.*
ſolidi & conſtantes Chriſtiani auelli ſe nõ ſinunt à veritate
quantumuis multa præ oculis habeant exempla mala Sicut
enim ſerpentes illi nocere nõ poterant eis, qui oculos ſuos
leuabant ad iſtum æreum: ita qui animum ſuum erigũt ad
Chriſtum in cruce pendentem, à ſerpẽtibus malorũ exem-
plorum & peccatorũ non offenduntur ideoque & Petrus
audiuit etiam de animalibus immundis ſibi dici, Occide & *Act. 10.*

manduca. Manus autem ſpiritualiter imponunt ſuper infir mos, quotieſcunq; vidēt aliquam proximorū̃ ſuorū̃ ægrotum fieri in operibus bonis, tunc enim eum cōfortāt bono
Grego. rum operum exemplis, robur addunt etiā corripiēdo & ex hortando tantiſper dum ſanent eū̃. Tādem ſanctus Gregorius ſpiritualia hæc opera laudans, ſic ait, Hæc miracula tā to maiora ſunt, quanto ſpiritualia: tāto maiora, quanto per hæc non corpora, ſed animæ ſuſcitantur. Nam corporalia I la miracula oſtendunt aliquando ſanctitatē, nō faciū̃t. Hęc
Mat. 7. vero ſpiritalia quæ aguntur in mēte, virtutem vitæ nō oſtē dunt, ſed faciunt. Siquidē ex illis Chriſti verbis, Multi dicent ad me, domine, in nomine tuo prophetauimus, cōſtat ſigna corporalia etiā à malis fieri, quāuis & hic domin' ꝓprie de corporalib' agit miraculis, ſicut à prīcipio expoſui.
Miracula. 4 Hoc etiā licet hic videre, quomodo Chriſt' nunc renouet eis illud quod poſt cœnam promiſerit ipſis, dicēs, A
Ioan. 14. men amē dico vobis, qui credit in me, opera quę ego facio & ipſe faciet. At hæc prædixerat idē ſpiritus ſanct' per pro
Ioel. 2. phetam, ſicut Petrus inducit, In diebus illis effundā de ſpi
Act. 2. ritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt filij veſtri & filiæ veſtræ, Et inde, Sed & ſup ſeruos meos & ancillas in dieb' illis effundam ſpiritum meum, & dabo prodigia in cę lo & in terra. Sed quum hic & apud Ioannem dominus prædicat eos etiam q credituri ſunt, ſigna hæc facturos, quæri ſolet, an ad hoc fides neceſſario requiratur formata charita
August. te diuina, quoniam iam ante ex Gregorio, audiuim' etiam
lib. 10. & malos miracula operari. Reſpōdet ſane loqui hic dominū̃
21. ciui. de fide bene formata, & per charitatē operante per eā enī
Matt. 7. iis qui mirabilia operatur, habitat in homine. Et vt maxi-
Act. 19. me mali etiā faciāt miracula, vt Iudas fecit, & illi quoq; filij de quib' habetur in Actis, tamen nō faciū̃t per ſpiritū̃ īhabi tantum, ſed illū̃ qui eſt in eccleſia, ex cuius ſanctimonia illi huiuſmodi miracula operantur, fidemq; in eccleſia reſt
August. aurāt aut cōſeruāt. Extra fidē nanq;, auctore Auguſtino, de' non facit miracula. Et ideo null' vnquā hæreticus miracula operatus eſt. atq; vt maxime multū̃ glorietur Luther' de Luciferiana ſuperbia, quod & miracula facere poſſet, tamē nec ipſe nec aliquis Lutheranorū̃ inuentus eſt, qui vel claudū̃, vt ille ait, equū̃ ſanaſſet. Quod autem Antichriſtus facturus eſt miracula, & feceiū̃t iam olim malefici Pharaons

ea nõ vera ſunt miracula,ſed(vt Paulus ait) tantũ ſigna & prodigia mendacia,impoſturæ ſenſuũ. Vide Tomo ſecũdo plure.Neq; enim magi Pharaonis,Auguſtino teſte,vera fecerunt miracula,ſed ſolũ præſtigia, reſiſtentes ſic veritati Moyſis,vt Iannes & Mambres. Quod porro ad ipſa miracula in ſe attinet,dicendũ aliquid eſt? & primũ,nõ fierit ea niſi ordinatione diuinę ſapiẽtię,quę ſic ea diſponit & ordinat in ædificationẽ fidei, vel ad arguẽdã alicuius ſãctimoniam,ſiue ob conſolationẽ fideliũ,ſicut Chriſtus ſocrũ Petri febricitantẽ aliquãdiu curauit,ſicut etiã nunc multis in ſuis morbis & periculis de⁹ auxiliat per interceſſionẽ ſanctorum ſuorũ.Atq;ex hoc fundamento ratio ſumitur,quare tandẽiam nõ adeo multa fiant miracula, quoniã nõ ſolum ob infidelitatẽ hoc fieri certum eſt,alias nunc vel maxime miraculis opus foret,tot vndiq; erroribus & hęreſib⁹ emergentibus, quãuis nõnulla etiã noſtra memoria ſint facta,ſicut cõtigit cũ M.Georgio Forchemio Erdtfurdiæ,& Magiſtro Ioãne Hupſchenauuer in Vunshaim,& cũ eo qui Sacramentũ dehoneſtauit in Aldtoff Elſatię,vt interim taceam reliqua. Verũ hæc neochriſtiani celant & occultãt vt Iudæi reſurrectionẽ Chriſti.ſed neque Chriſtus ſemper & paſſim operatus eſt miracula,ſicut ipſe dixit in Nazareth, Multi leproſi erãt in Iſrael ſub Eliſæo propheta,& nemo eorum mundatus eſt niſi Naamã Syrus. Quãdo igitur iam hactenus fides eccleſiæ per miracula ſatis eſt cõfirmata,ſimiliter & ipſa Chriſti diuinitas,& dignitas Mariæ atq; excellens aliorũ ſanctorũ gloria,amplius iam opus nõ eſt plura fieri miracula,niſi forte ob fiduciã Chriſtianorũ,qui ſpem ſuam in aduerſis ſuis ad deũ haberent,vel in aliquo ſancto reponerent. 5 Poſt hanc prædicandi baptizandiq; commiſſionẽ,& miraculorum conſolationẽ,ſequitur,Dominus quidẽ Ieſus poſtquã loquutus eſt eis,aſſumptus eſt in cælũ, & ſedet à dextris dei,vbi nõ illa tãtum verba quæ hic Marcus habet,ſed iſta etiã quæ Matthæus & Lucas cõmemorãt, ponderanda ſũt,præteria quę etiã ſine dubio plurima ſcripta nõ ſunt. quod autẽ Chriſtus in cęlum aſſumpus eſt habuit figuras aliquot pręmiſſas in Enoch & Elia,qui dominicam aſcẽſionem repręſentarũt,& tamẽ figura multo inferior eſt veritate.principio enim Elias in cælũ,vt ait Gregorius,aerium ſubleuatus eſt,vt in ſecretam quãdam terræ

*Exod. 7.*
*2.Theſ. 2*
*Auguſt.*
*2.Tim.3.*
*Mat. 8,*
*Luca 4.*
*Mar.16.*
*Mar.18.*
*Act.1.*
*Ioan.vlt.*
*Gregor.*

regionem repēte duceretur, vbi in magna eius carnis & ſpi
4. Re. 1. ritus quiete viueret, quouſque ad finē mundi redeat, & mor
tis debitum ſoluat. ille enim mortem diſtulit, nō euaſit. Re-
demptor autē noſter quia quum diſtulit ſuperauit, eamq; re
ſurgendo conſumpſit, & reſurrectionis ſuæ gloriam aſcendē
do declarauit. Itē Elias curru igneo vectus & aſſumpt⁹ eſt,
Auguſt. Chriſtus autē propria virtute exaltat⁹ eſt ſuper omnia. Præ
terea Enoch ante legem, in lege autem Elias ſublat⁹ eſt, vſ
que dum noui teſtamenti & legis euangelicæ lator exaltat⁹
aſcenderet ſuper omnes cælos. Et quod habetur in ſymbolo
Sedet ad dexteram patris, intelligendū eſt de æterna Chri
ſti requie quo ad humanitatem in cælis, ſimulq; ſignificat æ
qualitatem regendi cum deo patre ſecundū humanitatē. ne
que enim intelligēdū hoc ita eſt, quaſi deus pater à ſiniſtra
& filius ſedeat ad dextram, ſed hæc ipſa ſeſſio habitationē ſi
gnāt, & poteſtatem quā Chriſtus accepit. Sequitur: illi au
tem profecti, non vtiq; iam ſtatim, ſed in die diuiſiōis apo
ſtolorum qui eſt 15. Iulij. quinto enim Maij die Chriſt⁹ aſcē
dit in cælū, & 11. eiuſdē miſſus eſt ſpiritus ſanctus in diſcipu
los, ac deinde poſt mēſes duos & aliquot diuiſi ſunt apoſto
li per orbē vniuerſum, prædicauerūtq; iuxta mādatū domi
Ioan. 15. ni, qui & cooperatus eſt eis, ſicuti prædixerat, quia ſine me
Eſa. 26. nihil poteſtis facere. Et fatetur idē propheta, Oīa opera
Rom. 15. noſtra in nobis operatus es domīe. Quo reſpexit & Paulus
quum ait, Nō audeo aliquid loqui eorū quæ ꝑ me nō effi-
cit Chriſtus. Cōfirmauit inſuper dominus ſermonem eorū
ſequentibus ſignis: & hoc eſt quod aſcenſurus in cęlum pro
Ioan. 14. miſerat eis, quia ſigna eos qui crediderint, hæc ſequētur, &
antea poſt cœnā, Qui credit in me, opera quæ ego facio, &
ipſe faciet, & maiora iis faciet. Voluit etiā per hoc euāgeli
ſta tacite incuſare eos, qui nō crediderūt prædicationi apo
Hebr. 2. ſtolorū, quā tamen deus ſignis & miraculis cōfirmauit: iux-
ta illud Pauli, Quomodo nos effugiemus, ſi tātā neglexeri-
mus ſalutē? quæ quum initium accepiſſet enarrari ꝑ domi
nū, ab eis qui audierūt, in nos cōfirmata eſt, cōteſtante deo
ſignis & portētis, & variis virtutib⁹ & ſpiritus ſancti diſtri
butionibus ſecūdum ſuam voluntatem. Sic nimirum domi
n⁹ iratus eſt & ſuccenſuit Iudæis, qui recuſabāt credere ſi-
Num. 14 gnis & miraculis, dicēs ad Moyſen, Vſquequo detrahet mi
hi populus iſte? quouſq; nō credent mihi in omnibus ſignis

quæ fecit corã eis? Feriã igitur eos peſtilẽtia atque cõſumã. Pii autẽ & boni crediderũt vtiq; ſermoni apoſtolorũ vnde & poterant dicere cũ Dauide, Mirabilia opera tua dñe, & anima mea cognoſcet nimis. Idẽ & nos facere cõuenit q vt maxime miracula illa nõ viderim⁹, credere tñ firmiter debemus, Chriſtũ hoc modo vniuerſum mundũ perduxiſſe ad fidem euãgelicã per immẽſa miracula, vt ſic apoſtoli dũ nouam prædicarẽt doctrinã, noua etiã opera facerent. Et quã uis Chriſtus magnũ illud miraculũ ipſe operatus eſt, ꝙ in proprio corpore aſcendit in cælũ: quod ſi tamẽ, ait Augu. per apoſtolos Chriſti reſurrectionẽ & aſcẽſionẽ predicantes miracula facta eſſe nõ credũt, hoc vnũ nobis grãde miraculũ ſufficit, quod ea terrarũ orbis ſine vllis miraculis credit & c. 8. Quiſquis, inquit, adhuc ꝓdigia vt credat inquirit, magnũ eſt ipſe prodigium, qui mundo credẽte ipſe non credit, At nos collaudamus deum in operibus ſuis &c. *Lib.22, de ciuita. dei. cap.5*

## HOMILIA V. DE HISTORIA SANCTISſimæ diei, aſcenſionis Chriſti domini noſtri.

*Aſcendit ad cælos, ſedet ad dexteram dei patris omnipotentis.*

Articulus fidei & ſymboli apoſtolici appoſitus (vt anti qui nobis tradiderunt) per Iacobũ minorem, fratrem domini, nepotem Mariæ ex Maria Cleophæ.

CHriſtus Ieſus dominus noſter, per magnum glorioſæ aſcenſionis gaudium, miſeris nobis hominibus concedere dignetur diuinam ſuam pacẽ gratiam & benedictionem, deinde quicquid ad æternã vitã nobis cõducibile eſt. hoc quicunq; cupiunt, ex toto corde dicãt, Amẽ amen, fiat fiat. Verba quæ initio propoſuimus, dilectiſſimi, ex ſymbolo ſunt deſnmpta, quod Hierony mo Auguſtino, atteſtantibus, ab ipſis apoſtolis accepimus, ſuper iis patiẽter nos audite quæſo. Quũ iam domin⁹ opus redemptionis cõſummaſſet, reliquũ erat vt ille reſurrectionis ſuæ veritatẽ multis cõfirmaret argumentis, quibus infidelitatem ex cordibus apoſtolorum auferret, dubitationẽ quoq; credituris in eũ omnibus tolleret, quoniã plurimũ cõducebat id ita fieri tum apoſtolis, tum nobis, tũ vniuerſæ eccleſiæ. Vt ergo diſtulerit dominus venire ad locũ gloriæ ipſam tamẽ gloriam nõ diſtulit. ſiquidem iam beatus erat *Act.1.*

corpore ſimul & animo vſque in hodiernum diem, quãdo demum impleuit quod apoſtolis promiſerat poſt cœnã, di

*Ioan.14.* cẽs, Vado parare vobis locum, locum gaudiorũ, locum fœlicitatis æternæ. Quũ iã patres eduxiſſet domin⁹ de limbo, eóſq; ad 40. dies vſque in corporali paradiſo (vt pie credunt doctores) cuſtodiſſet, vbi expectarunt illi aſcenſionẽ Chriſti domini capitiſque ſui, qui hodie in medio eorũ, atque adeo in cõſpectu Mariæ virginis, apoſtolorum, multorumque aliorum diſcipulorum aſſumpt⁹ eſt in cælum, ſicq; ianuas eius reſerauit, quæ iam tũc amplius quinque milibus annorum fuerãt occluſæ, iuxta verbum ſymboli vnde exorſi ſumus, Aſcendit ad cœlos, ſedet ad dexteram dei patris &c. Aue Maria.

*Euangelium Marci 16 vt ſupra:*

N E ingratus vobis videar ob prolixitatem fere omnibus odioſam, breuiter ipſam aggrediemur rerũ hodie geſtarum narrationem. Primum ergo hodie mane apparuit Chriſtus diſcipulis ſuis in cænaculo, vbi antea cœnat⁹ fuerat cũ eis, ibi exprobrauit ipſis incredulitatẽ & duritiã cordis, inſuper manducauit cũ eis. fuerunt hic

*Act.1.* cum vndecim apoſtolis, & Maria mater eius cũ aliis mulieribus, & 72. diſcipulis, quibus ille aſcẽſionẽ ſuam prænũciauit. & quia locum eis præparaturus eſſet, iuſſit eos manere in Hieruſalem, donec induerẽtur virtute ex alto, deinde exire præcepit eos in mõtẽ Oliueti, vbi corã oculis eorum eleuatus in cælum eſſet aſſumendus Hinc apoſtoli cõiunctim cum omnibus per modũ proceſſionis egreſſi, per ciuitatẽ Hieruſalem peruenerũt ad montẽ Oliueti ſupra vallem Ioſaphat, Vbi iterũ apparuit eis domin⁹ circa meridiẽ, ipſóſque amice & humaniter compellauit, cõſolans eos & promittẽs ſpiritum ſanctum. Ambroſius exiſtimat illum e-

*Lucæ 24.* tiam dediſſe eis oſculũ pacis, atque ſic cũ benedictione eleuatis rurſum manib⁹, verſa facie ad ortũ ſolis, teſte Damaſceno, paulatimque à terra ſublatũ ſeſe in altũ ſuſtuliſſe,

*Damaſ.* præmiſſa ſalutatione, vt Cyprianus putat, huiuſmodi, Aſcẽ

*Cypria.* do ad patrem meum & patrem veſtrum, deum meũ & deũ veſtrum. Videntes hoc apoſtoli & alii diſcipuli, clamauerũt poſt eum, Domine noſter, deus noſter, ne derelinquas nos. dominus ergo terra relicta, impreſſit tamẽ ei veſtigia pedũ ſuorũ, quæ etiã nunc virẽtia mõſtrari ſolent à fratribus. Et

de iis ſic ſcribit Paulinus Epiſt.11.ad Seuerũ,Mirũ quod in *Paulinus.*
baſilica aſcenſionis locus ille ita ſacratus diuinis veſtigiis
dicitur,vt nũquã tegi marmore receperit,ſemper excuſſis
ſolo reſpuẽte,quæ manus adornãdi ſtudio tẽtauit appone-
re.Itaquein toto baſilicæ ſpatio ſolũ in ſui ceſpitis ſpecie
virẽs permanet,& impreſſam diuinorũ pedũ venerationẽ,
calcati deo pulueris,perſpicua ſimul & attigua veneratib⁹
arma cõſeruat,vt vere dicere poſſimus,Adorauim⁹ vbi ſte *Act.1.*
terũt pedes eius.Quumq; ſic eleuatus eſſet dominus in ſu-
blimem aera,ſuſcepit eũ & circũdedit nubes lucida.decuit *Ioan.1.*
enim vt(auctore Ambroſio)Chriſtum nõ niſi clara & luci
da nubes ambiret,nõ opaca.nõ obſcura,quia tenebræ eum
nõ cõprehẽderũt.verũ nubes hæc vtiq; apprehendit Chri-
ſtũ,quæ & teſtimoniũ ei perhibuit.Et ſicut in trãſiguratio
ne dñi vox in nube audita eſt,Hic eſt filius meus dilectus, *Mat.17.*
ipſum audite:hinc Ambro.ait nubẽ nõ ſuſcepiſſe Chriſtum *Ambro.*
ſed partẽ ſuſcepiſſe filiũ ſuũ in vmbra nubis, vt declararet
quod vulnera corporis ſui refrigeratione quadã fouere vel
let.Quũ ergo nubes eũ ſuſcepiſſet,ita vt illũ diſcipuli am
pli⁹ videre nõ poſſent,& tñ ex dilectiõe cũ admiratiõe cõ
iũcta intentis in cælũ oculis aſtarẽt oẽs, ecce apparuerunt
angeli duo albis veſtiti:qui & dixerũt ad eos,Viri Galilęi,
quid admiramini aſpiciẽtes in cælũ?hic Ieſus qui aſſumpt⁹ *Act.1.*
eſt à vobis in cęlũ,ſic veniet quemadmodũ vidiſtis eum eũ
tem in cælũ.Poſt hæc rurſus regreſſi ſunt apoſtoli cũ Maria
& aliis per modũ proceſſionis in Hieruſalẽ.Eã proceſſionẽ
ait magiſter in hiſtoria ſcholaſtica,etiã nũc repreſentari ſin
gulis diebus dominicis,quãdo exire ſolemus templũ ſicuti *Luc.24.*
apoſtoli exierũt extra Hieruſalẽ.hodierna autem proceſſio
in eccleſia peculiariter deſignat illũ egreſſum apoſtolorũ,
quãdo exierũt in Bethaniã,ſicuti & reſponſorium ad illud
cõmode quadrat. 2 Nunc igitur paulatim videamus quã
glorioſa omniq; gaudio pleniſſima fuerit hæc aſcenſio,quo
niam nõ temere dixit Dauid inſtinctu ſpiritus ſancti, Aſcẽ *Aſcenſio*
dit deus in iubilo,& dominus in voce tubæ.pſalite deo no- *Chriſti.*
ſtro,pſalite:pſalite regi noſtro,pſalite. Ac primũ,magnum
fuit utique gaudiũ animæ Chriſti.nã etſi à principio crea-
tionis ſuæ beata extitit,nõ omnes tamen beatitudinis do-
tes habuit,uſque ad mortem,quãdo demum tota beata facta
eſt,corpùſque quatuor beatitudinis dotibus donatũ. Et ꝙ

uit illum,& donauit illi nomē quod eſt ſuper omne nomē, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtiū,terreſtriū & infernorū,& omnis lingua confiteatur,quia dominus Ieſus Chriſt⁹ in gloria eſt dei patris. Hinc & gaudio magno plen⁹ Dauid ex ſpiritu ſācto,clamauit,Nimis eleuat⁹ es domine ſuper oēs cælos. Poſſem & hic referre Mariæ gaudium,quod etiā in reliquis ſeptem connumeratur,& habuit illud cōcepitque ex glorioſa hac Chriſti aſcēſione.ſimiliter & de gaudio apoſtolorū,qui ſi antea gauiſi ſunt, quod dominū vidiſſent poſt reſurrectionem, quanto maiori gaudio perfuſi iam ſūt,cōſpicati eū exaltari ſuper excelſa cælorum?Volens etiam ſuperſedeo dicere,quātum indeterroris conceperint dæmones contriſtatique ſint,dū viderunt hnmanā naturam eleuari in cælos,vnde ipſi extruſi deſiderāt propter peccatū,in quibus ſic impletū eſt illud Eſaiæ, Sup hoc expediti Moab vlulabunt,anima eius vlulabit ſibi. Sed iam ad gaudia patrum digrediamur. *Pſal. 96.* *Eſai. 15.*

4 Sane magno gaudio fuit hodierna dies,& adhuc eſt omnibus patribus iam inde ab Adā vſq; ad Chriſtū,è quibus nullus adhuc in cælū peruenerat etiā poſtquā ex limbo fuerant liberati & adducti in cælū,quū antea tāto tempore in libo fuiſſent detenti,quod etiā agnouit Dauid, dicens,Aſcēdit in altū, captiuam duxit captiuitatē.Sed quis eſt qui ſatis cōtemplari valeat,quāta iubilatione& læticia, quanto gaudio affecti fuerint patres oēs,Adā, Noe,Abraham,Moyſes,Dauid, Ioſeph Chriſti nutritius,ipſeque eius præcurſor Ioānes, & oēs tū patriarchæ,tum prophetæ?Nā cum nos alicuius vnius diem fectū & ſolēnem cum gaudio celebramus,qui aſſūptus ſit in cælum,quanto magis gaudere nos oportet hodierna die,qua tot cētena milia ſimul cū capite Chriſto aſcēderunt in cælum?Beatus Auguſtinus in quadam homilia putat nōnulos ſanctos corpore & anima aſſumptos eſſe in cælū, ſic vt quorum corpora ſub mortē Chriſti apertis monumētis reſurrexerunt deinde cum domino,cum eodem quoque aſcenderint in cælum.Meminit huius ſententiæ beatus Hieronymus,& ait Dauidem quoq; vnum ex eis fuiſſe.quamobrē deinde petrus de eo loquēs, dicit,Sepulchrū eius apud nos eſt vſque in hodiernū diē, quaſi nō auderet dicere quod in eo corpus quoq; ipſius eſſet.Gaudiū hoc alienum non fuit ab iis,qui ex purgatorio *Pſal. 67.* *Ephe.* *Auguſti* *Matt. 27.* *Hieron.*

ſunt liberati,neque illi tãtum,ſed & iſti qui iam inde à die reſurrectionis dominicæ,vſque in hũc diem in purgatoriũ venerũt;nam & ii amici Chriſti ſunt facti, & dilectionem dei habuerunt,iiſdem de cauſis quas in die paſchæ adduximus. Nunc oremus &c.

## HOMILIA VI.

*Aſcendit ad cœlos, ſedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Ex ſymbolo.*

G Lorioſa & benedicta anima Chriſti plurimũ gauiſa eſt, quod intrare iam deberet in locum gloriæ ſuæ. Multũ gaudium habuit & Maria videns ſuam carnẽ & ſanguinẽ filium ſuũ dulciſſimũ aſcendere in cælũ. Neque parũ inde ſolatii cõceperunt apoſtoli & patres ſancti atq; ii quidẽ eo magis, quod ipſi etiã cũ iubilo,& exultãtes aſcenderunt in cælũ vna cũ Chriſto,quod ipſum multis iam tot milibus annorũ exoptarãt & expectarant. Iã vero nõ minus gaudium fuit & inter angelos,congaudentes cum ſuo capite & domino Ieſu Chriſto. Illorũ enim tãtã Prou.12. cõſtat fuiſſe lætitiã & exultationem,vt nõ incõmode poſſit feſtũ hoc dici omnium angelorũ. Quoniã quũ tertia angelorum pars lapſa fuerit in ruinã, ſicut vidit Ioãnes. & ait draconem ſecũ traxiſſe tertiã partem ſtellarũ, vnde & ordines illi atque loci multis annorũ milibus deſerti & vacui permanſerant,hodierno die primum cœperunt reſtaurari, Pſa.109. quãdo aſcẽdens cũ patribus dominus,eos in ruinas implendas ſubſtituit,iuxta illud Dauidicũ, Iudicabit in nationib⁹ implebit ruinas. Quod ſi autem teſtãte in euangelio domi- Luc.15. no,magnũ eſt gaudiũ angelis ſuper vno peccatore pœnitẽtiam agente,quã ineffabile gaudiũ & inexplicabilis lætitia fuerit hic angelorũ ſuper tot milibus hominũ cum Chriſto aſcendentiũ in cælũ? Vtique hic angeli qui ſinguli ſingulis illis deputati fuerãt in hac vita cuſtodiendis, ſuos excepe rũt & ſalutarũt vnde tãta in cælis iubilatio & lætitia tãta Hieron. orta eſt,quãta nulla in mũdo neq; fuit,neque futura eſt vnquã. Quid quod Hieron. putat hodie plane euacuatum eſſe cælũ,deſcendentibus angelis in occurſum Chriſto? quãuis enim doctores in vniuerſum aſſerũt geminos eſſe i cælo angelos,aſſiſtentes alios ſemper in cõſpectu dei, alios ſpirit⁹ adminiſtratorios,q in hũc mundũ ꝓ variis officiis, aliis ad

priuatos homines, alij ad gentes, populos & principes trãſ mittũtur, ſicut de iis plura in feſto S. Michaelis dici cõſueuere. Acceperũt autem & collegerũt doctores illud angelorum diſcrimẽ ex illo Danielis, mile milia miniſtrabãt ei, & decies cẽtena milia aſſiſtebant ei. quanuis ergo inquã ſupremi angeli ſemper fere in cęlo manẽtes, non ſoleãt emitti, hodie tamen omnes occurrerunt domino. quãobrẽ & hodierno die eccleſia hũc Pſalmiſtę verſum decãtant, Qui ponis nubẽ aſcenſum tuum, & ambulas ſuper pennas ventorũ. Qui facis angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos flammam vrentem. ſiue, vt habet Targum, volantem. *Dan. 7.* *Pſal. 103.*

2 Vidit & Eſaias illud in ſpiritu iam olim, quomodo angeli ſumma admiratione ducti occurrerint domino. & quãuis illas quæ apud Eſaiam ſunt, interrogationes, Dionyſius putat à ſupremis angelis eſſe factas, qui huiuſmodi ab inferioribus inquiſierint. tanq̃ ab iis qui in mundo conuerſari ſoleant, iamq; experti erant quid de Chriſto actũ eſſet: diuerſum tamen ſentit Hieronymus, putãs inferiores angelos hoc ipſum interrogaſſe ſuperiores, tanquã eos qui illorũ quæ in ſanctæ trinitatis conſilio acta concluſaq; eſſent, exactiorẽ haberẽt notitiam. Quicquid tamẽ illud eſt, nobis ſufficit illud angelos ſeſe mutuo iiſce verbis de Chriſti aſcẽſione interrogaſſe. Equidẽ ſi tamẽ ſi alterutri accedẽdũ eſſet, mallem ſubſcribere Dionyſio: qui, quia Pauli diſcipulus fuit, hęc & huiuſmodi plura myſteria diſcere facile potuerit. Sed nos ipſum audiamus prophetã, voce angelica reſonantem. Quis eſt iſte qui venit de Edõ, tinctis veſtibus, de Bozra, iſte formoſus in ſtola ſua, gradiẽs in multitudide fortitudinis ſuæ? Hoc illi vtique præ magna dixerũt admiratione, quãdo viderunt Chriſtum dominũ cum tanta gloria & maieſtate aſcendere in cælũ. Norant enim vtique q̃ñ Enoch & Elias ſublati eſſent, miniſterio vſi angelico. verũ ille propria veniebat fretus virtute, & ſuapte fortitudine ad potentia aſcendẽs in cælum. ſiquidem iam vicerat mundũ, diabolum debellarat, confregerat limbũ, mortem deſtruxerat, vitam reuocauerat, paradiſum meruerat, nũq; erat etiã cęlos aperturus, quando tãta patrum multitudine & comitatu aſſumpto cum immenſa gloria properabat ad cælum, vt merito mirarẽtur angeli, dicẽtes, Quis eſt iſte qui venit de Edõ? Quibus reſpondet Chriſtus & ait, Ego qui loquor iuſtitiã, *Dion. de cæl. hier. cap. 7.* *Hieron.* *Eſa. 63.*

*Eſa.63.* & propugnator ſum ad ſaluandum. Vere ille iuſtitiam noui
teſtamẽti loquutus eſt, ante quẽ peccatis ſubditi omnes fue
rant. Hinc amplius interrogant angeli, Quare rubrum eſt
indumentum tuum, & veſtimenta ſicut calcatium in torcu-
lari? Indumentũ hoc erat corporis ſui, in quo cicatrices fue
rũt vulnerum. admirati ergo hic ſunt angeli diuinæ ſapien
tiæ cõſilium, quod deus mundũ vnigeniti ſui morte redime
re voluiſſet. Rurſus reſpondet dominus, Torcular calcaui
ſolus, & de gentibus non fuit vir mecum. nullus mecũ apo-
ſtolus, diſcipul⁹ nullus mortuus eſt, imo & à me profugerũt
*Ioan.17.* omnes, quanuis ad pœnitentiæ regreſſum conſeruabantur,
iuxta illud, Ex iis quos dediſti mihi, non perdidi ex iis quen
quã. Ideo ille paſſus eſt ſolus, vt vni ei gratias agerem⁹ tan-
quam redemptori noſtro. Atque in hunc modum angeli om
ne gaudium & lætitiã venienti domino exhibuerũt, plana-
que ſicut in hoc mundo tẽporaliter fieri ſolet, vt nobiles &
ſtẽmatibus illuſtres regẽ aduenientẽ honorificẽtiſſime exci
piãt, ita hic angeli regẽ ſuum magno cum triumpho comi-
tantes deduxerunnt in gloriã cæleſtẽ. Neque tamẽ hic ſim-
pliciores cogitare debent, angelos, dum hic à nobis dicũtur
domino ſuo miniſtraſſe, ipſum ducẽdo adiuuiſſe, quum ille
propria virtute aſcẽderit, quod iam ſæpe cõmemorauimus,
ſed ita tamen angeli inſeruierũt ei in hoc itinere, honorem
*Prou 14.* exhibendo & reuerentiã. ſiquidem, vt ait Sapiens, In multi
*Pſal.67.* tudine populi dignitas regis. Id oẽ præuidit in ſpiritu Da-
uid, quum dicit, Canite deo, pſalmũ dicite nomini ei⁹, faci-
te illi iter qui aſcendit ſuper occidentẽ; dominus nomen il-
li. Qui educit vinctos in fortitudine, (ecce patres ex limbo
erepti) ſimiliter eos qui exaſperant, qui habitant in ſepul-
chris. dominus dabit verbum euangelizantibus virtute mul
ta Currus (qui Hebræo aſcẽſus eſt) dei decem milibus mul-
tiplex, milia lætãtiũ, dominus in eis, in Sinai, in ſãcto (He-
braice legitur angelorũ, quanuis id nos in Latino nõ habea
mus, propter æquiuocationẽ dictionis שנאן tamẽ Targũ
etiã legit angelorum, duo milia angelorum ducunt illos.)
Quibus ſine verbis exprimere voluit Dauid multitudinem
angelorum Chriſto in ſua aſcenſione ſeruientium, & dein-
de ait, Pſallite deo qui aſcendit ſuper cælum cæli ad oriẽtẽ.
ſunt ibi plures alij verſus, qui omnes poſſent ad longum re-
cenſeri, quum multum faciant ad hanc Chriſti aſcẽſionem.

2 Adhuc vnus ſupereſt verſus,non poſtremus in eodem Pſalmo,quem iam adduximus,Aſcẽdiſti in altũ,cepiſti captiuitatẽ,accepiſti dona in hominibus.Paulus inquit,Dediſti dona hominibus,vbi ille verba Dauidis expoſuit.quoniã poſt cõmemoratum multitudinem angelorũ,qui cũ Chriſto aſcenderunt,multo vtiq; plures quam apparuerint angeli Iacob,qui tamen totum exercitũ angelorum vidit,plures inſuper quam fuerĩt in mõte Sinai,vbi data eſt lex.& Moyſes,ait,Dominus de Sina venit.apparuit de monte Pharan, & cum eo ſanctorum multa milia.Infert Dauid,quod etiam dona acceperit Chriſtus,non ſane quo ad perſonã ſuam,quãdo ipſe iam antea à principio omnes theſauros ſapiẽtię & ſcientiæ dei in ſe habuit recõditos,ſed alij boni homines q ſuperſtites erant,vt apoſtoli,illi nimirum dona acceperunt. quod clarius exprimere volens apoſtolus , ait , Dedit dona hominibus.ſiquidem ille poſt clarificationẽ ſuam fidelibus dona largiter diſtribuit.Hinc ait Ioannes,Spiritus nondum erat datus,quia Chriſtus nõdum erat clarificatus, quod demũ in aſcẽſione ſua factũ eſt.Quilibet hic homo vaſa cordis ſui ſolicite pręparet,vt & dona quę Chriſt⁹ poſt aſcẽſionẽ ſuã diſtribuit,pcipere mereatur,ipſeq; poſt Chriſtũ aſcẽdere poſſit,ſicut cuiuſcunq; hominis animus inſtitutus eſſe debet,vel ad illã quotidianam exhortationẽ eccleſię Surſum corda,Quiſque etiam roget dñm,vt hãc ſibi gratiã donet,quatenus poſſit tanto mentis ardore Chriſtum ſequi,ſimulq; clamare cũ ſpõſa,Trahe me poſt te,curremus in odore vnguentorũ tuorum. Tunc autẽ nos ad aſcenſionẽ præparabimus,non ſicut homines leues dicũt,Eia cælos ille iã adiit,nõ videt nos amplius,opera noſtra nõ cõſiderat,infer nũ ille ſubegit,& ſimilia,ſed quãdo nos cũ timore dei præparamus,animosq; noſtros & corda dilectione dei & proximi accendimus:quia tantum homo ad cælos aſcendit,quantũ diligit:& ſicut corpus ratione grauitatis mouetur,ita ſpiritus reſpectu charitatis.Hic eſt quod Elias curru vectus igneo aſſumptus eſt in cælũ,vt inde diſcerẽt oẽs qui aditum ſibi parare volunt in cælũ,currũ ſibi prius cõficere igneum dilectionis dei & proximi.Atq; nõ diſſimile eſt ꝙ ſpiritus ſanct⁹ miſſus eſt in linguis igneis,quẽ & nos quotidie ſic inuocam⁹,Reple tuorũ corda fideliũ,& tui amoris in eis ignẽ accẽde.O vere felicẽ hoĩem,quiſquis ſic exardeſcẽs in chari

*Pſal.67.* *Eph. 1.* *Gen. 32.* *Deut. 33.* *Ioan.7.* *4. Re.2.* *Act.2.*

date vobis,ſed quib' paratum eſt à patre meo, hoc ergo ſo li tñ vere tribuitur Chriſto.ſiquidẽ is ſedet, ad æqualitatẽ diuinæ poteſtatis & maieſtatis. Ne autem latius hic quo- que euagemur,vela cõtrahentes,dicamus Chriſtũ habuiſſe gratiam dei in ſupremo gradu,quia non datus eſt ei ſpirit' ad mẽſurã,ſed ex eius plenitudine omnes accepimus. Itaq; quãto plenior gratia fuit præ cunctis hominib' hic in ter ra,etiam ſecũdum humanitatẽ, merito ille eo quoq; altius exaltatus eſt ſuper omnes choros angelorũ, & ſuper oẽs cælos,vt ait Paulus. Et vt Dauid cõfitetur, Aſcendit ſuper cælos cæli. Sed quod ſedeat ad dexterã,præclare quidẽ hoc & quur ita ſit,docet Ambroſius.dicens,Nõ mirum ſi filio ea dem ſeſſio cum patre exhibetur.eſt enim eiuſdem ſubſtãtiæ & naturæ cũ patre. Atq; ideo ſpiritus ſanctus ſic ordinauit in ſymbolo,vt profiteamur ſedere filiũ ad dexterã patris, ne ſimplex aliquis ſuſpicaretur eum eſſe patre minorẽ. Nos vero iã humiliter eum imploremus, vt quia dedit ei pater omnẽ poteſtatẽ quæ in cælo & in terra eſt, iudicãdi viuos & mortuos,nobis dignetur eſſe iudex clemẽs & propicius, noſque ſiſtat & ſtatuat ad dexteram inter oues,quatenus cũ illis vita perfruamur æterna, Amen.

*Ioan 3.* *Ioan.1.* *Ephe.4.* *Pſal.67.* *Ambro.* *Mat.28.*

Audiui Kaiſerſpergium prædicantem ſub illo themate, Aſcendit Ionathas & armiger eius poſt eum,primi Regum decimo quarto. Induxit aſcenſionem Chriſti, Vado vobis parare locum, Ioannis dedimo quarto. Et aſcendit pandens iter ante eos, Micheæ ſecundo.

## *IN DIE SANCTISSIMO PENTECOSTES*, DE FESTO ET SOLENNITATE DIEI, ATQVE SPIRITVS SANCTI MISSIONE.

*Repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto, & cœperunt loqui varijs linguis, Actuum ſecundo. Euangelium.*

### IOANNIS XIIII.

S *I quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit: & pater meus diliget eũ, & ad eũ veniemus, & mãſionem apud eum faciemus. Qui non diligit*

*me,ſermones meos non ſeruat. Et ſermonem quem audiſtis, non eſt meus, ſed eius qui miſit me, patris. Hæc loquutus ſum vobis, apud vos manens. Paraclytus autem ſpiritus ſanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor veſtrum, neque formidet. Audiſtis quia ego dixi vobis, Vado & venio ad vos. Si diligeretis me gauderetis vtique. quia vado ad patrem, quia pater maior me eſt. Et nunc dixi vobis priuſquam fiat, vt cum factum fuerit, credatis. Iam nõ multa loquar vobiſcum. Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Sed vt cognoſcat mundus quia diligo patrem, & ſicut mandatum dedit mihi pater, ſic facio.*

## HOMILIA. I.

*Ioan.* 14. PRincipio conſtat Chriſtum diſcipulis ſuis ſæpius promiſiſſe, miſſurum ſe eis ſpiritum ſanctum, quod ille hodierna die impleuit. Finita enim cœna dixit
*Ioan.* 15. ad illos, Rogabo patrem, & alium paraclitum dabit vobis, qui maneat vobiſcum in æternum, ſpiritũ veritatis. Et inde Paraclitus ſpiritus ſanct⁹ quẽ mittet pater in nomine meo docebit vos omnia. Rurſus poſtea ait, Quum venerit para-
*Ioan.* 16. clitus quem ego mittam vobis à patre ſpiritum veritatis ille teſtimoniũ perhibebit de me. Et iterum Si nõ abiero,
*Luc.* 14. paraclitus non veniet. vbi autem aſſumptus fuero, mittam vobis eum: & cum venerit ſpirit⁹ ille veritatis, docebit vos omnem veritatem Refert etiam Lucas Chriſtum iam aſcẽ
*Act.* 1. ſurum in cælum, pollicitum eſſe diſcipulis ſe promiſſum ſpi
*Act.* 2. ritum patris eis miſſurum, modo illi expectarẽt Hieroſolymis, dum inducerentur virtute ex alto. Promiſſiones illas omnes, vt erãt maxime cõſolatoriæ, ita hodie dominus certiſſime impleuit. Sic enim Lucas ait, Quũ implerẽtur dies pẽtecoſtes, erãt omnes pariter in eodem loco. Et factus eſt

repente de cælo ſonus tãquam ſpiritus vehemẽtis, & repleuit domum totam in qua erant ſedentes. Et repleti ſunt omnes ſpiritu ſancto. Hic primũ mihi tempus ipſum conſidera, quando impleti iam erant dies Pentecoſtes, quod feſtũ iam olim erat Iudeis à deo inſtitutum inter reliqua tria, de quibus ſic præcepit dominus in lege, Tribus vicibus per ſingulos annos mihi feſta celebrabitis. Solẽnitatẽ azymorũ cuſtodies, & ſolennitatem primitiuorum operis tui quæcũque ſeminaueris in agro. atque hoc erat feſtum Pẽtecoſtes. Et ſolennitatem quoq; in exitu anni, quando congregaueris omnes fruges tuas de agro, q feſtum erat tabernaculorum, ſub quibus oportebat Iudæos habitare, ſicut patres eorum fuerũt in deſerto. celebrant hoc decimoquinto die menſis ſeptimi. & quodlibet per dies octo peragebant. At nos reliquis omiſſis, tãtum iam de feſto Pẽtecoſtes differamus, quomodo & quãdo celebratum fuerit illud à Iudæis. de eo ſic ait lex, Feretis manipulos ſpicarũ primitias meſſis veſtræ ad ſacerdotem. Qui eleuauit faſciculum coram domino, vt acceptabile ſit ꝓ vobis altera die ſabbati. Et infra, Numerabitis ergo ab altero die ſabbati in quo obtuliſtis manipulũ primitiarum, ſeptem hebdomadas plenas vſq; ad alterũ diem expletionis hebdomadę, id eſt, hebdomadę ſeptimę, hoc eſt quinquaginta dies, & ſic offeretis ſacrificiũ nouũ domino. Et inde dies hic erit celeberrimus, & vocabitur ſanctus. Ecce quomodo per 50 dies connumerari debeat, non quidem computando à paſcha aut ſabbato Iudæorũ, ſed ab altero die ſabbati, die ſcilicet dominico, vſque ad quinquageſimum, qui rurſus erit dies dominicus. Quod vtiq; non temere à deo ordinatũ ſic eſt, propter futuram illam dominicæ diei ſanctificationẽ.

*Exo. 23.*
*Leuit. 23.*
*Leui. 23.*
*Exod. 12.*

Feſti huius cauſam & originem licet in Exodo colligere. Quum enim Iudæi agnum paſchalem manducaſſent die 14 menſis primi, ac deinde exirent AEgyptũ, poſthac die tertio tertii menſis deſcẽdit dominus coram omni populo ſuper montem Sinai, quoniam ſic habet textus, Iam aduenerat tertius dies, & mane inclaruerat, ecce cœperũt audiri tonitrua ac micare fulmina. Ibi Moyſes cum domino loquutus eſt qui eum rurſus ablegauit ad populum, vt Aaronem adduceret ſecum. ſic ergo die quarto menſis tertij deinde data eſt lex in tabulis lapideis. Qui dies ſi colligantur omnes, inueniẽtur eſſe 50. ſiquidem menſis primus dies habet 29. al-

*Exod. 19.*

ter 30. agnum autem paſchalem comederēt die 14. ad veſperā, & ideo ad finē ſunt adhuc dies 16. (incluſiue numerādo terminos) iis iunge dies 30. menſis ſecūdi, & quatuor tertij, habebisq; dies quinquaginta. Atq; ille numer⁹ quinquagenarius huic rei & ꝓpoſito aptiſſimus eſt. numer⁹ enim eſt pœnitentiæ, & remiſſionis peccatorū, & in hoc annus iubileus à deo inſtitutus eſt ad annos 50. iuxta illud verbū legis. Numerabis tibi ſeptem hebdomadas annorū, id eſt, ſepties ſeptem quæ ſimul faciunt annos 49. &c. Et ſanctificabis annū quinquageſimum, & vocabis remiſſionē cunctis habitatoribus terræ tuæ. ipſe eſt enim iubileus. ac deinceps enumerantur priuilegia & immunitates eius anni. Qui eōdē modo in eccleſia quoq; ſeruatus eſt vſq; ad pontificē Sixtū, qui anno domini 1475. iubileum tenuit, ſimulq; conſtituit illum. porro ſemper ab annis 25. vſque in 25. rurſus ſeruari debere, eo quod ætas hominis ſimul cum decreſcente mūdi tēpore ſemper abbreuiatur. Atqui ante illum eodem tempore obſeruabatur iubileus in eccleſia vt quondam in veteri teſtamento.

*Auguſt.* *Leui.* 2.

2 Hinc iam ſequitur intellectus diei huius quinquageſimi, quem Pentecoſten dicimus. Quoniā Lucas ait, Cū cōpleti eſſent dies Pēthecoſtes, non vtique numerādos eos ab agno paſchali, ſed iuxta præceptum domini à die dominico proxime ſequenti. quē & Lucas voluit his deſignare. neque enim hic curamus in quēcūque diē inciderit paſcha Judæorum, quum ſupputatio illa inceperit tandē proxima die ſabbati, ita vt ſemper dies pētecoſtes in diem dominicū cecide rit. Inſuper aliud quoq; cōſiderare hic licet fidei noſtræ myſterii, quod Chriſtus proximo die dominico poſt paſcha Iudæorum reſurrexit, eodem die quo manipuli nouarum frugum conſueuerunt offerri. Vt ſic etiam Chriſtus corpus ſuū nouarum frugum manipulum, vtiq; primitiæ noſtræ, tanquā verus ſacerdos obtulerit deo patri & ſāctificarit. Sicut ergo diebus 50. poſt comeſtum agnum paſchalem, lex Moyſi data eſt in monte Sinai: ita totidem diebus à reſurrectione Chriſti, ſpiritus ſanctus etiā in Sion datus eſt, atq; inde cœperūt apoſtoli prædicare nouam legem euangelicam, ſicut præuidit in ſpiritu Micheas, dicens, De Sion exibit lex, & verbū domini de Ieruſalem, quoniam cœnaculum illud in quo congregati fuerūt apoſtoli, in mōte Sion poſitū erat. Tria itaque hic nobis veniunt cōſiderāda. Primū, quia ſpiritus ſan-

*Act.* 2. *Leuit.* 23 *Mich.* 4.

ctus datus eſt in die pentecoſtes,qui ſemper fuit dies dominicus,vnde ſic ille cohoneſtat⁹ eſt nõ tantũ per glorioſam Chriſti reſurrectionem,ſed & per ſpiritus ſancti miſſionem, vt recte de eo dictũ ſit à Dauide.Hec eſt dies quã fecit dominus,exultemus & lætemur in ea.Multa autẽ ſuper hoc diximus die ſancto paſchæ.Deinde nõ temere die quinquageſimo à Chriſti reſurrectione datus eſt ſpiritus ſanctus,quia per eum & peccata remittuntur,& indulgentiã quiſq; conſequitur anni iubilei.numerus ſiquidẽ ille quinquagenari⁹, peccatorum ſignificat indulgẽtiam, ſicut ſupra meminim⁹, quare & dñs die paſchę dixit ad diſcipulos ſuos, Accipite ſpiritum ſanctum.quorumcunque remiſeritis peccata remiſſa ſunt eis,& quorum retinueritis,retenta erunt eis. Poſtremo,ex ipſis apoſtolorum actis colligitur, ſpiritũ ſanctũ datum eſſe circa horam diei tertiã,quo tempore ſobrij ſunt & ieiunij aptioreſque ad gratiam dei ſuſcipiẽdam hinc nimirum mos ille inualuit in cœnobiis & eccleſiis cathedralib⁹ atq; collegiatis,ſtatim à finitis precibus Tertiarũ, exordiri ſummum miſſæ officium,niſi quod quidã ignaui & delicati martyres illud faciunt poſt ſextas decãtatas, ne cogantur nonas à prandio tãdem perſoluere.Adhuc quoque alia hic ſubeſt myſtica ſignificatio.quoniã quum & lex Moſaica horam circiter tertiam data ſit, docuit ſpiritum quoque ſanctum,qui nouum teſtamẽtum per apoſtolos docuit & tractauit,eadem hora mitti. Vtriuſque,& legis nimirũ & noui teſtamenti,cuius auctor ſpiritus ſanctus eſt,memor adhuc eccleſia,de lege quidem canit pſalmum,Legem pone mihi domine viam:de ſpiritu autem ſancto prorumpit in hæc verba hymni,Nunc ſancte nobis ſpiritus vnum patri cum filio &c.Sic nimirum omnia in eccleſia ſancta ſunt quodam pulcherrimo ordine digeſta & compoſita.

*Pſal.117.* *c.ſcire, parag. hunc numerum 76. diſt.* *Ioan.20.* *Act. 2.* *Pulchra ſunt hæc.* *Pſal.118.*

3 Sed iam ſatis multa de tempore miſſi ſpiritus ſancti diximus,reliquũ eſt vt & de ipſa in ſe miſſione dicam⁹.& primo ſtatim quur tãtus tonitruũ fragor & ſonitus factus ſit, quur etiam locus ipſe commotus,quando miſſus eſt ſpiritus ſanctus.neq; enim in hoc ſonitu tanquam ſpiritus ſeu flatus vehementis ſpiritus ſanctus datus eſt,ſed in linguis igneis, quur ergo tantus fremitus præceſſit?Principio, vt res hæc etiam reſpõderet geſtis veteris legis,in cuius latione ſic factum eſſe narrat Moyſes,Ecce cœperũt audiri tonitrua ac-

*Exod.19.*

micare fulgura,& nubes denſiſſima operire montem, clangorq; buccinę vehemēti' perſtrepebat.Hinc nimirū decuit vt etiam venti,ſonitus plurimi & magnæ cōmotiores fierēt in miſſione ſpiritus ſancti. 2 Poſſunt hæc eadem ad ſonitum prædicationis apoſtolicę referri,quæ per vniuerſum orbem exitura erat vnde eam forſan hic ſpiritus ſanctus cōfirmare voluit ſua tum gratia tū virtute, vt inde ipſi eſſent apoſtoli fortes & præualidi inſtar cęlorum,ad annūciandam gloriam dei.inſuper vſi ſunt illi in prædicatione ſua præualido tonitru verbi diuini,& fulminibus miraculorum,quoniam in ſingulis miraculis virtus dei emicat non ſecus atq; ex fulgure lumen. Porro reliquaque ſuperſunt difficiliora, ſcolis relinquamus,quomodo ſpiritus ſanct' tertia ſit in diuinis perſona,& quomodo ab vtroque procedat,à patre ſcilicet & filio,cuius etiā ſpiratio ab vtroq;,non generatio aliqua ſit vt filij,ſed proceſſio vel productio.& quur paraclit' ille dicatur ratione gratiæ ſuæ quæ miſeros ſolitur & afflictos.Tantum de miſſione illius differemus hic primū in genere,ſequenti homilia quo ad hoc feſtum.Principio ſit hæc concluſio,quod duæ tantum in diuinis perſonæ mittuntur, deus filius & ſpiritus ſanctus,quia de patre nuſquā ſimile legimus in ſcriptura,auctore Auguſtino.ſed bene de filio dicitur,quia eū pater ſanctificauit & miſit in mūdum:& de ſpiritu ſancto,quod eum mittet pater in nomine filij,& ſimilia multa.Quanuis ergo & pater apparuit in quibuſdam externis figuris,tamen à nullo emiſſus eſt,quum ſit principium reliquarum perſonarum in trinitate,à quo filius & ſpirit' ſanctus procedunt:ideoq; ille vtrūque hunc mittit in terram, ipſe vero à nemine mittitur. 4 Sciendum eſt miſſionem harum duarum perſonarum fieri poſſe duplici modo,viſibili & inuiſibili.de poſteriore iā nobis dicēdū ſumimus,ibiq; dicimus quod quanuis filius dei viſibili ſpecie miſſus,ſemel tamē quotidie adhuc immittitur,ſeque inſinuat piis hominum mentibus,ſimul cum ſpiritu ſancto in ſuis donis diuinis,vt Auguſtinus teſtatur. Quæ ſint autem hæc dona, & quando filius aut ſpiritus ſanctus mittantur diſtinctim,concors doctorum ſententia eſt,quandocunque deus donum aliquod immittit in cor hominis,vnde charitas in deū exardeſcit,ipſeq; animus inflammatur.tunc ſane ſpiritus ſanct' mittitur.Quum autem donum huiuſmodi intellectū homi

*Augu.2 de trin. cap.5.*
*Ioan.10. & 14.*
*Miſſio perſonarum.*
*Lib.4. de trin. cap.20.*

nis tantũ illuminat & eleuat ad reuelationẽ dei rerũq; diuinarũ, tunc mittitur filius, ſic ait Apoſtolus, Charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritũ ſanctũ, qui datus eſt nobis. Sequitur inde, quod quũ homo aliquis ſupra naturã per inſtinctũ dei veritatẽ diuinã cognoſcit, ibi mittitur ad eum filius dei, ergo apoſtoli hodierno die ſicut viſibiliter acceperunt ſpiritũ ſanctũ, ita inuiſibiliter Chriſtum, per hoc quod omnis ſapientia eis infuſa eſt, quæcunq; ad fidẽ noſtrã ſpectabat, quoniã omnis, quæ naturam excedit, illuminatio diuina, donũ dei eſt, & in eo confertur filius dei. Viciſſim cũ deuotio ſeu pius in deũ affectus incẽditur in homine, ibi ſpiritus ſanct⁹. Hinc Bernar. in lib. de amore dei, corripit eos qui ex eiuſcemodi deuotione ſuperbiũt. Quoties etiã gratia dei in homine augetur, ibi confertur ſpiritus ſanctus, quod in euãgelio ſatis liquet, quoniã die reſurrectionis ſuæ diſcipulis ſuis dominus dedit ſpiritũ ſanctum, & claues cõmiſit eccleſiæ. hodie demũ dona prius tradita rurſus cõtulit, ſed auctiora. Porro in quibus donis cõferatur ſpiritus ſanctus, Paulus edocuit, inquiẽs, Diuiſiones gratiarũ ſunt, idẽ autẽ ſpiritus. Et diuiſiones miniſtrationũ ſunt, idẽ autẽ dñs. Et diuiſiones operationũ ſunt, idẽ vero de⁹ qui operat̃ omnia in omnibus. Vnicuiq; enĩ data eſt manifeſtatio ſpirit⁹ ad vtilitatem: alij quidẽ per ſpiritũ datur ſermo ſapientiæ, alij autem ſermo ſciẽtiæ ſecundũ eundẽ ſpiritũ, alij fides in eodẽ ſpiritu &c. Vbi obſeruandum adhuc eſt, duplicia hæc eſſe dona: quoniã quædã cõferuntur vt hominẽ ſanctificent, emẽdẽt, deoque reddãt acceptũ: & tunc nõ ipſum donũ tãtum, ſed etiã ſpiritus ſancti perſona confertur. vnde Auguſt. dicit ſpiri⁹ ſanctus donũeſt, quia eũ dat nobis deus. ſic ait Gloſſa quædã ſup illud Pauli, charitas dei diffuſa eſt. O quã magna eſt miſericordia domini dei noſtri, qui etiã ſpiritũ ſanctũ dat nobis, dum donũ tribuit quod ei ſimile eſt, quia donũ eius ſpirit⁹ ſanctus ipſe eſt. Quiſquis igitur es qui hodie animũ tuũ ſic inſtituiſti, vt paratus ſis gratiã & charitatẽ dei ſuſcipere, ecce ſimul eſſentialiter ſuſcipis ipſam perſonam ſpiritus ſancti. Atque ideo quũ maior adhuc erat & ardentior hominũ charitas in eccleſia ad ſeruãda dei mãdata, ſolebant omnes ad hæc feſta cõfiteri & ſuſcipere ſacramentũ non ſecus quam tẽpore paſchali adhuc eſt in vſu.

*Rom. 5.* *Bernar.* *Ioan. 20.* *1. Cor. 12* *Libr. 15. tri. ca. 6* *Roma. 5.*

Alia dona tribuuntur in vſum, in adiutorium aut quan-

uis vtilitatem,non autem in ſanctificationẽ. & hæc quoque ſpiritus quidem ſancti dona ſunt,ſed in eis ille perſonaliter

*Num.22* non confertur:neq; ideo qui illa ſuſcipiunt,ſuſcipiunt etiã

*1.Re.10.* ſpiritum ſanctũ,vt quũ Balaam & Saul prophetarunt, quũ

*Ioan. 11.* Iudas miracula fecit,quũ Caiphas quod põtifex eſſet illius anni,vere dixit,melius eſſe Chriſtũ mori quam totam gentẽ perire.Sed nũc omnes profuſis precibus dominum deum deprecemur,vt nobis quoque ſpiritum ſanctũ ſuum ſimulque dona eius conferre dignetur,Amen.

## HOMILIA II.

Quidem ſpe bona ducor,multos ex vobis eſſe q ſpiritũ ſanctũ inuiſibiliter hodie ſuſceperint in ſuis donis,maxime veroillos,qui ſyncere ſe parauerunt ad hoc munus per contritionẽ,confeſſionẽ & ſatiſfactionẽ, ſicut apoſtoli aliíque fideles eũ viſibiliter ſuſceperũt:quæ ſane magna eſt fidei noſtræ cõfirmatio,ſicut ibi robur addidit apoſtolis,qui antea metu perculſi etiã a domino profugerãt.ex iis vnus ipſum ter abnegauerat illi iã interriti neminemq; horrẽtes,nomẽ Chriſti Ieſu confeſſi ſũt & prædicauerũt.Hic itaque iam porro dicamus de viſibili miſſione ſpiritus ſancti,id quod maiori cũ fructu liceat abſoluere,principio gratiã eius imploremus,corde & animo

*Auguſt.* ſimulq; ore decantantes,Veni ſancte ſpiritus.

*lib.2.de trini. ca. vlt.* 1 Primo omniũ fundamentũ doctores ponunt huiuſmodi,quod quæcunq; viſibilis miſſio filij aut ſpiritus ſancti ordinatur in miſſionẽ inuiſibiliter.iam multi quidẽ fuerũt

*Miſſio viſibilis.* homines pij & ſancti in veteri teſtamẽto,qui etiã gratiã ſpiritus ſancti acceperunt:nuſquã autem in ſacris literis inuenias ſpiritũ ſanctũ patrib⁹ in aliqua viſibili forma apparuiſſe.Nondũ enim venerat plenitudo & perfectio tẽporis gratiæ,ideoq; nõ decuit ſpiritũ ſanctũ mitti in imperfecto ſigno,imo & hoc nõ cõueniebat,vt ſpiritus ſanctus ante filiũ viſibilis appareret,iuxta illud euãgelicũ,Spirit⁹ ſãctus non

*Ioan.7.* dum fuerat datus,quia Ieſus nondũ erat clarificatus. Quũ autẽ iã venit ſacri plenitudo tẽporis,deuſq; iam filium ſuũ miſit,miſit ſimul & ſpiritũ ſanctũ in viſibili forma, neque fuit hoc rarũ in primitiua eccleſia,vt ille ſupra baptizatos

*Act.8.10.* viſibilis appareret,ſicut Actorũ apoſtolorũ narrat hiſtoria Vidẽs enim hoc Simõ Magn⁹,obtulit apoſtolis pecuniã,ut & ipſe poteſtatẽ hãc acquireret,quatenus ſi cui manus im-

poſuiſſet,viſibili ſpecie appareret ſuper eũ ſpiritus ſanctus. Quur autẽ frequenter adeo ſpirit⁹ ſanctus in primitiua ec cleſia aparuit viſibilis,rationẽ principio hanc referunt, vt per hoc magna illa & ardua fides,quã apoſtoli prædicabãt confirmaretur.quod fieri nõ poterat ſine magnis miraculis quæ etiã omnibus eſſent cõſpicua.Ad hæc,nihil eſt ex ſẽtẽ tia Ambroſij quòd hominis affectũ ad deuotionẽ vſq; adeo incitat,vt ſi cognoſcat ſeàdeo diligi.ad erigẽdos itaq; homi nũ animos & cõfirmandã in eis deuotionẽ,miſſus ipſis diui nitus eſt ſpirit⁹ ſanct⁹ in viſibili ſpecie·quæ cuiuſmodi fue rit.non cõſentiunt omnes.ſunt enim qui putent fuiſſe lin guas igneas,ſicut hodie apparuit ſuper apoſtolos.alij exiſti mant ſplendorem lucidum extitiſſe,qui circundederit illos. quiq; linguas igneas fuiſſe cenſent,adducunt pro ſe iſtud Petri,Quũ inciperẽ loqui,cecidit ſuper eos ſpiritus ſanctus ſicut in nos à principio.Nõnulli volũt hoc fuiſſe ſig[illegible] ſpi ritus ſancti in baptizatis,quod loquuti ſint variis linguis, id ĩde colligũt,quod refert Lucas obſtupuiſſe ex circũciſio ne fideles qui venerãt cum Petro,quia & in nationes gratia ſpiritus ſancti effuſa eſt,audiebã t enĩ illos loquẽtes lĩguis & magnificantes deũ.Quur autẽ huiuſmodi viſibilis ſpiri tus ſancti apparitio amplius in eccleſia nõ fit,nemo ſuſpice tur ideo illũ in baptiſmo aut cõfirmatione non eſſe.Imo æ que iã hic adeſt ac tẽporibus apoſtolorum,niſi quia inuiſi bilis nunc adeſt,qui tunc ad naſcentis eccleſiæ incremẽtũ viſibilis apparuit.Nunc vero quũ eccleſia partim doctrina apoſtolorũ,partim eorũ miraculis ſimul & martyrũ ſatis fũ data & cõfirmata iã ſit,non ita opus eſt viſibili ſpiritus ſan cti apparitione:quia & nos,vt ait Gregori⁹,ſicut per nos ſu pra in homilia de aſcẽſione adductus eſt,quũ arbuſta plan. tamus,tandiu eis aquã fundimus,quouſq; ea in terra iam cõ ualuiſſe videamus:at ſi ſemel radicẽ fixerint,irrigatio ceſſa bit.Quid quod ſunt ex patribus,qui affirmant nouiſſimiſtẽ porib⁹ Antichriſti fore vt miracula omnino ſint deſitura,ĩ hoc vt & ſanctorũ patientia cõprobetur,& malorum per uerſitas arguatur?Hoc idẽ ſatis patet in iſtis neochriſtianis qui quantũ iam calumniarum & omnis generis malorum irrogãt ſanctis & eorum imaginibus,inſuper virgini quo que matri & venerabili ſacramẽto?Quondam nõ ita licuiſ ſet impune,quando grauiter vlciſcebantur ſancti violantes

*Ambroſ.*

*Linguæ igneæ.*

*Act. 11.*

*Act. 10.*

*Gregor.*

conditionibus ſeu proprietatibus columbæ,ſed ſuperſedeo quia nimis longum fuerit.(vide poſt alios Tuitien.qui Matthæi quarto adaptat ſeptem proprietates columbæ,ſeptem operibus Christi,ibidem per Matthæum enarratis.) *Tuitien.*

3 Quia principio diximus omnē viſibilē miſſio nē ſpiritus ſancti ad inuiſibilem ordinari, age hoc ipſum in illis quatuor demonſtremus,ſed breuiter.Nam in baptiſmo Christi ſpiritus ſanctus apparuit.in ſpecie columbę, vt per hoc oſtenderet plenitudinem gratiæ Christi,quæ deinde in alios redundaret quos ille redemerat:ſicut & in lege Moyſi primogeniti fuerunt per oblationem columbarum ſignificati,quod iam redempti eſſent. *Inuiſibilis miſſio ſpiritus ſancti.* *Lucæ 2.*

Nubes autem lucida in transfiguratione Christi hoc ſibi voluit,quod ſicut nubes virtute cæleſti generatur,& refrigerationem præbet aduerſus calorem ac æſtū,deinde in rorem aut pluuiam deſinit:itaChriſtus diuina virtute natus cooperante ſpiritu ſancto ex virgine Maria,nullum habuit malæ concupiſcentiæ æſtum,ſed ſalutaris ſapiētiæ ſuæ doctrinam diffudit inſtar aquę,ſimiliter & rorem gratiæ & miſericordiæ ſuæ iuxta illud Moyſi,Concreſcat vt pluuia doctrina mea,& fluat vt ros eloquium meū. Inſuper multam pluuiam facit ſpiritus ſanctus in piis mentibus hominum, dum fontes lachrymarum educit,ſecundum hoc quod ait Pſaltes,Flabit ſpiritus eius,& fluent aquę.Beati oculi qui illis aquis ſpiritus ſancti irrigantur.Flatus ille in quo dominus ſpiritum ſanctū dedit apoſtolis,ſignificat abundantiā ſenſus ſimul & vitam gratiæ,quū vtranque apoſtoli per ſacramentum pœnitentiæ &poteſtatē clauium fidelibus deberent infundere,Spirādo cognoſcitur quod animal viuat cui ſi paululum temporis ſubtrahatur ſpiritus, emoritur ſubito homo etiam ſi ad dimidium horæ inſpirationis& reſpirationis deſtituatur beneficio,perdurare &ſuſtinere nō poteſt. Ad eundem modum etiā quam primum animæ ſpiritus ſancti gratia ſubtrahitur,ſtatim ex peccato moritur ſpiritualiter,dicente Pſalmiſta,Auferes ſpiritum eorum,& deficient,in puluerem ſuum reuertentur. *Nubes.* *Deute.32* *Pſa.147.* *Flatus.* *Pſal.103.*

Sed quod ſpiritus ſanctus iā hodie in linguis apparuit igneis,multæ ſunt ratiōes ex ſacris literis apud multos,nos vnicum argumentum oſtendemus. Quo ad linguas, ſane hoc deſignauit donum linguarum,quod deinceps gratia ſpi *Linguæ igneæ.*

ritus ſancti adiuti, omnia genera linguarũ loqui & intelli-
*Act 2.* gere potuerunt. ſtatim enim auctore Luca, cœperunt loqui
varijs linguis. deinde per linguas ſignificatur, quod ſpiritus
*Sapien. 1.* ſanctus apoſtolis etiã ſcientiam dedit neceſſariã vtique illi
ad ſaluté propriam & aliorũ, prævidit hoc ipſum Sapiẽs in
ſpiritu, dicens, Spiritus domini repleuit orbem terrarũ, &
hoc quod cõtinet omnia (ſic enim & homo dicitur oĩs crea
tura) ſcientiam habet vocis, hoc eſt, loquendi. Idẽ quoq; hoc
*Ioan. 14.* lingua deſignat, quod Chriſtus promiſit apoſtolis, Spiritus
ſanctus quẽ mittet pater in nomine meo, docebit vos omnẽ
veritatẽ. Effrene ſiquidem membrũ eſt lingua, & difficulter
regitur, atque ideo diſciplina ſpirit⁹ ſancti multũ indiget.
Pulchrum eſt applicare, quia filius in diuinis eſt verbũ, ſpiri
tus ſanctus eſt lingua. & quia per linguã formatur verbum
*Pſal. 44.* etiam per ſpiritũ ſanctũ incarnatus eſt filius ex Maria, ideo
que lingua eſt ſcribæ velociter ſcribentis, nã quod eructat
verbum bonũ, hoc officiũ eſt linguæ ſcribentis, hoc eſt, ſpiri
tus ſancti. extende ad placitum. In ſymbolis omnia plana.

Hæc iam coniungendo facile eſt videre, quur linguæ fue
*Gregor.* rint igneæ, quoniã vt Gregorius ait, Exterius apparuerunt
linguæ igneæ, & interius facta ſũt corda flãmãtia. In his lĩ
guis igneis apparuit ſpiritus ſanctus omnes enim quos hic
implet, ardere facit ſimul & loqui. Nos quoque ſi examina
*Ignis.* uerimus proprietates ignis, videbimus quidnã hic ignis ſpi-
ritus ſãctus operat⁹ ſit in apoſtolis, & adhuc operetur in no
bis Cernimus vtique quã affabre adornatũ ſit cælũ lumine
ſolis, lunæ & ſtellarum. Cęlũ ſuo lumine vegetat terrã & ve
lut exhilarat, calore omnia viuificat, germina producit, &
fertilia cũcta facit. Ad hæc, ignem ex duro ſolemus excute
re ſilice cum chalybe, ad arcẽdum horrorẽ & profligandam
terrã noctis caliginem. Ad ignem eſculenta coquuntur, q-
*Leuit. 6.* bus vitam ſuſtentemus. Metalla quoq; duriſſima molleſcũt
*Num. 18.* igni, vt poſſint elaborari In cultu diuino quondã iugis arde
bat ignis in altari, & holocauſta cõburebantur ad ignẽ. Pul
chrum hoc etiã eſt & ab ethnico poeta vetuſtiſſimo diligen
ter obſeruatũ, Quod qui lumen de alieno lumine accẽdit, fa
*Ennius.* cit vt nihilominus ipſi luceat, quum illi accenderit. Spiri-
ualiter hæc operatur ſpiritus ſanct⁹ in piis cordibus, vnde
nõ immerito per ignẽ deſignat⁹ eſt, quoniã ſupremas vires
rationales animarum noſtrarũ illuminat, atque animæ no

ſtræ inſtar ſtellarũ ſunt. Ille externum quoq; cõuictum no ſtrũ in terra pacificat, honeſtum ſtudioſumq; efficit, iuxta il lud Pauli præceptum, Exemplũ eſto fidelium in verbo, in cõuerſatione, in fide, in caſtitate. Et quia (vt ait Bernardus) charitas ſpiritus non poteſt eſſe ocioſa, ideo vbicunque ille per charitatẽ habitat in homine, fructũ multũ affert. Simi liter & ignis diuini amoris ex cilice excutitur cordis duri ſed id forti ferro piæ orationis. nã vt animi ferro & adamã te ſint duriores, illos tamẽ feruor & ignis emollit ſpiritus ſancti per gratiam & charitatẽ. Sic nimirum durũ cor erat Pauli Chriſtianos perſequẽtis, multumq; ſitientis ad effun dẽdum ſanguinẽ Chriſtianorum. Nõne tamen pulchre mi tigauit illud gratia dei, vſqueadeo etiã, vt vas fieret electio nis? ita enim Grego. in quadã homilia declarat, & Hierony mus de vilico ex Theophylo dicit, Ex ſublimi miſit ignẽ in oſſa mea, & erudiuit me. Sicut etiã ignis (vt ait Chryſo- ſtomus) cõburit ſpinas, ſic ignis gratiæ cõburit ſpinas cõcu piſcẽtiæ in ſuperbia, auaritia, libidine. Et ſicut flãma ignis mouetur ſurſum, ita nos ſpiritus ſanctus erigit in ſpẽ ſuper norum quẽadmodum eleuauit ſpiritus Ezechielẽ inter cę- lum & terrã. Semper itaq; debet ignis in altari cordis no- ſtri, & holocauſtũ offerre deo, non prauas concupiſcentias diabolo, vt impleamus illud Paulinũ, Spiritu ambulate, & deſideria carnis nõ perficietis. Et ſic de aliis ſymbolis. Nec quis admiretur ſpiritum ſanctũ per ignis ſpeciẽ deſignari, quoniã ille amor diuinus eſt patris & filij. Amor aũt ferui- dus ardet, vt recte etiã ignis hic deſignet æternũ amorẽ dei, ſicut & Sophonias dixit, In igne zeli dñi deuorabitur om- nis terra, hoc eſt, in ſpiritu ſancto, quãdo prædicatũ eſt euã geliũ terrenni affectus & cõcupiſcentiæ idolorũ perierũt Extende ſymbola ad conuenientias ſacræ ſcripturæ, & ha- bebis quatuor aut quinque ſermones. Nouus itaq; ille do ctor ſpiritus ſanctus in linguis igneis apparuit, & apoſtolos docuit omnes linguas, vt omnibus gentibus annunciare poſ ſent immenſam dei magnificẽtiã. atque ideo quidem in lin guis apparuit diſpartitis, quod eo magnis decebat, quiã deus per peccatũ linguas hominũ cõfuderat in ædificatione tur ris Babel. Qũo autẽ variis linguis loquuti ſunt apoſtoli, nõ cõueniunt in eo omnes, exiſtimantibus quibuſdam eos ſua natiua lingua & vernaculo eſſe loquutos, puta Hebræa, au

*1.Ti.4.* *Bernar.* *Act.9.* *De vigil.* *Chryſo.* *Eze.8.* *Galat.5.* *Sopho.1.* *Gene.11.* *Variæ lin guæ apo- ſtolorum.*

aditores vero omnes ratos ſe ſingulos eos ipſorũ lingua loquutos. Quod vt miraculũ magnum fuerit, vnicã linguã tot diuerſarũ linguarum generibus eſſe intellectã, tamẽ ait
*Beda.* Beda, mai' futurũ fuiſſe miraculũ audiẽtium quam loquẽtiũ, ſi ſinguli audientes pro ſua quiſque lingua intellexiſſet quæ apoſtoli vnica lingua Hebrça dixiſſent. Vnde quũ potius cogitãdum ſit, ſpiritũ ſanctũ miraculum hoc tantũ in ipſa apoſtolorũ perſona fuiſſe operatũ, quibus etiã miſſus eſt, ſupra ſingulos viſibilis apparuit, ideo credendum eſt magis, eũ illis omnes linguas infudiſſe, quod admodũ decebat veritatis magiſtrum. fuit idem neceſſariũ apoſtolis, qui futuri erant omniũ populorum præceptores, vt eorundem linguas nõ ignorarent. In eius rei argumentũ, quia ſeptuaginta duæ perhibentur eſſe in mundo linguæ, totidẽ ſi elegit
*Rabanus* Chriſtus diſcipulos, vt auctor eſt Rabanus. Ad hęc videmus ipſi nõ tantum Hebraice, ſed Græce eos ſcripſiſſe. Petrus quoque & Paulus ſine dubio Romæ Romana ſunt lingua loquuti, atque in Arabia Arabice. Quod ipſa etiam litera in cõtextu ſatis arguit. ſic enĩ habet, Repleti ſũt oẽs ſpiritu ſctõ, & cœperũt loqui variis linguis. Ecce, loqui cœperunt. nõ audire: fuit ergo miraculũ hoc non audientiũ, ſed loquentiũ apoſtolorũ vñ & ſequitur, prout ſpũs ſanctus dabat eloqui illis. Ecce quod ſpũs ſanct' eis dedit hoc eloquiũ variis linguis. Nouũq; hoc adeo erat ſanctificationis ſignũ, vt in ore eorum, omnia genera naſcerentur linguarum. Et hec manificentia eſt eccleſiæ, qua ſuperat ſynagogam, ea in
*Pſal.75.* Iudæa tãtum erat, eccleſia nunc per vniuerſũ diuiſa eſt or-
*Gene.11.* bem, vbi fides prædicatur & euangeliũ annunciatur. Sic apoſtoli Babylonicam turrim per multitudinẽ linguarũ nõ edificarunt, vt iſti peccatores, qui ab opere ceſſarunt quum non poſſet eorum turris ad cælũ vſque extolli. Verum apo-
*1.Pet.2.* ſtoli turrim eccleſiæ vniuerſis linguis exædificarũt, eius altitudo in cælũ vſque protẽditur, quum caput ipſius ſic Chriſtus. neque id mirum, quoniam turrim hanc apoſtoli non humano conſilio, ſed inſtinctu ſpiritus ſancti non ex lateribus literis, ſed lapidibus viuis & electis conſtruxerunt. Eratque hoc auditu mirabile homines ex vulgo, ſimplices & imperitos, quiq; nullis perfectionib' apud exteras nationes alienarum ſibi linguarum notitiam comparauerãt, omnibus iis qui aderant, ſuas natiuas linguas eſſe loquutos, Miraculum

hoc fuit vtique manifeſtum adeo vt ne tergiuerſandi quidẽ vlla remanſerit ibi ſuſpicio, neque calumniandi occaſio. vnde & dicebant qui audiebant, Nõne ecce omnes iſti qui loquuntur, Galilæi ſunt? & q̃uo audiuimus vnuſquiſq; linguã noſtram in qua nati ſumus? Parthi & Medi & Elamitæ, Arabes, aduenæ Romani &c. Hic nimirum impulſi ſunt, vt palã viderẽt & admirarẽtur virtutẽ dei. atque ideo hodie ad primũ ſancti Petri ſermonẽ crediderũt tria milia hominũ, & baptizati ſunt. Iam & vos inuocate propitium numẽ, & gratiam ſpiritus ſancti implorate &c. Si vis potes facere ſermonem de ſeptem donis ſpiritus ſancti, aut per ſymbola eas, & dic quomodo ignis extinguatur, & applica de extinctione gratiæ Chriſti. Aut per oppoſitum, de ignis conſeruatione: facile habebis quatuor aut quinque ſermones, *Act. 1.*

## *DIE DOMINICO SANCTISSIMAE ET* INDIVIDVAE TRINITATIS, EVANGELIVM IOANNIS III.

*Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, Matthæi vltimo. vel, Ex ipſo & per ipſũ & in ipſo ſunt omnia, ipſi honor & glorio in ſecula ſeculorum ad Rom. XXI. Sanctus, ſanctus, ſanctus dominus deus ſabaoth. Eſaiæ VI. Induc vnum ex illis, quocunque placuerit tibi.*

QVærat hic principio aliquis, quur tandem hoc feſtum ſanctæ trinitatis in hunc diem dominicum celebrari ſit ordinatum, proxime à feriis penteco ſtes. Reſpondebitur illi, quoniam ſtatim poſt aduentũ ſpiritus ſancti cœptũ eſt caedi, in baptiſmo exprimi & vſurpari fides ſimul atque confeſſio dei patris, filij & ſpiritus ſancti. Antehac eñi profundiſſima illa ſanctæ trinitatis myſteria quamuis per ſe immenſa & ineffabilia, nunquam ita erant certa tribus nominibus diſtincta & cognita, tantiſper dum committeret dominus, iuberetque diſcipulos ſuos baptizare in nomine illarum trium perſonarum. cõuenie-

bat etiã hoc pulchre, vt quum multa haberemus Chriſt
ſta, iamq; illud ſpirit⁹ ſancti peregerimus, in quibus ſem
*Trinitas olim incognita.* etiam pater glorificatur & magnificatur, iã illud quoq;
ſtum gereretur, quo ſingularum triũ perſonarum gloria
iunctim proſequeremur & celebramus. Porro ſi inqui
quur nõ trium perſonarũ fides expreſſe cognita fuerit h
minibus etiã ante Chriſti natiuitatẽ, audi: fuit hoc ign
vulgo hominũ, quoniã iuuenilis adhuc ætas mũdi naſc
capere myſteriũ hoc tãtum nõ potuiſſet. ſic expectand
fuit donec inueteraſceret cũ tempore mũdus, iãq; ex m
tis miraculis cognoſceret deũ patrẽ. incarnato dehinc
filio, potuit illud magnũ arcanũ trinitatis que magno p
dicantium labore hominibus inculcari & perſuaderi.

Neque adhuc in veteri teſtamẽto trinitas misericor
exhibuerat, quã nunc cognoſcemus nos & ſcimus per fi
quod hominem quem creauit deus pater, filius redemit
ſpiritus ſanctus eundem accendit igne charitatis ſuæ, q
uis hæc tria trinitas tota operata eſt, eo quod opera trin
*Damaſ.* tis (auctore Damaſceno) ſunt indiuiſa: attamẽ per huiu
di opera, diſtictio nobis patuit perſonarum. Hæc enim
*Gene. 1.* patris fuit, Faciamus hominem ad imaginẽ & ſimilituc
noſtram. filius autẽ humanã naturam, in qua & paſſus
*Mat. 3.* aſſumpſit, ſed ſpecies columbæ ſuper Chriſtum, quãuis
eſſentiã ſpiritus ſancti, tamẽ præſentem eius poteſtat
ſibiliter demõſtrauit. Cæterum quod arduum ſit & diffi
trinitatem intelligere, atque ideo à cõmuni hominũ c
multũ alienũ, quiſque facile experietur ipſe, qui con
fuerit intellectu ſuo eius myſterio indagare: ꝙ facere ſ
nõ debẽt rudes adhuc & ſimplices ne incidãt ĩ laqueos
boli, ſimul funibus errorũ inuoluti, ſicut antiqui hære
Arrius, Sabellius, Manichæus, Macedonius & alij. Tibi
rim qui hæc magna aſſequi nõ potes, ſatis eſt credere ꝙ
ſint in diuinis perſonæ, quarum vna alia nõ eſt, & tamẽ
dem habẽt eſſentiam, vnam deitatem, potẽtiam & ſapi
tiam æqualem &c. à ſeculo in ſecula ſeculorum. Hic nõ
*Lib. 1. de trin. c. 3.* periculo licebit diu inſiſtere ſingula inueſtigãdo, vñ r
ait Auguſtinus, Vbi quæritur vnitas trinitatis, nec peric
ſius alicubi erraturi, nec laborioſius aliquid quæritur,
*Eccl. 2.* quicquã fructuoſius inuenitur. quare & prohibuit illud
ritus ſanctus per Sapiẽtiam, dicẽtem, Altiora te ne quæ

riſ,& fortiora te ne ſcrutat⁹ fueris,ſcrutator enim maieſta- *Prou.25.*
tis opprimetur à gloria.hinc & Sapiens vetat talia ſcrutari, *Sap.9.*
quum ait, Difficile æſtimamus quæ in terra ſunt, & quæ in
proſpectu ſunt inuenimus cũ labore:quæ in cælis ſunt autẽ,
quis inueſtigabit?Si quis cupid⁹ myſteriorũ velit animi ſui
cogitatione quantũuis intenta inquirere,quomodo fili⁹ dei
ab æterno ſolum a patre ſit genitus,vtiq;nõ inueniet illud,
ſed iubebitur fixo pede conſiſtere & conquieſcere,dicendo
cum propheta,Generationẽ eius quis enarrabit?ſicut & ſan *Eſa.53.*
ctus Ambroſius libere atque ingenue fatetur,inquiens,Im- *Ambro.*
poſsibile eſt mihi vt intelligam myſteriũ diuinæ generatio
nis Præ omnibus ergo aſſumẽda eſt fides eccleſiȩ,ea tenen
da eſt,ſicq; via ingrediẽs media tutiſsimus ibis. Quod ſi cui
donatum eſt à deo aliquid ſublimius inquirere,id quoq; fa-
ciat,ſed cũ timore & humilitate. 2 Etſi triũ perſonarum *Trinitas*
trinitas in diuinis populo ante Chriſti incarnationẽ māſe- *in veteri*
rit incognita,fides tamen hæc in veteri teſtamento nõ om *teſtamen-*
nino fuit abſcõdita,& iis qui tunc à deo præcipue fuerunt *to doct.*
illuminati. Moyſes nanq; dũ ſcripſit illud in dei perſona pa *Gene.1.*
tris, Faciamus hominẽ, vtiq; de vnica perſona ſic loquutus
non eſt,ſed pluribus:vtiq; nõ angelis,quoniã ij deũ in creã *Gene.18.*
do adiuuare nõ poſſunt quicquã Sic Abrahã quoq; myſte-
rii trinitatis cognouit,quãdo veniẽtibus ad ſe angelis,tres
quidẽ ille vidit,ſed vnũ adorauit.Intellexit ſine dubio hoc *Daniel5.*
ipſum & Daniel,cõſpicatus in pariete ſcripturã ſcribi trib⁹
digitis,quã tamẽ deus vn⁹ vna manu faciebat,vbi eſſentia ĩ
trib⁹ telligitur pſonis.ij ſiquidẽ digiti illi tres ſunt,de quib⁹
Eſaias dixit, Quis appendit tribus digitis molẽ terræ. Aut *Eſa.40.*
quis tã impudens ſiue pertinax erit,vt nõ credat Eſaiã quo *Eſa.6.*
que illud intellexiſſe, quando in ſpiritu audiuit Seraphim
duos clamãtes & concinentes, Sanctus,ſanctus ſanctus dñs
deus ſabaoth,plena eſt omnis terra gloria ei⁹? Quia autem
Iudæi audiẽtes illum clamorem apoſtolorũ poſt miſsionem
ſpiritus ſancti in ſua excæcati ſunt infidelitate,in ei⁹ rei ar
gumentũ addit propheta,Impletã eſſe domũ fumo(domus, *Eſaie.6.*
id eſt,templum.)fumus viſum impedit, dũ moleſtus, & in-
gratus eſt oculus.ita infidelitas Iudȩos impediuit,quomin⁹
viderint quod ſanctus eſt pater,ſanctus fili⁹,ſanctus & ſpiri
tus ſanctus.Atq; ideo ſtatim ibi ſequitur,Excęca cor populi
huius,& aures eius aggraua.hinc in hodiernum vſque diem

ſumus eſt in oculis Iudæorum, dum nõ credunt trinitatem
*Apoc.5.* perſonarũ ĩ vna eſſentia diuina. Nos autẽ qui intra mœnia
ſanctæ eccleſiæ detinemur, quib⁹ aperuit librũ agnus ipſe
Chriſtus domin⁹, hoc eſt, manifeſtauit occulta ſanctę trini-
*In capite* tatis myſteria, ideo quotidie clamamus in ſacrificio miſſæ,
*Libri.* Sanctus, ſanctus, ſanct⁹ dominus &c. Quumq; Dauid ait in
perſona Chriſti, In capite libri de me ſcriptũ eſt, quodnam
eſt caput ſiue principium illud, niſi primus liber Moyſis de
creatione mũdi? ſed vbi Moyſes de eo ſcripſerit, Chriſt⁹ ip
ſe aperit, qui iterrogãtibus Iudęis quis eſſet, reſpondit, Ego
principiũ, qui & loquor vobis. Quo reſpõſo docuit ſe prin-
cipium illud eſſe loquẽs eis in primo libro, in quo de ſe ſcri
ptum ſit, iuxta teſtimoniũ Dauidis. ſic autẽ eſt legere apud
*Gene.1.* Moyſen à capite, In prĩcipio creauit deus cælũ & terram.
Quod quęſo aliud eſt principiũ niſi filius dei, in quo cælũ &
*Ioan.1.* creata ſunt? ſane illud etiã Ioannes teſtatur, dicẽs, Omnia
per ipſum facta ſunt. Ita nimirũ deus pater cælũ creauit &
terram in principio, hoc eſt, in filio. Statim poſtea ſequitur,
*Gene.1.* Spiritus domini ferebatur ſuper aquas. Et hic tibi tres illas
in diuinis perſonas, expreſſas in primo veteris teſtamenti
libro, ca.1. (Vide petrũ Nigri in diſputatione cõtra Iudęos
plura argumenta conquirentẽ ex primo capite, ex eo quod
dicitur elohim, quod dicitur breſchit bara, ex nomine item
tetragrãmaton. ſed iſta mitto, quia nõ ſunt pro cõmuni po-
pulo.) Poſſent ad longũ iſtiuſmodi cõplures loci induci,
ex quib⁹ nõnullos velut vno faſce collectos proponem⁹. Da
uid inquit, Verbo domini cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris
eius oĩs virtus eorũ. Ecce hic dominũ patrem: verbũ, filium:
& ſpiritum, ſpiritum ſanctum. per hos tres cæli creati ſunt,
quamobrẽ alio loco in vnico vnius pſalmi verſu ter deum
cõmemorat, inquiẽs, Benedicat nos deus deus noſter, bñdi
*Pſal.60.* cat nos deus, nõ quod tres dii ſint, ſed de⁹ vnus in trib⁹ p-
ſonis. Sic etiam cũ dominus cõmitere Moyſi, quomodo fra
ter eius Aaron benedicere deberet filiis Iſrael, iuſſit vt ſic
*Num.6.* diceret, Benedicat tibi dominus & cuſtodiat te, oſtẽdat dñs
faciem ſuam tibi & miſereatur tui. Cõuertat dominus vul
tum ſuũ ad te, & det tibi pacẽ. Hic quoq; in hac benedictio
ne nomẽ domini ter exprimitur, ad demonſtrandã trinita-
tem perſonarũ in diuinis. Huiuſmodi locos plurimos ex ve
teris teſtamẽti ſcriptis colligere poſſem, ſed nobis Chriſtia

nis hoc magnopere neceſſariũ non eſt,quũ habeamus euangeliũ viuũ, in quo manifeſte nobis perſonæ tres in vna eſſentia diuina ſunt annunciatæ. Vide Galatinũ,ſi placet,& Porchetum. 3 Quũ iam nõ ſufficiamus cognoſcere quomodo tres perſonæ ſint in vna diuina eſſentia,adhuc tamẽ imbecillitatis intelleᶜ⁹ noſtri miſertus deus,imaginẽ quãdã nobis dedit,per quã in cognitionẽ dei venire poſſimus. Oẽs enim creaturæ,vt ait Auguſtinus,clamãt deũ eos feciſſe,creatoremq́; illum ſuũ profitẽtur.idẽ alibi dicit,Oportet vt creatorẽ per ea quæ facta ſunt,intellecta cõſpiciẽtes trinitatẽ intelligam⁹.huius enim trinitatis veſtigiũ in creaturis apparet.Pręcipua diuinitatis veſtigia in angelis & hominibus cõſpiciuntur,puta creaturis rationalibus in quib⁹ & imago dei exiſtit.Ipſum vero hominẽ magno conſilio creauit deus ad imaginẽ & ſimilitudinẽ ſuã ſiquidẽ ipſum tanq̃ dominatorẽ creaturis omnibus in terra pręficere volebat, quo ſublimiorib⁹ etiã donis cũ illuſtrauit. Mitto ꝙ in illis etiã verbis trinitas deſignatur,quãdo dixit dominus. Faciamus(ecce patrẽ) hominẽ,ad imaginẽ(ecce filiũ) & ſimilitudinem noſtrã(en ſpiritũ ſanctũ.) Et quod deus filius ſit imago patris,Paulus teſtatur,dũ cũ vocat inuiſibilem imaginẽ dei:& alibi,ſplẽdorẽ gloriæ & figurã ſubſtãtiæ eius.ſed quo pacto homo ad ſimilitudinem dei format⁹ ſit,paulo poſt explicabimus. Ad ſimilitudinẽ factus eſt, quia ideo creat⁹ eſt, vt diuinam bonitatẽ ſequeretur,quæ eſt nimirũ ſpiritus ſanct⁹. Eſt autẽ imago dei pręcipue in anima hominis hoc modo, quia ex ſentẽtia Auguſtini ſunt in anima potẽtiæ tres, memoria,intelligentia,voluntas.aliquãdo nominat nominibus actuũ,aliquãdo potentiarũ. Noli tamẽ apud Auguſtinum intelligere per memoriam,recordationem rerum cognitarun,ſed vim atque potentiã intelligẽdi:& vt eſt ſub actu,dicitur intelligentia,ideoq́; appellatur memoria fecunda. Ipſe igitur animam tuam conſidera,quæ intellectus tui & volũtatis origo eſt,atq́; in eo ipſa dei patris imago extiſtit.quid illa parit?primum verbum cordis,notitiam alicuius rei,quæ & ipſa imago eſt filij dei,qui etiam ex vtero paterni intellectus naſcitur. Vnde iam vides cur filius dei verbum patris dicatur,nõ quod ſit verbũ oris quod in aere profertur,ſed verbũ eſt paterni cordis,quod pater ipſe ab æterno genuit ex ſuo intellectu. Vox quidẽ illius externa Ioan-

*Galatinus. Porchetus.*

*Lib. 11. de ciuit. cap. 4.*

*Lib. 6. de trini.*

*Roma. 1.*

*Col. 3.*

*Hebra. 1.*

*Anima imago dei.*

*Auguſt.*

*Ioan. 1.* nes fuit,ſed filius verbũ erat:iuxta illud , In principio erat verbum.& iterum,Verbũ caro factũ eſt. Quum primũ ergo *Lib. 14. de trini.* anima aliquid cognoſcit,ſtatim ſequitur amor,dicente Auguſtino,Non viſa amare poſſumus,incognita nequaquã,cũ nihil diligatur niſi cognitum.Atq; ea ſpiritus ſancti imago eſt,quia ille à patre & filio qui verbum eſt & cognitio,procedit ſiue ſpiratur per diuinã voluntatẽ ab ęterno.Sic ergo iam profectam videm⁹ imaginẽ dei in anima hominis,quoniã ſubſtantia animæ deſignat patrẽ,memoria & intellect⁹ filium,volũtas autẽ & amor ſpiritũ ſanctũ. Sequitur quod quãuis omnes eſſentiales perfectiones ęque cõmunes,imo & idẽ ſunt tribus illis perſonis,vni tamẽ perſonæ præ aliis attribuũtur,non tanquã propriæ,ſed appropriatæ, ratione *Appropriata perſonarum.* proceſſionis ſuæ ex alia perſona.Res exemplis eſt aperiẽda & cõmonſtranda vt clarius intelligatur.Patri potentiã tribuimus,ſapientiã filio,& bonitatem ſpiritui ſancto,quãuis ſinguli tres æque ſint potẽtes,ſapiẽtes & boni.Quæres igitur quare alteri perſonæ aliquid plus aliis tribuatur.Reſpõdetur,quod etſi ſpientia tribus perſonis eſt cõmunis,imo & vna omniũ triũ ſapiẽtia eſt,quia tamẽ filius dicẽdo à patre procedit,verbũ ei⁹ eſt,à quo & giguitur ex ſuo ipſius intellectu , ideo ſapiẽtia ei appropriatur,quãuis oẽs tres æqualiter ſint ſapientes.Ita bonitas cũ ſit perſonis tribus æqualis, ſpiritui tamen ſancto approprietate tribuitur,eo quod ille amor eſt & procedens ſpiratur.eius enim proceſſio,ſpiratio eſt)à patre & filio per voluntatẽ.(quia voluntas eſt principiũ quo)Iam vero ea natura amoris & voluntatis eſt , ꝙ nihil niſi ſub ratione boni deſiderãt , cũ hoc ſit bonum ꝙ oĩa appetũt,& ratio boni ſit ratio appetibilis.i.Et hic.ideo quodcũq; vel amori vel voluntati vel bonitati tribuitur, id omne apropriatur ſpiritui ſancto.Et ob hãc cauſam eidem *Ioan. 10.* tribui ſolet remiſſio peccatorũ,vnde Chriſtus apoſtolis ſuis daturus poteſtatẽ remittendi peccata,prius dedit eis ſpiritũ ſanctũ Sic patri potẽtia tribuitur,quoniã & illi⁹ imago anima eſt nõ minus quã potens eſt verbũ producere & volũtatem,atq; eodẽ modo pater initiũ eſt totius trinitatis Non hic me clam eſt,quod cõmuniter dici ſolet,quia inter homines plerũq; patres vetuli ſunt & viribus non ita validis, ne hoc idẽ de deo patre cogitetur,potentiã ei tribuim⁹.Et quia filij in iuuentute plerũq; ſtolidi & imprudentes ſunt , quod

filio dei nō cōpetit,proprie ipſum ſapientem vocamus:de inadequum illud ab homine ſpiratur,vt plurimū cuius furio ſum ſit(iuxta illud quod Eſaiæ,Quieſcite ab homine ſpiri tus in naribus eius eſt)ne hoc videatur etiam in deū cadere dicere ſolemus bonitatē ſpiritus ſancti.Verū prior illa ratio firmiori innititur fūdamēto in iis & pluribus etiā aliis intelligēdis. 4 Iánne videtis quā inpudenter Iudæi inſimulēt nos de m ultitudine deorū,quū tamen confiteamur vnā eſſentiā diuinā,ita quod tres illæ perſonæ ſint de⁹ vn⁹ & verus?ita enim in lege ſcriptū eſt,Audi Iſrael dominus deus tuus.deus vnus eſt.Et ꝙ ait deus per os Dauid,Iſrael, ſi me audieris,nō erit in te deus recēs,neq; adorabis deum alienū,Ego enim ſum dñs deus tuus,hoc vtiq; etiam nos firmiter credimus & cōfitemur,ita tamē,vt ſimul cū vnitate eſſentiæ ſtet trinitas perſonarū,ſicut ſuperi⁹ ex vtriuſq; teſtamenti ſcriptis cōfirmauimus,ipſeq; Moyſes toties declarauit,vt recte dixerit etiā dñs Iudæis,Si Moyſi crederetis, crederetis forſitan & mihi.de me enim ille ſcripſit,locis iā ſupra allegatis. Verū cæci Iudœi, videre nil potuerūt prę-ſumo malitiæ ſuæ,multoq; propenſiores fuerunt ad violādas ſcripturas quam ſane intelligēdas,eoſq; erroris incuſauit dominus,quod nec ſcripturas ſcirent neq; virtutem dei. Turpiſſime etiam aberrarūt hic hæretici,qui ex patre,filio & ſpiritu ſancto.vnā voluerūt facere perſonam. Aliquādo inſuper magis inſaniuit Arius, dū negauit filiū verum eſſe deum ſed purā dixit eſſe creaturam,quod quidā neochriſtiani noſtro hoc deplorato ſeculo conati quoq; ſunt aſſerere. Sed proh deū immortalem,quāta hæc blaſphemia eſt, Chriſto Ieſu ſaluatori noſtro ſuam velle eripere diuinitatē,bonum longe eminentiſſimū?Atque multum laborauit, plurimūq; ſolicita eſt circa hāc hæreſim eccleſia. Impegit hic etiam magna erroris naui per æquora vectus Macedonius, duas tantum concedens in diuinis perſonas,deum patrem filium.nāque ſpiritum ſanctum concedebat non deum, ſed purā eſſe creaturā,Iſtos & iſtiuſmodi errores omnes nos decet explodere,atque cum eccleſia firmiter credere,tres eſſe perſonas quidē:ſed tamen eſſentialiter deum vnū myſterium autem hoc magnū reuelauit nobis Chriſtus,dum apoſtolis ſuis tradidit baptizandi formulā. ibi nimirum viuētis dei verum nomen oſtendit,quod in frontibus ſuis opor-

*Eſaiæ 2.*
*Deut. 6.*
*Pſal. 80.*
*Ioan. 5.*
*Sabelli.*
*Arrius.*
*Mat. vlt.*

bis carnem ſuam dare ad manducadũ?putabant enim ſe cor
pus eius comedere debere vt aliã carnem,quæ venit in ma
cello à lanio. Quibus contra dominus oſtendit panis huius
manducationẽ plane neceſſariam eſſe,& hinc ſequũtur ver *Ioan.6.*
ba euangelij huius,Caro mea vere eſt cibus,& ſanguis me⁹
vere eſt potus. Quibus ille verbis nouorũ pariter & veterũ
refutat errorem Capharnaitarum. Sicut enim aduerſus hũc
Chriſti ſermonem cõſurrexerunt Capharnaitæ, ipſiſque iã
tandem diſcipuli domini cum ipſis offendi cœperũt,dicen
tes,durus eſt hic ſermo,& quis poteſt audire eum?ſane cru-
dus nimis videbatur illis cibus hic,nec poterant mãdurare *Caphar.*
eum:ita poſt illos ſurrexerũt adhuc noui Capharnitæ , vt *veteres*
Berengarius quidã diaconus Andegauẽſis.in Gallia & poſt *& noui.*
eum. Vuiclæph in Anglia,noſtroque hoc ſeculo prohdo-
lor Carolſtadius Zuinglius. Ecolãpadius. Bucerus,Capi-
to,& huiuſmodi alij falſi prædicatores multi in Germania,
nolunt etiam cum Chriſto vniuerſaq; eccleſia carnẽChriſti
vere eſſe cibum,retrocedunt autem cum Capharnaitis,non
amplius iã ambulantes cum Chriſto,ſed dicũt,Duruseſt hic
ſermo. Quomodo poteſt ille nobis carnẽ ſuam dare ad man
ducandum?Tã impudenter blaſphemi iſti homines loquũt
de corpore Chriſti,quaſi iã ex media Tartara venirent,ob-
liti omnino omnipotẽtiæ diuinæ,immemores etiã miracu
lorum Chriſti,conantur omnia fidei noſtræ myſteria dimi
nuere,ſimulque aſtringere ſub humani intellectus capacita
tem. Non formidãt hoc ſibi ſumere, vt annitãtur nos in ec
cleſia ſancta priuare maximo illo theſauro & precioſiſſimo
ſolatio,quod habemus ſanctiſſimi corporis Chriſti & ſãgui
nis eiuſdem,pro quo offerunt nobis crudum neque benedi
ctumpanem piſtorium. Atq; hic quidem labor & conat⁹ eſt
diaboli,in quo adeo elaborat vt omnem deuotionẽ eximat
Chriſtianis,nõ ignarus vtique quantũ patiatur in cõmodũ
ex ſacramẽto corporis Chriſti,quod pias hominũ mẽtes ita
eleuat in deũ,ita omni deuotione perfundit,ita in dilectio
ne dei ſuccendit & inflammat,dum recolũt immẽſam dile
ctionem Chriſti,qui etiam corpus & ſanguinẽ propriũ in
ſui memoriã atque adeo pignus,amoris relinquere verit⁹
non eſt. Quod enim vel ſaxeum pectus nõ mitigetur,deiq;
miſericordiam non admiretur,dum recogitat hoc illud eſſe
corpus verum,de Maria virgine natum,in mundo conuer-

ſatum,quodq; ſuper mare ambulauit, quod pro nobis ſanguinem ſudauit:corpus inquã illud,quod pro redemptione vniuerſi generis humani captũ,ligatũ,conſputum,flagellatum,ſpinis coronatum,crucifixũ denique & mortuum eſt? Ipſum hoc corpus in quo Chriſtus reſurrexit, cœloſq; aſcẽdit,& in eodẽ reuerſus iudicabit viuos & mortuos,daturus iis qui erunt à dextera vitã æternã, ſiniſtros condemnaturus. Quis obſecro non etiã adamantinũ animum ſuum excitet,hæc meditãdo, ad deũ in charitate ſimul & timore? quis non ſtupeat ad hoc tam admirãdum ſignũ charitatis? Quando autẽ impius iſte Capharnaitarũ error apud multos iam increbuit,diſſerẽdum nobis & dicendũ aliquid eſt contra eũ, ne vel catholici in eũdem impingant,ſeducti à fide eccleſiæ ãtiqua & indubitata,vel qui ſemel in illã ſunt prolapſi,de reſurgẽdo & reſipiſcendo aliquando cogitent. Et principio quidẽ ante omnia Chriſti verbis credere debemus in euangelio,quũ ſit ipſe via,veritas & vita.ſic autẽ

*Ioan. 16.* ait,Caro mea vere eſt cibus Ecce quis nõ malit fidẽ habere Chriſto profitenti carnẽ ſuam vere eſſe cibum,quam nouellis iſtis Capharnaitis,ſomniãtibus illam nõ vere, ſed typice tantũ & figuratiue eſſe cibũ aiunt enim iſti corpus domini non vere eſſe in ſacramẽto, ſed panẽ figuram ſolummodo & ſignum corporis Chriſti exiſtere cum quibus,vide

*Caro Chriſti vere in ſacramento.* obſecro, quomodo conueniat illud quod Chriſtus ait, Caro mea vere eſt cib⁹.ſiquidẽ ea cibi operatio,eſt vegetatio vitæ.vita autem veriſsima eſt, quæ ad ſummã vitam quã proxime accedit,quæ vita gratię eſt & gloriæ.Itaq; caro Chriſti vere eſt cibus,eo quod hominem & nutrit & commouet ad illam ſupernam vitam gratiæ & gloriæ:quoniã nihil immundũ eſt in cibo corporis Chriſti. Simili modo de ſanguine dicit,Quia ſanguis meus vere eſt potus,Vere potus ſan

*Eſa,25.* ctiſsimus,in quo nihil impurũ,ſicut in aliis poculentis. Verum de hoc poculo propheta inquit,Faciet dominus omnibus populis in monte hoc cõuiuium pinguium,conuiuium vindemiæ,cõuiuium pinguiũ medullatorũ,vindemiæ deſecatę. Mirumq; adeo fieri ſolet,quod ea ſunt homines iſti temeritate,vt audeãt tã clara verba Chriſti lacerare & ꝓſcindere pro ſuo lubitu,aduerſus eccleſiã totã, omniũq; ſancto-

*Chryſo.* rum patrũ ſcripta audeant,Chryſoſtomus ait,Vt eos in prædictis cõfirmet,hoc ſubdit domin⁹,ne obſcure loquutũ in

parabolis arbitrarétur: ideo vere prædicat illud fieri oportere, vt mâducetur corpus Chriſti. Præclare etiã Theophy laƈtus, oportet, inquit, nos quũ audiuerimus, Niſi ederitis carnẽ filii hominis, nõ habebitis vitã, in ſumptionib⁹ diuinorum myſteriorũ indubitatem retinere fidem, & nõ quęrere quo paƈto. nam animalis homo, hoc eſt, qui ſequitur cogitationes humanas & animales, nõ eſt capax eorũ quæ ſunt ſuper naturã & ſpiritualium: atque ita & ſpiritualem eſum carnis dominicę nõ intelligit, cuius qui nõ ſunt participes, nõ erunt participes vitę æternę. eo quod non ſuſceperũt Ieſum, qui eſt vita æterna, quoniã non ſuſcepit Chriſtũ Ieſum qui eſt vita æterna. Poſſem in hoc multas inducere auƈtoritates doƈtorum, ſed breuitatis ſtudio prætermitto, eáſque ſub finẽ cõmodius introducã. Et quod verũ corp⁹ Chriſti vere, pręſentialiter & realiter, quod aiũt ſit in venerabili ſacramẽto altaris, probatur ex eo quod dominus ait ãte hoc euãgeliũ, Panis quem ego dabo vobis, caro mea eſt, quã dabo pro mundi vita. Et hic quoque dominus promittit ſe panẽ apoſtolis ſuis daturum, qui ſit ipſa ſua caro, neque tamẽ de pane illo loquitur, quo paulo ãte tot hominũ milia pauerat. Si igitur omnẽ vndique circunſpiciamus ſcripturã, & conſideremus, vbinam præſtiterit dominus quod hic promiſit, nihil vtiq; inueniem⁹ niſi ipſam cœnam, qua dedit eis panẽ, eumq́ue omnipotenti ſua benediƈtione trãſmutauit in carnẽ propriam. Et ne ambigeres de carne quã tãdem intelligeret ille, adiecit, Quã ego dabo pro mũdi vita (ita enĩ in Greco bis ponitur, dabo.) Cõſtat autẽ quod caro illa quam dedit ipſe pro mundi vita in ara crucis, vera eius caro eſt, quam ex virgine matre ſuſcepit, & nõ ſicut falſo crediderũt Manichæi, quod corp⁹ phãtaſticum habuerit, non vere carneum.

Contextus hic tantum apud me valet, concludit & ligat. vt ſit vel hoc fundamentũ tantum ſufficiens, ſi aliud nihil extaret, ad captiuandũ intelleƈtum meum, & in ſeruitutem redigendum ad obſequiũ fidei. neque id ego ſic vel ſolus, vel prim⁹ intelligo. olim ante nos Beda ſic ſenſit, quod hũc panẽ tunc dominus dedit, quando myſterium corporis & ſanguinis ſui diſcipulis tradidit, & quãdo ſeipſum obtulit deo patri in ara crucis. Eadẽ quoque ſententia Theophylaƈti eſt, qui in illo etiã loco ſic ait, Manifeſte nobis hoc lo-

*Theop.* *Manich.* *Beda.* *Theop.*

co de myſtica cōmunione corporis ſui dicit. Et infra, Attē de quod panis qui à nobis in myſteriis māducatur, non eſt tātum figuratio quædam carnis domini, ſed ipſa caro domi ni. Non enim dixit, Panis quem ego dabo, figura eſt carnis ſed caro mea eſt. Tráformatur nanque arcanis verbis panis ille per myſticam benedictionem & acceſſionē ſancti ſpiritus, in carnem domini. Nō poſſum mihi tēperare quin plura Græci huius epiſcopi ſuper hac re verba recēſeam. Ne quem cōturbet, inquit ille, quod credendus ſit panis caro. etenim & in carne ambulāte domino, & ex pane alimoniā admittente, panis ille qui māducabatur, in corpus eius mu tabatur, & ſimilis fiebat ſanctæ carnis eius, & in augmētum & ſuſtentationē cōferebat iuxta humanū morem. Igitur & nūc panis in carnē domini mutatur. Dices, Atqui carnem nō videmus, ſed panem. Reſpondeo. quia illud noſtra gratia fit, ne forte cum faſtidio abhorret quiſpiam, quia ſi carnem præ oculis cerneremus, non multū alliceremur ad cōmunionem ſacramenti. cōdolens ergo imbecilitati noſtræ dominus, fecit per omnipotētiam ſuam, vt ſanct⁹ panis noſtro offeretur cōſpectui eo modo, quo alias manducare ſolemus, & in fidei meritum. 3. Quis porro inficias eat, Chriſtianū multo plus credere oportere verbis Chriſti, quā quibuſcunque aliis mēdacibus & vanis ſpiritibus? Conſtat itaque & in confeſſo eſt apud omnes, quod in huius ſacramēti inſtitutione accepit dn̄s panē, fregit & dixit, Hoc eſt corpus meum. ſimiliter & calicem poſtquā cœnauit, dicēs, Hic eſt calix ſanguinis mei &c. Hoc ita vnanimiter ſcripſerunt

*Mat.*17. tres euāgeliſtæ, Matth Marcus, & Lucas, atque iis tribus ac

*Marc.*14 cedit quart⁹ teſtis Paulus, qui idē commemorat. At quomo

*Luc.*22. do tādem fieri poſſet, vt ſi hæc fuiſſet Chriſti ſentētia, quæ

1.*Cor* .11. nunc neochriſtianorū impietas eſt, vt hic nō corpus ipſum ſed figura eius ſimul & ſanguinis exiſtat, vt null⁹ ex illis vel verbo vnico eius faciat mētionē? Imo omnes in re tā ardua conſentientes, ſcribūt dn̄m dixiſſe, Hoc eſt corpus meum. Et adſunt qui Capharnaitis iſtis credāt, dicentibus nō eſſe hic corpus domini. O errorē impiū, ò temeritatē inſignem, tam præcipitāter & cōfidenter aliquid affirmare aduerſus

*Cyrillus.* totā eccleſiam, quæ mille quingentis iā hactenus annis illud cōſtantiſſime obſeruauit. Docuit idē Cyrilus eodem modo, quo nos hic fecimus properādo textū ſic em̄ ait, No-

li dubitare an hoc verũ ſit,cũ manifeſte dicat, hoc eſt cor pus meũ:ſed eo magis verba ſaluatoris tui in fide ſuſcipias quoniã veritas eſt & nõ mentitur. Suffragãtur huic ſenten tiæ oẽs alii etiã vetuſtiſſimi. ita Ambro.in lib.de Sacramẽ tis,quem etiã Augu.vidit & laudabit,inquit,Antequã con ſecretur,panis eſt:vbi autem acceſſerit cõſecratio,de pane fit caro Chriſti. Cõſecratio autẽ quibus verbis eſt, & cuius ſermonibus dñi Ieſu,in quo facta ſunt omnia iuſſit enim dñs,& omnis creatura generata eſt. Vides ergo quã opera torius ſit ſermo Chriſti?Si eñ tanta eſt vis in ſermone do mini Ieſu,vt inciperent,eſſe quæ nõ erant,quãto magis o- peratorius eſt vt ſint quæ erãt,& in aliud cõmutentur?Etſi verbum dei in aliis rebus operatur,quomodo nõ in cæleſti bus operabitur ſacramẽtis? Non diuerſum eſt quod habet Chryſoſto.homil.83.ſuper Matthæũ, & homilia 60.& in homilia de ꝓditiõe Iudæ,quũ ait,Nũc ille præſto eſt Chri ſtus,qui illam ornauit mẽſam,ipſe quoq; conſecrat eam.nõ enim homo eſt,qui propoſita cõſecratione menſæ domini corpus Chriſti facit & ſanguinẽ,ſed ille qui crucifixus eſt pro nobis Chriſtus.Sacerdotis ore verba ꝓferũtur,ſed dei virtute cõſecrãtur & gratia.Hoc eſt,ait,corpus meum,hoc verbo propoſita conſecrantur.Eiuſdẽ quoque ſententiæ eſt Auguſt.ad Iulianum comitem,& Ioan.6.Pſal.33.& in lib. de ſerm.domini in monte,Sicut operatione ſpiritus ſancti vera caro creatur ſine virili ſemine,ſic per eundẽ cõſecra- tur ſubſtantia vini & panis in carnem & ſanguinẽ Chriſti. Supereſt nobis adhuc Cyprianus, qui & ipſe audiẽdus eſt, quumque multis in locis probet verum Chriſti corpus eſſe in ſacrmẽto,tamen ſuper allegato textu in ſermone de cœ na domini aperte inquit.Panis iſte quem dominus diſcipu- lis porrigebat,non effigie,ſed natura mutatus,omnipoten tia verbi fact⁹ eſt caro:& ſicut in perſona Chriſti humani tas videbat̃,& diuinitas latebat:ita ſacramẽto viſibili inef fabiliter ſe diuina infudit eſſentia,vt eſſet religiõi circa ſa cramẽta deuotio,& ad veritatem cuius corpus ſacramenta ſunt,ſyncerior pateret acceſſus vſque ad participationẽ ſpi ritus. Satis itaq; nobis tres illę auctoritates ſcripturę quo ad literam,vt ſunt ſcripturę à ſpiritu ſancto,expoſitæ à ſan ctis patribus,& receptæ:ab vniuerſali eccleſia ꝓbãt pſua- dentque nobis,vt firmiter credamus Chriſtum verum cor-

*Lib.4.c. 4.& 5. In proœmio de do ctri. Chriſti.*

*Chryſo.*

*Auguſt. Cypria.*

pus ſuũ apoſtolis in cœna dediſſe ſub ſpecie panis, ſicut etiã nũc transformatio illa fieri ſolet in ſacrificio miſſæ, cui ſane maiores noſtri, qui fæliciter hac vita ſunt perfuncti, & plurimũ ſanctimoniæ detulerũt, & ſancte religioſeq; ſunt venerati. Hinc inter Germanos dici cœptum, quãdo ſub eleuationẽ corporis Chriſti pulſus fieri ſolet, pulſari ad trãſmutationem. Aut quænam hæc alia trãſſubſtãtiatio (liceat hic interim cũ ſcholis ſic dicere eſt, niſi quod per conſecrationẽ ſacerdotis, deinde per virtutẽ & efficaciam ſummi ſacerdotis Chriſti ſubſtãtia panis & vini mutatur in corpus & ſanguinẽ Chriſti? Atque hæc illa mutatio eſt, qua locũ habet illũ Chriſti verbum, Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Deprecemini dominũ deũ &c.

## HOMILIA II.

Quando principio huiuseuãgelij dominus carnem ſuam vere cibum eſſe prędicat, occaſione inde accepta, cõſulto me facturum exiſtimaui, ſi aduerſus nouorum Capharnaitarum errores & blaſphemias docerẽ veritatẽ corporis Chriſti in ſacramento altaris. quod & ſuperiori homilia feci nõ enim facile committendum eſt, vt error iſte paulatim irrepat in eccleſiam quæ nos lõge precioſiſſimo theſauro, ſummoq; ſolatio hui⁹ ſalutiferi & venerabilis ſacramenti nititur priuare. Quãuis etiã apertiſſima illa verba Chriſti, cuique Chriſtiano ſatisfacere debeãt ad cõfirmandam fidei circa hoc ſacramentũ veritatem, tamen ex ſuperabũdanti viſum eſt plura adhuc teſtimonia colligere & afferre pro hoc venerabili ſacramento. Primũ itaq; occurrit mihi locus Pauli, qui ſic ait. probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat & de calice bibat. Qui enim mãducat & bibit indigne, iudiciũ ſibi mãducat & bibit, nõ diiudicãs corpus domini. Quibus verbis cõmonefacere voluit Corinthios ſuos Paulus, quoniam cibus hic non ſit eiuſmodi quo quotidie veſcimur ad neceſſitatẽ corporis & ſuſtẽtationẽ: ſed quod talis ſit ille, quo quiſquis veſcitur indigne, is iudiciũ ſibi manducat, ſicut paulo ante hæc verba etiã ait, Qui ũque manducauerit panẽ hunc, & biberit calicem domini endigne, reus erit corporis & ſanguinis domini. Quaſi diceret, nemo iocũ & luſum reputet cibũ illũ, quia corp⁹ Chri-

1. Cor. 11. 1. Cor. 11. *Reus corporis domini.*

ſti,eſt cuius reus efficitur,quiſquis ipſum mãducat indigne. Atqui inter neochriſtianos oportet aliquẽ multo veſci pane piſtorio,in hoc vt reus corporis Chriſti efficiatur. Sed video naſutulos quoſdã euaſionẽ hic parare ſibi & dicere,quũ panis ille piſtorius quo ipſi vtũtur,ſignũ hic corporis Chriſti,quicunq; eo veſcatur indignus,hunc quoq; dehoneſtare ſignificatũ illud,puta corpus Chriſti. Nihil proderit autem eis quod ſic elabi cogitãt.ipſiq; indeſinẽter imagines Chriſti,Mariæ,& ſanctorum omnium violant,confringunt, deſtruunt,cœna & luto coinquinant,planeq; comburunt, omnino iam ex propria ipſorũ confeſſione & iudicio,in Chriſtum,Mariam & ſanctos dei redundabit contumelia, quam inferunt imaginibus eorum. Atque hinc iam vident quantum blaſphemarint hactenus deũ,Mariã & ſanctos, dũ more Iudæorum & Turcarũ,imagines ſanctorũ vndiq; deſtruxerũt in templis,& omnibus triuiis ac cõpitis: tam inſigni temeritate,vt nihil ſupra,ſed de iis alias plura. Nunc vt ad verba Pauli reuertar,non dicit ille qdem abſolute peccare eos qui Indigne ſumunt ſacramentum corporis Chriſti,quo modo Moyſes dicit in veteri teſtamẽto, Omnis homo qui acceſſerit ad ea quæ conſecrata ſunt,in quo eſt immũditia,peribit coram dño. Sed magnum quoddã peccatũ oſtendit eos facturos,eo q rei erũt corporis & ſãguinis dñi. Ita idem pbat nos iã grauius peccare iis qui offẽderũt in lege: quũ ait, Quãto magis putatis deteriora mereri ſupplicia,qui filium dei conculcauerit,& ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit? Hoc autem recẽtes faciunt Capharnaitæ,qui venerabile ſacramẽtum profundunt cõculcant & profanant, quo ad literam,imo quod fertur,eſtq; extrema blaſphemia, ſagittis petentes transfodiunt. Hoc ita intellexit etiam Chryſoſtomus,maxime de ſanguine loquẽs. Hic ſanguis floridã nobis reddidit regiam imaginem,hic decus indelebile,hic animæ generoſitatem tabeſcere non pmittit,hic myſticus ſanguis dæmodes quidẽ expellit,ad nos autẽ angelos vocat & angelorum doiminum. Infra,Hic eſt ſalus animarũ noſtrarum. Rurſus infra: Sicut eſt magnum & admirabile ſi cũ puritate acceſſeris ad ſalutem acceſſiſti: ſi vero cum mala conſcientia,ad pœnam & vltionem. Quicũque enim immundo corde corpus Chiſti percipiunt,non alio puniuntur ſupplicio,quam quo iſti qui dominum clauis confodierũt,cruciq;

*Leuit. 22*

*Chryſo.*

affixerunt. Ait ergo ille in ſermone dñi, ne quis ſit in men- *Auguſt.* ſa domini Iudas. In eadem ſentẽtia eſt & Auguſtinus, qui in lib. de verbis domini in monte, in hæc verba ait, Domin⁹ vocat miniſtros ſuos, vt eis cibũ præparet ſeipſũ. quis autẽ auderet dominũ ſuum manducare? ſane & cũ mãducatur, nihil ei deficit, & tamen multa reſtaurat. Neque manducando corpus dominicũ in partes ſecamus. norũt enim fideles quõ manducent illud. per partes quidẽ ſumitur in ſacramẽto, & tamen totus in cælo permanet, totus in corde tuo. Atq; huiuſmodi ſacramenta dicuntur, quod in eis aliud cernitur, aliud intelligitur: & quod videtur, corpoream habet ſpeciẽ, quod autem intelligitur, fructum habet ſpiritualem.

2 Probatur etiam articulus ille fidei noſtræ, quod ipſum Chriſti corpus vere & eſſentialiter ſit in ſacramẽto altaris, ex apertiſſimis Pauli verbis, quæ ſic habent, Calix be- *1. Cor. 10* nedictionis cui benedicimus, nõne cõmunicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis quẽ frãgimus, nõne participatio corporis dñi eſt? quoniam vnus panis & vnũ corpus multi ſumus, omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. Ecce hic Paulus, qui in tertium vſque cælum raptus eſt, nos docet qualis, imo quid ſit ille panis altaris, cuius participatio communicatio vtique nõ panis piſtorij, ſed corporis Chriſti eſt. Et quid vltra deſideramus? ecce aperta habemus Pauli verba, docentis cõmunicationẽ illam eſſe corporis & ſanguinis Chriſti, nõ piſtorij panis. Obſeruandũ etiam eſt quod dicit, Vnus panis & vnum corpus multi ſumus (ſpiritualiter nimirum, quomodo & eccleſia vnum corpus Chriſti eſt) omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. Conſtat autem oẽs nos Chriſtianos nõ de pane cõmunicare piſtorio, quum non ſit aliquis panis in cælo & in terra, quẽ Chriſtiani nos omnes ſuſcipimus, niſi hic panis viu⁹ Chriſtus Ieſus. Nemo igitur Chriſtianus dubitare debet, verũ Chriſti corpus realiter eſſe in ſacramento altaris, cuius cõtrarium etiã in tribus catholicis conciliis damnatum eſt, Turonis, Vercel- *De cõſe. diſt. c. Ego Berengua.* lis & Romæ ſub pontifice Nicolao. Inſuper & auctor huius erroris Berengarius hoc reuocauit, vt teſtantur Canones. Nec quenquam mouere debent temeraria eorũ ſomnia, quę comminiſcuntur aduerſus locos præallegatos, dum eos etiã dilaniant miſere atque lacerant, ſicuti per nos in diſputatione Badenſi apud Heluetios fortiter, conſtanter, & ita vt re-

fragari nemo queat,eſt defenſum. Ipſeq; alias ſæpe obtuli me ad ignē vſq;,contra aduerſarios noſtros veritatem fidei catholicæ tueri diſputãdo. 3 Nunc ad obiecta eorum diluenda progrediamur,quibus illi conãtur ſimplices ex vulgo homines illaqueare.Verum hic non ita immorabimur, ſed breuiter expediemus.Primo obtrudunt nobis illud domini verbũ,Caro non prodeſt quicquã.quid ergo,inquiunt eſt quod caro ſumatur in ſacramẽto?Reſpõdeo,Inepte intelligũt hoc illi de carne Chriſti.quis enim vnquã tam deſperati animi eſſet Chriſtianus,vt diceret carnẽ Chriſti nihil prodeſſe,quæ ſibi cibus eſt?vtiq; prodeſt.Quod ſi carnẽ ille ſuam dedit pro mũdi vita, vt ipſe ait, vtiq; multũ prodeſt.In cœna ſic dixit Chriſt⁹ ad diſcipulos,Hoc eſt corp⁹ meum quod pro vobis tradetur An nõ ſit hoc corpus vtiliſſimum digniſsimumq;,in quo Chriſtus paſſus & mortuus, mundũ redemit vniuerſum,in quo reſurrexit,ad cælos aſcẽdit,vbi iam illud omnes ſancti ſummis votis cupiũt aſpicere?Eat nũc quiſquis volet,& dicat carnẽ illã ſanctiſsimam nihil ꝓdeſſe.Præterea ſi corpus Chriſti nihil ꝓdeſſet, etiã ſanguis eius nil ꝓdeſſet,de quo Chriſt⁹ ait, Hic eſt ſanguis meus noui teſtamẽti,qui pro multis effundetur in remiſsionem peccatorũ.Itẽ Paul' dicit,quod deus poſuerit eũ propitiatorem per fidẽ in ſanguine ipſius.Idẽ in Actis ait,Chriſtum acquiſiuiſſe eccleſiã in ſanguine ſuo. Et Ioannes teſtatur ſanguinẽ Chriſti mũdare nos ab omni peccato.Huiuſmodi teſtimoniis de corpore& ſanguine Chriſti tota vndique abũdat ſcriptura,nam & de eo Petrus ſic inquit,quod peccata noſtra ille portauit in corpore ſuo. Et rurſus Paulus dicit,In qua volũtate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Ieſu Chriſti ſemel. Quũ itaq; nemo Chriſtianus cui ſana ſit ratio,dicere poſsit aliquo modo , Caro Chriſti non prodeſt quicquã,oportet vtiq; alium hic ſubeſſe intellectum verborũ Chriſti,ita vt non loquatur ille de ſua carne.In eius rei argumentũ,quando paulo ante de carne ſua loquens,Caro,inquit,mea vere eſt cibus,nunc nõ item dicit,Caro mea non prodeſt quicquam. ſed ſimpliciter, quia caro non prodeſt quicquam,non caro illa ſua, ſed carnalis iſte intellectus,quem Capharnaitæ habebãt.hic nihic proderat,quoniã illi,vt Auguſtinus ait,carnẽ ſic intellexerunt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur,

*Ioan.6.* *Ioan.6.* *Luc.22.* *Matt.26* *Rom.3.* *Act.20.* *1.Ioan.2.* *1.Pet.2.* *Heb.10* *Auguſt*

nō quo ſpiritus vegetatur. Spiritus ergo eſt qui viuificat, qui facit, vt captiuato intellectu noſtro, credamus carnē Chriſti per modū ſacramēti ſub aliena ſpecie panis ſummi debere. Quod ſi ptinaciter nos vrgeat Capharnaita aliquis, importune volēs carnem hic ad Chriſti corpus referri, debere: tamen hoc ſuſtinere nō poterit, quod caro Chriſti ſacramētaliter ſumpta, nihil proſit. ſatis enī hoc eſt ī propoſito, carnem ſine ſpiritu mādụcatā. obeſſe magis q̄ prodeſſe, ſicut in

*Parte.2.* die cœnæ dominicæ ſatis copioſe diximus 2 Obiciunt, Si verum Chriſti corpus eſſet in ſacramēto, tres articuli fidei noſtræ corruerent. Primus, quod aſcendit ad cælos: deinde, ſedet ad dexterā dei patris: poſtremo, Inde venturus es iudicare. Inferunt ergo, Si in cælo eſt Chriſtus, vtique in ſacramento nō eſt. Qui venturus tandē eſt ad iudiciū nouiſsimū, non præuenit tēpus illud vt veniat etiam in ſacramentum. Item, ſi aſsidet patri in cælis, qūo ſimul eſt in ſacramēto? Reſpondetur, quod Capharnaitæ iſti homines miſerrimi, neq;

*Luc.1.* dei conſiderāt omnipotentiā nec Gabrielis verba attēdunt quod nō ſit impoſsibile apud deū omne verbū. Naturaliter

*Matt.28* non poſſunt corpora duo eſſe in vno loco, & tamē Chriſtus ex virgine nat⁹ eſt clauſtris inuiolatis, clauſo reſurrexit ſepulchro, & occluſis foribus ingreſſus eſt ad diſcipulos, quæ omnia naturæ aduerſantur. Quur non poſsit deus facere, vt

*Lib.6. de* etiā vnū corp⁹ ſit in multis locis? Atqui etiā anima, ait Aug.

*hiſt.c.6.* in vnoquoq; corpore, & in vno toto tota eſt, & in qualibet

*1.Cor.12.* parte eius tota eſt: eadem ſi forte quieſcat in ſiniſtra, mouetur tamen in dextra: ideoq; patiēte vno mēbro, ſimul patiūtur & omnia alia. Aut qūo idem ſol in tot milium hominum oculis eſt? qūo vox vna ſæpe à multis hominū milibus exauditur? Imaginem rei alicuius vides in vno ſpeculo vnam, illud ſi in decem fruſtra cōfringas, adhuc in ſingulis apparebit imago: quæ quū omnia à natura fiant, quis dubitet poſſe deum efficere vt idem corpus ſit in diuerſis locis? Non debent homines ſummo rerū omnium opifici poteſtatē ſuam velle imminuere. quis enim enarrare ſufficit potētias domi

*Pſal.103* ni? Humiliter itaq; potius confiteantur cum Sapiente, quod

*Eccl.3.43* magna & admirabilis ſit potētia dn̄i. Quod aūt putāt Chriſtū eo ꝙ ſedeat ad dexterā patris, nō poſſe eſſe ī ſacramēto, abſurdū eſt. Nūquid enī ille quū appareret Paulo circa Da

*Act.9.* maſcū, dereliquit dexterā dei patris. Aparuit idē Ioāni apo-

ſtolo iamiam morituro,vocās eum ad cōmune cum fratri- *1.Cor.15.*
bus ſuis conuiuiū. Apparuit & Petro,quādo dixit ad eū,Va
do Romā iterū crucifigi,ſicut refert Egeſippus,qui auctore *Egeſipp.*
Hieronymo,vicinus fuit tēporibus apoſtolorum. Affuit ille *Hieron.*
ſpectator certaminis,quod ſanctus Antonius gerebat cū dia
bolo,neq; tamen cælū dereliquit. Et quod vnū corp⁹ poſsit
eſſe in pluribus locis,partim Tomo primo probauimus die
cœnæ domini,exemplo Ambroſij,Eliſei,& ſpiritus Moyſi.
Ita credimus quoq; venturū eum in magna maieſtate terri-
bilem & magnificū die nouiſsimo,ſed interim nulla negat
ſcriptura ipſum ſacramētaliter venire in terram, vel etiam
in conſueta ſua forma,ad aliā tamen operationē ad iudiciū.

¶ Imitātur nouelli Capharnaitæ veteres, dum murmu-
rando eorū inſiſtunt veſtigiis,dicētes,quomodo poteſt hic *Ioan.6.*
carnem ſuā nobis dare ad manducādum? Quomodo poteſt
illud magnum Chriſti corpus ſub tantilla hoſtia contineri?
Vtiq, portando illi ſacerdos nō ſufficeret,aut vbi manus &
pedes eius ſunt? Huiuſmodi Iudaicas blaſphemias plurimas
inducunt,vt ſit illud iam plenū miſeria,eo deuentū eſſe no-
ſtris tēporibus,vt cogamur tantā Chriſti contumeliā audire
inter Chriſtianos. At nos paucis reſpondeamus. Totū vtiq;
Chriſti corpus eſt ſub ſacramēto ſed nō modo quantitati-
uo,ſed ſicut anima tota eſt in qualibet parte, ita quoq; cor-
pus Chriſti totū eſt ſub ſacramēto,& ſub qualibet eius par-
te totum. Quando aūt quærit neochriſtianus,quomodo hoc
fieri poſsit,reſpondet Cyrillus, Nunquā in ſublimib⁹ rebus *Cyrillus.*
illud quomodo,aut cogitemus,aut proferam⁹: Iudaicū enim
hoc verbū eſt,& extremi ſupplicij cauſa. Et inde,Quomo-
do ſummis cruciatibus digni nō erunt, qui rerum omnium
opificem deū ita contemnunt? quomodo in operibus ſuis di
cere audeant,quem totius ſapientię largitorē non ignorant,
quem omnia poſſe ſcriptura nos docuit? ſi vero Iudææ quo-
modo,etiam nūc clamas, hanc tuam imperitiā ego quoque
ſequutus, libenter quomodo ex Aegypto exiuiſti rogabo. *Ioan.6.*
Infra,Quomodo in ſerpentē Moſaica virga fuit conuerſa? *Exod.11.*
quomodo lepra manus affecta,vno momēto tēporis in priſti *Exod.7.*
num ſtatum reſtituta iterum fuit? Et inde,Quomodo in na *Num.12.*
turam ſanguinis aquæ tranſierunt? quomodo per lignū ama *Exod.7.*
ritudo aquarū in dulcedinem recidit? quomodo patres tui *& 14.*
per media maria,vt per aridam effugerūt? quomodo ē lapi- *Exod.15.*

*Ioſu.3.6.* de aquarum fontes fluebant?quomodo ſtetit Iordanis?quomodo ſolo clamore inexpugnabilis Iericho cecidit?huiuſmodi in ſcripturis multa ſunt, quorũ rationem reddere nõ poſſumus niſi omnipotentiam diuinã. 3 Obiiciunt rurſus
*Mat.26* Capharnaitę quod Chriſtus dixit,Pauperes ſemper habebitis vobiſcũ,me autẽ non ſemper habebitis:ergo nõ ſemper
*Ioan 16.* illud nobiſcũ habemus in ſacramẽto. Zuinglius in hoc ad-
*& 17.* duxit etiã verba Chriſti apud Ioannẽ,Iterũ relinquo mundum,& vado ad patrẽ.Et inde,Iã non ero in mundo,& ij in mũdo ſunt,ſcilicet apoſtoli,quum ergo aſcẽderit in cælum, non eſt dicendũ eum eſſe in ſacramento.Reſdondetur,Tribus illis ſcripturæ locis loquutũ eſſe dominum de corporali præſentia,ſicut hic in terris cõuerſatus eſt, humana preſſus neceſsitate ſic nimirum iam amplius dominũ apud nos nõ habemus, qualis erat quũ perfunderetur vnguento à Maria Magdalena,ſed nõ ideo abnegauit nobis dominus corporalem ſuam pręſentiam occulto quodã modo,& myſterialiter ſub ſacramento.Hic etiam clare patet,quomodo Zuinglius ſacras literas fortiter laceret, quoniam quum Chriſtus ait, Iam nõ ſum in mundo,peruertit Zuinglius & ponit,Porro non ero in mundo, vt ſic errori ſuo fucũ addat quantumuis hæc omnia nihil efficiant. 4 Adducunt inſuper illa Chri-
*Mat.24.* ſti verba ex Matthæo & Marco, Si quis dixerit vobis, ecce
*Marc.13* hic aut illic eſt Chriſtus,nolite credere:ergo credẽdum nõ eſt quum dicitur, Chriſtum hic aut illic eſſe in ſacramẽto. Reſpondeo,Chriſtum hic nõ loqui de corpore ſuo, ſed per Chriſtum intelligi regnum Chriſti,regnum fidei.vnde hoc loco præmonet ille ſuos de ſectis,quas orituras prędicit nouiſsimis tẽporibus,vbi clamaturi ſint Lutherani,Zuingliani,Catabaptiſtæ ſinguli iſti pro ſua ſecta, ſecũ eſſe Chriſtũ: ſed iis credendum nõ eſt,neq; deficiendum à catholica eccleſia ad ſectas perditionis.Id adeo ex præcedẽtibus verbis ſatis expendi poteſt,quoniã ante hæc verba prædixit Matthęus emerſuros aliquãdo pſeudoprophetas maloſq; Chriſtianos,qui etiã ſigna magna & prodigia ſint exhibituri ita vt in errorem deducãtur,ſi fieri poſſet,etiam electi. Neque diuerſum habet Marcus ibidẽ. Quum itaq; hoc noſtro ſeculo tot ſectę & hæreſes(prohdolor)oriãtur,& pro ſe quiſque multum glorietur ſecum,imo ſuum totum eſſe Chriſtũ, noſtrum eſt,iuxta doctrinam Chriſti,nõ decedere & exire ad

eos præmonuit enim nos Chriſtus,ita dicens, Videte quia *Mat.* 4.
ego prædixi vobis. Ex omnibus illis cuique catholico ſatis patet,quomodo Capharnaitę illi citra omne ſcripturarũ fundamentum ſeſe erigant aduerſus Chriſtũ, euãgelium & eccleſiam totã.neq; interim deterreri debẽt catholici à venerabili ſacramento,vnde tãtum fructus,vtilitatis & cõſolationis ſuſcipere licet per totum huius vitæ decurſum,memores huius quod Ambroſius ait,Iam menſæ cæleſtis honore ſuscipior,epulis meis non pluuia inundatur,non terrę partus laborat,non arborũ fructus:potui meo nõ flumina quærenda,non fontes,Chriſtus mihi cibus,Chriſtus mihi potus eſt,caro dei mihi cibus,& dei ſanguis eſt potus.Quiſquis enim ſic diligit & honorat glorioſũ omniq; veneratione digniſſimum hoc ſacramentum,is vtique in hoc tempore gratiam dei impetrabit & poſt hanc vitam,vitã ſempiternam, quam omnibus nobis concedat optimus maximus deus & dominus noſter,Amen.

## HOMILIA III.

CAro mea,dixit domin⁹ ad Iudæos,vere eſt cibus,& ſanguis meus vere eſt potus Qui mãducat meã carnem,in me manet,& ego in eo.Quiſquis ergo ſecũ habere deſiderat ſalutis vitæq; datorem,ſaluatorẽ animæ,is carnẽ Chriſti mãducet,& ſic Chriſt⁹ in eo manebit,ipſeq; in Chriſto,& tũc implebitur illud Pauli, Tẽplũ dei ſanctũ eſt quod eſtis vos.Hæc ergo mutua manſio eſt per incarnationẽ fidei,deuotionis & charitatis.ſiquidẽ vbi hæc ita ſpiritualiter fiunt in anima,tunc illa corporalis mãducatio cõfirmatur,& hinc ſacramentum illud charitatis & cõmunionis dicitur.quicunq; autẽ non manent in Chriſto,nec Chriſtus in ipſis,non manducant cibum hunc cũ fructu,ſed perditione.Sed vt domin⁹ pręcedẽtia verba de manducatione corporis ſui cõfirmaret,probat illud non ſine ratione.dicit enim,Sicut miſit me viuẽs pater,& ego viuo propter patrẽ, & qui mãducat me,& ipſe viuet propter me.Vide hic quomodo ille ſit cibus,quo pacto vitam largiatur æternam, qa à patre miſſus eſt per incarnationẽ,qui & vitam ei largitus eſt.Vult ergo dicere;Viuo ego in humana natura cuius vitæ ratio eſt miſſio paterna.ita quoque quod viuitis vos in cauſa eſt,quia participes eſtis mei,meq; adeo perfruimini.Pulchrum eſt quod dicit Hilarius,& dignum quod hic recen-

*2. Cor.6.*

*Lib.8. de trin.*

ſeatur, De veritate, inquit ille, carnis & ſanguinis non relictus eſt ambigendi locus, Nuc enim vt ipſius domini profeſſione & fide noſtra vere caro eſt, & vere ſanguis eſt. Et hac accepta atq; hauſta id efficiũt, vt & nos in Chriſto, & Chriſt' in nobis ſit. Et infra, hæc ergo vitę noſtrę cauſa eſt, quod in nobis manenté per carnẽ Chriſtũ habem', victuri per eũ ea conditione, quia viuit ille per patrẽ. Inducit inſuper probationem adhuc fortiorẽ, Hic eſt panis qui de cælo deſcendit. Quicunque credit panem hunc deſcẽdiſſe de cælo, facile credet eundem quoque dare vitam. deſcendit de cęlo panis viuus, vt qui antea fuerat panis angelorum. nunc etiam eſſet panis hominum. Quæras, quomodo hic panis deſcẽdat de cælo. ſi enim corp' Chriſti panis ille eſt, caro autẽ ei' ex virgine ſumpta eſt, quomodo deſcendit de cęlo? niſi forte ſic res habeat, vt Valẽtin' dixit hæretic', quod Chriſt' cæleſte ſecum corp' cælitus attulerit, neq; aliquam veram carnem aſſumpſerit ex Maria, quod vt falſum & erroneũ eſt, ita iã olim ab eccleſia condemnatum, ergo adhuc manet in dubio, quod quæſitum eſt ſuper illo verbo domini, Hic eſt panis qui de cælo deſcendit. 2 Reſpondent hic doctores, quod quanuis Chriſtus ſecũdum diuinitatem vere eſt cibus, ſicuti & trinitas tota, quamobrem ſuperi' dixerat, Ego ſum panis viuus qui de cælo deſcendi. Atque ſic exponendo nihil habet difficultatis. Attamen quia hic cœpit de pane loqui ſuæ carnis de ea etiam ſunt intelligenda hæc verba, neque declinandum ad errorem Valentini ſed, quum duæ naturæ in vna perſona Chriſto ſint vnitæ, eſt hic communicatio idiomatum vtriuſque naturæ. Id vt intelligas audi aliquãto plura, Chriſtus habet diuinam naturã ſimul & humanam, paſſus & mortuus eſt ſecundum humanam naturam, quod etiã diuinitati cõmunicatur in idiomate loquendi. ſic dicimus etiam deus paſſus, de' mortuus eſt, quæ vera non ſunt ſecũdum ſuam naturam ſed ſecundum humanam. ita hic quãuis Chriſtus quo ad humanam naturam non deſcendit de cęlo, quia autem in eo etiam diuina natura eſt, ſecũdum quam venit de cælo, ex communicatione idiomatum prouenit quod hic dicit, Panem hunc de cælo deſcendiſſe. Et ſic ait Theophylactus, Non deum nudum manducamus. tangi enim nequit & incorporeus eſt, neq; oculis nec manibus apprehendi valet. Et iterũ, Nudi hominis caro nihil predeſt, ſed quia

*Valentinus.*

*Theop. Ioan. 6.*

deus vni uit ſibi carnem ſecũdum ineffabilem cõtẽperatio nem, viuifica eſt & caro, nõ quod in naturam tranſierit dei Abſit, ſed ſic caro domini viuifica eſt vt caro dei. Atque hinc porro diſcrimẽ aperit dominus panis ſui & manna cęleſtis, quod mãducauerunt patres in deſerto, diciturq; cęleſte, nõ quod ex cęlo beatorum, ſed hoc aerio ſit profectum. & hoc vitam nemini cõtulit ęternã: mãducauerũt enim ex illo qui etiã dãnati ſunt corpore & anima: iuxta illud Pſalmi, Adhuc eſcæ eorũ erãt in ore ipſorũ, & ira dei aſcendit ſup eos, & occidit pingues eorũ. corpore quoq; mortui ſũt, dicẽte domino, No videbũt terrã de qua iuraui patrib⁹ eorum. Plane diuerſum eſt de pane Chriſti, quẽ qui mãducat, viuit in æternũ, quandiu panẽ gratiæ ſecũ ſeruat. O igitur hoĩem felicẽ vereq; beatũ, quiſquis ſic digne mãducat corpus Chriſti, & perſeuerat in gratia ſemel ſuſcepta, ſane ille viuet in æternũ, quia beati qui ad cœnam agni vocati ſunt Atque hæc de euangelio hodierno dicta ſufficiant. *Pſa.77.* *Apo.19*

3 Differendum hic eſſet, & quidẽ copioſus de magnificentia & dignitate huius feſti. Et tamen quicũq; credit, ſicuti ſuperi⁹ multis ſcripturæ teſtimoniis cõprobauim⁹, eſſe hic verũ Chriſti corpus, facilime cognoſcit, quantũ honoris & reuerentiæ debeat deo ſuo, cõditori quoq; & eidẽ redẽptori, regi gloriæ, ſaluatori ſuo. quãuis enim feſtũ hoc debeat legitimo tempore celebrari in die cœnæ dominicæ, qua Chriſt⁹ cõmeſto iã & cõſummato agno paſchali, hoc venerabile inſtituit ſacramẽtũ: quia aũt tũc occupata eſt eccleſia in meditatiõe paſſioni Chriſti, trãſtulit illud in hũc diem. Et tñ vt ſit aliqua hui⁹ rei etiã tempore illo cõmemoratio, ſolent adhuc catholici in die cænæ dñi cõmunicare, quod ipſum magis etiã tũc ſit, vt fideles attẽtius paſſionem Chriſti meditẽtur & mortẽ, ſicut ipſe in hui⁹ ſacramẽti inſtitutione dñs cõmiſit, inquiens, Hoc facite in meã cõmemorationem. Atqui hodie illud in ſeipſo cõſideratur, ſecũdũ omnes ſalutis & cõſolationis fructus, quos ex hoc ſuſcipimus ſacramento. Ideoq; hic veneramur dominũ, ſimulq; obnoxius deprecamur, vt cõcedat nobis gratiã ſuã, qua freti, ſacramẽtũ illud ante finẽ vitę noſtrę digne ſuſcipere mereamur. Et in hoc quoq; omni honore, cultu & veneratiõe proſequimur hodie, illud venerãdũ corporis Chriſti ſacramentũ. quod tamẽ quotidie deo patri offerimus in ſacrifi- *Luc.22.*

cio miſſæ pro viuis & defunctis, pro omnibus afflictionibus & neceſſitatibus noſtris, Sacramētū inquā, quod annuatim vt minimū ſemel ſuſpimus ad agendū gratias Chriſto ꝑ paſſione ſua & morte. ſacramētū quod deſideramus ante obitum noſtrū ſuſcipere tanquā viaticū, cuius fortitudine poſſimus ambulare vſque in vitā eternā, ſicut Elias in pane ſubcineritio vſq; ad mōtem dei Oreb. Chriſtianus ergo nō

3. Reg. 1. eſt, quicūq; ſacramentū Chriſti non veneratur, qui no omnem ei reuerētiā exhibet. Quid multa? quū ipſe ſit hic Chriſtus caro ſua, ſuusque ſanguis, anima ſua ſimul & diuinitas, quiſquis hic ſe nō humiliat, ne guttulam quidem Chriſtiani ſanguinis in ſe habet. Quod autem adorādū etiā ſit hoc ſacramentū, ad longū proſequuti ſumus in homilia quadam quadrageſimæ ſuper illo Dauidico, Exaltate dominū deum

Timo. 1. noſtrū, & adorate ſcabellū pedū eius, quoniā ſanctū eſt. ſi-

Pſal. 98. cut etiam B. Auguſtinus textum hūc inducit. Neq; temere eſt quod Paulus iubeat Chriſtianum quamlibet ſuū omni-

Rom. 13 bus dare cui honorem, honorem: cui tributum, tribum &c Quur ergo nolet deo redemptoriq; ſuo reuerentiā exhibere debitam? Certū eſt in iis locis vbi diabolus homines excæcauit, nullo ſacramento deferri honorem. Et ibi tamen nemini ſubdito impune liceat magiſtratib⁹ & ſuperioribus commeritā dignamque reuerentiam non exhibuiſſe. O vitiū miſerabile, ò perturbatum rerū ordinem, vt qui curioſe honorem ab hominibus requirunt, nihil cogitent de gloria reuerenter deo impendenda. 4 Dicerent ex neochriſtianis aliqui ſacramentum hoc non eſſe adorandum, quod

Deut. 6. ſoli deo cōueniat adoratio, quum interim caro Chriſti pura ſit creatura, Moyſes quoq; præceperit dominū deum adorandum, & illi ſoli eſſe ſeruiedū. Reſpondetur, etſi humanitas Chriſti per ſe pura eſt creatura, quare & ſolla illa adorāda nō eſt. ſumma tñ illa eſt reuerētia digniſſima, quæ puræ alicui creaturæ in terra exhiberi poteſt, Ad hæc inſeparabilis eſt humanitas Chriſti, æternumq; manet vnita diui-

Damaſ. nitati, ita vt Chriſtus in æternū deus & homo verus permaneat dicente Damaſceno, & cōfeſſis idipſum etiā neochriſtianis, quod deus ſemel aſſumpſit, nūquam dimiſit. Honor ergo ille magnus eſt, quo diuinitas glorificatur. & humanitas illi vtitur. vis exemplū huic rei cōſimile? Ecce idem eſt timor, quo & ferrum caudēs & ignem formidas attingere;

quum aũt humanitas magis ſit vnita diuinitati quam ignis ferro, ſicut hac ſimilitudine etiam Theophy. vtitur, adoranda vtique eſt diuinitas, ſimul & humanitas Chriſti, ſicque Chriſtus totus, quanuis omnis & vniuerſa adorãdi ratio ex diuinitate ꝓuenit. Hinc ſequitur, bene fieri dũ proceſsiões & ſupplicationes cũ ſacramento peràguntur. quia enim hic dominus deuſq; noſter eſt, merito illi ſummũ honorẽ debemus. Iudæi Chriſtũ venientẽ Hieroſolymã turmatim exceperunt, quando adhuc ab eis crucifigẽdus erat. Et nos Chriſtiani in hac parte Iudęos nõ ſuperabimus, vt ſupplicationibus honoremus Chriſtũ triumphatorẽ, ſedentẽ iam ad dexteram patris? Quoties vſu venit, vt hoc honoris genere dignemur, principes, reges & imperatores: quur nõ idem facere mus Chriſto regũ omniũ regi & domino dominantiũ, cui data eſt omnis poteſtas in cælo & in terra? Ridẽt & ſubſannãt hic nanſutuli neochriſtiani ſimplicitatẽ eccleſię in ſupplicationibus celebrãdis, imitãtes in hoc Michol filiã Saul, quę & ipſa regẽ Dauid deridebat, quod cithara & ſaltatiõibus laudaret dñm in ſupplicatione corã arca. dixit autem ad eã Dauid, Viuit dñs, quia ludam ante dñm qui elegit me potius quam patrẽ tuũ, & quã omnem domũ eius. Sic iam poteſt eccleſia dicere neochriſtianis, quoniã ipſam iam elegit dominus præ oibus ſectis & hęreſibus. Atqui in veteri teſtamento pij homines multũ gaudiorum & exultationis, plurimum reuerentiæ habuerũt in cultu diuino, ſicut Machabæi in dedicatione tẽpli. Et vos igitur dilectiſsimi, circa hoc admirandũ corporis Chriſti ſacramentum exhibere vos tanq̃ veros Chriſtianos filios lucis, memores quomodo Dauid in ſpiritu præuidit & dixit, Miſericors & miſerator dñs eſcam dedit timẽtibus ſe, memoriã fecit ſuorũ mirabiliũ. Clamate ad dñm cum Sapiente, Quã ſuauis eſt domine ſpiritus tuus, qui vt dulcedinẽ tuã in filios demõſtrares, pane ſuauiſsimo de cælo præſtito, eſurientes replẽs bonis, faſtidioſos diuites dimittẽs inanes. ſic canit eccleſia. Panis angelorũ fit panis hominũ. Panis hic cæleſtis finem facit, & dat figuris veteris teſtamenti. O rẽ admirabilẽ, quod pauper, humilis & ſeruus veſcitur domino. Videamus quomodo de nobis dixerit Dauid, Panem de cælo præſtitiſti eis, panẽ angelorũ manducauit homo. Angelorũ eſca nutriuiſti populũ tuum. Meditemur nos chriſtianos à Chriſto cõgregatos non in ſanguine

*Theop.* *Apo. 19* *Mat. 24.* *2. Reg. 6.* *Pſal. 110.* *Sap. 12.* *Pſal. 77.*

*Exod.16.* hircorũ, ſed calicis huius communione. Vos itaque cõpel-
*Pſal.15.* lo, qui ſolide adhuc integris maiorũ veſtrorum inſiſtis ve-
ſtigijs. Tantũ illud ſacramẽtum veneremur omnes cernui, & antiquũ documentũ nouo cedat ritui, præſtet fides ſupplementũ ſenſuum defectui. Clamemus cum eccleſia, O ſalutaris hoſtia, quæ cælis pandis oſtium, bella premũt hoſtilia, da robur, fer auxiliũ. Clamemus ad Chriſtum, Domine Ieſu Chriſte, qui & ipſe huius magni conuiuii conſors es, ſimulque es conuiuiũ ipſum ſummum, ſummeque venerandum illud corporis & ſanguinis tui ſacramẽtum, in quo dator tu veniſti vt donũ, concede vt ita te hic perfruamur in terra, quatenus te adiuuãte, ad gloriã quoque tuam peruenire poſſimus. Id adeo tu præſtare dignare dulciſſime & mitiſſime domine Ieſu Chriſte, Amen.

## DE NATIVITATE IOANNIS BAPTISTAE EVANGELIVM LVCAE I.

*IN illo tempore, Impletum eſt tempus Elizabeth pariendi, & peperit filiũ. Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnificauit dominus miſericordiã ſuã cum illa, & cõgratulabãtur ei. Et factũ eſt in die octauo, venerunt circumcidere puerũ, & vocabãt eum nomine patris ſui Zachariam. Et reſpondens mater eius, dixit, Nequaquam, ſed vocabitur Ioannes. Et dixerunt ad illam, Quia nemo eſt in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Innuebant autem patri eius, quem vellet vocari eum. Et poſtulans pugilarem ſcripſit, dicens, Ioannes eſt nomen eius, & lingua eius loquebatur, benedicens deum. Et factus eſt timor ſuper omnes vicinos eorum, & ſuper omnia montana Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc, & poſuerunt omnes qui audierunt in corde ſuo, dicentes, Quis putas puer iſte e-*

Marginal notes: *Hiere.1.* — *Act.11.*

*rit? Etenim manus domini erat cum illo. Et Zacharias pater eius repletus eſt ſpiritu ſancto, & prophetauit, dicens, Benedictus dominus deus Iſrael, quia viſitauit & fecit redẽptionem plebis ſuæ.*

## HOMILIA I.

SAnctus Lucas iam ante huius euangelii contextũ enarrauerat ipſam Ioannis conceptionem, & quo modo angelus apparuiſſet Mariæ, quæ dehinc viſitauit Elizabeth, manẽs apud eum tribus mẽſibus. Interea temporis impletũ eſt elizabeth tempus pariendi, menſe ſcilicet nono. De hoc tempore extat apud Chryſoſtomũ homilia pulcherrima, qua rem hãc funditus excuſſit. ſed quia longũ fuerit nimis, forſitã etiam moleſtum perſencere ſingula, viſum eſt ex illa roſas tantum quaſdam decerpere præ cæteris elegantiores, quarũ aſpectu, imo intellectu immenſam ſitis delectationem & vtilitatem conſequuturi. Primũ itaque ſe nobis offert roſa hæc cãdens & albicãs, quod fundamẽtum ille ponit ex Zacharia qui dicit, Ieiuniũ quarti, ſeptimi & triceſimi immẽſam fore lætitiam & exultationẽ domui Iuda, & in ſolẽnitates præclaras. (Nota quod Chryſoſtomus nõ meminit quinti, quia non deſeruiebat ſuo inſtituto (Putat autem Chryſoſtomus Iudæos nunquã obſeruaſſe ieiunium illud, ſed prophetiã hanc nobis Chriſtianis eſſe conſcriptã. quomodo ergo numerandum ieiuuiũ quarti dicit ille menſes hos eſſe. eſt autẽ Martius mẽſis primus, ſicut dominus dicit ad, Moyſen Menſis iſte, ſcilicet Martiꝰ vobis principiũ, primus erit in menſibus anni. Et bene quidem, inquit Chriſoſtomus, propheta pro altitudine ſpiritꝰ ſancti initium ieiuniorum non poſuit, vt quum de ieiuniorum initio quærem꞉, ſimul & virtutem ipſorũ inueniremus Sequitur tertio quod quatuor ſunt menſes, ex quibꝰ gaudia & feſtiuitates pręclarę fiãt in Iuda, Martius quartus Iunius Septimus September, & December ille ex nomĩe decimꝰ.

*Chryſo.*

*Zacha.8.*

*Exod.12.*

*Chryſo.*

4 Sunt autem illi ipſi menſes quatuor, inſignes feſtiuitatibus conceptionis & natiuitatis Chriſti pariter atq; Ioannis. hic enim cõceptꝰ eſt die viceſimoquinto Septẽbris.

natus vero viceſimoquarto Iunii,qui nouē ſunt menſes,ſi-
Lucæ 1. cut & Gabriel dixit mēſem illum ſextum eſſe, quando ad-
huc manſit Maria apud Elizabeth tribus mēſibus.At Chri-
ſtus qui cōceptus eſt die viceſimoquinto Martii, quo eodē
die etiā mortuus eſt poſt annos vitæ ſuæ trigintaquatuor,
natus eſt viceſimoquinto Decembris,vbi etiam nouē men
ſes interſunt.

5 Pulchrum cognitu eſt , quod iiſdem quatuor die-
bus tunc fuerūt capitales illę & ſupremę quatuor totius an-
ni mutationes.duo tum ſolſtitia tū æquinoctia:quum in æ-
quinoctio autūnali conceptus eſt Ioannes, longiſſimo au-
tē æſtatis die in ſolſtitio natus eſt.(tunc enim æquinoctiū
vernale fuit fixum, tēporeq; Tiberii imperatoris, anno eius
nono ad octauum Kalendas Octobris. Ecce quantū iam va
riauit,vt Paulus Epiſcopus Foriſēm pronienſis bene ſuppu
tauit,ob minuta abundantia in anno biſſextili quum nō ſu
peret integra dies.nos etiā iſta cribrauimus in diorthōſi no
ſtra.)Dies hic apud Græcos lampadis nomē habuit,quod
tunc ſol altiſſimus appareat inſtar lampadis refulgens.
Inter Germanos quoque à verſione ſolis appella-
tionem traxit,quoniam tunc ſol auerſus à nobis
deſcendat. Contra,Chriſtus conceptus in æ-
quinoctio verno.natus autē eſt in ſol-
ſtitio hyberno,quando iam breuiſſi
ma dies erat,& ſol in imo Capri
corni decurrebat.(ita enim
tunc figebatur ſolſti-
tiū,vt Alexander
quoq; Hegius
commmon
ſtrat.)

Solſtitium æſtiuale
24.Iuni.
Natus Ioannes.

Aequinoctium vernale
25.Marcij
Conceptus Chriſtus.

NOTA

Conceptus Ioannes
25.Septembris
Aequinoctium autumnale

Solſtitium hyemale
25.Decembris
Natus CHRISTVS.

7 Omnia itaque hæc ſpirituali non carent explanatione
quur hæc ita ſint à ſpiritu ſancto ordinata, quod enim Ioã
nes ex vetula & ſterili natus eſt,ad ſynagogam pertinet Iu *Mat.11.*
dæorũ,cui iam tũc ſuus imminebat termin⁹,dicẽte Chriſto
Lex & prophetæ vſque ad Ioãnem.ideoq; & pater eius ve
teris legis ſacerdos,in annũciatione eius mutus factus eſt,
nec potuit loqui.Incepit tũc tẽpore conceptionis ſuæ dies
breuior facta,plus habere de tẽpore nocturno quã diurno, *Luc.1.*
natúſque deinde eſt illo longiſſimo die rurſus ad cremen-
tũ declinante:vnde & dixit diſcipulis ſuis,illũ oportet cre
ſcere,me autem minui.quod vtique nõ in perſona Ioannis *Ioan.3.*
accipiendum eſt,ſed ſignificatione,quoniam ille ſynagogã
repræſantabat. Qui ſuper iis plura cupit legere , requirat
Chryſoſtomus homilia 27.Viciſſim Chriſtus cõceptus eſt,
quando dies cœpit accreſcere,natúſque eſt breuiſſima die,
quũ ſol ipſe ad nos remeare cœperat:ipſe enim ſol ille eſt
iuſtitiæ,qui exortus eſt nobis:ſol legis euãgelicæ,qui tunc
oriebatur & creſcere debebat,vt vniuerſum illuſtraret mũ
dum.ideo etiam CHRISTVS nõ vt Ioannes ex vetu-
la natus eſt,quod etiam attendens Ambroſius, ait , Quod
quidẽ factum myſterium continere aliquod arbitror,vt Io-
annes qui veteri, teſtamenti figuram gerebat:ſenis mulier *ſerm.4.*
culæ frigido ſanguine naſceretur:dominus autẽ qui cæle-

ſtis regni euangeliũ prædicaret, feruentis iuuenculæ flore degrederetur. ſed iam textum ipſum aggrediamur.

2 Elizabeth impletũ eſt tẽpus pariendi. Quoad literã apertũ eſt hoc. ſiquidẽ menſis nunc nouus agebatur, immine bat igitur iã parturigo, ſed & iuxta ſcripturæ cõſuetudinẽ impletũ iam tẽpus erat, quoniã quicquid ordinauerat deus fieri prius, id omne conſummatum iam erat, præceſſerat iã annunciatio angelica, cõceptio quoque ex duobus coniu-

*Theop.* gibus iam ſenio grauatis ſupra naturam, & ſanctificatio Io annis in vtero matris, viſitatio Mariæ, quæ iã penetrib᷒ mẽ ſibus remãſerat apud Eliſabeth. vbi autẽ appropinquauit part᷒ abſceſſit: nam nouẽ ferme mẽſes prætererant a conceptione Ioãnis. viſitatio aũt illa iã operata fuerat & exultationẽ Ioãnis, & gaudiũ vetulæ matris, & prophetiã eiuſdem, ſicut audietis in feſto viſitatiõis eiuſdẽ. Omnia iã hæc fuerãt impleta, & Maria domũ profecta, impletũ ergo eſt etiã tẽpus Elizabeth vt pareret. Obſeruarunt etiã illud hic doctores Ambro. ſuper Lucã, Theoph. & Beda, quod quia ſanctorũ editio lætitiã habet plurimorũ, cõmuneq; hoc eſt bonũ, ideo moris non ſit in literis ſacris ſimiliter de malo

*Luc.2.* rum natiuitate loqui, quod impletũ ſit tẽpus eorũ, ſed in

*Gene.25.* bonis tãtũ. vnde & Lucas de Chriſto ait, Impleti ſunt dies

*Galat.4.* Mariæ vt pareret. ſic & Abrahã mortuus eſt plenus dierũ, & hic venit plenitudo tẽporis. (Cõtra illam regulã, ꝙ pleni

*Eſaia.1.* tudo ſit iuſtitiæ & perfectionis, poſſes obiicere, quia nõdũ impletæ ſunt iniquitates Amorræorũ, Gen.15. Et Eſaias dixit, Manus veſtræ plenæ ſunt ſanguine: ſed reſpondetur ꝙ

*Pſal.47.* illa plenitudo nõ eſt ipſi᷒ iniquitatis, vbi eſt vacuitas & ina

*Ambro.* nitio, ſed eſt ipſius iuſtitiæ iudicis vel ſẽtẽtiæ, iuxta il ud Pſalmi, iuſtitia plena eſt dextera tua.) Vicini audiẽtes hoc gauiſi ſunt gaudio magno. hoc enim habet editio ſanctorũ vt gaudiũ & lætitiã ſecũ afferat, quum ſit bonũ quoddã eſt mune, quod multis prouenit in bonum. Cognouerũt etiam miſericordiã dei. ſiquidem Elizabeth naturaliter iam filiũ habere & parere nõ potuiſſet: ex benignitate autẽ diuina

*Chryſo.* fuit, quod vetula iã peperit Impetrauerant aũt hoc orationibus à deo, ꝙ ex verbis Gabrielis facile intelligitur, quũ

*Ambro.* ait, Noli timere Zacharia, exaudita eſt oratio tua. Vnde in telligimus, inquit Ambr. ꝙ Ioãnẽ Zachariæ iuſtitia magis orando genuerit, quã Elizabeth ſenectus procurãdo ſuſce-

perit. Hic intelligimus, ait ille, q̄ Ioãnẽ obſecratio creauerit, nõ voluptas. Itaque mulieres ſteriles quæ prolẽ cupiunt habere, ſedulo inuocare debẽt ſanctum Ioannẽ, Zachariam & Elizabeth. Neq; immerito gauiſi ſunt vicini, quoniam contẽptæ admod ierant & abiectæ in veteri teſtam̃to ſteriles, dicente dño. Non erit apud te ſterilis vtriuſque ſexus, maledictaq; omnis erat apud Iudæos, ſi aliqua populum nõ augeret dni: vnde & Anna adeo triſtata eſt mater Samuelis, q̄ non haberet filium. Sic Sara, Sic Rachel, vxor Manue mater Samſonis. & confeſſa eſt idem Elizabeth, dicẽs, Sic fecit mihi domin⁹ in diebus quibus reſpexit auferre opprobriũ inter homines. In huiuſmodi opprobria diu fuit Anna, priuſquam admirando quodã modo pareret Maria matrem filij dei. 3 Et factum eſt, die octauo venerunt circũcidere puerum, vtique ad implendam legẽ quæ dicit, Maſculus cuius præputij caro circuncisa non fuerit, delebitur a illa de populo ſuo, quia pactũ meum irritũ fecit, ideoque & dñs dixit per prophetam, Non adiiciat vltra vt pertranſeat per te incircunciſus & immundus. Operabatur autem circũciſio in veteri lege remiſſionẽ peccati originalis, ſicut nunc baptiſmus, vt teſtatur Beda. Atqui Ioãnes in vtero matris ſanctificatus erat, quẽadmodũ deinceps clari⁹ dicetur, ergo in hũc vſum nõ indigebat Ioãnes circunciſione tanq̃ medicamento. ſed tantum in hoc, vt ſe conformaret legi. plura de circunciſione require ſupra in die circunciſionis dñi. Ex hoc tamen textu colligitur, circunciſionem olim non fieri ſolitam eſſe in tẽplo, ſed in priuatis ædibus, quo veniebat vocatus ſacerdos miniſter circunciſionis, conueniebant & cognati atque vicini, vt iam ad baptiſmum. Vocabant autẽ puerum nomine patris ſui, qui mos nõ eſt nouus, liberos parentum nomine vocari. maxime primogenitos: in quibuſdam inſuper caſibus oportebat hoc ita fieri, ſicuti legimus, Quãdo habitauerint fratres ſimul, & vnus ex eis abſque liberis mortuus fuerit, vxor defuncti non nubet alteri, ſed accipiet eã frater eius, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui, & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, vt nõ deleatur nomen eius ex Iſrael Sequitur, Et reſpondens mater eius, dixit, Nequaq̃, ſed vocabitur Ioãnes, Matri, inquit Ambro. nomen hoc à ſancto ſpiritu infuſum, quod ab angelo ante Zachariæ fuerat prænũciatũ. & quidẽ ille mut⁹ inti

*Deut. 7.* *1. Reg. 1.* *Gene. 30.* *Iudic. 3.* *Luc. 1.* *Gene. 17* *Beda.* *Deut. 25* *Ambro.*

mare nomen filij nequiuit vxori. Addit Theophylactus, for taſſis Ioánes ſibiipſi indidit nomé matriq; ſuæ cómunicauit donum propheticũ. Sunt qui putent Elizabeth illud didiciſſe ex ſpiritu ſancto tunc, quãdo Maria ipſam ſalutauit, ſicut Lucas refert impletã eã eſſe ſpiritu ſancto. Amici auté q. bus non ita cognita erat voluntas dei cum puero hoc, recuſabãt nomẽ illud tanq̃ alienum ſuſcipere, dicebantq;, Quia nemo eſt in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Vnde colligitur quod licet filij nõ appellabãtur nomine patris, patrui tamẽ nomẽ ſuſcipiebãt. nemo autem erat in cognatione Ioãnis qui tale nomẽ haberet, quia nemo in ea natus fuerat, qui dign⁹ extitiſſet hoc nõie, à gratia dei deducto. חן etenim gratiã ſignificat, & יחן cũ qui gratiã dei habet ſed nemo ita omnia gratiæ ſigna habebat, vt hic Ioánes: magnũ er

Luc. 1. go erat myſteriũ in hoc nomine Ioánis, ꝙ etiam ab angelo prædictũ erat: Vocabis nomẽ eius Ioánes. Vterq; parẽs nomen hoc cõfirmauit, vnde & admiratus eſt populus vniuerſus, quum nec pater neque alius in hac cognatione quiſquã vocaretur hoc nomine quod vtique nõ temere ab euangeliſta additũ eſt, vt intelligatur nomen nõ generis eſſe, ſed va-

Beda. Ambroſ. tis: dixit hoc idẽ ante Bedã, & Ambroſi⁹. Quare magna parentibus debet eſſe cura in nominũ impoſitione, quũ hic etiã diuinitus huic puero inditũ ſit nomẽ, ab angelo deinde nũciatũ Zachariæ, à ſpiritu ſancto aũt inſpiratũ Elizabeth, quæ qũo poterat dñi ignorare prænũcium, quũ iam prophetauerat Chriſtum? Hinc parẽtibus incumbẽdum eſt in bene auſpiciati nominis impoſitionẽ, quãdo etiã vulgo fertur, Nomẽ malum mortis auguriũ eſt. Vide ſupra in die circunciſionis domini de nomine Ieſu. Poſtremo, adhuc duo ſunt hic cõſideranda: alterum, quod circũciſio præceſſit nominis im

Theop. poſitione, cuius rei cauſam hãc reddit Theophylactus, quia prius ſuſcipiendum ſit diuinum ſignaculum, & tunc huma-

Rom. 4. num nomẽ, Vel etiam circũciſio ſignificat rerum canalium abiectionem, iuxta illud Pauli de Abraham, Signum accepit circũciſionis, ſignaculũ iuſtitiæ fidei quæ eſt in præputio. ſiquidẽ in hũc ſenſum circũciſio in veteri teſtamẽto etiã ſpi

Luc. 10. ritualiter præcepta fuit ſicut Moyſes teſtatur. dicens, Circõcidite præputiũ cordis veſtri, & ceruicẽ veſtram ne induretis amplius, & ſimilia multa extãt in lege. Nũc tamẽ in nouo teſtamẽto palam eſt. in Latina ſaltẽ eccleſia, paruulis no

mina ante baptiſmũ imponi, eo ꝙ illum præcedunt exorciſmus & catechiſmus, in quibus ille benedicitur, & præmunitur aduerſus diaboli inſultus, ſimulq; eruditur in fide, quorũ omnium quomodo capaces ſint paruuli, ſatis diximus in die aſcẽſionis domini. Alterũ, quod hic animaduertẽdum venit, eſt hoc, Quur tandẽ puer hic non debebat nomẽ habere patris, honeſtiſsimũ vtiq;. Zacharias enim dicitur memorans dominũ, vel puer domini. Quid igitur eſt quod parentes noluerũt eũ appellari hoc nomine, quũ tamen ante eũ multi fuerint clariſsimi viri? ſicut Zacharias filius Ioiadæ, & ille alter filius Barachiæ qui ea fuerunt ſanctimonia præditi, vt vtrunq; illum vno nomine obiecerit dominus Iudæis, quum corriperet eos, eo ꝙ omnis ſanguis innocens repoſceretur ex ipſorũ manibus, ab Abel iuſto vſq; ad Zachariam, ſicuti ſuper ea re multa diximus in feriis S. Stephani. Reſpondetur, quod decuiſſet vtiq; veteris & antiqui ſacerdotis nomẽ remãſiſſe puero Ioãni, ſi ſimul lex vetus mãſiſſet, vetus ſacerdotiũ & populus ille antiquus. Quis aũt conſtitutus erat Ioãnes, velut vtriuſq; teſtamẽti limes & terminus, ita vt in eo ceſſarẽt iã porro lex & prophetæ ſimul atq; ſacerdotium, nõ decebat ipſum ſeruare nomẽ paternũ. Præſcius hinc angelus eius rei, nomen quoque ſimul cum natiuitate Ioannis annunciauit, nomẽ inquam nouæ gratiæ, populo nouo, nouoq; ſacerdotio conuenientiſsimũ, tranſlato enĩ (vt Paulus inquit) ſacerdotio, neceſſe eſt vt & legis trãſlatio fiat. Hæc etiã cauſa eſt, quur Ioãnes quãuis ſacerdotis filius, in officio tamen ſacerdotali nõ ſucceſſerit patri, quoniam impleri oportebat prophetiã Eſaiæ, Ne memineritis priorum, & antiqua ne intueamini. Ecce ego facio noua, & nunc orientur. Ex rationibus ergo adductis, puer hic nomen patris non ſuſcepit, ſed nomen illud præclarũ, gratioſum & feſtiuum Ioannes, eo quod & ipſe amicus erat ſponſi. quam obrem tantam etiam apud Chriſtũ laudem emeruit ob gratiam datam &c. Oremus ad dominum.

*Tom. 4. de catechiſmo.* *Hieron.* *2. Par. 24.* *Eſa. 8.* *Matt. 23.* *Mat. 11.* *Hebr. 7.* *Eſa. 43.* *Ioan. 3.*

## HOMILIA II.

Elizabeth ecce peperit filiũ, quem circunciſum iam ſecundum legem vocarunt nomine patris ſui. reſiſtente autem matre, & vt vocaretur Ioannes contendente, adhuc reclamarunt vicini, eo quod nõ eſſet in cognatione qui tali vocaretur nomine tandẽ ergo ad patrem

*Ambroſ.* ventum eſt,cui etiam annuétes interrogarunt ipſum de impouẽdo nomine,quãuis angelus ei de affatu tantũ eripiẽdo dixerat in hæc verba,Ecce eris tacens,& non poteris loqui vſq; in diẽ quo hæc fiãt,pro eo ꝙ nõ credidiſti verbis meis, quæ implebũtur in tẽpore ſuo,ex hoc tamẽ cõtextu colligitur,Zachariã & mutum fuiſſe & ſurdũ,quoniam cum eo loqui nõ poterant,ſed innuebãt illi quẽ vellet vocari filium.
*Ambroſ.* Vnde & Ambroſ.ait, Incredulitas ei affatũ eripuerat & auditum.Quo ſigno aũt ſint vſi innuẽdo,neq; expreſsit euangeliſta,neſcire magnopere eſt neceſſariũ.Vicini forſitã putabant hoc modo futurũ,vt ille nomẽ ſuũ filio imponi cuperet.itaq; vt magis ipſi Elizabeth aduerſaretur in ſuſtinendo Zachariæ nomine,patrem ipſum innuendo interrogarunt. Verum ille poſtulatis& acceptis pugillaribus,ſcripſit,Ioãnes eſt nomẽ eius quaſi hoc vellet ſignificare,vt Beda teſtatur,Non ei nos nomẽ imponimus,qui iam à deo nomen accepit.nomẽ ille iam ſuũ habet,quod & nos ita cognouimus, non autẽ elegimus.ſic Ambroſius ait, Nomen hic nouũ non imponitur,ſed aſtruitur.Iam ante præſto aderat nomẽ paruuli,ab æterno ei diuinitus hauſtũ,ita vt nihil vltra hic fecerint illi. Atq; hoc eſt quod ꝓpheta dicit de nomine Ioanis,De ventre matris meę vocauit me dominus,& ab vtero ipſo recordat⁹ eſt nominis mei Præuiderat hoc etiã Ieremias de Ioanne,dicens,Priuſquam te formarem in vtero,noui te: & antequã de vulua exires,ſanctificaui te,& prophetam in gentibus dedi te.Quid multa?iſtud ipſum Ioãnis nomen ei nõ ab hominibus ſed à deo datum eſt,vt à grat'a diceretur,qui digito ſuo totius mundi gratiam erat oſtenſurus,dicendo,Ecce agnus dei,ecce qui tollit peccata mundi. Super eo itaq; quod ſcripſit Zacharias,admirati ſunt omnes, ipſum ſe vxori conformaſſe in nomine pueri.neque hic fuit admirationis finis.alia admirandi cauſa ſequuta eſt nõ paulo maior,dum à ſcripto ſtatim apertũ eſt os Zachariæ & lingua eius,loquutusq; is inſup eſt,& benedixit dominũ. Nouem menſibus iam mutus ille fuerat & ſurdus,qui tamen nato Ioãne rurſus loqui cœpit.vbi Beda ſic dicit,quia vox clamantis in deſerto eſt nata,merito eſt lingua parẽtis ſoluta. neque enim decebat illum parentem à laude ſilere,qui gaudebat natum iam eſſe præconem:quia labia quæ infidelitas ligarat,iam rurſus ſoluerat fides.Videte igitur,ait Ambro-

Margin notes: *Beda.* (beside "nes eſt nomẽ eius"); *Ambroſ.* (beside "non autẽ elegimus"); *Eſa.49.* (beside "uuli,ab æterno"); *Iere.1.* (beside "cerint illi"); *Ioan.1.* (beside "tur,qui digito"); *Beda.* (beside "to Ioãne rurſus").

ſius,ſancti Baptiſtæ meritũ vocem patri reddidit, ſacerdo- *Ambr.*
ti eloquium reparauit:os quos angelus alligauerat, Ioannes
abſoluit:quod Gabriel obſtruxerat,paruulus reuelauit quã-
quam & ipſe ſit angelus. Videte igitur obſecro ſancti huius
nominis virtutem,cuius expreſſo etiam muto vocem popu-
lo reſtituit ſacerdotem. ſiquidẽ quum ille antea mut' eſſet,
fructu oi & ipſo etiã ſacerdotali officio deſtitutus,vbi pri-
mum Ioannes nactus eſt ſuũ nomẽ,Zacharias fit pater pro-
pheta, pontifex Poſſent hic ad lõgum rationes tractari,cur
alicui os claudatur,& quomodo referetur,ſed volens ſuperſe
deo. Credamus(inquit Ambroſius)& nos vt loquamur,ſcri- *Ambro. ſuper Lucam.*
bamus ſpiritu myſteria,ſcribamus prænuncium Chriſti,nõ
in tabulis lapideis,ſed in tabulis cordis carnalibus. Etenim
qui loquitur Ioannem,prophetizat Chriſtum. 2 Sequitur,
Et factus eſt timor ſuper omnes vicinos eorũ & ſuper mon
tana Iudææ diuulgabãtur omnia verba hæc. O quã vere di- *Pſal. 110.*
ctum eſt à Dauide, Magna opera domini, exquiſita ĩ omnes *Beda.*
voluntates eius. Ecce vnum Zachariæ ſilentiũ,non ipſi tan
tum,quum datur ad pœnam incredulitatis & ſignũ creden-
di,proficit:ſed & cum auferrur,omnes vicinos eius miracu-
lo ac timore ſtupefacit,ſimulq́; per hoc nati iam pueri ſan-
ctimonia inclareſcit,vt etiam huiuſmodi principis Chriſtus
venturus paulatim innoteſcat. ſic enim voluit ille præcur-
ſoris ſui honorẽ præcedẽtibus ſignis in admirationẽ addu-
cere. & hinc Theophylactus ait omnia hæc facta eſſe ſingu *Theop.*
lari quadã ordinatione diuina, vt qui propheta de Chriſto
futurus,multaq́; prædicturus erat,paulatim in fidem & ad-
mirationem perueniret,vnde cognoſcerẽt alij omnes par-
tim quantus ipſe eſſet,partim quãto maior futurus ille fiet,
cui teſtimonium ipſe perhibebat. Poteſt timor iſte eo refer-
ri,quod audientes iſti Zachariã infidelitatis ſuæ tantum ha
buiſſe pœnam,metu correpti ſint ipſi,ne forte nõ creden-
tes,ſimilem inciderẽt pœnam,vt hinc dicerẽt cum Iob, Pa- *Iob. 4*
uor tenuit me & tremor,& omnia oſſa mea perterrita ſunt.

Et poſuerunt omnes qui audierũt in corde ſuo, dicentes,
Quiſputas puer iſte erit? miraculũ enim quod præceſſerat,
certum erat argumentum magnarum rerum adhuc futura-
rum. Omnes homines hoc modo debent miracula dei perci
pere corde,nec vnquam eorum obliuiſci, ſed potius dicere
cum Sapiente, Hoc quum vidiſſem, poſui in corde meo, & *Prou. 24*

exemplo didici diſciplinam. Vnde autē admirati fuerint illi, ex eorū interrogatione facile colligitur, quando inter ſe mutuo quęſierunt, quis tandem futurus eſſet puer iſte. Huic interrogationi quid ſit reſponſum, hoc loco expreſſum non eſt, & tamē ex euāgelio alibi ſatis patet, quādo reſpondens
*Lucæ.1.* Gabriel, ait, Hic magnus erit corā domino, vinū & ſiceram nō bibet, ſed ſpiritu ſancto implebitur adhuc ex vtero matris ſuæ, & multos ex filiis Iſrael cōuertet ad dominū deum
*Lucæ.1.* ipſorū. Sed & pater ipſe reſpōdiſſe videtur ad hoc, quū ait, Tu puer propheta altiſsimi vocaberis, pręibis enim ante faciem domini parare vias eius, ad dandā ſcientiā ſalutis plebi eius in remiſsionem peccatorū eorum. Inſuper Ioannes ipſe ſi quęratur qualis futurus ſit puer, ſicuti deinceps à Iudęis interrogatus eſt quiſnā eſſet. reſponderet hic idē quod
*Matt.1.* illis, Ego vox clamantis in deſerto, parate viā domini. Imo
*Mala.3.* & Chriſtus huic interrogationi reſpondens, ait, Hic eſt de
*Tomo.1.* quo ſcriptum eſt, Ecce ego mitto angelum meū ante faciem tuam. Amen dico vobis, Inter natos mulierum nō ſurrexit maior Ioanne Baptiſta. Ipſi quoq; teſtātur idipſum, dicentes, quia manus domini cum eo. Vtique enim manum domini ſentiebāt in miraculis, ſicut & magi Pharaonis, quum
*Exod. 8.* viderent cyniphes venientes atq; irruētes in ſe. inſuper tamen manus domini eſt etiam in pœna, vt Iob ait, Manus do
*Iob.19.* mini tetigit me. Et adhuc penes illos quibus gratiā & mira
*Eze.1.15.* cula oſtēdit, ſicut Ezechiel inquit manum domini factā eſſe
*1.Eſd.7.* ſuper ſe. & Eſdras confirmatū eſſe ſe teſtatur à manu domini dei ſui. Hinc liquet cui ſit accepta referēda gloria, quando omnis honor qui circa Ioannē contigit, vergebat in gloriam dei, cuius etiam manu hæc omnia fiebant.

*Super Lucam.* 3 Impletus inſuper etiam Zacharias eſt ſpiritu ſancto, & prophetauit. vbi pulchre Ambroſius ſic ait, Vide quam bonus deus & facilis indulgere peccatis. non ſolū ablata reſtituit, ſed etiam nō ſperata cōcedit. ille dudū mutus prophetat. Nemo itaq; deſperet, diffidat nemo, quia nouit deus mutare ſententiam, ſi tu noueris mutare delictum. Si nimirum Zacharias propheta factus, gratiam ſpiritus ſancti accepit in dono prophetico, quam ille vtiq; habuit per ſanctum illud nomen filij ſui Ioannis, qui ex gratia dei nomen ſuſcepit. Multa Zachariam commouere eiusq; animum eleuare poſſunt. neque enim parum ei roboris acceſsit ex angelica

annunciatione,ex viſitatione & cõuerſatione Mariæ,ex lę-titia & gaudio geſtiẽtium amicorũ,ex ꝓphetia vxoris. Tot quum ille haberet argumenta,quibus operationem ſpiritus ſancti cognoſcebat,quis non credat plurimũ etiam ſibi ac ceſſiſſe pietatis,ex qua ipſe idoneus heret ad ſuſcipiendum ſpiritum ſanctum?quem ille in omnium plenitudine quoq; perſenſit,dum tã ſublimia de Chriſto eiuſq́. pręcurſore prę dixit,multoq; altiora quam vxor eius,quæ paucis verbis ꝓ phetarat,ille autem prolixo cãtico ſiue hymno magna per-ſcrutat⁹ eſt arcana. Vſqueadeo nũquam voluit ſpiritus ſan ct⁹ mulieres multa loqui aut prædicare,ſiue docere,quãob rem & Paulus præcepit eas totum in ſilẽtio decere cum hu militate, & alibi plane ſilere eas iubet in eccleſia, quũ ei s loqui non permittatur,ſed ſi quid diſcere volũt,interrogẽt domi maritos ſuos,ſicut habet hic Gloſſa.Ideoq; Elizabeth & paucula & paucis audiẽtibus loquuta eſt, Zacharias autẽ multis & corã omni vicinia prophetauit,dicẽs,Benedictus dominus deus Iſrael,quia viſitauit & fecit redẽptionẽ ple-bis ſuæ. vbi ait Beda, Quãta ſuperni muneris eſt largitas, ſi prompta ad accipiendũ noſtræ fidei ſit pietas? Ecce hic Za charias benedicit dominũ deum Iſrael,non quod ipſum be nedicat,quoniam ſine vlla cõtradictione quod minus eſt,à meliore benedicitur.Tantũ ergo benedictionem diuinam confitetur hic Zacharias,ſimulq; pronũciat eã & laudat co ram omni populo, ſicut angelus Raphael vtrumq; docuit Thobiam, Benedicite deũ cęli,& coram omnibus viuenti-bus confitemini ei,quia fecit vobiſcum miſericordiã ſuam. Ita in omnibus laudandus eſt deus, vbique eius prædicãda miſericordia,illi ſemper gratiæ ſunt agẽdæ:iuxta illud Sa-pientis,Glorificantes dominum quantumcunq; potueritis, ſuperualebit adhuc.Zacharias porro tantæ ſuæ & tam ſubi tæ laudis in deum aperit cauſam,& ait,Quia viſitauit & fe-cit redemptionem plebis ſuæ.de hac re ille prophetico mo-re loquitur,quaſi iam factum dicens,quod proxime facien dum cognouerat. Ita enim loquũtur prophetæ de futuris, ac ſi iam præteriiſſent,vt ait Auguſtinus,ãttum ob certitu-dinem infallibilẽ.4 Cãtico illo Zachariæ quotidie vtitur eccleſia in precibus matutinis,quoniam canticum euangeli cum eſt,ad quod etiam Chriſtianos decẽter cõuenit aſſurge re,& capita ſua aperire non ſecus atq; ad canticũ Mariæ &

[Margin notes: 2. Ti. 2. — Gloſ. — Beda. — Hebr. 7. — Tho. 12. — Eccl. 43. — Beda. — Auguſt.]

Simeonis. Sunt autem qui hoc Zachariæ canticum in matu tinis eo vſurpari putant, quod quia hic dicitur erectũ nobis à domino eſſe cornu ſalutis, idipſum in reſurrectione dominica factũ hic iã recolatur, deinceps quoq; Zacharias ad filium ſic exclamat, Tu puer propheta altiſſimi vocaberis. ſic autem Ioannes preceſſit Chriſtũ, vt aurora ſolẽ. Atqui Chriſtus ſol ille extitit, vt hic quoq; dicitur oriẽs ex alto. Et hinc putant canticũ hoc in laudibus matutinarũ decantari ſolere, quanuis enim canticum virginis matris ante hoc eſt con fectũ, tamẽ hoc prius vſurpet eccleſia ex ratione prædicta. Multa ſuper hoc cantico dici poſſent, ſi ad longũ declarare vellemus: ſed quia primi duo verſus tantũ in hoc euangelio leguntur, ideo & nos reliquis ſuperſedebimus. Benedictus, inquit Zacharias, dominus deus Iſrael, quia viſitauit & fecit redemptionẽ plebis ſuæ. Viſitatio hæc per ipſam Chriſti in carnationem facta eſt, aut ſaltẽ in ea primũ incepit: atq; ea viſitatio ſalutaris vtiq; fuit, de qua dictũ videri poſſit illud

*Rationale diuinorum & Aliacen. ſuper Benedictus.*

*Iob.* 10. Iob, viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meũ de hac Chriſtus ip
*Mat.* 16. ſe loquutus eſt, dicens veniſſe ſe vt quæreret ouem quæ perierat domus Iſrael. Venit ergo ille vt paſtor, venit vt medi cus viſitare & mederi iis quæ perierãt, ſicut promiſerat per
*Eze.* 24. prophetã, Viſitabo oues meas, ſicut paſtor viſitat gregẽ ſuũ. Et de medio teſtatur ipſe quũ ait valẽtibus opus nõ eſſe me-
*Mat.* 9. dico, ſed male habentibus. Ita nimirũ nos omnemq; populũ
*Auguſt.* ſuum viſitauit dominus, vt recte dixerit Auguſtinus, Venit magnus medicus, quia paſſim iacebat magnus numerus infirmorũ, atq; ideo ſeipſum Samaritanũ appellauit, & in hoc pro remediis inſtituit ſacramẽta aduerſus peccata & omnes defectus hominũ. (vide paſſim quæ prælati præfantur in viſitatione monaſteriorum, quæ poſſunt huc aptari. vide etiam Hubertum in collationibus. Nam quæ ſolent dicere de cau ſis viſitãdis, de forma viſitationis, de effectu & vtilitate viſitationis, omnia huc quadrãt, & loci ſacræ ſcripturę abũde ſuppetunt.) Viſitauit igitur nos Chriſtus ſua incarnatione, deinde tota vita & prædicatiõe omniq; cõuerſatiõe ſua, &
1. *Pet.* 1. ſic redẽptionẽ fecit paſſione ſua & morte, dicẽte Petro, Nõ corruptilibus auro vel argẽto redẽpti eſtis de vna veſtra cõuerſatione paternæ tradidionis, ſed precioſo ſanguine tã quam agni immaculati & incõtaminati Chriſti. Et hec illa redemptio eſt quam fecit dominus in terra, de qua & Dauid

dit,Redēptionē miſit populo ſuo mādauit in æternū teſta mētum ſuū. Vere fecit ille redemptionē plebis ſuæ, quę iā plus quinq; milib⁹ annorū oppignorata fuerat dæmoni ex peccato Adæ.hāc redēptionē fecit dns noſter Ieſus Chriſt⁹ dū ſanguine ſuo peccata reſolui t,limbū cōfregit,cælos reſerauit,ſanctaque ſacramēta inſtituit,operibus bonis & exercitiis ſanctis plebē ſuā imbuit,vt ſic in hoc tēpore gratiā & poſt hanc vitam gloriā conſequeremur æternam, Amē. Pſal. 119.

## HOMILIA TERTIA DE IMMENSA *eius laude & commendatione.*

*Inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta.* MATTH. XI.

D Icturum nonihil de ſanctimonia,|de prærogatiuis & immenſa dignitate ſanctiſſimi Ioannis Baptiſtę præcurſoris domini,me mea deterret imperfectio, dehortatur indignitas & inſufficientia,maxime vero ipſe theſaurus & excelentia maximi amici dei S.Ioānis , cuius tot ſunt præconia,vt vnde primū odiar nō videā facile: & vt incepero Maxime,finē tamen quem faciā & inueniā nō habeo.ita multa affatim ſuppetunt,quæ in ſanctiſſimi viri laudem dicēda eſſent oīa. Ei tamē inter hæc percuſum me ſolatur immenſa ſancti ſui nominis dignitas,quod quū parenti muto non vocē tantum reſtituerit,ſed etiā nato illo donū contulerit prophetiæ.neq; mirum , ſiquidem vox eſt clamātis in deſerto,quo tandē piaculo nos in eius laude tacebimus,& nō potius ſperabimus, quod & ipſa os noſtrum diſertum & facūdū facturus ſit , qui patri ſuo os reſerauit? Etſi nō omnē eius ſanctimoniā ,quæq; illā conſequuta ſunt priuilegia,pro dignitate recēſere poterimus,tamen pro diligētia noſtra ſedulo conabimur videre , quid nos ſpiritus ſanctus in ſacris literis docuerit.quidq; deinceps ſanctorū patrū,qui nihil inexcuſſum relinquerunt, diligētia eruerit, idque i laudē & honorē ſanctiſſimi deoq; dilectiſſimi baptiſtæ Ioannis,eius gloria ſubinde veſtris eſt inculcanda mētibus.Tantū hic principio vna mecū inuocate dnm deum, vt ille dignetur nobis aperire oſtiū ſermonis ad annūciandū myſteria Chriſti.ſalutare virginē matrem, obnixe toto Col. 2.

pectore dicentes, Aue gratia plena &c. De magna S. Ioannis Baptiſtæ dignitate, de ſummis etiã prerogatiuis nõnibil
*Luc.1.* apud vos dilectiſſimi i Chriſto fratres dicere paréti, occurrit primo, quod ille ab angelo diuinitus miſſo ante natiuitem ſuam annũciatus eſt, quod ſane euidens ſanctitatis immenſæ argumentũ agnoſcitur. Factum eſt, inquit Lucas, quũ ſacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis ſuæ ante deum ſecũdum conſuetudinẽ ſacerdotij, ſorte exiit vt incẽſum poneret, ingreſſus in templũ domini, & omnis populi multitudo erat orans foris hora incẽſi. Apparuit autem illi angelus domini ſtans à dextris altaris incenſi, & ait ad illũ Ne timeas Zacharia, quoniã exaudita eſt deprecatio tua, & vxor tua Elizabeth pariet tibi filiũ. Qũo itaque non poſſet ille maximus eſſe, quem naſciturum angelus de cælis annũciauit ſiquidem in veteri teſtamento hoc de duobus tantũ legitur, de Iſaac nempe qui annunciatus eſt Abraham & Sa
*Gene.16.* ræ: deinde de Samſon, qui primũ matri, dehinc & patri eſt
*Iudic.13.* denũciatus. In nouo quoque teſtamẽto de nemine hoc legimus niſi de Chriſto & Ioanne, quãuis etiã extra ſcripturas hiſtoria annũciatus Annæ, quæ facta eſt ei ſuper natiuitate Mariæ, omnibus Chriſtianis pie eſt credenda, iuxta regu-
*Bernd.* la B. Bernardi, Quicquid aliis ſanctis etiam pauciſſimis eſt conceſſum, hoc Mariæ nõ eſt denegatũ (ſi nõ ſit contra cõditionem ſexus) Alterũ priuilegium Ioanni cõceſſum, hoc eſt, quod & ipſe ſingulariter à prophetis per ſpiritũ ſanctũ
*Mala.3.* eſt prædictus, quamobrem & ipſum ſingularis cuiuſdã ſanctimoniæ fuiſſe neceſſe eſt. ita enim domin⁹ dicit per Mala
*Mat.11.* chiam propheta Ecce ego mitto angelũ meum, qui præparabit viam ante faciẽ mea n. Dictũ autem hoc eſſe de Ioanne, teſtatur Chriſtus ipſe. quum ait coram omni populo, Hic eſt de quo ſcriptum eſt, Ecce ego mitto angelum meũ ante faciem meam, qui præparabit viã tuã ante te. Vbi notãdũ eſt, quod hæc verba prophetæ, à Chriſto inducuntur, non ſecus atque ſi ea deus pater loquatur ad filium. Huiuſmodi prophetia non reperitur vſquam in ſacris literis vſurpata de aliqua priuata perſona, niſi ob eximiam bonitatem & excellentiam, vel etiam malignitatem niſi de Chriſto, Maria, Ioanne, & in malis de perſona Iudæ & Antichriſti.

3 Hoc quoque non exiguum præbet in Ioanne ſanctitatis argumentũ, quod ante angelus vocauit nomẽ eius,

quam naſceretur,quoniã ſic angelus dixit adZachariã,Vo *Luc.1.*
cabis nomen eius *I*oannes,vt nõ ſit iam pro vili.& abiecto reputandũ nomen illud,quod angelus cælitus detulit.Profecto enim ſi diligentius euoluamus ſacras,literas,inueniemus vtiq; nunquam factũ eſſe,vt alicui ante natiuitatẽ ſuam nomẽ imponeretur,niſi iis qui inſignes extiterĩt in promouenda aut impediẽda ſalute populi.ſic in nouo teſtamento duos tantũ habemus,Chriſtũ & *I*oãnem,in veteri quatuor, *Luc.1.*
quorũ primus fuit *I*ſmael.eius enim nomen annunciatũ eſt Agar,quũ iam eum concepiſſet,& hic perſequutus eſt *I*ſaac *Gene.16.*
cũ poſteritate ſua.Alter cuius nomẽ antequã naſceretur ſic prænunciatum,fuit Agag,quem Balaã in prophetia ſua nominauit aliquot cẽtenis annis priuſquã ſit natus.ſic eñ de eo dixit,Tolletur propter Agag rex ei9,& auferetur regnũ illius.*I*d autẽ contigit & obuenit regi Saul,cui ablatum regnum, datũ eſt Dauidi, eo quod ille pepercerat regi Agag, *Num 24*
quem dominus præceperat occcidendum.Tertius,Cyrus eſt rex Perſarum,cuius nomen longo tẽpore antea prænunciauit & reuelauit dominus per prophetã,quem & ipſe naſceretur,quoniã ſic ille ait,Hęc dicit dominus Chriſto meo Cyro,cuius apprehendi dexteram,vt ſubiiciam ante faciẽ eius gentes,&dorſa regum vertam. Dictum hoc eſt ante captiuitatẽ Babylonicã, quam deinde ſequutus Cyrus, *I*udæos ab ea liberauit, figurã in hoc herẽs Chriſti,qui vniuerſum genus humanũ eripuit ex captiuitate & poteſtate tenebrarũ diaboli.Quartus porro *I*oſias eſt.cuius nomen reuelabatur per virum dei,qui quũ veniſſet in Bethel,dixit ad Ieroboã, *1.Re.15.*
Ecce filius Iuda naſcetur domui Iuda,Ioſias nomine.Nã & *3.Reg.13*
hic Ioſias typum geſsit Chriſti, dum ſtuduit ſedulo cultum diuinum promouere. Et ad eundem modum nomen etiam ſancti Ioannis ante natiuitatem ſuam eſt prænunciatum.

4 Sed ſint hæc parua, maiora igitur afferamus.Nam & in ipſo vtero matris ſanctificatus eſt ſanctus Ioannes, vt ſine peccato originali natus ſit,quãuis in eo fuerat cõceptus. Teſtatur illud de eo Hieremias, dicens, Priuſquam te for- *Hier.1.*
marẽ in vtero noui te:& antequam exires de vulua,ſanctificaui te.Accedit eo & teſtimoniũ Gabrielis,quando ait ad Zachariam , quia ſpiritu ſancto implebitur adhuc ex vtero *Luc.1.*
matris ſuæ.Ecce quod & in ipſo matris vtero plenus fuerit Ioannes ſpiritu ſancto, qui vtique apud eum non eſt,

*Sap.1.* in peccatis iacet,iuxta illud Sapientis,.In maleuolã animã nõ intrabit ſpiritus ſapiẽtiæ,nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Paucis quoq; gratia hęc ſãctificationis in vtero matris cõtigit,niſi quod de Maria & Ioanne certũ hoc eſt. Hinc alia ſequitur prærogatiua Ioannis,quod vni⁹ eius celebrari ſolet natiuitas,nec alteri⁹ vel apoſtoli vel prophetę: quoniã ii ſũt in peccato originali prognati. Trium autẽ dies natales cõmemorãtur in eccleſia,Chriſti,Marię & Io-*Auguſt.* annis,ſicut Auguſtinus in hodierna homilia recenſet, quã uis ſunt ex doctoribus,qui putãt pie credendũ eſſe, quod etiã plures ſancti ſint in vtero matris ſanctificati,vt Hiere-*Gerſon.* mias & alii quidã. ſed Auguſtinus in libro de pręſcientia dei ad Dardanum cap.18.aliter ſentit de S. Iacobo idẽ perhibet Egeſippus,& de Ioſeph credit Gerſon,

9 Hæc quoque ex multis magna Ioannis laus eſt, quod *Luca.1.* ille in vtero matris & propheta fuit,& vſũ habuit rationis, & ſcientiam ſpiritus ſancti:propheta enim fuit, nõ eo quidem quod in vtero matris ſit loquut⁹,ſed quia comotione ſua effecit adhuc in vtero matris,vt Elizabeth inde agnouerit Chriſtũ in Mariæ virginis vtero,quæ & ideo ad ipſã dixit,Ecce poſtquã facta eſt vox ſalutationis tuę in auribus meis,exultauit cũ gaudio infans in vtero meo. Suo itaque geſtu ſiue contactu prophetauit ille,quoniã diſcrimen non *Hiere.27* eſt aliquod, ſiue verbis ſiue operib⁹quis prophetiã declaret,ſicut & domin⁹ pcepit Hieremię,dicẽs,Fac tibi vincula *3.Re.22.* & catenas,& pones eas in collo tuo, Ita & regi Sedechie dictũ eſt ab eodem,Subiicite colla veſtra ſub iuga regis Babylonis, & ſeruite ei, & viuetis.¦Inde Sedechias fecit ſibi cornua ferrea, & ait, His vẽtilabis Syriã donec deleas eã. Volunt inſuper doctores,quod Ioãnes matrẽ ſuã prophetiſſam fecerit,ita vt quãdo Maria cognatã illã ſuam viſita-*Hom.7. ſuper Luc.* uit Elizabeth,tunc Chriſtus ſanctificarit Ioannẽ in vtero, ipſumque mũdarit à peccato originali,qui deinceps ſimul cum matre impletus ſit ſpiritu ſancto,quoniã ſic ait Origenes, Non eſt dubiũ quin quæ tunc repleta eſt ſpiritu ſancto.propter filium ſit repleta.neque enim mater priꝰ ſpiritũ ſanctum meruit, ſed cum Ioannes adhuc clauſus in vtero ſpiritũ ſanctum accepiſſet,tunc & illa poſt ſanctificationẽ filii repleta eſt ſpiritu ſancto. Atque hoc eſt quod eccleſia in hymno canit,

Hinc parens nati meritis vterque abdita pandit.

Quod aũt habuerit ille tunc etiã vſum rationis,cõmunis doctorum ſententia eſt,eum in Ioãne fuiſſe ante ætatẽ,ita quod ille inde Chriſto agnito exultarit in vtero matris fa ctũmque id eſt ex nouo hoc ſpirituali gaudio, vt teſtatur Gerſon & ſubſcribit in hymno Paulus Diaconus: *Gerſon. Paulus diaconus.*

Ventris abſtruſo poſitus cubili,

Senſeras regem thalamo manentem.

Vbi de Chriſto loquitur q erat in Maria ſicut in thalamo iuxta illud Dauidis,Tãquã ſpõſus procedẽs de thalamo ſuo., ita canit eccleſia in quadã antiphona viſitatiõis Mariæ,Ac celeratur ratio in puero nõdũ nato, inſtinctu ſacris pneumatis diuinit⁹ ſibi dato,nouit præſentẽ dominũ in virgine clã latẽtẽ,adorauit cũ iubilo ad ſeruulũ venientẽ. An porro vſus ille rationis deinceps mãſerit in Ioãne, dubitãt doctores,plerique negant,eo ꝙ fuerit illa ſuperabũdans quędã illuminatio quæ nõ diu durarit,ſicut & illa Pauli in raptu,quãdo per trãſitum vidit eſſentiã dei,vt cõmuniter ſentiũt doctores. 7 Neq; vero ſanctificatus ille tantum eſt à ſpiritu ſancto ,ſed & ab eodẽ edoctus eſt & eruditus, ꝙ in hodierna homilia Bernar. aſſerit,dicẽs. Ioãnes docuit non prædicatio,ſed inſpiratio ideoq; nõ immerito de eo loquutus eſt dominus in hũc mundũ,Ipſe eſt lucerna ardẽs & lucens.Vere ardẽs & multũ accenſa.ſuper quem ita cæleſtis flamma irruit,ſiquidẽ ab illa hora quãdo ignis iſte deſcendit de cælo,& per os Gabrielis deuenerat in aurẽ virginis, atque inde rurſus per aurẽ Elizabeth in puerũ Ioãnem,ibi nimirum ſpiritus ſanctus electũ ſuum vas impleuit,domino que Ieſu lucernam parauit.Fuit ergo etiã tũ Ioãnes lucerna lucens,ſed ſub modio adhuc.& id quidem tãtiſper, dum poneretur ſuper cãdelrbaum,quoniam eo tẽpore ſuum tantum illuminare poterat modiũ,matrẽ ſcilicet ſuam,cui magnum diuinæ bonitatis reuelabat arcanũ, noua & inſolita lętabũdæ exultationis commotione.Nã eo ipſo quo Elizabeth.Mariã domini matrẽ appellat rationẽ reddit,infantulum illũ in vtero ſuo exultaſſe ad ipſius ſalutationẽ.De hac re tamen plura alias dicemus,Oremus dominum,&c. *Pſal.18. 2.Cor.12 Bernar. Ioan.5. Luc.8.*

## HOMILIA IIII.

*Inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta. Matt. XI.*

VSqueadeo & tam excellenter diuina maieſtas ſanctum Ioannem præclaris donis illuſtrauit, vt vix ſermone conſequi queamus nos miſeri mortales, qui huiuſmodi donorũ imperiti, ea ſufficiẽter cognoſcere non poſſumus. Et tamẽ vt hic quoque deo miniſterium exhibeamus, debitumq; ſancto Ioãni honorẽ deferamus, nõnulla adhuc de hac re veſtra ſimul apud deũ interceſſione freti, differere viſum eſt, eo quo ĩ ſuperiori homilia cœpimus modo, & quia illa ferre omnia priuilegia, quę natiuitatẽ eius præceſſerũt, proſequuti ſumus, porro ad reliqua progrediamur. Vbi principio iam ſe offert illud, quod & pro octauo priuilegio cõnumerabimus, quoniã ſanctus Ioannes magnæ fuit ſaluti ſuo parẽti, qui quũ ãtea mutus fuerit, ad deſignandũ quod tunc vet. ſacerdotiũ obmuteſcere & ceſſare deberet, nunc rurſus loqui cœpit: neq; tantũ loqui, ſed & prophetare, ſicuti ſuperius circa euãgelii contextũ oſtẽdimus. Quoniã ille vt antea matrẽ prophetiſſam, ita nunc parentẽ prophetam eſſe fecit, ſimulque matrẽ gaudio ma-

*Ruth.4.* gno repleuit, vt nõ immerito cognatæ ipſius ad eam dicere potuerint, Benedictus dominus qui nõ eſt paſſus, vt deficeret ſucceſſor familiæ tuæ, & vocaretur nomẽ eius in Iſrael, & habeas qui cõſoletur animã tuam. ſic factus eſt Ioannes

*Lucæ.1.* admiratio omnibus hominibus ĩ circuitu, qui obſeruãtes hæc in cordibus ſuis, dicebãt inter ſe. Quiſputas erit puer iſte?

Sed vt iã ad titulos & prærogatiuas ſancti Ioãnis reuertamur, magnũ & hoc eſt ſancti viri elogiũ, quod ille propheta fuit dicẽte ad eum Zacharia patre ſuo. Et tu puer propheta altiſſimi vocaberis. quod autẽ interrogantibus ſe iu-

*Tom.1.* dæis an propheta eſſet, negauit ille ſe eum eſſe, rationẽ alibi reddidimus. ſiquidẽ aperta ſunt illa Chriſti verba, qui-

*Hieron. ſuper Matth.* bus plusquam prophetã eum eſſe teſtatur, Quid exiſtis videre? prophetam? etiã dico vobis & pluſquam prophetã, cuius cauſã Hieronymus affert, In eo, inquiẽs, Ioannes cæteris prophetis maior eſt, quo quem illi prædicauerũt eſſe venturũ, hic veniſſe digito monſtrauit, dicens, Ecce agnus dei qui tollit peccata mũdi. 9 Poſſet quoque hic ſingularis priuilegii loco aſſignari, quod Chriſtũ digito demõſtrauit, demõſtrãdoque teſtimoniũ ei perhibuit, vt ſic ex

*Schola.* propheta factus ſit apoſtolus. Refert hiſtoria quod imperãte Iuliano, Gentiles ſuſtinere nõ valẽtes miracula quæ cir-

ca monumentũ Ioannis fiebant in Sebaſte, diruiſſe illud, oſſaq́; eius diſperſa & rurſus collecta cõbuſſiſſe: digitũ autẽ iſtud quo ille Chriſtũ demõſtrauerat, cõflagrare non potuiſſe. quẽ deinde á S. Thecla in mõtana trãſportatũ, aiunt adhuc cõſeruari in eccleſia Maurianẽſi certũq́; eſt vnica tãtum digito Ioãnem demõſtraſſe Chriſtũ, non duobus, quod nonnulli pingunt pictores, qui licere ſibi omnia putant.

10 Hinc datur intelligi, quod etſi omnes prophetæ ſint à deo miſſi (ideo enim quibuſdã, falſis ꝓphetis exprobrat ꝙ vltro ſumẽtes ſibi prophetãdi munus, currerẽt etiã nõ miſſi) attamẽ propterea quod Ioannes excellẽtior illis fuit, recte de eo dicit euãgeliſta, Fuit homo miſſ⁹ à deo, cui nomẽ erat Ioãnes. ſingulariter ergo miſſus eſt Ioannes præ aliis prophetis, qui ante miſſi ſunt quam Chriſtus veniret, vnde & reſpõſum de eo reportare nõ potuerũt. Hic autẽ ita miſſus eſt, vt ipſe quoq; viuẽs viuẽtibus viuentẽ annuuciarit Chriſtũ. neq; id tantũ, ſed & inſuper mortuus. mortuus in limbo Chriſtũ veniſſe reuelauit, quis & peculiari quodãmodo miſſus ſit in ſua natiuitate, vt ſupra dixim⁹. 11 Plus eſſe Ioannẽ quã prophetam Chriſtus ipſe exponit, dum angelum eũ eſſe affirmat. Quod quis nõ credat eſſe maximũ, vt homo dicatur angelus? Et hoc tamẽ probat domin⁹ per Malachiam, quũ ait, Hic eſt de quo ſcriptũ eſt, Ecce ego mitto angelũ meũ ante faciem tuã. Angelum eum vocat, qui officium angeli erat impleturus ante Chriſtũ, & eſt vtique officiũ angeli longe tum ſuperius tum eminentius, quã prophetæ. Quamobrem Hieronymus ait, Vt meritoriũ Ioãnis augeret, de Malachia teſtimoniũ infert, in quo etiã angelus prædicatur. Angelũ autem hic dici putemus Ioannem, non naturæ ſocietate, ſed officij dignitate. ſiquidẽ officiũ eſt angelorũ non tantum futura prædicare, ſed etiam ad peculiares quoſdã mitti homines, per quos aliquid effectum reddatur, quorũ etia pectora illorũ inſtinctu præparẽtur. ſic miſſus eſt angelus ad Abrahã, & Iacob, Moyſen, Ioſue, Thobiã, Zachariam, Mariã & alios. Atq; ex hoc etiam munere Ioãnem fuiſſe pluſquam prophetã, ſatis colligit B. Auguſtinus li. 2. contra. Petilianũ c. 37. etiã affert rationẽ quur ille plus ſit quã propheta. proximus enim ille fuit ante Chriſtum propheta, qui Meſſiam prædixit præ omnibus quotquot ante eũ fecerũt, quoniã omnes iuſti & prophetæ

*Hiere. 14. 23.*

*Ioan. 1.*

*Mat. 11.*

*Mala. 3.*

*Super Matth.*

*Augu.*

ſuperiorũ temporũ videre cupiebãt, quomodo impleretur
*Matt.13.* quod illi reuelante ſibi ſpiritu ſancto videbãt futurum, de
quib⁹ etiã ideo dixit dñs, Multi iuſti & prophetę voluerũt
videre quæ vos videtis, & nõ viderũt: & audire quæ vos au
ditis, & nõ audierũt. Atq; ideo ille pluſquã propheta dici-
tur, quoniã prioribus iuſtis tãtũ licuit prænũciare Chriſtũ,
huic vero dãtũ eſt ſimul & annũciare abſentẽ & videre præ
ſentem, ita vt huic manifeſtũ clare fuerit, quod illi cupiue-
*Super Luc.* runt tantũ. Vnde Ambro. ait, Oſtẽſum cognouit & baptiza
uit, baptizatum adorauit, & venientẽ prædicauit atque co-
gnouit. Satis itaque multas aſſignauim⁹ rationes: quare Io
annes pluſquã ꝓpheta dicatur. & tamẽ libet adhuc illã ad
iũgere, quod iſte nõ per ſe tantũ prophetauit, ſed & per ma
*Auguſt.* trem, quam ille prophetiſſam fecit. Atque hãc fere cauſam
refert Auguſt. in mirabilibus ſacrę ſcripturæ lib. 3 c. 1. vbi
de Ioanne loquens ſic ait, Qui conceptus adhuc in matris
vtero manẽs, priuſquã naſceretur, cũ Mariæ matris dñi in-
troitũ in domum, vbi fuerat, ſenſit ſpirituali famine per os
matris, de naſcituro ex ea Chriſto prophetauit. Vbi mirari
*Num. 11.* quis poſſet circa verba illa Auguſti. ideoque ipſe ex libro
Numerorũ cõfirmat vbi ſcriptũ eſt, quomodo ſpiritus Moy
ſi in viros ſeptuagintaduos diſtribut⁹ ſit, qui deinde ſimul
cum eo ſuſtẽtarint onus populi. Quod ſi itaque ſpiritus ille
Moyſi per tot viros loquutus eſt, quomodo nõ & huius pue
ri ſpiritus, quãdo adhuc in vtero matris detinebatur, loqui
potuerit? Per ipſam matrẽ? Et hic vniuerſã ꝓphetiã Eliza-
beth, Auguſtinus Ioãni refert acceptã. Vt autẽ hoc priuile-
gium finiamus, quo dictum eſt Ioãnem pluſquã prophetam
fuiſſe, pulchre inquit Chryſoſtomus, Quur maior prophetis
Ioãnes? quoniam propinquior erat Chriſto venturo, Mit-
tam, ait, angelum meum ante faciem tuam, qui autẽ ante fa
ciem eſt, is proximus eſt. Et ſicut maximi quique proceres
regibus aſſiſtunt proximi: ita Ioannes prophetarum omniũ
digniſſimus, Chriſto etiam proximus fuit.

3 Ad hæc fuit ille Chriſti præcurſor, quod in prophe-
tia ſua pater eius cognouit, dicens, Præibis ante faciẽ do-
mini parare vias eius. In multis præcurſor Chriſti fuit Ioã-
nes, quia ante eũ cõceptus, natus, prædicare inſuper cœpit,
prior ante eum baptizauit, diſcipulos collegit, ante ipſum
mortuus deſcendit im limbum. In omnibus illis præcur-

ſor Chriſti factus eſt.& de cõceptione ac natiuitate ſatis pa tet ex ſuperioribus & teſtimonio Lucæ.Quo ad prædicatio- *Luc.1.* nem,nihilo certius eſt,ille enim pœnitẽtiam cœpit ante eũ prædicare,primu:q; regnum annũciauit cælorũ,vt ait Hie- *Hieron.* rony.ſuper Matth.quo etiam munere ſolus ante dominum, quia præcurſor eius erat,cohoneſtatus eſt.Siquidẽ per quin *Matth. 3.* que milia annorum auditum ab origine mũdi nunquam eſt *Matth.4.* hoc vſque ad Ioãnem,qui primus exurgens,in deſerto cla- *Act. 2.* mauit,Pœnitẽtiam agite,appropinquabit enim regnũ cælorum,exorſus hoc modo prædicationẽ ſuam à pœnitentia ſicut & poſt eum Chriſtus,& poſt vtrũque Petrus in die pẽ- *Auguſt.* tecoſtes.Quod etiã attendẽs Auguſtinus,ait cõueniẽte diſpenſatione factũ eſſe,vt Ioãnes qui poſtea victu & veſtitu & loco hominibus exẽpla pœnitentiæ præberet,& pœnitẽtiam prædicans,ex conceptionis tempore pœnitẽtiæ modũ ſibi ab angelo impoſitũ,donec ille naſceretur, ſuſtineret. Deinde ſimiliter in baptiſmo præcurſor eius fuit ſiquidem ad ipſum exibat omnis Iudęa,& baptizabãtur ab illo. Atqui *Tom.4.* baptiſmus ille Ioãnis ſacramẽtum non fuit,quãobrem Pau *de baptiſmo Ioan.* lus quum veniſſet Epheſum,inueniſſetq; ibi diſcipulos nõ nullos baptizatos in baptiſmo Ioannis,rebaptizauit illos in *Act. 19.* nomine Ieſu Et ideo baptiſmus Ioãnis nõ cõtulit remiſſionẽ peccatorũ,niſi forte in ſpe.Verũ in baptiſmo Chriſti vere remittebãtur peccata,ſicut & in illo cõfertur ſpirit⁹ ſanctus,nõ autem in baptiſmo Ioãnis. Quãto itaq; ſanctior & ſuperior eſt baptiſm⁹ eccleſiæ,baptiſm⁹ ipſe Chriſti, quam baptiſmus Ioãnis,vt recte dixerit in ſermone de gratia baptiſmi Ambroſius,Et ſi vterq; baptiſmus domini ſit eum ta- *Ambroſ.* men quo nos baptizamur,acceptiorẽ puta,quam etiam illũ quo baptizatus eſt Chriſtus:quoniã his tantũ erat in aqua, baptiſmus ſcilicet Ioãnis,noſter autẽ baptiſm⁹ Chriſti eſt. Sic ergo Ioãnes homines paulatim aſſuefecit baptiſmo, vt inde paratiores eſſẽt magiſq; idonei ad ſuſcipiẽdum baptiſmum Chriſti,vnde recte præcurſor eius dicitur etiam in baptiſmo.Qua de re Auguſtin⁹ inter alia verba multa quę ha- *Aug.li.5* bet de vtriuſque baptiſmatis diſcrimine,ſic ait,Accepit hoc *cõtra Donati.c. 9.* Ioãnes certæ diſpenſationis gratia,non diu manſurum ſed quantum ſatis eſſet ad parandam viam domino,cuius eũ eſſe præcurſorem oportebat. Et hoc diſcrimẽ ſimul & præcurſoris officium Ioanes ipſe non celauit,quãdo coram Iudęis *Mat. 3*

profeſſus eſt baptizare ſe quidem in aqua,venturũ tamẽ fortiorem poſt ſe,cuius ipſe nõ ſit dignus ſoluere corrigiã calceamentorum eius,qui baptizaturus ſit in ſpiritu ſancto & igne. Præterea Ioãnes CHRISTI præcurſor fuit in morte,quia ante mortuus eſt,vt ad inferna deſcẽdẽs, inquit Origenes,illius aduentũ patribus prædicaret. Neq. multũ diuerſum eſt quod Gregori⁹ homil.6 ait in hæc verba, An ipſe veniat requirit.non quia ipſum eſſe mundi redẽptorẽ dubitat,ſed quærit vt ſciat ſi is qui per ſeipſum in mundũ venerat,per ſe etiam ad clauſtra inferni deſcẽdat. Quem enim præcurrens mundo nunciauerat,hunc moriendo & ad inferos deſcendẽdo præcurrebat. Pulchre huc quadrat quod hic ait Origenes,Non illo tantũ tẽpore præparatæ ſunt viæ & directæ ſemitæ,ſed vſque hodie aduentũ domini ſaluatoris ſpiritus Ioãni virtuſque præcedit,præparans domino plebẽ perfectam,& in cõtritionibus cordium vias planas facit,ſimulq; dirigit veſtigia domino in plebẽ perfectã. Vere enim nõ illo tantũ tẽpore paratæ ſunt viæ,ſed & in hodiernũ vſque diem virtus & ſpiritus Ioãnis, Chriſti præcedũt aduẽtum. O myſterium hoc dei noſtri magnum,quando etiã angeli præcurrunt dominum,quando angeli quotidie deſcendunt & aſcendunt in ſalutẽ hominis in Chriſto Ieſu,cui laus ſit & honor in ſecula, Amen.

*Hom. 4. ſuper Lu. Gregor.*

*Sup Lu. Lu. 1.3.*

*Baptiſta,Euangeliſta, Chryſoſtomus.*

Eſt vox,eſt volucer, eſt aureus ore Ioannes,
Hos mihi patronos poſco,repoſco,lego.

## HOMILIA QVINTA IN FERIIS D. Ioannis Baptiſtæ.

*Inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta.* MATTH. XI

Proſequuti ſumus aliquot priuilegia ſancti Ioannis Baptiſtæ,vbi ſatis iam ſentio,quantum ingreſſi ſimus mare. ſiquidem neq; portus adhuc aliquis nec finis apparet, ita immẽſa ſuſcepit ille à domino deo gratiarũ munera. Hic itaq; primũ occurrit rurſus in nomine eius ꝙ ſit ipſe baptiſta Chriſti,quæ ſane res maximo ei honori, vnde & appellationẽ ſumpſit,& recte de eo canit eccleſia,

*Non fuit vaſti ſpatium per orbis*
*Sanctior quiſquam genitus Ioanne,*
*Qui nefas ſecli meruit lauantem*
*Tingere lymphis.*

QVomodo aũt Chriſtũ baptizarit Ioãnes, ab euãgeliſtis omnib⁹ deſcriptũ eſt. ſic enĩ ait Matthę⁹, Venit Ieſus à Galilęa in Iordanẽ ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo. Ioannes aũt prohibebat eũ, dicens, Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? reſpõdens aũt Ieſus, dixit ei, Sine modo. ſic enim decet nos implere omnẽ iuſtitiam. Vide hic Ioãnis humilitatẽ, qui indignũ ſe reputat vt baptizet Chriſtũ, ſed cupit ab eo baptizari. Et intelligit hoc B Hieronymus ita quod domin⁹ promiſerit ei baptiſmum, ſed nõ ad hoc tempus. vnde & dixit, Sine modo. quaſi diceret, Intermitte modo baptiſmũ tuũ, & baptiza me aqua, ego viciſsim baptizabo te in ſanguine meo. Idipſum latius extẽdens Tuitiẽſis, ſic ait. Vbi factũ eſt hoc eidem Ioanni quod dixit, Ego à te debeo baptizari? oportet nanque verũ & ſtatera rationis eſſe ponderatum, quod tali tantoq; filio hominis dixit propheta veritatis, homo tãti meriti, angelus tam magni præconij. vbi ergo factũ eſt ei? illic nimirũ vbi peccata mundi tulit idem agnus dei quẽ digito monſtrauit. vbi hoc? pfecto vbi agnus ipſe immolatus eſt, & noſtros ſanguine ſuo ſacrauit poſtes, quãdo mare rubrum ex latere ſuo difudit ſanguinẽ & aquã, tunc cõtigit Ioanni quod hic optauit, vt baptizaretur à Chriſto, neq; id Ioãni tantũ, ſed iuſtis & electis omnibus. qui expectarunt eũ iam inde ab origine mundi. Deinde obſeruandũ hic venit, quod Ioannes dominum agnouit Chriſtũ & Meſsiam verũ eſſe, quod ex ipſius verbis facile colligitur, quãdo ait, Ego à te debeo baptizari. Idẽ paulo apertius intelliges ex Ioãnis euãgelio, qui baptiſmum Chriſti deſcribẽs, ſic ait Ioannẽ dixiſſe, Ego neſciebã eũ, ſed qui miſit me babptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quẽ videris ſpiritũ deſcẽdentẽ & manentẽ ſuper eum, hic eſt qui baptizat ĩ ſpiritu ſãcto. Ecce quod Ioãnes Chriſtum nõ cognouerat, quo ad extremũ corporis habitũ ſiquidem ille paruulus adhuc fuerat deſertũ ingreſſus. Verũ per gratiã ſpũs ſancti, & in virtute luminis prophetici (eius enĩ

Matt. 3.
Hieron.
Tuitien.
Vide Tomo 4.
Ioan. 1.

*Supe-* *Ioanné.* *Mat.3.* Donum in ipſo adhuc vtero matris acceperat) Chriſtum cognouit. Alias abſurdũ fuerat Ioannem in matris adhuc vtero detentum, agnouiſſe Chriſtum, nunq̃ adultum, prædicatorem, baptiſtam, ipſum amplius non noſſe Nemo etiam ſuſpicetur ex illis verbis euangeliſtę, quod adhuc Ioãnes non cognouerit Chriſtũ, donec ſpiritum ſanctum videret ſuper eum in ſpecie colũbæ. ſicut enim argute hic proponit Auguſtinus. Ioannes tandẽ poſt Chriſti baptiſmum vidit ſpiritum ſanctũ ſuper eum, Matthæo, Marco & Luca teſtãtibus quoniã ſic ait Matthęus, Baptizatus Ieſus cõfeſtim aſcendit de aqua Et ecce aperti ſunt ei cœli, & vidit ſpiritũ dei deſcẽdentem ſicut columbam, & venięntem ſuper ipſum. Atqui ante baptiſmum Chriſti dixit ad eum Ioannes, Ego debeo à te baptizari, & tu venis ad me? Quibus verbis nõne palam profeſſus eſt ſe cognoſcere Chriſtũ? Sequitur ergo ſuperiorem illum intellectũ verum eſſe, quod Ioannes cognouerit Chriſtum non conſuetudine humana, ſed prophetica reuelatione: quoniam Chriſtus adhuc paruulus fugit in AEgyptum, & Ioannes admodum tenera ætate ſeceſsit in deſertum, auctore Origene homil. 10 ſuper Lucam. Origene.

2 Accedit iis magna quoq; hæc Ioãnis pręrogatiua, quod ipſe diuinitus ad hoc munus ordinatus eſt, vt in mundum mitteretur, teſtimoniũ Chriſto perhibiturus. Quod & euangeliſta deſignat, quũ ait, Fuit homo miſſus à deo, cui nomen erat Ioannes. hic venit in teſtimoniũ, vt teſtimoniũ perhiberet de lumine, vt omnes crederẽt per illum. Recenſetq; ille deinceps teſtimoniũ Ioãnis de Chriſto ad longũ. Et fatetur idem Chriſtus quum dicit ad Iudæos, Miſiſtis ad Ioannem, & ille teſtimoniũ perhibuit veritati. Hic nimirum lucerna ardẽs erat & lucens atq; teſtis nõ exiguę auctoritatis apud Iudæos, cõſcios quoq; & adhuc memores admirandæ eius natiuitatis, & quomodo pater eius antea mutus, loqui rurſus cœpiſſet. norant illi ſanctimoniã & rigorẽ vitæ ſuæ, audierant eum cœpiſſe iam prædicare, baptizare, diſcipulos colligere. hinc fidem tantã in eum habebãt, vt ſuſpicarẽtur nonnulli ipſum eſſe Meſsiã. & ideo honeſta ad eũ legatione miſſa, inquirebant num Chriſtus, aut Elias, aut propheta eſſet, vſqueadeo ſtupendã vitam gerebat Ioãnes, vt ait Origenes, planeque ſegregatum à communi reliquorum hominum vita. Omnia enim ſuperiora miracula ideo cũ eo ope-

*Ioan.1.* *Ioan.5.* *Origene.*

ratus eſt dominus,vt ipſum magnificaret coram Iudęis,& ij facilius deide fidem haberent teſtimonio ipſius.hinc etiam gratiā ei cōferebat tam angelicā vitam agendi. Quod au- *Lib.18.* tem tantæ exiſtimationis fuerit Ioānes,etiam Iudæorū no- *cap.10.* bis ſuffragantur teſtimonia. ita enim Ioſephus de Ioanne, Quibuſdam,inquit,Iudæorum videbatur ideo periſſe exercitum,quod in eum ſatis iuſte indignatio diuina cōmota ſit pro vindicta Ioānis qui vocabatur Baptiſta.Hunc enim quū Herodes occidit,virum valde bonū,qui præcipiebat Iudæis virtuti operam dare & iuſtitiā colere,in deum ſeruare pietatem,& per baptiſmū in vnum coire, tum etiam baptiſmū acceptabilem fore,ſi non ſolum ad abluenda peccata ſumatur,verum etiam ād caſtimoniam corporis,atq; ad animę iuſtitiam purificationemq; ſeruetur,omniumq; pariter virtutum velut ſignaculum & cuſtodia quædam fidelis habetur. Quæ quum præcepta huiuſmodi ab eo docerētur, atque ad audiendum turba plurima concurreret,veritus Herodes ne forte doctrinæ ei⁹ perſuaſione populi à ſuo regno diſcederent,videbat enim quod pręceptis eius ac monitis parata eſſet plebs in omnib⁹ obedire,melius credidit priuſquā noui aliquid fieret,præuenire hominem nece,quam poſtmodum turbatis rebus ſeram pœnitudinē gerere. Ex ſola hac ſuſpicione Herodis,vinctus in caſtellum Macheruntа adducitur Ioannes,ibique obtrūcatur. Verba hæc libuit inducere, nō quod animus ſit multa huius Iudæi auctoritate ꝓbare,ſatis enim euangelia eius arguūt ſanctitatē,deinde veram oſtendunt cauſam cur ſit occiſus,eamq; longe aliam quam hic habeat Ioſeph⁹,ſed quia ī militia & bello fuit ille tūc tēporis ſimul & in obſidione Hieroſolymitana, vt ex eo quoq; cognoſcere liceat,quātæ exiſtimationis & dignitatis habitus *Matt.11.* ſit S.Ioannes inter Iudæos. 3 Neq; modica illa etiam Ioannis commodatio eſt,quod Elias vocatur ab ipſo domino, dicente ad populū,Si vultis recipere,ipſe eſt Elias qui venturus eſt. Nemo tamen hoc intelligat ſecūdum ſententiam philoſophorū & quorundam hæreticorū, qui putarunt animas de corporibus in corpora tranſmigrare. id præmonens Hieronymus quoq; ait,Elias dicitur Ioannes nō ſecundum *Hiero.* ſtultos philoſophos & quoſdā hæreticos qui metempſychoſin introducūt, ſed quod iuxta illud teſtimoniū euāgelij venerit in ſpiritu & virtute.Eliæ. neq; enī anima Eliæ erat in

Ioanne,ſicut hoc ipſemet abnegauit Iudæis,quãdo miſerũt
*Tomo. 1.* ad eum,vti & nos alibi expoſuimus. Hieronym⁹ quoq; alio
*ad Alga-* in loco ſic habet,Ioannes ſecundũ myſteriũ quod in Mala-
*ſiam.* chia ſcriptũ eſt,appellatur Elias, nõ quod vna anima ſit in Ioanne & Elia,ſicut hæretici opinantur, ſed quia eandẽ habuerũt gratiã ſpiritus ſancti.Cinctus fuit zona pellicea,vixit in deſerto vt Elias, perſecutionẽ ſuſtinuit ab Herodia-
*3.Reg.19* de,ſicut Elias à peruerſa Iezabel.Atq; ſicut Elias vẽtur⁹ eſt præcurſor Chriſti in ſecundo aduẽtu,ita Ioãnes dñm in carne venientẽ,nõ tantũ in deſerto ſed in ipſo adhuc vtero matris ſalutauit, ſeque illius præcurſorẽ gratulabũda corporis
*Homilia* ſui exultatione declarauit. Eandẽ hæreſim refutat & Ori-
*13.ſuper* genes(hereſim vocãt trãſcorporationis,q̃ tranſanimationẽ
*Matth.* dixit voce Græca Hieronymus)quod Ioannes nõ habuerit animã Eliæ,ſed propter ſpiritũ & virtutẽ dictus ſit Elias,neque hoc ſacris literis refragatur,ſpiritũ qui antea fuit in Elia,poſthac veniſſe in Ioannẽ,quia ſpiritus ꝓphetarũ prophetis ſubditus eſt,vt ait Paul.& id ita eſſe teſtatur hiſtoria
*4.Reg.2.* Regũ,quando Elias dixit ad Eliſeũ,Poſtula quod vis vt faciã tibi,anteq̃ tollar à te.dixitq; Eliſeus,Obſecro vt fiat in me duplex ſpiritus tuus.qui reſpondit,Rem difficilẽ poſtulaſti.Attamen ſi videris me quãdo tollar à te,erit tibi quod petiſti:ſi aũt non videris,nõ erit.Ecce quomodo Eliſeus ſpiritum recepit Eliæ,& quãto magis multiplicem illũ habuit Ioannes?quum ergo Eliſeus percuteret Iordanẽ,& aquæ diuiſę tranſitũ ei permitterẽt,viderentq; hoc filij prophetarũ Iericho,dixerunt ſpiritum Elię requieſcere ſuper Eliſeum. Dicas eo modo potuiſſe etiã Eliſeum dici Eliã, cuius ſpiritum habuit,reſpondeo nõ ſequi hoc,quoniã vt maxime Eliſeus ſpiritum habuerit Eliæ,virtutẽ tamen Eliæ nõ habuit.
*Eccl.48.* de virtute Elię ſic ait Sapiens,Surrexit Elias propheta quaſi
*Ioan,5.* ignis,& verbũ ipſius quaſi facula ardebat:de Ioanne etiam ſic dicit Chriſtus,quia hic eſt lucerna ardẽs & lucens Equidẽ crediderim virtutẽ Elię virtutẽ eſſe teſtimonij,quod ille præ aliis potẽs eſt perhibere dño. Eandẽ quoque virtutem habuit Ioãnes,ſicuti ſupra probatum eſt. De Elia legimus,
*Matt.14* eum ſimul cũ Moyſe trãſfigurato domino apparuiſſe in mõte Thabor.atq; cum eo eſſe loquutos vt gloriæ ſuę teſtes.Et ſic Elias quoq; ante diẽ nouiſsimum veniet tanquam Chri-
*Mala.* ſti teſtis,ſicut pręuidit Malachias in ſpiritu dominũ dicere,

Ecce ego mittam vobis Eliam prophetam,priuſquã veniat dies domini magnus & terribilis. Neq; deeſt eius rei nobis etiam in nouo teſtamẽto auctoritas. ſic enim ait Ioãnes, Dabo duobus teſtibus meis,& prophetabũt diebus mille ducẽtis ſexaginta. Et quum finierint teſtimoniũ, ſequitur ibidẽ, Beſtia occidet eos,& corpora eorum iacebũt in plateis &c. ſicut alibi ad lõgum enarrauimus Neq; diſcedit ab hac ſententia Chryſoſtomus, volens Ioãnem ratione officij Eliam dici,quoniam vterq. præcurſor ſit Chriſti,vterq. zelũ domini habuerit. Quod autẽ non fuerit ille Elias in perſona,ſed ſpiritualiter tantũ,colligit Chryſoſtom⁹ ex verbis Chriſti, quum ait,Si vultis ſcire,quaſi dicat ſi mẽte attenta vtriuſq; geſta & animo facili & non cõtentioſo cõſiderare volueritis,videbitis vtiq; quã ſint ambo pares: 4 Eſt adhuc alia Ioannis prærogatiua, ꝙ ſanctam adeo & rigidam vitã vixit. tenera adhuc,in ætate deſertũ ingreſſus, cibum aliũ nõ habuit niſi mel ſylueſtre,herbas & locuſtas. veſtit⁹ eſt pelle cameli, & zona pellicea cinctus. Sãctus erat. hoc eſt,deo ſecundum legem deditus,quia primogenitus & quidẽ ſacerdotis,deinde etiam Nazarenus,quia illi angelus vinum prohibuit & ſiceram Infans autem adhuc exiſtẽs quomodo ſit paſtus,in ſcripturis expreſſum non eſt, quanuis hoc pie ſit credendum,vt ait Origenes, ꝙ præparatus ſit iam inde ab vtero matris,vt mirabiliter nat⁹,mirabili⁹ nutriretur. Tantum hoc habet Lucas,Puer creſcebat & cõfortabatur ſpiritu,& erat in deſertis vſq; in diem oſtẽſionis ad Iſrael. quanuis Beda putat Ioãnem annis viginti cõmoratum eſſe in deſerto. atqui ille anno trigeſimo egreſſus eſt deſertũ,quod ex Matthęi tertio colligitur,ſequetur ergo,ipſum anno ætatis decimo intraſſe deſertum. Aiunt euãgelium Nazareorũ habere,quod occiſis innocẽtibus per Herodem,fugerit Elizabeth cum Ioãne infantulo in deſertum,ipſumque ibi in petra abſcondiſſe,ſed mitto. Eccleſia de eo ita canit,

*Apo. 11* — *Chryſo.* — *Chryſo.* — *Nu. 3. 6.* — *Super Lucam.* — *Luca 1.* — *Beda.*

Antra deſerti teneris ſub annis
Ciuium turmas fugiens petiſti,
Ne leui ſaltem maculare vitam
Famine poſſes.

(Hoc eſt,peccato veniali,quia verbum ocioſum ex genere eſt peccatum veniale.) Multa hic de aſperrima ſancti viri vita, quæ omnium cœnobiorum ſuperat rigorem, di- *Mat. 12.*

ci poſſent,ſed pro omnibus illis ſatisfacit nobis Chriſtus ipſe.qui olim corã omni populo,nunc vero per euangeliũ ſuũ coram vniuerſo mũdo teſtimoniũ ei perhibet cõſtãtiæ ſuæ, quia immobilis fuerit,& nõ agitatus hinc inde inſtar arũdinis.vide Gregoriũ homilia nona ſuper Ezechielem.Vt tadem finẽ faciã,obruor enim magnitudine prçconiorum D. Ioannis,nec video quis ſit tandẽ futurus dicẽdi finis,ſi omnia proſequi intendam.Laudauit inſuper eũ Chriſtus,quod molibus non ſit indutus veſtimentis,imo nullis affectus voluptatibus.alias non deſertũ amaſſet & carcerẽ,ſed amplas & magnificas ædes. Tã ſanctã deoq; placẽtẽ vitã hic vixit, vt omnes homines cõfeſſi ſint eum etiã inuiti,amicum eſſe dei,qui gratiam ſuſceperit. Orate iam dominum deum.

*Gregor.*

## HOMILIA SEXTA IN DIE *ſancti Ioanuis Baptiſtæ.*

*Inter natos mulierũ non ſurrexit &c,* MATTH. XI.

DEum immortalem,quãto vberior eſt diuina miſericordia,quam omniũ hominum intellectus aſſequi poſſit? Quanto etiã amplior eſt ſancti Ioãnis dignitas,quam omnes omniũ hominũ linguç poſſint eloqui? Ecce quot hactenus prærogatiuas S.Ioãnis recenſuimus,quas tamen pro dignitate nequiuimus explicare. Quantũ adhuc priuilegiorum ſupereſt?plura nanq; dicẽda eſſent ſuper eo, quur ipſe ſe,& ante eũ propheta illũ vocarit vocẽ clamãtis in deſerto:ſuper quibus tu Gregoriũ cõſule in homilia, & ea quæ diximus nos dominica quarta aduentus. Hoc quoq; explicandũ adhuc reſtaret,quomodo Ioannes ſuo ipſius teſtimonio lux nõ ſit,& tamen lucerna ardẽs & lucẽs exiſtat, vt Chriſtus ait,de qua re vide Bernardum in ſermone huius diei.Poteſt enim & Ioannes lux dici,ſed huiuſmodi que ſit accẽſa à Chriſto.non ſecus atq; apoſtoli à Chriſto appellati ſunt lux mundi. Quod pulchre explicat Augu. ſuper Ioan. tracta.14.& in li. de gratia noui teſtamẽti ad Honoratũ c.3. Ad hæc,ratione non caret quur Ioãnem Iob dixerit luciferum,quum ait, Nunquid producis luciferũ in tempore ſuo? Cauſam illam vide in Bernardo homilia ſecũda omniũ ſanctorum præterea quantũ dici poſſet de officio prçdicãdi in

*Ioan.1.* *Eſa. 40.* *Grego.* *Ioan.1.5.* *Mat.5.* *Iob.38.* *Hieron.*

Ioanne, de pręparatione viæ, vnde ille ſagittę electę & acu- *Eſa.46.*
tæ appellationē meruit apud prophetā? fuit ille ſpiritualis *Pſal.119.*
Moyſes, ſicut pulchre Tuitienſis ſuper Ioannem declarat. *Tuitien-*
At quō taceri poſſet, iſtud quod iam inde à Ioannis tempo- *ſis.*
re regnum cælorum vim paſſum eſt. cum tamen ille primus
regnum prædicarit cælorū. Hæc omnia apud Hieronymū *Mat.11.*
ſuper Matthæū. Quid autē ſibi voluerint tam horridus ci-
bus, tam incultus veſtitus Ioannis in deſerto? quādoquidē
prophetæ non verbis tantū, ſed & operibus plurima præ- *Chryſo.*
nūciant. Legere eſt apud Chryſoſtomum homilia 10. ſuper
Matthæū. Quam diu baptizarit ille quidque prædicarit: &
quomodo maior ſit euāgeliſta, quia agnum domini demon
ſtrauit, reperies apud eudem ſuper caput 1. Ioannis. His ac
cedit quur creſcente Chriſto, diminutus ſit Ioannes, qui ta
men de virtute in virtutē proficiens, ex infantulo tenello
factꝰ eſt eremita, ex eremita prædicator, ex predicatore ba
ptiſta Chriſti, ex baptiſta euāgeliſta, & ex euangeliſta mar
tyr: quod ergo eſt quod minui eū oportuit? ſcilicet in ſigni
ficatione, quia vetus teſtamentū deſignaret qua de re iuſtū
habet Ambroſius ſermonē 12. in die natali Chriſti. Hæc & *Ambro.*
huiuſmodi alia multa per longū recenſeri poſſent, niſi ali
quādo nobis receptui eſſet canendū. Vnū tamen ex multis
ſe mihi offert refellendū, quod Ioanni obiicere quis poſſet
quur ita ille tandē miraculū nullū fecerit. ſicut & Iudæi ad
Chriſtū dixerūt. Reſpōdetur, Nō eo factū id eſt, quaſi non
tātæ ſanctitatis fuerit ille. vt ſuffeciſſet miraculis operādis
quoniā miracula maiora nō ſunt vtiq; maioris ſanctimōiæ
cauſa, quādo poſſunt ea per malos etiā, ſicut pulchre docet *Auguſt.*
Auguſt. in lib. 83. q. 79. Quur autē Ioan. miraculū nullū fe
cerit in cauſa eſt, quod illiꝰ munꝰ & officiū erat in homines
ad Chriſtū dirigere, non ſeipſum, eo quod Chriſtus notus
nondū erat. Aliter ſe res habuit deinde in apoſtolis, quū iā
Chriſtus per doctrinā ſuā innotuiſſet, ideoq; etiā illi mira
culis ſuis referebāt ſe tantū ad Chriſtū, & nō ſuper ſeipſos
Sic quoq; Chriſtū oportuit creſcere, Ioānem minui in ope-
ratiōe miraculorū, quomodo etiam minor fuit Ioānes mul
tis in regno dei. Neque ideo magnifaciendum eſt, quod Io-
annes miraculū nullū fecerit. Maius enim eſt, vt ait Chry- *Chryſo.*
ſoſtomus totam ipſius vitā admirationi & miraculo omni
bus fuiſſe inſignis ſuæ natiuitatis, in virtutibꝰ vite quæ ho

minem longe ſuperarũt.Sed nos iam duo tantum 5. Ioan. priuilegia ediſſeramus. 2 An non hæc ipſius prærogatiua magna eſt,quod eum cominus vtriuſq; teſtamenti limitẽ & terminum ponit?ſic enim ait,Lex & prophetæ vſq; ad Ioã nem.Et alibi,Lex & prophetæ vſq; ad Ioã.ex eo regnũ dei euangelizatur.Hoc nõ ita intelligendũ eſt,quaſi poſt Ioan nem excludat prophetas,quoniã in Acti. apoſtolorum legi mus & Agabũ propheta ſſe,& 4.virgines filias Philipphi,in ſuper & Ioã.euangeliſta,& Paulus aliiq; multi propheta-rũt.ſed eos hic domin' intelligit prophetas, qui de ſuo ad uentu prophetarint,ii nimirum vna cũ lege defierũt in Ioan.qui quamprimũ digito dom inũ monſtrauit,ibiſtatim & nouæ legis ſacramenta pullulare,& lex vetus emori cœpit tantiſper dũ ſepulta & mortua tota iaceret,qñ poſt Chriſti aſcenſionem & apoſtolorũ prædicationẽ illa tandẽ non ſo lum mortua,ſed & mortifera eſſe cœpit.ſicut Paulus ait,Si circũcidimini,Chriſtus vobis nil proderit.Cõcordat quod habet Augu.lib.3.de mirabi.ſacræ ſcripturæ.quũ ait,Congruẽs hoc ſignũ euenerat,vbi qui dum regnũ cælorũ prædi care deberet,naſcitur' cõciperetur,antiquæ legis & ꝓphe tarum prædicator,ſacerdos ſilẽtio damnaretur, quoniã lex & prophetæ vſq; ad Ioã.ex eo aũt regnũ dei euãgelizatur. Chryſoſt.etiã ſic ait,Nemo vobis vlterius expectãdus eſt, cũ inde aperte pateat quia ;ego ſum,quia prophetæ iã ceſſa rũt nõ enim ceſſaſſent prophetæ, niſi ego veniſſem.Theo. rationem hãc reddit,quoniã lex nunquã promiſit regnum cælorũ.ſed Ioan.primus fuit qui annunciauit regnũ cælo-rũ,certũ igitur erat,aliam iam imminere legẽ:quia minora implentur,dũ maiora ſuperueniunt, vt inquit Ambroſius.

*Mat.11. Luc.16. Hieron. ſuper. Matth. Act.11. & 21. Galat.5. Augu. Chryſo. Theop. Ambro.*

Et diligẽter quidem ſunt hęc Ambroſ. verba obſeruãda, intellectum enim aperiunt.quomodo lex Moſaica ceſſarit, non quod amplius non ſit,ſed ita vt rei vmbra deficit,'vbi res vera ſuperuenit.ſic nimirũ vet' lex Moyſi ceſſauit,quã do veritas quæ per Chriſtũ facta eſt,venit.& hoc eſt quod dominus profeſſus eſt non veniſſe ſe ſoluere legẽ,ſed implere.neq; enim inutilis facta eſt lex,dũ in meliori eſt impleta dum figuræ veritas ſucceſſit,ſed hæc alias.

3 Suprema autem & maxima hæc Ioannis laus eſt, quã Chriſtus qui omnia nouit ab æterno.ei dedit,inquiẽs, Inter natos mulierũ non ſurrexit maior Ioanne.Mitto hic

quod quidam volunt dominum hic noluiſſe Ioãnem facere omnibus ſuperiorē,ſed tantum illi neminē prætuliſſe.neq; enim dicit Ioannē maximū eſſe, ſed tãtum quod nemo ſit eo maior, quę ſane Hieronymi ſentẽtia eſt ſuper Matthęū quit ſic ait, Nō per hoc cęteris prophetis & patriarchis cũctiſq; hominib⁹ Ioannē prætulit,ſed Ioãni cæteros exæquauit. Non enim ſtatim ſequitur, vt ſi alii maiores eo nō ſũt, ille maior alio: ũ ſit. Videtur in hãc ſentẽtiã declinare velle etiã Auguſt.inq.no.&vet.teſt.q.26.quum dicit, Veniet,inquit Lucas, in ſpiritu & virtute Eliæ.parē ergo Eliæ Ioannē oſtendit: & dominus dicit,Nemo maior inter natos mulierũ propheta Ioãne Baptiſta. Non dixit, omnibus maior eſt,hoc eſt,æqualē habet,maiorē non habet.Sunt qui ideo Ioannē inferiorē cæteris conantur efficere, quoniã Chriſtus dixerit,Minimũ in regno cælorũ,maiorē eo eſſe. Quãuis ergo ſecundũ rigorē verborũ hæc ita procederent, magnum tamen hic teſtimoniũ Ioanni eſt exhibitum. neminē Ioanne factum eſſe ſanctiorē: neque non locum ibi ſuum habet cõmunis doctorum ſententia,illum inter omnes ſanctos dei poſt Chriſtũ & Mariã eſſe ſanctiſſimũ. Sic Gerſon teſtatur dominũ matrem ſuam Mariã aſſumptam,ſuper omnes angelorũ choros colocaſſe, huicque proximum feciſſe Ioannē Baptiſtam,quem in choro angelorum Seraphin in locum Luciferi ſubrogarit. Et quanuis ex ipſo verborũ nudo cõtextu,iuxta ſentẽtiam Hieronymi & Auguſtini aliud non colligatur, niſi Ioannem aliis ſanctis ſuperiorem nō extitiſſe: attamen ex aliis circũſtantiis cõiici poteſt,eũ ſanctiſſimũ ex omnibus eſſe. paulo enim ãte laudauerat eum à cõſtantia, cõmendauerat præ omnibus prophetis, angelum etiã ex prophetico vocauerat oraculo. Vnde quid te quæſo ſequeretur aliud,niſi vt qui prophetis eminentor eſt, quia angelus, omnibus etiã ſit hominibus ſuperior? Pulchre expendit hæc Chriſoſtom⁹,& ait, Nō ſuffecit teſtimoniũ Malachiæ ad oſtendendam ipſius excellentiam,ſed ſententiam quoque ſuam attulit, Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta, id eſt, non peperit mulier vnquam Ioanne maiorem. Manifeſtum quoque eſt quod Theophylactus ait, Extulit eum ſuper omnes alios. Sed apertius aliquanto dicit Ambroſi⁹, Præcellit cũctis, eminet vniuerſis, antecedit prophetas, ſupergre-

*Hieron.* *Auguſt.* *Mat.11.* *Chryſo. Gom.38.* *Theop.* *Ambro. ſerm.65.*

ditur patriarchas, & quiſquis de muliere, inferior eſt Ioanne. Ac deide dicet forte aliquis. Si inter natos mulierũ maior eſt Ioannes, nũquid etiam maior eſt ſaluatore? Abſit. Ioannes enim natus mulieris, Chriſtus aũt virginis natus, vnde & dominus creditur eſſe prophetarũ. Quid quod in alio loco Auguſti. ipſe in hac eſt ſententia, vt dicat, Si inter natos mulierũ non ſurrexit maior Ioanne, tunc nõ eſt maior inter homines, nõ eſt maior ſub deo, excepta Maria, cui nulla creatura cõparari poterit? Præterea idem ille ſuper euangelium Ioãnis tracta. 13. plus, inquit, erat Ioannes omnibus hominibus & angelis, nam angelũ inuenimus prohibuiſſe ne homo illi ad pedes caderet. Sequitur ergo & relinquitur, S. Ioannẽ inter natos mulierũ fuiſſe ſanctiſsimũ, nam Maria ſanctior quidẽ extitit, ſed inter natos, & Chriſtus ſãctior illo fuit, verum nõ mulieris, ſed virginis filius. Quod autem ait dominus, Qui minimus eſt in regno cælorum, dicit Hieronymus verum id quidẽ eſſe, quod quilibet ſanctus qui adhuc apud deũ eſt, maior ſit eo qui in hac adhuc detinetur militia, aliud enĩ eſt coronã poſsidere victoriæ quã adhuc in certamine huius vitæ pugnare. Neq; hinc aliquid decedit ſanctimoniæ Ioãnis, qui vbi primum certamen egreſſus eſt, ſtatim coronã accepit victoriæ. Auguſtinus lib. 2. cõtra aduerſarium legis & prophetarũ, intelligit hoc de Chriſto, qui etiam contemptus à Iudæis, & pro minimo habitus, maior tamẽ fuit Ioanne, Addunt alij aliam adhuc expoſitionẽ, Minimus in regno cælorũ, hoc eſt, miniſter eccleſiæ, officio ſuperior eſt Ioanne. Miniſter enim eccleſiæ dũ ſacramenta adminiſtrat, baptiſmum, pœnitentiam, euchariſtiam, & c. ſimul quoque gratiam dei confert vt miniſter Chriſti, quod tamen Ioannes non fecit, qui vt fuerit ſanctus, officium tamen in eccleſia nullum habuit, vnde nec baptiſmo ſuo gratiam contulit, neque miraculum operatus eſt vllum, ſed dixit. Me oportet minui, illum creſcere:

*Ad Flicianum. Auguſt.*

*Chryſo. Mat. 14.* 4 Cæterum nunc quoq; de morte ſua nonnihil dicamus de qua videre potes Chryſoſtomum in proprio ſermone de decollatione Ioannis Tom. 5. Nam quum ille Herodem corriperet de adulterio, quod Herodiadem duxiſſet fratris ſui vxorem (ſiquidem Areta rex Arabiæ videns Herodem potentiorem eſſe Philippo, filiam ſuã ei ablatam, dedit Herodi) nõ potens autem hoc perferre Herodes, Ioannem con-

*Marc 6.*

iecit in carcerem, in caſtello quodã, quod vocabãt Machę rũta, poſt decollationem tamẽ ipſius diſcipuli eius corpus ſublatum ſepellierunt in Sabaſte ciuitate, quæ antea dicta erat ſamaria, vrbs regia in Iſrael, inter Iudæã & Galilæam poſita. Ciuitas ea ab Herode renouata, ĩ Auguſti gratiã dicta eſt Græce Sebaſte, Latine Auguſta vt auctor eſt Euſeb. in nominib⁹ locorũ ex Actis Apoſtolorũ, & de locis Hebraicis, atque Hieronymus ſuper Abdiã. Caput tamẽ eiũs dein de trãſlatum eſt Hieroſolymam qua de re vide Scholaſticã hiſtori. in euang. c. 73. quæ Hieronymus ſequitur. quod Ioãnes ſepultus ſit inter Eliſeum & Abdiã, Sed hic recẽſenda mihi ſunt verba Hieronymi, in epitaphio Paulæ ſic dicẽtis Inde diuertẽs, vidit duodecim patriarcharum ſepulchra & Sebaſten. i Samariam, quæ in honorem Auguſti ab Herode Græco ſermone Auguſta eſt nominata, Ibi ſiti ſunt Eliſeus & Abdias ꝓphetę, & quo maior inter natos mulierũ non fuit, Ioan. Baptiſta vbi multis intremuit cõſternata mirabilibus. nanque cernebat variis dæmones rugire cruciatibus, & ante ſepulchra ſanctorũ vulgare homines more luporũ, vocibus latrare canũ, fremere leonum, ſibilare ſerpẽtũ, mugire taurorum. Miſerabatur omniũ, & per ſingulos effuſis lachrymis Chriſti precabatur clemẽtiã. Et ſicut erat inualida, aſcẽdit pedibus montẽ, in cuius duabus ſpeluncis, per ſequutionis & famis tẽpore, Abdias propheta cẽtũ prophetas aluit pane & aqua. Ecce quomodo Paula vidit torqueri dæmones iuxta ſepulchrũ Ioãnis. Quomodo autem impetus ſit in eius ſepulchrũ factus imperante Iuliano, iam ſupra commemorauimus. Vide tu & hiſtoriam Eccleſiaſt. li. vndecimo cap. 28. & Tripar. li. 6. capite decimoquinto, Vbi monachi oſſa S. Ioãnis attulerunt Philippo epiſcopo Hieroſolymitano, qui ea deinceps per Iulianũ diaconum miſit patriarchæ Alexãdrino ea deinde ſucceſſor ipſius Theophilus conſtituit & poſuit in tẽplo Serapis, vbi tamẽ illud prius cõſecraſſet in honorem dei ſanctique Ioãnis. quo tẽpore Theodoſius imperator præcepit omnia tẽpla idolorum aboleri. Inde putant nõnulli conſuetudinem ortam, in iis feriis ſancti Ioãnis ſuccedi vndique ignes, quod idololatræ oſſa illius concremarint. Præterea refertur, ſanctũ Ioannem quibuſdã monachis orãdi cauſa Hieroſolymam pro fectis, apparuiſſe temporibus Martiani imperatoris, eiſque

*Euſebius.*
*Hieron.*
*Scho. hiſ.*
*Hieron.*
*Euſebius.*

caput ſuum reuelaſſe,ac deinde illud rurſus amiſſum,donec iterum manifeſtarit ſanctus Ioãnes cuidam pio & religioſo
Hiſt.trip. lib.9.ca. 43. abbati Marcello,in quadã ſpelunca Phœniciæ , quod & deinceps Cõſtantinopolim eſt tranſlatum.Id quomodo contigerit,Sozomenus commemorat in hunc modũ,Valens imperator pro eo miſit in Ciliciam ſecũdum alios in Phœniciam quũque impoſitum eſſet currui , & allatũ vſque Pantichium,currus vltra promoueri non potuit.Præcepit ergo imperator,vt daretur ibi cuſtodiendũ in quodam vico Coſilai.Deinceps quum rogaſſet imperator Theodoſius virginem illam,quæ caput ſanctũ cuſtodiebat,vt ei traderet,cõſenſit illa,ſed rata ſic facturum eſſe,vt tempore Valẽtis factum fuerat,vt caput immobile loco amoueri nõ poſſet. Verum aliter euenit.Imperator enim ipſe purpura ſua circũdedit illud,ſecumque detulit miliaribus ſeptem ante Cõſtãtinopolim,vbi ædem ſacram extruxit in honorẽ dei,& ad cõmemorationem S.Ioannis Baptiſtę.Sũt tamen hodie qui dicant oſſa S,Ioannis Genuæ eſſe caput vero à rege Pipino in Galliam ad Pictauium eſſe deportatum.Supereſt , vt aliquãtulum inuehemur aduerſus ineptos luſus , vanaque & turpia gaudia,quæ tam ſancto die exerceri ſolẽt,quæ iã o-
Auguſti. lim prohibuit vir ſanctus, & doctor eximius Auguſti. in li. de rectitudine catholicæ conuerſationis. Turpe eſt hodie impudicas ſaltiones,cantilenas impuras,& neſcio quæ nõ ludibria exhibere,quum potius debeamus recolere quam miraculoſe S.Ioannes annũciatus,natùſque, in ipſo adhuc matris vtero agnouit Chriſtũ: factùſque propheta,ſanctificatus inſuper & impletus ſpiritu ſancto,in circũciſione ſua parenti reſtituit loquelam paruulus adhuc fugit in deſertum,cibo continens,veſtitu ſeuerus,ſedulus in oratione,& diuinarum rerum contemplatione altiſſimus. Vnde cœpit deinceps baptizare,prædicaréque, vbi dignus habitus eſt qui Chriſtum & baptizaret,& digito demonſtraret agnũ tollentem peccata mundi.idem etiam teſtimonium perhibuit Chriſto,Iudæorum vitam emendauit , propter veritatem captus atque ad extremum occiſus eſt: ſicque vnus ille emeruit aureolã ſiue coronam virginũ,doctorũ,& martyrum,ſimulque coronam fœlicitatis æternæ. Quam nobis etiam largiri dignare domine Ieſu Chriſte per magnam amici tui Ioannis interceſſionem,Amen.

# IN DIE SANCTO SANCTORVM APOSTOLORVM PETRI ET PAVLI EVANGE. MATTHAEI. XVI.

*IN illo tempore, Venit Ieſus in partes Cæ- Mar. 9.
ſareæ Philippi, & interrogabat diſcipu Luc. 9.
los ſuos, dicens, Quē dicunt homines eſſe
filium hominis? At illi dixerunt, Alii Ioā
nem Baptiſtam, alii autē Eliam, alii vero
Hieremiam, aut vnum ex prophetis. Dicit illis Ieſus, Vos
autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens autem Simon Pe-
trus, dixit, Tu es Chriſtus filius dei viui. Reſpondens autem Ioan. 6.
Ieſus, dixit ei, Beatus es Simon bar Iona, quia caro & ſan-
guis non reuelauit tibi, ſed pater meus, qui in cælis eſt. Et
ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædi-
ficabo eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt
aduerſus eam. Et tibi dabo claues regni cælorum. Et quod-
cunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, &
quocunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.
Tunc præcepit diſcipulis ſuis, vt nemini dicerent quia Ioan. 20
ipſe eſſet Ieſus Chriſtus. Exinde cœpit Ieſus oſtendere Mar. 8.
diſcipulis ſuis, quia oporteret eum ire Hieroſolimā, & mul
ta pati á ſenioribus & ſcribis & principibus ſacerdotum, Luca 9.
& occidi, & tertia die reſurgere. Et aſſumens eum Pe-
trus, cœpit increpare illum, dicens, Abſit á te domine, non
erit tibi hoc. Qui conuerſus, dixit Petro, Vade poſt me ſatha
na, ſcandalum es mihi, quia non ſapis ea quæ dei ſunt, ſed
ea quæ hominum.*

O Ptimo iure euangeliũ hoc in eccleſia legitur hoc die principis apoſtolorũ Petri, cuius magnificam hic confeſſionẽ de Chriſto percẽſet Matthæus, & viciſſim repromiſſionẽ Chriſti. Vtinã hæc omnia p gratiã dei ſic mihi liceat tractare, vt quam plurimum fruct' inde ad vos perueniat. Venit Ieſus in partes Cæſareæ Philippi. *Beda.* Philippus, inquit Beda, tetrarcha erat Ituræ & Traconiti dis reginis, hic ſtatuens ciuitatẽ in loco, vbi Iordanis ad radices oritur Libani mõtis, & eſt terminus Iudææ contra ſeptentrionem, appellauit eã Cæſareã Philippi, in memoriã videlicet nominis ſui, pariterq; honorẽ Tyberij Cęſaris, in hac ciuitate tradũt hiſtoriæ Roman. reges ſolitos fuiſſe tributa ab vniuerſo regno pcipere, ibi etiã deſcriptio ſub Augusto orbẽ terrarũ. tributũ ſoluebatur. Neque male conue- *Luc. 2.* *Hieron.* nit, quod ait Hierony. ſitam eſſe ad radices montis Libani. ſiquidem hoc ita decuit, vt vbi deſcriptio orbe numeratus eſt cenſus, ibidem etiã dominus orbis rex regũ, cẽſum ſiue tributũ fidei exigeret à capite animarũ. Inſuper inqt Hieronymus, tẽpore ſuo ciuitatẽ hanc dictam Daneas. ſuntq; ibi riuuli duo, alteri nomẽ eſt Ior, alteri Dan: qui quũ confluunt, nomen ex duobus vnũ conſtituũt, flumẽ ſcilicet Iordanis. Ibi interrogauit domin' diſcipulos ſuos dicẽs, Quẽ dicũt homines eſſe filiũ hominis? Pulchre interrogat, vt ait *Hieron.* Hieronymus, quem dicũt homines? quia qui de filio hominis loquũtur, homines ſunt qui vero diuinitatẽ eius intelligũt, nõ homines, ſed dij appellãtur, Quærit inſuper Chry *Chryſo.* ſoſtomus, quur nõ ſtatim de ſua, ſed de multorũ prius ſententia ipſos iterrogauit? vt opiniõe aliorũ expoſita, rurſus interrogati, Vos autem quẽ me eſſe dicitis, ad ipſo interrogã di modo nõ abiecta atque humilia, vt multi, ſed ſublimiora ad diuiora reſpõderent. Qua etiam de cauſa non illico ab ipſa prædicationis initio hæc quæſiuit. ſed quãdo multa coram eis miracula operat' iã fuit, quũ ſublimiora dogmata *Theop.* iam de ſua diuinitate percepiſſent. Præterea inquit Theo. Non interrogat, quem me dicunt Phariſæi, ſed homines, de ſimplici multitudine dicẽs, quæ nec iuidia excæcata, ne quem alicia & odio exacerbata erat in Chriſtũ ſicut phariſæi. Nos tñ hinc dicere debemus, vt obſeruemus quid etiã de nobis loquãtur homines. Inuenias nonnullos homines

adeo temerarios ſuique negligentes vt nihil faciāt quid de ſe dicatur. inique ſane & impudēter, vt in homilia quadam probat Origenes, & ſubſcribit Sapiens, Melius eſt, inquiēs, *Pro.12.14* nomen bonum ſuper diuitias multas lux oculorū lætificat animam, & fama bona impinguat oſſa. Certū eſt, actū eſſe de eo, quiſquis ita perfricuit frontē, vt nihil curet quid de eo dicatur ſiue agatur. Vnde ſolicite adeo præcepit Sapiēs, *Eccl. 41.* Curā habe de bono nomine hoc enim magis pmanebit tibi, quam mille theſauri precioſi & magni Neque temere etiam Paulus eos qui ſint bonæ famæ, iubet eſſe recipiēdos. *Phili.4.* Non hic volo magnificere aliquem debere, ſi quando à malis peruerſiſque hominib⁹ mali quippiā de ſe dici audiat. ſi quidē etiam Chriſt⁹ phariſæorū calūnias nihili fecit, quorū veſtigiis inſiſtētes nunc neochriſtiani, nihil prius habēt, q̄ omnes bonos cuiuſcunq; ordinis eludere, calumniari, ſcriptis & imaginibus ſuſannare. In huiuſmodi peſſimis contumeliis dicere debēt catholici cum Chriſto, Sinite eos, cæci enim ſunt & duces cæcorū. Alias tamen in vniuerſum curę & cordi eſſe cuique debent, vt nomen bonum habeat, iuxta illud Sapiētis, In omnibus operibus tuis pręcellens eſto, ne *Eccl.33.* dederis maculam in gloriam tuā. Et hoc eſt quod interrogauit dominus diſcipulos ſuos dicēs, Quem dicūt homines eſſe filium hominis? Præcipue tamen hoc inculcādum eſt iuuētuti, vt famæ ſtudeat, boniq; nominis curam gerat. Et laborare in hoc debent etiam miniſtri eccleſiæ, vt ſic ſint bonus odor coram deo & hominibus.

2 Reſponderunt diſcipuli, Alij Ioannē Baptiſtā, alij aūt Eliam, alij vero Ieremiam, aut vnū ex prophetis. Sic nimirū Chriſto reſpōderunt diſcipuli ad interrogationē quā ille fecerat, non ignarus vtiq; quē nihil latere poteſt, vt ipſi ad eum diſcipuli dixerūt. Ideo aūt quæſiuit, vt remunerādi occaſione haberet eos, qui fidē veram profiterētur, ſimulq; vt populus à ſcribis ſeductus, ex errore iam liberaretur. Et inquirunt iam hic doctores diligēter de ſingulis, quo ita vulgus hominū huiuſmodi opiniones de Chriſto cōceperit, ſicut ex Theophylacto, Origene & aliis colligere licet. Verū hic nobis licet Hieronymū imitari, qui ſic ait, Miror quoſ- *Hieron* dam interpretes cauſas errorum inquirere ſingulorū, & diſputationem longiſſimam texere, quare dominū noſtrum Ieſum Chriſtum, alij Ioānem putauerint, alij, Eliam, alij Iere- *Marc.6*

miam,alij vnum ex ꝓphetis,quū ſic poterāt errare in Elia & Ieremia,qūo Herodes in Ioanne,dicēs, Quem ergo decollaui Ioannē,ipſe ſurrexit à mortuis,& operatur virtutes.

Audita iam ſentētia plebis non contētus dominus, quod præcipuum erat inquirit illud,cuius gratia primum eos cœperat interrogare,& ait , Vos autem quem me eſſe dicitis? Vos,inquit,quo ſegregare eos voluit ab hominibus, quorū opinionē iam propoſuerant. Vos ergo ait,deſignans filios eos eſſe dei per adoptionē gratiæ diuinæ,quaſi diceret, Vos iam vulgi ſentētiam retuliſtis,quum autē vos ſuperiores ſitis aliis hominibus,quia filij dei,quem me eſſe creditis? Vos qui plura de me audiſtis,miracula plura vidiſtis,meq; iubēte ipſi ſigna feciſtis,age quæ veſtra de me ſentētia eſt?Et re-

Theop. ſpondit Petrus , proſilit ecce ille ex omnib⁹ vnus tanquam feruentior:qm̄ antea cum vulgi de ſe ſententiam quæſiuiſſet dn̄s,ſimul oēs reſpōderūt apoſtol.: atqui hic iam quando quid ipſi ſentiant interrogantur,ſolus reſpōdet Petrus,

Chryſo. Hieron. vertex(vt ait Chryſoſtomus)totius cōſortij , os apoſtolorū aliorū omnium.idē & Hieronymus teſtatur,dicēs, Solus ex perſona omnium apoſtolorū Petrus cōfitetur, dicēs , Tu es Chriſtus filius dei viui,& non deorū mortuorū Matris & Iouis,quos ſtulta coluit gentilitas. Breuis illa quidē,ſed grauis eſt cōfeſſio,multoq; ſucci plenior in corde,quā in ore & verbis. ſiquidē ſi verba ſpectes ſimilia de Nathanaele leges , q & ipſe Chriſtū prædicauit eſſe filiū dei regē Iſrael. Sic Martha quoq; dixit ad dn̄m, Tu es Chriſtus filius dei,qui in hūc mūdum veniſti. Neq; tamen interim Nathanael,neq; Martha illum credidit eſſe naturalē filium dei:ideoq; neutri tātum præmium cōfeſſionis dedit Chriſtus, vt hic Petro:quoniā ſatis aperte teſtat̄ ibi hiſtoria,Marthā multa eſſe locutam,ſed parū crediediſſe:quod etiam hinc patet,quia iubēte domino lapidē à monumēto Lazari amoueri,quaſi incredula illa prohibuit id fieri,quoniā iam ille fœteret quatriduanus. Hoc iſta vtiq; ex puſillanimitate fidei loquuta eſt,ſicut

Ioā. 1.11. & Chryſoſtomus teſtatur homil.62.ſuper Ioannis vndeci-

Origen. mū. Origenes dicit Petrū hoc vno verbo omnes falſas Iudæorū perſuaſiones deieciſſe,quoniam ſi ille vere in natura filius dei eſt,nō poterat eſſe vel Elias,vel Ieremias,vel quiſquam alius prophetarū. Imo in hunc vſque diem , Ioannes Iudæos increpat de duobus erroribus, quoniam nō credūt

Ieſum eſſe Meſsiam,neq; Meſsiā filiū dei eſſentialiter & naturaliter eſſe. Quod vtrunque infringit hic Petrus,dicens, Tu es Chriſtus filius dei viui. 3 Super hac tam glorioſa Petri confeſsione reſpondit dominus, & ait, Beatus es Simon bar Iona,quia caro & ſanguis nō reuelauit tibi,ſed pater meus qui eſt in cælis. Nō magnā hic vim facio,neq; multum laboro in hac dictiōe Bar Iona,quādo etiam B. Hieronymus alioquin linguarū peritiſsimus hoc in ſuſpenſo reliquit. Sunt enim qui putant Bar Iona idem eſſe,& vnicū nomen,alij pro duobus nominibus appellatiuis intelligūt, ſenſumq; huiuſmodi eliciunt,Simon fili columbæ,quia Bar filium,& Iona columbā ſonat,neq; hoc Hieronymo diſplicet. Adhuc quidam putant prius eſſe nomē appellatiuum, alterum vero propriū patris.& hi ſenſum hunc faciunt,Simon fili Iona ſiue Ioannis,quoniam ſic ad eum alibi dixit,Simon Ioannis diligis me plus iis? Atq; ſic Chryſoſtomus & Theophylactus intelligūt.nos omiſſo illo,textum totius explicemus,audituri quanta tum laude tum remuneratione Chriſtus encomiaſten cōfeſſoremq; ſuum cohoneſtarit. Interrogauerat enim Chriſtus eū de filio hominis,& hic reſpōdet de filio dei.quāto enī magis Chriſtus ſeipſum humiliat,tanto amplius nos diuinitatē eius cōfiteri debemus. Sic aūt ait dominus,Beatus es Simon Bar Iona. Beatitudinē hanc nec Nathanaeli,neq; Marthę,nec iis qui poſt illā magnā tempeſtatē dixerunt ad eum,Vere,filius dei es. Petrum autē beatum prædicauit ob integritatē ſuę confeſsionis,quā non ita ſimplicē fuiſſe,vel inde teſtatur ipſe,quod eam à ſeipſo nō habuerit,ſed pater cæleſtis reuelauerit illi. Quis enī certius aliqd de filio niſi pater ipſe prędicaret? Ideoq; pater nō humanū aliquid,ſed ipſam dei veritatē hic eſt confeſſus,dū de filio hominis, de carne interrogati dn̄o & ſanguine, viciſſim iā Petrus cæleſtē de Chriſto ſentētiā adducit, vbi, quod caro & ſanguis reuelare nō potuit,vt ait Hiero. ſpūs ſancti gratia reuelatū eſt. Chryſoſtomus ſic ait, Quia patrē meum prædicaſti,ego etiā illū nomino qui te genuit ac ſi diceret, Queadmodū tu Ionæ filius es,ſic ego patris mei filius ſum, eiuſdē videlicet ſubſtantiæ cū patre,ſicut confeſſus es: quoniā oculos mētis tuæ ſupra naturā eleuaſti ad patrē meum qui quia te illuminauit,factum eſt vt nō humana iudicaris opinione: ſicut & Paulus non acquieuit carni & ſanguini.

*Hieron.* *Ioan.21* *Chryſo.* *Matt.14* *Chryſo.* *Hieron.* *Chryſo.*

Galat.1. Eſt enim hoc in ſcripturis peculiare,per carnẽ,carnalem & terrenũ ſignificari intellectum, ſecũdum naturam lapſam, non inſtitutã. Sic Paulus alibi inquit, Qui ſecundũ carnem

Rom.8. ſunt,quæ carnis ſunt ſapiũt,prudentia nanque carnis mors

1. Cor.2. eſt : prudentia vero ſpiritus,vita & pax,ſed ſapientia carnis

Eccl. 17. inimica eſt deo. Et rurſus alio ĩ loco, Animalis homo nõ eſt capax eorum quæ ſunt ſpiritus dei,quia nihil boni oritur ex

Ioan.1. natura deſtituta. Vnde & Sapiens admiratur , ſi quid ſit nequius quam quod caro cõminiſcitur & ſanguis quę etiã cauſa eſt,quur Ioãnes de filiis dei dicit,quod nec ex ſanguinib⁹, neq; ex voluntate carnis,neq; ex voluntate viri,ſed ex deo nati ſunt. In cuius rei figurã deus Abraham eduxit ex ædibus,iubens eum intueri ſtellas cæli. Ita nimirũ foras educi oportet animũ hominis ex intellectu carnali , vt poſſit intueri ſtellas. Quod quum non faciant nouitij iſti Capharnaitæ , ex carne ſua impie blaſphemant ſacramentum.

4 Dixit igitur Chriſtus,beatũ eſſe Petrum propter confeſſionem ſuam,docuit eum non habere illud ex intellectu & captu humano,ſiquidem à carne & ſanguine ſibi reuelatum non ſit. Vbi cogitare quis poſſet,vnde tandẽ ille confeſſionem hãc hauſiſſet didiciſſetq;. Huic cogitationi obuians dominus,dixit, Pater me⁹ qui eſt in cælis reuelauit tibi,ille tibi theſaurũ diuini luminis in quo cognoſceres talia, com-

Iacc.1. municauit. Omne enim datũ optimũ,& omne donum perfectum deſurſum eſt,deſcẽdens à patre luminum. Et ſic am-

Ephe.5. bulare debent fideles,non ſecundũ carnalẽ intellectũ mundi,ſed iuxta lumen fidei,ſicut præcepit Paulus,vt filij lucis ambulate,quorũ internus aſpectus imaginis diuinæ renouã

Hieron. tus eſt ſecundum cognitionẽ eius qui fecit e[illegible]s. Et ego dico tibi, Tu es Petrus.quaſi dicturus eſſet,Chriſtũ me eſſe perhibuiſti filiũ dei viui. Et ego dico tibi nõ ſermone caſſo,& nullum habente opus,ſed dico tibi,quia meũ dixiſſe feciſſe eſt, Tu es Petrus. Petrus antea dicebatur Simon,vt vndiq; teſta

Ioan.1. tur ſcriptura,etiã in hoc euãgelio,quando dixit dñs, Beatus eſt Simon bar Iona. Mutato autẽ iam nomine, aliud indidit dominus,ſicut & promiſerat, Tu,inquiẽs,vocaberis Cephas,

Gloſſa. quod id eſt quod Petrus. Ibi Gloſſa dicit, quia quando eum corporaliter aſpexit, interius ſimul cognouit cõſtantiorem eum aliis eſſe. Quod autem illic promiſit ei dominus,idem hic præſtitit quando dixit, Tu es Petrus.quaſi diceret, Iam

antea prædixi tibi,quia vocaberis Cephas, nũc ita; tempus eſt,vt id fiat ob eximiã cõfeſsionẽ tuã.Tu enim es Petrus, quia fortis & cõſtás,immobilis vt petra. Quũ taq; principi apoſtolorũ nomẽ ſuũ mutarit dñs,mirari nemo debet,quur etiã nunc in eccleſia ſucceſſoribus Petri ſummis põtificib^9^ electis ſoleãt nomina mutari. Quanuis ſunt qui huic mutationi cauſam & occaſionẽ dediſſe putant põtificem Sergiũ, qui quia turpe nomen habuerat à roſtro ſuillo, ideo ſibi voluit immutari. Verũ de hac re nullius hiſtorici certa ſuppetit ſententia,quando etiã Platina ipſe fabuloſam hoc reputat. Hoc tamen memini me aliquoties audire Romæ à magnis viris,qui hoc Adriani factũ in ſiniſtrã partẽ capiebant & interpretabãtur,quod nomen ſuũ retinuerit.vnde collegerunt eũ nõ diu recturũ,quod & factũ eſt:nam anno proximo a coronatione ſua,quũ ſeptimanis quinque & 6. diebus ægrotaſſet mortuus eſt in die exaltationis S. Crucis Quicquid igitur hoc eſt,cõſtat vtiq; mutationẽ illã nominis Petri,magnã & eximiã gratiã ſignificaſſe:ſicut & in veteri teſtamẽto nõ temere mutatũ eſt nomẽ Abrahę,qui antea dicebatur Abram:& Sarę,quæ pri^9^ Sarai dicta erat:Iſrael etiam cui pri^9^ nomẽ fuerat Iacob. Vnde regula huiuſmodi ꝓponit Beda nõ ſine peculiari myſterio fieri,quotieſcũq; alicui à deo nomẽ ſiue imponitur ſiue mutatur. Quia ſic habet Gloſſa quædã ſup Danielẽ, Quoſcũq; in poteſtatẽ ſuã captiuos redigit diabolus,iis quoq; nomine mutat. ſicut enĩ Pharao Ioſeph mutauerat nomẽ,ita nolebat adoleſcẽtes illos Danielem,Ananiã,Azariã & Miſaelẽ Iudaica ſua ſeruare nomina in terra ſuæ captiuitatis. Si quãdo aũt deus alicui nomẽ im, mutat,fit hoc in bonũ,ſicut Abrahæ,Saræ & filiis Zebedęi qui antea dicebantur Boanerges filij tonitrui. Ita nonnunq̃ eorũ nomina mutari ſolẽt,qui cœnobia ingrediũtur. Ex omnibus iis ſequitur mutationẽ illã nominis Petri eximiã quãdam gratiã ſignificaſſe,ſiue iſta tandẽ mutatio in hoc euãgelio,ſiue antea ſit facta. Sunt eñi qui putant nomẽ hoc Petri promiſſum ei fuiſſe in prima ſua vocatione,impoſitũque ei eſſe tantũ,quãdo ipſos fecit apoſtolos,vt ait Marcus, Impoſuit Simoni nomẽ Petrus.hic vero aiũt dñm oſtẽdiſſe illi nominis huius rationẽ,quur vocatus ſit Petrus,à petra nimirũ ſuper quã ædificatur^9^ eſſet eccleſiã ſuã. Qua de re in ſequẽti homilia plura dicemus,hæc iam ſufficiãt. Oremus deũ &c.

*Adrian^9^ ſextus.* *Gene. 17 & 23.* *Dan. 1.* *Gene. 41* *Mar. 6.* *Ioan. 1.* *Mar. 6.*

Nota quod Auguſtinus vbique cõtendit Petro nomẽ impoſitum Ioannis 1. Vide eum libro quarto de conſe. Euag. cap. 3. & tract. 7. ſuper Ioan.

## HOMILIA II.

PRæ omnibus aliis apoſtolis Petrus dominũ confeſſus eſt, dicẽs, eum eſſe Chriſtũ filium dei viui, Quãobrem & dominus eũ remunerare volens, ait, Beatus es Simõ bar Iona, quia caro & ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed pater me⁹ qui eſt in cælis. Et ego dico tibi, Tu es Petr⁹. Hactenus progreſsi ſumus in homilia ſuperiori, quantũ diuina benignitate cõceſſum fuit. nũc ſequitur, Et ſuper hãc petram ædificabo eccleſiam meam. Verbum hoc Auguſtin⁹ duplici ſenſu exponit: altero quod petra ſit ipſe Chriſtus, ſicut & fatetur apoſtolus, quia petra erat Chriſt⁹, & nemo poteſt fundamentum aliud ponere, præter id quod poſitũ eſt quod eſt Chriſtus Ieſus. Vult ergo Auguſtinus petram hãc, ſuper quam ędificata ſit eccleſia, Chriſtũ eſſe, petram hanc quam Petrus hic cõfeſſus eſt, & vnde nomen traxit. Sententia hęc per ſe vera eſt. nemo enĩ Chriſtianus Chriſtũ negat præcipuam eſſe petrã, fundamẽtum ſolidiſsimũ ſed tamen neochriſtiani intellectũ hunc ſolũ recipere nitũtur, tantũ vt aduerſentur Petro, habeantq; vnde cõtendãt, nec Petrũ eſſe petrã, nec ſuper Petrum ædificatã eſſe eccleſiam: ſicq; Petrus ille qui iam retro ſeculis cũ Chriſto regnauit in cęlis, & ab vniuerſa eccleſia princeps apoſtolorũ habitus eſt, cogitur cõmunem cũ papa habere cauſam. nam cum iſti vt alij hæretici omnes poteſtatẽ papæ ſuſtinere nequeãt, vt facilius hanc imminuant, nõ verentur etiam S. Petrũ adoriri. Alia ergo cõmunis quoq; ea ſentẽtia eſt omnium, tam veterum quam recentium doctorũ, ipſorumq; conciliorum, ſenſum Chriſti hũc fuiſſe, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiã meã, ita quod voluerit ille eccleſiã ſuã ædificare ſuper Petrũ tanquã verticem & caput apoſtolorũ. Atque ita recte intelligi, ex ipſa ſermonis conſequentia patet. nã & ante & poſt hæc verba dominus de Petro ſemper loquitur, dicẽs Tu es Petrus, tibi dabo claues vnde coniicitur, etiam in medio hic Petrum intellexiſſe, quem in extremis ſignificaſſe ipſa pſonę circũſtantia teſtatur. Quid quod magna hæc fuerit ineptia, hoc modo cõfundere & pertur-

*August.*
1. *Cor.* 10
1. *Cor.* 3.

bare ſenſum ſcripturæ, vt cum paulo ante domin' loquutus ſit ad Petrum, ſubito deinde alio cõuertat ſermonem? ſicut in ſimili caſu Lutherus ipſe Carolſtadium ſugillat cum hac vocula τουτο nam dum ille verba conſecrationis hoc mo do diſcindere conatur, non vult ei permittere Lutherus, quod tamen hic ipſe facit. Ad hæc, repugnat ipſi etiã ratio ni ſermonis huius. nam in hoc doctores omnes conueniũt, ꝙ quum Petrus præclare adeo dominum confeſſus fuerat, volens illud Chriſtus ei rependere, beatũ prędicauit eũ, Pe trum vocauit, claues regni cælorum ei cõmiſit. Quod ſi igi tur verba hæc (Super hanc petram ædificabo eccleſiã meã) ad Petrũ dicta non eſſent, alienũ quiddã fuiſſet, neq; in præ miũ Petro ceſſiſſet, imo & cauſæ atq; rationi hui' dicti con ſentaneũ non fuiſſet, quod quis imputabit altiſſimæ ſapien tiæ dei filio? Præterea non inualide poteſt hoc idẽ intelligi ex eo quod in futuro dicit dñs, AEdificabo, quod ad Chri ſtum referri nõ poteſt. ſiquidẽ is iam ædificabat. Si ergo ſe ipſum intellexiſſet, dixiſſet vtiq;, Et ſuper hanc petrã ædi ficabo eccleſiam meam. ſed quia de futuro prædixit, Petrũ intellexit, cui etiam dixit, Tibi dabo claues. Et ſic ſententia talis fuit quã hic habuit Chriſtus, Iã ego ipſe hic adſum, ve ra & ſolida petra. iam ipſe ędifico eccleſiã meam. Quũ au tem tranſiero ab hoc mundo ad patrẽ, tu mihi ſuccedes vica rius & petra loco meo: tũc quoq; ſuper te ædificabo eccle ſiam meã, ſuper poteſtatẽ magiſtratus tui quã tibi tuiſq; po ſteris & ſucceſſoribus ſum daturus. Et ne quis admire tur, quomodo fieri poſſit vt & Petrus petra exiſtat, ſcitote eodẽ modo ipſum eſſe petrã quo fundamẽtum eſt: quanuis ergo totius eccleſię tantũ vnum ſit fundamentũ, præter ꝙ nemo poteſt aliud ponere, niſi illud ꝙ poſitũ eſt, Chriſtus Ieſus attamen Ioãnes inter reliqua vidiſſe ſe perhibet ciui tatem nouam Ieruſalẽ, deſcẽdentẽ de cælo, à deo paratam. ibi ſequitur, Et murus ciuitatis habens fundamenta duode cim, & in ipſis duodecim, nomina duodecim apoſtolorũ a gni. Ecce quanuis Chriſtus vnicum eſt fundamentum eccle ſiæ, Ioannes tamen fundamenta duodecim ponit. 12. apoſto los. ſunt ergo adhuc alia plura fundamenta à Chriſto, capi te vtique & præcipuo fundamento, illa autẽ miniſterialia tãtum ſunt & ſubſtituta. (eloquere inquãtũ preſſius & cla rius poteris, Vnũ eſt fundamentum principale & primariũ,

1. Cor. 3.

Apoc. 21.

plura autem ſũt fundaméta ſecũdaria & minus principalia ab ipſo primo fundaméto inſtituta. deduc ſi placuerit, quod Dauid in plurimo numero inquit. Fundamenta eius in mon-
*Pſal. 86.*
tibus ſanctis nõ proſequor, nam plura ſẽper omitto quã hic adnotem, tanta ſubinde occurrũt, ſed modus adhibẽdus eſt rei. Atq; ideo cõmemorauit domin⁹ in lapidib⁹ fundaméti deſcriptum eſſe nomẽ ap ſtolorũ & agni. quaſi diceret. quod apoſtoli pro fundaméti ſunt deſcripti, idipſum quoque à ſe non habét, ſed agno. Eccleſia quidẽ ſuper fidem apo ſtolorum undata eſt, ſed ita, vt vlterius eorũ fundamentũ ſit Chriſtus, à quo ſic alij vocantur, vt eorũ vnus primus ille à petra nomen cepit. ideoq; notãter additũ eſt agni, quoniã illi tota innitiť eccleſiaſtica ſtructura. atq; hæc etiã eſt ſen-
*Beda.*
tentia Bedæ, qui dicit vnũ eſſe & idem, portã atq; fundamẽ tum. Et inde, Fundamenta, inquit, quum pluraliter dicũtur, doctores vel virtutes eccleſię: quũ vero ſingulariter, ipſum ſignificare dominũ, qui eſt fundamentum fundamẽterum. Hic ſatis patere cuiq; poteſt, quomodo Petrus ſit petra, nõ aliter nempe quam eſt fundamentũ. Et ſicut Paulus fundamentum vnum facit Chriſtum, quo nõ obſtãte ſimul adhuc multa ſunt fundamenta, imo apoſtoli omnes & ipſi quoque
*Ephe. 2.*
prophetæ: iuxta illud Pauli, Iam non eſtis hoſpites & aduenæ, ſed eſtis ciues ſanctorũ & domeſtici dei, ſuperædificati ſuper fundamentum apoſtolorum & prophetarũ, ipſo ſummo angulari lapide Ieſu Chriſto, in quo oĩs ædificatio conſtructa, creſcit in templum ſanctum in domino. Vnde ſequitur etiã prophetas eſſe fundamenta, quibus ſuperædificatur ſtructura fidei noſtrę Apoſtoli autem qui prophetis ſunt excellentiores, adhuc fundamenta alia ſunt illorũ fundamen-
*Triten-*
torum. Et inſuper Chriſtus fundamentorũ omnium eſt fun-
*ſis. 37.*
damentum, cui alia omnia innitũtur in paſſione. ſ & morte ipſius, atq; hoc negare nemo poteſt ſupremũ eſſe fũdamentum. Hinc iam quis nõ intelligat, ꝙ Chriſtus promiſit ſeſe ædificaturũ eccleſiã ſuper Petra, Petrus ipſum, quãuis ip-
*Hieron.*
ſe interim pręcipuum ſit fundamentũ. Id paucis etiam Hieronymus innuit, quũ ait, Sicut ipſe apoſtolis lumẽ donauit, vt lumẽ mũdi appellarẽtur, cæteraq; ex domino ſortiti ſũt vocabula: ita & Simoni Petro, qui credebat in petram Chriſtum, Petri largitus eſt nomẽ, ac ſecundũ metaphorã petræ recte dicitur ei, Aedificabo eccleſiã meã ſuper te, Aut quo-

nã modo expreſſius & apertius poterant dicere aliquid Hieronymus pro eccleſia aduerſus Lutherũ?ſed nos ſuper hac re peculiarem homiliã facturi ſumus. 3 Addit dominus, Et portæ inferorũ non prędualebunt aduerſus eã. Sicut duplices ſunt inferorum portæ ita duobus modis poſſunt hæc verba intelligi, quoniã & quodlibet peccatũ dici poteſt inferni porta Sic Dauid inqt, Qui me exaltat de portis mortis vbi ait Theodgyla&*, Quales porte ô Dauid dux ſcilicet cædis & adulterij. Eiuſdem ſentẽtiæ eſt & Hieronimus dicẽs. Ego portas inferi reor vitia atq. peccata. per hæc enĩ illecti homines ducũtur ad tartarũ. quoties enim homo peccatũ perpetrat, ipſe ſibi ingreſſum & ruinam parat ad inferos. Neque diſſentit hic Origenes quum ait, Vnũquodque peccatum per quod deſcẽditur ad inferos, porta eſt inferorũ, & viciſſim virtutes portæ ſunt iuſtitiæ. Etſi igitur omnia in vniuerſum peccata, inferorum portæ cenſeãtur eſſe duæ tñ portæ ſingulariter hic à ſanctis patribus intelligũtur: quoniã portæ infernales, ſunt & ipſe perſequutiones tyrannorũ aduerſus fideles, cuiuſmodi fuerunt in primitiua eccleſia. & hæ merito portæ dicuntur inferorum, quod multos coercuerũt a fide plurimos etiã coegerũt eandem abnegare. Ita Chryſoſtomus ait Nõ turbari te cõuenit quũ audieris, quia tradar, crucifigar: ſi portæ inferi non præualebũt aduerſus eccleſiam, multominus aduerſum me præualebũt. Et Theoph. inquit, Portæ inferi temporales ſunt perſequutiones, qui ad inferos mittere Conãtur Chriſtianos. Ad huc alius ſupereſt intellectus, & is quoque communior, per inferorum portas hæreticorũ intelligi doctrinas. Vere enĩ portæ iſtæ horibiles ſunt, quibus tot animę demerguntur & pereunt, ſub fuco tamen & ſpecie boni. Atque ea hic eſt ſententia Hieronymi dicentis, Vel certe hæreticorum doctrinæ portæ ſunt inferni, quib* decepti homines, detrudũtur ad tartarũ. Nemo itaque putet de morte dici, quaſi apoſtoli conditioni mortis ſubiecti non fuerint. quorũ martyria videat coruſcare. Inſuper conſentit & Theophy. dicẽs, Hæretici quoque portæ ſunt ad infernum ducentes. Super omnes eſt hic Cyrillus luculẽtus, qui ait, Secundũ hanc domini proceſſionem eccleſia apoſtolica Petri ab omni ſeductione hæreticaq; circõuentione manet immaculata ſuper omnes præpoſitos & epiſcopos, & ſup omnes primates ec

*Theop.* *Hieron.* *Orige.* *Chryſo.* *Theop.* *Hieron.* *Theop.* *Cyrillus*

cleſiarum & populorũ, in ſuis pontificibus in fide pleniſſima & auctoritate Petri. Et quum aliæ eccleſiæ, quorũdã errore ſint verecũdatæ, ſtabilita inquaſſabiliter ipſa ſola regnat, ſilentium imponens & omniũ obturans ora hæreticorũ. Cõſolentur hinc ſe Chriſtiani & catholici omnes, quoniam portæ inferorum non præualebunt aduerſus eccleſiã catholicam Petri, quũ interim pleræque aliæ magnos paſſæ ſint intellectus, aliæ per præceps ſint collapſæ. Achaia cui præfectus fuit Andreas, Epheſus vbi Ioannes erat, Corinthus vbi docuit Paulus, Alexandria cui præſedit Marcus Ieruſalem vbi Iacobus fuit epiſcopus, & ſic aliæ plurimæ eccleſiæ per hæreticos corruerũt. ſola Petri eccleſia Romana cõſiſtit fortis aduerſus omnium hæreticorũ impetus. Vt ergo iam criſtas erigant Lutherani, Zuingliani, Sacramentarii, Iconoclaſtæ, Catabaptiſtæ, & neſcio qui Spiritiui, nihil tamen te moueant, quia non præualebũt aduerſus eccleſiã Chriſti. Tot tam olim enatæ ſunt hæreſes, quibus multi etiam põtifices, imperatores, reges & principes fuerunt intricati, ſed ills oĩbus eccleſia petri ſuperior, victrix ſemper & triumphatrix fuit. Vide Ebionitas, Arrianos, Macedonianos, Neſtorianos, Euticianos, & alios totos aceruos hæreticorum omnes illi corruerunt, proſtratique iacẽt ſub veritate Chriſtiana, quam tenuit, imo ſuſtinuit in hunc vſque diem catholica Petri eccleſia noſtra Romana. Nemo itaque dubitet hic, ſed ſuam quiſque fiduciam in deum reponat, vt illi interim inflati tumeant, etiam ſi rumpantur, multumque aduerſus nos moliantur propter peccata noſtra. omnes enim peribunt, & radicitus euellentur, adiuuãte ſpiritu ſancto per ſcripturas ſacras. O vtinam hoc malũ diutius graſſari & longius ſerpere non ſinas domine Ieſu Chriſte 4 Nondum promiſſi finis, inſuper addit dominus, Tibi dabo claues regni cælorũ. Claues hic vocat dominus iudiciariam poteſtatem iudicicãdi peccata ad remiſſionem vel retẽtionem. Sicut enim in veteri teſtamento penes ſacerdotes erat poteſtas diſcernendi mũdũ ab immundo in corpore, ita ſacerdotes nouæ legis iudiciũ habẽt ſibi contraditum inter peccatum & non peccatũ. atque in iis qui ſint ſoluendi, quique ligandi. de iſtis clauibus plura alibi diximus Tomo ſecundo. Quod autem ad hunc locum attinet, cõſtat vtiq; dominum Petro promiſiſſe claues, quæ

Leui.14.

appellationem hãc ſumpſerunt ab operatione,quoniam in virtute ſpiritus ſancti remiſsionẽ operãtur peccatorũ,ſicut hic deinceps ipſe explicat,quid per claues intelligatur. ſed claues regni cælorũ appellat à fine,quoniã deus eas in hoc dedit eccleſiæ,vt homines per grattiã & donationẽ ſpirit' ſancti acquirãt vitam æternam. Claues illas præcipue ipſe Chriſtus habet,in cuius perſona Ioãnes inquit, Ego habeo claues vitæ & mortis. Verũ miniſteriũ eorum cõmiſit eccleſię in ſacerdotibus. Oritur hoc loco quæſtio, Quomodo hic dominus ſoli Petro promittat claues,quum tamẽ eas deinceps omnibus promiſerit apoſtolis,Sic enim ait, Amẽ,dico vobis,Quicquid ligaueritis ſup terrã,erit ligatũ & in cęlis: quicqd ſolueritis ſuper terram,erit ſolutũ & in cælis Quur ergo ſigulatim hic eas promittit Petro? Reſpondet Greg. dicẽs quia Petrus accepit poteſtatẽ clauium in ſua plenitudine ſuper tota eccleſia, aliis autẽ apoſtolis data eſt hæc poteſtas in partẽ ſolicitudinis. Cõcordat & Vigilius Papa ca. Qui ſe ſcit,2.q 6. Et ſanctus Bernardus de confide. ad Eugenium. Ideo,inquit,promiſit Petro,& tribuit ei poſt reſurrectionem quũ fuerant in piſcatiõne,& tertio dixit ad eũ,Petre,paſce oues meas. Hic eum cõſtituit paſtorẽ totius eccleſiæ,& oſtẽdit ſe eſſe deũ,quod talẽ haberet poteſtatẽ,quam hominibus impartiebatur ad remittẽda peccata. Pulchrum etiã eſt quod habet hic Chryſo. Solus deus cõcedere poteſt peccatorum remiſsionem,&vt futura eccleſia tot tantiſque fluctibus impetu irrumpẽtibus immobilis maneat,cuius paſtor & caput piſcator homo & ignobilis,terrarũ orbe reluctante adamãtis naturam firmitate ſuperet. Ecce quomodo Chryſoſtom' in ea eſt ſentẽtia,vt affirmet quod hic illi magiſtrat' eccleſiæ,ſummaq; poteſtas ſit ꝓmiſſa,ac deinde cõceſſa dataq; à Chriſto poſt reſurrectionẽ Oĩa hæc q̃ tamen ſolius ſunt dei,promittit dñs ſe Petro daturũ. Sicut autẽ illas oĩbus promiſit apoſtolis ad abſoluẽdi munus,ita eaſdẽ eis dedit eo quo ipſe reſurrexit die quãdo cõgregatis vndecim apparuit,& inſufflando dixit,Accipite ſpiritũ ſanctum. Quorumcunq; remiſeritis peccata,remiſſa erunt & quorũcunq; retinueritis,retẽta erunt hoc ad poteſtatẽ,cuiuſmodi tradita eſt Petro,nihil pertinet itaq; eã huic vni ꝓmiſit,&, ideo argumẽtum illud erat præcipue cuiuſdam dignitatis quam vicario ſuo daturus erat. Magnũ quippe hoc eſt,quod

*Apo.3.* *Matt.18.* *Grego.* *Berna.* *Chryſo.* *Ioan.21.* *Ioan.20.*

deus homini gratiam tuam contulit, vt adhuc in terris viuenti claues traderet regni cælorũ. & ideo de ſancto Petro canit eccleſia, Tu es paſtor ouium, princeps apoſtolorum, tibi traditæ ſunt claues regni ca lorũ. Vos igitur dilectiſsimi hodie dominum Ieſum in ſuis apoſtolis veneremini, ac præcipue Petrum inuocate, vt interceſſor eſſe vobis velit apud dominũ, dicentes, O bone paſtor Petre, clemens accipe vota precantum, & peccati vincula reſolue tibi poteſtate tradita, qua cunctis cælum verbo claudis & aperis. Exaudi & tu nos domine Ieſu Chriſte clamantes ad te, gratiam tu nobis & gloriam largire ſempiternam, Amen.

## HOMILIA, III.

*Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, Mat hæi XVI.*

Magna & imméſa eſt hæc dignitas S. Petri, argumétum quoq; ſanctitatis eius euidés, quod dñs coram omnibus apoſtolis ipſum peculiariter beatũ prædicauit, teſtimoniũ ei dedit, quod à deo patre ſit illuminat⁹, nouũ Petri nomen ei denuo impoſuit, aut ſi illud ante habuit, certe iam cõfirmauit, deinde ꝓmiſit ei quod ſuper ipſum ędificaturus ſit eccleſiã ſuã, aduerſus quam ipſę etiã portæ inferorum nihil ſint præualituræ, pollicitus eſt inſuper illi claues regni cælorum. Hęc ita de S. Petro incõcuſſe tota credidit eccleſia, atq; illa Chriſti verba ſic intellexit, vſq; ad iſta noſtra periculoſa tẽpora, quibus inter cæteros errores hũc quoq; diabolus ſuſcitauit de deſtituẽdo Petro ad offenſam dei & ſanctorũ. Vt autẽ animus in hac re veſter cõfirmetur ad perſeuerãdũ in fide, locos & auctoritates aliquot hic inducemus, faciẽtes ad euangelii huius expoſitionẽ, ipſiusq́ue ſancti apoſtoli honorem defendendũ, & fidem noſtram aſſerendam. neq; hic lõgius immorabimur, ſed paucis abſoluemus quia alias illud tribus libris egimus, quos & Leoni. X. dedicauimus. Quod aũt Chriſtus eccleſiã ſuã ſuper ipſum etiã Petrũ ædificarit, iuxta ſenſum ſuperiori homilia traditum, ſenſit idẽ iam olim S. Cyprianus doctor & martyr, qui in epiſtola ad Pupianum libr 4. ſic ait, Quando Chriſtus ad duodecim dixit, Nunquid & vos vultis abire, reſpõdit ei Petrus, dicens, Domine, ad quem ibimus? verbum vitæ æternæ habes, & nos credimus & cognouim⁹, quoniã tu es filius de

Cypria.

viui.loquitur illic Petrus, ſuper quē ædificanda fuerat eccleſia docens quia etſi contumax ac ſuperba obaudire nolētium multitudo diſcedat, eccleſia tamē Chriſtianorū nō recedit. Pulchrum eſt & quod ait Hierony. li.1. contra Iouinianum. Super Petrū fundatur eccleſia, licet idipſum in alio loco ſup apoſtolos fiat, & cūcti claues cælorū accipiant & ex equo fortitudo eccleſiæ ſuper eos ſolidetur: tñ ꝓpterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite cōſtituto, ſchiſmatis tollatur occaſio. Quid poterat ille dixiſſe clariꝰ, quo affirmaret eccleſiā ſuper Petrum eſſe fundatā, imo & ſuper omnes apoſtolos, quorum tamen vnū aſſerit ſupremum & caput aliorum? In alio quoque libro contra Pelagianos, ſic ait, Petrus princeps fuit apoſtolorum, ſuper quem eccleſia dñi ſtabili mole fundata eſt, quæ nec impetu fluminis, nec vlla tentatione cōcutitur. Ita ſcripſit etiā ille ad Damaſum papam, quum eſſet in Aſia: Ego nullū primum niſi Chriſtū ſequēs, beatitudini tuæ cathedræ Petri conſocior, ſuper illam petram fundatā eccleſiā ſuā. Videte quid ſciuerit Hieronymus. Audétne temere quicquam in contrariū mutare & iactare neochriſtianꝰ? intellexit hoc eodē ſēſu ante Hieronymū Origenes tempore martyrū. ait enim, Vide quantam habet poteſtatē petra, ſuper quam ædificatur eccleſia, vt etiā iudicia eius maneant firma, quaſi deo iudicante per illam loquitur. ibi de ſancto Petro, quē & plus altis apoſtolis accepiſſe confirmat. Quanuis aduerſarii pro ſe citant Auguſt. lib. 1. retractationum cap. 21. quomodo Chriſtus ſit petra, qui ſuper ædificetur eccleſia, quod vt non negamus, ita vero hinc non ſequi cōtendimus, quod nō & Petrus ſit petra, & ſuper ipſum ſit eccleſia ædificata, quādo illud in toto etiam nuſquam inuenient Auguſt. quouiam eodem loco vbi Chriſtum petram vocat, alterius quoque commeminit ſententiæ, quod & Petrus ſit petra, interimq; ſententiam neutrā reiicit, imo lectoris arbitrio liberū relinquit alterutram eligendi quæ videatur probabilior. Ipſe etiam Augu. in multis locis affirmat, Petrum eſſe petrā cui ſuperſtructa ſit eccleſia: id vt credas, en eius verba tibi in libro contra epiſtolam Donati. vbi illud aperte affirmat, tādemque dicit Senſus hic etiam cantatur ore multorum in verbis beatiſſimi Ambroſii, vbi de gallo ait, Hoc ipſa petra canente eccleſia culpam diluit, fletū Petri inſinuat, qui antequam gallus

*Hieron.* | *Lib. 1.* | *Orig. ho mil. 8. ſuper Ioan.* | *Auguſt.* | *Auguſt.* 1 | *Ambro.*

cātaret, ter dominū negauit. Ne autem quis putaret hoc ibi elapſum eſſe Auguſtino, inuenias idē in multis locis apud eū, qui hoc ſæpius apud præceptorē ſuum legerat Ambroſiū. is enim in hodiernæ diei homil· ſic ait, Pro ſoliditate deuotionis eccleſiarū petra dicitur, ſicut ait domin', Tu es Petrus & ſuper hanc petrā ædificabo eccleſiam meā. Petra nanq; dicitur, quod prim' in nationibus fundamēta fidei poſuerit, & tāquā ſaxū immobile toti' operis Chriſtiani compagē molemque contineat. ſed tu deſideras ex ipſo

*Auguſt.* forſitan Auguſtino audire, alterius'ne fuerit ſententię alicubi quā in libro præmemorato? ecce ipſum tibi Auguſtinū in homilia de ſancto Petro ſic dicentē, Audiſti frequenter ipſum Petrum à domino petrā nūcupatam, ſicut ait, Tu es Petrus, & ſuper hanc petrā ædificabo eccleſiā meā. Si ergo Petrus petra eſt, ſuper quā ædificatur eccleſia, recte pedes

*Act. 2.* prius ſanat, vt ſicut in eccleſia fidei fundamentū cōtinet, ita

*Auguſt.* & in homine membrorū fundamenta cōfirmet. Refert hoc Auguſtinus ad illud, quod Petrus claudū ſanauit in templo. Et ne aliquod nobis dubiū ſit reliquum de Petro principe apoſtolorū, audiam' eundē in alio loco ſuper Ioannē tract. 124. vbi ſic ait, Hoc agit (orādo pro remiſſione peccatorū) eccleſia in ſpe beata, in hac vita ærūnoſa, cuius eccleſiæ Petrus apoſtolus propter apoſtolatus ſui primatū gerebat figurata generalitate perſonā. Quod enim ad ipſū proprie pertinet, natura vnus erat homo, gratia vnus Chriſtianus, abūdantiori gratia vnus idemq; primus apoſtolus. ſed quādo ei fuit dictū, Tibi dabo claues regni cælorū &c. vniuerſam ſignificabat eccleſiā, primatū tenebat apoſtolorum omniū, quomodo nunc epiſcopus quilibet perſonā gerit ſuæ eccleſiæ, princeps ſuæ ditionis, imperator totius imperij.

3 Quod apoſtolorum omnium ſupremus fuerit Petrus, iam ſuperiori homilia teſtē quoque adduximus Chry

*Chryſo.* ſoſtomū, qui eodem modo hoc intellexit euangelium, vnde & Petrum os apoſtolorū & verticem ibi vocauit cōſortii apoſtolici, adiecitque eum à Chriſto cōſtitutum eſſe caput & paſtorem eccleſiæ, Fuiſſe quoque hanc Chriſoſtomi

*Chryſo.* perpetuā ſententiam, ex iis colligere poſſumus, quæ ſuper Ioannē homi. 87. ſcripſit in hunc modū, Quid quod alii omiſſis, duntaxat Petrū affatur? Os erat apoſtolorū & prin

*Gala. 1.* ceps, atque propterea Paulus eum præter alios viſurus aſcē-

dit,ſimul vt ei oſtenderet iam ſibi fiduciã habendã tanquã enim negationis obliuiceretur: fratrũ ei curã committit, neque negationis meminit,neque exprobrat. tãtum dicit,Si amas me,fratrum curam ſuſcipias,& quã in omnibus dilectionem oſtendiſti,& qua delector,nũc oſtende. & animã quã pro me poſituram dixiſti,hanc pro ouibus meis trade. Et inde ter interrogat,& ſemper idẽ præcipit,vt demõſtret quanti ouiũ ſuarũ curam faciat,& quod hoc ſit maximum, quia hic magna cõtulit Chriſtus Petro,vniuerſi terrarũ orbis curã commiſit,paſſionẽ ei ſuam prædixit &c. Aperte iã hinc datur intelligi,quid Chryſ.aliiq; patres de S. Petro ſenſerint. Et iã tandẽ poſt tot exacta feliciter ſecula,infœlices homines iſti neochriſtiani,Petrũ à ſuo nituntur detrudere pontificatu? Porro ne ab hoc euangelio recedam, quoniã alias in immẽſum creſcerẽt hæc teſtimonia, quæ affatim ꝑ ſequuti ſumus trib⁹ libris noſtris,iam ante ſeptẽniũ in Gallia,& nũc recẽs in Germania impreſſis,quib⁹ nemo adhuc Lutheranus reſpõdit,nec cũ veritate reſpondere vnquã poterit,vnum atque alterũ locũ adhuc offeram⁹ circa hoc euãgeliũ. Vbi occurrit Hilarius,qui ſuper illud Matthęi,Tu es Petrus,ſic ait,O in nũcupatione noui hominis fœlix ecclesiæ fundamẽtũ,dignaq; ædificatione illius petra, quę infernas leges & tartari portas & oĩa mortis clauſtra diſſolueret. O beat⁹ cæli ianitor,cuius arbitrio claues æterni aditus tradũtur,cuius terreſtre iudiciũ præiudicata auctoritas ſit in cælo,vt quæ in terris aut ligata ſint aut ſoluta,ſtatuti eiuſdẽ cõditionẽ obtineant in cælo. Leo quoq; Magnus ſermone tertio de anniuerſario ſuę põtificę aſſumptionis,Ego inquit dico tibi,hoc eſt,ſicut pater me⁹ tibi mãifeſtauit diuinitatẽ meã,ita & ego tibi notã facio excellentiã tuã,quia tu es Petr⁹,id eſt,cũ ego ſim inuiolabilis petra,ego lapis angularis qui facio vtraq; vnũ,ego fundamẽtũ,præter ꝙ nemo poteſt aliud ponere,tñ tu⁹ quoq; petra es quia mea virtute ſolidaris,vt quæ mihi poteſtate ſũt ꝓpria,ſint tibi mecũ participatiõe cõmunia. Simile quiddã dicit ille in homilia hodierna. Accedit iis & ſententia S. Gregorii, q de ſancta Petro ſic ſcribit ad imperatorẽ Mauriciũ,Cunctis ſcientibus euãgelium liquet,quod voce dominica, ſancto & omniũ apoſtolorũ principi Petro apoſtolo totius eccleſiæ cura commiſſa eſt. Ipſi quippe dicitur, Petre, amas me? Ipſi di

*Hilarius.*

*Leo.*

*Ephe. 2.*

*2. Cor. 3.*

*Grego. in regiſt. lib. 4. epi. 39.*

citur, Ecce ſathanas expetiuit. Ipſi dicitur Tu es Petrus. Ecce claues regni cœleſtis accepit poteſtas ei ligēdi & ſoluēdi tribuit, cura ei totius eccleſię & principatus cōmittitur. Renarrat hæc Gratianus diſtinc͂. 11. præceptis, vbi loquitur de auctoritate Romanæ eccleſiæ, Cui⁹ auctoritatis ſanctionem oēs teneant ſacerdotes, qui noluerint ab apoſtolicę petræ, ſuper quā Chriſtus vniuerſalem fundauit eccleſiā, ſoliditate cōuelli, Ecce quod & eccleſia ſuper fundamentū apoſtolicū eſt fundata, neque tamē illud aliud à Petro eſſe poteſt. Quid multa? ſic doctores ſancti oēs, ſic omnia quæ vnquam fuerunt concilia, tenuerunt, crediderunt, ſcripſerunt. Vt iam neminem moucre debeant neochriſtianorum vana ſomnia & impij errores, quibus inuoluere conantur etiam ſimpliciores, & eos ſeducendo decipere.

4 Reliquum iam eſt, vt oſtendamus per vniuerſam ſacram ſcripturā totumque ipſius decurſum, ſanctum Petrū ſibi velut propriæ poteſtatis huius aſſumpſiſſe officiū, ac ſeculo vſurpaſſe ſuper vniuerſam eccleſiā, ſiquidem in euāgelio tanquā futurus eccleſiæ paſtor, pro aliis etiā apoſtolis ſolus hic reſpōdit. Et principio quidē quū dominus dixiſſet ad apoſtolos, An etiā ipſi obituri eſſent, vnus hic pro omnibus reſpōdit, Domine, quo ibimus? verba vitæ æternæ habes. Et hic querēte ex eis Chriſto quenā ipſum eſſe crederent, prodiit ille & ait. Tu es Chriſtus filius dei viui Præterea cum admoneret eos domin⁹, vt eſſent parati in aduētu filij hominis etiam iſte ſol⁹ ſubiecit, Domine, ad nos dicis hāc parabolā, an ad omnes? Ad hæc, quando prædicabat domin⁹ diuites difficulter ſaluari, iterū ille pro ſe & fratrib⁹ ſuis interrogauit eū, Ecce nos reliquim⁹ omnia, & ſequuti ſumus te, quid ergo erit nobis? Accedit iis ꝙ impleta vtraq; nauicula piſcibus, ꝓcidit Petrus ad pedes domini, dicēs, Exi à me domine, quia homo peccator ſum. Etiā diſcipulis omnibus in mari periclitantibus quū veniret dominus ad eos ſuper mare ambulās, & iuberet eos fiduciam habere, reſpōdit Petrus, Domine, ſi tu es, iube me ad te venire ſuper aquas. Trāſfigurato inſuper domino in mōte Thabor, quāuis aderant etiam Ioānes & Iacobus, ſolus tamen Petrus, loquutus eſt pro omnibus, & dixit, Domine, bonum eſt nos hic eſſe, faciamus hic tria tabernacula. Quum dominus diſcipulos doceret remittēda eſſe peccata proximorum, etiā

*Ioan. 6.* *Mat. 16.* *Mat. 18.* *Luc. 5.* *Mat. 14.* *Mat. 17.*

tunc prodiit Petrus,tanquam futurus eccleſiæ paſtor & re- *Chryſo.*
ctor,vt ait Chryſoſt inquiens,Domine,quoties peccabit in *Matt.18.*
me frater meus,& dimittā ei?Deinceps, quū peracta cœna
diceret dominus diſcipulis,Quo ego vado,nō poteſtis ve-
nire modo,ſolus eum interrogauit Petrus,Domine, quo va
dis?Vnus hic detractauit lotionē pedum,inquiens,Non la- *Ioan.13.*
uabis mihi pedes in æternū. Super hæc quū eduxiſſet ille di
ſcipulos ſuos poſt cœnā,prædixiſſetq; eis quomodo ſcāda-
lum in eo eſſēt paſſuri oēs,magno animo progreſſus Petrus *Mar. 14.*
dixit.Et ſi oēs ſcādalizati fuerint in te,ego non ſcādaliza- *Luc.22.*
bor.Dñe,paratus ſum & in carcerē & mortem ire.O animū
generoſum & cōfidentem,ſed ô viciſſim carnē fragilē. Sūt *Ioan. 21.*
huiuſmodi in ſcripturis permulta,quibus hic ſuperſedebi-
mus. Ab ipſa quaq. dñi reſurrectione porro videmus Pe-
trū primo ſummoq; ſuo per vniuerſam eccleſiā magiſtratu
vſum fortiter eſſe, dum ille vt paſtor bon⁹ magnā gerebat
curam Ioānis,de quo & dñm interrogabat,Hic autē quid?, *Act.1.*
hoc eſt,quod gen⁹ mortis & ſupplicij imminet illi?Deinde
poſt aſcēſionem dñi officij ſui adminiſtrationē ſuſcipiens,
ſurrexit in medio fratrū,& ſacrarum literarum teſtimonio *Act. 2.*
probauit alium iam eſſe eligendum in locum Iudæ. Quāuis
ibi erat Maria mater Chriſti,aderant & alij apoſtoli,præ il
lis tamen omnibus rē hanc velut ſibi propriā aggreſſus eſt *Act. 3.4.*
Petrus.Inſuper cū in die pētecoſtes accepto ſpiritu ſancto *5.*
apoſtoli deriderentur & pro ebriis haberentur,ſurgēs Pe-
trus cū vndecim,excuſauit eos palam prædicauit Chriſtū
Iudæis,annunciauit quid ipſis ſit facto opus. & ad tria milia
hominū conuertit.Claudū quoq; præſente Ioanne ſanauit,
& admirāte populo , Chriſtum prædicauit & pœnitētiam.
Inde cum vterque iudicio ſimul ſiſteretur, ſolus tamen Pe-
trus cauſam egit,Chriſtumq; coram eis libere confeſſus eſt.
Quū Ananias & Sapphira mētirentur ſpiritui ſancto, ſolus
Petr⁹ eos iudicio mortis cōdemnauit,eo ꝙ iniqu⁹ agri pre
cium oſtēderāt.Simon Magus quum præſumeret poteſtatē *Act.8.*
huiuſmodi pecuniis ſibi cōparare,vt impoſitione manuum
ſpiritum ſanctum conferret,Petrus dixit ad eum , Pecunia
tua tecum ſit in perditionem. Atque cuum apoſtoli primum *Act. 15.*
illud celebrarent concilium Hieroſolymis ad extirpandam
ſectam Chriſtianorum Antiochiæ concitatam de legalib⁹
Moyſi præceptis obſeruandis.Petrus rem hanc in concilio

*Ad Aug.* propoſuit tanquam ſupremus,fuitq́;,vt ait Hieronymus,S. Perus auctor ſententiæ de legalibus ceſſandis.Hinc etiã refert Dionyſius ad Timotheũ ſcribens,dixiſſe Paulũ ad Petrum Romæ,quum ab eo duceretur ad ſubeundum martyrium,Pax tecum fundamentum eccleſiæ paſtor ouiũ & agnorũ Chriſti.Hunc & vos hodie colite diligẽtius,ſi modo gaudere ipſius ad deũ cupitis interceſſione,qua vobis hic gratiam,& in futuro gloriam impetret ſempiternam,Amen.

## HOMILIA IIII. EIVSDEM DIEI, SED de ſancto Petro apoſtolorum principe tantum.

SVmmus apoſtolorum princeps Petrus, & vicarius Chriſti,natus ex Bethſaida Gallilææ fuit, nomine Simon,officio piſcator.frater eius Andreas,qui &

*Ioan. 1.* diſcipulus fuit Ioãnis Baptiſtæ,ſicut & ipſe Petrus audiens autẽ teſtimoniũ Ioannis de Chriſto,quem demõſtrãs agnũ dei prædicabat,atque ſequutus inde dominũ,inuenit Petrũ & dixit ad eum,ſe inueniſſe Meſſiam Chriſtũ, & ſic ipſum quoque duxit ad Chriſtum,qui viſo eo ſtatim dixit ad illũ,

*Ioan. 1.* Tu es Simon bar Iona,tu vocaberis Cephas atq; tũc primũ ille agnouit dominũ.Deĩde cũ piſcaretur in ſtagno vna cũ

*Mar. 1.* fratre,dixit domin⁹ ad eos,Venite poſt me, faciã vos piſcatores hominũ.ſtatimq́; relictis retibus,ſequuti ſũt dominũ,

*Luc. 5.* Lucas refert dominum cõmiſiſſe Petro vt laxaret retia, qui reſpondẽs dixit ad eum,Præceptor,per totã noctẽ laborantes nihil cepimus,in verbo autẽ tuo laxabo recte. Et quum hoc feciſſent,concluſerunt piſcium multitudinẽ copioſam,

*Matth. 8.* impleueruntque in rupto reti,duas nauiculas.procidit autẽ

*Luc. 4.* Petrus ad genua Ieſu,dicens,Exi à me domine, quia homo peccator ſum. Aliis quoque ingreſſus eſt dominus in domũ ſuam,quumque ſocrus eius infirmaretur grauiter ex febre,rogauerunt,eum pro illa,qui & ſanauit eam,vnde ſurrexit ipſa,& miniſtrauit eis. Quũ diſcipuli noctu periclitarẽtur in mari, & dominus ad eos veniebat ſuper aquam,dicẽs, Habete fiduciam,ego ſum,nolite timere,reſpondit Petrus, & ait,Domine,ſi tu es iube ad te me venire ſuper aquas.cui

*Mat. 14.* reſpondens dominus,dixit,Veni.& deſcẽdẽs Petrus de nauicula,ambulabat ſuper aquam.Videns vero ventum validum,timuit.& quum cœpiſſet mergi,clamauit,dicẽs,Domine ſaluum me fac. Et continuo ille extendẽs manum,appre

hendit eum. Inſuper quãdo diſcipulos omnes interrogauit dominus quid de ſe ſentirẽt, prodiit Petrus & dixit, Tu es Chriſtus filius dei viui. ſtatimq; promiſit ei dñs, quod ſuper ipſum ædificaturus eſſet eccleſiam ſuã, & daturus ei claues regni cælorũ. paulo poſt quũ prædixiſſet dominus apoſtolis paſsionẽ ſuam, ſingulari dilectione affectus Petrus, aſſumens eum. cœpit increpare illum, dicẽs, Abſit à te domine, nõ erit tibi hoc. Et quum transfiguraret ſe dominus in monte Thabor, præ omnibus aliis apoſtolis dixit Petrus ad dominum, Domine, bonũ eſt nos hic eſſe, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, & Eliæ vnum. Neque multo poſt quando petebatur ex domino didrachma, iuſsit ille ſolum Petrũ abire ad mare, & immittere hamũ. eumque piſcem qui primus aſcẽdiſſet, tollere: & aperto ore eius, ſtaterem exemptũ exponere pro ipſis ambobus. Vnus etiam Petrus præ aliis dominum interrogauit, quoties remittere deberet proximo ſuo aduerſum ſe peccãti, & audiuit ſibi dici, Septuagies ſepties. Idem quoque ſolus ex omnibus dixit ad dominum. Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te, quid ergo inde erit nobis? Lauare parante domino pedes diſcipulorũ, reuerẽtiæ cauſa ſolus Petrus recuſans, nolebat illud admittere, tandẽ tamẽ conſenſit Immẽſum ſuæ in dominum dilectionis argumentũ fuit & hoc, quod vnum ille defendere dominũ etiã gladio conatus eſt, quũ caperetur à Iudæis. neq; id tantũ, ſed & eundẽ iam captũ ſedulo ſequutus eſt ad pontifices cum Ioanne, vbi quamuis humana fragilitate victus negarit eũ, tamen amaro fletu ſtatim pœnitentiam egit, cuius rei teſtes ei ſunt euãgeliſtæ. doctores quoque affirmant ipſum per omnẽ vitam ad cantũ galli amare fleuiſſe, memorem ſuæ negationis. In eum vſum ſtrophiolum quoq; ſemper geſtaſſe fertur ad detergẽdas lachrymas.

*Matt.* 16. *Ibidem.* *Matt.* 17 *Matt.* 18. *Matt.* 19. *Ioan.* 13. *Matt.* 26 *Mar.* 14.

Cæterum poſt ipſam Chriſti reſurrectionẽ audita & comperta illa ex mulieribus, Petrus ſolus cum Ioanne feſtinauit ad monumentum. Quid quod inde etiam inſignis dilectio Petri in dominum facile animaduertitur, quando prædixit inter cœnandum diſcipulis, aſsidere qui ſe traditurus eſſet quod tunc ſolus Petrus vtiq; vindictæ cupidus innuit Ioanni, vt is interrogaret Chriſtum quiſnam iſte eſſet, eo animo ſane, vt pœnas de ipſo ſumens, anteuerteret proditionem?

*Ioan.* 20 *Ioan.* 13.

Sunt hæc quidem magna, ſed omnibus iis maius eſt,

Chryſo. quod ad extremũ vni Petro præ oĩbus aliis apoſtolis,quorũ nonnulli tũc aderant, Chriſtus vniuerſam iuriſdictionẽ &
Ioan. 21. poteſtatẽ commiſit ſuper oues ſuas, regẽdi eas & paſcendi, vbi ter ab illo interrogatus an ipſum diligeret, ſemper reſpõdit, Tu ſcis domine,quia amo te.& ibi eum papam ſummumque eccleſiæ pontificẽ ordinauit dominus. Atque hæc oĩa affatim ſcripta ſuppeditant euangeliſtarũ,qui poſt Chriſtum nullius perſonæ plus meminerint quam Petri. Accedunt iis etiã teſtimonia Lucæ in Actis apoſtolorũ,vbi prin
Act.1. cipio legitur,quod poſt Chriſti aſcẽſionem ſumme ille ſibi ſumpſerit officiũ in eligẽdo Matthiã,deinde diſcipulos excuſauit in die pentecoſtes,& tria milia hominũ baptizauit,
Act.2. claudũ ſanauit,ruſuſque hominũ milia quinque baptizauit,
Act.3. Ananiam & Saphirã de mendacio puniuit, AEneam para-lyticum curauit,ſuique corporis vmbra ægris ſanitatẽ reſti
Act.59 tuit. Ter captus eſt,primũ cũ Ioanne,quãdo claudũ ſanaue
Act.4. rat,& tamen ſine offenſa liberatus eſt.deinde cum reliquis apoſtolis. & tũc angelus reſeratis noctu foribus eũ dimiſit; quũque denuo prædicarẽt in tẽplo,virgis cæſos abire dimi
Act.5. ſerunt qui concilio præerant Iudæi. Poſtremo quando Herodes occiderat Iacobũ, videns placere hoc Iudæis, apprehenſum etiam Petrũ,qui tũc ex Aſia venerat Hieroſolymã ad feſta paſchalia,cõiecit in vincula, vt trãſacta feſtiuitate
Act. 12. ipſum quoq; capitali ſupplicio pẽderet. Quũque producturus eũ eſſet Herodes,in ipſa nocte erat Petrus dormiẽs inter duos milites,vinctis catenis duab⁹,& cuſtodes ante oſtium cuſtodiebant carcerẽ. Et ecce angelus domini aſtitit,& percuſſo latere Petri,excitauit eum,dicẽs, Surge velociter. Et ceciderũt catenæ de manib⁹ eius,ſicque eduxit eum per
Act.10. ambas cuſtodias vſque ad portã ferreã quæ ducit ad ciuitatẽ,eaque vltro aperta eſt eis. Petrus primũ abhorrebat gẽtiles,ſed diuinit⁹ inde admonitus eſt ne id faceret. vidit enim vas quoddam velut linteũ magnũ ſubmitti de cælo in terram,in quo erant oĩa quadrupedia & ſerpentia terræ & volatilia cæli. audiuitque vocẽ dicentem ſibi, Petre,occide & manduca. Ait autẽ Petrus, Abſit domine, quia nunquam manducaui omne commune & immundum. Interim tamen hac viſione edoctus eſt de nõ excludendis Gentilibus ab eccleſia fidelium quandocunque venirent. Et inde baptizauit ille Cornelium hominem Gentilem, ſicque poſtea factum

hoc corã Iudæis excuſauit, purgans ſe cur Gentilibus coniungeretur, ſicut idipſum in cõcilio propoſuit, docens non diſcernere deum inter Iudæos & Gentes, ſed fide purificare corda eorum, quod verbũ Petri corroborauit ipſe Iacobus, vt Acta apoſtolorum teſtantur. 3 Super hæc ſummam ſemper laudem obtinuit petrus apud omnes doctores. Poſt diuiſionem apſtolorũ pro ſua portione contigerunt ei, Pontus, Galatia, Bithynia, Aſia, Cappadocia cũ adiacẽtibus prouinciis, vt Euſebius & Hieronymus cõmemorant, & teſtatur titulus epiſtolæ ſuæ, vbi ſcribit diſperſis, nempe Iudæis ex patria ſua expulſis, iamq; inter Gentiles habitãtibus. Atq; ibi quinquennium totũ prędicauit, ita vt Antiochiæ ſibi cathedra erigeretur, vbi ſeptenniũ commoratus eſt, ſicut in feſto cathedræ illius diximus. Scribit & de eo S. Clemens papa & martyr in Recognitionibus ſuis in hunc fere modũ, quod ipſe & frater eius Andreas ab infantia orti fuerint, in ſumma paupertate educati, cõpulſi ſic ex ipſa rerũ inopia ad laborẽ ſubeundũ. Cibus Petro fuit panis cũ oliua, & raro coniunctis caulibus. Habitus, tunica cum pallio. Prædixit antea deſtructionẽ templi Hieroſolymitani quam fieret. Sæpius cum Simone Mago pulchre diſputauit, ipſumq; primum ab Antiochia per famã Cornelij, deinde etiam ex Iudæa compulit, qui inde Romã profugit. Inter cætera refert Clemẽs Petrum orare ſemper ſolitũ ante fuiſſe, quam cum Simone cœperit diſputare, cui diſcipulos aliquot cõuertit ad Chriſtum, multos infirmos & ipſum quoq; ſanauit, matrẽ etiam eius Matthiam, hoſpitẽ pauperculam, paralyticam curauit, & aliam Natonam quæ dicebatur Dorcas, mortui reſuſcitauit. Irenæus qui & ipſe vicinus admodũ fuit apoſtolorum temporibus, miris modis magniſque laudibus extollit Petri prædicationẽ atque doctrinam. Tertulianus ait Chriſtum Simoni dediſſe nomẽ Petri à ſeipſo, quod & ille ſit petra ob virentem fidei vigorem. Vult etiam quod Petrus in ſpiritu Moyſen cognouerit & Eliã in ipſa domini trãsfiguratione. Atque in hoc plerique omnes cõueniunt, quod quanuis Petrus frequentius Antiochiæ fuerit, tamen aſsidue hinc inde cõmigrarit, vt teſtatur Clemens vnde non raro etiã Hieroſolymam potuit venire, vbi eũ viſitauit Paulus, qui ſeipſum poſt annos XIII aſcẽdiſſe Hieroſolymã, Petrumq; vidiſſe, in epiſtola ad Galatas commemorat. Quod aũt vulgo clau-

*Act.15. Euſebius. Hiero. 1 Petri. Libro.7. Recog. Libro.1. Libro.10. Libro.2. Libro.3. & 5. Act.9. Tertul. lib.4.contra Marcionem. Clemens. Galat.1. & 3.*

dicaſſe creditur,nullũ extat ſufficiẽs teſtimonium,ſiquidem hoc certum,factũ eum eſſe ſenem,ſed nõ omnino decrepitum,quãuis Hieronym⁹ refert,& pro ſe Clementẽ adducit in periodis,teſtantẽ,caluum fuiſſe Petrum. Quũ itaq; Petrus iam quinq; annis prædicaſſet in regionibus Cappadociæ,Bithyniæ &c.& rurſus ſeptẽ aliis pontifex ſediſſet Antiochiæ,ſingulari ordinatione & inſtinctu dei profect⁹ eſt Romã,vt teſtatur S.Marcellus. Et rationem aſsignat Euſebius huiuſmodi, quod quũ iam Simon Magus ex Iudæa depulſus eſſet per Petrum,deinde etiam ex Antiochia,profugit Romam: ibiq; diabolo adiuuãte tam rara & admiranda exhibuit ſpectacula,vt in admirationẽ ſui cõuerteret imperatorẽ & Romanos omnes,à quibus iã cœperat magni fieri,erecta in hoc ſibi ſtatua ſupra Tiberim cũ titulo huiuſmodi,Simoni deo ſancto,vt auctor eſt Iuſtinus.Vt aũt inſignis hominis iſtius impia detegeretur malignitas, diuina ordinatiõe princeps apoſtolorũ Petrus Romã deſtinat⁹ eſt,qui ibidẽ pugnaret cõtra vniuerſalẽ generis humani perditionem,primusq; hic ille fuit,qui clauib⁹ euãgelij ſui Romani ianuã aperuit regni cælorũ.Hieronymus aſſerit illũ veniſſe Romã anno ſecundo imperij Claudij ibiq; cathedrã occupaſſe ſacerdotalem annis vingintiquinq; vſq; ad annũ Neronis decimũquartũ qui imperij ſui vltimus extitit.Sed quo modo ille cũ Simone Mago decertarit, etiã Ambroſius cõmemorat.ſiquidẽ Simon ſimulabat iamq; parabat ſe ad euolandum ex Tarpeio mõte in altũ.Et quũ iam magna hominũ multitudo expectaret ſpectaculũ iſtud, & attentis oculis aſpiceret,ne ad finem ſuũ illud perueniret,cœpit orare Paulus,ipſeque Petrus poſitis genub⁹ precatus eſt dominũ. & ſic ambo impetrauerũt apud deum,vt dæmonia quæ Magum ſuum per aera vehebant, ipſum cadere ſinerent.delapſus ergo oſſa cõminuit in petra iuſto dei iudicio,vt qui in cælum volitare præſumpſerat,amplius ire nõ poſſet in terra,ſed infelix homo infelicisſimũ ſuũ tam triſti ſpectaculo exhalaret ſpiritum. Multa alia contigerũt inter apoſtolos & hunc Magũ,quibus omnibus ſuperſedebimus. At vnũ tacere præ cęteris illuſtrius grãdis fuerit religio eo maxime, quod ad Germanos ſpectare videtur. Quũ Petr⁹ adhuc Romæ fidem Chriſti prędicaret,miſit inter alia diſcipulos tres in Germaniam,ad prædicandum euangeliũ & annuncian-

*Super 1. ad Gala.* *Libro. 2.* *Iuſtinus.* *De vi. il.* *Ser. 67.* *Anno do. 58.*

dum Chriſtum,fueruntq́. illi, Eucharius,vnus è numero ſeptuagintaduorũ diſcipulorũ Chriſti,qui deinde primus epiſcopus Treuirenſis effe&us eſt cumq́; eo valerius & Maternus Vbi vero perueniſſét in Elſ.tiã,ibiq́; prædicarẽt,mortuus eſt Matern⁹ in ciuitate quæ dicitur El.ſtatim reuerſus ad Petrũ Eucharius,conqueſtus hoc eſt illi,ſimul petens vt reſuſcitaret eum à mortuis, ad cõfirmandam fidẽ hominũ eius regionis.Ibi Petrus baculum illi ſuũ exhibuit,quẽ iſte quadrageſimo die à Materni morte reuerſus, ſuper corpus eius poſuit & ſtatim reuixit,factus poſtea tertius epiſcopus Treuirenſis.Interea tẽporis dum Petrus Romæ comorat⁹ eſt rogarũt fideles Chriſtiani Marcũ diſcipulũ Petri,vt eis euangeliũ quod Petrus prædicabat, deſcriberet, ꝙ & fecit.Id ſimul atq́; legit Petrus,confirmauit,legendũq́; obtulit eccleſiæ.Et hoc illud eſt,quo in hunc vſq́; diẽ vtitur eccleſia,vt ſcribit Euſebius ex Clemẽte in 6.libro diſpoſitionum.Eſt in eadẽ ſententia & Hieronym⁹,dicẽs Marcũ velut interpretẽ eſſe Petri,Marciq́; euangelium eſſe Petri, ſicuti,aiunt,quidã euãgeliũ Lucæ eſſe Pauli,ſed de iis plura de apoſtolatu.Tu interim cõſule Hieronymũ in proloquio euangeliorũ de viris illuſtribus. Tẽporib⁹ Petri venit Romam Iudęus quidã eruditus Philo.is multo Petri cõſuetudine vſus,per eũ etiã in magnã peruenit familiaritatẽ ſancti Marci in Alexandria,eumq́; ibi Petrus ordinauit epiſcopũ, q d inceps multas Chriſtianorũ laudes & virtutes prędiuit,eorũq́; habitationes cœnobia nominauit.Sed vt aliquãdo tam prolixe narrationi finis imponatur, quũ iam virtus euãgelii Romæ eruperet,& diabolus cõfuſus eſſet in Simone Mago,furore ſuccẽſus eſt Nero tyrãnus aduerſus apoſtolos.vbi quãuis fratres cupiebant Petrum ſecedere,tamẽ ille diu fruſtra renitens eadem precibus illorum ſuperatus,volebat Romam egredi,vbi in ipſo itinere apparuit illi Chriſtus,cui dixit Petrus,Domine,quo vadis?Is reſpondens,ait, Vado Romam iterũ crucifigi.Verbũ hoc domini Petrus ſane intellexit,non ignarus Chriſtum amplius non moriturum.vt Paulus ait.ſenſit ergo hoc dixiſſe dominum de ipſa perſona Petri,qui ſic reuerſus eſt ad fratres, vt hodie quoque locus ille dici ſoleant Domine quo vadis, vbi veſtigia Chriſti impreſſa lapidi cernũtur Statim Nero Petrum captũ ſub Capitolio vinxit in Tarpeio mõte iã, vero ſub ara

*Libro 3. hiſt.eccl. cap.14.*

*Hieron. in ſermonibus de apoſtol.*

*Egeſipp. li.3.ca.2.*

*Vide late Linum licet apocryphum.*

*Rom.8.*

cæli,nunc enim ibi templum eſt.Tandem eum agrippa ſupplicio crucis adiudicauit.is quum ſuper Tiberim tráſuectꝰ eſſet in Vaticanum,vbi nũc & ſancti Petri templum & palatium eſt pontificis,petiit vt deorſum verſo capite,ſurſum autem erectis pedibus crucifigeretur,indignũ ratus eſſe ſe, qui caput haberet in altum erectũ in cruce, ſicut magiſter ſuus Chriſtꝰ pepẽderat.Eſt eiꝰ rei auctor ſatis magnus beatus Hieronymus.Teſtatur idipſum & Euſebius allegãs pro ſe duos vetuſtiſſimos ſcriptores Caium Dionyſiũ eppiſcopum Corinthium. Occurrit hic quidam,quod Romæ audiſſe me memini à viro erudito tẽpore Leonis papæ.is aiebat admirandam hanc eſſe diſpoſitionẽ dei,vt eodẽ in loco quo Ianus(qui à Gentilibus habitus eſt is,quem Iudæi Noe vocitant,isq; pro capite anni obſeruaretur etiam nũc,à cuius nomine Ianuarius ſit dictus,& idẽ biceps pingi ſolitus) eſt ſepultus Romæ in ipſo Vacatino,cui hinc nomen contigit,vt Ianiculum appellarint,ibi etiã Petrus cui tãquã capiti principatus à Chriſto oblatus eſt apoſtolorum & totiꝰ eccleſiæ,quiq; Romanum imperiũ cœperat vindicare à diluuio gentilis idolatriæ,crucifigeretur & ſepeliretur. Cæterum enati ſunt iſtis periculoſiſſimis tẽporibꝰ plurimi,qui pleraq; noua citra vllius rationis fundamentũ introducũt, proprio freti conatu,contẽpto cócordi totius eccleſiæ omniumq; patrum conſenſu.Inter illos inuocauit Iacobus Stapulenſis hiſtoriam ſupplicij duorum illorũ principiũ apoſtolorum omniũ,contendẽs eos non vno die paſſos eſſe,ſed Paulum eodem quidẽ die,verũ toto interim anno poſt Petri paſſionem elapſo.neque tamen fundamentũ opinionis ſuæ aliquod affert,vnde veriſimilem eam redderet.Ad hæc Linus papa , cuius auctoritati innititur,ille quanuis ſcripta eius non admodum recipiantur,quibus vtriuſq; huius apoſtoli paſſionẽ deſcripſit,tale nihil habet quod pro ſe adducere poſſet.Quanto igitur ſatius & cõſultius eſt,à veteri & antiqua fide eccleſiæ non recedere,quę habet ambos illos vno die eodemq; anno paſſos fuiſſe?Vnde & Ambroſius ait, Non ſine cauſa factum putemus,quod vna die vno in loco vnius tyrãni tolerauere ſententiã.Vno die paſſi ſunt,vt ad Chriſtũ pariter peruenirẽt vno in loco,ne alteri Roma deeſſet:ſub vno perſequutore,vt æqualis crudelitas vtrunq; cõſtringeret.Dies ergo pro merito,locus pro gloria,perſequu

*De vi. il.*

*Stapulen. error.*

*In ſer. 67.2.q.7 Beati.*

tor decretus eſt pro virtute. Et in quo tandē loco martyriū pertulerūt? in vrbe Roma, quæ principatum & caput obtinet nationū, ſcilicet vt vbi caput ſuperſtitionis erat, illic caput quieſceret ſanctitatis: vbi Gētiliū principes habitabāt, illic eccleſiarū principes morerentur. Et quū dominus oriētis regionē propria illuſtrauerat paſſione, occidētis plagā, ne quid minus eſſet, vice ſui apoſtolorū ſanguine illuſtrare dignatus eſt. Atq; licet illius paſſio nobis ſufficiat ad ſalutem, tñ etiam horum martyriū nobis contulit ad exemplum. Hæc Ambroſius, Quod autē vna die ſint paſſi, teſtatur, etiam Euſebius Cæſarieñſis, adducens pro ſe dionyſium qui idē aſſerat. is inquit, ille Corinthiorum epiſcopus quū in vrbe poſitus eſſet, & de ſcripturis diſputaret, hoc dicit, Sed & vos habētes cōmonitionem à Petro & Paulo, plātationē Romanæ & Corinthiorū eccleſiæ coniūxiſtis. Ambo etenim ſimul aduentantes & in noſtra Corinthiorū eccleſia docuerūt, & per omnem Italiam, atq; in hac vrbe ſimul docentes, etiam martyrio pariter vno eodemq; tēpore coronati ſunt. Suſcribit eidem ſententiæ Hieronymus, qui in vita S. Pauli ait eum eodē die anni decimiquarti Neronis, quo Petrus Romæ paſſus, etiā pro Chriſto fuiſſe capite plexum, ſepultumque in via Hoſtienſi, anno à Chriſto paſſo 37 Accedit eo & conſenſus Egeſippi, dicentis ambos illos vno tēpore ſimul paſſos Sub Nerone, alterum tamē cruce, gladio alterum occiſum. Gregorius ad Imperatricē Cōſtantiam ſcribens, plurima refert & maxima miracula, quæ contingerint circa ſepulturam horum apoſtolorum, quamque mirabiliter exhorruerint & deteriti ſint qui illam violare conati ſint. Inter cætera commemorat, quomodo eo tēpore quo paſſi ſunt apoſtoli. venerint Chriſtiani ab oriēte abducturi corpora apoſtolorum: quæ quū duo miliaria ab vrbe detuliſſent, ad locum quem vocant Catacūbas, depoſuerūt illa: deinde vbi promouere loco conabantur, à conatu deterriti ſunt immēſo fulminū impetu tonitruumq; incredibili horrore: quibus ita diſperſi ſunt, vt illud deinceps tētare nemo ſit auſus. Romani autē egreſſi, corpora apoſtolorum ſublata rurſus retulerūt Romā, in eum locū vbi nūc quieſcūt. Narrat ibidem plura de catena ſancti Pauli, Inuenio alibi factum hoc eſſe ſub papa Cornelio, quādo Cōſtātinus catholicus Imperator extruxit templū ſancti Petri &

*Ambro.*

*Libro 2. cap. 25.*

*Hieron.*

*Libro 5. cap. 2.*

*Libro 3. epi. 10.*

Pauli,in quo Syluester papa collocauit corpora apoſtolorũ,capita autẽ eorum in æde diui Ioãnis, vbi eadem adhuc religioſe magno populi concurſu ſimul & applauſu monſtrantur. Miſericordia &c.

## DE SANCTO PAVLO APOLTOLO & doctore Gentium,homilia peculiaris.

Tantum gratiarũ atq; donorum contulit deus in ſanctum Paulum,vt nõ poſſit humana lingua exprimi. Dum igitur tenuitatẽ imbecilitatemq́; meam cõſidero nõ audeo hoc mihi ſumere,quod abhorruit eloquẽtiſ-
Chryſo. ſimus idemq; ſanctiſſimus pater Ioãnes Chryſoſtomus,cui nomẽ hoc ab aurea cõtigit eloquẽtia.is licet octo homiliis laudes Pauli tractauerit,ſubinde tamẽ fatetur ſe inferiorẽ ſuceptoq; negocio imparem.Proinde mihi à referẽdis ſanctiſſimis apoſtolis laudibus tẽperare malo,quã turpiter ab ipſa materia quæ ſe affatĩ ingeret,victũ deſinere interimq́; cõſultius videtur hiſtoriam per decurſum enarrare,cũ appendice cõcluſionis præmittere annexa.Principio aũt præmittere illud volo,quod ſicut de ſancto Frãciſco vulgo fer-
Galat.6. tur,eũ vulnera Chriſti in ſuo corpore portaſſe,ita idẽ ante eũ fecit noſter ſanctus Paulus,vnde & ſtigmata Chriſti in corpore ſuo portare palã ſe fatetur. Paul⁹,qui ante baptiſmũ dictus eſt Saulus,extra duodecim illorum numerũ,ipſe quoq; apoſtolus,natiõe Iudæus fuit,de tribu Beniamin,ex
Act. 3. vico Iudææ qui dicebatur Giſcalis.Eo à Romanis occupato,parẽtes eius Tharſum cõmigrarũt.Ciliciæ oppidũ,cuius incolæ eodẽ cũ Romanis ciuibus iure vtebantur quo gauiſus & ipſe eſt prouocãs Cæſarẽ Quũq; præfectus virgis eũ
Hieron. cædere vellet,iure ſuo vſurus,exprobrauit illi,num liceret
Act.5.22 ei virũ Romanũ,nõ audita cauſa,flagellare.Putant etiã doctores ipſum ideo gladio occiſum tanquam ciuẽ Romanũ, nõ vero cruci [illegible] ſicut Petrum . Parentes ſui eum in tenera adhuc ætate miſerũt Hieroſolymam in lege erudiendum(vt teſtatur Hieronymus)ſub Gamaliele,cuius etiã Lucas commeminit,& Paulus ipſe coram Iudæis dixit educatum ſe eſſe in ea ciuitate ad pedes Gamalielis.inſtitutũque ſecũdum veritatem paternæ legis Paſſo autem Chriſto, diuiſisq̃ue apoſtolis,& iam præd[illegible]citibus euangelium,electo⁹ inſuper diaconis ſeptẽ è quorũ numero eodẽ anno Iudæi

lapidarunt Stephanum die tertio Auguſti,in cuius mortem etiam paulus conſenſerat,cuſtodiens veſtimenta teſtiũ, qui Stephanum lapidibus obruebant,ab eo tempore cœpit Saulus perſequi Chriſtianos,vinctos illos viros & mulieres cuſtodiés. Interea comperit etiam Chriſtianos eſſe Damaſci. acceptis itaque literis à pontifice & ſenatu Hieroſolymis,ſi quos inueniret Damaſci Chriſtianos,vt eos ſibi liceret vinctos adducere Hieroſolymã. Appropinquãs itaq; Damaſco circa meridiem,vidit circunfulgentem ſe radiũ de cælo,vnde attonitus concidit in terram,audiens vocem huiuſmodi, Saule Saule,quid me perſequeris? Interrogauit aũt, Domine,quis es tu? Qui reſpondit,Ego ſum Ieſus Nazarenus quẽ tu perſequeris,Durum eſt tibi cõtra ſtimulũ calcitrare. Vocem hanc qui cum eo erant viri,audierunt quidẽ,ſed neminem viderũt. Et Saulus dixit ad eum, Domine quid me vis facere? Is iuſsit eũ ſurgere. Damaſcumq; ingredi,vbi auditurus eſſet quid eum oportebat facere. Surrexit igitur ille,neque quicquam vidit,ſed manibus,comitũ ductus in Damaſcum, triduũ totum cõmoratus ibi,nec vidit,neque comedit,neque aliquid bibit. Apparuit autem dñs Ananię in Damaſco,miſitq; eum ad Paulum,qui obſtupuit primũ, deinde dixit,Domine,audiui à multis de viro hoc,quãta mala fecerit ſanctis tuis in Hieruſalẽ,& hic habet poteſtatẽ alligãdi omnes,qui inuocãt nomen tuũ Cui reſpondit dominus, Vade,quoniam vas electionis eſt mihi iſte,vt portet nomen meũ corã gentibus & regib⁹ & filiis Iſrael. Venit ergo Ananias in domũ,& impoſita manu ſua ſuper Paulũ,dixit,Saule frater, dñs Ieſus miſit me, qui apparuit tibi in via, vt videas & implearis ſpiritu ſancto. Eadẽq; hora ceciderũt ab oculis eius tãquam ſquamæ,& viſu recepto,baptizatus eſt. Quã multis peneq; innumeris populis & vrbib⁹ prædicarit Paulus,quantũ terrarũ mariumq; ſit emẽſus,immẽſum ꝓpe fuerit dicere,nos ſub cõpendiũ referem⁹. Prima illi⁹ profectio poſt baptiſmũ,fuit ĩ Arabiã, vbi quũ prędicaſſet,reuerſus Damaſcũ,in ſynagogis adeo valide prædicauit Chriſtũ, vt illi necem minarentur Iudæi. Fratres autem dimiſerunt eum per ſportã extra muros. Foramen illud aiunt,infideles ſæpe conatos obſtruere rurſus,ſed mane ſemper inuentum eſt apertum vt antea. Sicque poſt triennium conuerſionis ſuæ,quæ facta erat die viceſimoquinto Ianuarij, quum an-

Act.7. Act. 9. Act.22. Gala.1. 2.Cor.11

*Galat.1.* te in Auguſto adiuuiſſet lapidationem Stephani, aſcẽdit il le Hieroſolymam, viditque ibi Petrum & Iacobũ, prædicauit etiam Chriſtum, vnde rurſus cõmoti Iudæi, quærebant eum occidere. quũq; in tẽplo oraret, apparuit ei Chriſtus, *Act.22.* iuſſit ipſum feſtinanter exire Hieroſolymas, eo ꝙ teſtimonium ipſius de ſe accepturi non ſint. Deinde quãdo Paulus *Act.9.* diſputabat cũ Gentibus & Grçcis, ipſi quoque conabantur eum occidere. Et quũ iam quindecim diebus fuiſſet Hieroſolimis, ſecuro comitatu fideles eũ deduxerũt in Cæſareã, hinc miſerũt eum in patriã ſu am Tharſum Ciliciæ. Vidẽs *Act.11.* autem Barnabas numerum fideliũ augeri in Antiochia, venit & ipſe Tharſum quęſitũ Paulum. quẽ quum inueniſſet, adduxit Antiochiam, vbi annum totũ permanſit, tantumq; hominũ ad fidem Chriſti peruenit, vt ibi primum Chriſtiani à Chriſto cœperint dici. Exorta inſuper fame & ingrauescente annona, Antiocheni adiuuerũt fideles qui erant in Hieruſalem, per manus Pauli & Barnabæ.

2 Reuerſis iam porro Paulo & Barnaba à Hieruſalẽ ad *Act.12.* Antiochiam, quũ iam Chriſtiani ieiunaſſent, cultuique di *Act.13.* uino incũberent, dixit ſpiritus ſanctus, Segregate mihi Paulũ & Barnabã in opus ad quod ſuſcepi eos. Atq; ibi orarũt & ieiunauerũt, impoſitisq; manibus, abire permiſerũt. Vbi plerique doctores exiſtimãt Paulũ cum Barnaba dignitatẽ apoſtolatus ſuſcepiſſe. hic quoq; immutatũ ei nomẽ, vt pro *Super* Saulo, Paulus diceretur, auctore Beda, quãuis Hieronymus *Act.de* credit iſtud Pauli nomẽ à Paulo profecto Cypri cõtigiſſe. *viduſ.* Quum vero profectus eſt Paulus ab Antiochia cum Barnaba, venerũt Seleuciã vrbem mari proximã. vnde ſoluẽtes, tranſnauigarunt in inſulam Cyprum, per eã vndique profecti ſunt vſq; in Paphos. ibi Paulus prædicatit præfecto Paulo Sergio, magnũq; Barieu diuina potentia cæcum fecit. Et *Act.13.* credidit in eum Paulus præfecte inſulæ. Paulus aũt rurſus per mare nauigauit inde in Pamphiliã, in ciuitatem Pergẽ. inde iterũ in aliã ciuitatem peruenit, quæ etiam dicta eſt Anthiochia in prouincia Piſidiæ. vbi quum in ſabato prolixe prædicaſſet Iudæis, magnum cõſequutus hominum accurſum, hic quoque profectum euãgelij perferre non valẽtes Iudæi, concitati ſunt aduerſus eum. Verum ille à ſuo inſtituto nõ ceſſans, cœpit Gẽtibus prædicari per vniuerſam prouinciã. Quod vt impedirent Iudæi perſuaſerũt ex ma-

tronis aliquot præcipuas mouere ſeditionem aduerſus Paulum & Barnabã,ipſoſque ex prouincia illa abegerũt. Qui ambo profecti Iconiũ in Lycaonia, magnam ſibi hominũ multitudinẽ coniunxerunt,ita vt ſectę concitarentur in ciuitate. vnde orta ſeditione,Gẽtiles ſimul & Iudæi volebãt lapidare eos,ſed ij alio confugerũt,ſaluti ſuę & euangelicę prædicationi cõſulturi. veneruntq; in eiſdẽ prouinciæ ciuitates alias duas,quæ dicebãtur Lyſtra & Derbe. ibi Paulus in Lyſtris claudum natũ ſanauit, quod videntes homines crediderũt eos eſſe duos deos. Barnabam inde Iouem, et Paulum appellarunt,Mercurium,ob eloquẽtiam ſuã. Videntes hoc apoſtoli,ſciderunt veſtimenta ſua,dicentes ſe quoque mortales eſſe homines. Sequuti autẽ eos fuerãt aliquot Iudæi ex Antiochia & Iconio,qui mota ſeditiõe aduerſus Paulũ,impetebãt eũ lapidibus,inſuper illũ pro mortuo detraxerũt ex ciuitate. Reuerſus Paulus ad ſeipſum,animo recepto,ſimul in ciuitatẽ intrauit,alteroq; mane fugit in Derben,prædicauit ibi,& plurimos cõuertit ad Chriſtũ. Ambo hinc rurſus profecti per Lyſtras,Iconiũ & Antiochiam,ſimul cõfirmarũt animos Chriſtianorũ, ordinarunt eis presbyteros. Et iterũ à Piſidia venerũt in Pergem Famphyliæ,hinc in Attaliã, quæ vrbs quũ eſſet mari contiguã portumq; haberet,ſoluẽtes inde transfretarunt, perueneruntq; in magnam ciuitatẽ Anthiochiã. vbi commorantes illi omnia quæ acciderãt eis,& quam multi per eos ad fidẽ eſſent conuerſi,fidelibus enarrauerũt, quũque diutius paulo ibi commorarentur,orta eſt inter fideles diſſenſio,opinãtibus aliis legem Moſaicã ſimul cum euãgelio eſſe tenẽdã, alliis diuerſum ſentientibus. Ideoq; Paulũ & Barnabã alioſque cum eis miſerũt Hieroſolymam ad apoſtolos & ſeniores,ibique primũ conciliũ ſanctum congregatum eſt. Hinc docemur,in omnibus ſectis & hæreſibus quæ in fide naſcũtur cõcilium cogi debere,in quo cauſæ decidãtur, quanuis nũc nihil aut parum loci remanſit conciliis apud neochriſtianos,qui tantũ temeritate ſua & ꝓpria præſumptione ꝓ ſuo lubito res hucilluc tranſponere nitũtur,vnde tot hæreſes tam breui tempore per vniuerſam pene Germaniã ſunt exortæ. Sic ergo quatuordecim annis à conuerſione ſua, venit cũ Barnaba & Tito Hieroſolymam ad concilium,in quo cõcluſum eſt,legẽ Moyſi amplius ſeruari non debere.

*Act.14.*

*Act.15.*

*Gala.1.*

*Act.15.*

citur, Ecce ſathanas expetiuit. Ipſi dicitur Tu es Petrus. Ecce claues regni cęlcſtis accepit poteſtas ei ligēdi & ſoluēdi tribuit, cura ei totius eccleſię & principatus cōmittitur. Renarrat hæc Gratianus diſtinċti. 11. pra ceptis, vbi loquitur de auctoritate Romanæ eccleſiæ, Cui⁹ auctoritatis ſanctionem oēs teneant ſacerdotes, qui noluerint ab apoſtolicę petræ, ſuper quā Chriſtus vniuerſalem fundauit eccleſiā, ſoliditate cōuelli, Ecce quod & eccleſia ſuper fundamentū apoſtolicū eſt fundata, neque tamē illud aliud à Petro eſſe poteſt. Quid multa? ſic doctores ſancti oēs, ſic omnia quæ vnquam fuerunt concilia, tenuerunt, crediderunt, ſcripſerunt. Vt iam neminem mouere debeant neochriſtianorum vana ſomnia & impij errores, quibus inuoluere conantur etiam ſimpliciores, & eos ſeducendo decipere.

4 Reliquum iam eſt, vt oſtendamus per vniuerſam ſacram ſcripturā totumque ipſius decurſum, ſanctum Petrū ſibi velut propriæ poteſtatis huius aſſumpſiſſe officiū, ac ſeculo vſurpaſſe ſuper vniuerſam eccleſiā, ſiquidem in euāgelio tanquā futurus eccleſiæ paſtor, pro aliis etiā apoſtolis ſolus hic reſpōdit. Et principio quidē quū dominus dixiſſet ad apoſtolos, An etiā ipſi obituri eſſent, vnus hic pro omnibus reſpōdit, Domine, quo ibimus? verba vitæ æternæ habes. Et hic querēte ex eis Chriſto quenā ipſum eſſe crederent, prodiit ille & ait. Tu es Chriſtus filius dei viui Præterea cum admoneret eos domin⁹, vt eſſent parati in aduētu filij hominis. etiam iſte ſol⁹ ſubiecit, Domine, ad nos dicis hāc parabolā, an ad omnes? Ad hæc, quando prædicabat domin⁹ diuites difficulter ſaluari, iterū ille pro ſe & fratrib⁹ ſuis interrogauit eū, Ecce nos reliquim⁹ omnia, & ſequuti ſumus te, quid ergo erit nobis? Accedit iis ꝙ impleta vtraq; nauicula piſcibus, ꝓcidit Petrus ad pedes domini, dicēs, Exi à me domine, quia homo peccator ſum. Etiā diſcipulis omnibus in mari periclitantibus quū veniret dominus ad eos ſuper mare ambulās, & iuberet eos fiduciam habere, reſpōdit Petrus, Domine, ſi tu es, iube me ad te venire ſuper aquas. Trāsfigurato inſuper domino in mōte Thabor, quāuis aderant etiam Ioānes & Iacobus, ſolus tamen Petrus, loquutus eſt pro omnibus, & dixit, Domine, bonum eſt nos hic eſſe, faciamus hic tria tabernacula. Quum dominus diſcipulos doceret remittēda eſſe peccata proximorum, etiā

*Ioan.6.* *Mat.16.* *Mat.18.* *Luc.5.* *Mat.14.* *Mat.17.*

tunc prodiit Petrus,tanquam futurus eccleſiæ paſtor & re- *Chryſo.*
ctor,vt ait Chryſoſt inquiens,Domine,quoties peccabit in *Matt.18.*
me frater meus,& dimittã ei?Deinceps, quũ peracta cœna
diceret dominus diſcipulis,Quo ego vado,nõ poteſtis venire modo,ſolus eum interrogauit Petrus,Domine, quo vadis?Vnus hic detractauit lotionẽ pedum,inquiens,Non lauabis mihi pedes in æternũ Super hæc quũ eduxiſſet ille diſcipulos ſuos poſt cœnã,prædixiſſetq; eis quomodo ſcãdalum in eo eſſẽt paſſuri oẽs, magno animo pogreſſus Petrus dixit.Et ſi oẽs ſcãdalizati fuerint in te,ego non ſcãdalizabor.Dñe,paratus ſum & in carcerẽ & mortem ire.O animũ generoſum & cõfidentem,ſed ô viciſſim carnẽ fragilẽ. Sũt huiuſmodi in ſcripturis permulta,quibus hîc ſuperſedebimus. Ab ipſa quaq. dñi reſurrectione porro videmus Petrũ primo ſummoq; ſuo per vniuerſam eccleſiã magiſtratu vſum fortiter eſſe, dum ille vt paſtor bon⁹ magnã gerebat curam Ioãnis,de quo & dñm interrogabat,Hic autẽ quid? hoc eſt,quod gen⁹ mortis & ſupplicij imminet illi?Deinde poſt aſcẽſionem dñi officij ſui adminiſtrationẽ ſuſcipiens, ſurrexit in medio fratrũ,& ſacrarum literarũ teſtimonio probauit alium iam eſſe eligendum in locum Iudæ.Quãuis ibi erat Maria mater Chriſti,aderant & alij apoſtoli,præ illis tamen omnibus rẽ hanc velut ſibi propriã aggreſſus eſt Petrus.Inſuper cũ in die pẽtecoſtes accepto ſpiritu ſancto apoſtoli deriderentur & pro ebriis haberentur,ſurgẽs Petrus cũ vndecim,excuſauit eos palam prædicauit Chriſtũ Iudæis,annunciauit quid ipſis ſit facto opus.& ad tria milia hominũ conuertit.Claudũ quoq; præ ſente Ioanne ſanauit, & admirãte populo , Chriſtum prædicauit & pœnitẽtiam. Inde cum vterque iudicio ſimul ſiſteretur, ſolus tamen Petrus cauſam egit,Chriſtumq; coram eis libere confeſſus eſt. Quũ Ananias & Sapphira mẽtirentur ſpiritui ſancto, ſolus Petr⁹ eos iudicio mortis cõdemnauit,eo ꝙ iniqu⁹ agri precium oſtẽderat.Simon Magus quum præſumeret poteſtatẽ huiuſmodi pecuniis ſibi cõparare,vt impoſitione manuum ſpiritum ſanctum conferret,Petrus dixit ad eum , Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Atque cuum apoſtoli primum illud celebrarent concilium Hieroſolymis ad extirpandam ſectam Chriſtianorum Antiochiæ concitatam de legalib⁹ Moyſi præceptis obſeruandis.Petrus rem hanc in concilio

Margin notes: *Ioan.13.* *Mar.14.* *Luc.22.* *Ioan.21.* *Act.1.* *Act.2.* *Act.3.4.5.* *Act.8.* *Act.15.*

*Ad Aug.* propoſuit tanquam ſupremus,fuitq;,vt ait Hieronymus,S. Perus au&ctor ſententiæ de legalibus ceſſandis.Hinc etiã refert Dionyſius ad Timotheũ ſcribens,dixiſſe Paulũ ad Petrum Romæ,quum ab eo duceretur ad ſubeundum martyrium,Pax tecum fundamentum eccleſiæ paſtor ouiũ & agnorũ Chriſti.Hunc & vos hodie colite diligẽtius,ſi modo gaudere ipſius ad deũ cupitis interceſſione,qua vobis hic gratiam,& in futuro gloriam impetret ſempiternam,Amen.

## HOMILIA IIII. EIVSDEM DIEI, SED de ſancto Petro apoſtolorum principe tantum.

SVmmus apoſtolorum princeps Petrus, & vicarius Chriſti,natus ex Bethſaida Galilææ fuit, nomine Simon,officio piſcator.frater eius Andreas,qui & *Ioan. 1.* diſcipulus fuit Ioãnis Baptiſtæ,ſicut & ipſe Petrus audiens autẽ teſtimoniũ Ioannis de Chriſto,quem demõſtrãs agnũ dei prædicabat,atque ſequutus inde dominũ,inuenit Petrũ & dixit ad eum,ſe inueniſſe Meſſiam Chriſtũ, & ſic ipſum quoque duxit ad Chriſtum,qui viſo eo ſtatim dixit ad illũ, *Ioan. 1.* Tu es Simon bar Iona,tu vocaberis Cephas.atq; tũc primũ ille agnouit dominũ.Deĩde cũ piſcaretur in ſtagno vna cũ *Mar. 1.* fratre,dixit domin⁹ ad eos,Venite poſt me, faciã vos piſcatores hominũ.ſtatimq; relictis retibus,ſequuti ſũt dominũ, *Luc. 5.* Lucas refert dominum cõmiſiſſe Petro vt laxaret retia,qui reſpondẽs dixit ad eum,Præceptor,per totã noctẽ laborantes nihil cepimus,in verbo autẽ tuo laxabo rete. Et quum hoc feciſſent,concluſerunt piſcium multitudinẽ copioſam, *Matth. 8.* impleueruntque in rupto reti,duas nauiculas.procidit autẽ *Luc. 4.* Petrus ad genua Ieſu,dicens,Exi à me domine , quia homo peccator ſum. Aliis quoque ingreſſus eſt dominus in domũ ſuam,quumque ſocrus eius infirmaretur grauiter ex febre,rogauerunt,eum pro illa,qui & ſanauit eam,vnde ſurrexit ipſa,& miniſtrauit eis. Quũ diſcipuli noctu periclitarẽtur in mari,& dominus ad eos veniebat ſuper aquam,dicẽs, Habete fiduciam,ego ſum,nolite timere,reſpondit Petrus, & ait,Domine,ſi tu es iube ad te me venire ſuper aquas.cui *Mat. 14.* reſpondens dominus,dixit,Veni:& deſcẽdẽs Petrus de nauicula,ambulabat ſuper aquam.Videns vero ventum validum,timuit.& quum cœpiſſet mergi,clamauit,dicẽs,Domine ſaluum me fac. Et continuo ille extendẽs manum,appre

hendit eum. Inſuper quãdo diſcipulos omnes interrogauit dominus quid de ſe ſentirét,prodiit Petrus & dixit,Tu es Chriſtus filius dei viui.ſtatimq; promiſit ei dñs,quod ſuper ipſum ædificaturus eſſet eccleſiam ſuã,& daturus ei claues regni cælorũ.paulo poſt quũ prædixiſſet dominus apoſtolis paſsioné ſuam, ſingulari dilectione affectus Petrus,aſſumens eum.cœpit increpare illum,dicés,Abſit à te domine,nõ erit tibi hoc . Et quum transfiguraret ſe dominus in monte Thabor,præ omnibus aliis apoſtolis dixit Petrus ad dominum,Domine,bonũ eſt nos hic eſſe,faciamus hic tria tabernacula,tibi vnum,Moyſi vnum,& Eliæ vnum.Neque multo poſt quando petebatur ex domino didrachma, iuſsit illé ſolum Petrũ abire ad mare,& immittere hamũ.eumque piſcem qui primus aſcédiſſet,tollere:& aperto ore eius,ſtaterem exemptũ exponere pro ipſis ambobus. Vnus etiam Petrus præ aliis dominum interrogauit,quoties remittere deberet proximo ſuo aduerſum ſe peccãti,& audiuit ſibi dici,Septuagies ſepties. Idem quoque ſolus ex omnibus dixit ad dominum.Ecce nos reliquimus omnia,& ſequuti ſumus te,quid ergo inde erit nobis?Lauare parante domino pedes diſcipulorũ,reuerétiæ cauſa ſolus Petrus recuſans,nolebat illud admittere, tandé tamé conſenſit Imméſum ſuæ in dominum dilectionis argumentũ fuit & hoc,quod vnum ille defendere dominũ etiã gladio conatus eſt,quũ caperetur à Iudæis.neq; id tantũ,ſed & eundé iam captũ ſedulo ſequutus eſt ad pontifices cum Ioanne,vbi quanuis humana fragilitate victus negarit eũ,tamen amaro fletu ſtatim pœnitentiam egit,cuius rei teſtes ei ſunt euãgeliſtæ. doctores quoque affirmant ipſum per omné vitam ad cantũ galli amare fleuiſſe,memorem ſuæ negationis.In eum vſum ſtrophiolum quoq; ſemper geſtaſſe fertur ad detergédas lachrymas.

*Matt.* 10.
*Ibidem.*
*Matt.* 17
*Matt.* 18.
*Matt.* 19.
*Ioan.* 13.
*Matt.* 26
*Mar.* 14.

Cæterum poſt ipſam Chriſti reſurrectioné audita & comperta illa ex mulieribus,Petrus ſolus cum Ioanne feſtinauit ad monumentum.Quid quod inde etiam inſignis dilectio Petri in dominum facile animaduertitur, quando prædixit inter cœnandum diſcipulis,aſsidere qui ſe traditurus eſſet quod tunc ſolus Petrus vtiq; vindictæ cupidus innuit Ioanni,vt is interrogaret Chriſtum quiſnam iſte eſſet,eo animo ſane,vt pœnas de ipſo ſumens,anteuerteret proditionem?

*Ioan.* 20
*Ioan.* 13.

Sunt hæc quidem magna , ſed omnibus iis maius eſt,

Chryſo. quod ad extremū vni Petro præ oībus aliis apoſtolis,quorū nonnulli tūc aderant, Chriſtus vniuerſam iuriſdictionē &
Ioan. 21. poteſtatē commiſit ſuper oues ſuas, regēdi eas & paſcendi, vbi ter ab illo interrogatus an ipſum diligeret, ſemper reſpōdit,Tu ſcis domine,quia amo te.& ibi eum papam ſummumque eccleſiæ pontificē ordinauit dominus. Atque hæc oīa affatim ſcripta ſuppeditant euangeliſtarū,qui poſt Chriſtum nullius perſonæ plus meminerint quam Petri. Accedunt iis etiā teſtimonia Lucæ in Actis apoſtolorū,vbi prin
Act.1. cipio legitur,quod poſt Chriſti aſcēſionem ſumme ille ſibi ſumpſerit officiū in eligēdo Matthiā,deinde diſcipulos excuſauit in die pentecoſtes,& tria milia hominū baptizauit,
Act.2. claudū ſanauit,rurſusque hominū miliaquinque baptizauit,
Act.3. Ananiam & Saphirā de mendacio puniuit,AEneam paralyticum curauit,ſuique corporis vmbra ægris ſanitatē reſti
Act.59 tuit.Ter captus eſt,primū cū Ioanne,quando claudū ſanaue
Act.4. rat,& tamen ſine offenſa liberatus eſt.deinde cum reliquis apoſtolis. & tūc angelus reſeratis noctu foribus eū dimiſitj quūque denuo prædicarēt in tēplo,virgis cæſos abire dimi
Act.5. ſerunt qui concilio præerant Iudæi.Poſtremo quando Herodes occiderat Iacobū, videns placere hoc Iudæis, apprehenſum etiam Petrū,qui tūc ex Aſia venerat Hieroſolymā ad feſta paſchalia,cōiecit in vincula , vt trāſacta feſtiuitate
Act. 12. ipſum quoq; capitali ſupplicio pēderet Quūque producturus eū eſſet Herodes,in ipſa nocte erat Petrus dormiēs inter duos milites,vinctis catenis duab⁹,& cuſtodes ante oſtium cuſtodiebant carcerē Et ecce angelus domini aſtitit,& percuſſo latere Petri,excitauit eum,dicēs, Surge velociter. Et ceciderūt catenæ de manib⁹ eius,ſicque eduxit eum per
Act.10. ambas cuſtodias vſque ad portā ferreā quæ ducit ad ciuitatē,eaque vltro aperta eſt eis. Petrus primū abhorrebat gētiles,ſed diuinit⁹ inde admonitus eſt ne id faceret. vidit enim vas quoddam velut linteū magnū ſubmitti de cælo in terram,in quo erant oīa quadrupedia & ſerpentia terræ & volatilia cæli.audiuitque vocē dicentem ſibi,Petre,occide & manduca. Ait autē Petrus, Abſit domine, quia nunquam manducaui omne commune & immundum. Interim tamen hac viſione edoctus eſt de nō excludendis Gentilibus ab eccleſia fidelium quandocunque venirent. Et inde baptizauit ille Cornelium hominem Gentilem , ſicque poſtea factum

hoc corã Iudæis excuſauit, purgans ſe cur Gentilibus coniungeretur, ſicut idipſum in cõcilio propoſuit, docens non diſcernere deum inter Iudæos & Gentes, ſed fide purificare corda eorum, quod verbũ Petri corroborauit ipſe Iacobus, vt Acta apoſtolorum teſtantur. 3 Super hæc ſummam ſem per laudem obtinuit petrus apud omnes doctores. Poſt diuiſionem apſtolorũ pro ſua portione contigerunt ei, Pontus, Galatia, Bithynia, Aſia, Cappadocia cũ adiacẽtibus prouinciis, vt Euſebius & Hieronymus cõmemorant, & teſtatur titulus epiſtolæ ſuæ, vbi ſcribit diſperſis, nempe Iudæis ex patria ſua expulſis, iamq; inter Gentiles habitãtibus. Atq; ibi quinquennium totũ prędicauit, ita vt Antiochiæ ſibi cathedra erigeretur, vbi ſeptenniũ commoratus eſt, ſicut in feſto cathedræ illius diximus. Scribit & de eo S. Clemens papa & martyr in Recognitionibus ſuis in hunc fere modũ, quod ipſe & frater eius Andreas ab infantia orti fuerint, in ſumma paupertate educati, cõpulſi ſic ex ipſa rerũ inopia ad laborẽ ſubeundũ. Cibus Petro fuit panis cũ oliua, & raro coniunctis caulibus. Habitus, tunica cum pallio. Prædixit antea deſtructionẽ templi Hieroſolymitani quam fieret. Sæpius cum Simone Mago pulchre diſputauit, ipſumq; primum ab Antiochia per famã Cornelij, deinde etiam ex Iudæa compulit, qui inde Romã profugit. Inter cætera refert Clemẽs Petrum orare ſemper ſolitũ ante fuiſſe, quam cum Simone cœperit diſputare, cui' diſcipulos aliquot cõuertit ad Chriſtum, multos infirmos & ipſum quoq; ſanauit, matrẽ etiam eius Matthiam, hoſpitẽ pauperculam, paralyticam curauit, & aliam Natonam quæ dicebatur Dorcas, mortuã reſuſcitauit Irenæus qui & ipſe vicinus admodũ fuit apoſtolorum temporibus. miris modis magniſque laudibus extollit Petri prædicationẽ atque doctrinam. Tertullianus ait Chriſtum Simoni dediſſe nomẽ Petri à ſeipſo, quod & ille ſit petra ob virentem fidei vigorem. Vult etiam quod Petrus in ſpiritu Moyſen cognouerit & Eliã in ipſa domini trãsfiguratione. Atque in hoc plerique omnes cõueniunt, quod quanuis Petrus frequentius Antiochiæ fuerit, tamen aſsidue hinc inde cõmigrarit, vt teſtatur Clemens vnde non raro etiã Hieroſolymam potuit venire, vbi eũ viſitauit Paulus, qui ſeipſum poſt annos XIII aſcẽdiſſe Hieroſolymã, Petrumq; vidiſſe, in epiſtola ad Galatas commemorat. Quod aũt vulgo clau-

*Act.15.* *Euſebius.* *Hiero.* *1 P. tri.* *Libro.7. Recog.* *Libro.1.* *Libro.10.* *Libro. 2.* *Libro. 3. & 5.* *Act.9.* *Tertul. lib.4. contra Marcionem.* *Clemens.* *Galat.1. & 3.*

dicaſſe creditur,nullũ extat ſufficiẽs teſtimonium,ſiquidem hoc certum,factũ eum eſſe ſenem,ſed nõ omnino decrepitum,quãuis Hieronym⁹ refert,& pro ſe Clementẽ adducit in periodis,teſtantẽ,caluum fuiſſe Petrum. Quũ itaq; Petrus iam quinq; annis prædicaſſet in regionibus Cappadociæ,Bithyniæ &c.& rurſus ſeptẽ aliis pontifex ſediſſet Antiochiæ,ſingulari ordinatione & inſtinctu dei profect⁹ eſt Romã,vt teſtatur S.Marcellus. Et rationem aſsignat Euſebius huiuſmodi, quod quũ iam Simon Magus ex Iudæa depulſus eſſet per Petrum,deinde etiam ex Antiochia,profugit Romam: ibiq; diabolo adiuuãte tam rara & admiranda exhibuit ſpectacula,vt in admiratione ſui cõuerteret imperatorẽ & Romanos omnes,à quibus iã cœperat magni fieri,erecta in hoc ſibi ſtatua ſupra Tiberim cũ titulo huiuſmodi,Simoni deo ſancto,vt auctor eſt Iuſtinus.Vt aũt inſignis hominis iſtius impia detegeretur malignitas, diuina ordinatiõe princeps apoſtolorũ Petrus Romã deſtinat⁹ eſt,qui ibidẽ pugnaret cõtra vniuerſalẽ generis humani perditionem,primusq; hic ille fuit,qui clauib⁹ euãgelij ſui Romani ianuã aperuit regni cælorũ.Hieronymus aſſerit illũ veniſſe Romã anno ſecundo imperij Claudij ibiq; cathedrã occupaſſe ſacerdotalem annis vigintiquinq; vſq; ad annũ Neronis decimũquartũ qui imperij ſui vltimus extitit.Sed quo modo ille cũ Simone Mago decertarit, etiã Ambroſius cõmemorat.ſiquidẽ Simon ſimulabat iamq; parabat ſe ad euolandum ex Tarpeio mõte in altũ.Et quũ iam magna hominũ multitudo expectaret ſpectaculũ iſtud, & attentis oculis aſpiceret,ne ad finem ſuũ illud perueniret,cœpit orare Paulus,ipſeque Petrus poſitis genub⁹ precatus eſt dominũ. & ſic ambo impetrauerũt apud deum,vt dæmonia quæ Magum ſuum per aera vehebant , ipſum cadere ſinerent.delapſus ergo oſſa cõminuit in petra iuſto dei iudicio,vt qui in cælum volitare præſumpſerat,amplius ire nõ poſſet in terra,ſed infelix homo infelicisſimũ ſuũ tam triſti ſpectaculo exhalaret ſpiritum. Multa alia contigerũt inter apoſtolos & hunc Magũ,quibus omnibus ſuperſedebimus. At vnũ tacere præ cæteris illuſtrius grãdis fuerit religio eo maxime, quod ad Germanos ſpectare videtur. Quũ Petr⁹ adhuc Romæ fidem Chriſti prędicaret,miſit inter alia diſcipulos tres in Germaniam,ad prædicandum euangeliũ & annuncian-

*Super 1. ad Gala.*

*Libro. 2.*

*Iuſtinus.*

*De vi. il.*

*Ser. 67.*

*Anno do. 58.*

dum Chriſtum,fueruntq́. illi, Eucharius,vnus è numero ſeptuagintaduorũ diſcipulorũ Chriſti,qui deinde primus epiſcopus Treuirenſis effectus eſt cumq́; eo valerius & Maternus Vbi vero perueniſſẽt in Elſ.tiã,ibiq́; prædicarẽt,mortuus eſt Matern⁹ in ciuitate quæ dicitur El.ſtatim reuerſus ad Petrũ Eucharius,conqueſtus hoc eſt illi,ſimul petens vt reſuſcitaret eum à mortuis, ad cõfirmandam fidẽ hominũ eius regionis.Ibi Petrus baculum illi ſuũ exhibuit,quẽ iſte quadrageſimo die à Materni morte reuerſus, ſuper corpus eius poſuit & ſtatim reuixit,factus poſtea tertius epiſcopus Treuirenſis.Interea tẽporis dum Petrus Romæ comorat⁹ eſt rogarũt fideles Chriſtiani Marcũ diſcipulũ Petri,vt eis euangeliũ quod Petrus prædicabat, deſcriberet, ꝙ & fecit.Id ſimul atq; legit Petrus,confirmauit,legendũq́; obtulit eccleſiæ.Et hoc illud eſt,quo in hunc vſq; diẽ vtitur eccleſia,vt ſcribit Euſebius ex Clemẽte in 6.libro diſpoſitionum.Eſt in eadẽ ſententia & Hieronym⁹,dicẽs Marcũ velut interpretẽ eſſe Petri,Marciq́; euangelium eſſe Petri, ſicuti aiunt,quidã euãgeliũ Lucæ eſſe Pauli,ſed de iis plura de apoſtolatu.Tu interim cõſule Hieronymũ in proloquio euangeliorũ de viris illuſtribus. Tẽporib⁹ Petri venit Romam Iudęus quidã eruditus Philo.is multo Petri cõſuetudine vſus,per eũ etiã in magnã peruenit familiaritatẽ ſancti Marci in Alexandria,eumq́; ibi Petrus ordinauit epiſcopũ, q d inceps multas Chriſtianorũ laudes & virtutes prędicauit,eorũq́; habitationes cœnobia nominauit.Sed vt aliquãdo tam prolixe narrationi finis imponatur, quũ iam virtus euãgelii Romæ eruperet,& diabolus cõfuſus eſſet in Simone Mago,furore ſuccẽſus eſt Nero tyrãnus aduerſus apoſtolos.vbi quãuis fratres cupiebant Petrum ſecedere,tamẽ ille diu fruſtra renitens eadem precibus illorum ſuperatus,volebat Romam ęgredi,vbi in ipſo itinere apparuit illi Chriſtus,cui dixit Petrus,Domine,quo vadis?Is reſpondens,ait, Vado Romam iterũ crucifigi.Verbũ hoc domini Petrus ſane intellexit,non ignarus Chriſtum amplius non moriturum.vt Paulus ait.ſenſit ergo hoc dixiſſe dominum de ipſa perſona Petri,qui ſic reuerſus eſt ad fratres, vt hodie quoque locus ille dici ſoleant Domine quo vadis, vbi veſtigia Chriſti impreſſa lapidi cernũtur Statim Nero Petrum captũ ſub Capitolio vinxit in Tarpeio mõte iã, vero ſub ara

*Libro 3. hiſt.eccl. cap.14.*

*Hieron. in ſermonibus de apoſtol.*

*Egeſipp. li.3.ca.2.*

*Vide late Linum lucet apocryphum.*

*Rom.8.*

cæli,nunc enim ibi templum eſt.Tandem eum agrippa ſupplicio crucis adiudicauit.is quum ſuper Tiberim trãſuect⁹ eſſet in Vaticanum,vbi nũc & ſancti Petri templum & palatium eſt pontificis,petiit vt deorſum verſo capite,ſurſum autem erectis pedibus crucifigeretur,indignũ ratus eſſe ſe, qui caput haberet in altum erectũ in cruce, ſicut magiſter ſuus Chriſt⁹ pepẽderat.Eſt ei⁹ rei auctor ſatis magnus beatus Hieronymus.Teſtatur idipſum & Euſebius allegãs pro ſe duos vetuſtiſſimos ſcriptores Caium Dionyſiũ eppiſcopum Corinthium. Occurrit hic quidam,quod Romæ audiſſe me memini à viro erudito tẽpore Leonis papæ.is aiebat admirandam hanc eſſe diſpoſitionẽ dei,vt eodẽ in loco quo Ianus(qui à Gentilibus habitus eſt is,quem Iudæi Noe vocitant,isq; pro capite anni obſeruaretur etiam nũc,à cuius nomine Ianuarius ſit dictus,& idẽ biceps pingi ſolitus) eſt ſepultus Romæ in ipſo Vacatino,cui hinc nomen contigit,vt Ianiculum appellarint,ibi etiã Petrus cui tãquã capiti principatus à Chriſto oblatus eſt apoſtolorum & toti⁹ eccleſiæ,quiq; Romanum imperiũ cœperat vindicare à diluuio gentilis idolatriæ,crucifigeretur & ſepeliretur. Cæterum enati ſunt iſtis periculoſiſſimis tẽporib⁹ plurimi,qui pleraq; noua citra vllius rationis fundamentũ introducũt, proprio freti conatu,contẽpto cõcordi totius eccleſiæ omniumq; patrum conſenſu.Inter illos inuocauit Iacobus Stapulenſis hiſtoriam ſupplicij duorum illorũ principiũ apoſtolorum omniũ,contendẽs eos non vno die paſſos eſſe,ſed Paulum eodem quidẽ die,verũ toto interim anno poſt Petri paſſionem elapſo.neque tamen fundamentũ opinionis ſuæ aliquod affert,vnde veriſimilem eam redderet.Ad hæc Linus papa , cuius auctoritati innititur,ille quanuis ſcripta eius non admodum recipiantur,quibus vtriuſq; huius apoſtoli paſſionẽ deſcripſit,tale nihil habet quod pro ſe adducere poſſet.Quanto igitur ſatius & cõſultius eſt,à veteri & antiqua fide eccleſiæ non recedere,quę habet ambos illos vno die eodemq; anno paſſos fuiſſe?Vnde & Ambroſius ait, Non ſine cauſa factum putemus,quod vna die vno in loco vnius tyrãni tolerauere ſententiã.Vno die paſſi ſunt,vt ad Chriſtũ pariter peruenirẽt vno in loco,ne alteri Roma deeſſet:ſub vno perſequutore,vt æqualis crudelitas vtrunq. cõſtringeret.Dies ergo pro merito,locus pro gloria,perſequu

*De vi. il.*

*Stapulen. error.*

*In ſer. 67.2.7. Beati.*

tor decretus eſt pro virtute. Et in quo tandē loco martyriū pertulerūt? in vrbe Roma, quæ principatum & caput obtinet nationū, ſcilicet vt vbi caput ſuperſtitionis erat, illic caput quieſceret ſanctitatis: vbi Gētiliū principes habitabāt, illic eccleſiarū principes morerentur. Et quū dominus orietis regionē propria illuſtrauerat paſſione, occidētis plagā, ne quid minus eſſet, vice ſui apoſtolorū ſanguine illuſtrare dignatus eſt. Atq; licet illius paſſio nobis ſufficiat ad ſalutem, tū etiam horum martyriū nobis contulit ad exemplum. Hæc Ambroſius. Quod autē vna die ſint paſſi, teſtatur, etiam Euſebius Cæſarieſis, adducens pro ſe dionyſium qui idē aſſerat. is inquit, ille Corinthiorum epiſcopus quū in vrbe poſitus eſſet, & de ſcripturis diſputaret, hoc dicit, Sed & vos habētes cōmonitionem à Petro & Paulo, plātationē Romanæ & Corinthiorū eccleſiæ coniūxiſtis. Ambo etenim ſimul aduentantes & in noſtra Corinthiorū eccleſia docuerūt, & per omnem Italiam, atq; in hac vrbe ſimul docentes, etiam martyrio pariter vno eodemq; tēpore coronati ſunt. Suſcribit eidem ſententiæ Hieronymus, qui in vita S. Pauli ait eum eodē die anni decimiquarti Neronis, quo Petrus Romæ paſſus, etiā pro Chriſto fuiſſe capite plexum, ſepultumque in via Hoſtienſi, anno à Chriſto paſſo 37 Accedit eo & conſenſus Egeſippi, dicentis ambos illos vno tēpore ſimul paſſos Sub Nerone, alterum tamē cruce, gladio alterum occiſum. Gregorius ad Imperatricē Cōſtantiam ſcribens, plurima refert & maxima miracula, quæ contigerint circa ſepulturam horum apoſtolorum, quamque mirabiliter exhorruerint & deteriti ſint qui illam violare conati ſint. Inter cætera commemorat, quomodo eo tēpore quo paſſi ſunt apoſtoli. venerint Chriſtiani ab oriēte abducturi corpora apoſtolorum: quæ quū duo miliaria ab vrbe detuliſſent, ad locum quem vocant Catacūbas, depoſuerūt illa: deinde vbi promouere loco conabantur, à conatu deterriti ſunt immēſo fulminū impetu tonitruumq; incredibili horrore: quib⁹ ita diſperſi ſunt, vt illud deinceps tētare nemo ſit auſus. Romani autē egreſſi, corpora apoſtolorum ſublata rurſus retulerūt Romā, in eum locū vbi nūc quieſcūt. Narrat ibidem plura de catena ſancti Pauli. Inuenio alibi factum hoc eſſe ſub papa Cornelio, quādo Cōſtātinus catholicus Imperator extruxit templū ſancti Petri &

*Ambro. Libro 2. cap. 25.*

*Hieron.*

*Libro 5. cap. 2.*

*Libro 3. epi. 10.*

Pauli, in quo Sylueſter papa collocauit corpora apoſtolorũ, capita autẽ eorum in æde diui Ioãnis, vbi eadem adhuc religioſe magno populi concurſu ſimul & applauſu monſtrantur. Miſericordia &c.

## DE SANCTO PAVLO APOLTOLO & doctore Gentium, homilia peculiaris.

Tantum gratiarũ atq; donorum contulit deus in ſanctum Paulum, vt nõ poſſit humana lingua exprimi. Dum igitur tenuitatẽ imbecilitatemq; meam cõſidero nõ audeo hoc mihi ſumere, quod abhorruit eloquẽtiſſimus idemq; ſanctiſſimus pater Ioãnes Chryſoſtomus, cui nomẽ hoc ab aurea cõtigit eloquẽtia. is licet octo homiliis laudes Pauli tractauerit, ſubinde tamẽ fatetur ſe inferiorẽ ſuceptoq; negocio imparem. Proinde mihi ã referẽdis ſanctiſſimis apoſtolis laudibus tẽperare malo, quã turpiter ab ipſa materia quæ ſe affatĩ ingereret, victũ deſinere interimq; cõſultius videtur hiſtoriam per decurſum enarrare, cũ appendice cõcluſionis præmittere annexa. Principio aũt præmittere illud volo, quod ſicut de ſancto Frãciſco vulgo fertur, eũ vulnera Chriſti in ſuo corpore portaſſe, ita idẽ ante eũ fecit noſter ſanctus Paulus, vnde & ſtigmata Chriſti in corpore ſuo portare palã ſe fatetur. Paul⁹, qui ante baptiſmũ dictus eſt Saulus, extra duodecim illorum numerũ, ipſe quoq; apoſtolus, natiõe Iudæus fuit, de tribu Beniamin, ex vico Iudææ qui dicebatur Giſcalis. Eo à Romanis occupato, parẽtes eius Tharſum cõmigrarũt. Ciliciæ oppidũ, cuius incolæ eodẽ cũ Romanis ciuibus iure vtebantur quo gauiſus & ipſe eſt prouocãs Cæſarẽ Quũq; præfectus virgis eũ cædere vellet, iure ſuo vſurus, exprobrauit illi, num liceret ei virũ Romanũ, nõ audita cauſa, flagellare. Putant etiã doctores ipſum ideo gladio occiſum tanquam ciuę Romanũ, nõ vero cruci [illegible] ſicut Petrum. Parentes ſui eum in tenera adhuc ætate miſerũt Hieroſolymam in lege erudiendum (vt teſtatur Hieronymus) ſub Gamaliele, cuius etiã Lucas commeminit, & Paulus ipſe coram Iudæis dixit educatum ſe eſſe in ea ciuitate ad pedes Gamalielis, inſtitutũque ſecũdum veritatem paternæ legis Paſſo autem Chriſto, diuiſiſque apoſtolis, & iam prædicãtibus euangelium, electi⁹ inſuper diaconis ſeptẽ è quorũ numero eodẽ anno Iudæi

Chryſo.

Galat.9.

Act.3.

Hieron.

Act.5.22

lapidarunt Stephanum die tertio Auguſti,in cuius mortem etiam paulus conſenſerat,cuſtodiens veſtimenta teſtiũ, qui Stephanum lapidibus obruebant,ab eo tempore cœpit Saulus perſequi Chriſtianos,vinctos illos viros & mulieres cuſtodiẽs. Interea comperit etiam Chriſtianos eſſe Damaſci. acceptis itaque literis à pontifice & ſenatu Hieroſolymis,ſi quos inueniret Damaſci Chriſtianos,vt eos ſibi liceret vinctos adducere Hieroſolymã. Appropinquãs itaq; Damaſco circa meridiem,vidit circunfulgentem ſe radiũ de cælo,vnde attonitus concidit in terram,audiens vocem huiuſmodi, Saule Saule,quid me perſequeris?Interrogauit aũt, Domine,quis es tu?Qui reſpondit,Ego ſum Ieſus Nazarenus quẽ tu perſequeris,Durum eſt tibi cõtra ſtimulũ calcitrare.Vocem hanc qui cum eo erant viri,audierunt quidẽ,ſed neminem viderũt. Et Saulus dixit ad eum, Domine,quid me vis facere?Is iuſsit eũ ſurgere.Damaſcumq; ingredi,vbi auditurus eſſet quid eum oportebat facere.Surrexit igitur ille,neque quicquam vidit,ſed manibus,comitũ ductus in Damaſcum, triduũ totum cõmoratus ibi,nec vidit,neque comedit,neque aliquid bibit. Apparuit autem dñs Ananię in Damaſco,miſitq; eum ad Paulum,qui obſtupuit primũ, deinde dixit,Domine,audiui à multis de viro hoc,quãta mala fecerit ſanctis tuis in Hieruſalẽ,& hic habet poteſtatẽ alligãdi omnes,qui inuocãt nomen tuũ Cui reſpondit dominus, Vade,quoniam vas electionis eſt mihi iſte,vt portet nomen meũ corã gentibus & regib⁹ & filiis Iſrael.Venit ergo Ananias in domũ,& impoſita manu ſua ſuper Paulũ,dixit,Saule frater, dñs Ieſus miſit me, qui apparuit tibi in via, vt videas & implearis ſpiritu ſancto . Eadẽq; hora ceciderũt ab oculis eius tãquam ſquamæ,& viſu recepto,baptizatus eſt. Quã multis penẽq; innumeris populis & vrbib⁹ prædicarit Paulus,quantũ terrarũ mariumq; ſit emẽſus,immẽſum ꝓpe fuerit dicere,nos ſub cõpendiũ referem⁹.Prima illi⁹ profectio poſt baptiſmũ,fuit ĩ Arabiã, vbi quũ prędicaſſet,reuerſus Damaſcũ,in ſynagogis adeo valide prædicauit Chriſtũ, vt illi necem minarentur Iudæi. Fratres autem dimiſerunt eum per ſportã extra muros.Foramen illud aiunt,infideles ſæpe conatos obſtruere rurſus,ſed mane ſemper inuentum eſt apertum vt antea. Sicque poſt triennium conuerſionis ſuæ,quæ facta erat die viceſimoquinto Ianuarij, quum an-

*Act.7.* *Act. 9.* *Act.22.* *Gala.1.* *2.Cor.11*

Galat.1. te in Auguſto adiuuiſſet lapidationem Stephani, aſcẽdit il le Hieroſolymam,viditque ibi Petrum & Iacobũ, prædicauit etiam Chriſtum,vnde ruſus cõmoti Iudæi,quærebant eum occidere.quũq; in tẽplo oraret, apparuit ei Chriſtus, Act.22. iuſſit ipſum feſtinanter exire Hieroſolymas, eo ꝙ teſtimonium ipſius de ſe accepturi non ſint.Deinde quãdo Paulus Act.9. diſputabat cũ Gentibus & Gręcis,ipſi quoque conabantur eum occidere.Et quũ iam quindecim diebus fuiſſet Hieroſolimis,ſecuro comitatu fideles eũ deduxerũt in Cæſareã, hinc miſerũt eum in patriã ſuam Tharſum Ciliciæ. Vidẽs Act.11. autem Barnabas numerum fideliũ augeri in Antiochia, venit & ipſe Tharſum quęſitũ Paulum.quẽ quum inueniſſet, adduxit Antiochiam,vbi annum totũ permanſit,tantumq; hominũ ad fidem Chriſti peruenit,vt ibi primum Chriſtiani à Chriſto cœperint dici. Exorta inſuper fame & ingraueſcente annona,Antiocheni adiuuerũt fideles qui erant in Hieruſalem,per manus Pauli & Barnabæ.

2 Reuerſis iam porro Paulo & Barnaba à Hieruſalẽ ad Act.12. Antiochiam,quũ iam Chriſtiani ieiunaſſent, cultuique di Act.13. uino incũberent,dixit ſpiritus ſanctus,Segregate mihi Paulũ & Barnabã in opus ad quod ſuſcepi eos. Atq; ibi orarũt & ieiunauerũt,impoſitisq; manibus,abire permiſerũt.Vbi plerique doctores exiſtimãt Paulũ cum Barnaba dignitatẽ apoſtolatus ſuſcepiſſe.hic quoq; immutatũ ei nomẽ,vt pro Super Saulo,Paulus diceretur,auctore Beda, quãuis Hieronymus Act.de credit iſtud Pauli nomẽ à Paulo profecto Cypri cõtigiſſe. vi.illuſ. Quum vero profectus eſt Paulus ab Antiochia cum Barnaba,venerũt Seleuciã vrbem mari proximã. vnde ſoluẽtes, tranſnauigarunt in inſulam Cyprum,per eã vndique profecti ſunt vſq; in Paphos.ibi Paulus prædicauit præfecto Paulo Sergio,magoq; Barieu diuina potentia cæcum fecit.Et Act.13. credidit in eum Paulus præfecte inſulæ.Paulus aũt rurſus per mare nauigauit inde in Pamphiliã,in ciuitatem Pergẽ. inde iterũ in aliã ciuitatem peruenit, quæ etiam dicta eſt Anthiochia in prouincia Piſidiæ.vbi quum in ſabato prolixe prædicaſſet Iudæis, magnum cõſequutus hominum accurſum,hic quoque profectum euãgelij perferre non valẽ res Iudæi,concitati ſunt aduerſus eum. Verum ille à ſuo inſtituto nõ ceſſans,cœpit Gẽtibus prædicari per vniuerſam prouinciã. Quod vt impedirent Iudæi perſuaſerũt ex ma-

tronis aliquot præcipuas mouere ſeditionem aduerſus Paulum & Barnabã,ipſoſque ex prouincia illa abegerũt. Qui ambo profecti Iconiũ in Lycaonia, magnam ſibi hominũ multitudinẽ coniunxerunt,ita vt ſectę concitarentur in ciuitate.vnde orta ſeditione,Gẽtiles ſimul & Iudæi volebãt lapidare eos,ſed ij alio confugerũt,ſaluti ſuę & euangelicę prædicationi cõſulturi.veneruntq; in eiſdẽ prouinciæ ciuitates alias duas,quæ dicebãtur Lyſtra & Derbe. ibi Paulus in Lyſtris claudum natũ ſanauit, quod videntes homines crediderũt eos eſſe duos deos Barnabam inde Iouem, et Paulum appellarunt,Mercurium,ob eloquẽtiam ſuã.Videntes hoc apoſtoli,ſciderunt veſtimenta ſua,dicentes ſe quoque mortales eſſe homines.Sequuti autẽ eos fuerãt aliquot Iudæi ex Antiochia & Iconio,qui mota ſeditiõe aduerſus Paulũ,impetebãt eũ lapidibus,inſuper illũ pro mortuo detraxerũt ex ciuitate.Reuerſus Paulus ad ſeipſum,animo recepto,ſimul in ciuitatẽ intrauit,alteroq; mane fugit n Derben,prædicauit ibi,& plurimos cõuertit ad Chriſtũ.Ambo hinc rurſus profecti per Lyſtras,Iconiũ & Antiochiam,ſimul cõfirmarũt animos Chriſtianorũ, ordinarunt eis presbyteros.Et iterũ à Piſidia venerũt in Pergem Pamphyliæ,hinc in Attaliã, quæ vrbs quũ eſſet mari contiguã portumq; haberet,ſoluẽtes inde transfretarunt, perueneruntq; in magnam ciuitatẽ Anthiochiã. vbi commorantes illi omnia quæ acciderãt eis,& quam multi per eos ad fidẽ eſſent conuerſi,fidelibus enarrauerũt, quũque diutius paulo ibi commorarentur,orta eſt inter fideles diſſenſio,opinãtibus aliis legem Moſaicã ſimul cum euãgelio eſſe tenẽdã, alliis diuerſum ſentientibus.Ideoq; Paulũ & Barnabã alioſque cum eis miſerũt Hieroſolymam ad apoſtolos & ſeniores,ibique primũ conciliũ ſanctum congregatum eſt.Hinc docemur,in omnibus ſectis & hæreſibus quæ in fide naſcũtur cõcilium cogi debere,in quo cauſæ decidãtur, quanuis nũc nihil aut parum loci remanſit conciliis apud neochriſtianos,qui tantũ temeritate ſua & ꝓpria præſumptione ꝓ ſuo lubito res hucilluc tranſponere nitũtur,vnde tot hæreſes tam breui tempore per vniuerſam pene Germaniã ſunt exortæ. Sic ergo quatuodecim annis à conuerſione ſua, venit cũ Barnaba & Tito Hieroſolymam ad concilium,in quo cõcluſum eſt,legẽ Moyſi amplius ſeruari non debere.

*Act.14.* *Act.15.* *Gala.1.* *Act.15.*

Petrus etiã & Ioãnem cum Iacobo duos illos conſtituerũt apoſtolos Gentiũ,ſicut ipſi apoſtoli erant Iudæorum.

3 Conciliũ illud Hieroſolymitanũ ſanctũ, remiſit Paulum & Barnabam cum literis ad Antiochiã,coniunctis vna Barſaba & Sila,qui literas illas corã omni populo prælegerunt,& quũ diutius ibi manerent,dixit Paulus ad Barnabã poſt aliquot dies.Reuertẽtes viſitemus fratres per vniuerſas ciuitates, in quibus prædicauimus verbũ domini, quomodo ſe habeant. Barnabas autẽ volebat ſecũ aſſumere & Ioannẽ,qui cognominabatur Marcus Eum nolebat habere comitẽ Paulus, quoniã diſceſſiſſet ab eis de Pamphylia reuerſus Hieroſolymã.facta eſt ergo diſſenſio inter eos,ita vt diſcederẽt ab inuicẽ. Et Barnabas quidẽ aſſumpto Marco, nauigauit Cyprũ,Paulus vero electo Sila,profectus eſt per Syriã & Ciliciam,confirmans eccleſias,præcipiẽs etiam cuſtodire præcepta apoſtolorũ & ſeniorum, quanuis iam neo

*Act.16.* chriſtiani omnes tũ eccleſiaſticas tum ſuperiorum quorũlibet præceptiones,tanquã humanas traditiones contẽnant. Paulus per Ciliciã peruenit in Derben & Lyſtram, aſſumptum Timotheũ propter Iudæos circuncidit,qui erãt in illis locis.ſciebãt eni omnes patrẽ eius fuiſſe, Gentilẽ.Quũ autẽ trãſiret ciuitates,tradebat eis cuſtodire dogmata quæ decreta erant ab apoſtolis in Hieruſalẽ.Et eccleſiæ quidem pręterquã quod cõfirmabantur fide, etiã abundabãt numero quotidie.Trãſeuntes inde Phrygiam & Galtiæ regionẽ, vetiti ſunt á ſpiritu ſancto loqui verbũ dei in Aſia minori. Quũ veniſſent porro in Myſiam, tẽtabant ire in Bithyniã. neque tamẽ permiſit eos id facere ſpiritus Ieſu,ſed percurſa Myſia, deſcenderũt Troadem,qui etiam portus maris erat.ibi viſſo per noctẽ Paulo oſtenſa eſt,quia monebatur abire in Macedoniã.ſoluens itaque inde,venit in inſulã Samothracẽ,& ſequẽti die Neapolin, & inde Philippos,quæ eſt caput Macedoniæ & colonia Romanorũ. Ibi manſerũt aliquot diebus conſiſtentes, & die ſabatorũ egreſſus Paulus ciuitatem, pręcicauit mulierib' iuxta flumen, conuertitque Lidriã purpurariã,quæ baptizata eſt cum domo ſua. liberauit inſuper puellam quandam habentẽ ſpiritum pythonẽ,ex qua quia diuinando quæſtum magnum habuerãt domini eius, apprehendentes Paulũ & Silam, perduxerũt in forum ad principes, ipſóſque pro Iudæis accuſarũt, qui

Romanæ cõſuetudini aduerſarentur. Hinc illi ſciſſis veſti bus & tunicis ſuis, iuſſerũt eos virgis cædi, miſeruntque in carcerem, & pedes eorum ſtrinxerũt ligno. Media autem nocte Paulus & Silas adorantes laudabant deum, & audie- bãt eos qui in cuſtodia erãt ſubdito vero terræmotus fact' eſt magnus, ita vt motis fundamentis carceris, aperta etiam ſint oĩa oſtia, vincula quoq; ſoluta. Expergefact' cuſtos car ceris, videns ianuas apertas carceris, euaginato gladio vole bat ſe interficere, ratus fugiſſe vinctos. Clamauit autẽ Pau l' ne quid ſibi mali faceret, quoniã vniuerſi adhuc adeſſent Sic eum prædicatione ſua conuertit, cumque omni familia baptizauit: Quũ vero dies factus eſſet, miſſerunt magiſtra- tus lictores ad Paulũ & Silam vt dimitterent eos. ſed Pau- lus cõqueſtus eſt ſe hominem Romanum indemnatum cæ ſum in carcerẽ miſſum, inde nolebat occulte ſecedere. Ve- nientes ergo magiſtratus, deprecati ſunt eos, & educẽtes, rogabãt vt egrederentur de vrbe. Exeũtes illi de carcere, introierũt ad Lydiam, viſiſque fratribus, profecti inde, ve- nerũt Amphipolim & Apolloniam vſque in Theſſalonicã. *Act. 17.* vbi Iudæi quum haberẽt ſynagogã, in ea Paulus tribus ſab batis multos conuertit Iudæos & matronas nobiles. Vnde cõmoti Iudæi, quoſdã excitarunt, per quos mota ſeditione, quæſierũt illos in domo Iaſonis. ſed quum nõ inueniſſent, ipſum tamen Iaſonem & fratres nonnullos ad magiſtratus perduxerũt, eoſque vt ſeditioſos & factionum auctores ad uerſus Cæſarem accuſarunt. Verum ad excuſationem ſuffi- cientẽ abſolutus eſt Iaſon, & fratris noctu Paulum & Si- lam miſerunt Berrhœam. vbi etiã Paulus in ſynagoga præ dicauit, multoſque ad fidem cõuertit. Audientes hoc Iudæi qui erãt Theſſalonicæ, venerunt & ipſi Berrhœam, conci- taueruntque ibi ſeditionem, quam vt effugeret ſaltem Pau lus manẽtes ibidẽ Silas & Timotheus cum aliis fratribus, ſolum Paulum miſerunt vſque ad more. quod ille transfre- tans, venit Athenas, expectans ibi Timotheum & Silam.

Athenis autem prædicauit ille in ſynagogis & foro, annuncians Chriſtum. Quare & productus ad magiſtratus. tãquam ſeminiuerbius accuſatus eſt. Verum ille cõtra nar rauit inueniſſe ſe aram ignoto deo dicatã, cuius occaſione fortius prædicauit eis Chriſtũ & reſurrectionem mortuo- rum Vbi credidit in CHRISTVM Dionyſius Areopa-

gita,& mulier quædã Damaris nomine, cũ pleriſque aliis.

Act.16, Inde profectus eſt in Corinthũ Achaiæ,diuertitque apud Aquilam Iudæũ,quia eiuſdẽ erat artis,puta ſcenotactoriæ. vbi venerunt ad eum ex Macedonia Silas & Timothe⁹. Corinthi autẽ omni ſabbato,ingreſſ⁹ ſynogogam,quumq; libere daret teſtimonium Chriſto,multi crediderũt in eum,& ipſe etiã ſynagogæ princeps Criſpus.apparuitq; noctu dominus Paulo,iubes eum liberrime loqui,quoniã multus per ipſum populus eſſet in hac ciuitate cõuertẽdus,& ſic manſit tibi Paulus annũ vnũ & menſes ſex.

Act.19. Quare commoti aduerſus Paulum Iudæi,duxerunt eum captiuũ ad præfectum prouinciæ Gallionem,qui tamẽ eos à ſe abegit nolẽs ipſorum cõtẽtiones & controuerſias de lege vel audire vel cõponere. Ex Corintho commigrauit Paulus in Cẽchreas, rurſuſque ibidẽ,ſedens ſuper mare,trãſnauigauit in Epheſum,ubi quanuis rogarẽt eum fratres obnixe vt maneret,tamẽ profectus eſt,relinquẽs comites ſuos ibi. peruenitq; ad Galatas,& confirmatis iis qui erãt in Phrygia fratribus,feſtinauit vt veniret Hieroſolymam ad feſta pentecoſtes.

Act.19. 4 Inde rurſus Hieruſalẽ regreſſus per Anthiochiã,rediit ad Galatas,hinc in Phrygiam eiuſque ciuitatem Laodiceã, vnde ad Timotheum Epheſi commorãtem priorem ſcripſit

Act.20. epiſtolam Quumq; totã peragraſſet Aſiæ minoris partem ſuperiorem,rediit Epheſum,& ibi prædicauit bienniũ totum.magna inſuper operatus eſt miracula,adeo vt per ei⁹ ſudaria & ſemicincta ſanarẽtur infirmi,librique magici cõ

1.Cor.15. burerẽtur,precio quinque miliũ denariorũ. Perſuaſum eſt

Argumẽtũ epiſ. multis,eũ hic feris proiectũ,quod de ſeipſo ſcriptũ non reliquit. Et inde priorẽ ille miſit epiſtolã ad Corinthios per Timotheũ,quod non ex ſolo epiſtolę argumento,verum etiam ex ipſius fine colligi poteſt. Vnde fit vt minus recipiã, quod quidã putant eam miſſam ex Philippis. Quum autẽ Demetrius auri faber alios ſuæ artis omnes commouiſſet aduerſus Paulum,factus eſt impetus magnus, in quo nõnulli comites Pauli capti ſunt.ſed quũ ſedaſſet ſcriba turbas,ceſſit Paulus & trãsfretauit in Macedoniam, eaque regiõe peragrata,venit in Græciam & Myſiam vſq; ad Nipolim,

Tit.3. vbi cõſtituerat ſe hybernaturum,ſicut ipſe ad Titum ſcripſit. Verum quũ manſiſſet ibi tribus mẽſibus, intellexit Iudæos,ſibi inſidiari,vnde viſũ eſt ei denuo ꝓficiſci per Ma-

cedoniam. Atq; ibi epiſtolam ſcripſit ad Romanos ex Corintho, & venit vſq; Philippos, inde miſit aliquos ſuorum diſcipulorum trans mare in Troadẽ, tandemq; poſt feſtum paſchæ, ſequutus eſt ipſe à Philippis, & inde alteram miſit epiſtolã Corinthiis, atq; diebus quinque peruenit in Troadem, mãſit ibi dieb⁹ ſeptẽ. Reſuſcitauit ibi adoleſcentẽ, nomine Euthicum, q dormiẽs de tertio cœnaculo decederat. Sunt qui velint eum alterã ad Corinth epiſtolã ſcripſiſſe ex Troade per Titũ ſicut argumentũ teſtatˀ epiſtolæ. A Troade porro pedeſtri itinere venit in Aſſon, vbi comites eũ nauigio expectabãt, inde profecti ſunt in Mitylenen Lesbi, ſequenti die contra Chiu, deinde in Samũ, iterũq; ſequẽti die Miletũ, qui portus maris eſt in Caria. Feſtinabat autẽ ſi poſſibile ſibi eſſet, vt diẽ pẽtecoſtẽ faceret Hieroſolymis, ideoq; à Mileto mittẽs Epheſum, vocauit maiores natu eccleſię, quos in fide cõfirmauit, eisq; prædixit ſe Hieroſolymis captum iri, atq; ideo amplius ab eis nõ vidẽdũ. Vnde magn⁹ fletus factus eſt omniũ, dolẽtiũ ſuper iis quæ dixerat, & tamen deducebant eum ad nauim. A mileto præuenerunt Coum, ſequenti die Rhodium, & inde Pataram portũ maris in Lycia Inuenta ibi naui, transfretarunt, relicta Cypro ad ſiniſtram, in Syriã, appuleruntq; ad Tyrũ, vbi ſeptem dieb⁹ manſerunt: fratres etiã dixerũt Paulo in ſpiritu, ne arbiret Hieroſolymã. peractis tamen diebus ſeptẽ, fideles qui ibi erant, omnes deduxerunt eũ ad nauim: ſoluentesq; inde peruenerunt in Ptolemaida, & ſalutatis ibi fratribus, mãſerunt de vna apud illos. Alia die ꝓfecti venerũt Cæſareã, vbi ingreſſus eſt Paulus domũ Philippi, qui ex ſeptẽ diaconis vn⁹ erat, habebatq; quatuor filias virgines prophetãtes. & quũ moraretur per dies aliquot, ſuperuenit Agabus, prædicens Paulo quia Hieroſolymis capiendus eſſet. Vnde cupiebant eũ retinere fratres, ſed tamen fruſtra, quoniã ille mori pro domino cupiebat. Venit ergo poſt hæc Hieroſolymã, ſtatimq; ſequenti die venit cum comitibus ſuis ad Iacobũ apoſtolum, qui eum perſuaſit, vt cũ quatuor aliis qui etiam votũ fecerant poſtero die purificatus raſerit caput. Vbi notandum eſt, quod in Paulo legitur, quomodo Antiochiæ corripuerit Petrum. Verum in qua profectione factum ſit, dubiũ eſt eo quod Auguſtinus & Beda etiam hic ambigunt. quan uis magis placere eis videtur factũ id eſſe ante cõciliũ Hie

*Argumentũ epiſt.*

*Act. 21.*

*Galat. 2.*

*In epiſt. ad Hier.*

roſolymitanũ,ſicut in ſecũda peregrinatione meminimus, Hierony.tamẽ putat illud factum eſſe poſt concilũ factum autẽ eſt in Antiochia Syriæ,licet alij velint factũ in Antiochia Piſidię.eam enim vniuerſam regionẽ,Bithyniæ,Cappadociæ, Aſiæ & Galatiæ obtinuerat Petrus,ſed valeant hæc.

5 Quinta Pauli peregrinatio ſic habeat,Impletis iam ſeptem diebus purgationis,cum adhuc eſſet in templo vidiſſentq; eum qui ex Aſia erant Iudæi,cõcitauerũt omnẽ populum, qui captum eum extraxit è tẽplo,volens eum occidere.Quod vbi comperit tribunus cohortis,ortum eſſe tumultum,aſſumpſit milites ſecũ & cẽturiones,acceſſitq; ad turbam:quæ vbi primum aſpexit illum,deſiit percutere Paulũ. Verũ ille iuſſit eũ alligari catenis duabus,& duci in caſtra. Quumq; veniſſet Paul⁹ ad grad⁹, rogauit vt ſibi liceret per eum loqui ad populum.quo cõceſſo,cœpit ille loqui lingua Hebræa.quam audientes homines,magis præſtiterunt ſilentium.Ibi narrauit Paulus Iudæũ eſſe ſe ex Tharſo Ciliciæ, dixit etiã quid ſibi cõtigerat eunti ad Damaſcũ:vt ſupra auditum eſt.Vbi intelcepto tandem eius ſermone, cupiebant ipſum tolli & occidi.Lyſias autẽ ductũ eum in caſtra, flagellis cædi pmiſit.Et quum aſtrinxiſſẽt eũ loris,aſtãti ſibi Cẽturioni dixit,Si hominẽ Romanũ & indẽnatum licet vobis flagellare?quo audito,diceſſerunt ab illo qui eum torturi erant.ſed poſtera die producẽs Paulum,ſtatuit eũ in medio ſacerdotum. Vbi quũ inciperet narrare Paulus quõ bona conſcientia ambulaſſet coram deo, princeps ſacerdotũ Ananias præcepit aſtãtibus ſibi percutere os eius.Tũc Paulus dixit ad eũ,Percutiet te de⁹ paries dealbate.Et tu ſedẽs iudicas me ſecundũ legẽ,& contra legẽ iubes me percuti? Qui aſtabant vero dixerunt,Summũ ſacerdotẽ dei maledicis?Dixit autẽ Paulus,Neſciebam fratres quia princeps eſt ſacerdotũ.Sciens inſuper Paulus,quia vna pars eſſet Sadducæorum,& altera phariſæorũ,exclamauit in concilio, Viri fratres,ego phariſæus ſum,de ſpe & reſurrectione mortuorũ ego iudicor quod cum dixiſſet, facta eſt diſſenſio inter phariſæos & Sadducæos.quæ vbi iam increbreſceret, timẽs tribunus ne Paulus deſcreperetur ab ipſis, miſit eum in caſtra.Sequenti nocte aſſiſtẽns ei dominus,ait,Conſtans eſto, ſicut enim teſtificatus es de me Ieruſalem,ſic te oportet & Romæ teſtificari.Facta die cõuenerunt plus quam quadra-

Act. 21.

Act. 23.

ginta viri, qui deuouerunt ſe neque manducaturos, neque bibituros, donec occiderent Paulũ, retuleruntq; hoc idem ad ſenatũ Iudæorũ, eo conſilio, vt quando vocaret eum tribunus ad ſenatum, ipſi irruentes impetu interficerẽt illum. Verum vbi reſciuit hoc Paulus per filiũ ſuæ ſororis, denunciauit, hoc idem tribuno, qui ſtatim noctu iuſsit milites ducentos, equites ſeptuaginta, & lancearios ducẽtos præparare ſe & iuuenta, quibus imponẽtes Paulum, ſaluum perducerent ad Felicem præſidẽ, qui erat in Cæſarea. Venerũt ergo illuc per Antipatrida. Et felix iuſsit eũ cuſtodiri in prætorio Herodis. Poſt quinque autẽ dies deſcẽdit princeps ſacerdotum Ananias, cum ſenioribus quibuſdam & Tertullo oratore, qui Paulũ tanquam ſeditioſum accuſarunt. Vbi viciſsim purgans ille ſe, dixit nõ plus eſſe niſi dies duodecim ex quo deſcenderit in Ieruſalem adorare, quo tempore nec factionem nec perturbationẽ mouerit vllam, nec cum aliquo diſputarit. Felix cauſam hãc diſtulit ad aduentum Lyſiæ Interim tamen ille vxorẽ habuit Iudæam nomine Druſillam. ſæpius etiam veniebat ad Paulũ, loquens cum eo, ſicque liberũ dimittat in vrbe annis duobus, modo vt accerſitus veniret. Expleto hinc biẽnio accepit ſucceſſorẽ Felix Porcinum Feſtũ volensq; adhuc gratiã præſtare Iudæis, reliquit Paulũ vinctũ. Feſtus hic cũ veniſſet in prouinciã, inſtantibus & vrgẽtibus Iudæis, produxit Paulũ in iudicium, quẽ grauiter accuſabãt Iudæi. ſed Paulo adeũte, illi probare nõ poterãt. Cupiebãt tamẽ Paulum ſibi adduci Hieroſolymã, de quo interrogatus à Feſto Paulus reſpondit, Ad tribunal Cæſaris ſto, vbi me oportet iudicari, Cæſarẽ appello. Tunc Feſtus cũ concilio locutus, reſpondit, Cæſarẽ appellaſti? ad Cęſarẽ ibis. Et quũ Agrippa rex veniſſet ad Feſtũ, rurſus adductus Paulus grauiter adeo loquutus eſt, vt inclamaret Feſtus, Inſanis paule, multæ te literæ ad inſaniã cõuertũt. Et Paulus, Nõ inſanio, inqd, ſed veritatis & ſobrietatis verba eloquor ſcit eñ de iis rex, ad quẽ & cõſtanter loquor. Cui rex Agrippa dixit, In modico ſuades me Chriſtianũ fieri. Rurſus Agrippa ait ad Feſtũ, Dimitti poterat homo hic, ſi non appellaſſet Cæſarẽ. Ad extremũ miſit Feſtus Paulum Cẽturioni Iulio cõmiſſum ad Cæſarẽ, venerũtq; Sidonẽ, vbi humane tractãs Iuli9 Paulũ, permiſit ad amicos ire, & curã ſui agere. inde ſubnauigarũt Cyprũ, pelagus quoq; Cili-

*Act.24.* *Act.25.* *Act.26* *Act.27.*

ciæ & Pāphiliæ nauigantes,venerūt Lyſtram Lyciæ portū. (legitur Græce Myrā,vbi ſanctus Nicolaus fuit epiſcopus) Hic tranſpoſuit eos Iulius in nauim Alexandrinā,qua quum multis diebus tarde nauigarent,adnauigauerūt Cretā,quæ nunc Candia dicitur,iuxta Salomonē inde nauigātes ad la tus,peruenerunt in locū qui vocatur Boniportus, cui iuxta erat Thalaſſa, quæ Græce dicitur Laſea. Multo autē tēpore quum nō eſſet tuta nauigatio,diſſuaſit Paulus. Verū Centu rio maluit nautæ quā Paulo credere. Et plurimi ſtatuerunt cōſiliū nauigare inde,ſi quo modo poſſent deuenientes Phœ nicen hyemare. Aſpirāte autē auſtro, æſtimantes propoſitū ſe tenere,quū ſuſtuliſſent Aſſon,legebāt Cretā. Vbi arrepta naui à vento typhonico,dataque flatibus,deuenerūt in inſu lam Candiā,Græce Claudā quam putāt doctores Ptolomæ um dixiſſe Claudos. Quumque magna eſſet in mari tempe- ſtas,coacti ſunt multa eiicere è naui,multisq; diebus nec ſo lē eis licuit,nec ſtellas videre. vbi tandē oī ſpe ſalutis amiſ ſa,ſurgens Paulus,dixit,Oportebat quidē ô viri audito me, nō tollere à Creta Sed & nūc ſuadeo vobis bono animo eſ ſe. amiſsio enim nullius animæ erit ex vobis,præterquā na- uis. aſtitit enim mihi angelus dei,cui⁹ ſum ego,& cui deſer uio,hac nocte,dicens,Ne timeas Paule,Cæſari te oportet aſ ſiſtere,& ecce donauit tibi deus omnes qui nauigāt tecum. Quū vero iam quartadecima nox ſuperuenit,nauigantibus illis in Adria,ſubmittentes nautæ bolidē, inuenerūt paſſus viginti:& poſt puſillū inde ſeparati,inuenerūt quindecim. Timentes aūt ne in aſpera loca inciderēt,de puppi mitten tes ancoras quatuor,meditabantur iam nautæ clam fugam. Vbi Paulus dixit Iulio, Niſi ii in naui māſerint,vos ſalui eſ ſe nō poteſtis Tunc abſciderūt milites funes ſcaphę,& paſ ſi ſunt eā excidere ne in ea aufugerēt nautæ. Quū vero lux inciperet fieri,rogabat Paulus oēs ſumere cibū. ſiquidem ne capillus quidē de capitibus eorū periturus eſſet. Benedixit ille panē & fregit. Vbi ſunt qui putent Paulū eum cōſecraſ- ſe, & ſacramentū ipſis dediſſe,erantq; in naui homines 276 Hinc alleuiantes nauem,iactarūt triticū in mare. Quumque dies factus eſſet,ſinū quendam conſiderabant,in quem cupiebant eiicere nauem & leuato artemone ſecundum au ræ flatum,tendebant ad littus. Et quū incidiſſent in locum dithalaſſum,impegerunt nauē,ita vt prora fixa, puppis ſol-

ueretur à vi maris. Militum quoq; conſilium fuit vt cuſtodias occiderent. Centurio autē volens ſeruare Paulum prohibuit fieri, iuſsitq́, eos qui poſſēt natare, emittere ſe primos & euadere, & ad terrā exire: qui cæteros in tabulis ferebāt, quoſdā ſuper ea quæ de naui erant. Et ſic factū eſt, vt omnes euaderent ad terrā. Cognouerūt hic inſulā eam Melitenvocari, quæ nūc Malta dicitur, eſtq́; imperatoris noſtri Caroli tanquam regis Siciliæ. Cæterum quum hic Paulus ſarmentorū aliquam multitudinē congregatā inieciſſet in ignem, vipera à calore quū proceſsiſſet, inuaſit manum eius. Vt vero viderūt Barbari pendentē beſtiam de manu eius, ad inuicem dicebāt, Vtiq; homicida eſt hic, qui quū euaſerit è mari, vltio nō ſinit eū viuere. Et ille quidē excutiens beſtiā in ignem, nihil mali paſſus eſt, quāuis illi exiſtimabant eum in tumorem conuertendū, & ſubito caſurū & mori. ſed vidētes nihil ei mali accidere, dicebant eū eſſe deū. Princeps inſulæ eius Publius, per triduū eos cōtinuit, cuius patrē contigit febribus & dyſenteria vexatū iacere, & Paulus ſanauit eum. Quo diuulgato, omnes illius inſulæ ægrotos detulerunt ad Paulum, & ſanauit illos. Poſt mēſes tres nauigauerūt in naui Alexandrina, quæ in portu hyemauerat, veneruntq́; Syracuſas, & ibi māſerunt triduo. Inde circumlegētes ex Sicilia in Italiam deuenerunt Rhegiū, ſecundo die Puteolos, vbi dies ſeptem manſerant cum fratribus. Et ſic tandē venerunt Romam. inde quum audiſſent fratres, occurrerunt eis vſque ad Appij forum. Romæ aūt permiſſum eſt Paulo manere cum cuſtodiente ſe milite. Prędicauit ita biennium totū Chriſti fidem in ſua cōuerſatione, nemine prohibente, cum fiducia magna. Et hactenus quidem de S. Paulo ex Actis apoſtolorum quæ deſcripta ſunt à Luca. nam ipſe bona parte itineris, & peregrinationis hui⁹ comes extitit Pauli. Ideoq; licet in principio libri de omnibus in vniuerſum ſcribere cœperit apoſtolis, tamen à capite 16. vſque ad finem, de geſtis & laboribus Pauli tantum ſcripſit. Nemo vtique ſicut principio diximus, ſatis explicare poteſt huius ſancti apoſtoli laudes. Veruntamen breuem earum catalogum libet hic cōtexere cum omni humilitate, neq; plus quam à ſanctis patribus deinde obſeruatum eſt. Hieronymus etiam ipſe hiſtoriam proſequitur ex Actis apoſtolorū, quod & nos fecim⁹, tum breuiter tum diligēter. hinc procedit in reliqua narra-

*Act.22.*

*Hieron.*

tione vitæ ſuæ, & vult Paulũ ſecũdo Neronis anno eſſe deductũ Romã, qui idẽ fuerit annus à paſsiõe, & morte Chriſti viceſimus quintus. Atq; hic quidem ille vt vinctus, biennium totũ prædicauit Chriſtũ, & diſputauit cõtra Iudæos. Nõ quod ſtatĩ exactodeinde illo biẽnio ſit occiſus, ſed quia adhuc à Nerone dimiſſus, prædicauit ad occidentẽ. Et tandem cum Petro captus eſt iterũ ſub Nerone, & vltimo ſupplicio adiudicatus. Colligit hoc Hierony. ex eo loco vbi ad
2. Tim. 4 Timotheũ ſcribit Paulus, In prima mea defenſione nemo af fuit, reliquũ eſt ergo eũ bis accuſatum eſſe. Deinde ait, Domin' mihi aſtitit & cõfortauit me, vt per me prædicatio impleretur. Vnde facile colligitur eum rurſus prædicaſſe poſt prima vincula, quibus erat Romę vinct', denuoq; dimiſſus. Et quia adhuc inde ſequitur, Liberatus ſum de ore leonis, neque ali' hic leo quã tyrãnus Nero intelligitur, reſtat vt ex ſentẽtia Hieronymi duodecimo deniq; ãno poſt hęc prima
Libro. 2. vincula rurſus ſit Romã ductus & occiſus. Hæc etiã Euſebij
cap. 22. ſentẽtia eſt Paulum vinctum, eſſe deductũ Romam, & cum eo Lucam atq; Ariſtarcũ, manſiſſeq; ibi annos duos: deinde abſolutũ, rurſus prædicaſſe: poſt hęc Romã reuerſum eſſe, & occiſum. Confirmat ille hæc eodẽ fundamento quo Hieronymus. Cõcludit tandem in hæc verba, Dicta ſunt iſta à nobis, vt oſtenderemus, quia nõ eo tẽpore quo Pauli actus in vrbe Roma cõcluſit Lucas, martyrio perfunctus eſt Paul', Potuit enim fieri vt vt initiis leuior adhuc eſſet Nero, & defenſionem Pauli pro noſtro dogmate nõ aſpernenter acciperet: proceſſu vero tẽporis cũ cęteris malis aucta ſit etiã eius in apoſtolos ſæuitiæ rabies. Vt vero hæc aliquãdo finiamus, cõcors fere doctorum ſententia eſt, Paulũ primum à Nerone fuiſſe dimiſſũ, eoque tunc tempore volunt ipſum nonnulli profectum eſſe in Hiſpaniam, quod in animo du-
Rom. 15. dũ habuerit illud: iuxta quod ſcripſit ad Romanos, Cupiditatem habeo veniẽdi ad vos, quum in Hiſpaniam proficiſci cœpero, ſpero quod præteriens videã vos. Alii putant Pau-
2. Tim. 4 lum retroceſsiſſe rurſus in Græciã & Aſiam, cõfirmant hæc ex poſteriore epiſtola, quã ex vltimis vinculis è Roma ſcripſit ad Timotheũ, vbi ait, Ego iam delibor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Præſciuit illud vtiq; Paulus ex ſpiritu ſancto, prope iam imminere martyrium ſuum. ait enim, Bonum certamen certaui, curſum cõſummaui. Ad hæc ſequi-

tur ſtatim, Penullà quā reliqui Troade apud Carpū, veniēs affer tecū & libros maxime autem membranas. Quod ſi nō paulo ante ibi fuiſſet Paul᷒, quorſum ſpectaſſet poſt duo de cim deniq; annos hæc repetere? Quicquid tamen id eſt, dubium etiam à nobis relinquitur, quādo de eo certi nihil cōſtat, niſi quod habent doctores, & ij quoq; ſinguli duas tantum ſententias recenſent. In martyrio autem Pauli conueniunt omnes, dicentes eū vltimo Neronis anno Romæ eſſe decollatū, eodem die quo crucifixus eſt Petrus, anno vero 37. poſt Chriſti paſſionem, vt Hieronymus & alij teſtātur. Quum itaq; ſecundario Romam peruenit paulus, magnā in aula Imperatoris contraxit cōſuetudinem, cū primis Senecæ, qui nuis ille duobus annis ante Paulum à tyranno ſit occiſus, vt vult Hieronymus: vel vt, Euſebius, tribus: licet epiſtolæ ille nō ſint ab eccleſia approbatæ. Cōueniūt & in hoc plerique doctores, Neronem commotum eſſe aduerſus Petrum & Paulum, quod Magum euolare parātem, dæmoniis tradiderant necandum, quum ad ipſorum orationē cælit᷒ eſſet delapſus. Chryſoſtom᷒ & Athanaſius aliam afferūt rationem iracundiæ huius Neronis aduerſus Paulum, quod ille pocillatorem ſuum conuerterat ad Chriſtū, vnde & præceperat Chriſtianos omnes ignibus cōcremari, quod tamen præceptū, inſtante ſenatu Romano, mitigauit Multa de S. Paulo mirandaque leguntur, quorum bonam partem offendes in Lino, cuius tamen epiſtola non vndequaq; fidem meretur, & in epiſtola Dionyſij ad Timotheum Non proſequor quid ille cum militibus fecerit, & cum Plātillæ peplo, quo facies ipſius eſt velata. In ſumma, ſic tandem decollatus eſt, vt caput ei᷒ ter inclamari Ieſum, tres etiam fecerit ſaltus, ad quos tres fontes ſcaturierunt, qui adhuc monſtrari ſolent, diciturq; locus ille, ad tres fontes, & eſt ibi cœnobium ordinis. B. Bernardi, Ait Auguſtinus etiā plus lactis emanaſſe ex corpore Pauli quam ſanguinis. Ferunt & Paulum poſt mortem apparuiſſe Neroni, cum multis aliis, quæ merito admirentur Chriſtiani omnes. Hunc vos in Chriſto dilectiſſimi gentium doctorem & apoſtolū, vas electionis, magnum Chriſtianiſmi lumen colite & veneremini ſedulo, deumq; in ipſo perpetuo collaudate.

Hieron. Euſebius. Super Timo.

Oremus dominum & cætera.

# IN DIE SANCTO VISITATIONIS MARIAE EVANGELIVM LVCAE. I.

*N illo tempore, Exurgens Maria in diebus illis,
abiit in montana cum feſtinatione, in ciuitatem
I Iuda, & intrauit in domum Zachariæ, & ſalu-
tauit Elizabeth. Et factum eſt, vt audiuit ſaluta
tionem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in
vtero eius. Et repleta eſt ſpiritu ſancto Elizabeth, & excla-
mauit voce magna, & dixit, Benedicta tu inter mulieres,
Iudic.5. & benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi, vt
veniat mater domini mei ad me? Ecce enim vt facta eſt vox
ſalutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans
in vtero meo. Et beata quæ credidiſti quoniam perficientur
ea in te, quæ dicta ſunt tibi à domino. Et ait Maria, Magni-
ficat anima mea dominum. Et exultauit ſpiritus meus in deo
ſalutari meo. Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, ecce
enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia
fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen eius. Et
miſericordia eius à progenie in progenies timentibus eum.
Fecit potentiam in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mẽte cor-
dis ſui. Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles.
Eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes. Suſce-
pit Iſrael puerum ſuum, recordatus miſericordiæ ſuæ. Sicut
locutus eſt ad patres noſtros, Abrahã & ſemini eius in ſe-
cula. Manſit autem Maria cũ illa quaſi menſibus tribus, &
reuerſa eſt domum ſuam.*

HOMILIA I.

ETſi die hodierna cõmemoret eccleſia viſitationem Mariæ quando cognatã ſuam viſitauit, tamen id hodie factum non eſt, ſed non longe poſt angelum ſalutationem, quũ iam Maria concepiſſet Chriſtum. In illis enim dieb⁹ exurgẽs Maria, viſitauit cognatã ſuã Elizabeth de qua dixerat ei angel⁹ quod iam vetula cõcepiſſet. Quia autem eo tẽpore occupata eſt eccleſia in mediatione paſſionis Chriſti, ipſiq; filij eccleſiæ tũc ſe parant ad confeſſionẽ & euchariſtiæ ſacramentum, ideo factum illud trãſlatũ eſt in hũc diem. ſed nos ante euangelii textũ expediamus, quã de diei huius feſtiuitate dicere incipiamus. Exurgẽs, inquit Lucas. Maria in diebus illis, abiit in mõtana cũ feſtinatiõe *Luca 1.* Vbi audiuit Maria, ait Ambroſius, ſurrexit, non quaſi incredula de oraculo, nec quaſi incerta de nũcio, nec quaſi dubitãs de exẽplo, ſed quaſi læta pro voto, religioſa pro officio, feſtina pro gaudio, in mõtana perrexit: quanuis Theophylactus putat eam prudẽtem adeo fuiſſe, vt experiri cuperet quid de cognata ageretur: iuxta verbũ angeli. Quicquid hic pro ſe ſinguli dicat, nobis hoc loco duo ſunt credenda. Alterum. quia viſitatio hęc tũ inſtinctu ſpiritus ſancti, tum ordinatione facta ſit diuina, vt nouus ille miles Ieſu, futurus q. ipſius præcurſor & Baptiſta, Ioãnes, in vtero matris impleretur ſpiritu ſancto: iuxta illud ꝙ angelus ꝓmiſerat Zachariæ. Alterũ eſt, quod nihil minus quã dubia fuerit Maria de Elizabeth circa ea quæ dixerat angelus. Nã & Elizabeth inde ait ad Mariã, Beata es quæ credidiſti. Ita Maria feſtinauit in mõtana ſiquidem Ieruſalem in montibus ſita eſt. vbi Zacharias habitabat. Quur aũt feſtinarit Maria, quũ tamẽ eiuſmodi accelerato mulieribus, a recenti conceptu prohiberi ſoleat, ne dum ille nimirũ mouentur, tenellus adhuc fœtus quoq; loco ſuo dimoueatur: ſicut & à ſex mẽſib⁹ expletis. inhibet eis impetuoſa & violenta cõmotio vel ſaltãdo vel laborãdo, ne fœtus ille iam ingraueſcens decidat cõcuſſus, vnde & illi mors & matri periculũ graue imineat reſpõdetur: Quia in ſe Maria fœtũ diuinũ habuit: & ideo quũ virtute ſuſtentabatur diuina non erat quod metueret periculum. aliæ autẽ prægnantes mulieres non ideo audeant, ſimile quid tẽtare, ne motu violendo recens cõceptum fœtum enecẽt, deniq; ſic grauiter offendãt. Mariti quoq;

*Ambro.*

*Theop.*

*Luc. 1.*

*Phyſici.*

parcant tunc vxoribus,neq; eas duris laboribus moleſtent. ſed etſi ſponte ſubire velint,non ſinãt. Quod ergo feſtinauit Maria, aiunt doctores factũ id eſſe primũ ex ipſius diſci
*Ambro.* plina,quoniã verebatur diu inter homines palã cõmorari Sic enim ait Ambro. Diſcite virgines non circũcurſare per
*Pro.4.* alienas ædes,nõ demorari in plateis,nõ aliquos in publico miſcere ſermones,vt ait ſapiẽs,Currẽs nõ habebis offendiculũ. Turpe eſt tũ virgines tum mulieres, quoſlibet in plateis cõpellare homines,& aliquandiu confabulari. Vulgare eſt,gallinam plurimũ gracillantẽ,ſtatim de poſiturã ouum aut iamiam depoſuiſſe. Deinde feſtinauit etiã eo, quod ad iter hoc impulſu agebatur ſpiritus ſancti, cui⁹ gratia (vt inquit Ambro.) neſcit tarda molimina. Ad hęc vrgebat Ma
*Eccl.39.* riã charitas quoq;,vt ſtatim cognatæ ſuæ inſeruiret: iuxta illud Sapiẽtis, Feſtina tẽpus, & memẽto finis,quaſi diceret,
*Iere.* Si recordatus fueris,finis magis accelerabis. Simili enim de cauſa exhortatus eſt Ieremias Iudæos,vt proficiſcerẽtur Ie
*Orige.* ruſalem clamãs, Venite,nolite ſtare,recordamini procul domini,& Ieruſalẽ aſcẽdat ſuper cor veſtrũ. Ieſus,inquit Origenes,q in Mariæ vtero erat,feſtinabat adhuc in vẽtre matris Ioãnẽ poſitũ ſanctificare. 2 Feſtinauit Maria in mõtana in ciuitatẽ Iuda,hoc eſt,Ieruſalem. Vbi dicat aliquis
*Ioſu.18.* eam ciuitatẽ fuiſſe Beniamin. Ita enim liber Ioſue teſtatur Hæc eſt poſſeſſio filiorũ Beniamin,vbi ſtatim in enumeratione Heleph & Iebus ponitur Ieruſalẽ. Qũo ergo hic vocari poteſt ciuitas Iuda? Reſpõdetur ſane datã eſſe Hie
*Iudic.1.* roſolymã in diuiſione terræ filiis Beniamin. Verũ illi non poterãt expugnare Gentiles, ſicut ſcriptum eſt Iebuſæum habitatorem Ieruſalem non deleuerũt filii Beniamin, habitauitq; Iebuſæus cũ filiis Beniamin in Ieruſalũ vſq; in pre-
*Augu.* ſentem diem. Augu. tamen putat ciuitatẽ Iebus inde dictã Ieruſalem,nõ tantũ fuiſſe filiorum Beniamin, ſed & tribus Iuda,eo quod Iudas primum eam ſuperarit & concremarit
*Iud.c.1.* ſicut in principio hiſtoriæ Iudicũ legitur. ideoq; & tribus illæ duæ ſub vno permanſerunt rege,quando decẽ aliæ de
*3. Re.22.* ficiebant. Quum autem Dauid deuicta ciuitate Ieruſalẽ, Ie
*2.Reg.5.* buſæos occidiſſet, montéque Sion occupaſſet,ſibi in coextruens arcem,ciuitatẽ ipſam vocauit a nomine ſuo,totam
*1.Par.11.* que attribuit tribui Iuda, & in circuitu ædificauit eam.

Recte itaq; dixit hic euangeliſta Mariã feſtinaſſe in ciui

taté Iuda, Hieruſalé intelligés. Venit igitur illuc Maria, & quidé comitante eã Ioſeph, ſicut ex mulis & grauibus cau ſis colligunt doctores, licet mentioné euãgeliſta non faciat pro ratione tamé adduci ſolet quod quia illa ãte ſalutatio-nem angelicã fuit deſponſata Ioſeph, ipſeque eã aſſumpſit pro cõiuge, veriſimile eſt factũ id quoque eſſe ante hãc viſi tationé. Nam ſi Maria tandé poſt illos tres menſes & ali-quod dies tandem veniſſet ad Ioſeph, factũ non eſſet hoc ci tra magnã offenſam & ſuſpicioné Mariæ, quod tã cito de-inde ad Ioſeph aſſumpta peperiſſet. Credendũ itaque firmi ter eſt, Ioſeph accepiſſe Mariã pro vxore, antequam vterus illi intumeſceret, expoſcéte idipſũ vtriuſque honore & di gnitate. Quod ſi ergo Ioſeph ſecũ duxit Mariã, iam partui proximã & quotidie parituram, quando volebat tributum ſoluere in Bethlehé, ſub rigida hyeme, vbi nec amicum ali quem neque diuerſorium habebat: quãto magis virginem illã recens iam ſibi deſponſatã, longũ adeo iter non per-miſit ſolam ingredi, ſed ipſe eam comitatus eſt, eo maxime quod tunc imminebat Paſcha, quo tépore alias oportebat omnes viros ad feſtum aſcendere in Hieruſalem? *Luc.1.* *Matth.1.* *Ex arg. Orige.*

Equidem hoc plane perſuaſum habeo, vt credam, etiam ſi nulla ſuper eo mihi ſit ſcriptura, quãdo in contrarium ne-mo poteſt aliquod ſcripturæ afferre teſtimoniũ, ꝙ Ioſeph mariam acceperit vxoré, poſt illos tres menſes iam reuer-ſam ab Elizabeth. Malo igitur recipere quod ratiõi magis cõſentaneũ, virgini matri ſuoque filio Ieſu honeſtius eſt, quã impias & impudétes neochriſtianorũ næniás. Neque vero hic quũ ait euãgeliſta, ingreſſam eſſe Mariã in domũ Zachariæ, ſuſpicari aliquis debet eã non prius intraſſe tem plũ: quãdo iam cum ea dominus erat, & in eã ſuperuene-rat ſpiritus ſanctus, ipſaque filiũ dei in corpore ſuo porta-bat. Et hic omniũ primum impletum eſt propheticũ illud, Statim veniet in templũ ſanctum ſuum dominator qué vos quæritis, licet viſibiliter impletum ſit hoc tãdem in die pu-rificationis Mariæ. 3 Intrauit Maria in domũ Zachariæ & ſalutauit Elizabeth. Nemo hoc i Maria faſtui aut ſuper-biæ tribuat. quãuis enĩ in noſtris regionibꝰ vrbanitatis ſit vt minor à ſuperiore ſalutationem expectet, apud Iudæos ta-men humilitatis erat, vt minor ſalutaret maioré. Iuxta illũ morem Maria hic quanuis quo ad gratiam dei hominum *Malac.1.*

omniū digniſsima, non tamē dedignata eſt cognatam ſalu-
*Ambro.* tare. Hinc ait Ambroſi⁹, Didiciſtis virgines pudorē Mariæ, diſcite humilitatem. Venit propinqua ad proximam, iunior ad ſeniorem. nec ſolum venit, ſed etiā prior ſalutauit. decet enī vt quanto caſtior virgo, tāto humilior ſit. Nouerat deferre ſenioribus honorem. Non narrat hic euāgeliſta, quod etiam Zachariā ſalutarit Maria, quod quidem eo factū putant, quia ille mut⁹ adhuc erat & ſurdus. neq; decet hoc virgines, multo nutu factisſq; geſtibus leuitatē arguere. Ego hanc credo ſubeſſe cauſam, quod euangeliſta ſibi ſumpſerit ac deſcripſerit viſitationē Mariæ ad Elizabeth. quo reſtari voluit, impleta eſſe verba angeli de Ioāne, quod is in vtero matris impletus ſit ſpiritu ſancto, & mater deide per illum. Atque ideo, quia ad illud nihil cōducebat ſalutatio Zachariæ, omiſſa illa, ſolam hanc ſalutationē Elizabeth deſcripſit euāgeliſta. Quis enim dubitet tribus illis totis mēſibus plurima contigiſſe, quæ nō ſcripſerit Lucas? Et factū eſt quum audiuit ſalutationem hanc Elizabeth, exultauit prę gaudio
*Ambro.* infans in vtero matris. Vide, inquit Ambroſius, diſtinctionē ſigulorumq. verborum proprietatem. Vocem prior audiuit Elizabeth, ſed Ioannes prior gratiam ſenſit. Iſte gratiā loquuntur illi intus operātur Merito igitur Ioannes plus quā
*Matt.11.* propheta eſt. alij enim prædixerunt futura, poſtquam nati ſunt, ille autem quum eſſet adhuc in vtero matris, gratiam
*Theop.* talem aſſequutus eſt. Ideoque credendum eſt, vocem Marię, vocem fuiſſe verbi, quod in ipſius vtero caro factum fuerat. Diximus ſuper ea re nonnihil in die S. Ioannis Baptiſtæ, vbi require quomodo exultauit Ioannes.

*Ambro.* 4 Elizabeth impleta eſt ſpiritu ſancto. vbi ait Ambroſi⁹, Duplici miraculo prophetant matres ſpiritu paruulorum. Non prius mater repleta quam filius, ſed quum filius repletus eſſet ſpiritu ſancto, repleuit & matrem. Eſt etiam hoc annotandum diſcrimen, quod Lucas ait & Elizabeth impletam ſpiritu ſancto, de Maria nō idem, ſed quia exultauit ſpiritus eius in deo ſalutari ſuo. Cuius ratio hæc eſt, quia Elizabeth poſtquam concepit filiū, tandē impleta eſt ſpiritu ſancto, quanuis hæc quoque immenſum dictu quam lætabunda fuerit impletio. vt lętitia ſpiritus diffuſa ſit per ipſum cor. & animum ac corpus Elizabet quū ait Lucas voce magna inclamaſſe matri dei benedictionē, gloriam & beatitudinem.

Benedictionem quidem,quũ ait,Benedicta tu in mulieribus,quãuis ipſa ibi nõ affuerat, nec quiſquam ei dixerat, ſed ſpiritus tamẽ ſanctus ei reuelauerat,ſicut & angelus,eã ſalutarat. Qua de re multa à nobis ſunt dicta in die Annũciationis Mariæ,ideoq; hic breuiores erimus. Et bendict° fructus ventris tui:Nõ ſat erat Elizabeth teſtari bñdictionẽ matris,quoniam multis matribus piis infœlices contigerũt filij,vt Rebeccæ Eſau,ſed inſuper & fructus Mariæ fuit benedictus Eſtq; hoc adeo de Maria proprie verum. quum enim reliqui filii ſuorũ ſint parentũ fructus. Chriſtus Mariæ tantũ fructus eſt,eo quod in terris patrem non habuit. Quis,ait Ambroſius,eſt iſte fructus,niſi ille de quo dictum eſt,Ecce hereditas domini filii,merces fructus vẽtris?hoc eſt,hæreditas domini,filii ſunt,qui merces ſunt fruct° illi°, qui de Mariç vẽtre ꝓceſſit. Filii ſunt ipſi homines,q Chriſto dati ſunt in redẽptionem paſſionis ſuæ & mortis, Fructus hic vẽtris,flos ille eſt radicis,de qua Eſaias ait, Egredietur virga de radice Ieſſe,& flos de germine eius aſcẽdet Radix hæc ipſa,gens eſt Iudæorũ:virga aũt,Maria eſt:flos, benedictus eſt vẽtris eius fructus Ieſus Chriſtus. Et hæc exigua verborum Elizabeth particula tantum mouit eccleſiã, vt illã fecerit appendicẽ ſalutationis angelicæ,ita vt quoties illã eccleſia oratur,ſemper addi ſoleat iſtud, Benedictus fructus vẽtris tui Ieſus Chriſtus. Ratio hic in ipſo habetur euangelio,quoniam primum ait Lucas Elizabeh impletã eſſe ſpiritu ſancto,& hinc ſequitur quod dixit, Benedicta tu in mulieribus,& benedictus fructus vẽtris tui. Primum ipſe etiã angelus poſuit in ſua ſalutatione,quam quia in poſtrema parte ex ſpiritus ſancti inſtinctu mutauit Elizabeth,annectẽs verbũ illud,argumentum magnum eſt,ſpiritũ ſanctum voluiſſe hoc per eam ſupplere. Quæras, quur nõ ipſe hoc adiecerit angelus,vt ſic pura ea eſſet ſalutatio angelica?reſpõdetur,quia quum ingreſſus ad Mariã angelus ſalutaret illam,Chriſtus cõceptus nondum erat. ideoq; & dicere non poterat,Benedictus fructus ventris tui ,quia adhuc nullum habebat,ſed deinceps tãdem facta eſt cõceptio & incarnatio Chriſti,quãdo Maria dixit ad angelum, Ecce ancilla domini, fiat mihi ſecũdum verbum tuum. Ita ſpiritus ſanctus particulam hãc reſeruauit ipſi Elizabeth, quæ illi° inſtinctu clamauit,Bñdict° fruct° vẽtris tui Chri

*Luc.1.*

*Theop.*

*Ambro.*

*Pſal.126.*

ſtus ipſe, deus & homo verus, creator, redemptor & ſalua tor noſter, qui eſt in ſecula benedictus, Amen.

## HOMILIA II.

Viſitauit ecce Maria cognatam ſuam Elizabeth, ex qua ſalutatione mater ſimul & filius in vtero ma tris impleti ſunt ſpiritu ſancto, mater vero exacla mauit, Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus vẽ tris tui. vnde mihi hoc ꝙ mater domini mei venit ad me? quo verbo rationẽ reddit benedictionis Mariæ ſimul & fru ctus vẽtris eius, hanc nimirum, quia mater erat domini &

*Ambro.* filii dei, qui quaſi dicere vellet, Miraculũ ſentio, cognoſco myſteriũ, mater dñi verbo fœta, deo plena eſt, plena gratia dei, vt ego ſim multis modis indigna, quæ illã accipiã tam

*Theop.* lõgo itinere ad me veniẽtem. Sicut ergo (inquit Theophyla ctus) poſtea Ioãnes Chriſtum, quum veniſſet vt baptizare

*Mat. 3.* tur prohibuit propter reuerentiam, dicẽs, Ego non ſum di gnus: ſic & nũc per matrẽ ſuã loquitur, humilians ſe. Quã to plus iã olim Elizabeth tribuit Mariæ. quam nunc faciũt neochriſtiani? indignã ſe rata eſt illa præſentia Mariæ. ho rum mulierculæ temerariæ audẽt ſe æquare Mariæ, quam & mulierem fuiſſe garriũt ſimilem aliis, Proh vecordiã & veſaniam diabolicam. Reddit porro Elizabeth rationẽ ſuæ ſcienciæ, dicẽs, Ecce vt facta eſt vox ſalutationis tuæ in au ribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. Factũ hoc vtique in ea ſic erat, vt facile poſſet intelligere natura le id nõ eſſe, vt ſic geſtiret in vtero fœtus tam repẽtino mo tu. neque enim cõmuni naturæ modo mouebatur in vtero eius Ioãnes, ſed velut exurgebat ſubito exiliens. Et mirum hic ſit. Ioãnem cum gaudio exultaſſe ad hanc vocem, à qua

*Gene. 3.* exterrit⁹ olim fuerat Adam in paradiſo, quãdo dixit ad e-

*Beda.* um dominus, Adam, vbi es? Beda hic ait, Erubeſcebat Eliza beth onus parentis quandiu neſciebat myſterium religio nis. ſed quæ occultabat ſe quia conceperat filiũ, iactare ſe cœpit quia generebat prophetam: tũc ſane vſque adeo non erubuit aut tacuit, vt etiã iactarit exultationem infantuli ſui, quando iam cognouit ſe fœtum hunc habere à deo. ſi quidem iam tum exultans filius ſuus, adhuc in vtero geſtie bat demonſtrare agnum, qui tollit peccata mundi. Hinc cõ cludit illã prophetiã ſuam, dicens, Beata es quæ credidiſti quia ꝑficiẽtur in te quæ dicta ſunt tibi à domino. Sane tũ

credidit illa quādo dixit, Ecce ancilla domini, fiat mihi ſecundum verbū tuum. In hoc emendauit errorem Zachariæ ſacerdotis, qui noluit credere angelo. Paritérque notādum, quanta Elizabeth animum gratia, Maria intrante, ditauit: quā ſimul de præterito, præſenti atque futuro per prophetiæ ſpiritum illuſtrauit, In te, inquit, perficiētur omnia quę dicta ſunt tibi abāngelo. neque em̄ iota vel apex peribit de lege donec omnia fiant. Danda igitur eſt omnis gloria & magnificentia deo. qui perfecta facit opera omnia creationis, redemptionis & ſaluationis ſuæ. *Beda.*

2 Quum iam audiſſet Maria quomodo ſpiritus ſanctus cognatam ſuam Elizabeth illuminarit, ita vt iam haberet ſciētiam myſteriorum dei, tunc aperuit ſe plenitudo gratiæ diuinæ in Maria cum magna gratiarū actione erga deū, ne ingrata videretur de tanta gratia quam acceperat, & à qua ipſam laudauerat Elizabeth, benedicam iam prædicās in mulieribus & benedictum eſſe fructū ventris illius. ait ergo, Magnificat anima mea dominū. Hoc illud ſolenne cāticum eſt, quo quotidie eccleſia vtitur in præcibus veſperarum, vſuraque eſt perpetuo, dum mūdus conſtiterit. Cuius reiterationes āſſignari plurimæ poſſent, quur in veſperis decātetur. Tu vide Gerſonē in tractatu ſuo ſuper Magnificat quoniam in illo mentio fit incarnationis Chriſti, quæ vt in ſexta ætate mundi facta eſt, ita officium illud quintā in horis canonicis locum obtinet. Quid quod & ipſe Chriſt⁹ in veſpera mōdi natus eſt? Et Maria quū ſtella maris dicatur, lucere cœpit in veſpera mundi huius. Nam quum plurimas in euāgelio myſticas & ſanctas ſignificatiōes habeat veſpera, decuit eā quoque hymnū euāgelico decorari, Principio enim ſue veſperam venerabile ſacramentum inſtituit Chriſtus, ex pane corpus, è vino ſanguinē ſuum conficiens iuſſitque diſcipulos idē facere, Eodem tēpore dilectionis & humilitatis teſtamētum detulit apoſtolis, lauando eorū pedes tūc etiam ſermonem illum ſanctum & prolixum ad eos habuit ad veſperā inde ſepultus eſt, in veſpera ambulauit cū duobus diſcipulis poſt reſurrectionem in Emaus, ſeq; in fractione panis manifeſtauit. ſub idem tēpus ſolitum eſt olim in templo iuge offerri ſacrificiū. ſub veſperū māducabatur agn⁹ paſchalis. In creatione mundi duotū tantū temporū fit mentio, mane & veſperi. Merito igitur veſpertinū ſacri

*Beda.* *Veſpera.* *Mat. 26.* *Io. 15. 19.* *Luc. 14.*

ficium etiã euangelium habet canticum,& quidem Mariæ quæ Chriſtũ edidit ad veſpera mundi, & ex cæteris canticis hoc ipſum plura maioráque cõtinet fidei noſtræ myſte-
*Petrus. Aliacem ſuper Magnificat.* ria,Nam vt quidã deuotus ait,quis dubitet beatam Mariã ſpiritus ſancti in ſe ſuperuenientis tanta plenitudine & gratia repletã nõ potuiſſe paruum aliquid & quod ſupra terrenarũ mentium capacitatem non eſſet,in laudem ſaluato
*Exod.15.* ris ſui proferre? Porro quũ Maria Moyſi ſoror cantarit
*Iudi 5.* canticum illud ſuũ,quando filii Iſrael liberati ſunt à Pharaone,Celbora & ipſa cãtarit,quum liberarentur de mani
*1.Reg.1.* bus Siſaræ,Moyſes quoque,quum legem tulit,Annaq; cecinerit,quando fidelẽ domino prophetam peperit: quanto magis cantare nũc debeat Maria,quæ iam cõceperat in vtero redemptorẽ mũdi,qui nos per mare rubrum paſſionis ſuæ,per aquas baptiſmi eduxit è vinculis Pharaonis , hoc
*Ioan 1.* eſt,diaboli,à tenebris AEgypti ? Et quũ illi omnes vmbrã tantũ cantarint & typum,quanto Maria dignius veritatem cecinit quæ per Chriſtũ facta eſt?Et eo quidẽ magis,ꝙ in hunc mũdum protulit verum illum legiſlatorem, dominũ prophetarum,vt merito dicere potuerit,Ego ſum, ego ſum quæ domino canam,pſallam domino meo Iſrael,Sapiẽs in
*Iudic.5.* ſuper. ait quia ſapientia aperit os mutorum,& linguas in-
*Ambro.* fantium facit diſertas. Quantò magis ſapientia æterna iã incarnata,aperuit os Mariæ in laudem conditoris?

3 Sic autẽ habet cãticum Mariæ,Magnificat anima mea dominum.Nõ quod ad dominũ aliquid humana voce poſſet adiũgi,ſed quia magnificatur in nobis, dũ in nobis ma
*Pſal.33.* gna operatur:noſque illud agnoſcẽtes,immenſas ei gratias agimus.tũc ſane ipſum magnificam*,iuxta illud pſalmi.Magnificate dominum mecũ,hoc eſt,laudate eum,& agnoſcite opera magna eius.Habet autem canticũ hoc decẽ chordas quibus illud reſonauit Maria,quarũ prima deũ agnouit do
*Pſal.8.* minũ ſuum,Magnificat,inquit,anima mea dominum.domi num,cuius magnificẽtia exaltata eſt ſuper cælos.In altera chorda prædicat magnificentiã eius in ſalutari, dicens,Ex
*Pſal.3.* ultauit ſpiritus meus in deo ſalutari meo. ſiquidẽ ſalus domini eſt,vt ait Dauid. Tertia chorda laudat dominũ eo ꝙ magnus ſit & magnificus,reſpiciẽs ac ſaluans humiles Sic autẽ ait Maria,Reſpexit humilitatẽ ancillæ ſuæ, ecce enĩ ex hoc beatã me dicẽt omnes generationes. Sicut & Dauid

hāc chordam tetigit,dicēs,Quis ſicut dominus deus noſter *Pſal. 1.*
qui in altis habitat,& humilia reſpicit in cælo & in terra?
Chorda quarta eſt,ꝙ ille magnus eſt in operatiōe magna
rū rerū & ſanctimonia nominis ſui.ſic enim ait,Feciſti mi
hi magna qui potēs eſt,& ſanctū nomē eius.Cōcordat etiā *Pſal 137.*
Dauid,inquiēs,Magnificaſti ſuper oīa nomē ſanctū tuum.
Quintā chordā quoq; tetigit Maria,dū illū ait eſſe magnā
in miſerationibus,ſiquidē miſericordia ei⁹ ſit à progenie in
progeniem timentibus eum.nā illorū maxime volūtatē fa-
cit. Sexta chorda hæc eſt,ꝙ ille etiā magnificus exiſtit in *Pſal.144.*
diſpergendis contūdendiſq; ſuperborū animis,dum ait,Fe
cit potentiā in brachio ſuo,diſperſit ſuperbos mēte cordis
ſui.Cecinit hoc idē in cithara ſua Dauid,inquiens,Oculos *Pſal. 17.*
ſuperborū humiliabit.Septima chorda cōmendat dominū
in exaltatione humilium,quia depoſuit potētes de ſede, &
exaltauit humiles ſicut & Dauid cantabat.Suſcitas à terra *Pſal. 112.*
inopē,& de ſtercore erigens pauperē,vt collocet eum cum
principibus,cum principibus populi ſui. Cæterū octaua
chorda reſonat magnificētiā domini in famelicis ſatiādis,
quoniā ille eſuriētes impleuit bonis,& diuites dimiſit ina
nes.Vſus eſt eadē chorda Dauid,verſum hunc ludēs, Ani- *Pſal.106*
mā eſurientē impleuit bonis.Nona vero chorda laudat do-
minū à ſuſceptione eorū qui perierant,ſiquidē ſuſcepit hic
puerū ſuum Iſrael,recordatus miſericordiæ ſuæ,ſicut canta
uit etiā Dauid,inquiens,Redēptionem miſit domin⁹ popu *Pſal.110.*
lo ſuo.Poſtrema chorda habet domini magnificētiā in præ
ſtādis promiſſionibus.ſicut & loquut⁹ eſt ad patres noſtros
Abraham,& ſemini eius in ſecula, Idem decātabat Dauid, *Pſal.131.*
quum dixit Iurauit dominus Dauid, & nō fruſtrabitur eū.
Vlteriorē huius cātici explicationē non proſequemur,quo
niam de illo multi ſcripſerunt doctores egregie,nonnulli
etiam iuſta volumina ediderūt. Tantū hic libet adiicere ex *Theop.*
poſitionē Theophylacti,quæ præ cæteris mihi videtur ad
literā accōmodatior.Maria virgo, inqt ille certior reddita
de fructu cōcepto,glorificat deū,illi attribuens miraculum,
non ſibiipſi.Ille enim,ait in me humilitatē reſpexit,nō ego
ad illum reſpexi:ille me proſequutus eſt miſericordia, ego
illū non quæſiui,atq; eſt hoc tēpore non ſolū Elizabeth,ſed
& omnes generationes beatā me prædicabunt.neq; id pro
pter me factum eſt,ſed quia magnā mecum operat⁹ eſt,qui

potēs eſt. Vnde nemo in iis dubitare debet, quæ ego & Elizabeth mutuo loquute ſumus: ſiquidē ille potēs eſt qui hoc faciat, & ſanctū nomē eius. Quanuis enim carnis humilitatē aſſumpſit, non tamen ab ea coinquinatur, quoniā ſanctū eſt nomen eius, manebitq; perpetuo. Neq; in me tantum illius miſericordia cernitur, ſed in omnibus timētibus eum, à progenie in progeniem. hoc eſt, in æternū, hic quidē tēporaliter, at illic perpetuo. Fecit etiā potētiā in brachio ſuo, hoc eſt in filio ſuo ſupra naturā: quia quū brachium ſuū, verbū ſcililet, caro factū ſit, natura ſuperata eſt dum & virgo peperit, & deus homo factus eſt. ibi diſperſit domin⁹ ſuperbos dæmones. eos vndiq; ex hominib⁹ eiiciēs, alios in ſues, nōnullos in abyſſum. Vel etiā de Iudæis intelligi poteſt accipiendo præteritū pro futuro, propter certitudinē propheticam. Vere enim ſuperbiebāt iſti, elati in lege & cognitione dei. eos diſperſit de⁹ per vniuerſum mundū. qui potētes erant in lege dñi. Phariſeos & Scribas depoſuit de ſede doctrinæ ſuæ, & humiles exaltauit piſcatores, cuiuſmodi erāt Petrus, Ioannes & alij. Sederāt iſti antea in cathedra & poteſtate docendi, verū deiecti ſunt. Interimq; eſuriētes Gētiles, qui nō nouerant antea deum, impleuit plurimis euangelicæ doctrinæ donis & muneribus ſacramētorū: diuites vero Iudæos dimiſit inanes, ita vt multis iā annis ſedeāt ſine lege, tēplo, altari, rege, ſacerdote & ephod. licet enim diuites antea fuerint in lege & præceptis dei in tēplo & ſacrificiis, nunc tamen terreſtri ſimul cæleſti. Ieruſalē exciderunt. Suſcepit autem dñs Iſrael puerū ſuum. & ſi de Iſrael loquamur ſecundū carnē. etiā apoſtoli fuerūt Iſraelitæ, multaq; milia Iudæorū ex ſemine Abrahæ ſuſceperūt baptiſmū & fidē, vbi promiſſio Abrahæ facta, impleta eſt: ſin vero de Iſraelitis loqui velimus ſecundū ſpiritū, vt Paulus ait, Non omnes qui ſunt ex circūciſione Iſrae Iſraelitas eſſe, neque qui ex ſemine Abrahæ, filios eius eſſe. & Ioānes eodē modo dixit deū poſſe etiā ex lapidib⁹ ſuſcitare ſibi filio. Abrahæ: & huiuſmodi puerū Iſrael, puta fidelem, ſuſcepit deus, ſicut promiſerat Abrahæ. 4 Quia hic Maria laudes dñi proſequuta eſt, dici multa poſſent, quō homines laudare deum debeant in omnibus, ſicut & oēs creaturæ in cælo & terra, deū conditorem ſuum concelebrant, laudate eū ſol & luna &c. quanto magis debēt hoc & per ſeipſos facere, & per alios fa-

*Oſeæ.3* *Roma.9.* *Matth.3.*

ciendum acurare? quanuis gloriam hanc neochriſtiani non fauent deo, laudem eius nō eleuantes modo, ſed plane auferentes: horas canonicas reiiciunt, non videntes quomodo proprium & peculiare ſit Chriſtiani hominis munus laudare deū, iuxta illud Pauli, Semper offeramus hoſtiam laudis deo: & hoc Dauid, Immola deo ſacrificium laudis. Sic etiam Sapiens ait, In omni corde & ore benedicite atq; laudate nomen domini. Et conſonat quod inquit, Ioannes, Laudē dicite deo noſtro omnes ſancti ei', & qui timetis deum, puſilli cum magnis. In hoc etiā cantico Mariæ pro ſe quiſque cauſam facile inuenit, qur laudet dominum, eo ſcilicet quod magna facit ille nobis qui potēs eſt. Quanta enim illis erga nos miſericordia eſt, vt eſurientes nos repleat corpore & ſpiritu, ſuo etiam ſacratiſsimo corpore nos paſcens? O beatos qui habitant in domo tua domine, in ſeculū laudabunt te. Extende tu materiam ſi placet, ex Cuſano de venatione ſapientiæ, ex ſumma quoq; virtutum, parte prima, titulo octauo. Similiter cogitare ſecū quiſque poteſt, quàm officioſe Maria viſitari Elizabeth, huic etiam quātum inde prouenerit cōmodum ſimul & filio ſuo Ioāni. Et nos itaque ipſam inuocemus, vt ſua viſitatione digni efficiamur, quatenus auxilio & interceſsione ſua nos adiuuet apud Chriſtū in omnibus neceſsitatibus noſtris. Maxime vero hoc faciāt mulieres grauidæ, vt eis contingat felix parturitio & aſpectus fructus ſui. in vniuerſum tamen homines Mariam implorent, vt nos viſitet in hora mortis noſtræ, quando omnium maxime auxilio eius indigebimus. Vnde ſancta conſuetudo eſt, quam obſeruant nonnulli, vt quotidie verſum hunc orent, opemque virginis matris implorent, dicentes, Marīa mater gratiæ, mater miſericordiæ, tu nos ab hoſte protege in hora mortis ſuſcipe. Idadeotu facere dignare mater Ieſu Chriſti domini noſtri, per eundem filium tuuū qui eſt in ſecula benedictus, Amen.

*Hebr. 13.* *Pſal. 49.* *Apoc. 15.* *Pſal. 83.*

## IN DIE SANCTAE MARGARETæ virginis & martyris.

In quibuſdam eccleſiis hodie legi ſolet euangeliū de decem virginib'. Eius expoſitionē vide ſupra in feriis ſanctæ Barbaræ & agnetis. Quia ergo in aliis etiā legitur euangelium de theſauro abſcōdito, lubet iſtud hoc loco explicare.

EVANGELIVM MATTH. XIII.

*I N illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis parabolam hanc, Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito in agro, quem qui inuenit homo, abſcondit: & præ gaudio illius vadit, & vendit vniuerſa quæ habet, & emit agrum illum. Iterum ſimile eſt regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Inuenta autem vna precioſa margarita, abiit & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. Iterum ſimile eſt regnum cælorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex*

*Apo.22.* *omni genere piſcium congreganti. Quam cum impleta eſſet, educentes, & ſecus littus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa*

*Matt.29* *ſua, malos autem foras miſerunt. Sic erit in conſummatione ſeculi. Exibunt angeli & ſeparabunt malos de medio iuſtorum, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & ſtri-*

*Inf.22. & 25.* *dor dentium. Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam domine. Ait illis, Ideo omnis ſcriba doctus in regno cælorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo noua & vetera.*

## HOMILIA VNICA.

I N hoc euangelio parabolas tres proponit dominus, primam de theſauro, ſecundam de margarita, tertiam de ſagena. Et primũ quidem, Regnum, inquit, cælorum ſimile eſt theſauro abſcondito in agro. Vbi

*Gregor.* Gregorius ſic ait, Regnum cælorũ idcirco terrenis rebus ſimile dicitur, vt ex iis quæ animus nouit, ſurgat ad incognita quæ non nouit, quatenus exemplo viſibilium ſe ad inuiſibilia rapiat: & per ea quæ vſu didicit, quaſi cõfricatus incaleſcat, vt per hoc quod ſcit notũ diligere, diſcat & incognita amare. Regulam hãc & Paulus ante Gregorium docuit,

*Rom.1.* cum ait inuiſibilia dei in iis quæ creata ſunt, conſpici. Regnum cælorum, inquit dominus, ſimile eſt theſauro. Quod ſi amplius circunſpiciamus ea quæ in euangelio ſunt,

de ſemine bono & malo, de grano ſinapis &c. quæ faciũt ad intellectum euangelicæ prædicationis Alias itaq; nũc ſimilitudines affert, quibus (vt ait Chryſoſto) denotatur, quod oportet prædicationẽ euãgelij cæteris omnibus antepone-re: neq; mirũ, quũ ſit res precioſa, atq; ideo theſauro & margaritæ comparatur regnum cælorum in huiuſmodi parabolis eccleſiã intelligi, nõ nunc primũ docemus, diximus idem ſuperius ſæpiſsime. Quid aũt ſit theſaurus, id nobis hic inquirẽdum eſt. Hierony. quidem ſic exponit, Theſaurus iſte in quo ſunt omnes theſauri ſapientię & ſcientiæ abſcõditi, aut deus verbũ eſt, qui in carne Chriſti videtur aſconditus: aut ſanctæ ſcripturæ in quibus repoſita eſt notitia ſaluatoris. Quiſquis enim dñm in ſcripturis inuenerit, omne mundi huius emolumentũ poſt habeat, vt quẽ ſemel inuenit, cõſeruare poſsit Quod autẽ theſaurus hic abſconditur, nemo putet inuidia fieri, ſed ob metũ & curã ne omittatur, abſcõdi ſolet hic theſaurus in corde hominis. In eadẽ ſentẽtia eſt & Auguſt ſic inquiens, hunc theſaurũ dixit in agno abſconditum, duo ſcilicet teſtamenta in eccleſia, quæ quũ quis ex parte intellect' attigerit, ſentit illic magna latere, & vadit & vendit oĩa ſua, & emit illũ i. contemptu temporaliũ comparat ſibi ocium, vt ſit diues cognitione dei. Aliter exponẽs Gregorius, ait, Theſaurus, cæleſte eſt deſiderium: ager vero in quo theſaurus abſcõditur, diſciplina cæleſtis ſtudii, quem profecto agrum vẽditis omnibus cõparat, qui voluptatibus carnis renũcians, cuncta ſua terrena deſideria per diſciplinæ cæleſtis cuſtodiam calcat, vt nihil iam quod caro blanditur, libeat: nihil quod carnalẽ vitã trucidat, ſpiritus perhorreſcat. Et dixit antea, Inuentus theſaurus abſcõditur, vt ſeruetur, quia ſtudiũ cæleſtis deſiderii à magnis ſpiritib' cuſtodire nõ ſufficit, qui hoc ab humanis laudibus nõ abſcondit. In præſenti enim vita quaſi in via ſumus qua ad patriã pergimus. maligni autẽ ſpiritus itẽ noſtrũ quaſi latrũculi obſident. deprędari ergo deſiderat, qui theſaurum publice portarat in via. Diceres, An nõ decet vt proximus meus videat opera mea bona? reſpõdet Gregorius etiam hic tibi, & ait, Hoc nõ ideo dico, vt pximi noſtri opera noſtra nõ videãt, quum ſcriptũ ſit. Videãt opera veſtra bona, & glorificẽt patrem veſtrum, ſed vt per hoc quod agimus, laudes exterius non quæramus. Sic aũt ſit opus in publico, quatenus intẽtio

*Chryſo.* *Hiero.* *In. q. euã gelii.* *Gregor.* *Matth. 5*

maneat in occulto, vt & de bono opere proximis prębeam' exemplũ, & tamẽ per intentionẽ qua deo ſoli placere quęrimus, ſemper optemus ſecretũ. Eſt adhuc alia expoſitio *Theop.* Theophylacti, a ſuperioribus duabus nõ multum diuerſa, quæ ſic habet, Ager, mundus, theſaurus, prædicatio & ſciẽ-*1. Cor. 2.* tia Chriſti. occultus eſt autẽ in mũdo, ſapientiã enim (inquit Paulus) prędicamus & abſconditã. quærens vero ſciẽtiam dei, inuenit illam: & omnia quæ habet, ſiue Gentilium dogmata, ſiue malos mores, ſiue diuitias, ſtatim abiicit, & emit agrum, id eſt, mundũ. Nã qui ſcientiam habet Chriſti, is & poſſeſsionem propriam habet mundũ, vt elemẽta ei ſeruiunt. Ecce quã variæ plurimorũ doctorũ ſententiæ in vno ſiue concurrunt, ſiquidem in eo conueniunt, quod vendere omnia aliud nõ ſit, quam mundi voluptates & honores omnes cõtemnere, atq; pro iis cæleſtia amare, deſiderare, diſcere. Atq; ea etiã ratio eſt, quur euangelium hoc de virgibus legatur, quia is præcipue arduũ eſt, carnis illecebras auerſari, mũdanas voluptates & delectationes negligere, & tãtũ cæleſtia cõtemplari. ideoq; etiam eccleſia canticum hoc reſponſoriũ de virgibus decãtat, Regnum mundi & omnem ornatum ſeculi contempſi propter amorẽ domini mei Ieſu Chriſti, quem vidi, quem amaui, in quem credidi, quem dilexi. Eructauit cor meum verbũ bonum, dico ego opera mea *Haymo.* regi. Sic etiã proprie exponit Haymo, dicens, Ager in quo theſaurus abſcõditur, nos ſumus ſi ſaltem in nobis manſerint cæleſtia deſideria, Eũ emit, qui corpus caſtigat per cæleſtis patriæ diſciplinã, ieiuniis, vigiliis & orationibus, qui crucifigit mẽbra ſua cũ omnibus vitiis & cõcupiſcentiis, Chriſtum ſequens, atq; pene ſpiritali quadam mercatura vendit ſeipſum. Et hinc patet, quomodo proprie virginibus hæc cõueniant & iis qui in cœnobiis degunt. Non ingredior hoc quod aliqui ponderant, quod iſte emit agrum, non theſaurum, inferentes quod poſſimus mereri beatitudinẽ creatã: quia & beatitudo eſt theſaurus, ſicut dixit Chriſt', The*Matt. 6.* ſaurizate vobis theſauros in cælo, vbi neq; ærugo neque tinea demolitur, &c. Omitto etiam hic ſenſum ſapientiũ mũdi huius, qui hinc inferũt, cuiuſcunq; ſint bona, eius etiam eſſe theſaurum ſiue pecuniam, quæ in illis eſt. ideoq; vt theſaurum ſibi arrogent, comparant agrum. 3 Sed iam ad aliam parabolam veniamus, quum dicit dominus, Simile

eſt regnũ cælorũ homini negotiatori,quærenti bonas margaritas.vbi Hieronymus ait,Aliis verbis idipſum quod ſupra dicitur,Bonæ margaritę,quas quęrit inſtitor,lex & prophetæ ſunt,Vnum autem eſt præcioſiſſimũ margaritũ,ſciẽtia ſalutaris & ſacramẽtũ paſſionis illius, & reſurrectionis arcanũ,quod quũ inuenerit homo negociator,ſimilis Pauli apoſtoli,omnia legis prophetarũq; myſteria & obſeruationes priſtinas,in quibus inculpate vixerat,quaſi purgamẽta cõtemnit & quiſquilias,vt Chriſtum lucrifaciat,nõ quo inuentio nouæ margaritæ ſit cõdonatio veterũ margaritarũ,ſed ꝓ quo comparatione ei⁹ omnis alia gẽma vilior ſit. Chryſoſtomus quoque ſic interpretatur parabolã.Et addit ſignificãter dictum,Inuẽta autem vna &c. Vna quippe veritas eſt,nec in multas ſcinditur partes,ſicuti iam neochriſtiani in multas ſeſe diuidunt ſectas. Admiratus & Auguſtinus quodam loco negociatorẽ hunc quærere margaritas multas & inuenire precioſam vnã ei⁹ rei triplicẽ affert expoſitionem,quoniã ſic quoq; poteſt intelligi.Quod aliquis inquirat pios homines multos,inueniat ex multis vnũ ſine peccato mediatorẽ dei & hominũ Ieſum Vel etiã hic margaritas quærit qui præcepta quærit & leges,vnde iuſte proximis ſuis couerſetur. Et is quoq; margaritã vnam inuenit precioſam,regulam ſcilicet pręclaram,in qua omnia cõprehẽduntur,Diliges proximum tuum ſicut teipſum.vel, Qui proximum diligit,legẽ impleuit.Aut poſtremo inquirit homo intellectũ bonũ inſtar margaritæ.& inuenit vnum qui cæteros continet omnes.is autem talis eſt,In principio erat verbum,& verbum erat apud deum, Et verbũ caro factum eſt, Quiſquis ergo ad cognitionẽ dei peruenit in ſeipſo, is margaritam inuenit.Nam qui deum videt,omnia videt. Et ſic Gregorius ait,Nil non vident,qui videntem omnia vident.Poſſent iſtæ ſententiæ tres,in ſcolis ſyncerius tractari,in ſuggeſto non item,quoniam captũ pene excedũt popularẽ.Theophylactus,Vna inquit precioſa margarita.vna eſt veritas,quæ ſcilicet Chriſt⁹ eſt.Igitur ſicut de margarita traditur quod in concha naſcatur,quæ ſe aperit tempore fulguris,& deinde iterum claudit.cõcipitur itaque tum ex fulgure & rore,proptereaque cãdida eſt ſic & Chriſtus in virgine conceptus eſt,ſuperno fulgure ſpiritus ſancti.

*Hieron.* *Chryſo.* *Par.11.* *q Super Matth.* *Roma.13.* *Ioan.1.* *Gregor.* *Theop.*

4 Quia qui cæleſtis(vt inquit Gregorius)vitæ dulce- *Gregor.*

dinem inquatū poſſibilitas admittit, perfecte cognouerit, ea quę in terris amauerat, libēter cūcta derelinqt: ſolo margaritæ candore delectatur, ea ipſum tantū iuuat, extra hanc aliud nil quærit, ſed contemnit mundana omnia, quæ etiam

*Cant. 9.* ſentire amplius nō videtur. Quod intēdent Sapiēs, inquit, Fortis vt mors dilectio. Id adeo cernere poſſum⁹ in hac ſancta virgine Margareta, quæ quomodo mori pro Chriſto potuiſſet in carne, niſi antea mortua fuiſſet in animo deſideriis & cōcupiſcētiis terrenis? Quia ergo anim⁹ eius erectus fuit in ſublimia virtutū, vt iam dulcedinē vitæ deguſtaret æternę, ideo omnia cōtempſit ſupplicia, tēporalem ſibi promiſſam retributionem etiam pedibus calcauit.

## DE SANCTA MARGARETA.

*Theotiſ.* THeoſtitus, vt in codicibus antiquæ eccleſiæ Spīræ legitur, auctor eſt illā filiam fuiſſe Theodoſij ciuis Antiocheni, ſacerdotis ethnici. Illa vbi primū nata eſt, cuidā honeſtę matronę qndecim ſtadiis ab Antiochiā tradita eſt educanda. Mortua autē matre ſua, quū iam annorū eſſet quindecim, cura nutricis ſuæ baptizata eſt, vnde in odiū parētis peruenit. Sed Margareta creuit in pietate omniumq; virtutū profectu. Et quū quodā tēpore oues paſceret nutricis, cōtigit præfectū Olibrium ex Aſia venire Antiochiam, eo animo, vt Chriſtianos perſequereť. Cōſpecta igitur puella, concidit in veſanū amorē ergo illā, iuſſitq; eā ſibi adduci, quę ſtatim īuocauit nomē Chriſti. Quo audito, furore correptuus Olibri⁹, inclamauit, Et tu inuocas Chriſtum, quē maiores mei crucifixerunt? Reſpōdit Margareta, Atqui hoc quod perierūt ſiquidē Chriſtū crucifixerūt. Coniectā ergo eā in carceres altero mane rurſus duxit in iudiciū, innumeris tū minis tū ꝓmiſſionib⁹ conatus animū flectere, perſuadereq; vt adoraret idola. Verum illa quia verā inuenerat margaritā, ſuauitatē vitæ ęternæ guſtauerat, qcquid iſte propoſuit, contēpſit. Olibrius virgis eam cæſam, in oculeū (lignū tormenti) expandit: ſicq; corpus eius vngulis fecit lacerari, ita vt qui triſte hoc ſpectaculū videbat populus, cōmiſeratione mouereť, rogaretq; vt ſibimet placeret, deos adoraret, quoniā tunc tyrānus ipſe faciem pallio velabat, ne horrendam virginei ſanguinis cerneret perfuſionē. Ipſa autem populo reſpōdit, hāc corporis torturam, animæ

ſalutem eſſe.ſicq; Olibriũ canem vocauit impudetẽ,& leonem inſatiabilem,qui quãuis poteſtatẽ haberet in corpus, tñ animã ſibi ſeruaturus eſſet Chriſtus. Poſt hæc reſumpta ex eculeo,rurſus in ſqualidũ detruſa eſt carcerẽ,vbi apparuit ei diabolus in ſpecie draconis,perſuaſurus eã vt cõſentiret præfecto.Verũ illa crucis ſigno & cõcepta in Chriſtũ ſpe,profligauit eũ.Poſtero die iterum producta , quum nondũ cõſentiret in adorationẽ idolorũ,nuda exuta,ardẽtibus facibus aduſta & in vas aquæ demerſa eſt,manibus pedibusq; ligatis.Sed hic vincula omnia ſoluta ſunt, ipſumq; vas ruptũ,vnde virgo liberrima exiuit corã omni populo, atq; hinc hoĩm milia crediderũt in Chriſtũ. Ad extremũ, quum pro ſe ſuiſq; perſequutoribus deum rogaſſet,decollata eſt Antiochiæ.Multi etiã ꝑ miracula in illius paſſione facta,cõuerſi ad Chriſtũ,per tyrannum ſuppliciis affecti & occiſi ſunt,qui iã coronã gloriæ poſſidẽt in æterna patria. Ait ibi Gregorius,Quid inter hæc nos barbati & debiles dicemus,qui ire ad regna cæleſtia puellã per ferrũ videmus,quos ita ſuperat,ſuperbia inflat,ambitio perturbat, luxuria inquinat?Quia ſi regnũ cælorũ per bella perſequutionum nõ poſſumus,hoc ipſum nobis turpe ſit,quod deum nolumus ſaltem per pacem ſequi. At quũ in pace renuimus ſupprimere cõcupiſcẽtias carnis,quando tandẽ corpus noſtrũ in mortẽ pro Chriſto impendemus? Sed nos audiuimus parobolã Chriſti de negociatore margaritam quærente,& quid per eam intelligatur.Auguſtinus enim præceptũ accipit fraternæ dilectiõis,ſimiliter & intellectũ incarnationis Chriſti,oĩmq; ſacramentorũ.Hieronymus legem intelligit prophetas & euangeliũ.Theophylactus,Chriſtum ipſum,Gregorius dilectionẽ vitæ celeſtis.Poſſentq; oẽs illæ expoſitiones ad Margaretã accõmodari,quæ etiã ex nomine videtur optimã margaritã inueniſſe,nũcq; poſſidet illam in æterna patria. ſ Etſi non ſoleant parabolas deducere ad lõgum,quia iter per ſymbola vt facilimum,ita patentiſſimum eſt:attamen quum hic euãgelium ipſum parabolã hãc habeat de margarita , ipſeq; Ioannes dicat nouã Ieruſalem ciuitatẽ cæleſtem ex margaritis conſtare in ſtructura portarũ,lubet adhuc amplius quid de ſpirituali margarita diſſerere.Simile eſt regnum cælorũ,inquit dominus, homini negociatori quærẽti bonas margaritas. Et notãter

*Gregor.*

*Auguſt.*

*Apo.21.*

bonas ait,quonia n & margaritæ inæquales ſunt.ſed tamē præſtantiores ex calore dignoſcūtur,ex naturali proprietate & operatione,quoniā in margaritis laudari ſolet ſplēdidus & argento ſimilis color,gutulam pluuialis aquæ repręſentans,cū ſupernatante tenuiq;vapore ſeu fumo: quoniā ibi operet eſſe mūdiſſimā illam aeriā aquam cū ingenito lumine fulgoris,quod ei ſplendorem addit. Myſtice, Quid

Sapie.7. aliud ſibi lux hæc vult,niſi rationē & ſapientiā:iuxta illud ipſum Sapientis,Sapientia cōparata luci inuenitur purior

Eze.36. Aqua autem puritatem pudicitiæ deſignat. dicēti ꝓpheta, Effundam ſuper vos aquā mundā & mūdamini ab omnib° inquinamētis veſtris. Et in eius rei ſignū,conchæ & oſtrea in quibus margaritæ creſcūt,nihil habent luxuriæ,neq; ex cōmiſtione vt alia animalia generant,neq; inſtar aliorū pi

Ambro. ſcium,quorū naturam generationē Ambro.narrat lib.5.hex cap.7.ſed vt Ariſtotelles refert lib.5.de animal. concipiūt vel ex rore cæleſti, vel lunæ radiis. Atq; ideo margarita puritatē deſignat. Cæruleus aūt color, illius cæleſtis ſaporis dulcedinē figurat in mēte,ſicut ait Paulus. Ad hæc margarita dulcedinē apperit,in qua & creſcit.poſita in aliquid

Grego. amarū aut acidum,diſſoluitur in vrinā. Rectè ergo Gregorius per eam intellexit cognitionem dulcedinis vitę æternę quāuis illa creſcat in duris conchis.nam ſic etiam ſancti eo ipſo hic ſancti ſiūt,quod dura & aduerſa multa ſuſtinet in mūdo,vt Paulus rectè dixerit per multas tribulationes ingrediendum nobis,eſſe in regnum cælorū. Et tamen in ea dulcedo ex rore ineſt. Virtutes margaritæ huiuſmodi ſunt

Tit.1. quoniam confirmat cor,purgat cogitationes. Et ſic qlibet Chriſtianus qui hāc margaritā inuenit,rerum cæleſtiū concupiſcentia eius animus confirmatur,dicēte Paulo, Sobriè iuſte & pie viuamus in hoc ſeculo ſpectantes beatam ſpem & aduentum gloriæ magni dei,& Ieſu Chriſti domini noſtri. Hæc illa media ſunt,per quæ margaritam poſſidemus. quāuis enim Chriſtus ſit vnica margarita,veritas vna,vnicus ille patri ſuo,facit tamē ſanctos omnes etiam margaritas. Quod ſi portam aſpicias apoſtolorum,ecce traducent vt margaritæ ſi per martyrium portam videas, ecce & illi à deo coronati ſunt. Atque ſic de reliquis beatorum choris. Admonitos itāq; vos omnes volo,vt nobiliſſimam hanc beatitudinis margaritam cum ſancta Margareta vobis cō-

paretis,quatenus & ipſi audire mereamini vocem domini Euge ſerue bone & fidelis,quia in pauca fuiſti fidelis,ſuper multa te conſtituam,intra in gaudium domini tui. *Mat.25.*

Margaritā hāc Zachæus dimidio bonorū ſuorū coemit, *Luc.19.* Vidua illa duobus minutis,Petrus & Iohannes cū fratribus *Mar.12.* mercati ſūt eandē ſciſsis retib⁹ & nauiculis laceratis.Mar *Mat.4.* gareta aūt cōparauit illā vegeto virentis ætatis flore, poſt habuit diuitias omnes,preces cōtempſit præfecti, & ſanguinem ſuū pro illa effudit,vitamq; temporalem amiſit, vt margaritā precioſiſsimā hanc inueniret in felicitate. inq; iis gaudiis viueret ꝑpetuo.O domine,per illi⁹ interceſsionem fac nos quoq; margaritā huiuſmodi conſequi,Amen.

Reliquā huius euāgelij partē inuenies in die ſanctæ Catharinæ,vide etiam homilias de virginibus & martyribus.

V Num tamen hoc loco tacendū non eſt,quod ad aliud fenum applicari non poteſt,neque tamen ma le contēplantur doctores,Quod Margareta in paſſione ſua Chriſtū ſequuta eſt,ideoq; & ad eum venit, iuxta id quod ipſe dixit,Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum,& tollat crucem ſuā & ſequatur me. Sic nimirū *Luc.9.* etiam Margareta paſsionis ſuæ crucem ſuſtulit , dominūq; ſequuta eſt.Chriſtus enī ſub cruce nudus exutus eſt,& Margareta nudata eſt,quādo facib⁹ eſt ardētibus cōbuſta. Chriſtus ad columnā flagellatus eſt,Margareta quoq; iubēte tyranno grauiter eſt virgis cæſa.Chriſtus in ara crucis expanſus eſt,& Marguaretā in eculeo extēſam eſſe cōſtat.Chriſt⁹ clauis perforatus eſt manibus,& pedibus,capite quoq; ſpinis marinis contuſus,Margareta vngulis eſt toto quoq; corpore ſciſſa & lacerata. Chriſtus ſanguiuē ſuū abundāter ex toto corpore effudit,ſimiliter ſāguis quoq; ex corpore Margaretæ copioſiſsimus fluxit,vſq; ad cōmiſerationē omniū quotquot aſtabāt.Chriſtus pro crucifixoribus ſuis precatus eſt,in quo poſt Stephanū etiam margareta eſt illū imitata.

Cæterum nō æqualiter vbiq; celebrari ſolet feſtū Margaretæ Romæ,in diocœſi Metēſi,& multis locis peragitur die viceſimo Iulij,& ſic dicit Ioannes Andreæ vidiſſe ſe in libro qui facile fidē mereatur,Parnor mit.cap.2. de obſeruatione ieiunii.Alias cōmuni conſuetudine apud nos.13.die Iulii,Conſtantiæ & Argentoræ die 15 Iulii celebratur,

# *IN FESTO SANCTAE MARIAE* MAGDALENAE, EVANGLIVM LVCAE. VII.

Mat. 16. Mar. 14. Ioan. 12.

*IN illo tempore, Rogabat quidam de Phariſæis Ieſum, vt manducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi, diſcubuit. Et ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quod Ieſus accubuit in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum vnguenti, & ſtans retro ſecus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. Videns autem phariſæus qui vocauerat eum, ait intra ſe, dicens, Hic ſi eſſet propheta, ſciret vtique quæ & qualis eſt mulier quæ tangit eum quia peccatrix eſt. Et reſpondens Ieſus, dixit ad illum. Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magiſter dic. Reſpondens Ieſus dixit, Duo debitores erant cuidam fænetatori, vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus illis vnde redderẽt, donauit vtriſque. Quis ergo eum plus diligit? Reſpondens Simon: dixit. Æſtimo quia is cui plus donauit. At ille dixit ei, Recte iudicaſti. Et conuerſus ad mulierẽ, dixit. Simon, Vides hanc mulierem? intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti. hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis ſuis terſit. Oſculum mihi non dediſti. hæc autem ex quo intrauit: non ceſſauit oſculari pedes meos. Propter quod dico tibi. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur: minus diligit. Dixit autem ad illam Ieſus, Remittuntur tibi peccata. Et cœperunt qui ſimul accumbebant: dicere intra ſe: Quis eſt hic qui etiam peccata di-*

*mittit? Dixit autem ad mulierem, Fides tua te ſaluam fecit, vade in pace.* *Mar.2.* *Mat.9.* *Mar.5.*

## HOMILIA I.

E Cce dies ſolẽnis adeſt ſanctiſſimæ Mariæ Magdalenæ, quæ ex maxima peccatrice, ſumma facta eſt apoſtola. & ea quantã pœnitentiã egerit, hodiernum nobis narrat euãgeliũ, quod breuiter ad literã nobis viſum eſt explicare. Refert aũt Lucas quẽdam ex phariſæis rogaſſe dominũ vt manducaret cũ eo, quãuis hic phariſæus hypocrita erat, vt in ſequentibus perſpicuũ fiet, inuitatus tamẽ ab eo dominus, venit. Neque enim contẽpti aut deſpecti homines erant apud Iudęos pharriſæi, qm̃ & Paulus phariſeum eſſe ſe gloriatus eſt, vixiſſeque ſecundum probatiſſimam legis Iudaicæ ſectam. Alibi quoque inuitari ſe facile permiſit domin⁹, vt à leui Matthæo, Zachæo, & phariſæis in nuptiis &c. Quã enim vulgatũ, tam verũ eſt illud, vulgo quod dici ſolet, Ad ignotos venire non vocatũ, impudẽtis homini eſt: ad neminem plane venire, etiã ſi quis vocetur, id vero ſtolidi & pene fatui eſt. Et ecce mulier quæ erat in ciuitate Naim (vt quidã putãt) peccatrix, vnde grauatur peccatũ. Tria nempe habebat in ſe, quibus ad peccãdũ inducebatur, eo quod forma decora, bonis & diuitiis afluẽs, ſanguine nobilis erat. Ad hęc in maxima ciuitate Hieruſalem viuebat, vbi multis peccandi præbebat occaſionẽ iuxta illud Oſeæ, Quieuit paululum ciuitas à commixtiõe fermenti, donec fermentaretur totũ. Quomodo & Paulus ait, Modicũ fermentũ totam corrumpit maſſam. Euangeliſta etiã iis verbis teſtatur, eam tota vrbe proclamatã fuiſſe tanquam præ aliis id genus mulieribus inſigniorem. Sũt tamen qui dicant hic Mariam ſola volũtate, non etiam opere fuiſſe peccatricem, Verũ ego non habeo, vnde glorier huiuſmodi quid, me apud vllũ legiſſe probabilẽ ſcriptorẽ. ſed neque perſuaderi hoc omnibus poteſt, aliquam in tanto voluptatis, bonorũq́ue omniũ affluxu & libertate ſolã habuiſſe peccandi voluptatẽ, neq; peccaſſe, quoniã illa, vt textus meminit, peccatrix erat, hoc eſt, talis, vt ſit apud oẽs paſſim diffamata. Non eſt autẽ ſcripturæ mos, vt ſingulares homi-

*Act.26.* *Luc.19.* *14.* *Ioa.2.12.* *Oſeæ.7.* *1.Cor.5.*

nes peccatores appelet, niſi qui palã ſint huiſmodi. Quid
*Mar.16.* quod ſatis magnus teſtis eſt Marcus, dominũ ſeptẽ dæmonia ab illa eieciſſe, ſicut infra copioſius dicetur? Querat hic aliquis, quomodo ſibi cõſtet illud quod Lucas ait, fuiſſe
*Deute.23* mulierẽ in ciuitate peccatricem, quũ tamen iſtiumodi mulieres leues nõ tolerabantur palam in vrbibus, ex præſcripto legis quæ ſic habet. Nõ erit meretrix de filiabus Iſrael, neque ſcortator de filiis Iſrael. quomodo ergo factũ eſt vt Maria tolerata ſit in ciuitate? Reſpõdetur, verum quidẽ eſt quod cõmunis & publica fornicatio ibi prohibita eſt, contra eos qui errãtes dicunt fornicationẽ ſimplicem nõ eſſe peccatum, quũ interim non attendant illud quod ait Pau-
*Galat.5.* lus, Manifeſta ſunt opera carnis, quę ſunt, fornicatio &c. Et
*Hb. 13.* omnes qui talia agunt, regnum dei nõ poſſidebunt. Et alibi,
*Ephe.5.* Fornicatores & adulteros iudicabit de⁹. Et rurſus in alio loco, Omnis luxuria, immũditia & auaritia nõ nominetur in vobis. Vt omittamus ſimilia multa, cõcedim⁹ ergo quod in ſuperiori loco fornicationẽ prohibuit Moyſes, atque ideo tum meretrices, tum ij qui cum illis rem habent communẽ peccant in legẽ. ſed quod ideo nulla illarum ſuſtineri debeat, id vero hinc ſequi plane pernegamus, quando in eodem etiam loco pœna eius tranſgreſſionis nulla cõmemoratur. Voluit itaq; iſtud lex vetare, vt interim hic tẽporaliter nõ
*In polit.* prohibet, ſed magis tolerat, ne cõtingãt deteriora plura, &
*Auguſti.* relinquit vltio ni diuinæ. Rationẽ quoq; cur eiuſmodi proſtibula ſint tolerãda, iam olim docuit Ariſtoteles, vt plura maioraque mala caueantur. Auguſtinus etiam accõmodat inſuper ſimilitudinem nõ abſurdam, & ait, Si quis palatiũ pulchrum ædificet, & in angulo eius fœtorẽ cloacæ ſuſtinere nolit, palatium totũ fœtore implebit. vnde tolle cloacam de palatio, & aula fœtore efficitur inhabitabilis: tolle meretricem de mũdo, & Sodomita totus efficietur reprobus. Sed hæc coram piis auribus tractanda ſunt ſyncerius. Neq; vero ideo proſtitutis licere debet quicquid libet, nec permittenda ſunt eis omnia offendicula, quibus imponat ſimplicioribus cum ſcandalo iuuenum & puellarum.

2 Quum ergo audiſſet mulier dominum ibi diſcũbere, venit & ipſa, ferens ſecum alabaſtrum vnguẽti. Differre libet in iuſtam homiliam ꝙ iam pene vulgo quæri ſolet, an vna hæc fuerit Maria apud Matthæũ, Lucam & Ioannẽ. So

Iam itaque literam ſectátes,ita vt cœpimus progrediamur, cõtenti interim exiſtentes eo quod communis credit eccleſia,eandem hanc fuiſſe Mariam Magdalenã,quæ ſæpius venerit ad dominũ.Vbi cognouit dominum eſſe in domo Simonis. Quod illa vtique hinc cognouit quia trahebatur à patre,& quia cognouit eũ, deinceps ſequuta eſt.Gregor. in- Gregor. quit,Ecce quandoquidẽ turpitudinis ſuæ maculas aſpexit, lauanda ad fontẽ miſericordiæ cucurrit,conuiuantes non erubuit.Et infra,Quid hic miramur fratres?Mariam veniẽtem,an dominum ſuſcipientẽ?dicam ſuſcipientẽ,an trahentem?melius trahentem & ſuſcipiẽtem,quia nimirũ ipſe eã per miſericordiã traxit intus,qui per manſuetudinẽ ſuſcepit foris,Omnes itaque doctores docẽt,quia homo quilibet effuſe rogare debet deum,vt ei peccatorum ſuorum cognitionem cõcedat,quantũque grauia & nociua ſint illa , vt ſic ad verã perueniat pœnitẽtiã,dicente Hieremia.Poſtquàm Hiere.31 conuertiſti me,egi pœnitẽtiam,& poſtquàm oſtendiſti mihi,percuſſi femur meũ.Magdalena vbi dñi cognouit præſentiã in domo Simonis,venit ad eum nõ vacua,iuxta præceptum legis,Nõ apparebis in conſpectu meo vacuus. Attulit enim ſecũ vnguentum precioſum in alabaſtro , quod marmor nobiliſſimũ eſt.atque id fecit illa ad honorem domini,per hoc fatigationẽ eius refocillare cupiens.verũ ſine dubio agnouit ſe peccatis ſauciã,ideoque externa attulit vnguenta,vt interius ſpiritualiter dominus vngeret animam eius.Et quia fœtebat ex peccatis,bene olens produxit vnguentum.Hinc elicit Ambro.doctrinam mortalem,dicẽs Ambro. Quocunque audieris iuſtum veniſſe ,contende præripere hoſpitis gratiam,præcipere regnũ cælorum. Vbicunq; audieris nomen Chriſti,occurre.In cuiuſcunque domũ interiorẽ Ieſum intraſſe cognoueris,& tu ipſe feſtina ad pedes, vel infimã ſic domorum eius patrem inquiſitur. Quiſquis enim cũ Maria pedes dñi lauat,cum eadẽ caput Chriſti la- Mat.9. uabit.Neminem pigeat lauare illius pedes, quum & mulier illa ex tactu fimbriæ veſtimenti eius ſit ſanata.Siquidẽ ideo Chriſtus ipſe ſibi pedes non lauauit,vt nos eos illi lachrymis contritionis & pœnetentiæ abluamus.

3 Stetit autem Mrria retro ſecus pedes domini,quo illa humilitatẽ ſuam oſtendit,indignam ſe rata quæ in con-

ſpectum domini veniret,ſicut in perſona peccatorũ ait Hie
*Hiere.13.* remias, Cõfuſus ſum & erubui,quoniã ſuſtinui opprobriũ
adoleſcẽtiæ meæ.Et hæc peccata ſunt carnis.Veruntamen
*Beda.* quod ſecus pedes ſtetit,humilitatẽ ſuã arguit,quoniam non
dum ſe capite Chriſti dignã exiſtimabat,donec gratiã cõſe
queretur,ſperauit enim ſe etiã ſecus pedes domini miſeri-
cordiam inuenturam,ſiquidẽ de illis ait propheta,Stabũt
*Zac.14.* pedes eius ſuper montẽ oliuarum.Oleũ autẽ miſericordiã
ſignificat & miſerationẽ. Porro iam euangeliſta quatuor
narat obſequia,quæ Magdalena exhibuit domino.pedes e-
nim eius lachrymis ſuis lauit,terſit capillis,terſos oſculata
*Gregor.* eſt,& inde vnxit vnguẽto.Cogitãti mihi, inquit Gregori.
de Mariæ Magdalenæ pœnitentia,flere magis libet quã ali
quid dicere,Cuius eñ vel ſaxũ pectus illæ huius peccatri-
cis lachrymę ad exẽplũ pœnitẽdi nõ emolliãt?Et inde, Di
ſcite quo colore ardet,quæ flere & inter epulas nõ erubuit
Nõ legitur hic quid loquuta ſit,ſed opera ipſa ꝓ ea nõ ta-
cuerũt,qñ ad pedes domini procubuit in terrã,& amaritu
dinem cordis ſui fonte lachrymarum teſtata eſt, ſicut qui-
dam hic pius pater pulchre meditat̃.quaſi illa dicere voluiſ
*Vincen.* ſet,O benigniſſime domine Ieſu Chriſte,q omnia noſti, ve
rùſque es cordium inſpector,qui non vis mortem peccato-
*Hieré.18* ris,ſed magis vt conuertatur & viuat tu ipſe ſatis intelligis
quid mei gemitus ſibi velint quid hæ lachrymæ poſcãt,qd
ſingultus iſti ex amaritudine cordis ex te quærãt.Ecce pec
catrix ego ſum,immũda ſum,ſum poluta vitiorum omnium
contagio.confugio itaque ad te dominum deum meũ, qui
uita es æterna,te rogo vt vitã retribuas quam male amiſi,
meque miſericorditer liberes,qui ſolus ſufficienter laborẽ
& dolorem cõſideras.Beda hic inquit,Quia liquet omnibꝰ
*Pſal.9.* quod illicitis actibus prius mulier intẽta,vnguentum ſibi
*Beda.* pro dolore ſuæ carnis adhibuit quod ergo ſibi turpiter ad-
hibuerat,hoc iã deo laudabiliter afferebat.Oculis terrena
concupierat,ſed hoc iam per pœnitentiam conterens fle-
bat:capillos ad compoſitionem vultus exhibuerat,ſed iam
lachrymis capillos tergebat.ore ſuberba dixerat,ſed pedes
domini deoſculans. hoc redemptoris ſui veſtigia figebat.
Quot ergo in ſe habuit oblectamẽta,tot de ſe inuenit holo
*Gregor.* cauſta.Conuertit ad virtutum numerum,numerum crimi-
num.Dixerat eadem hæc ante Bedam Gregorius.

4 Videns autem hoc phariſæus qui dominũ inuitauerat,dixit intra ſe,Hic ſi propheta eſſet,ſciret vtique quæ & qualis eſſet hęc quæ eum tãgit,quia peccatrix eſt.Ecce hic erumpit faſtus phariſaicus,in contẽptu aliorũ ipſiusq́, adeo Chriſti,quaſi is ꝓpheta non eſſet.ſimul & exacerbatã ſpiritu mulierem ſpernit,quod peccatrix erat. O hominẽ durũ, ô immitem,ô imiſericordẽ phariſęũ,quem tot tamq; ardentes perturbatæ mulieres lachrymæ nõ ꝑmouerũt.rat⁹ enim fuit ille dñm ita durũ,vt ipſe erat,eſſe oportere erga perturbatã & anxiã muliérculã.Et ſedebat hic dñs vt medicus inter duos ægros,ſed vnus æger in febre integrum ſenſum habebat,(Magdalena ſcilicet.)alter vero in febre carnis , & ſenſum perdiderat mẽtis.illa quippe flebat ꝙ fecerat,Phariſæus autẽ de falſa iuſtitia elatus,vim ſuæ valetudinis exaggerabat,mulierẽ de morbo,& de auxilio incuſans medicũ.Quod ſi Maria ad pedes Simonis aduenìſſet,forte eam pedib⁹ proculcaſſet,metuẽs ne alieno peccato inficeretur. vera enim iuſtitia ipſum nõ impleuerat.Si autẽ ille Sapiẽtis ſequutus eſſet conſiliũ. Cuſtodite vos a murmuratione, quæ nihil ꝓdeſt:ab obtrectatione parcite linguæ,quia ſermo obſcurus nõ in vanũ abibit:meli⁹ rectiusq; egiſſet. ſed vt ait Hieronymus,Religio phariſæorũ non habebat compaſſionẽ,ſed dedignationẽ.Nolebat ille videre & intelligere,quod mulier peccatrix ſanctum ſanctorum nõ ad ſanctimoniæ ſuæ contaminationem tangere poſſet,ſed ad peccatorum ſuorũ expurgationem.Atq; gratus eſſe volens dominus hoſpiti,& falſam eius perſuaſionem euellere,quũ nollet iſte eum prophetã credere,oſtendit dominũ ſe eſſe prophetarũ,qui etiam noſſet abſcõdita cordiũ,& cogitationes hominum rimaretur Atque ideo Lucas ait reſpondiſſe eum cogitationibus phariſæi,dixiſſeq;,Simõ,habeo tibi aliquid dicere.Dixit autẽ hoc dominus,vt attẽtum eũ redderet,ipſeq; quod dictur⁹ eſſet itelligeret,nec ita temere porro proximum ſuum iudicaret.Videns enim ille tanta pœnitentię argumenta,potius debeat Magdalenam credere iuſtam inſtar peccatricis iſtius Rahab. quam vt ita cõtemneret, quia & Paulus de Rahab ſic ait,Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis,excipiẽs exploratores cum pace. Siquidem mutatio dexteræ excelſi multũ eſt admirãda.qui hodie virtutem colit,forte cras excidet illa.Quis ſcit,quãdo & quo-

*Gregor.* *Sap.1.* *Hieron.* *Heb.11.*

modo deus cuique gatiā ſuam velit cōmunicare? Pulchram
Gregor. inde ſententiā colligit Gregor. dicens, Vnū eſt neceſſe, vt
quum peccatores cōſpicimus, noſmetipſos pri⁹ in illorū ca
lamitate defleam⁹. Forſitā enim & nos aut in ſimilib⁹ aut
grauiorib⁹ peccatis prouoluimur, vel etiā in huiuſmodi pec
cata cadere poſſumus. Quod ſi quis omnino rigidus hic eſſe
velit, tranſeat rigor ille in vitia, cōpaſſio vero in naturā. at-
Bernar. que ſic Bernardus ait, Odi peccatū & dilige hominem. Cui
ſimile eſt illud Thraſeæ apud Pliniū, Vitia, non homines o-
di Ad hanc ſuiipſius cognitionē adducere. Simonem voluit
dominus. idq, adeo in duobus, Primū, vt ſe quoq; debitorem
& reum peccati confiteretur. docuit idem hoc iam Chriſt⁹
Matth. 6 Chriſtianos oēs, vt orant, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut
& nos dimittimus debitoribus noſtris. Na ſi nō omnes nos
peccatis eſſemus obnoxij, quorſum ſpectaret orare uos pec
Auguſti. catorū remiſſionē? Alterū quod & deus homini magna pec
cata nō min⁹ quam parua dimittit, modo hic diligat illum.
atque huc parabolam adducit huiuſmodi, Debitores duo de
bebant vni creditori, quorū alter centum, alter denarios de
bebat quinquaginta. Quumq; ambo ſoluēdo non eſſent, re-
miſit & donauit vtriq;, Quis ergo illū pl⁹ diligit ex his duo
bus? Duos ecce debitores cūſtituit hic dñs. ſiquidē & Simon
debebat ſicut Magdalena. Verū ne adhuc eſſet ei gloriādi
occaſio, & iactādi debitū ſuū minus eſſe quā Mariæ, oſten-
dit vtriq; debitū ex gratia dimitti, ita vt nihilo magis par-
uum ſuū & exile debitū poſſit perſoluere Simon, quam ma-
ria magnum. At hæc in præſentiarū iam ſufficiant, Amen.

## HOMILIA II. IN DIE S. MARIAE MAGdalenæ, quæ peccatorib⁹ omnibus ſummæ pœnitentiæ de ſe præbet exemplum.

Simon phariſæus quum putabat minus recte facere dominū, eo quod tangi ſe permittebat à Magdalena, interrogatus à domino eſt, ſi forte veni credi tori ſint debitores duo, quorū alter centū, alter quinquagin ta tantum denarios illi debeat: & ſi ambo nequeāt ſoluere, remiſſio vtriq; debito, vter eorum illū plus diligat reſpōdit Simon, illum vtiq; plus diligere, cui plus ſit donatum: ſubiū xit dominus & dixit, Recte reſpondiſti Quo ad literam, de bitores ij duo, Simon & Magdalena eſſe poſſūt, quoniam ſi ne dubio dominus Simonē hunc intellexit. Ambroſius hic

alium inueſtigat intellectum,& ait,Qui ſunt iſti debitores duo,niſi populi duo,vn⁹ ex Iudæis,alter ex Gẽtibus fœneratori illi cæleſtis theſauri obnoxij? Vtiq; ſane credidit iſte denarios,in quibus regis imago ineſt, non tamen denarios materiales,ſed potius meritorũ probationem,monetã virtutum,quam põderari oportet libramine iuſtitiæ,tinnituq; probari cõfeſsionis. Plus autẽ nos Chriſtiani debemus,quã Iudæi,ſiquidẽ plus etiam denariorũ, hoc eſt, gratiarum & donationũ ſuſcepimus.nobis contigit Mariæ natiuitas,nobis datus eſt Chriſt⁹ Emanuel,nobis crux,mors,reſurrectio & omnia Chriſti merita cõcredita ſunt. Quiſquis ergo amplius quid recepit,is grauius peccat.miſericordia aũt dei efficit,vt is magis diligat,qui plus debet. Gregorius ſimiliter exponit de duob⁹ populis,& quod Simõ Iudæos, Maria vero Gentes repręſentet. Neq; difficile eſt ſenſum hũc extendere,proinde nos breuitatis ſtudio ſuperſedemus. Etſi aũt breue illud verbũ ſit,Et dimitti qui plus diligit, magni tamen momẽti eſt apud omnes. Id adeo vt tu intelligas, propone hoc tibi,Vtra tãdem plus diligit deum. Maria Chriſti mater,an hæc Magdalena? vtiq; illa. Ecce hic reſpõſum Simonis obiicio tibi,quoniã Magdalenę plus eſt dimiſſum in debito quam Mariæ,quæ debitum nulla contraxerat, & ſic ex illo reſponſo ſequeretur,Magdalenam plus dilexiſſe dominum q̃ Mariã,quod tamẽ verũ nõ eſt. Quomodo ergo domin⁹ illud pro vero approbauit? Ad hãc dubitationẽ nõ vtiq; facilẽ,poteſt reſponderi ex Auguſtino, quia peccator cui peccata dimittũtur,cõparari duobus poteſt,vel homini innocẽti,vel alteri peccatori cui etiã ſua noxa remittũtur. Quod ſi ergo loquamur de peccatore & innocente, nihil loci tunc habet hoc reſpõſum Simonis,quiſquis enĩ in innocentia à deo præſeruatur,vt Maria,Iohannes Baptiſta,&c. ſine dubio,huiuſmodi maiorẽ tenetur gratiã agere deo ꝓ tanto munere innocentiæ,quam ſi peccator fuiſſet,& à peccatis eſſet liberatus: quoniã perfectius eſt præſeruare à malo,quam à malo liberare. An non etiam ille maiorem alteri gratiam deberet,à quo ſuſtentatus fuiſſet ne in lutum incideret,quam ei qui iam collapſum in pedes rurſus erigeret? Sin autem de duobus agamus peccatoribus, quorum vtrique peccata admittũtur,ex iis vtique plus tenetur diligere deũ? cui plura ſunt dimiſſa peccata. Atque in hoc caſu lo

*Ambro.*

*Lib. 2. cõfeſ. cap. 7*

quitur hic Simon,cuius etiam reſponſum tanquã bonũ collaudat dominus.(vide,ſi placet,Scotũ diſt.22.q.1. arti.3. & Franciſcũ Maronis ibidem)Patet hoc ex ipſa Chriſti ꝓpoſitione,quia duos debitores propoſuit ei, Maria autẽ nihil
*Auguſt.* huiuſmodi debuit.At nos iã ipſa Auguſtini verba audiam⁹ quoniã multũ concludunt homini ad notitiã ſui.Quis,inquit ille,eſt hominũ qui ſuã cogitans infirmitatẽ,audet viribus ſuis tribuere caſtitatẽ atq; innocẽtiam ſuam,vt minus amet te,quaſi minus ei neceſſaria fuerit miſericordia tua, qua donat pctã cõuerſis ad te?Quis enĩ vocat⁹ à te, ſequutus eſt vocẽ tuã,& vitauit ea quæ de meipſo recordantem & fatentem legit?nõ me derideat ab eo medico ægrũ ſanari,à quo ſibi pręſcitũ eſt,vt nõ ęgrotaret.& ideo te tantundem,imo vero ampli⁹ diligat quia per quẽ me videt tantis peccatorũ meorũ languoribus exui,per eum ſe videt tantis peccatorũ languoribus nõ implicari.Pręclara ſunt hæc ver
*Auguſt.* ba Auguſtin,eáq; tamen ex quadã Auguſtini gloſſa melius intelliguntur,vbi inquit ille,Et cõmiſſa,& nõ cõmiſſa donantur.nemo enim peccata aliqua facit tam grãdia,vt non poſsit eadẽ perpetrare alter,niſi à deo per gratiã præſeruatus.Diſcamus hic vidẽtes aliquẽ magnũ peccatorem, compati illi & cõdolore,quod adeo deſtitut⁹ ſit gratia dei vt in tanta corruerit ſcelera.Neq; inde ſuperbiamus elati, non extollamur,quaſi nos ſim⁹ illo meliores quin poti⁹ deo gratias agam⁹ pro gratia collata,& quia nos nõ in ſimilia pec-
*Luc.18.* cata ꝓlabi permiſerit.Vt autẽ omnis iſte ſpiritualis faſtus pharisæi,qui nõ putabat ſe eſſe ſicut alii erãt homines,deiiciatur,fundamentũ hoc agnoſcite,& inde quam infecta ſit peditæ arboris noſtræ natura cognoſcite.Quilibet homo ſi ſibi ipſi iuxta ſuã affectionem permiſſus à deo,faceret omne malũ,quantũ ſaltem per eum fieri poſſet: ſed quicquid mali non perpetrat,id vtique non ex ſe,verũ gratia dei præſeruante intermittit ſiquidem arbor,vt Chriſtus ait, mala,bo-
*Mat. 7.* nos fructus facere nõ poteſt.Noſtra aũt arbor iam olim in paradiſo vitiũ cõtraxit, quando eã ſerpens antiquus in Adam & Eua primis parentibus intoxicauit:factáq; hinc eſt plantatio diaboli,nõ patris cæleſtis.& ideo quicquid ex il-
*Gen.3.* la ſubnaſcitur arbore,nõ poteſt non eſſe infectum & vitioſum.Vbi ergo iam Pelagiani delitеſcunt,ſomniantes quod
*Mat.15.* homo ex puris naturalibus poſsit etiam vitã mereri æter-

nam? Nihil ſane minus. nam infecta eſt hæc arbor fructũ ex ſe bonũ nullũ profert, niſi gratia dei fructũ nouũ pducat. Quod reſpexit etiã Paulus, quando dixit, Quid habes quod non accepiſti? 1.Cor.4. Vt autẽ iſtuc vnde deſcẽdimus, reditio fiat; reſpõdit Simon domino, Æſtimo quia is cui plus donauit. Intelligendũ id eſt inter debitores, ſed Maria tale nihil debuit, ideo neque hic Magdalenæ eſt conferenda, ſed Simon comparari Magdalenæ debet. Infinita eſſent hic dicenda, Gregor. ſed ſtylus cohibendus. 2 Ad reſponſum ergo Simonis, qui dum ſua ſentẽtia conuicitur, quaſi phreneticus funem portat vnde ligetur, recenſet dominus quid boni ex pœnitẽtia ſua ſuſceperit peccatrix, & quid viciſsim boni neglexerit phariſeus, falſo iuſtus. Vnde ſuperbiã ſuam cognoſcere poterat Simon, qui paratus adeo erat condemnare peccatricẽ quaſi ipſe iuſtiſsimus eſſet. Oſtẽdit ergo (vt ait Theophylactus) dñs Simonem & arrogãtem & inſipientẽ fuiſſe. arrogãtem quidẽ & contumelioſum, quod etiã ipſe homo exiſtens, Theop. hominem propter peccata condemnatũ: inſipientem vero, quia non cogitabat quanta fidei & charitatis ſigna illa præ ſe ferret, cum ipſe interim domino nec aquam nec oſculum dederat neque vnguentũ. Vnde facile colligitur, nudis pedibus dominũ ambulaſſe, eamq; terrã calcaſſe, quam nunc infideles & impij Turcæ blaſphemis pedibus conculcant. Quo ſi diligenter põderes hunc domini ſermonem, videas argumentum eſſe à minori ad maius, in hunc modum, Tu mihi Simon aquam non dediſti, hæc autem lachrymis rigauit pedes meos. facilius eſt aquam ex fonte haurire, quam ex oculis lachrymas educere. Quanto procliuius eſt hoſpitem oſculari, pro more regionis, ſicut adhuc Germani inferiores ſolent & Angli, ad maxillã, quam pedes deoſculari & tergere capillis? fueruntque adeo illa maximæ dilectionis argumẽta. ſicut ipſe deinceps dominus ad charitatem omnia refert Et tandẽ concludit, Propter quod dico tibi, remittũtur ei peccata multa, quia dilexit multũ. Quã pulchre pepercit hic dominus hoſpiti, vt quũ principio ſimilitudinis de duobus debitoribus cœpiſſet dicere, tandẽ omiſſo altero, loquatur de vno tantum? Alias oportuiſſet eum dicere, Et tibi Simõ minus dimittitur, quia minus amaſti, paucioraq; dilectionis argumẽta exhibuiſti. Verũ hic dominus parabolam de altero tantum concludit debitore, ad alterũ in-

& culpa Atq; Ideo non eſt,quod glorientur neochriſtiani de Magdalena,cui ſatisfactionē dominus non iniunxit, ꝓ etiam ipſi huius exemplo nullā velint habere erroneū enim hoc eſt,Primo ſiquidē dominus in ſatisfactionē non iniunxit,quum nōdum inſtituta eſſet cōfeſſio,ſicut in ſimili caſu de ſancto Petro ait Ambroſius,Lachrymas Petri lego,cōfeſſionem eius non lego. 2 Deinde accedit,quod Magdalena opera ſatisfactionis iam ante impleuerat,vt amplius opus non eſſet plura ei imponi,quoniā fleuit amare, humiliauit ſe pedes eſt oſculata. & ſi cōfitentes ad eū modū omnes diſpoſiti forent,vt ſit in vita pœnitētia digna ſeipſos exhibuerint,non admodū opus foret multam eis ſatisfactionem imponere. 3 Præterea vltra lachrymarū amaritudinē habuit Maria etiā dilectionis ardorē tantū, inde dilectio effecit, vt plus ſit ei dimiſſum.Imo & Indulgentias perfecte cōſequuta eſt à pœna & culpa Si quis tantū charitatis in confitente videret,facilius poſſet ſine ſatisfactione tranſire.Verū interim nihil minus deprehēdi ſolet in neochriſtianis, inique ergo ſatisfactionem recuſant. 4 Quid quod longe diuerſa in Chriſto & alijs ſacerdotibus res eſt ille enim deus verus quum ſit,facile potuit remiſſionem peccati operari ſine ſacramento & clauibus, quoniā virtutem ſuā non alligauit ſacramentis:& hanc poteſtatē reliqui ſacerdotes non habent,ſed in vſu clauium tantum & ſacramentorum. Quumque pœnitentia ſacramentū exiſtat iudiciale,decet vtique ſacerdotem tanquam iudicem tranſgredienti homini iniungere pœnam. 4 Nunc tandem euangeliſta abſolutionem Magdalenæ iniungit,quādo dixit ad eam dominus,Remittuntur tibi peccata ſcilicet ā pœna & culpa. Rationem iam antea oſtenderat Simoni,quia dilexit multum. Vbi Gregorius ait,Quid fratres mei dilectionē eſſe credimus niſi ignem in eius rei argumentū & ſpiritus ſanctus in linguis igneis datus eſt.& quid eſt culpa niſi rubigo? quāto ergo plus habuit Maria de igni amoris,tāto fortius peccati aſſumpſit rubiginem,ſicut & domin⁹ dixit,Dimiſſa ſunt ei peccata multa,quia dilexit multum Lætare igitur Magdalena,quia iam peccatris non es.Chriſtus enim dei filius dixit,quod multum dilixeris deum, teſtimonium hoc infallibile eſt. quod tibi in gloriam cedit & honorem.Atq; ſi multum diligis deum,fieri non poteſt,quin ille viciſſim pluri-

*Ambro.* *Gregor.* *Act.2.*

*Prou.2.* mum te diligat:iuxta illud Sapientis,Ego diligẽtes me dili
*Ioan.6.* go.Niſi enim prior te dilexiſſet de⁹,nõ potuiſſes tu cũ dili
gere,dicẽte domino,Nemo venit ad me,niſi pater me⁹ cæ
*Ioan.4.* leſtis traxerit eum.Cui cõſonat illud Ioãnis,In hoc eſt cha
ritas,nõ quaſi nos dixerimus deum,ſed quõniã ipſe prior di-
lexit nos,& miſit filiũ ſuũ propiciationẽm pro peccatis no
ſtris.Hic ergo ignis eſt amor,qui peccatum in Maria abſum
pſit:iuxta illud quod de ea canit eccleſia,Incedit plene pec
cati rubiginem Maria,que arſit tam incõparabiliter,per in-
extinguibile ſanctiſſimæ dilectionis ignem. Porro quatẽm
ſanata eſt apud hunc cæleſtem medicum Maria,tãtũ reli-
qui aſſidentes infirmati ſunt,dicentes intra ſe,Quis eſt hic
*Mat.9.* qui etiam peccata dimittit?Importune & cũ contẽptu lo-
quens,inclamat,Quis eſt hic?quaſi dicerent,Non is vtique
eſt,vt ei⁹ rei habeat poteſtatẽ,ſicut ſimiles iis alio in loco
dicebant.Quis poteſt dimittere peccata niſi ſol⁹ de⁹?Non
cõſiderabant illi quã prudẽter dominus Simonẽ cõpeſcuiſ-
ſet.Veruntamen nihil motus dominus ex ſuſpicioſis iſtorũ
cogitationibus,ſiquidem hoc primũ non erat,priorẽ ſentẽ-
*Theop.* tiam ſuam ſuper Magdalenã cõfirmauit,inquiens,Fides tua
te ſaluã fecit,vade in pace.Nõ prorũpat hic neochriſtian⁹,
putans errori ſuo fucum prætexi,quaſi ſola fides ad iuſtifica
tionẽ ſufficiat.Primũ enim dñs non ait,Sola fides tua,quo-
niã vocula hęc,Sola,ex euãgelio nõ procedit,ſed vix hodie
aut heri ſub hęreticorũ incude fabricata eſt:deinde nõ dicit
etiã dñs,Nuda fides.De cuiuſmodi autẽ fidẽ loquatur, ex
præcedẽtibus ſatis liquet,quum dixit,multa ei dimiſſa eſſe,
qã dilexit multũ Quũ ergo antea peccatorũ remiſſionẽ di-
lectioni tribuerit,& nũc demũ fidei cõſtat non ſola fide iu-
ſtificatam eſſe Mariã,ſed illa quã Paul⁹ ait, operari per cha
ritatem:de qua etiam ait Petrus.quod de⁹ fide purificet cor-
*Galat.5.* da hominũ.Vbi quærat aliquis, quomodo homo non à ſe-
*Actu.15.* ipſo,ſed ex gratia dei iuſtificetur,quũ dicat Chriſtus ad Ma-
*Theop.* riam,Fides tua te ſaluã fecit:& nõ poti⁹,Ego te ſeruaui.ego
te virtutibus reſtitui. Reſpõdet Theophylact⁹ feciſſe hoc
dominũ,ne maiori inuidia capiãtur Iudei,nã ãtea ſatis ex-
acerbati in illum.ad fidẽ ergo retulit,tum vt inuidiam illo-
rum minueret,tum vt illos ad credendũ induceret,diſſẽtes
ſalutem ex fide eſſe. Vade in pace Quo ad literã,pax hic in
telligitur cõſcientiæ,quam habet homo poſtqã peccatis eſt

abſolutus. Vere enim res præclara & eximia eſt mens ſibi bene conſcia, vbi quis prærupta vitiorũ abiecerit. Hinc ſolẽt confeſſores multi ad eos quos iã abſoluerũt, poſtremo dicere, Vade in pace hanc conſcientiæ optauit Paulus ſuis Philippẽſib⁹, dicẽs, Pax dei quę exuperat oẽm ſenſum, cuſtodiat corda veſtra & intellectũ. Grego. ſic ait, In pace ire præcipitur, vt a veritatis itinere in viã ſcãdali nõ deriuetur, dicẽte Zacharia, Ad dirigẽdos pedes noſtros in viã pacis, Tũc enim pedes noſtri in viã pacis dirigũtur, qñ operatiõis viã ingredimur, à qua per gratiã Chriſti neutiquam ſecedimus ad aliquot diuerticulũ diſſentionũ. Theophy. paulo aliter exponit, & is quid putat hanc fuiſſe Magdalenæ ſatisfactionẽ. ait enim hoc quod dominus dicit, Vade in pace, idẽ eſſe ac ſi dixiſſet, fac ea quæ te deo cõciliant, iuſtitiã operare, quoniam & pax ipſa iuſtitia eſt, ſicut peccatum inimicitia cũ deo. Tu autẽ hic obſerua poſtquam remiſit ei peccatũ, non cõtentus eo dominus, inſuper adiungit operationem boni, dicens, Vade in pace, in qua ingredi decet omnem pœnitentem: iuxta id quod Dauid inquit, Ibũt de virtute in virtutem, videbitur deus deorũ in Sion, ſiquidẽ pax illa diuina requirit opera bona, vt etiã Paulus ait, Iuſtificati ex fide pacẽ habemus ad deũ per Chriſtũ, per quẽ & habemus acceſſum per fidẽ in gratiã iſtã in qua ſtamus. Itaq; dilectiſſ mi agnoſcamus noſmet erga deũ cum Magdalena peccatores, clementiã eius imploremus, vt nobis quoq; gratiam ſuam & claritatẽ largiatur, quaten⁹ & nobis multa remittantur peccata, noſq; hic in pace ambulãtes, in conſcientia quieta & reconciliatione dei, tandem poſt hanc vitam, pacem aſſequi mereamur felicitatis æternæ, Amen.

*Philip 4.* *Greg r.* *Lucæ 1.* *Theop.* *Rom 5.* *Pſal. 83.* *Rom. 5.*

## HOMILIA TERTIA ET VLTIMA *in eodem feſto.*

*Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* IVCÆ VII

Ex omnibus mulieribus, ſola excepta matre Chriſti, alia nulla eſt, cuius frequentem adeo faciunt mentionem euãgeliſtæ, niſi hæc Magdalena, quod & in magnũ illi honorem cedit, quanuis etiam hic eius peccata

non taceantur, illa tamen occultantur, eoq; pacto celātur vt multis laudibus cumulētur ex pœnitētia quam ſuper iis egit ſanctiſſimā. Principio eñ illi cõmemorāt dñm ſeptē ſpiritus immūdos eieciſſe ab ea, quo peccatricē ipſam fuiſſe oſtēdūt, in ciuitate diffamatā. Verū hoc tādem adiiciūt, quod huic vni Chriſtus præ cunctis apoſtolis poſt reſurrectionem ſuā apparuit ipſaq; apoſtolorum cõſtituit apoſtolam dū iuſſit eā abire ad fratres ſuos, & dicite, Aſcendo ad patrem meū & patrem veſtrū, deum meū & deum veſtrum.

Lucæ 4. Primū quoque illa domino tantum pedes vnxit, quia pecca

Ioan. 12. trix erat: ſed deinde quū dilectiōnē Chriſti haberet feruen

Mat. 26. tem etiā caput eius vnxit, quod pulchre pōderat Ambro. Euangeliſtæ etiam, dū illa in ciuitate adhuc eſſet ex peccatis diuulgata, nomē eius, familiam, fratres & ſororē plane tacuerūt, quæ omnia tandē glorioſe commemorarunt. Ipſos igitur iam euangeliſtas audiamus de ipſa loquētes, deinde quid in hac re circa Mariam Magdalenā noſtra memo

Luc. 7. ria nouitatis ſit ortū, referemus, ea quidē modeſtia, ne piæ fideliū aures aliqua ex parte offendatur. Et principio quidem, ait Lucas, vt ex euangelio iam audiuimus, fuiſſe mulierem in ciuitate peccatricem, eamque veniſſe in domum Simonis phariſæi: lachrymis ſuis lauiſſe pedes dñi, & capillis

Luc. 8. terſiſſe: oſculatam eſſe & vnxiſſe. Ac deinceps ait, Faciebat dominus iter per ciuitates & caſtella, prædicans & euangelizans regnum, & duodecim cum illo, & mulieres aliquę, q; erant curatæ à ſpiritibus malignis & infirmitatibus, Maria quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem dæmonia exierāt, & Ioanna vxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multæ quæ miniſtrabāt ei de facultatibus ſuis. Et in-

Luc. 10. de, Factum eſt dum irent, intrauit in quoddam caſtellum, & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domū ſuam. Et huic erat ſoror nomine Maria, quæ etiam ſedens ſecus pedes domini, audiebat verbum illius. Martha autem ſatagebat circa frequēs miniſterium, quæ ſtetit, & ait, Domine, non eſt tibi curæ, quod ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? dic ergo illi vt me adiuuet. Et reſpondens di-

Ioan. 11. xit illi dominus, Martha Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima. porro vnum eſt neceſſarium, Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Verum & Ioannes refert Lazarum ex caſtello Mariæ & Marthæ ſoro-

rum,ægrotaſſe.erat auté hæc ipſa Maria quæ dominumvnxerat,&pedes eius capillis ſuis deterſerat.ibiſtamen ſorores illæ miſerunt ad dominũ, denunciantes eũ quem diligeret infirmari.Quum ergo veniſſet dominus in Bethaniã,iamq; Lazarus ante quatriduũ mortuus eſſet,occurrit illi Martha primum.ea deinde & Mariam aduocauit,ſed clam,dicens adeſſe magiſtrũ,ipſamque vocare.quæ continuo ſurrexit,feſtinanterque ad dominũ cucurrit, procidés ad pedes illius, & dicens.Domine,ſi fuiſſes hic,frater meus nõ fuiſſet mortuus. ibique Lazarũ à mortuis reſuſcitauit Chriſtus Porro deinceps ait Ioãnes,Ante ſex dies paſchę venit Ieſus Betha- *Ioan.12.*
niam,vbi Lazarus fuerat mortuus,quem ſuſcitauit Ieſus.fecerunt aũt ei cœnam ibi,& Martha miniſtrabat,Lazarus vero vnus erat ex diſcumbentibus cum eo.Maria ergo accepit Librã vnguenti nardi piſtici precioſi,&vnxit pedes Ieſu,& exterſit capillis,ita vt domus impleretur ex odore vnguẽti. Sed & murmurãte hinc iuda,& clamittãte quur non venit illud trecentis denarii,dixit dominus, Sine illã,vt in diem ſepulturæ meæ ſeruet illud. Inſuper Matthę[9] de ea ſic ait, *Matt.26*
Quum Ieſus eſſet in Bethania in domo Simonis leproſi,acceſsit ad eũ mulier habens alabaſtrum vnguenti precioſi,& effudit ſuper caput ipſius recumbentis.Videntes aũt diſcipuli, indignati ſunt dicentes, Vt quid perditio hæc? potuit enim iſtud vęnundari multo,& dari pauperibus Sciens aũt Ieſus,ait illis,Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enĩ bonũ operata eſt in me.Nã ſemper pauperes habetis vobiſcũ, me aũt nõ ſemper habebitis.Mittens enĩ hęc vnguentũ hoc in corpus meũ,ad ſepeliedũ me fecit.Amen dico vobis,vbicunq; prædicatũ fuerit hoc euangeliũ in toto mundo,dicetur & quod hæc fecit in memoriã eius. Factũ hoc eſt poſt illud,quod Ioannes refert cõtigiſſe in ædibus Marthæ,deſcripſitq; hoc idem Marcus. Præterea in paſsioné vſq; ſequuta *Mar.14.*
Chriſtũ Mgdalena,ſtetit etiã ſub cruce ipſius,ſicut teſtãtur euangeliſtæ.Nam Matthęus ſic ait.Erãt ibi mulieres multæ *Mat.26.*
à longe quæ ſequutæ erant Ieſum à Galilæa,miniſtrãtes ei, inter quas erãt Maria Magdalena & Maria Iacobi & Ioſep mater,& mater filiorũ Zebedæi. Conſonat etiã Marcus,dicens,Erãt mulieres de longe aſpiciẽtes,inter quas erat Maria Magdalene & Maria Iacobi minoris & Ioſeph mater,& *Mar.15.*
Salomæ:& quum eſſet in Galilæa,ſequebantur eum & mi-

niſtrabant ei, & aliæ multæ quæ ſimul cum eo aſcẽderant:
*Lucæ.23.* Hieroſolymam Idem & Lucas de mulierib⁹ recenſet.quan
*Ioan.19.* uis nullã vocet ex nomine.Sed Ioãnes ſic inquit,Stabat iux
ta crucem Ieſu mater eius,& ſoror matris eius Maria Cleo
phæ,& Maria Magdalene.Ad hæc fun⁹ Chriſti cõduxit Mag
*Matt.27* dalena ad ſepulturam.ſic enim ait Matthæus,ſepulto domi
no abiiſſe Ioſeph,affuiſſe autem Mariam Magdalenã,&al
teram Mariam quę ſedebant contra ſepulchrũ. Marc⁹ ſcri-
*Marc.15* bit Mariam Magdalenam & Mariã Ioſeph vidiſſe quonam
*Lucæ.23.* poneretur dominus.Lucas vero in hæc verba ſcriptum reli
quit. Subſequutæ mulieres quæ cum eo venerant de Gali-
læa,viderunt monumentum,& quemadmodum poſitũ erat
corpus eius.Et reuertentes parauerunt aromata& vnguen
ta Ipſo deinde reſurrectionis Chriſti die mane,venit Maria
Magdalena cum reliquis mulierib⁹ vngere corpus Ieſu.Ita
*Ioan.20.* enim Ioannes de ea ſola ſcribit,quomodo mane venerit ad
monumentum,& conſpicata reuolutũ inde lapidem, recur
rerit ad Petrum & Ioãnem,denucians eis hoc, qui deinde
vna cum Magdalena venerit ad monumentũ.Matthæ⁹quo
*Mat.28.* que,Veſpera,inquit, ſabbati,quæ luceſcit in prima ſabbati
venit Maria Magdalena & altera Maria videre ſepulchrũ.
loquutus eſt autẽ angelus mulieribus,dicens,Nolite metue
*Marc.16.* re,ſcio enim quia crucifixum quæritis.Marcus vero ſic ha-
bet,Quum tranſiſſet ſabbatum,Maria Magdalena & Maria
Iacobi & Salome emerunt aromata,vt venientes vngerent
eum Et valde mane vna ſabbatorum veniunt ad monumen
tum,orto iam ſole.& dicebant ad inuicẽ,Quis reuoluet no
bis lapidem ab oſtio monumẽti?Et reſpicientes,viderunt re
uolutum lapidem,&introeuntes in monumentũ , viderunt
iuuenem ſedentẽ in dextris,coopertum ſtola candida,&ob
ſtupuerunt. Qui dicit illis,Nolite expaueſcere,Ieſum quem
quæritis Nazarenum crucifixũ,ſurrexit,non eſt hic, Ecce
locus vbi poſuerunt eum.Ite,dicite diſcipulis eius & Petro,
*Luc.24.* quia præcedet vos in Galilæam,ibi eũ videbitis ſicut dixit
vobis.Eiuſdem hiſtoriæ meminit & Lucas,addẽs mulieres
ſepulchro reuerſas,nunciaſſe illud vndecim apoſtolis & a
liis omnibus.ait enim,Erat Maria Magdalene & Ioanna,&
Maria Iacobi,&cæteræ quæ cum eis erant,quæ dicebant ad
apoſtolos hæc. Quomodo autem Chriſtus apparuerit Mag
dalenæ,Marcus recenſet,qui poſtquam narrauit Mariam cũ

cæteris mulierib⁹ abiiſſe ad ſepulchrum,ſic ſubdit, Surgẽs Ieſus mane prima ſabbati,apparuit primo Mariæ Magdalanæ,de qua eiecerat ſeptem dæmonia.Illa vadens,nũciauit iis qui cum eo fuerãt,lugentibus & flentibus,E illi audientes quia viueret & viſus eſſet ab ea,nõ crediderũt.Ioãnes aliquãto clarius enarrat illud quomodo ſucceſſerit.ſiquidẽ quum iam abiiſſent Petrus & Ioãnes rurſus à monumento ſtabat Maria ad monumentũ foris plorans.Dum ergo fleret,inclinauit ſe & proſpexit in monumentũ.& vidit duos angelos in albis ſedentes,vnum ad caput,& vnũ ad pedes, vbi poſitum fuerat corpus Ieſu . Dicũt ei illi:Mulier,quid ploras? Dicit eis,Quia tulerũt dominũ meũ, & neſcio vbi poſuerũt eum.Hæc quum dixiſſet,conuerſa eſt retrorſum, & vidit Ieſum ſtãtem,& nõ ſciebat quia Ieſus eſt, Dicit ei Ieſus,Mulier,quid ploras?quẽ quæris?illa exiſtimans quia hortulanus eſſet dicit ei,Domine ſi tu ſuſtuliſti eum,dicito mihi vbi poſuiſti eum,& ego eum tollam.Dicit ei Ieſus,Maria,Conuerſa illa dicit ei,Rabboni,quod dicitur magiſter, Dicit ei Ieſus,Noli me tangere,nõdum enim aſcẽdi ad patrem meũ .Vade autem ad fratres meos,& dic eis,Aſcendo ad patrem meũ & patrem veſtrum,deum meum & deum veſtrum.Venit Maria Magdalene annũcians diſcipulis, quia vidi dominum.& hæc dixit mihi.Hiſtoriam hãc inuenies probe explicatam in die ſancto paſchæ. Sufficiat nũc oſtendiſſe quanta teſtimonia Mariæ Magdalenæ euangeliũ tribuat.Fuit illa quidẽm peccatrix,ſed pœnitentiã egit,cuius rei certum ei præbet Chriſtus teſtimoniũ ex plurima dilectione erga deũ.Viciſſim Ioannes teſtatur Chriſtum dilexiſſe eam,fratrem ipſius & ſororẽ. Quater ipſam defendit Chriſtus,ſub cuius patrocinio nõ potuit excidere cauſa, ſemel defendit eam aduerſus Simonẽ phariſæum,deinde erga ſororẽ ipſius Marthã.Mox contra Iudã in ædibus Marthæ,poſtremo aduerſus apoſtolos in domo Simonis leproſi

*Mar.16.* *Ioan.20.* *Luca 7.* *Ioan.11.* *Luc.7.10* *Ioan.17.* *Matt.19.*

Verum hic prorumpũt neſcio qui terræ filij, priuata quædam ſomnia narrantes.Horũ alij tres,alii duas tantum volunt fuiſſe Magdalenas Et vnam quidem à Bethania Marthæ & Lazari ſororẽ.eamque bonam extitiſſe ſemper:Alteram fuiſſe Hieroſolymis peccatricem . Tertiã obſeſſam ex Galilæa,cui ſoli nomen fuerit Magdalene,á Magdalo oppido in mari Tiberiadis poſito.Atq; ideo text⁹ ſupra per nos

ciatos diuidũt in tres partes, volentes quod in octo capitibus mẽtio fiat Mariæ Magdalenæ,quæ fuit à Galilæa, ſcilicet,Matthæi 27.& 28.Marci 15.& 16.Lucæ 8.& 23. & 24. Ioan.19.& 20.Sed de Maria Hieroſolymitana,ſolo capite ſeptimo Lucæ.Atque de Maria ſorore Marthæ in quinq; capitibus Matt.26.Marci 14.Luc.10.Ioan.11.& 12.Inducũt illi pro ſuo errore nõnullos ex patribus,Theophy. Irenæum Origenem & Chryſoſtomum . Verum omnis iſta diuiſio, imo diſciſſio & laniatio textuum, priuata temeritate facta eſt ſine omni fundamẽto ſcripturæ,contra vſum & obſeruationẽ eccleſiæ catholicæ,nec aliquis Chriſtianus in huiuſmodi errores cõſentire debet,ſed ſicut tenuit eccleſia ab ipſis iã inde temporibus apoſtolorũ vſque in hodierũ diẽ, ita credendũ firmiter eſt,mulierem vnam fuiſſe peccatricẽ illam,pœnitẽtem,obſeſſam,Marthæ & Lazari ſororem. Inſuper eccleſia triplici hac hiſtoria nõ diuiſa,ſed ſimplici & vna vtitur hodie. Quũ itaque aduerſarij nullum habeant ex ſcriptura fundamentũ,nemini temere eſt ab eccleſia recedendum,ſed conſtanter credendum,Mariam vnam illam

Lu. 7.11. fuiſſe Marthæ ſororem,& quæ pœnitẽtiã egit. Atque ideo

Ioan.12. eadem vbique diligentia,& dilectionis argumẽtũ idem ab

Ioan.19. euãgeliſtis exprimitur.Ecce enim quæ Mariam,& eam in-

Mat.27. inuenies in domo Simonis proſtratam ad pedes domini in

Ioan.20. uenies apud pedes dominicos etiã in ſuæ ſororis ædib⁹ audiẽtem verbum dei.Inuenies & extra Bethaniam.procidẽtem ad pedes domini, ſed vides eandem & ſub ipſa cruce Chriſti. Vides ne apud ſepulchrum quoq;?Merito ergo eidẽ

Iaco.1. Mariæ dominus primum apparuit poſt reſurrectionem. Et ſic quidem ſecũdum doctrinam Iacobi nõ debemus plures ſieri magiſtri,hoc eſt,plurima & diuerſa & eccleſiæ docere cõtraria Quandiu ſequimur eccleſiam, magiſtrum vnũ habemus ſpiritum ſanctum,à quo nemini eſt recedendum. Sed neque hoc vel minimum ſuſpicari quiſquam debet,Mariã,quia peccatrix fuerit,non ideo à Chriſto in ſublimiorẽ gratiæ gradũ eſſe euectam.Nam qui hanc ad amuſſim exacte componere ſingula vellet,is & Zachæum à Chriſti cõſortio excluderet,publicanũ quoque.Petrum ipſum apoſtolorum principẽ,qui etiam proprium ſuum abnegauit magiſtrum. Matthæum teloniarium , Thomam incredulum,& Paulum perſequutorem,Ideo enim Maria ſpeculum & exẽ-

plai eſt pœnitentiæ,quia gratiam apud Chriſtũ conſequuta eſt,licet peccatrix. Quod autẽ nouitii iſti veteres illos doctores,Origenem,Chryſoſtomũ Irenæum & alios pro ſuo errore adducunt,iamdudũ egregie confutatũ eſt à multis,& inde ſcholis potius quã ſuggeſto côuenit. Nobis ſufficere debet fides eccleſiæ ad credendã hanc veritatem,omnes illas vnicam tantũ fuiſſe mulierem Mariam Magdalenam,ſicut Hieronymus,Auguſtinus,Gregorius,Bernardus Beda & quædam cõcilia cõcluſerũt,ipſáque in vniuerſum catholica credit eccleſia. Quia iſta materia eſt latiſſime euacuata.non debet nimiũ propalari coram ſimplici populo.ſcandalizantur enim qñ audiunt illa a doctis cõtrouerti,quæ ſemper ſunt habita certiſſima. Doctus aũt legat q̃ Marcus de Grãdi valle,Ioãnes epiſcopus Roffenſis Angliæ doctiſſimus,Natalis Beda doctor Parrhiſinus,& vitæ honeſtate & erudtione ſpectabilis,ſcripſerũt contra Iacobum Fabrũ Stapulenſem.Scripſit etiam quidam monachus Geſelbertus,Vueſtenſis monaſterii abbas in Anglia. auditor B.Anſelmi,cuius ſcriptum tamen non vidi.

De Beata Maria Magdalena.

A D extremum iam pro coronide ipſam ſcilicet Mariæ Magdalenæ hiſtoriam breuiter percurremus.

Nata illa parentibus eſt & diuitibus & nobilibus, matrem habuit Euchariam,poſt obitum patris Syri & matris,liberi illi tres relicti,diuiſerũt bona,manſeruntq; Lazaro ea quæ erant Hieroſolymis, Marthæ bona in Bethania, Mariæ aũt quæ erant in oppido Magdalo,vnde & ipſa Magdalene dicitur.Situ aũt illud eſt ad mare Tiberiadis,non ita ꝓcul à Naim.Maria & bonis ſuis & forma abuſa adhuc iuuencula,multũ leuiter & indecenter vixit.ita vt ab omnibus pro peccatrice & petulãti muliercula haberetur,ſplꝰ diabolo ſeruiens quã deo. Verũ quum pœnitentiã prædicaret dominus.precidẽs illa verbũ eius corde,omiſſis peccatis,conuertit ſe ad deũ.An autẽ dæmonia ſeptẽ vere obſederint illã,aut potius ipſa ob multitudinẽ peccatorũ pro obſeſſa ſit habita,quod alias de malis hoĩbus dici ſolet,ex ſcriptura certo nõ conſtat.Grego.tamen,& ante eum Auguſt. libr.vndecimo de ciuitate dei.cap.31.exiſtimãt ſeptenario dæmonũ numero vniuerſitatem intelligi vitiorum.Cõuerſio eiꝰ in Martio facta eſt.circiter diẽ decimũ.Quũq; iã in Grego. Aug.

corde ſuo conuerſa eſſet,diuina dilectiõe vrgẽte,ad opera pœnitẽtiæ cõpulſa eſt,vt veniret ad pedes domini in ædes Simonis phariſęi ſicut in euãgelio audiuimus:ſic deinceps dominum ſequuta,doctrinã eius vita ſua expreſſit. In eius

*Ioan.11.* gratiam dominus Marthã à diuturna infirmitate liberauit

*Ambro.* (vt vult Ambro.ſed eccleſiaſtica hiſtoria & Tripart. dicit

*cap.5. de* aliam fuiſſe Ediſſenam) Lazarum quoque a morte ſuſcita-

*Salamo.* uit,& alia multa quæ ſupra ex euangelis ſunt recitata. Poſt aſcẽſionẽ Chriſti,diuiſis iam apoſtolis in vniuerſum orbẽ, ipſa quoque Iudæã reliquit cũ Lazaro Martha & Maximi

*Euſebius* no,qui vnus fuit ex 72.diſcipulis,cũ Marcella quæ ancilla

*libr.7.c.* erat Marthæ,verbaque,vt aiũt,illa dixerat ad dominũ,Bea

*14.* tus venter qui te portauit,& vbera quę ſuxiſti,cũ Cedonio

*Luc.11.* qui ad ineunte ætate cæcus extiterat,& cũ pleriſque aliis

*Ioan.9.* Chriſtianorum.Omnes ii aſcenderũt in mare,& eiecit eos ventus ad littus in Maſſiliam,vbi dominũ regionis cũ vxo re ad Chriſti fidẽ cõuerterunt,ipſe Lazarus conſecratus eſt

*Luc.11.* epiſcopus.ſed Magdalena adiũcto ſibi Maximino porro profecta in ciuitatem Aqueam,prædicauit ibidem multoq; po pulo conuerſo,Maximinus ibi ordinatus eſt epiſcopus. Po ſtremo Magdalena plane deſeruit mundum,vt vitã viuere poſſet cõtemplatiuam,quam nimirũ optimam partem iã dudũ elegerat.in ea vixit annis 30 hominibus ignota omni bus,omniumq; mortalium ſolatio deſtituta: quotidie tamẽ ſeptem horarũ tẽpore ab angelis eleuabatur in aera: audiens laudẽ dei,vnde & paſcebatur.Quum autẽ ſacerdos qui dam in ſingulos annos diebus 40.veniret in deſertũ,reue latũ ei nomen eſt ſimul & angelica vita Magdalenæ,ipſiq; commiſſum,vt pontifici Maximino inſinuaret eam moritu rã,vt igitur proximo die dominico de ſacramẽto ei pr uideret curandũ eſſe.ſiquidem tunc angeli ipſam in oratorium eius deducturi erãt. Sic iam poſtea quam Maximinus corporis Chriſti ſacramentũ contulit Mariæ,emiſit illa ſpi ritũ ſuum ante altare,anno à Chriſto nato 78. Hæc itaq; illo ſancta mulier eſt Magdalena,exemplar peccatorũ om nium,qui cõuerti volũt ad dominum.Ipſa enim prima eſt, quæ tẽpore gratiæ euangelicã pœnitentiã eſt operata. Hæc ipſa partẽ optimam elegit,hęc ad pedes Chriſti verbũ eius ſedulo audiuit,hęc caput dominicũ precioſo vnguẽto irrigauit hæc Chriſtũ fletu & lachrymis ad crucẽ vſq; ſequuta

eſt,hæc apud crucē remanſit:& neque mortuo iam illo, niſi prius ad ſepulturam conduceret abſceſſit.hæc vnguentū & aromata cōparauit,vnctura illū in monumēto hæc inſuper nec à monumēto receſſit,etiā apoſtolis & mulieribus aliis abeuntibus huic primū apparuit Chriſtus in die reſurrectio nis ſuæ.O ſancta igitur Maria Magdalena,ora deū pro nobis,vt & nos peccatorum noſtrorū remiſſionem, gratiā dei & dilectionem,atque poſt hanc vitam impetremus illam,in qua tu iam beata cum Chriſto triumphas in ſecula,Amen.

De Magdalena ſi placet videre plura,vide Ambroſium in ſermone.ſed verſatur in eo quod Chriſtus ad illam dixit, Noli me tangere.

## *IN DIE SANCTI IACOBI APOSTOLI EVANGELIVM*

*Matthæi. xx.*

*IN illo tempore, Acceſsit ad Ieſum mater filiorum Zebedæi cum filijs ſuis,adorans & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei,Quid vis? Ait illi, Dic vt ſedeant hi duo filii mei,vnus ad dexteram tuam,& vnus ad ſiniſtram in regno tuo. Reſpondens autem Ieſus,dixit,Neſcitis quid petatis.poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum? dicunt ei Poßumus. Ait illis,Calicem quidē meum bibetis.ſedere autem ad dexteram meam vel ſiniſtram,non eſt meum dare vobis,ſed quibus paratum eſt à patre meo. Et audientes decem,indignati ſunt de duobus fratribus. Ieſus autem vocauit eos ad ſe, & ait,Scitis quia principes Gentium dominantur eorū,& qui maiores ſunt,poteſtatem exercent inter eos? Non ita erit inter vos ſed quicunque voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter. Et qui voluerit inter vos primus eſſe,erit veſter ſeruus. Sicut filius hominis nō venit miniſtrari ſed mini*

Mar. 10.
Mar. 10.
Luc. 22.

*ſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.*

## HOMILIA VNICA.

EVangelium hoc, dilectiſſimi, melius tunc intelligitur, quando etiam quæ præcedunt ponderantur, ſiquidem ex iis promanat intellectus iſtorum verborũ tanquam ex vera cauſa. Dixerat autẽ ille antea ad eos, Ecce aſcẽdimus Hieroſolymam, & filius hominis tradetur principibus ſacerdotum & ſcribis, & condẽnabunt eũ morte, & tradent eum gentibus ad illudendum & flagellãdũ & crucifigendum, & tertia die reſurget. Hinc ſequitur euangelium hoc quando acceſſit ad eum mater filiorũ Zebedæi. Admiratur hic Hieronym', vt ait, Vnde opinionẽ regni habet mater filiorum Zebedæi, quũ tamẽ dominus omnia cõtraria & aduerſantia regno predixerit, oſtendens tradendũ ſe condemnadum morte, illudendum & flagellandum: & dum ignominiam paſſionis timentibus diſcipulis annunciaret, illa gloriã poſtulet triumphantis? Hac (vt reor) cauſa, inquit Hieron. quia poſt omnia dixerat dominus. Et tertia die reſurget, putauit eũ mulier poſt reſurrectionẽ illico regnaturum: & hoc quod in ſecundo aduentu promittitur, in primo eſſe cõplẽdum: & auiditate fœminea præſentia cupit, immemor futurorum. Eſtq; hic vulgaris error Iudæorũ, in hunc quoq; diem ita delirãtium, vt ſomniãt Meſſiam pompoſe & inhumano faſtu regnaturũ. ſic quicquid in prophetis de gloria prędictũ eſt ſecũdi aduẽtus, iſti de primo intelligunt. Qua de re multa diximus dominica prima aduẽtus.

Mat. 9. 2. — Hieron. — Tom. 1.

Porro mater filiorũ Zebedæi Maria ſoror fuit Mariæ matris Chriſti, & vxor Zebedæi, quæ alias in euãgelio dici ſolet Maria Salome à parente, qui maritus Annæ fuit, ſicut in illius feſto dicetur. Illa ergo acceſſit ad dominũ. Vnde colligunt doctores ipſam iam tũc fuiſſe viduã quia alias etiam Zebedæus aduenisset quanuis Chryſoſto. dicit, Magna laus mulieris ex hoc loco intelligitur, quia non ſolum filij reliquerunt patrem, ſed & ipſa reliquerat virũ ſuũ. & ſequuta fuerat Chriſtũ, quia iſte ſine illa viuere poterat. Venit hæc ad dñm, adorans illũ, & petens aliquid ad eo. Vbi nemo ſuſpicetur matrẽ petiiſſe hoc ſine cõſenſu filiorũ, ſed cõmuni hoc ipſorũ cõcilio eſſe cõcluſum, vt petitionẽ ſuã ad domi

Chryſo. — Beda.

num deferri curarent per ipſam eorũ matrem,quam norant illi multũ dilectam. Atque ideo Marcus vbi hanc deſcribit hiſtoriã,tantũ meminit filiorũ.Theophilactus ſic ait,Clan culo accedebant & ipſi.paſsi aũt ſunt & humanũ quid,dum illud etiam ipſi à dño petierũt.Quicquid tamẽ hoc eſt, ſiue venerint ipſi,ſiue mater ſola,eorũ tamen inſtinctu,non refert,cõſtat vtique quod corporalis benignitas erga filios,ipſe quoque carnalis affectus filiorũ,qui nondũ plenum indue rant ſpiritũ,hoc ſibi perſuaſerant, vt peterent primi eſſe apud dominum. 2 Et dominus dixit ei,Quid vis?Non eo vtique quæſiuit quod ignoraret,ſed ex perſona eius dicitur, qui flagellandus & crucifigẽdus erat,quomodo & in hemorroiſſa,Quis me tetigit?Et de Lazaro,Vbi poſuiſtis eum? fiunt nõnõquã interrogationes Chriſti eruditionis gratia & correptionis,vt quũ interrogauit in paradiſo, Adam,vbi es? & inde,Deſcendã & videbo vtrũ clamorẽ qui venit ad me, opere compleuerint,an nõ eſt ita vt ſciam.Voluit ergo hic dominus quærẽdo docere,ipſam eorũ petitionẽ ex ignorantia prouenire.ſed illa,Dic, ait, vt ſedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam,& vnus ad ſiniſtram in regno tuo. Commune hoc parentũ vitium eſt, vt liberis ſuis cõditiones amplas & magnificos parent honores,primos & præcipuos efficiant,quum interim poſtrema & vix tamen aliqua ſit animæ cura.Si quis videat filiũ ad ſummam & extremam egeſtatẽ redigi,iam tum dolet:ſin ditari cõſpicit,nemo triſtatur.eoque docent illi parentes eſſe ſe corporũ tantũ non etiam animarũ.Ita plane fecit hic Maria,cui forſitan dixerant filii dominũ eis promiſiſſe.quia futurum ſit vt ſederẽt ſuper ſedes duodecim,iudicãtes duodecim tribus Iſrael.Ipſa autẽ putabat regnũ hoc Hieroſolymis cœpturum ſimul atque reſurrexiſſet. Reſpondit dominus & dixit, Neſcitis quid petatis.Ecce quomodo nõ ignorans (vt ait Chryſoſtomus)quæſierat,ſed vt reſpondere cõpulſis vlcus ſubaperiat, quod ſanare Chriſtus intendebat. Et hic patet petitionem hanc ex filiis ortam eſſe,quia cum ipſis,nõ matre loquutus eſt dominus,intelligens vtiq; preces eius ex filiorũ deſcendere voluntate.ſed & reliquĩ decẽ diſcipuli iis duobus,non matri ſuccẽſebant. Quid mul: a?imperfecti adhuc erãt apoſtoli,plus carnis quam ſpiritus habentes. & in hoc Chriſtus ſe deum oſtendit,quod matre præterita filiis loquitur,vt do

*Mar.10.* *Theop.* *Hiero.* *Luce.8.* *Ioan.11.* *Gen.3.18* *Matt.19* *Chryſo.* *Hieron.* *Theoph.*

ceat quod nõ ignorauerit ab ipſis præmiſſam filijs, qui nihil dum de cæleſti regno cogitabant, ſed humana tantũ aſpirabãt Neſcitis, inquit, quid petatis. quaſi diceret, Non exprobro matri veſtræ ignorantiã, quæ nondũ erudita eſt ſa
*Matt. 13.* pientia doctrinæ meæ. Vos autẽ qui à principio ſemper fuiſtis mecũ, & tã multa ex me audiſtis de contẽptu mũdi, de cõmendatione & laude dexteræ, nõ ſiniſtræ, qui fit vt ex me tẽporalẽ petatis honorẽ? quid in ſiniſtra facturi eſtis? an in parte malorum, imo maledictorũ ſtabitis? Ecce quia
*Heb. 5.* neſcitis quid petatis. Poterat vtiq; eis dicere domin⁹, ꝙ Paulus dixit Hebræis, Quũ deberetis magiſtri eſſe propter tẽpus, rurſum indigetis vt doceamini quæ ſint elemẽta exordij ſermonũ dei Et ſicut ipſe hic ſupra apoſtolis exprobrauit, an & ipſi ahuc ſint ſine intellectu.

3 Quũ iam increpaſſet eos dominus de ignorantia, reuocat illos ad verã ſcientiã, vnde cognoſcant quid & quare ſit petendũ. Primumque ſtatim docet eos intelligere, vnde quid petant ignorent, dicens, Poteſtis bibere calicem
*Chryſo.* quẽ ego bibiturus ſum? Ecce quã ſubito ab hac cupiditate eos remouit, cõtraria eis diſſerẽs. Nam vos, inquit, de honorib⁹ & coronis cogitatis, ego vero de luctamine atq; ſudore diſſero. Nec premiorũ hoc tempus eſt, nec gloria illa mea modo apparebit, ſed bella, pericula & necẽ præſẽs vita
*Hieron.* cõtinet, neſcitis ergo quid petatis. Hieronim⁹ ſic ait, Calicẽ
*Mat. 26.* in ſcripturis diuinis paſſionẽ intelligim⁹, iuxta illud, Pater
*Pſal. 13.* ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte. Et in Pſalmo, Calicẽ ſalutaris accipiã, & nomẽ domini inuocãdo Statimque infert quis ſit ille calix, precioſa in cõſpectu domini mors ſãctorũ eius. Chryſoſtomus arbittatus dominũ eos ita hu-
*Chryſo.* maniter ad paſſionẽ vocaſſe, vt citra horrorẽ cõſentirent, quia non dicit, Sanguinẽ veſtrũ poteſtis effundere? poterãt hinc exhorreſcere, ſed placide. Poteſtis, inquit, bibire calicẽ? & vt minus in eo mouerẽtur, addit & illud, Quem ego bibiturus ſum. vt ſic magis conſentirent, intelligẽtes ipſum quoque cõmunem in paſſione ſortem cum eis habiturum. Nec ætatis grauitate, neque rerum peritia adhuc valebãt apoſtoli? vnde & imprudenter reſponderunt domino. Poſſumus, quæ imperitia ſane propriarum virium erat præſumptio: non diſſimilis illi qua Petrus paratum ſe gloriabatur cum Chriſto & in carceres & in mortem ire, ac deinde ad

vnius ancillæ vocē negauit eum. Ita duo iſti dicebant poſſe ſe bibere calicē,& tamen ipſi quoq; fugerunt à domino, ſicut & alij nolentes calicis huius hauſtū præſtolari. Cæterū Theophylactus neſciiſſe eos putat quid promitteret, dū ſpectabant tantum ad id quod ambiebāt. Et paulo ante, Poculū dicit martyrium & ſuam mortem, ſimul oſtendēs quod leue ſit, & quod oporteat nos tam facile illud aggredi, quā ſi bibendum eſſet poculum, declarās quod & ipſe ſuauiter accedat mortē. ſicut enim bibens poculū, ſtatim dormit grauatus: ſic & qui martyrij poculū bibit in mortis ſomnū defertur. Similiter & Chryſo dicit, Hi duo deſiderio quodā animi cōfeſtim promittunt, dicētes, poſſumus. nec idipſum intelligentes quod ſe poſſe affirmabant, ſed ſperantes ſe habituros poſtulata. 4 Accepta promiſsione eorum, rurſus ait dominus, Calicem quidem meum bibetis, hoc eſt, propter me martyriū & paſsionem ſubibitis. Atq; non temere dicit, Calicem meū. Quo facit illud Hieronymi, Martyrem facit nō pœna, ſed cauſa. Latronis ſiniſtri crux nōne & ipſa crux erat? atqui non crux Chriſti. Potatores omnes, omnes vſurarij crucem quidem ferunt, ſed crucem diaboli. Inde fit vt ſæpe deterius multo habeant in miniſterio & obſequio diaboli, quam nos in cultu diuino: iuxta cōmune prouerbium, Difficilius eſt mereri infernū quam cælos. Et hinc notanter dicit dominus, calicem meum bibetis, hoc eſt, tanquam Chriſtiani, & vt mei diſcipuli atque ideo Petrus ait, Nemo patiatur vt fur aut homicida.

*Chryſo.* *Hieron.* *Crux varia eſt.* *1. Pet 4.*

Propheta fuit hic dominus, apoſtolis iis duobus prædicēs ſupplicia. nam & ſcriptura teſtatur Iacobum ab Herode decollatum. Et in hiſtoriis eccleſiaſticis legimus Ioannē à Domitiano in feruētis olei dolium miſſum, exiſſe inde illæſum, vt athletam fortem, Romæ ſub porta Latina. deinde ille in inſulam Patmos relegatus eſt. Vſqueadeo non defuit etiam Ioāni martyris animus, qui fortiter bibit calicē confeſsionis, ſicut pueri illi tres in fornace ignis, etiam ſi perſequutor ſanguinem eius non effuderit. Sequitur, Sedere ad dexteram meam & ſiniſtram, non eſt meum dare vobis. Vnde hæreſi & errori ſuo robur addere volens Arius, conatus eſt euincere Chriſtum deum verum non eſſe. Impie ſane hoc ab eo dictum, & ex nō intellectis verbis Chriſti profectum. ſicut enim Theophilactus ait, hæc ipſa fuit ſcientia: Si quis

*Hieron.* *Act. 12.* *Theoph.*

inuictus fuerit cum veritatis teſtificatione,omni alia virtute præditus,ille accipiet donũ. Illi ſiquidem præparatum eſt qui laborauerit, ſicut & certãtibus coronæ ſunt præparatæ, quaſi dicat illis, Non eſt meũ dare gratiam ad coronam, ſed quibus præparatum eſt, hoc eſt, iis qui cucurrerint & vicerint, ſiquidẽ ſedere ſuper ſedes nihil aliud eſt, quam ob virtutes glorificari. Hieronymus, Regnũ, inquit, cælorum non eſt dantis, ſed accipientis. non enim acceptio perſonarum apud deum, ſed quicunque talem ſepræbuerit, vt regno cælorum dignus fiat. hic accipiet, quod non perſonæ, ſed vitæ paratum eſt. Et ſi proprie de hac re loqui velimus, ſolitus Chriſti eſt ſedere ad dexteram dei. Et ideo proprie Chriſtus ſolus ad dexteram dei ſedet. (Vide ſupra in homilia Aſcenſionis.) Atqui ſine dubio, duorum apoſtolorum, animus is non fuit, quod talem petierint ſeſsionem. Deinde ex ſcripturis diſcimus hũc earum morem, quod per dexteram æterna deſignetur felicitas, per læuam aũt via temporis: huius iuxta illud ſponſæ, Siniſtra eius ſub capite meo, & detera illius amplexabitur me. Omnes ergo petere debem⁹, vt à ſiniſtra tribulationis huius ſeculi abducamur ad dexteram felicitatis æternæ. Verum neutro horum ſenſuum loquutus eſt dominus. (Extende, ſi placet, de dextra & ſiniſtra. & habebis egregium ſermonem. adde illud Prouerb. 3 Longitudo dierũ in dextera eius, in ſiniſtra eius diuitiæ & gloria: & vide Gloſſam ord. & ſi quos habes ſcribentes ſuper Cantica Canticorum, & poteris iuſtũ conficere ſermonem. Honorius fecit vnum more ſuo. Adde hic particulam ex homilia Bedę, quia per ſymbola facillimum eſt latiſsime vagari. ego non proſequor, magis ſolicitus quomodo occurrẽtia paſsim reiiciam, quam vt quicquam affectate corradam.)

*Hieron.* *Hebr. 1.* *Cant. 2.* *Honori⁹.*

Conſtat ergo dominum neutro illo intellectu eſſe loquutum, ſed ad interrogationem apoſtolorum reſpõdiſſe de felicitate. vbi dicit Hilarius, Iſte honor aliis eſt reſeruatus, & quantum ex ipſis euãgeliis ſentire licet, in regno cælorum Moyſes & Elias aſsidebant, quibus comitantibus cũ gloriæ ſuę habitu in monte apparuit. Quũ ergo locus hic illis iam ante ſit præparatus, Iacobo & Ioanni nõ continget? Eſt hoc quidẽ aliquid, ſed Hieronymo non ſatisfacit, qui ideo etiam ait, quod ideo ſedentium in regno cælorũ vocabula non dicuntur, ne paucis nominatis, cæteri putarentur excluſi. At-

*Hilarius* *Mat. 17.* *Hieron.*

que eam ob rem illa Chriſti verba, Non eſt meũ,intelligũt nónulli,nõ quod permiſerit qui & ipſe in eſſentia deus verus eſt,ſed quia hoc ad Chriſtũ nõ pertinet dare illis, puta ſanguine ſibi cõiunctis,quaſi perſonã reſpiceret,& non potius meritũ,quia diſtinctã beatitudinẽ præparauit deus pro diſtinctione meritorũ.Vnde diſcant epiſcopi & alij,nõ con ſanguineos ſuos promouere,& ad dignitates euehere,quib° impares ſint. Nã cum hoc cõſanguineis ſuis proximis recuſarit dominus, neque vicari° Chriſti idipſum facere debet, *Iacobi. 2* docẽte etiã Iacobo,Nolite in perſonarũ acceptiõe habere fidem domini noſtri Ieſu Chriſti gloriæ. Quotquot autem regnum cælorum auxiliante dei gratia merentur,iis vtique *Mat 11.* paratam eſt. quo ſenſu dixit alibi domin°,regnum cælorũ *Chryſo.* vim pati,& ab violẽtis abripi.A ſimli loquitur hic Chryſoſtomus & ait,Inacceſſibilis eſt ſedes dei nõ hominib° ſolũ, ſed & angelis,archangelis cæteriſque virtutibus quia quaſi præcipuũ vnigeniti priuilegium Paulus poſuit,dicens, Ad *Hebræ. 1.* quẽ angelorũ dixit vnquã,Sede à dextris meis? quaſi dicat, ad nullum niſi ad Chriſtũ dominũ,vt ait Dauid Sed ex ſententia duorum apoſtolorum petentium primatũ: reſpõdit non eſſe ſuũ,non quod nõ poſſit,ſed quia nolit propter con ſanguinitatem dare,verum iis quibus paratũ eſt à patre,ſecundum diuinam ipſius diſpenſationẽ,quæ à Chriſti ordinatione nihil eſt diuerſa.Vis ſimilitudinẽ? Ecce proponit aliquis brauia luctatoribus & curſoribus. Veniũt autẽ duo ex conſanguineis ſiue nepotibus ſuis,dicẽtes,Da nobis brauia.Reſpondet ille non poſſe,eo quod is cui paratum eſt,re ceptus eſt ex conſuetudine luctæ.Vos itaque ſi vultis ea,cur rite.quod ſi curſu ſuperiores fueritis,habetis.Ita hic plane ne ſe res habet abſolute loquendo.poſſet enim ſic dominus illud dare duobus iſtis,ſed quia ad certamen diſpoſuit,non vult ordinationem illam infringere. Idem facit hic Chriſtus non vtique recuſans quod petierãt, ne perturbarẽtur, ſed neque promiſit,ne reliquos ad indignationem cõmoue ret,iam antea ſubmurmurãtes aduerſus hos duos,quod huiuſmodi quid petiiſſent,qui multo amplius excãduiſſent,ſi impetraſſent. 5 Et ſi verba hæc Chriſti ſatis interpretati ſunt doctores,certuſq; adeo eſt intellectus ille,quẽ abunde ſatis in ſuperioribus declarauimus,ipſi quoniã Chriſtus nõ putabat decuiſſe ſe tam honorificum locũ eis tribuere,

vel quod conſanguinei eſſent,vel ꝙ primi petiſſent ſiquidem humilibus tantum & nõ arrogãtibus ſit paratus:video
*Beda.* tamẽ adhuc expoſitionem Bedę,quam paucis proponem⁹, faciliina eſt intellectu,& in hoc conſiſtit tota ꝙ hic Chriſt⁹ nullam ipſe ſibi ademerit poteſtatem ratione diuinitatis.ſiquidem firmum & immotũ hoc perpetuo cõſiſtit.Om
*Mat.11.* nia mihi tradita ſunt à patre meo,ergo ſimul & poteſtas. In
*Ioan.5.* concuſſum conſtanter manet quod dictum eſt,Omne quod operatur pater,operari etiam filium.& ideo quo ad diuinã eius maieſtatem,hoc quoque Chriſti eſt,dare ſedendi locũ ad dexteram vel ſiniſtram.Sin autem humanam eius cõſide remus naturam,reſpectu cuius apoſtoli hic primã petebãt ſeſſionem,ad eam hoc non pertinet: quoniam mater illorũ præſumebat petere à domino.tanquam illi ſanguine proxi me iunctam,quod matris illius ſoror erat: petebat itẽ corporaliter vt alter dexteræ ipſius,alter ſiniſtræ aſſideret pro ximus, quando corporaliter regnaturus eſſet in Ieruſalem. Volebat retrudere à loco ſuo Petrum, quo nimirum prope videbatur accedere Chriſtũ.& ideo de diuinitate ſua dominus hic tacuit ſolam proponẽs imbecillitatẽ humanã, quomodo calicem paſſionis bibituri eſſẽt.vnde & ait, Calicem quidem meum bibetis,ſedere autẽ ad dexterã ſiue ſiniſtrã, non eſt meũ dare vobis.quaſi dicere vellet,ſecundũ humanitatẽ paſſurus ſum,qua de re etiã vos me ſequimini ſimiliter paſſuri. Verum ad me non pertinet ſedundũ eam,in qua paſſurus ſum,naturam dare vobis dona cæleſtia,ſed quibus pater meus egoq́ue cũ illo in diuinitate parauerimus illud.

Quum autem apoſtoli hi duo conſentiebant bibere calicem paſſionis Chriſti inpetrarunt & ipſi ſedes iudicarias in æterna patria cum reliquis apoſtolis,quo ad meritum ſuum.ſederuntq́ue in hac vita ad ſiniſtram,quando poteſtate apoſtolica commiſſum ſibi populum gubernarunt: nũc vero erepti ex hoc mundo,ſedẽt in gloria ad dexterã dei omnipotentis vſque in diem nouiſſimum , quo ſedebunt cum Chriſto & cæteris apoſtolis iudicare duodecim tribus Iſrael,imo mundum vniuerſum Eos iam hodie & quidem ex iis Iacobum præcipue imploremus,vt mitis aſſeſſor eſſe dignetur,ſimulq́ue interceſſor nobis adeſſe apud Chriſtũ iudicem,quatenus in hac vita gratiã,in illa gloriam cõſequamur æternam,Amen.

## DE SANCTO IACOBO,

Iacobus Annæ nepos, filius Zebedæi fuit, matrem habuit Mariam Salomæ, ſororem Mariæ matris Chriſti, fratrem Ioannem euangeliſtam. diciturq; ille maior, non ſenior fuerit, vel in ſanctimonia eo qui minor dicitur ſuperior. poteſt enim ille vel ſanctior vel aque fuiſſe ſanctus, ſed tantũ quo ad vocationẽ, quia prior altero vocatus eſt à dño, qui initio prædicationis ad mare Galilææ vocauit Petrũ & Andreã. deinde Iacobũ hũc & fratrem eius quanuis etiã eo poterat dici maior, quod præ cæteris familiarior extiterit domino. vnus enim ex tribus illi fuit, qui bus myſteria excellentiora dñs monſtrauit, vt quũ filiam Iairi à morte reſuſcitare volebat, neminẽ adhibuit niſi Petrũ, Iacobum & Ioannem. In transfiguratione quoq; ſolos illos tres ſecũ habuit. In paſſione ſua imminente, ad hortum tres illos tantũ imiſit oraturus in monte Olíueti. Cõſtat ergo, quomodo Chriſtus magis familiaris huic Iacobo quã alteri aut cæteris apoſtolis fuerat. Porro poſt diuiſionem apoſtolorũ in Hiſpaniã vſque profectus, parum inde fructus retulit, quoniam nouem tantũ diſcipulos ibi acquiſiuit, duobus ibi relictis, alios ſeptẽ reduxit ſecũ in Iudæã, vbi prædicauit Iudæis ex duodecim tribubus quæ in diſpoſitione erant, euangelium Chriſti. Verũ ne non ſatis fidem noſtrã inſectaretur) diabolus, excitauit ille magum Hermogenem, qui ſe oppoſuit apoſtolo, mittens ad eum diſcipulũ ſuũ Philetũ. Verũ hic miraculis & doctrina Iacobi ad fidẽ cõuerſus eſt, eũ Hermogenes præſtigiis ſuis ligauit, ita vt mouere ſe non poſſet, quũ autem miſiſſet ei Iacobus ſudariũ ſuum, ſoluta ſunt omnia incantamenta eius. Hermogenes porro magicis artibus ſuis præcepit dæmonis, vt ei Iacobum ſimul & Philetũ ligatũ vtrunque adducerent. At conquerebantur illa ſe ab angelis torqueri, quibus & præcepit & ſanctus Iacobus Hermogenem ſibi victũ adducere, illæſum tamen. Quo facto, confuſus iſte eum omni arte, intellexit potentiorem eſſe Iacobi deũ, quam diabolus eſſet, quo fret⁹ erat attulitque libros ſuos magicos omnes ad Iacobũ comburẽdos, quos ille in mare deiici iuſſit. hinc magus cõuerſus. ad Chriſtum, baptizatus eſt. Ob id grauius irati Iudæi Iacobo, maxime vero Abiathar pontifex, quod tantũ populi couerteret ad Chriſtũ, vehementius eſt commotus

*Mat. 4.* *Luce 8.* *Mat. 17.* *Mat. 26* *Hieron.*

in illũ. Cæterum quum Hærodes Agrippa ab imperatore Claudio veniſſet Roma.rex ab ipſo creatus,recepiſſetque
*Luc.3.* vn⁹ quatuor partes Iudææ,quas antea Romani 4.tetrarchis cõmiſerant,vt Lucas teſtatur multaque iam obſequia præſti
*Act.12.* tiſſet Iudæis apud Claudiũ,gauiſi ſunt illi de aduentu eius: concitataque populi ſeditione,effecit Abiathar vt Iacobus caperetur,Vidẽs autem Herodes quid maxime affecta rent Iudęi,in gratiam illorũ ſanctũ Iacobũ decollari fecit ante feſtũ Paſchæ.ſtatimque cõprehenſo Petro,etiam ipſum coniecit in vincula, vt per hoc placeret Iudæis, verũ
*Libro 2.* ille per angelũ liberatus eſt.Euſebius,& poſt eũ Beda , ſic
*cap.8.* ſentiũt.De hoc Iacobo,Clemens Alexandrinus etiam hiſtoriã quandam dignam memoria,in ſeptimo diſpoſitionum ſuarũ libro ſcribit,perlatam ad ſe vſque ex traditione maiorum.Quoniam quidem,inquit,& is qui obtulerat eũ iudici ad martyriũ,Iacobum ſcilicet,motus etiam ipſe, confeſſus eſt ſe Chriſtianũ eſſe,ducti ſũt,ait ille,pariter ad ſupplíciũ, & dum ducerentur,rogauit in via Iacobũ dare ſibi remiſſionem.At ille parũper deliberans,Pax tibi.inquit,& oſculatus eſt eũ.Atque ſic ſimul ambo capite plexi ſunt viceſimoquinto die Martii,eodẽ quo Chriſtus crucifixus eſt die.Sunt qui putent conſtanterque aſſerant illũ qui obtulerat Iacobũ iudici,cũ vidiſſet in via paralyticũ ab eo curatũ in nomine Ieſu,ipſumque vocant Ioſiã petiiſſe etiam à Iacobo baptiſmũ.Sed quicquid illud ſit,cõſtat,ex apoſtolis primũ illum poſt Chriſtũ paſſum fuiſſe.Verũ non multo poſt vltus eſt deus apoſtoli ſui mortẽ.ꝑfectus enim He-
*Act.12.* rodes Agrippa Cæſarem,quum cõſtituto die veſtitu regio prodiiſſet ad populũ loquens cum eo,populus etiam ipſi diuinos exhiberet honores,clamãs vocem illus vocem dei eſſe,non hominis ſubito percuſſit eũ angelus domini, ita vt corroderẽt eũ vermes,moreretur que ſic,vt qui miſerrime.
*Libro 19.* Id adeo Ioſephus etiã refert paulo prolixius,dicens,Quũ
*cap.8.* tertium annum in Iudææ regno compleſſet,venit in Cæſaream ciuitatem,quæ primitus turris Stratonis appellabatur.ibique ſpectaculum ad honorem Cæſaris pro eius ſalute celebrat,ad quam feſtiuitatẽ omnis prouinciæ multitudo,nobiliũ ſimul & procerum , conuenerat . ſecunda vero ſpectaculorũ die,ſtola veſtitus vndique argẽto cõtexta,ita vt textus eſſet valde mirabilis,venit ad theatrũ incipiente

die. & primis radiis ſole oriente dimiſsis, argẽti claritas repercuſſa, fulgorem reddidit valde perſpicuum, & oculis inſpicientibus formidandum. Mox autem adulatores voces fauorabiles emittebãt: quia licet hactenus te velut hominem timuerimus, attamen iam nunc ſuperiores naturæ te eſſe conſpicimus. Has voces rex nequaquam cõpeſcuit, nec impia verba compreſsit. Nec multo poſt reſpiciens vidit angelum dei, vltorem ſuum agnoſcens: ſtatim dolores ſenſit in ventre, atque intumuit, dicens amicis, Ecce ego deus veſter in mortem abripior, quoniam diuina virtus in me voces vlciſcitur falſo mihi aſcriptas. Hinc in arcem adductus, quinque diebus dolores maximos ſuſtinuit, in quibus & mortuus eſt, quum regnaſſet annis ſeptem: quatuor quidẽ ſub Caio ſuper partem Abilenes, poſt Lyſaniæ mortẽ, ſuper Ituræam & Thraconitidem. Quarto anno aſſequutus etiam fuerat quartam Herodis ſororis ſui partem, tandem à Claudio impetrauit quartam quoque Iudææ partẽ, cui imperauit annis tribus tantum.

Quando multa eſt familiæ Herodum mentio in ſacris literis & ſcriptis patrum, ne hic quis aberret, genealogiam hanc lubet adiicere.

Herodes Agrippa rex ſenior dictus, quem alii filiū vocant Archelai, occidit Iacobum, & Petrū vinxit, Actuum 12.

Herodias Agrippæ ſoror & Herodis, Antipæ vxor, antea Philippo alteri Herodi nupta.

Ariſtobulus.

Agrippa Druſus rex iunior dictus, audiuit Paulum, eumque conſuluit ad Cæſarem mitti, Acta 25.26. Duarum tribuum & dimidiæ occupauit regionem vltra Iordanem.

Omittuntur hic alii filii, qui ad ſacrarum hiſtoriarum cognitionem nil faciunt.

Tēpore excicidij Hieroſolimitani, Chriſtiani à ſpiritu ſancto edocti, fugerunt Pellam vltra Iordanem in regnum Agrippæ, Euſebius lib.3. cap.5.

*Ioſe.lib. 14.c.6.*

*Ioſ.li. 15. 16.17.an.*

Antipater præſes Iudææ ſub Iulio imperatore.

Phaſelus. | Ioſippus. | Herodes Aſcalonita rex, dictus ſenior, pueros occidit in Bethlehe Mat.2. | Pherotas.

A Riſtobolus à patre occiditur, Ioſeph' lib.16.cap.finali.

ARchelaus, primum rex, Matth.2.deĩde diarcha, poſtremo tetrarcha, ad extremũ relegatus ad Viẽnam Galliæ.

Herodes antipas tetrarches Galilęæ Lu.3. occidit Ioannẽ, Mat.14. conſenſit in mortẽ Chriſti Luc.24. Ioſephus li.18. cũ Herodiade relegat' ĩn Galliam, regnum tradidit Agrippæ.

Alexander à patre occiditur.

Lyſanias tetrarcha in Abi[illegible]ne Luc.3.

Philippus etiam Herodes dictus, tetracha Ituræ & Trachonitidis. Luc 3.

Vt aũt aliquãdo quæ de S. Iacobo cepimus dicere, finiam' poſt mortẽ corpus ſuũ nocte ſuſtulerũt diſcipuli eius, & naui impoſuerũt, ſicq; mirabiliter appulerũt ĩ Galiciã. Et adhuc mirabilus reuelauit deus apoſtoli ſui ſepulturã in Cõpoſtella, vbi etiã ex vniuerſo Chriſtianiſmo à fidelibus in hũc vſq; diẽ viſitatur, & tot tantaq; miracula eodẽ in loco operatur, vt merito mund' miretur vniuerſus. Decollatur aũt Hieroſolymis. 25. die martij, deĩde ſepult' eſt. 25. die Iulij. Occupata ergo eccleſia circa. 25. Martij ĩ meditatione paſſionis Chriſti, vt tñ apoſtoli feſtũ digne recolere & cõmemorare poſſet, trãſtulit illud ĩ diẽ ſepulturę ei'. Apoſto. hũc & patronũ vere maximũ imploremꝰ omnes, quatenus &c.

SOLENNI ET CELEBRI FESTO *ſanctiſſimæ Annæ, matris virginis Mariæ,* *Euangelium* MATT. I.

Require hoc ſupra in die conceptionis Mariæ, vbi partẽ expoſitionis eius inuenies, reliquam infra in die natiuitatis eiuſdem. Nos tamẽ ne gloriæ & honori ſanctæ matris Annæ defuiſſe videamur, homiliã de ea ponemꝰ peculiarẽ.

## HOMLIA VNICA.

Gene. 10. *Et cum electis fœminis graditur. Eccle. I.*

& 21. SI vniuerſam iã inde à principio ſacrarũ literarũ ſeriẽ perpendamus, videbimus oẽs ſteriliũ partus no-
Gene. 30. biliores ſanctioreſq; fuiſſe. ita enim de Sara Abrahę vxore ſcriptura teſtatur, eã diuina ꝓmiſſiõe peperiſſe filiũ Iſaac, quũ iã dñs eius annos natus centũ erat, & ipſa quoq; grãdęua, cõmuni naturę curſu parere nõ poterat. Iſaac inde
Gen. 41. genuit patriarchã Iacob, cuius vxor Rachel quũ diu fuiſſet ſterilis, viſitãte tãdẽ deo per gratiã ſuã, peperit Ioſeph patriarchã atq; ꝓphetã, qui nõ tantũ à fratribꝰ venũdatus eſt vt Chriſtꝰ à Iuda, ſed & ĩ multis aliis typũ Chriſti ſimul & nomẽ expreſſit, quãdo Pharao ſaluatoris nomẽ ei ĩdidit, qui & tribꝰ duas habuit in Iſrael, quũ tñ fratres eius ſinguli ſingulas tantũ haberẽt. Inſuper vxor Manuę & ipſa diu ſteri-
Iudic. 13. lis tandẽ diuinitꝰ per angelũ cognouit filiũ ſe pariturã, Sanſonẽ ſcilicet, qui & ipſe figurã Chriſti geſſit. ſicut enim ille nocte media ſurgẽs in ciuitate Gaza, ſuſtulit portas cũ poſtibus & ſeris, eaſq; deportauit ĩ verticẽ mõtis qui reſpicit cõtra Hebrõ: ita & Chriſtꝰ media nocte reſurgẽs, portas cõ-

fregit infernales. Eſtq; illud ibi notãdũ, quod angelus inhibuit matri Sanſonis, ne vel vinũ biberet vel immũdũ quid mãducaret, vel ſuper caput filii nouacula aſcẽderet, ſiqdem Nazaræ⁹ ex vtero futurus eſſet, quoniã vel hoc exẽplo patet, poſſe matres aliquid vouere ꝓ filiis ſuis, qui illud ſerua re tenẽtur quãtũ ad eos ꝑtinet. ſunt etiã ad hoc vrgẽdi, mo nẽdi & ſedulo inſtituẽdi liberi, q ſi parẽtẽ audire nolint, habet hæc excuſationẽ. Ita de Anna vxore Helchanæ legit, q̃ etiã multis ãnis fuerat ſterilis, & tñ fletũ precẽſq; eius exaudiẽs dñs, gratiã ei cõtulit tãtã, vt Samuelẽ ꝓphetã & iudicẽ populi Iſrael pareret. Nemo ergo dubitet, voluiſſe deũ tenerimã hãc ſãctiſſimãq; virginẽ Mariã voluiſſe ex Anna vetula naſci, quo em̃ mirabilior part⁹, eo fruct⁹ ſanctior eſt *Votum pro filiis.* *1. Reg. 1.*

2 Plures inuenimus in ſcriptura huius nominis mulieres quæ oẽs vt ſuo reſpõderẽt nomini, magnã diuinitus gratiã acceperũt. ſiquidẽ Hebręis gratiã ſonat, & plenũ gratiæ Prima eſt anna, de qua iã diximus, mater Samuelis, cuius oratio deo grata fuit, quãq; exaudiuit petẽtẽ prolẽ, ſic nãq; habet textus, Anna loquebatur in corde ſuo, & tantũ labia ili⁹ mouebãtur, vox aũt penit⁹ nõ audiebatur. Et tñ oratio nẽ ei⁹ audiuit de⁹, ipſaq; vocauit nomẽ filii Samuel, eo ꝙ a dño poſtulaſſet eũ. Altera Anna fuit vxor Raguelis, q Thobiæ fuerat anuũculus, ea quoq; multũ fuit pia, timens deũ, à quo & impetrauit vt dæmoniũ eiiceret à filia ſua Sara. ſiqdẽ iſtud maritos iã ſeptẽ occiderat, quib⁹ fuerat nupta corde cũ impuro. excluſerãt enim illi (vt dicebat angelus Raphael) deũ ex corde ſuo, tantũq; cupiebãt beluinã voluptatẽ explere ſicut equ⁹ & mul⁹. Atq; hinc ſucepta ſup eos poteſtate diabolus interfecerat. Tertia porro Anno fuit illi⁹ Thobiæ mater, eadẽq; vxor ſeuioris Thobiæ, qui iã moriturus, cõmiſit filio ſuo, Honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ eius. Memor enim eſſe debes, & quãta pericula paſſa ſit propter te in vtero ſuo. Annã hanc tãta gratia dignat⁹ eſt deus, vt marit⁹ eius à cæcitate liberaretur, vt fili⁹ ei⁹ pudicã illam Sarã duceret, videretq; filios filiorũ. Quarta Anna vidua illa fuit ĩ tẽplo, quæ neq; dieb⁹ noctib⁹ q; ſe cedebat à tẽplo, vnde & interfuit quãdo puer Ieſus in templũ præſentat⁹ eſt. Quãuis ergo quatuor illi mulieres ſanctæ fuerant, oẽs tamen eas vna hæc ſuperat Anna, nõ ſuæ tãtũ vitæ, verũetiam ſanctitate fructus, vt ſtatim dicetur. *1. Reg. 1.* *Thob. 1. 8* *Thob. 8.* *Thob. 6.* *Thob. 4.* *Luc. 2.*

*Maria Cleophę à patre dicta, alias Alphæi à marito. Iacobi & Ioſeph à filiis dicitur.*

| | | |
|---|---|---|
| Cleophas ſecundus, | ANNA, primus eius maritus Ioachim, | Salomas tertius. |
| Alphæus Maria maritus Cleophæ | MARIA coniunx Ioſeph | Maria Zebedæus ſalomæ maritus. |
| Iacobus minor, frater domini / Iudas Thadæus Lebbæus. / Simon Zelotes, | Ioſeph iuſtus, Actu. 1. / IESVS Meſſias Chriſtus. | Iacobus maior, / Ioannes Euangeli. |

Quoniam in Anna hac Mariæ matre,facile inuenias virtu tes illas omnes coniunctim,quas ſingulæ illæ habuerũt.Sic enim orationẽ eius & Ioachim exaudiuit deus,vt lõge nobiliorẽ fructũ protulerit quam Anna Samuelis,dum poſt lõgam ſterilitatẽ Mariã Christi matrem peperit, fructũ vtiq; poſt Chriſtũ in terra nobiliſſimũ.Ad hæc non illam tantũ gratiã habuit Anna,vt filia eius,ſicut Anna Raguelis cuſtodiretur à diabolo,verũ etiã ab omni inſultu diaboli,& peccatis & tentatione fuit immunis.Quod etiã Anna Thobiæ ex ſanitate mariti & nuptijs filij eſt lætificata,quid mirum, quum in huius Annæ nepote totus ſit mundus redẽptus,limbus cõfractus,diabolus ſuperatus,inſuper & filia illius deo deſponſata eſt altiſſimo? Magni autẽ facis quod Anna Phanuelis deũ laudauit,& teſtimoniũ dedit Chriſto? Quãto digni⁹ benedicere & laudare Anna hæc nominũ potuit,quod matrem dei peperit?ideoq; & nos clamamus ad illam,

Anna pia mater aue,cuius nomen eſt ſuaue, aue ſonat gratiam.
Aue Ieſſe radix floris,quę cæleſtis dat odoris,perennis fragrantiam,
Aue parens ſtellæ maris,quam tu nuptam contemplaris regis regum filio.
Tu quæ ſola meruiſti eſſe mater matris Chriſti,preces noſtras ſuſcipe.
Tu nos matri atque proli,regi ac reginæ poli commendare non deſine.

3 Quanuis autem in ſcriptura expreſſum nuſquam eſt,Annam Mariæ fuiſſe parentem,illud tamen conſtanter credit eccleſia eſt traditionibus ſeniorum iam inde à tẽporibus apoſtolorum,qui vtique non ignorarunt parentelam Mariæ,quæ illius mater fuerit quæque ſorores,licet earum frequens fiat in euangelio mentio.Sic contra vniuerſalem eccleſiæ fidem orti ſunt recens nonnulli,qui Annæ & apoſtolis honorem ſuũ admere conati ſunt.Vt autem hæc magis pateant lubet principio communem fidelium referre ſententiam,quam à ſenioribus accepimus,ita vt & ipſa Hierosolymitana tenet eccleſia.

## DE SANCTA ANNA.

ANna Stolonis & Emerentianæ filia ex Bethlehem deſpōſata eſt Ioachim à Nazareth, qui & vixerunt in coniugio ſecundū voluntatē & beneplacitū dei diuidētes bona ſua ex annuis poſſeſſionibus trifariam partem templo & miniſtris eius, aliā pauperibus peregrinis, ſibi & familiæ impendebāt tertiā. Vixerūt annis circiter 20. ſine ſobole, quāuis inde vouerint, ſi det eis deus ſobolē, eam ſe in cultu diuino educaturos. Quumq; in dedicatione templi Ioachim ſolitam oblationē faceret, reſpuit eam Iſachar pontifex, eo ꝙ ſterilis eſſet. vnde pudore affectus Ioachim, ad paſtores ſuos in paſcua conceſſit. & poſt aliquot dies apparuit ei angelus domini, conſolatus illū, quoniā orationē eius & eleemoſynā accepiſſet deus. inde vxorē ſuā ſibi pariturā virginem, quā vocare deberet Mariam. illam prædixit ab infantia deditam fore deo, & ab vtero matris plenā ſpiritu ſancto. In eius rei ſignū, inquit angelus, vxorem tuā habebis mox ingreſſurus obuiā Hieroſolymis iuxta portam auream. Idem denunciauerat angelus Annæ, vnde & ambo Hieroſolymā venerunt, mutuoq; contulerūt quæ vtriq; angelus loquutus eſſet. Ingreſſi tēplum, laudarūt dominū. & reuerſi ſunt domum, expectantes cōſummationē promiſſionis diuinæ. Impregnata igitur Anna, peperit Mariam, quo tempore doctores putant Ioachim virū fuiſſe annorū forte quadraginta quinque, Annā vero mulierem annorū 36. Non multo poſt mortuo Ioachim, alteri marito nupſit Anna non vtiq; ex laſciuia carnis, ſed ſpiritus ſancti inſtinctu, cui nomen Cleophas. Anna ergo ex iſto etiam concepit filiā, quā ſimili nomine cum priori Mariā vocauit, ea iam adulta, nupſit Alphæo. Quando autē placuit deo vt moreretur etiam Cleophas. adhuc tertiū maritū accepit Salomam, ex quo filiam conceptā, itidē prioris amore vocauit Mariam. quę deſponſata tandē eſt Zebedęo. Hinc ſancta proceſſit ſoboles. nati enim inde ſunt apoſtoli Ioannes & Iacobus maior ex illa vero Iacobus minor, Simō & Iudas Thaddæus. Cæterū ſoror Annæ Iſmeria, peperit Elizabeth matrem Ioānis Baptiſtæ. O ſtirpem nobilem, ô gentem ſanctam, ô arborem bonam, quæ tot bonos fructus protulit.

*Hier. de ortu Mariæ ad Chormatem.*

*Typus huius genealogiæ.*

Stolon, Emerentiana,
Ioachim,
Cleophas, Anna. Iſmeria, Apra,

Salomas,
Zacharias, Elizabeth, Eliud,

Maria Alphæus. Maria Ioſeph. Maria, Zebedæus.
Cleophæ. Salomæ

IESVS

Ioannes
Baptiſta.

Mar- Emin
tialis. Nemeti.
Seruatius.

Iacobus. Iudas Tha- Simon Ioſeph Iacobus Ioan.
minor. dæus Lebbæus. Zelotes iuſtus maior euang.

Aduerſus generalem hanc eccleſiæ obſeruationem quidam, quanuis ſtatim ſint conſopiti, erexerunt ſe, rati parũ honeſtum fuiſſe Annæ, vt ea ætate duos adhuc viros ſibi ſociari, eo maxime, quod ſine dubio filiæ ſuæ Mariæ ſanctitatem cognouit, contenta inde exiſtens ea vnica, nec vllã aliam ſobolem cõcupiſcens. Et quum nihil aperti habeat hic euangelium, temerario auſu præſumebant contra vniuerſam eccleſiam affirmare, Annã vnum tantum habuiſſe maritum, & filiam vnicam, Ioannem & Iacobum nõ fuiſſe conſobrinos Chriſti, & huiuſmodi alia multa, quæ parum tutũ

*Iacobus Stapulẽ. Ioannes. Egranus.* eſt palam facere puris Chriſtianorum mẽtibus. Quoniã repugnat hic error eccleſiæ, ipſiq; ſcripturæ, & patribus ſanctis, qui vno omnes cõſenſu per vniuerſum Chriſtianiſmũ ſemper tenuerũt hoc ita vt diximus, iam inde ab ipſa Chriſti aſcenſione vſque in hæc tẽpora Atque iis non obſtantibus, tres contradixerunt proteruæ, é quibus vnus eam gratiam habuit vt reuocari, regreſſus ad eccleſiam catholicam Id ita eſſe vti recẽſuimus, en ſcripturę teſtimoniũ & doctorum adducem' ſententias. Principio teſtatur illud Ioannes euangeliſta, qui quomodo neſcieri illud, quum & ipſe con-

*Ioan. 19.* ſobrin' Chriſti & Annæ nepos ex filia extiterit? is ſane ſic ſcripſit, Stabat iuxta crucẽ Ieſu mater eius, & ſoror matris eius Maria Cleophę, & Maria Magdalene. Ecce quod Maria ſororẽ habuit, quid eſt ergo quod ſomniãt iſti Annam vni

*Gloſſa.* cam tãtum habuiſſe filiam? ſiquidem & Gloſſa ibidẽ ſic habet, Et ſoror matris eius Maria Cleophæ: hæc, inquiẽs, erat Maria Iacobi, filia Cleophæ. Cõſentit & altera Gloſſa, ſup prologum Iacobi dicens pro inueſtigatione de quinq; Mariis, quas hagiographia, id eſt, ſanctorũ ſcriptura ſæpe commemorat notãdum, Tres fuerũt ſorores, Maria ſcilicet mater domini, & Maria mater Iacobi, vxor Alphæi, & Maria mater filiorum Zebedei. Multa etiam ſubinde habet de tribus Annæ maritis, & de generis tribus. quanuis nõnulli nouitij grammatici ea ſunt temeritate, vt proprio auſu hic in euangelio, vbi habetur Maria Cleophæ immutarint textum, conſtituentes Mariam vxorem Cleophæ. Quod vt falſum & erroneum eſt, ita ab illis peruerſe inuentum, non eo tantum quod nihil addere debebant euangelio, ſed ideo eti

*Hieron.* am, quia ex Hieronymo quem tantopere laudant, diſcere debuiſſent regulam, ex iis quæ ait contra Heluidium. Reſtat

cõcluſio, vt Maria iſta quæ Iacobi minoris ſcribitur manet, fuerit vxor Alphæi, & ſoror Mariæ matris domini. quã Mariã Cleophæ Ioãnes euangeliſta cognominat à patre vel à gentilitate familię, aut quacunq; cauſa ei nomẽ imponẽs Et inde nũc illud eſt quod conamur oſtendere, vt fratres appellẽtur filii marterteræ eius Mariæ, quæ eſt Maria Cleophæ, vxor Alphæi. Math. ca. 12. dicitur, Chriſto loquente ad turbas, ſtetiſſe foris matrem & fratres eius, cupientes loqui ſecum, vbi fratres, cognati proximi intelliguntur, qui cum eo conſobrini erãt. ita enim habet Gloſſa, fratres domini ſunt conſobrini eius, filii Mariæ marterteræ, quæ dicitur Maria Iacobi minoris idem teſtatur Gloſ. Marc. 3. & Luc. 8. Hieronymus quoque ſuper Matth. ait, Quidam fratres domini de alia vxore Ioſeph filios ſuſpicantur, ſequentes deliramenta apocryphorum, à quadam Eſcham muliercula cõtingentes. Nos autem ſicut in libro quem contra Heluidium ſcripſimus, continetur, fratres, domini non filios Ioſeph, ſed conſobrinos ſaluatoris filii Mariæ, liberos intelligimus matertерę domini, q̃ dicitur eſſe mater Iacobi minoris & Ioſeph & Iudæ, quos in alio loco euãgelii fratres domini legimus appellatos. Quod autem conſobrini etiam fratres dicantur, vniuerſa ſcriptura affirmat. Nam Marci ſexto dixerunt Iudæi ad eum in patria ſua, Vnde huic hæc omnia? nonne hic eſt faber, filius Marię, frater Iacobi & Ioſeph & Iudę & Simonis? nõne & ſorores eius hic nobiſcũ ſunt? dicit ibi Gloſſa, conſuetudine ſcripturæ conſobrinos fratres dici Chriſti Idem & Beda ſuper Marcum, & Auguſtinus ſentit q. vlt. de q. euang. Apud Iudęos etiam conſobrinos fratres dici ſolere, id inde probatur, quoniam non tantum proximi conſanguinei, aut fratrum aut ſororum filii, fratres dicãtur, verum etiam fratrem matris & ſororis filium, ſcriptura fratrẽ appellat, ſicut Laban & Iacob. Vt iam mirũ non ſit, fratres domini dici, omnes ex matre cõſobrinos, & quoſcunq; ex materno genere cognatos, ecce quã propinquos ex matre conſanguineos habuit Chriſtus. Matthæus enim refert aſtitiſſe illic plurimas mulieres, inter quas fuerit Maria Magdalene, Maria mater Iacobi & Ioſeph &c. & mater filiorũ Zebedæi, Ait ibi Gloſſa, Maria Iacobi, id eſt, ſoror matris domini. Hieronymus etiam ibidem. Videamus, inquit, quales comites habuerit dominus. Mariã Magdalenam, à qua eiecerat ſeptẽ

*Marc. 6* *Gloſſa.* *Beda.* *Auguſt.* *Ge. 28. 9*

*Mat. 17.* *Gloſſa.* *Hieron.*

dæmonia, & Mariam Iacobi & Ioſeph matrē, materteram ſuam & ſororem Mariæ matris ſuæ, & matrem filiorū Zebe dæi, quæ paulo ante regnum pro filiis poſtulauerat. Et eam quoque cognatam fuiſſe antequam probem, audiendus eſt Chryſoſtomus, quia ſic ait ſuper Matthæum, Audacē fece-
*Mat. 20.* rat eam ad petendum naturæ affectus, quo verbo quid ille aliud voluit, niſi & ipſam fuiſſe Chriſti cognatā, quæ paulo confidentius ad ipſum acceſſerat peritura? (Sunt illa Chryſoſtomi verba ex opere imperfecto, & citātur à S. Thoma, quia in opere quod nos habemus in manibus, Trapezuntio
*Ioan. 2.* interprete, illa non habentur.) Ioannes etiam ſic inquit,
*Gloſſ.* Deſcendit Capharnaū ipſe & mater eius, & fratres eius &
*Trac. 10* diſcipuli eius. Vbi Gloſſa dicit, fratres eius, cognati ſcilicet. magis enim fratres erant quā diſcipuli, qui fratres nō erant. Auguſtinus ibidem, Ecce, inquit, habet matrē, habet fratres, habet & diſcipulos. Inde fratres, vnde & matrem, vnde fratres. Cognati Mariæ, id eſt, nepotes, filii ſcilicet & ſororis ſuæ. Infra, lege ſcripturam, & inuenies quia fratres dicūtur, auunculus & ſororis filius qua regula cognita, inuenies omnes cōſanguineos Mariæ, fratres eſſe Chriſti. Ecce quomodo ex Auguſtino patet, cognationem à Maria prouenire, & non Ioſeph, ſicut iſti comminiſcuntur. Simile dicit Auguſt.
*Ioan. 7.* inde ſuper illud verbū Ioannis fratres eius loquuti ſunt ad
*Tra. 28.* dominum. Fratres, inquit ille, eius accipite, ſicut noſtis, non
*Act. 1.* enim nouū eſt quod auditis. Conſanguinei virginis Mariæ, fratres domini dicebantur. In Actis quoque apoſtoli numerātur ex nomine, in iis Iacobus Alphæi, & Iudas Iacobi ex-
*Gloſſ.* primuntur. ibi de Iacobo Alphæi dicit Gloſſa, hic frater domini eſt, quia Maria matertera eius, quę dicitur Maria Cleophę à patre ſiue familia. Idipſum de Maria ſorore Marię matris domini, & filia Cleophæ, ſimulq; Alphæi vxore, multis
*Beda.* in locis affirmat Beda, puta Marci 16. Lucę 6. & ſuper Act. primum. Vbi concludit contra errorem quendam de tribus Iacobis, Iacobum hunc Alphæi filium, epiſcopū fuiſſe Hieroſolymitanum, dictum fratrem domini, eo quod conſobrinus eius fuerit. Illam Ioannes Mariam Cleophæ vocat, à patre ſiue familia. Et quum ait textus, Iudas Iacobi, intelligit Beda, fratrē Iacobi. ſic enim quatuor illi fratres nomi-
*Eraſmus* nibus ſuis exprimuntur Marci ſexto? eſtq; ridiculum quod quidā recēs iam textū hunc corrupit, ſubſtituēs Iudā filium

Iacobi,℘ nullis vnquã ſeculis eſt auditũ. ſed doctores oẽs *Luc.6.*
hic in euangelio Lucæ,quũ dicitur Iudas Iacobi, intelligũt
fratrẽ Iacobi fuiſſe eũ.Si modo interrogaſſet ille grãmati-
cus Iudam ipſum,qua cognatione ſibi cõiunct⁹ fuiſſet Iaco
bus,cognouiſſet hoc vtiq; ex eo,qui ſic de ſeipſo ſcribit Iu- *Iudæ.*
das ſeruus Ieſu Chriſti,frater autẽ Iacobi ſicut idẽ teſtatur *Galat. 1.*
& Hieronymus ibidẽ in prologo.Paul⁹ ad Galathas refert
ſe Hieroſolymis neminẽ apoſtolorũ vidiſſe niſi Iacobũ fra-
trem domini. Vbi Gloſſa ſic ait,Solet quæri quare Iacobus *Gloſſa.*
minor,frater domini dicatur.& dicunt nonnulli quod ideo
frater domini dict⁹ ſit,qa fuit filius Ioſeph de alia vxore,
qui pater domini putabatur.ſed hoc nõ eſt ratũ,quũ Ioſeph
virgo eſſe credatur.Sciendum itaq; quod Anna tres habue-
rit maritos & filias,Maria quoq; filia Annæ & Cleophæ,fi-
lios peperit quatuor ex Alphęo,Iacobum,Iudam,Simonem
& Ioſeph.Iacobus ergo frater domini dictus eſt ſecundum
quoſdam,quia filius materteræ ei⁹ erat, vel ꝓpter ſanctita
tis ſimilitudinem.

Sed nos iam ad extremum audiamus ſanctum epiſcopũ &
martyrem Ignatium,is epiſtolam ſcriptã reliquit ad ſanctũ
Ioannem euangeliſtam,in hæc verba,Ioãni ſancto ſeniori,
Ignatius & qui cũ eo ſunt fratres.Si tua abſentia protenda *Ignatius*
tur,multos de noſtris deſtituet.ꝓpterea venire,quia credi-
m⁹ expedire.ſunt & hic multæ de noſtris mulierib⁹,Mariã
Ieſu videre cupientes,& quotidie nobis volentes diſcurre
re,vt eam contingant & tractent eius vbera,quæ dominum
Ieſum aluerunt,& quædam ſecretiora eius percõtentur. Et
inde,Ipſam enim Salome,quam diligit filia Annæ,Hieroſo
lymis quinq; menſibus apud eam cõmorans,& quidã alij no
ti,referunt omnium gratiarum abundam & omnium virtu
tum fœcundam.En hic teſtimonium tibi certum.vnde con-
ſtat Salomen fuiſſe filiam Annæ. Quum itaq; eccleſia hæc
ita cõmemoret,& decimoquinto die Maij feſtũ recolat dua
rum Mariæ ſororum, & filiarũ Annæ , nullus Chriſtianus
hinc recidat,nouisq; & inconſtantibus doctrinis fidem præ
beat aduerſus eccleſiam.Quoniam ſic beat⁹ Hieronym⁹ e-
tiã ordinauit in martyrologio.Proinde & vos in Chriſto di
lectiſſimi admonitos volo diligẽter,vt piam matrem Annã
colatis & imploretis.quãdoquidẽ enim Maria virgo mater
Chriſti,filia eſt Annę hui⁹ & reliquę duæ itidẽ filiæ,Chriſt⁹

NNN ij

vero nepos eius eſt pariter & apoſtoli illi quinq; vna cũ Ioſeph iuſto, non poteſt nõ ſtirps hæc eſſe ſanctiſſima, radixq; omni veneratiõe digniſſima. Aut poterit ne Maria quicquam ſuæ matri negare? Quo etiã modo queat nepos Chriſtus auiæ ſuæ petitionem aliquã recuſare? implorate igitur ſanctam Annam, illius tutelæ vos committite, quatenus & ipſa cum filiabus & nepotibus ſuis interſedat pro vobis apud dominum deum, ipſeq́ue omnibus nobis gratiam in præſenti & in futuro vitam concedat æternam &c. Amen.

## IN DIE SANCTI LAVrentii Martyris, Euange. Ioannis. xij.

*Mat. 10. & 16. Mar. 8. Luc. 17.*

*IN illo tempore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui amat animam ſuam, perdet eam. Et qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodiet eam. Si quis mihi miniſtrat, ſequatur me: & vbi ſum ego, illic & miniſter meus erit. Si quis mihi miniſtrauerit, honorificabit eum pater meus qui eſt in cælis.*

## HOMILIA PRIOR.

QVis dubitat verba euangelij hui⁹ Chriſtũ de ſeipſo eſſe loquutum? ipſe enim & mundiſſimũ & perfectiſſimum eſt fruméti tritici granum, quod mortuum attulit fructũ quamplurimũ, eo quod mors Chriſti in multo perfectius operata eſt, quã mortalis illa vita Chriſti hac carne: quod vel hinc liquet, quia Petrus duobus ſermonibus plures homines conuertit ad Chriſtum, quem Chriſtus ipſe in omni vita. neque tamen illud Petro tribuendũ eſt, ſed Chiſto acceptum ferendum, qui poſt aſcenſionem ſuam tantam gratiam contulit Petro. Chriſtus ergo granum tritici verum fuit & integerrimum, cui ſeipſum hic cõfer,

*Act. 2. & 4.*

vt huiuſmodi ſimilitudine oſtenderet modū ſuæ glorifica tionis,mortem conſequuturæ,quę iam imminebat,ſiquidē hoc loquutus eſt dominus in die palmarū.quum iam ingreſ ſus eſſet Hieroſolymis in templum,& ideo quum dominus ſeipſum grano frumenti comparauerit.eccleſia morem hūc ſancte obſeruat,ne farina alia ad ſacramentum altaris vta tur,niſi ex tritico & ſpelta Recte autem ſe Chriſtus compa rauit tritico,non paleis: quoniam ille cibum homini, hæ brutis & pecudib⁹ alimēta præbēt:iuxta illud quod Rebec ca interrogata à ſeruo Abrahæ,a d loc⁹ ſupereſſet ſeruādis camelis,reſpōdit,Palearum plurimum eſt apud nos. Paleæ porro quū ſint vacuę & inanes,multum ſtrepunt. ſic quoq; in pompa ſeculari plurimi ſunt,qui inani faſtu tumēt, nec quicquam proficiūt.neque aliud merentur,niſi paleis infar ciantur de ait Eſaias ſic ait, Leo quaſi bos comedet paleas, per leonem intelligēs ſuperbos.Quomodo autem peccato res omnes nil aliud quam inanes & vacuas comedat paleas facile eſt videre.aut qd comebit luxurioſus?paleas nimirū? breuis vaniſſimæq́. voluptatis, Quæ paleæ ſunt inanes & res trāſitoria,inſuper quid māducat ſuperbus? paleas ambi tionis & arrogātię cū magno faſtu & inani gloria, q̀, itidē res vana eſt,atq; vt ait Sapiēs vanitas vanitatū.Quid vero inuidus & iratus comedūt niſi paleas inuidentiæ,doloris & vindictę?Atq; ſimiliter de oibus peccatoribus iudicari po teſt,qui velut vno omnes ore pleniſq; buccis paleas deuo rant vanitates peccatorum.Vnde quid ſequatur aliud,niſi igne eos comburi inextinguibili? Piorū autem Chriſtia norū cibus eſt granum tritici, venerabile ſcilicet corporis Chriſti,ſacramentū,viaticum eorū, quo adiuuentur & con firmentur in vitam æternā Solus enim Chriſtus perfectus eſt animæ cib⁹:iuxta illud Zachariæ, Quid bonū eius eſt & quid pulchrū eius,niſi frumentū electorum, & vinum ger minans virgines?Frumentū ſacramenti,electorum eſt:& vi num ſanguinis Chriſti,virginalem caſtūq́, reddit hominis animum. Etſi ergo Chriſtus verū ſit granū, attamen & mar tyres grana ſunt frumenti illius,quia Chriſtū ſequuti ſunt in mortē vſq; per ſupplicia multa,ideoq; & euangeliū hoc de S.Laurētio & aliis martyrib⁹ legi ſolet pro ita ſancto Vin cētio,Polycarpo,Lamberto,qui & ipſi grana frumenti fue rūt,quādo per paſſionē cōſummati mortuiq; ſunt propter

*Gene.34.* *Eſa.11.* *Luce 3.* *Zach.9.* *Tritici.* *Tritici.*

fidem. tunc enim fructus plurimos attulerunt. Sed illis omiſſis, nos euangeliū hoc interpretemur iuxta præcipuum ſenſum de Chriſto domino, deinde aliquid de grano frumenti

*Tritici.* aliquid dicamus de glorioſo martyre Laurentio. 2 Vt autem magis pateant hæc verba euangelij, conuenit rationē prius aſſignare, quur ſimilitudinem hanc propoſuerit dominus. ait enim euangeliſta veniſſe ex gentibus nonnullos ad Philippum, cupientes dominum videre. quod ille quū dixiſſet Andreæ, ambo deinceps retulerunt Chriſto, qui reſpondit eis, Venit hora vt clarificetur fili' hominis, Magnū hoc eſt reuera, & plurimū admirādū, atteſtāte Auguſtino, quod

*Tract. 51. ſuper Ioannem.* Iudæi Chriſtū cupiunt occidere, Gentiles videre. Quid autem nomine clarificationis intellexit domin'? putāt doctores Chriſtum hic cognouiſſe gentium multitudinē, quę vētura erat ad fidē. Eiusq; adeo rei admonebant ipſum gētes

*Iſa. 49.* dum cupiebant eum videre, iamiam moriturum. poſt quam mortem prædicatio euangelij etiam gentibus offerri debet, & clarificari tunc ipſum per vniuerſum mūdum, ſicut ei ꝓmiſerat deus pater, dicens, Dedi te in lucem gentium, vt ſis ſalus mea vſque ad extremum terræ. Auguſtinus hunc ſen-

*Auguſt.* ſum elicit, Venit hora vt clarificer, quia iam imminet tempus mortis meæ, poſtquam clarificabor in reſurrectione & aſcenſione mea, tunc enim ad me venient gentes per fidē rectam, quæ figurantur & ſignificantur per hos, qui hic ex gentibus me cupiunt videre, ſicut Dauid inquit, Exaltare

*Psal. 56.* ſuper cælos deus, & ſuper terram gloria tua. Exaltationem in cælis oportebat præcedere in hoc, vt deinde ſequeretur gloria in terra, & adhuc exaltationem illam in cælis oportuit præcedere humilitatē paſſionis. Chryſoſtomus & Theo

*Chryſo. Theop. Mat. 10.* phylactus ſic inferūt, Quia antea prohibuerat apoſtolis dominus, in vias gentium ne abirent, neque in ciuitates Samaritanorū, quare offendiculum voluit ille vitari: quia autem iſtud nihil profecit in Iudæis, ita vt gētes iam ad me veniāt nondum vocatæ, quando ego ad eos venire nondum volui ecce nunc tempus adeſt vt clarificer, hoc eſt, patiar. paſſio enim Chriſti gloria eius eſt, in qua etiam nos gloriamur, dicēte Paulo, Oportet nos gloriari in cruce domini noſtri Ie

*Galat. 6.* ſu Chriſti. Tunc ergo quando ſic filius hominis morietur, fides gētiū multiplicabitur, diſſoluta omni inhibitione prędicandi gentibus. Quarū fides quod in hunc modum creſcere

deberet,exemplo grani frumenti probatur ſicut enim illud in terram proiectum & in ea corruptum,multum affert fructum,ita & Chriſtus mortuus pluſquam dici poſsit fructum attulit fidei gentium. Omitto hic breuitatis ſtudio dicere de frumenti huius proprietate, & quur tritico præcipue ſe compararit Chriſtus,&magis quam cuiquam alij frumento. ſiquidem triticum reliqua frumēti genera excederit vt aurum metalla cætera.Ad hæc,triticū ex omnibus aliis magis nutrit,reficit,cōfortat,vireſque reſtaurat,vt perhibent medici.colore rubeum eſt, in ſubſtantia cæteris mundius eſt, purius, dulcius. ob quæ & cuiuſmodi alia plura dominus ſe grano tritici maluit comparare.(facillimum eſt currere per ſymbola.vide ſupra parte 1.de euchariſtia, & applica ſymbolice has proprietates,atq; ſic habebis bonū ſermonem.)

3 Niſi granum frumenti mortuū fuerit,ipſum ſolum manet.Solus Chriſtus mortuus eſt & reſurrexit cum multis,ſolus in terram proiectus eſt, ſolus autē non permanſit,ſiquidem patres cum eo limbū ſunt egreſsi,monumenta quoq; aperta ſunt,multaq; corpora ſanctorū qui dormierant,reſurrexerunt. Auguſt.inſiſtens cæcitati Iudæorū, ait,Chriſtum mortuum eſſe in cordibus Iudæorū per infidelitatem,reſurrexiſſe autem in fide Gentiū: quoniam ille mortuus fructū attulit ſibi quoq; ipſi, dum glorificatus inde eſt in corpore & anima:fructum attulit & apoſtolis, qui virtutē acceperūt ſpiritus ſancti,& mundo vniuerſo & omnibus qui crediderunt in illū,ſicq; pro omnibus hominibus mortuus eſt Chriſtus,ne ſolus eſſet immortalis. Et in hoc exemplū nobis tradidit,quomodo & nos emoriamur,vt fructū afferam* copioſum.ſiquidē hoc ſenſu Paulus ſimilitudinem hāc ad nos retulit,vt Chriſtus de ſe loquutus eſt,Inſipiens tu,inquit ille, quod ſeminas nō viuificatur,niſi prius moriatur.Et quod ſeminas,non corpus quod futurū eſt ſeminas,ſed nudū granū, vt puta tritici aut alicuius cæterorū:deus autē dat illi corpus ſicut voluit,& vnicuiq; ſeminū proprium corpus. Ecce quomodo Paulus vult hominis ſepulturā ſeminationē eſſe, & reſurrectionē eius eſſe viuificationē,quia granum ita nudum ſeminatur,& tamen ſuccreſcit in culmū,ſpicam & ariſtam,quibus non ſecus atque habitu commode veſtitur. ſicque pro vno grano ſeminato,multa naſcuntur in ariſta. Ad eundem modū quum ſolum emoritur corpus,nec ſolum ta-

*Mat.* 26

*Auguſt.*

mẽ neque nudum illud reſurget,ſed dotibus donatum,qui ſic fieri oportet,vt corpus hoc mortale induat immortalitatẽ,& corruptibile hoc incorruptibilitatẽ. Quanuis ergo nõ
1.*Cor*.16 diuerſa propoſito noſtro eſt ſimilitudo Pauli,nos tamen ad Chriſtum reuertamur,qui granum frumẽti verum eſt,morteque ſua plurimum attulit fructum,quem communiter in paſsione explicare ſolemus. Vide Landulphũ de vita Chriſti, Quod autem non de ſe tantũ loquutus ſit hic dominus, ſed de iis etiam qui ſublata cruce Chriſtum ſequuntur,nam & illi fructum multum afferent,licet hic temporaliter moriantur,& pereãt,hic iam cõfirmare eos conatur ad ſubeundum martyrium,ad contemptum mortis,quia granum frumenti mortuum,fructum multum affert: ſi nõ moriatur,perit tamen & nihil fructus producit,quod ex ſequentibus patet, Qui odit animam ſuam,perdet eam. Quid hoc aliud eſt, niſi quod dicit ad martyres, Ne vobis vita veſtra ſit charior me,quia quiſquis adeo diliget animã ſuam vt me abneget, iam animam quoque ſuam perdidit, ſed imitandus eſt hic Chriſtus,qui mori voluit vt fructum multum afferret. At-
*Auguſt*. que hic communis eſt intellectus,à litera non alienus. Qui amat (inquit Auguſtinus) animam ſuam in hac vita, perdet in æterna. Noli amare,ne perdas. Amat autẽ animam ſuam in hac vita,qui ſequitur deſiderium animæ,in nullo volens defraudare genium. Huiuſmodi delicatuli martyres qui auerſantur quicquid amarum videtur, perdunt animã ſuam. Et ſic Sapiens ait,Si præſtes animæ tuæ concupiſcentias e-
*Eccle*. 18. ius,faciet te in gaudium inimicis tuis. Hinc gaudiũ eſt diabolis dum homines pro ſua quiſque voluptate & concupiſcentia viuunt,dum nemo continet, nemo frenum imponit deſideriis carnis,nemo orat,nemo ieiunat, nemo templum inuiſit,nemo miſſæ ſacrificium,nemo verbum dei audit,nemo confitetur,matutinas preces nemo frequentat,nec quicquam ſibi temperat. Omnes iſti cui in hac vita parcunt,id amittunt in vita futura perpetuum, quia qui amat animam ſuam,perdet eam.

4 Qui autem odit animam ſuam in hoc mundo,in vitam
*Auguſt*. æternam cuſtodit eam,vbi dicit Auguſtinus, Magna & mira ſententia, quomodo ſit hominis in animam ſuam amor vt pereat,odium ne pereat. Si male amaueris,tunc odiſti ſi bene oderis, tunc amaſti. fœlices qui oderunt cuſtodien-

do,ne perdat amando, Atque hæc veteris hominis mortificatio.eſt hic iſtius Adæ interitus,& ſic quicunque nõ facit quod caro blanditur,quod voluptas ſuadet,ſed ipſe animã ſuam defraudat,hic ſeruabit eam,iuxta illud Pauli,Curam carnis ne feceritis in deſideriis. Theophylactus textũ hũc excutiens,ſic ait,Quia videtur crudele præceptũ & graue mitigat illud per hocquod adiicit,In mũdo hoc Nõ enim, inquit in immenſum tempus iubeo odio haberi animã,ſed in hoc trãſitorio mũdo auerſare eam,quæ tibi tam abſurda imperat,dum concupiſcentiæ malæ aſcendunt cõtra rationem,dũ caro concupiſcit aduerſus ſpiritum , & ſpiritus aduerſus carnem,Promittit quoque dominus vberem mercedem,quia in vitã æternam cuſtodit animam ſuam.Id omne eo facit,quod iam imminebat paſſionis ſuæ tẽpus, ideo que & apoſtolos docet contemptũ paſſionis,ſuppliciorum omnium,ipſiuſque adeo mortis,non ſic tamen , vt ideo aliquis animam ſuam odio proſequatur , quaſi occiſurus ſeipſum & ſibi vim illaturus, ſicut hic ad longum proſequitur Auguſtinus. Pulchrũ eſt etiam quod hic docemur,emoriendum potius eſſe homini,quam vt peccatũ mortale committat,quia qui amat animam ſuam,perdet eam. Rom.13. Theop. Galat.5.

Vt autem magis animaret diſcipulos,ipſoſque alacriores redderet & intrepidos ad ſubeũdam mortem, ſeſe inexemplũ proponit,dicens,Qui mihi miniſtrat , me ſequatur. quaſi dicere vellet,Me videte,& meo exẽplo diſcite temporalis mortis contemptũ.eſtote tam parati voluntariam ſubire mortem,quam ego ſum . Ecce quomodo ego vt granũ frumenti emorior,ecce quo pacto animam vitamque meã odio ſim habiturus,ſequimini igitur me.Sic ſic ĩ euãgelio vndique monuit ſuos dominus,vt ſe ſequantur, Matthæus, octauo,Lucæ nono,Matthæus, decimoſexto ait , Qui vult venire poſt me abneget ſemetipſum,& tollat crucem ſuã, & ſequatur me. Petrus quoque in eundem ſenſum inquit, Chriſtus paſſus eſt pro nobis,vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius.diſcãt hic miniſtri Chriſti Chriſtum ſequi & veſtigia eius, non proprias vias comminiſci, & ſecundum eas ambulare. 1.Pet.2.

Dicas autem,Et ſi diligam deum,animam vero meam odio habeam,quid inde mihi erit præmij? fructũ hic duplicem eius rei oſtẽdit dominus:alterũ , quia ille qui ſequitur

dominum,cum eo etiam erit in numero illorũ de quibus
*Luc. 12.* Lucas ait,quia præcinget ſe,& faciet illos diſcũbere,& trã ſiens miniſtrabit illis.ait ergo, Vbi ego ſum,illic erit & mi niſter meus.Vbi autẽ Chriſtus eſt?nonne in cælo?Ecce pro
*August.* miſſionem nobis à deo datam,quod etiam nos peruenimus in cælum,& cũ Chriſto erimus. Fructus alter eſt, quod pa ter ſequentes Chriſtum honorabit,quæ dignitas immenſa eſt.Quem enim maiorẽ honorem accipere poterit, adopta tus,quam vt ſit vbi eſt vnicus,nõ æqualis factus diuinitati, ſed conſocius æternitati.Quando igitur dominus ipſe ſan ctos honorat,quid eſt quod neochriſtiani honorem illis de bitum ſubtrahunt,ipſoque inſuper contemnunt? Quæras, quur dixerit dominus,Honorificabit eũ pater meus,& nõ
*Theop.* potius,Ego honorificabo eum. Reſpõdet Theophylactus, voluiſſe eum per hoc commendare,quod verus filius ſit.pa ter enim honore proſequeretur talem vt miniſtrũ veri filii Prætetea hoc docet,quod nõ ſit contrarius deo,deus enim
*Chryſo.* & pater nõ cohoneſtaret eum qui ſibi aduerſaretur.Chry-ſoſtomus ibidem monet,& ait,Quare non dixit ego? qm̃ nondũ debitam vendicarat auctoritatem vt pater.qui enim
*Augu.* nondum reſurrecturum ipſum ſciebant quomodo poterãt tantam de eo opinionem cõcipere?Auguſtinus ad longum explicat,quid ſit miniſtrare Chriſto,ſiquidem non tantum miniſtri eccleſiæ,miniſtri ſunt Chriſti,vt epiſcopi, preſby teri & monaci,ſed & iuuenes,virgines, ſenes cum iunio-ribus,coniuges,matres & patres familias inſeruierũt deo, ſequuti ſunt Chriſtũ,odientes animam ſuam vſque in mor tem,martyriũ & ſupplicia tyrannorũ omnia ſuſtinuerunt ideoque iam cũ Chriſto regnant,atque à deo patre qui eos
*Apo. 3.* honorificauit,coronas precioſas acceperunt fœlicitatis æ-ternæ.Ita dominus per Ioannẽ promiſit,Qui vicerit, dabo ei ſedere mecũ in throno meo,ſicut & ego vici,& concedi cũ patre meo in throno eius,De quolibet igitur iam ſancto dicere poteſt eccleſia, Honorificauit eum in laboribus,& impleuit labores illius.Oremus dominum.

## POSTERIOR HOMILIA.

Fidelis ſane & præclarus Chriſti miniſter fuit ſan-ctus Laurentius,martyr precioſus, qui quia domi-num ſequutus eſt ſedulo,ideo iam cum Chriſto re-

gnat in æterna patria,atq; à deo patre honoratur. Hic quo que granum frumẽti verũ fuit,quod mortuum,attulit fructum multum.fuit enim ille Hiſpanus,& à pontifice Sixto Leuita ordinat⁹ eſt eccleſiæ Romanæ.Pontius autem mar tyr ad Chriſtũ conuerterat Philippum imperatorem,quem tyrannus Decius interfecit,filiuſq; illius Philippus iunior Decii ſęuitiam veritus Romã aufugit,& patris ſui theſau rum tradidit põtifici Sixto,qui ipſe à Decio captus atque occiſus fuit.Iam autem antea commiſerat Sixtus Laurẽtio theſaurũ pauperibus erogare. Quumque diceretur Sixtus ad vltimi ſupplicii locũ,inclamauit poſt eum ſanctus Lau rentius,Quo progrederis ſine filio pater,quo ſacerdos ſan cte ſine miniſtro properas,Iam ego theſauros quos commi ſiſti mihi pauperibus diſtribui. Audientes hæc ſerui Decii, Laurentiũ quoque apprehenderũt,& duxerunt ad Decium,qui theſauros ſtatim Philippi ab eo exigebat. Vbi Leo in hodierna homimilia ſic ait,Quũ furor Gentiliũ poteſta tem in electiſſima quæque Chriſti mẽbra ſæuiret,ac præci pue eos qui ordinis eſſent ſacerdotalis impeteret,in Leuitã Laurentiũ,qui non ſolũ in miniſterio ſacramentorũ,ſed etiam diſpenſatione eccleſiaſticæ ſubſtãtiæ præminebat,im pius perſequutor efferbuit,duplicẽ ſibi prædã de vnius viri cõpreſſionẽ promittens,quem ſi feciſſet ſacræ pecuniæ traditorẽ,faceret etiam veræ religionis exortem. Armatur itaque gemina face homo pecunię cupidus & veritatis ini micus auaritia,vt rapiat aurũ:impietate,vt auferat Chriſtũ poſtulat ſibi ab immaculato ſacrarii præſide opes eccleſia ſticas,quibus auidiſſimus inhiabat. Quum ergo nihil coram tyranno confiteri volebat Laurentius de theſauro, commendauit eum præfecto Valeriano,ſimul commitens tormẽtis illud ab ipſo extorqueri,Valerianus eũ rurſus tra didit cẽturioni ſuo Hippolito,vbi ille Lucillo cæco viſum reſtituit.quo facto moti plurimi ad eum currerunt cæci, quos omnes curauit Laurẽtius,& inde Hippolytus baptiza tus eſt,qui quũ Laurentium Valeriano reſtituere deberet, ꝓmiſit Laurẽtius ſe in biduo de theſauris reſponſurũ, quo tẽporis ſpatio Laurentius pauperes omnes cæcos, claudos & debiles cõgregauit vndiq; eos in palatio Saluſtii Decio & Valerião pręſentauit,dicẽs,Quid tu venenũ glorię extol

*Leo.*

Ambroſius in hodierna homilia ſic ait, Fratres, beat⁹ Laurētius nō cita vel ſimplici paſſione perimitur. namq; gladio percutitur, ſemel moritur. hic autē longa & multiplici pœna cruciatur, vt mors differatur, & non deſit ad ſupplicium, deſit ad finē. Decius quadā nocte Laurentiū ſibi præcepit afferri in balneum Olympiadis (fuerūt autem Romanorum balnea, magnifica admodū palatia, cuiuſmodi ſunt Germanorū arces ſiue caſtra, q̃ in Diocletiani balneo ſatis apparet, in eo enim decē milia Chriſtianorum laborauerūt.) Hippolytus, qui iam Chriſtianus erat, & cū familia tota baptiſmū ſuſceperat, volebat pro Laurētio ſtare, Chriſtūque palam confiteri, ſed eum iuſſit Laurentius rē tacito ſecum conſeruare, Chriſtumq; in corde ſuo fouere, donec & ipſe à domino vocaretur. Decius porro iam furore correptus, Laurentio os lapidibus contundi fecit, qui tantum ſubriſit, vnde grauius excāduit ille, iuſſitq; afferri lectū ferreū inſtar craticulæ cōtextū. in eum repoſitus eſt Laurentius nudus, ſubiectis ſibi prunis ardentibus. & miniſtri corpus Laurentij furcis cōprimentes, ſuper ferrū candens, ſubinde nouos ſubminiſtrabant carbones. Vbi Laurētius tyrāno dixit, Prunæ illæ quanuis ardētes, mihi tamen refrigerium præbēt, tibi autem æterna tormenta parabunt. Valerianus Laurentium ſubmonuit, vt deos inuocaret. ſed ille conſtantiſſime perſeuerans, dixit ad Deciū, Cōuerte pacem corporis ſatis aſſatam iugiter, latus hoc coctū eſt. deuora & experimētū cape. ſit crudū an aſſum ſuauius. Cœpit hic agere gratias deo, & in hoc nidore tanto tamq; vaſto incendio ſpiritum tradidit, anno ſal. ducenteſimo ſexageſimo ſexto, die decimo Auguſti. de hoc ſupplicio ſic ait Leo, Vbi prima ſupplicia nihil obtinet, vehementoria ſuccedunt. laceros artus & multa verberū ſectiōe cōciſos, ſubiecto præcepit igne torreri, vt per cratem ferream quæ iam de feruore cōtinuo vim de ſe haberet, vrendi, conuerſorum alteratione mēbrorum fieret cruciatus vehementior & pœna productior. Nihil obtines, nihil proficis ſæua crudelitas. ſubtrahit tormentis tuis materia mortalis. Et Laurentio in cœlos abeunte, tu deficis flāmis tuis ſuperare charitatē Chriſti flāma non potuit, & ſegnior fit ignis qui foris viſſit, quam qui int⁹ accenditur. Ignis hic ille fuit, de quo dixit domin⁹, miſiſſe ſe illū in terram, vt ſuccēdatur & ardeat. Hoc igne ſuccenſi fuerūt

*Ambroſ. ſerm. 72.*

*Prudentius in paſſione S. Laurentij.*

*Ambroſ.*

*Luc. 14.*

illi duo discipuli,quando dixerunt, Ardens erat cor noſtrũ in via,quũ aperiret nobis dominus ſcripturas.Eodẽ ardebat hic Laurentius,quo agẽte non ſenſit ipſe flammas ignis externi.quantũ enim in eo ſuccenſus fuit ardor fidei,tantum

*Ambroſ.* extinguebatur viciſſim flãma tormẽti.Cęterũ de ſancti Laurentij ſupplicio inqnit Ambroſius in loco ſupra citato,Dicitur ab illo ſæuiſſimo perſecutore hęc ei conſtituta pœna, vt ardentium expoſita mole carbonum,inſuper eum ferrea crate diſtentũ lenta flãma combureret,vt nõ tam inflãmando cito interimeret hominẽ quam diu exurendo torqueret. ita quum vnũ latus exuſtum proſequutor cerneret,in aliud

*Dan.3.* latus ignibus abiiceret exurendum. Ait tormẽtũ hoc grauius fuiſſe,quam iſtud triũ puerorũ in camino ignis.Laurentius exuſto latere vtroq;,cõuerſus eſt in tergũ, vbi cremati

*Pſal.132.* ſunt renes eius,vt impleretur in eo ꝓphetia Dauidica,Proba me domine & tenta me,vre renes meos & cor meum. Vbi geminũ petit ignẽ,externũ alterum,alterũ ignem Chri

*Leo.* ſti qui cor inflãmet. Ad extremũ audite & accipite pulcherrimam cõcluſionem,quã hic Leo magnus ponit,& ait, Gaudeam' dilectiſſimi gaudio ſpirituali, & de fœliciſſimo inclyti viri fine gloriemur in domino.q eſt mirabilis in ſanctis ſuis,in quibus nobis & præſidium cõſtituit & exẽplũ. atque ita per vniuerſum mudũ clarificauit gloriã ſuam,vt á ſolis ortu vſque ad occaſum leuiticorum luminum coruſcãte fulgore quam clarificata eſt Hieroſolyma Stephano,tam illuſtris fieret Roma Laurentio. Cuius oratu & patrocinio adiuuari nos ſine ceſſatione confidimus,vt quia omnes(ſicut Apoſtolus ait)quicuuque in Chriſto pie volunt viuere, perſequutionẽ patiuntur,corroboremur ſpiritu charitatis, & ad ſuperandas omnes tẽtationes conſtãtia fidei & perſeuerantia muniamur,per dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtũ,viuentem & regnantẽ cũ patre & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorum.Ecce quãta ſit neochriſtianorũ vęſania,quod ſanctum Laurẽtiũ è ſanctorum catalogo eiecerũt, in iis etiam locis vbi antea fuerat patronus:ſed illũ tamen in arca & fiſco diligẽter cuſtodiũt,feris etiam aliquot cõcluſum. Quondam cõciliis tanti licebat & epiſcopis inſtituere feſta,nũc eam ſibi poteſtatẽ textores,cerdones & caupones vẽdicãt.

*Ambroſ.* Paſſus autẽ eſt S.Laurẽti' anno domini, 256.& ſtatim temporibus S.Ambroſij qui non centum annis poſtea vixit,plu

rimũ venerationis habuit S. Laurentius Mediolani: ſicut ĩ eius feſto B. Ambroſ. ſermonem habuit, in quo dicit, Tanta martyrio eius gloria extitit, vt paſſione ſua mundũ illuminauerit vniuerſum. Similiter ſolenni feſto celebratus eſt dies in Aphrica ſancti Laurentij in vrbe Hippone, vbi Augu- Tract. 27 ſtinus fuit epiſcopus, qui & eo die prædicauit, atq; in eo ſermõe ſic ait, Si ſathanas perſequẽdo ceſſaret, hodie tã glorio- ſup Ioã. ſam coronã S. Laurẽtij nõ celebraremꝰ. & inde ait dñs, Qui manet in me, & ego in illo. Quid niſi quod martyres audiebant, Qui perſeuerauerit vſq; in finẽ, hic ſaluus erit? Qũo mã ſit in illo S. Laurentius, cuius hodie feſtum diẽ celebramus. Manſit vſq; ad tentationẽ, id eſt, manſit vſque ad tyrannicã interrogationẽ. Manſit vſque ad acerrimam cõminationem manſit vſque ad perditionẽ. Parum eſt, manſit vſque ad immanem excruciationẽ. non enim occiſus eſt cito, ſed cruciatus eſt in igne, diu viuere permiſſus eſt, imo non diu viuere permiſſus eſt, ſed tarde mori cõpulſus eſt. Meminit poſtea qũo Sixtus dixit Laurentio, Noli mœreri, ſequeris me poſt triduum. O cõſolatio. non ait, Definet perſequutio: ſed, poſt triduũ me ſequeris. Quo reſpõſo accepto, ſuperauit ille diabolum. Leo quoq; qui nõ longe poſt duos vixit, Romæ in feſto ſancti Laurẽtii prædicauit, ſicuti meminimus ſupra nõ ſemel, eſtq; Romæ eccleſia ſancti Laurentii vna ex ſeptẽ capitalibus. Neque vero Latina illũ eccleſia tantũ colit, ſed eo dẽ die decimo Auguſti venerãtur etiã Græci, qui ſic habẽt, τοῦ ἁγίου μάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου λαυρεντίου. Vſqueadeo impie fecerunt neochriſtiani, qui ſanctũ Laurẽtiũ ex albo ſanctorũ eiecerunt, ſed nos illũ imploremus &c.

## *SOLENNI SANCTAQVE FESTIVItate aſſumptionis virginis Mariæ matris dei Euangelium LVCAE X.*

*IN illo tempore, Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum, & mulier quadã Martha nomine, excepit illũ in domum ſuã. Et huic erat ſoror nomine Maria, quæ etiam ſedens ſecus pedes domini, audiebat verbum illius,*

*Martha autē ſatagebat circa frequens miniſterium. Quæ ſtetit & ait, Domine, nō eſt tibi curæ quod ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? dic ergo illi vt me adiuuet. Et reſpondens, dixit illi dominus, Martha Martha, ſolicita es & turbaris erga plurima. Porro vnum eſt neceſſarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.*

## HOMILIA PRIMA.

EVangelium hoc hodierno die aſſumptionis Mariæ legi ſolet, eo quod euangelica hiſtoria vltra aſcenſionem Chriſti & apoſtolorum diuiſionē non protenditur, ideoq; nec obitum Mariæ, nec eius aſſumptionē includit. Quanuis euangelium hoc quod ad literam, ad ſorores duas, Martham & Magdalenā refertur, ſpirituali tamen ſenſu locum etiam ſuū habet, ſi de virgine matre intelligatur. nam & ea partē elegit optimam. Sed nos iam euāgeliū illud tamē quo ad literam exponamus, deinde ad feſtū Mariæ properemus, de ipſo quoque nonnihil dicturi. Et primū

Ioan.11. quidē ait Lucas intraſſe dominū in caſtellū, ſcilicet Bethaniā, atque id Marthæ erat. Qūū ergo domin' a Galilęa profi-

*Ambros.* ciſceretur verſus Ieruſalē, in itinere diuertit Bethaniā in ædes Marthæ, ſiquidem eam cum Maria & Lazaro multū diligebat. Ambroſius vult Martham nō immerito dominū hoſpitio excepiſſe, quia eam fluxu ſanguinis laborantē liberauerat. (de quo tamen hic vt ſupra ſemel meminimus.) Habuit autē ſororem Mariam, puta Magdalenam, de qua Chriſtus ſeptē eiecerat dæmonia, & peccata ipſius remiſerat. Atque hę fuerūt ſorores illæ duæ, de quibus hic agitur in euāgelio. Quod autē earū fuerit officium, ſequitur, Quia ſedēs ſecus pedes domini audiebat verbū illius Lucas iam antea dixerat, Martham excepiſſe dominum, quod vtique corporaliter factum eo. Iam porro oſtēdere parat, ꝙ & Maria excepit illum modo quodam ſublimiori in corde & animo ſuo

*Auguſt. de verbis domini.* Martha excepit eum vt hoſpitem, inquit Auguſtinus, ſed tamen ſuſcepit famula dominum, ægra ſaluatorem, creatura creatorem: & paſcenda ſpiritu, ſuſcepit dominum in carne

*Matt.4.* paſcendum: quoniam Chriſtus quo ad humanam naturam,

cibi indigus erat,vnde & eſuriebat & ſitiebat,quanuis etiã illa gratia erat,quod ſe hominem naſci ſinebat. In deſerto *Phil'ip.2.* autem videmus acceſſiſſe ad ipſum angelos,& miniſtraſſe ei.ſimiliter Eliam conſtat ex coruo ſuſcepiſſe alimentum a deo,qui ipſum diutius poterat hoc modo paſcere,ſed ille voluit & viduã aliquid mereri,ideoque Eliam miſit ad eam in Sareptam.Eodem modo Chriſtũ poterant angeli cibare ſed habitu ſuo voluit ille inueniri vt homo,hancque Marię impendere gratiã,vt ſe ſineret ab ea paſci.Parante autem Martha conuiuiũ,ſedit Maria iuxta pedes dñi,audiens verbũ illius.Vbi primũ quia ſedit,tranquillitas ſignificatur:& quod verbũ dei quiete eſt auſcultandum.non pulſibus,non fabulis,non ſtrepitu interrũpendum,ſed cũ manſuetudine & humilitate audiendũ,ideo em̃ Maria ſedet ad pedes dñi, quod humilitatis eſt argumentũ.Quia quiſquis in ſuperbia audire vult verbum dei,nec gratiã inde referet,nec vtilitatẽ aliquã,ſicut ſapientes mundi huius,qui ſępe prædicatorẽ cõtẽnunt loco dei ſtãtem ꝑ officio ſuo iniq; ſane.nam qui cũ *Luc.7.10.* Maria adſident pedib⁹ dñi per humilitatẽ,capaces erũt fru *Ioh.11.20* ctus quem colligãt ex verbo dei.Sẽper aũt in euãgelio Mariam inuenias ad pedes dñi,vbi & mundata eſt,vbi remiſſa ſunt illi peccata,hic quoque ſedet ad pedes Chriſti,mortuo Lazaro,corruit ad pedes dñi.Et in die reſurrectionis dñicæ quũ appareret ei dñs in ſpecie hortulani,voluit tangere pedes ei⁹,quãuis reſiſteret ille.Hæc quoq; Hieronymo & Auguſtino teſtantibus,tetigit pedes dñi cum reliquis mulieribus in via,quũ reuerterẽtur a monumento.Vide etiam hic pium Marię adfectũ,quem geſtabat erga verbum dñi,quod illi audiendo vacabat,dum pararentur alimenta.O ſegnes nos.ô tardos & moleſtos in auſcultando verbo dei.Ex quo *Iohan.8.* quiſquis eſt,verba Dei audit.vt inquit Chriſtus ad Iudæos. propterea vos non auditis,quia ex deo nõ eſtis.Magdalena autem ex deo fuit vnde & verbum domini ſedulo, pie humiliter,& animo ſedato tranquilloque audiuit.

2 Quum etiam hic videmus diligentiam Chriſti in opere patris ſui cœleſtis,qui in ipſis quoq; ædibus dum pararetur menſa,a prædicatione nõ ceſſauit,diſcant hinc epiſcopi& prælati omnes,vt ingreſſi domum aliquã,procul abiiciãt & expellant omnem leuitatem qua offẽderentur ſimplices.curent magis ea loqui,quæ faciant ad ædificationem proximi

& emendationem audientium, Sic Paulus Timotheum ſuum
1.Ti.4. iubet eſſe formã fidelium in ſermone, in cõuerſatiõe, incha
1.Pet.3. ritate, in ſpiritu & fide. Petrus quoq; ait eos formã eſſe gre
gis, hoc eſt, populi, Neq; diſcordat quod ad ſeniores Epheſi
Act.20. dixit Paulus, poſtremo iam ab ipſis abiturus. Attendite vo-
bis & vniuerſo gregi, in quo vos ſpiritusſanctus poſuit epi-
ſcopos, regere eccleſiam dei quã acquiſiuit ſãguine ſuo. Sic
Mat.5. Chriſtus præcepit apoſtolis ſuis: Vos eſtis lux mundi, ſic lu-
ceat lux veſtra coram hominibus, vt videãt opera veſtra bo
na, & glorificent patrem veſtrum qui eſt in cœlis. Antequã
manducaret, prædicauit dñs. Maria ad pedes eius cõſedit, au
diens verbum illius. Martha autem diſcurrens in ædibus, ſa
tagebat circa frequens miniſterium, volẽs paſcere dominũ
adhuc mortalẽ, & inſeruiens ei. Quis autem ille erat in cor
pore mortali? Verbum ſcilicet illud quod in principio erat
apud deum, imo deus ipſe, ſed in tempore factushomo. Mar
tha ſic ſeruiebat corpori Chriſti exterius, ſed Maria audie
bat quidem externum Chriſti verbum, verum illud proma
nabat ab æterno dei verbo interius, ideoq; dñs nõ curabat
Theoph. ſolicitudinem Marthæ, dũ adſidens Marie prædicabat. Vbi
Theophylactus ait: Dictis docet apoſtolos, vt quũ venerint
in domum cuiuſdam, non varia inquirant, ſed contenti ſint
frugali hoſpitalitate, nihil plus quærentes, quam vt attẽdãt
doctrinæ. Martha ergo ſatagens circa frequens miniſteriũ
male vtique nõ faciebat, dum in obſequio domini ſeduloĩ
cumbebat. Præmio nõ vacat, quicquid in hũc dominum vt
opulentiſſimum, ita potentiſſimũ, cõfertur, vt ipſe ait: Qui
Matt.10. cunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ
frigidæ, tantum in nomine diſcipuli, amen dico vobis, non
perdet mercedẽ ſuã. Nemo igitur cogitet male feciſſe Mar
tham dum ſeruiuit domino, ſed tamen quur eã Chriſt' cor
ripuerit, paulo poſt expediemus.

3 Martha ſtetit & ait: Domine, non eſt tibi curæ, quod
ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? dic ergo illi vt me
adiuuet. Pia hæc incuſatio, pacifica contentio erat duarum
ſororum, vnde & iudicem habuit placabilem Chriſtum do
minum. Martha inquam ſtetit, noluit deſiſtere, cœptũ pro
ſequutã eſt laborem, quantumuis cõtinuo curſu fatigata. ſi
quidem non ſolus Chriſtus hic aderat, ſed etiam apoſtoli,
qui vtique & ipſi in domo Marthę manducauerũt. Martha

etit & ait, Domine, non eſt tibi curæ Incuſationē propōit aduerſus dn̄m & ſororem, ſed benigna ea erat, ſic enim viſa eſt dicere, Domine, qui æqualem omnium curam geris, nō etiā hoc curas, quū tū is ſis qui laborē & dolorē conſideras nō cogitas non vides, non attēdis quod mea me ſoror ſolā miniſtrare reliquit? Quur non eā ſaltem adiuuare me præcibus, quum in tuo apoſtolorūque tuorum obſequio ſim occupatiſſima? Nimiū ſane preceps in hoc fuit Martha, quod quum interrogaſſet dominum, adhuc ante reſponſionē prorumpit, iuſſionem a domino petens, vt adiuuaret ſe ſoror. Communis hæc eſt hominum conſuetudo, vt quod quilibet labori cuipiam intentus putat eſſe omniū maxime neceſſarium, idem velint omnibus eſſet iudicium. Magdalena contemplationi intenta. audiebat verbum dei, idipſum rata, ita vt erat, maxime neceſſarium. Marta in re domeſtica occupatior, curabat quid proponeret hoſpitibus, putās omnes ſecum eſſe debere ſolicitos, vt pro dignitate ſufficienti humaniſſime dominum tractaret. Marthæ autem reſponſum hoc datum non eſt quod ſperabat, quia non tantū petitioni ſuæ non ſatisfecit dominus. ſed etiam reprehendit inſuper Martham de nimia ſolicitudine. neque Mariam ab inſtituto depulit, ſed & excuſauit & cōmendauit, & recens promiſſum obtulit, dicens ad Martham, Martha, Martha, ſolicita es & turbaris erga plurima. Audierat iam Maria ſororis adcuſationem, ſed nō auſa eſt reſpondere, ſed maluit tanquā ocioſa cauſam ſuam iudici committere, nec in reſpōdēdo voluit laborare. ſi enim pararet reſpōdendi ſermonem, remitteret audiendi intentionem, ſicut & Ambroſius ait ſuper hęc verba, Dilectus meus mihi, & ego illi, hoc eſt. dilectus me' ſpōſus attendit mihi, & ego viciſſim illi nihil ergo perturbat me, quicquid faciat mihi homo. O quam felix, ait Bernardus eſt domus & beata congregatio, in qua Martha cōqueritur de Maria. Martha, Martha, ſolicita es. Bis Marthā appellat propter dilectionē & c autore Auguſtino. Solicita es. & turbaris erga plurima. Decet nos interdum in externis reb' eſſe occupatos. nemo etiam ſpiritualem & cōtemplatiuam vitā agens. perpetuo cum magdalena adſidere poteſt pedib' domini, oportet interim & frequens curare miniſteriū, ſed id tū modeſtius, ne ea res nimiam euadat ſolicitudinē. ne hinc pturbatio ſequatur ſolito maior. quā auari habēt, quāq;

*Auguſt.* *Canti. 1.* *Bernard.* *Auguſt.*

*Mat.6.* Chriſtus ſemper prohibuit,ita enim ait,Nolite ſoliciti eſſe
*Hebr.13.* animæ veſtræ quid edatis,& corpori quibus iduamini.Pau
*Ioſue.1.* lus etiã dicit,Sint mores ſine auaritia,contenti præſentib⁹
quia ipſe dixit,Non deſeram neque derelinquam.

4 Diſcant hic qui prædicatores eſſe volunt veritatis,ne veritatẽ taceant,ne ve malum impunitũ relinquant,quæſt⁹ & cõmodi alicuius gratia.quod non raro fieri ſolet a quib⁹dam religioſis,maxime qui aliud ex hoc ſaltẽ Chriſti exemplo diſcere debebãt.Quãuis enim ille hoſpes erat Marthæ ipſaque circa eũ occupabatur:attamen ille eã de nimia ſo-
*Theoph.* licitudine redarguit,idẽ & nos facere decet,Theophylact⁹ inquit,Non hoſpitalitatẽ prohibet dominus,ſed varietatẽ ac turbam,hoc eſt,diſtractionẽ & turbationẽ.quoniam ipſa
*Hebr.13.* per ſe hoſpitalitas opus bonũ eſt:iuxta illud Pauli, Hoſpitalitatis & beneficentiæ nolite obliuiſci per hãc enim quidã placuerunt deo,etiã angelis hoſpitio receptis.Et tamẽ illa ea vſque bona eſt.quouſque non abſtrahit hoĩem a rebus magis neceſſariis.Dñs hic hoſpitę ſuæ quod verũ erat nõ tacuit,ſed aperte dixit,nihilque celauit.Vtinam idẽ facerẽt oẽs prædicatores,neque diuitias conſiderarent,aut potẽtiã vel priuatã vtilitatẽ.Poſtquã ergo Marthã corripuit dominus, porro iam Mariã excuſat.Vnũ eſt neceſſariũ:inquiens,Vere enĩ vnũ quid ſolũ eſt neceſſariũ,deus ipſe.quicquid deinde in cœlo & terra eſt,corruptibile eſt,&diuina potẽtia ad nihilum redigi poteſt ſolus deus idipſũ eſt,quod oportet
*Auguſt.* neceſſario eſſe.Variis modis exponit Auguſtinus,& intercætera ſic dicit,Vnũ cogitate fratres mei & videte, in ipſa multitudine quid delectat niſi vnũ?(Ecce deo propitio quã multi eſtis?quis vos ferret,niſi vnũ ſaperetis?Vnde in mul-
*1.Cor.1.* tis quies iſta?da vnũ,& populus eſt tolle vnum,& turba eſt. Sic Paulus ex tota Corinthiorũ multitudine vnũ quid facere ſtuduit,dicens,Obſecro vos fratres,vt idipſũ dicatis oẽs & non ſint in vobis ſchiſmata ſitis autẽ perfecti eodẽ ſẽſu
*Iohã.17.* & in eadem ſententia.Sic pro fidelibus rogauit Chriſt⁹,vt
*Act.4.* vnũ ſint ſicut ipſe & pater vnum ſunt.Sic de primitiuæ eccleſiæ Chriſtianis ait Lucas,Multitudinis credẽtiũ erat cor vnũ & anima vna ſed de pace & vnitate alias plura.Mariã
*Beda.* excuſando cõmẽdat dñs,quod optimã partẽ elegerit.vbi Beda ſic dicit,Ecce pars Marthæ nõ reprehẽditur,ſed Mariæ laudat̃,neq; enim bonã partẽ elegiſſe Mariã dicit,ſed opti

mam,vt etiam pars Matthæ indicaretur bona,quæ tamē tā dem dirigitur in partem Mariæ,a qua pars ſua nunquā auferetur ſiquidem quod illa hic incipit contemplando deum que laudando,id demum perficietur,& augebitur locupletius in futura patria,quam omnibus nobis concedat de⁹ trinus & vnus,qui eſt benedictus in ſecula,Amen.

HOMILIA II.

E Vangelij huius hiſtoria per ſe facilis eſt & aperta cuiuis.quis enim dubitet id ita cōtigiſſe vt narratur?inſuper tamē ſecundū regulā Auguſtini,latius introſpiciendū eſt & conſiderandū,quod quicquid euangeliſtæ ſcribunt dn̄m feciſſe,præterquā quod ſit opus,etiā doctrina eſt vnde nos erudiamur.Chriſtus enim verbo docuit ſimul & opere.vnde Paulus ait,Quæcunq; ſcripta ſunt,ad noſtrā doctrinam ſcripta ſunt.Et regula Gregorij ſic habet Omnis Chriſti actio,noſtra eſt inſtructio,libet igitur hic videre quid ſibi in hoc euāgelio duæ iſtæ ſorores velint.neq; enim fruſtra earū hoc loco mentio ſit.Vt autē ambages omnes euitemus,fundamentum hoc & concors doctorum omnium eſt conſenſus,per illas duas ſorores duplicē intelligi vitam Chriſtianorū,actiuā & cōtemplatiuā(volo texere totū ſermonē,ſi aliquis circa monaſticos vel moniales hūc extēdere voluerit,ad excitandam eorū deuotionē & vitam monaſticam cōfirmandam,& vt ſubindicē materiā & prębeā occaſionē cogitandi,ideo obiter tranſcurramus ſolā euāgelij hiſtoria applicantes.)Quomodo autē illud per ſorores duas ſignificetur,iam audiemus.Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum,quod quid aliud eſt niſi eccleſia vniuerſa, ciuitas noua Ieruſalem quæ deſcēdit de cœlo?Murum illa habet ſidē Chriſtianam,fūdamentū murorū apoſtolos,portas ſacramenta ſeptem &c.(facile eſt ire per ſymbola)Sin autē de aliqua ſingulari ciuitate loquamur,ſtat⁹ ſpiritualis deſignatur.& id quidem caſtellum in edito monte ſitum eſt,cōſpicuum omnib⁹.quāuis nō oēs audeāt montē hūc cōſcēdere. Quis non videt tot ritus & ordines eccleſiaſticos ? ſiquidē ciuitas in monte poſita,celari nō poteſt.Quotuſquiſq;autē rigor ordinis & regulæ duritiam ſuſtinet?Inuenias multos qui dicunt monachos & veſtales laute viuere,eos ſi quis interroget,an non & ipſi vitam lautā appetant, non abnuūt

*Trac.ſuper Ioh.*

*Rom.15.*

*Gregor.*

*Apoc.21.*

*Mat.5.*

vtiq;,Relegati autẽ ad vitã & cõuerſationem monaſticam reſiliũt,nouãque tãtum obſeruantiam inſtituere conãtur,ſi cœnobiis ſint addicti.quod ſane,ãrgumẽtũ certũ eſt,mona cops & moniales duram vitam viuere,dum quã laudauerat is antea,nũc ſubire recuſat.De hoc enĩ caſtello Dauid ſicin

*Pſal.86.* quit,Fundaméta eius in mõtibus ſanctis.Murus caſtelli hu ius,regula eſt approbata & recepta,qua quiſquis monaſtic⁹ ſe concluſum non cogitat tanquam in muro,is officium ſuũ rite nõ peragit.Vbi primum rupta ſeps fuerit & aperta,ſues in hortam irrumpunt,ipſumque cõtodiunt & exterminãt,

*Iob.30.* ſicut Iob queritur,dicẽs:Quaſi rupto muro & aperta ianua irruerunt ſuper me,Probo autem homini monaſtico regula eſſe debet,ſicut murus inſuperabilis,iuxta illud quod vidit

*Act.21* angelus in Apocalypſi,ciuitatem cæleſtem habere murum magnũ & ſublimem.Vigiles & cuſtodes mœnium,prælati ſunt,priores & decani,quorũ eſt diligẽti circumluſtratione velut ex ſpecula cõſiderare qua parte hoſtes aduenianr, vn deĩcẽdia aut alia inteſtina pericula proueniãt,dicẽte Iſaia

*Iſa.62.* Super muros tuos Ieruſalẽ poſui cuſtodes,tota die & nocte nõ ceſſabũt.Foſſa quæ caſtellũ hoc ambit,voluntas eſt nihil

*Mat.11.* propriũ poſſidendi atq; hæc paupertas eſt euangelica, quũ quis voluntatẽ ſuã in poſſidendis bonis vltro coercet & tẽ perat.huiuſmodi pauperes euãgelizantur,& iis euãgelium prædicatur,ſed non raro conatur malorũ omnium autor dia bol⁹ foſſas illas implere luto auaritiæ.vt eiſic pateat ingreſ ſus ad occupãdũ caſtellũ,ſicut de hac re Habacuc propheta

*Habac.1.* dicit,Ipſe ſ.diabol⁹,ſuper oẽm munitionẽ videbit.& cõpor tabit aggerẽ,& capiet eã,Fõs caſtelli huius,pius luctus eſt & deploratio peccati hui⁹q; miſeriæ.Ex hoc fonte Dauid biberat quũ diceret,Potum dabis nobis in lachrymis in mẽ

*Pſal.79.* ſura.Fõtẽ hũc deſiderauit Ieremias,dicẽs,Quis dabit aquas

*Ierem.* capiti meo,& oculis meis fontes lachrymarũ?Reſpondet ad hoc Zacharias,inquiẽs,Eris fons patens domui Dauid,& ha

*Zach.13.* bitãtibus Ieruſalẽ in ablutionẽ peccatoris Neceſſaria vict⁹ ſũt,vigilia,ieiuniũ,oratio,diſciplina omniſq; obediẽtia.iis enim macreſcit corpus,ſpiritus impinguatur,dicẽte Dauide Impinguaſti in oleo caput meũ & rurſus,cõſitente idipſũ

*Pſal.22.* ſapiente Aĩa quæ benedicit,impinguabitur:ſicut & hoies il li monaſtici diu noctuq, laudare debent dñm.Turris huius

*Prou.11.* oppidi,ipſa eſt vita diuina & cõtempl tina,quãdo homines

religioſi totos ſe dedunt meditationi rerũ cœleſtiũ,atq; ve luti rapiũtur ſpiritu,vt vix iã ſenſus ſuos habere ſe ſentiãt, ſicut Paulus neſciebat in raptu,in corpore ne fuiſſet an ex tra illud?Iſti nimirũ cõtinuo hoc recolũt:Surſum corda. In hãc turrim aſcẽdere decet religioſos,qa turris hæc eſt for titudinis à facie inimici.Atq; ĩ hoc caſtello Martha habi- tat & Maria.Martha eos ſignificat, q officiis prǽfecti,aliis inſeruiũt.Maria aũt eos deſignat,q horũ curãt & ſacra pe ragũt,ſedẽtes ad pedes dñi.(Poſſes extẽdere illa ſymbola p duos ſermones qũo plateæ eſſent ſtratæ per humilitatem, tecta cooperta charitate,in qua eſſent campanæ pulſantes per deuotã orationẽ,portæ apertæ per eleemoſynarũ largi tionẽ,horologiũ fidei,quod oẽs horas cononicas diligenter excitat. haberet etiã lauacrũ pœnitentiæ,hortũ diuerſis ar boribus ſtudiorum & operum cõſitum,ne torpẽtes ocio in vitia flecterentur.Ibi ſit molendinũ diuiuæ lectionis, vbi ex farina in fornace charitatis ſit panis optimus, omne in ſe habens delectamentum diuinæ refectionis & cõmunio nis.Omnis turbatio eſt ꝓhibita per virtutẽ ſilẽtij,& ciues ordinatiſſime viuunt ſub regimine obedientiæ,quia iudex ſeuerus eſt diſciplinæ ſcholaſticæ &c.ſic in infinitum.) 1.Co.12. Vide aliã applica- tionem in Alberto

2 Intrauit igitur Ieſus in quoddam caſtellum. O cœno- biũ felix,quod ingredi dignatur Chriſtus ipſe,ſane oportet illud & tranquillum eſſe,& offenſione carere . Martha aũt ſuſcepit eũ.Quotienſcũque cœnobia pauperem aliquẽ ho ſpirio excipiunt,Chriſtũ dominũ ſuſcipiũt.Quãobre Mar- thã in hoc peculiarẽ habere debent,hoc eſt,aliquẽ certum qui curã pauperũ gerat.Et Martha quidem ſororem habuit noĩe Mariam Qui in cœnobiis officia habẽt aliis dñari nõ debent,ſicuti nec cæteris inferiores iudicari,ſed oẽs eos cõ uenit vt fratres eſſe & ſorores,ne qd diſcriminis adferat officiorũ diuerſitas.Sãcta quoq; illa vult duarũ ſororũ con- iunctio eſt vitæ actiuæ & cõtemplatiuæ, dum illa per ſapi entiã exterius operatur & regit oĩa,hæc interi⁹ deo ſeruit cum mentis illuminatione & aſcenſione ſeu inflammatio- ne cordis erga ea quæ diuina ſunt & cæleſtia.

Hic primum contẽplatiuæ vitæ opus deſcribitur,quia ſedit Maria ſecus pedes domini , quo ſpiritualiũ hominum quies & tranquillitas oſtenditur,ſiquidem homo irrequie- tus in cœnobio,ab ipſo etiam diabolo parum diſtat. Sedẽ-

do inferiores hominis partes inflexę & curuatæ ſunt, caput autem libere erectum ſic qui contemplationi vacat homo, temporalia curare debet, ſolamq; rationis ſuæ ſuperiorem portionem recta dirigere in deū, & ſic ſedere per humilitatē ſecus pedes domini. Sic Beda inquit, Contemplatiuę vniformis perfectio eſt, exutam mētem à cunctis habere terrenis, eáq; quātū humana imbecillitas ſinit, vnire cū Chriſto vt ſic omne deſiderium vergat in deum graueq; & moleſtū ei ſit eſſe in corpore. tātum cupiat cæleſtibus intereſſe choris: deū laudare, amore ipſi⁹ exardeſcere, vt nihil iā cupiat operari, ſed pedibus omnes curas conculcet, & quid multa? ſenſus omnis, cogitatio tota, & vniuerſæ illius vires tēdant in deū. O vere felicem beatumq; hominem: cui talis gratia contigit diuinitus. Verum hic quoque prudenter adcurare decet, ne eū ſubtilis iſte & fraudulētus ſpiritualis ſuperbiæ diabolus decipiat, qui hic plerunque ſe magno veneno ingerere ſolet. vnde & dæmonium meridianum dici ſolet: à quo cuſtodiri ſe petiit à domido Dauid, ſic orans, A ſagitta volante in die, & negocio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano. Quod illud eſt meridianū dæmonium? hoc nimirum, quod iam diximus ſpiritualis ſuperbię, ſicut enim ſol in meridie quum ſit altiſſimus, in decliue tantum deſcendit feſtinās ad occaſum: ita quū homo religioſus in ſummū euectus eſt apicem dignitatis, tum maxime conatur diabolus iſte eū præcipitare, & vel aliorum comtemptu ipſum decipere, vel iudicio temerario, vel duritie nimia, vel philautia & fiducia ſui cū gloriatiōe propriæ bonitatis, quaſi non quicquid habet habeat ex deo, cui gratię ideo ſint agēdæ. (Potes hic ad lōgū inducere 4. vias ſeu modos ſpiritualis ſuperbię,) Id vt omne pręcaueat homo religioſus, humilitate ſeſe muniat. tacitusq; ſubinde ſecum cogitet, quod ait Bernard⁹, Si quam ego gratiam habeo, haberet alius, quāto melius ſanctiusque, & magis pie ea quā ego vteretur? Sed quid Maria fecit ſec⁹ pedes dñi? audiebat verbū illius quia ī ſacris literis poteſt homo vniuerſæ ſpiritualis exercitatiōis adſequi dulcedinē. verū hæc alias copioſi⁹

*Beda.*

*Bernar.*

3 Quum iam Lucas deſcripſerat, quid Maria quæ vitam contemplatiuam deſignat, habeat negocij, porro iam etiam ſolicitudinem Marthæ oſtendit, ſiquidem ea ſatagebat circa frequens miniſterium, Maria ſedebat tranquilla,

tacitaq; contemplabatur, audiens dominũ in doctrina ſua. Et ſic vtrique curam gerere ſedulam debent, qui in choro, quique in porta deſident. Tu autem hic vide, quia Martham ſolicitã eſſe, non auaram conuenit, vt interdum prælati & ii qui officiis præſunt, eſſe ſolent, aliquanto ſeculari poteſtate & magiſtratu duriores, nonnunquã priuata quærentes, vel fauore vel inuidia iudicant, quod nemo Turca iuſtum dixerit. Non hæc illa diligentia eſt quæ in Martha commendatur, imo procuratores, cellarii, burſarii, piſtores cæteriq; in cœnobiis fratres qui reliquis miniſtrant, diligẽtes eſſe debent erga ſingulos, erga pauperes & alios oĩes. nec quicquàm negligere ſed oĩa prouidere ad ſuſtentationem eorũ qui deo miniſtrant. quia (vt ait Ambroſius) ſpiritualia ſine temporalibus diu non poſſint ſubſiſtere, niſi enim diligens eſſe Martha. Maria diu ſedere nõ poſſet iuxta pedes domini, ſed cogeretur etiam ipſa neglecta cõtemplatione victum ſibi quærere, & ſic turbari erga plurima. Ideoque non imprudenter prouiſum eſt, ſorores eſſe duas, Martham & Magdalenam. vt ſic Martha in temporali neceſſitate occupetur, Maria vero in vita cõtẽplatiua diutius poſſit ad pedes ſedere dñicos, Et hoc ſane fundamentũ eſt, quur nonnulli doctores concludendo dicunt, multo tutius eſſe ſub regula viuere in eo ordine tali: vbi ſufficientes reditus ſint in cõmuni, quam in ordine aliquo mendicãtiũ, vbi nihil eſt in cõmuni vnde viuere poſſint, ratio eſt, quod mẽdicãtes cõtinuo Marthæ fungũtur officio, dum curare eos oportet quo ſuſtentent frẽs, veſtitu, victu, & libris & aliis, quomodo cœnobii ſtructuram prouideant ne corruat. id vt efficiãt, cogũtur in mundũ hũc & immundũ & vanũ exire & circũcurſitare inter viros & mulieres, vbi multã ĩueniũt peccandi occaſionẽ. Mũdus enim hic totus laqueis diaboli plenus eſt, ſicut Antonius ipſe vidit, neq; tũc raro lingua & pudicitia in diſcrimine magno verſantur. Quid hic multis morer quo min' curarũ habẽt religioſi, eo magis pedib' dñi adſidere poſſunt, ideoq; in illo ordine cõuerſari tutius eſt vbi min' curæ incũbit Marthæ, cuiuſmodi eſt ordo Carthuſian': qui cẽtũ annis ante ordinẽ mẽdicãtiũ incepit: nec tamẽ aliqua domus, vt teſtatur Gerſon, ab illa inſtitutione defecit, quũ tñ in ordine mẽdicãtiũ cõſtãtia talis nõ permãſerit quorum multi ab obſeruantia reſilierunt, ſed valeant

*Ambro.*

*S. Anto.*

*Gerſon.*

hæc, Conſtat enim ordinem illum in quo quiſque feruentio rem habet charitatē in deum:deo eſſe propiorem, Vide Io annem Maio. Matth.19.

4 Ait Lucas, Martha ſtetit & ait, Domine, non eſt tibi curæ quod ſoror mea reliquit me ſolā miniſtrare, Ecce Mar tha iam multa occupatione defatigata, ſtetit. Fratres quib⁹ rei familiaris demandata eſt cura, oportet nonnunquā con quieſcere, modo quis hæc in ignauiam nō abeat, vnde pro-

Ruth.2. prie ſtetiſſe eā ait, quaſi paratam adhuc amplius laborare.

Bernar. ſicuti Ruth tota die ſtetit in agro, nec paruulo tēpore abiit in domū. Conqueſta ergo eſt Martha de Maria. Vbi Bernardus ait, Felix domus & beata cōgregatio: in qua Martha de Magdalena cōqueritur. Iam prohodolor, cōtrarium videas magis: dum qui in cōuentu ſunt in penetralibus. de his qui foras prodeūt conquerūtur, cupientes & ipſi proue hi. & videre mundū. Inique ſane quia quorū officium eſt in cultū diuinū incūbere, ii non debent cupere vt prouehātur ad externa officia. quin potius ſuperiores rogent, vt ibi pri mū illi etiā eis curā rerū temporaliū iniungere velint, ab ea liberentur, ſi atque immunes, dicāt inſuper cū ſponſo, La ui pedes meos, & quomodo coinquinabo illos? Exui tunicam meam. quomodo rurſus induam illā. Tunicam curę ſe cularis abiecit religioſus, dū ſuſcepit & pfeſſus eſt religio

Can.5. nem, & quomodo rurſus adſumet iſtā ſarcinā, vt ea preſſus demergatur in mundo, Laui pedes meos concupiſcentiarū quibus conuerſatus erā in mūdo, nūc illos in ordine expur gaui & reieci, quur itaque rurſus coinquinem, Cœnum mū di voluptas eſt, a qua non diſſident vanitas. auaritia. diuitię &c. Lutum hoc eis, adhæret. qui ſeipſos non caute cuſtodiūt Sin autem vrgeant & inſtent ſuperiores, dicentes. Egrediamur in agrum, cōmoremur in villis, mane ſurgamus ad vineas obedire decet ſubditū, & tamē integrā ſeruare volūtaté, ꝙ mallet cū Maria manere ſecus pedes dñi, qua egredi & peragrare regionem hinc inde cū ſolita Martha, & ſic

Can.7. quoque meritum eius vſque adeo non minuetur, vt etiam augeatur. Martha ſublimitatem vitæ contemplatiuæ nō in telligebat, ideoque petebat à domino, vt ille Mariam quoque ad opus relegaret, quod vtique facere non debebat, quia neutra pars vel alteram contemnere, vel de ea cōqueri debet, ſicut interdum ſorores quæ choro præſunt, facere

ſolent ſororibus quæ ſeruili munere funguntur. Qua de re Gerſon pulchrũ tractatũ edidit. Dñs ergo Marthã ſtantẽ reprehendit, Mariã vero ſedentẽ laudat, neque hic Martham de obſequio corripit, ſed, ideo quod Maria ſine cauſa nitebatur auocare á vita cõtẽplatiua. Solicita es, inquit ille, in officio, neq; eñ miniſteriũ illud externũ cura vacat, ideoque & præmia tibi digna dabo, iuxta illud, non iniuſtus eſt deus vt obliuiſcatur operis veſtri & dilectionis, quã oſtẽdiſtis in noĩe ipſius, qui miniſtratis ſanctis & miniſtratis, Scio quoq; re ô Martha in multis perturbari. impedimẽta ſiqui dẽ multa, multa negocia plurimiq; labores obueniunt iis, qui vitã viuũt actiuã in hoc mũdo. vt nõ immerito cõqueſtus ſit Moyſes tantũ ſibi à deo impoſitũ ſibi põd⁹; qñ dixit: Quare nõ inuenio gratiã corã te: & quur impoſuiſti põdus vniuerſi populi huius ſuper me, Quũ ergo oĩs ſarcina impoſita ſit hũeris eius, quid mirũ ſi pturbata ſit niſi peculiarem habeat gratiã adeo, ſane tribulatione carere non poterit. *Hebr. 6.* *Num. 11.*

5 Vt ad concluſionẽ veniat dñs, ponit principio præmiſſam inferentẽ concluſionem intentam, Porro vnũ eſt neceſſariũ. Turbata erat Martha erga plurima, ſed vnum tñ, quod & ambiebat Maria, & requiritur tandem in Martha, eſt neceſſarium. Vnũ illud, deus ipſe eſt, vna beatitudo. Ambæ igitur pro vno illo contenditis, ſed Maria interim partẽ optimã elegit, cuius rei ratio deinde ſequetur. Vnũ hoc petiit quoq; Dauid, dicens: Mihi adhærere deo bonum eſt, eſt, ponere in domino deo meo ſpem meã, Et alibi, Vnã petij à domino, hanc requirã, vt inhabitem in domo domini omnibus diebus vitę meæ, vt videam voluntatẽ dñi, & viſitem templum eius. Vnum hoc præponi omnibus debet in vtraq; vita, quia finis ille vltimus eſt propter quẽ omnia fiunt. Maria optimã partẽ elegit, bona quidem eſt pars Marthæ, bona etiam Mariæ, & inſuper melior quam iſta Marthæ, iuxta illud Gregorij, Magna ſunt actiuæ vitæ merita, ſed contemplatiuæ potiora. Sunt qui volunt prius illud quod dicitur, Vnũ eſt neceſſariũ, referri ad Martham, quæ licet turbetur in multis, attamen vnum illud in hac vita neceſſarium eſt, quum iiqui contemplationi vacant, ſine corporali ſuſtentatione non poſſint propoſito ſuo ſatisfacere. quanuis ergo pars Marthæ, hoc eſt, actiuæ vitæ functio, magis eſt neceſſaria, pars tamen Mariæ melior eſt, *Pſal. 71.* *Pſa. 62.* *Gregori.*

quia ſic ſe habent,vt excedentia & exceſſa Rationem adſi-
gnat dominus quare pars Mariæ ſit melior.ſiquidē non au-
*Beda.* feretur ab ea.Quod exponens Beda,ſic ait,Actiua vita cum corpore deficit.quis enim in æterna patria panem eſurienti porrigat,vbi nemo eſurit?quis potū tribuat ſitienti,vbi nemo ſitit?quis mortuū ſepeliat,vbi nemo emoritur?Cū præſenti ergo ſeculo finitur vita actiua. Cōtēplatiua aūt hic incipit,vt in cœleſti patria perficiatur:quia hic per ſpeculū tm̄
*1.Cor.13.* videmus & in ænigmate,illic viſuri à facie ad faciem.Ignis
*Theoph.* nanque charitatis qui hic accenditur,tunc demum ardebit vere in vita æterna,eo quod illa & auctior & feruētior permanebit.Atq; in hoc dubiū non eſt contemplatiuā vitā potiorem eſſe quam actiuā,quoniā hæc tranſitoria.illa aūt eſt æterna,In vtra tamē quis plus mereatur,dn̄s hic diſſerit,neque eo facit hoc verbū ipſius. ſiquidē omne meritū pro dilectionis feruore iudicatur,& ideo in quacunque vita quis plus meliusq; operatur,plus etiam ille meretur. poteſt ſane procurator in mūdo cōuerſans,plus mereri,quā alius frater continuo domi orans & contemplans. Viciſsim poteſt quis domi in choro tanta mētis ſuę eleuatione,diuinā bonitatē, miſericordiā atq; potentiā,paſsionē quoq;Chriſti arden er adeo meditari, vt cor ſuū tanta dilectionis flamma incen-
*Aliacēſ.* datur, vnde plus mereatur quam ille in mundo. Vide Alia-
*Card.* cen ſuper hoc,quia eſt clarus & vehemēs in hac materia in
*Camera.* multis tractatibus,ſed ſpecialiter in tractatu ſpeciali conſi
*Bonauen.* derationis,& in tractatu cōpendij contemplationis. potes
*in tract.* enim facile extrahere ſermones,quæ diſponāt ad cōtempla
*Gerſon.* tionē,quæ adiuuāt,quę perficiāt.Poſtea docet,quid cōtēplā dū in aīabus,quid in angelis,quid in diuinis perfectionib⁹. Ponit etiā varia genera cōtemplationis,alas eius,& varios modos gradus,docet inſuper quomodo cōſeruanda ſit contemplatio.Et eſt optimū caput pro monaſticis,id totū proſequitur etiā in cōpendio. Optimū foret,ſi quis vnus vtrāq; hanc vitā haberet.v prælatus ſpiritualis proſpiceret neceſsitati fratrum exterius,ſimulq; ſe exerceret in pia contēplatione,interius, atque id ille poteſt facere in tribus meditatione oratione & attenta ſcripturarū lectione. Volūt etiam doctores , quod quicunque in vera charitate prius ſe exercet in vita actiua is multum fructum acquiret contemplando:quia ſicut in nouo teſtamento vtraq; hæc vita per Mar-

tham & Mariā eſt ſignificata,ita etiam in veteri teſtamento ambæ deſignatæ,ſunt in duobus ſororibus,Lia & Rachel, *Gen. 29.*
quā tamen vtranq; maritus vnus habuit Iacob: & prius qui dem duxit Liam quæ vitā figurabat actiuā. Vide Greg. li. 9. *Grego.*
mora. Videas idē in Moyſe,q ſe exercuit in cāpo vitæ acti *Exod. 24*
uæ,vt inde in montē aſcēderet cōtemplationis,loquuturus *Exod. 32.*
ibi cū dño,ſicut homo cū homine ſolet. diuina eni charitas interdū exigit,vt hō miſſa contēplatione,exeat in vitā acti uā,in qua plus mereatur,quā ſi in cōtemplatiua perſtitiſſet. Et ſic Chryſoſt intelligit de cōpunctione cordis verba hæc Pauli,cū ait: Optabā ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro *Rom. 9.*
fratribus meis,quia nemo pro ſeipſo ſolū diligere debet deū ſed curare vt alij quoq; ad deum dirigantur & ſalutem impetrent: Neq; in hoc diſſentiunt doctores,dum concludunt eos optimos eſſe,qui vtranq; vitam perfecte viuunt &c.

## DE MARIA VIRGINE matreque filij dei.

SI vnquam aliquis fuit in terris homo,qui vtranque hanc vitam poſt Chriſtum habuerit perfecte,is certe eſt Maria ipſa, in quo enim homine vnquam ita operata eſt Martha vt in Maria? in quo etiam tam ſublimē planeque diuinam contemplationem habuit,vt in hac Maria matre dei? Ita & de ea euangelium hoc exponunt do- *Vide O-*
ctores,quomodo ingreſſus ſit Ieſus in caſtellum, hoc eſt, in *donem.*
vterum virginis vbi eum excepit Martha,hoc eſt,ipſa Mariæ voluntas. ſoror autem illius,puta ratio, vacabat audiendo verbo dei. Et ſic deinceps myſtico ſenſu reliqua omnia referunt ad Mariam. ſicut ipſa hiſtoria de duabus ſororibus recitata eſt. (Vide Hugonē & Albertū circa literam, *Albert'*
qui hoc prolixe proſequuntur) Nos hic breuiter ſentētiam *Anſel.*
adducemus Anſelmi, qui Mariam reliquis comparat hominibus, vnde palam fiat, quomodo partē elegerit optimam. Alij homines interdum hoſpitio excipiunt peregrinum,aut mendicum Maria dei filium ſuſcepit in vtero virgineo,quū non haberet ille vbi caput ſuum declinaret. Alij nonnunquam hominem nudū veſtiunt,Maria filium dei carne veſtiuit humana & corporaliter,ſi quid nebat aut texebat,domino in veſtitum adparabat. Alii qui in vita Marthæ occupantur,eſurientes paſcunt,& potant ſitientes: idipſum quoque Maria fecit omnium perfectiſsime, quæ non exterius

tantum pauit,fouitque Chriſtum in carne ſed & paruulum adhuc huberibus ſuis enutriuit,lacte fouit, pānis inuoluit, quos ipſa fecerat,nullius alterius Marthæ indiga,nullius egens ancillæ,ipſa omne obſequium exhibuit puero Ieſu. Et vt paucis ſingula hæc miſericordiæ opera abſoluamus, quæ

*Matt.25* tantis præmiis dignatur dñs etiam minimo facta,quaſi ſibiipſi eſſent exhibita,Maria vtiq; illa non minimo impendit ſed altiſsimo dei filio,hūc pauit,portauit,veſtiuit,infantulum adhuc geſtauit,ipſiq; ſumma ſemper cura prouidit,bal neis cæteriſq; rebus neceſſariis omnibus. Ecquis tandem eſt qui ſufficienter enumerare poſſet labores,erūnas, curas ſolicitudines Mariæ cū puero Ieſu,dum fugit in Aegyptū, dum remanſit ibi, & deinceps tanto itineris ſpatio rediit? Vere illā competit quoq;,quod hic dixit dominus Marthæ, Martha Martha,ſolicita es,& turbaris erga plurima. Quomodo autē non turbaretur,ſciens ſibi cōmiſſum eſſe theſaurum precioſiſsimū qui in cælis erat & in terra? Sed vt finiamus illud,miſſum facio,quomodo educarit puerum Ieſum, adduxerit in Ieruſalē,amiſſum magnis doloribus quęſierit, tandemq; inuenerit in templo, hunc ſequuta ſit eū docentem & prædicantem. Ad extremum cōſideremus,& hoc in ſolicita illa noſtra & perturbata Martha,cum Chriſtus vltimū Marię vale dixiſſet feria quarta ante diē paraſceues, qñ

*Maria mater domini ſolicita.* vidit illa dñm circūduci immaniter adeo,atq; ab vno ad aliū rapi magno oīm ludibrio,ſuoq; cū triſti ſupplicio & pœna crudeli,quādo verbera audiuit flagellorum & virgarum in filio,cōtumelias vidit turpiſsimas,quibus cor ſuū pertranſiuit gladius doloris,dum audiret ſæuitiā & furorē tumultuantium Iudæorū,clamorem,boatumq; vociferantiū,Tolle,crucifige eum. Quantū hic noſtra Martha perturbata eſt, quo mœrore adfecta,cōſpicata filiū ſuū exire graui preſſum mole crucis,tanto omniū contemptu quaſi peſsimus fuiſſet malefactor,qui vnquā vixiſſet in terra,quū tamen omniū eſſet innocentiſsimus? Vidit inſuper eū doloribus plenū pendere in cruce:ſiquidē & hic iuxta crucē ei⁹ aſtitit mater Maria, Quibus porro mœroribus,quāto luctu & mœſtitia perturbatā fuiſſe Mariā putas,dum corpus illius mortuū de cruce depoſitū ſuo ſuſcepit gremio,dū vulnera eius exoſculata eſt,o, liuidū genas pēdulas,extinctos oculos, gelida mēbra & pallētia amplexata eſt:ſiquidē iā fons vitæ mortu⁹ erat?

Qñ vnq̃ huiuſmodi Martha fuit in terra, quæ tãtis cõfecta ſit doloribus,tot emacerata curis? Vere hic impletũ ei eſt il lud propheticũ Simeonis: Tuã ipſius animã pertrãſibit gladius doloris. Quis autẽ dubitet Mariã cupiſſe filium ſuum à tantis ſuppliciis liberari,dũ in vita contẽplatiua viciſsim co gnouit ipſum verum deum eſſe,qui quum ſeipſum adiuuare poterat, nolebat tamen, vt generis humani conſummaret redemptionem? Et id conqueſta eſt Martha hæc noſtra ſen ſualitati ſuper Mariã,quæ iuxta rationis dictamẽ Chriſtum mori volebat pro toto mũdo. Quis porro digne explicare valeat,quomodo Maria mater dei fuerit etiam Magdalena in vita contemplatiua,vbi partẽ optimã elegit? ſi enim Mariæ pars adeo bona fuit ĩ Martha,quãto melior erit in Magdalena? O quãta cõtemplationis dulcedo fuit in Maria,quãdo eam ſalutauit angelus,quãdo ſpirituſſanctus ſuperuenit, & virtus altiſsimi obũbrauit? Quid non illa de æterna Dei ſapiẽtia cõtẽplaretur,in cui⁹ vtero ipſa diuina ſapiẽtia habitauit,& humanã carnem ſuſcepit vt fieret homo? Paulus Chriſtum virtutem & ſapientiam dei vocat.& in eo theſauros omnes ſapiẽtiæ & ſcientię dei ait fuiſſe recõditos. Conſtat aũt Chriſtum fuiſſe in Maria,itaque & theſauri illi omnes ſimul in Maria fuerunt. Noſtra hæc Maria Magdalena non tantũ ſedit ad pedes domini,ſed etiam ad caput,quando ex ore ei⁹ verbũ audiuit æternũ.ſiquidẽ illa in corde ſuo conſeruauit verba omnia angeli,paſtorũ,trium magorũ, Simeonis,Annæ ꝓphetiſſæ,ſuiq; adeo dilectiſsimi filij. Atq; hæc omnia eo modo fecit,ſicut illa nemo vnquam hominũ vel extremis labris prælibauit,quam ſuauis ſit dominus, ſiquidem ea plane potata eſt torrente voluptatis dei, neque id mirum.penes eam enim,imo in ipſa fons erat vitæ ſcaturiens: vnde promanauit vtriuſque illius vitæ profectio. Itaque etſi Maria ſicut & Martha multis externis rebus occupabatur,omne tamen eius gaudium & vniuerſa lætitia erat in vno quod ſolũ permanet cæteris tranſeuntibus,quoniam ſolum id neceſſariũ eſt Pars Marthæ ablata eſt ab ea,quum nihili iam habet quur perturbetur,ſit ſolicita, vt ſeruiat domino vt infantulo,cui nunc oẽs angelorũ chori inſeruiunt, ſedenti in throno cœleſti. Iam nõ turbatur amplius,nec eſt quod cũ illo fugiat ĩ Egyptũ à facie Herodis,quia Chriſt⁹ aſcendit in cœlum. Herodes detruſus eſt ad inferos. Iam nõ

Luc.2.

turbatur propter Iudæos,qui tunc occupati erãt in capiẽdo domino,in præcipitando de monte,in lapidando,quum illi nũc ſubiecta ſint omnia.Nihil iam flagella meruit,nõ virgas,clauos quoque & crucem & lanceã fruſtra formidabit. Reſurrexit enim Chriſtus, neq; moritur amplius, mors illi vltra nõ dominabitur.Ecce quia pars Marthę,ablata eſt ab ea,quũ interim optima illa nõ auferatur à Maria,quę hodie eleuata eſt ſuper omnes choros angelorũ, dum impletũ eſt deſiderium ſuũ in bonis,iamque videt illa deum facie ad faciem ſicuti eſt,lætatur & exultat cũ filio ſuo in ſecula. Hæc nimirum pars optima eſt quæ non aufertur ab illa. O Maria glorioſiſsima uirgo & mater dei, per tuam interceſsionem & meritum fac nos quoque optimæ partis compotes, per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui cum deo patre regnat in vnitate ſpirituſſancti per ſecula. Amen.

Non receſsi ab Anſelmo, ne materia
ſe nimium diffunderet:

## DE GLORIOSA SOLENNITATE ASSVMPTIONIS. VRGINIS MATRIS.

*Quæ eſt iſta quæ aſcendit,conſurgens vt aurora, pulchra vt luna,electa vt ſol,terribilis vt caſtrorum acies ordinata? Cantic. 6. Vel,Exaltata eſt ſancta dei genitrix ſuper choros angelorum ad cæleſtia regna. Vel, Aſſumpta eſt Maria in cælum,gaudent angeli laudantes benedicunt dominum.*

## HOMILIA III.

QVis dubitet Mariam quoque ſummis votis vnice cupiuiſſe cum filio ſuo Chriſto domino aſcendere in cælum,atque poſt illum clamaſſe, Trahe me poſt

Cant. 1. te,in odore vnguẽtorum tuorum currimus.Si enim angeli

1.Pet.1. ſemper deſiderant in faciem Chriſti aſpicere, quanto deſiderio cupierit Maria filium ſequi,ipſumque videre? quoniam quum natura id appetant omnes matres, quanto ardentius petit illud Maria quæ magis dilexit filium ſuum quam vlla mater in terra vnquam filium ſuum dilexerit? ſiquidem illa omnium maxime dilexit eum vt deum verum deinde vt carnem & ſanguinem ſuum. Quumque totum

Chriſti corpus ex caſtis & puriſsimis ſanguinibus Mariç (vt ait Damaſcenus) ſit deſumptũ, ſine oĩ virili ſemine, integre dilexit illa filiũ ſuũ, magis q̃ vlli parẽtes amarint filiũ. q̃d vel inde colliges facilime, quia enim tantũ doluit Maria de amiſſo ad triduũ filio hic in terris, vt nõ quieſceret donec inueniret, quãto magis deſiderauit cũ ipſo eſſe in cælis? Vbi ait Bernard*, Aurora rutilans cõqueſta eſt ſe diẽ perdidiſſe lucẽtẽ. ſtella matutina admirata eſt triduanã ſolis abſentiã, atq; tũc impleta ſunt illa ſpõſæ verba, Surgã & circumibo ciuitatẽ, per vicos & plateas quærã quẽ diligit anima mea. Quam moleſtã putas fuiſſe vitã Mariæ tot annis, quibus hic eam expectare oportuit poſt aſcẽſionẽ Chriſti, donec aſſum pſerit illã? Et ſi em̃ Maria (quod pie credi poteſt) interdũ ve luti radiũ quendã ſibi emicantẽ habuit eſſentiæ diuinæ, vn de immẽſam ſuſcepit lætitiã, id tamẽ omne imperfectũ eſt, ſi conferas ad eſſentialẽ beatitudinẽ. Quoniã, vt Bernardus inquit, & hic paſcit deus, ſed nõ in ſaturitate. quũ autẽ dede rit dilectis ſuis ſomnũ, ecce hæreditas dñi filij merces fruct* ventris: hoc eſt, quia quo ad diuinã & humanã naturã, Chriſtus merces eſt beatorũ. Quoq; ærũnis & afflictionibus ple nior eſt hæc vita in terris, hoc magis in votis habuit Maria peruenire ad cælũ, vt ex hac moleſta peregrinatiõe liberaretur, quoniã ſine dubio afflicta illa Chriſti abſentia & huius vitæ, clamauit cũ Pſalm, Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt, habitaui cũ habitantibus Cædar (.i. in tenebris infideliũ Iudęorũ) multũ incola fuit anima mea. Audẽter igitur cupiuit Maria eſſe cum filio ſuo, ſiquidẽ ipſi etiam angeli dei & ſancti omnes deſiderauerunt reginã illã ſuam ſecũ eſſe in cælis. Et ſic quum aliquãdiu Maria clamaſſet ad dñm, Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto, atq; iterũ, Educ de cuſtodia animã meã ad cõfitendũ nomini tuo, Me expectãt iuſti donec retribuas mihi: id adeo hodierna die factũ eſt, quãdo oẽs ſancti maxima cũ admiratione viderunt Mariam tanta gloria & maieſtate illuſtratã, aſſumi in cælũ: iuxta id quod à principio dicere cœpimus, Aſſumpta eſt Maria ĩ cęlum, gaudẽt angeli, laudãtes benedicũt dominũ, Aue Maria.

*Libro.* 4. *cap.* 2.

*Lucæ.* 12

*Bernar.*

*Canti.* 3.

*Bernar.*

*Pſal.* 126

*Pſal.* 119.

## EVANGELIVM LVCAE. X.

E Vangelium iam vltro miſſum facimus, nõ quod nõ cõuenit Mariæ, ſicuti ſomniãt neochriſtiani aduerſus matrẽ dei & ipſam eccleſiam, quanuis enim ipſa

per ſe hiſtoria ad Mariam & Marthā ſorores pertinet,apud nos tamē catholicos & orthodoxos Chriſtianos, maioris ſēper, tum ponderis,tū momēti eſt ſenſus myſticus, quā iſte qui ex litera pendet totus. Quis autē à Chriſto vnquā fuit in terris homo,de quo magis merito dicatur hoc euangelicum,Maria optimā partem elegit,quā de Maria matre dei? ideoq; euāgelium illud ſpirituali & myſtico ſuo intellectu, de nemine poti⁹ legi & intellegi poteſt,quā de virgine matre,ſicut & nos iam antea totum hoc ad ipſam retulimus,& forte in aliqua ſequenti homilia plenius faciemus.Nūc animus eſt de feſti huius celebritate tanrū dicere,& primū quidem,quandiu Maria poſt Chriſti aſcenſionē hic in terris vixerit:deinde,quur eā dominus tam diu expectare permiſerit:mox,quur illa ſit mortua:poſtremo,quomodo aſſumpta ſit in cælū,quod in hac feſtiuitate potiſſimū eſt. Principio quandiu Maria poſt Chriſti aſcenſionē vixerit,nuſquam in euangeliis eſt proditū,nec aliūde certū aliquod extat eius rei teſtimonium,niſi quod bona doctorū pars putat eam 15. annis vixiſſe poſt mortem Chriſti:iuxta quam ſententiā facta illa eſſet grandæua admodū,& pertigiſſet vſq; ad annū

*Vincētius.* ætatis 63.Vincentius tamen in ſpeculo ponit annos 12.quo modo maria mortua eſſet anno ętatis 62.Sed nos iam ad illud properem⁹,quod ſecūdo loco propoſuimus,quur Chriſtus Mariam tanto tēpore dimiſerit hic in terris.Vbi quanuis aſſignari ratio vniuerſalis iſta poſſet,qa ſic viſum eſt & beneplacitatum deo,quā cauſam ipſe etiā dominus aſſigna-

*Mat.* 11. uit,dicens,Ita pater quoniā ſic fuit placitū ante te:quia autem volūtas dei eſt rationabiliſſima,ideo inquiratur ratio huius,factumq; adeo id eſt,in cōſolationē apoſtolorū & fidelium.ſic enim ait Bernardus,exponens verba illa euāge-

*Ioan.*19. lij,Stabat iuxta crucem Ieſu mater eius &c.Migraturus ex hoc mūdo dominus,ita ordinauit,vt vtraq; portio eccleſię, triumphans videlicet & militās,viſibili & inuiſibili ſolatio fueretur.aſcendens enim in cælū,ſanctis animabus & angelis ſuam diuinitatē & humanitatem perpetuo contēplādam exhibuit,vt ſiue egrederētur,ſiue ingrederētur, paſcua inuenirēt.Eccleſiæ vero adhuc in terra militāti ſolatiū quidem inuiſibile promiſit,quod in die pentecoſtes impleuit, quando ſpiritum conſolatorem cordibus fidelium miſit,ſolatiū vero viſibile præſentiæ ei⁹ corporalis ſubtragere vo-

luit, & idcirco matrem eccleſiæ conſolatricem vice ſui dere liquit. Vere enim magnũ erat hoc hominib⁹ ſolatiũ videre matrem in terra, cuius filius dominaretur in cælo. Pulchre hic doctores recogitant, veluti peregrinationem continuã fuiſſe ſanctorum hominũ ad Mariã, quoniam ſic ait Ignati⁹ ſcribẽs ad S. Ioannẽ euangeliſtã, Si licitũ eſt mihi apud te, ad Hieroſolymæ partes volo aſcẽdere, & videre ſanctos, qui ibi ſunt, præcipue Mariam Ieſu, quam dicunt vniuerſis admirandam, cunctis deſiderabilẽ. quẽ etenim nõ delectet eã videre & alloqui, quæ verũ deum deorũ peperit, ſi ſit noſtræ fidei & religionis amicus? ſimiliter & illum venerabilẽ Iacobũ qui cognominatur iuſtus, quẽ referunt Chriſto Ieſu ſimilimũ facie, vita & modo cõuerſationis, ac ſi eiuſdẽ vteri frater eſſet gemellus. Refertur etiã B. Dionyſii iã baptizatum, transfretaſſe ab Athenis ad Mariã, non ſolum vtiq; ſed cum pleriſq; aliis fidelibus. Altera cauſa eſt propter inſtitutionem ſeu eruditionem fideliũ. licet enim ipſi etiã euangeliſtæ ex inſtinctu ſcripſerint ſpirit⁹ ſancti: iuxta illud prophetæ, quocũq; ibat ſpiritus, illuc eunte ſpiritu & rotæ pariter eleuabantur, & nõ reuertebãtur quum ambularẽt. attamen nõ parũ etiã eis Maria profuit, priuatim informãdo & docendo quomodo omnia cõtigiſſent, puta circa ſalutationem angeli, viſitationem Elizabeth, natiuitatẽ Chriſti, de tribus magis, de fuga in AEgyptum, & ſic de ſimilibus. Hic eſt quod dicunt nonnulli Lucã præ cæteris multa ſcripſiſſe de infantia & pueritia Chriſti, quia audierit illa ex Maria, ſicq; ex ſpũ ſancto cognouerit ſe iſta ſcribere debere. Quis dubitet ingentẽ conſolationẽ accepiſſe fideles, dum legerũt euangelia, & inſuper illorum explicationẽ à Maria didicerunt? ſiquidem primus euangelium ſuum ſcripſit Matthæus idq; ſtatim, priuſquã exiiſſet prædicare gentibus. Rationẽ hanc pulchre inducit B. Hieronym⁹ in ſermone quodã qui ſic incipit, Cogitis me, vbi ſic ait, Non quod eximi⁹ ille ſanctorũ chorus apoſtolorũ eam deſeruerit, inter quos poſt reſurrectionẽ intrãs & exiens, ille qui familiarius cõtulit de Chriſti incarnatione tanto ſiquidẽ verius, quanto ab initio plenius per ſpiritũ ſanctum cũcta didicerat, & perſpexerat oculis vniuerſa, licet & apoſtoli per eũdem ſpiritũ ſanctum omnia cognouerint, & in omnẽ edocti peruenerint veritatem. Ita poſſunt iſtiuſmodi rationes plurimæ aſſignari, qua-

*Ignatius.*

*Dionyſ.*

*Ezech. 1.*

*Hieron.*

lis eſt,vt ij qui perſequutionẽ patiebãtur propter fidẽ, hoc modo confortarentur,vtq; Mariæ meritum ergo deũ copio ſius augeretur. 3 Quod ad Mariæ mortẽ attinet conſentiunt doctores eam vere mortuam eſſe.ſiquidem quũ nõ pepercerit de⁹ filio ſuo,Mariam ab ea lege nõ exemit quin

*Auguſt.* & ipſa illi ſatisfecerit,quum cõſtitutũ ſit omnibus homini busſemel mori.Sic Auguſtin⁹ inquit,Memores cõditionis

*Hieron.* humanæ,mortẽ illam tẽporalem ſubiiſſe matrẽ domini dicere non metuimus.Hieronymus quoq; ſic ait,Nihil ex iis experiri aliud poteſt pro certo niſi quod hodierna die glo rioſa migrauit à corpore.Tu autẽ hic diligẽtius attẽde verba Auguſtini,quoniam ea ſolutionem cõtinent cuiuſdã interrogationis & dubitationis quæ hic errori poſſet: Quum per peccatum mors irruperit in mũdum, Maria autem nec hæreditatio nec proprio opere contraxerit peccatum,quomodo tamẽ mori potuit (illud iã ſupra refutauimus in die conceptionis Mariæ homilia quarta.atqui illud eſt eſſe ſine peccato,& eſſe immortalẽ,& ſic Maria ꝓpria ſua natura mortua eſt,quã cũ omnibus hominib⁹ habuit cõmunem, ꝗ & ex corruptibili ſunt corpore & materia mortali.Quãuis hæc res ſua etiam ratione non caruit,ſiquidẽ ſi mortua illa non eſſet,ex qua tamen humanã naturam aſſumpſiſſe Chriſtum conſtat,prætextum hinc erroris ſui arripuiſſent Manichæi & Valentiani,aſſerentes dominũ non habuiſſe verũ corpus.Quum ergo & Maria mortua eſt,argumentum hinc euidens liquet,ex radice Adę eam deſcendiſſe,ex qua Chri-

*Pſal.115.* ſtus natus eſt redemptor generis humani.Cæterum quãdo Dauid inquit,precioſa in cõſpectu domini mors ſanctorum eius,quis non videat,quanto præcioſior fuerit mors Marię?

*Bernar.* Hoc ipſum latius expedentes doctores, aſſumunt regulam Bernardi,Quodcũq; aliis etiam minoribus ſanctis à deo eſt conceſſum,id vtiq; Mariæ denegatũ non eſt, modo ne obſtet ſextus.ſiquidem Maria ſacerdos non fuit.Videamus au tem quid circa illius mortem contigerit.Quum iam ipſa vi xiſſet annos ſiue duodecim,ſiue quindecim,atque loca ſancta viſitaſſet omnia,vbi Chriſt⁹ captus,ſub cruce collapſus, crucifixus denique eſſet & ſepultus iamque beneplacitũ erat coram domino vt vitam eius finiret,per angelum illi re uelauit,quum ſæpius iam obnixe filiũ ſuum rogaſſet,quãdo tandem voti compotem eam rederet,quando ipſam ex ho-

cedulo trãsferret,quando habitu gloriæ eã veſtiret, quãdo tẽpus eſſet quo choris anhelorũ intereſſet, ſuũq; filiũ dile-ctiſſimũ videret &c.ibi tũc apparuit illi archangelus Gabri el,ipſamq; honorifice ſalutauit,& inſuper horã mortis ei re uelauit.Id adeo in libello legitur de morte Mariæ, quãuis *Hiero.*
Hierony.illũ nõ vndequaq; ꝓ authentico & approbato re cipiat idipſum tamẽ & rationi & ſcripturæ cõſentaneũ eſt *2.Pet.1.*
Quũ enim tãtam gratiã deus fecerit ſancto Petro, vt depo *1.Tim.4.*
ſitionẽ tabernaculi ſui multo tẽpore antea præſcierit,ſimi liter & Paulo qui de ſe ſic ait, Ego iã delibor,& tẽpus reſo-lutionis meæ inſtat,nõ diuerſum eſt.quod hiſtoriæ narrãt de ſancto Iacobo & Martino,qui etiã poſt mortis ſuæ reue lationem dixit ad dñm,Domine,ſi adhuc populo tuo ſum ego neceſſarius nõ recuſo laborẽ. Quod ſi igitur dñs ſan-ctis ſuis reuelauit diẽ obitus ſui,quur nõ & matri ſuæ ma-nifeſtauerit,quæ inde immenſum etiam gaudiũ receperit? Teſtatur hiſtoria Mariã petiſſe hoc per angelos à domino, vt illam ſibi gratiam conferret,apoſtoloſq; ad obitũ ſuum mitteret. An petierit illud Maria,incertũ eſt , factum autẽ eſſe certiſſimũ eſt.vnde coniectura magna eſt, eam hoc pe tiiſſe.Sit itaque hoc conſtãs,Mariam ex annunciatione an gelo cognouiſſe tempus obitus ſui. Cuius exẽplo tu quoq; diſce ſanctos dei & angelos inuocare,orareq; vt tibi tẽpus mortis reuelant,quod vtique multis hominibus fieri ſolet, Precor te mi cuſtos,ſi fieri poteſt,notũ mihi facias diẽ obi-tus mei &c. Alterum mortis Mariæ priuilegium fuit, ſicuti iam meminimus,quod apoſtoli omnes mirabiliter ad ducti ſunt Hieroſolymam ex vniuerſo terrarũ orbe per mi-niſteriũ angelorum. Cui rei fidem certiorem facit quod de *Dan.14.*
Daniele ſcribitur,illo enim coniecto in lacũ leonum,ange lus domini aſſumpſit Habacuc prophetã, ad reptamque in Iudæa in ipſo aere deduxit vſque in Babylonem repẽte & ſubito quur itaque nõ angelus potuerit Hieroſolymam ad ducere Petrũ Roma,Paulum ex Galatia & Thomam ex In *Act.8.*
dia,quũ multis modis Maria ſuperet Danielem ? In Actis apoſtolorum legimus,quia quum Philippus baptizaſſet Eu nuchũ Candacis reginæ in ipſo itinere,inter Hieroſolymã & Gazã,ibi abripuit eũ ſpiritus & poſuit in Azoto.Quod aũt interfuerint apoſtoli morti Mariæ, teſtatur Dionyſius *Dionyſi.*
de diuinis.nom.cap.3.dicẽs,Apud ipſos diuino ſpiritu ple-

nos pōtifices noſtros,quū & nos(vt noſtri) & pleriq; ex ſan ctis fratribus noſtris ad contuēdū corpus illud,quod aucto rem vitæ deūq; ceperat,cōuenifſemus,(aderat autē & frater domini Iacobus,& Petrus ſupremo decus & antiquiſsimū theologorū columē·)vbi poſt contuitū placuit,vt infinite potētē diuinę infinitatis bonitatē pontifices laudarēt omnes,quiq; pro captu ſuo laudat ille deinceps Hierotheū magiſtrum ſuū,qui plane ſit impletus ſpiritu ſancto,vnde & ſecūdum apoſtolos cæteris omnibus deū plus magnificarit Ecce teſtimoniū apertū ſup eo,quod in mortæ Mariæ affuerint apoſtoli,aliiq; ſancti homines plures , vt Timotheus. Hierothus,Diony.&c. Aiūt eiuſdē rei mētionē facere quedam ex vetuſtiſſimis etiā Andreā Cretenſem.quē tū nō vidi.Hoc vnum iam incidit.Damaſcenū in quadam homilia

Damaſ. præclaram habere ſentētiā,quæ ſic habet,ex antiqua & veriſſima traditione accepimus.quod tēpore glorioſæ dormitiōis beatiſſimæ virginis.quū omnes ſancti apoſtoli ad ſaluandas gentes orbem terræ peragrarēt,in memēto tēporis in altū ſubleuati,Hieroſolymis conuenerunt. Quumq; iam illi attēderēt imminere mortē Mariæ,vna omnes voce,vnoque velut ore clamare cœperunt,Quādo te habuimus virgo laudatiſſima cohabitatricem in hoc ſeculo,non diuerſo fruebamur ſolatio, quā ſi dn̄m deū q; noſtrū ipſum vidiſſemus:nūc vero dumcognoſcimus te velle ex hoc mūdo cōmigrare,hæc vna nobis reliqua manet cōſolatio, ꝙ te habituri ſumus mediatricē apud deū Ecce quia iā filius tuus, conditor omniū te vocat,vade in pace,noſq; deo reconciliat. Quū enim in hac terra habitares,exiguus te cōcluſit circulus,porro autē quādo aſſumeris iam in cælū,totus mūdus cōmune habebit propiciatoriū,Quāuis etiam apoſtoli admodum cōtriſtabantur ex morte virginis, neque minus quam ſi ipſa eorū mater fuiſſet,viciſſim tamen eos ſolabatꝰ gratia ſpiritus ſancti.fuitq; hoc magnæ cōſolatiōis loco virgini matri,ꝙ præſentes hic in obitu ſuo vidit electos dei apoſtolos,quos illa ſine dubio fortitercōſolata eſt,cōfirmauitq; fide catholica,diuinū eis ꝓmittēs auxiliū,virtutē,gratiam & illuminationē ſpiritus ſancti,quomodo inde cōtemnerent martyriū,pœnas & ſupplicia tyrrannorū,aduerſitates quoq; & voluptates mūdi huius,atq; ſolū præ omnibus timerent deū,ſicut à filio ſuo edocti fuerāt,ne timerēt eos

qui occidunt corpus,non animam,ſed illum qui quum occiderit corpus,animam poteſt mittere in gehennam.Hinc docemur iniquũ nõ eſſe,hominẽ moriturũ adhibere ſibi libros ſuos fratres aut quoſcunq; amicos,quoniã ſic etiãmatrẽ ſuã honorauit de⁹ĩ præſentia apoſtolorũ.Sic Iacob priuſq̃ moreretur,cupiuit videre Ioſeph,dicens,Vadã & videbo eũ priuſquã moriar.ſatis enim hoc mihi eſt,dũmodo filius me⁹ Ioſeph viuat.Hinc moritur⁹ Iacob vocauit ad ſe filios ſuos oẽs,inquiens,Congregamini & audite filij Iacob,audite Iſrael patrẽ veſtrũ.Sed hæc iam ſufficiant,Oremus dñm, &c. *Gene.45* *Gene.45*

## DE GLORIOSA ASSVMPTIOne virginis matris Mariæ.

### HOMILIA IIII.

QVemadmodũ multis magniſque donata prærogatiuis fuit virgo Maria,par tim in cõceptione ſua, partim quũ ipſa Chriſtum concepit & peperit, ita etiã in morte ſua plurima habuit priuilegia,primũq; adeo omnium prænũciata eis mors eſt ab angelo,deinde miraculoſe auocauit deus apoſtolos,cum multis aliis diſcipulis ad mortẽ ipſius.Atque de iis duobus ſuperiori diſſeruimus homilia·reliquũ eſt dicere,quomodo Chriſt⁹ ſui ipſius apparitione honeſtauit illã,quod ex regula Bernardi ſupra adductã colligimus:quia quicquid aliis ſãctis quãlibet paucis,cõtulit deus,credendũ nõ eſt eum Mariæ denegaſſe,ſiquidem illud & ſũme potuit exhilarare Mariã,& ei dolores mortis diminuere vel totos auferre.Cũ Iacob ꝓficiſceretur in AEgyptum,videns filiũ ſuum ſibi occurrentẽ,lętus& alacer dixit,Iã læt⁹ moriar,quia vidi faciem tuã & ſuperſtitem te relinquo Quanto vberiori gaudio exultaſſeMariã putas,quũ iam cõſpiceret filium ſuũ ad ſe venientẽ?Et quod pleroſq; ſanctos iamiã morituros viſitarit domin⁹,plurimę teſtãtur hiſtoriæ,noſque adeo ipſi probauim⁹ idem iam ſupra de S. Ioanne euangeliſta,cui dixit dominus,Veni dilectiſſime diſcipule ad fratres tuos.Hoc ipſum quoq;Gregorius de multis refert libro 4.dialogorũ.Et idem legitur de ſancta Barbara,cui apparuit domin⁹ in turri,& de pleriſq; aliis Quid igitur obſtet,quo minus ſit hoc conſtanter credẽdũ de Maria?Mitto hic & volens pertranſeo piam illam contemplationem,quomodo Chriſtus eam alloquutus ſit,vt qui ami- *Bernar.* *Gen.46.* *Gregori.* *Can.2.4*

ciſſime, Surge, propera formoſa mea & veni, veni de Libano ſpōſa mea, veni, coronaberis, veni in hortum meum &c. Ma-
*Pſal. 86.* ria quoque vltro ſeſe obtulit, cū Dauide dicēs, Paratum cor meum deus, paratum cor meum. Et ſine dubio ſic, vt ipſa antea audierat à filio ſuo ſub cruce, dixit ad eū, In manˀ tuas commendo ſpiritum meum. Quartum mortis Mariæ priuilegiū hoc eſt, quia mortua eſt illa ſine morbo, omniq; dolore mortis, idq; adeo rurſus ex ſuperiori regula Bernardi ꝓmanat, quoniam ſi hoc aliis ſanctis deus permiſit ex gratia
*Hieron.* quur non idem contulerit Mariæ? Hieronymus autem de S.
*Tra 124* Ioanne ait, Tā extraneus à dolore mortis, quā à corruptione carnis inuenitur alienus. Teſtatur idipſum etiā Auguſt. audiſſe ſe à viris fide dignis, qui viderint ex monumēto illius ſcaturigiuem pulueris ſcaturire. & quur tādem nō matri quoque ſuæ eandem gratiam fecerit Chriſtus, quā cuſtodi ſuo Ioanni exhibuit? Neque id mirum videatur cuipiam ſiquidem & ſine doloribus nata eſt Maria, quur ergo nō ſic
*Hieron.* ſit mortua, quę tantum dolorum in paſſione & morte Chriſti ſuſtinuit, vt admirabundus dicat Hieronymus: Beata dei genitrix in ea parte paſſa eſt, quæ impaſſibilis habetur, & ideo quia ſpiritualiter & atrocius paſſa eſt gladio paſſionis plus quā martyr fuit. Ideo contentus dominus doloribˀ illis, præſeruauit eam in morte ab omni dolore, planeq; trāqlle ſeparata eſt anima à corpore, certa tunc exiſtens nō multo tempore poſt adhuc fore vt ei rurſus vniretur. Atq; hæc
*Grego.* ſentētia vniuerſalis eccleſiæ eſt in collecta hodiernæ diei, quam aiunt feciſſe S. Gregorium, ſimulq; huius feſtiuitatis cantum ordinaſſe. ſic autem illa habet, Veneranda nobis domine huius diei feſtiuitas opem conferat ſalutarem, in qua ſancta dei genitrix virgo Maria mortem ſubiit temporalē, nec tamen mortis nexibus deprimi potuit. Quærūt hic doctores, qui ſint nexˀ & quæ vincula mortis triplicia nimirū. primum eſt ipſe dolor morbi, vrgens hominem vſque ī mortem quo reſpiciens Sapiens, dixit, O mors, quā amara eſt me-
*Eccle. 45* moria tua? Alterū eſt tentatio diabolica, tunc enī hoſtis iſte
*Gene. 3.* omnibus viribus conatur auferre animā, eaq; afflictio tunc omnium maxima eſt, iuxta illud quod dixit dominus ad ſerpentē. Tu inſidiaberis calcaneo, illius, hoc eſt, nouiſſimo vitæ. Tertium vinculum ſiue nexus eſt corruptio putreſcētis corporis, ſecundum legem domini, Cinis es & in cinerē re-

uerteris. quomodo & Iob ait ad dominum, Meměto quæſo *Iob* 10
quod ſicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me. Et
hoc eſt quod intendamus, Mariam dicẽtes mortis nexibus
non appreſſam, ſed ſine dolore mortuã, non igitur pingi il
la debet habitu & facie ægrotantis, decũbens in lecto, ſed
ita ſicut & inter manus apoſtolorum tradidit ſpiritum.

Quum iam hoc pacto Maria in dulcedine ſpiritus cũ gau
dio, volẽs mortua eſſet, apoſtoli illam honofice ſepelierũt.
ex iiſdem rationibus quas de ſepultura Chriſti oſtendimus
Superſedeo hic lubens hiſtoriam vulgatam in libro de trã
ſitu Mariæ, quid inter ſe loquuti ſint apoſtoli, & quomodo
deus eos nebula velarit, angeliq́; auditi decantarint Iam
vero ſanctũ virginis matris corpuſculum quum eſſent de-
poſituri in monumentum, affuit Chriſtus ipſe, eamq́; in ſe
pulchro collocauit, Quũque adhuc efferetur, accurẽs vnus
ex ſummis pontificibus, conatus eſt abripere corpus virgi-
nis. & ſtatim brachium illius graui dolore confectum, exa
ruit. Eũ ſimul atque ex apoſtolorũ informatione pœnituit
infidelitatis ſuæ, ſtatim ad ſancti corporis contactũ ſanatus
eſt. Quãuis ergo libellus ille receptus ab eccleſia nõ eſt, ita
vt credendũ ſit, quicquid in eo continetur, lubet tamen ex
illo decerpere quæ ad ædificationẽ erectionẽque affectus
facere videntur, crediq́ue pie poſſunt, primũ omniũ enim
perceptionem & traditionem ſeniorũ hæreditariam, veri-
tatem habemus illam ab ipſis iam inde tẽporibus apoſtolo
rum in nos vſque deriuatam, ſicut & fratribus oſtendi ſolet
Hieroſolymis, vbi monſtratur ſepulchrũ virginis Mariæ,
nõ procul à mõte Olⅰueti, & orto illo in quo captus eſt do
minus, locus inſuper oſtẽditur, quo apparẽs ei angelus, præ
nũciauit aſſumptionem ipſius, atque in ſignum victoriæ, ra
mum palmæ illi optulit, cuius multa ſit mẽtio in iſto libel
lo, Volẽs hic ſuperſedeo dicere de cingulo Mariæ, quod a-
iũt relictũ eſſe Thomæ apoſtolo. His ita præmiſſis, ad prin
cipale venio dictũ huius membri, palamq́ue profiteor pie
eſſe credẽdũ, ſuperiora illa ita circa aſſũptionẽ Mariæ con
tigiſſe, nebulãque ibi fuiſſe, quia ſimile habemus, quando
aſcenſurus erat Moyſes in montẽ pro accipienda lege deca
logi, nubes operuit mõtem ſex diebus, & Moyſes ingreſſus
nebulam aſcendit in montẽ. Inſuper in hiſtoria Regum le *Exod.* 24
gimus, quũ Salamon ædificaſſet templum domino, illudq́; *3. Reg.* 8.

iam dedicaturus eſſet,ibi nebula impleuit templum,tanta quidem,vt præ illius dẽſitate non poſſent ſacerdos miniſtrare domino,quia gloria domini repleuerat domũ ipſius. Quũ itaque dominus gloriam ſuam tantam manifeſtarit in materiali iſto tẽplo Salomonis quanto magis in electo illo
*Pſal.* 47. tẽplo virginis matris?ſiquidem de ea dixit Dauid,Suſcepimus deus miſericordiã tuam in medio templi tui.Porro cecinisſe angelos ſub mortẽ Mariæ quis obſecro dimittitur, qui modo cõſideret cantaſſe illos in Chriſti natiuiate, quã
*Lucæ* 1. do ad ſuplicia naſcebatur & vitæ huius miſeriam, quanto alacrius iam cecinerint,quũ mater Ieſu,regina eorũ,aſſumenda eſſet in celeſtia regna ad ęternam gloriam?Inſuper ſcribit Seuerus Sulpitius,quũ aliquando Seuerinus epiſco
*Sulpitius* pus Colonenſis ſancta inuiſeret altaria,orans poſt matutinas,audiuit angelos dei cantantes,quos tamen archidiaconus eius audire non potuit.ſed poſtquam pro eo etiam orauit ſanctus Seuerinus,audiuit & ille voces ſuauiſſimas, vbi & ſanctus Seuerinus dixit,Dominus dixit.Dominus meus ſanctus Martinus migrauit ad dominũ,cuius animam nũc angeli pſalentes deducũt in cælum.Et quod eam Chriſtus ſepelierit ipſe,mirum nemini videri debet. ſiquidem illud quoque idem obſequium Maria domino propriis manibus exhibuerat,vnde merito rurſus eã Chriſt⁹ ſepelierit.Quid quod de ſancta Martha legitur,affuiſſe dominũ in hoſpitæ ſuæ ſepultura?quod ſi igitur honorem hunc dominus Marthæ detulit,quæ ipſum temporali tantum excepit hoſpitio
*Deut.* vl. quanto magis Mariæ,quæ non hoſpitio ſolo ſuſcepit eum, ſed & 39.ſeptimanis caſtis ſuis portauit viſceribus?Ad hęc in veteri legimus teſtamento dominum ſepeliiſſe Moyſen ſic enim habet ſciptura,Mortuus eſt ibi Moyſes ſeruus domini in terra Moab,iubente domino,& ſepeliuit eũ in valle terræ Moab cõtra Phegor,& non cognouit homo ſepulchrum eius vſque in præſentem diem.

3 Simul atque iam hactenus Mariæ mortem audiuimus & ſepulturam,reliquum eſt dicere, quomodo eam dominus aſſumpſerit in cælum.Et quidem quo ad animam conſtans certaque eſt doctorũ ſententia,ipſam hodie factã eſſe beatam,quia ſine dolore mortua eſt,pſallẽtibus apoſtolis, canentibus angelis,anima ipſius reliquit corpus ,oblataq;

eſt manibus Chriſti. An autem etiam corpus eius ſit aſſumptū in cælū, etſi Hieronymus nihil voluit temerarie decernere, magis tamē iudicat credibile, eam corpore & anima eſſe aſſumptam. Cōcludit hoc idem Auguſti. aliiq; plurimi & nunc tota credit Romana eccleſia, ipſam corpore & anima aſſumptam, veréque factam eſſe beatam. Vnde Auguſti. dicit, Lætetur Maria (vt dignum eſt) lætitia inenarrabili, glorificata in corpore & anima, in proprio filio, & per proprium filium, & cum proprio filio. Id ita eſſe rationibus firmari poteſt, quoniam plures ſunt ſancti in cælo, corpore & anima. nemo itaq; putet Mariæ, quæ illis ſanctior eſt, hoc eſſe negatū, iuxta regulam Bernardi. Quod autem hoc modo plures ſancti ſunt in cælo, ſic probatur. Refert em̄ Mathæus, multa corpora eorum qui mortui erant reſurrexiſſe cum Chriſto, & intraſſe in ciuitatē ſanctam, vbi Gloſſa ſic habet. Illi iam ſunt cum corpore in gloria, alioqui reſurrectionis teſtes veri non fuiſſent. Eadem quoque Hieronymi ad Heliodorum ſententia eſt. iſtos qui reſurrexerūt, non tātum in terreſtri Hieruſalem, ſed etiam cæleſti viſos eſſe. Et ſic Benardinus Buſti introduci Ambroſium, qui dicat idem de ſancto Ioanne euāgeliſta, quodque adhuc in ſingulos annos die reſurrectionis Chriſti, quidam in corpore & anima reſurgāt. Non quidem meminit, hoc me legiſſe in Ambroſio, ſed idem Auguſtino acceptum ferunt Brianſo & Fraciſcus Maro. qui etiam ait Ioannem baptiſtam corpore & anima eſſe in cælo, non obſtante illo quod caput eius hic ſit in terra, atque hoc aſſerit ille de aliis pluribus ſanctis, in quorū numero ſunt qui reponāt Paulum quoque, eo q ait, Qui mortui ſunt in Chriſto, reſurgent primi: deinde nos qui viuimus, qui reſidui ſumus. ſimul cum ipſis rapiemur in aerea obuiam Chriſto. Ecce hic Paulus duplices cōmemorat qui occurrent CHRISTO in aera: alios ſanctos mortuos, qui & reſurgent primi: alios iam mortuos, inter quos ſe ille connumerat. nō poteſt autem intelligi de ſanctis in terra viuētibus. totus enim mundus prius purgabatur per ignem, Petro atteſtante, tantaque afflictio diem præcedet nouiſſimū vt nullus tunc ſit futurus homo ſuperſtes: ſicut & nos in homiliis de extremo iudicio ac longum explicauimus. intelligitur ergo de ſanctis qui iam corpore & anima viuunt in cælo, è quorum numero & Paulus eſt ideoque alij etiā ſancti

*Hieron.* *Auguſt.* *Mat. 27.* *Gloſſa.* *Hieron.* *Ambro.* *1. Mhe. 5.* *2. Pet. 3.*

corpore & anima quũ ſint in cælo,religio fuerit, nõ idem quoque de virgine matre credere.(vide Auguſt inũ lib.20. de ciuit.dei ca.20.Cameracẽ.in 9,de reſumpta. Brianſonẽ in quarto &c. Accedat & alia ratio nõ minus fortis, quia videmus aliorũ ſanctorũ corpora magno honore obſeruari in terris,deũq; per ea mirabilia operari in omnipotenti ſua miraculorũ operatione.Id adeo in ſingulis tẽplis cõſpicimus,vbi magna cura & reuerẽtia ſanctorũ reliquæ obſeruãtur gemmis,auro,argentoq; incluſæ,quæ & magno multumque pio populi affectu viſitantur,ſicut S.Iacobus in Cõpoſtella,Petrus Romæ Bartho,Catharina,Barbara,Iodoc⁹, Magdalena,Vrſula,&c.ſi ergo nõ etiã corp⁹ Mariæ vna cũ anima aſſumptũ eſſet in cælum,quur nõ & illud magno honore obſeruaretur,piéque viſitaretur, quod tamen nuſqàm fit in toto mũdo?licet enim multis in locis viſitetur, vt in Loreto Italiæ,ĩ Mõte Serrato Hiſpaniæ,Aquiſgrani & eremo Helueticorũ Germaniæ,in noſtra dõna de annũciã Florentiæ,apud Otingũ Bauariæ,nullibi tamen iſtorum locorũ corpus Mariæ oſtenditur,non caput,non manus,non digitus:ſed tantũ ibi per implorationẽ ipſius multa magnaq; miracula operatus eſt domin⁹,& quotidie operatur. Porro ſi quis dicat ſanctiſſimũ virginis corp⁹ eſſe abſcõditũ,huic reſiſtit quod deus toties tam miraculoſe ſanctorũ ſuorũ corpora reuelauit,vt Stephani,cuius inuentionem ipſa etiã recolit eccleſia: Antonii, Geruaſii & Prothaſij,S.Nazarij & Celſi,Richardi quoq;,q̃ dux Sueuorũ extitit.cuiuſque corpus in Luca Italiæ reuelatũ eſt.Item S.Gereonis Coloniæ Et quid hoc recenſeã,quod norũt omnes de ſanctæ crucis inuentione?Quod ſi igitur dominus fecit crucem ſuã,quæ ipſum in ſupplicio geſtauit,inueniri,quis nõ credat corp⁹ etiã Mariæ,ſi extaret in terra,iamdudum eſſe reuelatum diuinitus,pluribuſque & maioribus miraculis illuſtrarũ, quã aliquod cuiuſcũque ſancti corpus?ſed nimirum tanto theſauro terra digna non fuit,quia ſanctũ illud virginis corpuſculũ,ſacrariũ extitit ſpiritus ſancti, domiciliũ Christi, triclinium totius trinitatis. Ad hec coniunctæ ſunt illę duæ ſententiæ,quũ dixit dominus, Cinis es & in cinerẽ reuerteris:ad Euam autẽ,In dolore paries filios tuos.diſpenſauit autẽ dominus cũ Maria,quando ei alteram ſententiã remiſit.ſiquidẽ illa ſine virginitatis læſione & partus dolo

re Chriſtũ edidit.ideoq; pie credendũ eſt,quod alterã quo
que ſẽtentiam priorem illã dimiſerit ei, nec corpus eius pu
tredini fuerit obnoxiũ.Siquidem quũ ille tanquam dilectus
filius curam habuit matris ſuæ in cruce pendens,ita vt eam
Ioanni commendaret,quanto magis curã eius geſsit in pa- *Ioan.* 19.
ce gloriæ,ne quid contrariũ ei aduerſaretur?& ſicut corpus *Act.*2.
ipſe ſuum à corruptione præſeruauit,iuxta illud Pſal. Non *Pſal.*5.
dabis ſanctum tuũ videre corruptionẽ,ita matrem ſuam ho
norauit plus quam aliquis filius in terra, quoniam hæc ipſa
arca dei fuit.præcepit autem dominus Moyſi arcã fabricari *Exod.*5.
ex ligno nõ putreſcẽti.& quur hæc arca Chriſti putreſcat?
cur non potius tota vt pulchra erat, ita à Chriſto domino
aſſumeretur in cælũ?vidit autem hoc idem Ioannes in ſpi- *Apoc.*18
ritu,conſpicatus templum domini apertũ in cælo,& arcam
dei viſam in templo.credendũ igitur eſt, Mariã corpore &
anima à ſuo dilectiſsimo filio aſſumptã eſſe in cælum,& ſic
perfecta eſt imago in nobis veræ illius futuræ reſurrectio-
nis.Cumq; noluerit ille eam à quocunque viro hic tangi in
terra, minus paſſurus erat vermes eam demortuã demordiſ
ſe,ſed ſicut Chriſtus rex angelorũ corpore & anima regnat
in cælis,ita & Maria cælorum & angelorũ domina,merito
corpore & anima illi conregnat in cælis,vt quemadmodum
in terreſtri paradiſo ſit Adã cæleſtis Chriſtus,& noua iſtæc
Eua itidẽ cæleſtis.Maria mater gratiæ,mater miſericordiæ,
tu nos ab hoſte protege,& hora mortis ſuſcipe,vt te læti vi
deamus in gloria fœlicitatis æternæ,Amen.

## DE ASSVMPTIONE BEATAE virginis,Homilia quinta & vltima.

Simul atque ab angelo annunciata eſt mors virgini matri, apoſtoli etiam iam miraculoſe ad eam adducti ſunt,ipſaque ſine dolore mortua, ſtatim corpore & anima à Chriſto aſſumpta eſt in cælũ: aſſumpta inquam quia non ita vt Chriſtus propria virtute aſcendit,ſed à Chriſto per gratiã aſſumpta. Quæri iã hic ſolet,quãdo iſta aſſumptio facta ſit,& reſpondetur conſtare hoc,quod hodie ſit mortua.ſed quando ſit aſſumpta dubium eſt,opinantibus nõnullis poſt quadraginta tandẽ dies eam eſſe aſſumptam, quo temporis interuallo etiam Chriſtus aſcẽdit in cælum. verum non eademq; fuit in Maria ratio,quæ in Chriſto.ſi

quidē huc antea oportebat reſurrectionē ſuam ſufficienter diſcipulis cōprobare.deindequo ad ſignificationem etiam non fuit idē neceſſarium in Maria.Alij putent eam die tertio aſſumptam,quæ ſententia magis quidē uidetur conueniēs ſed tamen & ipſa nihil concludit,quoniā adhuc ſunt qui putant eam ipſo ſepulturæ die aſſumptā eſſe in cælū.In libello tamen de tranſitu Mariæ refertur,quia dominus iuſſerit apoſtolos expectare triduum,ſicq; tertio demū die animā reuerſam ad ſepulchrū,corp⁹ denuo aſſumpſiſſe in valle Ioſaphat,atque inde aſſumptā in cęlū quanuis autē huic libello multi parū fidei tribuant,conſtat tamen iſtud ex ipſa ſeniorū traditione,monſtrariq; adhuc ſolet locus Hieroſolymis non procul à ſepulchro Mariæ,vbi Thomas cingulū eius acceperit,quod ab illo deciderit in aſſumptione.Quicquid hoc eſt,nos de magnificentia,ſplēdore & charitate aſſumptionis hui⁹ dicemus.Principio enim pie hoc credendū eſt,vniuerſum exercitum cæleſtē occurriſſe ei cū domino

2.Reg.6 Ieſu,quoniā ſic arca materialis magno cōitatu cōducta eſt à Dauide,quis nō credat ſanctiſſimam hanc Chriſti arcam nō ab ipſo & tota militia cæleſti deductā in celum?Doctores cōtemplantur cælum ter euacuari:primo in aſcenſione Chriſti,quando ei angeli omnes occurrerūt:deinde in aſſumptione Mariæ,dum nō angeli tantū ſed & omnes beatorum animæ obuiam venerūt illi cum Chriſto:poſtremo idē hoc fiet in die nouiſſimo,quādo āgeli & animæ omnes Chriſtū comitabuntur ad iudicium.Atque de gaudio, iubilo & exultatione angelorū ſanctorumq; nemo vel admirari ſatis

3.Reg.1. vel eloqui poteſt,imo nec ſufficienter quidē cogitare.Legimus Salomonē ſurrexiſſe quando obuiā venit matri ſuę Berſabeæ,& inclinaſſe ſe erga eā,ſediſſeq; ſuper thronū ſuum

Luc 2. poſitā etiā eſſe ſedē regiā matri regis,quæ & ſedit ad dex-

1 Cor.10 teram illius.Salomō autē figura Chriſti fuit,quia hic pacificator verus eſt,qui pacē fecit inter homines,deum & angelos,qui pacē hanc in illius natiuitate proclamarūt.Atqui in

Eſa.40. figura veteribus omnia cōtingerūt,vnde & hæc hiſtoria Salomonis oportet aliquid nobis deſignet in noſtro vero Salomone Chriſto,neque illud apparet vbi fiat cōmodius, niſi quando occurrit matri ſuæ in aſſumptione,tunc enim omni honore ei exhibito.ipſam exaltauit ſuper choros angelorū proximam coniunxit ſibi ad dexteram ſuam cōſtituēdo. &

tunc impletum eſt iſtud prophetæ, Domum maieſtatis meę glorificabo. & illud quoq; Dauidis, Surge domine in requiē tuam, tu & arca ſanctificationis tuæ. Bernard. vtitur pro the mate) fuitq; ea res admirada, quod Chriſtus in tanta maieſtate obuiā progreſſus eſt Mariæ, per hoc docēs & declarās omnibus angelis, matrē eam eſſe ſuam, quæ ipſum conceperit, pepererit, fouerit, educarit, proinde ille ei reuerentiam debitā exhibuit, vt filius dilectiſsimæ matri ſuæ. Quamque profunde ipſe ſe hic humiliauit in terris, ſicut canticū eius clare teſtatur, tam viciſsim illā rurſus magnificauit dñs, effectum reddens quod dixerat ipſe, Qui ſe humilat, exaltabitur, cui cōſonat iſtud Iob, Qui humiliat' fuerit, erit in gloria. 2 Neque vero Chriſtus tantū occurit matri ſuæ, neq; illum tantū comitati ſunt angeli & ſancti miniſtrātes ipſi, ſed pro poſſe laudare Mariā cœperunt vt cælorū reginam regisſq; ſui parentē. Et ſicut Dauid omnesq; filii Iſrael arcā teſtamenti deducebant magno iubilo, tibiiſq; ſonantibus, quando etiam Dauid ipſe ante eam cithara ludebat: ita pie credi poteſt, exercitū cæleſtem omnibus inſtrumētis muſicis cum iubilo ceciniſſe ad laudē virginis & gratulationem aſſumpptionis ipſius. Pulchre hic inquit Hierony. in ſermone ad Euſtochiū, Legimus quam ſæpe ad funera & ſepulturas quorumlibet ſanctorū angelos aduenifſe, & ad eorum exequias obſequia præſtitiſſe, necnon & animas electorū vſque ad cælum cū hymnis & laudibus detuliſſe, atque magno fulgore reſplēduiſſe. Quando igitur hæc tanta dignatus eſt dominus mortuis exhibere, vnde etiam viuētes odorē ſuauiſſimum ſenſerunt ex eorum corporibus redolentem, quanto magis credendū eſt die aſſumptæ genitricis dei occurriſſe ei militiam cæleſtē & luce magna eam circūfulſiſſe, atq; ad thronū gloriæ deduxiſſe? Dubiū tamen nō eſt, vniuerſum comitatum cæleſtis Ieruſalem ineffabili gaudio exultaſſe, magnaque cum gratiarū actione iubilaſſe quoniam ſolenne hoc feſtū quod nobis ſingulis ſemper annis ſemel reuoluitur, factum eſt eis perpetuū, neque immerito. vero enim nō abſimile eſt ipſum ſaluatorem propere occurriſſe ei, ipſamque cum immenſo gaudio ad dexteram ſuam in throno gloriæ colocaſſe in hunc fere modum Hieronymus ſcribit, quod hic vobis relinquimus feruētiori affectu, & alacrioribus animis latius penituſque contemplandum.

*Pſal. 131.* *Bernar.* *Luc. 1.* *Luc. 14.* *Iob. 22.* *2. Reg. 6.*

Inſuper adhuc meditantur pii patres, quomodo deducta ſit Maria per ſingulos choros angelorũ & hominũ, qui omnes ingenti ſtupore admirati ſunt tantã gratiæ & donorum vbertatẽ, quibus Chriſtus matrẽ ſuam præ omnibus creaturis in terra donauit, coronauit, clarificauit. Pulchrũ eſſet etiam ab vno choro ad alterũ progredi, & ſic ſingulatim contemplari, quid in quoque dictum, quid cogitatum ſit, verum hoc nimis longum foret. Itaque in vniuerſum ipſas tantum hierarchias perluſtrabimus. ſunt autẽ illarum tres & ſingulæ, tres rurſus choros cõtinent. ſicut in feſto ſancti Michaelis, fauente Chriſto latius differemus. Primus tamen hierarchiam hanc diſpiciamus in terra eccleſiaſticã, quæ ex apoſtolis (quotquot tandem illorum adhuc erant ſuperſtites, Iacobus enim iam ab Herode decollatus fuerat) aliiſq; diſcipulis & fidelibus, tam viris quam mulieribus, qui omnes funus conduxerunt ad ſepulturam. In eorum perſona admiratur eccleſia, quando viderũt illi, quanta gloria & maieſtate Maria aſſumeretur à Chriſto in cęlum, clamantes poſt magiſtrã ſuam, Virgo prudentiſsima, quo progrederis quaſi aurora valde rutilans? filia Sion, tota formoſa & ſuauis es. Quanuis etiam perturbabantur, ex conſolatione & doctrina amiſſa, tamen ob ipſius gaudium & honorem & tam glorioſum, viciſsim multum gaudebant.

*Act. 12.*

3 Etſi etiã angeli admirati ſunt omnes virginẽ hanc eximiam, quæ filiũ dei edidit, reginã cælorũ & angelorum dominam, profecto enĩ nemo hominũ tantã concipere vel cogitare poteſt lætitiã, qua nõ illi habuerint maiorẽ: quãtum tamen humanus aſſequi poteſt intellectus. aſſumunt hic doctores admirationes illas & interrogationes, quas ſpũs ſanctus in Canticis ordinauit, vbi ſtatim prima illa ſe nobis offert infimæ hierarchiæ. Quæ eſt iſta quę aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatib⁹ myrrhæ & turris? Virgula quo magis creſcit in altũ, eo ſubtilior efficitur: ita animus Mariæ ſemper rectus conſtitit à terra in cæleſtia directus, quoq; id in ea magis fiebat, hoc ſubtilior ipſa efficiebatur ĩ vita cõtẽplatiua. vnde & odorẽ corã deo fecit myrrha & thure delectabiliorẽ. Huic interrogationi reſpõderi poſſet per eccleſiã, Iſta eſt ſpecioſa inter filias Ieruſalẽ. Viderũt eã filiæ Siõ & beatiſsimã prędicauerũt, & reginę laudauerũt eã. Altera interrogatio mediæ hierarchię, Quæ eſt iſta quæ

*Cant. 3.*

*Cant. 6.*

aſcēdit de deſerto,affluens deliciis, innixa ſuper delictum ſuū Vere geſtauit illa delicias cæleſtes abūdāter.vnde Bernardus ait,Sup hūc innitirur mater illa feliciſſima,& in aureo reclinatorio diuiuæ maieſtatis recūbēs,inter ſpōſi,imo filii ſui brachia requieſcit. O quāta dignitas,ô qua ſpecialis gloria, inniti ſuper illū quē reuerētur angelicæ poteſtates. Verū hic quoq; reſpōdet eccleſia,Iſta eſt ſpecioſa iter filias Ieruſalē.ſicut vidiſtis eā plenā charitate & dilectione incubilibus & in hortis aromatū,plena erat gratia & charitate,id adeo .interius declarauit & exterius. Quum vero iā ad ſupremos angelos peueniſſet Maria,admirati ſunt illi quoq; dicentes,Quæ eſt iſta quæ progredietur ſicut aurora,pulchra vt luna,electa vt ſol terribilis vt caſtrorū acies ordinata? Aurora à lumine incipiēs,creſcit ſemper vſq; dū pueniat ad ſolē,neq; vnq̄ luce priuatur. Ita Maria quæ cœpit in lūine gratiæ diuinæ,nūquā obſcurata eſt tenebris,ſiue caligine peccati eo vſq; dū radio æterno peruenit ad ſolē iuſtitiæ Chriſtū dñm hodierna die,quando aſſumpta eſt ſuper æthera:iuxta illud Dauidis,ſicut lux auroræ oriente ſole mane abſque nubibus rutilat, Pulchra inſuper eſt illa vt luna luna lumē ſuū à ſole mutuat,& deinceps noctē illuminat,facitq; vt ij qui noctu ambulāt,nō horreāt neq; formidēt ſic Maria lumē gratiæ ſuæ à ſole iuſtitiæ Chriſto recipit,quia cū ea dñs eſt inde in hac lachrymarū valle noctē illuſtrat,viā nobis vitæ monſtrans æternæ dū in terris degimus,ſolatur inſuper nos & vires addit,vt min⁹ formidemus infeſtū nobis hoſtē diabolū,freti cōſolatiōe Mariæ & in hoc quidem illa lunæ ſimilitudinem gerit, non autē in inſtabilitate,quia ſic luna eſt ſub pedibus eius. Electa vt ſol. Multæ hic ſolis proprietates cōmemorari poſſent,quæ omnes myſtice ad Mariā referentur,ſed & breuiter expediamus Vere ſol noſter eſt Maria,totū illuminans mundum & miſericordiæ ſuæ gratiam communicās omnibus,qui inuocāt illam. Quod enim mulier ſpectata in priuatis ędibus hoc idem in toto mundo eſt Maria,Iam vero de muliere bona ſic ait Sapiens,Sicut ſol oriens mundo in altiſſimis diei, ſic mulieris bonæ ſpecies in ornamētum domus ſuæ. Et ſicut ſol fulgore luminis omnem aſtrorum ſplendorem ſuperat ita Maria in gratiam mulieres alias oēs ſuperat & homines puros,dicēte angelo,Benedicta tu in mulierib⁹. Sol

*Cant. 8.* *Bernar.* *Canti. 6.* *2. Re. 23.* *Apo. 12.* *Luce 1.*

*Pſal. 8.* ſiquidem hic ille eſt, quem in ſpiritu Dauid uidit, quũ ait, poſuit in ſole tabernaculũ ſuũ. Hoc ille fecit, quãdo in vtero virginis fact⁹ eſt homo. & ĩ eo ſeptimanis 39. habitauit. His omnibus accedit quod Maria etiã dæmonibus eſt horribilis, quia ipſa eſt illa virga ieſſe, qua deus percuſſit diabo-
*Iudic.15.* lũ: qui, quia Mariã iã vt fragorẽ tonitrui metuit, ideo à nomine illius exhorreſcit, vnde eius figura fuit Iudih, qm̃ ſicut hæc caput Holofernis abſcidit: ita Maria illius caput cõtriuit, dũ poteſtatẽ magnã ademit, qñ Chriſtũ peperit, qui infernum confregit, & dæmonia ex hominibus eiecit. Multi peccatores deo reconciliantur per Mariã, quos alias diabolus vinxit, ſicut plurimæ teſtãtur hiſtoriæ. Maxime vero horrent dæmonia pulſum ſalutationis angelicæ, idq; nõ tã tũ propter Mariã, ſed etiã ob incarnationẽ Chriſti. Et hinc neochriſtiani miniſtri ſunt diaboli, dũ pulſum iſtum vndiq; abolere conãtur, quem ferre diabolus nõ poteſt, ideoq; per inſtrumẽta ſua tãtum fraudis molitur. Sic ergo Maria exaltata ſuper oẽs choros angelorũ. aſcẽdit in locũ gloriæ ſuæ iamq; ſedet proxima filio ſuo Chriſto domino, vt continue oret ꝓ miſeris peccatoribus. ſiquidem quum Maria in charitate & gratia dei oẽs tum homines excellat, tum angelos decuit eandẽ in gloria quoq; angelis omnib⁹ eſſe ſuperiorẽ. Potes facere totũ ſermonem de ſole, luna & aurora Extende. 4 Quis porro iã hinc nõ facilime colligat quo modo glorioſiſſima mater dei Maria partẽ elegerit optimã, quæ nũquã auferetur ab ea? Verbũ enim illud quãuis aliqua ſimilitudie attribui poſſit Mariæ Magdalenæ & vni cuiq; hominũ vitã comtemplatiuã viuenti, proprie tamẽ pertinet ad Mariã, & eo modo quo nulli hominum in ter-
*Hieron.* ris quoniam ſi quis omnia quę vſpiam ſunt bona cõſideret in iis omnibus Maria partem elegit optimã. Quia in bonis corporis virginitatẽ elegit, ita vt cum huius honore fœcũditatẽ non amitteret matris, cuiuſmodi virgo in terris nũquã fuit, ſicuti nec talis mater quæ virgo manſiſſet. nec talẽ & benedictũ fructum mater vlla protulit vt Maria, vnde recte de ea cecinit poeta, & nunc quoque vſurpat eccleſia,

Nec primam ſimilem viſa es nec habere ſequentem.
*Sedulius* Sola ſine exemplo placuiſti fœmina Chriſto.

Pulchre illa in rubro Moyſi figurata eſt, q̃ licet igni graui-
*Exod.3.* dus erat, attamen nũ cõburebatur. Deinde ſi bona animi

conſideremus, hic quoq; partem optimã elegit Maria, tã il
luminato intellectu, tam ardenti voluntate, vt nul' vnquã *Hieron.*
homo purus perfectior extiterit in viribus animæ quã Ma
ria. Admiratæ ſunt hodie ſanctorũ animæ & obſtupuerũt,
quænam ſit illa quæ meritorũ virtutibus dignitatẽ ſuperet
angelorum. In operibus itidem partem elegit optimã, quia
vt dicit Sapiens, poſuit manum ſuã ſuper fortia. Ante omnia
tamen optimam partem elegit in bonis gloriæ, ſiquidẽ etiã
ſtola corporis amicta, eſt ſuper omnes homines, dicente Da *Pſal.* 44
uide, Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato, circũ
amicta varietate. Alij ſãcti alias habẽt dotes, alia dona, quę
ſimul omnia habet Maria. vnde Bernardus ait, Quicquid a-
liis ſanctorum cõfertur diuiſim, id totum Mariæ datũ eſt. *Apoc* 12.
Et inde Ioannes refert ſe mulierem vidiſſe amictã ſole, &
lunam ſub pedibus eius, in capite geſtantem coronã ſtella
rum 12. Nam quod coronata eſt Maria priuilegio nouẽ cho
rorum angelicorum, & inſuper trium ordinum priuilegiato
rum, virginum, doctorum & martyrum, pars hæc nunquam
auferetur ab illa, ſed omnes generationes in cælo & in ter
ra perpetuo beatam prædicabunt eam, Amen.

## *IN DIE S. BARTHOLOMAEI APO-* STOLI EVANGELIVM, LVCAE XXII.

*Mat.* 18.
*IN illo tempore (intellige poſt vltimam cœ-* *Mat.* 9.
*nam domini) Facta eſt contentio inter di-*
*ſcipulos quis eorum videretur eſſe maior.*
*Dixit autem eis, Reges gentium dominãtur*
*eorum, & qui poteſtatem habent ſuper eos,*
*benefici vocantur. vos autem non ſic, ſed qui maior eſt*
*in vobis, fiat ſicut minor: & qui præceſſor eſt, ſicut mini-*
*ſtrator. Nam quis maior eſt, qui recũbit, an qui miniſtrat?* *Mat.* 20.
*nónne qui recumbit? Ego autẽ in medio veſtrum ſum ſicut*
*qui miniſtrat. Vos autem eſtis qui permanſiſtis mecum in*
*tentationibus meis Et ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit* *Mat.* 10.
*mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis ſuper men-*

*ſam meam in regno meo, & ſedeatis ſuper thronos, iudicantes duodecim tribus Iſrael.*

## HOMILIA PRIMA.

S I euangelium Lucæ vnde textus hic deſumptus eſt, penitius introſpiciamus, reiq; geſtę tẽpus & ordinẽ cõſideremus, videbimus apoſtolos inter ſe cœpiſſe contendere ſtatim à cœna, quũ iam venerabile ſacramẽtum ſuſcepiſſent, eisq; dñs prædixerat imminere paſſionẽ ſuam, & quod vnus ex eis traditur⁹ ſe eſſet, ibi ſtatim facta eſt cõtẽtio quis eorũ eſſet maior. Vbi ſi quæras, quomodo de primatu cõtendant hic diſcipuli, quum dominus paſſionẽ ſuam & proditionẽ prædiceret diſcipulis, reſpondebit tibi Theophylactus & dicit, Nunc nõ ſolum de ſuſpicione ꝓditionis tantum turbantur, ſed ex turbatione illa ad cõtentiones venjunt. inciderũt autẽ in hãc litem, quia veriſimile eſt, quod inter ſe dixerunt vnus alteri, Tu proditurus es, & alius alteri, Tu proditurus es, & inde peruenerũt vt dicerẽt, Ego ſũ melior, ego ſum maior. Alij putant ſingulos eos voluiſſe videri & eſſe meliores, ne in ſuſpicionem pro ſe quiſq; proditionis inciderent Sunt alij qui exiſtimãt, quia iam Chriſtũ cõſummata paſſione moriturũ audierãt, ideo eos de primatu cõtendiſſe, quando vnuſquiſq; cupiebat eſſe prior, ſicut &
*Mat.* 20. duo filij Zebedei petierãt eſſe primi in regno & Chriſto ꝓximi, vnde etiã reliquorũ exorta eſt indignatio. Peruerſum eſt vitiũ ambitio, quæ ſanctũ quoq; illud apoſtolorũ conſortium turbauit ante ſuſceptionẽ ſpirit⁹ ſancti, neq; hũc primum. ſed & antea cõtigerat idẽ, quando ibant Capharnaũ
*Mar.* 6. quia & tũc itinere de primatu diſputabãt. Et poſt domini, transfigurationẽ, quum dñs deſcẽderet de mõte Thabor cũ
Lucæ. 9. tribus quos ſecũ aſſumpſerat, cogitabãt inter ſe quis eſſet eo
*Beda.* rum maior. Beda excuſaturus apoſtolos, in bonũ ſenſum interpretatur illud, dicens, Nõ incredibile eſt, quia iuxta hoc
*Rom.* 11. quod alibi præcipitur, Cõtendite intrare per anguſtã portã, honore ſe præueniẽdo certarint. Verũ hoc & alij improbãt, quia ſic apoſtoli nõ fuiſſent reprehenſi à domino, & ipſe Beda reſilit. Quicquid tamen illud eſt, nos videamus nõ quod carnales fecerũt apoſtoli ſed quid ſpiritualis magiſter præcepit, quoniam ille tribus argumẽtis contentionẽ hãc ſedare voluit. Primum, quod ambitio vitiũ ſit Gentilium: deĩde

exemplo ſuo, quanuis enim ipſe ſit altiſſimus, formam tamẽ ſeruare voluit humiliatis. Poſtremo iubet eos de honore nihil eſſe ſolicitos, quod ipſe præparaturus ſit eis regnũ. Nunc Chriſtum audiamus. 2 Reges gentium, inquit dominus, dominantur eorũ, & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocãtur. Vos autẽ non ſic. Theophylact⁹ hic ait, Cõprimit iſtum tumultum duobus exẽplis, vno Gentiliũ quos abhominabãtur, oſtendens quod eis aſſimilãdi ſint, ſi ſapiãt ſimilia Hinc Ambroſi⁹ docet, illud quod cõtenderũt apoſtoli, non excuſationi obtẽdi, ſed cautioni proponi. Et Beda dicit, Sicut bonis eſſe moris ſolet in ſcripturis ſemper exẽpla patrum præcedentium, quibus ad meliora proficiãt, quibus agnitis de ſuis actibus humilient, inquirere: ſic è cõtrario reprobi ſi quid forte in electis reprehenſibile reperiũt quaſi ſuas ex eo nequitias obtecturi, aut pro iuſto defẽſuri, libentiſſime ſolent amplecti: hinc qui cõtentiõibus gaudẽt ſubinde pro ſe iſtam apoſtolorum litem introducũt, & quod Paulus cum Barnaba diſſentiens migrarit ab eo. ſed videre illi potius debebant, quod multitudinis credentiũ erat cor vnum & anima vna. Conſiderandum eis erat iſtud Pauli, Si inter vos zelus eſt, & cõtentio, nonne carnales eſtis? nõne homines eſtis? Verum illi tantũ adducunt quod pro eis eſſe videtur, nõ quod ſequitur. Ex eorũ numero fuit & Theodoſius Imperator, qui quũ plurimos ciues in vrbe Caſa Theſſalonica ad tres horas interfici curaſſet, inſuper templũ ingreſſurus, prohibitus eſt à S. Ambroſio, eo quod public⁹ peccator omnibus manifeſtam & publicam pœnitentiã agere deberet. Cui Imperator exemplũ Dauidis obiecit, qui etiã adulterium cõiunxit homicidio. Verum Ambroſius illud refutans dixit, Si ſequutus es errãtem, ſequere & pœnitentẽ. Hinc Imperator paruit epiſcopo, & publice ſtetit inter pœnitentes: iuxta rigidum eccleſiæ morẽ tunc ſanctę obſeruatum. O ſeculi noſtri leuitatem. O mores à priſcis multũ diſſidentes. quod ſi nunc ſimile tentare quis velit nõ dico erga Imperatorẽ, ſed principem tantum aut comitẽ mirũ ni omnes eius ditionis ſacerdotes interficerẽtur, Et hoc iam in multis, vt adulteri Dauidem, adulteræ Berſabeã, meretrices Magdalenam improbitatis ſuæ prætextũ inducãt, neq; interim pœnitẽtiæ quã egerũt, meminerint. Vnde Beda ait, Infirmitas ſanctorũ nõ nobis imitanda proponitur, ſed po-

*Theop.* *Ambro.* *Beda.* *Act. 15.* *Act. 4.* *1. Cor. 3.* *Paulinus in vita B Ambroſ.* *2. Re. 11.* *Beda.*

tius quia cõualuerunt de infirmitate,fortes facti ſũt in bel lo.Ita nos hic potius ſalutarem attẽdamus Chriſti doctrinã qua diſcipulorum compeſcuit arrogantiam,quã vt inde cõ tentionis ſumamus exemplum. Reges gẽtium , inquit ille, dominantur eorũ.dominatio coactionẽ habet & contẽptũ hoc loco.ſiquidem Gentiles nonnunquã abuſi ſũt magiſtra tu & poteſtate,dum ſubditos ſuos præ ſuperbia & factu cõ temnerẽt.Chriſtian⁹ autẽ,qui cogitare debet omnes homi nes patrẽ vnũ habere in cælis,nõ ita ſuperbire debet elatus erga ſubditos ſuos,ſed potius animo cõcipere.quod etſi hic tẽporaliter dominetur illis,forte tamen futurum ſit.vt mul tis nominib⁹ ſuperior eo fiat aliquis ex ſubditis ſuis in ęter na patria.Quid multa?vt plurimum dominiũ gentium con iunctum habuit timorẽ cũ coactiõe. Inter Chriſtianos vero nemo in ordinate appetat dominiũ:quod ſi tamen acquirat adhibeat timorẽ &amorẽ dei.proinde dñs hic ait,Vos autẽ nõ ſic.Vos,qui ſancte ſeruare debetis formulã Chriſtianæ humilitatis 5 Eſt quod hic cõmemorem,quã inepte neo chriſtiani locũ hunc inducant aduerſus magiſtratũ eccleſia ſticũ,vnde colligere nitũtur,nullũ eſſe debere,nec prælatũ, nec regimẽ ſpirituale &c.Quod quũ & falſũ ſit,& vniuer- ſam perturbet hierarchiã eccleſiaſticã,ipſumq́; ſubuertat or dinem eccleſiæ,operæpreciũ hic viſum eſt,eorũ fundamẽta & ſacrarum literarũ dilacerationẽ cõmonſtrare,ne offendã tur ſimplices in magiſtratib⁹eccleſiæ.neq; hic à textu tamẽ euangelico diſcedem⁹,quoniã lubet hic amplam iſtã&latiſ ſimam ingredi materiam,quã alibi in libro de primatu Pe tri abunde ſatis proſequuti ſumus. Atq; vt id breuib⁹ expe diam,dico primum,quia Chriſtus in illis verbis non prohi buit hierarchiam eccleſiaſticam.non voluit inter Chriſtia nos alios aliis non debere eſſe ſuperiores,epiſcopos,princi pes aut dominos,ſed faſtum tantum vetuit &inordinatã do minandi libidinem atque ambitionẽ,qua quis ex poteſtate turget inflatus & effertur volens opprimere & cõtemnere ſubditos Id ita eſſe,ex ipſis Chriſti verbis verũ fiet,quoniã ſic ait.Reges gentium dominantur eorũ.Ita enim gentium

*Super Matth.* moris eſſe oſtendit,inquit Chryſoſtomus,prima quæque ap petere.Tyrannica hæc paſſio eſt,& nonnunquã eximios e- tiam viros perturbat,quod autem hic dominus nõ abſolute magiſtratũ prohibuerit eccleſiaſticum,& verbis eius proba

tur & & exemplo.exemplum enim propoſuit ſeipſum, Ego in medio veſtrum ſum tanquã qui miniſtrat. Cõſtat ergo quod quanuis omniũ maxime ſe humiliarit, ſupremus tamẽ fuit prælatus eccleſiæ & caput & licet miniſtrauerat eis, magiſter tñ ipſorum extitit & dñs. Voluit autẽ hic docere vt ſi qui in poteſtatate ſi cõſtitutus, nõ ideo ſuperbiat, ſed ſubditis inſeruiat, maxime quod ad officij ſui rationẽ pertinet. Atq; hoc Gloſſa hic confirmat, quũ ait, Nõ extollat præſidentẽ dignitas, ne ab humilitatis beatitudine corruat. Quod ſi igitur Chriſt' voluiſſet. vt neochriſtiani ſomniãt, auferre prælaturã eccleſiaſticã, ipſe ſibi dñs contrarius extitiſſet, & exẽplũ ſuũ dicto pugnaret: quoniã iuxta eorũ ſententiã voluiſſet dicere, neminẽ eſſe debere ſuperiorẽ & in poteſtate conſtitutũ, cui tamẽ aduerſatur exemplũ, in quo ſeipſum proponit ſupremũ. Ad hæc ipſa Chriſti verba poteſtatẽ ſuperiorẽ arguũt. falſum eſt igitur, eũ vetuiſſe magiſtrat' eſſe. ait enim, Qui maior eſt veſtrũ, fiat ſicut minor. Ecce qui maior eſt. vult ergo aperte dominus: vnum ex illis eſſe debere maiorẽ ſiue ſuperiorem dignitate, ſed tamẽ ille fieri debet ſicut minor per humilitatẽ & exhibitionẽ obſequij, nõ itaque poteſtatẽ aufert, ſed modũ illi imponit ſicut & Gloſſa cõmemorat, dicẽs, Qui præceſſor eſt gradu dignitatis, ſit ſicut miniſtrator humilitatis exhibitione. Idem & Chriſtus ipſe in ſequẽtibus pulchre inſinuauit, quũ dixit Petro, cõſtituendo eũ caput eccleſiæ, Ego pro te rogaui Petre vt nõ deficiat fides tua. & tu aliquãdo cõuerſus, cõfirma fratres tuos. Et vt aliquãdo finiã, conſtanter pronuncio, nũquam id ita futurũ quod affirmant neochriſtiani, ſed tantũ hic prohibet dominus ſuperbiã & tyrãnidẽ, iuxta illud Sapiẽtis, Rectorẽ te poſuerũt? noli extolli, ſed eſto in illis quaſi vnus ex ipſis. Quãto magnus es, humilia te in omnib', & coram deo inuenies gratiã, quoniam magna potẽtia dei ſolius, & ab humilibus honoratur. Quod etiã hic dominus Petro & aliis præcepit apoſtolis, idẽ deinceps Petrus cõmiſit epiſcopis. ne dominẽtur in clero, ſed ſint forma gregis. Totum hoc per verba Bernardi roboratur li. 2. de cõſ. ad Eugeniũ, qui, quũ ait, Interdicitur dñatio, indicitur miniſtratio

*Gloſſ.* *Gloſſa. interlinea ris.* *Luc. 22.* *Eccl. 32. & 3.* *1. Pet. 5.* *Bernar.*

4 Sequitur inde clarus & apertus ſenſus verborũ Chriſti, quum ait, Reges gentium dominantur eorum, Sciens, inquit Thephylactus. quam ſit tyrannica, & graui- *Theop.*

indigeat reprehenſionis plaga ambitio, acri⁹ eos pſtringit & abijcit ipſos in infideliũ & Gentilium portione, ſi inani gloriæ ſtudere voluerint. quaſi dicturus eſſet, Alij homines ex gentibus illuſtres dicũtur & benefici, eo ꝙ regunt & magiſtratũ appetũt. affectus is Gentilis eſt & Ethnichus. mei autẽ diſcipuli non ſic, quos ipſa tantum humilitas cõmendat ſpectatoſque efficit. Ita Beda ait, Certantibus de prioratu diſcipulis, pius magiſter eos non initæ cõtẽtionis arguit, ſed formã quã ſequantur, humilitatis modeſta ratione deſcribit, in qua tñ forma obtinẽda maiores & præceſſores, id eſt, doctores eccleſiæ nõ minima diſcretione opus habẽt ne videlicet regnũ gẽtiũ inſtar dominari ſubiectis, ſeq; gaudeant ab eis ſuperuacuis laudibus attoli, Operæpreciũ eñ eſt, eos eſſe bonorum ſocios per humilitatem, malis aũt rectos & æquos per zelum iuſtitiæ. Qui magiſtratũ gerit, poteſtatem ſuã declaret & exerceat. ergo eos qui male agunt, exemplo Pauli qui poteſtatem huiuſmodi habuit, quãdo dixit: Etſi amplius gloriat⁹ aliquid fuero de poteſtate noſtra quã dedit nobis dominus in ædificationẽ & non in deſtructionem veſtram. Ecce poteſtatem quã iactat Paulus, quem imitari debent prælati, vt cũ rigore puniant peccatum. idipſum ſignificauit Paulus, inquiẽs, Quid vultis? in virga veniã ad vos, an in charitate & ſpiritu manſuetudinis? Virga autem correctionem deſignat vehementem (ſecũdũ materiam ſubiectã, quando loquimur de diſciplina & correctione) ſicut Dauid canit, Virgam virtutis tuæ emittet dñs ex Sion, domiuare in medio inimicorũ tuorũ. Quid enim vel regnat vel præcipiat aliqs, cui nulla ſit poteſtas diſciplinæ & correctiõis? Quũ itaq; ſpiritus ſanctus ordinarit epiſcopos (oẽs voco prælatos eccleſiaſticos in regimine cõſtitutos) ipſisque curã iniunxerit regendæ eccleſiæ, quã Chriſt⁹ acquiſiuit ſanguine ſuo, regere illi ſine virga nõ poſſunt vt iã neceſſariũ ſit in clero, vt alibi, eſſe Magiſtratus q virgam habeant in pœnã malorum, quoniam ad hoc virga eis opus eſt, vt hoĩes dirigant in viã cæleſtẽ deoque beneplacentẽ. De hac virga Dauid ſic ait, Virga directionis virga regni tui. Quod autem in ſpiritualibus neceſſe ſit eſſe poteſtatem eminentiorem, qua vt vtũtur, putant malũ, vſque adeo certũ eſt, vt etiam qui illa non vtantur puniendo, peccent iuxta illud Beda, Nõnunquã grauius delinquitur, ſi-

Margin notes: Beda. — 2. Cor. 10 — 1. Cor. 4 — Pſal. 109 — Act. 20. — Pſal. 44.

inter peruerſos plus æqualitas quam diſciplina cuſtodiatur. *Beda.*
Teſtantur id ſacræ literæ quæ cōmemorant. Eli ſacerdotē *1.Reg.4.*
nimia in filios indulgentia præditū, non corripuiſſe eos de
peccato, vnde penes iuſtū iudicē ſe ſimul & filios ſuos horribili iudicio percuſſi. Concludit hinc Beda, & ait, Neceſſe *Beda.*
eſt vt rectorem ſubditis & matrē pietas, & patrē exibeat diſciplina: atque inter hæc ſolicita circūſpectione prouidendū, ne aut diſtrictio rigida, aut pietas ſit remiſſa. Ecce regulam & amuſſim certam, iuxta quā regiā incedas via. Sed iā *Ambr.*
etiam Ambroſiū audiamus, qui ſuper illud quod Chriſtus ait
eos, qui magiſtratu fungūtur, beneficos vocari, ſic dicit, Cōtuendum eſt quia non omni honorificentiæ ſtudiū humlitatis defertur. poteſt enim deferri alicui propter ſeculi gratiam, pctentiæ metu & vtilitatis contuitu. Non autē hic alterius honor, ſed proximi quæritur ædificatio: vnde cōmunē
hic omnibus formulā domin⁹ præſcribit, ne quis temere de
ſua glorietur poteſtate. Pulchrum quidē eſt in mundo cęteris pręfici, illic vero, quando quiſque ſtabit nudus, non crūt
vel pontificiū mitrę, vel principium ducūq; pilea. hoc opus,
hic labor erit. ibi quiſquis magiſtratu ſuo bene vſus fuerit,
mercedē inueniet præclarā. Et rurſus, Quicunq; abuſus fuerit, pœnas luet, iuxta illud Sapientis, Potentes potenter tor *Sapien.6*
menta patientur. ij nimirū, qui vel nimium negligēter, vel
nimis duriter & temerarie egerit. Nos interim dominū deprecemur pro vtriuſque ſtatus magiſtratibus, vt eis ille gratiam ſuā concedere dignetur, quatenus ad honorē & gloriā
maieſtatis ſuæ cuncta gubernēt, ad vtilitatem ſubditorum,
& ſalutem ipſorū. Præterea vt nobis ſubditis donet gratiā
& benignitatem illis obtemderandi, ſicque omnes nos, domini & ſubditi, tranſacta hac lachrymarū & miſeriæ valle,
gaudia conſequamur fœlicitatis æternæ, Amen.

## HOMILIA II.

IN ſancto vndecim apoſtolū conſortio, vnde iam *Mat.13.*
exciderat Iudas ad conſummandū opus proditionis, facta eſt contentio, quis eorū videretur maior.
Hę nimirū caſſę & vitioſę ſunt vicię, hęc zizania quę inimicus homo ſeminauit in medio tritici. Dñs autē cōtentionē
hanc placide cōpeſcuit, eo ꝙ reges gētiū huiuſmodi appetāt dñm, vt benefici appellentur. vos autē, inquit ille nō ſic.
Vbi quāuis doctores nōnullos inueniāt, q dictū hoc ad illud

tãtũmodo tẽpus referre conant,quo naſcentẽ iam eccleſiã volebat dñs,neq; per potentiã,neque diuitias,nec ſapiẽtiã mũdi huius erigere,non decuerit dominari prælatos:ſiqui dẽ illã inſtituerat ædificare,per doctrinã ſuam,per ſuã ſuorũq; honeſtam bonorũ exemplorũ conuerſationẽ, per gratiam linguarũ & ſciẽtiæ,per donũ miraculorũ,per fidẽ,humilitatẽ & dilectionẽ,quod multis locis aſtruit Paul⁹, Elegit em̃ deus infirma mundi huius,vt confundat fortia. Vbi

1.Cor.1. aũt intantũ ſuccreuit eccleſia,vt in eã peruenerit etiã multitudo gentiũ,& refrixerit charitas multorũ,ſimulq; in immẽſum pene creuerit numerus impiorũ,ibi iã deus in bonũ pacis & trãquilitatis eccleſiaſticæ inſtituit moderationẽ cõſtãtẽ,qua fiat vt & mali tẽporaliter plecterẽtur,& iſti q̃ magiſtratũ gerũt,plus autoritatis haberent etiã apud principes ſeculares,qui deinceps ad inquiſitionẽ illorũ,malos dignis afficerẽt ſupplicis. Multi eni ſancti epiſcopi ſimiliter in diuitiis & magnifico vixerũt apparatu,vt noſtrates illi,q̃ vtiq; nõ feciſſent hoc,ſi iniuſtũ fuiſſet. Sic S. Vdalri. S. Conradus. S. Erhardus, S. Vuolfganus, S. Vulibaldus, S. Arbogaſtus, & alij multi vixerũt ſic S. Thomas Cantuariẽſis, ꝓpterea quod regi Angliæ reſtitit,conãti bona diœceſis ſuæ occupare,ac optimatibus qui & ipſi partẽ bonorũ ſibi arrogabãt,occiſ⁹ eſt,ſane vir,ille ſanct⁹ nequaquã iterfici ſe per miſiſſet ꝓpter tẽporalia bõa,ſi tẽporalis gubernatio & magiſtratus poteſtas cõditioni ſuæ repugnaſſent. Quod aũt ille in hoc bene fecerit,& inde coronã martyrũ ſit cõſecut⁹ qñ ob diœceſis ſuæ bona occiſus eſt,ſic patuit diuinitus, qacũ fratres ſui(nã & vſq; ad hodiernũ diẽ in eccleſia ſua nõ canonici,ſed fratres ſunt ordinis S. Benedicti) demortuo illi miſſam cãtare pararẽt pro defunctis,iãq; illã incepiſſent affuerũt angeli: & diuerſa modulatione cœperũt canere, quod de martyre ſolet cãtari in eccleſia, Lætabitur iuſtus, Vnde & omni potẽtiã ſuã de⁹ multis magniſque miraculis

*Anno* apud ſepulchrũ S. Thomæ manifeſtauit,eſtq; monumẽtum

1525. illi⁹ precioſiſſimũ quiddã ex iis quæ ĩ vniuerſo Chriſtianiſmo cõſpiciunt, Vſqueadeo pulchre præclaro ſancti hui⁹ põtificis exẽplo obſtruxit de⁹ malignis iſtis,qui auaritia & inuidia excæcati.clamitãt nullũ eccleſiaſticis hominib⁹ eſſe debere magiſtratũ,nec gubernãdi regẽdiq; poteſtatẽ.cũ tñ nuſquã ĩ ſcripturis talia ipſius ꝓhibeãtur,niſi forſitã oĩa eo

redigant,vt in primitiua fuerũt eccleſia cõſtituta,de quo re rũ ordine ſic ait Lucas,Nõ quiſquã eorũ quæ poſſidebat ali quid ſuũ eſſe dicebat,ſed erãt illis oĩa cõmunia. Quotquot e ni poſſeſſores agrorũ aut domorũ erant, vẽdẽtes afferebãt precia eorũ quę vẽdebãt,& ponebãt,ante pedes apoſtolorũ diuidebatur autẽ ſingulis,prout cuiq; opus erat. Quod ſi iã ꝓfani iſti homines ſuperius illud affirmare cõtendũt,ſimul hoc quoq; cõcedere cogẽtur. Etiã hinc apparet ratio,cur in primordio naſcentis adhuc eccleſiæ nõ magnopere quæſitũ ſit de magiſtratu &domino,ſiquidem & ſacerdotes& idiotæ exẽplũ reſpiciebãt humilitatis & dilectionis,iuxta id quod cõmiſerat eis dñs,Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde. Tollite iugũ meũ ſup vos. nihil enĩ facilius quãĩmã ſuetudine regere ſubditos,quoad fieri poteſt. cũ autẽ multi tudo malorũ exigit rigorem,tũc ſane grauius quid eſt rege re alios,eo ꝙ tunc poteſtate op⁹ eſt ad puniẽdos malos. No lo tamen hic epiſcopis conſuere,vt cũ propheta loquar,pul uillos ſub cubito monus,& aſſentari iis qui mundanam tan tum curant pompam,immemores dei,ſanctorum,totiuſque eccleſiæ,nec quicquam in ſe habent ſpirituale præter titulũ ij nimirum domini dei noſtri martyres ſũt obeſuli& delica tuli. Ve illis,quia male habebũt in die nouiſſimo,quãdodu ram ſtrictamq; de omnibus reddent rationem. Vidi à quo dam huiuſmodi impie pios irreligioſe religioſos prælatos, conferri militibus cuſtodiẽtib⁹ ſepulchrũ Chriſti,qui,quia in hoc erant conſtituti,vt ibi cuſtodiẽrent Chriſtũ,quando poſtea reſurrexit ille,ſolos cuſtodierunt lapides,quãdo iam aberat Chriſt⁹. Ita plane iſtiuſmodi prælati adſunt quidem & titulus eorũ hoc præ ſe fert,vt maneant & expectẽt Chri ſtum: verum ille iam abeſt,vnde iſtĩ lapides tãtũ & muros cuſtodiunt,domicilia & arces curãt,quæ & ſumma & om nis eorum diligentia,atque labor eſt vniuerſ⁹. Albert⁹ ma gnus & ipſe Ratiſponenſis quondam epiſcopus,ante trecen tos annos ita ſẽſit & dixit,Prælatio eccleſiæ efficitur intole rabilis,niſi aliquis ſeſto delectat⁹, velit tolerare vel forte fo uere malos,ſicut faciunt prælati noſtri tẽporis,qui magis vicem habent Sardanapali quam Ieſu Chriſti

*Act.* 4.

*Mat.* 11.

*Ezech.* 13.

*Albertus.*

2 Deinde dicit domin⁹, Qui maior eſt veſtrum,fiat ſicut minor,atque id ſane verũ eſt quo ad volũtatẽ, ſecundũ quã qui regit,prælatus eſſe debet ad humilitatem,ſicut minim⁹

quiſquis autem faſtũ & ſuperbiã appetit, eum multa ſuſtine re & pati neceſſe eſt, quia honor iſte tẽporalis inſtar vmbrę extitit, quæ fugientẽ ſequitur, & ſequentem ſe fugit, dicẽte
*Eccl.11.* Sapiẽte, Si ſequutus fueris, nõ apprehẽdes. ſic prælatus tanquam miniſtrum ſe reputare debet in officio quod gerit. At
*1.Cor.4.* que ita Paul⁹ fecit, ſicut ipſe de ſe ſcribit, Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti & diſpẽſatores myſteriorũ dei. Dominus etiam talem ſe præbeat, quaſi ſeruis ſuis omnib⁹ ſit ſubdit⁹ ipſe in officio, ſeruiat eis in pſcripto iuſtitiæ, ne quis immerito grauetur aut opprimatur in corpore vel bonis aliis. Quicunque dominus nõ agnoſcit, ſe hoc modo miniſtrum (& ſic de ſpiritualib⁹ ad ſuũ ſenſũ) eſſe officio ſuo ſatis nõ facit. neque enim cauſa principis eſt regio, ſed princeps propter regiones & ditionẽ ſibi ſubiectã nec parochia
*Act.1.* eſt gratia parochi, ſed cõtra hic illius cauſa agnoſcitur eſſe
*Luc.24.* &c. Sed iam porro dominus verbũ hoc ſuo ipſius cõfirmat exemplo, quoniã (vt Lucas ait) facere ſtatim cœpit & docere. ſic diſcipuli illi duo in ipſo itinere, quãdo ibãt in Ema⁹ dixerũt, De Ieſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens coram omni populo in opere & ſermõe. Atq; ideo hic domin⁹ in confirmationẽ ſermonis, opera ſua adducit, inquiẽs. quiſnam eſt maior, qui recumbit an qui miniſtrat? nonne qui re
*Ioan.13.* cumbit? ego autẽ in medio veſtrũ ſũ, ſicut qui miniſtrat Sed quomodo miniſtrauit dominus, pulchre Ioannes commemorat, quum narrat ipſum lintheo præcinctum, cœpiſſe lauare pedes diſcipulorum ſuorum, dixiſſeque, Scitis quid fecerim vobis? exemplũ enĩ dedi vobis, vt queadmodũ ego feci, ita & vos faciatis. Deĩde poſtquã prædixit vnũ ex eis traditurũ ſe, ſtatim hæc contentio ſequuta eſt apoſtolorũ, quis ipſorũ eſſet maior, ſicq; recenti exemplo adhortatur eos ad humi
*Theop.* litatem. Theoph. arbitratur Chriſtũ, eo ꝙ de recumbendo loquitur, voluiſſe diſcipulos ſubmõere ſacramenti, quod iã in cœna acceperãt: quoniã quum de vno pane comederant omnes & ex calice vno bibetãt, concordes & vnanimes eſſe debebãt, quum ſacramentum illud ſit vnitatis, in quo admini ſtrãdo, vnus ipſe omnibus iuxta miniſtrarit, & hoc eis diſtribuerit. Beda etiam inquit, quod omne illud quodcũque dominus in carne operatus eſt, eo ipſo miniſtrauit & inſer-
*Mat.20.* uiuit nobis, ſicut ipſe dixit domin⁹ ad diſcipulos de primatu cõtendentes, Filius hominis nõ venit miniſtrari, ſed mi

niſtrare, & ponere animã ſuam in redẽptionem pro multis. Ita promiſit etiam ſanctis ſuis,ſe eis miniſtraturũ,quum ait Beati ſerui illi, quos cum venerit dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod præcinget ſe & faciet illos diſcumbere,& tranſiens miniſtrabit eis. *Luc.12.*

3 Nunc tandẽ dominus diſcipulos ad pacem & concordem vnitatẽ perducere conatur,ſimulq; ad humilitatẽ propter eorũ vocationẽ, & quod ipſos oẽs facturus eſſet reges, dicens,Vos eſtis qui permãſiſtis mecũ in tẽtationibus meis. Ecce hic dominus apoſtolos ex perſeuerantia commendat. quoniã ſecum permãſerint in tentationibus,ita vt quotquot tandẽ perſecutiones ille ſuſtinuerit Iudæorũ,in omnibus iis non receſſerint ab eo. Ioannes ſiquidẽ refert,quia quũ prędicaret in Capharnaũ,doceretque ſe daturũ eis carnẽ ſuam ad manducandum,& ſanguinem ad bibendũ,loquẽs de venerabili ſacramento,ibi plurimi ex diſcipulis eius retroceſſerunt,non amplius cõuerſati cum eo:tũc interrogauit ille etiam apoſtolos,an etiam ipſi eſſent abituri. Quorũ omniũ nomine Petrus reſpõdit,dicens,Domine,quo ibimus?verba vitæ æternæ habes. Omnes vtique apoſtoli cũ eo remanſerunt,ſed tamen,ait ille,vnus ex vobis diabolus eſt,nõ ignarus Iudam ad finem nõ perſeueraturũ, ſed acceſſurũ Iudæis. Atqui iam hic opus non fuit eum quoque commemorare,ſiquidẽ tunc exierat ad cõcitandos cõmouendosque Iudæos, & iam tum ei dominus væ ſuum prædixerat,inquiẽs,Ve homini illi per quem filius hominis tradetur, melius ei erat ſi natus nõ fuiſſet homo iſte. Illis autẽ qui cum domino permanſerunt vndecim,præter laudẽ eximiã, inſuper etiã promittit magnã remunerationem. Et hinc liquet ſatis,nõ eſſe bonũ incipere,niſi in eo perſeueres conſtanter. Iudas enim & ipſe cœperat non male,ſed turpiter reſiliit,nõ cogitans illud dominĩ verbũ,Qui perſeuerauerit vſque in finem, ſaluus erit Non inchoatio,inquit Beda,patientiæ,ſed perſeuerãtia cæleſtis regni gloria donatur. Quia nimirũ perſeuerãtia quæ alio nomine conſtãtia vocatur,robur quoddã & fortitudo mentis cunctarũque(vt ita dixerim)eſt columna virtutum nam quũ primum illa labitur, ſimul corruũt omnia animæ bona. Quia ergo ĩmoti & firmiter incõcuſſi permãſerunt apoſtoli in omnibus tentationibus Chriſti,facti ſunt etiã colũnę totius eccleſiæ,ſicut & Paulus cognouit,quãdo

*Ioan.6.* *Theop.* *Mat.26* *Matt.10* *Beda.*

*Galat. 2.* ad Galatas ſcripſit,qui videbantur eſſe columnæ.Ipſi enim vere ſunt columniæ iſtę de quibus Dauid inquit in ſpiritu, *Pſal. 74.* Ego confirmaui columnas eius,hoc eſt,eccleſias illas in terra.& ideo quia fortiter perſtiterunt ſicut colunæ,tâtam a- *Iacob. 1.* pud deum inuenerūt dignitatē,iuxta illud Iacobi , Beatus vir qui ſuffert tentationē,quoniā quum probatus fuerit,accipiet coronā vitæ,quā repromiſit deus iis qui diligūt illū. Quod autē ait dominus, Vos permanſiſtis mecū in tentatio *Zach. 1.* nibus meis,non tantum de iis accipiendū eſt quæ illatæ ſūt *Act. 9.* Chriſto,ſed & quæ ipſis apoſtolis.nâque ille eas aliter non *Mat. 25.* habet,quam ſi in ſeipſum eſſent excitatæ,iuxta hoc propheticum,Qui tetigerit vos,tâget pupillam oculi mei. Et illud quod Paulo perſequenti Chriſtianos,Chriſtus ipſe ait, Saule Saule,quid me perſequeris?cui affine eſt quod dominus ꝓmittit,quicquid minimo ex ſuis impēdatur,,id ſibi impēſum agnoſcat. 4. Poſt meritū iam porro præmiū dominus infert,dicens,ego diſpono vobis,ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnū.Regnū ſe eis paraturū dominus pollicetur non temporalę,quale expectabât ipſi,& iam antea mater filiorū Zebedæi petierat.ſiquidem regnū eius non eſt ex hoc mundo,ſed tale regnū ait ſe eis diſponere,quale ſibi paratū fuerit à patre ſuo,vita nimirū æterna,quæ vt ei ſecundū huma *Mat. 6.* nitatē eſt parata,ita vere regnū,eſt iuxta illud quod petim⁹ quotidie,Adueniat nobis regnū tuum,& ſic beati oēs,reges *Apoc. 1.* ſunt coronati à deo in æternū,ſicut ipſi cōfitentur apud Ioannē qa ipſe dilexit nos,& lauit nos in ſanguine ſuo à peccatis noſtris,& fecit nos regnum & ſacerdotes deo & patri ſuo,neq; tamē hoc perfecto modo intelligēdū eſt,ſed p imitationē.multo enim inferiores ſunt apoſtolis in gaudio & *2. Tim. 4.* corona fęlicitatis ęternę. Vnde & Paul⁹ cert⁹ erat ſe coronā inde reportaturū,quādo dicebat,Repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ,quā reddet mihi dñs in illū diem iuſtus iudex. *Ioan. 14.* Hinc liquet verba illa Chriſti,eadē eſſe cū iis quæ deinceps *Sapien. 5.* dixit ad eos:Vado parare vobis locū.tū & locus ille regnū erat,teſte Sapiente,quū ait,accipient regnū decoris & diadema ſpeciei de manu domini(Aliqui referūt etiā ad perſonā filii,tunc eſt ſenſus,ſicut deus pater diſpoſuit mihi regnū per naturā,ita ego diſpōdo vobis regnū per grariā. ) Adhuc ampli⁹ declarat dñs gaudia quæ ſint habituri,& ait,Vt edatis & bibatis ſuper mēſam meā in regno meo. Idipſum

quoque non ſecundũ crudum & rudem ſenſum intelligendum eſt,quaſi multum cibi & potus ſit in illo regno cælorũ, quod & Theophylactus animaduertit,quũ dixit,Comedere & bibere,ait dominus,non quaſi edulia illic ſint poſita,neque quaſi ſenſibile quoddam regnum ſit. Ipſe enim per ea quæ Sadducæis loquutus eſt,docet quod cõuerſatio quæ illic eſt,angelica ſit.Paulus quoque manifeſte teſtatur, quia regnum dei nõ eſt eſca & potus.Vnde Beda ait,Menſa hęc propoſita omnib⁹ ſanctis ad fruendũ,cęleſti eſt gloria vitę, cibus potusq́ue ille de quo alias dicitur,Beati qui eſuriũt & ſitiunt iuſtitiam,quando dum electi contẽplatabũtur eſſentiam dei in ſua maieſtate,ipſamq; ſummę diligẽt, ſic deinde ſatiabuntur,quoniã animæ illæ ſecundum omnes ſuas vires,gaudio voluptatis perfundentur.vnde & amplius quam aliquæ creaturæ in terra ſatiabuntur. Siquidem quamcunque ſibi homo voluptatem cum quantocunque gaudio conceperit in hoc mũdo ſiue ex diuitiis,ſiue luſib⁹,ſiue cibo & potu, ſiue carnali voluptate, quanuis nonnunquã etiã faſtidium cum nauſea ingerat,tamen nõ ſatiat. interrogatus enim ille,inueniet adhuc quod amplius optet,quodq́; ardentius appetat.vſq; adeo ſummũ illud & infinitũ bonũ,hominem tantũ ſatiat.Ecce quam capax & amplus veluti ſacculus eſt anima tua.nam ſi in ea mundus fuerit vniuerſus ſine deo,nondũ ſatiata erit,ſolo aũt deo ſatiatur quod & Dauid agnouit,dicẽs,Satiabor quum apparuerit gloria tua.Atque hoc eſt quod hic de edendo & bibendo dixit dominus. Inſuper adhuc aliud primum adiungit dominus,& ait, Vt ſedeatis ſuper iudicantes duodecim tribus Iſrael.Inquit Thephylactus,Vbi thronos & ſedes audietis,non thronos intellige,ſed gloriam & honorem.de his tamen vberius in communi de apoſtolis,dicturi ſumus quæ ad dignitatem apoſtolorum pertinent.

*Marginalia: Theop. — Mat. 22. — Rom 14. — Beda. — Matt. 5. — Pſal 18. — Theop.*

## APPENDIX SIVE CORONIS de ſancto Bartholomæo.

BArtholomæum perhibent antiqui Syrum fuiſſe, nobili natum progenie: atque hinc enatam illam alteram inter apoſtolos Chriſti contentionem, quoniam cum dixiſſet dominus vnum ex ipſis traditurum, ſuſpicabantur quidam id facturum Bartholomeum, puta aduenam & ſtemmate illuſtrem, quo facilius ſibi regnum

abrogaret inde putant etiam euãgelium hoc hodie legi de
*Damaſc.* contentione apoſtolorũ,ſicuti per longũ audiuiſtis. Verum
nihil ſuper hoc certũ habemus, niſi quod quidã hoc Damaſceno tribuunt:qui quamuis multa ſcripſerit,tamen ex ſcriptis ſuis pauca extant Latine verſa.Sed enim & in ſentẽtiis ſuis 4.librorũ hoc nõ habetur.Poſt apoſtolorũ diuiſionem profectus in Lyaconiam,quam alij Ligdoniam vocant,prædicauit,vbi quum parum proficeret,monitus inſtinctu ſpiritus,regreſſus eſt in Indiã,quæ ad nos vergit.(nam ſunt qui dicant eſſe tertiam Indiã,hoc eſt vlteriorem & nõ citeriorem.)ibi quũ intraſſet in templũ eius regionis idoli ſiue dæmonii quod dicebatur Aſtaroth, ſubito illud obmutuit,nec amplius reſponſum dedit. Sicut enim noſtris adhuc ſeculis interdum quidã homines nequam pro ariolis ſeſe iactitant. ita tunc erant idola per quæ dæmones futura praſagire credebãtur.res ea fraude & dolo pleniſsima erat,vnde à doctorib⁹ idololatriæ ſpecies numeratur: & eſt ars ſane diaboli
*Philalet⁹* ca,quamobrẽ vitare eam debent omnes qui Chriſtiano gaudere volunt nomine.Interrogatũ ergo quod in vicinia erat idolum Berith, quur taceret Aſtaroth, cauſam aſſeruit eſſe aduentũ Bartholomæi,propter quem angeli dei vinctum illum tenerent catenis igneis. Vbi rurſus interrogauerũt Berith quomodo cognoſcerẽt eum,& reſpõdit. Amicus eſt dei omnipotentis,miſſus ab eo vt omnes prouinciæ huius deos exterminaret.Capilli ipſius criſpi ſunt & nigri,naſus rect⁹ & aquilinus,barba multa & in ea pilli quidam cani,ſtatura mediocri . A viginti ſex annis nec ſandalia eius nec veſtimenta ſordideſcũt aut veteraſcũt.Berith etiã dixit eũ centies in die deũ orare flexis genibus , & toties in nocte: vox eius quaſi tubá vehemẽs eſt;angeli quoque addidit inſuper ille,dei cum ipſo verſantur: qui nunquam eum fatigari aut eſurire permittunt,nouitq́; adeo omnia, omnibus loquitur linguis,ſcit quid ego iã loquar vobiſcũ. Obſecro ne eũ huc adducatis. Ex iſtis ſignis cognouerunt Bartholomæũ,qui ibi obſeſſum quendã à dæmonio liberauit,filiam regis Polymii curauit, ipſumq́; regẽ in fide erudiuit. idolo cuidam præcepit,vt fraudes & impoſturas ſuas eloqueretur:cœpitque narrare ſe cum aliis nõnullis à dæmonibus malis immitti ad nocendum hominibus:qui dum accurrũt, præcipiunt eis ſibi offerri & ſacrificia fieri,& ipſos ſic idololatria infe

ctos,ſe curare. Hinc rex idola omnia cõminuit deiecitq́; & cum omni populo baptizatus eſt,erecta q. & ædificatę ſunt in gloriam Chriſti eccleſiæ. Hiſtoriæ nonullæ ferunt, ſacerdotes idolorum, Aſtyagem regis fratrẽ concitaſſe aduerſus S. Bartholomęum,qui eum captum,percuſſumque etiam crucifixerit,& de cruce depoſitum excoriarit, atque proximo die iuſſerit decollati. Vnde fit quod non in omnibus locis æqualiter feſtũ Bartholomæi celebratur. nam in omnibus fere Germaniæ diœceſibus celebratur 24. die Auguſti, quo & excoriatus eſt. Romæ autem peragitur die 25. Auguſti,quoniam in illo capite plexus eſt, ſicut caput eius monſtratur in inſula Tiberis. Sunt qui volunt quod ſanctus Bartholomęus ſimul atque Polyimum regem baptizatum atque ad fidem cõuerſum ordinauit epiſcopum, profectus iterum ſit in Armeniam.& ibi paſſus martyriũ, Sic enim ait Hieronymus, Bartholomęus apoſtolus Indis qui dicũtur fortunati, prædicauit euangelium Chriſti, & euangelium ſecundum Matthæum eis tradidit. dormiuit autẽ Albanopoli oppido maioris Armeniæ. Et in hoc pleræque omnes conueniunt hiſtoriæ,quod ſanctus Bartholomæus apoſtolus ſit Indorũ. Nam & Euſebius diuiſionem commemorans apoſtolorũ, ei tribuit Indiam:& deinde lib.cap.10 ſic ait, Erant adhuc in illis temporibus & euangliſtæ nõnulli,qui ad imitationem ſanctorum apoſtolorum in diuerſis orbis partibus oberrantes,per gratiam dei & animi ſui virtutem,verbum dei & fidem Chriſti ignorantibus quibusq; gentibus inferebant. In quibus præcipuus & illuſtris Pantenus habebaturquem ferunt,quum ad Indos perueniſſet, reperiſſe quod Bartholomæus apoſtolus apud eos fidei ſemina prima condiderit. & Matthei euangelium Hebræis ſcriptum literis dereliquerit. quod per idem tempus ſupradictus Pantenus inibi repertũ retulerit. Meminit eius etiam beatus Hieronymus libro de viris illuſtribus ſub Panteno. Vnde liquet, Bartholomæum euangelium nullum ſcripſiſſe, eccleſiamq; merito reieciſſe librum quem hæretici pro euangelio Bartholomęi iactarũt quum nõ fuerit:ſicuti & aliorum quorundam apoſtolorum nominibus abuſi,ſuos perditiſsimos libellos ipſorum titulis velarũt. vt patet cap. ſancta Romana diſt.15. profecto enim ſi ipſe ſcripſiſſet euangelium Bartholomæus,illud reliquiſſet etiam Indis,nõ alienum hoc Matthæi. Verũ quidem eſt

*De vi. il.*

*Libro 3. & 5.*

*Hieron.*

& dabo illud ſeruo tuo. Vbi apparet, quur interdū dn̄s permitrat progeniem aliquam emori & interire vniuerſam, vel profligari, vel à dignitate aut dn̄o deponi: quoniam ſic regnum principiumque peccata vlciſcitur deus, ſi non me tuant dominum, ſi iuſtitiam non adminiſtrent.

Pergit inde euangeliſta in genealogia, & ait, Roboam genuit Abiam. 3. Reg. 13. Abia genuit Aſa. Aſa autē genuit Ioſaphat. 3. Reg. 22. & 1. Paralip. 3. de iis nihil ambigitur neque controuertitur. ſequitur autem, Ioram genuit Oziā. 4. Reg 15. Ibi iam enaſcitur quæſtio. Quo pacto ſibi cōſtet quod euangeliſta dicit, Ioram genuiſſe Oziam, quū tamen proauus eius fuerit, ſicut regnorum teſtatur hiſtoria, quæ ſic habet, quod Ioram genuerit Ochozii, & hic Ioas, Ioas aūt Amaſiam, qui tandem genuit Oziam. Sequitur ergo euangeliſta hic tres reges omiſiſſe. Ochoziam, Ioas & Amaſiam, atque poſt Ioram ſtatim ponitur Ozias, qui etiam Azarias in ſacris literis vocatur. Reſpōdet Hierony. & poſt eum Beda, quod ea fuerit euangeliſtæ ſententia, tres patrū numerare teſſaradecadas: iuxta diuerſum temporum ordinem quumque Ioram miſcuerat ſe peruerſiſſimæ Iezabelis generi, ideo tollitur eius memoriam vſque in tertiam generationem, neque reponitur in ordine ſanctæ huius genealogia. Verba hęc de Ioram intellige ex libro Regum, quoniam ille Athaliam duxit filiam Iezabel. Quod autem de tribus teſſara decadibus refert Hieronymus, ſic habet iuxta ea quæ Euāgeliſta commemorat, ſtatim poſt hoc euangelium. Omnes generationes ab Abraham vſque ad Dauid generationes quatuordecim, & à Dauide vſque ad tranſmigrationem Babylonis, generatinoes 14. & inde rurſus ad Chriſtum vſque, generationes 14.

*4. Re. 8. Augu. in q. Euan. Origen. Hieron. 4. Reg. 8. 11. 12. Ambro. ſoluit. ſed non recipitur. 1. Para. 22. 23. 4. Reg. Hieron. 8*

Et quia erit ſtatim nobis vſui, ideoplacet huc apponere tabellam.

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 14 | Abraham | Iſaac | Iacob | Iudas | Phares | Eſron | Aram |
| | Aminadab | Naaſon | Salmon | Booz | Obed | Ieſſe | Dauid |
| 14 | Dauid | Salmon | Roboam | Abia | Aſa | Ioſaphat | Ioram |
| | Ozias | Ioathan | Achaz | Ezechias | Manaſſes | Amon | Ioſias |
| 14 | Ioſias | Ieconias | Salathiel | Zorobabel | Abiud | Eliachim | Azor |
| | Sadoch | Achim | Eliud | Eleazar | Mathan | Iacob | Ioſeph. |

Chriſoſto. Hic habes quadragintaduos patres in coniunctis, id eſt, quod ſemper vltima perſona primæ theſſaradecadis, ſit prima perſona ſequentis: & ita, ad, primo accipietur incluſiue, & vltimo excluſiue apud Mathæum, Sed ij qui integras faciunt theſſaradecades, non habentes perſonas communes angulares, coniūgentes decades, ita diſponunt tabulam.

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 14 | Abraham | Iſaac | Iacob | Iudas | Phares | Eſron | Aram |
| | Aminadab | Naaſon | Salmon | Booz | Obed | Ieſſe | Dauid |
| 14 | Salomon | Roboam | Abia | Aſa | Ioſaphat | Ioram | Ozias |
| | Ioathan | Achaz | Ezecias | Manaſſes | Amon | Ioſias | Ioachim |
| 14 | Iechonias | ſalathiel | Zorobabel | Abiud | Eliachim | Azor | Sadoch |
| | Achim | Eliud | Eleazar | Mathan | Iacob | Ioſeph | IESVS. |

Sic ad vocula vſurparetur incluſiue vbique, ſed Ioachim non enumeratur ab euangeliſta Matth.

2 Matthæ⁹ porro ait, Ioſias genuit Iechoniā & fra
tres eius. vbi ſtatim occurrit quæſtio duplex, Primū, ſi Iecho
nias numeretur in ſecūda theſſaradecade, in vltima tredecī 1. *Par.3.*
tantum perſonas habituri ſumus. deinde, Ioſias quoq; nō Ie
choniam, ſed Ioachim genuit, qui demū genuit Iechoniam
Auguſtinus dubium hoc nō vidit, quia ille nō numerat per *Auguſt.*
ſonas quadragintaduas, ſed quadraginta tātum ſine Chriſto
ſicut & ei⁹ numeri myſticā docet rationē lib.2. de conſ. euā
cap.4. nos tamen hic apertū habem⁹ ſcripturæ teſtimoniū
I Paralī. quod Ioſias pater fuerit Ioachimi, & hic Iechoniæ
Hieronymus in hac ſentētia eſt, vt putet etiā Ioachimū pa *Hieron.*
trem, Iechoniam eſſe dictū, ſicut & filium, quod fit nō raro,
vt vni plura ſint nomina: & ſic numerus recte protēdetur, ſi
etiā annumeretur Chriſt⁹, quod faciendū eſſe refert Chry *Chryſo.*
ſoſtom⁹, & ſic ſenſus talis erit, Ioſias genuit Iechoniam pa-
trē, qui alio nomine Ioachim dicitur, Iechonias genuit Sa 2. *Par.36*
lathiel. mortuo enim Ioſia, regnauit pro eo fili⁹ ei⁹ Ioachar
qui à rege Aegypti captus & abductus eſt, pro quo conſtitu
tus eſt frater eius Eliachim rex, mutatumq; eſt ei nomē Ioa
chim, qui à ſeruis Nabuchodonoſoris occiſus eſt. Corp⁹ in
ſuper eius proiectū eſt ante ciuitatē Ieruſalē, ſicut prædixe
rat ei Ieremias, quod ſepultura aſini ſepeliēdus eſſet. ibi cœ *Iere.22.*
pit regnare fili⁹ ei⁹ Ioachimi, quid hic à Matthæo Iechonias
dicitur, & à Nabuchodonoſore cū matre abductus eſt in ca 4. *Re.24*
ptiuitatem Babylonicā, ſimulq; cū eo principes, nobiles &
alij ex vulgo homines quā plurimi. Recte ergo expēdit Am
broſius. filium Ioachim, qui in hiſtoria Regum vocatur Ioa
chim, à Ieremia Iechoniā dici: & ideo quum duo ſint Iecho
niæ, poſtremū quoq; theſſaradecadis numerū deſinere in do
mino profectū. Quærit iam Ambroſius, quur Matthæ⁹ omi *Ambroſ.*
ſerit patrē, filiumq; numerarit & reſpōdet, eo ipſo ſignifica
re illū voluiſſe fructū diuinæ bonitatis vberiorē, quū nō ab
omnibus ſanguinis nobilitatē quæſierit domin⁹, ſed etiam
ex peccatoribus voluerit naſci. Quæ omnia volens præter
mitto, relinquens eis auctoritatē fidemq; ſuam, quando e-
tiam ſufficiunt piis hominibus ad perſuadendā veritatē, Ad
huc tamen aliā inuenio cauſam, quæ Chryſoſtomo tribuit *Chryſo.*
ea mihi magis adridet ſic autē habet, Sublat⁹ eſt Ioachī ex
numero regū. Nū enī à populo dei cōſtitutus eſt in regnū,
ſed à Pharaone rege AEgypti. Nam ſi decuit tres omittire

ges,eo quod cómixti fuerunt cũ gente Iezabel,quur nõ ce ueniat Ioachimũ intermitti,quem Pharao tanquã hoſtis,vi intruſerat regem? Eſtq; hoc pulchre obſeruandum ,quur euágeliſta voluerit hoc modoChriſti cõtexere genealogiã per theſſeradecadas.aiũt enim doctores id eũ feciſſe ob eui

Gen.22. dentem trauſmutationem quę tunc contigit.Quoniã Abra ham principium eſt,cui & circuncifio data eſt ſimulq; facta promiſſio Meſſiæ.ſiquidẽ in ſuo ſemine benedicendæ erãt omnes gẽtes,prim⁹ ille huius teſſeradecadis ordo,recte de finit in Dauide,bellatore,rege & propheta illo eximio,cui etiam promiſſus eſt Meſſias:ita,vt ex fructu vẽtris ſui naſce

4.Re.vl. retur.Alter ordo finitur in captiuitate Babylonica,in qua alia rurſus facta eſt mutatio:quia tũc regnum deſiit Iudęo rum,tẽplũ incẽdio periit,ipſiq; Iudæi ex terra promiſſiõis in captiuitatem Babylonicã deducti.Poſtrem⁹ ille numer⁹ definit in Chriſto,quãdo extincta eſt lex Moyſi,nouaq; lex cum ſacerdotio nouo nouiſq; ſacramentis inſtituta.

3 Cæterum in catalogo genealogiæ ſic ſequitur,Iechonias genuit Salathiel.Id ita habemus etiã in ſacris lite-

1.Par.3. ris:nã filij Iechoniæ nominãtur in libris Paralip.Et Iechonias in Babylone mortuus eſt,quãuis filius Nabuchodono ſoris eum honeſte tractauit:ibidem etiã demortuus eſt Sala

1.Eſdr.2 thiel,cuius filiũ fuiſſe Zorobabelẽ ex Eſdra colligit: quia

3.Eſdr.5 cum eo & Nehemia,poſt captiuitatẽ reuerſus eſt in Iudæã

Hagg.1. Vbi quærat aliquis.Quandoquidẽ in Paralip.legitur,Zorobabelem fuiſſe filiũ Phadaia,qui frater fuit Salathielis,quo tandẽ modo ille hic filius Salathielis numeretur Et reſpõ debitur,quod ſane verum eſt Iechoniã filios habuiſſe,Aſir Salathiel & Phadaia:rurſus etiam vtrunque illũ habuiſſe fi

1.Par.3. lium nomine Zorobabel,Liber Paralipome.cõmemorat filium Phadaia,& Eſdram & Aggeum filiũ Salathiel , vnde Chriſtus prouenit.Et hinc diſſoluitur quod in Paralip.ſcriptũ eſt,quia Zorobabel genuit Moſollã Hic autẽ habetur, quod genuerit Abiud,ſiquidẽ in hiſtoria Paralipome.plane

*Vnde Matthæo hæc genealogia.* alius eſt Zorobabel.Porro quũ in ſacris literis nihil ſit ſcriptũ nobis relictũ.quando tandẽ Abiud & alij genuerint,poſ ſet hic ſuboriri quæſtio,vnde ſcierit noritq; Matthæ⁹rẽ hãc omnẽ articulatim adeo commemorare. Vbi prompta Chriſtianis reſponſa eſt quod euangelium totum inſtinctu& illuſtrationem ſcripſit ſpiritus ſancti. Verũ Iudæis quib⁹ & ſcri

pſit Matthæus, per hoc ſatisfactũ non eſſet. Dicũt ergo doctores, magnã Iudæis curam fuiſſe in obſeruanda progenie & aduertendo genere, ne tribus duodecim permiſcerẽtur, etiã propter officia, hæreditates & adminiſtrationes. id ita eſſe, palã fiet ex Eſdra, qui inter cætera quoſdam cõmemorans ait, Hi quæſierunt ſcripturam genoalogiæ ſuæ, & non inuenerunt, & eiecti ſunt de ſacerdotio. & paulo ante, Non potuerunt indicare domũ patrũ ſuorũ, & ſemen ſuũ, vtrum ex Iſráel eſſent, Eodem modo deinceps cõtigit cum quibuſdam, qui inter ſacerdotes miniſtrabãt. Vbi textus ſic habet, Non poterant edicere ciuitates ſuas, & horũ quæſita eſt generis ſcripta ĩ pedatura (hoc quid ſit, nihil certi potui habere, quia alioquin veſtigiũ ſignificat. Salomon epiſcopus Conſtãtien. dicit quod ſignificet propagationẽ filiorũ & nepotũ ſicque coniicio pedaturã fuiſſe librũ, in quo genealogiæ familiarum fuerunt deſcriptæ) & non eſt inuẽta, hinc prohibiti ſunt ſacerdotio fungi. Morem hunc iudæi cõtinue obſeruarunt, vnde vel ex hoc libro Matthæus certo potuit ſtirpem regalẽ oſtendere. Atque eadẽ plane ſentẽtia Ambroſij eſt, quod Herodes nõ ignarus ſe de nobili progenie nõ eſſe Iudæorũ, ne hoc poſteris ſuis exprobrari poſſet, argumenta quæ in propatulo habebãntur ſuſtulit, vt porro nemo crederet diuerſum, niſi ſe ex inclyta patriarcharũ ſtirpe & eorũ eſſe numero, qui antiquitus fuerant ad fidem conuerſi. (verum eſt quod illa magis commode poſſent diſcuti in ſcholis, ſed hic habet etiã doctus quod proferat, extendat & applicet, nam & ſancti hoc mouerunt.) 4 De ſequentibus patriarchis controuerſiam nullam reperio. ſiquidem in veteris teſtamenti ſcriptis hæc nõ habentur vſque ad vltimũ, vbi dicit euãgeliſta, Mathan genuit Iacob, & Iacob genuit Ioſeph. Poſſet enim obiicere quis, lõge diuerſum ſcripſiſſe Lucam, qui commemorat Ioſeph fuiſſe filium Eli. Obiecit hoc idem perfidus iſte ex Chriſtiano apoſtata, Iulianus imperator fidelibus, quaſi euangeliſtæ ipſi ſibi contraria ſcripſiſſent, quod etiã Porphyrius Gentilis fecit, Hieronymus, Ambroſius, & alij reſpondent, dicẽtes Iacob filiũ fuiſſe Mathan, qui natus iam inde fuerat à Salomone, Eli autẽ filium Matthat, qui à Nathã Dauidis filio deſcẽdit, nõ ꝓpheta illo qui Dauidẽ increpauit, vt exiſtimauit Augu. & inclinare videtũ Ambr.) Fuerũt tñ Iacob & Eli fratres ex vnica matre &

*1. Eſd. 2.* *3. Eſd. 5.* *Luc. 3.* *Hieron.* *Ambr.* *Auguſt.*

duobus patribus. Vbi quærat, quomodo Ioſeph habere po-
*Deut.25.* tuerit patres duos. ſane potuit id fieri, & quidē ex lege Moy
ſi Eli enim vxorem duxit, & ſine ſobole mortu⁹ eſt, viduam
illam cogebatur ex lege frater eius ducere, vt ſuſcitaret illi
ſemē, & ſic alterius mariti filius erat etiam prioris iuxta le-
gem, & ſimul huius poſterioris ſecūdum naturam. Matthęus
ergo patrem naturalem, Lucas alterū illum proſequutus eſt
legalem. Fuit Mathan hic verus carnalis filius Dauid. 1. Pa
ralipomenon 3. nam Berſabee filios quatuor habuit, quāuis
illi adeo delicatæ adamatus fuerit Salomon, quaſi vnigeni-
tus eius eſſet, Prouerbiorum 4.

5 Quærunt hic doctores omnes, quur Matthæus & Lucas
adeo anxie deſcribāt natiuitatem Ioſeph. qui tamē natura-
lis Chriſti pater non fuit, & nō potius commemorent nati-
*Chryſo.* uitatem Mariæ, quoniā ea ſola mater ipſius extitit, vnde &
filius hominis ſe ſubinde vocat dominus, quoniā omnes nos
filij hominū ſimus. Quur autem Ioſeph magis quam Mariæ
generatio deſcribatur, quū Maria de ſpiritu ſancto genera-
uerit Chriſtum, & Ioſeph à generatione domini videatur a-
*Ambro.* lienus, dubitare poſſemus, niſi cōſuetudo nos inſtrueret ſcri
pturarū, quæ ſemper viri originem quærit. ſic enim & in ſe
natu & in omnibus officiis viri tantum perſona inquiritur.
non igitur decebat vt euangeliſta reſenſuiſſet genealogiā
matris & originē, relicto marito, ſicut factum eſt. 1. Regi. &
mos hic eſt ſcripturæ in vtroq; teſtamento viros cōmemo-
rare, vt Exod. 1. Nume. 1. 6. & 2. Reg. 28. Ad hæc quū iam
*Num. vl.* coſtat de origine Ioſeph, ſimul certum eſt Mariam deſcen-
diſſe à Dauid, quoniā filia quæ & hæres eſt, non audebat nu
bere alicui diuerſæ tribus. Maria autem vnica fuit, & ſic hę-
reditaria filia Ioachim, debuit ergo deſpōſari maritoſuę tri
bus, ſcilicet Iuda. Sunt qui putent Matthęū ideo non deſcri
pſiſſe originem Mariæ, quod Iudęis omnibus notū erat, eam
eſſe de tribu & ſtirpe Dauid. Verum quidem eſt quod ſoro-
rēs quæ fratres habebant, ne hæreditas caderet ſuper eos, li-
*Ioſue. 13.* bere poterāt nubere quibus volebāt. ſic Aaron de tribu Le-
*Exod. 6.* ui duxit Elizabeth filiā Aminadab, ſororem Naaſon de tri
*2. Reg. 3.* bu Iuda, & Dauid duxit Michol filiā Saulis, de tribu Benia-
*Hebr. 7* min, & Ioiada ſacerdos Iozabam filiam regis Iorā. Quomo-
do autem Maria ſit de ſtirpe Dauid, ex ſacris literis nō con
ſtat. (Stapulenſis ponit amorem, ſed vicerit ipſe vbi recepe

rit,& quam ſacris literis conueniat ) ſed Damaſcenus qui multa habuit à ſeniorib⁹,& ex ipſa traditione apoſtolorum qui vtique cognationem Mariæ non ignorarunt,magis cum euangelica concordat hiſtoria.

## DECLARATIVNCVLA

Tabulæ ſequentis.

*Leui habuit Panther,vnde Ioachim & Maria deſcenderunt . habuit & Mathat , qui etiam Melchi , ſicut auus eius,dictus eſt. Hic & Mathan vxorē vnam habuere Heſtam,ex qua Mathat ſuſcepit Eli,& Mathan Iacob. Eli ducta vxore,ſine herede mortuus eſt.inde frater eius ex matre, cui nomen Iacob,ipſam duxit vxorem, & ex ea ſuſtulit Ioſeph,qui ſic verus & naturalis fuit filius Iacob,cuius ſtirpē deſcribit Matthæus.fuitque filius ſecundum legem Eli. Et huius reſpectu Lucas deſcripſit genealogiam Chriſti, magis propter Mariam quæ de Dauide per Nathan deſcēdit quam propter Ioſeph,qui putatiuus fuit parens Ieſu , qui idem eſt Chriſtus in ſecula benedictus, Amen.*

Dauid

Matthan
Leui

Salomon.
Eleazar.
Narhan.

Panther

Melchi qui
& Matthat

Hieſta vxor
amborum.

natura

Barpanther

Vxor amborum

Iacob.

Eli

Secundum legem

natura

Ioachim

Cleopha,
IoſephMatth.1.

MARIA

CHRISTVS
Lucæ.3.

## HOMILIA POSTERIOR.

*Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcendet. Eſaiæ II.*

Eſſe cõſtat ex ipſo ſacrarum literarum teſtimonio
I parentẽ fuiſſe Dauid iuxta illud quod Sapiẽs ait, *Eccl 46.*
Teſtamẽtum regi Dauid, filio Ieſſe, de tribu Iuda. *1. Re. 16.*
hic alias in hiſtoria Regum dicitur Eſai. (In Hebræo vbiq; eſt vna dictio. Vnde facile eſt colligere, loquutum hic eſſe prophetam de Chriſto, qui de ſtirpe Ieſſe deſcẽdit, quam ob rem & flos ab eo dicitur. Quod ſi ergo flos Chriſtus eſt, Maria virgultum erit, vnde flos ille enatus eſt. florẽ vero Chriſtum eſſe, teſtatur ſpiritus ſanctus, in perſona ſua dicens, Ego flos campi flos dominus fuit boni odoris vſque in cælũ *Can. 1.* diffuſi, quoniam inde deus pater tantũ habuit beneplacitũ vt remiſerit ideo peccatũ Adæ, totumque genus hnmanum rurſus ſibi conciliarit. quapropter proprie dicit, Ego flos cã pi, non inquit, horti, quaſi flos eſſet cõcluſus, ſed liber in amplisſimo cãpo poſitus, eo quod benignitas Chriſti obuia & aperta omnibus eſt. clamat enĩ ad omnes, Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis. in altũ aſcendit, vt ab omnibus videretur. magna voce clamauit, vt ab omnibus audiretur, vt ait Bernardus, odor illius floris aſcendit vſque ad *Mat. 11.* *Bernar.* patrem cæleſtem cum beneplacito magno, ita vt pax inter deum & hominem, inter angelos & homines confirmaret. Virga itaque quæ florem nobis hunc protulit, ipſa eſt Maria, quam hodie natam credimus & profitemur. Magnum ſane hoc vniuerſo mundo ſolatium eſt, natam hodie eſſe virgam quæ florem illum protulit. Gaudet colonus, vbi primum ſemina pullulare viderit, expectat inde frugem ſibi prouenturam. Quur nõ & nos gaudeamus natam nobis virgam hanc nobilem, quæ Chriſtum edidit ſaluatorem mũdi? ſicut hodie gratulabunda cõcinit eccleſia, Corde & animo Chriſto canamus gloriam in hac ſacra ſolennitate præcelſę genitricis dei Mariæ. Cum iucunditate natiuitatem ſanctæ Mariæ celebremus vt ipſa pro nobis intercedat ad dominũ *Chryſo.* noſtrum Ieſum Chriſtum, Sic & Chryſoſto fideles exhortatur. & ait, Hodie fit mũdo ſalutis initiũ. iubilate deo oĩs terra. cãtate, exultate & pſallite. lætare genus humanũ cãtate cæleſtes ſpiritus, quoniam hodie eſt illa virga, quæ protulit

*Eſa.11.* miri odoris fragrantiã. de hac iã olim dixit propheta, Egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius &c.

*Euangelium Matth.1. vt ſupra.*

*Hieron* VOlens hic ſuperſedeo dicere, quomodo Anna diu ſterilis, mirabiliter tandem poſt angelicã promiſſionem concepit Mariã, eamque hodie in lucẽ edidit, quoniam ſuper eo multa diximus in feſto ſanctæ Annę & in die cõceptionis Mariæ. Miſſũ quoq; facio totũ Hiero. libellũ de ortu Mariæ virginis. tãtum paucula de ſancta & *Mar.6.* glorioſa eius natiuitate dicemus. Et primũ quidem, quũ eccleſia ſolenniter Mariæ celebret natiuitatem, conſtãs eſt argumentum, ſanctã eam eſſe, quanuis alias etiã Ethnici imperatores & reges multã feſtiuitatẽ in ſuis notalibus celebrabãt, ſicut Herodes in natali ſuo die Ioannẽ decollari fecit, *Lib.1. de ſer. Imp.* multo dehinc tẽpore Chriſtiani quoque imperatores factitarunt, vt teſtãtur eorũ ſanctiones, quæ ſic habent, Dies feſtos, dies maieſtati altiſſimæ dedicatos, nullis volumus voluptatibus occupari, nec vllis exactionum vexationib9 profanari. dominicum diẽ ita ſemper honorabilẽ decernim9 venerandũ, vt à cũctis exequutionib9 excuſetur. Et inde, nec huius tamẽ religioſæ diei ocia relaxantes, obſcœnis quẽquẽ patimur voluptatib9 detineri. Nihil ſibi eodẽ die vendicet ſcena theatralis aut circenſe certamẽ, aut feriarum lachrymoſa ſpectacula, etiã ſi in noſtrũ natalem celebrãda ſolẽnitas inciderit differatur. Vide noſtri ſeculi conuerſationẽ, & cum priscis moribus cõfer. Iã huiuſmodi ludibria, cõuiuia, choreæ, gladiaturæ & alia, niſi dieb9 ſanctis ac feſtis exercerí non poſſunt Nos autem qui in hanc lachrymarũ vallem, in hanc malorum cõgeriẽ magno dolore naſcimur nõ ſine peccato, merito iam miſeros noſtros natales deflet eccleſia & tamẽ feſtos peragit dies mortis ſanctorũ, eoſque natales appellat, quod tunc nati ſint in vitã æternã, quanuis ſint natales adhuc ſolẽnes tres, natiuitas puta Chriſti, Mariæ, & Ioannis. quod argumentum certum eſt, natiuitatẽ eorum ſanctam fuiſſe nã ſi & ipſi in peccatis fuiſſent nati ſicut alij homines ecclesia eorũ natales tam religioſe non veneraretur. Inſignis Mariæ natiuitatis ſãctimonia inde colligitur, quod *Prou.8.* eã ſibi deus elegit ab æterno præ oĩb9 mulierib9 in terra, vt mater fieret filij ſui & ideo in eius perſona dicit Sapiẽs, Do

minus poſſedit me ab initio viarum ſuarũ,antequam quicq̃ faceret a principio,ab æterno ordinata ſum,& ex antiquis antequã terra fieret.Sine dubio igitur omnibus eã uirtutibus exornauit deus,ut vas dignũ eſſet ſpiritu ſancto ad conPſal. 131. cipiendũ & hoſpitandũ filium dei,qui ſic inquit per os DaCanti.6. uid,Hic habitabo,quoniã elegi eam.Electa eſt Maria vt ſol Eccl.24. & ſicut myrrha electa ſuauitatẽ dedit odoris,Nã quũ quilibet dominus filio ſuo nobiliſſimã eligat virginem quã poſ1. Cor.3. ſit habere,quanto magis deus filio ſuo precioſiſſimã elegit Eccl.24. virginẽ ex qua humanã ſuſciperet carnẽ,filiusq; eius diceGen.24. retur & eſſe? Vere enim hoc ita eſt,quotieſcũque deus aliquem cuipiam deſtinat officio & operi,ſemper illũ antea præparat,vt dignus & idoneus efficiatur,iuxta illud apoſtoli,idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamenti.Quando igitur eam á principio elegit deus,ſicut ipſa profitetur & ait, Ab initio & ante ſecula electa ſum,citra dubiũ tãtis ipſam donas exornauit,vt potuerint hodie dicere angeli illud quod puer Abrahæ,Hæc eſt virgo quam dominus præparauit filio domini mei. Quũ ergo & qñ placuit diuinæ gratiæ,vt habitaret deus dei filius inter nos, à quibus diu gratia eius alienata fuerat,ſola Maria digna eſt inuenta, in cuius aula rex regũ primum ſuũ occuparet domiciliũ, & vbi diu quæſitam requiem inuenit,in eius ſinu & gremio theſauros omnes ſine menſura peſudit.

2 Eſt etiã hoc rei ipſi tum etiã rationi cõueniens, Deus enim paradiſum tradiderat Adæ,ex eius coſta formauit Euã in qua peccatũ cœpit & trãgreſſio,atque benedictio hinc verſa eſt in maledictionẽ.Quũ itaq; iam abiecta eſſet Eua iſta à facie dñi aliam ſibi delegit, quæ nunquã cecidit,pulchrã facie & decorã ſine vlla macula,ſicq; in omnibus MaCan,4. ria fuit Eua cõtraria. Eua ſiquidẽ nobis fructũ ꝓtulit morGene.3. tis,Maria fructũ vitæ.Eua dũ comedit,marito ſuo tradidit prohibitũ fructũ arboris , Maria adminiſtrat nobis pacem viuũ de cælo.Eua mater peccati eſt.mater carnis,mater exilii & egeſtatis.Maria mater gratiæ mater ſpirit' eſt,mater miſericordiæ.Eua irã intulit dei,mortẽ hominibus,amiſit gratiam dei.Maria autẽ recõciliatonem attulit dei , vitam, & gratiam ab Eua amiſſa,eã Maria adinuenit,dicẽte ad ipſam angelo:Inueniſti gratiam apud dominũ Eua opprobriũ eſt mulieribus omnibus & dedec',Maria vero decor & crLuca

namentũ omnium matronarum. Et ſicut Eua decepta à diabolo eſt, ita Maria diuinitus per angelum edocta de magno myſterio incarnationis Chriſti. & vbi diabolus Euã vicit p ſuperbiam, viciſſim eum ſuperauit Maria humilitate. Quid multa? quicquid maledictionis, vt inquit Hieronymus, infuſum eſt per Euã, id omne benedictio ſuſtulit Mariæ. Et quod Eua amiſit, hoc Maria reſtaurauit, vt recte de ea cãtet eccle-

*Heſth.1.* ſia, Sumẽs illud aue Gabrielis ore, funda nos in pace mutãs nomen Euæ. Figuratũ hoc eſt in Vaſthi & Heſther. illa enĩ formoſa exiſtens, obedire tamẽ noluit regi Aſſuero: quiquũ conuiuium grande paraſſet principibus regni, militibus & ſeruis, ſeptimoq́, tandẽ die reginam vocaret per ſeptẽ eunuchos, noluit illa venire. vnde iratus rex, interrogauit ſapientes quid de ea faciendum putarent. ibi reſpondit Mamucha, Non ſolũ regẽ læſit regina Vaſthi, ſed & omnes populos & principes qui ſunt in cunctis prouinciis regis Aſſueri Egredietur enim ſermo iſte reginæ ad omnes mulieres, vt cõtemnãt viros ſuos. Cõcluſum igitur eſt vt deiiceret, nec amplius eſſet regina. proclamatũ quoq; & miſſis epiſtolis ſi-

*Heſth.2.* gnificatũ eſt vniuerſis prouinciis, viros eſſe principes & maiores in dominib⁹ ſuis. Hinc adductæ ſũt virgines plurimę in ciuitatem Suſam, ex eis delegit formoſam Heſther, per quã exaltatus eſt Mardocheus, Iudæi liberati, & eorũ hoſtis Aman ſuſpẽſus. Sic nimirũ præuaricatrix Eua deiecta eſt vt Vaſthi, humilis autẽ Maria ſublimota, & per eã populus Iudæorũ, imo mũdus vniuerſus redẽptus & liberatus eſt, ſicuti per Heſther Iudæi tãtũ ſub lege Aſſuero. Nã quemadmodũ regi beneplacitũ fuit in Heſther, ita deo in Mariã. (potes totam hiſtoriã Heſther figuratiue hic applicare.) 3 Etſi Maria magnũ natiuitatis ſuæ habuit præconiũ ex tot tantiſq́; ſuis maioribus, ſiquidẽ ex quatuordecim patriarchis nata eſt, deinde ex quatuordecim regibus aliiſq́; bonis & honeſtis ho-

*Eccleſia.* minibus, atq; ex ſanctiſſima matre Anna ſãctoq́; patriarcha Ioachim. quapropter hodie cõcinit eccleſia, Regali ex progenie Maria virgo exorta refulget, cuius precibus nos adiuuari mẽte & ſpiritu deuotiſſime poſcim⁹. Et in alia antiphona, Natiuitas glorioſæ virginis Marię, ex ſemine Abrahæ,

*Gen.22.* orta de tribu Iuda, clara ex ſtirpe Dauid. Hinc liquet pmiſ-

*Gen.49.* ſionẽ Abrahæ factã, quod in ſemine ſuo benedicerẽtur oẽs gẽtes, prophetiã Iacob de naſcituro Meſſia, & Iuda, & Anti

chriſto ex Dan,promiſſionē etiā Danielis,Iurauit domin⁹ Dauid &c.de fructu vētris tui ponā ſuper ſedē tuā,omnia inquā hæc vnico illo eccleſiæ catido veluti faſciculo paruo cōplicari & in eo cōtineri, Apparet etiā hic verba illa dei non referri ad Euam,qñ dixit,Ponā inimicitias Inter te & ſerpentē,inter ſemen tuū & ſemen illius.Ipſa conteret caput tuū:hoc eñ primū eſt euangeliū'& ideo de homine euāgelico tantū intelligendū.nam ſi referatur ad mulierē dubium non eſt,Euam hoc nō feciſſe,ſed Mariā: ſin ad ſemē referas,(licet nō ſit neceſſe,nā quanuis frequenter ſit maſculini generis apud Hebræos ſicut etiam ſemen . quū non habeant niſi tria genera,maſculinū,fœmininū & cōmune tñ non eſt perpetuū,quia potius eſt generis cōmunis. quū etiam mulieres demōſtret & referat,) Maria ſemen eſt Euæ,& etiā Chriſtus,ſicq; perfecte cōſummatur,quod ſemē cōtriuit caput ſerpentis antiqui. Quocūq; modo Mariæ accipiatur origo,quanuis res pulchra eſt & honeſta:ex honeſtis parentibus naſci,ex patriarchis,prophetis & regibus, plus tamē gloriæ eis addit Maria quam acceperit ab ipſis. ſiquidē multo plus laudis,gloriæ & decoris habet à Chriſto,quam oībus ſuis maioribus,quia in fimbria eius ſcriptū eſt,rex regū & dominus dñantium . Chriſtus dux vltimus eſt,rex poſtremus,& patriarcha populi dei ipſe ait,Ego primus & nouiſſimus.Ideoq; dum reges illos & maiores Mariæ cōmemorat eeclefia,tandem concludit in hæc verba, Sed quid nos iſtos recenſemus heroas,,quum tuus natus oēs præcellat illos atque cunctos per orbem? Et hoc eſt quod ab initio diximus,quū illa filiū altiſſimi ediderit, eā antea ſanctificatā eſſe,ita vt ī ſanctimonia donis gratiæ maiores oēs ſuperarit vbi.Anſelmus ait,Vere placuit deo in te habitare,quū ex intecta virginis ſubſtantia,ſicut ex lignis Libani,inenarrabili magiſterio diuina ſapientia ſibi domum ædificauit.O Maria quantū ex te beneplacitū habuit ſpiritus ſanctus , quando corpus tantū conſecrarit dedicauitq; tantis myſteriis dei.Omnis igitur iam mundus ô domina corpus tuum veneratur tanquam templū ſanctum dei viuētis quia in eo ſalus mundi cepit initium.

Gene. 3.

Apo. 1.

Eccleſia,

Anſel.

4 Legimus in ſacris literis quanta ſæpe gaudia fuerint in natiuitate filiorū.quantum enim gauiſus eſt Abraham,quando ætate grandæua,quū iam 100. eſſet annorum

ſuſcepit filiũ,qui quũ eſſet ablactatus,conuiuium parauit magnificum,cũ vniuerſa familia?Anna vxor Helcanæ diu ſterilis,tandẽ per gratiã dei filiũ peperit Samuelem,& tũc magno gauiſa gaudio cãticũ illud fecit,Exultauit cor meũ

1.Re.12. in domino. ſicut eo vtitur eccleſia feria quarta in laudibus Simili modo de Sãſone,Saldmone & Ioſeph dici poteſt.ſi cut & parẽtes gauiſi ſunt cũ omni vicinia in natiuitate Ioannis iuxta illud angeli,In natiuitate eius multi gaudebũt Quãto maioribus gaudiis illuſtrior fuit natiuitas Mariæ ſicut canit eccleſia , Natiuitas tua dei genitrix virgo gau diũ annũciauit vniuerſo mundo?Quis enim ſatis explicet gaudiũ & exultationẽ Ioachim & Annæ ob tantã à deo ſu ſceptam filiã?Prægnãtes vos & grauidæ,maiori pietate ve neremini hodie Mariã & Annã,vt earum precibus facilior vobis partus,& lætior aſpectus fructus veſtri donetur,ne pe reat infans nõ baptizatus,ſed in baptiſmo peccatum ei re- mittatur originale,& gratia conferatur ſpiritus ſancti.Iam antea Anna ab angelo ſanctimoniam cognouerat infantis huius puellæ,& quod per eam deus operaturus eſſet ſalutẽ Iſrael,ſicut in die cõceptionis eius & ſanctæ Annæ feſto di ctum eſt.Præterea ſunt qui putent angelum hũc fuiſſe Ga- brielem,quia veriſimile eſt vnius miniſterii vnũ eſſe mini ſtrũ,neq; decuit deũ huic miniſterio angelũ deſtinari adeõ ſummationẽ myſterij huius qui non ſatis fuiſſet idoneus & velut inſtructus in oĩbus iis quæ præcedere neceſſum erat Vnus ergo angelus hic fuit cũ eo,qui deinceps ſalutationẽ

Luc.1. attulit Mariæ,& incarnationẽ Chriſti annũciauit, Nã quũ Gabriel nũciarit natiuitatẽ Ioannis,qui Chriſti tãtum fuit præcurſor,quanto magis annũciauit idem ille natiuitatem Mariæ mater eius futura erat, quæ Ioanne multo ſanctior fuit?Si itaque Gabriel annunciauit natiuitatem Mariæ, quanto gaudio inde perfuſus eſt ipſe cum reliquis angelis, quum eorũ iam multi,cognoſcerẽt,hanc dominã eſſe ſuam & reginam,per cujus fructũ ruina ipſorum impleretur,con cordia inter eos & hoĩes inſtitueretur,poteſtas aduerſaria cõtereretur?Neq; vero parẽtes tãtũ gauiſi ſunt, tantũ ſe theſaurũ gratiarũ accepiſſe,& ꝓmiſſionẽ angeli eſſe impletã, ſed etiã cognatio & vicinia tota gratulata eſt annæ,quæ an tea ob ſterilitatẽ cõtẽptui erat omnibus,ſicut & cognatio Zachariæ & Elizabeth eſt gauiſa.Atq; ſine dubio quũ Eli-

zabeth & Zacharias impleti ſint ſpiritu ſancto, multo magis hoc cõtigiſſe credatur Ioachim & Annæ. Pie quoq; credendum eſt, angelos hoc multis patribus reuelaſſe in limbo, q memorali gaudio perfuſi ſunt, ſicut & Chriſti natiuitatẽ angeli eius annũciarunt, cũ dicat Chriſtus, Abrahã exultauit vt videret diem meũ. vidit, & gauiſus eſt. Quomodo vidit niſi per reuelationẽ? ideoq; gauiſa eſt & Eua maledictionẽ ſuam finem habituram. Gauiſus eſt Noe arcam iam editã, p quam totus ſeruaretur mundus. Gauiſus eſt Abrahã, adeſſe temp' quo facta ſibi promiſſio impleretur. ſimiliter Dauid aliiq; prophetæ, qui ex lumine prophetiæ norãt accedere temp' naſcituri Chriſti: quia ſi præſciuit hoc Daniel hic p hebdomadas ſibi monſtratas, quomodo nõ certius idem cognouerit in limbo? Gaudete igitur & vos, cõgratulamini Mariæ cum vniuerſa eccleſia, ad eam concurrite tãquã paradiſi portam cæliq; feneſtram. Conclamate omnes. *Ioan. 8.* *Dan. 9.*

*Eccleſia. Gregor.*

Alma redemptoris mater, quæ peruia cæli
Porta maẽs & ſtella maris, ſuccurre cadenti,
Surgere qui curat populo.

Ora pro populo, interueni pro clero, intercede pro deuoto fœmineo ſexu. Sentiant omnes tuum leuamen, quicunq; celebrant tuam natiuitatem, Amen.

## *IN DIE S. MATTHAEI APOSTOLI & euangeliſtæ, Euang. MATTH. IX*

I *In illo tempore, Vidit Ieſus hominem ſedẽtẽ in teloneo, Matthæũ nomine & ait illi, Sequere me. Et ſurgẽs, ſequutus eſt eũ. Et factũ eſt, diſcũbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores veniẽtes, diſcumbebant cum Ieſu & diſcipuli eius. Et videntes phariſæi, dicebant diſcipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter veſter? At Ieſus audiens, ait Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus. Euntes autem, diſcite quid eſt, Miſericordiam* *Mar 9. Luca. 5. Mar. 2. Oſea. 6.*

*volo, & non ſacrificium. Non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.*

## HOMILIA PRIMA.

EVangelicā hinc diſcimus veritatē, quod ipſe etiam ſcriptor ignominiā ſuam non celarit. diſcimus inſuper hominem pœnitentē non debere pudore deterreri à confeſſione peccatorum ſuorū. quin potius etiā ipſe gratias agat deo pro gratia qua eū à peccatis liberauit, ſic fecit hoc loco Matthæus, Sapientis imitatus conſiliū, Iuſt⁹ accuſator eſt ſui in principio ſermonis ſui. & illud quod Eſaias ait, Narra peccata tua vt iuſtificeris. Cæteri, inquit Hieronymus, propter verecundiam & honorē Matthæi, noluerūt eū nomine appellare vulgato, ſed dixerūt Leui, quoniā binomi⁹ fuit. Ipſe autem Matthæū ſeſe vocauit, & publicanū. Publicani qui fuerint. docet Hieronym⁹ Matthæi 18. ſecūdū tropologiā, oſtendens eos eſſe qui ſeculi ſectātur lucra, & exigunt vectigalia per negociatones & fraudes, per furta & ſcelerata flagitia. Nunc etiā ſatis male habent officia ſecularia, atq; vno in loco aliis deterius. Væ iis qui officia ex auaritia cū coactione & preſſura ſubditorū imponūt. Videas nūc multis in locis quantis cōſtent ſumptib⁹ iudicia, dierū cōſtitutiones, teſtium examina, literarū erectiones vel obſignationes. vſqueadeo aucupiū iſtud creuit in immēſum vt periculū ſic pleroſq; tā ſpiritualiū quā ſeculariū officiorū adminiſtratores publicanos tantū eſſē: quoniā ſic res habet, vt is fidelior habeatur, qui fuerit in extorquēdo diligētior, eū nō facile ſinūt officio priuari, ſed is nō parū auctoritatis & fidei habet apud principes. Liber vnicū tātū exempli gratia recenſere. Circa ſigillū ita iā inter ſeculares & ſpirituales geritur plurimū, omnes ſibi victū inde ſperāt & quæſtum lucroſum, ita vt pecunia obſignatoria nō exiguū habeat in ſumma recepti locum ſigillum quoq; pro magna pecuniæ ſumma impignorari ſoleat. Vereor vt ne homines iſti multo ſint publicanis illis deteriores qui vixerunt tempore Chriſti. Audiui forſitan ante annos 13 virū doctiſſimū D. Ioannem Cailer Kaiſerſpergium prædicatorem Argētinenſem, loquentem & diſſerentem aduerſus hoc Friburgi Briſgoiæ Neq; multo ante obitum ſuum, quum Argentinæ eum conueniſſem, noſq; in hanc materiam incidiſſem⁹ mul

Prou. 18. Eſa. 43. Hieron. Hieron.

tas multorũ doctorũ piorumq; hominũ ſententias ſuper hoc mihi adduxit,è quibus notaui verba Stephani Bruliferi mi noritæ in Anglia,qui ſic ait,Quum vnicuiq; liceat victitare de labore ſuo taliter qualiter, etiã prælato aut iudici ciuili licitum eſt, petere pro expenſis ceræ & laborib⁹ ſigillatorũ & clericorũ ad hoc deputatorũ plus vel minus ſecundũ maiores vel minores labores aut expenſas fieri ſolitas. Teſtificari ĩ iudicio publico de cauſis ſpiritualib⁹,& de cõtractu matrimonij & talibus,huiuſmodi eſt annexũ ſpiritualib⁹,licet teſtificari de tẽporalibus neutrũ ſit. Quũ ſigillũ cuiuſcũque iudicis non ſit niſi teſtimoniũ iudicij à tali iudice facti, nõ apparet quomodo pro ſigillo ſuo iudex poſsit aliud petere aut etiã exigere vltra expẽſas ceræ & labores ſigillorũ & clericorũ ad hoc deputatorũ,Prælatus quicũq; eccleſiaſticus ſiue eccleſia ciuilis, petens vel exigens aliquid tẽporale pro ſigillo literarũ vltra caſus pſcriptos in cauſa ſpirituali & iuriſdictiõe eccleſiaſtica,nõ ſolũ peccat,ſed etiã ſimoniã cõmittit.ſi tamẽ ſuper tẽporalib⁹ agatur,nõ eſt ſimonia,ſed grauiter peccat talis iudex. Adde Gabrielẽ diſt.15.q.6. Iã mihi cõſideret aliquis officia in omnibus puinciis & regionibus,quomodo grauata ſint omnia ſigillis,veſtigalibus,iudiciis &c. vbi nemoquod iuſtũ eſt cõſequi poteſt niſi emptũ modo ne aliquãdo etiã emptũ inquiſiſsime. periculũ eſt ergo ne omnes iam prouinciæ publicanis abũdent. dominus deus illuminet corda & cõſcientiã magiſtratuũ,vt defectus hic cum in multis aliis in Chriſtianiſmo corrigatur. Diſcãt etiam hinc peccatores quantumcunq; graues,nõ deſperare. nam dum ad emendationẽ cõuertuntur, inueniũt gratiam apud deũ,ſicut & Matthæus,qui ex publicano & apoſtolus factus eſt & euãgeliſta. 3 Vidit ergo dominus hominem ſedentem ad teloneũ,Matthæũ nomine,& dixit ei,Sequere me. Vbi Chryſoſtomus expendit, quur tandem dominus Matthæum non cũ Petro vocarit & Joanne. ſiquidem ipſe tempus nouit quo quiſq; ſit ad obſequẽdum promptior,quoniam & corda hominũ nouit. Petrum vocauit ille in piſcatu Matthæum in telonio,Paulum in perſequutione. Quũ adhuc ad teloneum ſederet Matthæus,quum peccandi finem nondũ fecerat,ecce traxit eum deus per gratiã ſuam,& exemit de medio mari peruerſæ cõuerſationis publicanorum, ſicut & Paulum vocauit minas adhuc & cædem ſpirantem,

*Bruliſ.* *Gabriel.* *Hieron.* *Chryſo.* *Act.9.*

atque ſæuiétem ſummo cũ furore aduerſus eccleſiã Voluit
Theop. etiã,auctore Theophylacto,oſtẽdere Matthæ⁹ ſe nõ ex ſuo
merito,ſed gratia dei cõuerſum.fuit em̃ hoc opus dei, quod
dominus ipſum vnico verbo cõuertit.nõ igitur exterius tã-
tũ oculis corporeis eũ aſpexit,ſed multo magis interiorib⁹
Beda. oculis miſericordiæ ſuæ. Sicut reſpexit,inquit Beda,nega
Mat. 10. torem ſuũ Petrũ,vt culpã ſuã agnoſcere poſſet & deflere,ſic
& Matthæũ,qui ſine dubio ſemp ſe cognouit eſſe peccato-
rem,dũ & publicanũ vocare ſe veritus non eſt,quando ſe in
numero cõmemorauit apoſtolorũ,quanuis Marcus & Lucas
in hoc pepercerint ei. Sed dñs ad eũ ait, Seq̃re me. Ecce,ſeq̃
re,inquit,eo quod in via virtutis fieri nõ poteſt vt quis prę
cedat dominum,ſed oportet ſemper illum præcedere,& ſic
poſt ſe trahere hominẽ,ſicut ipſe dicit,Nemo venit ad me,
niſi pater meus qui eſt in cælis,traxerit eum. Non ignorat
hoc eccleſia quæ ſpiritu ſancto ſuo regitur & gubernatur.
Ioan. 6. ea ſic precatur,Actiones noſtras quæſumus domine aſpiran
do præueni,& adiuuando proſequere. Nos quoq; dominum
Iob. 23. rogemus vt precedat nos,camq; gratiã habuit Iob,quãdo di
Lucæ. 9. xit,Veſtigia eius ſequutus eſt pes meus,viã eius cuſtodiuit.
Ioan. 13. Vbiq; nos docet & monet dñs crucẽ ſuã tollere & ſe ſequi.
Quum lauiſſet pedes apoſtolorũ,adhortatus eſt eos grauiter
ad ſeſequendum. Exemplum, inquiens,dedi vobis, vt ſicut
ego feci,& vos faciatis. Quid quod vniuerſa Chriſti vita in
mortem vſq; exemplũ fuit nobis quod imitemur,teſtãte Pe
1. Pet. 2. tro quũ ait,Chriſt⁹ paſſus eſt pro nobis,vobis relinquẽs ex-
emplũ,vt ſequamini veſtigia eius. Pauca & breuiter loquẽs
hic dñs,ait, Sequere me. ſed verba illa vehementẽ habuere
virtutẽ,quia ſurgens Matthæus,ſequutus eſt eũ. O vim for-
tem ô operationẽ efficaſsimam duorum tantummodo ver-
borum,quibus magis attraxit dominus Matthęũ,quam cate
nis attraxiſſet. Verũ enimuero Chriſtus per maieſtatis ſuæ
Pſal. 67. omnipotentiã verba hæc tam efficacia fecit:iuxta illud Da
uidis,Dabit voci ſuę vocẽ virtutis. Mattheus graui peccato
rum iacebat pondere preſſus,ſed per vocationẽ Chriſti ſur-
rexit corpore,ſurrexit & ab officio ſuo multum periculoſo,
ſurrexit à vita peccatis plena, ſicut oẽs peccatores ſurgere
iubet Paulus,Surge qui dormis,exurge à mortuis,& illumi-
Epheſ. 5. nabit te Chriſtus. Sic & Matthęus ſurrexit à mortuis.omnis
enim peccator coram deo mortuus eſt,quando gratia illius

d eſtitutus eſt,quæ uita animæ exiſtit. Ideoq; Matthæus cũ Dauide dicere potuit,Exurrexi,& dñs ſuſcepit me.Luc ad dit eũ,relictis omnibus,ſequutũ eſſe dñm. 3 Iam ne igitur intelligitis,quã inepte cõtraduxerint iisquæ hic nar rat euangeliſta,Porphyirus & Iulian⁹ apoſtata.qui tanquã filii mũdi huius,nihil ſcientes de gratia & operatiõe ſpiri tus ſancti deridebant imperitiã hiſtorici mẽtiẽtis, ſimulq; ſtultitiã eorũ qui ſtatim ſequuti ſunt ſaluatorem, quaſi irrationabiliter quemlibet vocãtem hominẽ ſunt ſequuti,cũ tãtæ virtutes tataq; ſigna præceſſerint,quæ apoſtolos ante quam crederent vidiſſe non dubiũ eſt?Certe fulgor ipſe & maieſtas diuinitatis occultæ,q; etiã in humana facie relucebat,ex primo ad ſe trahere poterat aſpectu.ſicut eñ ĩ magnete lapide & ſuccinis hæc eſſe vis dicit.vt annulos & ſtipulam & feſtucas attrahant quanto magis dñs oĩm creaturarũ ad ſe trahere poterat quos volebat? Quid quod Matthæo,Petro & aliis honeſtiſſimũ hoc fuit,ſequi dñm iuxta illud ſapientis,Magna eſt gloria ſequi dominũ,longitudo enĩ dierũ aſſumetur ab eo?ſic gloriatur & Ieremias, dicẽs, Non ſum turbatus te paſtorẽ ſequens,& diẽ hominis nõ deſideraui,tu ſcis quia omnes qui te derelinquunt, cõfundentur:recedentes à te,in terra ſcribentur,quoniã deliquerũt venam aquarũ viuentiũ. Non diuerſum eſt quod Beda ait, neminem hanc vocari ſequelam mirari debere.ſiquidẽ ipſe dñs qui hunc exterius humana alloquutione vt ſe ſequeretur vocauit,intus diuina inſpiratiõe,vt mox vocantẽ ſequeretur,accendit:ipſe inuiſibileter quomodo ſequendũ eſſet, edocuit.vnde intellexit ille,quod quoſcunq; vocat dominus á tẽporalibus huius mũdi theſauris,iis retribuat alios theſauros æternos in cælis,Matthæus ſurgens, ſequutus eſt eum non pedibus tantũ corporis,ſed & vita ſua,dicente Ioanne,Qui dicit,ſe in Chriſto manere,debet quomodo ille ambulauit,& ipſe ambulare:hoc eſt,non temporalẽ appetere quæſtũ,ſed arrogantiam fugere, mũdũ & omnia quæ ipſius ſunt cõtemnere ꝓpter gloriã æternam,& in omnibus gloriã dei & proximorũ quærere ſalutem.Hæc & huiuſmodi alia facere,eſt veſtigia Chriſti ſequi.Quærũt hic nõnulli,an ſtatim ſequutus iam ſit Matthæus dominum vt apoſtolus,hæcque vocatio facta ne ſit ad apoſtolatũ.Reſpõdetur, nõ debere hoc ad apoſtolatũ referri,quia Matthæ⁹ inſuper

*Pſal.3.* *Hieron.* *Eccle.23.* *Iere.17.* *Super Matth.* *1.Ioan.1.*

dominum conuiuio excepit, ſicut hic dicit ipſe, Factum eſt
Luc. 5. diſcūbente eo in domo. Lucas quoq; teſtatur Leui magnū
domino paraſſe conuiuiū in domo ſua. Quod ſi ergo cōui
uio eū excepit, ſi ędes habuit ꝓprias, apoſtolꝰ nōdum fuit,
q̄n āpoſtoli reliquerunt omnia iuxta Petri profeſſionē do-
mino factā. Et ſuper hoc iam concludunt doctores, Matthæ
um à teloneo vocatum, ſequutū quoq; ita vt adhæſerit do
mino, multa cū eo coniunctus familiaritate, ſicq; paulatim
ſequutus ſit dominū, vitā ſuſcipiens apoſtolicā. Nam ſi ſta-
tim ad hac vocationem reliquiſſet omnia, vtiq; non expro
braſſent ei phariſæi communem cū publicanis conuictum
Quæras amplius quomodo Matthæus hic ipſe capite 9. ſuā
deſcribat vocationē. quū tamen dominus iam antea ſermo
nē fecerat in mōnte, quē Matthæus tribus proſequutus eſt
capitibus, iā vero apoſtolos 12. dominus ordinauit & con
Mat. 5. 6. 7 ſtituit in mōte: ſicuti clare teſtatur Lucas, nominās ibi Mat
thæum. Quomodo ergo apoſtolos 12. inſtituit, creauitq; in
Luc. 6. mōte, & deinceps adhuc vocauit Matth.? Reſpōdet Augu
ſtinus li. 2. de conſ. euang. c. 20. Euangeliſtas non ſemper or
dinem ſequutos eſſe tēporū, maxime vero Lucā hoc feciſ-
ſe qui nō reſpexit hic eo, ſed tantū ordinē obſeruauit iuxta
modum operum ſacerdotalium. ſic Matthæus hic ſuam ip
ſius commemorat vocationem, quam antea omiſerat, ſiqui
dem reponi debeat ante caput quintum. 4 Sequitur fa
ctū eſt diſcūbente eo in domo, ecce multi peccatores & pu
blicani venientes, diſcūbebāt cū Ieſu & diſcipulis eius. Vi
Hieron. debant, inquit Hieronymus, publicanū à peccatis ad melio
ra conuerſum, locum inueniſſe pœnitentiæ, & ob idipſum
etiam illi non deſperant ſalutem. neque vero in priſtinis vi
tiis permanentes veniunt ad Ieſum, ſed pœnitentiam argē
tes, vt ſequens ſermo domini ſignificat. In eadē pene ſentē
Chryſo. tia Chryſoſtomus eſt & ait, Concurrūt quaſi ad conſortem
artifici multi publicani, quos Matthæus lætitia non parua
propter acceſſum Chriſti inuitauit, domino ſic diſponēte,
qui omne genus curationis animorum exhibuit, nec diſpu
tando ſolum aut ægrotos curando, aut inimicos redarguen
do, verum etiā comedendo ac bibēdo multos à vitiis ad vir
tutē reduxit, vt nos doctores his omnibus efficeret pergit
Chryſoſtomus & dicit, Quanuis quæ nūc appoſita erāt, in
iuſte ac rapaciter fuerant acquiſita, nō repulit tamē ea do

minus,ſed aſſumpſit ex illis. Hæc certe bonum medicũ decent,qui niſi laborantiũ putredinẽ ferat,nõ poteſt eos à doloribus liberare. Hinc iam quęſtio naſcitur,quum illicitum ſit ex vſura & rapina viuere,quur inde mãducárit dominus non ignarus vtiq;.Occurrit hic communis reſponſio,Quod qui ſunt in loco eorum á quibus bona iniuſte ſunt accepta, dum ea opere adducunt ad reſtitutionẽ rerum male acquiſitarum,poſſúnt inde viuere & manducare.ſiquidẽ veriſimile & æquum eſſe videtur,eos quorũ ſunt hæc bona,quum ipſorum hic agatur cauſa,conſentire ad hoc. Vis exemplũ? Ecce ſi ingrediar in Iudæi ſiue vſurarij domũ, volẽns ipſum perſuadere vt bonũ inique partũ reſtituat iis quos deceperat: quod ſi aliquid ex iſtis bonis mãducem quæ ad Ięſos pertinent, iniquũ non foret. quia quum in eorũ ſim miniſterio, merito panẽ eorum manducẽ,iuxta illud Paul. Quis vnquã militat ſtipẽdiis ſuis? quis paſcit gregẽ,& de lacte gregis nõ manducat? Ideoq; dominus mittens diſcipulus ſuos in officium euãgelii,non dixit, Mãducate & bibite quicquid eorũ eſt,ſed quicquid apud eos eſt. facit text⁹ & notata in C. multis lib q.3.& C inter alia de ſentẽtia excõmunicatiõis. 1.Cor. 9 Poteſt & talis reſpõſio dari quod domin⁹ eo ipſo voluit oſtendere,non ſemp iniquũ eſſe vel cohabitare iis,vel cũ eis manducare & viuere,qui bona ſibi iniuſta vſurpant, quoniã poſſunt iſti ſimul & iuſta bona iuſtoq; titulo vel hęreditario habere vel honeſte & decẽter lucrari. Vbi facile fit vt homines legitimã cauſam habentes poſsint licitè bonis ſuis perfrui,cuiuſmodi ſunt vxor,liberi,ſerui, operarii, exactiones magiſtratib⁹ debitæ &c.& tñ quod vere eſt iniuſte partũ,id ipſum nemini licet in vſum rapere,vt ſi ſit ouis furto vel rapina acquiſita vel fœnore,nõ licebit mihi ex eo viuere aut mãducare. ſin aũt oues ſuæ & abreptæ mixtim ſint confuſę, ſic qui ouẽ vel cum eo mãducat,vel ab ipſo accipit,non peccat in animo habẽs ſe velle id ab eo habere quod ipſe iuſto poſsideat titulo. Vide doct.in materia reſtitutionũ,Antoninũ in parte 2.S.Bernardinũ de euãgelio æterno,& Kayſerſpergiũ Si vero quis aliud nõ habeat,niſi ex vſura vel bonis inique partis,ei ſeruire nemo debet,nec quiſq̃ operari⁹ cum eo habere cõmune.Periculo itaq; nõ vacat vſurario Iudęo aliquid vẽdere,cũ eo cõtrahere aut ei aliquid laborare,ſed Pſal. 22. hæc alias,Chriſtus cum creaturarum omnium dominus fue

Lucæ. 10.

rit & conditor,bonis iniuſte partis vti potuit. & ideo dominus ille omnium eſt,ipſiusq; adeo eſt terra & plenitudo eius,orbis terrarum & vniuerſi qui habitant in eo ſuſpicandum tamen non eſt,eum nobis fuiſſe exemplum ſcandali& offenſæ, quamobrem oportet Matthaũ nonnihil iuſti æqui quæ boni habuiſſe,vnde dominus manducarit. Vel quia docet,ſi qui curam gerit animarum,velit poſſeſſorem boni iniuſti ad reſtitutioné adhortari vnde ipſe viuere poſſit,Matthæum ille imitetur,qui bona temporalia dereliquit omnia ſequutuſque Chriſtum,crucem eius hic geſtauit in terra,vt cum eo iam viuat in æuum,gloria coronatus æterna. Hanc nobis quoque domine gratiã largire quæſumus,vt te ſequẽtes,vitam æternam conſequamur, Amen.

## HOMILIA ALTERA EIVSDEM FESTI.

Itiſſimus dominus Ieſus Chriſtus,reſpexit oculis M gratiæ Matthæũ,eumq; ſe ſequi iuſſit,qui ſurgẽs, ſequutus eſt ipſũ Noli mirari inquit Chryſoſto. *Chryſo.* nã qui poteſt delictorum diſſoluere vincula non mirum eſt ſi peccatorem apoſtolum fecit Vidiſti virtutem vocantis? diſce vocati obediẽtiam.nõ enim repugnauit,nec ambigẽdo ſecum dixit,putaſne publicanũ peccatorẽ me recte abſque fraude vocarit,& apoſtolum facere velit? Verũ hic quæſtio naſcitur,quur ita ſubito Matthæum ab officio ſuo vocarit,neque commiſerit ei vt ſupputatis primum rationibus& *Exo.12.* ſubductis,ad calculũ omnes vocaret,& cunctis ſatisfaceret. Hic ſunt qui exiſtimant Chriſtum deum verum & dominũ omnium potuiſſe hoc facile diſponere,ſicut olim cõmiſerat Iudæis,vt ſpoliatis AEgyptiis,mutuatis eorũ vaſculis argenteis & alliis reb⁹ precioſis diſcederẽt:ita volũt hic Chriſtum in vniuerſum abſoluiſſe Matthaũ,vt amplius nihil de- *Auguſt.* buerit cuiquam hominum ad reſtitutionẽ,vel ſaltem ad reſpõdẽdum pro iſtis,quia Chriſtus,deus,& omnia bona,ſua erant Nunc autem non ſic,neque iam licebit cuiquam multo contracto ære alieno,ingredi monaſterium.in quo tamẽ caſu vide Antonium,Angelum de Clauaſio in Summa & a- *Ioan.18.* lios.ſunt qui dicant quod vere quidẽ Chriſtus dominus fuerit omnium ſed tamen ea poteſtate vſus ille nõ eſt,vnde & ad Pilatum dixit,Regnum meum non eſt ex hoc mundo,

quum tamen omnia regna mundi ſua erant. Sic etiam quũ ad eum veniret quidã,cupiens vt fratri ſuo præciperet qua tenus cũ ipſo diuideret hæreditatẽ,reſpõdit dominus,Quis me cõſtituit iudicẽ inter vos? Quod ad Iudæos attinet,ſub erat ſane cauſa,auctore Auguſtino,quia multo iam tẽpore ſeruierãt AEgyptiis,plurimoſq; ſuſtinuerant labores,quorum tamẽ nulla acceperãt præmia.voluit ergo hoc eis deus indulgere,vt ſub colore mutui,vaſa eorũ arriperẽt.Hic autem ratio talis nõ fuit,vnde veriſimile eſt Matthæũ omnia prius diſpoſuiſſe,exemploq; Zachæi ſi quẽ feſellerit, quadruplum reddidiſſe,reliquũ diſtribuiſſe pauperib⁹,maxime quum vocatio iſta non fuerit ad apoſtolatũ, ſed ab hoc tantũ vt vitam illam & conuerſationem prauam circa telonũ relinqueret,tuncque demũ cum cæteris in monte ad apoſtolatũ vocatus eſt,quando eo temporis ſpatio, quod interfuit,facile potuit res ſuas cõpõere & iniuſta bona reſtituere. Vetũ hic alia euaſcitur quæſtio,quoniam Marcus & Lucas referũt eum domino paraſſe conuiuium in ædibus ſuis, ipſe autem hoc obticuit,tantum oſtendit eos in domo recubuiſſe,neque interim in cuius domo factum ſit aperit.reſpõdetur,quod quanuis domus hæc fuerit Matthæi, ipſe tamẽ eam pro ſua nominare noluit.ſiquidem is iã ſuus erat affectus,vt domus hæc Chriſtianis fratribus omnibus eſſet cõmunis,ſicut idẽ Chriſtiani omnes in principio naſcẽtis eccleſię feciſſe legũtur apud Lucam,qui ita dicit, Nullus eorum quę poſſidebat,aliquid ſuũ eſſe dicebat, ſed eis erant omnia communia,Huiuſmodi volũtate iam ſtatim per gratiam dei conceperat ſibi Matthæus,vnde & demũ quæ ſua erat,ſuam dicere noluit.omnibus enĩ(vt Lucas ait)relictis, ſequutus eſt dominum. 2 Chryſoſtomus quoque hic quęſtionem introducit,quur tandem tam paucorum apoſtolorũ vocationes ſint deſcriptę,quomodo adiũcti ſint Chriſto ſiquidẽ Andreæ,Petri,Ioannis & Iacobi,Philippi & Matth. vocationes tantum leguntur,& paucis illis qui vocati ſunt colligunt doctores.reliquos etiã ſex eſſe vocatos. Quur autem hoc nullus euangeliſta deſcripſit,reſpondet Chryſomus hoc ideo factũ,quia iſti maxime in humili artificio atque turpi quæſtu verſabãtur,quatuor illi piſcatores retia habeant laccrata quæ interdũ conſuebant ipſi, nonnunquam hamo piſcabantur vt Petrus,Matthæus,quoq; in tam pe-

*Lib. 22. con. Fran. c. 7*
*Lucæ 19.*
*Mar. 3.*
*Luc. 5.*
*Act. 4.*
*Luc. 5.*
*Chryſo.*
*Mat. 4. & 17.*

riculoſo ſtatu fuerat,quã cõtẽpto & humili piſcatores. Neramẽ ſuſpicio de apoſtolis haberetur, quaſi aliquid gloriæ captandæ & ambitionis cauſæ ſcripſiſſent, vocatiões eorũ quorũ conuerſatio contẽptiſſima habebatur deſcripſerunt omiſſis illis qui iudicio mũdi maioris erant auctoritatis. Bartholomæũ enim quãuis ex natalibus illuſtrem, ſimiliter & Thomam prætermiſerunt omnes. deinde quã paucis, quãq; breuiter euangeliſtæ omnes Chriſti proſequũtur miracula? quantũ rurſus in commemoranda eius paſſione & cruce immoratur? quam diligenter crucis patibulum, quod mundo videtur eſſe cõtẽptius, deſcribũt? Et hinc ſane fit quod Paulus dicere auſus non eſt, Chriſtũ nullũ etiam mũdi ſapientem elegiſſe, ſed non multos. ſic enim ait, Videte vocationẽ veſtram fratres, quia non multi ſapientes ſecundũ carnem non multi potentes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit deus &c. Quumque recũberet dominus in domo Matthæi, multi publicani & peccatores venerũt, exẽplo vtique moti Matthæi, adhæſerũt domino, emendantes vitam ſuam, quoniam ad exemplum Matthæi quamplurimi conuerſationem ſuam confirmarunt. ſic Lucas ait appropinquaſſe ad dominum publicanos & peccatores vt audirẽt eũ ſic ſimili ex cauſa conuerſus eſt & Zachæus, qui princeps fuerat publicanorũ atque ideo dominus phariſæis dixit, Publicani & meretrices præcedẽt vos in regno dei. Verus animæ medicus erat Chriſtus, nõ ignarus qua parte infirmos ſuos viſitaret, vbi quæreret, vbi inueniret, nõ mouebatur phariſæorũ calumniis, modo animos plurimos lucraretur, hominem nullum contempſit, iuxta illud Petri, deus oſtendit mihi vt nullum hominem dicerem immũdum Beda ſiquidem putat eos qui ad Chriſtum venerunt, diſcũbẽtes cum eo, iam iuſtificatos fuiſſe relictis peccatis. nam ſi adhuc ĩ peccatis iacuiſſent, quomodo præſumpſiſſent cũ Chriſto agno immaculato epulari? fuitque hoc multum conueniens, vt exemplo Matthæi plures ſui ſimiles dominum ſequerentur nam quum futurus ille euangeliſta & apoſtolus erat gentium, prima ſtatim ſua conuerſione magnam peccatorũ turbam ſecum attraxit ad ſalutem, officiumque ſuum euangelicum, quod deinceps augmentum meriti & virtutũ exerciturus erat, id ipſum iam cœpit in primo adhuc fidei tyrocinio. Et ꝙ publicani iſti peccata derelinquerunt

*1.Cor.1.* *Luc.5.* *Luc.16.* *Mat.21.* *Act.10.* *Beda.*

ſequuti dominũ,aperte Marcus teſtatur, quũ dicit, factum eſt cũ accumberet in domo Leui,multi publicani & pecca tores ſimul diſcumbebant cũ Ieſu & diſcipulis eius, erant enim multi qui & ſequabátur eũ. 3 Videntes hoc phariſæi,dixerũt ad diſcipulos,Quare cum publicanis & peccatoribus manducat magiſter veſter? Putabant illi, auctore Chryſoſtomo,dñm debuiſſe à ſe peccatores abigere, quia volebant eũ mali conſortij cauſa infamare Tu autem peruerſitatem eorũ conſidera:nõ exprobrant hoc domino, ſed ad diſcipulos dicũt,male loquentes de eo,rati ſe velle à magiſtro diſcipulorũ multitudinẽ ſubducere.quaſi dicere vellent,Qualem habetis magiſtrum?huiuſmodi ne hominẽ ſe queinini,qui tali vtatur commercio? Alias ſiquid feciſſe videbant apoſtolos,exprobrabant hoc ipſi dño quum vellerent ſpicas,dicebant ad dominũ,Ecce diſcipuli tui faciunt, quod non licet eis facere ſabbatis.hic culpã conãtur in dominũ ipſum conferre,dicentes,Quare cum publicanis mãducat magiſter veſter?ſerpẽtina vox iſta eſt,inquit Ambro nam & ſerpens dixit Euã,Quare prohibuit vobis deus,ne comederetis de omni ligno paradiſi? Addit ille hic per phariſæos,Iudæos intelligi,quĩ adhuc mordicus tenent legem Moyſi.ij Gẽtibus inuident quod Chriſtus cũ eis mãducet, & cũ gratia ſuſcipiat. Diceres obiectionem illã phariſæorũ inſacris literis eſſe fundatã,deinde cõſentaneã communi ſapientium iudicio.ſiquidẽ quam vulgare,tã verũ eſt iſtud vulgo quod dici ſolet,facilius malus aliquis bonos tres faciat malos,quã tres boni malũ vnũ efficiũt bonũ, Cõſonat illud Dauidis,Cũ bonis bonus eris, cũ puerſis peruerteris. ideoq; videri poſſet alicui dñm nõ debuiſſe cũ malis verſari.quũ Sapiẽs filium ſuũ monuerit non obſequi peccatoribus,ſi quãdo lactauerint eum.&alibi dixit,Omnis caro ad ſimilẽ ſibi coniungeretur,& oĩs homo ſimili ſui ſociabitur Quibus accedit illud Pauli mandatũ,dicentis,Si is qui frater nominatur inter vos,eſt fornicator aut auar*,aut idolis ſeruiens,aut ebrioſus &c.cũ eiuſmodi nec cibũ ſumatis cur ergo cũ auaris & rapacibus publicanis mãducauit dñs? Reſpõdet Chryſ & ait,primũ quidẽ nõ patet.ſi magiſtris etiã hæc à Paulo præcepta ſunt,ſed an fratribus ſolũ deinde nõ dũ erãt omnino facti fratres quos vitãdos duxit.Adhæc,ad onſortiũ fratrum iam aſcitos tunc vitare iubet,cũ in malo

Matt. 2. Chryſo. Mat.12 Ambro. Gene.3. Pſal.17. Prou.1. Eccle.13. 1.Cor.5. Chryſo.

perſeuerent. publicani autem illi ab illicitis cōuerſi, iā meliora perſequebantur. Verū quidem hocin ſe, quod quū omnes, tū vero maxime inuenies vitare debent conſortia praua. ſiquidē periculoſum eſt cū malis cōuerſari. eos cum primis, qui in lumine adhuc & principio ſunt vitæ recti⁹ inſtituendæ. Vnde & Lot quū malis cohabitaret, eductus eſt ab angelo, ne cū ipſis incēdio periret, Qui picē cōtrectat, inqt Sapiēs, coninquinabitur. Cui affine eſt quod maiores noſtri dicere ſoliti ſunt, Qui carbones tractat, denigrabitur. nihil eñ prauo conſortio deterius eſt. à natura propēſi ſumus in malū, planeq; ardemus affectu & libidine mali, quod ſi accedat ſocietas mala, quę ampli⁹ adhuc nos incitet, periem⁹. Quorſum eñ vel aquas flumini, vel nemoribus ligna addideris? ſi quis tamē fuerit perfectus, is etiam inter malos nō peruertetur. Sic nihil mot⁹ eſt S. Thomas ordinis prædicatorū, quod fratres eius ſecundum carnē comites de Aquino, indignabātur ipſum genere & ſanguine illuſtrem, induere cuculā, vnde & captiuū eum in quadā arce vinxerūt, vbi poſt multas minas, preces & alia plura, quibus eum vrgere atque à propoſito deterrere conabātur, mulierē ei forma inſignem adhibuerunt, verum ille hic quoque cōſtanter perſtitit, neque vel in minimo blandis eius permot⁹ eſt ſermonibus. quinimo & ardēte titiōe arrepto, eam à ſe abegit. ſic multas alias ſodalitates quę biēnio toto ad ipſum cōueniebant, contempſit, ſemper ſe ſui ſimilē & conſtantem exhibēs. Sic S. Chriſtophorus, ſic Catharina fecit, ſic S. Narciſſus qui peccatricē Affram & eius ſodales viſitauit Auguſtę, ſic multi alii fecerūt. Nemo itaque Chriſto qui veluti columna erat immota, exprobret iſtam cū peccatoribus conuerſationem. ſiquidē vt impoſibile erat ipſum à bono declinare, ita viciſſim ille multos malos poterat ad bonū conuertere, quod & factum eſt. Vt autem rem hanc finiā, totamq; paucis cōplectar, cōuerſandum non eſt cū malis qui perſeuerāt in malo. verū iſti in hoc euangelio. iā boni erant. qui tamē ſi mali fuiſſent, nū poterat tñ adhuc dñs ab eis offendi. ipſi autē poterant multū ab illo confirmari in bono ſic Hieronymus ait, quia ibat dominus ad cōuiuia peccatorum vt occaſionē haberet docendi, & ſpirituales inuitatorib⁹ ſuis præberet cibos, quanuis eñ ſæpe cōmemoratur in ſcripturis inuitatū eſt fuiſſe, nihil tamen aliud innuitur, niſi quic

*Gen. 19.* *Eccl. 13.* *Eccle. 13.* *Inſigne exemplū S. Tho-* *Hieron.*

ibi fecerit,quid docuerit,vt humilitas domini in viſitatiõe peccatorũ,& potẽtia doctrinæ ſuę in cõuerſione appareret pœnitentium.Hæc ſi cogitaſſent & ponderaſſent phariſæi, vtique nõ murmuraſſent. verũ faſtu inani & inuidia excæcati,erãt gemino(vt ait Beda) inuoluti errore dũ magiſtrũ veritatis calũniati ſunt.nã & ſeipſos bonos eſſe credebãt, qui turgida ſuperbia inflati,procul receſſerant à via veritatis & iuſtitiæ:deinde & illos,pro iniuſtis accuſabant,qui ad meliora cõuerſi,non parũ acceſſerũt ad iuſtitæ ſemitã.hic ergo error iſte fuit,quando nec ſua,nec aliorum pectora cognoſcebant. 4 Audiens hæc dominus,Non eſt opus ſanis medico,ſed male habẽtibus.forſitã & corporaliter murmurationẽ hanc exaudiuit dominus.nam quum optimæ fuerit conſtitutionis,externas quoq; ſenſuũ facultates & vires habuit ſubtiliſsimas.Aut cognouit hoc per ſuã omniſcientiam,quando nec eorũ cogitationes ipſum latuerũt,imo & zelus dei & animarũ charitas fecerũt,vt oĩa audiret, iuxta illud Sapientis,Auris zeli audit omnia,& tumultus murmurationum nõ abſcõdetur.Tu interim reſponſum hoc conſidera.Non eſt opus ſanis medico,ſed male habetibus. quaſi diceret,inquit Theophylactus,Nõ veni nũc tanquã iudex, ſed medicus,vnde & fœtorem fero.Oſtendit per hoc,pręcipuum illud eſſe officiũ ſuum propter quod venerat, curare peccatorẹs,ſimulq; ſugillat ſcribas & phariſæos, qui iuſtos ſe putantes,peccatorũ cõnſortia declinabãt, & diuinæ gratiæ auxiliũ non inquirebant.ſicq; ſeipſos non cognoſcebãt, contra quod dixerat Ioãnes Baptiſta, Non poteſt homo de ſe accipere quicquã,niſi datũ fuerit ei de cælo.Phariſæi bonos ſe & diuites eſſe putabãt in iuſtitia, qui quã fuerint integri,per longum diſſeruit apud Matthæũ dominus, ita vt eis dici poſsit illud Ioãnis,Dicis quia diues ſum & locupletatus,nullius egeo.& neſcis quia tu es miſer & miſerabilis, pauper,cæcus & nudus . Nõ eſt ergo quod cogites dominũ non etiã vocaſſe bonos,quoniã ſine gratia & vocatiõe dei boni non eſſent:hic autẽ iuſtos appellat, qui quum iudicio dei iuſti non erant,ſe tamẽ tales eſſe credebant.Huiuſmodi iuſti, iuſti nõ ſunt:ſed tales, quibus competit iſtud quod de quibuſdã in euangelio domin' dixit,quia in ſeipſos confidebant tanquã ſi iuſti eſſent. ſed interim dominus docuit diſcipulos ſuos,vt iuſtitia eorũ abũdaret pluſquam ſcriba-

*Beda.* *Sap.1.* *Theoph.* *Beda.* *Ioan.3.* *Matt.23* *Apoc.3.* *Luc.18.*

*Tom.2.* rum & phariſæorum. Qua alias multa copioſius diſſeruimus. Dominus noſter hic Iudęos tanquã immites & immi-
*Theop.* ſericordes redarguit, eo quod nolebãt peccatores iuuari, ita
*Oſee 6.* que velut indoctos & imperitos ablegat eos, vt diſcãt quid
*Hieron.* ſit illud, Miſericordiã volo, & nõ ſacrificium. ait Hieronymus, Pungit hic phariſæos, & tacite corripit de fictitia eorũ probitate, qui putabãt ſe peractis iuxta legẽ ſacrificiis omnia expleuiſſe, neq; ſic curã habebant charitatis proximi & miſericordiæ. Hoc itaq;, ait ille, diſcite ô phariſæi, hoc igno raſtis hactenus, quod plus tribuit deus miſericordiæ in pec catorẽ exhibitæ, quam ſacrificio ſibi oblato. Et loquitur hic dñs de ſacrificiis legis, quib⁹ præualet miſericordia ſemper valens, cũ iſta non ſemper Valeant, nuncq; finẽ ſuũ habeãr.
*Eſa.1.* neq; enim iã amplius vituli, oues aut boues offeruntur, iux
*Pſal.50.* ta illud quod per prophetã dominus innuit, dicens holocau
*49 39.* ſta arietum & ſanguinẽ agnorum hircorumq; ſe noluiſſe. A quo non diſſentit illud Dauidis, Vtiq; holocauſtis nõ delectaberis. Et illud, Nunquid, manducabo carnes taurorũ, aut ſanguinẽ hircorũ potabo? Rurſusq; aliud, Sacrificiũ & obla-
*Prou.21* tionem noluſti, holocaſtũ quoq; pro peccato nõ poſtulaſti.
*Theop.* His accedit dictũ Sapiẽtis, Facere miſericordiã & iudicium, magis placet dño q̃ victimæ. Theoph. putat dominũ quãdo dixit, Non veniſſe ſe vocatũ iuſtos, per ironiã eſſe loquutũ. quaſi dicere voluiſſet, Nolo vos, iuſti eñ eſtis, nõ igitur vos
*Gloſſa.* voco. In veritate tamen oẽs hoĩes peccatores erãt, excepta Maria, & oẽs illos ſufficienter vocauit deus. Eſt hic Gloſſa quæ gemina proponit vocationẽ: alterã ad familiaritam & amicitiã. quomodo iuſti vocati: alterã ad pœnitentiã, & ſic Chriſt⁹ vocauit pctõres. Manifeſte hoc Lucas expreſsit qui ideo adiecit illud & dixit, Nõ veni vocare iuſtos, ſed pctõres ad pœnitentiã. ſic Petrũ, Andream, & Nathanaelẽ vocauit
*Beda.* ad maiorẽ perfectionẽ, vt Beda teſtatur, Matthæũ, Magdalenam & quoſdã alios vocauit ad pœnitentiã. Omnes autẽ homines vocauit ad æternæ gaudia vitæ, quæ nobis idẽ qui promiſit, concedat Ieſus Chriſtus dominus noſter, Amen.

## DE SANCTO MATTHAEO apoſtolo & euangeliſta.

Matthæus natus Iudæus, de tribu Leui, vnde & cognomen traxit, quod eum Marcus & Lucas appellant, officio telonearius fuit & publicanus, in

Chriſto tamen vocatus ad apoſtolatum, poſt reliquorũ apoſtolorum diuiſionẽ, quum iam aliquandiu prædicaſſet euangelium & fidem Chriſti, primus omnium iam ad gẽtes profecturus, fratribus lingua Hebræa ſcripſit euangeliũ. quod quiſnam verterit in Græcũ, non conſtat auctore Hierony. qui teſtatur tamen textũ Hebraicũ habitũ eſſe in bibliotheca Cæſareæ, & quod fratres in Berœa Syriæ, qui eodẽ vtuntur euãgelio, ſibi illud dederint trãſcribendum. Prohdolor autem illud iam nobis in lingua Hebræa plane periit. Pontifex maximus Nicolaus V. eruditionis omnis & eruditorũ amator maximus, quinq; milia ducatorũ promiſit ei qui euãgelium Matthæi in Hebræo ſibi afferet. Matthæus deinceps aliquãdiu prædicauit in Macedonia, ſtatimq́; in AEthiopiam & AEgyptũ profectus eſt in AEgypto except⁹ hoſpitio eſt ab eunucho reginæ Candacis, quem Philippus diacon⁹ baptizauerat, apud eum apoſtolus congregauerat quamplurimos, qui baptiſmũ cum fide ſuſceperũt. Erant autem in ciuitate Nadaber magi duo, qui impoſturis & præſtigiis ſuis homines decipiebant, vt quoſcunque volebant, eos vſu mẽbrorum & ſanitate priuarẽt. Matthæus omne eorũ maleficium abrogauit, quoſq; infirmos fecerant, hos ille ſanos reddebat. Inſuper magi dracones duos igniuomos produxerunt qui læderẽt apoſtolũ, ſed ſigno crucis munitus apoſtolus, effecit vt dracones ſopitos iã nec ipſi malefici poſſent excitare. Matthæ⁹ à plebe rogatus, vt à magnorũ incãtamentis ipſam liberaret, cœpit admonere eã recipere euangeliũ & fidẽ Chriſti. Inſuper hic clamor exortus eſt, filiũ regis AEgypti eſſe defunctũ, quem quũ non poſſent ſuſcitare magi, conſuluerunt ædificandũ ei eſſe templũ, ſiquidẽ in numerũ receptus eſſet deorũ. Regina ab eunucho perſuaſa vocauit Matthæũ. isq; ſtans ſuper cadauer adoleſcẽtis, clara voce precatus, apprehẽſa eius manu, dixit, Euphron, in nomine dñi noſtri Ieſu Chriſti, ſurge, ac protinus ſurrexit filius. Magi confugerũt in Perſiã, vbi per Simonẽ & Iudam ſimiliter cõfuſi ſunt. Ibi rex cũ populo baptizatus eſt, templũ quoq; magnificũ in honore reſurrectionis Chriſti dedicatũ Epiſcopi, ſacerdotes & diaconi ab apoſtolo cõſtituti, regisq́; filia Iphigenia aliis virginibus quæ deo ſeruiebãt, & caſtitatẽ vouerũt, magiſtra ab eodã præfecta. Et ſic Matthæ⁹ 23. annis fidẽ plãtauit, penit⁹ idololatriã extirpauit. Mortuo aũt rege, Hirta

*Hieron.* *Euſebius* *Nicol. 5.* *Act. 8.*

cum eius adelphi vi conatus eſt ſe in hæreditatẽ ei⁹ intrudere isque Iphigeniam ſibi cupiuit vxorem ad confirmationem regni. ſed reſiſtente apoſtolo iratus ille, apoſtolũ ſemel ſã ƈta dei peragentem myſteria, & expanſis braciis aſtantẽ ad aras, orantemq́; gladio trãsfodi fecit Cui amplũ & inſigne templum extrui curauit Iphigenia, ipſumq́; in eo ſepeliri. corpus eius ſucceſſu temporis in Salernum regni Neapolitani delatum eſt. Hunc apoſtolum ſanƈtũ omnes hodie venerate mini & orate, quatenus & c.

Animus erat, quia Matthæus mihi eleƈtus eſt apoſtolus, honorem & priuilegia apoſtolatus hic explicare. ſed tamẽ cõſulto viſum eſt decentius illud futurum, quando infra incõmuni de apoſtolis quaſdam homilias ponemus. in eum locũ rem hanc differre volumus.

*DIE S. MAVRICII MARTYRIS ET-ſociorum eius, Euangelium*
MATTHAEI V.

Luc. 9. *IN illo tempore, Videns Ieſus turbas, aſcendit in montem: & cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius: & aperiens os ſuum docebat eos, dicẽs, Beati pauperibus ſpiritu quoniam ipſorum eſt regnum cælorum. Beati qui lugẽt, quoniam ipſi conſolabuntur. Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniã ipſi ſaturabuntur. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Beati mundo corde, quoniam ipſi deum videbunt. Beati pacifici, quoniam ipſi filii dei vocabuntur. Beati qui perſequutionem patiuntur propter iuſtitiã, quoniã ipſorum eſt regnum cælorum. Beati eſtis quũ maledixerint vobis homines, & perſequuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum vos, mentientes propter me, gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis.*

## HOMILIA PRIMA.

VIdens dominus turbas &c. Similẽ euangelii cõtextum ſupra in die ſancti Sebaſtiani tractauimus, an hic quẽ iam habemus in manibus, idẽ ſit ſermo cum priori ex Luca deſumpto, dubiũ quidẽ eſt. Nã Lucas ait illud ipſe ſcribit, in loco cãpeſtri factũ. Matthæus aũt hic in monte. In ſermõe Lucæ ſtetit dñs, hic ſedit. Apud Lucã ad turbas, hic apoſtolis loquitur. Ad hęc, plura Matthæus quã Lucas cõplexus eſt. Auguſt. quæſtionẽ hanc proponit lib. 2. ca. 19. de cõſen. euang. & oſtẽdit quõ poſſet hic ſermo vnus eſſe ſed tamen duo fuerũt, neq; tamẽ lõge hic poſt illũ factus eſt in vno itinere. Nam quũ popul s augeretur, aſcẽdit in ſummitatẽ mõtis, ibiq; pernoctauit orando, mane facto, duodecim elegit apoſtolos, cũ quibus à vertice mõtis declinauit ad latus, ea parte qua planities aliqua apparebat amplior & iucũdior. ibi ſtãs, expectauit populũ, quo cõgregato cœpit prædicare diſcipulis ſibi proximis, ita in, vt ois populꝰ audiret. Quicquid hoc ſit, nõ magnopere laboramꝰ, quin potiꝰ dñm pro gratia rogemus, vt nos opere implere queamus, quod ſermo hic verbis nos docet. Nũc ipſum cõtextũ aggrediamur. Vidẽs Ieſus turbas. Vidẽs piũ affectũ populi ſe ſequẽtis, cõmotus eſt ad prædicãdũ. ſic quilibet prædicator vidẽs hominũ multitudinẽ ante ſe, multo alacrior efficitur ad prædicãdũ. moleſtũ eſt parietibꝰ prædicare, excitat enim auditor ſtudiũ. Aſcendit in montẽ, inquit Hierony. ſecundũ literã. Nonnulli ſimpliciũ fratrũ putant eum beatitudines, & c quæ ſequũtur, in Oliueti mõte docuiſſe, quod nequaquam ita eſt. Ex præcedentibus enim & ſequẽtibus in Galilea mõſtratur locus, quã putamus eſſe vel Thabor, vel quẽlibet aliũ excelſum montẽ, ſicuti iã mons ille non procul à Capharnaũ oſtendi ſolet fratribus, habẽs in longitudine forſan duos iactus lapidis, vt vnũ in latitudine verticis. Vidit Ieſus turbas, aſcẽdit ab eis in montẽ, vt ait Chryſoſtomꝰ nolẽs videri ab hominibꝰ, vt in vrbe domiciliũ quæreret, vt glorioſæ captãdæ gratia cõcurſum appeteret hominũ. ſemper enim quũ turbæ eum obruerũt, triplex habuit refugiũ, vel in mõtẽ aſcendit, vel ſeceſſit in deſertũ, vel cõſcẽdit in nauim. Poſſet hinc auctore Theophylacto ſpiritualis peti informatio, quaſi docere nos voluerit dñs à media ſecedere turba, quãdo docemus, quanuis Chryſoſtomus plures ratio

*Luc. 6.* *Auguſt.* *Luc. 6.* *Hieron.* *Chryſo.*

nes adducit,in opere ſuper Matthæum perdito aut latente, Principio eñ voluit ſic implere dominus prophetiã de ſe,
*Eſa.40.* Aſcende in montẽ excelſum qui euãgelizas Sion, quia per ſublimitatẽ ſpũs attrahere debet audientes.deinde prædica toresſuos docuit exemplo ſtare in ſummo apice ſpiritualiũ virtutũ quando intendunt docere iuſtitiã dei ſiquidẽ non bene loquetur de monte,qui operibus ſuis ſtat in valle.Vel etiã ideo aſcẽdit in montẽ,vt prædicator aſcẽdat in mõtẽ eccleſiæ in locũ prędicatori conſtitutũ,cõtra hoc quod no ſtro iam ſeculo neochriſtianorũ textores & ſutores ſe exi-
*Rom.12.* gunt aduerſus Paulũ dicentẽ, Quomodo prædicabunt niſi
*Augu.* mittãtur? Auguſt.libro primo de ſermone domini in mõte, ſic ait, Aſcendit in montẽ, vt ſignificet quia minora erant præcepta iuſticiæ,quæ à deo data ſunt per ꝓphetas populo Iudęorũ, quem timore adhuc alligare oportebat,per filiũ aũt ſuum maiora populo,quem charitate iam cõuenerat li berari moyſes eñ & ipſe quidẽ legẽ accepit in ſummitate montis Sinai,attamen nec pecudes,neq; homines audebãt tangere montẽ. Moyſes vero detulit legẽ de mõte in vallẽ
*Hieron.* fecit hoc deꝰ pater,& nõ diſſimili modo filiꝰ nouũ teſtamẽ tũ dedit in monte. Et hoc eſt quod ait Hieronymus, dñs ad montana conſcendit,vt turbas ad altiora ſecum trahat.ſed turbæ aſcendere non valẽt,ſed ſequuntur diſcipuli,quibus & ipſe non ſtãs ſed ſedẽs & contractus loquitur. non ſtans
*Augu.* quia intelligere non potuiſſent refulgẽtẽ in maieſtate.quã uis id ipſum quod ſedit, Auguſt.ad magiſterii refert digni-
*Pſal.106.* tatem,quia docẽti nihil conuenientius eſt quã ſedere,ideo
*Theop.* & Pſaltes cathedram vocat ſeniorũ. 2 Acceſſerunt ad eũ diſcipuli eius,inquit Theoph. Aliæ quædam turbæ propter
*Augu.* miracula diſcipuli autem propter doctrinam accedunt. Au guſtinus ait, Acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, vt audiẽdis
*Eſaiæ.8.* verbis illius ii etiã eſſent corpore viciniores,qui præceptis implendis animo appropinquab ant. Impleuit per hoc dominus Eſaiæ prophetiam,quæ ſic habet, Liga teſtimonium, ſigna legem in diſcipulis meis. Ibi aperuit os ſuum, & docuit eos,ſuperfluũ forſitã putaret quis hoc eſſe,nã ſi dicere
*Chryſo.* voluit & docere oportuit eũ os aperire. Reſpondet Chryſo ſtomus adiunctum hoc eſſe,quia dñs non quum loqueretur modo verum etiam quum taceret,docebat. Interdum enim os aperuit,alias vocẽ operibus emiſit. Hoc quoq; conſide-

tandū eſt, quia vbicunq; additur aperuiſſe dominū os ſuū ſemper notabilis quædam ſequitur doctrina: ſicut & hic factum cernitur, nã potiſſimi duo ſermones quos euãgeliſtæ ſcripſerũt, ſunt illi, alter quē narrat Ioannes per 4. capita, alter hic per 3. capita deſcriptus, ſuper eo dicit Auguſtin⁹, quod quicunque pie & ſobrie, hoc eſt, prudenter rem hanc expẽdit, is inueniet in hoc ſermone quantum ad bonos mores pertinet, & viã Chriſtianę vitæ perfectam, ſicut & cõcludendo ſermonem hunc dicit dominus, Omnis qui audit verba mea, hæc & facit ea (Ecce quod oportet etiã facere non in ore tantũ aut ſinu circungeſtare) aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificauit domum ſuam ſupra petrã. Recte itaque de eo dixit Sapiens, Aperuit os ſuũ ſapientiæ, & lex clementiæ in lingua eius. Doctrina autem quã dedit hic dñs diſcipulis omniſque populus audiuit, incipit à beatitudinibus octo, quanuis ſunt qui tantum ſeptem numerent: ſicut & ſeptem dona ſpiritus ſãcti, quibus etiã Auguſtinus beatitudines octo comparat in ſermone domini in mõte. Præ omnibus hic dicendum eſt, vt ſequẽtia cuncta magis pateant, ne quis ſimplicior audiens dominum de beatitudine loquẽtem, loqui putet de beatitudine vitæ æternæ, ſed de beatitudine bonorum operũ hic in terris, quibus beatitudinem futuri ſeculi mereamur. (Eſt beatitudo meriti, beatitudo vitæ, nõ patriæ: beatitudo ſpei, nõ tentationis, ſicut ait Apoſtolus, Spe ſalui facti ſumus, & de illa beatitudine cõmuniter loquitur ſcriptura.) Quid multa? beatitudo hic ſementis eſt, illic aũt beatitudinem meſſis habebim⁹, tria enim ſunt in hoĩbus bonis, & quedã modo beatis hic in terra quibus vitã merẽtur ęternã: virtutes dona ſpiritus, & beatitudines octo. Nam quiſquis adeo felix eſt, vt per ſcalas hic aſcendat ad dominum, etiam hic acquirit fructũ ſpiritus ſancti, benignitatem, trãquillitatem & ſuauitatem animi tantam, vt in cultu dei & honeſtate omniũ maxime ſuper omnes res mũdi huius oblectetur, Nos textum proſequentes de beatitudinibus octo, reliqua nunc miſſa faciamus.

*Ioan.* 14. 15. 16. 17

*Matt.* 7.

*Pro.* 31.

*Augu.*

Tamen pro cupido inquiſitore veritatis. dabo ſaltẽ has tabellas, vt latius inquirat apud ſanctũ Thomam in 3. diſt. 34. & melius in ſumma. Gerſonem in ſecunda in cõpendio Alexadrum de Hales in ſumma, Antonium in quarta parte &c. Aſpice tabellas quas tradidi pro ſcholis.

## Virtutes ſeptem.

1 Fides
2 Spes
3 Charitas

} Theologicæ 1.Corin.13.

4 Prudentia
5 Fortitudo
6 Temperantia
7 Iuſtitia.

} Cardinales Sapien.8.

## Dona ſeptem.

1 Sapientia vtriuſque
2 Intellectus
3 Scientia

} Intellectus.

4 Conſilium
5 Fortitudo
6 Pietas
7 Timor.

} voluntatis. Eſaiæ 11.

## Beatitudines octo.

1 Paupertas ſpiritus.
2 Luctus.
3 Miſericordia.
4 Mititas.
5 Munditia cordis.
6 Pax.
7 Patientia.
8 Perſecutio pro Chriſto Matth.5.

## Fructus ſpiritus, duodecim, Galatas.V.

1 Charitas
2 Gaudium
3 Pax
4 Patientia
5 Benignitas
6 Bonitas
7 Longanimitas
8 Manſuetudo
9 Fides.
10 Modeſtia
11 Continentia
12 Caſtitas.

Hæc omnia non exiſtimo differre,niſi ſicut intẽſum & remiſſum,ſicut perfectũ,& imperfectũ,ſicut ſegetẽ & meſſem Nã charitas,quæ incipit eſſe virt'in Chriſtiano,ſi in ea pſeuerauerit,expediet & ſine impedimẽto aget ſecũdũ ea,vt vere ſapiens;ſit in qua ſic exercitus,vt quaſi ſine impedimẽto,aut retrahente tendat in deũ,vt iamiã futuræ vitæ expectatione incipiat eſſe beatus:& ſic in culmine ſcalæ cęleſtis virtutũ,donorũ,ac beatitudinũ poſſit:ſupra humanũ cogitatum delectatur & fruitur diuinis,vbi ſic exhilarat',nihil aliud optat,niſi cum Paulo diſſolui & eſſe cum Chriſto.Feci deĩde alias tabellas,quomodo dona,beatitudines,ac fruct' ad virtutes reducantur.ſed forte humiles illud nõ caperent ideo remitto ad ſcholas.Sed innumeros poteris cõdere ſermones ex prædictis &c. 3 In monte diſcipulos dñs elegit 12.ſtatimq; eis dedit euangeliũ incipiẽs à beatitudinib' *Pſalm.1.*
octo.ſiquidẽ inde etiã Dauid librũ pſalmorũ exorſus eſt,dicẽs,Beatus vir qui nõ abiit in cõſilio impiorũ,& in via peccatorũ nõ ſtetit,in cathedra peſtilẽtiæ nõ ſedit. De ſingulis iis multa dicere nũc anim' nõ eſt,ſed lõgiorẽ tractationẽ differem' in feſtũ oĩm ſctõrũ.Et tñ vt hic quoq; intelligatis,quomõ ſanct' martyr Mauricius cũ ſociis ſuis adept' ſit beatitudines illas octo in terra,quib' cõfirmati ſunt etiã ſanguinẽ p Chriſti nomine fundere,lubet paulisp illas cũ donis ſãcti ſpũs cõparare.Prima itaq; paupertas ſpũs eſt,q̃ 1
nõ tantũ in rerũ tẽporaliũ cõtemptu cõſiſtit,ſed & in humilitate & obediẽtia.Ad id pderit nobis donũ timoris dñi,ſiqdẽ omnẽ expellit ſuperbiã.Ex hac paupertate ſpũs mititas enaſcitur,vt iã non ſinat quis cõmoueri ſe cõtumelia & iniquitate,qui eni vere pauper ſpũ eſt,vt nõ amat bonũ quod habet,ita nec de eo quod amitit dolet.Multũ hic cõmendat 3
donũ pietatis,quę immitẽ expellit ſpiritũ inuidiæ.Inde rurſus ex duab' illis beatitudo luct' proficiſcitur ſiquidẽ quũ *Iob 15.* *Pro.24.*
nullus homo atq; nec infans vni' diei peccatis careat,& iuſtus ſepties in die labatur,merito quilibet de cõmiſſis peccatis lugere debet.Eo faciet ſpũs ſcientiæ,per quẽ quis pctã ſua & miſeriã agnoſcit,atq; indignabundus eiicitur ſpũs irę qui omne quod ſciẽtia illuminat,cõfundit.Atq; hæ tres ſũt virtutes ſiue vires,hominẽ educentes ex hoc ſeculo nequã. 4
Porro beatitudo eſt & deſideriũ iuſtitiæ.quia vt Auguſtin' *Auguſt.*
probat,in hac vita perfecta iuſtitia eſſe non poteſt, donec

perueniam' ad vitã æternã. Iuſtitia autẽ hæc exigit, vt quis
cuiq; quod ſuũ eſt tribuat, deo, ſibi & proximo. Adhoc cõdu
cet donũ fortitudinis, qui enim mollis eſt, facile à iuſtitia de
ficit per timorẽ, puſillanimitatẽ, luxũ, munera & ſimilia. Vir
tus hæc ſpiritu expellit ignauiæ. Profecto eni quũ quis deo
5 & ſactis dat, quod illis debet, is nulla torpebit pigritia Huc
iã annumerãda eſt miſericordia, quoniã iuſtũ eſſe & nõ mi-
ſericordẽ, a tyrannide & furore nihil diſcrepat. Cõmodabit
ad hoc donum cõſilij. ſiquidẽ cõſilium profecto ſalutare eſt
miſericordiã exhibere proximis noſtris, vt & nobis miſeri
cors ſi: dñs de' noſter, nosq; hinc expellamus ſpiritum aua
ritiæ. Neq; poſtremũ locum habet munditia cordis, quã Adã
die ſexto creatus amiſit, Chriſt' autẽ ſexta nat' ætate, reſti
6 tuit & reſtaurauit. Ad id proderit ſpiritus intellectus qui cor
mundum efficit, quo pellitur malignus ſpũs gulę, hominẽ fa
ciens immundũ & beluinũ. His accedit ſancta & cãdida pax
7 exigua quidẽ adhuc hic in terra, quãuis magnus ſit theſaur'
tranquilla pax cõſciẽtiæ, ſed tota pax in magno ſabbato cõ
firmabitur felicitatis æternę. pax autẽ hic nobis poſſibilis
eſt ꝑ gratiã dei, qua adiuti eã quæ inter carnẽ & ſpiritũ eſt,
pugna cõpeſcimus, ſpiritum adiuuamus, neq; parũ ibi nos iu
uabit ſpũs ſapiẽtiæ, quod nobis diuina & ſpũalia ſapiãt, tũc
omnia carnalia vileſcẽt. pellitur itaq; hic ſpiritus luxuriæ,
qui quãtum in ſe eſt. carnẽ & cõcupiſcentiã adiuuat aduer-
8 ſus ſpiritũ vt in multis locis Paulus teſtatur. Vltima beatitu
do eſt, patienter ſuſtinere perſequutionẽ propter Chriſtum
quæ ſuperiores omnes perficit & declarat, eo quod ſingulæ
in hac probatur. Aut quomodo melius probetur qui paup
eſt ſpiritu niſi in tribulatione? ſimiliter & an quis vere ſit mi
tis. Multi enim admodum ſunt mittes, dum ſuæ res nõ agun
tur: quum primũ autẽ ab aliquo leuiter ſaltem tactus fuerit
iam perturbata ſunt omnia. Vſque adeo ſingulas illas perſe
quutio pulchre probat, declarans inſtabiles eiici, probatos
autem multo apparare tum mundiores tum ſpectatiores.

Hugo adaptat ſeptem petitiones dominicas, cui nos hic violenter addiximus, ne latius euagaremur. ſed capiſtro quaſi diſtineremur in his anguſtiis, non palabundi oberrãtes, forte opportunius in feſto omnium ſanctorũ votis noſtris ſatis faciemus. Accipe prædictorum tabellam pro memoria

| Beatitudines | Dóna ſpiritus ſanƈti. | Spiritus maligni | | Petitiones oratiõis dominicæ. |
|---|---|---|---|---|
| Paupertas ſpiritus | Timor | Superbiæ | | Sed libera nos à malo. |
| Mititas ſeu manſuetudo | Pietas | Inuidiæ | | Et ne nos indu.in tent a. |
| Luƈtus | Scientia. | Iræ | | Dimitæ nob debit. noſtra. |
| Deſiderium iuſtitiæ | Fortitudo, Expelli | A ccediæ | Quia oramus, | Panem noſtrum.quotidia. |
| Miſericordia | Conſilium tur. | Auaritiæ | | Fiat voluntas tua. |
| Munditia cordis | Intelleƈtus | Gulæ | | Adueniat regnum tuum. |
| Pax | Sapientia | Luxuriæ | | Sãƈtificetur nomen.tuum. |

Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam,quoniam omnibus malignis ſpiritibu expulſis,ipſorum eſt regnum cælorum.

## DE S. MAVRICIO MARTYre & ſociis eius.

QVum temporibus imperatoris Diocletiani pluri-mæ in Romano imperio tum ſeditiones tum defe-ctiones orirentur, adiunxit ille ſibi Cæſarem con regentem, ſicuti nunc interdū ſimul cū Cæſare rex elegi & cōſtituti ſolet, qua gratia milites ex omnibus prouinciis cō uocabantur, Inter alios miſſi ſunt ex ampliſſima Aegypti

*Thebæ.* ciuitate Thebis, quas à centū portis Homerus hecatophy los noſtri poetæ cētifores dixerunt, milites quā plurimi ad iuſtā legionē collecti. eorū ſupremus princeps fuit Murici us, vexilliferi aūt Exuperius, Cādid⁹, Cereon, Vitalis, inno cētius & c. ij oēs iam ante in fide Chriſti eruditi, vtiā a pon tifice Hieroſolymitano, cui nomē Zabdo, baptizati fuerāt. Miſſi autem à ſuis ſuperioribus Romam, viſitarunt ſanctū pontificē Marcellū, qui poſtquam eos in fide confortauit, ſimul etiā benedictionem ipſis contulit Quum autem con ueniſſet exercitus miſit Diocletianus Maximianū in Galliam, vt inobedientes reuocaret, fuitq́; Maximianus cū pri-mus homo malignus, & præterquā quod auariſſimus erat, libidinoſus, & tyranus furioſiſſimus, multique aliis ſceleri bus & flagitiis inſignis, idololatra etiam erat maximus, pla neque impius erga deum qui in cęlis eſt, conatus fidē Chri

*Euſebius.* ſti vniuerſam funditus extirpare, ſicut & Euſebi⁹ cōmemo rat. quamobrē cruēta aduerſus Chriſtianos excitata eſt per ſequutio. Ita ſtatim in expeditione verſus Galliā præcepit vndiq; Chriſtianos vrgeri ad fidei abnegationem, vel variis ſuppliciis affici vſque ad mortem. Quūque iam Maximia-nus alpes & mōtana ſuperaſſet, atque mōtē S. Bernadi trā ſiiſſet. in oppidum olim Octodurū: nunc Martenacū dictū (eam ciuitatem ſunt qui putēt ſupremā eſſe metropolim Va leſiorum, quæ dicitur Sedunum) ibi quū expectaret exerci-tus, ipſeque iam Mauricius cum ſuis ſequut⁹, inueniſſet Im peratorem idololatrā diis ſacrificantem, progreſſus eſt mi liaribus octo ad Rhedanū, in oppidum quoddam Auganū, ꝙ nūc appellatur S. Mauricii in Sabaudia. Multa hic inter poſita mora, quum res diu differetur, ablegauit interim im perator quoſdam à ſe, S. Gereonem, S Victorem. Caſſium, Florentium, & alios complures. Tandem quum illū Impe-

ratoris edictum peruenisset in ipſum exercitum,quomodo Christianos in expeditione perſequi & occidere deberet,ſoli Thebæi milites recuſarunt,dicentes huic iniquo mãdato ſe parere minime deuinctos.Id vbi tyrãnus cognouit Maximianus,miſit ad eos primates ſui exercitus,edicto adiũcto de ſingulis decennariis,vt quæque ordo terigerat,capite plectendis,quo exemplo cæteri deterriti,diſcerent ſuo parere mãdato Quo facto,denuo iuſſit ipſos quoq; perſequi Christianos.id cum abnuerunt,contemnentes eius iuſſionẽ,rurſus præcepit per denariũ numerum ſingulos,vt antea,decollari Vides hic mirandũ ſpectaculũ,ita nullus horror null' erat hic metus,ſed ali' aliũ ſolabatur,& cõfirmabat in fide vt iã arderent eorum animi in ſuſtinenda paſſionẽ & obeũdo martyrio. Audiſſes hic S.Mauricium ſingulos eos ad cõſtantiam exhortantem,mentẽſque eorum erigentem & cõfortantem in propoſito firmo pſeuerãtiæ Chriſtianæ Quũ autem tyrannus in veſano ſuo perſiſteret inſtituto,reſpõderunt ei per internũcios: Imperator,milites nos tuos eſſe cognoſcimus,ſed tamẽ miniſtros dei tibi militiam,illi innocẽtiã debemus à te laborum noſtrorũ ſtipendia recipimus.ab ipſo vitæ noſtræ ſuſcepimus originem: in hoc Cæſarẽ ſequi non poſſumus,vt vitæ datorem & dominũ abnegemus. Manus noſtræ certare & pugnare poſſũt aduerſus iniuſtos impios,pios,autem & conciues laniare non poſſunt Huiuſmodi multa denunciarunt tyranno,qui illorum comperta coſtantia in fide,diffidens iã ſuper illo quod in decollãdo decimo quoque nihil profeciſſet,neque iã eos poſſet ab inſtituto deterrere,quodam in iudicio decreuit omnes eos occidere (Hic video aliquos dicere,reuocatum Mauriciũ ab Auguano,fuiſſe Octoduri cæſum cum ſuis.quare locus qui iã S.Mauricij dicitur,fuiſſe Octodurũ at id quod ſupra diximus.chronographis terræ illius & hiſtoriis veterib' magis conſonum eſt.nam quum aliquot miliaribus ſit ſupra caput Lemanni,non poteſt eſſe alius locus,niſi qui iam S. Mauricij dicitur,& celebris eſt memoria martyrum Auganenſiũ. Auganum tamen tunc computabatur inter Seduſios,& ager ipſe Veragrorum dicebatur hodie viſitur locus,ad quem in valle inter altiſſima iuga montiũm anguſtus & difficilis eſt introitus. pertranſitis autem anguſtiarum faucibus, camp' apertior ſe inter rupes diffundit,in quo ſancta legio conſe

derat.) Atque hinc omnem ſuum exercitum miſit contra milites Thebæos,ipſoſque in quodam exiguo,ſed plano cãpo inter mõtana circũdedit.& facto impetu,omnes eos cõfodi miſereq; interfici fecit.Thebæi autẽ nullo plane metu correpti,ſed ſancto dei amore ardẽtes,arma à ſe abiecerũt atque ſic intrepidi,porrectis iugulis & ceruicibus,tyranni miniſtrorũq; expectarunt ſæuitiam,parati pro Chriſti nomine & fide fundere ſanguinẽ. Et hoc modo ſæuiente furore tyranni,ſanctiſſima hæc martyrũ legio occiſa eſt:ita vt locus ille totus corporibus vndiq; plenus iacebat, ſanguis quoq; affatim veluti per riuulos quoſdã permanabat. Quũq; cruenti iſti miniſtri tyranni ſic animũ ſuũ explerẽt,gaudentes ex rapina ſanctorũ martyrũ,veteranus quidam miles non tamẽ ex numero Thebæorum,nomine Victor,& is Chriſtianus,tranſiit.is cum cõperiſſet gaudij huius rationẽ rem illi omnem recenſuerunt,ipſumq; ad cõuiuium inuitarũt. Qui abhorrens & ingemiſcens,dixit,O me fœlicẽ,ſi & ipſe cum eis occiſus eſſem.Illi intelligentes Chriſtianũ eũ eſſe,irruerunt & occiderũt ipſum.Poſt multos paſſionis huius annos cuidam ſancto epiſcopo Theodoro reuelatũ eſt, vt corpora martyrum canonizando glorificaret.quũq; omnes commonſtrati eſſent in plurimis foſſis iacentes,Innocẽtius adhuc integer in Rhodano inuentus eſt,vbi epiſcop⁹ templum extruxit,reliquias in eo conditurus,hic quoq;rex quidam Sigiſmundus collegiũ inſtituit , in qua ſtructura cũ quidam etiam Gẽtilis laboraret die dominico,cæteris feriãtibus , apparuerunt martyres clara luce,raptumq; illũ per cuſſerunt,& increparunt quur hoc die operaretur: cumque gentilis eſſet ipſe,quare ædificationẽ templi huius adiuuaret,is pœnitentiam egit & credidit,factus Chriſtianus & baptizatus.Hinc porro Chriſtiani omnes hæc loca viſitarũt ſecũque reliquias abduxerunt,permittente epiſcopo, ſicuti comites à Vuakhauſen & Schuabeck Auguſtã pertulerũt, & in honore dei ſanctiq; Mauricij ac ſociorum eius templũ extruxerũt,atque illud largiter locupletarunt. Sic Bauariæ prĩceps Vtilo,pater vltimi ducis Thaſſilonis,qui à Carolo Magno pulſus eſt,reliquias de S.Mauricio attulit,inq; honeſtam memoriã eius,monaſterium fundauit inferioris Altæ Vnde profectũ eſt,vt antiqua apud Ingolſtadium parochia, S. Mauricij memoriam adhuc ſanctã religioſe obſeruet,quo

niā abbas eiuſdē monaſterij,diu ciuitatē & parochiā poſſe dit vna cū Spitz & Vuachau iu Auſtria.Atq; ideo quū Carolus Magnus filio ſuo Pipino Lombardiā teſtamento legaret Bauariam & quicquid protenditur vſq; ad lacum Brigātinum,ad Clergey,Hegey,& Durgey,& ducatum Curētē, excepit Ingolſtadiū. Quidā ex optimatibus viſitauit aliquā do S.Mauricium in Sabaudia,& plurimū reliquiarum ſecū ſumpſerat,quum veheret illas per pagum qui dicitur Ethingen ad Neccatum,è regione Rottemburgi,ſteterunt iumēta nec aliquo modo vrgeri potuerunt vt procederent.

Videns hoc dominus ille reliquias donauit incolis ei⁹ loci, comitib⁹ ab Hohenberg, qui ibi extructo collegio inmemoriā S.Mauricij & ſociorū eius,reliquias adhuc ſeruant in hodiernū diem.Comites quoq; pagum illum muro circūdederunt,iureq; ciuium Rottenburgenſium donarunt.Similia multa recenſeri poſſent de diuerſis locis,quib⁹ tamen vltro ſuperſedemus Nomina ſodalitatis huius plura non cōſtāt, niſi Mauricij,Exuperij,Candidi,Innocentij,Vitalis,& vltimi illius Victoris,atque Thyrſi.Sed vt ad tyrannū Maximianum fiat aliquando reditus,ſimul atque ille Mauriciū cū ſociis omnibus occidi fecit in Agauno Sabaudię,iāq; intelligeret adhuc plures,qui eorum comitati fuerunt legionem, eſſe Chriſtianos,præcipit ipſos quoque arreptos occidi omnes,ſicut enim antea cōmemorauim⁹,tyrannus nōnullos ex legione Thebæa ablegarat,maxime vero Caſſiū & Florētiū cum alia cohorte ad Rhenum,aliā ſub Victore turmā circiter homines.33c.ii apud Troiam oppidū Frācię locū fixerāt Franci tūc Rhenum occupabāt,ſicut & inde vi Galliā cœperūt,ſibiq; vendicarūt,ac Franciā à ſeipſis appellarūt Gereō autē cum ſociis ſuis Coloniā Vbiorū ciuitatē profect⁹erat, quia nobilis quidā ex Germania inferiori,nomine Cerauſi⁹ ab Imperatore præfectus in feriorū nationum cōſtitut⁹,defecerat ab Imperatoribus,iāq;Romanū impetebat imperiū Miſerat ergo Maximianus Gereonē cū quibuſdā alis Coloniā,ad cōpeſcēdū Cerauſiū.Thyrſus ante Treuirim cōſedit Quinq; iā miniſtri impiā Maximiani cōmiſſionē recepiſſēt de perſequēdis martyribus Chriſti,occiderūt vndiq; multos in prouincia,quā nos iam Heluetiā dicim⁹,maxime vero ī Kleckgey aiūt plurimos eorū interfectos in Hallau,quā ali Haſlau nominānt,vbi multę ſeruanī hui⁹ſodalitatis reliquię

Obiter aliquãdo audiui eas non ſic illuc deueniſſe, quod ibi ſanguinem ſuum effuderint, ſed quia (vt ſupra dixim⁹) cum plures ex optimatibus S. Mauricum viſitantes, reliquias ſecum domum retulerunt: & ſic feciſſe aiũt illuſtrem comitẽ Gebhardum à Nellenburg, qui in Schaffhanſen cœnobium omnium ſanctorum ordinis S. Benedicti fundauit. cum quoque ferũt reliquias in Hallau tuliſſe. ſiquidẽ vicinia iſta tota ad comitatum Nellenburg pertinuit, quem inde dux quidam Auſtriæ hæreditatio iure acquiſiuit, quanuis nũc quadam ex parte ab Auſtria defecerit. Victor à miniſtris tyranni comprehenſus cum ſuis ſanctis militibus quãuis bene & fortiter pugnauerat, hoſtibus Imperatoris cæcis tñ eos quoq; propter nomẽ Ieſu ſupplicio affecit omnésq; occidit. Sunt qui putẽt factũ hoc in Elſatia ꝓpe Kirchaim, quæ tũc Troia dicta eſt. hoc ita ne ſit, nolo cõtendere, nec impugnare, quãuis apud me veriſimilius eſt, vbi nunc Kirchaim cernitur, ibi quondã Troiã quaſi Troiã nouã fuiſſe. nã ibi quoque Franci qui ex Germania per Rhenũ confugerãt, diuſe continuerunt: factaq; ex Gallia Francia, reges eorũ aliquã diu hic regiam aulam habuerunt. Sed quorſum hæc tã multa? ſatis hoc vobis eſt, Victorem vnum ex ſancta Thebæorũ militia, iuſſu Maximiani tyranni cũ vniuerſo exercitu eſſe ob fidem Chriſti occiſum, ipſúmq; ſanguine ſuo fidei veritatem confirmaſſe. Porro profecti miniſtri tyranni aduerſ⁹ Caſſium, Florentium & reliquos ſeptem duces exercit⁹, eos inuenerunt in Rheaum circa Veronam, omnéſq; in Chriſti confeſſiones perſeuerantes occiderunt. hinc rurſus expeditione mota, Gereonẽ aggreſſi ſunt ante Coloniã aduerſ⁹ hoſtes imperij Ceraufium & alios decertantem, (neque enĩ vetus illa Colonia tantam habuit amplitudinẽ ſicut iã, ſed S. Gereon, Ad apoſtolos, ad ſaluatorem, & alia pleraque loca tunc autem ciuitatem fuerunt ibi omnes Chriſtũ cõfeſſi ſunt, primuſque adeo Gereon ſe hoſtiã deo viuentẽ obtulit deinde cæteri omnes vltro in mortẽ ſe dediderunt propter Chriſtum, decollati omnes, corporaque eorũ in cãpo diſie. cta capita & corpora quædã in puteos deiecta ſũt factũ hoc eſt anno à ſalute reſtituta 287. Hinc poſt annos 39. ſuperuenit Helena, Conſtantini magni mater. ea inter multa tẽpla quæ extruxit, in ſanctã Gereonis & ſociorũ ei⁹ memoriã magnificum quoque templum plurimis impenſis erexit ibi

quod adhuc cernitur,conquiſita ſanctorum corpora & à pu teo ſuper quem templũ cõſtruxit,leuata,honorifice tracta uit corpus tamen Gereonis non inuenit,ſed ipſe aliquãdo adhuc puer Coloniæ memini me audiſſe,Gereonẽ ſe cuidã ſancto patri ad apoſtolos reuelaſſe,ſuamq; ei ſepulturã cõmõſtraſſe,& ſic inuẽta omnia eſſe,corpus quoq; & veſtimẽtum integrũ repertũ colore Veneto ſiue Thalaſſico,crucẽ etiã aureã paruulã in pectore eius. Epiſcopus quidã Colonienſis Euergiſlus,magno correptus capitis morbo martyrũ templũ viſitauit,ſtatimq; templũ ingreſſus orauit,Exultabũt ſancti in gloria.ibi ex reliquiis(quibus ſuperior templi ambitus in orbẽ compoſitus plane plenus eſt)reſpõſum eſt ei,Lætabuntur in cupilibus ſuis. Quo audito,epiſcopus puluerẽ tẽpli in capite ſuo aſperſit,ſanatusq; eſt Huiuſmo ci miracula plurima dominus interceſſione ſanctorũ martyrũ operatus eſt,ſimulq; ſanctimoniã eorum toto orbe teſtatus eſt:ſicut in iis locis etiã comperitur,in quibus cõſtãs ipſorum memoria agitur.non tantũ vbi corpora eorũ quieſcunt,quæ omnia prætermittim'. Etſi iam multos ex Mauricij ſociis enumerauimus,nemo tamen ſuſpicetur nõ plures eorũ fuiſſe quam nos hic cõmemorauimus. nam qui diligentius circũſpiciũt.plures adhuc inueniunt qui ad hanc militiam ſanctã pertinuerũt,ſicuti quælibet diœceſis ſuos patronos magis curat quam alienos.Iã ſupra verum oſtendimus numerum Auganenſiũ martyrum , inter quos volẽs Mauricius paſſus eſt martyriũ,alii præceſſerunt, vt Victor Gereon.Caſſius.Alii ſequuti ſunt,quos pari crudelitate tyrãnus occidit propter fidẽ Chriſti,vt Auentorẽ & Octauiũ in Taurino, quæ ciuitas eſt Pedemõtana,priuſquam ex Lõgobardia peruenias in Galliã,ſicut Alexander in Pergameno,& ſecundus apud Vintimilliũ,S. Vrſus quoq; & Victor ſoloduri in Sequanis,vbi S. Vrſus adhuc requieſcit multis clarus miraculis.ſed miſſis aliis multis,tandẽ ad finẽ digrediamur.Audiuim' quã fortiter Thebęi milites pugnarint, nomen Ieſu & fidem eius intrepide cõfitẽtes,effuſo in hoc ſãguine ſuo vſq; ad mortẽ:ſicq; cruce Chriſti ſuſcepta gloriã meruerint fœlicitatis æternæ,vt iam in perpetuũ ineffabilio gaudio cũ Chriſto viuant & regnent,exultãtes in cælo,eo quod vere regia via adrepta.apprehenderũt optimũ & permanẽtem finem vitæ æternæ. Viciſſim crudelis tyrã-

nus Maximian⁹ vt turpiter vixerat,ita miſerius adhud mor tuus eſt,& in perpetuum damnatus: quia quum genero ſuo Conſtantino clam pareret venenum,deprehenſa eius fraudulenta verſutia eſt,& in Maſsilia iſte à Cõſtantino captus atque interēptus eſt,infelicem & impiam vitam ſuam conmerito fine concluſit.Nos autem ſanctos martyres imploremus,vt hic gratiam,illic gloriam conſequamur æternam,
1519. Amen. Ante multos annos quum parochus eſſem S.Mauricij Ingolſtadij,ſermonē feci quomodo quælibet tum diœceſis tum ciuitas ſingulare debeat habere refugiū ad ſuum patronum:qui proculdubio diligentius orat pro neceſsitate populi ſibi cōmiſsi,iuxta dictū Sapientis, In vnamquanq; gentem conſtituit rectores, qui locus quanuis communiter de angelorum intelligatur cuſtodia,tamen patres etiam de patronum tutela accipiunt, quorum memoria ſingularis in ſingulis ciuitatibus peragitur.Sic legimus Iudæ Machabęo
2.Ma.15 in viſione monſtratum à ſacerdote Onia virum & ætate & gloria mirabilem, veſtitumq; eius in decore magno fuiſſe. vbi Onias dixit,Hic eſt amator fratrum & populi Iſrael,hic eſt qui multum orat pro populo & tota ciuitate ſancta Ieremias propheta dei. Ieremias quoq; extenſa manu Machabæo gladiū dedit aureum. Extende, & habebis ſermonem. nam ſicut deus multifariam influit per ſtellas corporeas,ita varie influit per ſtellas ſpiritales, hoc eſt ſanctos ſuos.nam in vna terra creſcit argentum & plumbum,in alia aurum &
1.Cor.15 cuprum:in vna vinum,in alia oleum.in vna ſericum,in alia
Prou.8. gleſſum,cryſtallus,gemmæ. Et ſancti differunt ſicut ſtellæ, vt Paulus ad Corinthios ſcribit. Aplica,& habebis bonum ſermonem. Ego diligentes me diligo. Deo gloria.

## *IN DIE SANCTI MICHAELIS & angelorum omnium, Euangelium*

## MATTHAEI XVIII.

Mar.9. Luc.9. *IN illo tempore, Acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes, Quiſputas maior eſt in regno cælorum?*
1 *Et aduocans IESVS paruulum,ſtatuit eum in medio eorum, & dixit, Amen dico vobis, niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli,*

*non intrabitis in regnum cælorum. Quicunque ergo humilia uerit ſe ſicut paruulus iſte, hic eſt maior in regno cælorum. Et qui ſuſceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me ſuſcipit. Qui autem ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis qui* Mar. 9. *in me credunt, expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in* Luc. 17. *collo eius. & dimergatur in profundum maris. Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim vt veniant ſcandala, veruntamen væ homini illi per quem ſcandalum venit. Si autem manus tua vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eam & proiice abs te. Bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem, mitti in* Mar. 8. *ignem æternum. Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proiice abs te. Bonum tibi eſt vnum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis. Videte ne contemnatis vnum ex iis puſillis. Dico enim vobis, quia angeli eorum in cælis ſemper vident faciem patris mei qui eſt in cælis.*

## HOMILIA PRIMA.

EVangelij huius ſicut & totius capitis, ſcopus eſt ſcandali euitatio. neque enim vel aliis offenſam dare, vel ipſi offendi habem⁹, & quod præcauere maxime oportet teneræ ætatis offenſionem. deinde, quomodo ſcandalizantes puniri oporteat. Cumque dominus offenſam prohibet paruulorum cauſam inſinuat, ecquod angeli illorum ſemper vident faciem patris cæleſtis, atque ob iſtud epiphonema euangelio hoc hodie vtitur eccleſia. Nos principio de ſcandalo dicamus, quod nunc in mundo plurimum eſt, deinde de angelis. & tamen priuſquam aliquid de ſcandalo dicere incipiamus, libet ipſum breuiter euangelium ad literam præcurrere.

Accedentes Ieſum diſcipuli, interrogauerunt illum quis eſſet maior in regno cælorum. Quid ſibi vult, inquit Hieronymus, repentina apoſtolorum interrogatio? In illa hora

*Hieron.* acceſſerũt diſcipuli ad Ieſum,dicẽtes quis putas maior eſt *Matt.17* in regno cælorũ?quia viderat pro Petro & dominio icẽ tributum redditum,ex æqualitate precij arbitrati ſunt Petrũ *Chryſo.* omnibus apoſtolis eſſe prælatum,qui in redditione tributi domino fuerat cõparatus.Nondũ habebãt diſcipuli ſpiritus ſancti perfectionem humana igitur imbecillitate & fragilitate ſæpiuſcule inter ſe rixati ſunt,& contenderũt de primatu,ſicut in die S. Iacobi multis diſſeruimus. Hic tñ prudentiam eorum conſidera,qui quauuis de ſummo in terris magiſtratu rixabantur,attamen quærũt,quis futurus ſit maior in regno cælorũ nec de Petro tantum quærunt an ipſe ſit maior futurus,ſed de omnibus in vniuerſum.& id quoq; non aperte,ſed obſcurius.Nanque & ipſi homines fuerunt, nos autem eis multo ſumus deteriores,neq; ad eorũ defectum pertingimus.ſiquidẽ quum ille de cæleſtibus inquiſierint,nos terrenis tantum lucris & honoribus inhiamus. In *Origen.* iis enim,vt ait Origenes,imitatores diſcipulorũ Chriſti eſſe debemus,ſi quãdo aliquid in nobis quaſi dubium quæritur & nõ inuenitur, & cũ omni conſenſu accedamus ad Ieſum ſemper præſentẽ,Non eſt autẽ abſurdũ,vt ſecundum Chriſti exemplum interrogemus aliquem eorum doctorum qui præpoſiti habentur eccleſiis,Interrogarunt ergo diſcipuli ſuper eo quod inueſtigatu dignũ erat quiſnam maior eſſet in regno cælorum.hinc non obiurgauit eos dominus , ſed amice tanquam fidelis magiſter informauit.

B Sequitur aduocauit Ieſus paruulum:& ſtatuit in medio eorum Vulgare eſt illud.quod in moralibus plus valent facta quam verba,ideocque & dominus paruulũ ſtatuit in medio diſcipulorũ per hoc demonſtraturus quid ipſos facere opoteret,ſi ſublimem in cælis locum appeterent. Magiſter in hiſtoriis refert paruulũ hunc Martialem fuiſſe qui deinde Petri diſcipulus factus eſt, & ab eo in Galliã miſſus ad prædicandum euangelium, ſicut & fecit in prouincia Lemouicenſi,atq; in hodiernam diem Lemouices iactant Martialem Petri diſcipulum,ſuum fuiſſe apoſtolum, qui & ibidem mortuus fœliciter conquieſcit.Vel ſimpliciter vt Hieronymus putat,quemlibet propoſuit puerum,vt ætatem quæreret & ſimilitudinem innocentiæ demonſtra*Hieron.* ret.Vel certe paruulum ſtatuit in medio eorũ ſeipſum.qui nõ miniſtrari,ſed miniſtrare venerat,vt eis humilitatis tri

bueret exemplum. Theophylactus ſic ait, Quum autem vidiſſet Ieſus diſcipulos inanis gloriæ vitio teneri compreſſit eos. oſtēdens illis per puerū faſtus expertē humilitatis viam quaſi dicere vellet, Adhuc in vobis affectū habetis & appetitum primatus? Mihi autem paruulū hunc videte, qui faſtum omnē ignorat, adminiſtrationē nullā, nec dignitate ambit honoris, Atq; ideo ſubdit, Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnū cælorū non præcipitur (vt īquit Hieronym⁹) apoſtolis, vt ętatē habeāt paruulorum. ſed innocētiā, vt quod illi per annos poſſident, ii poſſideant per induſtriā, vt malitia, non ſapientia paruuli ſint. Hinc Maximus ait, quod inde diſcimus ꝑ humilitatē perueniri ad cælum. quiſquis ergo cupit altiorem in cælo gradū conſequi, is ſe in profundiorē deiiciat humilitatē. ſimplicitate enim pertranſitur & penetratur cælum. multum blādi ſunt paruuli, innocētes, ſimplices, māſueti, obliuioſi omniū quæ aduerſus eos cōmittātur. nō ambitioſi ſunt, nō turpem ſequuntur libidinem. ad eundē modum cōformari oportet pios omnes, & qui de eo placere cupiūt: iuxta illud Dauidis Innocētes & recti adhæſerunt mihi (Extēde illas 5. cōditiones, & habebis ſermonē.) Sic itaq; innocentē eſſe conuenit hominem, vt infantulus eſt, ſi modo peruenire cupiat ad cęlum, ſicut ait Iob, Saluabitur innocēs, ſaluabitur autem mūditia manuū ſuarum Via in cælū, ait Maximus, anguſta eſt, teſtante etiam domino. Quiſquis ergo ſuperbia turget īflatus, vel auaritia impletus, anguſtā illam viam ingredi nōpoteſt. paruulus ſit oportet vt puer, ſi velit intrare. Et hoc eſt quod dominus viaꝫ cæleſtē cōparat foramini acus, quū ait Facilius eſt camelū intrare per foramen acus, quā diuitē in regnum cęlorū. Cogita ergo miſeriam peccator, quia quam procul abes ab innocentia paruuli, tam diſtas à via regni cęlorum ideo & vos ab innocētia infantiæ veſtræ ſuccreuiſtis in ſuperbiā, auaritiā, luxuriā, inuidiā. Reuertimini ad priorē innocentiā ſecundū doctrinā Pauli, Malitia paruuli eſtote, ſenſibus autem perfecti. Redite in humilitatē vnde exciſtis, quia qui ſe humiliat ſicut paruul⁹, maior erit ī regno cælorū, ſibi ita dicente Iob, Qui enim ſe humiliat, erit ī gloria. ſic Petrus magiſtrū ſequutus, docuit, Humiliamini ſub potente manu dei, vt ille vos exaltet in die viſitationis.

*Theoph.* *Hieron.* *Maxim⁹.* *Pſal.24.* *Iob.22.* *Matth.7* *Mat.19.* *1.Co.14.* *Iob.22.* *1.Pet.5.*

3 Porro ait dominus, Qui ſuſceperit vnū paruulū

*Hilar.* talē in nomine meo, me ſuſcipit. Quilibet, auctore Hilario, Chriſtianus pius & integer, huiuſmodi paruulus eſt, ſequēs patrem cæleſtē, obediens eccleſiæ, nihil volēs mali non appetens diuitias, nō inſoleſcit, nō mentitur, inuidet nemini quicquid dicitur credit. talē quicunq; ſuſcipit, fidē ei fraternam exhibens, hoc Chriſtus ipſe ſuſcipit tanquā ſibi impenſam ſicut & apoſtolis ait, Qui vos recipit, me recipit: quaſi diceret, Nō tantū oportet vos humiles eſſe, ſed & ſi alios hu
*Mar.10.* miles propter me in honore habueritis, mercedē accipietis
*Theoph.* Paruulū, inquit, talē, talem humilē, quia ſuperbū inopē odio
*Eccl.52.* habet Sapiēs. Hinc Paulus Timotheū ſuum docet, cuiuſmo
*1.Tim.5.* di eligat viduā, ſi ſanctos hoſpicio ſuſceperit, ſi eis lauerit
*Mat.5.* pedes. ſicōmode ſubminiſtrarittribulationē patiētib⁹ & c. Sic paulo ātea diſcipulis, Qui recipit iuſtū in nomine meo, mer
*Hieron.* cedem iuſti accipiet Prudenter hoc à domino factū aitHie ronymus, ne quū delatū fuerit apoſtolis, ſe putēt honoratos
*Maximi.* ideo enī adiecit ille ipſos nō ſui merito, ſed magiſtri hono re ſuſcipiendos. Sicut autē dominus mercedē promiſit omnibus, qui paruulos ſuſcipiūt vel eleemoſyna, vel cōſolatio ne, vel doctrina, vel auxilio, vel exemplo bono. & omnibus iis quibus proximū adiuuare poſſum⁹: ita viciſſim qui deho neſtāt paruulos, hoc eſt, fideles, iis pœnāminatur, & ait, Qui ſcandalizauerit vnū de puſillis iſtis qui in me credūt, expe dit ei vt ſuſpēdatur mola aſinaria in collo ei⁹ & c. Pœnā hāc ideo dn̄s protulit, quoniā in Palæſtina mos hic erat ignominioſę mortis. quo facit illud quod habet hic Chryſoſtomus, Detrimētū quod huius criminis cauſa homines ſuadet & acerba ſupplicia & ab iis quę nobis notiſſima ſūt præ ocu lis poſuit. Nam cū rudiores cōmouere ſummopere velit, ſē ſibilioribus vtitur exemplis. quare in hoc loco atrocitatem
*Chryſo.* punitionis exprimens, ſenſibilem pœnā molæ ac ſubmerſio nem in medium adduxit. Scandalū ergo prohibuit domin⁹ adiecit pœnā, quæ maneat tranſgreſſorē. Quum vero mūdus vniuerſus ſcandalis abundet, conqueſtus eſt ſuper eo do
*1.Ioan.5.* minus cum commiſeratione, clamans, Væ mūdo à ſcandalis quia mundus vniuerſus in maligno poſitus eſt. vnde & Eſai as ait, Corruet populus, vir ad virum, vnuſquiſq; ad proxi-
*Eſaia.3.* mum ſuum. ſuper eo cōtriſtatus eſt dominus, tantū nocere mundo ſcandala. Væ væ hominibus mundanis, qui ſcādala dant aut accipiunt. Oportet tamen fieri ſcandala, nō quod

neceſſe ſit venire ſcãdala abſolute,alioquin ſine culpa eſſẽt qui ſcandalũ faciunt ſed quũ neceſſe ſit in iſto mundo ſcandala fieri,vnuſquiſq; ſuo vitio ſcandalis patet Neceſſe quidem eſt,inquit Theophylactus,vt veniant ſcandala, ſed nõ neceſſe vt nos perdant.poſſumus enim & ſcandalis oblectari . (iuniores dicunt & pulchre,eſt neceſſitas ex ſuppoſitione.ſuppoſita enim malitia hominum &corruptis moribus quibus viuitur,ſequi neceſſe eſt ſcandala.) talis neceſſitas eſt,qualis illa quũ Paulus ait,Oportet hæreſes eſſe,ſi nõ eſſent,malignitas,ſuperbia,peruerſitas propria,auaritia,priuatum cõmodum,nõ oportet hæreſes eſſe.viſa autẽ prauitate mundi,neceſſario hinc oritur hæreſis inde virgam Aſſur immitit deus,puniens omnia. 4 Adhuc pœnam oſtendit eius qui dat ſcandalũ,dicens,Neceſſe eſt vt veniant ſcandala,væ autẽ homini per quẽ ſcãdalũ venit Sic Paulus ait,Peccantes in fratres,& percutientes,conſcientiã eorũ infirmã inChriſtũ peccatis.ſi manus tua ſcãdalizat te aut pes,præſcinde& abiice abs te.hinc dñs prohibet,ne quis in alio offẽdatur.Theophylactus p man' pedes& oculũ,amicos intelligit,qui alicui laborãt ſicut manus,ſuſtẽtãt inſtar pedũ,atq; vt oculi dirigũt ſi quis illorũ te offendit,amoue eũ Audi ſi qs ſeruus tuus neochriſtianorũ ſequens errores blaſphemus eſt aut ſanctorũ&ſacramentorũ impugnator,nihil iſte tibi proderit,neq; meliorẽ reddet.ſed aliquãtodeteriorẽ,abiice eũ à te Dicis,eſt quod labore & opera eius idigeã. Ecce q̃ ſtũ ſectaris&cõmodu priuatũ.Quur id'nunquid meli' fuerit te ſine ſeruo aut hoſpite illo ingredi cælũ,quã te cũ illo præcipitari in gehennã ignis?Ita dicendũ eſt ſacerdotib'tenentibus cõcubinas,& dicẽtibus ſe nõ poſſe gerere curã domus & rei familiaris abſq; cõcubina dicatur ei, Chriſtus p̃cepit etiã oculũ eruendum ſi te ſcandalizet,manus& pedes præſcindendos&abiiciẽdos,quãto magis cõcubina eſtablegãda & amouenda? Moraliter itaque intelligendum hoc eſt,quia nemo mẽbra ſibi ſua præſciudere debet,neq; ideo S.Marcum laudant doctores,quod ipſe ſibi policem præſciderit,indignũ ſe rat' ſacerdotio.Miraculoſe enim ille ei reſtitutus eſt in integrũ.Origenes ob nimiam luxuriæ tentationẽ genitalia ſibi ipſe amputans,male vtiq; fecit,quũ magis debebat gratiam dei implorare.ſiquidẽ verba hæc Chriſti nõ ſunt crudo intellectu accipiẽda.Videte ne cõtẽnatis

*Hieron.* *Theoph.* *1. Cor. 11.* *Eſaiæ. 10.* *1 Cor. 8.* *Theoph.* *Concubinary.* *Marcus.* *Oregin.*

aliquem ex puſilis iſtis,nũ eſt ſcandalizanda iuuentus,neq; offendẽdi paruuli.forte enim magni ſunt ante deũ,nõ par ui facienda eſt cuiuſcunq; hominis anima,ideo & cauendũ ne cuiquam per nos occaſio detur dãnationis,quæ quum ſit acerbiſſima,adeo vt ſi animã perpetuo dãnari oporteat, to tũ illi mundum conueniat cõdolere,eo quod anima tã preciosa ineffabili dolore & amariſſime,& imperpetuũ debeat torqueri accedit ratio nõ contẽnendorum paruulorũ,quia angeli eorum ſemper vidẽt faciem patris cæleſtis.nemo ho minum contemnẽdus eſt propter animam ſuam,quæ tãtæ

*Hieron.* eſt nobilitatis,vt quælibet angelum proprium habeat ſibi à deo deputatum,qui illam ab inſultibus diaboli tueatur. Et idem illi benedicti,beatiq; angeli qui deum contemplã tur,cuſtodiunt paruulos & homines miſeros quos ideo ne mo deſpiciat,ſed imaginem dei in eis colat, admiretur & amet ſicq; deus hic in tẽpore hoc gratiam,& in futuro glo riam nobis dabit æternam,Amen

## HOMILIA SECVNDA IN die ſancti Michaelis.

*Hoc iudicate magis,ne ponatis offendiculum fratri vel ſcandalum.* ROM. XIIII.

Quandoquidem ſcandala ſuccreuerunt in tam cõmune peccatũ,multumq; aduerſentur deo & eũ offendant,ſæpe etiã homines illa parum recogitẽt, & ita vt par eſſet expẽdãt,operæpreciũ eſt Paulo amplius rẽ hãc tractare,modo ꝓpicius nobis adſit & faueat Chriſtus,cuius

*Gloſſa.* gratia ſermoni noſtro fructũ addat.ita vt vos porro cauti'

*Matthæi* à ſcandalis cuſtodiatis.Ne tñ principio aliquis veſtrũ erret adhuc ſcire decet quid ſit qua de re nobis ſuſcipiatur ſer mo.ſcandalũ actiuum eſt dictũ vel factũ minus rectũ,præbens alteri occaſionẽ ruinæ.Vis exemplũ' vetus eſt prouer biũ,abbate ponẽte teſſeras,ludũt fratres Poſitio ergo teſſe rarũ,vel quocunq; aliud manifeſtum abbatis peccatũ,ſcandalũ eſt,quia per hoc ille fratribus occaſionẽ præbet ruinę, in ludũ eis ꝓhibitũ ſi prĩcipes & alii optimates Bacchanalia vſq; in mediũ quadrageſimæ protrahãt,ecce hoc ſcãdalũ eſt.Accipe ſimilitudinẽ ſi corporaliter loquamur,ſcãdalũ vocamus,ſi cui lignum aut lapidem proponas in via,vbi

impinguat. Ad eundẽ modũ proximo tuo ſpiritualiter peccatũ reponis in via, & hoc manifeſte, per quod & ipſe labatur in peccatum hoc quod ſcandalũ dicimus. ſic Dauid conqueſtus dixit, in via ſcandalũ poſuerunt mihi, iuxta iter quo ingrediebar, in via bonorũ operũ, mali homines ſcãdala mihi mouerũt malorũ operũ, exempla mala proponẽtes. Hinc cõſtare poteſt. cuiuſmodi opusquo aliũ offendamus, manifeſtum ſiquidẽ. nã quod quiſq; vel corde cogitat vel clã ſecum reputat, eo ipſo neminẽ offendit. Videte dilectiſsimi quantũ ſit clam peccare, ſi cõferas ad eum qui palã & impudẽter offendit. inter duo igitur mala maius malũ ſemper eſt fugiendum. ſi nec ieiunare nec caſte vis viuere, attamẽ clã & occulte fac celes alios. neq; adeo iniquũ eſt vulgo quod dici ſolet, ſi nõ caſte, tamẽ caute. nã de iis qui palã peccãt, ſic ait propheta, Ruit Ieruſalẽ & Iudas cõcidit, quia lingua eorũ & ad inuentiones eorũ cõtra dominũ, vt prouocarent oculos maieſtatis ſuæ. Agnitio vultus eorum reſpondebit eis, & peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt, nec abſconderunt. Pſal. 139. Eſa. 3.

2 Non tantũ ex opere oritur ſcandalũ, ſed etiam ſi quod opus habeat ſpeciem mali, vt quũ matronæ & virgines purgare ſe volunt de turpi geſtu vel indecoro habitu, aiunt ſe non facere hoc animo malo. Excuſatio hæc calua & ocioſa eſt, quia non paruo tantũ opere datur ſcãdalũ, ſed eo quoque, quod mali operis ſpeciẽ gerit. Tu ad eiuſmodi mulierẽ dic, quę ex animo & affectu ſe excuſare conat, atq; ipudẽtiæ ſuæ prætextu quærit, dic inquã illud quod cõmuni prouerbio maiores noſtri iactitarunt. Nũ depingi debet in foribus diabolus, niſi aliquis ſit in edibus. Vel etiã hoc ei obiice, Vbicunq; vinum non venditur, quid opus ibi erit ſuſpẽſa hedera? Id ideo Paul⁹ etiã docuit, quãdo admonuit ab omni etiã ſpecie mali nobis eſſe cauendum. non ergo malũ tãtum, ſed & mali ſpecies fugienda eſt: iuxta illud Pauli, Si eſca ſcandalizat fratrẽ meũ, non manducabo carnem in æternum. Iam igitur in eo res tota latet, quomodo ſcãdalum ſit peccatum, & quidem cuiuſmodi peccatũ, atq; ibi materia hæc omnis verſabitur. Omiſſis itaq; omnib⁹ ambagib⁹, rem aggredientes ipſam, permittamus tantum hoc, ſcandalum eſſe triplex, Vnum, quum quis directe proximum ſuum offendit. ſit hoc, ſi aliquis malum committit, volens per hoc etiã alios in ruinam adducere, aut etiam ſi hoc in propoſito nõ habeat, op⁹ 1. Theſ. 5. 1. Cor. 8. Scandalum.

tamen ipſum ſit eiuſmodi,vt hominis inducat ad peccandũ. Atq; ſcandalum hoc,doctores actiuũ vocant. Aliud eſt,ſi quãdo is qui facit,animũ offendi nõ habeat & homines perducẽdi ad peccandũ,ſed nec opus in ſe ſit eiuſmodi, vt quis ex illo offendatur.Atqui is qui videt,male diſpoſitus forſitã per inuidam & propriã malignitatem, peccãdi ſibi adripit occaſionem. hoc ipſum ſcandalum phariſæorum vel paſsiuum tantum dicitur. 3 Scandalũ vocatur,quum quis dat, & alius accipiens ſuper hoc peccat.vtrunq; malum,& dare & accipere offenſam.Sed nos iam, quando tandẽ ſcãdalum ſit peccatum,paulo accuratius conſideremus. 4 A ſummo exordiẽdo,dico offendi eos, qui aliquid mali ſibi proponũt ex alterius opere bono vel doctrina ſana.Id autẽ peccatum nõ eſt vlli qui vel opus facit vel doctrinam docet,ſed temerariæ offenſam hanc arripientis,phariſaicum ſcãdalum eſt. de quo dominus ait,quãdo dixit,Nõ quod intrat in os,coinquinat hominẽ,ſed quod exit.Ibi tunc acceſſerunt diſcipuli ad dominũ,dicentes, Scis quia phariſæi audito verbo hoc ſcandalizati ſunt?reſpõdit dominus,Sinite illos.cæci ſunt, & duces cæcorum. Scãdalum iſtud abhorrere nemo debet, vt doctrinã veritatis intermittat vel opus iuſtitiæ.Nã quãuis perpetuo ſcandalizabantur Iudæi in doctrina & operi-

*Lucæ* 21. bus Chriſti,ille tamen nõ deſiit.ita enĩ Simeon de eo dixit ad Mariã,Ecce hic poſitus eſt in ruinã & in reſurrectionem

1. *Pet*.2. multorum in Iſrael.& de eodem ſic loquitur Petrus,Factus eſt in caput anguli,lapis offenſionis & petra ſcãdali iis qui offendunt verbo,nec credũt in quo & poſiti ſunt ſic in paſſione Chriſti offenſi ſunt diſcipuli,quibus hoc ita forte ipſe

*Mat*. 26 prędixerat,dicens,Omnes vos ſcandalũ in me patiemini in iſta nocte.videbãt enim dominũ cãpi & indignis modis tractari.hinc fidẽ diuinitatis ſuæ amiſerãt,quam ille in eis diligenter multis etiã miraculis cõfirmarat.ſic offenſi ſunt. Iudæi in prædicatione apoſtolorũ,quando Chriſtum prædica

1.*Cor*.1. bant,eo modo quo Paulus ait,Chriſtũ prędicamus, & hunc crucifixum,Iudæis ſcandalũ,Gentibus autem ſtultitiam.Sic interdum & neochriſtiani offenduntur,dum eis Chriſtiana veritas prædicatur.Scandalum hoc nõ quidem dedit Chriſtus,ſed iſti tamen arripiunt.(ſcandalum paſsiuũ eſt, nõ actiuum )ſicque ipſi ſibi cauſa fuere mali,non Chriſtus,qui nec ſcandalum fuit, ſed petra quam ſequutũ eſt ſcandalum

non à petra datū,ſed à malis hominib⁹acceptū,dicit Gloſ-ſa.Hinc ad diſcipulos Ioannis ait dominus,Beatus qui non fuerit ſcanlizatus in me. Quærat aliquis,An non vitan-di in altero ſcandali cauſa quis opus bonū debeat intermit tere,quum ob eam rem Chriſtus quum nō deberet,tributū ſoluerit. Huic reſpondebitur,per omnia hic regulam iſtam eſſe ſeruandam,facilius ſcandala naſci permittuntur, quā vt veritas deſeratur,vt ait Hieronymus,Intermittēdum eſt op⁹ ſcādali gratia,ſi modo omitti poſſit ſine triplicis veri tatis offenſa,vitæ,doctrinæ & iuſtitię ſicquę ſcādalum vita uit dominus in perſoluēdo tributum,ſic noluit Paulus per petuo veſci carnibus,ſi hinc proximus ſuus offendatur.Su-per hoc fundamentum,iam reſponſum cōſtituo iuxta ſētē tiam doctorum. Quum quæris,An op⁹ bonū intermitti poſ ſit ſcādali vitandi gratia,dico opera variam multamq́ue ha bere differentiam.quædam enim quū præcepta ſint nobis etiam ad ſalutem cognoſcuntur eſſe neceſſaria,hæc nulli⁹ ſcandali gratia debent omitti,quia nemo animæ ſuæ ſalutē negligere debet ob ſalutem alterius. Et hinc ineptū ſimul ac ſtultum eſt,committere velle periurium propter alteri⁹ commodum ſiue ſalutem,vt pulchre ait Auguſtinus. Quum ad hoc ventum fuerit,vt tali ſaluti niſi peccando cōſulere non poſſit,iam ſe exiſtimet non habere quid faciat,quū id reliquum eſſe proſpexerit quod recte faciat 22.q faciat

*Mat.11.* *Matt.17* *1.Cor.8.* *Aug.l. de mē.*

Alia ſunt opera bona non præcepta,ſed tamen ſalutaria, vtilia & meritoria,opera ſupererogationis quæ in hominis conſiſtunt arbitrio.ea ſi quis negligere poſſit ſcandali cauſa quum proximus offendatur ex prauitate,ſcandalū nemo de bet horrere,quia illud phariſaicum eſt,vt ſi quis offēdatur ex ieiunio,eleemoſyna,oblationib⁹,vel religionis ingreſſu tunc dicetur offenſo,Sinite eos,cæci ſunt,& duces cæcorū. Alias enim occaſio eis datur malignitatem iſtam confirmā-di.ſin autem iſte vel ignorantia vel ex imbecillitate offēda tur,quod ſcandalum dicitur puſillorum,in eo caſu intermit ti poſſunt opera bona non tamen abſolute,ſed eo vſque,dū ignorans diligentius informetur de opere bono quod ſit iu ſtum. Quod ſi adhuc cōmoneri nolit,ipſe quoque de nume ro cæcorum eſt & ducum eorum Vis exemplum?Chriſtus aliquādiu paſſus eſt ſe filiū Ioſeph credi.quur id?ſcādali fu giendi gratia,vt ne caſtiſſima virgo mater in honore&ca

ſtitate contemneretur, maluit homines ad tẽpus de ſua generatione & progenie dubitare, quam de parẽtis virginitate & caſtitatæ ambigere, donec ad tempus reuelaretur. Adhuc reliqua ſunt opera, quæ in ſe ſalutẽ nec promouẽt, nec impediunt, indifferẽtia nimirũ. ea quis tenetur ſcandali vitandi cauſa ntermittere, niſi quis ſufficiẽter eruditus, nolit à ſcandalo ceſſare, vt ſi ex capite laborẽ, & incidat dies ieiunij, egoq́; ingreſſus diuerſorum, cupiam mihi dari cœnam, dicamque præſentibus ne ex me offendantur, eo quod manducandi cauſam iuſtam habeã, vel morbum, vel diuturnã ꝓfectionem, ita vt hoc tandẽ mihi futurum ſit prandium. etiã

Gregor. ſi iam reliqui poſt hanc admonitionem amplius offẽdãtur ego coram deo abſolutus fuero. Sic Gregorius ait, Si forſitã de aliquo fama mala ſuboriatur, vnde cæteri offẽdãtur, tenetur ille ſua innocentia prodita ſeſe excuſare tollẽdi ſcan

Ioan. 8. dali gratia, quomodo ſe dominus expurgauit, dicẽs ſe dæmonium nõ habere 11. q. 3. inter verba. Et ſic aiunt doctores

Ambr. nõ bene feciſſe Ambroſium, quãuis immenſa eum humilitas excuſat, quando miſſus Mediolanum, & à plebe poſtulatus in epiſcopum, vt populum ab inſtituto deterreret, admiſit palam meretrices, eáſque ingredi ad ſe & egredi permiſit Vbi tamen prouidit dominus, ne plebs in ſancto ſuo offẽderetur. ipſis quoq; diuino ſuo inſtinctu inſpirauit Ambroſiũ hoc nõ malo animo facere. ideoq́; populus clamare cœpit, Peccatum tuum veniat ſuper nos. 4 Hinc iam ſolutio ſequitur multarũ quæſtionum, quæ hic ſuboriri poſſunt: puta An quis bona ſua iure poſſit repoſcere cum alterius offẽſa. Reſpondetur, ſi eum poſſit ſufficienter informare quod inique hinc offendatur, debet hoc prius facere, quã ius ſuum ꝓſequatur, quoniã iniquius videretur, ſi quis res ſuas non auderet iuxta præſcriptũ iuris repetere, quod alter ei iniuſte detineret. magnũ enim hoc præberet peccãdi incitamẽtũ communem deſtrueret pacem, regionem latronibus, furibꝰ & mẽdacibus impleret hominibus, plus in ſumma nociturũ eſſet quam ipſum ſcandalum. Alia quæſtio occurrit, an poſſit aliquis doctrinam ſanam negligere ſcandali vitandi gratia ſane nunquam debet aliquis falſum docere facilius ſcãdalũ naſci permittitur, quam veritas ipſa relinquatur. (Præcepta negatiua obligant ſemper & pro ſemper. nullo tẽpore decet aliquem mentiri, & quum quis tenetur veritatẽ di

cere,nō debet eam tacere,alias peccabit.Qua de re Chryſ. ait,Non ſolum ille proditor eſt veritatis,qui tranſgrediens veritatem,palam pro veritate mendacium loquitur,ſed etiā ille qui non libere veritatem pronunciat,quam libere pronunciare oportebat,aut ſi quis veritatem tueri debebat,nō tueatur 11.q.3.nolite.) Accedat & exemplū,quod rem magis aperiat.Interrogatus aliquis de fide,ſiue neochriſtianis ſiue Turcis cohabitet,negare nō debet neq; tacere,quoniā inde offenderentur audientes,rati eū fidem verā non habere,vel etiam fidem iuſtam non eſſe,aut ſaltem alij eius ſilentio auerterentur à fide. ſic vbi quis aſsidet iis qui fidem noſtram calumniātur,ſi ille vel doctor ſit vel alias auctoritate prȩditus,etiam laicus,contradicere debet,ne aſsiſtentes offendantur,cogitantes eū non reſpondentē,timere ſuę parti In hoc & ſimilib⁹ caſibus tacere nemo debet,māxime vero prȩdicator,ſed obſequi prȩcepto diuino,Clama,nę ceſſes,vt tuba exalta vocem tuam,annuncia populo meo ſcelera ſua,& domui Iacob peccata ſua.ſic Chriſtus veritatē ſemper prȩdicauit,quoadusq; crucifixus eſt.ſic Ioannes Baptiſta Herodi veritatem dixit,donec decollaretur. ſic Chryſoſtomus Imperatrici Eudoxiȩ veritatem loquutus eſt tantiſper dum in exiliū mitteretur.Sic Kilianus veritatē non reticuit duci Gorſprechio,donec mulier Geilena eū eum ſociis ſuis faceret occidi.Atque hoc eſt quod inquit Nicolaus papa,Diſpēſatio nobis eſt cȩleſtis ſeminis iniuncta. Vȩ,ſi non ſparſerimus:vę nobis,ſi tacuerim⁹.Et proinde ſicut nō leue diſcrimen incumbit pōtificibus ſiluiſſe, quod cōgruit: ita iis(quod abſit)non mediocre periculū eſt,qui quum parere debeant,deſpiciūt.diſpenſatio diſt.43. Sin autē prȩdicator exiſtimet ex ſuo ſermone fructum nullum emendationis,ſed ſcandala tantū enaſci,inquietudines aut maiora peccata ei ſatius eſt tacere ad tempus,vel etiam in illo caſu ſemper,quam eum detrimento mouere ſcādala,Vt ſi magiſtratus aliquid iniquū perpetrant,etiamſi diu reclames,non facile mutabitur,ſed omnia in deterius vertuntur,ita vt illi aliquanto maligniores efficiantur,& hinc ſubditi offendantur,nolentes obedire, ſed indignates, nonnūquam ſeditionem mouētes hoc vſqueadeo inutile eſt,vt ſatius ſit prȩdicatores tacere quū nihil poteſt efficere,niſi quod hui⁹modi ſcandala exhibet,ſicuti multis in locis neochriſtianorū prȩ

*Chryſo.*

*Eſaia.58*

*Nicolaus*

dicatores feceruntquorum peruerſa prædicatione factũ eſt, vt tot ſubditorum milia miſerrime ſint occiſa. Ex prædicto fundaméto patebit reſponſio ad hoc, An qui magiſtratu fungitur, ſemper debeat rigide plectẽdo progredi, aut nõnunquam conuiuere. in hoc enim caſu iudex hac regula vti debet, quod pœnalis mulcta nõ debet per ſe appeti, quia in ſe bona non eſt, ſed tantũ vt remediũ quo peccata caueantur, atque in declarationem iuſtitiæ. Ideoq; pœna mali tantum hic in terris ſibi vẽdicat de iuſtitia, quantũ peccat per hanc impediuntur, non eius qui punitur, ſed illorum qui iſtius exemplo moneri debeat & caueri à ſimili tum culpa tum pœna. Quod ſi ergo ex pœna malorũ maius naſceretur ſcandalũ, ſatius eſt eam intermittere, iuxta illud quod vulgo dicitur, Parcendũ eſt multitudini. De hac re pulchre inquit Anguſt. In huiuſmodi rebus, vbi in vnitatis diſſenſione nõ vnius tantum hominis, ſed plurium mors & periculum timetur, inſuper & factio & tumultus populi, adimẽdum eſt aliquid de rigore, vt pura ſolaque ſuccurrat charitas ad maius malum medicandũ. nam ſi propterea obiurgãdis & corripiendis male agentibus quis parcit, quod oportunum ſibi tempus inquirit, vel eiſdẽ ipſis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur, vel ad bonam vitam & piam erudiendos impediant, alioſq; inferiores premant atque auertant à fide, non videtur eſſe cupiditatis occaſio, ſed conſiliũ charitatis. Adde plura quæ eleganter ſcripſit Auguſtinus lib. 3. contra Parmenianum cap. 2. Huiuſmodi quæſtiones multæ ex vnico ſuperiori fundamento diſſolui poſſunt. *Auguſt.*

5 Simul atque iam audiuimus, vbi & vbi, non, ſuſceptum ſcandalũ vitari debeat, porro diſſeramus de ſcandalo actiuo. ſitque concluſio talis, Quum aliquis homo quippiam facit principaliter ad offendẽdos alios, & in peccata pertrahendos, ſcandalum hoc certe peccatum eſt mortale. ſicut enim fraterna charitas eo ordinatur vt quis proximi quærat ſalutem, ita illud tendit ſcandalum, vt cupiat hominem contra animæ ſalutem ad peccandum inducere. puta, quum, porci, internuncij, amaſij & amaſiæ aliquem ad proditionẽ aut homicidum prouocant, quum nonnulli liberos ſuos furta docent, aut aliorum hominum filios ſiue ſeruos vt ſubtrahant bona parentibus & dominis ſuis. quum homines ad hoc incitantur & vrgentur, vt eo quod falſum eſt vtantur, vel cum

monetis,vel menſuris,vel ponderibus,vel literis & tabellis vel ſcripto,vel ſigillo,iudiciis prauis aut decimis dādis,omnia hæc ſcandala ſunt.ſic vbicunque conſilio aut auxilio aliena fouentur peccata,id quoque ſcandalum eſt. Is qui alterum ad peccandum inducit, in eodem peccato & ipſe fit reus,ſeq́ue cum ipſo grauat & proximū ſuum. Eius rei figurale extat in lege præceptum,quod ſic habet,Si quis aperuerit ciſternam & foderit,& non operuerit eam,cecideritq́ue bos aut aſinus in eam,reddet dominus ciſternæ precium iumentorum. Verba ea tractans Chryſoſtomus, inuehitur in laſciuiam mulierū,quæ ſcandaloſo ſuo faſtu animas capere conantur & ad prauas concupiſcentias allicere.ſic autē ait, Mulier ſi ſe ornauerit,& ad ſe oculos hominū prouocauerit, etſi plagam nullam intulerit,vindictam tamen dabit extremam.venenum enim obtulit. etſi nemo inuentus eſt qui biberit.Et ſic ſcandalum eſt ſpeciale peccatum,quia habet ſpecialem finem,ſcilicet ruinam proximi. ſic Balaam offendit filios Iſrael,vel magis proprie loquendo,docuit regē Balac, vt mulieres formoſas mitteret ad exercitum Iudæorū,quibus illecti peccarent,& aduerſus ſe prouocarent dominum. ſicut & Ioannes factū eſſe refert,dicens,Habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui dicebat Balac mittere ſcandalum coram filiis Iſrael edere & fornicari. *Exod.21.* *Chryſo.* *Num.25* *Apoc.2.*

Doctores omnes inducunt,quam magnum ſit hoc peccatum,quo tamen totus abundat vndiq; mundus,vt recte clamarit dominus,Væ mundo à ſcandalis.O quam magna,quāque horrenda & ineffabilia ſcandala præbēt de ſe neochriſtiani,dum vbicunq; poſſunt homines rudes imperitos, puſillanimes,iam pręceptis,iam minis,iam indignatione,iam exhortatione,alias etiā precibus vrgēt ad manducationem carnium tempore prohibito, ad ſuſceptionē ſacramēti ſub vtraq; ſpecie,vel etiam ad nihil omnino de ſacramento credendum,ad non confitendum,non orandum, nec inuocandum ſanctos,nec eorum feſta peragenda,ad nō audiendam miſſam.Et quid denique non?imo ad omne malum confuſum mandum.Hæc nimirū ſcandala ſunt,& quidem blaſphema, quia quū quis vſqueadeo ſcādalum fugere debeat, vt etiam non prohibita vitet ſaltem vitādi ſcandali gratia,vt Paulus ait,ſi propter cibum frater tuus contriſtatur,iam nō ſecundum charitatē ambulas, noli cibo tuo illū perdere pro quo *Rom.1.*

Chriſtus mortuus eſt. Omnia quidem ſunt munda, ſed tamẽ malum eſt homini qui per ſcandalum manducat: bonum eſt non manducare carnem, & nõ bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur aut ſcãdalizatur. Ecce quã vehemen ter vetat & prohibet Paulus offendiculũ, quod obiter incidit, quãto magis, ſi quis ex inſtituto homines offendit & ad malũ prouocat? huic affinis eſt locus quẽ ſępius iam induxi-
1.Cor.8. mus, quod iſti dũ peccant aduerſus fratres, & debiles percu tiunt conſcientias, in Chriſtũ peccant ſi ergo eſca ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem. 6 Loquendo autem de ſcan dalo accidentario, poteſt illud quidẽ ex variis cauſis proce dere, & ei qui facit & aliis. ipſi autem qui facit, ſcandalũ fie ri poteſt quod eũ incitet ad peccandum, facileq; poteſt præ ſcindi: vt quũ plurimi offenduntur ex aſpectu alicuius perſonæ, vnde carnali cõcupiſcentia exardeſcit: ibi eruẽdus eſt oculus, vt hic Chriſtus docuit, hoc eſt, viſus euitandus. ſimi
Matt.18. liter ſi quãdo aliquo venias, ſtatimq; ludo, gula & alia malignitate impeteris atq; tẽtaris, ecce hic amputa tibi pedem, non amplius illud abiens. quod ſi dextera tua, hoc eſt, opera etiã ſpiritualia cœperint te offendere, deſiſte. (poſſent hu iuſmodi exẽpla ſimplices & puſillos offẽdere, mitto igitur.) Tu ſi multũ & ardenter amas filium, cognatos, honorẽ, ecce huiuſmodi tibi ſunt ſcandalo, dum occaſionẽ peccandi præbent. deſine igitur. nanq; & Sapiẽs ait, Noli eſſe amicus ho-
Prou.22. mini iracundo, neq; ambules cum viro furioſo, ne forte diſcas ſemitas eius, & ſumas ſcandalũ animæ tuæ. Sic Sapiens alius ait, Noli quærere fieri iudex, niſi valeas virtute irrũpe
Eccle 7. re iniquitates. In vniuerſum quoq; rurſus idem ſic dicit, In via ruinæ nõ eas, nec credas te viæ laborioſæ, ne ponas ani-
Eccl.32. mæ tuę ſcandalũ. Quemlibet etiã accurare addecet, vt inter ſimplices prudẽter agat. eos bene informet, ne hinc offendã
Ioan.16. tur, ſicut fecit dominus, quãdo diſcipulis ſuis futura prædixit tunc enim ſic ait, Hæc loquutus ſum vobis, vt nõ ſcanda lizemini. Verum de hoc genere ſcãdali communiter non loquuntur doctores, ſed ſcandalũ hoc intelligunt, quo quis non inſtituit neq; cogitat alios ad peccandũ allicere, volẽs neminẽ ſe ſequi in peccatis, ſed tñ opus ipſius per ſe malum adeo eſt, vt homines alij hinc ſibi ſumant peccãdi exemplũ. Quũ ex optimatibus quiſpiã, vel cõſul vel prælatus, liberos

habeat illegitimos,id per ſe ſcandalũ eſt,etiãſi per hoc nõ cupiat alios ad peccandũ prouocare,volens neminẽ in malo ſeſe imitari. ibi iam concluſio iſta locũ habet, quod ſcandalũ hoc non quidem ſpeciale eſt peccatũ vltra illud quod cõmiſit deliƈtũ,ſed tamen circunſtantia eſt aggrauans peccatũ,quo pluribus peccandi exemplum,quoque digniores ſunt qui ſic publice peccãt,Et eſt hoc ſane magiſtratui multum graue,ſi ſic malis exemplis offendant ſubditos. Cõtra eos diƈtum eſt à domino per prophetam,Receſſiſtis de via ſcandalizaſtis plurimos.Graue diƈtũ eſt, quod ſuperos eos dicit Gregorius,& citat ex eo Nicolaus papa,Scire prælati debent,quod ſi peruerſa vnquam perpetrant,tot mortibus digni ſunt,quod ad ſubditos ſuos perditionis exẽpla tranſmittunt 11.q 3.præcipue. Hinc diligenter admonet nos Paulus inquiẽs,Nemini dãtes vllã offenſionẽ ne vituperetur miniſteriũ noſtrũ.Et inde clamat horrendũ hic dñs,Vę mũdo à ſcandalis.& alibi,Vę homini per quem ſcandalum venit, Quã autem vulgare nunc eſt ſcandalũ, quam communi conſuetudine mulieres geſtu ſuo,veſtitu,viſu,ſermone & conuerſatione tota plurimos miſere offendunt, etiã quũ non cogitant facere malum: ita tum procaces ſunt & petulantes,ita geſticulantes ſpeƈtatum veniũt,ſpeƈtentur vt ipſæ.Quantũ vero delinquunt hic iuuenes? quam multa temeraria deblaterant? Vſqueadeo ſcandalis ſunt omnia plena:quocunque veneris,quicquid videris. nihil ſcandalo vocat.O domine Ieſu Chriſte,noli nos ſecundum demerita noſtra iudicare,inutiles enim ſumus, pleni peccatis & ſcãdalis. ſed ſecũdum magnam miſericordiam tuã, dimitte nobis peccata,& in hoc tẽpore gratiam,in futuro gloriã largire ſempiternam,Amen.

Malac. 2
Gregor. ¦
2. Cor. 6
Luc. 19.

## HOMILIA TERTIA IN DIE ſanƈti Michaelis.

*Angeli eorum in cælis ſemper vident faciem patris mei qui in cælis eſt. Matthæi XVIII.*

QVum hodie feſtum celebretur Michaelis archangeli, viſum eſt ipſam prius commemorare hiſtoriam,quæ huic ſolennitati dedit occaſionem. dein

de, quantum ex ſacris literis cõſtare poteſt, dicemus de angelis quam fieri poterit breuiſsime & commodiſsime, inuocata prius gratia diuina &c.

HISTORIA APPARITIONIS S. Michaelis archangeli.

Et apparuit ſanctus Michael. Primum, quum diues quidem ex Siponto Campaniæ, nomine Garganæus, amiſiſſet boue͂, illũq; in mõte quæreret qui in longitudine habet circiter duodecim milia pedũ & cum eum in ſummitate mõtis inueniſſet, iratus ille, telo cœpit impetere boue͂. quod inuerſum, ipſum ſauciauit qui emiſerat. hinc territa ciuiũ vniuerſa cõmunio, cõſuluit epiſcopum, qui triduanum eis indixit ieiunium, veteri & laudata conſuetudine, ſi quãdo res ardua tractanda eſſet, quomodo & hodie fieri debet in proceſsionibus cõtra Turcã. ſed refriguit charitas, vnde ſicut oramus, ſcilicet tepide, imo frigide & neglige͂ter, ita etiã exaudiamur. Eo ipſo te͂pore apparuit ſanctus Michael epiſcopo, dicens, Ego ſum Michael archangelus, qui ſemper aſto in conſpectu domini. hoc aute͂ ſigno declarare volui, me huius ciuitatis eſſe cuſtode͂, ſpeculatorem omnium quæcunque hic fiunt. Hinc magna pietate moti ciues, conuenientes, oraue rũt in loco iſto ante ſpecum, non audentes ingredi, quoniã in vertice montis in petra templũ erectũ erat, ſpecie quide͂ non magnifica, ſed tamen virtute diuina. Iam vero in ſpecu fores erãt geminæ altera à meridie patebat, habe͂s aliquot gradus verſus occaſum ſolis, eo conueniebat populus orans. Quo tempore factũ eſt circa annũ ſalutis 590, quo Neapolitani adhuc Ge͂tiles, ſuſceperũt bellũ aduerſus Sipontinos & Beneuentanos, qui iam Chriſtiani erant. Epiſcopus Sipontinus rurſus indicto ieiunio triduano, iuſſit ſubditos ſuos ope͂ implorare S Michaelis, qui ſe cuſtode͂ ciuitatis illi⁹ eſſe dixerat. Et in ea nocte prius quam bellum ſuſciperetur, ſeque͂ti die apparuit ſanctus Michael epiſcopo, dice͂s oratione͂ ſubditorũ ſuorum eſſe exauditam, ſibiq; victoriam promiſſam ex hoſtibus. cõmiſit etiã illi vt facto mane, quarta hora diei cũ hoſtibus cõgrederetur. Hinc cõfirmati Chriſtiani & animati, aggreſsi ſunt hoſtes, vbi mõs Garganus plane cõcuſſus eſt, fulmina plurima apparuerũt, & caligo atra montis vertice͂ occupauit vnde exterriti Gentiles admodũ ſunt, quoniam

in eos plurimæ etiã ex mõte ſagitæ vergebãt. hinc aufuge rũt,quod Sipõtini vſque in Neapolim inſequuti ſunt,& ibi multi ex Neapolitanis ad fidẽ Chriſti ſunt cõuerſi, ex hac tã miraculoſa victoria,quæ facta eſt octaua Maij. vnde in vſque diem eo tempore magnũ feſtum ibi celebrant in honorem ſancti Michaelis. Sipontini porro & Beneuentani in montẽ progreſsi,inuenerunt ibi ſupra gradus verſus ſeptentrionẽ,veſtigia pedũ in lapidibus inſtar greſſuum hominis hinc præſentiam ſancti Michaelis cognouerũt,neq; tamẽ adhuc auſi ſunt ingredi in ſpecum ſacellũ vero ſuper veſtigia extruxerũt,& apodoniam vocarũt,ſicut adhuc clare cernitur.huic adiunxerunt aliud ſacellum amplius verſus ortũ ſolis in honore ſancti Petri principis apoſtolorũ. Epiſcopus delata re ad pontificẽ,qui tũc erat in monte.Secapti,qui modo dicitur mons Syluestri, miliaribus Italicis 40.diſtãs ab vrbe,huiuſmodi accepit reſpõſum,ſi modo deceat ab homine cõſecrari hoc templũ,cõuenire vt hoc fiat in die victoriæ.qꝺ ſi tñ aliter viſum fuerit ſancto cuſtodi illius ciuitatis,hoc ipſum ab eo piis precibus eſſe poſtulandũ vt reueletur. Atq; ſic rurſus triduanos per epiſcopũ indicto ieiunio,vltima nocte apparuit ei ſanctus Michael,& dixit,Opus nõ eſt vos conſecrare templum,quod ergo extruxi ego enim qui fabricaui,etiam conſecrari. Cras autẽ ingrediens tu diuina celebrato myſteria,& hoc tibi declarabo.Mane facto,epiſcopus cũ omni populo ingreſſus in antrũ,inuenit in eo exciſam amplitudinẽ magnã,& in eo altaria tria,fontẽ quoq; cũ ſtillãte è petra aqua dulciſsima,& vas vitreũ penſile ex catena argentea. quo aſcẽdentes iam homines in gradꝰ,bibũt inde,vbi plurimi ſæpe ſonati ſunt homines.Epiſcopus quod reliquũ erat adiunxit & fabricari iuſsit,miniſtros etiã inſtituit ad cultũ diuinum. nemo tñ ante lucẽ audet ingredi tẽplũ.Quibus omnibus auditis, papa diẽ illũ quo Sipontini & Beneuentani ingreſsi fuerant antrum,ſanctum inſtituit,& religioſe obſeruari præcepit in honorem ſancti Michaelis & angelorum omnium,

## DE SANCTIS ANGELIS.

D Icturus de angelis ſanctis dei.dilectiſsimi in Chriſto fratres, ſuperſedebo & intermitto vos multis defatigare ſubtilitatibus. Nam ſicut angeli in ſua

ſubſtãtia ſubtiles, nobiles, incorporei, inuiſibiles, planeque liberrimi ſunt motus. ita non poſſumus nos hæc omnia intellectus noſtri captu aſſequi, nec recte intelligere, tantum abeſt vt proprie queamus comprehendere. & ideo ſubtilitates iſtas argutas omnes, ad ſcholas relegatas volum⁹. vobis tãtum ea proponemus, quæ apertiora, magiſque manifeſtæ videbuntur eſſe intelligẽtiæ. Principio, nobilis & ſubtilis illa angelorũ ſubſtantia, à deo primũ ſtatim primoque die creata eſt, ſicut homo viciſſim in vltimo ſic vt deus, vtrãq; hanc rationalẽ creaturã deſtinctim condiderit. Et hinc doctores quatuor quædam ponũt, quæ eiuſdem ſunt ætatis ſiue diuturnitatis tẽporalis, quia ſimul creata, de quibus Al

4. coæua. bertus magnus edidit propriũ librũ inſcriptum de quatuor coæuis. ſunt autem angeli, cælum, materia & tempus tũc enim dies primus fuit. Vbi aũt Moyſes angelorum deſcripſerit creationẽ, ſcholis relinquamus. quoniam ſunt qui volunt eum huius rei plane non meminiſſe, eo quod rudibus

Augu. tantum ſcripſerit Iudæis, & ideo corporaliũ tantũ & viſibi

Gen. 1. lium creaturarum deſcripſerit creationem. Auguſtinus ponit angelos tunc creatos, quando dixit dominus, Fiat lux. ſi quidẽ angeli in ſua ſubſtantia nobiles ſunt & ſubtiles, planeq; lucidi, quippe radius & imago lucis æternæ. Alii putant creatos eſſe angelos, quãdo dixit Moyſes, In principio creauit deus cælum & terram. ſicque nomine cæli, cælũ intelligi empyreũ & immobile, in quo iã ſunt beati, & illud creatum eſſe vna cum angelis: per terram autẽ, accipi materiam rerum corporaliũ omniũ nam cælũ ſtellatum, ſol & luna, ſequentibus tandem diebus ex materia trãsfuſa ſunt. Et eo facit dictũ Auguſtini li 12. confeſſ. cap. 7. Tu eras, & aliud nihil. vnde feciſti celum & terrã, duo quædam, vnum prope te, alterum prope nihil. vnum, quo ſuperior tu eſſes: alterum, quo inferius nihil eſſet. inde ca. 9. explicat eſſe angelum materia proximũ deo in ſubſtãtia. Angelus eſt creatura vtique nobiliſſima, & ideo in eſſentiali perfectiõe deo ille proximus maximẽque conformis eſt ex omnib⁹ creaturis, etiam, ſupra hominem. ſi eius conſideremus ſubſtantiã corporalẽ, cuius gratia ille angelo inferior eſt iuxta illud

Gene. 1. Dauidis, Quid eſt homo quod memor es eius, aut filius hominis quoniam viſitas eum? Minuiſti eũ paulo minus ab angelis gloria & honore coronaſti eum, &c. Attamẽ licet an-

gelus in ſua natura perfectior eſt homine, poteſt adhuc homo per gratiã magis exaltari, & ſic humanitas Chriſti eleuata ſedet ad dexteram dei patris. ſic & de virgine matre cõcinit eccleſia, Exaltata es ſancta dei genitrix ſuper choros angelorum ad cœleſtia regna ſic Ioannes, Petrus & Laurẽtius ſine dubio per gratiam & gloriã ſupra multos angelos ſunt exaltati &c. Vt autẽ rem hanc aliquãdo finiã, dico angelũ eſſe creaturam incorporeã, intellectualem & immortalẽ, deo in creatione proximã, atq; adeo in ipſo cœlo creatum, nõ vt Adam, extra paradiſum. angel⁹ enim quũ ſit creatura pure intellectuali & ſpiritualis, pertinet in nobilẽ illum locũ cęli. ſed homo ex limo cõditus & craſſiſſimo elemento formatus, naturaliter ſibi non cœlũ, ſed locũ vẽdicat terrenũ, quũ aduerſetur hoc naturæ, vt quod graue eſt, perueniat in ſubtilem cœli locũ. & ideo in die nouiſſimo deus corpus terrulẽtum adhuc donis illuſtrabit & clarificabit vt ſit idoneũ cęlo dona ea ſunt, immortalitas, incorruptibilitas, agilitas, ſubtilitas, impaſſibilitas & c. vt Paulus docuit manifeſte.

2 Quũ angeli creati ſint primi, vt ait Sapiens, prior omnium creata eſt ſapiẽtia, ſcilicet angelica, iam proximũ eſt eorũ cõſiderare multitudinẽ Vbi quanuis nõ ſimus dicturi, an oẽs angeli ſint vnius ſpeciei, quod forſitan nõ eſt, etſi crediderit Bonauentura: fortaſſis etiã nõ oẽs differunt ſpecie, cõtra Thomam: ſed alij quidem eiuſdẽ ſunt ſpeciei, alij vero non hoc tamen certũ eſt, quod deus de theſauro omnipotẽtiæ ſuæ angelos in magna creauit numeroſitate. neq; hic locũ habet quod vulgo dicitur, Quod bonũ, idẽ & paucũ ſiue modicũ eſt. Hinc Bachonis male ratiocinat⁹ eſt per acceſſũ ad primum & pfectionem, paucos eſſe angelos. id adeo Daniel cõfirmat, dicens, Milia milium miniſtrabant ei, & decies centena milia aſſiſtebant ei. Vbi propheta numerum pro incerto certũ poſuit iuxta conſuetudinem ſcripturæ. nam communi hominu more numerum propoſuit omniũ maximum millenarium. Supernorum, inquit Gregorius, ciuium numerus infinitus & definitus exprimitur, vt qui deo eſt numerabilis, eſſe hominibus innumerabilis demõſtretur. ideo & Iob dicit, Nunquid eſt numerus militũ eius? de hac multitudine etiã Dauid ſic ait, Currus dei decẽ milib⁹ multiplex, milia lætantium dominus in eis in Sinai in ſancto, loquens de angelis in quibus habitat deus. Et vt maxime nullum ha

*Ec. l. 1.*

*Dan. 7.*

*Libr. 17. mo. ca. 7.*

*Iob. 25.*

*Pſal. 67.*

beremus ſcripturæ teſtimoniũ,poſſumus hoc ipſum ex ſufficiẽti colligere ratiõe,magnam eſſe angelorũ numeroſitatem,quia Sapiẽs dicit,In multitudine populi dignitas regis & in paucitate plebis ignominia principis.Quũ itaq; deus princeps ſit altiſſimus,atq; adeo rex regũ,quur non habeat familiam amplam,multũq; comitatum in auguſtiali illa aula cæleſti? Ad hæc cõſtat,plures angelos perſeueraſſe dño q; adhæſiſſe quam qui ceciderint.nam vt conſtans eſt doctorũ ſententia,adhuc totidem perſtiterunt quot ceciderunt, idq; ex Ioan.colligitur.qñ vidiſſe ſe ſcribit draconem magnũ rufum,habentẽ capita 7.& cornua decẽ,caudam quoque eius trahẽtem ſecũ tertiam partem ſtellarũ cæli.draco is,Lucifer eſt,ſtatim enim poſt hęc ait 5.Michaelẽ cũ eo decertaſſe,qui tertiam detraxit partem ſtellarũ,hoc eſt,angelorũ.Magnus autem vtiq; numerus eſt angelorũ.quum vnicus iſte dæmoniacus apud Lucã interrogatus à Chriſto de nomine,reſpondit ſe legionem dici, atqui ea plus quã ſex milia continet,& adhuc quot fuiſſe putas in mundo dæmones reliquos? Vbi hoc quoque obſeruandum venit,quod quãuis plures angeli ſeruati ſunt quã ceciderũt,cõtrariũ tñ fiet in hominibus,quorum plures damnabuntur quam qui ſeruentur:iuxta iſtum verbum domini,Multi ſunt vocati,pauci vero electi.Accedit huc ratio tertia, videmus enim quomodo ſuperiora illa entia corpora in immenſum creſcant ſuper magnitudinẽ eorum duæ corporalia etiã ſunt,ſed corruptibilia,quoniã multo ſunt nobiliora,ideo & maiora,quãto enim ſol tota terra maior eſt, imo minima ſtella firmamẽti quę videri queat,terram ſuperat magnitudine. cõſentaneum ergo eſt rationi,quod quemadmodũ corpora cæleſtia multis modis ſuperãt corpora elementorũ corruptibilia,ita angeli numeroſitate hoĩes excedũt & hæc inferiora imo & ſtellas cæli, animalia in terris,aues aeris & piſces aquarũ nam de hõibus dubium eſſe nemini debet,quũ ſingulis illis ſinguli ſint à deo angeli deputati.Id omne auctoritate Diony.roborari poteſt de cæleſt.hierar.ca.14.ſic dicentis,Spirituali diſcutione & magiſterio dignũ puto hoc, quãobrẽ ſcripturæ ſanctæ traditio de angelis loquẽs,milia miliũ eſſe dicat, & decies milies dena milia. ſupremos humanos numeros in ſeipſos inuoluẽs atque multiplicans per que hos cæleſtium ſubiectorum ordines nob is eſſe innu-

*Marginalia:* *Prou.*14. — *Apo.*12. — *Luca* 8. — *Mat.*20. *ca.*22. — *Dionyſ.*

merabiles apertis rationibus pãdẽs.ſunt enim profectò plurimæ cæleſtiũ militiæ ſpirituũ,quæ mortaliũ noſtrorũ numerorum infirmũ breuemq; modũ longe tranſcendant,atque ad ſola ſua eminentiſſima & cæleſti intelligentia atque notione ſcitæ ſint atq; definitæ. Veriſimile eſt, S. Dionyſiũ myſteriũ hoc ſanctũ didiciſſe à Paulo apoſtolo, qui in tertiũ vſq; raptus eſt cælũ. vnde fit vt plus fidei huic habeãt docto res,quã alijcuipiã. Supereſſet adhuc alia ratio de multitudine angelorũ,quę quia inititur diſtinctioni chororũ,eouſq; differenda eſt,dum de choris diſtinctis prius aliquid explicemus.

| | |
|---|---|
| 100000000 | 1000000 |
| 10000 | 1000 |
| 10000 | 10000 |

3 Non tantum numero magno creati ſunt angeli,ſed & multis donis illuſtrati,ſimul atq; ſapiẽtia & gratia dei exornati.id ita eſſe ſatis teſtatur ꝓpheta,de Lucifero ſic dicẽs Tu ſignaculum ſimilitudinis,plenus ſapientia & perfectus decore,in deliciis paradiſi dei fuiſti.omnis lapis precioſus operimentum tuum ſardius,topazius & iaſpis, chryſolithus & onyx & beryllus,ſapphirus & carbunculus & ſmaragdus, aurum opus decoris tui. & foramina tua in die qua conditus es,præparata ſunt.Tu Cherub extentus & protegens,& poſui te in monte ſancto dei in medio lapidũ ignitorũ,ambulaſti per[illegible] in viis tuis à die conditionis tuæ,donec inuẽta eſt iniqui[illegible] in te in multitudine negociatiõis tuę,repleta ſũt interiora tua iniquitate,& peccaſti,& eieci te de mõte ſancto dei [illegible] cęt. Quod quid ſibi vult propheta aliud,niſi per eiuſmodi lapides precioſos demonſtrarẽ immẽſa gratiæ dona,in quibus creatus eſt Lucifer? Quodque angeli omnes in gratia dei ſint creati,teſtatur Auguſtinus,contra Magiſtrum ſententiarũ,& ait,Deus creauit angelos cũ amore caſto quo illi adhærerent,ſimul eis condens naturã & largiens gratiam. Subſcribit & Damaſcenus libro 2. capite 3. Per verbum,inquiens,dei creati ſũt omnes angeli,& à Eze. 28. L[illegible] de[illegible] dei [illegible] 9.

ſancto ſpiritu per ſanctificationem perfecti ſunt pro ſuædi
*Oſeæ.3.* gnitatis & ordinis ratione, illuminationé & gratiam partici
pantes ſic Hieronimus ſuper illud Oſeæ, diligunt, vinacea
vuarum, ſicut dæmones qui lapſi de propria dignitate & ni
hil antiquæ gratiæ poſſidentes, aridi ſunt & veteri ſiccitate
marcentes. Multũ nobiles & admodũ puri caſtiq; fuerũt in
creatione ſua angeli, vnde plurimum eis gratiæ contulit do
minus. verum quod vberiorẽ, eam acceperunt, eo graui' pec
carunt per ingratitudinem, quando ꝑ inobedientiam dere
liquerunt dominum deum. impletumq; eſt in Lucifero atq;
*Hieron.* ſociis ſuis iſtud Hieronymi, Quanto ſtatus altior, tanto ca-
ſus peior. Nonnihil etiã accedit grauitati trãſgreſſioni eo
rũ, quod celeriter adeo peccauerũt, inſtabiles in gratia dei
*Ioan.8.* ſicut Chriſtus ipſe ait, quia homicida fuit ab initio, & in ve
*1.Ioan.3.* ritate non ſtetit. cui cõſonat illud Ioannis, ab initio diabo
lus peccat, nõ quod malus é deo cõditus ſit, ſed quia nõ per
ſtitit in bonitate in qua creauit eũ dominus. Ad hæc, nõ vo
luntas inde angelorũ exornata fuit, ſed & intellectualis eo-
rum vis & potentia, quã à deo habent cõereatam ſimilitudi
nem rerũ, vt iam multo acriter valeant intelligẽtia ad cogno
ſcẽda multa myſteria, quæ nos homines latent, omnẽ aeris
cognoſcunt diſpoſitionem, omnẽ ſtellarum influxũ, omnes
corporum poſſibilitates, omnẽ virtutem tum herbarum tũ
lapidum. ideoq; acrimoniam iſtam & ſubtilitatẽ adhuc ha
*C.4.per* bent, quanuis caliginoſam & obſcuram Nam ſic inquit Dio
*4.per di.* nyſius, Etiam neq; indulta illis angelica munera & immuta
*no.* ta dicimus, verum ſunt integra & luciđiſſima perſtant, licet
ipſi non videãt, occluſis ſcilicet viribus, quibus bona ſua in-
tueri poſſunt. 4 Sequitur ex ſuperiori declaratione,
quum angeli ſint ſubſtantia ſpiritualis & incorporea, ita vt
ratione ſuæ eſſentiæ locũ nullum nec appetant, neq; eo in
ſe opus habeant, attamen cũ finiti ſint in ſua ſubſtantia, ne
q; in omnib' locis eſſe queant, in loco aliquo ſunt ſuæ virtu
ti accõmodato, quanuis etiam in minori eſſe poſſint. eſt au
tẽ cælũ empyreum eorum tum beatitudini tũ clarificatio-
*Mat.25.* ni cõuenientius, quia illud beatorum eſt domiciliũ, ſicut di
cturus eſt domin' in die nouiſſimo, Venite benedicti patris
*Ioan.14* mei, percipite regnũ quod paratũ eſt vobis ab origine mun
di Et alibi, In domo patris mei manſiões multæ ſũt. domus
hæc, ipſum cælum empyreũ eſt. quia ſicuti damnatis locus

competit vnus & obſcurus damnationis æternæ,ita viciſſi decet beatos in loco ſereno & lucido eſſe,cuiuſmodi cælũ eſt empyreum,in quo lux perpetua lucebit.Etſi locus iſte nihil influet in angelos,quapropter proprie dici non poteſt, cælũ naturalem eſſe angeli locũ ,quia locus eſt conſeruati⁹ locati,tamen cõpetenter & cõmode hoc ita dici ſolet. Sequitur rurſus inde,quod cũ angelus naturaliter loquendo, in loco ſit finito,ita vt nõ poſſit hic& alibi eſſe,neceſſariũ eſt,vt ſi quid ei agendũ incumbat eũ à deo emitti,ſicut & à loco in locũ moueri.verũ quidẽ eſt quod ille tanquã ſpirit⁹ virtute agilitatis celeriter ſe mouere poteſt,& quidẽ homĩne velocius,neq; ſeipſum tantũ,ſed & aliquorũ tamẽ penes eũ facultas eſt atq; poteſtas,ſicut angelus Habacuc capillis adreptum,in aere perduxit vſq; ad Danielẽ in lacũ leonũ,ſicut angelus multa hominũ milia occidit Sẽnacherib. ideo q; tres virtutes habent angeli.primam,per quã habẽt intellectũ,per ſecundã habent voluntatẽ,& ea ſufficiens nõ eſt, quia ſiue bonus ſiue malus ſit angelus,ibi tñ vbi vult,nõ ſẽper eſt.neceſſaria ergo adhuc eſt virtus motiua,per quam illi & ſe & alia à ſe mouere poſſint.eaq; multũ vehemẽs eſt & magna,ſi cõferatur ad hominẽ quẽ multis modis excedit dicente Iob,Nõ eſt poteſtas ſuper terram quæ cõparetur ei. & tamen poteſtas illa finita eſt poſſet enim tantũ ſibi ſumere mouendum angelus vt nõ ſufficeret ſolus,ſicut cõmuniter boni & mali angeli ſeſe mutuo iuuant.Nõ ergo admirãdũ,quod diabolus & miniſtri eius tantũ poſſunt,atq; tam multa præſtant ſtupẽda,atq;(vt Paulus ait)miracula faciũt mendaciorum.nam quum tantum valeant acrimonia intellect⁹,facile multa poſſunt ſcire ſecreta,furta,conſilia, qdq; in diuerſis locis eueniat,ſciẽtiã callent naturaliũ operationũ omniũ,vnde actiuis & paſſiuis poſſunt cõnectere pro ſua cõditione ſingula Hinc ſit quod tẽpeſtates.grandines, fulmina & diluuia excitare queũt,animalib⁹ nocere,homines offendere,afferre vina,homines huc illuc tranſportare,oſtẽdere quæ magna locorũ intercapedine fiant,ſenſus fallere & vincire nequid videatur,aut certe in aliena figura.Quid multa?tanta eſt diaboli poteſtas,quãta alterius angeli creati.ita vt ſi ei à deo permittatur,neq; p bonos angelos impediatur,vniuerſum facile deciperet mundum,aut pœna miſeranda bonos afficeret & excruciaret. 3 Adhuc ſequitur

*Dan.14.*
*2.Pa.12.*
*Iob.41.*
*2.Theſ.2*

prælių̃ illud,quod S.Michael in cælo & alias habuit aduerſus Luciferũ atq; angelos eius,nõ tantũ fuiſſe phãtaſticum aliquid in cogitatione,ſed externũ quoddã. qñ Michael virtute ſua motricevna cũ aliis angelis,Luciferũ vi & violẽtia è cælo deturbauit ipſũ magnifeſta verba cõtextus noſtri arguũt,quũ dicitur,Factũ eſt prælių̃ magnũ in cælo, Michael & angeli eius præliabantur cũ dracone,& draco pugnabat & angeli ei⁹,& non valuerunt,(Ecce erãt inferiores in potentia motiua ſeu exequutiua bonis angelis) neq; locus inuẽtus eſt eorũ amplius in cælo. & proiectus eſt draco ille magn⁹,ſerpens antiquus,qui vocatur diabolus & ſathanas, qui ſeducit vniuerſum orbẽ. & proiectus eſt in terrã,& angeli ei⁹ cũ illo miſſi ſunt. (nõ curam⁹ quod alij plus myſtice trahũt ad prælių̃ apoſtolorũ cõtra idololatriã nos proſequimur ſenſum literalẽ.) Ita ſẽp intelligendũ eſt,quãdo angeli aliquid opere cõſummarũt. vt ſupra dixim⁹,quomodo angelus centũ & octoginta quinq; hominũ Aſſyriorum milia

4.Re.19

Exod.12.

occiderit, & quando interfecit primogenita Ægypti,adeo vt nõ relinqueretur domus,in quã nõ iaceret mortuus,à domo regis vſq; ad caſam paſtoritiam. Atq; hæc torũ virt⁹ & poteſtas ſemper durat,nobis etiã magno eſt ſolatio, quod diabolum impediunt,ne tantum nos tentet quantũ cupit. Diligẽter itaq; ſanctos angelos inuocare debemus atq; orare,vt à deo gratiam nobis impetrent & gloriam, Amen.

## HOMILIA QVARTA IN FERIIS S. Michaelis archangeli.

*Angeli eorum in cælis ſemper vident faciem patris mei qui in cælis eſt.* MATTH. XVIII.

A Ngelicam naturam idem qui creauit deus optimus maximus,multis magniſq; muneribus exornauit. & eos qui in gratia perſtiterũt angelos æterna beatitudine confirmauit,ita vt amplius peccare & labi non poſſint. Quãuis enim ſint mutabiles naturã,nõ tamẽ ſinit eos mutari contemplatio diuina per gratiam cõfirmatiõis,quã etiam ſãcti alii habebũt in æterna felicitate,ſic,vt peccare amplius nequeant: iuxta illud Auguſtini, Cuicunque creaturæ rationali præſtatur vt peccare non poſſit,nõ tamẽ eſt

Iſidorus.

Auguſt.

hoc naturæ propriæ,ſed dei gratiæ,Ea quoq; gratia gloriæ ſanctis angelis data eſt ſecundũ meritum eorũ,non quo iam nos adiuuant in miniſterio ſuo & cuſtodia noſtri, ſed quia fortiter reſtiterũt tentationi diaboli & malorũ angelorum ſuorum, qui nitebantur ipſos quoque in ruinam adducere: quoniam hoc eſt caſus in angelis,quod mors in hominibus. Et ſicut homini deus inſtituit tẽpus in hac vita,quo operetur bonũ vel malum vſq; in mortem,in qua qualis quiſque inuentus fuerit, talis & diiudicabitur, teſte Sapiente, quum ait, Si ceciderit lignum ad auſtrum aut ad aquilonẽ,in quocunque loco ceciderit,ibi erit. ideoq; dominus mortem noctem appellauit,inquiẽs,Me oportet operari opera eius qui miſit me,donec dies eſt.venit nox,quando nemo poteſt operari.nox ea,mors ipſa eſt.Vide alibi lati᷒.Sicut ergo homo poſt mortem nec bonũ quid facere,neque mœreri amplius poteſt,neq; pœnitentiã agere de peccatis:ita & angeli tempus habuerunt ſibi præfinitum,in quo boni gloriam meruerunt æternam,dum deum præ omnibus dilexerũt ex mente ſua tota & cũctis viribus,Lucifero quoq; & ſuggeſtioni eius reſtiterunt, quodque ipſis multum aduerſabatur,reliquorũ angelorum peccatum vicerunt:hinc vitam ſibi meruerunt æternam(contra Magiſtrum,qui vult eos ab æuo fuiſſe beatos,& præmium præceſsiſſe meritũ.in quo à theologis merito nõ tenetur.) Et hoc eſt quod Auguſti.dicit li.de correp. & gratia.Angeli ſancti qui cadentibus aliis ſteterũt,illique vitæ mercedem recipere meruerunt. Quũ autem tempus à deo preſcriptũ iam eſſet terminatũ,(non curo nec morulas, nec moras, nec inſtantia imaginaria, quia fuit vna duratio limitata & determinata ) ibi ſimul mors eorũ fuit ,reſurrectio & dies nouiſsimus. Angeli qui ad deum conuerſi ſunt per liberũ arbitriũ ſuum,cũ conſtãti gratia dei ſaluati ſunt. Auerſi aũt ab illo,ſimul etiã cælo detruſi,in æternam præcipitati ſunt damnationẽ. Quæras hic,Quum angeli in naturalibus donis & proprietatib᷒ æquales nõ fuerit,ſed alius alio nobilior, quomodo tandẽ gratiã gloriæ acceperint ſecundum ſuũ naturale meritum & dignitatẽ. Conſtat enim quod homo in naturali nobilitate infirmo angelo multo eſt inferior,& tñ homines ſingulis angelorũ choris inſeruntur, imo Maria etiã ſuper omnes eleuata eſt,difficilis hæc ſane eſt queſtio,eamq; priuſq̃ diſcutiamus, oportet antea diffe-

*Damaſ.* *Eccle.* 11. *Ioan.* 9. *Auguſt.*

rentem ponere angelorum diſtinctionē & ſeparationē à ſe inuicem, vt ſic melioi ordine progrediamur. 2 Duobus igitur modis angeli inter ſe diſcernuntur. altero, quando in tres hierarchias: altero, dum in nouem choros redigūtur & diſtribuūtur. Quid quod in eodem etiā choro angeli ſunt in æquales, ſicut iu vno ſenatu cōſiliarii, & ſenatores ordinati ſunt, vt alius alio ſuperior exiſtat? nos prīcipio de hierarchiis diſſeremus, quam rē vt funditus intelligas, (nam & docti hic multū impingūt, lege aliquos vigeſi s, & vacuus adhuc atque ieiunus abibis. hierarchiā appellare ſolemus vniuerſam aliquam angelorū congregationē, qu bus facultas & poteſtas ſpecialis data eſt cæteros quadā tenus gubernandi. vox enim illa eſt ex Græco cōpoſita (hieros & arche) ſacrū ſonat principatū. Hoc vt accipiant etiam ſimpliciores, ſimilitudine melius explicabimus. Imperator quoque triplices habet optimates alios, quibus in intimis vtitur conſiliis ſuper rebus ſe ſuumque imperium concernentibus. Habet & alios qui etiam ſuum quoddam peculiare habētes conſiliū, ad illud intimum & arcanū non pertinent, atque ex reliqua tamen prouincia admittunt & audiūt omnes præfectos, vicarios, locum vicemq; gerentes, & alios qui ſingulis officiis præſunt, eis committūt omnia quæ facere operæpreciū eſt. Adhuc alii ſuperſunt officiales, qui in aula non viuunt ſemper, & tamen veniunt ad eam, ruſus alio ſe conferunt. ipſi quoq; aulici & miniſtri ſunt Imperatoris. nā quod primi illi conſulunt, & alii ex ſecundo conſilio committunt vt fiat, hoc iſti exequuntur per vniuerſam prouinciam. Ita hic omnis hierarchia poteſtati & adminiſtrationi innititur, ſed cū diſcrimine alii enim ſemper adherēt deo, ſicut intimi conſiliarii coniuncti ſunt imperatori. alii cōmittunt fieri nonnulla de creaturis, infima autē hierarchia exequitur id omne, emiſſa in diuerſa loca. Et tamē hoc totū quicquid eſt, ad poteſtatē & adminiſtrationē pertinet. Vidit hoc diſcrimen

*Dan. 7.* Daniel edoctus à Gabriele, quum ait, Milia miliū miniſtrabant ei. Ecce quomodo diſcernit ille inter angelos adminiſtratorios, qui exteris ſenatorib' ſimiles eſſent & aſsiſtētes, tanquam intimos & cōiunctiſsimos. Gabriel igitur volens

3 oſtendere ſe ex intimis angelis vnū eſſe, dixit ad Zachariā,

*Luc. 1.* Ego ſum Gabriel qui aſto ante deum. Id omne manifeſtius fiet inde, quum ipſos angelorū choros explicabimus. Quę

libet enim hierarchia choros tres habet, qui ſi cõiungãtur, nouem ſunt: ſtatim aũt hic obiiceres, decem eſſe angelorũ choros. quoniã dixerit dominus in euãgelio de decimo denario amiſſo, ruſusq; inuento à muliere, ideoque decẽ videri angelorũ choros Ad hæc, numer⁹ ille beatitudinis abſolutus, eſt perfectio numerorũ, quam eſſe conuenit in aula fœlicitatis æternæ. Sed ad hoc reſpõdetur, verum quidem eſſe quod decem ſint chori beatorũ, quod etiam decem denariis ſignificatum eſſe cõſtat. atqui nouem tantũ ſunt chori angelorum. quãuis enim Maria exaltata eſt ſuper omnes choros angelorum, vt canit eccleſia, tamen iuxta illud Ariſtotelis, Vna hirundo non facit ver, neq; dies vna calida æſtatẽ. Affine huic eſt quod veteres dixerunt, Vnus homo nullus homo, Homo vnicus choream non facit Verum alij homines cõmuniter choris angelorũ annumerantur. Et vltra hæc omnia eſt adhuc infimus beatorũ chorus, in quo paruuli tantum ſunt, qui ſtatim à circũciſione ſiue baptiſmo demortui ſunt. illud etiam qui fatui & moriones hic fuerunt, perueniunt. ratio eſt, quia nullus angelus ex cauſa ſuperius aſsignata eſt, qui non proprio opere ſuo & charitatis merito, gratia dei aſsiſtente, meruerit vitam æternam. paruuli autem mortui, meritum propriũ non habent, quia non peruenerunt adhuc ad vſum rationis. (niſi pauuuli ſint peculiari gratia dei priuilegiati, vt ſunt innocẽtes illi pueri ſiue martyres.) Ideoq; infra omnes angelos ſingularem chorum habebuut, forſitan etiam illi qui ſero à peccatis conuerſi, non admodum in dilectione dei feruent, cum paruulis iſtis manebunt, vt æqualiter ſe res habeat in beatitudine angelorũ & hominum. Atque ſic numerus conficitur denarius perfectus ille, (non loquitur arithmetice, quia ſic ſex eſſet numerus perfectus, non decem, quia deficit.) qui multũ laudis habet in ſacris literis. Chorus hic infimus, plane perditus erat per peccatũ Adæ. Et reliqui chori ruinas magnas habebant ex ruina angelorũ, quib⁹ impoſiti ſunt in eorũ locum homines beati, dicente Dauid de Chriſto, Impleuit ruinas. Sic Gloſſa quædam habet ſuper Lucã, Nouem ordinibus angelorum additus eſt homo decimus, qui fuit perditus, & inuentus eſt per Chriſtum ad cõplendũ numerum angelorum, ſicut & Anſelmus teſtatur in lib. de lapſu diaboli.

*Luc.15.* *Pſal.109*

3 Etſi dicendum hic nobis eſſet nonnihil de diuerſa an-

gelorũ per choros diſtinctione, attamẽ quod differtur, non aufertur. nec amittitur, quod bene ſeruatur, vt rectè dixerũt maiores noſtri. ideo antequã eoveniam, alia nobis hic deducẽda eſt quæſtio, quæ ex prioribus iam dictis promanat. diximus enĩ homines quoſdã in ſingulos angelorũ ordines eſſe recipiendos iuxta merita ipſa, ibi quæras, quomodo homines impleturi eſſent ruinas angelorũ, & quod tandẽ eorũ futuri eſſent. Reſpõdeo quod equidem in cęlo non fui, neq; iſtud ſatis ſcio. hoc tamen video quod ait Gregorius, ſuperna illa ciuitas ex angelis & hominibus conſtat, ad quã tamẽ credimus humanum genus aſcendere, quantos illic cõtigit electos angelos remanſiſſe: ſicut ſcriptum eſt, Statuit terminos gentium iuxta numerũ angelorum. Comperio & aliã ſententiam, tot eſſe ſaluandos, quod angeli ceciderunt. Iam vero tertia pars angelorũ corruit, ſicuti diximus ex Apoc. 12 & Chriſtus ruinas angelorum impleuit hominibus. ſequitur ergo, tot homines peruenturos ad choros angelorum, quot ex angelis fuerant lapſi. Poteſt idem ex Auguſtino colligi, quum ait in Enchiridio, ſuperna Hieruſalem mater noſtra, nulla ciuium ſuorũ numeroſitate fraudabitur, aut vberiori forſitan copia regnabit. Hoc vltimum ideo fortaſsis addit Auguſt. mea quidem ſententia, quia (vt ſupra dictum eſt) in locum angelorum qui lapſi ſunt, peruenient homines, ſicuti putant Ioannem impleuiſſe locum Luciferi, deinde decimũ chorũ diximus ex ſolis eſſe hominibus conſtituendum. ſequitur, tot homines peruenturos in cælum, quot inde expulſi ſunt angeli, & vltra hoc innocentes adhuc & fatui homines imperfecti. Hinc intelligi facile poteſt, vnde ortum ſit vetus illud inter hominẽ & diabolum odiũ, de quo Sapiens, ait. Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarũ. imitãtur autem illum, qui ſunt ex parte illius. Rationem hãc paucis comprehẽdit Bernardus, tractans locum Ionæ, Propter me tempeſtas hæc venit: quum ait, Diabolus vidit & inuidit & tentauit. vidit cognitionem eorũ ſubtilẽ adeo & ſublimem à deo creatam, quique locò ſuò exaltari deberet homo in cælo, imo & ſuper locum ſuum extolli, ita vt etiam deus fieret homo. Poſtquam ergo à S. Michaele è cælo expulſus eſt, vidit hominem in paradiſo, cogitauit apud ſe illud quod antea in cælo vidit & cognouit (Fuit hæc viſio nõ facialis & beatifica. ſed ſpecularis) hinc cœpit homini inuidere, cogitan-

*Grego.* *Auguſt.* *Sap. 1.* *Ionæ. 1.*

do quomodo impediret illud ne homo perueniret in cælũ, conatus eſt igitur illum adducere ad lapſum,ſicuti & conti git.ideo per ſerpentẽ eũ tentauit,atque per ipſum loquutus Euã decepit. 4 Sequitur ex omnibus illis,quod angeli in cælis admodum gaudent ex hominũ fœlicitate,non eo tã tum quod conciues ipſorum fiunt,& ciuitas eorum hinc po puloſior redditur,ſed etiam ob id quod eorũ ruinę in hie rachiis hoc modo implentur,ſicuti viciſſim gaudent dæmo nes ex hominũ damnatione,iuxta illud Sapientis, Deſide riũ ſi compleatur,delectat animã.ideoq; cum aliquid ma li fit quod cupiũt demones,multum inde gaudij cõcipiunt, vt ait Augu.lib,4.de ciuitate dei. Diaboli docent mala & gaudent turpibus ſicut in vita patrum ſæpenumero legi tur,gauiſos eſſę dæmones ex peccato,cuius ipſi fuerant au ctores. Viciſſim ſi qñ eis anima eripitur & beata efficitur, admodum dolent,iuxta illud Dauidis,Superbia eorum qui te oderũt,aſcendit ſemper quanuis omne iſtud gaudiũ va num eſt quod dæmones concipiũt,impurũ etiã,multa cum triſtitia & pœna coniũctũ,nam quo plures animas ſeducũt eo grauior ipſorũ pœna efficitur, quæ ſemper acreſcit vſq; in nouiſſimũ diem. Quæras aũt, an etiã bonus angelus do leat ex damnatione hominis cuius curam egerat. Solutio huius hinc pendet,vt ſciamus differentiam angelorũ ſecũ dũ choros,& qui ex eis humanæ deputentũr cuſtodiæ.hoc vero proxima homilia expediemus.hæc iam ſufficiant.

*Prou.15.*

*Augu.*

*Pſal.73.*

## HOMILIA V.

*Angeli eorum in cælis ſemper vident faciem patris mei qui in cælis eſt. Matth. XVIII.*

*Heb.1.*

PAulus de angelis loquens,ſic ait, Nonne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus,in miniſteriũ miſſi propter eos qui hæreditatem capient ſalutis?nõ tñ omnes iuxta ſunt nobis vtiles in miniſtrãdo, quoniã(vt ſupra dictũ eſt)quidam ex illis ſemper cum deo manẽt vi tam viuentes plane contemplatiuam:alij vere actiuam,qui adminiſtrationem dei in mundo exequũtur. Quomodo au tem id quoque cũ diſcrimine fiat,iam porro dicturi ſumus. Principio itaque ſicuti tres ſunt hierarchiæ angelorum,ita eorundem chori diſtincti nouem, quorum tres ſemper hie rarchiam vnam conficiunt. Sic Dionyſius inquit, Omnes

gelorũ per choros diſtinctione,attamẽ quod differtur, non aufertur.nec amittitur,quod bene ſeruatur,vt rectè dixerũt maiores noſtri.ideo antequã eoveniam⁹,alia nobis hic deducẽda eſt quæſtio, quæ ex prioribus iam dictis promanat. diximus enĩ homines quoſdã in ſingulos angelorũ ordines eſſe recipiendos iuxta merita ipſa,ibi quæras,quomodo homines impleturi eſſent ruinas angelorũ,& quod tandẽ eorũ futuri eſſent. Reſpõdeo quod equidem in cęlo non fui,neq; iſtud ſatis ſcio.hoc tamen video quod ait Gregorius,ſuperna illa ciuitas ex angelis & hominibus conſtat,ad quã tamẽ credimus humanum genus aſcendere,quantos illic cõtigit electos angelos remanſiſſe:ſicut ſcriptum eſt, Statuit terminos gentium iuxta numerũ angelorum. Comperio & aliã ſententiam,tot eſſe ſaluandos,quod angeli ceciderunt. Iam vero tertia pars angelorũ corruit,ſicuti diximus ex Apoc.12 & Chriſtus ruinas angelorum impleuit hominibus.ſequitur ergo,tot homines peruenturos ad choros angelorum,quot ex angelis fuerant lapſi. Poteſt idem ex Auguſtino colligi, quum ait in Enchiridio, ſuperna Hieruſalem mater noſtra, nulla ciuium ſuorũ numeroſitate fraudabitur, aut vberiori forſitan copia regnabit. Hoc vltimum ideo fortaſsis addit Auguſt.mea quidem ſententia,quia(vt ſupra dictum eſt) in locum angelorum qui lapſi ſunt,peruenient homines,ſicuti putant Ioannem impleuiſſe locum Luciferi,deinde decimũ chorũ diximus ex ſolis eſſe hominibus conſtituendum. ſequitur,tot homines peruenturos in cælum,quot inde expulſi ſunt angeli,& vltra hoc innocentes adhuc & fatui homines imperfecti.Hinc intelligi facile poteſt, vnde ortum ſit vetus illud inter hominẽ & diabolum odiũ,de quo Sapiens, ait,Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarũ.imitãtur autem illum,qui ſunt ex parte illius. Rationem hãc paucis comprehẽdit Bernardus,tractans locum Ionæ, Propter me tempeſtas hæc venit:quum ait,Diabolus vidit & inuidit & tentauit.vidit cognitionem eorũ ſubtilẽ adeo & ſublimen à deo creatam,quique loco ſuo exaltari deberet homo in cælo,imo & ſuper locum ſuum extolli,ita vt etiam deus fieret homo. Poſtquam ergo à S.Michaele è cælo expulſus eſt,vidit hominem in paradiſo,cogitauit apud ſe illud quod antea in cælo vidit & cognouit (Fuit hæc viſio nõ facialis & beatifica.ſed ſpecularis) hinc cœpit homini inuidere,cogitan-

*Grego.* *Auguſt.* *Sap.1.* *Ionæ.1.*

do quomodo impediret illud ne homo perueniret in cælū, conatus eſt igitur illum adducere ad lapſum,ſicuti & conti git.ideo per ſerpentē eū tentauit,atque per ipſum loquutus Euā decepit. 4 Sequitur ex omnibus illis,quod angeli in cælis admodum gaudent ex hominū fœlicitate,non eo tā tum quod conciues ipſorum fiunt,& ciuitas eorum hinc po puloſior redditur,ſed etiam ob id quod eorū ruinę in hie- rachiis hoc modo implentur,ſicuti viciſſim gaudent dæmo nes ex hominū damnatione,iuxta illud Sapientis, Deſide- riū ſi compleatur,delectat animā,ideoq; cum aliquid ma- li fit quod cupiūt demones,multum inde gaudij cōcipiunt, vt ait Augu.lib,4.de ciuitate dei. Diaboli docent mala & gaudent turpibus ſicut in vita patrum ſæpenumero legi- tur,gauiſos eſſe dæmones ex peccato,cuius ipſi fuerant au ctores. Viciſſim ſi qn̄ eis anima eripitur & beata efficitur, admodum dolent,iuxta illud Dauidis,Superbia eorum qui te oderūt,aſcendit ſemper quanuis omne iſtud gaudiū va- num eſt quod dæmones concipiūt,impurū etiā,multa cum triſtitia & pœna coniūctū.nam quo plures animas ſeducūt eo grauior ipſorū pœna efficitur, quæ ſemper acreſcit vſq; in nouiſſimū diem. Quæras aūt, an etiā bonus angelus do- leat ex damnatione hominis cuius curam egerat. Solutio huius hinc pendet,vt ſciamus differentiam angelorū ſecū- dū choros,& qui ex eis humanæ deputentur cuſtodiæ.hoc vero proxima homilia expediemus.hæc iam ſufficiant.

Prou. 13.

Augu.

Pſal. 73.

## HOMILIA V.

*Angeli eorum in cælis ſemper vident faciem patris mei qui in cælis eſt. Matth. XVIII.*

Heb. 1.

PAulus de angelis loquens,ſic ait, Nonne omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus,in miniſteriū miſſi propter eos qui hæreditatem capient ſalutis?nō tñ omnes iuxta ſunt nobis vtiles in miniſtrādo, quoniā(vt ſupra dictū eſt)quidam ex illis ſemper cum deo manēt vi- tam viuentes plane contemplatiuam:alij vere actiuam,qui adminiſtrationem dei in mundo exequūtur. Quomodo au- tem id quoque cū diſcrimine fiat,iam porro dicturi ſumus. Principio itaque ſicuti tres ſunt hierarchiæ angelorum,ita eorundem chori diſtincti nouem, quorum tres ſemper hie rarchiam vnam conficiunt. Sic Dionyſius inquit, Omnes

*C. 6. cæleſt hierarch.* ſimul cæleſtes immortaléſque ſubſtātias in nouem ordines diuinus ſermo diſtinxit, propriíſque ac ſignificātibus vocabulis appellauit. Quæres, quomodo illi nouē chori diſcernantur. Gregor. ſane in hac eſt ſententia, vt putet angelos vnius eſſe chori, qui cōueniūt in vno aliquo dono ſiue dignitate eminētiori ſibi à deo collata, vt tādē finalis angelorū diſcretio pficiatur in aliquo diuinæ gratiæ dono. Eſtq; hæc doctorū ſententia, quod ſicut in donis diſtincti ſunt angelorū chori, ita & in loco. Magna enim hæc eſſet cōfuſio, ſi oēs permixti eſſent, cū ſummis infimi, & viciſsim. Hinc contēplantur doctores cælum empyreū eſſe inſtar montis inque ſummo apice ſit Maria, quam vndique chori ambiāt angelorum deorſum verſus in monte ſecūdum ſingulos ordines, atque iis indo cōiūcti ſint ſancti pro ſuo quiſque merito, ſicuti latius dicemus, volente & auxiliante deo, in die omnium ſanctorum. vide Bernardinum interea.

| | | |
|---|---|---|
| 1 | Seraphim | Prima & ſuprema hierarchia. |
| 2 | Cherubim | |
| 3 | Throni | |
| 4 | Dominatiões | Secunda & media. |
| 5 | Virtutes | |
| 6 | Poteſtates | |
| 7 | Principatus | Tertia & poſtrema hierarchia. |
| 8 | Archangeli | |
| 9 | Angeli | |

Non prodeſt populo recenſere, Gregoriū diuerſa locaſſe & permutaſſe quintū & ſeptimū quia omnes ſancti, dēpto Bernardo, malūt ſequi in hoc Dionyſiū, vt qui illa hauſerit ex traditiōe apoſtolica, potiſſimū ſancti Pauli, q̄ ipſe fuit vnus de præcipui, de quibus dixit Paulus, Sapiētiā loquimur inter perfectos 1. Cor. 2. 2 Quādo igitur iam cōſtat, quomodo diſcernantur inter te angelorū chori ſecūdū donatiōes dei, adhuc Paulo diutius huic rei immorādum eſt. Supremus chorus eſt Seraphim, qui donū ardētis habet chatitas, ſicut em̄ illa virtus eſt ſuprema, ita & ſummus angelorū ordo virtutem hanc habet eminentiſſime. nā שׂרף idē eſt quod comburere ſiue ſuccēdere, eo quod tātopere fer-

ueant incharitate. Hinc Seraphim dicũtur. meminit huius ordinis Eſaias, dicẽs, Vidi dominum ſedentem ſuper ſoliũ excelſum & eleuatũ, & plena erat dom⁹ à maieſtate eius, & ea quæ ſub ipſo erant, replebant templũ Seraphim ſtabant ſuper illud, ſex alæ vni, & ſex alæ alteri. Nõ tamen hoc ita intelligẽdũ eſt, quaſi chorus iſte ſic donum habeat charitatis, vt nõ idẽ habeant etiam alij. Sciendum enim omnes eos gratiã habere charitatis, quanuis nõ æqualiter: quia qui in choro ſunt ſublimiori, illã perfectius habent & ideo ex ardẽtiori charitate ab aliis ſeiungitur hic chorus, vnde & nomẽ accepit. Secundus ordo cherubim eſt, qui dono ſapientiæ cæteris illuſtrior habetur. Cherub porro multa ſignificat miliare, aratrũ, pugnatorem, magiſtrũ, omnem formam ſeu figurã rei, ſed proprie ad propoſitum (ſecundũ Hieronymũ) ſignificat multitudinẽ ſcientiæ & cognitionis Kimhi dicit quod ſignificet alatas formas, quales apud nos angeli pingũtur propter celeritatẽ motus. Multa de his in ſcriptura leguntur, vt quia Cherubim ſtatuit deus ad oſtiũ paradiſi. Dauid etiã ſic clamat ad dominũ, Qui ſedes ſuper Cherubim manifeſtare corã Ephraim, Bediamin & Manaſſe excita potẽtiã tuã & veni. Meminit & Ezechiel, dicens, Cherubim ſtabãt à dexteris dñs quum ingrederetur vir, & nubes impleuit atrium interius, & eleuata eſt gloria dñi deſuper Cherubim, Atque hic ſecundus eſt angelorũ chorus, quia charitatẽ ꝓxime ſequitur ſapiẽtia & rerũ diuinarũ cognitio, donũ ſupremũ. Hi quoque angeli in claritate cognitionis oẽs ſe ſequentes angelos ſuperant. Sic Dionyſius ait, Sãctorũ Cherubim appellatione, illorũ eximia ſcientia deiq; ſpeculatio ſummaq; & exhuberãtis lucis capacitas atq; cõtẽplatio (qua diuinã ſpeciem nõ per traduces vllos, ſed primaria vi ſua intuentur) gratiæ quoq; copioſa tradito & cõmunicatio, qua indultã ſibi ſapiẽtiam in ſequentia & inferiora trãsfundunt, deſignatur. Tertio loco thronos numeramus, qui etiã ardẽt in charitate, ſicut Seraphim: intellgẽtes quoq; ſunt diuinæ ſapiẽtiæ, ſicut Cherubim, ſed multo eis inferiores, quũ in iis plurimis modis ab ipſis ſuperãtur. Verum quia (vt Gregorius ait) ſupremus angelorũ chorus proximũ ſub ſe vincit in omnibus donis, quorũ etiã alia aliis ſunt maiora: attñ à digniori denominatur chorus ipſe vniuerſus: ideoq; Seraphim & Cherubim illis ĩ tertio cho-

*Eſa.6.* *Gene.3.* *Ezec.10.* *c.8.celeſt. hierar.* *Gregor.*

ro præoccupauerũt iam donũ, & ipſis aliud nomẽ inditũ eſt,ita vt throni dicantur. Thronus porro ſedes magnifica & regia eſt,vbi rex in ſua reſidet maieſtate, ſic poſt charitatis & ſapiẽtiæ donũ.virtus quietis & paucis ſequitur eã q̃ habent,angeli throni dicuntur,qm̃ in ipſis deus ſuauiter cõ
Bernar. quieſcit in pace:& huiuſmodi ſufficentia mentis ſequitur ex præuia dilectione & ſapientia diuina. auctore Bernardo.nosq; homines diſcamus hinc à Seraphim diligere deũ & à Cherubim deũ & diuina cognoſcere,à throno quietam habere & paccatã animi trãquilitatẽ. Doctores,quũ de beatitudine loquũtur,cõſtituunt eam in tribus,in fruitione,viſione & tẽtione.alij ponũt delectationẽ.vide diſt.1.primi, & 49.quarti. Ex hac fruititiõe diuinæ præſentiæ p ſummæ charitatẽ ex aſpectu & viſione eſſentiæ eius.& poſſeſsiõe ſiue tẽtione illius ſecura,neceſſe eſt delectationẽ hinc oriri, & exultationẽ ineffabilẽ ( an autẽ tẽtio ſit diſtinctus actus ab aliis,remittimus ad ſcholas:nã cõmuniter ſolet dici,charitatis ſuccedit fruitio,fidei viſio,& ſpei tẽtio. extende,vt lubet,quia eſt elegãs materia.) Sicut ergo tria hæc quæ in beatitudine præcipua ſunt, ita ſummi tres chori angelorũ diſcernũtur,& in ſuprema hierarchia reponũtur.nulla em̃ ſublimior dignitas puræ creaturæ obuenire poteſt, niſi vt hæc tria cõſequatur.imo & ipſa glorioſa humanitas Chriſti, quãuis verbo æterno vnita ſit ĩ vnitate perſonæ nõ tñ erit cõtenta niſi hęc tria haberet. Et horũ ordinũ meminit Pau
Coloſ.1. lus,dicẽs de Chriſto,quia eſt imago dei inuiſibilis,primogenitus omnis creaturæ, qm̃ in ipſo cõdita ſunt vniuerſa in cælis & ĩ terra,viſibilia & inuiſibilia,ſiue throni,ſiue dominatiões,ſiue principat⁹,ſiue poteſtates. Ecce 4.ordines hic Paulus cõmemorat,vnũ ex ſuprema hierarchia,vnũ ex infima,& duos ex media,volẽs per hoc docere,vnionẽ illã cõnexionem,quã inter ſe habent chori angelorũ & hierarchiæ,nõ eo tantũ,quod in vnũ finẽ tendũt oẽs ad caput ſummũ Chriſtũ,ſed etiã ideo.quia ſemper hierarchia ſuprema cõmiſſionem dat iis,qui inferiores ſibi ſunt in choro ꝓximo.Quod enim ſupremi citra mediũ vident & addiſcũt in eſſentia dei,idẽ chorus throni reuelat,medię hierarchię:qꝫ in quo illuſtratur a ſuperiori.idẽ demãdat iubetq; exterius trãſigi & cõfici hic ĩ terra officio,ſeu miniſterio infimæ hierarchiæ. 4 Expeditiã de ſuprema hierarchia, deſcend

mus ad mediã.in ea tres quoq; ſunt chori.primus domina
tionũ.nam ſicuti ſupremi angeli deo tantũ adhærent.& cũ
manent in diuina.ipſius contemplatione,ita incipit 2.ſta-
tim hierarchia reſpicere ad gubernationẽ vniuerſi mũdi.ſi
quidẽ per illos angelos in choro dominationũ regit deus
mũdũ hũc,dũ illi alios habẽt angelos ſibi ſubiectos,quibus
vlterius agẽdi officiũ iniũgunt, ſicuti deinceps in reliquis
choris explicabimus.Sũt eñ illi inſtar dominorum qui re-
liquis imperãt angelis,quo ad mundũ hũc externum. Dio- *Dionyſ.*
nyſius arbitratur nomine dominationũ, intelligi ſtatũ ſeu
ordinẽ ſubliorẽ,omnis miniſterij expertẽ,totaq; mente cõ
uerſum ad deũ,participem quoque eſſe ſemper dominantis
diuinitatis.ſecundus huius hierarchiæ chorus,virtutũ eſt.
id ita intelliges,ſi quãdo dominãtiũ ordo demõſtraret ex
viſione dei quid ſit in mũdo faciendũ:ibi virtutũ ordo ſeu
chorus adeſt,paratus implere illud & quicquid diuinæ ordi
natiõi cõſentaneũ eſt exequi,& impedire ſi quid illi aduer
ſetur.Atq; hinc eſt quod præclara illa miracula per Chriſtũ
facta,& ſanctos dei,huic ordini virtutũ tribuũtur:cui' cho
ri angeli,ſunt inſtar eorũ qui in exercitu capitanei exiſtũt.
quicquid enim per dñm cũ ſuis cõſiliariis concluditur,ho-
rũ exequutioni demandatur. Atq; de iis putant nõnulli lo *Mat. 24.*
quutũ eſſe Chriſtũ apud Lucam,quũ dixit,Sol obſcurabitur
& luna nõ dabit lumẽ ſuũ,& ſtellæ cadẽt de cælo,& virtu
tes cælorũ cõmouebuntur.tũc patebit ſignũ filij hominis.
Hinc colligũt quidã,cælos ab angelis moueri.eſſetq; ea ra
tio euidens admodũ de honorandis diligẽtius angelis,quũ
tantũ boni,imo quicquid vſquã creſcit,à cæli proficiſcatur
influxu.Iã vero celũ in hæc inferiora operatur per tria,lu-
men,motũ,& influẽtiam,Vnde Ariſtoteles in lumine natu
rali hoc vidit,ſcilicet ſuprema corpora,hoc eſt celeſtia,mo
ueri ab intelligẽtiis (aſſiſtẽtibus,& etiã numerauit illas ſub
ſtãtias abſtractas ſecundũ numerum mortuum,licet in hoc
defecit,quod arbitratus eſt tã paruum eſſe numerũ illarum
altiſſimarũ cauſarũ. Poſuit enim,vt ex verbis ſuis elici po-
teſt 49.licet aliqui plures aliqui pauciores apud eũ faciãt
intelligentias.ſecundũ quod variã opinãtur de motibus cæ
lorũ augis & deferẽtis augẽ & epycli &c.(Videas cõmẽta
rios noſtros ſuper librũ de cælo,qui eſt liber ſapiẽtia Ari-
ſtotelis dignus,ait Ioannes Picus comes Mirandule.) *Picus.*

Quumq; angeli cælū moueant,ſolem & lunam, vtique omnis bonitatis nobis ſunt auctores, quæ quidē ab influentia cęli promanat: ideoq; pro omnibus naturalibus donis & fructibus terræ angelis dei gratias agere debemus, deūq; laudare & magnificentiā ipſius commēdare,qui tā nobiles nobis adminiſtratorios ſpiritus deputauit(Videas ſuper illo ſpecialiter,quomodo virtutes,hoc eſt,ex choro virtutū moueāt cælū,ſanctū Thomā in tractatibus, opuſculo decimo,articulo decimooctauo.vbi reſpondet quæſtiūculis magiſtri Ioānis de Vercello In quo opere multa pertractat de virtute motiua angelorū:& in eo opere ſequenti,vbi reſpōdet lectori Veneto. Vide doctores in ſecundo, diſtinctiōe prima,vbi ſanctus Thomas,& meminit diſtinctionē triceſima ſeptima primi,quæſtiōe quarta,articulo primo, Aliqui etiam mouēt in diſtinctione octaua, ſecūdi,vt Scotus. Sed vtcūque ſit,cū dignius non agat propter indignius,tenēda eſt beati Diony. ſentētia capite tertio cæleſtis hierarchiæ Quod angeli circa nos operātis,vltimus finis eſt,vt diuinā ſimilitudinem conſequatur,deo cooperando in redētione inferiorū,in ipſum deū,& volūtatē dei in hoc implendo.) Tertius mediæ hierarchiæ is eſt,quē poteſtatū nomine exprimimus.(Poteſtates ſunt Galtheri)angeli ij poteſtatē habent dæmones eiiciēdi,homines cuſtodiēdi à malo, dæmo-

*Thob.8.* nes vinciendi.Hinc ſunt qui putēt ex hoc ordine fuiſſe Raphaelem,quia comprehendit dæmonium,& religauit illud

*Apo.29* in deſerto ſuperioris AEgipti.ſic quum legimus illud quod Ioannes ait,Vidi angelū deſcendentē de cælo,habentē clauē abyſſi, & catenā magnam in manu ſua. Et apprehendit draconē ſerpentem antiquum,qui eſt diabolus & ſathanas, & ligauit eū per annos mille. Angelus hic ex poteſtatibus

*Coloſ.1.* fuit.vbi ſi dicas,induxiſſe me iam ſupra Paulū,qui principatus collocat ſuper poteſtates, atque id ordinatiōi huic eſſe contrarium.Reſpōdetur,quia quanuis Gregorius & Bernardus ex hoc Pauli loco ordinē chororum deſumpſerunt, attamen quum eo loco Paulus non deſcripſit,ſed alibi potius,vbi volēs indicare Chriſtum exaltatū eſſe ſuper omnia,

*Epheſ.1.* choros quoq; in ſuo ordine collocauit iuſto,dicens,Suſcitauit deus Chriſtū á mortuis,cōſtituens ad dexterā ſuā in cæleſtibus ſupra oēm principatū & poteſtatē & virtutē & dominationē. Ecce ibi incipiens ab imo,aſcendit ſurſum ver-

ſus,collocando angelos in eo ordine,quem ipſi quoq; ſupra conſtituimus. Nos iam ſanctorum angelorum opem implo-remus & auxilium &c.

## HOMILIA SEXTA IN DIE SANCTI Michaelis archangeli.

*Angeli eorum in cælis ſemper vident faciem patris mei qui in cælis eſt. MATTH. XVIII.*

Q Vandoquidem angelica creatura & nobiliſſima ſit & proxima deo,omnia autẽ quæcũq; à deo ſunt ordinatiſſime fiant:iuxta dictũ Pauli,ſuperiori homilia probauimus & oſtẽdimus,quã ordinare de⁹ angelos oĩs ꝑ hierarchias & in ſingulis illis choros tres creauit,de eorum officiis & cõditionibus diſſeruimus,quo ad ſupremã & mediã hierarchiam,nũc porro de infima quoq; nonnihil agamus,quæ nobis eo magis aperta eſt,quod propior,quoq; magis illa ſine medio omnia myſteria ſua nobiſcũ exercet In hac infima hierachia chorus prim⁹ eſt principatũ. horũ officium exiſtit,ſummos orbis principes & monarchas tueri,puta pontifices,imperatores,reges,magnosq; principes. Secũdus ordo ex archangelis cõſtat,atq; illorũ officium eſt, vniuerſam prouinciam defendere & tutari,ducatũ integrũ, diœceſim,ciuitates &c.Tertius chor⁹ angelorũ eſt, qui ſingulares regunt & cuſtodiunt perſonas.de iis loquut⁹ eſt dominus,dicens,Angeli eorũ in cælis ſemper vident faciẽ patris mei qui eſt in cælis.Aue Maria.Simul atq; ad infimam iam peruenimus hierachiam,cuius angeli à deo humanę deputati ſunt cuſtodiæ,iã porro de hac re dicturi, cõcluſionẽ principio ponimus huiuſmodi,Deus ex ſuæ gratiæ immẽſa largitate ita ordinauit,vt angelus ſubſtantia nobilis&ſpiritualis,cuſtodiẽdo homini deputetur,quod tamẽ nõ vergit i detrimẽtũ angeli,ſed magna noſtra requirit neceſſitas.Teſtantur id ſacræ literæ,quũ Dauid inquit,Angelis ſuis mandauit de te,vt cuſtodiãt te in omnibus viis tuis Loquut⁹ eſt hoc Dauid ad Chriſtũ,quanuis non de ſua intellexerit pſona,ſed de mẽbris&omnibus hominib⁹. neq; enĩ hoc recte intellexerat diabolus,ratus de Chriſti hoc dictũ eſſe perſona,quando obiecit ei in deſerto,verũ is eius intellect⁹ fal

Rom.13.

Pſal.90.

ſus erat. nam Chriſtus angelum ſui cuſtodē non habuit,quia ab angelo illuminari nō potuit,ad hęc ipſe quoq; fuit omni

*Gloſſa.* ſcius,eò quod in eo theſauri omnes ſapientiæ & ſcientiæ

*Ioan.1.* dei erant reconditi. plen⁹ etiā fuit gratia & veritate,ita vt nō poſſet à via veritatis recedere,ideoq; nec angelo indigu it Præterea omnipotens p ſe fuit,vnde præter ſuā volunta tem nullius violentiā potuit ſuſtinere.nam quod in mortē

*Eſa.53.* oblatus eſt,hoc ipſe voluit,atq; ideo angelica cuſtodia op⁹ nō habuit,Quid quod nec decuit illud,quū dominus ſit an gelorum omnium,vt cuſtodientem ſe haberet angelū?quia veluti iuriſdictionem quandā habent angeli in hominē,eu

*Mat.4.* ius curam habent,ſed in Chriſtum habere nullā potuerunt ſed obediēter ei inſeruierūt:iuxta illud quod ſcriptū eſt,re liquit eū diabolus,& ecce angeli acceſſerūt & miniſtrabāt ei. Diceres,Atqui malū angelū habuit Chriſtus,qui eum

*Luc.22.* tentauit,quur ergo non etiā bonū ſui cuſtodem? Deinde, Lucas,ait,in monte oliueti veniſſe angelum ad eū,& cōfor taſſe eum quū ſudaret præ anguſtia ſudorē ſanguinis.cōfor tare autē opus eſt angelicæ cuſtodiæ. Reſpōdetur ad pri- mū,quod diabolus dominū tentauit,voluntate ipſius factū eſt,quod tentauit exterius,nam intrinſecus animam eius tē tare nō potuit. neque hoc in eo factum eſt ad ipſi⁹ ꝓbatio nem,quod in nobis fieri ſolet,ſed tantum in cōfuſionē dia boli & eruditionem noſtram. atque ideo proprie dicit euan geliſta,Duct⁹ eſt Ieſus à ſpiritu (ſcilicet ſancto) in deſertū, vt tentaretur à diabolo. Vide homilias ſup hac re in parte prima. Ad alteram obiectionem de angelo qui dominum cōfortauit (licet dominus Antiſiodoren.lib.2.ſit ſingularis quod Chriſtus proprie habuerit angelum cuſtodē, & ita ve re cōfortauerit Chriſtum ſecūdum humanitatem,at in hoc eum relinquas,quia anima Chriſti fuit beata ab inſtāti crea tionis. quomodo ergo angelus præfuiſſet ei?) reſpondem⁹ quod angelus iſte proprie loquendo dominum non confor- tauit,ſed ſe habuit in modum confortantis,ſeruiliter tamē nō dominio angelico,quaſi ſuperior eo fuiſſet. verū ſicut ſę penumero domino dicit ſeruus in conflictu vt pugnet forti ter,ita hic angelus Chriſtum confortauit,hoc eſt, fortitudi dinem ipſam Chriſti alloquendo gratulatus eſt ei, quoniā omnia illa ſuperaturus & homines eſſet redempturus. Theo

*Theoph.* phylactus pulchre hoc exponēs,ſic ait,Viſus eſt ei angelus,

confortans eum.idq; ad noſtram cõſolationẽ, vt orationis virtutem diſcamus eo quod confortet.quumq; didicerim' eã,in grauibus periculis non prætermittamus.Interea etiã contemplemur ea quæ dicta ſunt à Moyſe in magno cãtico Confortentur in eo omnes filij dei.(Canticum magnũ Moyſi,eſt canticum Deuteronomij 32. At illa verba non haben tur in tranſlatione noſtra.recurri ad Hebræum,neq; ibi inueni.ſed dum ſumpſiſſem editionem Septuaginta in man', ſic reperi ibidẽ circa verſum,vbi nos legimus,Laudate gen tes populũ eius,quia ſanguinẽ ſeruorum ſuorum vlciſcetur. Septuaginta legunt,Lætamini gentes cum populo eius,καὶ ἐνισχυσάτωσαν αὐτῷ πάντες υἱοὶ θεοῦ hoc eſt,roborẽtur ſeu cõfortẽtur in eo oẽs filij dei. Et cũ procul dubio Theophylactus Græcus ſecutus ſit editionẽ Septuaginta,conſectariũ eſt,quam temere Oecolãpadius corruperit ſententiã Theophylacti,verſione ſua Nam cũ textus habeat, quod filij dei confortentur in eo,totum mutauit hæreticus & vertit,quod filij dei cõfortent eũ.Vereor eũ in multis locis vitiaſſe,ex deprauato animo ſuo & peruerſo Theophylactũ.Vtinã aliquando prodeat,qui errata Oecolampadij nobis ex ĩtegro cõmonſtret in illo opere,quod Parriſinus quidam pollicitus eſt.Deus faciat,vt præſtet pollicita.)Porro,inquit Theophylactus:quod nõnulli illud ſic explicarunt curioſius,quia apparuit ei angelus,glorificans eum&dicens,Tua eſt domine fortitudo,tu enim præualuiſti cõtra mortem & cõtra infernum,& liberaſti genus humanum:in eandem pene ſentẽtiam audire me memini prædicari paſſionẽ Chriſti Romæ in die Paraſceues,quod angelus Chriſto omnẽ monſtrarit plebem ſe expectantem & liberationẽ præſtolantẽ:ſiquidẽ ipſe ſolus fortis eſſet& potẽs in prælio,rex gloriæ,qui infernum debellare poſſet.Quid multa?cõſtat Chriſtum purum hominem,nullũ angelũ ſui cuſtodem habuiſſe, ſed omnes angelos eius miniſtros fuiſſe. 2 Conquieſcimus ergo noſtra concluſione,quod quilibet homo angelum habet cuſtodientem ſe hanc cõcluſionẽ fortius adhuc ſacrarũ literarum teſtimoniis cõfirmemus.Sapiens enim ſic ait,In vnã quanq; gentem præpoſuit rectorẽ.ait Gloſſa,angelos illos eſſe.Et Eſaias inquit,ſuper muros tuos Ieruſalem conſtitui cuſtodes,tota die & tota nocte in perpetuum nõ tacebunt. Muri,vt Gloſſa teſtatur,ſunt apoſtoli:cuſtodes autẽ,angeli.

*Deut.32.* *Oecolam.* *Theoph.* *Eccl.17.* *Eſa.62.*

*Act.11.* Ad hæc, in Actibus apoſtolorũ legimus, quod pulſante Petro in ædibus Mariæ, quæ mater erat Ioannis, qui cognominabatur Marcus, iãque ancilla Rhode denunciaret eis Petrum præ foribus eſſe dixerunt, Angelus eius eſt. Et quid multas deſideramus ſuper hoc ſcripturas, quum dicat hic dominus, Angeli eorum in cælis (loquens de parulis) ſemper vident faciem patris mei qui eſt in cælis? Ait ibi Hieronym⁹ *Hieron.* Magna dignitas animarũ, vt vnaquæq; habeat ab ortu natiuitatis ſuæ angelum ad cuſtodiam ſuam deputatũ. Atque in hoc diuinæ ſapientiæ conſpicimus ordinem, quoniã illa ſecundum regulam Dionyſij ſic adminiſtrat res, vt infima ꝑ media ducat ad ſuprema quis enim dubitet deum ꝑſe ſufficientem ſatis eſſe & potentem ad gubernandũ? ſicut & præcipue nos cuſtodit & protegit, dicente Dauide, Domin⁹ cu- *Pſal.120. & 26.* ſtodit te, dominus protectio tua. Et alibi, Domin⁹ illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Abũdat eiuſmodi locis tota ſcriptura Diceres autem, ordinem hunc ſapientiæ conſentaneũ non eſſe vt creatura nobilior, huiuſmodi eſt angelus, inferiori ſeruiat, puta homini. id enim ordinẽ peruerſũ arguere videtur Reſpondetur, quod angeli nos cuſtodiũt, miniſterium *Hebr.1.* vtiq; eſt. quoniã ſic Paulus ait, omnes illos adminiſtratorios eſſe ſpiritus, in miniſterium miſſos propter eos qui hæreditatẽ capient ſalutis. veruntamen nõ ideo ordo iſte peruerſus eſt, ſed admiranda tum bonitas tum ſapientia dei, quum nihil per hoc angelicæ nobilitati decedat. Principio enim nõ facit hoc angelus in reuerentiam hominis ex ſe, ſed obedietia dei, non ſecus atq; indies vſu venire ſolet in aula: vbi nobiles ſemper aſſiſtunt principi ſuo, ac quem ſi forte ſubditus quiſpiam veniat pauper, adiungit ei princeps nobilem aliquem, qui ipſum huc aut illuc deducat ad negocium ſuũ exequẽdum. ibi nobilis inſeruit pauperi non propter ipſũ, ſed quia iuſſit princeps. Sic angelus cuſtodia nõ eget, ſed homo miniſterio eius opus habet. Altera cauſa, quanuis angelus ratione naturæ nobilior eſt homine, ipſos tamẽ charitas æquat: & ideo quũ angeli diligant homines, cupiẽtes vt & ipſi ſaluarẽtur, gaudent etiam ſuper vno peccatore pœnitentiam agẽte. Ex charitatis igitur affectu inſeruiũt nobis, *Luc.15.* noſtramq; ſtudent promouere ſalutem. Ad hæc nihil per hoc angelorum dignitati decedit. nã per hoc quod angel⁹,

hominem cuſtodit,nō ſubditus eſt ei,nec ſubeſt,ſed pręeſt, poteſtatem quandam ſuperiorem habens in eum.

3 Quid quod rationi quoque multum conſentanea eſt hæc angelorum cuſtodia?quia hinc diuina ſapiétia elu ceſcit,dum creaturas rationales ita inuicem cōnectit,vt ter rena creatura qualis homo eſt,per angelum deueniat ad de um.Nam quum hic homo inter hoſtes ſuos verſetur,diuina bonitas ei proſpexit de adiutorio aduerſus peccatum, quia interius dedit ei liberum arbitrium cū gratia aſſiſtente,ex terius autem meritum Chriſti,adminiculū angelorum, quo multum indigemus in ipſo adhuc vtero matris,ne ibi ſtatī ſuffocando nos interimat diabolus.vix dum natus infās,an gelica vel maxime indiget cuſtodia,ne pereat ſine baptiſmo. Batizatus adhuc magis eget angelo,ne in peccata pertraha tur à diabolo,vel in peccata collapſus ne perſeueret.Mori turum porro & extrema iam trahentem ſuſpiria hominē, omnium maxime tentat diabolus,atq; conatur eum inde-ſperationis barathrum præcipitare,vel in alium quemcun-que malū finem adducere,iuxta illud quod ait deus,Tu in-ſidiaberis calcaneo,hoc eſt,vltimo eius fini,ideoq; hinc e-tiam angelico indiget auxilio homo,vt queat diabolicæ tē tationi reſiſtere. Poſt mortem quoque adhuc adeſt accu-ſator,deferens hominem apud deum,& cōmemorans ope-ra eius mala omnia quæ vnquam commiſit in vita,vnde ac cuſatorem fratrum eū recte appellauit Ioannes,& ideo hic quoque homo angelo opus habet protectore & patrono di cente Iob,Si fuerit prò eo angelus loquēs vt annunciet ho minis æquitatem,miſerebitur ei*.Multas hic volēs præter-eo quæſtiones,an etiam primi parentes noſtri in paradiſo angelos habuerint,an idē angelus multos ſucceſſiue cuſto-diat homines,an etiam animæ in purgatorio habeant cuſto dientes ſe angelos,an multi vnū cuſtodiāt hominē angeli, an Maria quoque angelū habuerit cuſtodem.nam ad mini-ſteriū nemo dubitat eam multos habuiſſe,vt Gabrielem & alios:iuxta illud Sapientis,En lectulum Salomonis ſexagī ta fortes ambiūt ex fortiſſimis Iſrael.lectul*,Maria ipſa eſt ſexaginta fortes,multitudinem deſignant angelorū.Circa cuſtodiam porro ſingulorum hominum ſecundum eſt quod neceſſarium nō eſt angelū ſemper pręſto eſſe homini.vſu-eni euenire poteſt,vt ipſa hominis exigat neceſſitas,ange-

*Gene.3.* *Apoc.12* *Iob.33.* *Cant.3.*

lum in alio loco eſſe ad præcauendum aliquid imminẽs ma lum, aut ad conuertendum illud in bonum, quomodo ſæpi⁹ in miniſterio noſtro eſſe angelos certum eſt, vel dormienti bus nobis. vel alias ignorantibus. & tamen tunc angel⁹ ho minẽ ſine cuſtodia nõ deſerit, agnoſcens in ipſa eſſentia di

*Grego.* uina (ſemp enim videt faciẽ patris cæleſtis) quando ſua cu ſtodia ſit opus homini. nam, vt ait Gregorius, quid nõ videt qui videntem omnia vident? Quãuis hoc quoq; fieri poteſt, vt angelus quiſpiam interdum alio ſe cõferens, miniſterij,

*Zach.2.* ſui officiũ alteri cõmittat, quod ex Zacharia colligi poteſt, quum ait, Ecce angelus qui loquebatur in me, egrediebatur & alius angel⁹ egrediebatur in occurſum eius, & dixit, Cur re, loquere ad puerũ iſtum &c. Hic angelus officium ſuum tradit alteri. atq; ſic huc illuc permeant, quum ſit in illa cęle

*Heb.1.* ſti Ieruſalem multitudo multorũ miliũ angelorũ, qui om nes adminiſtratorij ſunt ſpiritus, in miniſterium miſſi pro pter eos qui hæreditatem capient ſalutis. 4 Vt aliquã do finiam⁹, ſequitur ex ſupradictis, fieri poſſe vt angeli duo boni ſint ſibi contrarij, ſi finalẽ neſciant voluntatem dei, ſi cut & homines ſæpe ſine peccato aduerſantur ſibi mutuũ. id adeo multa teſtantur ſanctorum exempla. nanq; & Barna

*Act.15.* bas voluit aliquando aſſumere ſecũ Ioannẽ, qui cognomina batur Marcus, Paulus autẽ rogabat nõ debere eũ recipi, vt q diſceſſiſſet ab eis de Pamphylia, & nõ eſſet cum eis in opus Facta ergo eſt diſſenſio, vt diſcederent ab inuicem. Ecce quomodo ſine inuidia & odio boni etiam homines differire nõnũquã poſſunt. Atq; inter angelos quoq; ſimiliter. Nã Da

*Dan.10.* niel refert angelum ad ſe dixiſſe, Princeps regni Perſarum reſtitit mihi viginti & vno diebus, & ecce Michael vnus de principibus primus venit in adiutoriũ meum. Vult Grego

*Grego.* rius angelos illos fuiſſe ei genti præfectos, quando quilibet eorum pro ſuo populo dominum rogauit. angelus enĩ Per ſarũ videbat ex cohabitatione Iudæorũ Perſas ſuos melio res fieri, & quotidie ad cognitionem veri dei & fidei perue nire magis. Vnde cupiebat Iudæos diuitius ibi manere, vt ĩ colæ plures eſſent cõuerſi. Angelus autẽ Iudæorũ nihil ma gis expetebat quã liberationẽ Iudæorũ, vt ſic cultus diuin⁹ in Iudæa augeretur, & lex diligentius ſeruaretur. Atq; id ta men totũ nõ ſic abſolute debet intelligi, quaſi angeli boni & beati cõtrarias habeant voluntates: ſed quia interdum in

futuris contingentibus ignorant,quæ ſit certa dei volũtas vtriuſque partis meritum proponunt,tantiſper dum eis vo luntas diuina ſignificatur.tũc amplius non repugnant,ſed dicũt,Fiat voluntas tua.Eoque reſpexit Iob , quũ dixit deũ facere cõcordiã in ſublimibus,hoc eſt,angelis ſuis.Merito itaque commendare & venerari debemus ſanctos angelos, qui nos ab ipſis iam inde incunabulis vſque in mortem cu ſtodiunt,qui non malignis tantum dæmonibus,ſed & omnibus inimicorum inſultibus reſiſtunt,nonnunquam etiã bonis angelis,dum vltimam finalemque ignorãt dei volun tem.Deus gratiam ſuam concedere dignetur , vt & angeli nobiſcum pro ſua lætentur cuſtodia, & nos pro exiguis & inutilibus per ſe meritoriis noſtris operibus in æterna patria,Amen. *Iob.25.*

HOMILIA VII. IN DIE SANcti Michaelis archangeli.

*Aſcendit angelus de Galgalis ad locum flentium,& ait,Eduxi vos de terra Ægypti. Iudic. II.*

Dicendum hic eſt dilectiſſimi, qui nobis vtilitatis angelorum aſſerat cuſtodia,& quid operationis atque virtutis illa in ſe habeat,vbi commodum ſe locus ille mihi obtulit eſt hiſtoria Iudicum , Verũ antequam progrediamur,nõnihil præmittendũ eſt de multiplici multũque diuerſa cuſtodia.ſicut enim in quadam ſuperiori homilia cõmemorauim',quẽlibet hominem ſuũ proprium habere angelum,ita iam,hic ex hoc loco apparet,angelũ iſtũ totius populi fuiſſe cuſtodem,non vnius ſingulariter homĩnis.Conſtans igitur hæc doctorum ſententia eſt,quod quãuis deus præcipue non hominum tantũ omnium, ſed & totius mundi cuſtos eſt(iuxta illud Iob,Quid faciã tibi ô cuſtos hominum?)Ille tamẽ per media quædam cuſtodit?(nõ tamen excludẽdũ quin deus ſit cauſa immediata omniũ rerũ,vt in cõmẽtariis noſtris ſuper 2.Phyſi.late deduximus) atque ſic cuſtodia ac totã infimã hierarchiã pertinet.quod illi tres chori ſeu ordines angelorũ,archangelorũ & principatuũ,officium habeãt ſibi iniũctum humanæ cuſtodiæ. Et angeli qdẽ infimi ordinis,ſingulares & priuatos cuſtodiũt hoĩes,& alia quædã exigua,villas,vicos,arces.oppida. Archãgeli aũt prĩcipes & optimates,epiſcopos & archiepi *Iob 6.*

ſcopos,ducat*,diœceſes,regiones integras & amplas homi nũ cõgregationes.Principatus vero cura habẽt regũ; regno rũque imperatorum,potificum, & totius Chriſtianiſmi.Id
*Eccle.17* adeo Sapiens teſtatur,quũ inquit.In vnaquamque gentem
*Eſa.62.* poſuit rectorẽ.& Eſaias,dicẽs,Hieruſalẽ,ſuper muros tuos poſui cuſtodes,Vtrinq; exponit Gloſſa angelos,Et de prin
*Dan 10.* cipatibus quod cuſtodiant regna,manifeſtũ ſit ex Daniele, apud quem multa narrat angelus de principibus Perſarum Græcorũ & Iudæorum.Quod autẽ illi fuerint angeli, hinc liquet,quod principem ſynagogæ Iudeorũ aperte commemorat S.Michaelem,qui princeps eſt angelorũ, ſicut in ſequenti dicemus homilia. Sequitur inde,quod quemadmodum homo quiſpiã priuatus in dignitatibus aſcẽdit,ita plures & excellẽtiores conſequitur angelos.(vide theoricã Lyræ ſuper Apocalypſim)
*Apo.10.* Sic nimirum, quũ quis adhuc viuit vt priuatus,angelum habet ſui cuſtodem ex infimo angelorum ordine ſi fiat ille princeps aut.epiſcopus,tũc archangelum habebit ex ſecũdo angelorum choro.Quod ſi adhuc rex fiat aut papa.ex principatibus vnus ei adiungitur. Vis exemplũ?En tibi pontificem Pium,is quum primum ſecretarius eſſet,factus eſt inde epiſcop*,mox cardinalis, tãdem papa.Nec eſt quod putes primum angelũ ideo ipſum relinquere,quia quandiu dignitatem ſeruat,etiam angelũ retinet eius cuſtodiæ deputatum.Vnde ſequitur, hominẽ vnũ poſſe triginta aut plures habere angelos ſui cuſtodes.ſic catholica Cæſarea maieſtas multos habet angelos pro imperio, pro omnibus ſuæ Cæſareæ maieſtatis regnis,pro ducatibus cunctis &c.

2 Quum iam ſatis diffuſe cuſtodias angelorum enarrauimus, porro dicamus quid in ſe cuſtodia habeat, quid inde vtilitatis nobis proueniat,Quamdoquidẽ ex communi doctorũ ſententia ſuperiores angeli ſemper apud deũ manẽt
*Deut.7.* aſſidentes ei:illi autẽ ex inferiori hierarchia emittũtur ad homines,iuſſu tñ & illuminatione ſuperiorum.à quibus cõmiſſionem capiunt & virtutem,nonnunquam etiã nomen eorum ſibi vſurpant,vt quũ ſupremi angeli qui virtutes dicũtur,officium habent operãdi miracula, illud tamen inferioribus cõmittunt angelis,qui hoc opere ipſo exequũtur? ſic poteſtates officium habent dæmones arcendi, verũ hoc interim inferioribus angelis iniũgunt,Atque hinc prophe

ta dicit, Volauit ad me vnus de Saraphim,& in manu eius *Eſa 6.*
calculus quem forcipe tulerat de altari,& tetigit os meum,
non accipiẽdum eſt hoc auctore Dionyſio ca.13.de cæleſti *Diony.*
hiera.de ipſo ſupremo ordine Seraphim,quaſi ex illo vnus
ſe demiſerit ad prophetã,ſed quia vnus ex eis qui humanę
ſunt deputati cuſtodiæ,prophetã mundarit,& ratione offi
cij nomen illud ei datũ,ſit quoniam prophetã in mente ſua
totũ accẽderit,á peccatis purificarit, planeque abripuerit
in feruore obedientiæ dei. Ad longũ explicat ille, quomodo
deus initiũ eſt omnis lucis & illuminationis, quã ſupremi
angeli vberius recipiũt,& per illos diuinum iubar deriuatur
ac diffunditur in angelos inferiores. Hinc etiã nomina
illuminatiua & perficientium ſuſcipiunt. Atque hinc iã
intelligitur,quomodo oẽs angeli nobis ſint ſpiritus admi-
niſtratorii,etſi non oẽs ad nos demittãtur. Porro vt ad an
gelicæ cuſtodiæ vtilitatem veniamus,primum occurrit hic
mihi ex loco illo quẽ ab initio induximus,quod angeli ho
minem peccatorem ad pœnitentiam mouent. ita eñ legi-
tur,Angelus dñi aſcendit de Galgalis ad locum flẽtium,& *Iud.2.*
ait,Eduxi vos de terra AEgypti,& ita vt duntaxat non feri
retis fœdus cũ habitatoribus terræ huius,& aras eorũ ſub-
uerteretis,& noluiſtis audire vocem meam. Quur hoc feciſtis?
Cũq; loqueretur angelus domini hæc verba ad oẽs fi
lios Iſrael,eleuauerunt vocem ſuam,& fleuerunt. Ecce quomodo
angelos ad pœnitentiam eos adduxit. O quoties ti-
bi quoque ſubdit in animum conuerſio ad deum & pœni-
tentia, at quis hæc tibi ſuggerit? angelus ſic tuus tecũ loqui
tur,te de peccato corripit,volens te ad pietatem adducere
& ſanctam conuerſationem. Extende ad placitum.

3 Argumentum & hoc eſt in angelorum cuſtodia, quod
illi à nobis ad deum aſcendunt,rurſuſque ad nos deſcedũt,
ſicut vidit Iacob in ſcalis, quæ ad cælum vſque porrectæ,
angelis præbebant aſcendendi & deſcendendi locum. Aſcẽ *Gene.28.*
ſus ille vitam ſignificat contemplatiuam, quam ſemper ha
bẽt angeli eſſentiam videntes diuinam,neque interim mi
nus deſcẽdũt ad miniſterium noſtrum, ita vt ſimul vitam
viuant actiuã & contemplatiuam ſine omni impedimẽto.
id etiam dominus hic declarauit,dicẽs,Angeli eorũ(ecce, *Mat.18.*
per hoc,miniſteriũ eorum quod habent in terris,inſinuat)
in cælis ſemper vident faciẽ patris mei qui eſt in cælis. Vbi

vita eorũ contemplatiua quam habent in cælis, declaratur hoc em̃ nobis ſciendum eſt, quod angeli iam' eſſentialiter ſunt beati, neque porro beatitudinẽ ſua mœrẽtur eo quod nobis miniſtrat. nã quanuis gaudium habeant accidentale ex beatitudine hominum, qua ruinę ipſorum reſtaurantur

Luc.15. & implentur, atque genus humanũ rurſus deo reconciliatur, & quia Chriſtus in membris ſuis exaltatur, dicẽte domino, Gaudiũ eſt angelis dei ſuper vno peccatore pœnitentiã agente, nihil tamẽ hoc ad eſſentialem angelorum facit beatitudinem. quam eis dat ſecũdum merita ſua. Viciſſim nihil angelis decedit ex lapſu & damnatione quoque eorũ quos cuſtodiunt, niſi quod accidentale iſtud gaudium amittũt. ergo proprie loquendo. non dolent de damnatis neque triſtantur, niſi quia admirantur profunditatem iudiciorum

Eſa.33. dei, ſicq; in opere tales ſe gerunt, quales qui mœrore afficiũtur. ſic Eſaias prædixit fore, vt angeli pacis fleant amare. Et ſic inualuit conſuetudo pingendi dolentes & triſtes angelos circa iudicium Chriſti nullus autẽ beatus flere poteſt (in Chriſto fuit ſpeciale, quod beatitudo nõ redũdabat in portionem inferiorem) neque lugere. vnde neq; angeli mœrent proprie, etiam ſi homo cuius curam habuerant, nõ

Gene,6. ſeruetur, ſed quum id dicitur, ſermo eſt illi ſimilis, quẽ refert ſcriptura dixiſſe dominũ, Pœnitet me feciſſe hominẽ, nõ quod proprie pœnitere facti ſui poſſit deum, ſed quia in opere talẽ ſe exhibuit, vt ſolent quos pœnitet alicuius rei, quoniam etiã volebat eos delere de terra. Atqui moris eſt apud nos, vt ſi quis quod fecerat volẽs, rurſus cõfringat, de eo dicamus quia pœnitũt ipſum. vnde ſimile eſt de angelorum fletu iudiciũ. Nõ enim flẽt illi, ſed tamen ſimiles ſunt (ſi opera eorũ conſideres) dolentibus. An autem á principio ſciat angelus hominem quem cuſtodit ſaluandum eſſe vel non, ſcripturæ teſtimonium certum nõ extat, ideoq; in beneplacito illud diuino conſiſtit: Rurſus & hoc verũ eſt quod maligni dæmones multũ gaudent de dãnatiõe hominũ, viciſſim dolent animas ſibi eripi & ſaluari. eo enim

Pſal. 73. ipſos adigit odiũ dei & hominũ, de quo pſaltes diuinitus ait, Superbia eorum qui te oderunt, aſcẽdit ſemper. Quumque ſic oderint deũ, lætantur in perditione hominum, qui & ipſi in æternum deum blaſphemabũt. Atque in cauſa eſt gaudiũ, quando res eis ex ſententia cadunt, iuxta illud Sa-

pientis, Deſideriũ ſi compleatur, delectat animã. non quod *Prou.15.*
dæmones damnati gaudiũ verum habere poſſint ſed gau-
diũ iſtud vanum, inane & inmundum totum eſt, multa cum
amaritudine & triſtitia coniunctũ, non ſecus atque iratus
gaudet data ſibi occaſione vindictæ, que res tamẽ ei pœnæ
& ſupplicio eſt. 4 Tertium quod nobis angelica ſecum
cuſtodia affert, eſt quod hominem adiuuant in operando
bonum, eũque alias collapſurum retinent & confirmãt. Sta
tim enim quũ in foribus eſſe ruina videtur, angelus pręſto
eſt, exhortans hominem ad perſeuerandum in bono. Eius *3.Reg.19*
rei figuram habemus in hiſtoria Regum, quando angelus
dñi tetigit Eliam, & ait ad eum, Surge & comede, grandis
enim tibi reſtat via. Qui quum ſurrexiſſet, comedit & bi-
bit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta die
bus & quadraginta noctibus vſque ad mõtem dei Oreb. ſic *Thob.5.*
conſolatus eſt Raphael Thobiam, dicens, Forti animo eſto
in proximo eſt vt à deo cureris, ſic cõfortauit etiam ange-
lus Ioſue, Sicut fui, inquiens, cũ Moyſe, ita ero & tecũ. non *Ioſu.1.*
dimittã nec derelinquam te cõfortare & eſto robuſtus. Ne-
que hic te moueat quod dicitur, dominum eſſe loquutum.
quandocũque enim in veteri teſtamento ſcribitur, apparuiſ
ſe dominum, dominum aliquid dixiſſe, non putãdum eſt do
minum eſſentialiter apparuiſſe vel eſſe loquutũ, ſed an ge-
lum loco dei ſicut pulchre hoc declarat Auguſti. Id inde
colligitur, quod deſcripturus legem ſibi diuinitus datam *Exo.20.*
Moyſes, ſic exorditur, Loquutus eſt dominus cunctos ſermo
nes hos, Ego ſum dominus deus tuus, qui eduxi te de terra
AEgypti, de domo ſeruitutis. atque hinc ſequuntur decem
præcepta cum reliquis legibus Moſaicis. Fuiſſe autem hũc
angelum, non deum ipſum, teſtatur Stephanus dicens, Acce-
piſtis legem in diſpoſitione angelorum, & non cuſtodiſtis.
Quæras, quum ille qui loquutus eſt ad Moyſen, angelus fue *Act.7.*
rit, quur ſe deũ vocat? Reſpõdet Auguſtinus libro tertio de *Augu.*
Trinita. capite 11. Quia quum verba iudiciis præco pronũ-
ciat, non ſcribitur in geſtis, Ille præco dixit, ſed ille iudex.
Ita etiam loquente propheta ſancto, et ſi dicamus, Prophe-
ta dixit tamen nihil aliud quam, Dominus dixit, intelligi
volumus inſuper, quum dicimus dominũ dixiſſe. nihil pro-
phetæ detrahimus. admonendo potius inſinuamus, quiſ-
nam per eum ſit loquutus. Atque hoc præcipuum quiddam

eſt in angelica cuſtodia,quod loco dei loquuti ſũt angeli pa tribus antiquis. Quartũ porro quod nobis angeli cuſtodia præſtat,illud eſt,quod hominẽ à peccato retrahit & pręmu nit. Vtique enim longe grauius peccaret homo,niſi ab ange

Num.21. lo ſuo impediretur. Exemplo id hoc nobis eſſe poterit,quod quum abire Balaam maledicturus populo Iſrael,in via ſtetit ei angelus gladio euaginato,prohibẽs aſinam quo minus pergere poſſet,ſed eam loqui fecit,& tamen ipſum tandem procedere iuſsit,vetans ne aliud quam pręcepiſſet loqueretur. ſic ſæpe impediunt angeli profectionẽ,quæ homini poterat eſſe impedimẽto ad ſalutem. Quinto loco numerabi-

Dan.3. mus mitigationẽ tentationũ. id nobis teſtatur Daniel, quia quũ tres pueri eſſent in caminũ ignis præcipitati,deſcendit angelus domini cum Azaria & ſociis eius in fornacem, & excuſsit flammam ignis de fornace,& fecit mediũ fornacis quaſi ventum roris flantẽ, & non tetigit eos omnino ignis neque cõtriſtauit,nec quicquã moleſtiæ intulit eis In eius

Gene.32. rei argumentum quum angelus domini luctatus eſſet cum Iacob,poſt acceptam benedictionem confortatus eſt ille & antea tetigerat angelus femur Iacob, & neruus eius emarcuit. ſic marceſcit tentatio carnis per tactum angeli. Multi ſunt qui variis afficiũtur tentationib9,alij ſuperbia, alij libidinis vexãtur pruritu. iis vt tẽtatio mitigetur,tãgit angelus carnem eorum,quatenus marceſcat,debilitetur,& tentatio praua euaneſcat. Ideoque ægritudo per bonos & malos angelos immitti alicui poteſt. Ad hæc iam ſufficiant &c.

## HOMILIA VIII. ET VLTIMA in feriis S Michaelis archangeli.

*Michael & angeli eius præliabantur cum dracone.*

*APOCAL* XII.

MEmini ſuperiori homilia dilectiſsimi in Chriſto, cœpiſſe me de angelorum dicere cuſtodia, neque tamen abſoluiſſe. nũc ne res ea in ſuſpenſo maneat ad finem deducemus illam,vbi tamen prius de S. Michaele nonnulla dixerimus. quanuis enim dies hic ſacer ſit omnibus angelis,tamen peculiariter dicitur ſancto Michaeli eſſe ſacratus, vnde & nomẽ habet. eius rei rationes plurimæ ſunt,nos ex iis paucas conſideremus quoniã præ aliis angelis præcipue deus S. Michaelẽ multis donauit priuilegiis in

hac militante eccleſia. Ac principio quidẽ princeps ille creditur omnium qui in terras emittũtur angelorum, ideoque ex angelis infimis, neq; ex archangelis, ſed ex principatibus ille eſt omnium ſupremus, & ex hoc fundamento princeps ille & cuſtos fuit ſynagogæ veteris teſtamenti, ſicut angelus ad Danielẽ dixit, nemiñe ſibi eſſe adiutorẽ niſi Michaelem principem illũ. nunc aũt cuſtos idem & princeps à deo conſtitutus eſt totius eccleſiæ, quæ ideo ſic de ipſo ſolẽniter canit, Michael præpoſitus paradiſi, quẽ honorificant angelorũ ciues. 2 Quicquid & vbicunq; opus fuit, vt pro fidelibus certaretur, ibi ſemper Michael affuit atq; illud perfecit, & id quater, Primo pugnauit ille & angeli ſui aduerſus Luciferum & angelos eius. ita enim de eo Ioannes ait, Factũ eſt prælium magnũ in cælo, Michael & angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat & angeli eius, & non valuerunt, neq; locus inuentus eſt eorũ amplius in cælo de victoria quoq; ſancti Michaelis ſequitur, Proiectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus, qui vocatur diabolus & ſathanas, qui ſeducit vniuerſum orbem. Nec eſt quod mireris Michaelem ſuperaſſe Luciferum, qui tamen in naturalibus donis & virib⁹ omnibus fuit angelis excellẽtior. deus enim per gratiam ſingularẽ dedit influxitq; illis virtutem & potentiam qua victores fuerunt, ſicut in hunc vſque diem non raro iis qui multudĩne & virib⁹ ſunt inferiores, robur & fortitudinẽ confert deus, vt plures & potentiores, euincant. *Dan. 10.* *Apoc. 12*

3 Pugnauit etiam ſanctus Michael in AEgypto pro filiis Iſrael ad redimẽdũ eos aduerſus Pharaonẽ per multa ſigna & miracula, præceſsit eos per deſertũ eo vſque, dũ venirent in terram promiſsionis. AEgyptios ſubmerſit, eiecit Gẽtes. Ita nanque legimus, Factũ eſt in noctis medio percuſsit dominus omnẽ primogenitũ in terra AEgypti, à primogenito Pharaonis qui in ſolio eius ſedebat, vſque ad primogenitum captiuæ quæ erat in carcere. id autem miniſterio angelorũ feciſſe dominũ, ex ſequentibus patet, Tollens ſe angelus domini qui præcedebat caſtra Iſrael, ſtetit inter caſtra AEgyptiorum & caſtra Iſrael. Ita dominus deinde promiſit Moyſi, Ecce ego mitto angelum meum, qui præcedat te & cuſtodiat ſemper in via, & introducat in locum quem præparaui tibi. & rurſus alibi idem pollicitus eſt ei. Quanuis autem in iis locis nomen Michaelis nõ exprimitur, tamen quia prin- *Exo. 12.* *Exo. 14.* *& 23.*

ceps fuit ſynagogæ,ſicut ex Daniele patet,vtique vel ange lus hic ipſe fuit Michael,vel certi faciēdi hoc comiſsionem habuit a ſancto Michaele.

3 Valide etiam aduerſus diabolum certauit de corpore *Iude.1.* Moyſi, quoniam ſic ait Iudas Thaddæus, Quum Michael archangelus cum diabolo diſputans altercaretur de Moyſis corpore,non eſt auſus iudicium inferre blaſphemiæ,ſed dixit,Imperet tibi dominus.Pugna hæc inde orta eſt,quia diabolus modis omnibus cupiebat Iudæos ſcire ſepulchrũ Moyſis,ratus ſe eos per ſe pronos in idololatriam,facile huc adducturũ vt Moyſem pro deo colerent.Id ne fieret, Michael effecit,vt ſepulchrum illud non inuenitur.vnde & ſcriptum *Deut. vl.* eſt,Mortuus eſt ibi Moyſes ſeruus domini in terra Moab,iubente domino,& ſepeliuit eum in valle terræ Moab contra Phogor, & non cognouit homo ſepulchrum eius vſque in præſentē diem De pugna ſiue certamine cum principe Perſarum & Græcorum,ex Daniele diximus iam antea.

4 Super hæc omnia bellũ adhuc geret ſanctus Michael, aduerſus antichriſtum , qui quum ſe mortuum ſimulabit & reſurrexiſſe,conabitur in monte olиueti aſcendere in cælũ, & tunc(vt Paulus ait)interficiet eum Chriſtus ſpiritu oris ſui.vult Gloſſa quod dñs eum iuſſu ſuo repercutiet inſtar fulminis per S.Michaelem.Hinc iam liquet,quomodo ſanctus Michael pro eccleſia militet & cunctis fidelibus aduerſus diabolum & omnes hoſtes eccleſiæ, vtique ſæpius quã nos reſciſcamus,fortius etiam quam nos cogitare poſsimus.

5 Præ aliis inſuper angelis Michael ab eccleſia colitur. poteſtatem enim habet animas hominũ ſuſcipiendi in cuiuſlibet morte,eaſq; iudicare iudicio ſaltem particulari,merita earum ponderare,ſicuti plerunque cum libra pingitur,vt per hoc etiam ſimplices illud intelligant.Vnde canit eccleſia,Archangele Michael,conſtitui te principē ſuper omnes animas ſuſcipiendas.Et iterum,Data eſt poteſtas archangelo Michaeli ſuper animas iuſtorum & peccatorum.

Atque hinc poteſtas profluit,quę data eſt ſancto Michaeli ſuper animabus referendis ad iudicē,& deducendis in cælũ,ſicut canit eccleſia in officio miſſæ pro defunctis.Sed ſignifer ſanctus Michael repræſentet eas in lucem ſanctam. Quæras,quur eum ſigniferum vocat eccleſia? Eo ſane, quia ſanctus Michael portabit ſignũ paſsionis Chriſti,vexilla no

ſtræ ſalutis in die iudicij,crucem,lanceam,clauos,coronam &c.ſicut de extremo iudicio diximus. Alia ſacti Michaelis prerogatiua hæc eſt,quoniam ille omnes homines vocabit, & iuuabit ad iudicium.Paulus enim ait dominum deſcenſurum de cælo in voce archangeli & in tuba dei. (vide vbi ſupra.) Atq; hæc ipſa doctorum ſententia eſt,quod ſanctus Michael per angelos prouinciarũ vniuerſo inclamabit orbi, Surgite mortui venite ad iudicium. quanuis Hieronymus putet Chriſtum ipſum ſic eſſe clamaturũ eo quod dicat apud Ioannem,Mortui audient vocem filij dei,& qui audierint,viuẽt.Hinc aliud ſequitur ſancti michaelis priuilegiũ, quoniam ipſe & qui ſub eo ſunt angeli,perficient iudicium Chriſti,quando damnatos præcipitabunt in gehennã ignis, ſicut antea dæmones cælo expulerũt.Quumq; Michael datus ſit eccleſiæ fidelium in principatum, tantumque hic in terra habet po eſtatis,vnde & angelus victorię dicitur,ideo nimirum eccleſia militans dum aduerſus tot hoſtes corporales & ſpirituales decertat, imo & homines oẽs,qui Chriſtiano gaudere volunt nomine,ſanctum illum principemq; angelum Michaelem pie venerari debent & inuocare,vt eis per ſubiectos ſibi angelos auxilium ferre dignetur contra omnes omnium hoſtium inſultus, vtique impetrabit hoc ſanctus Michael apud dominum.

Tom.1. 1.Theſ.4 Hieron. Ioan.5.

Sed quia multa de ſancto Michaele diximus,non ſunt etiã reliqui angeli ſilentio pertranſeundi,qui & ipſi ſatis ſunt in eccleſia noti,vt ſunt Gabriel & Raphael. quanuis etiam de illis dici multa poſſent,nolo tamẽ ea extẽdere,ſed per tranſcurſum tantum ad informationẽ ſimpliciũ proponere. Quoniam ſicut Michaeli victoria tribuitur in prælio ſpiritali & corporali,ita Gabrieli reuelatio myſteriorum dei.hoc inde apparet,quia ſummũ illud arcanũ dei reuelauit Marię,incarnationẽ Chriſti,natiuitatẽ quoq; Ioãnis Baptiſtæ,vnde plerique colligunt doctores,eum etiã natiuitatẽ Iſaac annunciaſſe, atq; in ſumma omnia hæc trãſegiſſe quæ ad futuram Chriſti natiuitatem pertinere videntur. (vide ſupra in ſermonibus de annunciatione beatæ Mariæ virginis factis.) Quod autem Gabriel ſic illuminet homines,& eis myſteria dei reuelet,teſtis nobis eſt irrefragabilis Daniel, qui quum vidiſſet viſionem ſtupendam,neq; ſibi ſatis intellectũ,quærens eius intelligentiam,audiuit vocem virumq; vocantem

Luc.1. Gene.18 Dan.7.

Gabriel,fac intelligere iſtam viſionẽ & venit,& ſtetit iuxta vbi ego ſtabam.Præcipue igitur qui ſacris literis ſtudẽt diſcernendis,venerari debent ſanctum Gabrielem,ipſumque inuocare pro illuminatione mentis & intellectus.

Cæterum Raphael prærogatiuã magnam habet in medicandis ægritudinibus corporis & animi,in comitatu quoq; & defenſione viarum.eius rei argumentũ nobis totus præbet liber Thobiæ ille enim ſenioris Thobiæ filiũ comitat' eſt vſque in Rages ciuitatẽ Medorũ,quumq; ei piſcis nocere vellet,liberauit ipſum. hic etiam matrimonium cõſtrinxit inter Thobiam & Saram filiam Raguelis.dæmoniũ ligauit in deſertis AEgypti,vetulo iam Thobię viſum reſtituit,atque tandẽ(nam ille in ſpecie videbatur adoleſcentis, ita vt crederetur eſſe purus homo)ſe agnoſcendũ præbuit,oſtendens quod angelus dei eſſet, cum enumeratione miniſterij ſui in cuſtodia angelica,ſicuti latius adhuc audiem': Videte dilectiſsimi quã admirabilis ſit deus in ſanctis angelis ſuis, vnde eccleſia in hodierna collecta ſic orat, Deus qui miro ordine angelorũ miniſteria hominumq; diſpenſas,concede propitius,vt à quibus tibi miniſtrãtibus in cælo ſemper aſſiſtitur,ab iis & in terra vita noſtra muniatur.

*Thob.5. 6.7.8.12*

3 Nunc deniq; iſtuc vnde digreſsi ſumus,reuertamur,ad vtilitatem ſcilicet angelicæ cuſtodię,quæ hoc quoq; habet, quod interdũ hominẽ docent & inſtituũt.Id ex multis ſcripturæ locis colligitur,atq; ex Daniele maxime,quoniã Gabriel volens tetigit Danielẽ,docens eum & loquens cum ipſo,Daniel,nũc egreſſus ſum vt docerẽ te & intelligeres.De hac doctrina dici multa poſſent,ſed eis ſuperſedẽtes,vnum hoc adducemus,quod Dionyſi' teſtatur ſupremã hierarchiam in inferiores tres haberę operationes,illuminandi,purgandi & proficiendi. Atque ſicut illa poſſunt ſuperiores pręſtare inferioribus,ita infimi eadẽ exhibent hominbus. Et ij quidẽ dicũtur actus hierarchici,hoc eſt principales & regitiui.Hinc Dionyſius docet iubetq; prælatos eccleſiæ eadẽ exercere in ſubditos ſuos.Hoc quoq; ad angelorũ pertinet cuſtodiã,quod pro nobis orant,noſtraſq; orationes & opera bona oĩa deferũt in conſpectu domini. hoc pulchre Ioãnes inſinuat,dicens,Stetit angelus ante altare,habens thuribulum aureũ,& data ſunt illi incẽſa multa, vt daret de orationibus ſanctorum omnium ſuper altare aureũ quod eſt ante

*Dan.9.* *Dionyſ.* *Dionyſ.* *Apoc.8.*

thronum,& aſcendit fumus incenſorum de orationibus ſã ctorũ,de manu angeli coram deo.idẽ etiã inde liquet.quod Raphael ait Thobię, Quando orabas cum lachrymis & ſepe liebas mortuos,& derelinquebas prãdium tuũ,& mortuos abſcondebas per diem in domo tua,& nocte ſepeliebas eos ego obtuli orationem tuã domino Similiter & Iob,inquit, Si fuerit pro eo angelus loquens,vt annũciet hominis æq tatem:miſerebitur eius & dicet,Libera eũ vt nõ deſcẽdat in corruptionem. Neq; tamẽ putet interim aliquis angelos ſic deo offerre orationes noſtras & opera,quaſi neſciret antea ipſe,quũ tamen omnia nuda & aperta ſint oculis eius, ſed humano more proponunt hæc angeli tantũ,vt magis inqui rãt cõſilium & beneplacitum dei,quidq́; porro eos impẽde re oporteat & facere hominibus in oratione perſeuerãtib⁹. ſic Zacharias angelum inducit,orantẽ deum pro populo Iu dæorum,vt ex captiuitate Babylonica liberaretur in hæc verba,Domine exercituum,vſquequo tu non miſereberis Ieruſalẽ & vrbium Iuda quibus iratus es?iſte iam ſeptuage ſim⁹annus eſt.& reſpõdit dominus angelo qui loquebatur ĩ me,verba bona,verba cõſolatoria. 4 Inſuper & hoc nobis cõmodi ex angelorum prouenit cuſtodia,quia nos ã mul tis malis & periculis cuſtodiunt,& ab inimicorũ tuentur incurſibus.id in Thobia videas,quem angelis eduxit,rurſusq; incolumem domum reduxit,à deuoratione piſcis eripuit,à ſuffocatione dæmonis liberauit,ne ſibi hoc accideret quod ſeptem antea maritis Saræ cõtigerat. Dici nõ poteſt,ex qui bus,quot & quantis non malis angeli eripiant,quum ipſi ne ſciamus Vnde nõ inepta fuit hæc veterũ loquutio,vt ex pe riculo aliquo liberati,diceret ſe ab angelo eſſe ereptos,an gelum prohibuiſſe quo minus aliquid tentaſſent,vel aliquo ſe contuliſſent vnde periculum ſequutum fuiſſet. Sic nimirũ angelus cuſtodiuit Iudęos ex AEgypto proficiſcentes,quũ eos Pharao perſequeretur,ipſiq́; metu corepti,clamarẽt ad Moyſen,Forſitan non erant ſepulchra in AEgypto,& ideo tuliſti nos vt moreremur in ſolitudine. Verũ ibi Pharao & omnis comitatus ſuus ſubmerſus eſt in mari rubro. Pręterea cũ Sennacherib expeditionem moueret in Iudæos, egreſſ⁹ angel⁹ domini,occidit in caſtris Aſſyriorum centum & octo ginta quinque milia virorum. Atque id genus multa ſine du bio quotidie fiunt,quamuis nos lateãt. Sępe hactenus in Da

*Thob.11.* *Iob.33.* *Zach.1.* *Thob. 7.8.* *Exo.14.* *Eſaie 13.* *4. Re.19* *Dan.10.*

niele vidimus,quã operoſe princeps ille angel' ſynagogæ, laborarit pro liberatione populi Iſrael ex captiuitate Baby
*Act.*12. lonica. Acta quoq; apoſtolorũ teſtantur,quod capto Petro ab Herode,aſtitit in vinculis angelus,percuſſoq; latere eius ipſum ſurgere iuſſit.&ceciderunt catenæ de manib' ei'.Nõ exiguum etiã hoc eſt,quod nobis angelica præſtat cuſtodia quoniã impedimenta bonorũ quæ aliũde ingeruntur,nobis
*Exod.*33. auferunt.ſic dixit deus ad Moyſen,Mittã præcurſorẽ tui angelum,vt eiiciã Chananæũ & Amorrhæũ & Ethæũ &c. & intres in terrã fluentẽ lacte & melle.ſic nõnũquã angelus peccatũ punit,vt porro euitetur,quomodo interfecit primo
*Exod.*12. genita AEgypti & peſte,interemit ſeptuaginta milia viro
1.*Re.*24. rũ,eo quod per ſuperbiam Dauid iuſſerat numerari populũ vbi tandem dixit dominus ad angelũ,Sufficit,nunc cõtine manũ tuam. Gregorius Romæ in peſte vidit angelum ſuper ędificium Adriani rurſus imponere gladiũ,vnde locus ille adhuc ab angelo nomẽ obtinet.ſic ſæpe fieri poteſt , quum quis te impetit in honore & cultu dei atq; dilectione,vt eũ
*Luca.*16. angelus gladio peſtis interimat.Poſtremũ eſt,quod angeli animas priorũ deducunt in vitã æternam.ſicuti animam Lazari deportarunt in ſinum Abrahæ.De' det & cõcedat nobis gratiã ſuam,vt ipſi quoq; poſt hoc exilium manib' angelorum deferamur in patriam felicitatis æternæ,Amen.

## *DIE FESTO S. SIMONIS*
## *Et Iudæ apoſtolorum,Euangelium.*
## IOAN. XV.

*Ioan.*3.

*IN illo tempore,Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem. Si mũdus vos odit,ſcitote quia me priorẽ vobis odio habuit.Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuũ erat diligeret.Quia vero de mundo non eſtis , ſed ego elegi vos de mundo , propterea odit vos mundus.Mementote ſermonis mei quem ego dixi vobis , Non eſt ſeruus maior domino ſuo.Si me perſequuti ſunt , & vos perſequentur: ſi ſermonem meum*

*ſeruarerūt, & veſtrum ſeruabunt. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum, quia neſciunt eum qui miſit me. Si non veniſſem & loquutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent. Nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo. Qui me odit, & patrem meum odit, Si opera non feciſſem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nunc autem & viderunt & oderūt & me & patrem meum. Sed vt adimpleatur ſermo qui in lege eorum ſcriptus eſt, Quia odio habuerunt me gratis.* Mat.10. Luc.6. Mat.24 Mar.13. Luc.11.

## HOMILIA VNICA.

EVangelium hoc quoq; particula eſt illius auguſtalis & præclari ſermonis, quem Chriſtus é nouiſſima cœna fecit diſcipulis ſuis Et quanuis ad longū poſſet extendi, quum multos locos habeat prolixa tractatione dignos, nos tamē breuitati ſtudebim⁹, eo maxime quod iā antea integrā fecim⁹ homiliam de charitate proximi. Hæc inquit, mando vobis, vt diligatis inuicem, commiſſionē hāc iam antea bis in hoc ſermone dederat eis, quūq; paulo ante iuſſiſſet eos ire & fructum afferre, ait Auguſtinus, hic ipſe fructus eſt vt diligatis inuicem, ideoq; & Paulus enumerās fructus ſpiritus, primo loco ponit charitatem. fructus, inquiens, ſpiritus eſt charitas. Multum iā neceſſaria erat diſci pulis charitas, non tantum propter deum, ſed & ipſum mū dum. vnde & ſubdit domin⁹, ſi mūd⁹ vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit. odiū enim illud mūdi quia charitati aduerſatur, ideo hic à domino reiicitur, & primū quidem exemplo ſuo, quia ipſum quoque oderunt: deinde, quod ideo mundus odio habeat apoſtolos, quoniam eos do minus elegit de mūdo, vt ſic omnis illa apoſtolorū pſequu tio propter Chriſtū ſit & iuſtitiā ipſam poſtremo, ob pecca ta mūdi & perſequurorum, quia excuſationē nō habent Ecce, quomodo charitas initium eſt bonitatis, ita odium pſequutionis origo. Is itaque nō vult eſſe in hoc corpore, qui recuſat ſuſtinere perſequutionem cum capite Chriſto. Nemo tamen ſuſpicetur Chriſtū hic nos docere, odiū nobis in mundo cōciliare, cū quemlibet pro ſua virili curare deceat, Tom.2. Galat.5. Auguſt. Cyrillus.

quod increpationem tolerare nō poſſunt.ideoq; vbi primū mūdus cōpellatus fuerit de malitia,ſtatim inflatur. iuxta illud prophetæ, Odio habuerunr corripientē in porta. & Sapiens quoq; ait, Qui odit increpationes, inſipiens eſt.neq; enim amat peſtilens eum qui ſe corripit. Sic quū Ioan. mūdū corriperet, Herodem arguens quia nō liceret ei vxorem fratris ſui ſecū fouere, nō potuit hoc ille ſuſtinere. ſed ī vincula coniecit Ioannem, & tādem decolauit. Tertia cauſa quare mūdus odio habeat bonos, peruerſitas eſt inuidiæ, ſicut & AEgyptij oderūt Iudæos, eo quod tātū inualeſcebāt & creſcebant. Cōfirmans ſermonē ſuum dn̄s ſemet proponit in exemplo, iubens eos meminiſſe ſermonis huius ſui, quoniam non eſt maior ſeruus dn̄o ſuo. Vbi duo docet, patiētiam in perſequutione, ad quā Paulus quoq; nos hortatur, dicens, Recogitate eū qui talē ſuſtinuit à peccatoribus aduerſum ſemetipſum cōtradictionē. Si me inquit, peſequuti ſunt, & vos perſequētur quaſi diceret, ſi me perſequuti ſunt vt ait Cyrillus, nōne quādo vos perſequētur, ad imitationē meā feredum eſt? ita certe, nā ſimilia pati debetis, ſi regnare mecum deſideratis, ſic Petrus quoq; ait, Chriſtus pro nobis paſſus eſt, vobis relinqēns ecxemplū, vt ſequamini veſtigia eius &c. Alterum quod docet. hoc eſt vt patientes ſint etiā apoſtoli in doctrina ſua, ſi non reciperetur, quum dicit, ſi ſermonem meum ſeruauerunt, & veſtrum ſeruabunt. quaſi dicere vellet, neq; meum nec veſtrum recipient. Diſcat hic prædicator patienter ferre, etiā ſi doctrina ſua nō ſtatim locū inueniat, quando & Chriſti verbum nō ſemper ædificauit neq; illud ſemper receperunt auditores. ideoq; Cyrillus dicit, nemo putet amiſſum eſſe prædicationis laborē, ſi auditoribus nō perſuaſit. nā an fructus ſequatur, necne, etſi ſit illud petēdum á deo, attamen gratiæ ſuæ relinquēdū eſt Et licet ſoli ſterilitas noceat colonis, nō tamē ſic res habet in ædificatione ſpirituali, vbi ſemper paratus eſt deus remunerare colonos prædicatores, non obſtante etiā ſi prædicatio in audientibus nihil efficiat. Inducia inſuper ille, qūo Paulus hoc in ſermonibus ſuis obſeruarit. Chryſoſtom⁹ putat dominū ſic dicere voluiſſe. Vidiſtis quomodo per omnem vitam meam mihi aduerſati ſunt Iudæi, iam cum aſcēdero ad cælum, ſimili modo & aduerſus eos pugnabunt.

*Amos.5* *Prou.11, & 15.* *Exod.1.* *Hebr.12* *Cyrillus* *1.Pet.2.* *Cyrillus* *Chryſo.*

3 Adhuc cauſam ſubiūgit dominus, quur illi perſequuti

eſſent apoſtolos & eorũ doctrinã non recepturi, quum ait, Hæc omnia facient vobis propter nomẽ meũ,quia non no
*Auguſt.* uerunt eũ qui miſit me,hoc eſt,vt ait Auguſtinus,me in vo
*Act. 6.* bis perſequentur,me in vobis odio habebunt.ſic Paulo iam
*& 5.* perculſo dixit domin⁹,Saule,Saule,quid me perſequeris?at ille Chriſtianos perſequebatur,& Chriſtus ſibi hoc fieri prę dicabat.quia propter nomen ſuũ fiebat.ideo Lucas alibi dicit,Ibant apoſtoli gaudentes à cõſpectu cõcilii,quia digni habiti ſunt pro nomine Ieſu cõtumeliã pati. 2 Ad hæc rationem aſſignat cæcitatis infidelium,quia non narrant illũ qui miſit eum.hoc eſt,deũ patrem.ſic ait,non veſtri tantũ erũt inimici, ſed & mei & patris mei.Ignorabãt iſti propẽſam & clementẽ dei voluntatẽ qua miſerat ille filiũ ſuũ pro
*1.Cor.15.* pter ſalutẽ noſtrã,de quorum inſcitia ſic ait Paulus,ignorantiam dei habẽt.&c.Cogitare autẽ quis poſſet,ſi ignorarũt Iudæi,ipſa eos excuſabit ignorantia.præuenire hoc dñs voluit,quia nõ oĩs ignorantia hominẽ ſufficit excuſare, quũ poſſit adeo eſſe temeraria,vt etiã aggrauet peccatũ,vt ſi qs affectata ignorantia noluit aliquid ſcire,in eũ cõpetit iſtud Pauli,Ignorans ignorabitur.Tales erant Iudæorũ docti & ſapientes,qui peruerſa voluntate nolebãt fidẽ habere manifeſtæ doctrinęChriſti. Ait ergo,Si nõ veniſſem & loquutus eis nõ fuiſſem,peccatũ non haberent, ſcilicet infidelitatis. audita vero iam Chriſti doctrina,infidelitatis excuſationẽ nullã habẽt.diſcamus hic, Chriſtianorũ peccata grauiora eſſe quã vel Gẽtilliũ vel Turcarũ nos enĩ ſi ſcientes malũ, nõ vitamus,ideo excuſationẽ nõ habemus.ſic ſi prædicationem nõ audis,& earum rerum quæ ad ſalutem tuam pertinent,manes ignarus,non excuſabit te ignorantia tua.quur enim nõ vt debebas,verbũ dei audiſti?quur nõ inde neceſ-
*Act.20* ſaria tibi didiciſti?ſic Paul⁹ ad ſeniores Epheſi dixit,Nihil ſubtraxi vobis vtilium,quo minus annunciarem vobis&docerem vos publice & per domos.Et inde,Conteſtor vos hodierna die,quod mundus ſum à ſanguine omnium.non enĩ ſubterfugi quo minus annunciarem omne conſiliũ dei vo
*Hebr.1.* bis,Nõ diſſimile eſt quod ad Hebræos ſcribit ille,Quomõ nos effugiemus,ſi tantam neglexerimus ſalutẽ,quæ cũ initium accepiſſet enarrari per dominũ ab eis qui audierũt,in vos cõfirmata eſt,cõteſtante deo ſignis & portẽtis &variis virtutibus&ſpiritus ſancti diſtributionibus ſecũdum ſuam

volũtatem? Hæc nobis quoque recogitanda ſunt, nec facile a fide tot retroſeculis diuinitus cõfirmata. deficiendũ ad recens inuẽtam hæreſim, quod nũc neochriſtiani faciunt aduerſus venerabile ſacramentũ & gloriã ſanctorum tumultuantes, quorũ tamen eminentem dignitatem deus tot ſignis & miraculis cõfirmauit. Inuenerũt iſti quidẽ neochriſtiani fidẽ nouã, nouum baptiſmum, miſſam nouam & noua ſacramenta dũmodo & deum haberent nouũ, qui nouum eis cælum fabricaret. Periculum tamen eſt. imo certũ, niſi pœnitentiam agant, quod in veteri iſto inferno nimiũ ſatis habebũt ſupplicij. 4 Porro cauſam addit dominus, quur excuſationẽ Iudæi habituri non ſint. nam quia doctrinam ipſius non receperũt, ex inuidia factũ eſt. quiſquis autẽ inuidia & odio Chriſtum proſequitur, is odio habet & patrem, quũ non ſit aliqua in Chriſto odij cauſa, niſi tũ gloria tum virtus patris quã quærebat, cui Iudæi iam tũ ex inuidia reſiſtebãt ſicuti locum hũc Cyrillus inducit contra Arrianos quia iis verbis clare docuit dominus, ſe & patrem vnã habere eſſentiam diuinam quũ ait, Qui me odit, & patrem meũ odit. atq; hoc Iudæi refellũtur, putãtes obſequium ſe facere legiſlatori, ſi legem aduerſus legiſlatori filium tuerentur, Mitto hic lubens, quod quidã ponderant doctores, quoniã deus quũ ſit ſummum bonũ, odio haberi nequeat. Verũ eſt quidẽ in ſe & in eſſentia ſua diuina, ſed in opere & præceptis ſuis poteſt vtique odio haberi. ſicuti dæmones ꝓpter opus diuinæ iuſtitiæ, quod eos æternæ gehẽnæ ſupplicio addixit. oderunt illũ, quando ſuperbia eorũ ſemper aſcendit contra deum, Ad extremũ ſicuti ſuperius edocuit & oſtẽdit dñs Iudæos excuſationem non habituros, ita nũc profitetur eos excuſationẽ quoque nullã quærere poſſe in operibus ſuis, & ait, Si opera nõ feciſſem q; nemo alius fecit, peccatũ non haberent, Magnũ ſane hoc fuit peccatũ Iudæorũ, ꝙ nec verbis nec operibus Chriſti crediderũt. Diceres, At qui & alij miracula fecerũt, nã Elias & Eliſeꝰ mortuos reſuſcitarũt, Moyſes multa mira exhibuit circa decẽ plagas AEgypti, Elias curru igneo raptꝰ eſt in cælũ, Samſon ſitim ſuã cõpeſcuit ex aſini mãdibula, Pueri tres ĩ camino ignis &c. Reſpõdetur, quod ſane etiã ſancti aliquot veteris teſtamẽti miracula fecerũt, ſed & poteſtate tãta & ea hoĩum multitudine, nemo ante Chriſtũ ſigna tot operatus eſt. ideoque

*Cyrillus* *Cyrillus* *3. Re. 17.* *Exo. 6.* *4. Re. 4. & 13.* *Iudic. 15.* *Mat. 14.*

doctores concludunt,quod miracula Christi, alia aliorum ſanctorũ omnia ſuperarũt tũ in multitudine, tum magnitudine,tũ forma quoque & modo operandi, Quo ad multitudinem,certum eſt,quotquot enim ad eũ veniebant infirmi,
*Ioan.11.* eos ille curabat omnes vel ſolo fimbriæ cotactu.In magni
*Ioan.9.* tudine quoque paré non habuit Christus,ſiquidem & quatriduanũ Lazarum à morte ſuſcitauit, & cæco nato viſum reſtituit,quod à ſeculo auditum nõ erat.In modo etiã quia alia miracula ſua per modũ petitionis fecerunt inuocãtes deũ,Chriſtus autem propria virtute fecit, non orando,ſed imperando.vnde admirabantur Iudæi & dicebãt, Quidnã eſt hoc?quæ doctrina hæc?noua,quia in poteſtate ſpiritib⁹
*Mar.1.* immũdis imperat,& obediunt ei.In omnibus tam iis, quod ſalutarem audierũt Christi doctrinam, viderunt immẽſa & ſupernaturalia ſigna ,adhuc oderũt & Chriſtum & patrem eius, ſicque impleuerũt querelam Chriſti, quam tot retro ſeculis propoſuerat per Dauidẽ, Odio oderunt me gratis. Sane immerito id factũ eſt,quia nulla fuit hic ĩ Chriſto cul pa,ſicuti nec ipſi erga eũ cauſam habuerũt,deinde neq; ali quod inde cõmodum euenit.nam ſicut Augu.ait,is aliquem gratis odit,qui ex odio lucrũ nõ quærit,neque incõmodum per hoc fugit.Nos aũt diligam⁹ dñm,illi gratias agamus ꝓ ineffabili charitate & miſericordia,q̃ ille erga nos miſeros profugos & exules,deperditoſq; hoĩes habuit ipſum rogemus,quatenus dilectionẽ proximi nobis conferat & gratiã ſuam,per quam in hac vita vitam mereamur æternã, Amẽ.

## DE SANCTIS APOSTOLIS Simone & Iuda Thaddæo.

Huiuſmodi dilectionem dei & proximi habuerunt ſancti illi apoſtoli Simon & Iudas Thaddæus, qui
*Act.1.* conſobrini fuerunt Chriſti domini,fratres Iacobi minoris & Ioſeph iuſti,qui Matthiæ adiũctus eſt in electione apoſtolatus.filii fuerũt Alphæi & Marię Cleophæ.Simõ à Cana Cananęus dici ſolet,ad diſcrimẽ Simõis Petri, quare & Lucas eũ Græco nomine Zelotem vocauit.Iudas vero cognominatur Thaddæus,ad differẽtiam Iudæ ꝓditoris.
*Euſebius.* Euſebius refert Thaddæũ miſſum ad Agabarum regem Ediſſæ.(at quia nõ videtur conſtare ſibi,quod Iudã & Thaddæum variat,& Thaddæum facit duntaxat vnum ex ſeptua-

ginta, communiter nō ſolet recipi. mitto illud) poſt diuiſio nem Iudas in Meſopotamia, Simō prædicauit in AEgypto & tñ ambo tandem venerunt in Perſiam. quia quod quidā volunt Simonem fratri ſucceſſiſſe in epiſcopatu Hieroſo lymitano, nihil eſt, cum ille non Simon, ſed Simeon dicatur, qui Hieroſolymis ſub Traiano imperatore martyrio co ronatus eſt. Simō autem apoſtolus in Perſia paſſus eſt (vide Natalem Bedam doctoré Parrhiſinum cōtra Iacobum Sta pulenſem in apologia pro filialibus & nepotibus Annæ.) Quū ergo apoſtoli ij duo veniſſent in Perſiam, idola noluerūt amplius dare reſpoſa, ſicut ante conſueuerant, qm̄ tunc dæmonia reſpōdebant interrogantibus ex ſtatuis & imaginibus idolorū, nunc per maleficos idē conantur. Baradach capitaneus regis cupiebat ſcire euētum belli aduerſus Indos ſuſcepti, ideoque idolū in alia vrbe interrogari curauit quur ſibi deus ſuus non reſponderet, vnde cognouit ex illo non reſponſurum ſibi idolum ſuum, quandiu Simō & Iudas adeſſent. ſic interrogauit de eis quos cū comperiſſet, dixerunt ſe natalibus eſſe Iudæos. & fide Chriſtianos, veniſſe quoque ad commodū & ſalutem eorum, vt deū verum diſcerent cognoſcere. Baradach dixit Ecce dij noſtri ſilent, vos autē reſpondete nobis de futuri belli euentu. Simon ſubiūxit, Permittemus vt vobis reſpōdeant dij veſtri. Interrogati illi omnia horrenda prædicarūt, pugnas cruentas, & congreſſus formidabiles, ita vt exhorreſceret Baradach ipſe: quē viciſſim conſolans Simon, dixit, Noli timere, cras Indorū veniet legatio, illi ſe ſubditos faciēt vobis & tributa re ſoluēt. Quod & factū eſt. Hinc Baradach cōminuere voluit & exurere ſimulachra omnia idolorū, ſed vetuerūt id apoſtoli pecuniā diſtribuentes pauperibus. Rem hanc ille totā aperuit regi. Vbi magi iſti duo Zaroes & Arphaxat erāt quos Matthæus AEgypto expulerat, illi regem concitarunt aduerſus apoſtolos, inque eorū præſentia fecerunt aduentare ſerpentes plurimos, ita vt horrore afficeretur populus totus. apoſtoli autem præceperūt ſerpentibus, vt morſi maleficos ipſos impeterēt, quod & fecerūt adeo, vt gemere & eiulare inciperēt iſti. Et quāuis rex vrgebat vt amaris morſibus ſerpentes occiderēt magos, attamen hoc apoſtoli non permiſerūt, ſed orationis efficacia ſerpētes abegerūt. Quo facto, rex & Baradach cū ſexaginta milibus virorū bapti-

zati ſunt,eccleſiæ extructæ,diaconi & ſacerdotes ordinati, Abdias epiſcopus cõſtitutus,qui cũ apoſtolis venerat ex Iudæa. Quũ autem apoſtoli in regno illo vndique fidẽ plãtarent,venerunt in ciuitatem magnam Samur,alias Suauir quo cõfugerant malefici iſti duo, & præmonuerant põtifices idolorũ de apoſtolis. Sic ergo Simonẽ duxerũt in templũ ſolis, Iudam in fanum Lunæ ad adorãda idola, ſed iuſſu apoſtolorũ imagines idolorũ in fruſtra confracta & cõminuta ſunt atque inde emigrarũt dæmones magno vlulatu,ſpecie tamen & figura Aethiopũ. Hinc irati Gentiles, apoſtolos cum eorum hoſpite Senue occiderunt, Rex,occiſis pontificibus,corpora apoſtolorũ in ſua ciuitate ſummis cũ honoribus ſepeliuit. Vos illos iam inuocate, eorumque opem implorate &c, Abdias Babyloniorum epiſcopus,lingua Indica deſcripſit paſſionẽ apoſtolorum. Eutropius inde trãsfudit in Grecã,eam rurſus Latine vertit Aphricanus.

## *SOLENNI SANCTOQVE DIE* OMNIVM SANCTORVM EVANGELIVM, MATTH. V.

Vide hoc ſupra in feſto S Mauricii.

SEquentem homilam habuit Ioannes Eckius theologus in comitiis Auguſtanis,ipſo die Omniũ ſanctorum in choro ſummæ ædis virginis matris,præſente inuicto & glorioſo imperatore noſtro CAROLO V. ſemper Auguſto, rege quoque Hungariæ & Boemiæ FERDINANDO, & vtraque regina ANNA & MARIA,cum ſequẽtibus principibus electoribus, aliiſque principibus & oratoribus.

Interfuit VINCENTIVS PIMPINELLVS legatus apoſtolicus.

ALBERTVS marchio Brandenburgenſis archiepiſcopus Maguntinus,cardinalis & elector.

ERARDVS de Marcha, cardidalis,archiepiſcopus Valentiæ,epiſcopus Leodienſis,dux de Bulion.

MATTHAEVS LANG,archiepiſcopus Sabukrgenſis,& cardinalis.

BERNARDVS à Gloſſa, epiſcopus Tridentinus cardinalis,Hungariæ & Boemiæ regis cãcellarius magnus

IOACHIM marchio Brandeburgenſis,dux Stettiniæ &c.princeps elector.

Electoris archiepiſcopi Treuirenſis orator. D. IOANNES A METZENHAVSEN, præpoſitus Treuirenſis.

Comitis Palatini electoris orator, D VALENTINVS pincerna,ab Erpach.

FRIDERICVS comes Palatinus, Bauariæ dux.

LVDOVICVS comes Palatinus,ſuperioris & inferioris Bauariæ dux.

ERICVS dux Aruſuincenſis & Lunemburgenſis:

OTHO HENRICVS comes Palatinus,inferioris & ſuperioris Bauariæ dux.

HENRICVS dux Brunſuicenſis & Lunemburgenſis.

PHILIPPVS comes Palatinus,inferioris & ſuperioris Bauariæ dux

Multi alij principes Cæſareæ maieſtatis à ſecretis,vt marchio de Arſcoto,marchio de Villafranck,dominus de Roy, princeps Sulmonen.&c.nonnulli etiam ex Hiſpanis epiſcopi atque ex Italia,Germanorum quoque epiſcopi qui ſequũtur.

VVALTHERVS A KRONBERG, adminiſtrator ordinis fratrum Teutonicorum.

VVIGANDVS epiſcopus Bambergenſis..

CONRADVS epiſcopus Herbipolẽ. Francorũ dux.

HENRICVS epiſcopus Vormatienſis, comes Palatinus &c.

PHILIPPVS à Flerſchaim,epiſcopus Spirenſis.

GVLIEMVS epiſcopus Argentinenſis , comes ab Honſtam.

CHRISTOPHORVS à Stadion,epiſc. Auguſten.

ERNESTVS comes Palatin⁹,ſuperioris & inferioris Bauariæ dux adminiſtrator Patauienſis,

GEORGIVS de Auſtria,adminiſtrator Brixnenſis.

Eius homiliæ ſumma quædam capita lubet huc attexere,eo quod fere fieri non poteſt,vt illam eo quo dicta eſt ordine, p ſingula verba proſequar. ſiquidẽ multo aliter pronũciaui quam animaduerterim ipſe:ſicut fieri ſolet,vt parũ promoueat orator,niſi creſcat declamando. Quantum autẽ adhuc memoria teneo,fideliter & diligenter recenſebo.

nis & cytharam,gaudent ad ſonitũ organi, ducunt in nobis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt. Accedit iis quotidiana experientia,quod luſum damna ſequuntur, nec aliquod eſt ſine mœrore gaudium.Etiam quũ cantatur,ſaltatur,luditur,conuiuia aguntur,aliquid mœroris ſimul ſe ingerit & immiſcet,iuxta illud Sapientis,Riſus dolore miſcetur, & extrema gaudiij luctus occupat.Lõge aliter ſe habet gaudium bonitatis,quod eſt mundũ,verum, pulchrum, planeque honeſtum & ſolide conſtans, ad illud imitauit dominus apoſtolos & fideles oẽs,dicens,Gaudete & exultate &c. Super iis quæ iam cœpimus,vt plura liceat mihi dicere,vobiſque cum fructu audire,virginẽ matrem vna mecum celebrate,dicentes,Aue gratia plena &c. *Prou.14.*

*Euangelium, Matthæi V.*

HOMILIA PRIMA.

IN hoc euangelio diſcimus initio,geminã eſſe beatitudinem:alteram viæ vel huius pręſentis vitæ,ea in merito conſiſtit, atq; ideo beatitudinis nomen habet,quia per eã meremur illam verã beatitudinẽ & aſſequimur:altera patriæ eſt in vita æterna,atq; ea demũ ſolida eſt beatitudo,vbi præmiũ eſt eius quod hic quiſque meruit. Dominus aũt hic nõ de beatitudine loquitur æternę remunerationis,quia dicit,Beati qui lugent,Beati qui perſequutionem patiuntur propter iuſtitiã.Atqui illi in vita æterna neq; lugent neq; perſecutioni ſubiacent,dicẽte Ioanne,Abſterget deus omnẽ lachrymã ab oculis ſanctorũ,& iam amplius nõ erit neq; luctus,neque clamor,ſed nec vllus dolor. Itaq; de meritoria beatitudie loquitur hic domin⁹,qua quis meretur illam æternã.Atque hoc non infrequens eſt in ſacris literis quum initio ſtatim Pſalmorũ dixerit Dauid, Beatus vir qui non abiit in cõſilio impiorũ. Et inde,Beatus qui intelligit ſuper egenũ & pauperẽ, in die mala liberabit eũ dominus. Et ſicut de beatis diximus,ita ſe res de ſanctis habet, interdũ enim ſancti dicũtur, qui in hac adhuc via ſunt ad patriam,& operibus ſanctis ſtudẽt. ſic multa inuenies in Paulo,vt quũ ſcribit ad Romanos,Omnibus qui ſunt Romę dilectis dei,vocatis ſanctis.Ad extremũ eius epiſtolæ ſalutat Philologum & Iuliam &c. & omnes qui cum eis ſunt ſanctos. Ad Epheſios quoq; ſic ait,Mihi omnium ſanctorũ minimo data eſt gratia hęc,vt gentibus euangelizarẽ inueſti-

*Apoc.21* *Pſal.1. & 40.* *Roma. 1* *Epheſ. 3*

gabiles diuitias Chriſti. Sancti alias plerunq; dicuntur, qui iam ſunt in via æterna, de quibus Paulus loquēs, ſic ait, Sancti per fidē vicerunt regna, operati ſunt iuſtitiā, adepti ſunt repromiſsiones in Chriſto Ieſu. Sequitur hic primo quod non omnia opera noſtra ſunt peccata, vt neochriſtiani contendunt. quanuis enī opera in ſe nihil ſint, attamen aliquid ſunt per gratiā & miſericordiā dei, qui etiā hauſtum aquæ frigidæ non ſinet irremuneratū. Atq; ideo non omnia opera noſtra ſunt peccata Id teſtātur literæ ſacrę de Iob, In om-

*Iob.1.* nibus iis non peccauit Iob labiis ſuis, neq; ſtultum quid contra dominū loquutus eſt, ſeruans adhud innocentiā. De Za-

*Luc.1.* charia quoq; & Elizabeth ait Lucas, quod erāt ambo iuſti, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus dñi ſine querela. Quomodo ergo potuerunt in omnibus operibus peccare, vt neochriſtiani ſanctis omnibus exprobrant?

2 Deinde ſequitur hinc, quod etiā noſtra opera bona hominē iuſtificāt, quia ſaluāt, ergo & iuſtificāt, quū plus ſit ſal-

*Roma.8.* uare q̄ iuſtificare, ſicut ex Paulo colligitur. Quos prædeſtinauit, hos vocauit: quos vocauit hos & iuſtificauit: quos iuſtificauit, hos & magnificauit per magnificationē, ſaluationē intellige. Reclamat neochriſtian⁹, quoniā opera ſine gratia dei hominē non iuſtificant. ſane neque id nos inficias imus,

*Coloſſ.3.* quum ſine eadē etiam nō ſaluēt, quia charitas eſt vinculum

*1.Cor.1.* perfectiōis, vt ait Paul. neq; excedit in morte hominis, imo veſtis illa eſt nuptialis, ſine qua nec homo neque opera eius poſſunt placere deo. 3 Ad hæc vlterius ſequitur, quoniam opera bona non tantū ſunt à deo præcepta, eo quod placeāt deo & hominem iuſtum faciant, ſed etiam æternę mercedi ſunt meritoria. poſtremū hoc neochriſtiani hic noluerunt concedere, repugnātes per hoc manifeſte ſacris literis & rationabili intelligentię, quia opera ex euāgelio ſaluant: non formaliter, ſad meritoriæ. Etiā hic mercedis meminit dominus, quæ copioſa ſit in cælis, remuneratio aūt reſpicit meritum, quum ſint relatiua, ideoq; ſunt ſimul natura, hoc eſt, naturāli intelligentia: quia præmiū refertur ad meritū neque poteſt alterum ſine altero intelligi. Sic quum dixit dominus

*Gene.15.* ad Abraham, Ego merces tua magna nimis. voluit itaq; mercedē meriti ſui inſinuare. Atq; ideo etiam dominus regnū cælorū comparat homini patrifamilias, qui exiit cōducere

*Matt.22* operarios in vineam ſuam, factaq; de diurno denario con-

uctione, cõmiſit eis laborẽ. Ecce quomodo luce meridiana clarius eſt, quod domin⁹ velit operarios habere in vinea ſua, non operis oĩs vacuos Chriſtianos iſtos, ſed operarios illos conſtituit, ipſiq; iuxta pactionẽ factam merentur denarium diurnũ, hoc eſt vitam æternam, vt inquit Gregorius. Et ne aduerſarij fidei noſtræ oblatrare amplius poſsint, ecce obii cio eis verba Sapiẽtis apertiſsima, quum ait, Omnis miſeri cordia faciet locum vnicuique ſecundum meritum operum ſuorum. Quid iis expreſsius? quid clarius dici queat? *Gregor.* *Eccle. 16.*

4 Inſuper ſequitur, & imperfectã & falſam eſſe neochriſtianorum doctrinam, quando ſeducunt ſimplices & ad nudam fidẽ ſolummodo relegant ſine operibus. quia ſi ſola ſufficeret fides, vtiq; dominus etiã dixiſſet, Beati qui credũt, ſed aliquid vltra fidẽ requiritur, ideo hic dñs opera recẽſet quæ ſaluant hominẽ, nõ ſola fides. imo & in extremo iudicio cõmemorabit Chriſtus opera miſericordiæ quę boni fecerint, mali autẽ neglexerint. Atque id omnes nobis teſtantur ſcripturæ ſacræ, quibus nunc volens ſuperſedeo, vt liceat nonnihil de omnibus ſanctis diſſerere. Interĩ ipſas appello neochriſtianorũ omnium cõſcentias, an virum bonum credant eſſe qui boni nihil faciat. penes honeſtatem pro improbo & inutili cenſentur, dum fructum bonum nõ affert. Ex iis omnibus primam huius homiliæ partem cõcludo, quod opera bona cum gratia dei hic hominem & ſanctum & beatũ reddunt, ita vt tandem in vita æterna perfecte ſaluetur. *Matt. 25* *Matt. 5.*

## Altera pars huius homiliæ.

De omnibus ſanctis quorũ hodie per vniuerſam eccleſiã feſtiuitas multis ceremoniis ſolẽniter peragitur, dicturus, inuenio tria quædam in quibus eccleſiæ vſus & cõſuetudo cõſiſtit erga electos dei. Principio, in veneratione ſanctorũ: deinde in eorũ interceſsione pro nobis: poſtremo, in illorũ inuocatione. Tria enĩ hæc diſcernere conãtes eccleſiæ aduerſarii, alii quidẽ nullũ horũ, alii primum tantũ, alii prima duo ſine tertio admittũt & cõcedũt, ſicut in iis comitiis fecerũt. Verũ catholici cũ eccleſia ſancta tria hæc firmiter permittunt. Primo oĩm qũo veneratio ſanctorũ ſit habẽda, pio Chriſtiano vt perſuadere, ita intelligere facile eſt. nam quũ dignatus eos magnis ſit honoribus deus, cuius illi ſunt amici, cur non honorabimus eos? Dauid inqt, Mihi nimis honorati ſũt amici tui de⁹, nimis cõfortat⁹ *Pſal. 138.*

eſt principatus eorũ. Sic vtiq; habent etiam res hominum, vt miniſter vel cõſiliarius domini ob ipſum dominũ hono-
*Mat.25.* retur. Quur nõ miniſtros etiã & amicos dei venerabimur, quũ tamen docuerit id nos dominus, affirmans ſibi impenſum ei ſe quicquid factum fuerit minimo ex fratribus ſuis? Ecce quod honorẽ ſanctis illatũ Chriſtus ipſe acceptat tan quam ſibi factũ. Vnde ſomniũ eſt & commentũ merũ, quod blaterãt iſti, honore & veneratione ſanctorũ diminui gloriam Chriſti, quũ tamẽ hinc augeatur. nã ſancti niſi in Chri ſto non honorãtur, & deus ipſe ſanctos ſuos honore dignatur, iuxta id quod ait domin⁹, Si quis mihi miniſtrauerit, ho
*Ioan.12.* norificabit eum pater meus. Quod ſi ſanctos honorificat pa ter cęleſtis miniſtros Chriſti, quid præſumit vermis iſte viliſsimus, neochriſtianus impudens, ſanctis debitũ ſubtrahere honorẽ? nonne cæcitas & excæcatio hæc mera eſt, qua homines intellectu etiam ſuo per abuſum priuantur, ita vt etiam coronam Cęſarea maieſtate & ordinib⁹ imperij quidam eorũ dubitarint ſe inclinare, quando glorioſum nomẽ Ieſu expreſſum, vel corpus eius ſanctiſſimum circũlatum, vel ipſa cælorum regina Maria ex nomine eſſet appellata. deus ipſos illuminare dignetur, nobis progrediendum eſt.

2 De interceſſione ſanctorum iam porro nobis incumbit dicere. illam enim fortius aliquanto impugnarunt, quidam etiam omnino reiecerũt. At cõtra iſtos cuique catholico & Chriſtiano homini ſatis eſſe debet eccleſię cõſuetudo, ꝑ vniuerſum mũdum & pie & cõſtanter obſeruata. ſed quia nõ deſunt etiã ſcripturæ fundamenta, libeat ea quoq; proſequi. Et vt omne faſtidiũ lõgioriſq; ſermonis moleſtiã euitem⁹, placet illud triplici fundamẽto ꝓbare, ita vt etiã aduerſarij tergiuerſari nequeãt. Nã & Chriſt⁹ pro nobis orat, & angeli intercedunt, & nos qui in terris adhuc viuimus, viciſſim alius pro alio oramus. Principio Chriſt⁹ ipſe pro nobis orat.
*Hebr. 7.* ita enim Paul. Chriſt⁹ ſempiternũ habet ſacerdotiũ, vnde & ſaluare in perpetuũ poteſt, accedens per ſeipſum ad deũ, ſemper viuens ad interpellandũ pro nobis. Cõſentit & Io-
*1. Ioan.2.* annes, inquiens, Si quis peccauerit, aduocatũ habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum. & ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris non pro noſtris autem tantũ, ſed etiam pro totius mundi (Ideo videant noui Capharnaitæ, quid eorum Zuinglius afferat contra apoſtolos illos, Chiſtum iam non

intercedere pro nobis.) Quod ſi ergo Chriſt⁹ pro nobis in terpellat, qui caput eſt ſanctorũ omnium, quur non & ſancti qui ſũt ipſius mẽbra nobiliſſima, pro nobis intercedẽt, quũ tamẽ ille exẽpla de ſe præbeat in operibus ſuis, quid nos om nes ab eo diſcere debeamus? Quilibet igitur Chriſtian⁹ fir miter credere debet, quod ſancti voluntatẽ ſuam cõformẽt volũtati Chriſti, quũq; pro nobis miſeris peccatoribus Chri ſtus interpellet, ipſi quoq; pro nobis orant, ſequentes caput ſuum, ſicut ait Ioannes, quia ſequũtur agnũ quocunq; ierit. *Apo.14* Vigintiquatuor itaq; ſeniores qui ſederunt ſuper ſedes ante *& 5.* thronũ dei, aperiẽte agno librũ, ceciderũt corã agno, haben tes ſinguli citharas & phialas aureas, plenas odoramẽtorũ quæ ſunt orationes ſanctorũ. Videat etiã quiſque rationẽ, quur Chriſtus oret pro nobis. Fit enim illud ex magna quã erga nos gerit, charitate. Quur autẽ nõ & ſãcti mutua nos charitate proſequãtur ſicut Chriſtus, & pro nobis orent? Al terũ interceſſionis ſanctorũ fundamentũ eſt, quod & ange li pro nobis orant, quur nõ idẽ faciãt cõciues eorũ, apoſtoli martyres cõfeſſores? Et angelos quidẽ interceſſores noſtros nemo negare poteſt, qui modo ſacris literis fidẽ habeat. eq dẽ aliquot inde locos adducã (vt vide plura in die ſancti Mi chaelis.) Zacharias enĩ refert angelũ clamaſſe ad dñm, Do *Zach.1.* mine exercituũ, vſquequo nõ miſereberis Ieruſalẽ & vrbiũ Iuda, quibus iratus es? Et reſpondit dñs angelo verba bona & cõſolatoria. Idem de angelo Thobiæ Raphaele, & de an *Thob.12.* gelo Danielis ſcriptũ eſt. Manifeſte etiã teſtatur idẽ Ioan- *Dan.10.* nes, dicens, Stetit angelus iuxta arã templi, habẽs thuribulũ *Apoc.8* aureũ in manu ſua, & data ſunt illi incenſa multa, vt daret de orationibus ſanctorũ omniũ ſuper altare aureũ quod eſt ante thronum. Quũ itaq; ſancti angeli pro nobis orent in cælis, quur non etiã alij ſancti, quũ vtriq; ſint beati vidẽtes & cõtẽplantes eſſentiã dei. Imo ſi naturã cõſideremus, ſan cti multo ſunt nobis propinquiores angeli: ſi affectũ & cõ- uerſationẽ, lõge deuinctiores: ſic charitatẽ, æque oẽs deſide rãt noſtrã ſalutẽ. Inſignis igitur iſta neochriſtianorũ teme ritas eſt, quod cõce dẽtes etiã coacti, ſicut oportet eos face- re à ſcriptura cõpulſos, quia angeli pro nobis orant, nolũt ra mẽ admittere idem de ſanctis. Quod ſi parentũ aut auorum meorũ aliquis eſſet in cælo, quomodo nõ magis deũ pro me oraret quã angelus quiſpiam? Fundamentum porro tertiũ

de ſanctorũ interceſsione,eſt quod etiã viuẽtes tenẽtur pro
*Iaco.5.* ſe mutuo orare,ſic docẽte & monẽte Iacobo,Orare pro inuicem,vt ſaluemini quod ille exẽplo cõfirmat Eliæ, qui ho
*3.Re.17.* mo mortalis noſtri ſimilis,quũ oraſſet ne plueret ſuper ter
*Exod.17.* ram,nõ pluit triennio toto & ſex menſibus. Rurſus orauit, & cælum dedit pluuiã,terra fructus ſuos. ſic Moyſes orauit pro populo ne deleret illũ dominus,ſic Paulus ſępe rogat&
*Rom.15.* cupit adiuuari pręcibus eorũ ad quos ſcribit.nam ad Romanos ſic ait, Adiuuate me in orationibus pro me ad deũ.(Nota quod hoc loco deſiit in prædicãdo.& tamẽ hic anim⁹ eſt continuare materiã ſicut propoſuerã facere.neq; enim licebat diutius protrahere in tantis principũ magnorumq; virorum occupationib⁹.) Alibi quoq; Paulus ſic ait, Gratias ago
*Philip.1.* deo meo in omni memoria veſtri ſemp,in cunctis orationibus meis pro vobis cũ gaudio deprecationẽ faciẽs. Idẽ ſcribit ille in multis aliis locis,quibus omnibus enumerãdis,hic
*Luc.7.* ſtudio breuitatis ſuperſedeo.ſic Cẽturio pro puero ſuo,mulier Chananæa pro filia ſua orauit &c. Quod ſi igitur qui adhud viuunt,pro ſe mutuo orãt,quur idẽ faciant ſancti iam demortui,qui tamẽ & charitate perfectiores,& apud deum multo potẽtiores,& animo lõge ſunt puriores? Cauſam hic mihi conſidera,quur viui pro ſe mutuo orent,nũquid nõ ex charitate fit? Hanc ergo quũ habeãt etiã ſancti nõ paulo maiorẽ quam qui hic in terra viuũt, quid prohibeat quo minus
*1.Cor.13.* vrgente ea & ipſi pro nobis intercedãt apud dominũ? atqui
*Hieron.* nõ temere eſt quod Paul. ait charitatẽ nõ excidere ſed ſemper manere. Non abſimili fundamẽto Hierony. refellit hæreſim Heluidij & Vigilãtii,vbi inter cætera ſic ait, Si apoſtoli & martyres adhuc ĩ corpore cõſtituti poſſunt orare ꝓ cæteris,quãdo pro ſe adhuc debẽt eſſe ſoliciti,quãto magis poſt coronas,victorias & triũphos? Et huiuſmodi etiam aliis pluribus rationibus multi neochriſtiani cõpulſi. iam admittũt ſanctorũ interceſsionẽ,quã mordic⁹ antea negarũt. Atq; ſic iam declaratũ ſatis eſt,ex tribus illis cauſis quas etiã aduerſarii inficiari non poſſunt, ſanctos dei orare & intercedere pro nobis. 3 Quũ iam audiuim⁹ ex primo articulo,quod honorare & venerari debeam⁹ ſanctos dei,ex ſecũdo quod etiã ipſi orẽt pro nobis,idq; triplici fundamẽto, tres adhuc alias rationes adducemus pro interceſsiõe illorũ. Et quãuis hinc abhorrent aduerſarii,eas tamẽ apud catholicos omnes

exiſtimo multum ponderis habituras, tantumq; cõcluſuras vt a fide ſua nullis queant modis deterreri. Et primũ quidẽ retinere quẽlibet Chriſtianũ debet in fide catholica immẽſa illa, quæ de per vniuerſum mundum operatur, miracula per ſanctorũ interceſſionem, ſicuti norũt Chriſtiani oẽs de beata virgine, de ſancto Ioanne, de ſancto Iacobo, de glorioſo martyre magnoq; omniũ patrono ſancto Sebaſtiano, de ſancta Anna, de ſancto Leonardo, Iodoco, Volffgãgo, Barbara &c. quando miracula aliud nõ ſũt, niſi fidei noſtrę quędã corroboramenta & cõfortamenta, vt Chriſt⁹ ipſe ait, Signa eos qui crediderint, hæc ſequentur: dęmonia eiiciẽt, linguis loquẽt nouis &c. quia diuina omnipotẽtia errori & falſitati nõ auxiliabitur: ſicut & falſa veneratio ad lucẽ ſtatim venit, neq, diu latuit. Si enim ſanctus Martin⁹ vani cadaueris cuiuſdam latronis venerationẽ ſtatim manifeſtauit Coloniæ quoq; adhuc hominũ memoria teſtatur, quomodo ſigna quędom circa crucifixum ad S. Gereonẽ contigerint. Viciſſim oblatrant neochriſtiani, quod ſãcti in vita ſua fecerunt miracula, poſt mortẽ non item. deinde quũ referũtur ſigna q̃ circa memoriã ſanctorũ acciderunt, conãtur illa dæmoni tribuere, qui hominibus fucum faciat & imponat. Quãuis hæc omnia præterq̃ quod temeraria ſũt, etiã blaſphemiã ſapiũt nos tamen cõſtanter ea refutabimus. Nam primũ omniũ dictu mirum eſt, quod ſanctis adhuc viuentibus miracula faciendi poteſtatẽ tribuunt, mortuis autẽ adimũt, quum tamẽ in hac vita peccatores adhuc ſint, multis ſubiecti miſeris, illic nõ itẽ. Quod ſi vmbra Petri in hac vita homines ſanauit infirmos, qur nõ pl⁹ iã valeat apud deũ? qur nõ maiora iam faciat miracula, & immortalis exiſtẽs, & peccatis carens? Simile de S Paulo iudiciũ eſt, cuius ſi ſemicincta & ſudaria ſanarũt ægrotos, quare tandẽ plus potuerint eius ſtrophiola in hoc exilio, quã nunc preces ipſius in cælo? O veſanum qui vel credat, vel affirmet talia. Vt autẽ neochriſtiano etiã prætextus nullus aliquis ſit fucando ſuo errori, iam porro manifeſtis ſcripturę teſtimoniis iã dicta cõfirmabimus, quia de Eliſeo ſic ait Sapiẽs, Mortuũ prophetauit corp⁹ ei⁹, in vita ſua fecit mõſtra, & in morte mirabilia opera tus eſt. Vbi Sapiẽs multa mirabilia refert eũ feciſſe, neq; tamen ea enumerat. Sed in hiſtoria Regum legimus, quomodo mortuo Eliſeo & ſepulto, venerunt eodẽ anno latrones

*Mar. vlt.* *Act. 5.* *Act. 19.* *Eccl. 48* *4. Re. 13.*

Moab in illam ipſam regioně:& quidã volentes ſepelire hominem mortuũ,viſis latronibus,proiecerunt cadauer in ſepulchrum Eliſei,cuius oſſa quũ contigiſſet cadauer putre & exanime,reuixit & ſurrexit in pedes ſuos. Quũ itaq; oſſa Eliſei hominẽ mortuũ reſuſcitarint quando nõdũ Eliſeus veniſſet in cælũ,quanto plus iam ſanđi poſſunt apud deũ operari miracula?quæquod neochriſtiani dæmoniis tribuũt,

*Mat.12.* manifeſte maiores ſuos arguũt Iudæos fuiſſe,qui domino miracula ſua eleuare volẽtes,dicebãt quod in poteſtate Beelzebub eiiceret dæmonia.Sic iam neochriſtiani ſanđorũ miracula ſcelerate tribuunt dæmoni,quaſi nõ adeo de⁹ honoraret Mariã & Petrũ,vt Eliſeũ,imo decepiſſet ille per ſigna ſanđorũ mundũ vniuerſum:quod nemo Chriſtian⁹ cogitare debet. 2 Retinere quẽlibet Chriſtianũ in fide ca-

*Iob.42.* tholica debet etiam ipſa auđoritas ſcripturæ.Sic enĩ legim⁹ in libro Iob,Ite ad ſeruũ meũ Iob,& offerte holocauſtũ pro vobis.faciem eius ſuſcipiã:vt nõ imputetur vobis ſtultitia, & inde ſequitur,Cõuerſus eſt dominus ad pœnitẽtiam Iob,quum oraret & ille pro amicis ſuis.In alio etiã loco ſic ait,Voca ſi eſt qui tibi reſpõdeat,& ad aliquẽ ſanđorũ cõ

*Iob.5.* uertere.Ecce hic dominus quum nolet audire amicos Iob, ipſi⁹ tamẽ Iob interceſſionem admiſit,& Iob cõſuluit Elibu

*Baruc.3.* vt ad aliquem ſanđorũ conuertantur.Pręterea Baruch ſic precatur,Domine omnipotens,deus Iſrael,audi nũc orationẽ mortuorum Iſrael & filiorũ ipſorũ.Ecce quod & mortui orauerunt,nõ vtique pro ſeipſis,ſed pro viuis.Adhæc in hi

*1.Mac.15* ſtoria Machabæorum legim⁹,quomodo Iudas viderit Oniã extenſis manibus orantem pro omni populo Iudæorum:deinde vidit ille alium virum ætate & gloria admirandũ, de quo dixit Onias,Hic eſt fratrũ amator & populi Iſrael,hic eſt qui multũ orat pro populo & tota ciuitate ſanđa, Ieremias propheta.Loci ii tres cõſtanter probant ſanđorũ interceſſionem,atq; etiamſi recuſent neochriſtiani illos acceptare,clamantes libros iſtos nõ eſſe in canone:attamen de errore cõuincuntur,quoniã illis vtitur eccleſia in Cãticis, lectionibus & precibus ſanđis,in ſacrificio miſſæ,& oĩbus diuinis officiis.deinde memorantur etiã in canone ſcriptu

*August.* rarũ in cõſilio Carthaginẽſi & Innocẽtij primi.Quid quod ipſe Auguſt.ſatis magnus nobis teſtis,in librũ Machabęorũ iã olĩ ſuo tẽpore fuiſſe in canone,lib.18.ca.36.de ciuit.dei

4 Nunc tandem de inuocatione ſanctorum diſſeramus, qui articulus ex ſuperiori pēdet. nā pro nobis orāt, ſācti, tamq; ſunt erga nos mites & benigni, quur nos illos nō inuocabimus, vt hoc faciāt quod faciunt nō inuiti, hoc eſt, vt orēt pro nobis? Quū etiā pro nobis orāt ſancti, nō faciūt hoc niſi cū voluntate dei. docuit autē nos domin' quotidie orare illud, Fiat volūtas tua. Quomō ergo īiquū fuerit nos pro interceſſione clamare ad ſāctos, vt volūtas dei impleatē quando & Iob cōſuluit ipſi Elihu, vt ad aliquē ſanctorū cōuertatur? Cōuerſio autē hæc, nihil aliud eſt quā ipſa inuocatio, quod ex ſuperioribus liquet, Voca ſi eſt qui tibi reſpondeat. Accepit inuocationis hui' robur, quod Iacob dixit ille patriarcha, Inuocetur ſuper eos nomē meū, & nomina patrū meorū Abraham & Iſaac &c. Sāct' Dionyſius Pauli apoſtoli diſcipul', teſtatur apoſtolorū tēpore morē fuiſſe illum, vt inuocentur ſancti. ſic enim ait, Hāc ſi quis ſpernat ſacroſanctam diſciplinā, atq; infelici elatione ſeduct', dignūſe diuina arbitretur familiaritate, ſanctoſq; deſpiciat, hic certe ſi petitiones indignas deo neq; ſacras poſtularit, intētoq; careat diuinorū deſiderio, ſibiq; ipſi conſentaneo, impetita poſtulatione p ſeipſum nunq̄ potietur. Vult hic Dionyſi', ne quis ſe iudicet tā eſſe bonū, vt priuata temeritate, ſpretis ſanctis, ad deū petiturus irrūpat. Pulchre etiā Cyprian' ſcribit ad Corneliū papā. Si quis hinc noſtrū prior diuinæ dignationis celeritate præceſſerit, pſeueret apud deū noſtra dilectio, pro fratribus & ſororibus noſtris apud miſericordiā patris nō ceſſet oratio. Præterea Leo in homilia de S. Laurētio, ſic inquit, Cuius oratu & patrocinio adiuuari nos ſine ceſſatiōe cōfidim'. Et Auguſt. in ſermone de ſanctis apoſtolis Petro & Paulo, p̄clare dicit, Qui honorat martyrē, honorat Chriſtū. & q ſpernit martyrē, ſpernit Chriſtū. Libro quoq; 22. de ciuit. dei Auguſtinus plurima enarrat miracula quæ facta ſunt & exhibita à reliquiis, etiam cōmemoratione ſanctorum martyrū, Stephani, Geruaſij & Prothaſij. Atq; ea ſemper fuit eccleſiæ cōſuetudo, vt ad ſanctos dei clamet, interceſſionem eorum petens apud deū. Populus etiam hinc Chriſtianus, vt ait Auguſtinus, memorias martyrum religioſa ſolennitate cōcelebrat, & ad excitandam imitationē, & vt meritis eorum conſocietur, orationibus adiuuetur. Et vos igitur in Chriſto dilectiſſimi diligētius hodie veneremini

*Mat 6.*

*Dionyſi' de cæle. hiera. cap. 7.*

*Libro. 1. epi. 1.*

*Leo.*

*Auguſt*

*Beda.*

*Lib. 20. de ciuit. dei. c. 21.*

omnes ſanctos dei, ſolicite deprecantes vt vos quoque ipſorum gaudiis coniũgamini, ſicque poſt exilium merces & retributio veſtra copioſa ſit in cælis, Amen.

## HOMILIA II.

Quomodo, quaq; occaſione factũ ſit, vt hũc ſermonẽ habuerit dns cõſcenſo monte, diximus in die ſãcti Mauricij, ſimiliter in genere de octo beatitudinib⁹ diſſeruimus. nunc lubet ad honorẽ & gloriã oĩm ſanctorũ de ſingulis illis peculiariter pertractare. Prĩcipio itaq; ſicordi tur dñs, Beati pauperes ſpiritu, quoniã ipſorũ eſt regnũ cælorũ. Vbi ante oĩa ſolerter cõſiderandũ nobis eſt, quã breuiter, acute, & artificioſe ſũma dei ſapiẽtia octo beatitudines percẽſuerit. ſẽper enim laudat, dũ beatos ꝓnũciat. deinde exprimit id, in quo ſita eſt beatitudo. poſtremo cuiuſmodi illã maneat præmiũ. Quãtũ ad primũ, ſic ait dñs, Beati pau-
*Hieron.* peres ſpũ. Vbi Hieron. Ne, inquit, quis putaret paupertatẽ, quæ nõ uũquã neceſſitate portatur, à dño prędicari, adiũxit ſpiritu, vt humilitatẽ intelligeres, nõ penuriã: ita vt loquatur hic dñs de iis qui pauperes ſunt ſpũ, q vltro ꝓpter ſpiri-
*Eſaiæ.63* tum ſanctũ ſunt pauperes, de quibus dixit dñs, Et ad euãge-
*Pſal.33.* lizãdum pauperib⁹ miſit me. Quo facit illud Dauidicũ, Hu-
*Theoph.* miles ſpiritu ſaluabit. In eũ quoq; ſenſũ Theophylactus accipit hæc verba ſaluatoris, & ait, Cõtriti animo, ſunt pauperes ſpũ. Primo enim dñs moleſtiã & humilitatem animi ceu fundamẽtum iacit, vt quia Adã per ſupbiã cecidit, Chriſt⁹,
*Auguſt.* per humilitatẽ ruſus nos erigeret. Eadẽ eſt & ſententia Auguſtini, dicentis, Vulgo etiã magnũ ſpiritũ habere dicũtur ſuperbi, quapropter recte hic intelligũtur pauperes ſpiritu humiles & timẽtes deum, id eſt, nõ habentes inflãtem ſpiritum, quia ſpiritus ſic Latinis & Hebræis etiam ventũ ſignificat. Sunt autẽ ſuperbi, inflati admodũ & turgidi, pleni ven-
*Eſaiæ.25* to nõ ſic faciũt, qui beati eſſe cupiũt. Nã ita ait Eſaias, Spũs robuſtorum quaſi turbo impellẽs parietẽ. Quiſquis ſic pauper eſt ſpiritu, vt faſtu careat & ſaberbia, is iã beatus eſt, at-
*Pſal.23.* q; dicere poteſt cũ Dauide, Vide domine humilitatẽ meã & laborẽ meũ, & dimitte vniuerſa delicta mea. In eũ cõpetit iſtud ꝓpheticũ, Ad quẽ reſpiciã niſi ad paupculũ & cõtri-
*Eſa, 66.* tũ ſpũ & trementẽ ſermones meos? Sequitur iã beatitudinis huius merces, quoniã ipſorũ eſt regnum cælorũ. Aequiſſimum hoc eſt, vt qui hic multis ſubiecti ſunt ærũnis & miſe-

riis,tādem ſatiētur in æterna fœlicitate. viciſſim quoq;, vt qui hic bonis tēporalibus ſe impleuerūt,nihil etiā cogitantes de iis quæ ſunt æterna,ii tādē miſeri permaneāt in paupertate & egeſtate ꝑpetua. Sic Ioan. ait, Dicis,diues ſum & locupletat⁹,& nullis egeo,ſed neſcis q̄a tu es miſer & miſerabilis,& pauper & cæcus & nud⁹. Multū quoq; cōuenit merces illa iis, q̄a pauperes ſunt ſpiritu:quia vt ſupra diximus,hic dn̄s humilitatē iſtā docet contra ſuperbiam. Adæ- Non poterat autē ſuperbia manere in cælo,vnde expulſus eſt Lucifer.neq; magis perdurare potuit in paradiſo,vnde exacti ſunt primi parētes noſtri. tantū iſta locū habet apud inferos,ſicut dicit ꝓpheta, Detracta eſt ad inferos,ſuperbia tua Ecōtra igitur humilitas locū ſuū in cælo obtinet antiquū,quia anguſta eſt via quæ illuc adducit, quo nec turgidi præ ſuperbia,neq; inuitati auari pertingere poſſunt. Regnū itaque cęlorū,humiliū eſt & eorum qui pauperes ſunt ſpiritu. Multa hic dici poſſent copioſius, ſed iis oībus vltro ſuperſedebimus. 2 Beati mites,inquit dn̄s, Qui mites? quærit Auguſt. & reſpōdet,illi qui cedunt improbitatibus, & nō reſiſtunt malo,ſed vincunt in bono malū. Mites etiā ait Theophylactus,ſunt nō qui prorſus non iraſcūtur, tales enim inſipiētes ſunt & inſenſati,ſed qui iræ vim habēt, continent autē,& q̄n oportet iraſcūtur, Huiuſmodi homini miti cohabitare bonū eſt,& cum eo conuerſari, ſicut de Dauide ait ſcriptura, Ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus,Sic Moyſes vir fuit mitiſſimus ex oībus qui tūc fuerūt ſuper terrā. Chriſtus quoque ſeipſum propoſuit exemplū meritorię hui⁹ beatitudinis,q̄n dixit ad diſcipulos ſuos Diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde. Sic Paulus ad Titū ait, Admone illos modeſtos eſſe,omnē oſtēdētes manſuetudinem ad omnes homines. Sequitur muneratio,quia poſſidebunt terrā. Vbi pulchre ait Auguſt. Rixentur immites & dimicēt pro terrenis & tēporalib⁹ rebus:ſed beati mites,q̄m ipſi hæreditabunt terram. de qua aueli non poſſunt: illā inquā terrā,de qua in Pſalmo dicitur, Portio mea in terra viuētiū. Firma per hoc æternę hęreditatis ſignificatur poſſeſſio,in qua ſic requieſcit anim⁹,vt corpus in terra. Non terrā Iudęæ,inquit Hierony nec terrā iſtius mundi,nō terram maledictā,ſpinas & tribulos afferētem,quam crudeliſſimus quiſque ac bellator magis poſſidet, ſed terrā

*Apo. 3.* *Eſa.14.* *Augu.* *Theop.* *2.Re.23.* *Num.12.* *Matt.12.* *Tit.3,* *Augu.* *Pſal.141.* *Hieron.*

*Pſal.26.* quam, Pſalmiſta deſiderat, dicẽs, Credo videre bona domi-
*Chryſo.* ni in terra viuentiũ. Cõſentit plane Chryſoſtomus, qui ta-
*Theop.* men plures adhuc ſententias enumerat. Theophyla. ſic ait,
Aliqui ſpiritualem terram dicunt, cęlũ videlicet. verum tu
& hãc terram intellige, quoniam enim mittes putãtur de-
ſpecti & inopes, dicit ꝙ hi magis omnia habeãt, Sic Chry-
ſoſtomus inquit, Nec in ſcripturis vſpiam reperimus intelli
gibilem terrã. Alii per terram corpus noſtrum accipiunr,
quod hic eſt de terra morientium, illic futurum de terra vi
uentiũ. Tu hic interim expende, quam copioſe manſuetu
dinem remuneraturus ſit dominus, ſiue in terra hac quã cõ
culcas pedibus, ſiue quã circũgeſtas in corpore, ſiue in ter-
ra beatorum quam deſideras & inquiras. Non igitur debe-
mus eſſe furioſi, mundi, ira & odio pleni.

3 Tertia hinc beatitudo ſequitur, quum ait, Beati qui
*Hieron.* lugent. Luctus hic, vt ait Hierony. non mortuorum ponitur
cum lege naturæ, ſed vitiis & peccatis mortuorum, ſicut Sa
*1.Re. 15.* muel luxit & planxit ſuper Saul, quum audiſſet pœnitudi-
ne ductum dominum quod ipſum vnxiſſet regem ſuper po
*2.Cor.12* pulum ſuũ. Sic Paulus ait, Timeo ne cum iterum venero ad
vos humiliet me deus apud vos, & lugeã multos ex iis qui
*Theop.* ante peccauerũt, & non egerũt pœnitentiã ſuper immun-
ditia & fornicatione. Theophyl. hic quoque dicit, Qui pro
pter peccata lugent, non propter tẽporalia. lugentes autem
dixit ſemper & non ſemel: & non pro peccatis noſtris, tan-
tũ, ſed & pro peccatis proximorũ. Huiuſmodi beatitudinẽ
*S.pauli-* habuit Ambro in cuius vita ſic ait Paulinus, Quotieſcũq;
*nus.* illi aliquis ob percipiendã pœnitentiã lapſus ſuos confeſ-
ſus eſſet, ita flebat, vt & illũ flere cõpelleret. videbatur etiã
*Ambro.* ſibi cũ iacẽte iacere. ſic ipſe inquit ſuper hæc verba Ambro
ſius, Quũ hoc feceris ſcilicet vt ſis pauper & mitis, memẽto
*Chryſo.* quia peccator es & lugeto peccata. Addit Chryſoſto. Bea-
tus qui ſua luget peccata, beatior autẽ qui etiam aliena. Fa-
cere hoc debent doctores, quę cõmunis omniũ & veterum
& iuniorũ ſententia eſt. Neque me latet quomodo hoc ex
poni poſſet, ſi cũ monaſticis perſonis agerem. ſed tranſeat
illud. Et tamẽ ad materiæ huius explanationẽ, puto diuer
ſum in ſacris literis luctũ inueniri qui huc applicari poſſit.
*Mat.26.* Principio enim luctus eſt de peccato. Sic Petrus, abnegato
*Luc.7.* domino, exiuit & fleuit amare. Sic Maria Magdalena pecca

ta ſua planxit,& lachrymis ſuis pedes lauit dominicos. Et illi quidẽ hoc luctu meruerũt beatitudinem, quia reſpexit eos dñs oculis miſericordiæ ſuæ. Alij flẽt deſiderio uitæ æternæ. Sic Paulus ait, Cupio diſſolui & eſſe cũ Chriſto. Sic Dauid inclamat. Heu mihi quia incolatus meus prolõgat⁹ eſt, habitaui cũ habitantibus Cedar, hoc eſt, cum iis qui tenebras incolũt errorum & peccatorũ, cum hæreticis & peccatoribus. Sic flere ſolitus eſt S. Ambro. quoties audiuit pium aliquẽ ſacerdotũ eſſe defunctorum, eo quod ante ſe mortuus eſſet. Sic Dauid prolongationem huiuſmodi moleſte tulit, inquiens, Quid mihi eſt in cælo? & à te quid volui ſuper terrã? quaſi diceret, Nihil eſt in terra ꝙ mihi ſine te placeat. Tertio lugere quis poteſt ideo, quod videt iuſtitiæ dei nullũ eſſe locum in terris reliquum. ſic dolenter dixit Dauid, Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei. ſic cũ zelo doluit Phinees, quũ videret Zãri filiũ Salunii peccare corã omni populo cũ muliercula Madianita. Et Matatæias, videns idolatriam creſcere in Iſrael. Quicũque igitur aliquo illorum modorum lugent, ſicut populus Iſrael ſuper flumina Babylõis ſedens & fluẽt quũ recordaretur Sion, ii nimirũ conſolationem accipient, quæ meritoriæ huius beatitudinis remuneratio eſt, cõſolatio ſcilicet ſpiritus ſancti, quem ideo dominus toties cõſolatorem vocat. decet enim vt qui tẽporalia gaudia cõtẽnunt, æterna cõſequantur, ſicut Eſaias ait, Gaudete cum ea vniuerſi qui lugetis ſuper eã. Huiuſmodi conſolationem accepit Pſalmiſta, dicens, Secundũ multitudinẽ dolorũ in corde meo conſolationes tuæ lætificarũt animam meã. Quarto loco beatitudinũ illarum numeratur hic iſtud, quod dicitur beati qui eſuriũt & ſitiunt iuſtitiam. Bonũ vtique eſt iuſtitiam velle, ſed longe beatius eam eſurire & ſitire.. neq; enĩ, vt ait Hieronymus ſufficit nobis velle iuſtitiã, niſi iuſtitiæ famen patiamur, vt ſibi hoc exemplo nũquam nos ſatis iuſtos, ſed ſemper eſurire iuſtitiæ opera intelligamus. Ambro. ſignũ hoc eſſe bonum putat, vbi quis eſurit iuſtitiã & ſitit, eo quod æger quũ in graui morbo eſt, non eſurit: fames autem ſanitatis iudiciũ eſt. Is quoque (auctore Chryſoſtomo) eſurit iuſtitiam, qui ex animo cupit ſecũdum iuſtitiam dei viuere. is verò ſitit illã, qui ſcire deſiderat eam. Dicturus ergo domin⁹ de miſericordia & eleemoſyna, recte

*Philip. 1.* *Pſal. 119.* *Ambro.* *Pſal. 72.* *Pſal. 118.* *Num. 25.* *1. Mac. 2* *Pſal. 139* *Ioan. 16.* *Augu.* *Eſa. vl.* *Pſal. 93.* *Hieron.* *Ambro.* *Chryſo.* *Theop.*

præmiſit iuſtitiam.quia quiſquis bona iniuſto titulo ſibi ar rogat aut poſſidet.is fruſtra ſperat eleemoſynā ſuā deo fore acceptā.vt qui iam cœnobia & tēpla diruunt,atque pecuniam in vſum pauperū ſe conferre dicunt, aδuin agunt. de ſubſtātia quiſq; ſua iubetur honorare deū,& eleemoſynā dare pauperibus.(Nimis ſubtile eſt pro populo,quomodo eſuries referatur ad deſideriū animæ ad iuſta, ſitis vero ad rationes & iura iuſtitię.nā ſicut cibus qui eſuritur,cibat & reſtaurat vitā,ſed quia cibus per ſe non fluit & currit ad mēbra nutrienda, niſi habeat vehens humidū,cuius deſide riū eſt ſitis,ita ſunt etiam rationes iuris & ſapientiæ , quæ vehūt & dirigunt iuſta.alioquin ſi neſcit per ſapientiam di-

*Chriſo.* rigere iuſtitiam,ſummū ius , ſumma erat iniuſtitia.quod ſi ſciat & poſſit,& non velit per iniuſtitiā,tunc ſæuiſſima eſt iniuſtitia, habens arma.)' Beatitudinis huius merces eſt, quia ſaturabūtur ſcilicet largitate remunerantis dei. quo-

*Augu.* niam maiora erūt dei præmia,quā ſanctorū deſideria. Vel,

*Idan.4.* vt inquit Auguſtinus,illo verbo ſaturabūtur,de quo dominus ait,Meus cibus eſt vt faciam volūtatem patris mei.hæc illa iuſtitia eſt,hic ipſe potus quādo dicit, Omnis qui bibit ex aqua hac,quā ego dabo ei,nō ſitiet in æternum,ſed aqua quā ego dabo ei,fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitā æternā.Theophylactus quoque ad tēporalia refert , quia mundus putat ſalutarī diuites,ſed hic dn̄s docet magis iuſtos ſaturari quoniam bona iniuſte parta,ſæpe vix tertiū ſequun-

*Pſa.16.* tur hæredem,nonnunquam vix ſecundum. certum eſt autem iuſtos ſaturari in vita æterna.Sic Pſaltes cecinit,Satiabor cū apparuerit gloria tua.Siquidem quum dānati inopes erunt bonorum omnium,beati omnium bonorum affluentia abūdabūt.Idipſum manifeſte prædixit dn̄s per prophetam,Vocaui vos,& non reſpondiſtis:loquutus ſum.& non

*Eſaiæ 65.* audiſtis,& faciebatis malū in oculis meis,& quæ nolui elegiſtis propter hoc hæc,dicit dn̄s deus, Ecce ſerui mei comedent,& vos eſurietis:Ecce ſerui mei bibent.& vos ſitietis:Ecce ſerui mei lætabuntur,& vos confundemini &c.

Quinta porro beatitudo ſic ꝑponuntur,Beati miſericordes.Miſericordiā hic intellige non tantū in dando eleemoſynam,ſed in quolibet proximorū peccato,in portādo cuiuſlibet onere,quia miſericors aliqs eſſe poteſt etiā in verbo cōſolatorio,& in vnica lachrymula,ſi aliud non habeat

Miſericordia quoq; & iuſtitia ita cōiunctæ ſunt, vt altera ab altera debeat tēperari. Iuſtitia eñ ſine miſericordia crudelitas eſt: miſericordia ſine iuſtitia, diſſolutio. De huiuſmodi miſericordia erga ꝓximū habēda, multa dixim⁹ to. 2. Sequitur hinc merces, quia miſericordes miſericordiā cōſequentur. id quū hic ſit in iſta vita, tū vero maxime in vita æterna iuxta illud ſapiētis, Oīs miſericordia faciet locum vnicuiq; ſecundū meritū operū ſuorum. Eo nos hortatur etiā Chriſt⁹, dicēs, Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt, qui ſolē ſuū oriri ſinit ſuper bonos & malos *Ecc. 16.* *Matt. 6.*

Sextā beatitudinē ita refert dn̄s, Beati mūdo corde. Ii autē, vt ait Hieron. ſunt mūdo corde, quos nō arguit conſciētia vlla peccati. ſic in vniuerſum intelligit Chryſ. de mūditia cordis ab oībus peccatis, & Ambro. præclare dicit, Qui miſericordiā defert, miſericordiā amittit, niſi mūdo corde miſereatur. Quidā etiā de mūditia ſiue continentia intelligunt, quaſi hic virtutem illam cōmendare voluerit dn̄s. Sic enim ait Theoph. Multi ſunt nō rapiētes, ſed & miſericordes verūtn̄ ſcortantur, & alias immūdi ſunt, atq; ii deū non videbūt, Quapropter præcipit hic dn̄s, vt ſimul cū aliis virtutibus hoīes etiā mūditiē corporis cuſtodiant & cōtinentiam, eo ꝙ qui mundiſſimus eſt dn̄s, niſi mundis oculis conſpici nō poteſt, tēplumq; adeo dei no poteſt eſſe pollutum. vnde & Paulus ait, Pacē ſequimini cū oībus, & ſanctimoniā ſine qua nemo videbit deū. quia nihil coinquinatū intrabit in regnū cælorū, & ſpeculū ſi ſit ſordibus infectū, impuram quoq; repręſentat imaginē. Vnde & Pſaltes ille diuin⁹ ſic ait, Quis aſcendet in montē dn̄i? aut qui ſtabit in loco ſancto eius? Innocens manibus & mūdo corde &c. Septimo, Beati etiam commemorantur pacifici. Pacem ilam non tantum intelligere debemus erga proximum noſtrū, ſed & cum deo & conſcientia noſtra. ſicut dicit propheta, Vtinam attendiſſes mandata mea, facta fuiſſet ſicut flumen pax tua. In eadem ſententia eſt Hieronymus, quū ait, Pacifici ſunt, qui primum in corde ſuo, deinde & inter fratres diſſidētes pacē faciunt. Quorſum enim proderit alios per te pacem habere, quū interim in pectore tuo diſſidia & bella ſæuiant vitiorum? hinc ait Theophylactus, quod pacifici ſint, & qui per doctrinam inimicos dei conuertunt. Auguſtinus in ſermone domini in monte, ſic inquit, Pacifici in ſemet- *Hieron.* *Chryſo.* *Ambro.* *Theop.* *Hebr. 12.* *Pſal. 23.* *Hieron.* *Theop.* *Augu.*

ipſis ſunt,qui omnes motus animi ſui cōponētes & ſubiicē tes rationi,carnaléſque concupiſcentias habētes edomitas fiunt regnum dei,ita vt quæ in homine facultas omniū no biliſſima eſt,dominetur ratio,illiq; vires aliæ omnes ſubie
Tom.2. ctæ ſint. Atq; ea demū eſt pax,quæ hominibus datur bonæ volūtatis.de ſeruanda & cuſtodienda pace,plura alias diſ-
Philip.4. ſeruimus pacem hanc Paulus optauit Phillippēſibus,dicēs,
Coloſ.3. Pax dei quæ exuperat omnē ſenſum,cuſtodiat corda veſtra
Ephe.4. & intelligētias veſtras.ſimiliter & Coloſſenſib[9],Pax Chri ſti exultet in cordibus veſtris. Et Epheſis iniūxit eadē, quū iuſſit eos eſſe ſolicitos ſeruare vnitatē ſpirit[9] in vinculo pacis, Merces beatitudinis illius hæc eſt,quia pacifici filii dei vocabūtur.ſic enī vnigenitus dei deo nos reconciliauit pace facta,vt iam magnū quid ſit,filiū dei vocari & eſſe. Cōtētioſi igitur & ſeditioſi qui diſſidia ſemināt & iurgia,filii ſunt diaboli,q omni charitate deſtitut[9] eſt,pace caret, nec vnitatem ſuſtinere poteſt,ſed diſſidia tantū contentioneſque mouet & ſeditiones.vnde & in cælo manere nō potuit vbi pax ſumma eſt,quæ etiam cæleſti Hieruſalē nomē indidit quia viſionē pacis ſonat. Poſtremo loco harum beatitudinū numerat dominus illā,& dicit, Beati qui perſequutionē patiuntur propter iuſtitiā.Proprie & expreſſe ait il-
Chryſo. le,propter iuſtitiā.multi enim quum iuſti non ſint , perſequutionē ſuſtinēt propter peccata ſua,qūo fures & homicidæ capitale obeunt ſuppliū,infœlices ob id & iniqui. Atq; non incomode beatitudo hæc priorē ſequitur, quod ſignificare voluit dñs,non ſemper eſſe bonum, inquirere pacem: quoniā ſic antiquū locū obtinet vetus illud prouerbiū,Bellum honeſt.i,turpi pace præſtantius eſt.ſic eccleſia nunquā pacem habet cum hereticis.imo poteſt incidere caſus,quo imperator etiā aut rex inique faceret,intermittens vel ne-
Tom.1. gligēs bellū.viciſſim bellādo bene & meritorie ageret,ſicu
Augu. ti iuſto ſermone alibi docuimus ad longū. Auguſt. nō recedens ab ordine reliquarū beatitudinū,ſic exponit, Pace intrinſecus conſtituta ac firmata,quaſcunq; perſecutiones ille foras miſſus eſt,forinſecus concitauerit, auget gloriam quæ ſecundū deū eſt. Non dixit , inquit Chryſoſt. beati qui à Gentilibus perſequutionem patiūtur, ne putes illum ſolum beatū qui perſequutionē patitur propter idola nō colenda.ideo & qui ab hæreticis perſequutionē patitur pro-

pter veritatem nõ relinquendã,beatus eſt,quia propter iuſtitiam patitur,ſed & quis ex potentibus qui Chriſtiani videntur,forſitan propter ſua peccata correptus à te,fuerit te perſequutus,beatus es cũ Ioãne Baptiſta. Sic prophetæ martyres fuerunt,qui à ſuis paſsi ſunt & occiſi.ſine dubio enim qui propter deũ patitur,mercedẽ martyrũ habet,etiãſi martyrium ſuſtineat à ſuis. Atque ob hanc cauſam ſcriptura rationem perſequutionis,nõ perſonas oſtendit perſequutorũ. Remuneratio meritoriæ huius beatitudinis eſt,quia ipſorũ ſit regnũ cælorũ. Diuinã hic cõtẽplare ſapiẽtiã, quomodo veluti per orbẽ redeat ad principiũ ſiquidẽ & primæ beatitudinis ea aſsignata eſt merces,quod ſic beati habituri ſint regnum cælorũ.ſic puſillum gregẽ confirmãs dominus,ait, Nolite timere puſillus grex,quia cõplacuit patri veſtro dare vobis regnũ Sic etiã ad apoſt. dicit, Vos eſtis qui permanſiſtis mecũ in tentationibus meis. ideo diſpono vobis regnũ, ſicut diſpoſuit mihi pater meus,vt edatis & bibatis ſup menſam meã in regno meo. Ad extremũ iam vltimã beatitudinem hanc cõcludit dominus cõmuni illa omniũ beatorũ remuneratione,dicens,Beati eſtis cum maledixerint vobis homines,& perſequuti vos fuerint,hoc proprie ad apoſtolos pertinet, quos hic cõfirmare conatur dominus, per hoc quod cõmune ſit illud omnibus veritatis doctoribus , male audire & calũnias ſuſtinere nõ meritas. Illud enim maledictum(vt ait Hierony.contemendũ eſt,quod beatitudinem creat,quod falſo maledicẽtis ore profertur. Ecce duo ad beatitudinẽ illam pertinẽt,male audire propter Chriſtum, & maledicendo errari Quoniam ſic ait Auguſti. Hoc de mendacio propter illos additũ puto,qui volunt de perſequutionibus & de fama ſuę turpitudinis gloriari,& ideo dicere ad ſe pertinere Chriſtũ, quod multa de illis dicũtur mala,quũ & vera de illorũ errore dicantur. Qui boni piiq; ſunt, & tamen contumelias ſuſtinent patienter, illorũ eſt regnũ cælorum. Sic Chriſtiani fecerunt initio naſcentis eccleſiæ vt ait Paulus, Maledicimur,& benedicimus: perſecutionẽ patimur,& ſuſtinemus. blaſphemamur,& obſecramus. Sic ille Romanos docuit, ne cui maledictũ reddant pro maledicto. Et Dauid ille ſanctus ait ad dominũ, Propter te ſuſtinui opprobrium,operuit confuſio faciem meam.

*Luc.12.* *Luc.12.* *Theoph.* *Hieron.* *Auguſt* *1.Cor. 4.* *Rom.12.* *Pſal. 68.*

2 Deinde in vniuerſum communem omnium pro Chri-

ſto patientiũ mercedem inſinuat dominus, dicẽs, Gaudete & exultate, quia merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Durum ſane & arduũ eſt, calumnias ſuſtinere & iiſdem gaudere propter dominum, ſed viciſsim, inquit dominus, grauiter illud remunerabo. Iob multis modis perſequutiones ſuſtulit graues, ſed tum omnium maxime turbabatur, quum exprobra-
*Theoph.* rent ei amici, quo propter peccata ſua pateretur. Verba porro hæc Chriſti quilibet, qui animo eſt perturbato, ſemper in memoria habere debet, quod ſi forte iniuſte opprimitur à ꝓximis ſuis vi ſibi illata, ſi ægrotat, ſi periculũ incũbit de ædibus, agris aliis bonis, ferat patienter? quia magna & copioſa erit merces ſua in cælo. patientia & ſpes hæc, quicquid
*Iob.23.* alias ei moleſtum eſt faciet leue, ſicut Iob cõtigit, quum diceret, Non perij propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo. Mercedem hãc copioſam affatim receperunt omnes ſancti dei, dum iam ineffabiliter letãtur & exultant in cælo, perpetuo aſpiciciẽtes eſſentiã dei in æterna patria, ad quam nos quoque perducere dignetur ipſe ſanctus ſanctorum, in omnia ſecula benedictus, Amen.

## IN DIE COMMEMORATIONIS OMNIVM ANIMARVM EVANGELIVM IOANNIS V.

*N illo tempore, dixit Ieſus turbis Iudæorum, Amen amen dico vobis, quia venit hora &*
I *nunc eſt, quando mortui audient vocem filij dei: & qui audierint, viuent. Sicut enim pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio habere vitam in ſemetipſo. Et poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt. Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem filii dei, & procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in reſurrectionem iudicii.*

E Vangeliũ hoc breui tranſcurſu explicabimus, dein de dicere aggrediemur, quõ iuuari poſsint & debeant miſeræ animæ in purgatorij carceribus detentæ. Inter cætera ſic ait dominus ad Iudæos, Amen amen dico vobis, quia venit hora & nunc eſt, quando mortui audient vocẽ filij dei. Hora hæc veniet in die nouiſsimo, quã do oẽs mortui voce Chriſti & virtute dei reſuſcitati reſurgent viui, ſicut in homiliis aduẽtus dominici diſſeruim*. Verũ hic iã quęſtio oritur, quõ intelligi debeat quod addit dominus, & nunc eſt hora Alii ex patribus, alias hic ſentẽtias tuẽtur, nos potiora diſpiciamus. ſunt enim qui hoc ad euangelii auſcultationẽ referant & fidẽ: quia homines qui ante euangeliũ in peccatis mortui erãt, annũciato euãgelio, iam tunc credere ſtatim cœperũt, fore aliquãdo tẽpus vt reſurrecturi ſint mortui, ideoque hic dominus geminũ tempus aſsignat. alterũ, quum ait, Venit hora in qua mortui audient vocem filij dei. hora ea eſt, in qua rationẽ reddere debebimus pro ſuis quiſque factis, quãdo reſurgemus oẽs in nouiſsimo die ad vocẽ, voluntatẽ & poteſtatẽ reſuſcitãtis nos Chriſti, Tempus hoc illud eſt, quo recipietur præmiũ meriti noſtri. Alterũ tẽpus quo iã creditur huiuſmodi quid eſſe futurum, atque illud iam præſto eſt, tempus meritorũ, quanuis Augu. hoc quicquid eſt eo tendit, vt intelligatur de reſurrectione animi, quæ facta ſit quũ hoĩes audierũt Chriſtũ prædicantẽ verba vitæ, & deinceps demũ loquatur dñs de reſurrectione carnis. Alii, ſicut & Damaſcenus, accipiunt verba illa ſic, vt dominus dixerit primũ de vniuerſali reſurrectione, inquiẽs, Venit hora. Reliqua aũt particula, (& nũc eſt) intelligatur de præuia quorundã hominũ reſurrectione, quæ nouiſsimã confirmat. quod ſi enim potuit Chriſtus quatriduanum Lazarũ de morte reſuſcitare voce ſua quum clamaret, Lazare, veni foros, ſimiliter & filiã Iairi, & adoleſcẽtẽ viduę illius in Naim, quõ credere recuſabimus vniuerſalem illam mortuorũ omnium reſurrectionẽ: ſicut Paulus fidem illius aſtruere conatur & perſuadere Corinthiis, quia ſic Chriſtus reſurrexit, & nos reſurgemus? Vult ergo Theophilactus dominũ per hoc quod ait, nũc, intellexiſſe eos quos tũc à morte reſuſcitauit. Atq; hinc diſcrimẽ patet, quod primi volunt Chriſtum hic eſſe loquutũ de vniuerſali reſurrectione car-

*Auguſt.* *Damaſ.* *Ioan.11.* *Cor.15.* *Theoph.*

nis,atq; ad probationem illius propoſuiſſe reſurrectionem mentis,per quam aſſequamur illam carnis.ſic enim ait,Mortui audient vocẽ.nihil autẽ audiunt qui mortui ſunt carne, ſed qui animo mortui ſũt peccatores. vnde abſolute hic ait quod audient,deinde vero in vniuerſum dicit, quia oẽs qui in monumẽtis ſunt,reſurgent.deus nobis quoq; gratiã ſuam largiri dignetur,vt hic audiẽtes vocẽ eius,reſurgamus à peccatis,reſurrecturi etiã die nouiſsimo in carne ad gaudia felicitatis æternę,Amen. 2 Admiraris forſitã,quõ qui mortui ſunt,ad vocẽ filij dei reuiuiſcant.deſine mirari,& rationem audi quam dominus reddit,inquiens,Sicut pater habet vitam in ſemetipſo,ſic dedit & filio vitã habere in ſemetipſo.quaſi dicere vellet,Anima nõ habet vitam à ſeipſa,neque in ſeipſa,quũ tam ſit inſtabilis,incõſtãs,& cõtinuæ mutationi obnoxia,nunc bona,'nũc viciſsim mala:iam alicuius rei ſciens,paulo poſt eiuſdẽ oblita,ideoq; oportet vitam ſuam aliunde habeat,ſicut & oculus lumen ſuũ ex ſe non hadet. longe aliter ſe res habet circa filiũ dei,qui vitã in ſemeipſo eſſentialiter habet,vnde & mirũ nõ eſt quõ animas ille viuificet.(filius in ſemetipſo habet vitã,licet nõ à ſemetipſo,

*Cõ.Eraſ.* ſed à patre.ideo nõ debet dici particeps vitæ fili⁹,ſicut qui-
*Aug.li.2.* dam literatores dicunt.Creaturæ vero, quia nõ habent vitã
*op.144:* in ſemetipſis,dicũtur participare vitã. Ideo Auguſtinus hic
*Galat.2.* inquit de filio dei,nõ participatione viuit. Idẽ teſtatur Cyrillus.) Etiam quũ viuit anima,vitã in ſe non habet,ſed in Chriſto,cuiuſmodi erat anima Pauli quũ diceret, Viuo iam non ego,ſed viuit in me Chriſtus.Quantũ enim in Chriſto viuimus,bene viuimus.vbi primũ dicere inceperim⁹ in nobis,iam male viuim⁹ & in peccatis,quia ex nobis ipſis nihil niſi tenebræ ſum⁹,ſed à Chriſto lucẽ habemus,ſicut ait Pau

*Epheſ.5.* lus,Eratis quondã tenebræ,nũc autem lux in domino.Hæc omnia & credere & intelligere,cõtrariũ erat Iudęis intuẽtibus tantũ perſonam hominis,neque confidere volentibus perſonam diuinã quomodo filius ille ab æterno exit à deo patre genit⁹,& quod duę naturæ in Chriſto perſona vnica eſſent. Ne tamen cogitaret quis , non etiam humanitatem Chriſti peculiari quadam virtute donatã,ſequitur, Poteſtatẽ dedit ei iudiciũ facere,quia filius hominis eſt: Ecce , in-

*Auguſt.* quit Auguſtinus,quomodo filius dei habet vitã in ſemetipſo, & quia filius hominis eſt , dedit ei poteſtatẽ & iudicium

facere. Animas ergo ſuſcitat deus per Chriſtũ filiũ dei,cor pora ſuſcitat deus per eundẽ Chriſtũ filiũ hominis. Et hinc reſoluũt atq; explicant ſe doctores,cõcludentes quod Chriſtus in nouiſſimo die iudicaturus ſit ſpecie humana & natura,quoniam hoc priuilegium & munus proprium eſt, quod deus pater glorioſæ humanitati Chriſti tradidit.idq;adeoin ſpiritu præuidit Eſaias,quũ ait,Præparabitur in miſericordia ſoliũ,& ſedebit ſuper illud iudicãs in veritate in tabernaculo Dauid,hoc eſt,in humana natura,quærens iudicium & velociter reddens quod iuſtũ eſt. Vidit hoc ipſumetiã Daniel,inquiens,Ecce cũ nubibus cæli quaſi filius hominis veniebat,& vſq; ad antiquũ dierũ peruenit,&in cõſpectu eius obtulerũt eum,& dedit ei poteſtatem & honorem &regnũ & omnes populi,tribus& linguæ ſeruiẽt ei. Neq; latuit hoc Ioannem,quin & ipſe viderit illud quũ dicit, Ecce venit cũ nubibus,& videbit eũ omnis oculus,& qui eũ pupugerunt. *Eſa.16.* *Dan.7.* *Apoc.1.*

1 Et ſi illud quod Chriſt⁹ in humana ſpecie ſit iudicaturus,ex abſoluta dei volũtate libere proficiſcatur,neq; nobis licet diuinæ maieſtatis inquirere voluntatem,attamẽ ratione indagare poſſumus illius,quur hoc ita viſũ ſit diuinæ voluntati,& quur hoc ita decuerit. Primũ cõueniebat hoc ſane,vt ea in forma Chriſt⁹ eſſet & veniret iudex,in qua ipſe conſtituerat ante iudicẽ,& vt illos iudicaret,àquibus inique hic fuerat iudicatus. 2 Deinde eum qui iudicio ſiſtitur,ſiue bonus ſiue malus exiſtat,videre iudicem.mali autẽ ſpeciem diuinam videre non poſſunt,quoniã beati, inquit dominus,mundo corde,ipſi enim deum videbunt.ideoq; iudicem illum natura & ſpecies magis decet humana, quæ à bonis& malis conſpici poſſit,vt ait euãgeliſta, Videbũt in quẽ trãsfixerũt. 3 Quia iam ante dixerat Chriſtus, pater nõ iudicat quenquã,ſed omne iudicium dedit filio,qui ſi in diuina natura ſit iudicaturus,ipſe etiã iudicaret pater,quoniã naturam & eſſentiam diuinam habent vnicam,atq; trinitatis opera(vt ille ait) ſũt indiuiſa,ita vt quod vna perſõa operatur,etiam aliam operari recte dicatur. Quum autẽ ſingulariter ad filiũ pertineat iudiciũ,ipſe quoq; peculiari quadam ſpecie,humana ſcilicet,iudicabit. Porro ſic ait domin⁹, Nolite mirari hoc. In quo conſiſtat hæc admiratio,miſſũ facimus.nam & doctores hinc variũ eliciunt intellectum. Auguſtinus refert admirationem hanc ad proxime ſequentia, *Mat.5.* *Ioan.19.* *Damaſ.* *Auguſt.*

licet Chryſoſtomus aliter nectat & ſolũ præcedẽtib', quia
Paul' Samoſatenus ita diſtinxerit,ſicut mihi apparet Augu
ſtinus diſtinxiſſe.Vide ambos,quia plus pertinet ad ſcholas
*Cyrillus.* & parũ ædificat in plebe.Cyrillus refert ad claudũ illũ pa
ralyticum quẽ ſanauerat dominus.Quid multa?quũ non in
telligerent turbæ virtutẽ & potẽtiã Chriſti,quod voce ſua
mortuos reſuſcitare deberet.ſed admirẽtur ſup illo ſermo
ne,vetat hoc fieri dominus,iubens verba ſua attẽtius conſi
derari,miſſa incredulitate,eo quod non tantũ hominis,ſed
& dei filius eſſet.vnde tãtũ virtutis voci ſuæ acceſſit,vt re
cte dixit Paul',Qui viuificat mortuos,& qui vocat ea quæ
non ſunt tanq̃ ea quæ ſũt.Multa ſuper iis dicta per nos ſũt
*Rom.4.* in homiliis de die&iudicio nouiſſimo.Vnũ hoc ſcitote dile
*Tomo.1.* ctiſſimi,quod quãuis Chriſt' officiũ iudicis in humana for
ma cõſummabit,viuificatio tñ mortuorũ,virtute fiet diuina
4 Sequitur,Venit hora in qua omnes qui in monumen
*Eze.37.* tis ſunt,audiẽt vocẽ filij dei:& procedẽt qui bona fecerũt,
in reſurrectionẽ vitæ.prædixit hoc idẽ Ezechiel,Ecce ego
inquiens,aperiam tumulos veſtros,& educam vos de ſepul
chris veſtris.Errauit igitur ſecta Sadducæorũ,quum hic ma
nifeſte pateat,homines in corporibus ſuis reſurrecturos.At
vbi interim deliteſcũt neochriſtiani noſtrates cũ fide ſua nu
da,quam ſolã extollunt reiectis operibus bonis?&tamẽ hic
audiunt palam Chriſtũ dicere,quod qui bona fecerunt,pro
cedent in reſurrectionẽ vitæ.Quod ſi igitur neochriſtiani
nolint facere opera bona nõ reſurgent in vitam,ſed in iu-
*Tomo.1.* dicium & cõdemnationẽ.At de iis quoq; alias ſæpe dixim'
Sic iam audiuimus Chriſtum iudicem in humana natura,
vocationem quoq; & citationem ad iudiciũ,vocem filij dei
& iudicium ipſum.nam qui male fecerunt,ſuſtinebunt iudi
cium damnationis.(ita enim hic vſurpatur iudicium pro iu
*Dan.12.* dicio condemnationis,non diſcretioni )ſic p prophetã di-
cit dominus.Multi de iis qui dormiũt in terræ pulnere, euĩ
*Mat.3.* gilabunt,alij in vitam æternam,alij in opprobriũ vt videãt
ſemper.Qui autẽ docti fuerint,fulgebũt quaſi ſplendor fir
mamenti Simili modo prædicauit & Ioannes, Cuius vẽtila
*Luca.3.* brum in manu ſua,& permundabit aream ſuam,& cõgrega
bit triticum in horreũ ſuum,paleas autem cõburet igni in
extinguibili.Vbi Ioannes de Chriſto loquitur,qui in man'
accipit ventilabrum iudicij & purgat areã eccleſiæ,triticũ

cõgregans in horreum vitæ æternæ,paleas autẽ tritico cõmixtas antea,nũc vero per vẽtilabrum ſegregatas, proiicit in ignem.ſic mali bonis permixti ſunt in hac vita,illic autẽ ſecluſi,abiicientur in ignem æternum,à quo nos cuſtodiat deus per magnam miſericordiam ſuam,Amen.

## HOMILIA II.

*Miſeremini mei,miſeremini mei,ſaltem vos amici mei, quia manus domini tetigit me.* IOB XIX.

VErba hæc quoad literã,loquutus eſt Iob rex Edom (vt affirmat Gregorius)ad amicos ſuos,qui in neceſſitate & afflictione ſua viſitabãt ipſũ.Sãcta autem mater eccleſia,quæ magiſterio regitur ſpirit⁹ ſancti,cuius etiam inſtinctu liber hic conſcriptus eſt,intelligit clare Iob non tãtum perſonã Chriſti geſtaſſe in corpore ſuo omniumq; hominum afflictorum,ſed etiã animarũ illarũ,quæ tranſacta hac vita,miſere torquentur in purgatorio.Hinc& inſtituit lectiones vigiliarũ ex libro Iob deſumptas,& reſponſoria atque cantica alia & hoc communiter obſeruatur,maxime ſecundum conſuetudinem eccleſiæ Romanæ, licet in aliquib⁹ eccleſiis ſumãtur lectiones ex libro Eccleſiaſtis,Melius eſt ire ad domum luctus quam conuiuij:in aliis ex enchiridio Auguſtini,Tẽp⁹ quod inter hominis mortem,in aliis miſcentur ex Prouer.5.6,Eccl.7.a.12 a.Eſa.26. d.Oſeæ 13.c.Dan.12.a. Corin.15.& 1.Theſſ vlt )Quorſum enim opus eſſet,tantum librum ſcribere ſpiritum ſanctũ ꝑ diuerſa eccleſia,ſi tãtum patientiam Iob hinc diſcere debe remus,qui multis malis afflictus fuit in terra Hus,quoniam illud ipſum exemplum paucis poterat verbis proponi,ſicut & exemplũ pœnitẽtiæ Dauidis,Petri &Magdalenæ?nemo itaque rationabiliter exiſtimare poteſt,ſpiritum ſanctũ librum tam prolixum 42.capitibus comprehenſum,ſcripſiſſe ad deſignandam ſolummodo patientiam Iob,quum tamen multa in ea ſint verba,quæ ſimplicioribus &rudib⁹ hominibus impatientiam ſapere videri poterant,vt quũ maledicit ille diem natiuitatis ſuæ & noctẽ conceptionis,quod cupit diſputare cum deo,neq; vult à quoquam conſiderari patientiam ſuam,quod ſint omnia ea fruſtra,dũ etiã conqueritur vt intelligant amici eius,deũ nõ iuſto iudicio ipſum corripuiſſe,ſuiſq; eũ flagellis circundediſſe.Quib⁹ accedi quod

*Iob.3.13. 17.19.*

dolet impios viuere,tantumq; ſucceſſum feliciter habere in terra. Ad ea omnia & ſimilia multa,longe aliter intelligũ tur ſicut eadem patres ſpirit⁹ ſancti inſtinctu expoſuerunt. Ita etiam hic quanuis Iob expreſſe nõ meminerit neq; ſigni ficet ſe de mortuis loqui,ſatis tamen eſt,eccleſiã ſanctam à ſpiritu ſancto edoctã eſſe,illa de mortuis intelligi debere.
*Iob.13.* hoc inde colliges,quia manifeſte declarat Iob miſeriã ho-
*14.17.* minis,q tot malis & ærumnis expoſit⁹ eſt,maxime vero hoc ſuo etiã ipſi⁹ exẽplo oſtẽdit. Quid autẽ homini morte ama ri⁹ eſt? vbi homo pœnas acerbiores ſuſtinet,quã in purgato
*Iob.6.* rio,vt ſtatim dicem⁹? Ad hoc cõtinue iudiciũ dei cõmemo-
*Iob.9.* rat Iob ſuper vita & peccatis hominũ,atq; quod non ſit ho
*10.23.* mo mũd⁹ ante cõſpectũ dei,vnde quilibet homo timere de
*Iob.9.19.* bet deũ. recenſet idem peruerſitatem diaboli,& quomodo inſidietur ille animabus hominũ ad perdendũ eas. fatetur quoque aperte reſurrectionem carnis. Quę omnia iugiter in memoria habere debem⁹ pro defunctis,illiſq; gratiã pete re à domino ſicut eccleſia clamorem animarũ proponit ver bis illis Iob,miſeremini mei miſeremini mei ſaltem vos a-mici mei,quia man⁹ domini tetigit me,quãuis animę intor mentis & cruciatibus magnis detinentur,hoc tamen eis bo nũ eſt,quod man⁹ domini tetigit illas. Væ autem dãnatis, quas tetigit man⁹ diaboli: quia animæ illæ quas tetigit ma nus dñi,iuuari adhuc poſſunt,ſicut & ipſæ iuuamen implo-rãt in verbis Iob,à q̃b⁹ ſermonem hũc exorſi ſum⁹. Aue Maria

Priuſquã vobis incipiã dicere chariſſimi, quare animæ in purgatorio iuuari queãt,operæpreciũ eſt hac homilia erro rem declinare quorundã,qui plane negãt eſſe purgatoriũ. hinc colligũt neceſſarium nõ eſſe pro defunctis orare,ideo que illi inſtinctu diaboli,qui cultũ dei impedire conatur & ſalutem animarũ,miſſas pro defunctis,vigilias & alias cõme morationes intermittunt atq; anniuerſarios dies &c. Atq; id vt eſt peruerſũ & ſeductoriũ,ita diabolus cõmodo,anima bus autem magnæ miſeriæ eſt & calamitati,quæ ideo piuti⁹ in tormentis detinentur,priuatæ vita æterna. ideoq; hæreſis hæc animarum pernicies eſt & exitium,neq; cõſuetudini tã tum catholicæ eccleſię aduerſatur,ſed & vtriuſq; teſtamen tis manifeſtiſſimis locis id iam tractare animus eſt.

*Ephe.1.* 1 Principio fundamenta aliquot ponemus,quibus Chri
*& 5.* ſtianum hominem armatũ eſſe cõuenit in hoc & ſimilibus

à ridiculis. Quicquid enim eccleſia recipit catholica, reiice re nemo debet. ipſa em̃ corpus & ſpõſa Chriſti eſt colũna & firmamentũ veritatis, omniumq; noſtrum vnica mater, quũ per baptiſmũ & euangelium nos regenerarit. nam non de carnali matre, ſed matre ſancta eccleſia præcepit Sapiẽs ne quis relinquat legẽ matris ſuæ. 2 Deinde, quiſquis nõ credit eccleſiæ catholicæ, firmiter etiã non poteſt credere ſcripturæ, in cauſa eſt, quia extra eccleſiã eſſe nõ poteſt firmitas vlla fidei & vnitatis. ideoq; quũ hæretici quõdã nũc hũc. nũc illũ reiecerint librũ, nos quoq; de ſcriptura certitudinẽ nõ haberem⁹, niſi eccleſia decreuiſſet, ſimulq; nos certos reddidiſſet. Manichæi em̃ vniuerſum vetus teſtamentũ reiecerũt, eccleſia vero recepit. & ſicut iã Lutherus aliquot epiſtolas Pauli, Petri & Iacobi reiicit, ita olim fuerũt hæretici, qui nõnulla euãgelia nolebãt acceptare. Vnde & Auguſti. ait, Nõ crederẽ euangelio, niſi eccleſię auctoritas me cõmoueret. 3 Sequitur hinc, quod verus ſcripturarũ intellect⁹ penes eccleſiã inquiri debet, & apud veteres receptoſque eccleſiæ doctores. nã ſi eccleſia gratiã hanc & priuilegiũ habet à deo, vt cognoſcere poſſit & diiudicare qui libri inſtinctu ſpiritus ſancti ſint cõſcripti. quis dubitet eã quoq; gratiã habere intelligẽdi verum ſcripturarum ſenſum, idẽque poſſe electos illius doctores? Vnde nos dominus docet dicens, Interroga patrem tuũ, & dicet tibi: maiores tuos, & annũciabunt tibi. Cõſentit Dauid, inquiens, Quanta mãdauit patrib⁹ noſtris nota facere filiis ſuis, vt cognoſcat generatio altera? filii qui naſcẽtur & exurgẽt, narrabũt filiis ſuis Certumq; adeo eſt proficiſci illud ex ſuperbia dæmonis, vt perſuadeat aliquis plura ſe ſcire, quam vniuerſam eccleſiam omneſq; eccleſiæ doctores. Qua arrogãtia iſtiuſmodi homines damnationẽ ſibi parant æternam: iuxta illud prophetę Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & corã vobiſmetipſis prudentes. 4 Porro in remiſſione peccatorum non æqualiter dimittuntur pœna & culpa. hæc enim vere pœnitenti tota dimittitur, illa autem quũ ſit æterna. cõmutatur in pœnam temporalẽ, quæ ſatisfactiõe pẽſatur aut alio ſupplicio, ſatis aũt eſſe pro peccato faciendũ per pœnitẽtiam, tota vndiq; abũdat ſcriptura: quoniã ſic Ioãnes prædicauit, Facite fructus dignos pœnitentiæ. & de Tyro atque Sidone ita inquit dominus, Quia ſi ibi factæ eſſent virtutes quæ fa

*1. Tit. 4.* *1. Cor. 4.* *Prou. 1.* *Contra epi. funda menti.* *Deut. 23.* *Pſal. 77* *Eſaiæ 5.* *Mat. 3. & 11.*

ctæ ſunt in vobis,olim in cilicio & cinere pœnitentiã egiſ
ſet. Et quod pœna peccati maneat cõmuniter loquẽdo, quũ
2. *Re*.12. culpa remittatur,hinc patet,quia quũ peccaſſet Dauid, ve-
niſſetque ad eũ Nathã propheta,corripiens ipſum de pecca
to adulterij & homicicij,pœnitentiã egit,& gratiã dei rur-
ſus emeruit,ita vt diceret ei propheta,Trãſtulit dñs pecca
tũ tuum, nõ morieris.ibi Pſalmũ quinquageſimum edidit.
Tranſlatio porro peccati fieri nõ poteſt ratione culpæ,qa
ſic nõ portat filius iniquitatẽ patris,ergo intelligi debet de
*Eze*. 8. pœna,& hoc modo filius ille Dauidis pœnã ſuſtulit cõme
ritam,quia mortuus eſt.docet nos idem & Paulus,quod ſa
*Rom*. 6. tis nõ ſit peccati culpã dimitti,niſi inſuper ꝑ pœna ſatis
fiat,quũ ait,Sicut exhibuiſtis mẽbra veſtra ſeruire immũdi
tiæ & iniquitati ad iniquitatẽ,ita nunc exhibete mẽbra ve-
ſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem.Nolunt autẽ ſatis
facere neochriſtiani,nec aliquid ſuſtinere,ſcilicet quia eis
culpa & pœna ſimul dimittũtur,quod manifeſtis ſcripturæ
*Deut*.25 locis iã adductis repugnat,& pluribus qui citari in hoc poſ
*Apo*.18 ſunt nã ſic & Moyſes ait,Secundũ menſuram delicti erit &
plagarũ modus,Cui cõſentit Ioannes,dicens, Quantũ fuit
in deliciis,tantũ date ei & tormẽti.Imo vniuerſa ſcriptura
pœnitẽtiã clamat & ſatisfactionẽ,quodq; peccata dimittã
tur per eleemoſynam,orationẽ,ieiunia,veſtitũ,cilicij,viſi
tationẽ ſãctorum locorũ.ideoque vita inęqualis inæqualẽ
*Pſal*.10. ſortitur remunerationem.iuſtus enim dominus & iuſtitia di
*Luca*.6. lexit,Nõ errat autẽ neq; nos fallit Chriſtus.quecunq; mẽſu
ra quilibet hic mẽſus fuerit.eadem remetietur ei Poſſẽt hæc
ad lõgũ extendi,ſed nos iis contenti,quod in purgatorio ꝑ
cipuum eſt aggrediamur. 2 Etſi multa ſcripturæ teſti
monia hic adduci poſſent,nos tamen ſumma tantũ ſectabi
mur.& primo omniũ cõſtat,purgatorium confirmari ex eo
2.*Mac*.12 quod ſcriptum eſt in hiſtoria Machabæorũ,quoniã cũ mul
ti ex iis qui cũ Iuda Machabæo fuerit,periiſſent in acie,
ſequitur in textu, Vir fortiſſimus Iudas hortabatur populũ
cõſeruare ſe ſine peccato,ſub oculis videntes quæ facta ſũt
pro peccatis eorũ qui proſtrati ſunt.& facta collatione duo
decim milia dragmas argenti miſit Hieroſolymã offerre ea
ibi pro peccatis mortuorũ,iuſte & religioſe de reſurrectio
ne cogitans.Niſi enĩ eos qui crediderãt,reſurrecturos ſpe
raret,ſuper fluũ videretur & vacuum orare pro mortuis,ſed

quia conſiderabat quod ij qui cum pietate dormitionē acceperant,optimā haberent repoſitā gratiam ſancta ergo & ſalubris eſt cogitatio ꝑ defunctis exorare.vt à peccatis ſoluātur. Quid iis aperti⁹ eſſe poſſet pro purgatorij defenſione & intercesſione defunctorū?legit hoc idē & ſancte textū hūc obſeruat eccleſia in miſſa pro defunctis.Hiero.quoque librum hūc recipit in a. præfatione,ſimiliter & Augu. de ciui·dei lib.18.ca.36.& de doct. Chriſtiana lib.2.cap.8, Ambroſ.quoque de patriarchis Caſſiodorus,Iſidorus, Innocentius primus & cōciliū Aphricanum.Confeſſus eſt idem Lutherus mihi in diſputatione Lipſica, ſcire ſe,librum hūc ab eccleſia recipi. Impudentem quoque oportet eū eſſe hominē,qui nolit credere hoc ita à Machabæo factum eſſe,ſicut ſcriptura commemorat.Quū tantū fidei ſit & habeatur Romanis hiſtoriis,quur non plus tandum eſt ſacris literis? *Hieron.* *Augu.* *Caſsod.* *Iſidorus.*

Accedat huc & alius teſtis ſanctiſſimus,Dauid:qui cum plura huic rei deſeruientia habeat in Pſalmis ſuis, tū vero illuc apertiſſimum eſt quod ait,Circūdederunt me gemitus mortis dolores inferni circūdederūt me,in tribulatiōe mea inuocaui te.Non eſt autem hoc intelligēdū de inferno damnatorū,in quo nemo clamat ad dominum,ſicut idem ait,In inferno quis cōfitebitur tibi?Alio etiam in loco ſic inquit, Domine de⁹ meus,clamaui ad te,& ſanaſti me,eduxiſti ab inferno animam meam,liberaſti me à deſcendentibus in lacum.Neque vero eduxit eum ab inferno damnatorum, vbi nulla eſt redemptio.Iterū alibi dicit,Sicut oues in inferno poſiti ſunt,mors depaſcet eos.Veruntamē deus redimet animam meā de manu inferi,quum acceperit me.Ne timueritis cum diues factus fuerit homo,& cū multiplicata fuerit gloria domus eius. Introibit vſque in progenies patrū ſuorum,vſque in æternū non videbit lumen.En hic tibi diſcrimen mortuorum,quoniā alius ex inferno eripuitur, alius in eo manet perpetuo damnatus. *Pſal. 17.* *Pſal. 6.* *Pſal. 29.* *Pſal. 48.*

3 Diceres,Audio hic in illis locis multa de inferno dici,ſed interim purgatorii nulla fit mentio,vnde veriſimile nō eſt hic purgatorium aſtrui,Reſpōdetur,quod multo plus in re ipſa q̄ in verbis poſitū eſt. Quū autem ſit infernus in ſacris literis,vnde nūquā quiſq̄ eripitur,ex cōmuni illa regula,qua iſthuc ablegaturus eſt de⁹ impios oēs & dicturus,Ite maledicti in ignē æternū:ſit inſup alius adhuc infernus.in quo ſupplicia qdē

tur. Sic de illo etiam Dauid inquit, Clamauerunt ad dñm *Pſal.166*
quum tribularētur, & de neceſſitatibus eorũ liberauit eos,
& eduxit eos de tenebris & vmbra mortis, & vincula eorũ
diſrupit. Quænã aliæ tenebræ ſunt, & quæ mortis vmbra
niſi purgatorium? quanuis em̃ & limbus vmbra mortis dici
ſolet, multo magis tamen purgatoriũ ſic appellandum eſt, *Eſaiæ 9.*
quoniã ibi proprie de tribulatione narrat & anguſtia, de iis
qui vincti erant in mẽdicitate & ferro. tales autẽ nõ erant
iſti in limbo. qui velut in quieto ſinu Abrahæ ſeſſitabant.
itaq; illi accipiuntur qui in purgatorio ſunt, de quibus alibi ait Iob, Dimitte me vt plangẽ paululũ dolorem meũ, antequam vadam & nõ reuertar ad terrã tenebroſam & oper tam mortis caligine, terram miſeriæ & tenebrarũ, vbi vm bra mortis & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Purgatoriũ ſane id eſt, neque enim vir ille pius deſcendere ad infernũ voluit, ſed in purgatorium, vt ſatisfaceret diuinæ iuſtitiæ. Et quod de ſempiterno horrore cõmemerat, non intelligi ſic debet, quaſi perpetuo duret, ſed quandiu aliquis ibi detinetur. Hi loci ſufficere debent homini Chriſtiano cum catholica eccleſia, ad credendum animas, quæ hic pro peccatis ſuis non ſatisfecerunt, amariſſime & miſerrime cruciari in purgatorio. Ita in ſolatium & ſuffragium piarum animarũ orationem dominicam vna mecum perorate &c.

## HOMILIA III.

*Sancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur, 2. Machab. XII.*

QVum iam multis locis inualuerit error iſte quorũdam peruerſiſſimus, quo omnis diuin⁹ cultus pro miſeris animabus oppreſſus iacet, quo ſimul neochriſtiani iſti nos ſanctorũ interceſſiõe in cælo priuare conatur, & animas in purgatorio ſuffragiis viuẽtium in terra, ſuntq; tyranni omniũ crudeliſſimi, ex iis qui vnquam vixerunt ſuper terram, quod nolũt iuuari animas in ſumma neceſſitate cõſtitutas, quanta nõ eſt in vniuerſa terra. vnde & omniũ maxime opus habẽt miſericordia, quam eis tyranni iſti animicidæ ſubtrahũt, qm̃ (vt ait Augu.) purgatorij ignis *De ver.* etſi æternus non ſit, miro tamen modo grauis eſt, excedens *& ſal.* omnẽ pœnam, quam vnquam paſſus eſt aliquis in hac vita. *pœni.*

Etſi em̃ hic in terris ſancti martyres admirāda paſſi ſunt tormenta, nō eſt tamen aliqua pœna inuenta, quæ cōparari poſſit illi in purgatorio. Hic occaſio nobis datur adducēdi
*Mich.4.* alios locos fortiſſimos plures, ad ſuperabundantē purgatorii probationē. Et primo quidē ſe nobis offert Micheas, ſic dicens, Ego aſpiciam dominū, expectabo deum ſaluatorem meū, audiet me de⁹ meus, ne læteris inimica mea ſuper me quia cecidi. conſurgam. cū ſedero in tenebris, dominus lux mea eſt. Irā domini portabo, quoniā peccaui ei donec cauſam meam iudicet, & faciat iudiciū meum, educet me in lucem. An nō ſunt hæc manifeſta verba prophetæ, quod quū ſedet anima in tenebris purgatorii, cōſolator adhuc ei⁹ eſt dominus, quia ipſum expectant omnes. dū impleatur tempus purgationis? ideoque ne lætetur ciuitas malorū ſuper eā, quod propter peccata ſua excrucietur. vnde ait Gloſſa,
*Gloſſa.* Ciuitas impiorū, noli inſultare contra me, quia etſi cecidi peccādo deo erigente conſurgam, ideo patienter tolero flagella domini quib⁹ purgor. Et rurſus Gloſſa ſic habet, Scio
*Gloſſa.* quod educta de tenebris in lucē, videbo iuſtitiā eius, Chriſtū ipſum, qui eſt nobis præpoſitus forma iuſtitiæ & ſanctificationis. Sic locū illum intelligit Hieronymus, & concordat Gloſſa ſuper purgatorio.

2 Veniamus iam porro etiam ad nouum teſtamentum, vbi quum multa nobis occurrant pro purgatorio, tum illud quoq; grauiter aſſerit fortiſſimus propugnator Paulus, qui quū dixiſſet, quomodo Chriſtus fundamentū ſit, ſubdit, Si quis ſuperædificat ſuper fundamentū hoc aurum, argentū,
*1.Cor.3.* lapides precioſos, ligna, fœnū, ſtipulam, vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit, dies enim domini declarabit, quia in igne reuelabitur, & vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit, ſi cuius opus manſerit quod ſuperædificauit, mercedem accipiet: ſi cuius opus arſerit, detrimentū pātietur. ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem, Verba hæc Pauli ſunt de purgatorio, quibus oſtēdit nōnullos homines ſuperædificare opera bona, meliora, & optima: alios autē, habito fundamento, hoc eſt, credentes in Chriſtū. opera tamē mala facere, quæ ad ign: pertinet, ſicut & idipſum dies domini in igne diuini iudicii ꝓbabit. quiſquis ibi māſerit, ſaluabitur. Quod ſi autē opus reiectū fuerit, ille detrimētū patietur, ita vt beatitudo eius ꝓtrahatur, & tamē ei tandē cō-

tingat, per ignē vero quo purgatur, quia nihil coinquinatū intrare poteſt in ciuitatē ſanctam Hieruſalē. Ignē hunc quo peccata expurgātur, in eccleſia catholica purgatoriū dicimus. Atque verum illum eſſe verborū Pauli intellectum, teſtātur patres ſancti diuinitus illuminati, vt Auguſt. li. 21. de ciuit. dei cap 1;. qui & vndiq; teſtimonia præbet purgatorii, de 8. Dulcitii quæſtionibus ſuper Geneſim ad litterā lib. 12 cap 33. in enchiridio, cap. 68. 69. 71. ſcripſit idē iuſtū librū de cura pro mortuis agenda· ſic verba illa pauli de purgatorio intellexerunt Ambroſ. ſuper eandem epiſtolā, & ſuper Pſal. 118. & in ſermone quem fecit ſub mortē Theodoſij imperatoris. Hieron. quoque exponens hanc epiſtolam Pauli, & lib. 2. contra Iouinianū, & lib. 18. ſuper Eſaiam in fine· Gloſſa quoque ordinaria ſic Pauli verba exponit, & Gregorius qui multa ſcripta reliquit, quomodo animæ patiantur poſt hanc vitam, & precibus adiuuentur viuentium, teſtatur hoc plurimis multorū hominū factis, quorū ille & nomē & patriam & conuictū enumerat Ad extremū ille pro purgatorio citat hunc Pauli locum lib. 4. dial. cap. 39. Alcuinus Caroli magni præceptor, ſimili modo verba iſta Pauli interpretatur, & Chryſ. ſcribēs ſuper epiſtolā Pauli ad Corinth.

*Apoc. 21*
*Auguſti.*
*Ambro.*
*Hieron.*
*Grego.*
*Alcuin.*
*Chryſo.*

Quum itaq; manifeſta habeamus Pauli verba, quæ in hoc ſenſu concorditer intellexerūt præcipui doctores eccleſiæ, nonne præſumptio ſtolida eſt & inepta arrogantia neochriſtianorum diuerſum ſentientiū? S. Clemēs iam olim docuit nos regulā præclaram, in hæc verba, Lex dei quum legitur, non ſecundum propriam ingenij virtutem vel intelligentiam legatur aut doceatur. ſunt enim multa in ſcripturis diuinis. quæ poſſunt trahi ad eum ſenſum, quē ſibi vnuſquiſq; ſponte pręſumpſerit, ſed nō oportet. Et ideo oportet ſcientiam ſcripturarū ab eo diſcere, qui eam à maioribus ſecundum veritatē ſibi traditam ſeruat, vt ipſe poſsit eam quam recte ſuſceperit, competenter aſſerere. Ideoque & vos dilectiſsimi ne moueamini ab iis qui propria ſua commenta & omnia ſacris literis immiſcent, neque ſuū intellectū accommodant ad ſcripturam ſacram, ſed contra laniando ſcripturas pertrahunt ad propriam intelligentiam, ſicut de Leſbia regula ait Ariſtoteles. Aliter plane ſentiunt doctores ſancti à deo illuminati cap. relatum diſtinctione 37.

*Clemētis regula pulchra.*
*Leſbia regula.*

3 Teſtis quoque magnus nobis hic adeſt Ioannes, valide

*Apoc. 5.* confirmans purgatorium, quum ait, Nemo poterat neq; in cælo neque in terra, neq; ſubtus terrã, aperire librũ neque reſpicere illum. Et inde, Audiui omnẽ creaturã quæ in cælo eſt & ſuper terrã & ſub terra, & quæ ſunt in mari & quæ in eo, omnes audiui dicẽtes ſedenti in throno & agno, Benedictio & honor & gloria & poteſtas in ſecula ſeculorum. Amen. Hic iam neochriſtianos cõpellans, quæro quænam illæ ſint creaturæ, quæ deum laudant & agnum Chriſtum, non vtique damnati, quoniam iſti maledicunt deũ in perpe-
*Eſaiæ. 8.* tuũ, ſicut ait propheta, Corruet & eſuriet. & cum eſurierit, iraſcetur & maledicet regi ſuo & deo ſuo. ſuſpiciet ſurſum & ad dexteram intuetur, & ecce tribulatio & tenebræ & diſſolutio & anguſtia, caligo perſequens, & non poterit auolare de anguſtia ſua. Maledicunt ergo damnati deũ patrem, qui eos creauit: filium, qui redemit quantum in ipſo erat: & ſpiritum ſanctum, qui ſuper eos in baptiſmo diffuſus eſt. Et
*Pſal. 84.* ſicut ſuperbia eorum eorum aſcendit ſemper, ita continuo blaſphemant deũ ideoque de ipſis hoc intelligi non poteſt, ſed de animabus quę ſunt in purgatorio. illæ quũ iuſtæ ſint, in charitate & gratia dei, quanuis magna ferant tormenta,
*Philip. 2.* tamen deum laudãt & Chriſtũ qui ipſos redemit, ſiquidem certi ſunt de ſua beatitudine. Concordant cum hoc loco verba Pauli, dicẽtis, Propter quod deus exaltauit Chriſtum, & dedit ei nomẽ ꝙ eſt ſuper oẽ nomẽ, vt in nomine ei⁹ omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtriũ & infernorum: Non flectuntur autem genua eorũ qui in inferno ſunt damnatorum, in gloriam & honorem Chriſti, ſed tantum in inferno purgatorij. Sufficiant hi loci ad probandũ purgatoriũ, quod iam olim ante decem annos fortiter aſſeruimus ab erroribus hæreticorũ, multoq; plures locos induximus. ſcripſerũt conſimili argumento plures etiam alij cõtra hunc errorem.

Poſtremo teſtimonium præbet vniuerſa eccleſia catholica, eſſe purgatoriũ, eo quod in hoc ordinauit cultum peculiarem diuinum, quo ſuccuratur miſeris animabus. idq; ſuperuacuũ foret, ſi purgatoriũ non eſſet. Non hic aggredior dicere de fletu & planctu ſuper mortuos, quoniam eam rem
*Tom. 2.* alibi abſoluimus. Tantum hic ponderando officium benefaciendi mortuis, id vero ſerio affirmo, cuilibet pio Chriſtiano ſatis eſſe debere ad credẽdum quia ſit purgatorium, quodq; mortuis bene ſit faciendũ, iuxta generalẽ illam ca-

tholicæ eccleſiæ conſuetudinem,cui etiam Aug. innititur. qui integrum deſcripſit librum de cura pro mortuis agenda.nam quum ſcripta patrum expendimus,videmus temporibus ſtatim apoſtolorũ cœptum eſſe orari pro mortuis, ſicut teſtatur.Damaſcenus,quũ dicit,Modũ orandi pro mortuis tradiderunt nobis apoſtoli.Atque hoc ita eſſe vt ſcribit Damaſcenus,legimus etiam apud Dionyſium, qui diſcipulus Pauli extitit,ceremonias cum mortuis obſeruari ſoliras atque inter cætera ſic ait,Poſtea accedens venerabilis præſul,precem ſuper eo ſanctiſſimam peragit, & poſt orationem ipſe quoq; pontifex defunctum ſalutat, & omnes poſt illũ qui aſtant. Precatur oratio illã diuinã clementiam vt cũcta dimittat per infirmitatẽ humanã admiſſa peccata defuncto,eũq; in luce ſtatuat & regione viuorum,in ſinubus Abrahæ,Iſaac & Iacob,in loco vbi aufugit dolor, triſtitia & gemitus.Multa reliquit idem ille ſcripta de ceremoniis cum mortuis obſeruatis. Meminit inſuper & Tertullianus orationis pro mortuis,qui & ipſe non longe ſequutus eſt tẽpora apoſtolorũ,vixitq; poſt Chriſtũ annos circiter 160.is quoque inter cætera ſic ait, Oblationes pro defunctis pro natalii annua die facimus. Idẽ de monogamia col.10.ſic ait de vxore mortua.Enimuero maritus pro anima eius orat.poſtulat enim & in prima reſurrectione conſortiũ, & offert annuis diebus dormitionis eius.Inuehitur ille ibidem acriter contra maritos,qui nullã agunt vxorem ſuarum memoriam poſt mortẽ.Auguſt. mater ſancta Monica iamiam moritura,filio ſuo cõmiſit Auguſtino.vt ſui memoria fieret ad altare domini in ſacrificio miſſæ,quãdo corpus Chriſti offertur.ipſe quoque taſtatur,quomodo matri ſuæ exequias pie celebrarit eomodo ; vt nũc apud multos eſt moris.Ambro quoq: in homilia de tranſitu Theodoſij docet quur in eccleſia primus dies peragatur , ſeptimus & triceſimus pro mortuis ſed hoc in in aliũ ſermonẽ differemus. Ex iis interim omnibus cõſtat quod quilibet Chriſtianus cũ eccleſia credere debet;poſt hanc vitã eſſe purgatoriũ,in quo miſeriæ animæ immenſos ſuſtinent cruciatos,á quibus tamẽ per ſuffragia viuorũ liberantur, requiem opitulante gratia dei cõſequantur æternam hanc nobis Chriſtus concedere dignetur,qui cum deo patre in vnitate ſpiritus ſancti viuit & regnat in ſecula,Amen.

*Damaſc. Act.6.* *De eccl. hier.c.7.* *De coro. mili.* *Tertul.* *Aug.lib 9.confeſ* *Ambro.*

## HOMILIA QVARTA IN DIE omnium animarum·

*Mortuo ne prohibeas gratiam.* Eccl 7.

D Ocemur hic à Sapiente non prohibere gratiā mortuo,quamobrē eccleſia miſſam pro defunctis inſtituit,vigilias quoq; & nonnullos quoſdam alios ritus,imo in omnibus miſsis,ordinauit fieri debere à ſacerdote memoriam mortuorū,quos in orationē ſuam ſibi quiſque habet cōmiſſos,& tandē in vniuerſum defunctorū omniū.illa enim firmiter credit non tantū pro viuis effuſum eſſe ſanguinē Chriſti,ſed & ad liberationē mortuorū,quoniā ſic conſtitutum eſt in concilio Cabilionū.c.viſum de conſe. diſt.1. vt in omnibus officiis miſſæ oretur ad dominum pro ſpiritibus mortuorū.atque is ſemper fuit in eccleſia mos,vt teſtatur Auguſt. monens nos intermitti debere orationem pro defunctis.vtiq; omnibus illis qui in fidelium ſunt congregatione,ſicut à ſanctis patribus profectum vniuerſa iam credit eccleſia.In eius rei figurā ſtetit Aaron inter viuos & mortuos cū thuribulo,orās pro populo,& ceſſauit plaga.ſic ſacerdos euangelicus in officio miſſæ medius ſtat inter homines ſupplicans deo pro viuis & mortuis, vt Auguſti.ſer. 146.tradit,qui quū affirmet fuiſſe hanc generalē totius eccleſię conſuetudinē,quomodo iam dubitare quis poteſt,niſi qui nihil penitus neq; de Chriſto credit.neq; de ſpōſa eius ecleſia?ideoq; in lib.de cura pro mor.agē.c.2.ſic ait, In Machabæorū libris legimus oblatū pro mortuis ſacrificiū. ſed etſi nuſquam in ſcripturis veteribus omnino legeretur,non parua hac cōſuetudine claret auctoritas, vbi in precibus ſacerdotum,quæ dño deo ad eius altare fundūtur,Locū ſuum habet etiam cōmendatio mortuorū.Iſidorus etiam lib.1.de officiis credit apoſtolos cœpiſſe offerre pro requie defunctorū quando illud cōſtante adeo affirmat vniuerſa per totum orbē eccleſia. Laudabile ergo eſt obſeruare memoriam mortuorū in ſacrificio miſſę,ne deleantur de libro viuentiū cū dānatis,quorū nulla habetur memoria niſi in maledictione,de quibus & propheta dicit, Nominū eorum non recordabor amplius: & non de famulis famulabusq; dei, qui nos præceſſerunt in ſigno fidei,& iam dormiūt in ſomno pacis. Hi nimirum illi ſunt,qui in gratia dei mortui ſunt,& quan-

*Cabil.*

*Auguſt.*

*Num.16.*

*Auguſt.*

*Pſal.15.*

uis iam ſint in pœna purgatorij, attamen pacē habēt animi & cordis, ſecuri expectātes pœnarū finē. ſimulq; redēptionem à tormento & loco tormentorū, quoniam non poſſunt eis nocere dęmones. ſicut pro ipſis orat Pſalmiſta, Ne tradas domine beſtiis animas cōfitentium tibi, hoc eſt dęmonibus: & animas pauperum tuorū ne obliuiſcaris in finem. *Pſal. 73.*

2 Quāuis igitur quotidie pro defunctis in ſacrificio miſſæ orat eccleſia, adhuc tamen hodiernū illa diem inſtituit, quo vniuerſalis omnium animarum in purgatorio exiſtentium commemoratio fiat & habeatur, ſicq; cōmuni ſuffragio illæ iuuentur, quæ ſpeciales interceſsione non habenr, quibus ſingulariter bona opera poſt mortem nō impendun tur, atq; hæ ſane plurimæ ſunt (ſupra allegato capite, viſum diſt. 1. in cōcilio Cabilionē.) Quanuis veteres cōmemorant quod quidam ſanctus abbas Edibo, quū cōperiſſet in arden te illo Siciliæ monte Aetna vlulatus dæmonū eſſe auditos, eo ꝙ animæ per oratiōes & eleemoſynas a pœnis liberarētur, in omnibus cœnobiis quibus ille viſitator præerat, ordinauit proximo die ab omniū ſanctorū feſtiuitate cōmemorationem animarū peragi debere. id inde in generali cōcilio ab vniuerſa receptum eſt eccleſia. Quod aūt ad ſingulas diuini cultus ceremonias, quæ Chriſtiano ritu fiūt, attinere videtur circa defunctos. quāuis non eodē modo vndiq; obſeruentur, quū ſuo quælibet prouincia ſenſu abundet, commune quidem hoc eſt quod primus dies exequiarum peragitur, ſimiliter & ſeptimus & triceſimus, in nōnullis locis ſeptimus dies & quadrageſimus, ſicut teſtatur Ambroſi⁹ quod imperator Honorius parenti ſuo Theodoſio quadraſimum diem obitus ſui peregerit. Alij continuum triduū obſeruant in iugi peractione, ſicut & apud nos in exequiis epiſcoporum obſeruari ſolet. Alij etiam ſeptem dies ex ordine totos in peragendis exequiis conficiunt, quem aiunt eſſe morem quorundam magnorum principum in Gallia. Nōnullorum exequiæ in nouum vſque diem prorogantur, ſicuti ſummorum pontificum, ſic mortuo Leone decimo, anno 1521. & defuncto Hadriano ſexto, anno 1523 factum eſt. ſimiliter & cardinalium exequiæ nouem diebus peraguntur. Quarundam iſtarum viciſsitudinum rationes reddit Ambroſius in oratione funebri pro imperatore Theodoſio habita. Vnde manifeſte datur intelligi, exequias illas mortuorum iam

*Petrus Damaſ.*

*Li. 5. epi.*

*Ambroſ*

olim in vſu & more fuiſſe eccleſiaſtico. Nos omniũ cauſas inueſtigemus,& diſpiciam⁹ diligẽter. Triduanæ enim exequiæ ad ipſam Chriſti reſurrectionẽ referri poſſunt, quaſi ſic viuentes mortuis precentur reſurrectionẽ primã lætam: & ſicut illi peccauerũt, hic trifariam, cogitatione, verbo & opere, ita triduano illo cultu diuino oretur deus pro gratia

*Gene.50.* & miſericordia eis cõferenda. De ſeptimo habemus etiam exẽpla patriarcharũ. Mortuo enim Iacob filii ei⁹ duodecim profecti ſunt in terrã Chanaan vltra Iordanẽ, ibiq; ſeptẽ die bus magno omniũ planctu peregerunt parentalia, quoniam

*Eccle.22.* ſic & Sapiens ait, Modicũ plora ſuper mortuum, ſupra mortuum plora, quoniã requieuit. Luctus mortui ſeptẽ dies. In

*Num.19.* eius rei figurã ſeptem diebus habebatur immundus in vete ri lege, quiſquis tetigerat mortuũ. Quod ad nouũ diem exequiarũ, confirmari poteſt fides noſtra hoc modo, quod orẽt viui petantq; animas mortuorũ à pœnis eripi & ſociari nouem choris angelorũ. Porro de triceſima die exemplũ nobis eſſe poteſt, quod in lege legimus filios Iſrael plãxiſſe ſu

*Deut.34* per Moyſen triginta diebus. Ioſeph aũt patrem ſuũ perun-

*Gene.50* gi curauit in AEgypto per dies 40. & plãxit. Quãdiu durẽt dies luctus, nõ eſt noſtrum hic docere, quoniam vt alibi, ita hic locum habet prouerbiũ iſtud, lex & regio, neq; enim eadem vbiq; eſt conſuetudo: honeſtum tamen & decorum fo ret, ante 70 dies luctui non imponere finem, quoniã AEgy

*Gene.50* ptus 70. diebus planxit Iacob. 3 Abunde ſatis hic conſequitur, in vtroq; teſtamento conſuetudinẽ hanc fuiſſe orãdi pro mortuis, & tamẽ hæreticus Aerius negauit turpiter,

*August.* de quo Auguſti. in lib. de hære. ad Quõd vult deũ parag 53. ſic ait, Aerius quũ eſſet presbyter, doluiſſe fertur quod epiſcopus non potuit ordinari, & in Arrianorũ hęreſim lapſus, propria quoque dogmata addidiſſe fertur nonnulla, dicens, Orare vel offerre pro mortuis oblationes nõ oportere, nec ſtatuta ſolenniter celebranba eſſe ieiunia, ſed quum quiſque voluerit, ieiunandum, ne videatur eſſe ſub lege. dicebat etiam presbyterum ab epiſcopo nulla differentia debere diſcerni. Ecce quod Lutherus nihil nouũ in hoc errore propoſuit, ſed inueteram tantum & peruerſam damnatamque hæreſim inuocauit, nõ curans quod contrarium ſemper eſt in eccleſia obſeruatum, ſicuti pulchre & manifeſte ex euan

*Gregor.* geliis argumentatur B. Gregorius, quando dominus de pec-

cato loquitur in ſpiritũ ſanctum,quod neq; hic remittitur neq; in futuro.Vnde patet etiã in futuro ſeculo remitti pec cata,idq; tantũ in purgatorio.nam quod de vno negatur,cõ ſequens intellectus liquet,quia de quibuſdã cõceduntur.lib. 4.dialo ca.39. Atq; ob eam rem diligenter adeo petiit B. Auguſtinus,vt presbyteri pro parentibus ſuis dominũ orarent.ſic enim ait lib.9.confeſ.Inſpira domine deus me°, inſpira ſeruis tuis fratribus meis filiis tuis,dominis meis, qui bus & voce & corde & literis ſeruio,vt quotquot hæc lege rint,meminerint ad altare tuũ Mõycæ famulæ tuæ cũ Patricio quondã eius cõiuge,per quorum carnẽ introduxiſti me in hanc vitam,quemadmodũ &c. Et mirũ hic fieri ſolet in neochriſtianis,quod circa purgatoriũ tam ſunt obſtinati, quum tamen fidei,imo perfidiæ ſuæ Lutherũ cõmendẽt au ctorem,tanq̃ à deo miſſum Eliam & Danielem ſpiritu ſãcto plenũ,veri euangelij præconẽ. Quur autẽ cui tantũ tribuũt non etiã ei credunt valide adeo cõfirmanti purgatoriũ?ſic enim ait in reſolutione indulgentiarum cõcluſ.15:Mihi certiſſimum eſt purgatoriũ eſſe,nec me multũ mouent hæreti ci,quoniã iã mille & plus centũ anni ſunt,quod B.Auguſt. in ſuarũ confeſ.libro pro matre & patre ſuo orat, orãdũq; petit. Et eadẽ ſancta mater eius moriẽs,vt ibi ſcribit,memo riã ſui optauerit ad altare dñi.Sed & ab Ambroſio id factũ narrat Quod ſi etiã tempore apoſtolorũ nõ fuiſſet purgato rium,vt ſuperbit faſtidioſus Pickardus,nunquid ideo credẽ dum eſt hæretico vix quinquaginta annos nuper nato,& ſi dem tot ſanctorũ falſam fuiſſe credendũ,maxime cum ipſe nil aliud faciat,quã quod dicit,nõ credo: & ſic probauit om nia ſua,& improbauit omnia noſtra,quaſi non & lapis & li gnũ nõ credant?En hæc vobis verba Lutheri prophetæ ve ſtri,quid vos ad hæc?Neq; ille tãtũ ſæpius ſcripſit eſſe pur gatoriũ,ſed&in publica diſputatione Lipſiæ anno 1519 . ſic palam dixit,vti verba ea notarij iurati cõſignarũt,Ego qui credo fortiter,imo auſim dicere,ſcio purgatoriũ eſſe,facile perſuadeor in ſcripturis de eo fieri mentionem. Et infra Nolo mihi ſuſpicionem fieri quod fauerem Boemis & Græ cis. Rurſus,Nihil de purgatorio noui,niſi animas ibi patiiuuandas operibus & orationibus noſtris. Ecce cõfitetur hoc propheta veſter, Daniel & Elias veſter,quur ergo vos ab eo diſceditis?quur diuerſũ à catholica eccleſia ſentitis?ſed nos

Mat.12.

Auguſt.

Lutherus

ad ceremonias eccleſiæ reuertamur. 2 Eſt & hęc eccleſię conſuetudo, vt annui dies defunctorum celebrentur nonnunquã etiam inſtituti hoc modo. Quod ne putes tanquam nouuum à monachorum auaritia eſſe inuentum, iam ante *Tertul.* Tertullianũ induximus de Chriſtiano milite & de monogamia, quod anniueſarij dies ante 13 50. annos ſint obſeruati Eſt in comitatu Hohenburg. in mõte VVurmligen, iuxta Tubingã, dies anniuerſarius lõge antiquiſsimus comitis cuiuſdam Kaluu, qui inſtitutus eſt quando eo loco vinũ adhuc nullum creſcebat, quũ tamen iam mons ille pene totus vitibus abũdet. Anniuerſariorũ porro dierũ ratio reddi talis poteſt, quia (vt Augu teſtatur) neſcimus quomodo mortuis ſuccedãt res in futuro ſeculo, itaq; ſati⁹ eſt abũdare eis aliquid bonorũ operum noſtrorũ quam vt deficerẽt. ad hæc, annuatim ſanctos veneramur & deũ in ipſis, ad gloriam illarũ & commodũ noſtrum. ſic quoq; anniuerſarios mortuorũ dies peragimus in diuino cultu ad eorũ vtilitatem, atq; vt in nobis creſcat pietas, & ipſi ſucceſſoribus occaſionẽ demus deũ pro nobis orandi: quia ſicut nos pro mortuis oramus, ita nobis quoq; vſuueniet & continget idem. Eſt adhuc alia fideliũ conſuetudo, quod in vita ſua diſponũt exequias ſibi peragi debere nondũ ſepultis, ita vt propoſito cadauere decantetur miſſa pro defunctis, ſicut fecit Auguſti. in morte matris ſuæ Monicæ, & tẽpore illo cõmunis fuit cõſuetudo. ſic enim ait, Quũ ecce corpus elatũ eſt, imus & redim⁹ ſine lachrymis. nam neq; in eis precib⁹ quas ibi fundimus, quũ offerretur pro ea ſacrificium precij noſtri, corporis iam iuxta ſepulchrũ poſito cadauere, priuſquã deponeretur, ſicut illuc fieri ſolet, nec in eis precib⁹ ego fleui, ſed toto die grauiter in occulto mœſtus erã. factũ hoc eſt in via Hoſtienſi ad mare, non procul à Roma. Eadem quoq; conſuetudo eſt in Bauaria inferiori. (vltimũ vale) alias non memini me hoc ſæpius videre, niſi quũ defuncti ſunt magni nominis homines, aut ſi quando corpora erant alio deuehẽda ad ſepulturam. Tam in vſu cõmuni fuit quondã illa conſuetudo peragẽdi exequias ante depoſitionẽ, vt neminẽ ſine miſſæ ſacrificio *Durand⁹* ſepelirẽt, vt teſtatur Guillerm⁹ Durãdus Et hinc promanauit, quod in die paraſceues & paſchæ nemo ſepeliebatur, eo quod illis duobus diebus nõ licet miſſam defunctis celebrare. Omnia hæc ſupra dicta, per multã variam q; confirman-

tur experientiá,cuius plurima exempla recenſet Gregori⁹ in lib dialogorũ partim de iis quos nouerat ipſe( ſi placet, recita vnam vel duas hiſtorias ex ipſo)vtique nõ indoctus fuit Gregori⁹,cui & loc⁹ eſt inter pręcipuos eccleſię docto res.neq; vero ambitioſus extitit,qui primus ſe ſeruũ ſcripſit ſeruorũ Chriſti.ad hæc auarus nõ fuit.quãuis enim multa bona à parẽtibus ſuis hæreditario acceperat,affatim tamen ea diſtribuit in cultũ dei quia 6.cœnobia iſtituit in Sicilia & eis tantũ elargitus eſt,quantũ ad quotidiani conuict⁹ ſuſtentatſonem ſat erat.ſeptimũ extruxit Romæ ſuper ꝓpriũ ſuum fundamẽtũ.ideoq; quæ narrat,neq; à piis hominibus contemni,nec in ſuſpicionẽ verti debent.Refert ille mona chum ſui cœnobij quẽdam,triginta diebus per ſuffragia fra trũ eſſe ex purgatorio liberatũ.ſcripſit epiſtolã pietate ple nã Theodelindæ Lombardorũ reginæ,fuit ea regis filia ex Bauaria Quid multa?omnia affatim plena ſunt experiẽtiis de animabus mortuorũ,quæ apparuerunt & adiutæ ſũt ſuf fragiis viuorũ.An igitur mentiatur orbis vniuerſus tot hactenus ſeculis,& neochriſtiani veritatẽ cõſtantem ſola ne gatione expugnabunt?Ioannes beatũ prædicat eũ,qui par tem habet in prima reſurrectione,quoniã ſuper eũ mors ſe cunda poteſtatẽ non habebit.Quæ eſt autẽ reſurrectio pri ma niſi quũ anima liberatur à purgatorij pœna?quæ ſecun da?quando corpus & anima reſurgẽt in nouiſſimo die.Quę mors prima?quum homo migrat ex hoc ſeculo . Quæ ve ro ſecũda?ipſa damnatio animæ,ſicut ſequitur in Ioãne,Ti midis & incredulis,& execratis & homicidis,& fornicatorib⁹ & veneficis & idololatris & omnibus mẽdacib⁹,pars il lorũ erit in ſtagno ardẽti igne & ſulphure,quod eſt mors ſe cũda.Quũ itaq; mors hęc ſecũda nõ corripit animas in pur gatorio,orate pro eis,vt veniant ad primã reſurrectionem. Orate liberi pro parẽtibus veſtris pro maioribus omnibus. Mementote & recogitate quod illi forſitan propter vos pec carunt,iamq; patiuntur propter vos in purgatorio ( Exten de de nimis diligentibus prolem,& eis nimirũ parcẽtibus, ſicut Eli,aut diuitias pro eis nimis ſolicite coligẽtibus.)Orate pro omnibus bñfactoribus veſtris & fautoribus bonis pro omnib⁹ pro quibus vos vult deus velle & debere orare, pro animabus fideliũ defunctorum omnium,vt requiem eis æternam det deus,& lux ipſis luceſcat perpetua,Amen.

*Grego.* *Apo.20* *Apoc.21* 1.*Re*,2.

## HOMILIA V.

*Beati mortui qui in domino moriuntur.*

APOCA. XIIII.

B Eati mortui qui in domino moriuntur. In domino autem moriuntur, qui in charitate dei decedunt, atque vt maximæ pœnæ alicui ſubiaceát, quaſi ex fœno & ſtipula, beati tamen ſũt in ſecura ſpe, ita quod beatitudo ab eis auferri non poteſt. ideoq; nos eis ſuccurrere debemus, vt citius liberentur. ſicq; nos viuos habebimus factos corã deo, qui pro nobis orabũt. Neq; hoc aliquis temerarie omittere debet, quaſi neſciés vtrũ animæ auxilio indigeát an non. Nam vt ait Auguſt. in Enchirid cap. CX. quũ ſacrificia ſiue altaris, ſiue quarũcunq; eleemoſynarũ pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur. pro valde bonis, gratiarũ actiones ſunt pro non valde malis, propicatiões: pro valde malis, etſi nulla ſunt adiumenta mortuorũ qualeſcũq; cõſolationes viuorum ſũt. Hoc enim credere quiſq; debet, quod deus opus bonum irremuneratũ non permittit, qui etiã hauſtũ aquæ frigidæ remuneraturũ ſe promiſit. ideoq; vt maxime opus bonum tuũ nihil profit mortuis, attamẽ oratio tua, vt inquit Dauid, in ſinum tuum reuertetur, & ſic tibi proueniet in bonum: ideoq; oratio beatis nõ prodeſt, neq; damnatis, ſed iis qui in purgatorio ſunt, quoniã illi (vt inquit Auguſtin.) meruerũt in hac vita, vt poſt mortẽ participes eſſẽt ſuffragij viuorum. Meritum hoc eſt cõditionẽ & accidentale, de quo vide doctores in quarto. Veniamus iam ad illud quod præcipuũ eſt in hac re, quo tandẽ modo animæ iuuari poſſint in purgatorio. Vbi conſtanter reſpondẽt doctores, in quatuor rebus conſiſtere ſuffragia mortuorũ eas enumerat Ambroſius ad Bonifacium 13. quæſt. 2. animæ, Animę defunctorũ quatuor modis ſoluuntur, aut oblationibus ſacerdotum, aut precibus ſanctorum, aut charorum eleemoſynis aut ieiunio cognatorum. Quanuis cõmuniter loquẽdo verum eſt, omnia opera bona quæ per viuos impendũtur mortuis, eſſe eis adiumento, eo quod & ipſi viuentibus ſunt cõiuncti in dilectione, alia tamen opera bona ſub iis quatuor comprehenduntur & includuntur. Eiuſdem ſententiæ eſt & Auguſtinus, ſic dicens, Orationibus ſanctæ eccleſię & ſacrificio ſalutari & eleemoſynis, quæ pro eorum ſpiritibus ero

*Auguſt.* *Mat. 10.* *Augu.* *Ambr.* *Auguſt.*

gantur,non eſt dubitādū mortuos adiuuari,vt cū eis miſericordius agatur à domino,quā eorum peccata meruerūt,hoc enim à patrib' traditū vniuerſa obſeruat eccleſia,vt pro eis qui in corporibus & ſanguinis communione defuncti ſunt, ad ipſum ſacrificiū cōmemorentur,oreturq; pro illis. ac id offerri cōmemoretur.Hæc ille ſermone quadrageſimo ſexto tertię partis,de celebritate defunctorū.Sacrificiū altaris prodeſſe defunctis nemo dubitare præſumat, ſicut ſuperi' in quadā homilia docuimus,quod in omni miſſa ꝑ defūctis orari,eorūq; memoria debet haberi.Ideo enī duo hęc feſta inſtituit eccleſia,omnium ſanctorū & animarū.Inſuper Germanæ teſtantur hiſtoriæ,quomodo S Laurenti' interceſſione ſua Henricum imperatorem liberauit,quum diabolus calicem cōfregiſſet.Eleemoſynę & ieiunia viuis proſūt & defūctis,Ideoq; ad multos hæc eſt cōſuetudo,vt in die animarum ieiunent,ſi eo anno ipſis amicus aut charus aliquis ſit defunctus.hoc alij faciūt ſub cōmemoratione diei ſeptimę

2 Etſi opera bona oīa defunctis deſtinata,eis proſunt, ſimulq; auxiliaria exiſtunt & cōſolatoria,potiſſimū,tamē ex iis eſt ſacrificiū miſſæ,in quo meritū paſſionis Chriſti efficacius operatur.hoc ex ipſo ordine literæ colligitur,quoniā Auguſt.& Ambroſius dū opera quæ proſunt defunctis,commemorant,ſicut iam ſupra induximus,primo omniū ſacrificium altaris enumerāt.Hoc enim ſacramentū ſignū efficax eſt Chriſtianæ cōmunionis&participationis,eſtq; hic Chriſtus eſſentialiter,in quo tota vnitur eccleſia,deinde pign' eſt diuinæ charitatis & amoris erga nos:quāobrē&hoſtia ī tres partes frāgitur in miſſa,quia hic gratiæ aguntur deo ꝑ beatis,oratur ꝑ iis qui ſunt in purgatorio vt liberentur,&ꝑ viuentibus vt eis ſalutari corpori & animæ cōcedat.ſimiliter in ſacramēto ordinis poteſtas cōfertur presbytero offerēdi pro viuis & mortuis.Quū itaq; Chriſtus eſſentialiter in ſacramento,qui eſt clauis Dauid,claudēs,& nemo aperit aperiens ita vt nemo claudat,fons eſt omnis gratiæ, caput eccleſiæ,ā cuius perfectione oēs accepimus.is eſt quē de' pater ꝑ nobis facit peccatū,hoc eſt,hoſtiā pro peccatis. Ille ipſe eſt,per quē placuit deo patri recōciliare omnia,omnia in eo pacificare per ſāguinē crucis ſuę,quę in cęlo erāt,& q̄ in terris ideoq; ex omnib' operib' bonis nō eſt aliud quod magis placeat deo,quam quam paſſio & mors vnigeniti ſui,

*Fractio. hoſtiæ.*

*Apoc. 3.*

*Ephe.1.5.*

*Ioan.1.*

*Coloſ.1.*

quam ille in ara crucis obtulit patri,offertur in manus dei ſub myſterio,tūc ſane ſummum habet inde deus beneplacitum.(Extende illa ad placitū,quia habes campū patentiſſimum )Eſtq́, hoc omniū efficaſſimum ad liberandas & ſaluādas animas.nam & ſacrificiū miſſæ prę aliis operibus eſt priuilegiatum,puta ab ipſo Chriſto inſtitutū,ab apoſtolis vſurpatum,& nūc quoq; totius eccleſiæ nomine exhibitū,fieriq́; ſolitum.Aut enī verba Chriſti vel eccleſiæ loquitur ibi ſacerdos.vnde & orat,ſic dicens,Dn̄e IeſuChriſte,ne reſpicias peccata mea,ſed fidē eccleſiæ tuæ.In oīb⁹ etiā officiis ſacris,pietas nuſquā eſt maior neq; affect⁹ſāctior,quā in ſacrificio miſſæ,neq; aliud deuotiōe maiori peragit ſacerdos,neq; ardētiori audit homo Chriſtian⁹.atq; ideo corruēte miſſa,oīs Chriſtianorū deuotio ſimul cōcidit.Hinc ſequit quod quū in miſſa præcipuū ſit ipſa oblatio,quā præcedunt & ſequūtur oratiōes admodū piæ,velut appendices quædā ipſi⁹ principalis,quum oblatio in omnib⁹ miſſis ſit eadē,Chriſt⁹ ipſe,corpusq́; eius & ſanguis precioſus,neq; in eo multum ſitum eſt,an quis pro defuncto aliquo miſſam defunctorum vel de tēpore,vel de aliquo ſancto legat ꝑ ſua deuotione, at tamē propter aſſiſtentes,vt & iis maior accedat occaſio omnē affectum defuncti memoriā referendi,ſatius eſt maxime aperte & clare legi miſſam pro defunctis ab eccleſia cōſtitutā:niſi forte vel mortu⁹,vel viuus ille q miſſam ordinauit,tātā haberet fiduciā in aliquem ſanctū,vt eius interceſſione ſperaret animā poſſe redimi. Eſſet iam dicēdū,quomo valeāt ſuffragia quæ ſūt vt teſtamenti per exequutores qui ſunt in peccato mortali. Porro qūo ordinare quis debeat, vt ſibi demortuo aliquid boni impēdatur,miſſis ambagibus hæc duo proponim⁹cōſiderāda.Principio,tuti⁹ eſt ordinare aliquē,vt poſt mortē ſibi officia exhibeat & peragat eccleſiaſtica,puta miſſas,vigilias,pſalteriū,beatæ virginis curſum &c.quoniam hæc meritū ſuū habent corā deo ex perſona eccleſiæ,in qua precipue iſta homines exequūtur ad hoc cōſtituti. 2 Deinde curet quiſq;,vt ſi poſt mortem inſtituere cupit eleemoſynas,erigere beneficiū in aliquo tēplo,anniuerſarios dies veſtes ſacras parare,aut ſimile quid in animo habet cōſtituere,faciat hoc aut ſaltē renouet quādo eſt in gratia dei,hoc eſt,contritus & cōfeſſus,per pœnitentiæ ſacramentum expurgans tunc ſane non emerget ei

inde detrimentū,neque aliquid conatui ſuo decedet,etiam ſi qui teſtamēto ſatisfaciūt,fuerint in peccatis, niſi forte illi teſtamentū plane intermitterent,quod fit non raro,licet etiam tunc mortuus merito ſuo in vita æterna non priuaretur,ſed tantum ei pœna non diminuitur , quæ ex parte aut etiā tota ei dimitteretur,ſi teſtamentū cōficeretur. Sed valeant hæc. conſtat magnam infidelitatē eſſe cōiunctam cū teſtamentis conficiendis,ſepe que tūc infideliter agit , quē defunctus crediderat amiciſſimū. 3 Ad hæc,ſuper iſta opera quæ præcipue proſunt defunctis,alia multa ſunt accidētalia,quæ & ipſi cōſolantur,& iuuāt mortuos. nam & lucernæ accendūtur,& morituro in manus datur lumē ardēs, quod ipſi ſit teſtimonio,& viuentibus argumēto,eum emori in lumine veræ fidei. tenebrę enī pluſquā cimmerię ſunt extra eccleſiā. Admōeri debēt eo ipſo homines alij ad orādum deū,vt morienti lucem perpetuā concedat , ſicut ſperans ait Pſalmiſta,In lumine tuo videbimus lumē, ſcilicet beatitudinis. In multis locis cōſuetudo eſt,panes & vinum pheretro imponere, quod iudicium eſt,cupere eos vt mortuus á deo ſatietur cibo cæleſti,eſtque hoc deſumptū ex Thóbia qui docuit filios ſuos inter cætera in hūc modū, Panem tuū & vinū tuum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue . Moriturus quoque crucifixi imaginē habeat ad pedes erectam à cuius cōtēplatione admoneatur ad recordandū paſſionis & mortis Ieſu Chriſti,dilectionis ſuæ & miſericordię ſummæ. Sūt qui ex lectiſterniis fināt ſe collocari humi. quod fecit S. Martinus,vt ſic in memoriā reuocetur ſentētia lata à deo, Puluis es,& in puluerē reuerteris. Eſt & hæc cōſuetudo nō mala,vt homo moritur reponatur in tergo,facie ad cælū verſa,quo cupiat ille ſpiritū ſuum pertingere ad patrem ſuum cæleſtem. Alij cadauera mortuorū abluunt , ad deſignandū cupere eos animam eſſe quam puriſſimam,ſicut ipſi corpus lauāt. Præterea cadauer aqua bñdicta cōſpergi ſolet quo ſignificatur deſideriū noſtrum,quo velimus animam mortui rore cæleſti perfundi, Accedit & ſuffitus thuris,vt deus animā odore cæleſti ſatiare dignetur. nam in veteri quoque teſtamēto ſacrificia omnia thurificatiōe perficiebātur. Pulſu etiā campanarum & tintinabulorū admonentur homines orare pro mortuo,arcentur dæmones,ſimulque ſancti ad orandū deū pro defuncto incitantur. Omnia hæc collatio-

*Pſal.36.*

*Tho.4.*

*Gen.3.*

nibus ſcripturarum ad longũ induci poſſent,ſiquidē & angelus per fumũ docuit Thobiā arcere & profligare dæmones Et reliquæ ceremoniæ legis iam deſierint, thuris tamē crematio in eccleſia nō ceſſauit:quoniam, quam illa repræſentauit orationis efficaciā & pietatē,ea ſemper manet.id
Gene.27. eoq. quilibet Chriſtianus annitatur ſedulo cũ Paulo,vt odor Chriſti ſit bene redolēs.Sic Iſaac dixit,Ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni.Sic domin⁹ dilexit Andreā in odorem ſuauitatis.De aqua benedicta,quoniā pellat dæmones,conſtat eā ſalubriter vſurpari, ſed hæc alias.Quiſquis mortuo aquām ſpargit benedictā, meminerit is ſimulque deũ oret,pelli & fugari inde dæmões.Atq; quod ſicut aqua
Luc.16. extinguit ignē,ita miſericordia dei liberat animā, & refrigeriũ facit.Nam ſic & diues ille refrigeriũ petiit in inferno,etia ex gutta aquæ frigidæ,neque tamē in petrauit,nec impetrabit vnquā.ſed qui in purgatorio ſunt aſſequuntur, quũ quis aquam aſpergit benedictam. Merito etiam pulſantur nolæ & tintinnabula,vnde abhorēt & contremiſcũt
Ioſue 6. dæmones ad pietatem & orationē commouentur,Mortuo Romæ S. Alexio,cāpanæ omnes vltro pulſatæ ſunt,nemine trahen te. Audiens autem quis pulſari mortuo, animā eius miſericordiæ diuinæ cōmittat:ipſe vero toto pectore con tremiſcēs,cogitet: Huic hodie,cras mihi. Cāpanę,tubę ſunt militātis eccleſiæ ideoq; in tempeſtatibus aeris pulſantur, vt ſi forte illæ per dæmones ad hominum detrimētũ eſſent cōcitatæ,ſedarētur nam & campanæ, illæ conſecratæ ſunt in efficaci,præponēti & tremēdo nomine dei. Memini me videre prunas ardentes iniici prius in ſepulchrũ defuncti,
Iob 41. ad inſinuandũ quod ille in ſe ardorem concupiſcentiæ & ten[illegible]nũ extinxerint,quod reſtiterit aduerſus prunas tētatio[illegible]nflictæ,quæ proueniũt à fabro diabolo.de eo ſic ait Iob,Halitus eius prunas ardere facit, & flāma de ore eius
Prou.6. egredietur hic iſte lebetē fert cum carbone tentationũ per vniuerſum orbē & quis eſt qui non ſit hinc aductus?Sic ait Sapiens,Nũquid poteſt homo ignē abſcōdere in ſinu ſuo, vt veſtimēta illius non ardeant?aut ambulare ſuper prunas vt non cōburantur plantæ eius?Multi ſane aſtant carbonibus illis,tantiſper dum ad intima penetret incendiũ Laudabile eſt,ſi quis in iun[illegible]ā mortuo pœnitentiā ſibi aſſumat & proponat adimplēdam ſimiliter,ſi aliquis peregrinatio-

nes pro eo ſponderat ſe cōfecturū,indulgentias pro ipſo cō ſequuturum Honeſtū eſt & nullum pecuniæ aut ſimilis rei debitū morituros relinquere,quo prematur & ſolicitetur. Crucis ſignū imponatur capiti,qui mos in Germania infe riori frequēs eſt,vt cruces ferreæ & magnæ erigantur, Ma iores quondā noſtri,homines vtique pij,magnas imagines ſiue ſigna crucis ſolebant inſculpere ſaxis,verū ea conſue-tudo annis centū propemodū defecit,forte ex non aut ma-le intellecta l.cū ſit nobis,nemini liceat ſignum ſal.Chriſti humo vel ſilice vel in marmore ſculpere aut pingere. De-cuit enim quondam,crucem Chriſti lapidibus non inſcul-pi,quādo infideles adhuc Chriſtianis cōuerſantes,ad igno miniam Chriſti,crucem turpiter & impudenter conculca bant. Quæ cauſa iam ſublata eſt,quando non amplius ini-nimis crucis Chriſti nobis cohabitant,niſi quæ exigua qua dam eſt pars Iudæorum,vnde fit vt mihi quidē adhuc nō di ſpliceret conſuetudo illa antiqua,afficiendis hominū men tibus aptiſſima. ſiquidem per vniuerſum Chriſtianiſmum mos hic eſt,vt ſepulchris cruces infigātur, vt auctor eſt Ma giſter in Rationali diuinorum,ad deſignandum illum qui ibi iacet demortuus,fuiſſe Chriſtianū,quando etiam impe rator Conſtantinus voluit in omni numiſmate militium ſuorum arma,crucem Chriſti ſignari debere. Ego ſigno om nes oues Chriſti ſunt conſignatæ,atque inde à paſtore cæ-leſti dignoſcuntur. Quid enim aliud cogitemus, videntes crucem Chriſti ſuper aliquod ſepulchrum,niſi quo & mor-tuus ille ſperauit.& nos omnes confidimus, ipſum virtute crucis & paſſionis Chriſti peruenturum ad cælos? quaſi ſic mortuus iſte cum Paulo diceret, Abſit mihi gloriari niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti. Ad hæc tremulus admo-dum horret diabolus ſignū crucis,quo etiam S. Antonius dæmones vndique ſe varia ſpecie ei ingerentes profliga-uit,vnde & in manibus ipſius crux pingi ſolet. Et quid am-plius hic multis immoramur? Omne id peragere & exequi debent viui pro mortuis, quod putant & credunt tendere in gloriam dei,animarum ſalutem & conſolationem. atq; viuorum emendationem,gratiæ quoque & pietatis incre-mētum, vt ſic omnes nos tādem poſt hanc vitam miſeriis, & calamitatibus plenā,gaudia cōſequamur æterna, Amen.

*Gui. Du.*

*Ioan.* 10.

*Fili,in mortuum produc lachrymas, & quaſi dira paſſus incipe plorare, & ſecundum iudicium contege corpus illius,non deſpicias ſepulturam eius.*

ECCLE. XXXVIII.

V Erba hæc dilectiſſimi,quiſq; ſibi à Sapiente dicta eſſe credat.Et quanuis alicubi duabus homilis copioſe,diſſeruimus contra neochriſtianos de ſepultura,attamen hic rem penitus adhuc introſpiciemus,auxiliāte dei gratia,ad informationē & emēdationē veſtrā, ne rem ſanctam maximique faciendā comtemnatis.(vide Auguſtinum toto li,de cura pro mortuis agenda, & li.1 ca 12. & 13.de ciuitate dei.& beatum Gregorium in dialogo.)

Tom.1.

Principio omnem decem honeſtatem.ipſaque humana docet ratio,& ſcriptura monet.quod congruum,honeſtū & decētiſſimū ſit homines ſepelire, ſiquidem & Gentiles naturali ratione ducti,multū ei rei tribuerunt, ipſam inter officia pietatis recenſuerunt,Hinc laudatur Cimō,cuius patrē in vinculis mortuū,quum nolent Athenienſes ſepelire,ipſe ſemet carceribus mācipari permiſit loco patris,vt ille ſepeliretur.(Valerius lib.5.de ingratis.Ethnici quoque hoſtes ſuos ſepelierunt diligēter,vt Hannibal tres illos Romanorum duces quos occiderat,Paulum,Gracilium,& Marcellū ſic C Iulius Cæſar caput Pōpeij,cū quo multis annis de totius orbis principatu certauerat,honeſte ſepeliuit,& ſuper eo fleuit.Quáobrē de ſepulturis multa ſtatuta ſunt ab ethnicis Imperatorib' in ciuili iure.(Vide toto titul.ff.de reli. & ſumptis.funebr.Et tit.ſequ.ff.de mort.infort. Adde etiā ff.de ſep.viol.Vide etiam tit.ff.de cadaueribus punitis,vbi præcipitur quod corpora eorū etiā qui caditali crimine dānati ſunt,cognatus &.quibuſlibet petentibus ad ſepulturū danda ſunt,& nō neganda. ex codice multa poſſent adduci Vide etiam l.Quidā,ff.de cōdit.inſtit.) Etſi iam Ethnici ceremonias multas obſeruarint in ſepeliēdis mortuis,ſicut pulchre Cicero refert li.1. tuſcul.q.quoniam AEgiptii vngūt mortuos ſuos & recondunt in domibus. Perſæ circunlinunt cera.Vide & libro 2.de leg.vbi inquit,mihi quidem

Cicero.

antiquiſſimum ſepulturæ genus id fuiſſe videtur, quo apud Xenophontē Cyrus vtitur, Redditur enim terræ corpus, & ita locatum ac ſitnm quaſi operiméto motus obducitur. Eo demq́ue ritu in eo ſepulchro quo procul ad fontis aras regē noſtrū Numam conditū accepimus, gentemq́ue Corneliā, vſque ad memoriam noſtrā hac ſepultura ſcimus vſam eſſe In ſacris literis manifeſtū hoc idem eſt, quod Abraham patriarcha ille laudatur ob magnifice ſepultam vxorē ſuā Saram in Ebron, empta in hoc ſpelūca duplici verſus Mābre quadrigentis ſiclis. Eodē deinde in loco Iſaac & Iſmael ſepelierūt patrem ſuum Abrahā Porro quoque refert ſcriptura Iacob ſepeliuiſſe Rachelē vxorē ſuam in via verſus Bethlehem, quum reuerteretur ex Meſopotamia. Eſau etiam & Iacob ſepelierūt Iſaac ad auum ſuum Abrahamum. Iacob patriarcha plen⁹ ſpiritu ſancto & prophetia, commiſit filiis ſuis in hæc verba, Ego cōgregor ad populū meum, hoc eſt, ego morior. ſepelite me cum patribus meis in ſpelūca duplici, quæ eſt in agro Ephron ibi ſepelierūt Abrahā & Saram vxorem eius, ibi quoque ſepultus eſt Iſaac cū Rebecca coniuge ſua, ibi & Lia condita iacet. Sicq́ue Iacob mortuus ex Aegypto deuectus eſt vſque in terram Chanaan, itinere ſane longo & moleſto, vltra quā quatuordecim diebus liceat proficiſci. Hinc colligitur, iniquū nō eſſe ſi quis cupiat iacere cum parentibus & maioribus ſuis, atque interdum alio ſe mortuum transferri ſinat, quoniam hoc ipſum etiam Iacob petiit, vtique nō ex ſuperbia, qui amicus dei magnus fuit. Ioſeph quāuis in Aegypto ſepultus, fratres tamē ſuos adiurauit dicēs, De⁹ viſitabit vos, aſportare oſſa mea vobiſcū de loco iſto ſicut fecit id ipſum Moyſes. Si nulla nobis eſſe deberet cura ſepulchri, quur etiā hæc tā diligēter nobis in ſacris literis prodita eſſent, quādoquidē ad noſtrā doctrinā ſcripta ſunt omnia? Accedit iis, quod filii Iſrael ſepelierūt oſſa Ioſeph in Sichem, eo agro, quē m Iacob pater ſuus emerat à filiis Emor cētū tenellis agnis. & poſſeſſus eſt ille à filiis Ioſeph. Ideoq; nō temere ad illū locum venit Chriſtus, & ibi dē requieuit ad fontē, locutus plurima cum muliere Samaritana. Sic legim⁹ & Thobiā præcepiſſe filiis ſuis, Quū acceperit deus animā meam, corpus meū ſepeli, quū aū & ipſa cōpleuerit tēpus vitæ ſuæ, ſepelias eā circa me. Quam obrē honeſtū & pium eſt, coniuges eodē ſepulchro

*Gene. 23.* *Gene. 25.* *Gene. 49* *Gene. 50.* *Exod. 13.* *Rom. 15.* *Ioſu. vlt.* *Ioan. 4.* *Thob. 4.*

cūpere recondi. Mitto hic breuitatis cauſam ſep ılturam Aaro Moyſi, Ioſue, Eleazari, Saſonis, Samuelis, Matthathiæ qui parēs fuit Machabæorū. 2. Quemadmodū iam de ſe-
1.*Mac*.2, pultura audiuimus in ſe, ita iam accōmodemus ipſa ſcriptu rarū teſtimonia, conſideraturi quantis laudibus cōmenda
2.*Re*.2, ta ſemper ſit ſepultura. Et primo quidē loco ſe nobis offert regius ille propheta Dauid, cui cū annunciatum eſſet viro in Iabes Galaad ſepeliiſſe Saulem, miſit ad eos nūciū, & dixit, Benedicti vos a domino, qui feciſtis miſericordiā hanc cū domino veſtro Saul, & ſepeliſtis eum & nunc retribuet vobis quidem dominus miſericordiam & veritatē, ſed ego reddam gratiam, eo quod feciſtis verbū iſtud. Laudatur e-
*Tho*.1.2. tiā Thobias quod Iudæos defunctos ſepeliebat, quos rex Sēnacherib occiderat, cū eum afflixiſſet deus in Iudæa, id-
*Tho*.12. eoque ad eum dixit angelus Raphael, quando orabas cū lachrymis & ſepelibas mortuos, & derelinquebas prādium tuū, & mortuos abſcōdebas per diē in domo tua, & nocte ſepeliebas eos, ego obtuli orationē tuā dño. Neque minus lau
1.*Mac*.12 dis mœretur & Iudas Machabęus, quod interfectos Iudęos ſepeliri fecit, & pro eis pecuniā miſit Hieroſolymā in templū. Commendatur etiā frater eius Simon, quod patri ſuo & fratribus ſepulchrū preciosum erexit, vt mox audiemus.

In nouo quoque teſtamento laudi tribuitur hoc diſcipu-
*Matt*.6. lis Ioannis, quod magiſtrū ſuū ſepelierint iam ab Herode decollatum, Simili modo & laudē meruerunt & à deo pecu
*Mar*.16. liariter ſunt remunerati, qui Chriſtum ſepelierūt. mulieres enim quia venerunt ad vnguendū dominū, factæ ſunt apoſtolæ, primū eis apparuit poſt reſurrectionē dominus, ipſas que miſit ad apoſtolos, vt eis ſe reſurrexiſſe nūciarent. omnes etiam qui affuerūt ſepulto domino, finē aſſequuti ſunt fœliciſſimū, quoniam Ioſeph & Nicodemo qui à Iudæis capti fuerant, eo quod ſepeliuiſſent Chriſtū, apparuit ille in die reſurrectionis ſuæ, ipſoſque é carceribus liberauit. Maria virgo mater ſine doloribus mortua, maxime cum tripudio aſſumpta eſt in cælū. Ioānes euangeliſta iā grandæuus prius à Chriſto vocatus, effoſſum ſibi ſepulchrū Epheſi ingreſſus, citra corporis corruptelā & mortis acerbitatē demortuꝰ eſt. Maria Magdalena ante mortē duobꝰ cubitis e leuata à terra, ſuſcepto euchariſtiæ ſacramēto, inter angelorum choros euecta eſt in cælū. Et Maria Salome, Cleophæ quo

que & Ioāna,Ioſeph inſupēr & Nicodem⁹ ſine dubio ſingularē cōſolationē habuerūt ante mortē.ideoq; nemo grauetur adeſſe morientibus:ipſiſq, miniſteriū competens exhibere,prout res & neceſſitas exigūt,vt & ipſum in morte ſua nō derelinquat homines,quia iudicium ſine miſericordia fiet illi,qui non fecit miſericordiā. Et ſicut iā hactenus diximus,quātū laudis emeruerint qui alios ſepelierūt, ita Chriſtianus nullus contēnere debet ceremonias quæ circa ſepulturā fiunt:neq; proximū ſuū per hoc iudicare temere,quod ſepulturā ſuā exornet decēter quāuis enim hoc ſi fieret ex ſuperbia,deo nō placeret,ipſū tamē in ſe opus bonum & laudabile eſt alias propheta de Chriſto dictutus nō eſſet,quia erit ſepulchrū eius glorioſum & rurſus,quoniam in pace erit ſepultura eius. Quur nō & membra Chriſti ſepultura haberēt honeſtiores & perfectiores? Principio tamē hic cōteſtatū volo,non me tueri faſtū iſtū arrogantē & turgidam quorundā ſuperbiam,qui equum velatum circum altaria ducunt,rurſuſq; inde domū deducūt,nec pro eo quicquam eccleſiæ aut ei ad quē pertinēt oblationes, relinquūt. ſimili modo in ciuitatib⁹ amplis fieri ſolet,vt veſtis precioſa defuncti impoſita pheretro,relinquatur ibi vſque ad triceſimum diē,deinde rurſus vno atque altero aureo redimatur. Neque magis laudandum eſt quod quedam circa ſepulchrū inſignia neſcio quot clypeos item & imagines leonū, canum & vrſorū depingūt,nihil loci relinquētes cruci Chriſti. Abuſus iſte nimius in omni re execrabilis eſt pauoninā iſtiuſmodi ſuperbiā quis laudet? Verū vbi affectus pius eſt & pietas ſancta,quis rurſus nō laudet? vt ſi poſt pheretrum deferatur pannus,qui deinde in vſum pauperū vel veſtitū cōuertatur monachorū. Siquidē eleemoſynas dare bonum eſt,pauperes deinde ꝓ defuncti anima orare,perinde bonū eſt:atque huiuſmodi exēplo alios ad ſimilia legata incitari, id quoq; ſalubre eſt. Similiter ſi cōficeretur hic tēplorū ornatus,vt quum pheretro imponūtur,vt alias deferuntur pāni precioſi,vnde habit⁹ & ornatus eccleſiaſtici parētur, cultuſq. diuinus exornetur,etiā id deo placitū eſt,quando per hoc templum ſuum ornatur,ſicut infra dicturi ſumus in dedicatione tēpli. Idem quoque de lucernarum accenſionib⁹ indiciū eſt,ſicut exequiæ pōtificis Romani aliquot milibus librarum ceræ peraguntur:quæ res & diuinum teſtatur ho-

*Iacob. 2.*

*Eſa. 11.*

*3. Reg. 8.*

norem,& homines ad gratiam animæ defunꝺi commouet. deinde exteriores illæ ceremoniæ,alios homines ad orandum pro defunꝺis admonēt vnde & Gerſon Chriſtianiſsimus ille cācellarius inquit in traꝺ.de ſoli.Eccleſiarū,par.12. Videbis circum perſonam affinem cōferentis referre quam plurimū;ſi viderit per ſucceſsiones temporum & genrationum,quod talis parēs eius vel affinis talis piæ fuit ſolicitudinis,vt pro ſe & ſuis talia fieri cōſtitueret pietatis officia, Nonne mouetur ac cōmonetur perinde preces cū gratiarū aꝺione & laudibus deo referre?nōne probabile eſt eūdem animandū fore,vt quemadmodū ille fecit,ſic & ipſe faciat? atq; vt minimū, commouetur inde ad orandū pro eo & omnibus maiorib⁹ ſuis Diſcat hinc quilibet homo affeꝺū ſuū dirigere,reꝺūq; habere in eiuſmodi apparatu ſepulturę,in erigendis tabulis,in ornandis ſepulchris,in cōmemorationibus inſtituēdis,vt omnia hæc fiant ſecundū ſpiritum non carnem,ne occaſio detur hominibus deridēdi magis & indignandi,quā pro defunꝺis orandi,illiſq; cōpatiendi.nam vbi primū quis ſe vltra ſtatus ſui conditionē extollit, nihil inde niſi calumnia ſequitur. De ornatu ſepulturæ ex ſacris literis iam ante audiuimus,quāti mercatus ſit Abrahā ſepulturā cōiugis ſuæ,Chriſtus dn̄s quamuis in paupertate natus educatus,conuerſatus & mortuus,honeſte tamē voluit ſepeliri,in præſentia magnorū hominū,in monumēto nouo, & eiuſmodi quidē, in quo ipſe Ioſeph ab Arimathia voluit ſepeliri.In hiſtoria Machabæorum legitur,qūo Simon Machabæus ſuper monumentum patris & fratrum ſuorū, ædificiū extruxit amplū & viſu conſpicuū atq; ſublime,ex lapidibus politis ante & retro,erexit deſuper pyramides ſeptē ſēper vnā contra vnā,patri & matri & quatuor fratribus.Atq; iis circūpoſuit colūnas magnas, & ſuper columnas arma ad memoriā æternā,& iuxta arma naues ſculptas &c.Hoc eſt ſepulchrū ꝙ fecit in Modin vſq; in hunc diē.O hoēs illos religioſos,ô ſanꝺā pietatē,quæ nūc æuo eſt rariſſima noſtro.

*Gerſon.* *Gene.23.* *Matt.27* *Ioan.19.* *1.Mac.13*

3 Priuſquam ad vtilitates ſepulturæ perueniā,dicendum nonnihil eſt de modo,quo reponendum eſt corpus in ſepulchrum.neque hic nos intromittimus ad illa quæ veteres habuerunt in vſu,ſicut ea recenſet Hieronymus lib.2.cōtra Iouinianū,quoniam Maſſagetę & Derbites miſerrimos putāt qui ægrotatione moriantur.vnde & parētes & cognatos &

*Hieron.*

propinquos,quum ad ſenectã venerint,iugulatos deuorant rectius eſſe dicẽtes,vt à ſe potius quam à vermibus comedãtur. Tibarent quos dilexerint,ſenes ſuſpendũt in patibulis. Hyrcani volucribus & canibus ſemiuiuos proiiciũt. Caſpij iiſdem beſtiis,ſed mortuos Scythæ eos q̃ à defunctis amati ſunt,viuos infodiunt cum oſſibus mortuorũ.Bactri canibus ad hoc ipſum nutritis obiiciũt ſenes.Romani cadauera cõburebant,cineres autẽ repoſitos in vrnis condebant in edificatis monumentis aliosq́; mores varios obſeruarunt circa ſepulturam mortuorũ. Aiunt Iudæos quondam defunctorum ſuorum corpora erecta cõſtituiſſe in ſepulchris,vnde Abraham ſepulturã ſuam ſpelũcam vocat duplicem. Magiſter in hiſtoria putat in ſuperiori ſpelunca iacuiſſe viros,in inferiori condita fuiſſe corpora mulierum. Alij exiſtimãt ſupremã partem inſtar ſcamni fuiſſe cõpoſitam,vbi ſuperiores corporũ partes velut inſederint,dependentibus pedibus ſuper inferiorem partem porrectiorem. Atque id ita ordinaſſe Adamũ inquiunt,qui ibidẽ ſit ſepultus,vt multa affirmant. Vide Hieronymũ & quæ annotauim⁹ ipſi Tomo 1. Vetus ea eſt Chriſtianorum cõſuetudo,vt repoſito capite verſus occidẽtem,pedes porrigantur ad ortũ ſolis,quo ſignificetur cupere defunctũ ab occidẽte mortis pertingere ad orientẽ reſurrectionis,à terra peruenire ad cælũ. quanuis enim id totum inanima ſitũ eſt,interim tamẽ malũ nõ eſt,hoc etiam ipſum repræſentari in corpore exterius,ſicuti S. Antoni⁹ inuenit B. Paulum primum eremitam in genubus procũbentem,erectisq́; manibus ſic reclinãtẽ quaſi in oratione poſitus eſſet, tandẽ vero vidit eum mortuum eſſe. Atq; eodẽ modo volunt doctores etiam Chriſtũ iacuiſſe in ſepulchro,ſicut in homi. die Paſchę diſſeruimus. Nunc tandẽ ad illud quod in hac re præcipuũ eſt,perueniamus,dicturi de vtilitatibus, ſepulturæ: quæ quum plurimæ ſint,primo loco numerabimus hãc, quod non parum facit ad confirmandã fidẽ reſurrectionis. Sic Daniel inquit,Multi de iis qui dormiunt in terræ puluere,euigilabunt,alij in vitã æternam,alii in opprobrium. Atque ideo nõnulli epitaphii loco aſcribunt iſtud Iob,Scio q̃ redemptor meus viuit,& in nouiſſimo die reſurgam. Vnde & ſcriptura mortuos dormiſſe aſſerit, vt ait Paulus, Nolo vos ignorare de dormientibus,vt non contriſtemini, ſicut & cæteri qui ſpem non habẽt. Tam enim facile eſt deo

*Hiſtoria ſcolaſt.*

*Dan. 12.*

*Iob. 19.*

*1. Theſ. 4*

ſuſcitare mortuũ,quã nobis dormientẽ, Eaq; ſententia eſt
*Auguſti.* Auguſtini in lib.de cu.pro mor.agenda. Et lib 1.de ciui.dei
ca 13. Corpora etiã defunctorum ſub prouidentiã dei cadũt,
non quod in eis ſit intellectus,ſed ad cõfirmandã reſurre-
ctionis fidem. Ideo enim & patriarchæ in terra pmiſsionis
voluerunt ſepeliri,vbi credebant Chriſtum & naſciturum
& moriturũ,cuius reſurrectio reſurrectionis noſtræ cauſa
1.Cor.15. eſt, vt affirmat Paulus.

2 Neque parũ conducit ſepultura etiam mortuis,quo-
niam per eam amici illorũ admonentur ad recordandu ipſo
*Auguſti.* rum,& deũ pro eis orandũ.nam ob id monumentũ dici ſo-
*Gregor.* let,quod mentẽ noſtrã moneat alicuius,ſicut Auguſt.teſta-
tur cap.4.de cu pro mor.agenda. Et cõſentit Gregorius,di
cens,Quã grauia peccata nõ deprimunt.hoc prodeſt mortu
is ſi in eccleſia ſepeliantur,quod eorũ proximi quoties ad
eadem ſacra loca conueniunt,ſuorum quorũ ſepulchra con
ſpiciunt,recordantur,& pro eis domino preces fundunt 13.
*Eccl.38.* q.2.quum grauia. Vide illum li.4.dial.quoniam ſic quilibet
amicus cogitare debet,quaſi dicat iſte ſepult⁹,Memor eſto
iudicii mei ſic enim erit & tuum.mihi heri,tibi hòdie.

3 Prodeſt etiam ſepultura ratione loci ſacri in quo
quiſque ſepultus eſt.nam & ſancti,quorũ honori tẽplũ ali-
quod dedicatum eſt,pro mortuis ibi ſepultis deum orãt di-
ligentius.qua de re præclare inqnit Auguſti vbi ſupra. Pro-
fecto prouiſus ſepeliendis corporibus ad memoriam ſancto
rũ locus,bonæ affectionis humanæ eſt erga funera ſuorũ,vt
dum recolunt vbi ſint poſita eorũ quos diligunt corpora eiſ
dem ſanctis illos tanquã patronis ſuſceptos,apud dominũ
adiuuandos orando cõmendent. Quapropter vult Auguſti
nus non tantũ prodeſſe mortuis ipſa ſe in loca ſancta,quan
tum quum cõmendantur illi interceſſioni ſanctorũ, quorũ
nomini & honori eiuſmodi templa ſunt ſacrata. Diſce hinc
tu,quotieſcunque pertranſis cœmiterium,aliquod,aut pro
tuis parentibus oras,implorare deum,vt eis requiem donet
æternam.inuoca & patronũ eius loci dic,Regina cæli Ma
ria,S.Bartholomæe,(Huic enim apoſtolo dicatum eſt tem-
plum,vbi parentes mei Michael & anna fel.memoriæ,tu'ã
archangeli expectant) S.Martine, ora pro animabus hic &
vbiq; eſepultis &c.c.non æſtimemus.13 q.2.

4 Multa adhuc ſuperſunt commoda quæ ex Chri-

ſtiana ſepultura proueniunt nos receptui canemus,vbi vnū aut alterum adhuc recēſuerimus Magnum enim & hoc eſt, ꝙ animæ defunctorū minus affligūtur à ſpiritibus immū- dis,corpora eorū fiūt min⁹ idonea praſtigiis diabolicis exe quēdis. Plurima enim moliūtur malefici per mēbra cadaue rū humanorū,per quæ diabolus eos decipit. Quod ſi corpus in terrā ſacrā recōditū fuerit,neq,cū iis,neq; cū animabus ipſis diabolus poteſt amplius ſua maleficia exercere.ideoq; cœmeteriū locus dicitur ſacer quieti mortuorū Idē preces eccleſiæ habent in cōſecrationibus tēplorum,& cęmeterio rum,vt inde recedant ſpūs immūdi &c.Poſtremo confert ſepultura etiā & ꝓdeſt nō parū propter orationes miniſtro rum eius eccleſiæ,circa q̄ā corpora defunctorū requieſcūt. quanuis enim ſacerdotes oēs debeant pro omnibus vniuer ſum defunctis dñm rogare,atque adeo Chriſtiani oēs,pręci pue tñ pro iis qui circa eccleſiā ſuā ſepulti:hinc mos ille ꝓ manauit,vt ſingulis diebus dominicis ꝓ iis fiant obſecratio nes,q in ipſo cœmeterio ſunt ſepulti.ſimiliter in vigiliis & veſperis mortuorū collecta hæc vſurpari ſolet,Deus in cui⁹ miſeratione animæ fideliū requieſcūt,famulis & famulab⁹ omnibus hic & vbiq; in Chriſto quieſcētibus, da propicius ſuorū veniā delictorū,vt à cunctis reatibus abſoluti,ecū ſi ne fine lætentur.Ex hoc fundamēto teſtatur Gloſſa quędā melius eſſe ſepeliri in tēplo quod plures habeat miniſtros ſa cerdotes in cultu diuino,quoniā & opus miſericordiæ eſt, ſepelire mortuos. Omnes itaq; vos admoneo,imo adiurādo exhortor,vt diligēter pro animabus defūctorū oretis,quā do ipſi etiā adepti beatitudinem pro nobis orant.Curā quo que habere ſepulturę veſtrę in loco ſacro,ſiqdē & in ſacris literis pro beneficio promiſſa eſt ſepultura,ſicut ait vir dei, Solus ille in ſepulchrū deportabitur ex filiis Ieroboā Regi quoq; Ioſiæ ꝓmiſſu eſt quod in pace veniret in ſepulchrū. inobediens etiā propheta ſepultus eſt,& qui cū eo ſeduct⁹ erat. Rurſus pro plaga dei habitum eſt,ſi quis nō ſepeliebatur,ſicut Ioachim filio Ioſiæ dictū eſt,quod ſepultura aſini ſepeliendis eſſet ſic aliis minabatur Ieremias,quod eicient oſſa regis Iuda & oſſa principum.Sapiens quoque dum incommoda cōmemorat diuitis,qui diuitiis ſuis vti nō audet, quū tamē hæredes veros nō habeat,ait enim ſepultura quoque cariturum, Vos autem orate dominū pro felici fine im-

*3. Reg. 14*

*2. Pa 34.*

*3. Re. 13.*

*Iere. 8.*

petrando pro Chriſtiana ſepultura, ꝑ omnibus fidelibus de functis, qui detinentur in carceribus purgatorij. Dñs deus dignetur eis requiē æternā, & lucem donare perpetuā, Amē

Sunt qui hoc feſto legant euangelium, Homo quidā nobilis, Luc. 19. Atqui illud ex parte enarrauim⁹ in die S. Nicolai. Quia ergo pleræq; diœceſes noſtræ vſurpant euāgeliū Sint lumbi veſtri præcincti, & illud iamexplicabim⁹. Auguſtæ vtuntur euangelio, Homo quidam peregre proficiſcēs, Matth. 25. quod conuenit cum illo Lucæ 19.

## *IN FESTO DIVI MARTINI epiſcopi Turonenſis, Euangelium.*

LVCAE XII.

*IN illo tēpore, Dixit Ieſus diſcipulis ſuis, Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris. & vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum quando reuertatur à nuptiis, vt quum venerit & pulſauerit, confeſtim aperiant ei. Beati ſerui illi,*
Mat. 24. *quos quum venerit dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis. Et ſi venerit in ſecunda vigilia. & ſi in tertia vigilia venerit & ita inuenerit, beati*
Mat. 24. *ſunt ſerui illi. Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret pater-*
Mar. 13. *familias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non ſineret perfodi domum ſuam. Et vos eſtote parati, quia qua hora non putatis filius hominis veniet.*

HOMILIA I.

SI introſpiciamus euangelium Pauli ſiue Lucæ, videmus ante hunc contextum docuiſſe dominum diſcipulos ſuos, fugere auaritiam, ſolicitudinem nimiam de quotidiano conuictu, faſtum quoq; & ſuperbiam Iā porro monet eos ſemper eſſe paratos, quādocūque viſitarit ipſos dominus per mortem. Ad id autem duo præcipue requirūtur, caſtitas corporis, & iuſtitia operum, neq; enim libidi-

noſus Chriſtum expectat,ſed voluntatem turpem,quũ non poſſit etiam iniuſtus iuſtum manere iudicem. itaq; domin⁹ dicit,Sint lumbi veſtri præcincti,ſcilicet per pudicitiã,& lucernæ ardentes,ſcilicet iuſtitiæ,in manib⁹ veſtris, patiẽtes ſicut ſerui expectãtes dominos ſuos.Quãdo autẽ S.Martinus & alij quoq; cõfeſſores in manibus ſuis portarũt triũpharũ virtutũ exempla,caſtitatis,iuſtitiæ & patiẽtiæ,merito inſtituit eccleſia euangeliũ hoc legi debere de ſanctis cõfeſſoribus.Sint,ait dominus,lumbi veſtri præcincti,hoc eſt, ſancti & mũdi viuire.nam luxuriã viris in lumbis eſſe ſitam *Gregor.* probat Gregorius ex iſto Iob,Virtus eius in lũbis ei⁹,& for *Iob.38.* titudo eius in vmbilico ventris eius(quo ad mulieres.)lumbos enim præcingimus.quando carnis luxuriam per continentiã coarctamus,quum lumbi inſtrumenta ſint prauæ cõmotionis & cõcupiſcentiæ carnalis,atque adeo vaſa libidi *Eccl.47.* nis.Quamobrem & ſcriptura Salomonẽ redarguit,Inclinaſti femora tua mulieribus,poteſtatẽ habuiſti in corpre tuo, dediſti maculam in gloria tua,prophanaſti ſemẽ tuum inducens iracũdiam ad liberos tuos in cæteris ſtultitiam tuam. Præterea eſſe ibi ſedẽ luxuriæ,ſatis perſenſit qui dixit,Lũ *Pſal.37.* bi mei repleti ſunt illuſionib⁹,ſcilicet diabolicis,& nõ eſt ſanitas in carne mea Hinc enim & cogitatiões turpes inter *Matth.3* diu,& impura ſomnia proueniunt in nocte.Contra hoc malum armauerat ſe ſanctus Ioannes Baptiſta in caſtitate, vnde & lũbos ſuos præcinxit zona pellicea.Sic præcinct⁹ fuit magnus ille propheta domini Elias,ſicut eum legati Ocho *4.Reg.1* ziæ regis deſignabant agnoſcendum.Atque ob id præcepit deus in veteri teſtamento,nõ niſi ſubcinctis renibus mãdu *Exod.12.* cari debere agnum paſchalem. Ea cinctura ſignificat caſtitatem eſſe ſeruandam iis,qui agnum immaculatũ Chriſtum ſuſcipere volunt. Hæc etiam cauſa eſt, quur ſuppliciũ & pœna putredinis lumborum & femorum manebat quondã *Num.5* adulteras.Sic enim præcepit deus in veteri lege,vt ſi latẽte adulterio ſpiritus zelotypiæ concitauerit virum cõtra vxorem ſuam,offerat ille oblationem pro ea,oblationẽ zelotypiæ,ſacerdos autem aſſumat aquam ſanctam,eam execrationibus maximis repletam,atque iam antea amariſſimã exhibeat mulieri bibendam.quæ ſi pudica erat,nihil ei nocebãt aquæ,ſed laudabatur ab omnibus,ſin autẽ clam polluta eſſet & trãſgreſſa leges coniugij,pertranſibant eam aquæ ma

lectionis, & inflato ventre, cõputreſcebat femur ipſius Graue hoc erat olim & durũ muliebri ſexui, nunc debet eſſe in vſu, quũ lex gratiæ regnet. Atqui hoc illud eſt, quod domin⁹ hic nos iubet cingere lũbos, vt mũdi viuamus corpore & animo, Multa in ſacris literis ſũt, quæ nos cinctos eſſe iubẽt & admonent. præcingimur autẽ diſciplinam bonam, cuſtodiẽdo nos ab omnibus quæ incitant ad peccandum, ſicut in cœ
1. Pet. 1. nobiis peculiaris ad hoc eſt iſtituta diſciplina Sic Petr⁹ ait
Eſa. 11. Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ, ſobrii, perfe
Iob. 38. cte ſperate &c. Sic Eſaias prædixit, Erit iuſtitia cingulũ lũborum eius, & fides cinctoriũ renum eius, Et Iob inquit, Accinge ſicut vir lũbos tuos interrogabo te, & reſponde mihi.

2 Sequitur, Et lucernæ ardentes in manibus veſtris.
Grego. Ait Gregorius, Quia minus eſt, mala nó agere, niſi etiã quiſq; ſe ſtudeat & bonis operibus inſudare, protinus ſubditur, Et lucernæ ardẽtes in manibus veſtris. Lucernas quippe ardẽtes in manibus tenemus; quũ per bona opera ꝓximis noſtris lucis exempla mõſtramus, de quibus profecto operib⁹
Mat. 5. dominus dicit, Luceat lux veſtra corã hominibus, vt videãt opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrũ qui in cælis eſt. duo autẽ ſunt quæ iubentur. & lumbos reſtringere, & lucernas tenere, vt & munditia ſit caſtitatis in corpore, & lumen veritatis in operatione Siquidem redẽptori noſtro alterum ſine altero placere non poteſt, neq; magna eſt ſine bonis operibus caſtitas, neq; ſine caſtitate opus eſſe bonũ
Theoph. poteſt. Theophylactus aliter hæc verba exponens, Sint, inquit, lumbi veſtri præcincti, hoc eſt parati eſtote ad operãdum in cultu & miniſterio meo. lucernas quoq; geſtare, id eſt nó in tenebris neq; ſine itelligẽtia ambulate, quia lucernam verbi geſtare debetis, vnde diſcatis quid vos oporteat facere Putat idẽ intelligi hic vitam actiuã. ij enim qui illã viuunt, ſuccincti ambulãt, ideo lucernis opus habẽt. Quoniam vita actiua dono iudicij eget & intellectus, vt quiſque ſciat, quid & quomodo agere debeat ac poſſit. nanq; multi quũ multa bona fecerint, neq; in manibus ſuis lucernas habuerint, minus recte fecerũt, eó quod per ipſos factũ bonũ quidẽ eſt, ſed factum tamen non bene. Video nõnullos alios per lumborum præcinctionẽ intelligere omnium mundanorũ impedimentorum abiectionẽ, vt in via mandatorum dei firmius poſſimus mentium noſtrarũ infigere pedes: quia

quiſquis diſcinctus ingreditur,iam impedimẽtũ habet quo minus liber incedat. Miles ad bellũ inſtrués ſe.præcingitur aſſumens gladium ſuper femur ſuũ. Et tu qui miles cupis eſ ſe Chriſti,lumbos quoq; tuos ſuccinge,omnia tranſitoria & impedimenta mũdi ſermone,vt pugnare poſſis nõ aduerſ⁹ carnem & ſanguinẽ,ſed cõtra principes & poteſtates tenebrarum mundi huius. Sic nimirum militẽ ſuum inſtruit Paulus,quum iubet eum ſuccinctũ ſtare lumbos ſuos in veritate,indutũ lorica iuſtitiæ,& calceatũ pedibus in præparationem euangelii pacis. Quiſquis talis eſt,vt ſanctus Martin⁹ S. Vuolffgangus. ſanct⁹ Vdalricus,& aliiquidã,illi cũ lucernis ſuis ſunt in exemplũ aliis præponẽdi, ſicut dominus ait, Nemo lucernã accendit & ponit eam ſub modio ſed ſuper candelabrum,vt qui ingrediuntur,lumen videant. Diceres autem, Video docere dominũ,quod lucernæ ſint in manibus geſtandæ,hoc eſt,opera bona palam faciẽda ad ædificationem & exemplũ proximorũ. quur ergo idẽ alibi prohibet,iubens eum qui orare velit,ingredi cubiculũ,& clauſo oſtio orare patrem ſuum cæleſtẽ? Reſpondetur,quod imperfecti homines,quos facile extollat & titillat laus hominũ,quiq; op⁹ bonum conuertunt in ſuperbiam & ambitionẽ illi nimirũ debẽt hoc facere occulte: qui autẽ perfecti ſunt, vel in ſtatu perfectionis cõſtituti,opera ſua bona vidẽtibus aliis facere debent,vt eis præbeant exempla virtutũ, ſicut de hierarchiis eccleſiæ teſtatur Dionyſius,quod lucere debeãt per gratiã doctrinæ & prædicatiõis erga ru[illegible]es & ignaros per correptionẽ & conſilium erga errantes,per gratiã & virtutem in peccatores Sic lumen verum & ardens habuit Chriſtus,qui dixit, Ego ſum lux mundi,qui ſequitur me, nõ ambulat in tenebris,ſed habebit lumen vitæ. Multa hic dici poſſent de lumine verbi diuini,de quo Dauid inquit verbũ tuum. Lumen ſemitis meis Extẽdi poſſet de lampade & omnibus iis quæ pertinent ad illud,ſed volens prætermitto. Vnum hoc cõſtat,quod quiſquis verũ lumen fidei ſuæ accenderit in eccleſia Chriſti, ei non delebitur vel per infidelitatem,vel hæreſim,vel quemlibet errorem ſed vt Sapiens inquit, Lumen eius nõ extinguetur in nocte. Poſſet inſuper ex eo quod ait dñs, Lucerna corporis tui eſt oculus tuus,nõ nihil dici de lumine intentionis & affectus Atq; ex parabola illa de decẽ virginib⁹ poſſet inferri aliquid de lumine ho-

*Ephe.6.* *Mat.5.* *Mat.6.* *Dionyſ.* *Ioan.8.* *Pro.vlt.* *Luce.15.* *Mat.25.*

neſtæ cõuerſatiõis. Quãuis autẽ omnia hæc affatim habuerit S. Martinus, ſicut ex vita ſua manifeſte cernitur, ſuperſedemus tamen omnibus iis cõmemorandis, cauſa breuitatis.

3 Porro inquit dominus, Et vos ſimiles hominibus
Gregor. expectantibus dominũ ſuũ quãdo reuertamur à nuptiis. Explicans hæc Gregorius, ſic ait, Ad nuptias domin᷒ abiit, quia reſurgens à mortuis, & aſcendens in cælũ, ſupernã ſibi angelorum multitudinẽ nouus homo ſibi copulauit, qui tunc reuertitur, quũ nobis iam per iudiciũ manifeſtatur. Paulo aliter
Theoph. exponẽs hoc idem Theophylact᷒, dicit, Quis hic eſt dominus, quam Chriſt᷒ Ieſus? qui humanã quidẽ aſſumpſit naturam, & ſicut ſponſum copulauit ſibi & nuptias fecit in carnem vnã ei adiungẽdo, imo nõ vnas fecit nuptias, ſed multas quotidie enim nuptiæ fiũt in cælo ſanctarum animarũ,
1.Co.1. quum ei commendat Paulus, vel ſiquis ſimilis Paulo, virginem caſtam. Ab ipſis cæleſtibus nuptiis reuertitur ille vel in cõſummatione ſeculi, vel inſperato in cuiuſlibet hominis morte. Beatus autem ſeruus quem inuenerit dominus lumbis ſuis præcinctum, paratũ ſeruire deo, & qui habeat lucernam rationis & iudicij & contemplationis in manibus ſuis.

Poteſt etiam ille domini aduẽtus intelligi hoc modo, vt veniat dominus cõſciẽtias noſtras per gratiã viſitare, & viſitando purificare. tunc autem ille pulſat, quãdo per tormẽta morborum ſignificat mortẽ præ foribus imminere. Quiſquis ergo vixit ſecundum volũtatẽ dei & legis ſuæ præſcriptũ, lætus ex hoc ſeculo migrat, ſed qui male vixit, cum timore & tremore moritur, ſicut ad iudicis aduentũ, quũ gaudeant boni, trepidant tamen & horrẽt mali. Sic lętus fuit &
2.Ti.4. gaudio plenus Paulus, cum dixit, Ego iam delibor, & tẽpus reſolutionis meæ inſtat bonum certamẽ certaui, curſum cõſummaui, fidem ſeruaui. in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi dominus in illa die iuſtus iudex. Talis fuit ſanctus Martin᷒, qui graui infirmitate preſſus, flẽtibus fratribus ſuis, dixit, Domine, ſi autẽ adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem, fiat voluntas tua. Enumerari hic poſſent bonorum ſeruorum cõditiones, atq; deinde myſtice referri ad pium & Chriſtianũ hominem, quoniam ſerui fideles multum ſũt ſoliciti, meticuloſi, & deſideriũ habẽt magnum dominorum ſuorũ. Mali autem leues admodum ſunt & faciles, neq; magnopere curant, etiamſi do-

mini tardiſſime aut nũquã redeãt. De auduẽtu domini mul *Tom.1.*
ta diximus tempore aduentus, de pulſu dei & noſtro, &c.

Beati ſerui quos quũ venerit dñs, inuenerit vigilãtes, ij nimirum, qui vigilant in cordibus & cõſciẽtiis ſuis, quotidie cogitãtes ſe eſſe morituros, ſicut de eis inquit Sapiẽs, *Eccle.39.* Cor ſuũ tradet ad vigilandũm diluculo, ad dñm qui fecit illũ, & in conſpectu altiſſimi deprecabitur. Sic Dauid facere conſueuit, vti clamitat ob dominũ, Deus deus me⁹ ad te de *Grego.* luce vigilo. Vigilat autem, qui ad aſpectũ veri luminis oculos apertos tenet. Vigilat, qui ſeruat operãdo ꝙ credit. Vigilat, qui à ſe torporis & negligẽtiæ tenebras repellit, Beatus ergo ſeru⁹ ille vigil, cuiuſmodi ſeruis Paulus ait, Euigilate iuſti, & nolise peccare. *1.Cor.15.* 4 Quum iam recenſuit dominus quidnã diſcipulis ſit facto opus, & quod beati ſint futuri, ſi ſic vigilãtes inueniãtur: iã porro beatitudinẽ illam eis inſinuat. oſtẽdens quid eis facere velit, & ait, Amẽ dico vobis, quod præcinget ſe, & faciet illos diſcũbere, & tranſiẽs miniſtrabit illis. Verba hæc ſimpliciter intelligit Gregor. *Grego.* præcinget ſe, id eſt, ad retributionẽ præparabit, & faciet illos diſcũbere, hoc eſt, in æterna quiete refoueri. Tranſiens miniſtrabit eis, quia ſatiat ipſos luminis ſui ſaturitate, dum eos extolit forma humanitatis ſuæ ad contẽplationẽ diuinitatis Trãſit⁹ igitur ille ſu⁹ ipſam adductionẽ ſignificat ũ ſtram ad aſpectum claritatis ſuæ, Theophyl. in præcingendo accipit hoc, quod non omnem ſuam excellentiam cogno *Theop.* ſcimus: per diſcubitum, beatitudinem intelligit corporis & animæ. in qua tãtum iam ſunt illi beati. Quæres quoniam præcincturus ſe ſit dominus? (nam differũt cingi, ſuccingi & præcingi, ſicut miniſtraturi mẽſæ aliquid præcingũt, quũ accingi ſit pugnare volentiũ.) Reſpõdetur, quia hic in terra præcinxit ſe domin⁹ faſcia humanitatis, ſicuti mos eſt vt operarij præcingant ſe aliquo velamine, ita filius Ioſep fabri fabricator mũdi Chriſtus Ieſus, huiuſmodi quiddã præcinxit. Nam ſic Paulus ait, Quũ eſſet in forma dei &c. habitu eſt inuentus vt homo. Ille per omnme quoque vitã ſuam *Phil.2.* crucem præparauit, quã tandem ſuis ipſe humeris geſtauit, omnibuſque Chriſtianis geſtãdam reliquit Quũ autẽ Chriſtus morte ſua, mortẽ, inferos & diabolũ. ſubegit, ibi aliud quoddam produxit ſuccinctoriũ gloriæ, de quo Dauid, Dominus inquit, regnauit, decorẽ indut⁹ eſt, indutus eſt domi- *Pſal. 92.*

*Mat.23.* nus fortitudinē,& præcinxit ſe, quoniam illi data eſt om-
*Mat.vlt.* nis poteſtas in cælo & in terra. Sic præcinxit ſe domin⁹ glo
ria angelorū & ſanctorū omniū, Hac tanta gloria decorat⁹
ille, facit diſcūbere ad cœnam agni beatos, ſeque ipſum, pa
nem cæleſtē eis præbet manducandum & veſcendum. Quæ
*Luc.14.* cœna eſt nūquā deficiens, in qua pro ſuo quiſq; merito col-
*Ioan.14.* locatur iuxta illud quod ait domin⁹, Vado parare vobis lo
cum, quem vbi parauero vobis, veniam & aſſumā vos ad me
ipſum. Tranſiens hic dominus miniſtrat ſuis, quod mini-
*Pſa.16.* ſterium in eo ſitum eſt, quod beatos illos ſatiat, ſicut inquit
*Ioan.10.* Pſalmiſta, Satiabor quū apparuerit gloria tua. Ipſe etiā do
minus ait, Si quis per me intrauit, ſaluabitur, & ingredie-
tur & egredietur, & paſcua īueniet De trāſitu Chriſti ſiue
reditu potius in cælū poſt diē iudicii, conſtat ex multis lo-
cis ſcripturæ. Tranſitū quoque hunc dominicū intelligant
qui in vita cōtemplatiua ſeſe exercent, illi etiam eū expli-
cant fere hoc modo, Quum deus in eſſentia ſua ſit infinitus
& incōprehenſibilis, interim tamē diuinitatis ſuæ radium
quendam & fulgorem exhibeat beatis, ij ſi quando funditus
bonitatem ſuam ſapiētiam & potentiam ſcrutari atque in-
telligere volūt, iā tūc tranſit eis dominus, ita vt nulla crea
tura indagare poſſit. Trāſitus hic ſublim⁹ eſt & arduus, quo
niam ſpiritus hominis beati ſemper ex vno gradu cōtēpla-
tionis in aliū deducitur continue: ſicque dominus, qui ſu-
pra quam dici aut intelligi poteſt, bonus, ſapiens quoque eſt
& potens ſemper trāſit, omnem humanum excedens intel
lectū (Hoc hoc theologiæ negatiuæ opus, ſicut etiam appli
cuimus in cōmentariis noſtris ſuper Dionyſium, de myſti-
*Diony.* ca theologia in fine. De recubitu autē beatorū, & tota men
ſa myſtica beatorū vide elegantiſſimum, ſpiritu dei plenū
S. Dionyſiū ad Titū condiſcipulum ſuū, licet non ſit pro ru
di plebe, tamen vel coram clero, religioſis, aut monialibus
appoſitiſſime poteſt adaptari.)
*Hieron.* 5 Sequitur, Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in ter-
tia vigilia venerit, & ita inuenerit, Inquit Hieronymus, ſta
tiones & vigiliæ militares in terna horarū ſpatia diuidun
tur ita vt toti nocti cuſtodiæ quatuor tribuantur. Eo ergo
quod plures hic cuſtodias proponit dominus, incertā vult
ſignificare ſui aduentus horam, ſicut & illi qui ciuitas mœ
niaque cuſtodiūt, incerti ſunt qua hora irruent hoſtes. Grego-

rius putat per has tres cuſtodias deſignari tres hominis æta *Gregori.* tes, infantiá, pueritiá & ſenectuté, hoc modo, quod qui bonũ operari non vult in prima ætate, ac vbi adoleuerit, inci piat eſſe frugi: id ſi nó fac t, ſaltem grãdęuus cõuertatur ad dominum. Quur autem hic dominus primã cuſtodiã con mem orat tantũ, & in Marco quatuor recenſet, dicens. Vigi late, neſcitis enim quãdo dominus domus veniat, ſero an me *Mar.13.* ſtia nocte, an gallicantu, an mane? prima ſiquidé vigilia eſt intempeſta nocte, ſecunda durat vſque ad còticiniũ, tertia à medio noctis per tres horas, quãdo homines incipiũt ſ.m niare, ſolque ab angulo noctis moueri verſus diem noſtrũ, tũc etiam paularim aues garriũt & cãtillant ſub ea vigilia Petrus negauit dominũ Poſtrema porro vigilia protendi- *Mat.26.* tur ad tempus antelucanũ, illuſcente iam die, quando placidiſſimus eſt ſomnus, quo tempore Chriſtus venit ad diſci pulos in mari. Hic autem deus tantũ vigilias quur tandem cõmemorat? Reſpondetur, quia primæ ideo non meminit, quod primam rudem que adhuc ætatem ſignificat, de ea ſic dominus, Filij veſtri qui boni ac mali ignorant diſtantiam. *Deut.1.* Quarta etiam vigila hic à domino no numeratur, quia ætas decrepita ad delirium tendés, virtute omni deſtituitur. Addit hinc parabola, ſic ſciret paterfamilias qua hora vẽturus eſſet. Attendant hæc tepidi Chriſtiani, tardi exiſtétes ad omne opus bonum, diſcant imitari patremfamilias: quo niam fur ſubito irruens, mors eſt inopinato ſuperueniẽs. fu rem hunc obſeruari, vigilemus ſolerter omni hora, morté præ oculis habentes, iuxta conſiliũ Sapientis. In omnibus *Eccle.5.* operibus tuis memorare nouiſſima tua, & in æternũ nó pec cabis, Cõcludendo igitur admonet nos dominus, iubés nos eſſe paratos, quia qua minime putamus hora filius hominis veniet. recte filius hominis, ſiquidé in ſpecie humana iudicaturus, ſecundum illud, Pater non iudicat quenquam, ſed omne iudiciũ dedit filio. Quando autem venturus ſit Chri *Ioan.5.* ſtus, noſque morituri ſimus, id ſane nos latet: quoniam vt ni hil nobis morte certius, ſic hora mortis nihil eſt incertius. ſed & illud quod ignotum nobis voluit eſſe deus mortis tẽpus, eo factũ eſt vt ſemper ſimus parati. Vnde inſignis illa ſtultitia eſt nó parare ſe morti quum tamen ipſa mors pari:t ſſima ſit ſemper in capita noſtra. ſequamur itaque etiã hic S. Martinũ, qui per omnem vitam ſuã talem ſe geſſit, qua-

ſi quotidie ſiſtendus eſſet iudicio Chriſti, &c.

## ALTERA HOMILIA IN FEſto ſancti Martini,

*Mat.25.* QVandoquidem in nonnullis locis euangelium hoc legitur, Homo quida peregere proficiſcens, illudq; cum eo conſpirat multũ, quod Lucas habet cap.19. & in die S. Nicolai legitur, cõſultũ viſum eſt illud paulo diligentius latiuſq; explicare, eo loco incipiẽdo, vbi in feriis S Nicolai ſubſtituimus, quanuis inter vtrũque hoc euangeliũ nõnulla ſit differentia, quia apud Matthæum dominus tres tantũmodo ſeruos commemorat, quibus octo concredita ſuut talenta, hic vero decẽ numerat ſeruos, totidemq; talẽta. alias eadẽ vtrinque fere & expoſitio & ſignificatio eſt ſicut, in ſcholis latius differi ſolet, nos ipſum Lucã aggrediamur. Factũ, inquit ille, eſt vt rediret accepto regno. Vbi Beda ſic ait, Significat tẽpus quãdo in manifeſtiſſima & eminẽtiſſima claritate venturus eſt, quis eis humilis apparuit, quũ diceret, Regnũ meũ non eſt de hoc mundo, Quũ autẽ ſecũdario vẽturus eſt choris comitatus angelorũ, in gloria dei patris. à quo ille regnũ iudicãdi accepit eccleſiã vt Paulus inquit, quod regnare eũ oportet donec ponat inimicos ſuos ſcabellũ pedũ ſuorum: tunc ſane rationem ille ponet cũ ſeruis, qualem ſe quiſque geſſerit circa dona diuinitus accepta, vbi rigide peragẽtur omnia. Iã ſibi quiſque diues videtur, & poſſidere hæreditatẽ amplã, ratus ſua iſthæc eſſe dona, cũ quibus etiam pro ſuo arbitrio poſſit agere omnia, aliter autem continget in die nouiſſimo. Sic etiã qui mercimoniis multa cõſequut⁹ eſt bona, vel qui ex ſacerdotiis corraſit, vel dñs aliquis q è ſubditis ſuis collegis, in iis quilibet pro ſuo nutu verſatur, tanquam vere ſuis & propriis bonis Alius eruditioue valet, alius prudentia eminet, iſte potẽtia quadam turget inflat us, quiſq; iam pro ſua voluntate agit omnia, ſed tamẽ interim pro omnibus illis reddent rationẽ deo vſq; ad minimum verbũ ocioſum. O horã duri iudicii

*Beda.*

*Ioan.19.*

*1.Cor.15.*

*Mat.12.* mẽmẽto homo, quia rationẽ redditur⁹ es pro omnibus illis quæ habes, quoniam omnia habes à deo, ſicut inquit Paulus

*1.Cor.4* Quid habes quod nõ accepiſti? Atq; ideo hic dicit ꝙ vocarit ſeruos ſuos, Citatio hæc eſt qua oẽs hoĩes ad iudiciũ

*1.The.4* vocabũtur p angelos iuſſu tñ Chriſti, ſic dicẽte Apoſtolo. Dñs in iuſſu & in voce archangeli & in tuba dei deſcẽdet

de cælo, & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgẽt primi. Hæc *Ioan.* 18.
illa erit vocatio à 4. partib⁹ orbis, quãdo clamabũt angeli *Beda.*
Surgite mortui venite ad iudiciũ, Atq; hoc, ait dñs, faciet, vt
ſciat quãtũ quiſq; ſit negociatus, nõ quaſi nõ præſciat illud
qui nouit oĩa, ſed ſic ſcire dicitur, qm̃ ſic ſcire etiã alios om
nes facit. aut loquitur more humano, quia rationẽ ponẽtes
cũ ſeruis, volũt ſcire quã grauiter negociati fuerũt, ſic Moy *Deu.* 13.
ſes dixit ad populũ, Tentat vos dominus deus veſter, vt pa-
lã fiat vtrũ diligatis eum. 2 Venit ergo primus, & ait, Do
mine, mna tua decem mnas acquiſiuit. Primus hic ſeruus, vt
inquit Beda, eſt ordo doctorũ in circũciſione miſſorum, qui
Iudæos adduxit ad Chriſtũ. Ille mnam vnicã accepit. domi
num vnũ, vnum quoquo deũ fidẽ vnam, vnumq; baptiſmum *Beda.*
& acquiſiuit decẽ, hoc eſt, Iudæos legi Moſaicæ ſubiectos.
Et hinc operationẽ liberi arbitrii videmus, quia iſte vnicã
tantũ mnã acquiſiuerat, lucratus per eam alias decã, vt ait
Paulus, nõ ego, ſed gratia dei mecũ, & tñ fatetur primam il *1. Cor.* 15.
lã mnã nõ eſſe ſuã, ſed domini ſui, quũ dicit, Domine, mnã
tua. Vſqueadeo in omnibus deo debemus deferre honorem
Sed & lucrũ ille aſcribit domino, dicẽs, Mna tua decẽ mnas
acquiſiuit. Huiuſmodi ſeruus & Paulus fuit quoniã ſic ait, *Ibidem.*
Gratia dei ſum id quod ſum, & gratia eius vacua in me nõ
fuit, Intellectus hic magis ſpiritu ſapit, quũ interim alii ad
literã propicius accedẽtes, intelligant hoc de eo qui gratiã
dei accepit & exercet, vt perfectus efficiatur, ſiquidẽ dena
rius numer⁹ eſt pfectiõis, ideoq; illi hoĩes pfectiſſimi ſunt,
quales fuerũt apoſtoli & eorũ ſucceſſores, ſicut de S. Marti
no canit eccleſia, Hic eſt Martinus electus dei põtifex, cui-
dñs poſt apoſtolos tantã gratiã cõferre dignatus eſt, vt in
virtute deificæ trinitatis mœreretur fieri triũ mortuorũ ſu
ſciator magnificus. Seruo huic reſpõdit dñs, Euge ſerue bo
ne, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatẽ habens ſuper
decẽ ciuitates, Multum hoc placet deo. ſi quis in ſeruitio ſuo *Rom.* 8.
ſancto ſit fidelis, maxime circa curã animarũ & lucrũ vſq;
adeo eas diligit deus. In modico, ingr, fuiſti fidelis, quia mo
dicũ eſt qcquid eſt ſup terrã, ſi referas ad gloriã fœlicitatis *1. Cor.* 1.
æternæ, vt ait Paulus. Exiſtimo q; nõ ſunt condignæ paſſio
nes huius temporis, ad futuram gloriam quæ reuelabitur in
nobis. & alibi. Ex parte cognoſcimus, & ex parte propheta
mus. Quũ aũt venerit quod perfectũ eſt, euacuabitur quod

ex parte eſt. Idem dominus ait in modico fuiſſe fidelem.

*Beda.* Ciuitates autē decem, vt dicit Beda, ſunt animæ per legis verbū ad gratiā euangelij venientes. ſic Paulus ait ad ciui-

*1.Theſ.1.* tates quas aſſequut' eſt, Quæ eſt ſpes noſtra, vel gaudiū aut corona gloriæ nonne vos ante dominū noſtrū Ieſum Chriſtum? Si nolimus à litera diſcedere longius, videbimus facilem intellectū, quod per decem ciuitates, decem accipiatur chori beatorum, nouem angelorū, & decimus paruulorum. Voluit ergo dominus inſinuare homines in hac vita perfectos, vt patriarchas, prophetas & apoſtolos, peruenturos in ſupremum chorum angelorū, ſicut in feſto S Michaelis dici ſolet, ſingulis angelorum choris homines inſeri. Aduenit deinde & alius ſeruus, qui vna quoq; mna quinque alias eſt lucratus, & illum dominus conſtituit ſuper quinque ciuitates. fideles ſeruos omnes laudat dominus. Quo exemplo diſcant domini ſeruos ſuos ob fidelitatē tractare benignius,

*Eccle.7.* non ſuccenſere ſemper & indignari ſic enim ait Sapiēs, Nō lædas ſeruum in veritate operātem, neque mercenariū dantem animam ſuam. Seruus hic quamuis non tantū lucratus, neq; tam fidelis fuerat vt primus, tamē laudatur à domino. ſic cuique nouit deus dare iuxta meritum ſuum, quia in do-

*Ioan.14.* mo patris ſui māſiones multæ ſunt, & remunerationes diſtinctæ. Auguſtin' exponit mnas illas de intellectu & operatio-

*Auguſt.* ne, intellectum docet diffūdi in ſenſus quinque. Expoſitio pulchra eſt, & ad ſenſum ſpiritualem plurimū accōmoda, ſed quia nimis recedit à litera, ſuperſedeo. 3 Iam tandem ignauus procedit ſeruus, ferens mnam ſuam in ſudario. Vbi

*Auguſt.* Auguſtinus ait lib.2. de quæſt euan. cap.46 quia ſudario in ponere eſt cum corpore & ignauia infirmari, neq; velle ſeruire verbo. ſūt enim homines quidā adeo peruerſi, vt ſibiipſis blandiantur, rati ſatis hoc eſſe, ſi de ſe quiſq; reddat rationem, nec vltra requiri, alijs vel prędicari vel miniſtrare: quum tamen apud dominum etiā illi ſint inexcuſabiles quibus lex data nō eſt, neq; audito euangelio dormierunt, qui a per creaturam poterant cognoſcere creatorem. Cōcordat

*Beda.* Beda, quoniā pecuniā in ſudario ligare, eſt percepta dona

*Theop.* ſub ocio lenti torporis abſcōdere. Theoph porro, dominus,

*Ioā.9.10.* inquit mortuus ſudario inuolutus fuit, & Lazari facies in ſe pulchro ſudario obuoluta fuit, merito igitur ignauus ille ſudario inquit reconditū fuiſſe donū. Mortuum enim illud fece-

rat & inefficax,non euoluens,neque luctũ faciens. Huiuſ- 1.Reg. 15
modi homo per fatuũ iſtũ & ſtolidũ Nabal deſignatur, qui
panem ſuũ & carnem ſoli ſibi ſeruare cupiebat, nihil volẽs
Dauidi & ſeruis eius in extrema etiã neceſsitate cõmunica
re. Quumq; ſeruus in ſe inutilis eſſet, adhuc tamẽ aſtute &
callide agit,fucum quærens atq; prætextũ malitiæ. malum
id omne cõiicit in dominũ,(homines ij peruertiſsimi ſunt) Theoph.
& illi quatuor hæc intentat.Primo, quod ſibi fuerit occaſio
metus,reſpectu tã ſtrictæ & arduæ rationis:deinde quia ho
mo durus ſit & auſterus:inſuper, tollens quod non poſuerit.
poſtremo,quod metat vbi nõ ſeminarit.Talia multi præte-
xunt,nolẽtes enim vllis prodeſſe,dicunt ꝙ vbi nõ ſeminaue
rit deus bonã indolem & aptitudinẽ,illinc ne requirat meſ
ſem,Me,inquiunt,non fecit induſtriũ, & ad docendum ido-
neum,& quid à me exigitur,vt in fructũ faciam?Auguſtin' Auguſt.
putat hoc ipſum eſſe metere,quod nõ ſeminarit ille,impie-
tatis reos etiã eos tenere, quibus verbũ legis aut euangelij
nõ eſt miniſtratũ neq; enĩ ii quib' lex data nõ eſt,excuſati
ideo ſunt,quia ex creaturis æternã creatoris ſui virtutem &
diuinitatẽ poterãt cognoſcere,vt teſtatur Paulus Quidam Rom. 1.
peccatores incuſant deũ quaſi nimis aſperum & durum, eo Matt.15.
quod propter voluptatẽ temporalẽ ipſos puniat ſupplicio Matt.12.
æterno,quodq; ex ſingulis verbis ocioſis rationẽ expoſcat. Gene.19.
ſic ignaui exẽplum Lot prætexunt,quod & ipſi non poſsint
aſcendere in montẽ perfectionis. tantum venire cupiũt in
Segor,quod ſonat puſillum,vnde nullũ ſubire volunt labo-
rem paulo grauiorem.Chryſo. egregiè defendit dominum Chryſo.
aduerſus fraudulentã &mendacẽ ſerui huius accuſationem,
dicens eum in ſingulis iſtis quatuor eſſe mentitũ: quia ſi do
minum timuiſſet,mãdata eius cuſtodiſſet. Aut ſi ſciebat do-
minũ ſuum auſterũ eſſe,ſeueritatem eius non debebat con-
temnere. Et quia dixit ſeruus tollere dominum quod nõ po
ſuiſſet,quanto magis oportebat eũ cogitare, quod tolleret
ille vbi poſuiſſet?ſed mouerat,quia metebat domin' vbi nõ
ſeminaſſet,quur non magis meteret vbi ſeminauerat ipſe?

Audite igitur ſententiam,quam tulit dominus ſuper ſer-
uum iſtũ, Ex ore tuo iudico te ſerue nequã ſic Eliphaz dixit
ad Iob,Condẽnabit te os tuũ & non ego, & labia tua reſpõ Iob.15.
debunt tibi. Quare non dedisti pecuniã meã ad mẽſam?Om-
nis homo, inquit Theophylactus mẽſarius à deo ordinat' Theoph

eſt,vt in huius mũdi officina magna negocietur.ſic cum do
1.Cor. 9. nis dei lucrũ fecit Paul.dicens,Omnibus omnia factus ſum
vt omnes lucrifacerẽ Beda ait pecuniam hanc eſſe verbum
Pſal.11. dei.ſicut dicit Pſalmiſta,Eloquia domini eloquia caſta argẽ
tum igne examinatũ.Verbũ igitur dei cõmitti debet nũmu
lariis ad menſam,hoc eſt,paratis & volũtariis fideliũ menti
bus annũciari.ſuper quã mẽſam,hoc eſt, mentem ꝓprimã au-
dientium.nihil niſi pecunia domini, numiſma exoticũ nul
lum reponi debet,vt ſic omnis ſermo docẽtis,ſenſum ſequa
tur ſcripturæ diuinæ,non proprium aliquod ſomnium.

4 Tunc ait dominus aſtantibus, Auferte ab illo mnam
& date illi qui decẽ mnas habet. Quiſquis dono diuino abu
titur,ab eo aufertur.ſic multosvideas qui diuitiis & honori
bus abundarunt,periiſſe.eo forſitan quod erãt abuſi,& ideo
ſubtraxit illis dominus.Plerique prouincias totas easq́; po-
puloſas,immẽſos ducatus & dominia habuere,nunc miſeri
in exitiũ profligati nihil habent.ita deus huic mnã ſuſtulit
Auguſti. & dedit ei qui decẽ mnas habebat.Per hoc ait Auguſtin⁹ ſi
gnificari,& illũ poſſe amittere munus dei,qui habẽs nõ ha-
Apoc.2. bet,id eſt,eo nõ vtitur:& in eo augeri,qui habẽs habet, hoc
eſt,bene vtitur,ſic ſcriptũ eſt angelo Epheſi,Niſi pœniten-
tiam egeris,mouebo candelabrũ tuum de loco ſuo ſic factũ
1. Reg.16 eſt,& cõtigei Sauli,quũ gratiam dei per ſuperbiã & inobe-
Apoc.3. dientiam amiſiſſet,data ea eſt Dauidi, ſicut regum teſtatur
Gene.25. hiſtoria.directus eſt domini ſpiritus in Dauid, & inde ſpiri
48. tus receſsit à Saul.ſic angelo Philadelphiæ dicitur,Tene qđ
habes,vt nemo accipiat coronã tuã.Sic Eſau iuſtitiã primo
genituræ amiſit,& frater eius Iacobus cõſequutus eſt eã:ſic
eandẽ Ruben perdidit,& Ioſeph adeptus eſt.Atq; ideo con
mutauit manus ſuas Iacob ſuper duos filios Ioſeph Ephraim
& Manaſſe.hinc admirãtur multi,vnde fiat quod qui antea
multis donis abundant,ea ipſis augentur, quũ interim ple-
rique alii in paupertate deſordeſcant. Eius rei rationem
reddit dominus,oſtendens iniquũ hoc nõ eſſe. Quum enim
enim habenti dabitur & abundabit,ei qui dona dei habet in
vſu pio & ſancto,augebitur gratia dei in ipſo & erga proxi
mos ſuos. Qui aũt nihil habet,hoc eſt,qui donis dei non vti
Apoc.3. tur,ab eo etiã id quod habet,donum auferetur: ſicut Ioan-
nes,inquit Nomẽ habes quod viuas,& mortu⁹ es. Quot ob-
ſecro ſunt qui præclarã in iuuẽtute ſpem de ſe præbẽt, dum

videntur ingenui & induſtrii,ita vt putes eos eſſe quantiuis precii:ſi paulũ attendas,actum eſt ſcilicet,perierũt?Sic multi precocem promittentes fructũ,nimis cito erumpunt: quumq; ſublimi gradu conſtiterint,præcipites ruunt,verſa ſimul cum ipſis rota fortunæ:ideoq; deus fortuitorum iſtorum bonorum elargitor eſt, qui quia nouit aliquem donis ſibi collatis eſſe abuſum,ablata illi confert in aliũ.Sanctus autem Martinus quum multa accepiſſet à deo dona,in tam pium vſum ea contulit,vt ſemper aucta ſint illi,acceperitq; ſubinde gratiam pro gratia &c.

DE SANCTO MARTINO
pontifice inclyto.

Sanctus Martinus Sabaria Panoniæ natus, quæ ad fluuiũ Raab ſita eſt,non procul ab Auſtria, parentes habuit infideles,nobiles tamen,ſi ſtẽmata mundi conſideres:pater enim eius ſupremus equitũ ductor fuit ſub imperatorib⁹ Cõſtantino & Iuliano,ideoq; in Italia educatus eſt Papiæ. inſtinctu aũt diuno cõuerſus ille fuerat ad Chriſtum,decimoq; ætatis anno cõfugit ad templum,& parẽtib⁹ inuitis factus eſt cathecumen⁹,hoc eſt,in fide erudiri ſe permiſit.Iá vero duodenis cupiebat habitare in deſerto,ſi per corpuſculi fragilitaté ſuſtinere potuiſſet, quod deinde tamen deuote ſtuduit adimplere.Cæterum quũ imperatores edicto pręcepiſſent,vt militum veteranorum filii militarent,compulſus eſt à patre ſuo etiam reſiſtẽs ſanctus Martinus ad militiam annũ agens decimumquintũ.atque in ea trienniũ permanſit,viuens in magna continẽtia & eleemoſynarũ largitione.Quodam tempore ſub porta ciuitatis Ambianenſiũ occurrit illi mendicus, cui quod daret quum nihil iam haberet amplius,chlamydem quoq; in duaspartes correpto gladio diſcidit,alterã pauperi exhibuit,alterã ſibi reſeruauit qua tegeretur.proxima nocte vidit Chriſtum ea chlamyde opertũ dicere angelis ſuis,Martinus adhuc cathecumenus hac me veſte cõtexit,ibiq; ibi tamen baptizatus anno 18.atque orante & vrgente duce ſuo,biennium in militia perſtitit. Irruentibus autẽ Germanis,vt erant ferociſsimi,in Galliã imperator Iulianus Vormatiæ militibus ſuis ſtipendia ſoluit,vbi recuſans Martinus quicquam accipere,dixit militẽ ſe eſſe Chriſti,ideoq; nõ licere ſibi pugnare, & cruenta gerere bella. Imperator ratus eſt Martinum

id facere metu perculſum.dixit autem ei Martinus,Si timori hoc,non fidei aſcribitur,age cras prima luce inermis,ſolo tamē crucis ſigno munitus,hoſtiū cuneos penetrabo ſecur⁹. Sequēti die hoſtes vltro porrectis manibus dediderūt ſe imperatori,vtiq; per meritū ſancti Martini,qui deinde relicta militia,profectus eſt ad ſanctū Hilarium Pictauienſem epiſcopū in Aquitaniā,qui ipſum ordinauit exorciſtam,vbi reuelauit ei deus vt domū rediret.reuerſus illuc matē ſuā ad fidem cōuertit,patre in infidelitate perdurante.In via a latronibus miſere captus eſt. Quūq; tunc in Sclauonia hæreſis Arrianorū inualeſceret,& eis ſanctus Martin⁹ valide reſiſteret,percuſſus ſimul & profligat⁹ eſt ad illis profect⁹ ergo Mediolanū,occupauit cœnobium cum fratribus, ſed ibi quoque ab hæreticis Arrianis eſt repulſus Inde reuerſus in Galliā,prædicauit ibi,fidemq; Chriſti ſedulo plantauit,au-

Grego. Turon. lib.hiſt. cap.36. ctore Gregorio qui ait,Tunc iam & lumē noſtrū exoritur, nouisq; lapadum radiis Gallia perluſtratur:hoc eſt,eo tēpore beatiſſim⁹ Martinus in Galliis prædicare exorſus eſt, qui Chriſtū dei filium per multa miracula verū deū in populis declarās,Gentiliū incredulitatē auertit.hic fana deſtruxit, hæreſim oppreſſit,eccleſias ædificauit & cū aliis multis virtutibus refulgeret,ad conſummandū laudis ſuæ titulū tres mortuos vitæ reſtituit.Quum antē comperiſſet ſanctū Hilariū iam ab exilio rediiſſe in diœceſim ſuam, Martinus ſe ei coniunxit, vtq; ne eſſet ab eo remotior,cęnobium erexit non procul ab vrbe,vbi tantis inclaruit virtutib⁹,vt ſanctis precibus ſuis cōplures ſanaret ægrotos,mortuos reſuſcitaret.in oratione continuus peccatores qui pœnitentiam egerant,ſuſcipiebat.Eodē tempore mortuo epiſcopo Turonenſi Litorio,ſanctus Martinus tertius epiſcopus eligitur anno 9 imperatoris Valētis is reſuſcitauit ibi mortuū in diœceſi multaq; alia operatus eſt miracula,ita vt auctoritatis ſuæ eminēt a dignitatē ſuſtineret epiſcopalē:pietate tamen, oratione.ieiunio & omni humilitate.viueret vt monachus. Tēpli plurima extruxit,magnumq; & illuſtra monaſteriū in honore Petri & Pauli.Tribus quoq; in vicis,Almaganēſi, Torinagēſi & Cōdacenſi,idolorū templa deſtruxit & eccleſias ibi erexit Quumque aliquando veniſſet ad ſepulchrum anteceſſoris ſui Gatiani,primi epiſcopi Turonēſis,atq; inter cætera ſuæ ooraitnis verba diceret,Vir dei,benedic mihi,

audiui vocem dicentē ſibi,Imo te oro cultor dei,vt mihi benedicere digneris.Multa quoq; miracula fecit Arthonis in Auernia.Ad hæc Gregorius ille Turonēſis,quē ante citauimus,refert in libro de gloria cōfeſſorū per multa capita,de arbore quadam per ſignum ſanctæ crucis à Martino erecta è cuius cortice promanās aqua,ſanauit infirmos. ſimile eſt quod de palmite ſcribitur,confiſo à S.Martino. Multas tētationes & afflictiones paſſus eſt à diabolo,in quē tantum il le præualuit,vt quacunq; ſpecie ſibi oblatum agnoſceret ex acie. Vnde quodam tēpore apparuit ei habitu &cultu regio purpura & diademate exornat⁹,dixitq; ſe eſſe Chriſtū.neq; vero Martinus eum adorare voluit,ſed dixit, Aduentū ſuū dominus noſter Ieſus Chriſtus nō prædixit fore purpura & diademate cōſpicuū.atq; ideo quū nollet in eū credere,niſi in hac ſpecie appareret qua paſſus fuerat,euanuit diabolus & cellulam ſancti Martini grauiſſimo fœtore impleuit. Grego. Turonē.

Quū igitur S.Martinus magna cū vitæ ſanctimonia pluri mos annos in diœceſi ſua confeciſſet,orta eſt diſſentio inter presbyteros eccleſiæ Cōdacenſis.& quāuis iā diu antea prædixerat fratribus ſuis imminere temp⁹ reſolutionis ſuę,tamen illuc profectus eſt cū multis fratrib⁹,ad reſtituendā pacem & cōcordiā Re iſta paccate cōfecta,volens domū redire,incidit in aduerſam corporis valetudinem.iamq; proximam mortem ſuā diſcipulis ſignificauit,qui flentes dixerūt Quur nos pater deſeris?aut cur nos deſolatos relinquis?inuadent enim gregem tuū lupi rapaces:S.Martinus cōuerſ⁹ ad parietem,ait,Domine,ſi adhuc populo tuo ſum neceſſari⁹, non recuſo laborem.Quumq; ardētiſſimis vexaretur febribus,ab oratione tamen non ceſſauit.Hinc Gerſon in tractatu de non eſu carnium,Martinus,inquit,ſuadētes corpus in vltimo agone conſtitutū ſtramētis molioríb⁹ cōfoueri, magna grauitate cōpeſcuit,dicens,Sinite fratres,ſinite.ego ſi vobis aliud exemplū relinquo,peccaui:quia ſeruū dei minſtrū Chriſti,decet in terra mori Presbyteri accedētes,hortabātur eū in aliud latus ſe reclinare,vt iaceret quieti⁹.verum ille reſpondit,Sinite fratres vt cælū poti⁹ intuear quā terram.ſicq; ſpūs meus quod iā ingreſſurus eſt iter,ei aſſueſcat Hoc modo oculis ac manibus in cælū ſemper intētis,inuictum ab oratione ſpiritum nō relaxabat.Vidit inſuper & diabolum ſibi aſſiſtentē,cui dixit,Quid hic tibi rei eſt?quid Gerſon.

EEEE

agis eructa beſtia? nihil in me inuenies homicidia, ſin⁹ Abrahæ me ſuſcipiet. Sic ergo ſpiritū ſuum bonis operibus elaboratum deo reddidit, quum iam vixiſſet annis 81. & in epiſcopatu ſediſſet annis 26. mēſibus 4. dieb⁹ 17. anno Archadij & *Gregor.* Honorij ſecundo, ſalutis autem 443. (Gregorius in libro hiſtoriarum.) Multi ſub tempus mortis ſuæ audierunt cantantes angelos, præcipue vero S. Seuerinus epiſcopus Colonię. *Sulpitius.* (vt ſcribit Sulpitius Seuerus, qui tres libros ſcripſit de vita S. Martini, vt Gregorius Turonen. teſtatur is enim cum per actis matutinis precibus ex more altaria viſitaret orans, audiuit cantātes angelos: archidiacon⁹ autē audire nō potuit, tantiſper dum pro eo oraret S. Seuerinus, qui & ipſe tādem audiens voces ſonoras admodū, cognouit ex Seuerino mortuum eſſe B. Martinū Turonēſem epiſcopū, cuius animā an *Auguſt.* geli tunc deferrent in cælū. Auguſtinus in libello de ſpeculo peccatorum, ſi ſaltē titulus non mētitur auctorē, Serpēs, inquit, ille venenoſus diabolus & ſathanas, auſus fuit cū furore impetum facere in ſanctiſsimā B. Martini animā, qui erat, vt dicitur, gemma ſacerdotū, quam felicē animam præſentibus angelis euntem in cęlū impedire tētabat. Poſt diſceſſum. S Martini in oppido Condacenſi cōuenerant Pictauienſes & Turones, de corpore B. Martini cōtendentes, dicētibus illis eū monachū & abbatē ibi ipſorū fuiſſe, Turonēſibus ſatis extitiſſe, quod viuū eum habuerint epiſcopū. Verum Turones contra volebant. nam vbi quis cōſecratus fuiſſet & ſediſſet epiſcopus, ibidē eum ſepeliri debere. Quumq; contentionē illorū nos dirimeret, Pictauienſes inſtituerūt & propoſuerūt ſe altero mane corpus B. Martini vi & impetu ablaturos. Atqui conatū hunc impediuit de⁹, diſponēs vt profunda nocte, quū altum ſilentiū tenerent omnia, cunctis etiam ſopitis, Turonēſes corpus viri ſancti per feneſtrā exemptum, nauiq; impoſitum, deueherent per flumina vſq; in ciuitatem ſuā, vbi deus multa per eum operatus eſt miracula. In eius rei argumentum fluxit oleum ex tumba ipſius, quo Aridius presbyter pluresque alij cæci liniti, viſum receperunt, atque infirmi multi ſanati ſunt. De miraculis quę S. Martinus in vita ſua & poſt mortē operat⁹ eſt, iuſta cōſcripta ſunt volumina mortuus eſt autē vir ſanctus à paſsione Chriſti anno 412. à nato vero ſaluatore, anno 445. Ad hui⁹ ſepulturam quomodo miraculoſe venerit S. Ambroſius, alibi dixi

mus,quando ſub officio miſſæ raptus ad duas horas fuit circa ſepulchrum Martini,donec eum diacon⁹ excitaret,adſe deinde reuerſus,dixit mortuũ eſſe S.Martinũ,ſicut ipſe rei docuit euẽtus.S.Gregorius etiã XVI.poſt B.Martinũ,epiſcopus Turonenſis,4.libros ſcripſit de miraculis S.Martini.

Videat qui velit,quę S Paulinus Nolæ epiſcopus ſcripſit. quando Sulpitius Seuer⁹ presbyter depinxerat ſanctũ Martinum & ſanctum Paulinũ in baptiſterio,imaginib⁹ addidit verſus Paulinus epiſtola 12.inquit inter alia,Martinus pingitur recte in loco refectiõis humanæ,qui cæleſtis hominis imaginem perfecta Chriſti imitatiõe portauit,vt deponẽtibus in lauacro terrenę imaginis vetuſtatem,imitanda cęleſtis animæ occurrat effigies.vocat Martinũ formam iuſtitiæ,ſum mam virtutum,fortitudinis.

Abluitis quicunque animas & membra lauacris,
Cernite propoſitas ad bona facta vias.
Adſtat perfectæ Martinus regula vitæ,
Paulinus veniam quo mereare,docet.
Hunc peccatores,illum ſpectate beati.
Exempla ſanctis ille ſit,iſte reis.
Et infra,
Martinum veneranda viri teſtatur imago,
Altera Paulinum forma refert humilem.
Ille fidem exemplis & dictis fortibus armat,
Vt meriti palmas intemerata ferat.
Iſte docet fuſis redimens ſua crimina nummis,
Vilior vt ſit res,quam ſua cuique ſalus.

Martinus epiſcopus migrauit à ſeculo,viuit in Chriſto, gẽma ſacerdotum.

*IN DIE FESTO S. CATHARInæ virginis & martyris, ſtudiorum ſtudioſorumque omnium præſidis,Euang. MATTH. XIII.*

HOMILIA VNICA.

E Vangelium hoc require ſupra in feſto ſanctæ Margaretæ,vbi illud expoſuimus partim,nũc reliquam eius particulam explicabimus.Regnum,inquit dominus,cælorũ ſimile eſt ſagenæ miſſæ in mare.ait Hierony m⁹,impleto Ieremię vaticinio,Ecce ego mitto ad vos piſca Hieron.

Mat. 4. tores multos,poſtquã audierunt Petrus & Andreas,Iacob⁹ & Ioannes filij Zebedæi,ſequimini,& faciã vos piſcatores hominũ,cõtexuerũt ſibi ex veteri & nouo teſtamẽto ſagenã euangelicorum dogmatũ,& miſerũt,eam in mare hui⁹ ſecu li,quæ vſq; hodie in mediis fluctibus tenditur,capiens de amaris & ſalſis gurgitib⁹ quicquid inciderit,id eſt,bonos, homines & malos. Quũ autem venerit cõſumma tio & finis mũdi,tunc ſagena extrahetur ac littus,ad ſecernẽdũ,piſces. boni mittantur in vaſa cæleſtiũ manſionum,malos vero tor rẽdos & excicandos gehennæ flamma ſuſcipiet. Cõueniũt in hac expoſitione etiã alii doctores. cõmode enĩ eccleſia ſage næ cõparatur,quæ piſcatori cõmiſſa eſt Petro,ipſaq; cũ re ti fidei quotidie capit homines,& ſicut piſcatores ex profũ do aquarum piſces attrahũt ad littus,ſic eccleſia per prędi catores adducit peccatores ex amariſſimis aquis mũdanarũ voluptatum. Audiant hæc neochriſtiani,qui cõtendũt bo nos tantũ eſſe in eccleſia. Aliter hic docet Chriſt⁹ bonos & malos eſſe in ſagena eccleſię.ſi enĩ boni omnes eſſent,quor ſum attineret quoſdam à piſcatorib⁹ reiici? In cælo ſoli ſũt

Mat. 22. boni,in inferno mali tantũ:in eccleſia quæ locũ mediũ oc

Pſal. 39. cupat,boni ſunt & mali cõmixti vſq; in diem iudicii,quãdo exibunt angeli & ſegregabunt malos de medio iuſtorũ, ipſoſq; proiicient in caminum ignis,ſicut hic dominus expo nit. Neq; vero mali tantũ ſunt in eccleſia,ſed & plures quã boni,quod ſignificare volens Chriſtus,ait, Multi ſunt voca ti,pauci vero electi. Conqueritur idipſũ & Dauid, inquiẽs Annunciaui & loquutus ſum,multiplicati ſunt ſuper nume rum. Ecce quod multiplicati ſint mali ſuper numerum iuſto rum Rudis admodũ eſt intellectus eorum,qui dicũt bonos

Mat. 13. tantũ eſſe in eccleſia contra tam manifeſta Chriſti verba, quando etiã in hoc cap. declarat mũdũ hunc agrũ eſſe quẽ dam ſpatioſum,in quo triticũ creſcat & ſimul zizania. Ne- putes autem ipſum in vniuerſum de mũdo toto loqui,& nõ tantum de eccleſia,affirmat meſſores eſſe angelos quos miſ ſurus ſit filius hominis,vt tollant de regno ſuo omnia ſcãda

1 Cor. 15 la. Regnum itaque Chriſti,præſẽs eſt eccleſia,hoc ille poſt

Theoph. diem nouiſſimum traditur⁹ eſt deo patri. Quamobrẽ Theo phylactus inquit ſuper hoc euangelium, Terribilis eſt hæc parabola.oſtendit enim quod licet credamus,non habeam⁹ autem vitam bonam,in ignẽ proiiciemur. Ait idem ſagenã

hanc ex doctrina prophetarum contextam eſſe & miraculis apoſtolorum ſicut ergo officium eſt apoſtolorũ eiicere rete & capere piſces:ita munus eſt angelorũ,ſegregare bonos & malos quanuis idipſum facturi ſint angeli iuſſu & loco Chriſti,quoniã ipſe ille eſt q præcipue hircos ſeparabit ab agnis *Mat.25.* 2 Deinceps interrogat diſcipulos domin⁹ an hæc omnia intellexerint.qua interrogatione attẽtiores ipſos facit in obſeruanda parabola neq; enĩ cõtentus erat dominus in eo,quod quæ ipſe docebat audirẽt diſcipuli,ſed voluit eos tanquam futuros magiſtros intelligere illa ſic,vt & alios poſſent docere. *Hieron.* Vnde diſcãt prælati,quod & intelligere debent verbum dei,ſicut communiter dici ſolet,duos illos apices mitrę epiſcopalis ſignificare duo teſtamẽta,quorũ perfecta cognitio eſſe debeat penes epiſcopos,quos etiã exhortatur in hoc Dauid,dicens,Declaratio ſermonũ tuorum illuminat,& intellectum dat paruulis. *Pſal.118.* Reſpondentib⁹ apoſtolis & intelligere ſe affirmantibus,ſubiungit dominus,Omnis ſcriba doctus in regno dei,profert de theſauro ſuo noua & vetera.Ecce hic apoſtolos domin⁹ ſcribas ſuos & notarios vocat,propterea quod verba ſaluatoris conſcribunt in membranis mentis ſuæ cum ſacramẽtis regni cęlorum protulerunt illi inde noua & vetera,quia quicquid in euangelio prædicabant lege & prophetis confirmarunt. Nouum adhuc erat euangelium,recens etiam incarnatio Chriſti,mors & reſurrectio eiuſdem.Veteres tamen hæc agnouerant,ſed in figuris & obumbrationibus typicis per reuelationes tantum,qui oculis ea videbant apoſtoli,quib⁹ ideo dixit dominus,Multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis,& non viderunt. *Luc.10.* Atque hoc opus & officiũ eſt docti,vt noua caleat & vetera.id deſignare volẽs inquit,ſponſa in Canticis,Omnia poma noua & vetera dilecte miſeruaui tibi. *Cant.7.* Ideoque dominus eos non ſcribas tantũ vocat & ſimpliciter doctos,quales fuerant etiam prophetę ſed doctos in regno cœlorum.cuiuſmodi erant apoſtoli,diſſimiles in hoc patriarchis & prophetis.

3 Alii contextum hunc paulo aliter accipiunt, nõ tamẽ cõtrarii ſuperioribus.ſic vt per noua intelligatur gratia & remuneratio,per vetera autem iracundia & ſupplicium.gratia enim & veritas per Ieſum Criſtum facta eſt,vet⁹ *Ioan.1.* autem in homine eſt peccatum,cognitio peccati & iræ dei: *Rom.3.*

quia per legem eſt cognitio peccati,ſicut per euangeliũ cõ gnitio charitatis &gratiæ dei. Atq; eo forſitan reſpexit Au guſtinus lib.20.de ciuit.dei cap.4.qui probaturus iudicium extremũ,affert primo teſtimonia noui teſtamenti.quanuis enim vetera præcedant in tẽpore,noua tamẽ eis ſunt prefe renda dignitate & hunc ordinẽ ſeruandũ eſſe dominus ip ſe docuit,dicens,Omnis ſcriba doctus de theſauro ſuo profert noua & vetera.qui ſi non maluiſſet præferre ordinẽme riti ſeriei tẽporis,dixiſſet vtiq; vetera & noua,quum tamẽ

Coloſ.3. inuerſo modo dixerit. Neque paulo apertius Paulus ipſe nos docuit idem,quum ait,Expoliate vos veterem hominẽ cum actibus ſuis,& induite nouũ eũ,qui renouatur in agni

Haymo. tionem ſecundũ imaginẽ ei⁹ qui creauit illũ. Quur id?quia vetus ad pœnam nouus ad gratiam &gloriam dei pertinet. nuſquam enim cælum promittit vetus lex tota,minatur tã tum,&omnino lex eſt timoris.ideoq; ea eſt ſentẽtia Chriſti quod apoſtoli & omnes ſcribæ ſui ſiue predicatores,ꝓferre debẽt ex lege ſcripturę ſacrę noua de promiſſione pręmij & vetera de ſupplicio quod manet malos.atque ideo qui ex charitate venire recuſat,ſolũ timore cõpellatur:quẽnon in uitat gratia,vrgeat pœna.hũc prædicandi modũ ipſe etiã dominus obſeruauit in parabolis iſtis,quoniam prius de bo nis,deĩde de malis diſſeruit.ſic promittere debẽt prędicato res bonis gloriã,malis minari ſuppliciũ.Vetus eſt,quicquid à veteri Adamo proficiſcitur:noua eſt oĩs gratia Adæ cæle ſtis.Adam primus terrenus,paradiſum pro ſe & nobis ami ſit.Adam nouus ille cæleſtis,cælum ipſũ nobis emeruit. Ita que doctus in regno dei,proferre de theſauro ſcientiæ ſuæ

Ephe.4. debet noua & vetera.ſic Paulus fecit,ſcribens Epheſiis,De ponite vos ſecundum priſtinam conuerſationem veterẽ ho minem,qui corrumpitur ſecundũ deſideria erroris. Renouamini autem ſpiritu mentis veſtræ,& induite nouũ homi nem,qui ſecundum deum creatus eſt in iuſtitia & ſanctita

Chryſo. te veritatis. In eadem ſententia eſt & Chryſoſtomus qui dicit,vetus eſt,vt pro culpa humanum genus in æterna pœna intereat:&nouum,vt conuerſus in regnum viuat.ideo e tiam hic pręmiſit dominus parabolam diuitis.& aliã de the ſauro inuento atque margarita,inde enumerauit ſupplicia inferni,hinc ſequitur,Omnis ſcriba doct⁹ &c. Quaſi dictu rus eſſet,Is vere doctus eſt prædicator in eccleſia,qui nouũ

proferre poteſt de dulcedine regni, & vetera de horrore pœnarum, vt qui virtutis amore & deſiderio præmiorum non mouetur, oderint ſaltē peccare formidine pœnæ.

4 Audiuimus iam ſuperius quomodo tres illæ parabolæ, de theſauro abſcōdito, de inuenta margarita, & de ſagena doceant omnes homines ſeruire deo, in cultu dei non extolli, verbum dei non audire tantum, ſed & operibus implere: quoniam eſt theſaurus abſconditus, illa precioſa marrita, ea demum vera eſt ſagena. Et tamen eccleſia euāgelio hoc vtitur in feſtiuitatibus ſanctarum virginū, idque ideo quia iſtæ theſauros mundi huius omnes contempſerūt propter dominum, vt theſaurum abſconditum conſequerentur in cælis gloriam ęternam, atque ob id dimiſeruut & reliquerunt omnia quibus gaudet mundus. quoque imbecilior eſt ſexus fœmineus, eo grauius eſt quod deſideria ſua, carnem quoq; ipſam, voluptatem & diuitiarum illecebras vicerunt, quumque alias fœminæ ſint ad cultum mundiorem proniores, & rerum precioſarum appetentiores, magnam laudem meruerunt virgines ſanctæ, quod illa omnia contempſerūt, ſolumque dilexerūt dominum margaritam precioſiſſimam, cuius reſpectu obſorduerunt eis mundana omnia. ſic beata Agnes dixit, dexteram meam & colum meum cinxit lapidibus precioſis, dedit auribus mei inæſtimabiles margaritas. Apoſtoli vero & viri apoſtolici quum iam retia ſuæ prædicationis eieciſſent, captæ ſunt virgines ſanctæ tanquam piſciculi optimi ſancta Catharina, Barbara, Margareta, Vrſula, Agnes, Lucia, Agata, Dorothea, Apollonia, kunegundis, Brigitta, Otilia, & aliæ pleræque, quæ tam ardentes fuerunt in charitate dei, vt alia omnia relinquerēt, ſolamque hanc ſeruarent margaritam, ſicut Agnes ait, Ei ſum deſponſata, cui ſeruiunt angeli, cuius pulchritudinem ſol & luna mirantur, ei ſoli ſeruo fidem, ipſi me tota deuotione committo. doctæ illæ vtique fuerunt, in myſteriis fidei noſtræ bene eruditæ, præcipue vero ſancta Catharina, quæ rhetores quinquaginta diſputando ſuperauit, ipſoque ad fidem Chriſti conuertit, proferēs illis de theſauro ſcientiæ qua diuinitus erat illuſtrata, noua & vetera, ita vt ipſi quoque baptizati, pro nomine Chriſti ſanguinem funderent vſque ad mortem.

## DE S. CATHARINA.

C Atharina Coſti regis nata, ex familia Lagidarum, in Alexandria á primis ætatis ſuæ rudimentis, diſciplinis liberalibus erudita eſt, quas præ cæteris calluit ſubtilius, ſimul tamen credidit in Chriſtũ & vtriuſque teſtamenti ſcripta reuoluit. Quũ autem Maxentius ab imperatore Cõſtantino profligatus, veniſſet in Alexandriá nuptiale ſacrũ inſtituit, & Chriſtianos ſacrificare nolentes afflixit ita vt multi iam ſupplicij metu ſacra facerẽt. Vidẽs id Catharina, prudenter increpauit imperatorẽ, cui Maxentius reſpondere nõ potuit, ideoq; rhetores cõuocauit quinquaginta, qui audiẽtes virginem ex ſpiritu dei loquentem, per doctrinam eius conuerſi ſunt ad fidẽ, eos omnes cõbuſſit tyrannus, ſicuti reuelatũ fuerat Catharinæ in carceribus ab angelo Michaele, qui ipſam conſolatus vetuit timere.

2 Quum autem non poſſet tyrannus Catharinam nec blãditis neque minis à fide deterrere, flagris cæſam rurſus detruſit in carceres, quia adhuc mõſtrantur peregrinis in Alexãdria, vbi duodecim dieb⁹ ſine vllo cibo corporali virgo ſancta eſt detẽta. Ipſe aũt in Caſium montem profectus eſt, ad exercenda ludicra & maleficia ſimul quę tractabat. Eo tẽpore Fauſtina imperatoris cõiunx, & Porphyrius Cyrenẽſis cohortis præfectus, viderũt lumẽ apud ſanctam Catharinã, ad quam venientes, fidẽ quoque receperunt, & baptizati ſunt cũ aliis hominibus ducentis. Tyrannus reuerſus, rotas quatuor ſibi oppoſitas parauit, acutiſſimis clauis & ferreis machinamẽtis ĩſtructas, quas cõſpicata virgo ſancta, timore perculſa, dominũ inuocauit vt ipſam à tam diro ſupplicio cuſtodiret. Veniens ergo angelus de cælo, rotas diiecit & comminuit, multaque Gentiliũ milia ſimul occidit, ſicut colũnæ adhuc videntur, quod quum Fauſtina conſpexiſſet, ad imperatorem veniẽs, ipſum increparit. qui audiẽs eã eſſe Chriſtianam, mamillas ei præſcindi fecit, deinde decollari, præcepit etiam ne quis ipſam ſepeliret. Porphirius autem eã noctu ſepeliuit, & proximo ſtatim die imperator multos coniecit in carcerem, extorquere volens quis imperatricem ſepeliuiſſet. Porphirius eſt ſponte confeſſus feciſſe, quem vbi cognouit imperator eſſe Chriſtianũ, cum ducentis aliis decolauit. Poſtea Catharinã aduocauit, multa ei promittens ſi negaret Chriſtũ. quumque videret ſe ab

ipſa contemni, Chriſtum vero ſuper omnes reges ab ea lau dari, ſententiā tulit vt & ipſa decollaretur, quæ adducta ad locum ſupplicij, deū rogauit pro omnibus qui ipſam in ne ceſſitatib⁹ ſuis eſſent imploraturi. vbi vox audita eſt de cæ lo, Veni electa mea, quod petiſti, impetraſti, ſicque decollata eſt, & in ſignū virginalis caſtitatis, ex collo eius lac emanauit pro ſanguine. Quærat aliquis, quur tandē quū ſancti multa ſuſtinuerint ſupplicia, feras, ignem, aquas, oleū ardēs, &c. vbi tandem ad gladium ventū eſt, ſimul quoque actum eſt de eorum vita. Reſpondetur (vide tamen Bonauēturam diſt. 4. quali in 1. parte art 1. q. 3,) quod pœna iſta gladij ex mala proficiſcitur voluntate, quū gladius ſit res non naturalis, ſed artificialis. ideoque mirū nō eſt, quando praua tyrannorū volūtas deo reſiſtit, quod gladius ipſam exatiat, nō impediente deo. reliqua autem ſupplicia proueniūt à naturali operatiōe, ſicuti cuiuſque rei natura à deo diſpoſita eſt, ideo nō decet naturā creatori ſuo repugnare. Quū ſanctus diuinæ volūtati ſe cōformet, ad deſignandam bonitatem dei, & in teſtimonium virtutis & potentiæ diuinæ, rerum natura operationes ſuas remiſit erga ſanctos dei.

Rationem hanc aſſignant doctores, quur ita mortuus ſit Chriſtus in cruce, non in igne, nō in aquis, neque lapdibus obrutus, quia non decebat creaturam aliquā in ſua naturali operatione quā à deo accepit, aduerſus ipſum armari ad intēdendam mortē. peruerſæ autem voluntati locum ſuum reliquit deus, quę Chriſtū clauis cruci affixit, vt ſic ſola illa occiderit eū, non natura, non elementum aliquod, quia illa etiam condoluerūt Chriſto, ſol enim & luna tūc obſcurabātur, petræ ſcindebātur, terra mouebatur moriēte Chriſto. Catharina decollata, deus quidē operatus eſt ſupra naturam, ad confirmandā ipſius ſanctimoniam, quoniam angeli corpus eius ſanctū ab Alexandria tranſtulerint vſque in monte Sinai, & ibi ſepelierūt, ſicut petra imagines hominum multas habet impreſſas, ab homine tamen nō factas ſed illæ teſtimoniū præbent cuſtodiæ angelorum. Eodem in loco requiuit corpus annis trecentis, donec ipſa reuelaret abbati qui illud in cœnobiū repoſuit, vbi adhuc cōquieſcit. Imago autē virginis ſanctæ etiā nūc videtur in petra. Concurritur illuc per vniuerſum Chriſtianiſmum, imo & à Sarra cenis, qui multū tribuunt S. Catharinæ viſitatur. mul

ta etiam ibi deus operatus eſt miracula per interceſſionem ſanctiſſimæ virginis, quam & vos hodie implorare diligentius, vt aduocata veſtra ſit apud ſponſum ſuum Chriſtum dominum, &c.

## SEQVETVR INDE COMMVNE SANCTORVM, ET PRIMO DE APOSTOLIS.

*Conſtitues eos principes ſuper omnem terram.* Pſal. 44. *Vel, Ciues apoſtolorum & domeſtici dei aduenerunt hodie portantes pacem & illuminantes patriam &c. Vel, Iſti ſunt ſancti qui viuentes in carne, plantauerunt eccleſiam ſanguine ſuo.* ECCLESIA.

### HOMILIA I.

Conſummare volens dominus ſynagogam, & erigere eccleſiam ſuam legemq́ue euangelicam, quāuis ipſe ſupremus eſſet eius operis architectus, dicen-
1.Cor.3. te Paulo, quia nemo poteſt aliud fundamentū ponere, præ
Ioan. 15. ter id quod poſitū eſt Chriſtus Ieſus, vnde & ipſe dixit ad
Deut.32. apoſtolis, Sine me nihil poteſtis facere, attñ quū hoc ſit pro
Dionyſi. priū deo, vt omnia opera eius perfecta ſint & abſoluta, quā obrem etiā creaturam vnā per aliam gubernat, infima deducens per media ad ſuprema, ſic eccleſia primū ſtatim perfecta nō fuit, ſed oportuit eam habere infantiā, quādo gentes quæ à lōge erant, ſimulq́ue Iudæos decebat adduci per apoſtolos, ſicut gloriatur Paulus de ſe & ſui ſimilibus, quia
2.Cor.3. dei ſint coadiutores, & eccleſia ipſa ſic clamat ad dñm, Te ſuppliciter exorare, vt gregem tuum paſtor æterne nō deſeras, ſed per beatos apoſtolos tuos cōtinua protectione cuſtodias, vt eiſdē rectoribus gurbenetur, quos operis tui vicarios eidem contuliſti præeſſe paſtores. Et ſicut in veteri teſtamento ſalutem hominū operatus erat dominus per patriarchas & prophetas, ita in eccleſia per apoſtolos, q ideo filij dicūtur prophetarū, quanuis illis & perfectiores & ſan
Luc.10. ctiores fuerint, & à deo magis illuminati. vnde & dñs dixit ad eos, Beati oculi qui vidēt quæ vos videtis dico enim vobis, quod multi reges & prophetæ voluerūt videre quæ vos videtis, & nō viderūt, & audire quæ vos auditis, & non audierunt, quāuis hoc quoq; intereſt, quod prophetæ ad ſolos

Iudæos miſſi ſunt,& ad ea loca in quibus Iudæi habitabãt apoſtoli autem miſſi ſunt in vniuerſum orbẽ terrarũ.quũque ſynagoga Iudæos tantum haberet,in eccleſiam cõuocati ſunt etiam Gentiles ab ortu vſque in occaſum. Quod intendens Dauid,conſtitues,inquit,eos principes &c.

## *EVAGELIVM SVPRA IN DIE S.Simonis & Iudæ,vel S.Bartholomæi. aliud de apoſtolis.*

A Nimus eſt hic de principatu,dignitate & honore apoſtolorum nõnulla diſſerere,auxiliante gratia Chriſti·Nã quũ ipſi præcipui ſint in eccleſia poſt Chriſtum & Mariam,retulerit plurimum ſcire,quidnam ſit apoſtolus,ꝙ eius officiũ,quæq; poteſtas faciei id ad venerationem apoſtolorum augenda,ad excitandos animos erga honorẽ ipſis impẽdendũ.Vt autẽ commodiori ordine hoc fiat,voſq; melius intelligatis,& firmius retineatis,tria hæc principio dicemus,de vocatione,electione & cõfirmatiõe eorũ Quoad vocationẽ,cõſtat quod neq; eodẽ modo, neq; ſimul omnes vocati ſunt apoſtoli,imo quorũdã vocatio omnino deſcripta nõ eſt.nã de Petro,Andrea,Iacobo & Ioã. ſcriptũ eſt,quia primi vocati ſunt à Chriſto, nõ quidẽ tanquã apoſtoli,ſed quaſi ad familiaritatẽ cõiunctiorẽ. ſic quando ſtatim poſt baptiſmũ Chriſti Ioãnes Baptiſta oſtẽdit & digito monſtrauit illũ,dicẽs,Ecce agnus dei qui tollit peccata mũdi, tunc continuo ſecutus eſt eum Andreas,qui deinde adduxit Petrum,& ꝓxime ſequenti die,vocauit dñs Philippum.ſic quatuor illos vocauit,quãdo magnã piſciũ multitudinẽ cœperunt,& horrente Petro, dixit dñs ſe facturũ eos piſcatores hominum.qui deinde relictis omnib⁹,ſequuti ſunt dñm ſine dubio autem deinde domũ reuerſi,ad priſtinas etiam redierũt occupationes. 3 Quum audiſſet dominus Ioannẽ coniectũ eſſe id vincula.ſeceſſit in Galilæã, & decollato Ioãne,cœpit prædicare.ambulans etiã ibi iuxta mare Galilææ,vocauit 4.apoſtolos.q; demũ vera extitit vocatio,quia tunc adhæſerũt domino,& ſequuti ipſum mãſerũt cum eo,Vide ſupra.plura De S.Matthæo etiã ſatis conſtat quomodo ſit vocatus ad teloneũ ſedens,cui dixit dominus,Sequere me.& ſurgens ille,ſequutus eſt eum.Matthias tãdem electus eſt in locum Iudæ poſt aſcenſionem Chriſti.

*Ioan.1.* *Lucæ 5.* *Mat.4.* *Mat.9.* *Act.1.*

*Mat.10.* de aliorũ vocatione ex euangelio non ſatis conſtat. Porro de apoſtolorũ electione tres ſcripſerunt euangeliſtæ. Mattæus ſic ait, Conuocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illis
*Mar.3.* poteſtatem ſpirituũ immũdorum, vt eiicerẽt eos & curarẽt omnem languorem & omnẽ infirmitatẽ. duodecim aũt apoſtolorũ nomina ſunt hæc, Primus Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius. Expreſſius aliquãto ait Marcus Aſcendens in montẽ, vocauit ad ſe quos voluit ipſe, & ve-
*Luc.6.* nerunt ad eũ. Et fecit vt eſſent duodecim cũ illo, & vt mit
*& 10.* teret eos prædicare &c. Electiõis huius meminit & Lucas
*1.Cor.12.* Atque aliquanto poſt quũ diu prædicaſſet, deſcribit & vo-
*Ephe.4.* cationem 72. diſcipulorũ, Meminit & Paulus, Dedit, inqui
*Chryſo.* ens, de⁹ in eccleſia quoſdam apoſtolos, quoſdam prophetas, alios autem doctores. Et alibi non diſſimile ſcribit Chryſ. hoc magnificauit, & tanquã magnificũ quid extollit, ſicuti & eſt, quod ex tã vaſto mundo, ex tot hominũ milibus duodecim illos elegit dominus, quos vtique oportuit eſſe viros multũ admirandos. Tot erant in mundo reges, principes, optimates, tanta doctorũ, ſapientum & eloquentiũ hominum turba, atque præ iis omnibus tamen ſimplices illos elegit dominus, ſed nõ dimiſit ſimplices, imo per ſpiritum ſan
*Ioan.16.* ctum à patre miſſum, edocti ſunt in omnib⁹. De hac electio
*Ioan.15.* ne loquutus eſt dominus, dicens: Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, & poſui vos, vt eatis & fructũ afferatis, & fructus veſter maneat. Capharnaitis quoq; nonnullis à Chriſto deficientibus, propter ſermonẽ ab eo de ſacramento habitum (vt nũc proh dolor. aliquot ciuitates à Chriſto & ec-
*Ioan.6.* cleſia recedunt) dixit ille ad duodecim, Nũquid & vos vultis abire? Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis vnus diabolus eſt? dicebat aũt de Iuda Simonis Iſcariote, qui traditurus erat illum. 2 Expedita iam hactenus vocatione & electione apoſtolorũ, reliquum eſt de eorum confirmatione nonnihil diſſerere. nam hoc etiã nũc ſic obſeruatur vt epiſcopus primũ eligatur, deinde confirmetur, Sic etiam apoſtoli in ſua dignitate cõfimati ſunt à Chriſto poſt reſur
*Ioan.20.* rectionem, quãdo apparuit eis in die ſancto Paſchæ. dicens, Sicut miſit me pater me⁹, & ego mitto vos, Sũmus ille apoſtolus & primus, imo apoſtolorũ omniũ, vt ait Cyrill⁹, erat apoſtolus. apoſtolus eñ, miſſum ſonat. ſic Chriſtus dei filius
*Tom.2.* in hũc mũdum miſſus eſt. Qui etiam miſſurus à ſe apoſto-

los,cõſirmauit eos.tradita in hoc officij exequutione,demiſ ſione apoſtolorũ plura dicẽtur infra. Vnum hic cõmemorandũ eſt,quod & alibi legimus, quoniã extra apoſtolatum dominus adhuc plus poteſtatis dedit apoſtolis,quãdo eos ſacerdotes ordinauit in cœna.tunc enim poteſtatem ipſis cõtulit ſuper corpus ſuum verũ,ad conficiendũ illud in ſacrificio miſſæ: ſuper corpus ſuum myſticũ poteſtatem dedit eis in die reſurrectionis,vt abſoluerent fideles in confeſsione à peccatis ſuis,quę poteſtas eſt clauiũ,de qua plura ibidem dicta ſunt. Tertia poteſtas ſingulariter data eſt Petro iuriſdictionis ſuper omnẽ eccleſiam ad regendum illã.ſed nos iã miſſa poteſtate,de dignitate tãtũ officij apoſtolici,ita vt cœpimus dicere peragamus Oportet enim vere præclarũ quid & eximium eſſe in eo,vt ſit aliquis apoſtolus Magna ea gratia eſt, præ vniuerſo mundo electum eſſe ad conuerſandum domino,ipſiusq; faciem omni gratia plenam videndã, ſemper doctrinam ſalutarẽ continuo audiendam,ad opera illius perfecta intuenda,ad miniſterium eius exequendũ,ad amicitiæ & familiaritatis eius conſortiũ aſſumi,magnum revera eſt & pręclarum quoddã,miniſtrum Chriſti eſſici & plane domeſticum,ſemper ad eius mẽſam ſedere,& diuina myſteria audire,tantaq; poteſtate valere, quis non ſumme putet admirãdum?profecto enim idcirco apoſtoli iamdudũ in veteri teſtamento multis ſunt modis præfigurati,ſicuti iam receenſebimus,vt deinceps apoſtolicæ poteſtatis officia plenius intelligantur.(quia ordine naturæ deberet præcedere quid eſt &c) 3 Primum igitur omnium cõſtat,ecstypice præſignari in duodecim patriarchis ſiquidem Iacob duodecim habuit filios,vt ſacrę nobis teſtantur hiſtoriæ,qui quẽadmodum carnaliter vniuerſam ex ſe propagarunt gentẽ Iudæorum,ita apoſtolici omnes fideles genuerunt Chriſto in ſpiritu.Sic Paulus inquit ad Corinthios,In Chriſto Ieſu per euãgelium ego vos genui.Et ad Galatas,Filioli,inquit,mei quos iterum parturio,donec formetur Chriſtus in vobis.Sic ille Oneſimum genuit,pro quo & rogat Philemonẽ,Significatur hoc idẽ in lege,vbi legitur, Quando habitauerint fratres ſimul,& vnus ex eis abſque liberis mortuus fuerit,vxor defuncti non nubet alteri,ſed accipiet eam frater eius,& ſuſcitabit ſemen fratris ſui:& primogenitum ex ea filium,nomine illius appellabit,vt non deleatur nomẽ eius ex Iſrael.

*Luc.22.* *Tom.2.* *Gen.35.* *1. Co. 4.* *Galat.4.* *Deut.25.*

Hoc itaque iam exponunt doctores de Chriſto, qui cum apo
*Heb.2.* ſtolis tanꝙ fratribus ſuis côuerſatus eſt, ſicut ait Paulus, Pro
pter quã cauſam (loquitur autẽ de Chriſto) non cõfunditur
fratres eos vocare. Dici vero poteſt, Bene ſine liberis mor-
tuũ eſſe Chriſtũ, quoniam perquã pauci in eum crediderunt
tunc tẽporis, apoſtoli autẽ fratres Chriſti ſuſceperũt offici-
um illud hæredes producendi Chriſto, quos tamẽ non ex ſe,
ſed ipſo Chriſto nuncuparunt tanquam fratre. Quiſquis igi
tur es qui Chriſtiano gaudes titulo, ſic gloriare de ſpiritua-
libus patriarchis apoſtolis, vt Iudæi ſuos iactãt patriarchas.
*Exod,18.* 2 Deinde præfigurati ſunt etiã apoſtoli per duodecim
principes populi Iſrael, quos elegit Moyſes ex cõſilio ſoceri
*Num.1.* ſui, eoſdẽ quoq; acceptauit dñs deus, ſicut Numerorũ liber
*Num. 2.* teſtatur, quoniã iſti duxerunt populũ per deſertũ, atq; opor-
*Num. 7.* tebat eos caſtrametari in circuitu tabernaculi & arcæ dñi
circũcirca, alios verſus orientẽ, ad occidentẽ alios, alios itẽ
ad auſtrũ &c. In dedicatione quoq; tabernaculi magna mu-
nera obtulerunt ſuper altare. Sic plane & duodecim illi apo
ſtoli nõ à Moyſe, ſed nouo legiſlatore Chriſto electi, circũia
cent in cuſtodia eccleſiaſtica cũ doctrina ſua ſalutari, cũ ora
tionibꝰ piis, per vniuerſum circuitũ orbis terrarũ, ab ortu in
occaſum vſque, & oblationes immẽſas meritorũ ſuorum, ma
gna ſacrificia orationũ ſanctarum & martyrij ſui obtulerũt
domino deo (vide gloſſ. ordinar. Num t.2.)
*Exod.15.* 3 Ad hęc figurati antea ſunt apoſtoli in 12. fontibus, qui
inuẽti ſunt à populo Iſrael in Heli in deſerto, quũ ante per-
ueniſſent ad amaras aquas Marat, neq; enim ſat eſt bibiſſe
ex amaris aquis veteris teſtamẽti, niſi inſup peruenias ad a-
*Iſidorus.* quam dulcẽ gratiæ euangelicę qua duodecim illi fontes apo
ſtolorum vniuerſum irrigauerunt mundum. Vnde & Iſido-
rus inquit, quod non ſoli duodecim apoſtoli fidem Chriſti
prędicauerũt, ſed & alij ſeptuaginta diſcipuli, per quos pal-
mas victoriæ Chriſti mundus cognouit.
*Exod.28* 4 Significati etiam olim ſunt apoſtoli per duodecim la
pides precioſos, qui fuerunt in rationali ſummi ſacerdotis.
(aliqui Iudæi in Germania, illud quod Hebraice dicitur
interpretari ſunt idiomate vernaculo, ain fyrſpang.) Sic
nimiuum ſummꝰ ille ſacerdos & põtifex Chriſtus, duodecim
illos apoſtolos defert in ornatu ſuo eccleſiæ catholicæ, qui
idcirco multum ſunt ſpecioſi, coruſcãtes inſtar gemmarum,

exemplo ſanctimoniæ ſuæ. 5 In panibu quoq; duode- *Exod.* 25
cim propoſitionis (velut in Hebræo habetur, facierum) figu
ram cernimus apoſtolorū, quia panibus illis apoſtolorū deus
vniuerſum pauit orbem terrarum, pane. ſ. verbi euangelici.
6 Similiter illos repræſentarunt etiā duodecim iſti ſpe *Num.* 13.
culatores, (oportet contrahere, alioquin ſermo creſceret in
immēſum: vide in loci allegatis cōmuniter gloſſ. ordina. ad-
de ſivis, Hieronymū Tom. 4. & 5.) qui à Moyſe miſsi ſunt in
terram promiſsionis, vt perluſtrarēt illam, quoniā ſic & apo
ſtoli & ſpeculantur ipſi, & denunciant nobis terrā promiſ-
ſam viuentium. Deſignantur inſuper & per lapides duode
cim in Iordane erectos, ſic enim apoſtoli duodecim articu *Ioſue.* 3.
los fidei noſtræ pręſcripſerūt: Duodecim lapides altaris, eoſ *Exod.* 29
dem quoq; typice figurāt, ob firmitatem & conſtantiā fidei 3. *Reg.* 7
quam prędicarunt. Duodecim æ ei boues ſubter mare & lu *Exod.* 38.
teres quos fecit Salomon in figurā baptiſmi ſanguinis Chri
ſti. Duodecim portę, nominibus duodecim patriarcharū in-
ſcriptæ, illos quoq; deſignant, quia per eos magna Gentium
& Iudæorū multitudo ingreſſa eſt in eccleſiā. Duodecim vi *Exod.* 24
tuli quos obtulet Moyſes, etiā apoſtolos ſignificāt, ſiqdē in
ſingulis illis Chriſt⁹ ipſe occiſus & oblat⁹ eſt dño deo. Duo- 3. *Reg.* 10
decim leunculi in throno Salomonis, eoſdē quoq; figurarūt,
qui fortiter reſtiterūt perſequutoribus fidei noſtræ. Ad hęc *Apoc.* 12
duodecim ſtellę quas vidit Ioānes in corona, apoſtolos quo
que demōſtrant, quoniā illi ſpecie exēpli boni illuſtrarūt ec
cleſiā vniuerſam. Duodecim fundamenta quę vidit idē in ci *Apoc.* 21.
uitate ſancta & noua Ieruſalē, quæ deſcēdit de cælo, ea quo
q; reſpiciūt apoſtolos: quia ij doctrina ſua ſuffulſerūt &
fundarūt eccleſiam. Hierony. addit eos quoq; duodecim mē *Hieron.*
ſib⁹ anni ſignificari, & duodecim cophinis qui pleni fragmē
tis ſunt ſeruati: inſuper duodecim alis duorum Seraphin, & *Eſa.* 6.
duodecim ſupremis præfectis frumentorū Salomonis ſuper 3. *Reg.* 4.
omnem prouinciā. Quorum omniū explicationem amplio-
rem hic volens omitto. Audiſtis ergo numerū illum ſanctū
apoſtolorum, diuinitus eſſe ordinatum ab ęterno, toties præ
figuratū à ſpiritu ſancto in ſcripturis veteris teſtamenti. Ter
narius etenim & quaternarius numeri, ſunt ſacri & myſtici
tria aūt in quatuor ducta, duodecim producūt. Obiicias plu
res eſſe apoſtolos q̃ duodecim. ſed hanc interrogationē pro-
xime ſequenti homilia diſſoluemus. Hęc nunc ſufficiāt &c.

## HOMILIA II. IN COMMVNI de duodecim apoſtolis dei.

*Conſtitues eos principes ſuper omnem terram & c.*
PSALM. XLIIII.

INſtitui nonnulla vobis dicere de dignitate apoſtolatus.rem hanc vt apertius & dilucidius proponerem, iam antea apoſtolorũ oſtendi vocatione primo ad qualencunq; ſaltem notitiam,deide ad familiaritatẽ mox ad apoſtolatum.de electione quoq; & cõfirmatione eorundẽ diſſerui,ſimiliter de figuris & typycis ſignificationibus.Nunc tandẽ propius ad dignitatẽ apoſtolicã acceſſurus, & de ea diſſerere agreſſurus,agnoſco ſane indignũ eſſe me tanto munere propter peccata mea,neque ſatis poſſe præſtare ob intelligẽtię ruditatẽ.Et tamẽ inuocemus gratiã dei,vt ille aperiat oſtiũ ſermonis mei cum S.Paulo.oẽs igitur illi⁹ *Coloſſ.4.* opẽ imploremus,dicentes,Pater noſter qui es &c. De immenſa apoſtolorũ dignitate & magnificentia dicere,omnẽ ſuperat humani intellectus capacitatem.tanti enim eſt eſſe apoſtolũ,vt licet hoĩes poſsint reges, principes etiã creare & ipſos quoq; ſummos imperatores,ſimiliter eligere epiſcopos,cardinales & põtifices maximos,attamen etiã ſi mũdus hic cõueniat vniuerſus,& oẽs coeant optimates,non queãt adhuc vel vnicũ creare apoſtolũ, ſed poteſtas ea penes deũ tantũ eſt:ideoq; quum congregatio illa ſancta vndecim apo*Act.1.* ſtolorũ cõueniſſet,& alij inſuper homines plures centũ,auſi nõ ſunt alium apoſtolũ creare in locũ præuaricatoris Iudę, quanuis ibi erat ſanctiſsima virgo Maria,ſed inſtinctu ſpiritus ſancti ſtatuerunt duos,& inuocarunt deum,petentes ab eo dari ſignũ quẽ nam vellet eligi in locum Iudæ. Atq; ideo *Dionyſ.* Dionyſius putat ſortem illam quam tunc dederũt apoſtoli, non fuiſſe caſum aut ſignũ fortuitum,ſed ſignũ cælitus datum,quod dedit deus ad deſignandum ſe iam dignitatem illam contuliſſe Matthiæ. Vide in Primatu noſtro ſentẽtiam illorum,qui ſancto Petro id tribuunt. Quur autem nullus homo nec mundus vniuerſus poſsit creare apoſtolũ,collectu facile eſt, ſi modo perpendatur , quid in ſe contineat officium apoſtolicum. Prima dignitas apoſtolatus eſt, quod habuerunt illi auctoritatem & iuriſdictionem regẽdi eccleſiam,quam eis promiſit dominus poſt cœnam, iuxta vnam,

expoſitionem,Diſpono vobis,ſicut diſpoſuit mihi pater me us,regnū.Sic Paulus ait ad Epheſios,Attendite vobis &vni uerſo gregi,in quo vos ſpiritus ſanctus poſuit epiſcopos,regere eccleſiā dei quā acquiſiuit ſanguine ſuo.Meminit eiuſ dem & in epiſtola ad Epheſios ſcripta,quum ait,Ipſe dedit quoſdam quidem apoſtolos,quoſdā autem prophetas,alios vero euangeliſtas,alios autem paſtores &doctores,ad cōſū mationem ſanctorū,in opus miniſterij,in ædificationē cor poris Chriſti.Et alibi ſic inquit,Etſi amplius aliquid gloria tus fuero de poteſtate noſtra,quam dedit nobis dominus in ædificationem,& nō in deſtructionē veſtram nō erubeſcā Atque ad finem epiſtolæ dicit,ideo hæc abſēs ſcribo,vt nō præſens durius agam ſecundū poteſtatem quam dominus dedit mihi.Quod autem huiuſmodi poteſtatē habeat, ipſe teſtatur,inquiens,Quid vultis?in virga veniam ad vos,an ī charitate&ſpiritu manſuetudinis? In hac adminiſtratione videmus ſingulos apoſtolos ſuas habuiſſe prouincias cer tas & regna ſibi deputata.Iacobus enī maior,princeps fuit Hiſpaniæ. is etiam ſiquid min⁹ habuit honoris hic in terra (quia primus ex apoſtolis propter fidem Chriſti ſuppliciū ſuſtinuit &mortem)id ei penſauit deus poſtobitum,quoniā corpus illius & ſepultura magna colitur veneratione,&ma iori quidem quam vllius apoſtoli.Iacobus minor rexit Hieroſolymis,vbi fuit epiſcopus,primus etiā qui celebrauit ſanctum miſſæ ſacrificium,ſicut 6 Synodus teſtatur.(c.Iacob⁹ de conſec.diſtin.2.)Philippus Scythiam gubernauit,Thomas Indiam.is enim vt duriſſimus fuit ad credendū,ita cæteris remotius ablegatus eſt.Matthæus AEthiopiā ſibi vendicauit.Bartholomæus Armeniam & Lycaonyā,Simon primo Meſopotamiam,Iudas frater ei⁹ AEgyptū,deinde vterque ſimul Perſidem,Ioānes illuſtrauit Aſiam,Matthias per manſit in Iudæa,Petrus Pontum vſq; peruenit,hinc Bithyniam,Galatiam peragrauit &Cappadociam,ipſamq; adeo Romam aſſeruit.Paulus quocunque locorum peruenit, ibi prædicauit Chriſtū.nihil autem pene fecit reliquum ex vniuerſo orbe,vbi non plantarit ſemina fidei,ſicuti ei⁹ peregrinationes &profectiones ſupra in ſua feſtiuitate ſatis luculenter explicauimus.Hic tamen duo præmonere viſum eſt:alterum,quod quanuis apoſtoli omnes in apoſtolatu fuerunt æquales,poteſtatē tamen regendi nō habuerunt æqua

Act. 20. Eph e. 4. 2. Co. 3. 2. Co. 13. 1. Cor. 4. Act. 12.

liter,ſed Petrus in omni perfectione & plane vniuerſaliter, eam habuit,quam & accepit,quando à Chriſto paſcere oues iuſſus eſt.qua de re multa diximus in feſto S. Petri. alij autē apoſtoli regiminis ſui officium & poteſtatē habuerūt in ſingulis regionibus,vbi ſuam quiſq; habuit diœceſim,quemad modum eis fuit inſpiratū diuinitus,ſed adhuc tamē tanquā apoſtoli poteſtatem hanc vbiq; habuerunt quocunq; deueniſſent.Sic Leo,inquit,ad epiſcopos prouinciæ,Huius muneris ſacramentum,ſcilicet prædicare euāgelium in toto mūdo,ita dominus voluit ad omniū officiū pertinere,& in beatiſſimo Petro omnium apoſtolorū ſummo principaliter collocare,vt ab ipſo quaſi à quodā capite dona ſua velut in corp⁹ diffunderet,vt exortem ſe myſterij intelligeret eſſe diuini,qui auſus fuiſſet à ſoliditatē Petri recedere.Nō diuerſū eſt quod inquit Hieronym⁹ cōtra Iouinianū li.primo Propterea inter duodecim vn⁹ eligitur,vt capite cōſtituto, ſchiſmatis tollatur occaſio. Alterū quod hic dixim⁹ obſeruādum,eſt,quod quanuis ſicut poteſtas hæc ſpiritualis regiminis apoſtolatui eſt annexa,nō tamen aligata illi,quoniā & ſucceſſores apoſtolorū habent eandē.ſic papa tāquā ſucceſſor Petri poteſtatē habet ſuper omnem eccleſiam,epiſcopi quoq; cęteri ſuper ſuā quiſq; diœceſim. Quanuis in apoſtolis fuerit gemina poteſtas regiminis,vna cōſequens apoſtolatum,& illam exercebant,in quemcunq; locū declinabāt: altera conſequens epiſcopatum,& ea erat certi loci,in qua ſuccedunt iā epiſcopi. Vide primatū Petri,Eckij libro tertio cap.43. Eadem eſt & ſentētia Bedæ,apoſtolorum ſucceſſores eſſe epiſcopos. ſic enim ait,Sicut duodecim apoſtolos formam epiſcoporum exhibere ſimul & premōſtrare nemo eſt qui dubitat,ſic & hos ſeptuaginta duos figurā presbyterorum,id eſt,ſecundę ordinis ſacerdotum,geſſiſſe ſciendum eſt. Atque ſic etiam Anacletus ait,In nouo teſtamēto poſt Chriſtum dominū à Petro,ſacerdotalis cœpit ordo.quia ipſi primo pōtificatus in eccleſia Chriſti deus eſt.Et inde,Cæteri vero apoſtoli cum eodem pari conſortio honorē & poteſtatem acceperunt,ipſumq; principem eorum eſſe voluerunt,qui etiam iubente domino in toto orbe terrarū diſperſi,euangelium prædicauerūt.ipſis quoq; decedētibus,in locum eorum ſurrexerunt epiſcopi. Infra,Videntes apoſtoli meſſem eſſe multam,rogauerūt dominū meſſis,vnde ab eo

*Ioh.20.* *c.ita.dominus. di ſt,16.* *Hieron.* *Beda.* *c.in nouo diſt. 21.*

electi ſunt 72. diſcipuli, quorũ typum gerũt presbyteri, atq; in eorum locum conſtituti ſunt in eccleſia Iuſtum cõſcribi poſſet ſuper ea revolumen, ſed nos interim cõtrahamus vela, quia ſatis iam audiuimus apoſtolos principes & doctores eſſe eccleſiæ, atq; habuiſſe contraditũ ſibi diuinitus regimẽ eccleſiaſticum, vt regerent eccleſiam, cultũ diuinũ inſtituerent, quomodo omnia obſeruari deberent. Secunda poteſtas apoſtolica eſt, docere & prædicare euãgeliũ, legẽ nouã, teſtamẽtum gratiæ. Legẽ enim veterẽ, legẽ timoris deſcripſerat iratus dominus in tabulis lapideis, nouam autẽ mitis & miſericors deus ſcripſit in cordib⁹ carneis hominũ, ſicut per Ieremiam ante promiſerat, facturum ſe teſtamentũ nouum cum domo Iſrael, & legem ſuam daturum in mentib⁹ eorum, atque deſcripturum in cordibus ipſorum. dominus igitur ipſe librum nullum ſcripſit, nec aliquod euangelium ſed bene deſcripſit in cordibus apoſtolorum, cõmittẽs eis docere illud per vniuerſum mũdũ, quando dixit, Ite & docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, docentes eos ſeruare omnia quæcũq; præcepi vobis. Atq; hoc eſt quod dominus dixerat eis, Vos eſtis ſal terræ, ſal ſapientiæ. ideoq; dominus ait ad eoſdem, Vos eſtis lux mundi: quoniam per ipſos dominus vniuerſum illuſtrauit orbem terræ, cum eorum doctrina, miraculis & operibus bonis. Hinc iam tertia ſequitur poteſtas apoſtolorum, quia poterant auctoritate ſua condere ſcripturam canonicã Sic ſanctus Ioannes euangelium ſcripſit, nunc ſi Criſtianiſmus, imo mundus conueniret totus, poteſtatẽ non haberet ſcribendi euangelium. Inſuper, ſi martyres ſancti omnes, cõfeſſores, doctores, virgines quoq; iam inde à temporib⁹ apoſtolorum conuenirent, adhuc euangelium cõdere non ſufficerent Quodq; maius eſt, ſi dicant aliquid quod credẽdũ ſiet, interim vero Ioannes contrarium affirmet, credẽdum illud non eſſe, ibi ſane S. Ioannis verbũ vnum plus valebit, quam omnis omnium ſanctorũ doctrina, cauſam iam oſtẽdimus, quia in eorũ cordibus dominus ſcripſit euangeliũ, ſpiritus ſanct⁹ eos edocuit omnẽ veritatẽ, Atqui omnis ſcriptura ſacra oportet à ſpiritu ſancto tantũ ꝓficiſcatur, alias ſcriptura ſancta non erit: ideoq; apoſtoli ſicut & prophætæ, certos ſcripſerunt libros ſcripturæ ſacræ. Quonia ſic ait Petrus Nõ voluntate humana allata eſt aliquãdo prohetia, ſed ſpi

*Exo. 24.* *Iere. 31.* *Heb. 8.* *Mat. 28.* *Mat. 5.* *Ioan. 16.* *2. Pet. 1.*

titu ſańcto inſpirati, loquuti ſunt ſancti dei homines. Sic multi ex patribus volũt Marcum, eo quod apoſtolus nõ fuerit, non potuiſſe etiã ſcribere euãgeliũ propria au&ctoritate, ſed tamen eccleſiã illud acceptaſſe ex confirmatione Petri tãquam ſi ab apoſtolo ſcriptum eſſet. vnde Hieronymus ait viris illuſtribus, Marcus diſcipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentẽ audierat rogatus Romæ à fratrib' breue ſcripſit euangelium. quod cũ Petr' audiſſet, probauit & legendum eccleſiæ ſua au&ctoritate dedit. Idẽ de S. Luca iudicium eſt, qui quando & ipſe apoſtolus nõ fuit, ſed vnus

*Hieron.* ex 72. diſcipulis, quorum nomina recenſet Hieronymus ad

*2. Cor. 8.* Damaſum, quia tamẽ indiuiduus fuit Pauli comes, ſicut ei' meminit Paulus non ſine laude, quam illi eſſe plurimã per omnes eccleſias prædicat. Sic igitur ipſum quoq; aiunt ſcripſiſſe euangelium ſuũ, iubente Paulo, qui illud deinceps tra

*Hieron.* diderit eccleſiis. Hieronym' de viris illuſtribus, videtur ad dubitare. ait enim, Ob id excidiſſe quidam ſuſpicantur, quotieſcunq; in epiſtolis ſuis Paulus dicit, ſecundũ euãgelium

*2. Tim. 2.* meũ, de Lucæ ſignificare volumine. Quoniã ſic ad Timotheũ ait, Memor eſto dominũ Ieſũ Chriſtũ reſurrexiſſe à mortuis, ex ſemine Dauid, ſecũdũ euangelium meũ, in quo laboro vſq; ad vincula. Quærat aliquis, Propria ne eſt poteſtas hæc ſolis apoſtolis, an ipſis cũ quibuſdam aliis cõmunis Reſpondetur, quia poteſtas illa docendi & prædicãdi ad omnes apoſtolorum maxime pertinet ſucceſſores. Vtinã quoq; noſtri ſeculi pontifices gratiã haberent à deo tantã, vt curã agerent muneris prædicatorij & prædicatorũ, vel prędica-

*Bernard.* rent ipſi, ſicut eos Bernardus præclare adhortatur, de cõſideratione ad Eugenium. Et tamen poteſtas hæc tam plena apud epiſcopos & prędicatores eſt, quã fuit penes apoſtolos quia apoſtoli habebant id omne ex magiſtro ſpiritu ſancto, qui tantã ſapiẽtiam inſcripſerat cordibus eorũ. vnde errare non poterant: omnes autẽ qui ſecuti ſunt & ſi ſancti fuerit tamen labi potuerũt: ideoq; illi in ſeipſis fateri cõpulſi ſunt

*Pſal. 115.* verũ eſſe hoc, quod ait Dauid, Omnis homo mẽdax, hoc eſt, vitioſus & defectu nõ caret ſicut legimus nonnunq̃ ſanctos dei homines erraſſe, Cyprianũ martyrem, Papiã epiſcopum Hieropolitanum, Victorẽ epiſcopũ Pictauienſem, Irenæum epiſcopũ Lugdunenſem. & Auguſtinus quoq; magnã doctrinæ ſuæ partem reuocauit, peculiari in hoc cõſcripto volu-

mine Retractationum. Atq; ea ipſa ſacræ ſcripturę excellẽs eſt eminẽti super omnia alia ſcripta, quod ibi errari nõ po teſt, reliqui autem ſcriptores falli poſſunt & fallere. Sic Augustinus ait, ad Hieronymũ ſcribens, Ego ſolis eis ſcriptorũ qui iam canonici appellantur, didici hunc timorẽ honorẽque deferre, vt nullum eorũ ſcribendo erraſſe audeã credere. alios autẽ ita lego, vt quantalibet ſanctitate polleant, nõ ideo verum putem quod ipſi ita ſenſerũt, ſed quia mihi ita per alios auctores, vel canonicas vel ꝓbabiles ratiões, quod à vero non abhorrent, perſuadere potuerunt. Vide Ioãnem Picum concluſione. 1. apologiæ ad longum. *August.*

2 Etſi doctrina infallibilis penes aliquẽ purum hominem non inueniatur, cõmũiter loquẽdo, eccleſia tamẽ apoſtolorũ veſtigia ingreſſa, quicquid generali in cõcilio legitime congregato decernit, in eo errare non poteſt. ſiquidẽ & hic aſſiſtentem habet gratiã Chriſti & ſpiritus ſancti, ſicut ipſe promiſit, Ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſq; ad conſummationẽ ſeculi. Et alibi, Vbi duo vel tres cogregati ſũt in nomine meo, ibi in medio eorũ ego ſũ. Hoc eſt quod pollicitus etiam eſt Petro, Portæ inferorum nõ præualebũt aduerſus eccleſiam. portæ autẽ inferorum, errores ſunt & hęreſes ideoq; præclare dicit Auguſtin⁹ lib. 1. cõtra Pelagianos. Hæc eſt auctoritas eccleſiæ, vt quiſquis aduerſus hunc inſuperabilem murum impegerit, in ſe conteratur. Vide contra Fauſtum lib. 11. & lib. 1. contra Donatiſtas, & de vnico baptiſmo lib. 1. &c. Hæc nimirum fides illa eſt, de qua Chriſtus Petro dixit, Ego ꝓ te rogaui, vt nõ deficiat fides tua. Reliqua remittamus ad ſcholas. Nos alio feſtinamus. *Matt. vlt.* *Mat. 18.* *Auguſt.* *Luc. 22.*

## HOMILIA III. ET VLTIMA IN communi de XII. apoſtolis dei.

*Conſtitues eos principes ſuper omnem terram &c. Pſalm. XLIIII.*

Iſſeruimus hactenus chariſſimi, de vocatione, electione & confirmatione apoſtolorum. cœpimus inde dicere, quid in ſe cõplectatur apoſtolatus. ſiquidem poteſtatem habuerunt apoſtoli regere eccleſiã, vniuerſum mundum docere, atque eius doctrinæ fuerunt lõge certiſſimi, ita vt nequiuerint errare, iccirco ſoli potuerunt in D

nouo teſtamento ſcripturam conderé euangeliorum,habue
Rom.8. runt enim primitias ſpirit⁹ſãcti,nunc porro reliqua quæ di
gnitatem apoſtolatus concernunt,proſequamur. Quartã
apoſtoli officij maieſtas & prærogatiua hęc eſt,quia fũdamẽ
1.Co.3. tum ſunt eccleſiæ licet nanq; præcipuũ illius fundamentũ
Apoc.21 ſit hoc,quod iã poſitũ eſt Chriſt⁹Ieſus,attamẽ eccleſia etiã
ſuper apoſtolos tanquã fundamenta eſt extracta,ſicut in A
pocalypſi ſua vidit Ioannes,murum ciuitatis nouæ Ieruſalẽ
habere duodecim fundamenta,atq; in iis nomina duodecĩ
apoſtolorum & agni.Agnus hic fundamentum eſt vtiq;,ſed
ita,vt tamen apoſtoli quoque fundamenta ſint proxime in
Chriſto conquieſcentia.Ideo etſi vnicum ſit eccleſiæ fũda
mentum principale Chriſtus ipſe,tamen gratiã hanc ille de
dit apoſtolis,vt ipſi quoq; ſint fundamenta,quod apud pro
Eſa.28. phetam dominus affirmat,dicens,Ecce ego mittam in fũda
mentis Sion lapidem,lapidemprobatum,angularem,precio
ſum,in fundamento fundatum,vbi ſatis nobis demoſtratur
principale fundamentum Chriſtus ipſe,lapis angularis,de
1.Pt.5. quo loquitur Petrus.(Vide & adhuc, ſi placet,atq; declara
Pſal.117. ex Paulo,quomodo fecit vtraq; vnum.Ephe 1.Fuit enim an
gularis ille lapis parietis Iudæorum & Gẽtilium )Eo faciũt
Pſal.86. etiam fundamenta in Sion.fundamenta multa ſunt apoſto
li,vt ait Gloſſa ibidem.Fundamenta illa vidit in ſpiritu cæ-
leſtis ille conciuis Dauid,quum dixit,Fundamenta eius in
mõtibus ſanctis,diligit dominus portas Siõ.Vidit ille nimi
rũ ciuitatem Sion,cognouit quod diligit eam deus,& quod
fũdamenta ipſius ſunt in montibus.Qui autem ſunt mõtes
magni illi & præcelſi ſancti,qui in eccleſia eminent donis
diuinis.ſed tamen non omnes montes ſunt fũdamẽta,ſed a
poſtoli tantum,viri multum venerãdi,fundamẽta ſunt ec-
cleſiæ.quia ſuper eos fundata eſt eccleſia , & per ipſos in
Auguſt. Chriſto,ſicut exponit Auguſtinus. Vis ſcire quod hæc ita
ſint?audi quomodo princeps apoſtolorum poſitus ſit funda
Mat.16. mentum eccleſiæ,cui dixit dominus?Tu es Petrus, & ſup
hanc petrã ædificabo eccleſiam meã.Inuident Petro gloriã
iſtã neochriſtiani,qui ideo tãtũ inimici ſunt eius,quia papa
fuit.audiant autẽ iſti Paulum,qui ſtructuram eccleſiaſticã
expedite cognouit,neque latuit illum quomodo poſitum ſit
Ephe.2. fundamentum.ſic autem ait ad Iudæos & Gentiles,Iam nõ
eſtis hoſpites & aduenæ,ſed eſtis ciues ſãctorũ & domeſtici

dei,ſuperædificati ſuper fundamentũ apoſtolorũ & ꝓphetarũ,ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu. En hic fundamẽtũ tam apoſtolorũ in eccleſia, quam prophetarum in ſynagoga:quapropter & apoſtoli colũnæ dicũtur eccleſiæ vt ait Paulus,de Petro & Ioanne & Iacobo,dicens quod exiſtimabantur eſſe colũnæ,quia confirmabant alios, totâque fulciebant eccleſiã,quæ & ipſa columna & firmamentũ veritatis appellatur. Merito autem apoſtoli colũnæ dicuntur,quia ſic ait dominus, Quicunq; vicerit,faciam cũ colũnam in tẽplo meo. Atque hoc ipſum eſt quod eccleſia canit de apoſtolis, Iſti ſunt qui viuẽtes in carne, plantauerũt eccleſiam ſanguine ſuo.& ideo quũ & ipſi ſunt fundamẽta,vocantur ab eccleſia vicarij Chriſti. Quinta dignitas apoſtolorũ eſt,quod aſſeſſores illi erunt Chriſti in die nouiſſimo & iudices orbis,ſicut domin⁹ ipſe dixit. Qui quærẽti Petro quale nã eos maneret præmiũ,quod relictis omnibus ſequuti eũ eſſent,reſpondit, Amẽ dico vobis, quod vos qui ſequuti eſtis me,in regeneratione quãdo ſedebit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ,ſedebitis & vos ſup ſedes duodecim, iudicãtes duodecim tribus Iſrael. Magna ſane dignitas eſt, ſummo aſſidere iudici ĩ ampliſſimo illo iudicio ſup vniuerſum hũc mũdũ. Talis vero profecto aſſeſſor que iudex erit & Paulus,qui ideo dicit, Neſcitis qm̃ angelos iudicabimus? Hinc puto enatam eſſe piã & laudabilẽ conſuetudinẽ Chriſtianorũ,vt quiſque apoſtolum habeat ſuũ. Nam ſi in iudicio forẽſi ſtudet quiſque quã maxime propitios habere iudices,quur nõ omnes curemus diligẽtiſſime.vt ꝓpitios habeamus aſſeſſores & iudices in illo extremo iudicio? Promiſit idẽ dñs diſcipulis ſuis poſt cœnam,dicens. Diſpono vobis,ſicut diſpoſuit mihi pater meus,regnũ,vt ſedeatis ſuper thronos iudicantes duodecim tribus Iſrael. Et hoc illud iudiciũ conſcriptũ.quod vidis in ſpiritu Dauid,quæ etiã gloria eſt omnibus ſanctis dei. Idẽ alio Pſal. ait, Ibi ſederũt ſedes in iudicio.(Sedes accipitur ꝓ iudice ſedẽte.) Vos itaq; dilectiſſimi religioſe colite ſctõs apoſtolos, cõmittere vos eorũ tutelæ,inuocate eos ſedulo,& obſecrate vt ꝓpitii & clemẽtes ſint iudices veſtri:ipſi vobis quoq; gratia à ſũmo iudica Chriſto ĩpetrẽt. Peculiare hoc mun⁹ eſt apoſtolorũ, nulli aliorũ ſanctorũ infra eos coceſſum, qa aliis dictũ eſt illud à dño, Omnis qui reliquerit domũ aut fratres aut ſo-

*Gala.4.* *1.Ti.4.* *Apoc.3.* *1.Cor.6.* *Luc.22.* *Pſa.149* *Pſal.122* *Mat.19.*

rores propter nomẽ meũ,centuplum accipiet. Ecce alii qu Chriſtũ ſequuntur,relictis facultatibus ſuis,accipient centuplum,apoſtolis,autẽ promittũtur ſedes iudiciariæ. O vos ſanctiſſimi apoſtoli Chriſti,tuq; adeo ſancte euãgeliſta & apoſtole dñi Matthex, gratiã mihi obſecro impetrare omnes &c. Sexta apoſtolatus prærogatiua hæc eſt,quod apoſtoli euangelium prædicauerunt per vniuerſum orbẽ, Magnum ſane quid eſt & admirandum,duodecim tantũ homi

*Pſal.18.* nes totũ impleuiſſe mundũ euangelio Chriſti. Vidit & hoc ipſum Dauid eſſe futurũ,quũ dixit,Cæli enarrant gloriam

*Ambro.* dei,& opera manuũ eius annunciat firmamentum. Per cæ-

*Augu.* los,Ambroſius intelligit apoſtolos. Auguſti. primũ ad euangeliſtas,& quod ſequitur,ad omnes refert apoſtolos,In om

*Hieron.* nem terram exiuit ſonus eorũ, & in fines orbis terræ ver-

*Eſa.35.* ba eorũ. Hierony. per ceruos intelligit apoſtolos qui vni-

*Pſal,28.* uerſum mundũ peragrauerunt, atque alludit ad illud Pſal

*Augu.* mi,Vox domini perficiẽtis ceruos,(Non me præterit quod

*Origen.* Auguſti. in epiſtola ad Eſitiũ,& Origenes ſuper Matthæũ, magis inclinant ad contrariam ſententiam. propter barbaros ad quos venit Auguſtinus,qui de nulla lege audierãt loqui.) Fuit autem hic grãdis labor,in tam remotis regionibus prædicare,ſiquidẽ per totum orbem prædicatũ eſt euãgeliũ ante mortem apoſtolorũ. Id ita eſſe,& prædicationis ipſorũ ſonitum perueniſſe in vniuerſum mundum, hinc liquet,quia principio hoc ſic eis iniũxit dominus, Ite in obẽ

*Mar.16.* vniuerſum,inquiens,& prædicate euangeliũ omni creaturæ,Cõmiſſionem huius præcepti impleuerũt apoſtoli ipſi, ita vt nequeas dicere,eos hoc tandem impleuiſſe per ſucceſ

*Rom.10.* ſores ſuos,quia fuit præceptũ hoc perſonale,ſicut manifeſtatur Paulus,dicẽs, Quomodo inuocabũt in quem non crediderũt?aut quomodo credent cum non audierunt?quomod o autẽ audient ſine prædicãte?Equidẽ dico, Nunquid non audierũt?& quidẽ in omnem terram exiuit ſonus eorũ & in fines orbis terræ verba eorũ. Ecce quod & Paulus vult omnes iam homines audiſſe euangeliũ in tempore ſuo, &

*Chryſo.* prophetiam Dauidis eſſe impletã. Sic concludit etiã Chryſoſtomus,ſic & Auguſtinus de Ancona,ad longũ hæc recitat,atque per Origenẽ nititur concordare Auguſtinũ cum Chryſoſtomo,qui vult euangeliũ eſſe prædicatum per vniuerſum mundum per apoſt olos & eorum diſcipulos,atque

illos ſeptuagintaduos ante excidium Hieroſolymitanũ: ſic que vbiuis gentiũ prædicatum eſſe euãgelium Chriſti, aut certe quocunque locorum perueniſſe ſonum euangelicum (Ideo Origenes notanter ponderat voculam,ſonus,quia ex auditu perceperunt in vicinia prædicari euangeliũ.) Atq; hoc ita eſſe,quod breui à deo tempore apoſtoli mundũ vni uerſum,auxiliãte gratia dei,repleuerint euãgelio,inde col ligi poteſt,quod vnicus ille Paulus in plurimis locis prędi cauit.ex Aſia em̃ in Europã profectus,per vniuerſam Græciam diſſeminauit euangeliũ,prædicando,ſcribendo,diſpu tando,Si ergo expẽdatur,quomodo ex Arabia profectus ſit Iudæa,Samaria,Syria,Cilicia,Galatia,Lycaonia,Pamphylia,Ionia,Phrygia,Piſidia,Caria,vſque in Gręciã, Thraciã, Macedoniam,Atticã,Peloponneſum,& inde Romã vſque, vnde adhuc voluit abire in Hiſpaniã,vt ipſe teſtatur ad Romanos ſcribens,quantũ prædicarunt eius apoſtoli,quos il le vndiq; ĩſtituit epiſcopos,& illorũ diſcipuli rurſus? Quot gentibus prædicauit Thomas?quot nationibus annũciarũt euangeliũ reliqui apoſtoli,Matthæus,Bartholomæus &c. in AEthiopia,Perſia,India etiam Calicutia?Hieruſalẽ agetibi propone,vnde egreſſum eſt euãgeliũ,vſque ad fines orbis verſus occidẽtem,quia ſanctus Sauianus in Gallia quatuor templa erexit,viuente adhuc Petro,Senonis,quæ tunc metropolis erat Galliarũ,vnũ in honorem Mariæ,ſecundũ in venerationem Ioãnis Baptiſtæ,tertium Stephano, quartum Petro ſacrum. ſiquidẽ ille ratus erat eum eſſe mortuũ, quem vbi compertum eſt adhuc viuere, dici cœpit tẽplum illud ad Petrũ viuentem,In eo ſæpius fui , qui ſcripſi hæc, inquit Lyra ſuper caput decimũ ad Romanos.& multi alij ſancti in diuerſis locis prædicarũt. Templum ſancti Benedicti Parrhiſiis ædificatũ eſt anno.41.poſt mortem Chriſti. (Vide Ioannem Maioris in 4.) Quũ igitur fides noſtra ita ſe extenderit à Hieruſalem verſus occidentẽ vſque in Galiciam ad Cõpoſtellam, vbi quieſcit ſanctus Iacobus ad fines terræ,quur non pie ſit credẽdum, eodem modo in aliis Plagis ſiue cardinibus mundi vſque ad orientem , meridiem & ſeptentrionem,viuentibus adhuc apoſtolis, euangelium eſſe prædicatum?Maternus,Valerius & Eucharius à ſancto Petro miſſi ſunt in Germaniã.Idem roborat ex verbis Pauli qui dicit propter ſpẽ quæ repoſita eſt vobis in cælis, quã

Origen. Rom. 15. Lyra. Col. 1.

audiſtis in verbo veritatis euangelii, quo peruenit ad vos ſicut & in vniuerſo mundo eſt & fructificat & creſcit. Accedit huc & Gloſſa quædam ſuper Lucā, vbi dicitur. Deſignauit dominus & alios ſeptuagintaduos, inquit Gloſſa, ſeptuagintaduo diſcipuli mittuntur ad prędicandum, quia totidem mundi gentibus & totidem linguis prędicādum erat. Hinc remāſit opinio vulgaris, ſeptuagintaduo eſſe in mundo ſupremas ſiue capitales linguas.

*Luc.10.*
*Gloſſa.*

Sūt qui putent euangelium non vſque ad cardines mundi tam remote perueniſſe viuentibus apoſtolis, & adducūt in hoc verba Chriſti ex Matthæo que tamē pro noſtra ſententia & apoſtolorū honore magis facere patebit. Quum enim exidium tēpli prædixiſſet apoſtolis dominus, ita vt nō remanſurus eſſet lapis ſuper lapidē, ſequitur, Prædicabitur hoc euāgelium regni in vniuerſo orbe in teſtimonium omnibus gentibus, & tunc veniet conſummatio nō mūdi vtique, ſed ciuitatis Hieruſalem & tēpli. (Vide Auguſtinū de Ancona, quæſtione 95. articulo primo.) Concordat cū hoc quod dixit in die aſcenſionis ad apoſtolos, quādo eis precepit, à Hieroſolymis ne recederēt, donec acciperent virtutē ſpiritus ſancti, ſubdit, Et eritis mihi teſtes in Hieruſalem & in Iudæa & Samaria, & vſque ad vltimum terræ. Quis aūt dubitet chariſſimos Chriſti miniſtros apoſtolos, commiſſionem hanc conſtanter non impleuiſſe?

*Mat.24.*
*Act.1.*

Sexta apoſtolorum dignitas eſt ipſa virtus miraculorum, quoniā qui noua & inaudita prædicabant, eos decebat, etiā noua & ſtupenda operari, ſuſcitare mortuos, cæcis viſum & ſurdis auditum reſtituere. Poteſtatē hāc eis dedit dominus partim apud Matthæum, quādo conuocauit ad ſe duodecim illos, & dedit eis poteſtatem ſuper ſpiritus immūdos, vt eiicerent eos, & curarent omnem lāguorem. Hoc autem magis confirmauit Chriſtus in die aſcēſionis, vbi dixit, Signa eos qui crediderint, hæc ſequentur, linguis loquerētur nouis, in nomine meo dæmonia eiicēt, ſerpētes tollent &c. Hæc omnifariā ipſo facto impleuerunt apoſtoli, ſicuti ſingulorū vitæ teſtantur, & bona ex parte Lucas enarrat in Actis apoſtolorum, Petrus enim claudum natum iam quadragenarium ſanauit, A Eneam paralyticum octēnem curauit. In Ioppe quoque Tabitam mortuā reſuſcitauit. Inſuper in lectulis deportabantur infirmi in plateas, vt prætereunte Petro,

*Mar.16.*
*Act.3.*
*Act.10.*
*Act.5,*

ſaltē vmbra eius adumbraret & ſanaret illos. Per man' quoque Pauli, inquit Lucas, virtutes quaſlibet faciebat deus, ita vt etiam ſemicinćta eius & ſudaria deportarētur ſuper infirmos, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequā egrediebatur. Ex vmbra igitur Petri & ſudariis atq; ſemicinctis Petri colligimus, Chriſtū affatim & vbertim ſeruaſſe, quicquid promiſit apoſtolis, quibus ille dixit poſt cœnam, Amen amen dico vobis, qui in me credit, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & maiora iis faciet. At qui de miraculis plura diximus in feſto aſcenſionis domini. Potes adhuc plura addere, quæ includat apoſtolatus, ſcilicet quod ſunt annunciatores pacis, ſicut eccleſia canit, Portātes pacem & illuminātes patriam Lucæ 10. In quamcunque domum intraueritis, primū dicite, Pax huic domui. Sicut vniuerſalis pax fuit in aduentu Chriſti, ſic angeli pacem annūciauerunt in hymno angelico. Et Chriſtus vocatur princeps pacis apud Eſaiam nono, Quia pax dei exuperat omnem ſenſum, Philippēſes tertio. Extende, vt noſti, item aliud priuilegium apoſtolicū, quod fuerunt vocati ad ſtatum familiaris conuerſationis cū Chriſto, & reuelationis ſecretorū. Nam poſt bonorum abdicationem, acceperūt poteſtatem clauſum, omnium commiſsionē, eccleſiæ plationem, & myſteriorum apertionem. Beati oculi qui vident &c. Lucæ. 10. aliud item priuilegium apoſtolatus confirmati, eſt certitudo quam habebāt poſt ſpiritus ſancti miſsionem de eorum perfectione in gratia, quo ad ſtatū vitæ, & in gloria quoad ſtatum patriæ 2. Petri 1 & 2. Timot. vlt & ad Romanos. 8. At breuiatis ſtudio, omnia illa ſciens & volēs prætereo. Vltima apoſtolorum dignitas eſt, quod auctores primique compoſitores fuerant profeſsionis fidei noſtræ quam quotidie orātes offerimus deo, Credo in deū patrem omnipotētem, factorem cæli & terræ &c. Formulam hanc fidei deſcripſerunt apoſtoli nōdum diuiſi per orbem, vt ſic cōcors eſſet fidei profeſsio, vnde & ſymbolū illud dicitur apoſtolorum, quoniā illi ſingulatim per articulos hoc modo digeſſerunt fidē noſtrā, quæ inde multo eſt antiquior euangeliis, poſtea tandem deſcriptis. Sæpe meminit eius rei Auguſtinus, maxime in peculiari libello vbi ſcripſit li. quarto, & ad catechumenos, & aliū de fide & ſymbolo. Ille etiā hāc ſæpe vocat regulam fidei noſtræ, ſicut ait in reſpōſione

*Act. 19.*

*Ioan. 14.*

tertiæ q. Dulcitij Huic proculdubio ſententiæ cōueniet, quod in regula fidei confitemur, venturum dominum, iudicaturū viuos & mortuos: atq; ab initio, inquit, putat quod ſufficiat fides ſymboli, qua cōfitemur Chriſtum à patris dextera eſſe venturū ad viuos & mortuos iudicandos. Ad cathecumenos ſic inquit, Accipite filij regulam fidei, quod ſymbolum dicitur. & quum acceperitis, in corde ſcribite, & quotidie dicite apud vos: antequam dormiatis, antequam procedatis, veſtro ſymbolo vos munite. Meminit idem illius etiam in ſermone primo pro vigilia pentecoſt. & ſermo. 2. in dominica palmarum. Docet hoc quoque Ambroſius, Symbolū, inquiens, ſpecialiter debemus tanquam noſtri ſignaculum cordis, antelucanis horis quotidie recenſere. (lib. tertio de virginibus, colum. 6.) Ruffinus inſuper qui ſuper ſymbolum hoc ſcripſit, ait, Parentes noſtri nos docuerunt apoſtolos accepto ſpiritu ſancto, quum iam vellent ab inuicem proficiſci, antea tamen generalem futuræ prædicationis regulam conſtituiſſe. Quomodo autem quilibet apoſtolus articulū ſuū poſuerit, non quidem conſentiunt doctores, nos tamē potiora diſpiciemus, Amen.

| Bonauentura | | Auguſtinus *in hunc modum diſtinxit ſerm. 2. Palmarum.* | |
|---|---|---|---|
| Petrus | 1 Credo in deum patrem omnipotentē, creatorē cæli & terræ. | Petrus | 1 |
| Andreas | 2 Et in Ieſum Chriſtū filium eius vnicum dominum noſtrum. | Ioannes | 2 |
| Ioannes | 3 Qui cōceptus eſt de ſpiritu ſancto. natus ex Maria virgine. | Iacobus maior | 3 |
| Iacobus maior | 4 Paſſus ſub pontio Pilato, cruci fixus, mortuus & ſepultus. | Andreas | 4 |
| | | Philippus | 5 |
| Thomas | 5 Deſcendit ad inferna, tertia die reſurrexit à mortuis. | Thomas | 6 |
| Iacobus | 6 Aſcendit ad cælos, ſedet ad dexteram dei patris omnipotentis. | Bartholomæus | 7 |
| Philippus | 7 Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos. | Matthæus | 8 |
| Bartholomæ. | 8 Credo in ſpiritum ſanctum, | Iacob' Alphæi | 9 |
| | 9 Sanctam eccleſiam catholicam, | | |
| Matthæus | 10 Sanctorum communionem. | Simon | 10 |
| Simon | Remiſſionem peccatorum, | | |
| Thaddæus | 11 Carnis reſurrectionem, | Iudas Iacobi | 11 |
| Matthias | 12 Et vitam æternam, | Matthias | 12 |
| | AMEN. | | |

Alii adhuc aliter ordinant,vt eſt videre in Aureolo, Alexandro de Hales,Scoto,Bonauentura.Scotus ita contexuit. Petr' dixit,1,Credo in deũ patrẽ omnipotentẽ,creatorẽ cæli & terræ.Ioãnes dixit,2.Et in Ieſum Chriſtũ dñm noſtrũ, filium dei vnigenitũ.Iacobus ait,3,Qui cõceptus eſt de ſpiritu ſancto,natus ex Maria virgine.Andreas inquit,4. Qui paſſus eſt ſub Pontio Pilato,crucifixus,mortuus & ſepultus. Philipp' dixit,5.Deſcẽdit ad inferos.Thomas inqt, 6.Tertia die reſurrexit à mortuis Bartholomæus dixit,7.Aſcẽdit ad cælos,ſedet ad dexteram dei patris omnipotẽtis Matthæus ait,8.Inde vẽturus eſt iudicare viuos & mortuos,Iacobus Alphæi dixit,9. Credo in ſpiritum ſanctum. Simon inquit, 10.Credo in ſanctam eccleſiã catholicam,Sanctorum cõmunionem.Iudas Thaddæus inquit,11 Peccatorũ remiſsionem. Matthias cõcluſit,Carnis reſurrectionem,& vitam æternã, Amen.Ego,ſi liberæ eſſem electionis,ordinarem apoſtolos ſicut fecit Auguſtinus,articulos vero dirigerẽ ad modũ Bonauẽturæ.Sunt tamẽ adhuc alii modi.ſufficiat quod in ſymbolo apoſtolico conuenimus. Ad extremũ quum ſatis iam multa audiuimus de ſublimitate apoſtolatus,reliquũ eſt, vt diſſoluamus illud quod obiter iam ſupra tangere cœpimus, an etiam Paulus ſit apoſtolus.quod ſi ita eſſet, ſane viderentur pluresеſſe apoſtoli quam duodecim, & ſic nos vnũ adhuc articulũ fidei deſideraremus. De Paulo quidẽ dubium nemini eſſe poteſt,quod ſit apoſtolus,ſi modo eius epiſtolæ penitius conſiderentur: quia ſic ad Romanos ait, Paulus ſeruus Ieſu Chriſti,vocatus apoſtolus.Et in cap.11.apoſtolum ſe vocat gẽtium.Idem ſcribens Galatis,& ad Corinthios,ſic ait, Paulus vocatus apoſtolus Ieſu Chriſti per voluntatẽ dei. Vt igitur res hæc quoque de apoſtolatu fiat dilucidior, dicim' de apoſtolatu tribus modis,vel etiã quatuor,ſi Hierony.ſequamur,dici poſſe. Primũ quidem apoſtolos dicimus eos qui in ſanctũ hunc numerũ duodecim à Chriſto ſunt electi, tanquã proxima mẽbra corporis Chriſti, tanquã cooperatores illi' in ædificio & plãtatione eccleſiæ,atq; eo modo 12. tantũ ſunt apoſtoli,ſicut & euangelia teſtantur,& veteris teſtamenti figuræ adumbrant.Atq; hinc à numero Germani vocant apoſtolos,qui ex Græco idiomate miſsi ſiue nuncij dicuntur,Hebræi Silam nuncupant.

2 Adhuc tamen de apoſtolis loquentes,intelligimus eos

qui licet non ſint in numero illum duodecim, attamen ipſis ſociantur in omni dignitate, priuilegio & munere equãtur, tanquã ſi etiam ipſi ex numero duodenario eſſent apoſtoli. ſic Paulus & Barnabas vocantur apoſtoli, qui quãuis nõ fuerint ex iuſto numero, neque in cõmuni cum aliis vocatione, tamen poſtea ſunt in æquale apoſtolici muneris cõſortiũ ſegregati, ſicut ſpirit' ſanctus iuſſit ſegregari ſibi Paulum & Barnabã in opus ad quod ſuſceperat eos. Sic Paulus quoq; factus eſt apoſtolus à deo vocatus, & reliquis duodecim æquatus. atque inde Ambroſius & Leo cõparant Paulũ cum Petro in feſtiuitatibus ipſorum. 3 Apoſtoli quoque dicuntur, quoquot dominũ viderunt in carne, ac deinceps eum prædicarunt & annunciarũt. Sic Hierony. putat loqui & intelligendum etiam Paulũ, quũ ait Chriſtum apparuiſſe Iacobo, quingẽtis fratribus & omnibus apoſtolis, ſic Paulus ipſe inquit ad Philippẽſes. Neceſſarium exiſtimaui Epaphrobitum fratrẽ & cooperatorẽ & cõmilitonem meum veſtrum autẽ apoſtolũ. & miniſtrũ neceſſitatis meæ, mittere ad vos. Sic eccleſia Timotheũ & Titũ credit eſſe apoſtolos Vide Hieronymum Gal. 1. Col. 1. 4 Poſtremo apoſtoli dicuntur, quotquot à deo miſſi ſunt ad nunciandã veritatem. Sic prophetæ vocãtur apoſtoli, ſicut de Eſaia dicit domin', Quem mittã? & quis ibit ad populũ iſtum? Ad moyſen quoque, Veni mittam te ad Pharaonẽ &c. ſic Ioannes Baptiſta dicitur apoſtolus, qa miſſus eſt à deo. Et in vniuerſum apoſtoli vocantur omnes illi, qui aliquibus primi annunciarũt fidem Chriſti, quomodo Gregori' apoſtolus dicitur Anglorum, Dionyſius Gallorũ, S. Bonifacius Germanorum, S. Rupertus Baioariorũ, S. Narciſſus Auguſtanorũ, kilian' Franconum, S. Maternus Alſatiorum, S. Eucharius Treuirenſiũ, S. Colmanus Auſtriæ, Vigilius Tridentinorũ, S. Stanislaus Polonorũ, & Caſimirus rex Poloniæ apoſtolus dici poteſt Lituanorũ. Neq; tamen interim iſti pertingunt ad maieſtatem & amplitudinem duodecim illorum, quos Chriſtus ex vniuerſo mundo elegit. vt eſſent fundamenta & columnæ eccleſiæ, eamq; plantarent doctrina, exẽplo, poteſtate quoque ſibi à Chriſto tradita, & ad extremum ſanguine ſuo, Hos igitur pio ſemper affectu proſequimini & colite, vt intercesſores vobis eſſe dignentur propii apud Chriſtum iudicem &c Amen.

*Eſa. 6.* *Exod. 3.* *Ioan. 1.*

## IN COMMVNI DE SANctis martyribus.

*Stola iocunditatis induit eum dominus, coronam pulchritudinis poſuit ſuper caput eius. Eccl* 45.
(Noſtra lectio diuerſum habet.)

SI qua eſt virtus, quam homo habere poteſt in hoc ſeculo, perfecta, modisq; omnibus cõſummata ea vtique eſt dilectio dei, qua quis ardenter deum diligit ſuper oĩa, ſicut eã Paulus celebrat & laudat omniũ maxime ad Corinthios. *1. Cor. 13.* In nullo aũt opere magis obſeruatur illa dei dilectio, quam in ſubeũdo martyrio, quũ Chriſtianus propter nomen dñi & fidẽ in illũ potius ſe tradit in mortẽ quam vt abneget. Atqui feruentius ſe diligere deũ quiſq; velut ex inſtituto profitetur, quo magis propter eũ rẽ ſibi chariorẽ relinquit, & ſuſtinet aliud quiddã moleſtius. Quid autẽ homini naturaliter chari⁹ eſſe poteſt ipſa vita? ſic ait Iob, *Iob. 2.* Pellẽ pro pelle, & omne quodcunq; poſſidet, dabit pro anima ſua, hoc eſt, vita ſuſtentãda. Nihil quoq; naturaliter magis formidat homo cũ grauiore horrore, quam mortẽ, quæ *3. Ethic.* ex horribilibus omnibus res maxime exhorribilis, ideoque opus hoc eſt ſummæ tum charitatis tũ perfectionis, de quo ait dominus. *Ioan. 15.* Maiorẽ charitatẽ nemo habet, niſi vt animam ſuam quis ponat pro amicis ſuis. Atq; ideo cõmunis hæc eſt ſanctorũ patrũ deciſio, quod ſtatus martyrũ corã deo perfectior, cæteris paribus, quam vel virginum vel confeſſorum. Siquidem quo durior pugna, & cõflictus acerbior eſt, eo honeſtior efficitur victoria. *Pſal. 115.* precioſa cuĩ mors ſanctorũ ante conſpectũ domini, quia per hoc martyr eccleſiã vniuerſam docet & confirmat, ſicut dicit Ambroſ. *Ambroſ.* Martyr quũ patitur, non ſibi ſoli patitur, ſed etiam aliis. ſibi patitur ad præmiũ cuilibet in exemplũ ſibi ad requiem, cuilibet ad ſanitatem. Multum quoq; deus in martyribus commendatur, dum eorum ſupplicia veneramur: quia laus ipſorum, laus & gloria Chriſti eſt, propter quẽ paſsi ſunt. *Auguſti.* Vnde Auguſtinu. ait, Non admiramur quod paſsi ſunt, ſed propter quẽ paſsi ſunt igitur non pœna in laude, ſed fides eſt in honore. ptopter eiuſmodi certamen glorioſum merito coronantur à deo, iuxta illud Pauli, *1. Tim. 2.* Nemo coronatur niſi qui legitime certauerit. Et talem coronationem præuidit in ſpiritu Sapiens, quum ait,

ſtola iucunditis induit eũ dñs, coronã pulchritudinis &c.

*Euangelium ſicut in die S. Sebaſtiani, vel. S. Laurentii, vel S. Mauritii.*

NIhil hic mihi, dilectiſſimi, animus eſt dicere de iis qui ſolo animo & voto cupierunt eſſe martyres, neque facti ſunt ipſo opere, ſicut de ſancto Martino canit eccleſia, O ſanctiſſima anima, quam etſi gladius perſequutoris non abſtulit, tamen palmã martyrij nõ amiſit. Nihil inſuper de eo dicendum mihi ſumo, ſicut Hieronym⁹ loquitur de latrone Diſma. Chriſtus inuitauit eũ de cruce ad paradiſum, & ne quis aliquando ſeram conuerſionem putaret, fecit homicidij pœnã martyriũ, c. iportuna de pœ. diſt. 1. ſicut interdũ perfecta opera bona hominis Chriſtiani, ſuſcipiũt appellationẽ martyrii. id quoq; miſſum numero facimus, quoniam aduerſa tolerare patienter, ex animo cõdolere afflictis, etiam martyrium eſt, ſicut Paulus fecit, qui de ſe dicit, Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror? ſic Gregorius ait, Ferre cõtumelias & odientem diligere, martyriũ eſt in occulta cogitatione. Omne autem illud martyrium generaliter vſurpatur, quod opera iſta martyribus multum videantur eſſe ſimilia. Sed illi demum proprie ſunt in portu martyrum, qui mortẽ ſuſtinent violenter inflictam propter deũ vel virtutem dei, de quibus Paulus ait, Diſtenti ſunt, nõ accipiẽtes redemptionẽ vt meliorem inuenirent reſurrectionem, Alij vero ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres, lapidati ſunt, ſecti ſunt, tẽtati ſunt, & in occiſione gladij mortui ſũt, circumierunt in melotis, in pellib⁹ caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in ſolitudinibus errantes, & in montibus & ſpeluncis, & in caruernis terræ. Sic ſenior ille Ioannes quæſiuit, Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt & vnde venerunt? quod quum neſciret Ioannes, reſpondit ſenior, hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni. ideo ſunt ante thronum dei, & ſeruiunt ei die ac nocte. Magna illorum eſt turba, collecta ex omnibus populis & tribubus & linguis. Teſtatur enim Hieronymus tempore ſuo fuiſſe martyrum illorum, qui ſuo iam tempore innotuerunt. numerum tantum, vt cuique diei cedant & tribui

*Ad Damaſum.*

1. Cor. 11

Gregor.

Hebr. 11.

Apoc. 7.

poſſint quinq; eorum milia, dempto circũciſiõis die. Quot
*Hieron.* autem fuiſſe credem⁹ martyres Hieronymo nõ ſatis cogni
tos? Quantũ iam inde à tẽporibus Hieronymi acceſſit huic
ſancto exercitui martyrũ annis plus nõgentis? Et ideo quia
martyres morte ſua Chriſtũ ſunt ſequuti, triumphales coro
nas meruerunt de manu dei. Sed nos ne longius euagemur
videam⁹ principio quinam ſint martyres, & quid requiratur
ad hoc vt aliquis ſit martyr. Principio itaq; ad martyrem
pertinet certa ſupplicij ſui cauſa ſiquidẽ nõ omnis ſiue pœ
*1.Pet.4.* na ſiue mors martyrẽ facit: iuxta illud Petri, Nemo veſtrũ
patiatur vt homicida aut fur, aut maledicus, aut alienorũap
petitor. ſi autẽ vt Chriſtian⁹, nõ erubeſcat, glorificet magis
deum in iſto nomine. Sed quod aliquis gloriam martyrũaſſe
quatur per ſuppliciũ quod patitur, oportet pœnã cauſari ex
aliqua ſequentiũ cauſarum, prima eſt, pati & mori pro fide
Chriſti, ipſoq; adeo domino Ieſu. quod qui faciunt, iidemũ
veri martyres ſunt. Siquidẽ martyr ex Græco, teſtẽ nobis ſo
nat. Præcipui ergo illi ſunt teſtes, qui pro teſtimonii ſui ve
*Rom.10.* ra profeſſione mortẽ nõ formidãt, ſicuti neceſſariũ eſt, vbi
tẽpus & locus hoc requirent, dicẽte Apoſtolo, Corde credit
ad iuſtitiã, ore autẽ fit cõfeſſio ad ſalutẽ. Parati in hoc eſſe
debent omnes Chriſtiani, ſubire & perpeti mortẽ in perſe
quutione Chriſtianorũ ſuorũ, qualem reſuſcitabit Antichri
ſtus aduerſus eccleſiã, ſicuti ſane periculum eſt præ foribus
imminere tempus illud. ſic apoſtoli paſſi ſunt, cũ gaudio eũ
tes à conſpectu cõcilii, quod digni habiti eſſent pro nomine
*Matth.2* Ieſu contumeliam pati. Altera paſſionis cauſa eſt, ꝓpter
Chriſtum vel etiã loco ipſius, quẽadmodum paruuli innocẽ
tes ſunt occiſi, in quibus ſingulis tyrannus putabat ſe Chri
ſtum occidere. nam ſuper aquã baptiſmi dominus deus gra
tiam dat paruulis in eccleſia, ita per ſanguinẽ illũ que pro-
fuderunt paruuli loco ipſius, coronam eis & gloriam mar-
tyrii contulit. de quibus multa iam ſupra diximus, ſiquidẽ
Chriſtũ quæſiuit tyrannus in paruulorũ ſãguine & mẽbris.
Tertia ratio eſt, quum quis ob dilectionẽ & ſalutem proxi
mi patitur, quomodo Chriſtus caput eſt martyrum omniũ, vt
ait Petrus, Chriſtus paſſus eſt pro nobis vobis relinquẽs ex
emplum, vt ſequamini veſtigia ei⁹, portauit peccata noſtra
in corpore ſuo ſuper lignum, vt nos mortui peccatis, viue-
remus iuſtitiæ cuius liuore ſanati ſum⁹. ſic quilibet in po te

ſtate ſublimiori conſtitutus, ponens animam ſuam pro ſub *Ioan.19.*
ditis, martyr vtiq; eſt. Quarta ratio hæc eſt, vbi quis morit
propter legẽ diuinitus acceptã, ſic martyres adhuc colit ec
cleſia Machabæos illos fratres ſeptẽ, quos quũ cogere nite *2.Mac.7.*
retur rex Antiochus, vt ſuilla carne veſcerentur cõtra legẽ,
ipſi vero reſiſterent fortiter, tyrannus vni poſt aliũ præci
di fecit linguam, pellẽ abripi, manus & pedes amputari, tã
demq; eos in lebete bulliẽte torquere & perire, ad extremũ
matrẽ ipſi interfici. Et quãuis illi in veteri adhuc teſtamẽ
to paſſi ſunt, nondum reſerata ianua cæli, tamen quia ſimi-
li pariq; forma ſubſtinuerunt ſupplicium atrox & cruentũ
ſicut martyres euangelici, inquit Bernard⁹, Quod eis nega *Bernard.*
uit tempus, cõceſſit martyrii forma. quia eo modo paſſi ſũt
quo & martyres noui teſtamenti. Ratio quinta, ſi patitur
aliquis propter eccleſiam & eius immunitates atque præro
gatiuas, ſicut ſanctus Thomas Cantuarienſis à nobilib⁹ cõ-
foſſus eſt in Anglia, eo quo repugnaret ipſis violenter conã
tibus bona eccleſiæ diripere, ſibiq; vſurpare. Defuncto illi
iamq; occiſo, quum fratres eius exequias peragere vellent,
ſicut pro defunctis fieri conſueuit, inceperunt angeli canta
re, Lætabitur iuſtus, miſſam de martyre decãtari ſolitã. Sic *Ambr.*
plane oppoſuit ſe S. Ambroſi⁹ imperatori, volenti bona ec
cleſiæ ſimili exẽplo abripere, ſiquidẽ ille multa admodũ per
peſſus eſt propter baſilicã. tu ipſe eum cõſule ĩ oratione cõ
tra Auxentium lib.5. & epiſtola ad Valentianũ Imperatorẽ
& Marcellianam ſororem. ſic autem ait epiſcopus ille vere
pius, Si rapis, ſi deuoras, ſi acceperis, ſuſtinebo. Si autem ex-
tenderis manum tuã ad ſanctuarium dei, ibi me ſacerdotẽ ĩ *Gene.4.*
uenies. Cauſa ſexta ea eſt, ſi quis propter iuſtitiã deo exhi
bitam occidatur, ſicut Abel à Cain interfectus eſt eo tãtum
quod iuſtus eſſet & ſacrificium iuſte deo obtuliſſet, atq; ideo
gratus eſſet deo. Auguſtinus ait virginẽ & ſacerdotẽ & mar *Auguſt.*
tyrẽ eũ fuiſſe, quia ab ipſo Chriſtus incepit colligere & Iu *Mat.24.*
dæis exprobrare ſanguinẽ martyrũ. Trãſcripſit hoc idẽ ex
Auguſtino de mirabil. ſacræ ſcripturæ lib.1. Gratianus 23.q
4. nimium. Beati, inquit dominus, qui perſecutionẽ patiun *Mat.5.*
tur propter iuſtitiam, quoniã ipſorum eſt regnum cælorum
Et ſane quotieſcunque vir bonus propter iuſtitiam iudica
tur vel à vulgo vel tyrãno, parata eſt ei gloria felicitatis æ
ternę, vt inqt Petr⁹, Beati eritis, ſi quid patimini ꝑpter iuſti

tiam Septima porro cauſa eſt,quum quis patitur ob confeſ-
*Mar. 6.* ſionem veritatis.ſic Ioannes Baptiſta ſupplicium mortis ſu
ſtinuit,quod dixerat Herodi,Non licet tibi vxorē fratris tui
habere.Ibi ſtatim eũ in vincula cõiecit Herodes Herodias
quoq; ex inuidia decolari ipſum curauit.ſic martyr fact'eſt
*Iere 42.* & Ieremias propheta,quem populus lapidauit qui fugerat
in Aegyptum,eo tantu quod eis dixerat ꝑfectionē ipſorũ
eſſe aduerſus deum,qui ideo eſſet ſupplicio affecturus,ſicut
*Hieron.* teſtatur Hieronymus.Sic Eſaias quanuis ſtirpe nobiliſſima
natus,tēpore Manaſſes regis ſerra diſſect' eſt medi' in duas
*August.* partes Atq; hic Auguſtinus dicit,Diſcernendum eſt,qui &
pro quo patiātur.& erũt martyres,ſi ꝑ veritate qua Chriſt'
eſt,patiātur,&legitime coronētur.Poſtremo triplicē expo
nunt doctores martyris dolorē,quoniā nõnulli tãtũ exaſpe
rãt in corde,& patiunt animo.ſic paſſa eſt virgo mater ſub
*Luca .2.* cruce filii ſtans:iuxta prophetā Simeonis,Tuā ipſi' animā
pertranſibit gladius,ſic Hieronymus inquit,Ex dolore quē
de morte filii habuit,pluſquā martyr fuit Probāt hoc ipſũ
doctores ratione (vt Hales,Lyra,Richardus & alii)quia tã
to amarior fuit cõpaſſio Mariæ ſuper alios martyres,quãto
paſſio ipſius magis fuit in ſpiritu & anima,vbi ſuſtinuit illa
quæ à tortore gladio paſſi ſunt martyres in corpore ſicq; ĩ
*Ioelis.2.* pleta eſt prophetia Ioelis,Sol conuertetur in tenebras,& lu
na in ſanguinē.ſol enim iuſtitiæ Chriſtus,in morte ſua cõ
uerſus eſt intenebras:luna autem Maria in ſanguinē per ar
dentiſſimam cõpaſſionem Alii martyres præcipue patiun
tur in corpore,interimq; ſpiritu mirabiliter reficiũtur per
gratiam dei,ſicuti ſanctus Laurentius ardentibus prunis im
poſitus corpore,in ſpiritu tamen conſolationem habuit ſpi
*Act. 7.* ritus ſancti,adeo vt prunæ ei viderētur eſſe roſæ.Eodē mo-
do ſanctus Tiburtius,ſancta Barbara,ſancta Margareta.Ste
phanus quoq; in corpore ictus dũ ſuſtinebat lapidũ,in ſpiri
tu tamē vidit Ieſũ ſtãtē à dextris virtutis dei,vnde animus
eius immēſam cõſolationē ſuſcepit.Huiuſmodi cõſolationē
& ſpũs dulcedinē ſubſtraxit diuinitas bñdictæ animæ Chri
*Tomo.1.* ſti,ſicut in eius ſupplicio dictũ eſt.Cæterũ tertius modus
ſuſtinēdi paſſionē,eſt ille,quãdo doloris acerbitas nõ tãtũ ĩ
corpore.ſed etiã in ſpũ ſentitur,ſicut in Chriſto accidit,q
quanuis grauiſſima pateretur ſupplicia in corpore ob ipſam
conſtitutionis eius ſubtilitatē,attamē dolor ſpũs in immē

ſam fuit maior, quo ille pro omnibus totius mundi peccatis ſatisfecit, ſi nullq agnouit paſſioné ſuã nõ ſolũ i Iuda & Iudæis, verũ etiã in tot milib' Chriſtianorũ effectu carituram, ſicut in paſſiõe ad longũ di i ſolet, neq; enĩ temere de magnitudine paſſiõis & accerbitate doloris cõqueritur dñs p pphetã, dicẽtẽ, O vos oẽs q tráſitis per viã, attẽdite & videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut eſt dolor meus. Quẽadmodũ aũt de' Chriſto nomẽ dedit ſup oẽ nomẽ, ipſumq; ſuprema gloria coronauit, ita etiã martyr. coronauit corona decoris & pulchritudinis, de qua plura ſequẽti diſſerem' homilia, &c. *Thre.1.* *Phyl.2.*

## ALTERA HOMILIA IN communi de ſancti martyribus.

DE inmenſo illo gaudio, quod martyribus ſuis præparauit deus, humana infirmitas etiam cogitare digne no ſufficit, tantum abeſt vt dicere & exprimere ſatis pro dignitate poſſit, tanta enĩ eſt beatorũ merces, vt dimẽſionem no recipiat: tam multa, vt nequeat numerari: tã plena, vt finiri nõ poſſit: tam precioſa, vt nemo digne æſtimare queat illã. Et quãuis admodũ multa paſſi ſunt ſancti martyres hic in terra, attñ vniuerſa ea ſupplicia nulla ſunt, ſi cũ beatitudine conferantur: iuxta illud Pauli, Non ſunt cõdignæ paſſiones huius temporis, ad futuram gloriã quæ reuelabitur in nobis. Quantũ autem nobis ſpiritusſanctus in ſacris literis manifeſtauit, animus eſt hic pſequi. & prĩcipio cõſtat martyres à deo coronari vt alios beatos omnes corona aurea quæ ipſa eſſentialis eſt beatitudo, cõſiſtẽs in viſione & fruitione diuinæ eſſentiæ, vel etiã gaudiũ eſt quod habẽt beati ex præſentia eſſentię dei. omnes enĩ beatos, reges facit deus & coronatos, ſicut Ioannes teſtatur, inquiens, Feciſti nos deo regnũ & ſacerdotes, & regnabimus ſuper terrã. In cauſa eſt, quia poteſtatem dedit nobis dominus filios dei fieri regia autem alicuius filius merito coronã geſtat tradito ſibi patris ſui regno, quoniam ſic dicet domin' electis ſuis. Venite benedicti patris mei, percipite regnũ quod paratum eſt vobis ab origine mũdi. Ad hoc deſignandũ inoleuit mos ille in eccleſia, vt ſancti pingantur inſigniti diademate, quãuis illud communiter non per modũ coronæ. ſed inſtar ſcuti ſolet depingi, eo quod ſancti in profectione cõmorantur altiſſimi: iuxta illud. Qui habitat *Rom.8.* *Apo.5.* *Ioan.1.* *Mt.25.*

*Pſal.90.* in adiutorio altiſſimi,in protectione dei cęli cõmorabitur.
Huiuſmodi corona coronatus eſt à deo Moyſes dicẽte Sapiente,Corona aurea ſuper mitrã eius,expreſſa ſigno ſancti tatis & gloria honoris.Atq; hæc ipſa corona ſanctis omnibus eſt comunis,quãuis nõ equaliter:quo enim quis plus meruit honeſtiorem coronã à deo accipiet.Et illud ſane gaudiũ aureæ coronæ tantũ cõſiſtit in ipſo deo & diuinę eſſentiæ pſectione,quia ſolus de⁹ & præter hũc nemo,nullaq; in vniuerſum creatura poteſt hominis animũ aut angeli exatiare ita, vt quũ intuentur eſſentiam,bonitatem,ſapientiam & potẽ

*Eccl.45.* tiam dei &c. 2 Neq; vero tantum corona aurea ſanctos ſuos coronat deus,ſed inſuper adhuc alia aureola,quũ doctores aiunt eſſe gaudium beati,conceptum ex operibus quæ excellentis victoriæ habent rationẽ ſiue reſpectũ.ſicque deus in corpore beati peculiarem faciet ornatũ,qui ſit ſignum illius interioris gaudii,principaliter quidem futuri in anima,ſed quod tandẽ inde diffundetur in corpus.Sunt que adeo aureolæ illæ tres,quia nõ omnes ſancti acquirũt aureolam,ſed martyres tantũ,& doctores quoq; eccleſiæ & virgines.Sicut ergo equites aurati liberiorẽ habent poteſtatẽ geſtandi aurum quam cæteri,ita qui fortiter decertarũt, habebunt in cælo ſingularem ſuæ victorię ornatũ, aureolã ſcilicet.Nã ea inferior eſt beatitudine eſſentiali.deſumpt⁹ autem eſt numer⁹ aureolarum ex numero militię ſpiritalis, ſiquidem Chriſtiano certandum eſt aduerſus mundum, carnem & diabolum.Ex iis martyres excellenter ſuperant mũdum,quando omnem eius gloriam & voluptatem contemnunt,ſuſtinentes perſecutionẽ vſq; in mortẽ. Virgines præ cæteris carnem domant,dum ſibi temperãt à carnis illecebris ſimul & operibus.Doctores diabolum vincunt,dũ eum eiiciũt per verbum dei ex cordibus hominum.(potes etiam adaptare tribus viribus animæ ſcilicet rationali, quam vincunt doctores,docentes captiuandum intellectum in obſequium fidei:concupiſcibili,quam vincunt virgines,abſtinẽdo illecebris carnis: & iraſcibili,quam vincũt martyres.nõ reſiſtẽdo perſecutori,aut eum inuadendo,ſed patiẽter violentiam tolerando.)De tribus illis nos ex ordine dicam⁹,& principio de aureola martyrũ.Quę ſane erit īſigne quoddã corporis ornamentum in cicatricibus vulnerũ,aut alias in corpore,quo veluti ſigno ab angelis & beatis aliis diſgnoſcẽ

tur,quia mortẽ ſuſtinuerũt propter deũ vel propter iuſtitiã & veritatẽ,& ſicuti cauſas illas iã ſupra recẽſuimus. (ideo martyres nõ ſolũ ſimilitudinarie aſſequũtur aureolã,ſicut mortificãtes carnẽ,agẽtes cõtinuã pœnitẽtiã,pauperes ſpiritu volũtarie,& pueri in fornace Diceres,atqui S. Martinus tyrãni perſequutionẽ non ſenſit,& tamẽ palmã martyrii nõ amiſit.Ioãnes quoq; per martyriũ non cõſummatus, ſed tñ in oleũ eſt repoſitus propter monen Ieſu à tyranno Domitiano Reſpõdetur,qm̃ vbi manifeſtã ſcripturã non habemus,ibi aliquid cõſtanter non poſſumus aſſerere,neq; teſtimoniũ habem° diuinę reuelationis vel deciſionẽ eccleſiæ.Id ex ſacris literis edocemur,martyres peculiarẽ habere aureolã,vtrũ autẽ ii aut iſti habeant, nos certo nõ ſcimus. *Ioan. 21.* ſunt enim qui putant Ioan,martyrẽ non fuiſſe,atq; id colligũt ex eo ꝙ dñs dixit Petro,Tu me ſequere, neq; hoc voluit dicere ad Ioãnem.) Alii volunt Ioan.quoq; aſſequutum *Mat. 20.* eũ aureolã martyrũ.probant hoc ex eo,ꝙ Chriſtus dixit ad ipſum & fratrẽ ei°,Calicẽ meũ bibetis.calicis autẽ nomine in ſacris literis paſſio intelligitur,auctore Hieron. Et horũ *Hieron.* ſententia aureolã martyrũ conſequetur non tantũ,qui paſſione cõſummati ſunt,ſed & qui ſupplicia ſuſtinendi volũtatẽ habuerunt,& quibus tyrannus quantũ quidem in ipſo eſt,pœnã inflixit,quã paſſuri illi, cõmuni curſu naturæ mortui eſſent,vnde tñ diuino auxilio protegente ſunt liberati,neq; hinc eis quicquam decedit de gaudio aureolę. ſic Ioanni voluntas fuit prõpta in corde,cõfeſſio fidei in ore, martyriũ in corpore,tyrannus exterius.vt ſic nihil defuerit ei ad mortẽ,niſi gratia dei,quæ ei non ad defectũ,ſed incrementũ gratiæ profuit.illeq; ſic calicẽ Chriſti bibit.Simile eſt de iis,qui licet non in paſſione mortui,ſtatim tñ ſpiritũ poſtea ſuũ ex ſupplicio obtulerũt,vt S.Vincen.S. Timotheus,S,Vit° & allii plures.Vel etiam vbi aliqui in exiliũ relegati,vel in carcerib° ſunt mortui,ſicut eccleſia Martinũ papam pro martyre veneratur,quũ tamẽ in martyrio mortuus non eſt.quia qui eum gladio transfõdere parabat ſubito cæcus factus eſt,ipſe autẽ in exilio fœliciter migrauit ad dominum.ſic etiã quicunque pro fide Chriſti vltro crucem ſuſcipiunt,& cõtra infideles pugnando occidũtur, aureolam vtiq; martyrũ acquirũt ex ſententia quorũdam, quæ multũ fauoris habet & clemẽtię,alii enim perſeuerãt

in eo quo primo loco diximus,illos tantū qui propter martyrium moriūtur volūtarie,aureolam adipiſci,Itaq; ſi quis defendere ſe paret,vt in bello Turcico,is nō acquiret aureolam martyrū(Et ideo excellētior eſt fortitudo, quæ fit ſine cōtrapugnatione,quam quæ fit cum contrapugnatiōe. nam eccleſia creuit ſub martyribus,quādo nō cōtrapugnabant.ſed poſtquā Chriſtiani inceperūt contrapugnare,cœpit imminui,primo ſub Saracenis,vbi perdidimus totā Aphricam,Arabiā,AEgyptū,& terrā ſanctā: deinde ſub Turca,vbi perdidimus Aſiam minorē,totam Græciā,Bulgariā, Seruiam,magnā partem Hungariæ & Dalmatiæ.) Sic ſan-
S. Maur. ctus Mauricius cū ſociis ſuis noluit ſe defendere, in hoc vt palmam martyrij conſequeretur. Chriſtian⁹ quidam tradi
Gregor. tus fuerat Longobardis,vt refert Gregori⁹li.3.dial.occidēdus,qui data ſibi optiōe,vt quam vellet eligeret mortē, do luit aliquam eligere,ſed offerebat ſe patiēter ſuſtinere velle mortem quācūque deus ei immitteret.Viciſſim ſanctum Oſualdum credit eccleſia martyrē,quanuis in pugna ſit occiſus.& in S.Stephani innuentione legitur,Nicodemū à Iudæis magiſtratu ſuo priuatū,ex ciuitate eiectū,ſemimortuū quoque cæſum,ſed quia non inde mortuus eſt ille,verum in pace migrauit,Gamaliel eum pro martyre non iudicabit. ſiquidē & ſolus ille calathus qui Stephani corpus monſtrabat roſas habebat rubras.reliqui albas quo arguebatur, ex 4.illis vnicum conſequutum eſſe aureolam martyrum.

Vide hiſtoriam.De iis igitur qui multa propter fidem ſuſtinuerunt ſupplicia,quæ tamen eis nō intulerunt mortem neſcio an aureolā cōſequuti ſint martyrū.ſiqdē & Germani iſti Lōgobardi S.Benedictū in ardētē fornacem proiecerūt atq; ille interim ab eccleſia ꝓ cōfeſſore colitur nō martyre.Ad hæc dicere nō audeo, deū eis aureolā nō dediſſe, quæ magna futura ſit temeritas,hoc vnū ſcio, ꝙ deus opus bonū nullū ſinit irremuneratū, quotq; gaudia beatorū ma
1.Cor.2. iora ſunt,quā ipſi cogitare poſſimus in cordib⁹ noſtris,iux
Eſa.64. ta illud Pauli ex Eſa.Oculus nō vidit,ne auris audiuit, neque in cor hominis aſcēdit,quæ præparauit deus iis q diligunt illū. Ad alterā obiectionē de S.Martino,etſi ipſe ab Arrianis Mediolani indigne tractatus & cæſus eſt, neq; ſemel martyriū appetit ſicut,& ſanctus Franciſcus de quo canimus,Martyr,& S.Dominicus,& S,Antonius de Padua,a-

liíque complures,ea ſane volũtas bona à deo irremunera-
ta non relinquitur in æterna gloria,ſed non ideo cõſequu
ti ſunt illi aureolam martyrũ. quàobrẽ verba illa eccleſiæ,
quod non amiſerit Martinus martirii palmã,quo ad aureã, *Bonauen.*
ſunt accipienda,gaudium.ſ.eſſentiale beatitudinis,nõ quo
ad aureolam hãc ſpecialem ſanctorũ martyrũ.Inuenire eſt
apud quoſdã doctores,palmam eſſe peculiare quoddã ſym
bolum in vita ęterna,quia ſicut corona radici tribuitur di
uinæ charitatis,aureola excellẽti alicui operi datur, ita pal
ma operis illius bonæ volũtati aſcribitur.ſic ſanctus Fran- *S. Fran.*
ciſcus ter emẽſo mari cupiebat ab infidelibus occidi, ſed
deus eũ miraculoſe cõſeruauit ad martyrũ vitę durioris,&
quod ſignaturus eũ eſſet ſtigmatibus paſſionis ſuæ. Secun
da aureola doctorũ eſt,qui alios erudiũt in fide,quẽ tamen
non omnes doctores habebũt,ſed ij tantũ,qui viam docent
ſalutis,qui prædicãt ſemitem veram ad vitã.(oportet quod
actu prædicent & propellãt ignorantiæ tenebras,vel publi
ce legant ſalubria animæ.)ideoque ad hãc turbã illũq; cho
rum ſanctũ nihil faciunt theologi iſti ignaui,qui ſe nõ ex-
ercent.multo minus Iuriſtæ hoc pertinẽt. procul vero pro
cul hinc arceantur tabulæ forenſes,qui linguã tantũ circun
ferunt venalem. Nihil cum hac ſancta doctorũ caterua cõ
mune eſt medicis aliiſque ſcientiarũ quarumcunque pro-
feſſoribus,ſed tantũ prædicatores iuſtitiæ aureolã hanc ha
bebunt,modo gloriam dei & animarũ quærant ſalutem,nõ
lucrum no quæſtũ appetant,nõ venentur inanem aliquam
gloriolã Et de huiuſmodi doctoribus inquit Daniel, Qui
docti fuerint,fulgebũt ſicut ſplẽdor firmamenti, & qui ad *Dan. 12.*
iuſtitiam erudiũt multos,quaſi ſtellæ in perpetuas æternita
tes.Lucem enim inferunt cordibus fidelium, vincẽtes per
hoc diabolũ.Quamobrem militiæ ſuæ merito aureolã ge-
ſtant,inſigne aliquod decus in corpore ſuo:vel ore,vel etiã
lingua.Huiuſmodi aureolas habent apoſtoli,doctores quo
que vt,Diony.Chryſoſt.& alii.magnaque confeſſorũ turba
qui diligenter prædicarũt & docuerunt. Aureola porro *Mat. 19.*
tertia virginum eſt vtriuſque ſexus,de quibus ait dominus
quia caſtrauerũt ſeipſos propter regnum dei. Et,qui poteſt
capere,capiat. Accepturos autẽ & eos aureolã peculiarem
præ aliis hominibus,promiſit dominus per prophetã dicẽ
tem,Hæc dicit domin' Eunuchis,Qui cuſtodierint ſabbata *Eſa. 56.*

mea,& elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meũ dabo eis in domo mea & in muris meis locũ & nomẽ melius à filiis & filiabus,nomẽ ſempiternũ dabo eis & ꝙ non peribit,Ecce quanta hic pollicetur dominus eunuchis.hoc eſt,eis q vouerũt perpetuã ſeruare caſtitatẽ. tales enim virgines ſcriptura & Chriſtus ipſe vocat eunuchos.neq; tamẽ chorũ hũc introibũt omnes virgines,ſiquidẽ paruuli prius morientes quam habeant vſum rationis,aureolã hãc nõ acquirent,quia nõ militant in hoc vt concupiſcentiam carnis vincant,neque plenũ habent poopoſitum ſemper virginitatẽ ſeruandi.(dicis, virginitas ei infunditur in baptiſmo, reſpondeo,vel nõ infunditur,quia non eſt neceſſaria ad ſalutem:vel ſi infunditur,ei non debetur aureola,quia illa debetur acti & operi,nõ priuationi vel habitui) Ad hæc virgines iſtæ quæ nubere cupiunt,aureolam hanc nõ habebũt, quanuis volũtatem illam in aliud propoſitũ vertere,& virgines fieri poſſint deo placẽtes (volo dicere,integra corpore ſi proponit velle cõtrahere,amittit virginitatem cui aureola debetur,nõ enim eſt bonus victor, qui cogitat aliquãdo velle cedere hoſti.perdit tamẽ virginitatem recuperabiliter,quia proponẽdo ſe nõ velle cõtrahere , recuperat eã) nõ ſecus atque quum quis in die quo indictum eſt ieiuniũ,
*Mat.* 11. ſibi proponit nolle ieiunare,& tamẽ antequã comedit,mutata volũtate,ieiuniũ dicernit ſe velle ſeruare, adhuc præceptum eccleſiæ nõ transgredietur,ſicut in parabola dominus oſtendit,quando paterfamilias dixit ad filiũ,vt iret operatũ in vinea.qui recuſauit,& tñ mutato animo abiit operari. Atque ideo doctores dicunt,Etſi Abel virgo fuerit
*Augu.* ſicut & Augnſtinus teſtatur,aureolam tamen virginũ conſequutus nõ eſt,quum propoſitum habuerit ducere vxorẽ. Aliter ſeres habet de Elia & Ioãne Baptiſta.Atque ſicut de
*Hieron.* Hiremia ait Hieron.In matris vtero ſanctificatus ille,virginitate ſua euãgeliucm virum Chriſti eccleſiæ dedicauit, quod ipſe ex ſingulari iure cũ inſtinctu ſpirit⁹ ſancti in virginali caſtitate ſeſe cõtinuit.nam in veteri teſtamẽto nondum erat tẽpus virginitatis,quia pauci erãt verũ deũ agno
1.*Reg.*1. ſcentes,ideoque oportebat pauculos illos non cõſeruari tãtum ſed & augeri. Quamobrẽ vitioſum habebatur corã hominibus ſterilẽ eſſe,ſicut hiſtoria Ioachim & Anna teſtatur,& plorans illa Anna Samuelis,ſatis iudicat,dolẽs quo.

que Rachel,& vetula iſta Sara, Porro adhuc volũt doctores virginibus illis non deberi aureolã, quæ rem in ſuſpẽſo relinquentes,ignorãt,malint ne caſtitatẽ vouere an nubere marito. Tales enim conſtantes nõ ſunt, in propoſito ſuo vincendi carnem,ſed pro incerto rei exitu animũ quoq; ſuum mutabilẽ gerunt. in iis tamen laudi tribuitur illud,ſi tã honeſto & liberali ſint animo,vt extra cõiugium nolint virginitatem amittere. Dominus quoq; in euãgelio cõmemorat quinque virgines fatuas,quæ etiã aureolam hanc precioſam non acquirent. de iis plura diximus in homilia circa feſtum S Barbaræ & S.Agnetis. Virgines quidem illę dicuntur,ſed fatuæ ſunt,qa etſi virginitatẽ cuſtodiant,finẽ tamen debitũ non habent cui innitãtur,cuiuſmodi ſunt quę virginitatem ſeruãt ob petulantẽ aliquam & laſciuiã gloriam,ſicuti plerũque fit vt aliqua caſta maneat tantũ propter honorẽ,metuẽs vt ne cõfuſa,fiat fabula vulgi. Inepte ſane & parũ recte. In hoc albo ſunt,quæ libertatis amore nubere contẽnunt,timẽtes ne domino nubant,nõ marito,ſeq; in ſeruitutẽ præcipitent. Nihilo plus laudis mœrẽtur,quę ad ſeruandã virginitatẽ cogũtur,à parẽtibus detruſæ in monaſteriũ,quæ ſi ſint liberæ,ad choreã magis properent quã ad cucullã. Aut ſi ſit aliqua.cui non ſuppettant facultates,vt pro ſua ſtirpe nubat pari,ſicut vſu venire ſolet circa magnas familias in ciuitatibus,vbi pauperculæ ciues,vetulæ fiunt virgines. Affectũ tñ hunc in rectius emẽdare,atq; in deum dirigere poſſunt,vt ſi qua metu parẽtũ ingreſſa eſt monaſteriũ,faciat ex neceſſitate virtutẽ,atq; volũtatẽ ſuã offerat deo, vouẽs ſe ĩ gloriã dei animæq; ſue ſalutẽ,velle ibi manere neq; ĩde recedere Tũc ſane talis accedit numero virginũ prudentiũ,dum lampadẽ ſuam iterũ ſurſum verſus erigit in deũ,habebit in ea oleũ (ne offendantur corda ſimpliciũ & aures pię nõ ſcandalizentur.conſulo non multum in ſermonibus publicis inſiſtendũ de corruptis moribus iuuẽcularum,quæ etſi carnis ſignaculũ retinent incorruptũ,tamẽ variis modis carnales voluptates volũtariæ experiũtur,ſed in confeſſoribus, cũ magna cautela tamẽ,eſt inquirẽdũ,ne doceãtur turpia,quę forſitan alioquin nunquam veniſſent in mentem, Magna hic prudentia opus eſt,certum eſt,per libidinem & inceuti tum fomitum,multa turpiſſima fieri tamẽ in interrogationib us modus adhibendus eſt.) Vt ergo tantem finiã, quæ

Mat.25.

piſcem tangit, Eccl.13. Thamar, 2.Reg.13. Spina eſt, ſeſe dedero in periculum peccandi. ſtramina ſi ignibus admoueas, quid vetat quo minus ardeant? Sextum & vltimum huius lilij folium, eſt operatio virtutum, Hieronymus Pſal. vbiq;.

Spina eius, ocium eſt, quamobrem magni etiam principes filiabus & vxoribus ſuis labores imponunt. Extẽde illa cum hiſtoriis & auctoritatibus ſacræ ſcripturę, & habebis popularem ſermonem egregium.

## *IN DEDICATIONE TEMPLI, EVANGELIVM LVC. XIX.*

*N illo tempore, Egreſſus Ieſus, perambulabat Iericho. Et ecce vir nomine Zachæus, & hic*

I *princeps erat publicanorum, & ipſe diues. & quærebat videre Ieſum quis eſſet, & non poterat præ turba, quia ſtatura puſillus erat. Et præcurrens, aſcendit in arborem ſycomorum, vt videret eũ, quia inde erat tranſiturus. Et cum veniſſet ad locum, ſuſpiciens Ieſus, vidit illum, & dixit ad eum, Zachæe, feſtinans, deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens. Et cum viderent omnes, murmurabant, dicentes quod ad hominem peccatorem diuertiſſet. Stans autem Zachæus, dixit ad Ieſum, Ecce dimidium bonorum meorum domine do pauperibus: & ſi quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum. Ait Ieſus ad eum, Quia hodie ſalus domui huic facta eſt, eo quod & ipſe filius ſit Abrahæ. Venit enim filius hominis quærere & ſaluum facere quod perierat.*

### HOMILIA I.

Am hodie ſolenniter templi huius cõſecrationem

I celebramus chariſsimi, cui feſto euangelium hoc aptatur, propter verba quæ in eo dixit dominus, Hodie ſalus huic domui facta eſt, nam & nos credimus hoc

cuilibet tēplo euenire in ſua dedicatione.nos igitur vbi pri us euangelium explicauerimus,de tēpli dedicatione non nihil diſſeremus. Paulo ante hoc euangeliū ſcribit Lucas dominum quendā ſanaſſe cæcum,vbi ait Ambroſius, Zachæus in ſycomoro,cæcus in via,quorū alterum dominus miſeraturus expectat,alterum māſionis ſuæ claritate nobilitat.de Iericho antea dixim⁹, Atq; in hoc itinere multa miracula operatus eſt dominus. Neq; vero publicanus tātum erat hic Zachæus,ſed & ſupremus atq; adeo princeps aliorū,vnde nullus gratia dei deſperare debet,qui modo cōuerſionem & emendationem ſibi proponit,de publicanis itidē ſæpius diſputauimus.ſiquidē omnes præfecti officiis,quæ ſine peccato peragere nō poterant,publicani dicebātur. ſic teloneari ij eius tēporis emebāt vectigalia à magiſtratibus, deinde pro ſuo arbitrio vrgebant & opprimebant miſeros,quæ res etiā hodie miſeranda eſt,neque tolerari debet.quū enim ſic officia vendunt ſuperiores,nihil aliud faciunt niſi coactores & oppreſſores pauperum. Doctores oſtendunt defectus tres quos telonearij habuerunt,nam & vectigalia extorquebant ab iis etiā,qui immunes erant,à miniſtris dei,ſicut & ab ipſo Chriſto acceperunt tributū.Quapropter ille Petrū rogauit reges gentiū à quibus tandē acciperēt tributum. 2 deinde longe plus accipebāt quam ipſum per ſe vectigal habebat. 3.quia vias neq; ſtruebāt,neq; in pace cōſeruabāt. Inuenias iſtiuſmodi homines adhuc multos,qui tamē publicani appellari nolunt.Zachæus princeps erat,forſitan ſub ſe habēs miniſtros alios plures,aut etiam quia multorum vectigaliū curam gerebat.Inſuper deſideriū magnum Zachæus habuit videndi dñm,ideoq; tam propitius fuit illi,vt prius videret eū quam videretur ab ipſo.ſic enim omnibus in locis,vt inquit Theophy.præuenit nos dominus,ſi tantū nos alacres & prōptos videat.Zachæus ſi prius vidiſſet Chriſtū,iam diu peccata reliquiſſet, nunc autem cupit eum videre. Multi qui in peccatis cōmorantur diutiſsime,ſi veniant ad homines pios & timētes deum,emendari poſſent. Zachæus autē nō potuit aſſequi quod voluit præ turba,quia plurimos impediūt peccata,quo minus perueniant ad dominū, dum ſui quiſq; peccati ex alieno exēplo prętextū quærit & excuſationē,imme mor eius quod Augu.dicit, Nō minus ardebit qui cum multis ardebit. Eadē hæc turba paralyticū impediuit quo min⁹

Margin notes: Ambro. — Tom.1. — Matt.17 — Theoph. — Ioan.5.

venicet ad aquas piſcinæ. Præ turba nō poterant, qui geſtabant paralyticū, venire ad dominū. Turba ſuo tumultu fecit vt dominū morti adiudicaret Pilatus. Quid igitur mirum, ſi turba peccātium impediuit Zachæū? Altera cauſa quur nō viderit ille dominū, hęc eſt, quia ſtarura puſillus erat. Quærit Ambro. Quid ſibi vult, quod nullius alterius ſtaturā niſi huius expreſsit ſcriptura? reſpōdet, forſitan quia adhuc malitia vel etiā fide puſillus erat. 2 Zachæus conſiliū inuenit quomodo voluntatē ſuam expleret, præcurrēs, aſcēdit in arborem ſycomorū. Quādiu in turba hominū erat, Chriſtū videre nō potuit: vbi primū aſcendit vltra vulgi intellectū, vidit quē voluit. Myſtice quilibet Chriſtianus aſcēdere debet ſuper arborē crucis, & paſsionē Chriſti in ea contēplari, ideoq; ficum fatuā ſiue ſylueſtrem hic vocat, quoniā Iudæis ſcandalū erat, crucē prædicare & crucifixū, Gentibus autem ſtultitia, nos autem vltro debemus ignominiam crucis portare cū Chriſto, qui & ipſe viam hanc ingreſſus eſt. (extēde ad placitū, eſt enim facile de ſuſcipienda cruce: quæ, quia ex ficu eſt fatua, non erit ſine dulcedine.) Qūūq; dominus veniſſet in locū iſtum, ſuſpiciens vidit Zachæum. Ad hoc enim inquit Ambroſius) aduenit Chriſtus, vt ex liguis nō poma, ſed homines naſcerentur. ſiquidē Nathanaelē vidit ille ſub ficu, quoniam ſynagogā repræſentabat quæ ſub lege erat: Zachæum autē ſupra legem exiſtentem vidit in arbore, vbi euangeliū deſignatur. Chriſtus etenim ſuo obtutu miſericordiæ Zachæum adduxit ad renouatiōnē & emēdationē vitæ ſuæ, quomodo & Petrū reſpexit negantē ſe. Dixit igitur ad eum dominus, Zachæe, feſtinās deſcende. Ibi ſane diuinam ſuam omniſciētiam arguit, quoniā ipſe regionis eius ignarus, nouit tamē Zachæum, quem proprio ſuo cōpellat nomine. quumq; cognitor eſſet cordiū, præſciuit etiā bonā ſuam voluntatē, & ſeipſum inuitauit ad eum, dicens, Hodie in domo tua oportet me manere. Vulgare eſt quod dici ſolet, Chari ſunt hoſpites qui ſeipſos inuitant. Hic iam dominus cœpit diligere Zachæum ſecundū præſentem iuſtitiam, quem ſemper dilexerat ſecundū æternam prædeſtinationē, quamobrē etiam ſe inuitauit ad ipſum. O felicē hominē, ad cuius animā hoc modo dominus ſe offert venturū. Antiquus antea erat in ædibus Zachæi hoſpes, qui multo iam tēpore ſibi ius hoſpitij vēdicauerat. ſed eū expellere volens dominus

*Mat. 9.* *Mat. 27.* *Ambro.* *1. Cor. 1.* *Ambro.* *Ioan. 1.* *Matt. 26*

1.*Ioan.*3. vltro ſeſe obtulit hoſpitem.ſic Ioannes inquit,In hoc appa
*Luc.*11. ruit filius dei,vt diſſoluat opera diaboli.Extende quomodo
Chriſt' fortis ſpoliauit diabolũ. Zachæus vltro paruit do
*Theoph.* mino,feſtinãs enim deſcendit,& & ſuſcepit eũ gaudens.Nõ
ignauus erat neq; deſes,ideo & nos parati eſſe debem', quã
docunque nobis dominus aliquid præcipit,quãuis multi hic
contra dominum murmurabant. Alacriter faciendũ eſt quic
quid vel deo propter deũ pauperibus impenditur,quia hila-
2.*Co.*9. rem datorẽ diligit deus ſic nimirũ hilaris fuit hic Zachæus,
*Luc.*7. etiam ſi alij ideo murmurabant quod Chriſtus ad hominem
peccatorẽ diuertiſſet,ſicuti & faciebãt Leui Mattheo,quãdo
ad eum veniſſet dominus,ſed murmuratores iſti nõ conſide
rarunt infinitam dei miſericordiã, quæ ſe ſuper peccatores
*Pſal.* 86. quoq; & Gentiles extendit, ſicut in ſpiritu præuidit Pſalmi
ſta dicens,Memor ero Rahab & Babylonis ſcientium me.

3 Zachæ' miſſa aliorum murmuratione,ſuo ſemet pede
dimetiens,atq; ſtans ante dominũ,dixit,Dimidiũ bonorum
*Ambro.* meorum do pauperib'. Diſcant hic,ait Ambroſius, nõ in fa
cultatibus crimen hærere,ſed in iis qui vti neſciunt faculta
tibus.nã ſicut diuitiæ ſunt impedimẽta malis ita bonis exi-
ſtunt adminicula virtutũ.vnde Zachæus dimidium bonorũ
ſuorum pauperibus erogauit, inſuper ſi quẽ defraudaſſet, ei
quoq; reddebat. Diſcant hic diuites,q̃ vbi multa bona corra
ſerint iniquis cõtractibus,mẽſuris,ponderibus & vlnis fal-
ſis fefellerint miſeros,ſatis nõ eſt ſi imaginẽ aut ſtatuã cru-
cifixi,ſiue tabulã pictã erexerint, ſed adhuc bona iniq; par
*Theoph.* ta reſtituenda ſunt. Vnde Theophylactus hic ait,Docet nos
Zachęus nullum eſſe lucrũ,ſiquidem habens ex iniuſtitia pe
cunias aliis miſereatur,relictis illis quos iniuria affecerat.
*Exod.*22. Zachęus reddit in quadruplo,vt ſatisfaciat iis quos offende
rat atque ſic non damnũ tantum repouit, ſed cum augmen-
to,ſicut & in lege fur tenebatur in quadruplo reſtituere.

Sequitur inde quam pulchre & præclare euangelicus fa-
ctus ſit hic Zachæus,dum dimidium bonorũ dedit pauperi-
bus, & quadruplũ reſtituit iis quos falſo deceperat. Quantu
lum ergo ei remãſit,qui ſe totum denudauit?ſicq; nudus nu
dum ſequutus eſt Chriſtum, quanuis hinc facile colligitur,
Zachæum valde diuitẽ fuiſſe in bonis,quæ vel hæreditario
vel alio iuſto titulo acquiſierit, ſiquidem nõ potuiſſet alias
dimidium dare pauperibus.Duo hic præ cæteris diligẽtius

conſiderant doctores:alterũ,quod primo loco Zachę' op' miſericordię receſſet in eleemoſyna,quũ tamẽ ante omnia etiã opera pietatis,reſtitutio debiti & ablati præcedat, ſed ob immẽſam miſericordiæ virtutẽ,& quia opus illi' tãtope re placet deo hic pręcedit,quãuis in cõſummatione operis prius ille ſatisfecit offenſo.Deinde teſtatur Theophylact' *Theoph.* præparatũ illum beneq; inſtitutũ Zachæi animũ propẽſã& bonam ſuã arguere voluntatẽ: dum ait,do & reddo,nõ pmit tit futurũ,vt multi auari,qui reſtitutionẽ iniuſte ablati dif ferunt in extremã ſenectutẽ,ſemper procraſtinãtes,& aliud ex alio craspromittẽtes quod nunquã præſtãt:tandem ve to quum hæredibus iniungunt,penit' actũ eſt. Quilibet igi tur ipſe maturi' reſtituere debet bona iniuſte parta,ſimili ter&eleemoſynas&alia opera bona ĩ flore inſtituere:iuxta illud Sapiẽtis,Ne dicas amico tuo,vade&reuertere , &cras *Prou.3.* dabo tibi,quũ ſtatim poſſis dare. Et alibi,Cor inopis ne affli *Eccl.4.* xeris,& nõ protrahas datum anguſtianti.Hoc quoq; cõſide rant doctores,quod proprie ait Zachęus,Si quẽ defraudaui, qua conditione annexa,declarat ſe timuiſſe dominũ in de fraudando proximũ & in fraude vitanda,quantũ licuit per officium publicani. Et hoc forſitan dominus reſpexit,quod *Theoph.* apud ipſum præ aliis diuertit, 4 Audiens miſericors dominus benignum & iuſtumZachæi animũ,euãgelizat ei ſalutem,dicens,Hodie ſal' huic domui facta eſt,eo quod & ipſe filius eſt Abrahæ.quaſi diceret,Hodie das,hodie acqui ris ſalutem.filiũ vocat Abrahę ob ſimilitudinẽ morum,ſiqui dem vterque ex fide iuſtificatus eſt,vterque pauperum ama tor. Vide tu hic mutationem magnam dexteræ excelſi. Pri cipio euangelii Zachæus princeps dicitur publicanorũ, iã vero filius Abrahæ nõ ex ſanguine,ſed virtutib' & probita *Rom.9.* te. Nam vt Abrahã patriam ſuã,ita Zachæ' poſſeſſiões ſuas reliquit propter dominum. Facit huc quod Paulus ait, non omnes qui ſemen ſũt Abrahæ,omnes filii,ſed in Iſaac voca bitur tibi ſemen,hoc eſt,filii Abrahæ nõ iudicantur ex car ne,ſed promiſſione. Quumq; phariſæi & alii murmuraſſẽt cõtra dominũ,eo quod ad hominem peccatorẽ diuertiſſet, *Mat.1.* reſpondens etiã ad hoc domin',ait,Filius hominis venit q̃ rere & ſaluum facere quod perierat.Venit de cælo domin' quæſitum oues perditas,ex quibus & hic Zachæ' fuit ſicde Chriſto prædixerat angel',quoniam ipſe ſaluum faciet po-

HHHH

1.Tim. 2. pulum ſuum à peccatis eorum, ſic ille filiun perditũ Matthæum inuenit ad teloniũ, Magdalenã in conuiuio, latronẽ in cruce, quia ipſe vult omnes homines ſaluos fieri. Deus itaque nobis etiam gratiam ſuam concedere dignetur.

## HOMILIA II.

*Aſſumpto vnctionis oleo, vnges tabernaculum cum vaſis ſuis, vt ſanctificentur altare holocauſti & omnia vaſa eius. Exod. XL.*

PRima potiſsmaq; ratio, quur oĩa in tẽplis, ipſaq; adeo tẽpla conſectẽtur, hæc eſt, quod Adã ab initio ex dono originalis iuſtitiæ in qua cõditus eſt, dñm habuit rerũ omniũ in vniuerſo mũdo, ſicut dñs dixit ad eos Gene. 3. Implete terrã & ſubiicite eã vobis, dñamini quoq; piſcib⁹ maris & volucrib⁹ cæli & oĩbus animãtib⁹ quæ mouẽtur ſuper terrã. Vſq; adeo hic creauit de⁹ Adã potẽtiſsimũ toti⁹ orbis monarchã & imperatorẽ, qui tamẽ quũ primũ per peccatũ prȩuaricatus, factus eſt inobediẽs deo, ſimul quoq; obe Lucæ, 11. dientiã mũdi & animaliũ amiſit. & ſicut dicit dñs, Quũ fortis armat⁹ cuſtodit atriũ ſuũ, in pace ſunt o omnia quȩ poſsidet: ſi autẽ fortior illo ſuperueniens vicerit eũ, vniuerſa arma eius aufert in quibus cõfidebat, & ſpolia eius diſtribuit: Ioan. 12. 14. 15. ſic nimirũ diabolus vicit Adamũ, & imperiũ eius atq; potẽtiam ſibi vſurpauit, quantũ permiſit deus. hinc iã princeps mundi etiã à Chriſto dicitur. Et quia hæc quȩ in mũdo ſunt, obediũt diabolo, & quũ hoc permittat de⁹, tẽpeſtates & grãdines excitat, homines & pecudes offendit, nõnunq̃ hoĩes ipſos obſidet, vt recte dixerit Iob, quia nõ eſt poteſtas ſuper Iob. 4 8, terrã quæ cõparetur ei. Vt autẽ creaturæ terræ veniãt in vſum hominũ cõſecrari ſolẽt. vt carnes, herbȩ, oua, luminaria, vinuũ, aqua, ſal, ignis & c. ex vſu & cõſuetudine eccleſiȩ. Atq; ſi benedictiones iſtiuſmodi funditus põderentur, nihil aliud ſunt quã orationes eccleſiæ, quibus illa inuocat dñm, orãs vt eiuſmodi creaturas eripiat ex poteſtate diaboli, hominiq; ſalutares efficiat. ideoq; ante baptiſmũ ſic paruuli cõſecrãtur & benedicuntur per exorciſmũ, vbi diabolus cum vniuerſa poteſtate ſua eiicitur à paruulo (Induc ex exequiali gratia exẽpli benedictione ſalis, vel vini, vel carnis, vel exorciſmũ.) Qoud ſi igitur hoc modo oĩa cõſecrãtur, quum veniunt in vſum hominũ, quãto magis illa quæ precipue in

cultu diuino vſurpãtur,benedicẽda ſũt & deo dicãda, puta tẽpla,ipſiq; ſacerdotes,altaria & omnia ornamẽta atq; vaſa templi,nõ eo tãtũ vt à poteſtate diaboli eripiãtur,ſed quia ex profanis ſacra fiunt iuxta illud vnde cœpimus differere quando dixit dñs ad Moyſen, Aſſumpto vnctionis oleo,&c

*Euangelium LVCAE XIX. vt ſupra.*

Facile mihi eſſet,feſtum dedicationis commendare, ſi ſimilitudinibus vellẽ inſiſtere & myſticis expoſitionibus omnium eorum quæ ſunt in templis. ipſum nanq; domus dei eſt,in quo deus inhabitat. in conclaue eſt piæ contemplationis,in conclaui lectus eſt mundę dilectionis in veritatibus dei. lucerna ibi in illuſtratiõe veritatis,& atrium ſpeculationis,in quo menſæ tres paratę ſũt, vna ſacrarum literarũ, Lucæ 22. altera ſacramentis euchariſtiæ, Pſalmo vigeſimo ſecũdo. tertia eleemoſynæ pauperum Thob. 2. Eſt adhuc ibi atrium ſpirituale,eſt & culina,eſt coqua,eſt balneum,eſt ſpecula vnde ex alto proſpiciatur,eſt pharmacotheca,eſt gazophylaciũ. (Si libet adapta omnia quæ epiſcopus in cõſecratione eccleſiæ orat & dicit. eſt omnino populare,& apud deuotos bene afficit. vide obſequiale epiſcoporum.) nos illis omnibus omiſſis,tantum de templi dedicatione dicemus,quantum ex ſacris literis liquet: quia vtique mundus ex curioſitate nõnunquam magis quã pietate ſcripturarum requirit teſtimonia,quanuis ipſa eccleſiæ auctoritas cuilibet Chriſtianorũ ſufficeret deberet,attamen affatim multa ſuppetunt pro dedicatione templorum Nihil autem hic de conſecratione ornatuum aut ſimilium differere animus eſt. etſi hic quoq; ex veteri teſtamẽto forte habemus fundamentum aduerſus neochriſtianos. nã ſi veſtes ſacræ neceſſariæ erant ſacerdotibus,qui boues, vitulos & oues offerebant,quanto magis conuenit ſanctis veſtibus indutum eſſe presbyterũ,qui in ſancto miſſæ ſacrificio Chriſtum dei filium conficit,corpus & ſanguinem eius,reliqua ſacramenta &c. Sed nos ad ipſam templi dedicationẽ reuertamur. Fundamentum ibi aſſumo huiuſmodi. Quæcunq; ſcripta ſunt,ad noſtrã doctrinã ſcripta ſunt,vt per patientiam & conſolationem ſcripturarũ ſpem habeamus. Alibi etiam ait Paulus,Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata,vtilis eſt ad docendũ,ad arguendũ,ad corripiendũ,ad erudiendũ in iuſtitia. ideoq; ſacris literis doceri nos oportet demy

*Leuit. 8.*

*Rom. 15.*

2. *Tim. 3.*

ſterio dedicationis templi credentes illa in vtilitatẽ noſtã
Gen.28. eſſe deſcripta. Principio igitur in lege naturæ argumẽtum hoc habemus certum, quod Iacob in ſpũ dedicationẽ tẽpli cognouit, & quaſi exemplar fuit noſtrorũ epiſcoporũ in dedicandis tẽplis, de quo ſic legim⁹, Vidit in ſomniis Iacob ſcalam ſtantẽ ſuper terrã, & cacumẽ illius tangens cœlũ, angelos quoq; dei deſcendentes & aſcendentes per eã, & dñm înixum ſcalæ, loquentẽ cum Iacob. qui quũ euigilaſſet, dixit, Vere dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebã. pauensq; ait Quã terribilis eſt locus iſte? nõ eſt hic aliud niſi dom⁹ dei & porta cæli. Vocauit locũ iſtũ Bethel, Hebræis enĩ Beth domum, & Heb deũ ſignificat. Si ergo iam locũ illũ perluſtremus, hic ille eſt, in quo Abraham auus illius voluit offerre filium ſuũ Iſaac, quẽ Moria, dñs videt. Eodẽ in loco ſiue mon
1. Par. 21. te, vbi propter peccatum Dauid, occidit dñs peſte ſeptuagi
& 22. ta milia hominũ, demptis mulierib⁹ & paruulis, emit Dauid ab Hornam partẽ ſpatij ibi erexit altare & obtulit. domin⁹ quoq; deus præcepit angelo, & impoſuit gladiũ ſuum in vaginam. Statim ſubiunxit Dauid, Hęc eſt dom⁹ dei, & hoc eſt altare holocauſti Iſrael. Ibi quoq; ſuper montẽ Moria Salomon ædificauit templum domino, qui locus mõſtratus erat
2. Par. 2. Dauidi in area Hornem Iebuſæi, vbi Iacob vidit ſcalã & angelos vtiq; in ſpiritu cognouit tunc ille, quod eodẽ in loco poſt 800. annos extrueretur templum Qui locus quãta gratia ſit præualiturus, iam tunc aſcenſus & deſcẽſus angelorũ ſatis monſtrauit, quoniã ſic frequentes veniũt ad tẽpla noſtra angeli ſãcti dei, vt orationes, cãtica & prædicatiões afferant in conſpectu domini quẽ etiam obſeruare tẽpla vel
Grego. hinc conſtat, quod Iacob vidit eum innixũ ſcalæ. Ecce quã propitium & miſericordem dominũ habituri ſumus, ſi diligenter ei ſeruiamus in templo: ideoq; domũ dei & portã cæli vocauit Iacob. Qui quomodo locum illum cõſecrarit, ſequitur in textu. Erexit lapidem in titulũ, fundens oleum deſuper, quod ſignum erat euidens futuræ tum ædificatiõis tum conſecrationis templi, ſimulq; paſſionis & mortis Chriſti. Hinc eccleſia quæ gubernatore vtitur ſpũ ſancto, verbis illis Iacob vtitur in officio miſſæ de dedicatione ❡ Colligimus templorum quoq; & altariũ dedicacionẽ ipſã p ex facto Moyſis eo tempore, quo ſynagoga adhuc errabat & verſabatur in deſerto, ibi præcepit dominus Moyſi, vt dedi

caret & ſanctificaret altare. forma etiã dedicationis in hoc præſcripta, cuius bona pars in hũc vſq; diem remãſit penes eccleſiã in luminaribus & thurificationib⁹. Sic auté domin⁹ ait ad Moyſen, Aſſumpto vnctionis oleo, vnges tabernaculũ cũ vaſis ſuis, vt ſanctificétur altare holocauſti & labrũ cũ baſi ſua. omnia vnctionis oleo conſecrabis, vt ſint ſãcta ſãctorum. quę poſtquã omnia perfecta ſunt, operuit nubes tabernaculum teſtimonii, & gloria domini impleuit illud, nec poterat Moyſes ingredi tectũ fœderis, nube operiéte & maieſtate domini coruſcante. Quod ſi hoc ita factũ eſt circa tabernaculũ nõ fixũ, ſed quod Leuitæ ſemper cogebãtur ſe cũ circunferre, quocunque popul⁹ cõmigrabat, inſtar caſtrorũ, quanto magis Chriſtiani ſua tépla conſecrare & virtuti atq; gratiæ ſpũs ſancti debét dedicare, ſicut hic dñs in apparitione gloriæ ſuæ manifeſtauit, quantum hoc illi placuerit *Exod.40*

Huiuſmodi cõſecrationẽ tabernaculi adhuc alibi deſcribit Moyſes, quæ quanto apparatu & magnificẽtia ſit pfecta quomodo duodecim cõtinuis diebus, duodecim principes tribuum duodecim ſacrificia ſua (Nũc nulla eſt ampli⁹ etiã inter Chriſtianos in dedicationibus ſacrificiorũ cura, ſed luxus tantũ & ebrietas.) obtulerunt domino ſex plauſtra opera cum 12. bobus ſemper pro duobus principib⁹ ſiue ducib⁹ plauſtrum vnũ, & pro ſingulis ſingulos boues. Primo die dedicationis obtulit ſacrificium ſuũ Naſon de tribu Iuda: fueruntq; in oblatione ſua acetabulũ argẽteum pondo cétũ triginta ſiclorũ, phiala argẽtea habés ſeptuaginta ſiclos, vtrũque plenũ ſimilia cõſperſa oleo in ſacrificiũ, mortariolũ ex decem ſiclis aureis, plenũ incenſo, bouem de arméto, & arietem & agnũ agniculũ in holocauſtũ, hircumq; pro peccato, & in ſacrificio pacificorũ boues duos, arietes quinq;, hircos quinq;, agnos agniculos quinq;. Et ſic reliqui duces ex ſua quiſq; tribu Tã eximiũ feſtum duodecim dierũ celebrarũt Iudæi in cõſecratione altaris cũ tã precioſis munerib⁹ vt cõficiant ea vltra duo milia & quadringenta ſiclorũ argenti cũ tot bobus, arietibus, agnis, & hircis. Placuit quoq; hoc deo, quia gloria ſua repleuit tabernaculũ, vt dixim⁹ ab initio. *Num.7.* *Exod.40*

3 Quum porro Iudæi veniſſent cum pace in terrã promiſſionis, etſi nunc ſtatim volebat ædificare Dauid templum domino: prohibit⁹ tamé eſt à deo facere illud, eoquod vir ſanguinum eſſet, ſed à filio ſuo pacifico Salomone voluit *1.Pa.22.*

ſibi ædificari templũ,ad cuius ſtructurã tamen Dauid eã parauit neceſſaria & ſumptus qui requirebantur ad illud.Cõſtituerat enim triginta milia hominum,qui tantũ ligna cę
3.Reg.5. derent in mõte Libani,vbi ſemper decẽ milia laborabãt p mẽſã lapicidas habuit 80000.&70000. homines qui apportabant neceſſaria,Inſuper ter mille& trecentos habuit præfectos ædificij qui omnia ordinabant.Multa dici hic poſſet quibus ſumptibus,quatoq; aparatu templum illud ſit extructum,ſed tamẽ ex hoc vno cætera omnia colligi facile poſſunt,quod textus ait nihil extitiſſe in templo,quod nõ fue
3.Reg.6. rit auro mundo ad opertum,etiãCherub duo,quorum vnˀ habebat in altitudine cubitos decem.Omnia enim vaſa tẽpli aurea erant,menſa,cãdelabra,emũctoria,forcipes, phialæ,thuribula,omnia hæc ex auro puriſſimo. vnde magnum habuit beneplacitum deus,qui & aparuitSalomoni,adhortans eum ad cõſummationem operis,& vt ambularet inpręceptis ſuis hinc promiſit ſe ibi habitaturũ in medio filiorũ Iſrael,& nõ derelicturum eos.Qua ſolẽnitate & magnificẽtia conſecratum ſit tẽplũ,ad longum teſtatur ſcriptura,quoniã ibi cõgregati ſunt omnes principes ex regno Iudæorũ,
3.Reg.8. duces omnes tribuũ&alii præcipue.Tũc ſacerdotes tuleiũt arcam in templũ,& Salomon multis orauit ad dominũ, dicens inter cætera,Domine deus meus audi hymnũ & orationẽ,quã ſeruus tuˀ orat corã te hodie,vt ſint oculi tui aperti ſup domum hãc nocte ac die,ſuper domum de qua dixiſti, Erit nomen meũ ibi,vt exaudias orationem quam orat inloco iſto ad te ſeruus tuus,vt exaudias deprecationẽ ſerui tui & populi tui Iſrael,quodcunque orauerit in loco iſto & exaudies in loco habitaculi tui in cælo,& cum exaudieris, ꝓpitius eris. Si peccauerit homo in proximum ſuũ,& habuerit aliquod iuramentum quo teneatur aſtrictus,& venerit propter iuramentum coram altari tuo in domum tuã,tu exaudies &c. Hinc omnis generis petitiones enarrat,quæ ſuper huiuſmodi neceſſitatibus ſuis ab hominibus proponuntur,confugientibus,ad templum domini.Vbi iam ſunt neochriſtiani,qui etiam deo debitum inuident honorẽ,volentes ditiſſimum hunc ipſum facere pauperẽ,quaſi non poſſint mendici ſuſtentari,niſi ex iis quæ derracta fuerint templis? Quod ſi tan diues fuit deus,vt oẽs pauperes cibauerit tẽpore Salomonis qui tantum bonorum collecauit in ſtructurã

templi,quid iam illi decedat?Mora igitur noſtrorum homi num malitia eſt,quod conãtur cultu & ornatũ dei abolere ſed hæc alibi,Tom.2 & alias ſæpe. Salomon durãte dedi catione tẽpli.obtulit domino vigintiduo milia boum, cen tũ viginti milia ouium,& ſic à rege totoque Iſraele peracta dedicatió eſt magna cũ gratulatione ſeptem & ſeptem, hoc eſt,14.diebus. Atq; mox deinde Salomon permiſit populũ redire ad ſua. 4 Porro ſi amplius diligentiuſque ſacras litera euoluam⁹,videbimus diruto templo illo Salomonis à Chaldæis poſt annos 442. quo ducti quoque ſunt Iudæi in captiuitatẽ Babylonicã,vnde rurſus liberi abire ꝑmiſſi fũt à Dario & Cyro,atque in Iudæã reuerſi,cœperũt iterũ ædi ficare templũ,quãuis in eo multũ reſiſterent ipſis Gẽtiles, nolentes permittere vt reædificarẽt tẽplũ,vnde & ad arma parati ſemper erãnt,aliis laborãtibus in reparãdo muro,aliis ad pugnandũ inſtructis,ſed & qui laborabãt,altera manu operabantur,altera gladiũ geſtabãt,& in veſtimẽtis ſuis dormiebãt.Quũ igitur populus vrgẽtibus prophetis Haggæo & Zacharia ſtructurã templi fœliciter cõſummaſſet,filij Iſrael ſacerdotes & Leuitæ aliiq; ex Babylonia reuerſi, celebrarũt cũ gaudio templi dedicationẽ,& in ea obtulerũt vitulos centũ,ducentos arietes,quadrigentos agnos,& duo decim hircos pro peccatis,iuxta numerũ duodecim tribuũ Iſrael.Ecce qũo cõtinue feſtũ dedicationis in vſu fuit apud Iudæos. 5 Cæterum quũ ſecundũ templũ ſub ſacerdote Ieſu & ſacerdote Zorobabel eſſe reſtauratũ,poſt trecẽtos an nos Anthiochus Epiphanes Hieruſalẽ deuaſtauit & tẽplũ diruit multiſq; abuſionib⁹ Gẽtiliũ polluit,neq; multo poſt tñ,poſt annos.ſ. tres,Iudas Machabæus quod deſtructũ fuit in templo reſtituit,ipſumq; purgauit, altare holocauſti diruit nouumq; ex lege reparauit,etiã vaſa noua,candelabra & menſas reſtituit,cãdelabrorum luminaribus accẽſis, obtulerũt ſuper altare nouum,& celebrarũt dedicationẽ alta ris per dies octo,& holocauſta obtulerũt cum gaudio, & or nauerũt faciẽ templi coronis aureis & ſcutis, ipſaſque por tas & ædes ſacerdotũ(paſtophoria, loca vbi morabãtur & dormiebant ſacerdotes,quando erant in officio ſeruiẽdi in templo.Non enim dormiebãt illo tẽpore cũ vxoribus,ſicut faciunt Lutherani apoſtatæ,aut incontinẽtes ſacerdotes) conſecrarunt,factaque eſt lætitia magna in populo.

*Nehe.4.*

*1.Eſd. 6.*

geli deſcenderũt & aſcenderũt,quemadmodũ vidit Iacob *Gene.28.*
in ſomnis,Et hic quoq; celerius benigniuſq; exaudire vult
deus oratiões omniũ,qui in templo neceſſitates ſuas deplo *3 Reg. 8.*
rant apud dñm'vt Salomõ ipſe orauit.Siquidem deus viuus
in ſcala cæli ſedet,reſpiciẽs ad ciuitatẽ ſanctã eccleſiæ ſuæ
Ecce quũ vixdũ natus eras,ad templum es deportatus,mortuus
iterũ deportaberis ad templũ,ſi tamẽ ea tibi gratia diuinit' parara eſt,eſtote igitur omnes modeſti,pii multũq;
reuerentes in tẽplo,orantes patrẽ in ſpiritu & veritate,ocioſa & garrula verba vitate,geſt' laſciuos fugite,cogitatiões
impudicas mittite,ne date peccandi occaſionẽ ſuperbo veſtitu,geſtu turpi,cõuerſatione inhoneſta & prauo aſpectu;
ſed eſtote pii deũ timete & ſedulo colite,à quo viciſſim ex
audiamini in orationibus veſtris,& gratiã eius hic impetretis illic vero gloriam conſequamini æternam,Amen.

Illud vltimũ extẽde,ſi placet,ex Sũma Paraldi.reperio me
feciſſe ſermonẽ ante.22.annos,cum eſſem admodum iuuenis,de abuſu dedicationum,qui ſolet fieri maxime in pagis
& villis,ubi plus ſeruitur crapulæ & luxuriæ quam deo,Nõ
quod honeſta cõuiuia ſint prohibita,cũ populus dedicationẽ egerit in gaudio & lætitia,ſed quod exceſſus vituperatur.
Potes proſequi apud Robertũ Holcot ſuper librũ Sapiẽtiæ,lectione 141'per totũ.Habent enim vẽtrem deum,altare
affluentiæ,templũ tabernã,ſacrificia ſuperfluitatis,oblatiões iniquitatis,ſacerdotes laborãtes,ſcilicet venatores,
piſcatores,lanios,coquos &c.cantatores luxurioſas.hiſtriones,mimos,ioculatores,&c. Extendere eſt facile.

## HOMILIA III.

*Domus mea domus orationis vocabitur.* *Mat.XXI.*

A Ccedunt,prohdolor,vltima iam tempora,olim à *2.Tim.3.*
Chriſto & apoſtolis prædicta,quibus futuri ſint
homines ſeipſos amãtes,ſuperbi elati,auari,habentes
ſpeciẽ pietatis,virtutem autẽ eius abnegantes.erũt *1.Petr.2.*
enim magiſtrati mẽdaces,qui inducẽt ſectas perditionis,ſicut
fuerunt ſuperioribus annis Sagareli qui etiã noluerunt
aliqua templa habere ideoque eorũdem dedicationẽ abhorrerũt
Quorum errorem nonnulli ex neochriſtianis ſequuti,dicũt templis opus non eſſe,nec al quem illorũ vſum niſi
vt conuocetur populus ad audiendum verbum dei,Error

hic quum multū ſit & nociuus, & ſacris literis contrarius, imo & contra animarum noſtrarum pugnet ſalutem, operæ preciū eſt eum hic refutare, quāuis idipſum verba etiā the

Mat. 21. matis aſſumpti requirūt & affirmāt, Domus mea domus o-

Eſa. 50. rationis vocabitur. Vbi manifeſte declaratur, quur tādē ex truantur tēpla, nimirū ob orationem. docuit idem Eſaias iā olim & renouauit dominus rurſus in nouo teſtamēto. Super iis vt liceat cū fructu diſſerere, imploremus omnes gratiā dei, ſalutantes virginem martrē &c. Poteris etiam inducere thema Mat. 21. Homo erat paterfamilias, qui plātauit vineā, & ſeptē circūdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim. Quę applica ex Alberto ibidem. & habebis

Sap. 19. ſermonē. Etſi in omnibus locis inuocari poteſt dominus, ſicut & omni tempore ac loco non contemnit populū ſuū

1. Tim. 2. ſed adeſt illi templū tñ præcipue ei rei deputatū eſt, vt ibi oretur dominus pie, iuxta illud Pauli, Volo viros orare in omni loco, leuātes puras manus ſine ira & diſceptatione. vbi non immerito exrernū etiam in orando geſtū cōmemorat Paulus. leuationē manuū, etſi fortiter comtemnāt neochriſtiaui. Quod autē præcipue tēpla parata ſint orationibus, auditū eſt ex verbis Chriſti & Eſaiæ. Dom' mea domus orationis vocabitur. Ecce dominus tēplum domum ſuā vocat, non huius aut alterius ædes priuatas, non prætoriū aut

Ioan. 18. arcem, ſed templū domus dei eſt. Verum quidem eſt quod in templo docuit dominus, vbi omnes Iudæi conueniūt, & in hunc vſque in diē prædicari ſolet in templis, niſi quo recentes Sagarelli inuenerūt fratres hortenſes. Et tamen do

Ioan. 2. minus templū domum vocat, nō prædicationis, ſed orationis. Vos autem, inquit ad Iudæos, feciſtis eā ſpeluncam latronum. Nonne nūc quoque conqueri poſſet dominus domum ſuam fieri apud multos ſpelūcam latronū, qui catholicos inde arcēt prędicatores, & ſubornāt alios nouę fidei? vere enī animicidæ ſunt iſti, qui animas hominū peruerſis

Eccle. 21. ſuis dogmatibus occidunt, quia dētes eorum ſunt ſicut dentes leonū. Huiuſmodi pene ſunt, quales erant de quibus a-

Act. 15. poſtoli ſcripſerūt Chriſtiāis Anthiochiæ & ſyriæ, quod audiuiſſent exiiſſe quoſdam qui turbarēt ipſos verbis, euerten

Ioan. 2. tes animas eorū. Alibi quoque dixit ad Iudæos, Nolite facere domum patris mei domū negociationis, etſi omnes Simoniaci hic redarguūtur, quorū ſcel' vt eſt per ſe magnuū

ita grauiter offendit deũ.Poſſunt quoque verba illa ad neo chriſtianos cõmode referri,qui templa & cœnobia faciũt atmẽtaria,domos negociationis,& in quibus vina reponũ tur atque in cõſimiles vſus profanos conuertunt.inique ſa ne fit hoc & cõtra leges ciuiles,quibus ſæpe cautum eſt,ne bona ſemel dicata deo,in profanũ redeãt vſum.ſicut Leo & Antoni⁹ imperatores ſanxerũt Et quæ ad beatiſſimæ eccle ſiæ iura pertinẽt,vel poſt hac forte peruenerint, tanquã tã ſam ſacroſanctã eccleſiam & religioſam,intacta cõuenit cu ſtodiri,vt ſicut ipſa religiõis & fidei perpetua mater eſt,ita eius patrimoniũ iugiter ſeruetur illæſum. Sic habet alia cõ ſtitutio,Multo magis ꝓhibetur ipſius monaſterii alienatio qua redeat in antiquum ſtatũ & ſecularẽ vſum.ideoq; imperatores,Gratianus,Valentinian⁹ & Theodoſius.A.A.A. prohibent.ne quis apoſtolorũ vel martyrum ſedem,humanis corporibus exiſtimet eſſe conceſſam.Cõcordat aliud decretũ Iuſtiniani,quod ſic habet,Sancimus nemini licere ſacratiſſima atque arcana vaſa vel veſtem,cæteraque donaria quæ ad diuinam religionem neceſſaria ſunt cum etiam veteres leges ea quę iuris diuini ſunt. humanis flexibus nõ illigari ſanxerunt,vel ad venditionem vel hypothecam.vel pignus trahere &c.Quiſquis autem vendiderit,pecuniam eã amiſerit &c,Iam prohdolor,ſacra prophanis ſunt omnia mixta,veſtes ſacræ vndique circunferuntur , & tamen vniuerſa teſtatur ſcriptura non relinqui hoc à deo impunitum Mitto reliquos locos,vt ad ſacras literas redeam . Placere nanque deo templa & eorum ornatus,hinc principio patet quod iam diligẽter ille commiſit fabricã & ſtructurã arcę, propitiatorij,menſæ ſacræ,cãdelabri,altaris,velorũ,Cherubim,veſtitum ſacerdotaliũ apparatũ, & omnium aliorũ vaſorũ taberuaculi. Atque vt ea omnia maiore cum dignitate trãſigerẽtur,impleuit deus artifices de⁹ Beſeleel & Ooliab ſpiritu dei ſapiẽtia.intellectu & ſciẽtia in omni labore inueniẽdo,quicquid ex auro,argẽto & ære parari poterat,ex marmore,gemmis & lignis precioſis,Quod ſi nõ placuiſſet hoc deo,vtique nõ præcepiſſet fieri,neq; artificibus ſciẽtiã per ſpiritũ ſuũ indidiſſet, Vſqueadio ſanctũ & diuinũ quid eſt condere tẽpla,vt noluerit deus permittere hoc Dauidi, quãuis regi & prophetæ magno,tamque grato apud deũ,

*L.iube-mus.C. de ſacro-ſan.eccl.*

*In aut. multo ma.glo. ibi.L.2. ibi.L ſancimus,*

*Exod.35.*

*Exod. 31.*

2.*Reg.*1. *Pſal.* 88.

1.Par.17 vt diceret, Inueni Dauid ſeruũ meũ ſecundũ cor meũ, ſed
2.Reg.7. quia vir ſangninũ erat, & occiderat multos, noluit ab ipſo
téplũ ſibi extrui, ſed expectauit hoc à filio eius Salomone.
Præterea conſtat ex ſacris literis, ſediſſe Dauid ante dñm,
quũ dederit ante arcã. ſiquidẽ vbi quis ante locũ dei ſedet,
Auguſti. iã ꝓximus aſſidet deo, inquit Auguſt. &c. Intelligitur aũt
ſanctior quædã præſentia dei, quã ĩ aliis locis, Imo & Iacob
Gene.28 locũ ſanctũ & terribilẽ eſſe credidit, atque adeo domũ dei.
Luc.7. Chriſto placuit Cẽturio, quod ſynagogã ædificaſſet Iudæis
qui ideo eũ laudarunt dño. Neque laboramus in eo ꝙ clamãt iſti, deu vbique eſſe, nec poſſe templo cõcludi. Quis enim eſt q id neſciat, aut dubitet aliqñ nõ fuiſſe? Sciuit hoc
2.Par.6. vtiq; Salomon, quum dixit, Ergone credibile eſt, vt habitet
deus cũ hominibus ſuper terram? ſi cælũ & cæli cælorũ non te capiunt, quanto magis domus iſta quã ædificaui? Sed ad hoc tantum facta eſt, vt reſpicias ad orationem ſerui tui & obſecrationem eius domine deus meus, & exaudias preces quas fundit famulus tuus corã te, vt aperias oculos tuos ſu
Dan.6. per domũ iſtam &c. Ad hæc, locũ certũ iuuare orationes
noſtras, ex Daniele patet: qui, quũ eſſet in captiuitate Babylonis, nec poſſet orare in tẽplo, apertis tamẽ feneſtris ver-
Deut.12. ſus templũ orauit. Nouit enim propheta ille plenus ſpiritu
& 15. ſancto, quid ſibi voluerit deus, quando dixit Moyſes loco
ipſius, In loco quẽ elegerit dominus deus veſter, vt ſit nomẽ ei⁹ in eo, Et inde, Nõ poteris imolare phaſe in qualibet vrbium tuarũ, ſed in loco quem elegerit, dñs de⁹ tuus, vt habitet nomen eius ibi. Ecce hic differẽtiam locorũ etiam apud deũ, qui in vno loco ampliorẽ exhibet miſericordiam quam alibi. Errãt igitur Sagarelli, dum templa tẽplorumq; contemnũt ornatum. Debebant illi vtique diligentius attẽdere verba domini tã ſerio præcipiẽtis, Nõ facietis ibi quæ
Deut.12. nos hic facimus hodie, ſinguli ꝙ ſibi rectũ videtur. Quod
nũc prohdolor, fit in multis locis, vt quod cuique placet, id
Mar.12. credat & dicat. In euãgelio quoq; prę omnibus aliis viduã
Luc.21. laudat dñs duo minuta æra obtulit in gazophylacium, quo
conſernabatur eleemoſyna gominũ, collecta ad cõſeruationẽ templi id ſi nõ eſſet opus placẽs deo, nõ laudaſſet Chriſtus viduã iſtã. Ipſe quoq; dñs frequens fuit in tẽplo. paruulus eñ in illud delatus eſt, quum iam ſex mẽſes peregiſſet, duodennis deinde cũ parentibus ſuis ex Galilæa profe

Luc.2.

fectus eſt in Ieruſalē, vbi amiſſum eum parentes inuenerūt in tēplo. Hinc ſemper venit in templū, docens ibidem, ſicut ipſe apud Annā profitetur. Poſtremo & Paul⁹ cōtra eos inuehitur, qui dehoneſtabant eccleſiā conuiuiis indecētibus, quum ait, An nō proprias domos habetis ad mādicādū? an eccleſiā dei cōtemnitis? Apoſtoli palatiū illud occuparūt, in quo Chriſt⁹ cū eis peracta cœna euchariſtiæ inſtituit ſacramentum, ipſiq; deinde ſpiritū ſanctum acceperūt, & tamen eo non contēti, aſcenderunt Petrus & Ioannes in templū ad horā orationis nonā. Ecce quod & apoſtoli templū domini inuiſerunt. & nouū nō eſt illud de horis canonicis, ſiquidē apoſtoli etiā hora orationis nona venerunt in tēplū. & alibi legitur, Petrū hora ſexta aſcendiſſe in partē ſuperiorem domus Multi potentes & optimates priuatas ædes ſuas donarunt deo & diuino cultui dedicarūt, ſicut Ariſtodemus, Cornelius &c. Sanctus Ioannes quoq; moriturus, deduci ſe permiſit in templū, ibiq; ſpiritū tradidit deo. & ſemper magno ſolatio fuit fidelibus, potuiſſe venire in oratorium. quamob rē ſinguli templa ſuis adiuuerūt ſubſidiis ſimul & ornamēta templorū, ſicut in deſerto viri omnes & mulieres, magno pioq; affectu munera ſua obtulerūt, vt opera parari poſſent quæ deus præceperat, quēadmodū in textu patet ad longū:

*Lu.19.11* *Ioan.18.* *1.Cor.11.* *Act.1.2.* *Act.3.* *Act.10.* *Exod.35.*

Quum itaq; cōſtet, dedicationē templorū in ſacris literis eſſe fundatā in vniuerſo Chriſtianiſsimo per omnia ſecula vſuratā, nemo Chriſtianorū auertatur à veritate per ſōnia contraria ſententiū, etiam Parabaptiſtarū, qui ad ſuos errores torquent & laniāt ſcripturā. Dominus enī dicēs mulieri Samaritanæ, Crede mihi, quia veniet hora quando neque in mōte hoc, neq; Hieroſolymis adorabitis, ſed veri adoratores adorabūt patrē in ſpiritu & veritate, aliud nō voluit, niſi templū deſiturū, ſicut & alibi dixit lapidē non manſurum ſuper lapidē, Templo autē ſucceſſurā multitudinem eccleſiarū, & aliud ſacerdotiū, oſtēdit in parabola, qua narrat de vinea in qua ædificauit turim, hoc eſt templū, auctore Hieron. Poſtquā autē agricolæ & ſeruos occiderunt & filium, hoc eſt, Chriſtū, prophetas & apoſtolos, quid ſequitur niſi quia ille vineā ſuā locat aliis agricolis, nēpe Chriſtianis? ſed interim vinea illa iā turri nō caret eccleſia ſine tēplo, vbi nō minus poſſūt orare Chriſtiani in ſpiritu & veritate, quā Catabaptiſtæ aut fratres hortēſes extra tēplū. Sed

*Ioan.4.* *Matt.24.* *Matt.21.* *Hieron.*

nimirum,decet ita hæreticos non eſſe in templis dei,quod
*Hieron.* iis ſint indigni,ſed in antris & ſpeluncis,vt pulchre Hiero.
ſubſcribit ſuper Eſa.65.& Ezec.13. Vulpium enim enim eſt
*Ambroſ* commorari in foueis,vulpes autẽ hæretici ſunt,ſicut Ambr.
ſuper Lucã cap.9.docet.atq; in hoc cũ vulpibus conueniũt.
pij vero Chriſtiani etiã in templis orant in ſpiritu & veritate,templa quoq; ſua exornant in gloriam dei, pro gaudio habentes eccleſiæ decorẽ, iuxta illud Dauidis, Dilexi dñe
*Pal.25.* decorem domus tuæ,& locũ habitationis gloriæ tuæ.Beati igitur qui habitant in domo tua domine,in ſecula ſeculorũ laudabũt te:hic in gratia,illic in gloria perpetua Quod nobis donare digneris domine Ieſu Chriſte,Amen.

Ex ſermonibus Bedæ ſtudio nihil voluimus hic inferre, qui tamen ſunt egregii & populares, diligens lector apum more aliquem guſtum ex eis decerpat pro virili ſua.

## *IN PROCESSIONIBVS SIVE SVPPLICATIONIBVS.*

### HOMILIA I.

*Vocate cœtum, congregate populũ.ſanctificate eccleſiam, coadunate ſenes, congregate paruulos & ſugentes vbera. Ioelis. 2.*

ETſi ſæpe multis profuerunt pericula miſeriæ & ærumnę,vt à peccatis auerſi vitam viuerent deo beneplacentẽ,per quam illã conſequerentur æternã. vnde prouuerbio dici ſolet,Infortuniũ citius aliquẽ probũ
*Pſal.82.* efficit q̃ ſecũdæ res.Teſtatur idẽ & quotidiana experiẽtia,
*& 31.* & ſacra ſcriptura.Sic eñ ait Dauid,Imple facies eorũ ignominia,& quęrent nomen tuum domine.Et alibi In camo & freno maxillas eorũ conſtringe,qui nõ approximant ad te. Nam luxuriãt animi rebus plerunq; ſecundis tũc multi neque deũ metuunt,nec ſanctos reuerẽtur, imo ne cogitãt de deo,niſi infirmitate aliqua affecti:tunc tandẽ ad ſe reuerſi, cognoſcũt deum ſicut inquit Pſal.Cognoſcetur domin⁹ iudicia faciens.alias in fœlicitate ſua inflati permanẽt & pereunt,de quibus etiã ille ait,In labore hominum non ſunt,&
*Pſal.9.* cũ iuſtis nõ flagellabũtur:ideo tenuit eos ſuperbia,& operti ſunt iniquitate & impietate ſua.ꝓdi t quaſi ex adipe iniquitas eorũ.ecce ibi peccatores & abundantes in ſeculo,ob-
*Pſal.72.*

rimuerũt diuitias. Ita interdum tribulationes ſalutares ſunt medicinæ, dicente propheta, Domine, in anguſtia requſie- runt te. ſic Dauid inquit, Ad dominũ cum tribularer, clamaui, & exaudiuit me. Alibi quoque, Tribulationes multiplicatæ ſunt in corde meo, erue me de neceſsitatib⁹ meis. ideo que quando nos tribulatio circundedit & anguſtia (applica materiam) vel belli, vel charitatis annonæ, vel aquarum, vel ſiccitatis nimiæ, vel peſtis vel ſimiliũ, nos quoque curramus ad dominũ opem eius implorantes. Nã vt maxime nos premant anguſtiæ vndique, melius eſt incidere nos in manus domini, quia multæ ſunt miſericordiæ eius. Abſolute ergo loquendo, ſatius quidẽ foret nõ eſſe tribulationes. Nos vero ad ſupplicandũ deo iam hic conuenimus, diuinam maieſtatem inuocaturi ob imminentẽ neceſsitatẽ. Ita enim nos docuit illud facere, propheta, ſicut à principio dicere cœpimus: Vocate cœtũ, congregate populum &c. *Eſa. 26.* *Pſal. 119.* *Pſal. 24.* *1. Par. 21.*

Euangeliũ Ioan. 16. require Tom. 2. in Rogationib⁹ Euãgeliũ. Luc 11. vide Tom. 2. in Rogationibus. Alias & de oratiõe a npliciter ſcripſim⁹, Tom. videlicet 2. in Rogationib⁹

## DE SVPPLICATIONIBVS.

Reperio me aliquando prędicaſſe in iſta materia ſic, vt primo loco dixerim quomodo Chriſtus docuit nos orare & orauit, & tota ſcriptura nos docet. ſecundo loco dixi de oratione in cõmuni, de qua multis diſſeruimus ſupra, vt hic citauim⁹. tertio dixi ſpecialiter de oratione proceſsionali. At modo alia nobis incedendũ eſt via. Principio & piũ & deo beneplacitũ opus, imo etiã actus eſt latriæ, ſupplicationes ſiue proceſsiones rite perficere id patet ex loco Ioelis adducto, qui rationẽ illius oſtẽdit, dicens, Cõuertimini ad dñm deũ veſtrum quia benignus & miſericors eſt, patiẽs & multę miſericordię, & pręſtabilis ſuper malitia. Quis ſcit ſi cõuertatur & ignoſcat, & relinquat poſt ſe bñdictionẽ? quaſi dicturus eſſet, Multũ offenſus eſt deus per peccata veſtra, grauiter ad irã ꝓuocaſtis eũ, ſed tamẽ adhuc cõuertimini vos, & viciſsim ille cõuerſus miſerebitᷓ veſtri. Vt aũt funditus intelligatis quid ad proceſsiones pertineat primo loco vos docebo, quid illæ erga deũ noſtri cauſa nos commonefaciãt. nã hic primũ deo ſingularis exhibetur reuerentia, dum ſupremus agnoſcitur eſſe rerũ omniũ gubernator: qui ſi nõ cognoſceretur dominus eſſe bellorũ omniũ, *Ioel. 2.*

tempeſtatũ quoq;,charitatis annonę & morborũ omniũ,nõ confugerẽt homines in eiuſmodi malis ad dominũ inuoca turi eundẽ. Proprie igitur hoc opus eſt quo deus colitur,& pro deo habetur, pro potẽti gubernatore mundi & omniũ quæ in eo ſunt. Tria enim proprie agnoſcimus à dño deo circa huiuſmodi proceſsiones:primo,excellentiã dei quę lõ ge ſuperat omnes bellorũ dominos,poteſtates tempeſtatũ, morborũ & omniũ quæ in cælo ſunt & in terra,quaſi hic di ceremus cum eccleſia,Tua eſt potentia,tuũ regnũ domine, tu es ſuper omnes gentes. Creator omniũ deus,terribilis &

*Heſt.13.* fortis,iuſtus & miſericors Canitur in dominica qua imponitur hiſtoria Machabæorũ,& cum Mardocheo,domine rex omnipotens, in ditione tua cuncta ſunt poſita,& non eſt qui poſsit tuæ reſiſtere voluntati, ſi decreueris ſaluare Iſrael,tu feciſti cælũ & terrã, & quicquid cæli ambitus continetur dominus omniũ es, nec eſt qui reſiſtat tuæ maieſtati. Huiuſmodi multa ſunt in ſacris literis,q̃ eſt in eccleſiaſtica cantica trahuntur. 2 Deinde confitemur in deo per pro-

*2.Cor.3.* ceſsiones omnẽ ſufficientẽ, quoniam ille ſufficiens eſt exaudire omnes petitiones noſtras,vt ſic Paulũ ſequẽtes dica mus,Omnis ſufficiẽtia noſtra ex deo eſt. Quid eñ eſt quod

*Iere.32.* non accepeirimus?Sic promiſit dominus filiis Iſrael per prophetam,ſeſe inducturũ ſuper eos omne bonũ quodcunque

*Exod.33.* pollicitus eſſet Sic dixit ad Moyſen,Oſtendã tibi omne bonum. Itaque ſufficientiam huiuſmodi confitemur in deo, petentes ideo ab ipſo pacem,ſanitatem,fertilitatem &c.

3 Agnoſcimus & in proceſsionibus noſtris, debere nos deo emẽdationẽ vel in cõuictu,vel per ſatisfactionẽ delicto

*2.Par.6.* rum,quaſi diceremus cũ Salomone,Peccauimus,malefecimus,iniuſte egimus. Et cũ eccleſia,Emendemus dñe in melius,quod ignorãter peccauim⁹. Recte ergo diximus ab initio,proceſsiones actus eſſe latriæ & religionis,quod ſic homo tali affectu,vt ſupra dixim⁹, ſimul circũiens ſeruit deo, & opus bonũ facit (cæteris paribus) deoque beneplacitum.

2 Quũ iam dixererimus quid cogitare debeamus,quod in ſe contineant ſupplicationes erga deum, reliquum eſt dicere,quo pacto conſiderare eas debeamus quo ad nos, Atque hic principio occurrit,quod humiliatio illa noſtri eſſe debet erga deum,quoniam in mundo fieri videmus,quod ſi quando ciuitas principem offenderit illumque capiat pla-

care, excipere ipſũ ſolet magno & cõmuni omniũ hominũ occurſu, volẽs per hoc humilitatẽ & ſubiectionẽ ſuam exhibere: ſicut imperatori Friderico cõtigit, duci Sueuorũ, qui à barba rufa cognomẽ traxit. is quũ multo tẽpore obſediſſet Mediolanũ, & ad deditionẽ cõpuliſſet (quàuis ea libera ſui q; iuris ciuitas eſſet, nulli ſubiecta principi) proceſſio ei ordinata eſt ex omni populo, occurrẽtibus illi eccleſiaſticis & religioſis oĩbus cũ reliquiis. eos ſequuti ſunt duæ magnæ turbæ paruulorũ vtriuſq; ſexus in albis, & portãtiũ virẽtia arbuſta. Mox ciuiũ proceſſerũt filiæ oĩb⁹ modis exornatæ, hinc matronæ nigris veſtitæ Quas vltimo loco ſequuti ſũt optimates & nobiles, apertis capitib⁹, portãtes gladios nudos circũ colla diductos. Poſtremo aliquot milia hominũ ex vulgo nudis pedibus ingreſſi ſũt, habentes funes in ceruicibus ſuis, inclamãtes oẽs, Miſericordiã miſericordiã imperatoris

Eaq; ſupplicatione irati Cæſaris animũ emollierunt, permoueruntq; vt ipſos in gratiã receperit, quanuis neq; ſic illi fidem ſeruarũt promiſſã. quapropter ille obſides eorũ 64 in Kaiſerslauter ſuſpendi permiſit Quomodo igitur nõ placeret deo humilitas populi ſui in hunc modũ collecti, quum maxime reſpiciat ille humilitatẽ, ſicuti Mariæ humilitatẽ reſpexit & Niniuitarum? Ad Eliã quoq; dixit dominus, Nõne vidiſti humiliatũ Achab corã me? quia igitur humiliat⁹ eſt, mei cauſa, nõ inducam malũ in diebus eius, ſed in dieb⁹ filii ſui inferã malũ domui ei⁹. Quod ergo vnic⁹ Achab impetrauit nõ impetrabit tãta hominũ multitudo vnanimiter cõgregata, veluti violentiã inferens regno cælorum, quod iã olim vim pati dixit Chriſtus, ita vt violẽti rapiãt illud? Sic Paulus communem obſecrationem petit ab eccleſia, dicẽs, In eũ ſperamus quoniam adhuc eripiet, adiuuantibus & vobis in oratione pro nobis, vt ex multarũ pſonis facierũ, ei⁹ quæ nobis eſt donationis, per multos gratiæ agãtur ꝓ nobis. 3 Quis dubitet rite inſtitutã ſupplicationẽ, bene placere deo, quoniã populus hic collectus ad ſupplicandũ propria confitetur peccata quibus illum offenderat? Vnde Dauid inquit, Dixi, cõfitebor aduerſum me iniuſtitiam meã domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Propria enim coram deo agnoſcere peccata, magnũ quid eſt. hinc promanat vt quiſque ſe diuinæ miſericordiæ committat. Inſuper, ea ipſa ſupplicatione palã teſtatur populus neceſſitatẽ ſuã

*Lucæ 1.* *Ioan. 3.* *3 Re. 21.* *Matt. 11.* *2. Cor. 1.*

inopiam & defectũ: ſiquidem ſpeciales eiuſmodi proceſſio nes, nõ niſi magna imminente neceſſitate celebrãtur. Quilibet etiã diligẽter modo cõſiderans, quur ſupplicationes de cernantur, is videt teſtimonia illa eſſe vrgẽtis neceſſitatis ſimul & magnæ erga deum fiduciæ. Supra diximus teſtari hic populum obedientiam ſuã erga deũ, cui ſubiectũ ſe humiliter cõfitetur. Et tantũ quidem de ipſo proceſſiõis opere in ſe, dictum ſufficiat, quod bonũ ſit & acceptabile deo, ſicut infra ex ſcripturis probabimus. nunc interim cõcluſionis loco differemus, quomodo inſtitutos & affectos eſſe oporteat, qui ſupplicationibus interſunt. Vbi vt primũ, ita potiſſimũ nobis occurrit illud, vt quiſq; recedat à peccatis, propter quæ deus fuerat offenſus. cõuertatur autẽ ad dñm per cõtritionẽ & pœnitentiã. Hoc & ſcriptura docet & perſuadet ratio. nam flagella dei, aduerſitates & tribulatiões nobis

Eſaiæ. 1. reſiſtunt propter peccata noſtra, iuxta illud quod domin' dicit per prophetã. Si nolueritis audire me, ſed prouocaue

Iere. 18. ritis ad iracũdiam, gladius deuorabit vos. Et per aliũ, Si pœnitẽtiam egerit gens illa à malo ſuo, quod loquutus ſum aduerſus eam, agã & ego pœnitẽtiã ſuper malo quod cogitaui vt facerẽ ei. Sic alius iterũ propheta dicit, In ira domini exercitum cõturbata eſt terra, & erit populus quaſi eſca ignis

Eſaiæ 9. (Adde ſi placet Eſa 59.) Quũ ergo cõfiteri cogamur pœnã

Danie. 9. nobis immitti àdeo propter peccata noſtra, ſicuti Daniel teſtatur, inquiens, O domine, omnia quæcũq; feciſti nobis, in iuſto iudicio feciſti, quia peccauimus tibi, & non obediuim' ſeruis tuis ꝓphetis. Vide illud caput Danielis & adhuc quæ volueris, quia multa ſunt ibi ad propoſitum. Sequitur enim Propter peccata noſtra & iniquitates patrũ noſtrorũ, Ieruſalem & propulus tuus in opprobrium ſunt omnib' per circuitũ noſtrũ. Quia ergo pœna ex peccato venit, radix aggredienda primũ eſt, & peccatum ipſum amputandũ, vt ſic quiſq; rectius conuertatur ad dñm, qui ideo dicit per pro-

Ioel. 2. phetã, Cõuertimini ad me in ieiunio, in fletu & plãctu, ſcĩdite corda veſtra, & nõ veſtimenta veſtra. Tũc enim gratiã

Zach. 1. impetrauimus: iuxta illud propheticũ, Cõuertimini ad me,

1. Re. 7. & ego cõuertar ad vos. Sic Samuel docuit Iudæos, dicẽs, Si in toto corde veſtro reuertimini ad dñm, auferte deos alienos de medio veſtri, & præparate corda veſtra dño, & ſeruite ei ſoli, & eruet vos de manu Philiſtiĩ. Et vos itaq; emẽ

date vitã veſtram,peccata iam porro mittite,vt ſupplicatio veſtra deo gratior efficiatur,impetretq; vobis quod petitis. Obſeruate ſedulo illud Sapiẽtis,qui nos monet ante orationem præparare animã,ne ſim' ſicut homo tentans deũ. Sic veteres fecerunt in ſuis ſupplicationibus,rex Ioſaphat, Iudith,&Machabæi:quorũ exẽpla ſi vos quoq; ſequuti fueritis,non tantũ mala tribulationũ auertetis&perſequutionũ ſed &gratiam & gloriam impetrabitis æternam,Amen. Eccl.18.

## HOMILIA SECVNDA DE ſupplicationibus.

*Aperi oculos tuos domine, & vide afflictionem noſtram. circundederunt nos gentes ad puniandum nos. Vel, Scitote quoniam exaudiet dominus preces veſtras, ſi manentes perſeueraueritis in ieiuniis & orationibus in conſpectu domini.* Iudith IIII.

QVis obſecro eſt qui neſciat?certe enim cuiq; Chriſtiano firmiter hoc credendũ eſt,deum potẽtẽ eſſe omnium creaturarum,imo&huius ampliſſimi mũdi gubernatorem,regemq́;adeo regum omniũ,quia in ſimbria eius ſcriptũ eſt,Rex regum & dominus dominantiũ.Illius ſiquidẽ eſt terra&plenitudo eius,orbis terrarũ& vniuerſi qui habitant in eo.Quamobrẽ etſi potentes cõtra nos pugnant hoſtes quanuis ſint fortes&horribiles,tamẽ ſi cõfidamus in auxilium &adiutoriũ dei,ex animo petentes illud,nosq; conuertamur ad dominũ,ex ipſo ſolatium omne ſperantes,ſane adiuuabit ille nos iuxta illud Pſalmi, Iacta in dominũ ſpem tuam&curam tuam,&ipſe te enutriet,neque dabit in æternum in fluctuationem iuſtum. Quicũque enĩ plus fiduciæ&ſpei repoſuerunt in potentia&viribus ſuis quam in deo,ſuccubuerunt. Quanto rectius fecit rex Ioſaphat,qui cum impeteretur à valido fortique exercitu clamauit ad dominũ,dicens,Quum ignoremus quid agere debeamus,hoc ſolũ habemus reſidui,vt oculos noſtros dirigamus ad te?Et vos igitur hoc facite dilectiſſimi,quum videatis irruentẽ in nos potentiſſimũ Turcarum imperatorẽ,qui iam velut hæreditario iure hoſtis eſt Chriſtiani tũ ſanguinis tũ nominis,& fidei noſtræ,Is ipſe tantum ſibi ditionũ vendi Apoc.19 Pſal.59 2.Pa.20

cauit,quantum duo olim poſſidebant imperatores:inſuper quoq; plurima regna,ampliſſimos ducatus,inſulas & vrbes potẽtiſſimas ſubegit,Chriſtianos occidit,trucidauit,in perpetuam ſeruitutẽ abduxit,innocẽtes paruulos ad parietes allidere verit⁹ nõ eſt eoſdẽ quoq; in ſua infidelitate ad perpetuam damnationẽ educauit,virgines ſtuprauit,parẽtum cõſpectum nihil reueritus,vxores quoq; impudẽter tractauit maritis cernẽtibus,(exagera,ſi potes,quia nõ tam dira dicere poteris,quin truculẽtiora & crudeliora fecerint.)templa vel diruunt,vel in ea dãnatiſſimũ Mahomet collocarũt,crucifixi imaginẽ & cõſpuerunt & ſagittis transfixerunt,venerabile eucharistiæ ſacramentũ pedibus cõculcarũt,aliaq́;magis horrenda exercuerunt,quæ fieri permiſit dominus propter magna & multa peccata noſtra. Cõſiderãtes ergo hoſtis noſtri potẽtiã,quid faciemus cõſultius,niſi vt cõfugiamus ad auxilium dei,clamantes vſq; in cælũ? Sciendũ enim hoc nobis eſt,& ſedulo præ oculis habendũ,quod ſacerdos magnus Eliachim dixit ad Iudæos quãdo irruiſſet in eos Holofernes potentiſſimi regis Nabuchodonozoris dux exercitus & princeps,Quoniã exaudiet dñs preces noſtras,ſi manẽtes perſeuerauimus in ieiuniis & orationibus in conſpectu domini &c.quæ verba fuerunt thematis,vnde præſentẽ homiliam exorſi ſumus.Media vita in morte &c.

*Euangelium vt ſupra.*

Congregati hodie dilectiſſimi in Chriſto ad implorandã inquirẽdamq; dei gratiã & miſericordiam, victoriam quoq; petendã ex hoſtibus(ſecundũ qualitatem hoſtis exaggera,& mitiga inductionẽ ad cõmouẽdos affect⁹ auditorũ)diſcam⁹ ex ſacris literis,quomodo qualeſque nos in tãtis periculis exhibeamus,quoniã ſic videbim⁹ quid illi fecerint,qui gratiã & pacẽ impetrauerũt apud dominum,quorũ nobis veſtigiis erit inſiſtendũ.Et quãuis in ea re cõſiliũ nobis optimũ eſſet,miſſis peccatis cõuerti ad dñm ſicut antea diximus,& piis precibus obnixe dñm precari,vt ille animabus noſtris per gratiã ſuã mederetur;nobiſq; infunderet voluntatem bonam,eandẽq; in nobis cõſeruaret: ſiquidem ſua tãtum gratia indigemus,ſicque clamemus cũ
*Pſal.*101. Dauide,Domine,non ſecundum peccata noſtra facias nobis neq; ſecundũ iniquitates noſtras retribuas nobis. Diceret hic aliquis,Audio,ſed videor hinc mihi colligere oẽs ſup-

plicationes noſtras eſſe vanas, quũ bona ſuplicantium pars ſint peccatores, pauci quoq; pœnitentiã egerint, iam cõtri tide peccatis ſuis, propoſitũ habẽdo ea vitare. Sane enĩ hic corruerent omnes proceſſiones noſtræ, plane vanæ futuræ Reſpõdetur, Et ſi ſint in ſupplicationibus peccatores, q nõ habeãt animũ deſiſtendi à peccatis, illorum tamen quoque petitio fruſtra nõ eſt: ſiquidẽ vt maxime etſi nihil merean tur poſſunt tamẽ nonnihil impetrare id ita declarãt docto res, quia dicit dñs, Omnis q petit, accipit. Addit Chryſoſto mꝰ, Siue ſit iuſtus, ſiue iniuſtus. nõ quidẽ hoc intellige, ſi pec cator petat ſecundũ malam cõcupiſcẽtiã ſuam, pro eo quod faciat illi ad iniquitatẽ ſuã promouendã, ſed hoc ſenſu, cũ natura pctõris in ſe ſit bona atq; adeo à deo creata: qcquid autem creauit deus, hoc ei placet, ſiquidẽ nihil odit eorũ q̃ feci. Ideoq; etiam oratio peccatoris in reſpectu naturæ po teſt placere deo, ſi hoc omnino petat quod boni petũt. ſicq; ex ſuperabũdanti miſericordia plus dat nobis deus quã nõ ſtra dignitas, imo indignitas potius mereatur atq; remune rat opus in ſe, nõ attẽta operãtis iniquitate. Quid multa? re ſpicit opus operatũ, non cõſiderãs quod operãs eſt indignꝰ & nihil meretur, quia meritũ aliqualiter innititur iuſtitiæ diſtributiuæ, ſed impetratio mere innititur gratiæ. Rurſus obiicies, ſcimus quia deus pctõres non exaudit. Itaq; nõ ex audiet deus orationẽ noſtrã etiam in ſupplicationibꝰ, quũ tot ſint inter nos peccatores, Audi reſpõdentẽ tibi Auguſti num, quoniã dictũ hoc cæci eſt, qui adhuc loquitur inunctꝰ nam & peccatores exaudit deus, ſi enim id nõ eſſet, fruſtra il le publicanus oculos in terrã demittẽs, & pectus ſuũ percu tiens, diceret, Deus, propicius eſto mihi peccatori. Locum itaq; habet iſtud cæci dictum, in tribus tantũ caſibꝰ. Primũ quando peccator petit quæ petere parũ decet: deinde, quũ petitio eius oritur ex radice eius perverſa, puta ſupbia aut hypocriſi: poſtremo, quando petit cõtra interdictũ eccleſiæ cũ ſcandalo, vt ſi orat excõicatus, aut ſi peccator publicus, presbyter orationem ſuã corã toto populo etiã officio ſuo id exigente perficit. Huic enim dicit dñs illud quod habet Pſalmiſta. Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſta mẽtũ meũ per os tuũ? Alias ſacris literis hoc cõtrarium non eſt, quod deus peccatores exaudiat in orationibus ſuis. Nam ita exaudita eſt mulier peccatrix Maria, & publica-

*Mat. 7. 18*
*Chryſo.*
*Ioan. 9.*
*Trac. 44. ſup Ioan.*
*Pſal. 49.*
*Luca 7.*
*Luca. 10.*

nus ille percutiens pectus ſuũ,deſcẽdit iuſtificatus in domũ ſuam. Conſtat hoc idem ex more totius eccleſiæ,quę in Litania clamat ad dñm, Peccatores te rogam⁹,audinos. Simi
Mat.18. liter patet illud ex eo quod dñs dixit in parabola,Serue nequã,omne debitũ remiſi tibi quia rogaſti me, Ecce oẽ debitũ remiſit ille ſeruo nequã,homini peccatori,quoniã rogauerat eum.
Mat.6. ſic nos quotidie oramus diuina inſtitutione for
Augu. mati,Dimitte nobis debita noſtra,cõfitẽtes per hoc nos eſſe pctõres,vt ait Auguſtinus. Quia ergo peccçam⁹quotidie etiã peccatorũ remiſſionẽ petere debem⁹. Et hinc iã ſatis patet,quomodo etiã peccatores in oratiõibus ſuis impetrare aliquid poſſint,quanuis nihil mereantur dũ ſunt in peccatis.(adde ſi placet de òbſtetricib⁹ AEgyptiis,quæ fuerũt ideololatræ,& ſic peccatrices.tamen quia timuerunt deum ideo à deo impetrarunt,vt eis ædificarentur domus.)

2 Quanuis in proceſſionibus plures ſint mali quã boni,attamen ſpes bona eſt,iter nos quoq; aliquot eſſe bonos. Tam efficax autẽ eſt oratio bonorũ apud deũ,vt etiã ꝓ malis illi,neq; ꝓſe tãtũ impetrare aliquid valeant.ſic enim
Gene.18. dñs dixit ad Abrahã,ſi ĩueniret decẽ homines iuſtos in So-
Exod.32 doma,ſe nõ perditurũ eã.ſic Moyſes& Aaron ſæpe ſteterũt
Num.14 ante dominũ,orantes pro populo nequam,& exauditi ſunt
& 1. Elias homo vnicus erat,& tamẽ oratiõe ſua recõciliatũ pla-
3.R.18. catumq; deum reddidit vniuerſo regno etiam peruerſi re-
Auguſt. gis Achab. Accedit huc ratio,ſicut pulchre arguit Auguſtin⁹,quoniam tanta debet eſſe vnitas humanæ ſocietatis, vt quiſque ſic ſit pro alio ſolicitus,tãquam ſi vnum corp⁹ eſſemus omnes. &propter hanc ſocietatem humanam fit,vt alius ꝓ alio hic plectatur in terrà. nãquod ſæpe mali homines peccatis ſuis merẽtur bella,famẽ,peſtem,hic quoq; cũ malis puniũtur boni. Quod cũ fiat,vt bonos cũ malis afligat de⁹ quur non viciſſim,cui propria eſt miſericordia , interdum malis propter bonos peccata dimittat? Spes igitur nos bona manet,implere dominum deum verba prophetæ ſui facti in ſupplicationibus noſtris,Domine deus,quũ iratus fueris
Habac.3. miſericordię recordaberis.& quod Dauid dixit,Nõ retinet in ira miſericordiam ſuam dixi,motus eſt pes meus,miſericordia tua domine adiuuabit me. Plena vndique eſt ſcriptura teſtimoniis miſericordiæ diuinæ,quamobrem ſic orat eccleſia,Deus,cuius miſericordiæ nõ eſt numerus,& cui nũ-

quã ſine ſpe miſericordię ſupplicatur. Porro etiã peccatores mœreri aliquid apud deũ ſupplicationibus & aliis operibus bonis, facile eſt colligere ex duobus exẽplis: altero Niniuitarũ, quorũ ciuitatẽ ſuperuertere de⁹ volebat, ſed quũ iunarẽt illi, & alia opera bona exercerẽt, quãuis pc̃tores & idololatræ eſſent, miſericordiã tñ dei impetrarũt, vt nõ veniret plaga illius ſup eos ſimili exẽplo tyrãnus etiã Achab ꝓponi poteſt, ad quẽ quũ veniſſet Elias à deo miſſus, prænũciãs ꝙ eodẽ loco vbi ãtea canes lixerũt ſanguinẽ Naboth ibi futurũ eſſet vt lingerẽt etiã ſanguinẽ ſuũ, ſeqtur ibi, Hęc dicit dñs, Ecce ĩducã ſup te malũ, & demetã poſteriora tua, & interficiã de Achab mingẽtẽ ad parietẽ, & claudũ & vltimũ in Iſrael. Audiẽs hæc Achab, ſcidit veſtimẽta ſua, & operuit cilicio carnẽ ſuã, ieiunauit & dormiuit in ſacco, & ambulauit demiſſo capite. Et fact⁹ eſt ſermo dñi ad Eliã, Nõne vidiſti humiliatẽ Achab corã me? qa igitur, humiliatus eſt mei cauſa, nõ inducã malũ in diebvs eius ſed in diebus filij ſui. 3 Simul atq; ergo humilitas etiã peccatoris placet deo, q̃s nõ videat qũo humilitas Chriſtianorũ adhuc magis placet deo? idq́; eo maxime, ꝙ illi multas habent orationes pias, illã cũ primis, quã nos docuit Chriſtus ipſe, cui & ideo nõ poteſt nõ placere quando oramus, Libera nos dñe à malo. deinde cãtica plurima & oratiões pene inumeræ ſunt in eccleſia, miſſæ quoq; peculiares ĩ hoc ĩſtitutæ ab ipſa eccleſia, q; gubernatorẽ habet ſpiritũ ſanctũ, ſpõſaq́; Chriſti eſt cui quũ ſit illa chariſſima, quomodo excludat orationes & preces ipſius, ſicut Aſſuer⁹ preces Heſter facile admiſit? Auget inſuper pium hominum affectũ, neque parum adiuuat impetrandi facilitatẽ, quod cõmuniter iu ſupplicationibus deferri ſolent triumphalia Chriſti trophæa, vexilla & cruces, quod ſignũ etiã apparebit in cælo, quum dominus ad iudicandũ venerit. Ad hæc cõmuniter in ſupplicationibus circũferri ſolent reliquiæ ſanctorũ, idq́; in eorũ venerationem quanuis, tũc quoque profitemur nobis illorũ ope opus eſſe & auxilio, tãquam interceſſorum noſtrorũ apud deum vt qui per merita ſua facilius poſſint nos adiuuare. Teſtimonium inſuper hoc idem eſt fidei noſtræ, confitentibus ſic nobis, credere nos quod viuant, iam cũ Chriſto vt amici poſt hãc vitã & mortem, quoq; nobis ſæpius interuẽtu ſanctorum ſuorũ benefaciat deus, alias nõ facturus, ſicuti per

[Margin notes: *Ionæ 3.* — *3. Re. 21.* — *Mat. 6.* — *Eph. 5.* — *Apo. 21.* — *Heſt. 7.*]

longum diſſeruimus de interceſſione ſanctorũ in feſto ſanctorũ omnium. Pro reliquiis etiam argumentum efficax habemus ex eo, quod mulier ſolo fimbriæ cõtactu in veſte Mat. 6. Chriſti ſanata eſt. Quis em̃ neget Chriſtũ adeſſe reliquiis ſanctorũ ſuorum, qui virtute diuina aſtitit ſuæ veſti? nemo vtiq; inficias ibit, Chriſto chariorẽ fuiſſe Petrũ aut Paulũ quam veſtimentũ. Aut quur nõ magno ſit colatio Chriſtianis ſanctorum reliquias in proceſſionibus circũferre: quũ tamen magna fiduciã & conſolatiõe freti Iudæi, arcã detulerint in aciẽ aduerſus hoſtes ſuos? alias quoque cõmigran Num. 10. tibus Iudæis & ſublata arca, dicere ſolit' eſt Moyſes, Exurge deus, & diſſipentur inimici tui, fugiãt à facie tua qui oderũt te. Quid quod ſacerdotes ſepties circumierũt vrbem Ierico, tantiſper ſecũ deferentes arcã fœderis, cum corruerent mœnia? 4 Ne nos detereat à ſupplicationibus, quod nonnũquã non ſtatim deſinit afflictio, ob quam ſupplicabatur domino. forſitan enim iratus nobis dñs, niſi eiuſmodi ſupplicationibus fuiſſet aliquantulũ placatus, maiora pericula immiſſurus erat, deinde. etſi non ſtatim ſentiamus au Auguſt. xilium. meminiſſe tamen debemus eius quod dicit Auguſti. Orationes aliquæ non nobis denegantur, ſed differuntur, vt nobis tempore oportuno reddãtur. Quanuis mora eiuſmodi poteſt nobis cedere in bonũ, dũ ſic mouemur & in oratione perſeuerare, & inſtãtius aliquando petere, nõnũquam etiã aliquid mali & illiciti vitare, vel tribulatiões ta Rom. 11. lis quibuſdã ſunt incrementa virtutem & augmenta meritorũ. etſi nos ignoremus. Quis enim diuinorũ iudiciorũ põderet rationes? quis cognouit ſenſum dñi. aut quis conſiliarius eius fuit? Nunquid nõ medicus morbũ ægrotantis melius agnoſcit, quam ipſe qui infirmatur? Ante omnia quoque, quũ dubium non ſit, patrẽ miſericordiarũ & deum omnis conſolatiõis nullũ relinquere bonũ irremuneratũ, ideo etiãſi nõ ſecundũ petitionẽ noſtrã recipiamus, ipſæ tñ ſupplicationes ſua mercede nõ deſtituerentur. nos quoq; ſi ſumus peccatores, ecce illos ſic dilexit de', vt vnigenitũ filiũ Rom. 8. ſuũ miſerit in hũc mũdũ in ſimilitudĩe carnis peccati q nobis miſericordiã ſuã largiri dignetur hic & in futuro, Amẽ

## HOMILIA III.

*Domine deus quum iratus fueris: miſericordiæ*

*recordaberis* *HABAC.* *III.* *Gene.3.*

Vandoquidẽ ſemel homo veſtẽ innocẽtiæ amiſit per *Rom.5.*
Q peccatũ Adæ,ingreſſo per vnum hominẽ peccato in
mũdũ,ipſaq; per peccatũ morte,ſane peccatũ in cau
ſa eſt quod deus mundũ in iracũdia gubernat.Nos aũt quũ
in hac vita nũdũ ſimus deſpirati,vel in peccatis obfirmati
inſtar dãnatorũ,poſſumus adhuc gratiã dei impetrare. ſem
per ergo in omnibus operibus dei quæ ſint in hunc mũdo,
cõcurrũt illa duo,miſericordia & veritas,hac quidẽ punit
malũ,illa pœnã moderatur & mitigat,hanc mitigationem
impetrare poſſumus precibus piis,ſicut vndiq; tota ſcriptu
ra teſtatur,qa oratio humiliãtis ſe penetrat cælos. Quẽad
modũ orãte Moyſe,victus eſt Amalehc.orãte Ioſue,ſol ſte *Eccle.25*
tit,orante Anna,dedit dominus prophetã illũ magnum Sa *Exo.17.*
muelẽ:orante Ezechia,facta eſt prolongatio vitæ. ſolq; re *Ioſu.10.*
troceſſit:orante Elia,non pluit per trienniũ, eodem rurſus *1.Reg.1.*
orante,apertũ eſt cælũ & pluit iterũ.Quapropter quũ ira- *Eſa.38.*
tus dns tribulatiões nobis immiſit, congregemur in oratio *3.Re.17.*
nibus ſanctis Clamemus cũ Machabæus,vſque in cælũ,vt il *& 18.*
le nobis miſericors eſſe dignetur.populus enim ſic collect⁹
veluti vim quandã deo inferre videtur,iuxta illud,quia re
gnũ dei vim patitur,& violẽti rapiunt illud.Quomodo aũt
nõ exaudiat dominus orationẽ tãtæ multitudinis hominũ
pio affectu cũ humilitate cõuenientium ad inuocandũ eũ
vt iratus ille nobis,adhuc tñ recordetur miſericordiæ?quæ *Mat.11.*
verba fuerũt thematis &c. Media vita in morte ſumus &c.

*Euangelium vt ſupra,vel ſi forte bella graſſantur, dic euangelium Matthæi 24. aut Lucæ 21. Quum audieritis prælia.*

I voluimus proceſſiones noſtras deo eſſe acceptas,
S quibus gratia impetremus, declinantes iram eius
magnam,commodiſſimũ eſt tales nos gerere,ſicut
à ſpiritu ſancto i ſacris literis edocti ſum⁹,ideoq; eas euol
uentibus nobis,primũ ſe offert hiſtoria regis Ioſaphat,con
tra quem quũ pugnaret fili Moab & Ammon,omneſq; qui *2.Pa.20.*
trans mare ſunt & de Syria,ipſe etiã iam certo cognouiſſet
eos irrupiſſe ſibi in regionẽ ſuã,perterritus illa,totũ ſe con
tulit ad rogãdum dñm,& prædicauit ieiunium vniuerſo Iu
da.edoctus vtique erat à Moyſe,ieiuniis dominum placari *Deut.9.*

quoniam quũ Iudæi adoraſſent vitulum aureũ, dixit ille, Ia-
cui coram domino quadraginta diebus ac noctibus, panem
Ioel.2. non comedens & aquã nõ bibẽs. bibens, propter omnia ve
ſtra quæ geſſiſtis cõtra dñm, & eum ad iracundiã prouoca
ſtis. ſic ad ieiunium hortatur Ioel, dicẽs Congregate cœtũ,
Ionæ 3. coadunate populũ, ſanctificate ieiuniũ. Et inde, Canite tu-
bis in Sion, ſanctificate ieiuniũ, Sic ieiunauit Achab, ſic cre
diderũt Niniuitæ prophetæ Ionæ, & predicarũt ieiunium.
Quondam ſolẽnis fuit ea veterum Chriſtianorũ conſuetu-
do, vt aliquot dies, communiter tres, ieiunarent ante ſuppli
catiões, & adhuc mos ille permãſit ĩ Italia & Roma & Gal
lia quãdo in magnis neceſſitatib' ſupplicatio inſtitui ſolet
tũc ea prius denũciatur, & homines certis diebus ieiunare
admonentur, confiteri quoque & ſacramẽtũ ſuſcipere tum
vero demũ proceſſio celebratur. At nos frigidi Germani qd
1.Reg.7. facim'? didicit hoc Ioſaphat à Samuele, qui grauiter oppreſ
ſis Iudæis à Philiſtæis, dixit ad eos, Cõgregare vniuerſum
Iſrael in Maſphat: vt orẽ pro vobis dominũ. & cõuenerunt
ibi, hauſerũtque aquam, & effuderunt in conſpectu domini
(quod ſignũ erat humilitatis, quanuis alii accipiant lachri
mas contritionis) & ieiunarũt in die illa, atque dixerunt,
Tibi peccauimus domine 2 Sequitur in textu, Congrega
tus eũ Iudas (hoc eſt populus omnis ex tribu Iuda & Benia
2.Pa.10. mim quibus imperabat Ioſaphat) ad deprecandum dominũ
ſed & omnes de vrbibus ſuis venerunt ad obſecrandũ eum.
Cæterum placere deo huiuſmodi ſanctam cõgregationem
ſatis audiuimus ex Ioele (vide ſupra homilia prima huius
1.Tim.2. materiæ) vt quo cõmunior eſt oratio, eo magis placeat deo
non temere inoleuit dictum de generali oratione, neque
ea fruſtra aut in vanum vſurpatur in eccleſia, ſiquidẽ illã
Apoſtolus quoque docuit, dicens, Obſecro primum omniũ
fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarũ actio
nes pro omnibus hominibus, pro regib' &c. Idem frequẽ
ter huiuſmodi communem obſecrationem petit à Roma-
nis, Corinthiis & Coloſſenſibus. Notabitis autem quod illi
de omnibus vrbibus ſuis accurrerunt in Hieruſalem, quo
nõnulli longum iter habebant. Nos quã torpemus deſides
& ignaui, qui vix ad ædem parochiæ noſtræ accedimus pro
ceſſionẽ celebraturi? Magna ſemper nobis incumbit labo-
rãdi neceſſitas, ſicubi ſeruiendum eſt deo, alias perierimus,

Veruntamē interim dū ipſi ocioſos dies nobis eligimus,qui bus madeamus vino,ibi omnium laborum nos capit obli- *Luc.2.*
uio,ſed hæc alias Ieſus,Maria & Ioſeph longū iter profecti ſunt ad templū in Hieruſalem,& nos piget pietatis ſtudio cum reliqua hominū cōgregatione quam nimium itineris ſpatium arripere? 3 Quumque ſteтiſſet Ioſaphat in medio *2.Pa.20.*
cœtu Iudæ & Hieruſalem in domo domini ante atriū nouum,ait,Domine deus patrum noſtrorū,tu es deus in cælo, & dominaris cunctis regnis gentiū,in manu tua eſt fortitudo & potentia,nec quiſquam tibi poteſt reſiſtere &c.In nobis nō eſt tāta fortitudo,vt poſſimus huic multitudini reſiſtere quæ irruit ſuper nos,ſed quū ignorem⁹ quid agere debeamus,hoc ſolū habemus reſidui,vt oculos noſtros dirigamus ad te.Verba hæc magnā optimi regis fiduciā erga deū arguunt & ideo ille adiuuit eū,qui ſaluos facit omnes ſperantes in ſe,& quicūque ſperat in deo, illū miſericordia circūdabit. Diſcamus & nos exemplo Ioſaphat rogare domi- *Pſal. 10.*
num ſperare & confidere in illum. *& 23.*

4 Sequitur ergo hinc auxilium & conſolatio dei poſt habitā ſupplicationē & congregationem factam, habitamq; orationē. Venit enim ſpiritus domini ſuper Iazihel Leuitā, & ait, Attendite omnis Iuda & qui habitatis in Hieruſalē, *2.Pa.20.*
& tu rex Ioſaphat,hæc dicit dominus vobis,Nolite timere nec paueatis hā multitudinē,nō eſt enim veſtra pugna,ſed dei. Ecce quomodo deus cōſolatur ſuos iā metu magno perculſos,quibus & victoriā promiſit dominus,& modū oſtendit quo ſuperaturi eſſent hoſtes ſuos. Huiuſmodi cōſolationem ſemper certo expectare debēt boni homines à deo.In eius rei exēplū etiā Chriſto ſudorē ſanguineū ſudanti, ap- *Luc.22.*
paruit angelus de cælo,cōfortās eū. Prætera quum pluſquā ſeptuaginta milia hominū occidiſſet deus propter peccatū Dauidis,& tamē eo ſperante in dominū,apparuit ille angelus imponēs gladiū,Iacobo occiſo ab Herode , & Petro for- *2.Re.24.*
titer ob munito,tota autē Chriſtianorum multitudine pro eo orāte,apparuit angel⁹ domini & liberauit illum. Laurē- *Act.12.*
tius quoq; cum à tyranno Decio ſuper cratē ferream impoſitus torreretur,gratiā ille adhuc dei habuit & dulcedinē ſpiritus tantam.vt prunas putaret eſſe roſas Atq; eiuſmodi cōſolationibus vndiq; ſcriptura abūdat Sicut ergo Iazihel prędixerat,ita exierūt in aciem,& rex cōſuluit vt cātores

domini ſtatuerunt in ordine ſuo, qui laudarent deũ & ante-
*Pſal.* 135. cederent exercitũ, ac voce conſona dicerent, Confitemini
domino quoniã bonus, quoniã in ſeculũ miſericordia eius.
Quumq; cœpiſſent laudes canere, vertit dominus inſidias
hoſtiũ in ſemetipſos, ita vt Ammonitę & Moabitę occiderẽt
habitatores montis Seir, deinde quoque mutuis conciderẽt
vulneribus. Porro Iuda quum veniſſet ad ſpeluncam, vidit
procul omnẽ late regionẽ plenam cadaueribus, exuit quo-
que & ſpoliauit occiſos, abripiens ſecũ quicquid inuenerat,
ita vt non facile liceret portare ea omnia. hinc rurſus profe
cti ſunt in Hieruſalẽ, & ingreſsi ſunt cum pſalteris & citha
ris & tubis in domum domini. Diſcant hic qui deum deique
miniſtros contemnũt, & in pugnis ſuis fiduciã omnem repo
nunt, diſcant inquã & potentiã dei contemplentur, qui an-
tea multum inflati & turgidi, vbi ad rem ventũ eſt, fuga ſibi
conſulunt, neq; ſupplicationes nec quaſlibet orationes cul
tus diuini admittũt. Ecce & nos experimur hoc exẽplo, quã
fœliciter hactenus pugnauerimus aduerſus infideles. Ecce
quomodo rex Ioſaphat cum omni populo venit in domũ do
2.*Mac.*3. mini, gratias egit deo, quẽ ſimul cõfeſsi ſunt illũ eſſe à quo
omnis victoria eſt, quoniã non in multitudine exercitus vi
3.*Eſdr.*4 ctoria belli, ſed de cęlo fortitudo eſt. Et ſic Zorobabel bene
dixit regem cæli, dicens, A te eſt victoria, ſapientia & clari-
tas. Extende ad placitum ſuper eo quo egerunt gratias deo,
& hoc fecerunt in hymnis & pſalmis. Sed aliam quoq; vi-
4.*Re.*18, deamus hiſtoriam, propoſito huic noſtro deſeruientẽ, vnde
& 19. diſcamus quomodo ſupplicationes noſtras celebrare debe-
mus in hoc vt placeãt deo. Quũ Sennacherib rex aſſiriorũ
expeditione mota in Iudæam profectus eſſet aduerſus regẽ
Ezechiam, ipſumq; permouerere conaretur vt ſ. ei dederet,
nihil iam ſperãs in deũ, adductis in hoc multis blaſphemiis
contra deum viuentẽ, Ezechias ſcidit veſtimenta ſua, & o-
*Eſa.*37. pertus eſt ſacco, ingreſſusq; eſt domum domini, & miſit ad
Eſaiam, vt rogaret dñm pro populo ſuo reliquo, qui conſo-
latus eſt eum, nilque timere iuſsit. Inſuper cum rex Senna
cherib literis eũ admoneret, ne ſe à deo ſuo decipi ſineret,
in quem reponebat ſpem oẽm, rurſus ingreſſus templũ, ex-
pandit literas coram domino, & orauit in cõſpectu eius di
cens, Dñe deus Iſrael, qui ſedes ſuper Cherubim, tu es deus
ſolus regũ omnium terræ, tu feciſti cælum & terrã, inclina

aurem tuã,& audi omnia verba Sennacherib,Orauerũt ita 1.*Par.* 32
q; Ezechias & Eſaias aduerſus blaſphemias Sẽnacherib, cla
mãtes vſque in cælũ. Et ſicut dominus.Eſaiæ reuelauit,ipſe
adeo prophetauit,ita angelus dñi ea nocte de exercitu Sen-
nacherib occidit in caſtris ſuis centũ octogintaquinq; milia
hominũ. Sennacherib autẽ manevißis cadaueribus mortuo-
rum,abſceſsit domũ. vbi quũ in tẽplo adoraret idolũ ſuum,à
duobus filiis ſuis occiſus eſt. Accedat iis duabus adhuc
alia hiſtoria,quã legimus in lib.Iudith, quoniã quũ rex Aſ- *Iudith.3.*
ſyriorum Nabuchodoſor viciſſet potentiſsimum Medorum
regem Arphaxad, emiſit Holofernẽ ſupremũ ducẽ ſuum cũ
exercitu prævalido,qui ſtatĩ deuicta Syria & ſubiugata Me-
ſopotamia,Lydia quoq;,Cilicia & Idumæa ſubiectis,quum
cognouiſſent hoc Iudęi,admodũ exterriti ſunt,ne ſimiliter
ille faceret ſibi & templo ſancto domini.Scripſit ergo ſacer
dos dei Eliachim Iudæis vt occuparẽt anguſtias & montes *Iudith.4*
quibus ad Hieroſolymã pateret acceſſus, omniſq; populus
clamauit ad dominũ,& animas ſuas humiliauerũt in ieiunio
& orationibus ipſi & vxores ipſorũ, ſacerdotes etiã induti
ſunt cilicio,& paruuli prociderũt in terrã verſus templũ,al
tare quoq; operuerũt cilicio,ſimul omnes proclamantes ad
dñm deum Iſrael,ne infantes eorũ darentur in prædã atque
rapinam,& vxores in diuiſionẽ,hoc eſt,adulterium,ciuita-
tes aũt in exterminiũ,& ſancta eorum in pollutionẽ, fierẽt
que in opprobriũ gentibus. Ecce illi nõ tentarunt domi-
num,ſed pro viribus quod in ſe ſitum erat,fecerũt,anguſtias
& montana occuparũt,de reliquo ſe cõmendarunt domino
in orationibus ſuis.faciamus idem & nos tẽpore belli, quæ
virium noſtrarũ ſunt agamus diligẽter,paremus arma,mor- *Gen.42.*
bi peſtiſq; tempore quęramus medicinã,in caritate annonę
frumenta cõquiramus.ſicut pro illis miſit Iacob filios ſuos.
nã qui nihil ipſe facturus omnia relinquere deo vellet,quid
ille niſi deum tentaret?atq; id prohibitũ grauiter eſt, ſicut
& dominus ait,Non tentabis dominũ deum tuũ.deinde con *Matt.4.*
ſidera affectũ pium illorũ, qui magnam gerebant curã tem- *Deute.6.*
pli & altaris pluſquam corporũ ſuorum,ne forte ibi gentes
idololatriam cõmitterent.Ad hęc humiliauerũt ſe oẽs tum
viri,tum mulieres,ſacerdotes quoq; inſuper paruulos infan
tes detulerunt ante templũ, quaſi facto ipſo dicere vellent,
Domine de⁹,etſi nos huiuſmodi pœnã peccatis noſtris me-

ruimus.attamen infantulos hos reſpice,qui peccatũ non ha bẽt,& miſerere nobis.Præterea cõſidera qua re populus hu miliauerit animas ſuas,oratione ſcilicet & ieiunio,ſæcerdo tes quoq; cilicio,nõ inuenias talẽ pietatẽ iã inter nos,quã- uis ſupra dixim⁹ ſupplicationẽ verã inſtituendã eſſe prçuio ieiunio & oratione.Super hoc clamauerunt vnanimiter ad dominũ,cõgregato omni populo & per modũ proceſsionis veniente in Ieruſalẽ. Adhuc quatuor accurarunt diligẽter ſoliciti enim fuerũt de liberis,ne in ſeruitutẽ abducerentur per rapinam:vxorum,ne per adulteria diuiderẽtur ab eis:ci

*Iudith.4* uitatum,ne cum iis ipſi quoque cogerentur hoſtilem ſequi- exercitũ:& templi atq; ſanctorũ,ne in abuſum verterentur & opprobriũ gentibus. Cæterũ quum ſic omnis Iuda hu- miliaretur,Eliachim ſacerdos circũiuit omne Iſrael,dicens eis,Scitote quoniã exaudiet domin⁹ preces veſtras,ſi manẽ tes permanſeritis in ieiuniis & orationibus in cõſpectu do

*Exod.17* mini,Memores eſtote Moyſi ſerui domini,qui Amalech cõ fidentem in virtute ſua,in potẽtia & exercitu ſuo,non fer- ro pugnando,ſed precibus ſanctis orando deiecit. Ad hanc eius exhortationẽ deprecantes dominũ,permanebãt in con ſpectu domini,ita vt etiã iis qui offerebãt domino holocau ſta,præcincti ciliciis eſſent.& cinerẽ haberent ſuper capita ſua.Atque ex toto corde ſuo omnes orabant deũ,vt viſita- ret populum ſuũ Iſrael.Obſerua hanc mihi exhortationem Eliachim,quia ſacerdotũ & prædicatorũ eſt in magnis peri

*Tit.1.* culis plebem ad pietatẽ exhortari & orationẽ, quoniam po

*2.Theſ.2* tens eſſe debet huiuſmodi in doctrina ſalutari ,ſicut Paulus fecit quũ diceret,dominus noſter Ieſus Chriſtus exhortetur

*Act.1.* corda veſtra.& confirmet ea in omni verbo & opere bono.

*Hebr.12.* Deinde vide per ſeuer[illegible]tiam eorũ in orando,ſicut & apo-

*Mat.10.* ſtoli fecerunt, & Paulus inquit, Indiſciplina perſeuerate. quoniã ea cõditio eſt bonæ orationis,vt ſit perſeuerãs.quiſ quis enĩ perſeuerauerit vſq; in finẽ,ſaluus erit. Mox con- ſidera ſacerdotes aliquid feciſſe vltra vulgus hominũ, quia præcincti cilicio habebãt cineres in capitibus ſuis.ſic nimi

*Leuit.9.* rum ſacerdotes noſtri eiuſmodi pietatis officiis ſemper reli

*Hebr.5.* quos vincere debẽt,quoniã eorum officiũ proprium eſt ora- re pro populo dei.ſic nanq; Moyſes ad Aaronẽ dixit, Offer holocauſtũ & deprecare pro te & pro populo.ſic Paul. ait, Omnis põtifex ex hominibus aſſumptus,pro hominib⁹ cõ-

ſtituitur in iis quæ ſunt ad deũ, vt offerat dona & ſacrificia pro peccatis. Præterea quũ Achior ob dictam Holoferni veritatem ab Aſsiriis alligatus eſſet arbori in Iudæa, iamq; Iudei rem oẽm intelligerent, & quid mentis haberet Holofernes acciperent. poppulus totus nocte cõuocatus in tẽplum, orando implorauit auxiliũ domini dei Iſrael, qui mos fuit multo pius apud Chriſtianos etiã, quod in magnis feſtiuitatibus totas noctes duxerint peruigiles, vnde vigiliæ ſunt dictæ, quæ tamen iam abolitæ ſunt, Partim ex abuſu multarũ rerum quæ noctu cõtingebant. (Vide Hieron. contra Vigilantium.) Partim ex refrigeſcẽtè charitate Chriſtianorum, negligentiũ honorẽ & cultum diuinũ. Quumq; Iudæi præſenſiſſent Holòfernẽ appropinquare cum exercitu ſuo, prolapſi in terram, cõſperſerunt ſe puluere, & orarunt dominũ ſed Holofernes prohibuit ciſternas forti cuſtodia, ita vt vellent tradere vrbem. Ozias autẽ ſacerdos Bethuliæ, perſuaſit eis vt quinq; adhuc dies different, expectãtes miſericordiã domini. eo tempore ſi nil fieret, tũc tandẽ ſe dederent hoſti.

Ibi matrona honeſtiſsima Iudith iam in quartũ annum vidua. habebat in ſuperiori parte ædium habitaculũ, vbi ſola degebat incluſa cum puella. ipſa vero cilium geſtabat in lũbis ſuis, ieiunabat quotidie, ſabbato & neomeniis dẽptis, quãuis eſſet formoſa admodũ & diues, abundãs poſſeſsionibus, multiſq; pecudibus, bobus & ouib9. Ea irata eſt quod Ozias tempus certũ conſtituiſſet, ſiquidẽ terminũ & modum ponere diuinæ miſericordiæ, nihil aliud eſſet q̃ tentare dominum. Admonuit ergo & exhortata eſt illos ad pœnitentiam & humilitatẽ, dixitq; ſacerdotibus duobus Chãbri & Charmi, Nunc fratres, quoniã vos qui eſtis presbyteri in populo dei, & ex vobis pẽdet anima illorum, ad eloquium veſtrum corda eorũ erigite, vt memores ſint quia tẽtati ſunt patres noſtri, vt probarentur ſi vere colerẽt deum ſuum. Reputemus itaq; hæc ſupplicia minora eſſe flagella domini, & quia ſic corripimur nõ ad perditionem noſtram, ſed emendationem. Inde cõmiſit eis vt orarent pro ſe dominũ ad probandum an conſiliũ ſuum eſſet ex deo. poſtea ingreſſa oratoriũ ſuum, orauit dominum pro liberatione populi. Statim exornauit ſe veſtimentis ſuis precioſiſsimis, & cum ancilla ſua egreſſa eſt in caſtra hoſtium, vbi commotus aduerſus eam eſt Holofernes, & in cõcupiſcentiã eius exarſit. die ab hinc

*Iudith. 8*

*Iudith. 9*

*Iudit. 10*

*Iudit. 12. & 13.*

quarto repletus eſt vino vltra quam fuerat antea vnquã, volens cum ea cõcubere. quæ amputato duobus ictibus capite illius, reuerſa eſt cũ eo in ciuitatẽ. eam vero cuſtodes putabant iuxta cõſuetudinẽ ſuã ire ad orationẽ, ſic exaudiuit dominus orationẽ & gemitum eorũ per maſculã virtutem Iudith. Expende q̃ ſanɫe tenuit viduitatẽ, non laſciua, non in publico verſata, nõ crapuloſa &c. Nunc poſtremo diſcamus, qũo nos in ſupplicationibus exhibeamus, ex hiſtoria
2. *Mac.* 3. Machabæorũ. Quũ enim Simon de tribu Beniamin ædituus eſſet, & Onias nollet permittere vt ærarii theſauros diuideret, prodidit ille pecuniã præfecto regis, qui miſit Heliodorum Hieroſolymas, vt pecuniã illam trãſportaret. Is quum veniſſet Ieruſalẽ cum mandato regio, & peteret iſtud ab Onia, nõ modica per vniuerſam ciuitatẽ cõcitata eſt trepidatio. ſacerdotes enim ante altare cũ ſtolis ſuis iactauerũt ſe, & inuocauerũt deum cæli qui depoſitis legem poſuit, vt iis qui depoſuerat ea, ſalua cuſtodiret. Alij cõgregati de domibus cõfluebãt, publica ſupplicatiõe obſecrãtes pro eo, quod in contemptũ locus eſſet vẽturus, accinctæq; mulieres ciliciis pectus, per plateas cõfluebãt. ſed virgines quæ concluſę erant, procurrebant ad Oniam, aliæ autẽ ad muros, quædam vero per feneſtras aſpiciebãt, vniuerſæ tamen protendẽtes manus in cælum depræcabantur. Heliodorus autẽ mandatum regis impleturus, iã ærario proximus quũ eſſet factus, apparuit equus horrẽdus qui cum impetu Heliodoro priores calces eliſit. qui aũt ei inſidebat, videbatur arma habere aurea. alii etiã duo aſtiterunt exvtraq; parte, flagellis ipſum verberantes cõtinuo. Heliodorus concidit in terram. quem multa caligine circunfuſum rapuerunt, atq; in ſella geſtatoria poſitum eiecerunt, qui ibi iacebat mutus omni ſpe & ſalute priuatus. Tunc vero ex amicis Heliodori quidam rogabant Oniam, vt inuocaret altiſsimũ, qui in ſupremo ſpiritu erat conſtitutus. Quumq; ille ſummus ſacerdos exoraret, iidem iuuenes eiſdẽ veſtibus amicti aſtãtes Heliodoro, dixerunt, Oniæ ſacerdoti gratias age, nam propter eũ dominus tibi vitã donauit. Tu autẽ à deo flagellatus, nuncia omnibus magnalia dei & poteſtatẽ. Heliodorus ergo hoſtia deo oblata, Oniæ gratias agens, recepto exercitu, repedabat ad regem, ſtatus omnibus ea quę ſub oculis ſuis viderat opera magna dei. Quum autem rex interrogaſſet Heliodorum, quis

eſſet apus adhuc ſemel Hieroſolymā mitti, ait Si quē habe hoſtem aut regni ſui inſidiatorē, mitte illuc, & flagellatū eū recipies, ſi tamen euaſerit, eo quod in loco ſit vere dei q̃dam virtus. Ecce quantum valeat oratio ſacerdotū qui hic ꝓciderunt in terrā, ecce quid poſſit oratio multitudinis totius publice congregatę, quantū efficiant geſtus externi mulierū & aliorū omniū, quorū humilitate cōmot⁹ eſt de⁹ potētiam ſuā exhibere ad affligendū Heliodorū, ergo & nos ſi in deo ſpem noſtrā repoſuerimus ſicut Ioſaphat, humiliauerimus nos etiā in ieiuniis, orationib⁹, cilicio, cinere, clamātes ad dn̄m perſeueranter, quis ſcit ſi conuertatur & remittat peccata, benedictionem autē nobis ſuā infundat, quādo nō eſt abbreuiata manus domini, qui facile poſſit imminētem iſtam à nobis auferre neceſſitatē? Id adeo præſtare dignare Chriſte Ieſu per amariſſimam paſſionē & mortem tuā, per vulnera tua & ſanguinem precioſum. fiat fiat, Amen.

*SPERANDAM ESSE INBREVI victoriam aduerſus Turcam, Ioannis ECKII homiliæ quinque, ad reuerendiſſimum patrem & d.d. Bernardum, S.R.E. cardinalem, ac epiſcopum Tridentinum, anno. M. D. XXXII.*

## IN NOMINE TVO DVLCIS IESV, AMEN.

*Filia Babylonis miſera, beatus qui retribuet tibi retributionem quam retribuiſti nobis. Pſal. CXXXVI.*

IVſtus eſt deus, puniens peccata noſtra. Nā ego ſum dominus deus tuus, inquit, fortis zelotes, viſitās iniquitatem patrū in filios, in tertiā & quartam generationem eorum qui oderūt me: ideo per prophetā īquit, Audite verbū domini filij Iſrael, quia iudiciū domini cū habitatoribus terræ: nō eſt enim veritas, & nō eſt miſericordia & nō eſt ſcientia dei in terra. Experta eſt nempe Chriſtianitas iā ab octingētis ferme annis irā dei in Saracēico primū deinde in Turcico flagello, vt vere dicere poſſimus gemētes Iudicium domini cū populo ſuo. Abſtulit Mahumetes è ma

Exo.20.
Oſe.4.
Mich.6.

nibus Chriſtianorum Arabiã, vbi deo ſic permittente, & pec
*Anno domini* catis Chriſtianorũ exigẽtib⁹, Saraceni AEgyptum occupa-
*1492.* uerunt, Lybiam, & totam Aphricã: & traiicientes mare, Hiſpa
nias inuaſerunt, ex quibus nõ poterant expelli, potiſſimum
ex Granatæ regno, vſque ad ſecula noſtra, vbi glorioſiſſi-
mus rex Ferdinandus, Cæſaris noſtri maternus auus, ſpecio-
ſiſſimo triũpho regnũ illud Chriſtianitati reſtituit. Quoti-
es interea irruperunt in Gallias, in Siciliam, in Italiã, in ip
ſam deniq; Romã Chriſtiani orbis caput? & nõ ſemel S. Petri
eccleſiam vaſtarũt. vicerunt item Saraceni terrã ſanctã, pe
dib⁹ ſaluatoris noſtri calcatã: & factus eſt hoſtis Chriſtiani
nominis, cuſtos dñici ſepulchri. Maxima profecto dei ira q̃
tot regna tot prouincias, tot ampliſſimos epiſcopatus Chri
*1. Re. 12.* ſtianitati abſtulit. nõ alia certe cauſa, niſi quia Chriſtiani
non timuerunt deũ, nec ei ſeruierunt, & vt Samuel inquit,
Nõ audierunt vocẽ domini, ſed exaſperauerũt ſermones ei⁹
ideo fuit manus domini ſuper eos, & ſup patres eorũ. Incli
nantib⁹ autem ſe rebus Sultani AEgyptiaci, ſurrexit Turca,
eo nec in tyrãnide, nec in odio Chriſtiani nominis inferior
qui mox Bithyniã arripuit, Cappadociam, Lyciam. Ciliciã,
Armeniam minorem, Cariam, Lydiam, Paphlagoniã, Lycao
niã, Phrygiam, Pontum, Pamphyliã, Galatiam, & in ſumma
totã Aſiam minorẽ, quæ hodie magna Turcia dicitur, ſuo ſu
biecit imperio: & p[ræ]ſidium Chriſtianorũ, væh vobis, traie
cto mari, irrupit in Europam, & occupauit Achaiã, Atticam.
Thraciam vniuerſam, cum imperio Conſtantinopolitano
Bœotiam item & AEtoliã, Peloponneſum, Moream, Epirũ,
Macedoniam, Albaniã: ac ſuperato regno Bulgariç, Boſnæ
Seruia, Raſcia, Rhodo. Nigroponto & Belgrado, imminet
Hungariæ, Poloniæ, Croatiæ, Dalmatiæ, & iamiam, prohdo-
lor, Germaniæ, Germaniæ inquam & nobis, ſine parua aut vl
*Eſaiæ. 5.* la pene reſiſtentia, nõ ſine magna plaga dei: vt vere videat
de populo Chriſtiano dicere, Abiecerunt legẽ domini. ideo
iratus eſt furor domini in populũ ſuum, & percuſſit eũ. per
cuſſit deus Chriſtianos, quorum tot milia Turcicus gladius
perdidit, tot milia in perpetuã ſeruitutẽ abduxit. tot milia
cum omni poſteritate in perfidiam Mahumeticã & æternam
damnationem ſeduxit. Et adeo nõ ſunt cõmota aliorũ Chri
ſtianorum viſcera ſuper confratribus vt nihil minus medi
tentur, quam reliquã partem Turcis finitimã, à tanta tyran

nide vēdicare.ſed hæc eſt ira dei,ſicut per Eſaiā inquit,Vl *Eſa.65.*
tionem capiam,& nō reſiſtet mihi homo,quoniā iratus ſū
ſuper populū meum.Effundā ſuper eos indignationē meā,
& omnem iram furoris mei.Hæc inquā heu nimis vera ſunt
&certa,ac veriora quam vellē,&omnino quā oēs Chriſtiani
velle debent. Fatemur iſta gementes&flentes,at nō adeo
abſterreamur dei iuſtitia,quin bene ſperare nobis liceat de *Exo.14.*
eius miſericordia:&quod Moyſes inquit,Dominator domi
ne deus,miſericors&clemēs,patiens&multæ mierationis
ac verax,qui cuſtodis miſericordiā in milia.cū ergo miſe-
rationum dñi nō ſit numerus,quid ergo,ſi de⁹ voluerit mo *Rom.11.*
do Chriſtianitatis miſereri?quis nouit ſenſum dñi,aut quis
conſiliarius eius fuit?vt ſic Chriſtiani retribuamus filiæ Ba
bylonis Turcicæ retributionē quam retribuit nobis, cū ve
riſſimum ſciam⁹ eſſe,quod Dauid inquit,Viſitabo in virga *Pſal.88.*
iniquitates eorū,& in verberibus peccata eorum:miſericor
diam autē meam nō diſpergā ab eo,neq; nocebo in verita
te mea quod vt deus faciat,expanſis palmis,ardenti pecto
re,deuota mēte,profuſis lachrymis orate,ſicut domin⁹ apo
ſtolos & omnes Chriſtianos docuit.Pater noſter.

*Euangelium LVC. XIX. Cum appropinquaret.; Vel LVCAE XXI. Cum audieritis prælia. Vel IOANNIS XVI. Si quid petieritis.*

Nequā veniam ad exhortationem, vt confidenter oretis deum pro victoria cælitus conferenda principibus noſtris D.D.Carolo Cæſari,&Ferdinando regi Romanorū,aduerſus Chriſtiani nominis& ſanguinis hoſtem,Turcam præueniā pios fideliū aliquorū cogitatus,qui dum expendūt taciti totius mūdi,qui in maligno poſit⁹ eſt malitiam,deſperāt victoriā Chriſtianis cōtingere,ſed iram *1.Ioan.5.* dei pluere ſuper peccatores laqueos,ignē&ſulphur& ſpiri *Pſal.10.* tum procellarū.Primum autem motiuū,quo deſperent victoriam de Turca,poterit ſumi ex canonica noſtrorū peccatorum reſpōdētia.Sane vſq; clamat ſacra ſcriptura,tribulationum &bellorū flagella ideo cōtra nos ſæuire,quia inobedientes non ceſſamus male viuendo deū offendere,ita enī *Eſa.58.* inquit dominus per Eſaiā.Ecce non eſt abbreuiata man⁹ domini,vt ſaluare nequeat:neq; aggrauata eſt auris eius,vt nō exaudiat:ſed iniquitates veſtræ diuiſerūt inter vos& deum

veſtrum,& peccata veſtra abſconderunt faciē eius à vobis
*Iere.18.* ne exaudiret. Similiter per Ieremiā inquit, Repēte loquar
aduerſus gentē & aduerſ⁹ regnū, vt eradicē illud, & deſtruā
& diſperdā ſi pœnitentiā egerit gens illa à malo illo, quod
locut⁹ ſum aduerſus, eā, & ego agā pœnitentiā ſuper malo,
*Pſalm 7* quod cogitaui vt facerem ei. Et hoc eſt quod dñs per Pſalmiſtā cōminatur, Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuū vibrauit, arcū ſuū tetēdit & parauit illū: & in eo parauit vaſa mortis, ſagittas ſuas ardētib⁹ effecit. Et tota hoc loquitur ſcriptura, incipiens à Moyſe vſq; ad Ioannē. At Turcā immiſſū Chriſtianitati propter ſcelera & peccata noſtra, nemo eſt q
*Eſaie.10* ambigat. ipſe enim eſt Aſſur noſter, de quo dicit dñs, Væ Aſſur, virga furoris mei & baculus ipſe eſt, in manu ei⁹ indignatio mea, ad gentē fallacem mittā eū, & cōtra populū furoris mei mādabo illi, vt auferat ſpolia, & diripiat prædā, & pōat illū in cōculcationē quaſi lutū platearū. Nónne videtur de Turca dictū (qui ex Scythicis clauſtris erupit, & tot regna
*Ierem.5.* ac prouincias ſibi vēdicauit) quod per Ieremiā dixit dñs, Ecce adducā ſuper vos gentē de loginquo, gentē robuſtā, gētē antiquā, gentē cuius ignorabitis linguā, pharetra eius. quaſi ſepulchrū patēs, vniuerſi fortes? Aſpice & cōſidera ac expende. vbi ſunt imperatores Cōſtantinopolitani & Trapezūtini. vbi reges Ieruſalem, Ciliciæ, Boſnæ, Cariæ &c. vbi prīcipes Moreæ, Epiri, Pelopōneſi, Albaniæ, Seruiæ &c. omnes deleti ſunt, omniū terras poſſidet Turca. quid ſi principatus etiam auferatur à ducibus Germaniæ, à banis Hūgariæ à palatinis Poloniæ, à baronibus Bohomiæ, ſimile de cauſa
*Eccl 10.* Ita enim comminatus Sapiens, Regnum àgēte in gētē trāſfertur propter iniuſtias & iniurias, & cōtumelias ac diuerſos dolos. vtinā in regnis Chriſtianis peccata iſta non late dominarētur. Quātū autem ad crudelitatē attinet Turcarū, plane eorum ferocitatē apparet depinxiſſe Eſaias. nō enim bellum agunt Turcæ, more aliorū regnū, qui victoria & terris potiti, ſatiantur: Turca ſanguinē ſitit Chriſtianū & ſerui
*Eſaie.13.* tutē. Rem ante oculos ponit propheta, dū inquit, Omnis q inuentus fuerit, occidetur: & omnes qui ſuperuēerit, cadet in gladio: infantes eorum allidentur in oculis eorū, diripiētur domus eorum, & vxores eorum violabūtur. Infra, Sagittis paruulos interficient & lactantibus vteris non miſerebūtur, & ſuper filios non parcet occulos eorū, Hoc neremotid

ra petamus loca, à ſeptuaginta annis & citra, tã ſæpe audiui mus factitatum à Turcis in Croatia, Carniola & Carinthia, & nouiſſime in Auſtria, in Stiria, in ſinu Germaniæ: neq; pilo facti ſumus meliores, ſed cogimur fateri cũ Daniele, Omnia quæ feciſti nobis domine, in vero iudicio feciſti, q̃a *Danie. 9.* peccauimus & nõ obediuimus tibi. Neque tamen audientes iſta, etiam nunc redimur meliores, vt miſericordiam mere- *Iere. 30.* remur à deo, cum de nobis videatur dicere dominus, Si forte audientes vniuerſa mala, quæ cogito eius facere, reuertatur vnuſquiſq; à via ſua peſſima, & ꝓpicius ero iniquitati & peccato eorum, quoniã magnus furor & indignatio eſt, qua *Leui. 26.* locutus eſt dñs aduerſus populum iſtum. Cũ ergo in peccatis perſeuerant homines, quæ ſpes nobis poteſt eſſe reliqua miſericordiæ dei, auertentis flagella Turcica irati dei à Chriſtianis? ſed potius creſcentibus flagitiis, indies etiam flagra incrudeſce & fieri aſperiora, ſicut dominus cõminatur, Si nõ audieritis me, neq; feceritis omnia mandata mea, viſitabo vos velociter in egeſtate: ponam faciem meã cõtra vos, & corruetis. Et quod alibi minatur, Tradat te dñs corruẽtem ante hoſtes tuos, per vnam viam egrediaris cõtra eos, & per ſeptem fugias. & diſpergaris ꝑ omnia regna terræ. Nã etſi *Deut. 28* deus nõ ſolum per Turcam viſitat iniquitates noſtras, ſed etiam per peſtem, per caritatem annonæ, per inauditas & incognitas infirmitates poſtularũ, ſudoris Anglici &c. nihil tamen proficit deus in nobis, ſed reddimur de die in diẽ deteriores, vt obiicere nobis illud poſſit. Ecce fames & plaga & tribulatio & anguſtia miſſa ſunt flagella in emẽdationem & in his omnibus ſe non conuertunt ab iniquitatibus ſuis, neque flagellorum memores erunt ſemper. & plura alia q̃ ſequuntur in eodem capite, Cum ergo nullis caſtigationib⁹ dei abſterreamur à peccatis, & recõciliemur deo, quid aliud eſt nobis futurum, niſi quod manẽte cauſa manebit effectus? Et nõ ſolũ deus nõ auferet iſta mala belli Turcici, & alia à nobis, ſed magis exacerbabitur, & cum multiplicata ſit *Iere. 5.* malitia & iniq̃tas cõfortatæ ſint auerſiones noſtræ, confortabuntur & multiplicabuntur etiam flagella domini, ſicut minatur in Leuitico, Sic autem nec ſic obedieritis mihi, ad *Leu. 26.* dam correptiones veſtras ſeptuplũ propter peccata veſtra, & cõteram ſuperbiam duritiæ veſtræ. Quod ſi quis expendat, Turcam iam ita acceleraſſe in Germaniã, vt qui ante

duodecim annos Belgrado,ne progrederetur arcebatur, tã paruo tempore tantum terræ ſibi peruium fecit,vt vltra ſeptuaginta miliaria Germanica:vbi tamẽ minus centum annis prius ad Belgradi clauſtra prohibitus,coactus fuit ſubſiſtere,vt longe iam ſuperare Turcæ videãtur celeritate Chal-
*Habac.1.* dæos,de quibus Habacuc inquit,Ecce ego ſuſcitabo Chaldæos geutem amaram&velocem,ambulantem ſuper latitudinem terræ,vt poſſideat tabernacula nõ ſua. horribilis & terribilis eſt.leuiores pardis equi ei⁹,&velociores lupis veſpertinis,&diffundentur equites eius.equites ei⁹ de lõge venient,volabunt quaſi aquila feſtinans ad comedendũ,omnes ad prædam venient.facies eorũ ventus vrens.&cõgregabit quaſi arenam captiuitatem,& ipſe de regibus triũphabit,&tyranni ridiculi eius erunt.ipſe ſuper omnem munitionẽ ridebit,&cõportabat aggerem & capiet eam. Ex qb⁹ omnibus fortiter apparet concludi &euinci,nullã eſſe ſpẽ victoriæ aduerſus Turcas,niſi prius pœnitentia depeccatis præteritis peracta,reformemur in melius, & recõciliemur deo.Nã niſi prius deum iratũ placuerimus,fruſtra ad cælũ clamabimus,ſed prius induti armis ſpiritualibus,emẽdem⁹ vitam in melius,pœnitentiam agam⁹ de peccatis,orationẽ deuotam corã deo offeramus,ſanctos dei implorem⁹ & corpus ieiuniis&abſtinentiis maceremus.ſed quotuſquiſq; militum eſt aduerſus Turcas præliantium,qui hoc faciat ? aut qui ſunt domi,qui hac Chriſtiana arte inimicũ oppugnent, pauciſſimi reperiuntur.maior erat veterũGermanorum zelus ac deuotio,qui ante paſſagia,orationibus,ieiuniis.eleemoſynis ac omnis generis bonis operibus ſe ad bellũ futurum accingebant.Iam ſi campana pulſatur ad orãdũ aduerſusTurcas,pro ridiculo habetur,&cẽteſimus non orat pro populo Chriſtiano.tãta ſum⁹corrupti in diuino miniſterio
*Iere.44.* acedia.ideo ni pręteritis malis cautiores facti,emendem⁹ĩ melius quod peccauimus,maiora mala ſicut Ieruſalẽ expectare debemus.Quo de re omnem Chriſtianũ ex cauſis iã
*1.Eſd.4.* tactis,ad meliorem fungẽ admoneo,& ad vitam ſynceram puram,honeſtam,Chriſtiano homine dignam.proculdubio cum omnis victoria à deo fit,deus petentib⁹ per magnã mi-
*Pſal.19.* ſericordiam ſuam,nõ deerit,ſed mittet auxilium ſuum de monte ſancto ſuo,&de Sion tuebitur,qui eſt benedictus in ſecula Amen.

## HOMILIA II.

*Filia Babylonis miſera, beatus qui retribuet tibi retributionem &c. Pſal. 136.*

CVm nobis hoſtis immineat crudeliſſimus, ſimul & potentiſſimus Turca, quid fidelibus ſperandũ ſit, poſt diligentẽ ſacrarũ literarũ reuolutionẽ ꝓpoſui cõferre in mediũ. Nã etſi Methodij, Hildelgardis. Merlini, Cyrili, Ioachimi & Brigittę reuelatiões nó omnino aſperner neq; reiiciã, ſolis tñ canonicis ſcripturis hoc loco decertare viſum eſt. Potẽtẽ eſſe aduerſariũ, dolẽter referimus, cui nec arma deſunt, nec eq, nec milites, nec belli neruꝰ pecunia, & oĩs generis tormẽta bellica: qui tot ſpecioſis inſoleſcit victoriis. tot regnorũ & prouĩciarũ tumeſcit regimine, & quæ anteceſſoribꝰ ſuis iã multis ſeculis fuerũt inuicta, ipſe vicit & expugnauit, Rhodũ videlicet & Belgradũ, nõ modo Hungariæ, ſed totiusquoq; Germaniæ & ante murale & propugnaculũ. Acceſſio quoq; regni AEgytiaci Sultani, eũreddit ferociorẽ. At nos catholi, qui omnẽ curã in deo iactare debemꝰ, nouimꝰ dñm nõ ſaluare in gladio. nec in haſta, vt Dauid dixit ad Goliam: & ꝙ non eſt difficile domino ſaluare, vel in multis vel in paucis, ſed ꝙ Iudas ait Facile eſt cõcludi multos ĩ manu paucorũ: & nõ eſt differẽtia in cõſpectu dei ſe liberare ĩ multis & in paucis, qm̃ nõ in multitudine exercitus victoria belli, ſed de cælo fortitudo eſt, ꝙ ſacræ nobis explanãt hiſtoriæ, cũ Abrahã percuſſerit quatuor reges cũ 318. vernacul. Ioſue quoq; Gedeon, Iephe, Dauid, Sãſon, Delbora, Ioſaphat & Ezechias & alii mirabiles retulerũt de gẽtibus victorias, Quis autẽ velit aſſerere, deũ nole iam Chriſtianis fidelibus ſuis aſſiſtere, cũ nõ ſit abbreuiata manus dñi, vt ſaluare nequeat? Quare parãdus eſt equus ad diẽ belli, vt Sapiens inquit, Quis ſcit ſi dñs ſalutem tribuat & victoriã? vt inſulantes Turcæ victi, dicamus. Filia Babylonis miſera, beatꝰ qui retribuet &c

Pſal. 45. 1. Re. 17. 1. Re. 14. 1. Mac. 3. Gene. 14. Eſa. 59. Pro. 21.

Pater noſter.

NOn me præterit, plures pio atque catholico ſuccurrere homini cauſas, ſtatim totius orbis expendenti, quibus ille deſperet victoriam obtineri aduerſus Turcam, niſi dũ ad Agrippinæ rura, vt vetus rumor habet, peruenerit inter quas potiſſima illa videtur eſſe, tãtus Chriſtianitatis &

in fide & in moribus lapſus. vt dum peccata noſtra in omni ſtatu non cohibẽtur, perſeuerat irati dei flagellũ nos puniens & corripiẽs, cum iam iniquitas ſuperabũdet, & refrigeat charitas multorũ. Accedit ad hæc, numeroſitas ſectarũ & hæreſum, & harum non ſimpliciũ, ſed variarũ nam vnaquæq; ſecta plures complectitur errores. & quaſi infinitos Hic enim ſunt Lutherani, iſtic Zuingliani, alibi Parabaptiſtæ, q blaſphemias innumeras exercẽt, nõ modo aduerſus ſanctæ matris eccleſiæ ſaluberrimas ſanctiões. ſed & cõtra ſanctorũ & amicorũ dei veneratione ac reuerentiam, aduerſus ſacratiſſimum euchariſtiæ ſacramentum, & diuam virginem ac deũ ipſum, de quibus omnibus impietatibus, plura dicere dolor prohibet. Cũ erga eccleſiæ deſolentur, ſacrũ altaris ſacrificium iacet, monaſteria religioſis deſtituũtur, deo dicati paſſim vota frangũt & inceſtos hymæneos agũt & omnia quæ ſunt fidei, quæ pietatis, quæ religionis, peſſum eũt adeo vt ſatius eſſet inter Turcas viuere, quam inter apoſtatantes iſtos & perfides Chriſtianos.

Mat. 24.

Et ſi nõ ſolum ſchiſmaticos ſub iudiciũ vocat, ſed & omnes ſtatus Chriſtiane imperii, inueniet illos nõ parũ excidiſſe à recti & veri tramite. Nã vbi vnquã tot fuerũt principes & nobiles, & minor iuſtitia? vbi tot milites & iudices, & minus defendũtur viduæ, pupili, agricolæ? qñ fuit maior numerus doctorũ, & tamen tot vigent errores? vbi diuitiæ diuitiæ. & pauciores eleemoſynæ? vbi vnquã tot ſenatores & minor cura reipublicæ? In clero quando apertior ſimonia, magis publica ſcãdala, rerũ ſecularium maior cura? vbi in monachis minus viguit deuotio, ieiunia ceſſauerũt, humilitas exultat? quando plures fuerunt iureconſulti, & cauſæ ſecundũ iuris ordinem minus abſoluuntur? Quando vnquã à Chriſto nato plus fuit euãgelii in plebe, & minus bonorũ operum? taceo publica adulteria, ſtupra, rapinas, tanta Chriſtiani ſanguinis effuſionẽ, exactiones, veſtigalia & huiuſmodi oppreſſiones innumeras, põpã veſtiũ vltra ſtatus decẽtiã, ebrietates, cõpotationes, quales non fuerunt à ſeculo. Quãdo vnquã ſex' fœmineus impudicior & laſciuior? quando iuuentus indiſciplinatior? quando ſenectus in deuotior? & in ſumma, qñ vnquam minor fuit dei timor in hominibus, minor honeſtas, maior faſt' in omnibus ſtatib' quam iam ſit? vt liceat ingemiſcere cũ Dauide, Non eſt iu-

Pſal. 13.

ſtus,non eſt intelligens.omnes declinauerũt,ſimul inutiles facti ſunt.Nõ eſt homo iuſtus in terra,qui facit bonũ,& nõ peccet. Quæ omnia nunc & in proximo ſermone memorata,altius expẽſa virũ bonũ & deo charũ abſterrere poſſent vt deſperaret de victoria cõtra Turcã.Sciens & volẽs prætereo/qua obediẽtia ſunt principes erga diuũ Cæſarem,& Romanorũ regem,qua fidelitate & anim ipi õptitudine ſi biipſis ſuccurrãt & adiuuẽt,vt cõmune hoc malũ euitetur, & coiunctis viribus Turca expugnetur,qua religione & timore dei milites bello iſti accingantur.Nam ſi zelũ veterũ principiũ Germanorũ & militum expendamus ad præſentem rerũ ſtatum,quando paſſagium fecerunt ſub Godfrigo duce de Bulion,ſub Conrado imperatore,ſub frederico primo Barbaroſſa,ſub Hẽrico ſexto & alliis,Germania vix vibi Germania eſſe videbitur,cũ iam nec nomẽ cruce ſignatorũ audiatur, Et licet illa hoc pacto ſe habeant, & formidine concutiãt ſyncerum Chriſtianum, ne peccatis noſtris exigẽtibus irati dei iuſtiſſima pœna nos diutius per Turcã affligat,attamẽ ſuggerã cuique bono & cordato Chriſtiano,vt ſpẽ cõcipere poſſit victoriæ Chriſtiani exercitus cõtra Turcã, Vt aũt hanc ſpẽ animo firmare poſſit,adducturus ſum motiua ex ſacris literis, quæ etſi proteruo cõtradictori non ſatisfaciẽt,proderunt tamen bonis & deũ timentibus,vt,ſic maiori alacritate animi,manus expandant corã altiſſimo,& tribus tẽporibus flectãt genua in die,& adorẽt deum cęli vt tandẽ miſereatur populi Chriſtiani,& liberet à graui captiuitate plus quã Babylonica Turci, quis ſcit ſi deus preces ad ſe clamantiũ exaudiat? Enumeremus per ordinem,quæ ſumus polliciti.

*Eccle.7.* *Dan,9.*

Primum motiuum vnde nobis ſperanda ſit victoria.

PRincipio vnde ſperare nobis liceat victoriam,mouere poteſt & debet,quod ſuperius meminimus homilia I.de virga Aſſur.Fatemur enim, Turcam eſſe virgam Aſſur furoris domini,at virga poſt longũ vſum in ignem mittitur,inquit Auguſtinus,Quid ſi iã ſit tẽpus ſupplic iendi virgam Turciam? Ita enim ſequitur apud Eſaiã, Et erit cũ cõpleuerit dominus cuncta opera ſua in monte Siõ & in Hieruſalẽ,viſitabo ſuper fructum magnifici cordis regis Aſſur & ſuper gloriam altitudinis oculorum eius Dixit enim in fortitudie man' meæ feci,& in ſapiẽtia mea intel

*Augu.* *Eſa,10.*

lexi,& abſtuli terminos populorum,& principes eorũ deprædatus ſum &c.vbi liquet,dominum poſtremo etiã viſitare virgam ſuam, quemadmodum in eodẽ textu cõtinẽter
*Eſa.10.* additur,Noli timere populus meus habitator Siõ ab Aſſur, in virga enim percutiet te,& baculũ ſuũ leuabit ſuper te in via AEgypti. Adhuc enĩ paululum modicumq;.& conſummabitur indignatio mea,& furor meus ſuper ſcelus eorũ,& ſuſcitabit ſuper eum dominus exercitum flagellũ,iuxta plagã Madiã.& erit,in die illa auferetur onus de humero tuo
*Eſa.30.* & iugũ eius de collo tuo. Vnde nemini dubium eſſe debet, quin Turciæ iugũ auferatur à Chriſtianis, modo rogemus dominum vt cito fiat, & videamus impletũ quod idem propheta ait, A voce domini pauebit Aſſur virga percuſſus, Eui
*Eſa.13.* dẽtius porro videtur hoc promiſiſſe dominus fidelibus ſuis apud eũdem prophetam,dicentem, Et requieſcere faciã ſuperbiã infidelium & arrogantiam fortiũ humiliabo. Quan
*Ezec.12,* tum autẽ ſuperbiat Turca,tot auctus regnis & prouinciis, quis eſt qui neſciat? Denique per Ezechielẽ dicit dominus Mucro mucro,euagina te ad occidẽdum. Et infra, Reuerte te ad vaginam tuam,in locũ in quo creatus es,in terra natiuitatis tuæ iudicabo te,& effundam ſuper te indignationẽ meam. Satis ſuperq; furit gladius Turcicus,recõdendus eſt tandem in vaginã,quia & exceſſit terminos iræ diuinæ crudelius ſæuiẽdo in Chriſtianos,quam ratio ſocietatis humanæ permittit,& cũ hoc Turcæ ſunt ſceleratiſſimi, in oẽm beluinã luxuriam propenſiſſimi,vt nec beſtiis parcant,impii & iniurioſiſſimi in Chriſtũ,& in ſumma, apud eos quod libet licet,nulla vel honeſtatis vel iuſtitiæ habita ratione. Manebũt ne tot tyrrãnides,tot homicidia, tot rapinæ,tot oppreſſiones,tot flagitia,& oĩs generis incontinẽtiæ inultæ? nõ dominus tandem viſitabit in gladio quoque ſcelera
*Pſal.7.* eorũ,& vibrabit gladium ſuum in Turcam, & arcum ſuum
*Eſa.48.* parabit,& vindicabit honorẽ nominis ſui ſancti? Nõ eſt e-
*Exod.15.* nim pax impiis.dicit dominus. Suffocetur ergo tandẽ Tur
*1.Reg.17* ca,ſicut alter Pharao,qui perſequitur populũ domini,ſicut
*Iudic.9.* alter Golias occidatur,quia exprobrauit aciem dei viuẽtis.
*Iudic.13.* Fiat ei ſicut Holoferni,ſicut Sennacherib,ſicut Agag,ſicut
*1.Reg.15* Nabuchodonoſor,ſicut Balthaſari,ſicut Antiocho,ſicut He
*4.Re.19* rodi. Et quemadmodum quinque regibus Amorrhæorum contra Ioſue pugnãtibus, pluit dominus lapides ſuper eos,

vt plures morerẽtur lapidibus quã gladio: ſic libera populum tuũ domine de manibus Turcæ, & benedic hęreditati tuæ. Porro vbi Habacuk deſcripſit victorias & prædas Chaldæorũ, mox ſubiungit, Ipſe ſuper omnẽ munitionem ridebit; & comportabit aggerẽ, & capiet eam. Tũc mutabitur ſpiritus & pertranſibit & corruet, quomodo non ſperã dum eſt etiã in Turca mutari ſpiritum, & eum corruere, cũ ſuis Baſſis & Timarcinis ac Laniceris, qui etſi iam triũphẽt & glorientur, tamẽ & ipſi præcipitabũtur, velut Daniel ait Filii quoque pręuaricatorũ populi tui extollẽtur, vt impleant viſionem, & corruent. Quod ſi repugnas, caſurũ quidem Turcam, ſed non modo propter iniquitates noſtras. reſpondeo, ſi peccata noſtra impedient caſum Turcæ, tunc quũ illa ſemper creſcent vſque ad aduentũ Antichriſti, conſectariũ eſſet ipſum nunquam caſurum, quoniam multi ſcandalizabũtur, & multi pſeudoprophetæ ſurgẽt & ſeducẽt multos, & quoniã abundabit iniquitas, refrigeſcet charitas multorũ. Infra, Erit tũc tribulatio magna, qualis nõ fuit ab initio mundi vſque modo, neque fiet. Et niſi breuiati fuiſſent dies illi, non fieret ſalua omnis caro. Et per analogiam proportionis eliditur hæc cõtradictio, nã Iudæi ob peccata ſunt ducti in captiuitatẽ Babylonicam, ſicut totus Hieremias hoc clamat, & tamẽ liberabantur ex illa captiuitate adhuc peccantes, quia imiſcuerunt ſe abhominationibus Iebuſæi & Ammonitarum adeo vt ſacerdotes quoque ducerent vxores alienigenas, repudiatis Iudæis, quod & dominus exprobrat eis apud Malachiam, Quia dominus teſtificatus eſt inter te vxorem pubertatis tuæ, quam tu deſpexiſti. Sicuti ergo peccata Iudæorum non impediuerunt eorum liberationem à Babyloniis ita nec impedient librationem noſtram à filia Babylonis Turcia.

*Dan.5.* *2.Mac.7* *Act.12.* *Joſue 10.* *Haba.1.* *Dan.12.* *Mat.24* *1.Eſdr.9* *Malc.2.*

Roborantur ſuperiora per verba CHRISTI apud Lucam dicẽtis, Erit preſſura magna ſuper terram, & ita populo huic, & cadent in ore gladii, & captiui dicẽtur in omnes gentes. Et Hieruſalem calcabitur à gentibus, donec impleantur tempora nationum. Vbi liquido apparet, gẽtes non ſemper obtenturas Hieruſalem, ſed ſolum vſque dum impleantur tempora nationum, quibus expletis, reditura eſt Hieroſolyma iterũ & ad manus Chriſtianorum. Non attinet ĩ præſentia referre, quoties perdita ſit Hieroſolyma.

Illud certũ eſt,Iudæos nunquam ibi recturos,iuxta prophẽ
*Amos 2.* tã Amos,ſuper tribus ſceleribus Iſrael,& ſuper quatuor nõ
conuertã eũ pro eo ꝙ vendiderit ꝓ argento iuſtum, & pau
perẽ ꝓ calceamẽtis. Amiſſa eſt aũt Hieroſolyma nouiſſime
a Chriſtianis,Anno gratię 1187.duodecima die Iulii.& ſic
præterierũt anni 345.tot eñ annis occupaturã Saracenis
& Turcis.quis modo nouit,an tẽpora rationũ ſint impleta?
Impleta eſſe intelligo,dũ ſatit ſcelerũ ac flagitiorũ admiſe
rint Turcæ,latrões,homicidæ,blaſphemi,pſecutores Chri
*Gene.15.* ſti in mẽbris ſuis.Sic enim ait dominus ab Abraham, expo
nens cauſam,cur nõ daret mox ſemini ſuo terrã Chananęo
rũ,Necdũ eñ,inquit,cõpletæ ſunt iniquitates Amorrhæo
*Eſa.21.* rũ vſque ad pręſens tẽpus.Poſſet aptari prædictio ꝓpheti
ca Eſaiæ de caſu Babylõ,& quod meminit ſeſſoris aſini &
cameli,per quẽ Romano. imperator deſignetur.qui primo
tardus & piger ad vlciſcendũ Chriſtianos cõtra hoſtes Tur
cas:ſed irritatus, vt camelus cũ ingenti furore vindictam
ſumet de Turcis,ſeb breuitatis ſtudio illa miſſa faciamus.
Sic quoq; Ezechiel aperte videtur prædicere deſtructionẽ
*Ezec.35.* Turcæ,& cũ ſanguinẽ oderit Chriſtianorũ,ſanguinis Chri
ſtianorũ perſequeretur Turciã,ſed iſta miſſa facimus. Et
cõcludẽdo hãc orationẽ,ſperamus prope eſſe deſtructionẽ
Turciæ per ſignũ S. Methodio datũ.(ſcio quid Picus dicat
*Picus.* de Methodio.) Qui dũ prædixiſſet victorias filiorũ Iſmae
*Metho.* lis,per quos intelligit Turcas,quod nõ erit gens aut regnũ
ſub cælo,quod poſſit cũ eis in prælio cõfligendo ſuperare
eos vſque ad numerũ temporis octo ſeptimanarũ annorũ,
Et inferiꝰ inquit,Et tolletur honor à ſacerdotibꝰ,& ſuppri
metur miniſteriũ dei,&quieſcit omne ſacrificiũ ab eccle-
ſiis, & erũt ſacerdotes ſicut & populus ĩ ſeptimo hebdoma
*Metho.* dico tẽpore.Satim poſt ſubdit,quomodo ſuper filios Iſmael
ſubito inſurget rex Romano. in furore magno,& expergi-
ſcetur tanquã homo à ſomno vini,quẽ ęſtimabant homines
tanquã mortuũ eſſe,& in nihilo vtilẽ profeciſſe,hinc vicet
eos,Cũ autẽ experiamur(quod dolẽter referimus) ceſſaſſe
ſacrificium miſſæ in pluribus locis,honorẽ à clero ablatum
ſperare debemꝰ.poſt iſta mala,ſecutura multa bona.deſtru
ctionẽ ſcilicet Turciæ,& potiſſimũ,cum idẽ vir ſanctus vi-
deatur affirmare Turcã nõ ſuperaturũ Germaniã & Italiã,
& cũ iã imminent Germaniæ,ꝓfecto profligandus eſt Tur

ea,qui alioquin quietis impatiẽs, nunquã niſi victus dabit pacẽ Germaniæ,Nos aũt flexis genib⁹ ore,& corde ſuppli ces clamemus ad dñm,Deus vltionũ dñs,de⁹ vltionũ libere egit. exaltare qui iudicas terrã,redde retributionẽ ſuperbis Vſquequo pctõres dñe , vſquequo peccatores gloriabũtur? Effabuntur & loquẽtur iniquitatẽ,loquentur oẽs qui operãtur iniuſtitiã?Populũ tuũ domine humiliauerũt,& hære ditatẽ tuã vexauerunt.Viduã & aduenam interfecerũt,& pupillos occiderunt Captabant in animam iuſti?& ſangui nem innocentẽ condemnabũt? Et factus eſt mihi dominus in refugium,& deus meus in adiutoriũ ſpei meæ . Et reddet illis iniquitatẽ ipſorum,& in malitia eorum diſperdet eos,diſperdet illos dominus noſter.fac illis ſicut Madian & Siſaræ,ſicut Iabin in torrẽte Ciſon,pone principes corũ ſi cut Oreb & Zeb & Zebee & Salmana, Omnes principes eorum , qui dixerunt hæreditate poſſideamus ſanctuarium dei.Deus meus pone illo vt rotam,& ſicut ſtipulam ante fa ciem venti:ſicut ignis qui comburit ſyluam, & ſicut flamma comburens montes.Ita perſequeris illos in tempeſtate tua & in vita,& in Ira tua turbabis eos. Saluũ fac populum tuum domine,Amen.

*Pſal.93.* *Pſal.82.*

## HOMILIA III.

*Filia Babylonis miſera,beatus qui &c. Pſal. 136.*

ET ſi nomẽ à deo acceperimus in baptiſmo.cruceq; fuerimus ſignati & gratia ſpiritus ſancti inuncti attamẽ quia denuo adhæremus diabolo & pompis eius qui renũciauimus,ideo ſententia dñi venit in nos:quo niã ſeruus qui cognouit voluntatẽ dñi ſui,& nõ fecit ſecũ dũ volũtatẽ ei⁹.plagis vapulabit multis vbi recte colligit ſi deles,delinquẽtes grauius puniri ĩnfidelib⁹,ſequitur enim Qui autẽ nõ cognouit,& fecit digna,plagis vapulabit pau cis.Ideo nõ miremur,ſi deus hactenus afflixit Chriſtianos Turcis & Saracenis triũphãtib⁹ & vincẽtibus quia iuſtitia dei clamat vindictã ſuper Chriſtianos,& de⁹ nos punit in profectũ noſtrũ citius q̃ infideles:ſicut ſcriptũ eſt,Nõ ſicut in aliis nationibus dñs patienter expectat,vt eas cũ iudicii dies aduenerit in plenitudine peccatorũ puniat. Sic quoq; ait per prophetã,Tantũmodo vos cognoui ex omnibus co gnationibus terræ,idcirco viſitabo ſuper vos omnes iniqui tates veſtras.Nihil apert⁹ poterat dicere,niſi quia ille erat

*Luc.12.* *2.Mat.6* *Amos3.*

populus dei, eo magis viſitandis in iniquitatibus. Ita cõque
*Iere. 6.* rebatur domin⁹ per Ieremiã de Iudæis, Ecce incircũciſæ au
res eorũ, & audire nõ poſſunt, ecce verbũ domini factũ eſt
eis in opprobriũ, & nõ ſuſcipient illud. idcirco furora domi
ni plenus ſum. At è regione citius deus miſerebitur populo
ſuo, & miſericordiam ſuam nõ diſperget ab eo, ſicut ait per
*Eſa. 26.* Eſaiã, Vade populus meus, abſcõdere modicũ ad momentũ
donec pertrãſeat indignatio mea, Vtcũq; ergo propter pec
cata noſtra de⁹ affligat Chriſtianitatẽ per Turcã, tamẽ ſpe
randũ eſt de miſericordia dei, Chriſtianũ populũ non dere
*2 Ma. 6.* linquẽtis, ſicut in Machabæis inquit. Nunquã à nobis miſe
ſericordiã ſuã amouet, corripiens vero id aduerſis populũ
*2 Mac. 7* nõ derelinquit, & adoleſcentior ex Machabæis inquit, Etſi
nobis propter increpationẽ & correptionẽ dominus deus
noſter, modicũ iratus eſt, ſed iterũ recõciliabitur ſeruis ſuis
Quod vt nobis Chriſtianis faciat deus, excuſſo Turcæ du-
riſſimo iugo, ſedulis precibus à deo poſtulemus, vt aliquan
do fugato & victo Turca, dicere poſſimus gaudentes. Filia
Babylonis miſera &c. Quod vt deus faciat, & cito, inclina
te corda & capita veſtra, & humiliamini ſub brachio dei ex
celſi, dicentes, Pater noſter.

In tãta rerum perturbatione, dilectiſſimi, diximus virum
timentẽ deũ, merito expaueſcere, attẽtis peccatis & flagi-
tis noſtris, ne Turca flagello ſuo etiã premat collat Germa
*Luc. 19.* norũ, eo ꝙ nõ cognouimus diẽ viſitationis noſtrę ſicut nec
*Hagg. 2.* Ieruſalẽ: ſicut per prophetã inquit dominus, Percuſſi vos vẽ
to vrenti, & ærugine & grãdine omnia opera manuũ veſtra
rũ, & nõ fuit in vobis qui reuerteretur. quare nõ ſine formi
dine vir bonus & prudens timet deũ iratum etiam flagella
*Iere. 23.* ſua immittere Germaniæ, ſicut Ieremias inquit. Ecce tur-
bo dominicæ indignationis egredietur, & tempeſtas erum-
pens ſuper caput impiorũ veniet, cũ reuertetur furor do-
mini vſq; dum faciat, & vſq; dum cõpleat cogitationẽ cor
dis tui. Ideo trepidat, ne furor domini per Turcã progredia
mur cõtra Germaniã, quod reuera timẽdum eſt. At oculum
habẽtes ad miſericodiã dei ſperam⁹ poti⁹ victoriam à deo
aduerſus Turcã, qui etſi attẽtet Germaniã, non tamen eam
ſuperabit. cõtra falſam ex Merlino deſumptã prædictionẽ,
quod in Colonia Agrippinæ primum debeat Turca ſuccum
bere. Et præter motiuũ præcedẽti homilia allatum iam

ſecundo loco hanc afferamus rationem, vnde ſperãda ſit no bis victoria aduerſus Turcã. Nam dũ ſciamus ſub Turca in regnis & prouinciis ſuis adhuc reſtare maximum numerum Chriſtianorũ, vt in Bulgaria, in Seruia, in Boſna, in Roma nia &c. qui patiẽter ferunt flagellum Turcicũ à deo inflictũ licet cũ magna anguſtia ſpirit⁹, expectantes redẽptionẽ. Hi cum miris modis opprimãtur à Turcis, nõ ſolum in tributis & præſtationibus, ſed & iniuriis & contumeliis omnis gene ris, vt etiã leuiſſima de cauſa vita ſpolientur: quanto autem ſunt in maiori tribulatione, tanto orant feruentius & deuo tius, ſicut Dauid inquit, Ad dominum cũ tribularer clama- *Pſal.* 119.
ui. Vnde pulchre Grego. in homi. 37. ſuper verbo, Compelle *Gregor.*
intrare, ſic inquit, Homines cum ſe frangi in deſideriis ſuis aduerſante modo cõſpiciũt, quid de ſe auctori ſuo debeãt, cõmonentur. Tota enim ſacra ſcriptura nobis indicat, quõ per tribulationes deus homines ad ſe venire compellat. Ita inquit Dauid, Imple facies eorũ ignominia. Et iterũ, Cogno *Pſal.* 81.
ſcetur dñs iudicia faciens. Vnde ſicut multis nimia fortuna *Pſal.* 9.
eſt occaſio ruinæ & lapſus, ita tribulatio è regione pluresh u miliat, & cõpellit recurrere ad deũ, tanq̃ ad tutiſſimũ aſylũ & refugium. Nam de iis qui nimia fortuna intumeſcunt, te *Pſal.* 72.
ſtatur Dauid, In labore hominũ non ſunt, & cum hominib⁹ nõ flagellabũtur: ideo tenuit eos, ſuperbia, & operti ſũt ini quitate & impietate ſua. At pauperes Chriſtiani qui ſub ſer uitute Turcica degunt, profuſis lachrymis deuotiſſimis ora tionibus, in ieiunio, cinere & cilicio clamant ad deum, ſicut Eſaias inquit, Domine, in anguſtia requiſierunt te, & expe- *Eſa.* 26.
ctant cõſolationẽ omnipotẽtis dei vbiq; in ſacris literis pro miſſam, quoniam etſi multæ ſint tribulationes iuſtorum, de *Pſal.* 33.
his tamen liberabit eos dñs. Quam ſæpe nũc illum, nũc aliũ locum ſcripturæ, multis ſuſpiriis & gemitibus reuoluunt? Iã 4. *Eſd.* 12
enim apud Eſdram legunt, quõ deus populum Chriſtianum preſſum alloquitur, Cõfide Iſrael, & noli triſtari tu dom⁹ Ia cob, eſt enim memoria veſtra coram altiſſimo, & fortis de⁹ non eſt oblitus veſtri in tentatione. Et infra, Audite dilecti mei, dicit dominus. Ecce adſunt dies tribulationis, & de his liberabo vos. ne timeatis, nec hæſitetis, quoniã deus dux ve ſter eſt. O quot innocentes pueri Chriſtiani, quot virgi- 4. *Eſd.* 16
nes incorruptæ, quot religioſi monachi & anachoritæ, die & nocte cultui diuino dediti, ꝓ redẽptione deo ſupplicant,

& præcipue in loco,qui dicitur agios oros mõs ſāct͡ᵘ.Quot viduæ&maritatæ,viri,iuuenes& ſenes quotidie fletibus ora rigant,&deum cæli pro conſolatione&liberatione, magnis eiulatibus inuocāt,vt excuſſo Turcico iugo,libere deo
*Eſa.13.* ſeruire poſſint?Cōuerſus eſt furor tuus,cōſolat^ees nos.Quã ſæpe mitiſſimi dei verba,r uminãt,quãdo ad Moyſen ait, Vi
*Exod.3.* di affli&ionē populi mei inAEgypto,& clamorē eius audiui.Et infra,Clamor filiorũ Iſrael venit ad me:vidi affli&ionem eorum qua ab AEgyptiis opprimuntur.Si ergo audiuit clamorē filiorũ Iſrael,quis deſperet deũ clementiſſimũ
*Pſal.33.* non exauditurum clamorem pauperumChriſtianorum,oppreſſorum àTurca?&ecce plus quam Pharao hic.Nõne ali
*Pſal.19.* quãdo ſperandũ eſt,vt aures domini ſint in preces eorũ,clamantiũ &ſupplicantiũ perpetuis lachrymis,exaudi nos domine in die qua inuocauerimus te?quando ergo,quãdo ex
*Prou.15.* audiet dominus orationes iuſtorũ?cum tam ſæpe ſit dñspollicitus ſe exauditurum preces orantiũ,ſicut per Ieremiã in
*Iere.29.* quit,Ego ſcio cogitatiões quas ego cogito ſuper vos,ait dñs cogitationes pacis&nõ affli&ionis,vt dẽ vobis ſinẽ& patiẽtiã:&ĩuocabitis me,&viuetis:&orabitis me.&ego exaudiã vos:quæretis me,&inuenietis. Porro captiuitas Babylonica,eo quod aliqui boni erant inter eos,Daniel,Thobias, Eſdras&quidã alij,licet maior pars inter eos eſſet mala,tamen miſericordiam ſuam deus non in æternũ diſperſit ab eis,ſedĩ ſeptuageſimo anno eos liberauit,ſicut prædixit p
*Ier.25.* Ieremiam prophetã,Cum impleti fuerint ſeptuaginta anni viſitabo ſuper regē Babylonis&ſuper gentē illam,dicit dominus,iniquitatem eorum,&ſuper terram Chaldæorum. Et
*Dan.9.* verba Ieremiæ intellexit Daniel,vt cõplerentur deſolationes Ieruſalem ſuper ſeptuaginta annis.Cur ergo non eſſet ſperandũ de piiſſimo ſaluatore noſtro,vt miſeros illos Chriſtianos,qui integerrime fidemChriſtianã ſub Turca obſeruant,nõ aliquãdo liberaret ab eius turpiſſima ac ſæuiſſima ſeruitute,qui non minus feruide quam Iudæi clamant ad do
*Pſal.73.* minum,Vt quid deus repuliſti in finem?iratus eſt furor tu^ſ ſuper oues paſcuæ tuæ.memor eſto congregationis tuę,q̃ poſſediſti ab initio.Gloriati ſunt qui oderũt te,in medio ſolennitatis tuæ.incenderũt igni ſan&uarium tuum,in terra pollueruntt abernaculũ nominis tui.Vſquequo domine improper abit inimicus, irritat aduerſarius nomen tuũ in fi-

nem? Ad inſtātiſſimas itaq; preces Chriſtianorū ſub Turca miſerrimè viuentiū, quis nō ſperaret conſolationē diuinā aliquādo eis affuturā, ſicut per Eſaiā promiſit, Cōſolamini cōſolamini popule me^9. ego, ego ipſe cōſolabor vos: gaudiū & lætitiā tenebūt, fugiet dolor & gemitus. Fide itaq; ſtabiles Chriſtiani per Bulgariā, Macedoniā, Epiru &c. nihil minus timeāt, quā dominū dormire in tātis ꝓcellis tribulationum & tēpeſtate bellorū, ſed pro liberatione iugiter ad deū clamēt, De^9 noſter refugiū & virtus, adiutor in tribulationib^9, quæ inuenerūt nos nimis. Hoc adiutoriū ꝓmiſit deus afflictis ſuis ouibus per Ezechielē ꝓphetā, Hæc dicit dominus deus, Ecce ego ipſe requiram oues meas, & viſitabo eas ſicut viſitat paſtor gregē ſuū, in die quādo fuerit in medio ouium ſuarū diſſipatarū, ſic viſitabo oues meas, & liberabo eas de omnib^9 locis, in quibus diſperſæ fuerāt. Si ergo deus peccatis noſtris iraſcitur, tamen fideles ſuos ſub Turca non deſeret in finē, ſed liberabit eos. Nouit enim de^9 pios de tētatione eripere, ait S. Petr^9, iniquos verò in diē iudicij reſeruare cruciandos. Quòd ſi dixeris, Non oēs Chriſtianos ſub Turca eſſe bonos, ſed iuxta quod Dauid inquit, Et commixti ſunt inter gētes, & didicerūt opera eorū, & ſeruierūt ſculptilib^9 eorū, & factū eſt illis in ſcandalū. & ſicut in Machabæis legitur de Iudæis, qui Græcorū literas optimas arbitrabātur, & eorū inſtituta æmulabātur, ac per omnia his cōſimiles eſſe cupiebāt, quos hoſtes & peremptores habuerāt. Hoc equidē negare nō poſſum^9, quin multi à fide Chriſtiana apoſtatātes, Turcis cōiungantur, & legitima eorum faciāt. Quemadmodū nō eſt minimū grauamē parētibus Chriſtianis in Turcia degētibus, quòd filios in diſciplina honeſtatis nō ſemper retinere poſſunt: ſed quādo cū eis duriuſculè agere nitūtur, eóſq; ad normā honeſtatis & fidei coërcere, mox diſciplinę virgā abiiciētes, ad Turcarū præſides deficiūt, à quibus in rebellione & inobediētia parentū defendūtur. At tales etiā fuerūt in captiuitate Babylonica, qui comedebāt ex cibis Gentiliū, duxerūt etiā alienigenas, vt Eſdras & Malachias cōquerūtur. Quod etſi aliqui ex iis declinauerint, tamē magna pars ex eis eſt fidei tenax & cōſtās in ſancta religione, quorū miſerebitur deus. Vnde ſi domin^9 volebat parcere Sodomæ, propter decem viros iuſtos in ea repertos, quāto magis miſericordiā faciet cum tot milibus

*Eſa.40.* *Eſa.51.* *Mat.8.* *Pſal.45.* *Eze.44.* *2.Pet.2* *Pſal.105.* *1.Mac.4.*

Chriſtianis ſub iugo Turciæ gementibus & deũ inuocantibus,qui non minus firmiter & fideliter obſeruãt ſacræ fidei
*Thob .1.* inſtituta ac myſteria,quã Thobias & alii Iudæi in captiuitate Babylonica legitima veteris teſtaměti obſeruabãt? Quare bene ſperandũ eſt,exercitũ Chriſtianum triumphaturũ de Turca & hoſtibus fidei,deo auxilium præbẽte ob preces tot
*Exod.17.* iuſtorum in Turcia pro victoria Chriſtianorũ orãtiũ, ſicut
*Pſal.78.* Ioſue vincebat Amalechitas,orãte Moyſe. O quoties expandunt manus ad creatorẽ cæli,conquerẽtes & dicẽtes, Deus, venerunt gẽtes in hæreditatem tuã, polluerunt templũ ſanctum tuum,poſuerunt Ieruſalem in pomorũ cuſtodiam. Poſuerunt morticina ſeruorũ tuorũ eſcas volatilibus cæli,carnes ſanctorũ tuorũ beſtiis terræ,effuderunt ſanguinẽ ipſorũ tanq̃ aquam in circuitu Ieruſalẽ,& nõ erat qui ſepeliret. Facti ſum⁹ opprobriũ vicinis noſtris,ſubſannatio,& illuſio his qui in circuitu noſtro ſunt. Vſquequo domine iraſceris in finem?accẽdetur velut ignis zelus tuus. Effunde iram tuã in gentes,quæ te nõ nouerunt,& in regna quæ nomen tuũ nõ inuocauerunt. Adiuua nos deus ſalutaris noſter,& propter gloriã nominis tui domine libera nos, & propicius eſto peccatis noſtris propter nomen tuũ ſanctum. Ne fortè dicãt in gẽtibus,vbi eſt deus eorũ?& innoteſcat in nationibus corã oculis noſtris. Vltio ſanguinis ſeruorum tuorum qui effuſus eſt,introeat in cõſpectu tuo gemitus compeditorum. Et red-
*Eſa.33.* de vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu eorum,improperium ipſorum quod exprobrauerunt tibi domine? Excita potẽtiam tuã & veni,vt ſalues nos. Domine,miſerere noſtri. te enim
*Eſa.26.* expectauimus:eſto brachium noſtrũ in mane,& ſal⁹ noſtra
*Dan.9.* in die tribulatiõis. Domine deus noſter,domini poſſederũt
*2.Pa.29.* nos abſq; te,tãtum in te recordamur nominis tui. Et ſimilia multa quotidie profundunt coram deo miſeri captiui,ſicut
*Iere.32.* Daniel in captiuitate Babylonica, ſicut Ioſaphat circũdat⁹
*Iudith 9.* ab infidelibus,ſicut Iudith in afflictione Holofernis,ſicut Ie-
*1. Mac.4* remias pro auxilio cõtra Chaldæos,ſicut Iudas Machabeus
*1.Mac.15* aduerſus multitudinem Lyſiæ,ſimiliter quãdo fuit circũdatus à Nicanore.(Inducat concionaturus vnam ex his quam voluerit.) Cùm autem ſit miſericors & miſerator dominus, non diſperget ab eis miſericordiam ſuam. Clamãtibus ergo Chriſtianis in ſeruitute Turcica in cælũ,Vſquequo domine obliuiſceris noſtri in finem? Vſquequo auertis faciem tuã à

vobis? Vſquequo exaltabitur inimicus noſter ſuper nos: prope eſt dominus inuocantibus eum in veritate, & deſideriũ pauperum exaudiet dominus, vt ſic liberati confiteantur domino, & laudẽt dominum deum noſtrum, qui eripuit eos de interioribus & de inimicis eorum fortiſſimis, & exprobrẽt Turciæ, filia Babylonis miſera &c. Quod vt fiat ſimul cum eis rogemus dominum, pro eorum liberatione. *Pſal.12.* *Pſal.144* *Pſalm.9.* *Pſa.106.*

## HOMILIA IIII.

*Filia Babylonis miſera, beatus &c. Pſ.l. CXXXVI.*

Nemo eſt qui non timore cõcutiatur (cui ſaltẽ mens ſana fuerit) cùm audierit cõfratres noſtros Chriſtianos, Turciæ nõ modò conterminos, ſed etiã remotiores, gladio, cædibus, rapinis, vinculis & incẽdiis, & omnium rerũ vaſtitate, confici, impugnari & deſtrui, quod etſi iam plus centũ annis (quando Imp. Sigiſmundus Belgradum à deſpota Seruiæ emit) Hungariã habuimus antemurale, tamen experti ſumus, quantum Turca ſaltum fecerit breui tempore: & tranſita Pannonia inferiori, ſuperiorem (hoc eſt, Auſtriam) infeſtat, villas incendit, arces diripit, bona prædatur, virgines deflorat, vim infert mulieribus, viros occidit, pueros ad parietes excarnificat, innocentem ſanguinem, & ingentem multitudinem vtriuſque ſexus in perpetuam ſeruitutem abducit. Hoc omnes animarum curati iam pro concione plebi inculcare debent, & Stentorea voce cohortari ad pœnitentiam & emendationẽ vitæ, vt deus optimus maximus flagellũ iſtud à nobis auertat. alioquin non erit iuſtus, ſed reus huiuſmodi raucus paſtor, clamare non volens, cui dominus per Ezechielem cõminatur, Si viderit ſpeculator gladium venientẽ, & nõ inſonuerit buccina, & populus ſe nõ cuſtodierit, veneritq; gladius, & tulerit de eis animã: ille quidẽ in iniquitate ſua captus eſt, ſanguinem autẽ eius de manu ſpeculatoris requiram. Rationẽ huius reddit dominus apud Ieremiam. Si fortè audiẽte domo Iuda, vniuerſa mala quæ ego cogito facere eis, reuertatur vnuſquiſq; à via ſua peſſima: & propiti⁹ ero iniquitati & peccato eorum, quoniã magn⁹ furor & indignatio eſt, quã locutus eſt dominus aduerſus populũ hũc. Quãdo ergo videbitur animarum curato imminere flagellum dei, omnẽ populum admonere debet, & ad orandũ, ieiunãdum ac humiliãdum animare. Sic enim præcipitur ſacerdotibus, Canite tuba in *Ezech.3.* *Iere.36.* *Ioel.2*

Siō, ſanctificate ieiuniū, vocate cœtū, congregate populū, ſanctificate eccleſiā, coadunate ſenes, congregate paruulos & ſugentes vbera. Quid autē facere debent, ſequitur, Orabunt, & dicēt, Parce domine, parce populo tuo, & ne des hęreditatē tuam in opprobrium, vt dominentur eis nationes.
*Iudit.4.* Quòd ſi iuxta monita Eliachim ſacerdotis fecerit, Scitote, inquit, quoniā exaudiet dominus preces veſtras, ſi manentes perſeuerau eritis in ieiuniis & orationibus in conſpe-
*Ioel.2.* ctu domini. Et futurū eſt quod Ioel ait, Zelatus eſt domin⁹
*Pſal.24.* ſuper terrā ſuā, & pepercit populo ſuo. Imitentur Dauidē dicentem, Ad te domine leuaui animā meā, deus meus in te confido, nō erubeſcam, neq; irrideant me inimici mei:
*Eſa.33.* etenim vniuerſi qui ſuſtinēt te, non cōfundentur. Suggeret itaq; paſtor populo, vt clamet ad deum cum Eſaia, Domine miſerere noſtri. te enim expectauimus, eſto brachiū noſtrū in mane, & ſalus noſtra in tēpore tribulationis. quis ſcit an miſerebitur deus, & cōuertatur & ignoſcat, & dicat populo
*Iere.15.* Chriſtiano, Liberabo te de manu peſſimorū, & redimā te de manu fortiū? vt ſic illudentes Turciæ dicere poſſimus, Filia Babylonis miſera, &c. Quod vt deus miſericors & benignus faciat, & cito, ore & corde dicatis omnes,

Pater noſter. Aue Maria.

Hoc voluimus ſaxum, an ex ſacris literis ſpes aliqua hauriri poſſit, vt victoriā de Turca habeamus, & populus Chri-
*Soph.3.* ſtianus aliquādo audire mereatur illud Sophoniæ, Abſtulit dominus iudiciū tuum, auertit inimicos tuos. Rex Iſraēl in medio tui, non timebis malum vltra, dominus deus tuus in medio tui fortis, ipſe ſaluabit. Suaſimus propinquam victoriam in ſermone ſuperiore, ex Chriſtianis hodie viuentibus & afflictis in Turcia. Idem iā ſuadere conabimur à Chriſtianis mortuis ſanctiſſimis illis viris, martyribus & cōfeſſoribus, atq; adeo ipſis apoſtolis pro victoria Chriſtianorū orā
*1.Mac.15* tibus. quod vt credibile fiat, affero viſum Iudæ Machabæi, quando vidit Oniam protendentē manus, & orare pro omni populo Iudæorum: alium item apparuiſſe virum, ætate & gloria mirabilē, de quo Onias dixit, Hic eſt fratrū amator & populi Iſraēl, hic eſt qui multū orat pro populo & vniuerſa ciuitate ſācta Ieremias propheta dei. Quòd ſi Ieremias & Onias orauerunt deum pro populo Iudaico, quanto magis orabunt ſancti apoſtoli Andreas, Paulus, Barnabas, Lucas,

Titus, Chryſoſtomus, item Polycarpus, Baſilius, Nazianzenus, Niceta, Tecla, Dionyſius, Philippus diaconus, Gregorius, Damaſcenus, Ignatius, Nicolaus, Blaſius, Theophylactus, Theodorus, Chriſtophorus, Methodius, & multa milia martyrum & confeſſorum orientalis & Græcæ eccleſiæ pro reſtituenda & liberanda illa à ſeruitute Turcica: qui & baſi licas ibi habent, & quorum venerãtur in hũc diẽ reliquias? quid non ſuſtinuit Paulus pro fratribus viuus, pro Corinthiis, pro Philippenſibus: pro Theſſalonicẽſibus. Similiter orat pro Coloſſenſibus & poſtulat, vt impleãtur agnitione voluntatis dei. Corinthiis quoq; ſcribit, Oramus autẽ deũ, vt nihil mali faciatis. Quis modo ita deſipit, vt exiſtimet S. Paulum hodie beneuolentia non proſequi ſuos Græcos in Turcia miſerè degẽtes? Quòd ſi deus nollet exaudire modo viuẽtes, & flecteretur ſaltem precibus mortuorum: id quod ex multis iam faciemus probabile. Nã Sapiẽs de eis inquit, eorum vota eſſe placabilia. Et Dauid de eis teſtatur, qui ſunt beati, hoc eſt, in eccleſia triumphante. Exultabunt ſancti in gloria, & gladij ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorũ in manicis ferreis, vt faciãt in eis iudicium conſcriptum. quod ſi regi alicui hæc intulerũt, Turca in primis meruit ſic alligari. His accedit, quòd dum iratus dominus deus pluit ſuper Sodomã & Gomorrham ſulfur & ignem, ait textus, Cũ ſubuerteret dominus ciuitates regionis illius, recordat⁹ eſt Abrahæ, & liberauit Lot de ſubuerſione vrbium, in quibus habitauerat. Quod ſi hic Lot fuit liberatus obtutu Abrahæ amici dei, quis non ſperet Chriſtianos ſub Turca aliquando & breui liberãdos ob interceſſionem ſanctorum, qui eccleſiis illis vel præfuerũt, aut patroni deputati, illarum cuſtodiam & curã gerunt? Si quando minabatur Salomoni ſciſſionẽ regni, ait ad eũ, Veruntamẽ in diebus tuis non faciã, propter Dauid patrẽ tuum. Ita de Ioram rege legitur, Noluit autem dominus diſperdere Iudam, propter Dauid ſeruum ſuum. Et tempore Ezechiæ quando Aſſyrij inuaſerant Iudæam, dixit dominus per Eſaiam, Protegam vrbem hanc, & ſaluabo eã propter me, & propter Dauid ſeruum meum. Si ergo deus protexit Ieruſalẽ, & non diſperdidit Iudæam propter Dauid, qui nondum tamen erat beatus, nondũ eſſen

Margin notes: 2.Theſ.1 Coloſ.1. 1.Cor.13. Hieroni. cõ. Vigi. Prou.15. Pſal.149 3. Re.11. 4.Re.8. 4.Re.19.

tia fruebatur diuina,nōdū apertis ianuis trāſierat in regnū cælorū:quid facturi ſunt ſanctiſſimi apoſtoli & diſcipuli domini?qd tot milia martyrū?tot ſacti patriarchę & epiſcopi: nō orabūt pro ſedibus ſuis,vt his reſtituātur catholici? S.Ioannes pro Epheſo,S.Andreas pro Achaiis,S. Paulus pro Corinthiis & aliis,Dionyſius pro Atheniēſibus , Lucas pro Antiochenis,S.Georgius pro Berotinis,S.Chryſoſtomus ꝓ Cōſtantinopolitanis,& ſic alij cæleſtes prīcipes, pro aliis ſuis clientulis orabunt,nō minus quā Dauid Hieroſolyma. Et vt maior ſpes victoriæ habeatur,accedit etiā cōtinua āgelo-

*Eccl.17.* rum oratio,& archangelorum ac principatuū,quorū cuſtodiæ & curę hæ prouincię ſūt deputatæ:iuxta illud Sapiētis, In vnāquāq; gentē præpoſuit rectorē, & pars dei Iſrael facta eſt manifeſta. quid hic ꝑ rectorē intelligit, niſi angelos regimini prouinciarum deputatos,qui aduigilāt ſtrenuè ſuper populo eis cōmiſſo,vt dirigātur in viam ſalutis æternę?

*Deut.32.* Et hanc explanationē eſſe verā præter hoc quod cōmuniter recepta eſt à ſanctis patribus,roboratur tamē ex illo Deuteronomij,Quando diuidebat altiſſimus gentes,quando ſeparabat filios Adam,conſtituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Iſrael,pro quo legunt Septuaginta.

ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων θεοῦ,

Conſtituit terminos gentiū iuxta numerū angelorū dei.Sin-

*Dan.10* gulis ergo prouinciis,ſinguli attributi ſunt angeli.Hæc oīa indubitatā recipiūt fidē ex Daniele,vbi dilucidè atteſtatur angelos præliari & orare pro populo ſibi commiſſo. quando enim angelus apparuit ei & dixit,Prīceps regni Perſarū reſtitit mihi viginti & vno diebus,& ecce Michael vnꝰ de prīcipibus primis venit ī adiutoriūmeū, & ego remāſi ibi iuxta regē Perſarū. Et infra. Nunc reuertar , vt prælier aduerſum principē Perſarū.cū enim egrederer,apparuit princeps

*Libro.7.* Græcorū veniēs , & nemo eſt adiutor meus in his omnibus,

*mo. c. 7.* niſi Michael princeps veſter.Hæc Danielis verba, quæ altius expenſa,intentum noſtrum locupletè probāt. Et ea expendit B.Gregorius & inquit, Quia certa angelorum miniſteria diſpenſandis ſingulis quibuſq; gentibus ſunt prælata, cum ſubiectorum mores aduerſum ſe viciſſim præpoſitorum ſpirituum opem merentur,ipſi qui præſunt ſpūs cōtra ſe venire referūtur.Is nanq; angelus qui Danieli loquebatur,captiuis Iſraelitici populi in Perſide cōſtitutis, prælatus agno

ſcitur: Michael autē eorū,qui ex eadē plebe in Iudææ terra re manſerant,prępoſitus inuenitur. Subſcribit B.Hier. Prin cipes autē primos,archāgelos intelligimus. Videbimus aūt hic amicabilē pugnā angelorū,cùm vnus certat pro vna ꝓuincia,alius pro alia:neque tamē adeo ſibi aduerſantur,qui n omnes ſe diuinæ cōformēt volūtati. Neq; exiſtimet aliquis ita archangelū Perſarum infidelibus addictū,vt mallet illo rū victoriis fauere,quā Iudæorū liberationi,vt pulchrè Hie ronymus innuit,ſed quia multa bona fiebāt in Perſide,& ꝓ pter magnitudinē miraculorū,plures Gentiliū veniebāt ad agnitionē vnius veri dei viui. Hinc archāgelus Perſarū reſti tit Michaeli,reſtitit archāgelo populi Iudaici,impediēdo li berationē,vt ex Perſis plures animas lucrifaceret deo. Suffi ciat nobis cōmōſtraſſe ex ſacris literis archāgelos habere cu ſtodiā prouinciarū:qui etiā orēt,& tā inſtanter orēt,vt dicā tur præliari pro ſalute habitatorū in ꝓuinciis eorū. Hinc euāgelic⁹ ꝓpheta archāgelos appellat cuſtodes murorū. ait enim Eſaias,Sup muros Hieruſalē cōſtitui cuſtodes,tota die & nocte perpetuò nō tacebūt vbi per cuſtodes,intelligi an gelos Hiero.nō abnuit,& Gloſſa expreſſe teſtatur, adducēs illud Paul. Oēs ſunt adminiſtratorij ſpūs in miniſteriū miſſi ꝓpter eos qui hęreditatē capiūt ſalutis. Et frequēs eſt expla natio,vt per muros intelligātur prælati:& p cuſtodes ange li ſuperintendētes rectoribus eccleſiæ,vt egregiè inquit B. Ber. Benignus es dn̄e,qui nō es cōtētus noſtrorū fragilitate murorū,ſed ipſis hominū cuſtodibus,angelicā ſuperponis cu ſtodiā. Si ergo die ac nocte nō tacebūt perpetuò,certum eſt, quòd nō tacēt laudē Hieruſalē,nō tacēt laudē dei:tn̄ nec ceſ ſāt die ac nocte orare ꝓ cuſtoditis, vt eos dirigere valeāt ī viam ſalutis æternæ:& idcirco ſignificāter dictū eſt à Pau lo,Propter eos miſſi,qui hæreditatē capiunt ſalutis. Cùm er go archāgeli à deo deputati ſint pro cuſtodia Thraciæ,Mo reæ,Eubœæ,Peloponneſi,Myſiæ.Daciæ,&c. Etiam ſi eis reſi ſtat princeps regni Turcarū,& iam reſtiterit per multos an nos,tamen ipſi pro miſeris Chriſtianis captiuis deputati,in ceſſanter orant pro eorum redēptione. Neq; princeps ange lus regni Turciæ orat pro eis,niſi inquātū tendūt ad fœli citatē æternā & gloriam dei. Et profecto temerarius eſt,qui contemnit cuſtodiā angeli ſui,& iudicio meo exili,culpabi les ſunt prædicatores & curati,qui nō ſæpiſſime adhortātur

Hieron. Hieron. Eſa. 26. Hieron. Heb. 1.

plebem, vt recurrant & refugiũ quærant ab angelis cuſtodibus, tum priuatis,tũ publicis vel perſonis vel locis attributis. Vnde omnes Chriſtiani inuocare deberẽt S. Michaelem aduerſus hoſtilẽ exercitũ Turciæ. Ipſe enim princeps
*Apoc. 12.* fuit primæ militiæ,eccleſiæ militãtis in cælo ſicut Ioãnes in Apocalypſi vidit, dum ait, Et factum eſt prælium magnũ in cæló, Michael & angeli eius præliabãtur cũ dracone, &draco pugnabat & angeli eius, & nõ valuerũt,neque locus eorum inuẽtus eſt amplius in cælo. Ipſe eſt qui pugnauit pro Iſraelitis aduerſus AEgyptios.nã dũ multis malis affeciſſet
*Exo. 12.* AEgyptios,dicit ſacra ſcriptura.Tollẽſq; ſe angelus domini, qui præcedebat caſtra Iſrael,abiit poſt eos,& cũ eo pariter columna nubis,priora dimittens, poſt tergũ ſtetit inter caſtra AEgyptiorũ & caſtra Iſrael. Ipſe eſt qui pugnauit pro corpore Moyſi occultãdo,ne Iudeis præberetur occaſio idololatriæ, vt Iudas apoſtolus teſtatur.Ipſe eſt qui pugnauit ꝓ Iudæa aduerſus principẽ Perſarum, veluti iã audiuimus ex
*Dan. 10.* Daniele,& ita præfuit ſynagogæ,vti ex ãtedictis colligitur.
*Eccleſia.* Et ita modo præeſt eccleſiæ catholicę, quare eccleſia vocat eũ merito iure præpoſitũ paradiſi Sicut ergo venit in adiutoriũ angelo prælato Iudæis captiuis in Babylonia,quis deſperet eũ venire in adiutoriũ angelis, qui pro cuſtodia deputati ſunt Chriſtianis per Bulgariam,Albaniã,Moreã &c. cõſtitutis?vnde & ſignifer ab eccleſia dicitur,quare meritò
*2.Thr.2* omnes aduerſus Turcã pugnaturi,ei⁹ interceſſionẽ implorare debent,& eius imaginẽ in ſignis ferre. Vnde cum ipſe pugnaturus ſit cõtra Chriſtum, quis non ſperet eũ quoque contra Antichriſti membrũ Turcã pugnaturum? quare & ſæpe & multũ S. Michaelis implorandũ eſt auxilium. Hinc
*Iob 3.* intelligimus,cur verba B. Iob, Requieſcerẽ cum regibus &
*Gregor.* cõſulibus terræ,intelligat Gregorius de ãngelis Terra,inquit, aere fœcũdatur,aer autẽ ex cæli qualitate diſponitur. ſic iumẽtis homines,hominibus angeli, archangeli verò angelis præſunt. Adhuc mihi alia occurrit ratio, vt ſperandam arbitrer victoriã ex Turcis, propter interceſſionẽ ſan
*1.Cor.15.* ctorũ & angelorum, ſpecialem curam ſuper Chriſtianos in Turcia habentiũ. Diuus Paulus inquit, Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, alia claritas ſtellarũ.Stella enim à ſtella differt in claritate,ſic & reſurrectio mortuorũ.Hic S. Paulus ſanctos comparat ſtellis, at ſtellarũ eſt influere in hæc

inferiora,motuque & lumine ea quæ in terris ſunt,vegetare,alere atque conſeruare.quare hoc idem nō facerent lucidiſſimæ ſtellæ ſpiritales,magna illa ſidera ante deū lucentia,patroni eccleſiarū in Turcia exiſtentium ? ſimiliter angelici ſpiritus & archangeli eis in cuſtodiā deputati,influerent interceſſionis radios in pauperes & captiuos Chriſtianos,maxima ſeruitute à Turcis preſſos, qui eiulāt & plorāt ante dominū, Miſerere mei deus,quoniam conculcauit me homo, tota die impugnās tribulauit me. Cōculcauerūt me inimici mei tota die,quoniā multi bellantes aduerſum me. Eripe me de inimicis meis deus meus,& ab inſurgētibus in me libera me. Eripe me de operantibus iniquitatē, & de viris ſanguinū ſalua me. Diſperge illos in virtute tua, & depone eos protector meus domine. Oſtendiſti populo tuo dura, potaſti nos vino cōpunctionis. Dediſti nos tanquā oues eſcarum, & in gentibus diſperſiſti nos. Vendidiſti populum tuū ſine precio,& nō fuit multitudo in cōmutationibus eorum. Poſuiſti nos opprobriū vicinis noſtris, ſubſannationē & deriſum his qui ſunt in circuitu noſtri. Exurge de⁹ & diſſipentur inimici tui,& fugiāt qui oderūt te à facie tua. Exurge domine de⁹, & exaltetur man⁹ tua,ne obliuiſcaris pauperum tuorum. Exurge domine, & iudica cauſam tuā, memor eſto improperiorū tuorum, eorum quæ ab inſipiente ſunt tota die. Exurge, quare obdormis domīe? exurge domine & ne repellas in finem. Exurge domine,adiuua nos,& redime nos propter nomē tuum. Exaudi nos deus ſalutaris noſter. exaudi nos in die qua inuocauerimus te, velociter exaudi nos tu domine. Fiat bone Ieſu, fiat, Amen.

*Pſa.55. Pſal.58. Pſal.99. Pſal.43. Pſal. 67. Pſal. 9. Pſal.73. Pſal.43. Pſal.64. Pſal.19. Pſal.142*

## HOMILIA V.

*Filia Babylonis miſera, beatus &c. Pſal.136.*

Magna eſt ira dei ſuper populū Chriſtianum, quæ totannis permitit illum vinci à Turca, ſpoliari, & occidi. Eleuauit dominus hoſtes Raſin ſuper eum,& inimicos in tumultū vertit. Syriā ab oriēte,& Philiſtim ab occidente,& deuorauerūt Iſrael toto ore. & vere in Chriſtianos cōpetit, quod dixit Hieremias, Ecce ego viſitabo ſuper eos,iuuenes moriētur in gladio, filij eorum & filiæ morientur fame. foris vaſtabit eos gladius, & intus pauor, iuuenē ſimul ac virginem, lactantem cum homine ſe- *Hiere.11.*

*Deut. 33.* ne. Cõcluſit in gladio populum ſuum, & hæreditatem ſuam
*Pſal. 77.* ſpreuit. iuuenes noſtros comedit ignis, & virgines eorum nõ
ſunt lamentatæ. Sacerdotes noſtri in gladio ceciderũt, & vi
duæ non plorauerũt Durauit hoc malum iam multis annis
& tot regna & tot prouincias Chriſtianitati Turca ademit,
vt plene oblitus noſtri videatur deus, & quaſi noſtri nolit
miſereri, ſicut per Eſaiam inquit, Non eſt populus Sapiens,
*Eſa. 9.* propterea non miſerebitur eius. Et quod per Hieremiam in
*Hie. 11.* quit, Ecce ego inducã ſuper eos mala, de quibus exire nõ po
*Hiere. 15.* terũt: clamabũt ad me, & ego nõ exaudiã eos. Non parcam
& non concedam neque miſerebor, vt nõ diſperdã eos. Pec
cata noſtra & ſcelera hæc mereri, nemo pius ſine gemitu
agnoſcit ideoq; veretur iudiciũ dei: ſperat tamẽ in dei miſe-
ricordia, quam non diſperget à populo ſuo, neque profana-
bit teſtamẽtũ ſuũ, vnde clamãt deuoti ad dominũ, Vbi ſunt
*Pſal. 88.* miſericordiæ antiquæ domine, ſicut iuraſti Dauid in verita-
te tua? Memor eſto domine opprobrij ſeruorũ tuorũ, quod
continni in ſinu meo multarum gentium, quod exprobraue
*1. Mac. 4* runt inimici tui domine. Quis ſcit ſi dominus conuertatur
& ſciãt omnes gentes, quia deus eſt qui redimat & liberet
*Iudic. 1.* Iſrael? Et Solymanus Turca comprehenſus, lamentetur cum
Adonibezech, Septuaginta reges amputatis manuum ac pe
dum ſummitatibus, colligebant ſub menſa mea ciborum re-
liquias: ſicut feci, ſic reddidit mihi dominus. Vt ſic exultan
tes Turciæ dicere poſſimus, Filia Babylonis miſera &c.

Pater noſter. Aue Maria.

Magnũ & diuturnũ eſt flagellum, quo nos deus per Turcã
*1. The. 4.* affligit. & cũ nullus ſit peccatorũ noſtrorũ finis, timere de-
*Soph. 3.* bemus deum iudicẽ, omnibus peccatis effundere ſuper nos
indignatiõem & omnem irã furoris ſui. Sic enim cõmina
*Sapiẽ. 16.* tur nobis deus per Sapientẽ: Impiis qui non agunt pœnitẽ-
*Hier. 44* tiam, vſque in nouiſſimũ ſine miſericordia ira ſuperueniet.
Prædixit etiã per Hieremiã prophetã, Nõ poterat dñs vltra
portare propter malitiã ſtudiorũ veſtrorũ, & ꝓpter abhomi
natiões quas feciſtis, & facta eſt terra veſtra in deſolationẽ
& in ſtuporem & in maledictũ. Vtcunque tñ peccauimus,
auſi ſumus tamẽ ſpẽ dare victoriæ aduerſus Turcã, & in bre
uiquidẽ motiua huiuſmodi ſpei aperuimus, reſtat vt aliud &
poſtremũ adiiciamus, nõ tñ parui momẽti, imo apud me eſt
potiſſimũ. Quoties enim populus deià vero eius cultu in ſi

de deſciuit,toties aliũ populum fidelẽ ſibi deus in alio loco ſuſcitauit. Cũ autẽ per nouas ſectas Lutheranorũ, Zuinglia norũ,parabaptiſtarũ,Chriſt⁹ pluresanimas amittit,quæ mit tũtur cateruatim in orcũ ad parẽtẽ omnis ſchiſmatis & di ſcordiæ in æternã dãnationẽ,vt magnæ ciuitates,magni du cat⁹ & dominia inficiãtur huiuſmodi peſte,vbi iacet negle cta religio,cultus dei aboletur,ſancti dei cõtẽnuntur,tẽpla profanantur,deſtruuntur altaria, & monaſteria in vſus pro fanos & armamẽtaria vſurpãtur. Deus autem non vult propterea carere ſeruitoribus & cultoribus vnde iam fide Chriſtiana incipiẽte deficere in Germania,in Dacia,ĩ Noruegia in Pruſſia &c. alicubi deus ſuſcitabit ſibi populũ fidelẽ,qui ſine ſchiſmate & hæreſibus ei in integro deſeruiat.Quare plurib⁹ de victoria aduerſus Turcã deſperãtibus ꝓpter ſectiões,ſchiſmata & hereſes Germaniæ,mihi ſemꝑ cõtra vi ſum eſt hoc vrgere victoriã,vt ſemẽ ſit nobis reliquũ,ne effi ciamur ſicut Sodoma.Hoc primũ biblicis ſcripturis roborabim⁹.Et primo quidẽ exigit hoc ratio diuinæ prudẽtiæ,quæ diſpoſuit ruinã angelorũ ſupplere per homines, velut Dauid inqt,Iudicabit in nationibus implebit ruinas ſcilicet angelorũ. cũ aũt draco lucifer tertiã partẽ ſtellarũ ſecũ traxerit,velut Ioannes teſtatur,tot ruinæ ſupplendæ ſunt.Quòd ſi ĩ multis locis Germaniæ exulat fides & religio,vt ex his deus non poſſit ſupplere ruinas cælicas,inquirẽdus eſt deo alius populus & ſuſcitandus.Hũc autẽ futurũ eũ arbitramur qui modo ſub Turca eſt.Porro Simeõ ait,Ecce poſit⁹ eſt hic in ruinã & reſurrectionẽ multorũ in Iſrael. Chriſtus itaq; ruẽtibus aliquibus & deficientibus, reſurrectio eſt alterius populi,cum quo pangit fœdus,vt ſit illis in deum,& ipſi ei in populum. Addo verbum Chriſti,vt qui non vident,videant,& qui vident,cæci fiant.quid hoc ſibi aliud vult, quàm hoc eſſe iudicium dei,vt qui non vident per veram fidem,vi deant,lumen fidei accipiant,& fideles efficiantur cõtra ve ro,qui vident,quĩ fidem acceperãt,& ea abutuntur vel per ſchiſma,vel per hæreſim,illi efficiantur cæci,& proiiciãtur à deo,quia ipſi proiecerũt fidẽ? Cùm ergo per Germaniam à paucis annis tot videntes facti ſint cæci,vt nihil omnino mirer quomodo Antichriſtus in tam breui tempore mũdũ peruertet mendacibus ſignis potẽtia & diuitiis, cũ Luther Antichriſti mẽbrũ & præcurſor,ſine miraculis ſine diuitiis

*Eſa.*1. *Pſal.*109. *Apo.*12. *Ioan.*9. 2.*The.*2

ſine armis,tot milia hominũ ſubuerterit.Hoc eſt ergo iudicium dei, vt dum videntes in Germania & Dacia cæci facti ſunt,vt deus per Bulgàriã,Myſiam, Macedoniam &c. faciat cæcos videre, & incredulos credere. Ita futurũ non prætc-
*Pſal.17.* riuit prophetas.Nam de infidelibus eleuandis dixit Dauid, Populus quem non cognoui, ſeruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Sequitur autem de fidelibus collapſis,filij alieni,hoc eſt,à me alienati per hæreſes,mẽtiti ſunt mihi.om
*Tit.3.* nis enim hæreticorum doctrina mendaciis ſcatet,& Luther omniũ eſt mẽdaciſſimus.Filij alieni inueterati ſunt, occaluerunt in erroribus.Hominem enim hæreticum poſt vnam & alteram admonitionem deuita, ciens quia ſubuerſus eſt, qui huiuſmodi eſt, & claudicauerunt à ſemitis ſuis per ſchiſ mata,qui enim prius perficiebant greſſus ſuos in ſemitis re-
*Pſal.161.* ctis,dum eccleſiam dei verã derelinquunt, & ad hæreticorum declinãt latibula,claudicant in veritate fidei.propter ea confitebor tibi in nationibus domine, & pſalmum dicã nomini tuo in gentibus. Hãc fidei ſeu populi fidelis tranſ
*Apoc.2.* lationẽ Ioannes in Apocalypſi appellauit motionem candelabri,dũ ait, Memor eſto vnde excideris,& age pœnitentiam,& prima opera fac.Sin autẽ,venio tibi,& mouebo cãdelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris. Id de Germanis quoque noſtris dici poteſt,à fide & eccleſia apoſtatãtibus, ſi nõ memores fuerint vnde exciderint ab vnitate eccleſiæ & cõgregatione fideliũ, deus mouebit candelabrũ eorum, in quo eſt lumen fidei, de loco ſuo,& aduocabit ſibi alias gentes quas illuminabit per fidẽ. Et implebitur quod
*Eſa.55.* dominus prædixit per Eſaiam, Ecce gentẽ quam neſciebas, vocabis: & gẽtes quæ te non cognouerũt, ad te current. Et profecto hæc eſt mutatio dexteræ excelſi,quòd homĩes electos & populum peculiarem deus proiicit, & eleuat populum ignotũ, hoc eſt, eum qui non nouit legem dei, ad agnitionẽ veritatis ſua gratia perducit. Quòd ſi nihil ſcripturarũ haberemus,ſufficeret nobis Chriſti parabola de vinea,
*Mat.22.* vbi contra malos operarios duram fert ſententiam, Malos malè perdet, & vineam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus ſuis.quod etſi de vniuerſali vi-
*Pſal.79.* nea domini verificetur, quæ primo ĩ ſynagoga fuit, vt ſæpe meminerũt prophetæ.Dauid enĩ dicit, Vineã de AEgypto tranſtuliſti,eieciſti gẽtes, & plantaſti eam. Illam autẽ fore

populum Iſraëliticũ, Ieremias & Eſaias ſæpe nobis ſignifi *Eſa.5.*
carut, Vinea dñi exercituũ, dom⁹ Iſraël eſt, quæ trãſlata eſt *Iere.1.*
in eccleſiã, & aliis agricolis locata, de quibus dñs dixit, Et *Ioan.10.*
alias oues habeo, quę non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet
me adducere, & vocẽ meã audient. Quòd ſi pergamus in ſa
cris literis videre illam trãſlationẽ, inuenimus S. Paulũ cõ *Act.13.*
ſtanter Iudęis dicentẽ, Vobis oportebat primũ loqui verbũ
dei, ſed quoniã repellitis illud, & indignos vos iudicatis æ-
ternæ vitæ, ecce cõuertimur ad gẽtes. Sic enim præcepit no *Eſa.49.*
bis dominus, Poſui te in lucẽ gentiũ, vt ſis in ſalutem vſque
ad extremũ terræ. Hoc idẽ teſtatum reliquit Romanis, dum
ſcriberet, Cæcitas ex parte cõtigit in Iſraël, donec plenitu *Rom.11.*
do gẽtiũ intraret. Quod ergo cõtigit in vniuerſali eccleſia,
ſemel, cõtigit ſæpe in particularibus eccleſiis. Cũ itaq; cæci-
tas cõtigit in multis eccleſiis particularibus Germaniæ, Da
ciæ, Pruſſiæ &c. ſubinde vocabit dominus aliũ populum, qui
ingredietur eccleſiam. nã adhuc locus eſt in regno cælorũ.
ideo ſi viri qui vocati ſunt, nolũt guſtare cœnã domini, ſed
malunt hæreſibus adhærere, tunc dominus dicet ſeruo, Exi *Grego.*
in vias & ſepes, & cõpelle intrare. vbi Gregori⁹ inquit, Cũ
cõuiuas ſuos colligi ex viis & ſepibus præcipit, nimirũ ag-
greſtem populũ (id eſt Gentilẽ) colligere quærit. Nõ enim
patitur deus ob malitiã noſtrã, regnũ ſuum mancũ eſſe aut *Ioan.14.*
incolis deſtitutũ. ſed manſiones multæ quæ in domo patris
ſunt, oportet impleri. propterea ſcripſit Ioãnes angelo ec-
cleſiæ Philadelphiæ, Tene quod habes, vt nemo accipiat co *Apo.3*
ronã tuã. Si ergo Chriſtiani ſacri baptiſmatis aqua perfuſi
nolũt tenere quod habẽt, ſed gaudẽt nouis erroribus, ſchiſ
matibusq; Lutheri, Zuinglij, Baldaſaris &c. neceſſe eſt, vt
alij accipiãt coronã illorũ, qui ex gentibus ad fidẽ vocãtur,
& ſurrogantur in locũ malorũ Chriſtianorum, quoniã po-
tẽs eſt deus, vt Baptiſta ait, de lapidibus iſtis ſuſcitare filios *Matt.3.*
Abrahæ. Hæc omnia roborantur per expreſſa verba ſacrę
ſcripturæ. ita enim loquitur domin⁹, Quid tibi faciã Iacob?
noluiſti obedire Iuda, transferã me ad alias gentes, & dabo *4.Eſd.1.*
eis nomẽ meũ, vt cuſtodiã legitima mea, quoniã me dereli-
quiſtis, & ego vos derelinquã. petẽtibus vobis à me miſeri-
cordiã, nõ miſerebor, quãdo inuocabitis me, ego non exau
diã. Quid aperti⁹ dici poterat, quod deus trãsferat ſe ad gẽ
tes, quãdo Iacob & Iuda nolũt eũ audire? ſicut iam ſchiſma

tici nolũt audire Chriſtũ per eccleſiam ſpõſam ſuã loquẽtem, ſed eam contẽnũt, nouam ſibi fingentes & faciẽtes eccleſia. ideo dominus alias gẽtes ſuſcipiet, quibus dabit nomen ſuum, vt à Chriſto Chriſtiani dicãtur, qui cuſtodiẽt legitima & ceremõias legis euãgelicæ, quæ ſchiſmatici ab vnitate eccleſiæ diſcedẽtes, obſeruare cõtẽnunt. Et erit quod dominus dixit, Multi ab oriente & occidẽte veniẽt, & recũbent in regno cælorũ: filij autẽ regni eiicientur in tenebras exteriores. quod etſi dictũ ſit de malis Iudæis, vti Auguſtin[9] Chryſoſtomus & Hieronymus explicant, tamen cur nõ intelligatur quoq; de malis Chriſtianis, nõ video, cùm Chriſtiani ſint filij regni, eiiciendi propter hæreſim in tenebras exteriores, vt dolentes de eis dicant veri Chriſtiani, Ex nobis prodierũt, ſed nõ erant ex nobis. Quibus omnibus rectè expenſis & trutinatis, videbor nõ iniuſte concluſiſſe, Lutheraniſmum, Capharnaitarũ & Anabaptiſtarum horrẽdas blaſphemias, adeo nõ obſtare victoriæ aduerſus Turcã, vt etiã hinc oriatur magna fiducia, terras Turcæ recuperãdi, & plãtandi rurſus fidem Chriſtianam in gentibus. Quibus omnitus accedat vaticinium Oſeæ, dicentis, Et miſerebor eius (terræ) quæ fuit abſq; miſericordia, & dicã non populo meo, Populus meus es tu. & ipſe dicet, De[9] meus es tu. Vtinã hoc fiat in diebus noſtris, quod & ſanctus Paulus repetit Romanis, Vocabo nõ plebẽ meã, plebem meã: & non dilectã, dilectam: nõ miſericordiam cõſecutam, miſericordiam cõſecutam. Quis enim virtutẽ dei auſus eſt dicere effœtã, quod nõ etiam hodie poſſit vocare nõ plebẽ ſuam, vt ad deum cõuerterentur, & efficerentur filij dei hi qui crederẽt in nomine eius: ſicut per eũdẽ prophetã inquit dominus, Et erit in loco, vbi dicetur eis, Nõ populus meus vos: dicetur eis, filij dei viuẽtis. His autẽ qui à vera fide deficiunt, & ad hæreticorũ cryptas cõfugiunt, dicit dñs, Vos non populus meus, & ego nõ ero deus veſter. Niſi vererer ne faſtidiũ parerem, rem etiam exẽplis & experiẽtia cõprobarem. Nã abiectis Iudęis, deus gẽtes ſuſcepit, cum in Aſia maiori & Aphrica homines à fide defecerũt, Germania quæ adhuc in tenebris verſabatur idololatriæ, fidẽ Chriſti ſuſcepit, Bonifacio, Ruperto, Kiliano, Corbiniano, Gallo & aliis prędicatoribus fidẽ plãtantibus, circa annũ domini 700. Quãdo Aſia minor, & Syria ſpurcitiis Mahumeti fuerunt infecti. Hũgaria, Morauia

*Matt. 8.* — *Au. con. Fauſtum.* — *1. Ioan. 2* — *Oſea. 2.* — *Rom. 9* — *Ioan. 1.* — *Oſea. 1.*

& Bohemia fidem Chriſti ſuſceperunt,& mox Polonia circa annũ domini milleſimũ,vbi magna pars Græciæ ſe ab ecclefia ſciderat, Et quid opus eſt pluribus?dũ Bohemia & Morauia per hæreſim à Roma recederẽt,Lituania &c.Chriſtũ agnouerũt,ſicut olim Pruſſia & Liuonia,quãdo amiſſa fuit Ptolemais. Hęc ita cõpendio adduximus,ne Chriſtiani ex tot victoriis Turcæ omnino deſperent ei poſſe fieri reſiſtẽtiam,& puſillanimes nõ recurrãt ad deũ piis & deuotis orationibus:quin potius per ſuperiora animati,confidẽter clamẽt ad deum pro auxilio,vt Turcam,ſuum & Chriſtiani nominis hoſtẽ proſternat,iuxta quod per Eſaiã dicit,Gẽs & regnum quod nõ ſeruierit deo,peribit. *Eſa.60.* Recte itaq; ſingulis ſermonibus thema illud ex pſalmis pręfiximus,Filia Babylonis miſera &c.Filiã Babylonis iure diximus Turciã,quæ affligit filios dei & populũ electũ,ſicut Aſſyrij & rex Babylonis olim diuexabãt & opprimebant filios Iſrael ideo merito diximus Turcam eſſe virgam Aſſur. *Eſa.10.* Quãdo itaq, deo volente ſuccumbet Turca,deſolabitur imperiũ eius,tũc Chriſtiani in hymnis & canticis laudabũt deũ,& illudentes Turcię dicturi ſunt,Filia Babylonis miſera,beatus qui retribuet tibi retributionẽ quam retribuiſti nobis.Vtinã beat' ille iã viuat.vtinam beatus ille iam regnet,ſiue Carolus ſit imperator,ſiue Ferdinandus rex,per quẽ deus liberet populũ Chriſtianũ à Turcica captiuitate,ſitq; noſter Othoniel & ſaluator, *Iud.3.* Domine deus exercituũ,tibi ſupplicat plebs deuota per Chriſtianum orbem profuſis lachrymis,vt quòd per puerũ tuum Daniełẽ prædixiſti,iam impleas per famulos tuos Carolum & Ferdinandum. *Dan.11.* vbi inquit, conuertetur rex aquilonis,& pręparabit multitudinem multo maiorẽ quàm prius & in fine temporũ annorumque veniet properãs cum exercitu magno opibus nimiis.Et in temporibus illis multi cõſurgent aduerſus regem auſtri. Et veniet rex aquilonis, & comportabit aggerẽ,& capiet vrbes nouiſſimas, & brachia auſtri non ſuſtinebũt.Et conſurgent electi eius ad reſiſtendum & non erit fortitudo,& faciet veniens ſuper eum iuxta placitum ſuum,& non erit qui ſtet contra faciem eius.Et ſtabit in terra inclyta,& conſumetur in manu eius. ponet faciem ſuam,vt veniat ad tenendum vniuerſum regnũ eius. Quod fac bone & piiſſime deus,& cito,Amen.

fragmentum homiliæ.

*Prout ipſi placet, deus d : dignis victoriam.*

*2. Machab. 15.*

*Iacob. 1.* QVando omne datũ optimum & donum perfectũ
*Ge. 12. 17* deſcẽdat de ſuper à patre luminũ, vtiq; & victoriã
*Iudic. 6.* à deo eſſe, neceſſe eſt. ſic Abrahã qu atuor regibus
*11. 15.* victis, patruũ ſuũ Lot elegit, ſic Ioſue triumphauit de Ama-
*1. Reg. 17* lech, Moyſe expanſis ad deũ manibus orante. Ex gratia dei
*1. Mac. 3.* Samſon, Gedeon, Iepte quoque ſæpius viceiũt Philiſtæos.
In auxilio & manu dei Dauid puſillus quũ eſſet, gigantẽ vicit Goliã. Eodẽ exẽplo rex Ioſaphat Ammonitas ſuperauit, neque ſemel tantũ Iudas Machabæus victor abiit adiuuãte deo. Conſtantin⁹ magnus conſpicatus in cœlo ſignũ crucis, audiuit vocẽ ſibi dicẽtem, In hoc ſigno ſuperabis. quod &
*Chronica Polonorum.* factum eſt, quando deinceps vniuerſum exercitũ regis Perſarũ Coſroæ ſtrauit. Miro quodã modo fratres Teutonici deuicerũt Prutenos infideles. Hiſtoriæ quoque bellorũ Hiſpanicorum multos habent triumphos, quos habuerunt de cælo contra Saracenos, donec eos ex Hiſpaniis eiecerũt, maximè verò quòd & ſanct⁹ Iacobus apparuit anno à Chriſto nato 812. ſub rege Ramiro, quãdo vltro ſeptuaginta milia Saracenorũ occiderunt. Et ab illo tẽpore cœpit initiũ & ordo fratrũ militariũ S. Iacobi. Hinc quoq; originem duxit il
*2. Ma. 15.* la militũ acclamatio, vt in cõflictu proxime poſt deũ implorẽt etiã S. Iacobũ. Vnde veriſſimũ eſſe cõſtat, quod oĩs victoria ſit à deo. & ſicut Iudas inquit quoniã nõ ſecundũ armorũ potẽtiã, ſed prout ipſi placet, de⁹ dat dignis victoriã &c.

*Euangelium Matthæi XXIII.*

*Quum audieritis.*

PRiuſquã circa illa Iudæ Machabæi verba conſo
*Mar. vlt.* latoria, ita vt cœpim⁹, porro aliquid dicere proſequamur, operæpreciũ eſt, pactionem quandam præmittere huius homiliæ. Chriſtus enim quũ emitteret apoſtolos ſuos in opus euangelizandi, iuſſit eos prædicare euangelium omni creaturæ. Quamobrem ſciant prædicatores euangelium ſibi eſſe prædicandũ, nuncium lætum, quicquid omnino facit ad animarum ſalutẽ, quod homines prouocet ad opera bona, circa ea nimirum omnis verſari de-

bet prædicatoris intẽtio,ſicut pulchrè docet Grogor. Cauẽdum igitur & ſolerter elaborandũ eſt prædicatori,vt modeſtè agat omnia, ne dũ vitia corripit, perſonæ hominũ mordeātur, vnde plus ſcandali quàm emẽdationis conſequeretur,niſi forte exprimẽdi ex nomine eſſent aliqui, quos inde poſſent vitare ſimplices, ſicut Ioānes nominatim exprimit Nicolaitas,& Cyprianus Nouatũ,Athanaſius Arrium, Auguſtinus Pelagiũ, Paulus Alexandrũ & Hymenæũ. Hoc eo libuit præmittere, vt ſimul velut ex pactione conuenirẽ, ſi quid in hac homilia aduerſus illuſtriſſimũ principem &c. N. dicerẽ, cõſtet non eam mihi eſſe voluntatẽ neq; affectũ, quaſi illuſtrẽ ipſius celſitudinẽ per hoc velim reprehẽſam ſiue contẽptam, ſiquidẽ illud neq; officiũ meũ exigit, neq; ei⁹ rei aliqua mihi eſt cõmiſſio. Crediderim quoq; ſi id facerẽ ex improuiſo, illuſtriſſimo principi noſtro id nõ placiturũ, quoniã hoc oẽs teſtãtur hiſtoriæ quòd principes alij cũ alijs bella geſſerũt,alij aliorũ ſubditos perdiderũt & offenderũt,ſine tamẽ mutua ducalis honoris & dignitatis offẽſa. Tantũ hic anim⁹ eſt vobis indicare,quantũ incõmodi, perditionis & excidij poſſit in publico bello ab hoſtib⁹ veſtris inferri, ſimulq́; vos exhortari ad orandũ & inuocandũ deũ, vt iram ſuam à vobis auertat,neq; hoſtibus veſtris permittat dura expeditione belli vos grauare,regionẽ terramq́; veſtrã deperdere. Quin poti⁹ deus Opti. Max. dignetur illuſtriſſimo principi noſtro gratiam ſuã, potentiã, virtutẽ ſimul & ſapientiã conferre, vt ille vos omnes ſuamq́; ditionẽ totam in pace queat & trãquillitate gubernare. Inducta ſunt poſtmodũ, quo pacto preces deuotæ poſſunt repellere hoſtẽ & minas belli,ſicut teſtatur Samuel.1.Reg.7.Ioſaphat.2.Parà. 20. Achab humiliat⁹.3.Reg.21.poſtea inductũ eſt, qũo bellare ſit licitũ Chriſtianis, de quo Tom.1. Atq; quòd ad iuſtum bellum requirãtur tria, ſcilicet auctoritas, iuſta cauſa, & iuxſta intẽtio: Diceres, Accipio eum qui velit gerere bellum,debere habere intẽtionẽ dextrã & honeſtã, vel vindictã appetat,vel inuidiæ ſtimulis vel honore excitetur,vel etiam quia aliena bona cõcupiſcat, quamobrem & cauſam eum habere oportet æquiſſimã. Quid igitur ratione opus, vbi quis antea iuſtam habet? Reſpondetur,quòd ſit non raro,vt quis cauſam ſibi videatur habere iuſtiſſimam,& tamẽ fallitur. ſi aduerſarium interrogemus, forte reſponſurus &

Gregor. Apoc. 1 1.Tim 1

ipſe eſſet cauſam ſe iuſtã tueri,atque ſic rei ſuæ prætextum quæſiturus optimũ. Atqui nec mihi nec tibi conceſſum eſt belli cauſas excutere, quę nõ cuiuis ſunt apertæ, imò vix pauciſſimi norunt vnde ſit enata belli occaſio .ſatis interim eſt hoc tibi, vt quandiu contrarium non conſtat, credas principem tuũ cauſam habere iuſtiorẽ, & ſic faciant ſubditi ſingulorum principum. Porro quòd obiicitur nihil eſt,quaſi protinus ideo non ſit orandum, quòd quis cauſam iuſtam habeat? At qui vnq̃ cauſam vel vidit vel habuit ipſe iuſtorẽ,

*Iud.19.* quàm Machabæi? & ij tamẽ quoties clamauerũt ad domi num? quoties cæſi ſunt à Turcis Chriſtiani, qui tamen cauſã fidei habẽt iuſtiſſimam? Quomodo filij Beniamin bis vicerint vniuerſum populum Iſrẽl, cauſam tuẽtes falſam & iniquam? Multi ſane ſunt in vnica belli expeditione homines nequam, quos quid mirũ ſi proponat deus affligere, vt ſimus cum eis aliorum multa milia perirent? Oremus.

## HOMILIA IN EXEQVIIS FVNEBRIbus glorioſiſſimi inuictiſſimiq; D.D. Maximiliani, laudatiſſimæ ſemper memoriæ, qui Romanorum fuit imperator ſemper Auguſtus, archidux Auſtriæ, dux Burgundiæ, Brabãtiæ, Stiriæ, Carinthiæ &c. marchio Morauię Burgau, comes Tirolis, Flandriæ, Habſpurgi, Hohembergi, Ciliæ Kyburgi &c. natusq; eſt princeps ille perpetua memoria digniſſimus, Anno domini 1459. in die cœnæ domini inde baptizatus die ſancto Paſchæ. Mortuus eſt in oppido quod dicitur Vuelſſ. Anno 1519. die 12. Ianuarij. Vixit annis 59. menſibus 9. diebus 19.

*Memor eſto iudicii mei, ſic enim erit & tuum. Mihi heri, & tibi hodie. Eccleſ. XXXVIII.*

Deus optim⁹ maximus prouidẽtiſſimus rerum omnium gubernator, quàm nihil negligit quod neceſſarium vel vtile ſit nobis ad animarũ ſalutem, ita variis modis nos inſtruit, nunc ſcripturis, nunc viuentium admonitionb⁹ interdũ tacito ſuo inſtinctu, aliquando etiã miraculis, aliâs flagellis iracundiæ ſuæ. ſic Niniuitas corripuit per Ionã, regem Saulẽ per Samuelem, & Eli per Samuelem puerum, Achab rurſus per Eliam, Ieroboam per virũ dei. Et ne quid intermittat, ipſos mortuos introducit

per ſapientē loquētes. Quiſquis ergo es homo mortalis qui iamiā moreris, te inquā appello ô homo qui quotidie in tabem reſolueris & corrumperis, creatura viliſſima, propone tibi in animo tuo & prę oculis cordis tui præfige inuictiſſimū illū quondā imperatorē Maximilianū, quē vtiq; multi ex vobis viderūt, certè nemo veſtrū eſt qui non plurima de tāto prīcipe audierit, ecce ille imperiū exornauit Romanū, tot regna, tot ducat⁹, comitat⁹, & ſimiles ditiones, tot regiones, ciuitates, arces quoq; (& quid deniq; nō?) illuſtrauit, ab oriente per Danubiū vſq; in forū Iulium, Coricium & Tirolim: verſus occidentē, Hegau, ſyluā Herciniam, Suntgau, Briſgoiā, Mortnau & Elſatiam. Rhenū verò verſus ſeptētrionē, Brabantiā, Hollandiam, Phriſiā, Lutzelburgū, Hennegau, Flandriā &c. Hic ille Maximilian⁹, qui tantū bellorū geſſit aduerſus Pannonios, Venetos, ipſumq; Galliarū regē, aduerſus Flamigos, Heluetios & Gelrios. Hic inquā ille Maximilianus, quē tot principes & optimates formidarūt, imò ex cuius ſolo nomine plurimi cum tremore exhorruerunt, quid obſecro iam eſt? terra, puluis & vmbra eſca vermiū, receptaculū bufonū, incola terræ, fimus, putre, exangue & ſine nomine corpus. Atq; exhortatur iam oēs homines, & ipſi huiuſmodi finē expectēt. Iā ergo clamat ad nos, ad oēs perij quondā ſui homines, inque omnibus hæreditariis ſuis prouinciis per illa Sapiētis verba, O homo, memor eſto iudicij mei, ſic enim erit & tuum: mihi heri, & tibi hodie, &c.

*Euangelium* IOANNIS V. *vide in die animarum.*

NEque nulla, neq; ſanè exigua cauſa eſt mortuorum commemoratio, dilectiſſimi, quos nos etiam cōmoneamur mortē noſtrā recolere. Et ô felicem quiſquis hoc frequenter facit. quantum ille peccatorū intermittet? quàm verò humiliabit ſe, & omnē gloriam tēporalem, pompam, ſuperbiā, diuitias & voluptates contemnet? ſic enim Sapiens ait, Homo, memorare nouiſſima tua, & in æternū nō peccabis. Quapropter & Sapientes ex gentibus ſolo naturæ lumine ducti, exiſtimarūt præcipuā hanc eſſe philoſophiæ partē, ſedulam mortis contemplationem: vnde Plato dixit omnē ſapientū vitam mortis eſſe meditationē. Præclarè ſcribit B. Hieronym⁹ ad Heliodorū de lachrymis *Eccl. 7.* *Plato.*

MMMM ij

Xerxis, qui validiſſimũ eduxerat exercitum in Græciã terra mariq; decies & ſepties centena milia peditum, & vltra octoginta milia equitũ, ſine cæteris adminiculatoribus. In Abydone quũ videret tantã hominũ multitudinẽ, flere cœpit, quòd poſt 100. annos nullus eorũ victurus eſſet, imò poſt quinquennium non multi ex eis erant ſuperſtites. Sic ergo

*Hieron.* ait Hieronymus, Si poſſemus ſuper talem aſcendere ſpeculam, de qua vniuerſam terrã ſub pedibus cerneremus, iam tibi oſtenderẽ totius mundi ruinas, & gentes gentib⁹, reges regib⁹, regna regnis colliſa: alios torqri, alios necari, alios abſorberi fluctibus, alios in ſeruitutẽ trahi: hic nuptias, ibi planctũ: illos naſci, iſtos mori: alios affluere diuitiis, alios mẽdicare. & non tantũ Xerxis exercitũ, ſed totius mũdi homines qui nunc viuũt, in breui ſpatio defuturos. Sermo ipſa rei magnitudine ſuperatur, neque tãtum eloqui poſſumus. igitur quiſq; ad ſe reuerſus cogitet, quãdo infans, puer, adoleſcens aut vir fuerit, quãdo conſenuerit, ecce quotidie morimur, dilabimur, mutamur: & ea tamẽ ſumus veſania, vt ſic in diẽ viuamus, quaſi perpetuo victuri. Ipſum ecce intuere Maximilianũ quondam imperatorem, quem totus cognouit orbis, Itali, Hiſpani, Galli, Angli, Boëmi, Pãnonij. Poloni, Dani, Moſchouitæ, Græci, Turcæ & Aetiopes, omnes illum cognouerũt. quid autem iam eſt? cadauer putridum, corpus mortuum, in quo iam vermes naſcuntur. Magnum hoc eſt, conſurgamus ergo ad altiora. Ille qui omnes toti⁹ imperij principes iudicauit, ecce & ipſe iudicio ſiſtitur, ſolus aſtat ante tribunal iudicis, ſemotis omnib⁹ eius conſiliariis, doctoribus, falconariis, venatoribus, ducibus quoque & aliis. Id adeò iam optimus princeps vos commonefacit, dicẽs, Memor eſto iudicij mei, ſic enim erit & tuũ. Sed quo maximè nos iudicij huius Maximiliani meminerimus, ſanè & in duobus & propter duo. Principio, vt ipſe quoque cogites te eſſe mortalem, hinc ad mortẽ te præpares, quia non habemus hic manentem ciuitatẽ, ſed futurã

*Hebr. 13.* inquirim⁹. (potes hic expendere latiſſimè de cogitatione mortis. Vide Gerſonem & Kempis de teſtamẽto & meditatione mortis.) 2 Meminerim⁹ iudicij Maximiliani, etiã ſua gratia. Verè enim multa habet de quib⁹ nunc reddit rationẽ, ſicuti plus nouit diuina iuſtitia, quàm diiudicare poteſt noſtra cæcitas, neſcio dicã magis an temeritas. propter

nos quoque recordemur mortis ſuæ, miſerat nos miſeria cō- munis hominū omnium, propter peccatum adductorum in anguſtiam mortis, quia per vnum hominē peccatum introi- uit in mundum, & per peccatū mors. ſic ergo ait Chryſoſto- mus, Quòd ſi cū lachrymis infremuit in ſpiritu Chriſt⁹ La- zarum reſuſcitaturus, miſertus tunc generis humani, quod præceps corruit in mortem per peccatum Adæ, quid nos fa- cere ęquum erit? Mors inquit Ariſtoteles, terribiliū omniū terribiliſſimū eſt. tam amara ſane & acerba illa eſt, vt vnico homini morituro totus debeat cōdolere orbis terrarū: quā- to magis dolēdum eſt nobis, quòd omnes mori debem⁹? Ex- tra iocū ſane res hæc agitur, & ineptè rem ſeriam vertunt in luſum, qui dicūt rurſus alicui excidiſſe coclear, ſignificā- tes eum eſſe mortuū. Imò memento potius iudicij ſui, quia ſic erit & tuū. Moritur ſenex? cōpatere illi, quod niſi ama- ra parte non poteſt grauē ſenectutis ſarcinā deponere. Mo- ritur infantulus? & hic triſtare, quia neminē offendit, ſed vix viſa luce rapitur in mortē. Moritur vir, mulier aut vir- go maturæ ætatis? hic quoque condoleto, quoniā vix acqui- ſito ætatis flore, concidit. O mors, quā amara eſt memoria tua, quū omnia quæ ex terra prognata ſunt, rurſus debeant in terrā reſolui, ſiquidem vnus omnibus ad vitam ingreſſus & exitus eſt. Omnibus itaq; cōpatiamur, quia Sapiens nos iubet flere ſuper mortuum. Quòd autē viduam flere vetuit dominus, aliud erat: quia tunc ſtatim ille defunctū iuuenē reſuſcitare volebat, neque nos ita multū doleremus, ſi no- ſtri mortui iam citò reſurgerent.

*Roma.5.* *Chryſo.* *Ioan.11.* *3 Etic.* *Eccl.40. & 41.* *Sapien.7* *Eccl.22.*

2 Et ſi cōdolere debeamus omni in vniuerſum om- nium hominū morti, plus tamen & ſpecialius dolendū no- bis eſt ex laudatiſſimi imperatoris morte, & ſunt adhuc qui- dam adeò rudes vt dicāt, Quid mihi cum imperatore? non ſic, imò quum quiſque teneatur pro ſuis magiſtratibus deū rogare, quod in præcepto illo icluditur de honore parentū vt ſenſit Auguſt. quia quam patri tuo obedientiam debes & reuerentiā, eādem quoque debes imperatori, regi tuo, præ- lato, principi, & nobili dein le: etſi quis ad imperiū à prin- cipibus electorib⁹ deligatur, princeps ab imperatore inſti- tuatur, nobilis ab imperatore vel principe, à quo tandē feu- da percipit, ea tamen ordinatio à deo eſt. ſic Paulus inquit, Omnis anima poteſtatib⁹ ſublimioribus ſubdita ſit, quoniā

*Rom.13.*

non eſt poteſtas niſi à deo, à quo quicquid ordinatū eſt, nō
1.*Petr*.2. poteſt non eſſe ordinatiſſimū. ideo quiſquis poteſtati reſiſtit, dei ordinationi reſiſtit. & infra, quoniā princeps vicarius eſt & miniſter dei, ordo hic ſubiectionis, etiā commiſerationē requirit. Ad hæc, filij ſum' eccleſiæ, ſequamur ergo matrē quæ in omnibus officijs miſſæ pro imperatore orat, in canone, & in litania, ſimiliter & in principib' quando dicitur, Oremus pro rege noſtro, domine ſaluum fac regem. & ſic in die paraſceues ſpecialiter pro eo orari ſolet. in fine homiliarum auditis ipſi pro vtroque ſtatu ſęculari & ſpirituali fieri obſecrationes, ſicut hoc didicit eccleſia à Paulo, qui admonet ꝓ omnibus fieri obſecrationes, & gratiarū actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus in ſublimitate conſtitutis. Quæras quæ ſit eius rei cauſa, en eam tibi. profectò vbi tētatio maior eſt, ibi plus diligentiæ impēdendum eſt. ſcit autē diabolus quòd vbi imperatorem aut principē ad peccatū adduxerit, multa hominum milia peritura, in rebus bellicis maxime. id præuenire ſtudēs eccleſia, pro magiſtratibus tāta diligentia precatur. deinde qui magiſtratu fungūtur, tenentur iuſtitiam adminiſtrare, iuuare, tuerique & defendere omnes ſuos ſubditos. Quur ergo recuſes tu viciſſim te aliquid ei debere? Ecce ſi imperator ille viliſſimū aliquādo imperij ſui mācipiū vel oppreſſit vel iniquè tractauit, iam pro eo cogitur reddere rationem. Contra, ſi iuſtè ſuo fungatur officio, multū meretur, vt ait Gregorius 25 ſuper Iob in Moral. Magna eſt potentia temporalis, quæ habet apud deū meritum ſuum de bona adminiſtratione regiminis. Omnia poſſunt extendi, ſed volo manere, ſicut feci ſermonē ab initio. Multa de inclyto & inuictiſſimo illo imperatore dici deberēt & poſſent. electus enim eſt anno 1486 die 16. Februarij. Primis adhuc annis capt' eſt ab incolis Pruck Germaniæ inferioris: bella geſſit plurima propter vxorē ſuā, quæ Caroli vltimi ducis Burgundionū vnica fuit filia. Diu multumque cogitauit, quomodo cōmunem moueret expeditionē aduerſus Turcam pro defenſione Chriſtianorū, ſed ſuſtinere apud alios optimates & principes ob emergentes bellorū iniurias nō potuit. Magnus fuit amator iuſtitiæ, ſubditos quantūuis abiectæ conditionis clementer audiuit. clerū ſupra modum fouit, maxime verò fratres in monaſteriis. Timuit deū, magnamq́; ſem-

per pœntentiā egit & continentiſſimè vixit in ſeptimana magna paſſionis dominicæ. ſæpenumero etiā ob conſcientiam tutandam ad ſe accerſiuit virum clariſſimū D. Ioannē Kayſerſpergium, prædicatorem Argentinen. in multis quoque rebus & cauſis cōſcientiæ, vſus eſt reuerēdo patre Gregorio Reuſchio, Priore Carthuſiæ Friburgi Briſgoiæ, qui & autor eſt nō pœnitēdi operis, quod inſcribitur, Margarita philoſophica. Eundem etiā ad ſe acerſiuit ad oppidum Vuelſſ, quū iam decumberet grauiter ægrotus, ſicut & ad eū venit. Vitam porro ille ſuam finiuit longe fœliciſſimè, omnibus eccleſiæ ſacramentis piè præmunitus, & ad iter fœlicitatis æternæ inſtructꝰ, quanuis maluerit ſemper in acie & cōflictu emori, pugnando aduerſus impium & cruentum hoſtē Turcam. ſed hoc ſuperis viſum eſt, quod ipſe etiam dei beneplacitū gratus accepit, ſacroſanctam Chriſti fidem in extremo etiā ſpiritu ſuo cōſtantiſſimè confeſſus. Cuius animæ vos ſedulo bene precantes, nunc quoque in conſolationē & auxilium pia mēte dicite orationē dominicam, & ſymboli apoſtolici confeſſionem.

Chriſto laus & gloria, Amen.

Homiliæ de ſanctis, Ioan. Eckij fœliciter finē habent, ad laudem dei ac omnium ſanctorum, & fidelium in eccleſia catholica ædificationem, ſub ſedis apoſtolicæ ac piorum omnium benigna correctione.

SOLI DEO GLORIA.

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE